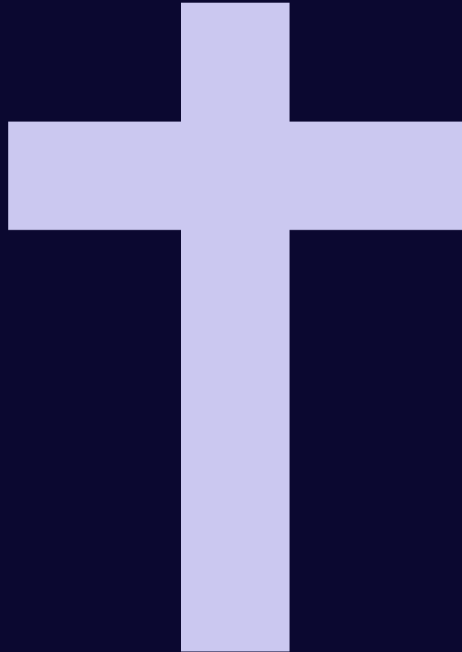

Sari

Sari: Sari (New Testament+)

Sari
Sari: Sari (New Testament+)

copyright © 2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sari

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word.

See Revelation 22:18-19.

2025-04-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Mar 2026 from source files dated 26 Apr 2025

0b48302f-d71e-5995-a8f4-98013bf8b3d2

Contents

Maacho	1
Mak	45
Luk	72
Jɔɔŋ	118
Kiŋwaati ki nime-ε	151
Lom	193
1 Kɔrɛŋ	213
2 Kɔrɛŋ	232
Galashaŋ	245
Ɛfishɛŋ	252
Filipi	259
Kolosi	264
1 Tɛsalonika	269
2 Tɛsalonika	273
1 Timɔti	276
2 Timɔti	282
Taato	286
Filimu	289
Hiburu	291
Jeeŋ	306
1 Pita	311
2 Pita	317
1 Jɔɔŋ	321
2 Jɔɔŋ	326
3 Jɔɔŋ	327
Jut	328
Bifɛe bi Jɔɔŋ lɛ	330

Nton wu dzeen wu kii Jiso si Maacho tè tsɛɛ Fiee fi nuun lɛ Kinwaati ki Maacho-o kini

Nton wu dzeen wu nuun lɛ kinwaati ki Maacho-o kini, tiiti le Jiso nuun Kinsofu ki Nyɔ̀ tɛ kaachɛ. Nton wu dzeen wuni wɛ li beniin bɛchu bɛ li kikoo ki nshe-ɛ. Kinwaati kini tiiti le Jiso nuun Wi wu Ntiife wu shaan wu kii naanyɛ fiee fi bɛnchi bɛ Nyɔ̀-ɔ̀ tiiti. Ntiife wu Jiso kwikwi lɛ kinwaati kini-i wɛ ɛ bɛ tɛ banche li bikoo bitiinu-u. (1) Si Jiso tɛ yeki shiiti li nkumɛ-ɛ se tiifi kii beniin bɛ bumfɔŋ bu liboo nuun bubeɛ. (2) Si Jiso tɛ nyɛ ntifi li bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u bɛ yoofi ntso bɛfɛ baa kii nime chi tɛ ton bɛ kii chi. (3) Ngangaa yi Jiso tɛ wɛti kii bumfɔŋ bu liboo. (4) Ntiife kii fiee fi nuun wi wu kintutu wu Jiso. (5) Ntiife kii si nshe yini gii naa yi ma bɛ si bumfɔŋ bu Nyɔ̀-ɔ̀ gii naa bu bɛ.

Bikoo bi biee bi lɛ kinwaati kini-i

- 1:1-2:23 Kini ki Jiso Krai, bɛ si bɛ tɛ biɛ wu
- 3:1-12 Nime chi Jɔɔŋ Nlisulidzɔɔ lɛ
- 3:13-4:11 Si bɛ tɛ lii Jiso li dzɔɔ bɛ si Satan tɛ mɔnchɛ wu
- 4:12-18:35 Nime chi Jiso tɛ dengi feti Galilii
- 19:1-20:34 Si Jiso tɛ dza Galilii, gɛɛŋ Jerosalɛŋ
- 21:1-27:66 Fuu wu Jiso wu kimerise Jerosalɛŋ bɛ lu lichin
- 28:1-20 Si Taa Jiso tɛ bo li kwe-e, doonchɛ yi yee li beniin bee li

Kini ki Jiso Krai (Luk 3:23-38)

¹ Maan mɛŋkoon mɛ bɛte kini ki Jiso Krai-i: Tɛ nuun nwanɛ kini ki Mfɔŋ Daafi-i wu tɛ nuun nwanɛ kini ki Abraha-aŋ.

² Abrahan tɛ nuun te Adzi, Adzi nuun te Yakɔ, Yakɔ nuun te Judas bee bɛnwaantee,

³ Judas nuun te Pɛrɛs bɛ Dzara ɛ ni wu bɛ tɛ nuun Tama. Pɛrɛs nuun te Hɛsrɔŋ, Hɛsrɔŋ nuun te Lam.

* **1:10** Binwaati bi fichi bimu kemi bukoon buni le Emɔ.

⁴ Lam nuun te Aminada, Aminada nuun te Nashɔŋ, Nashɔŋ nuun te Salmɔŋ.

⁵ Salmɔŋ nuun te Bwaas wu ni tɛ nuun Lahab. Bwaas nuun te Obɛd wu ni tɛ nuun Lut. Obɛd nuun te Jɛɛsi.

⁶ Jɛɛsi nuun te Mfɔŋ Daafi.

Mfɔŋ Daafi nuun te Salimu wu ni tɛ nuun kwɛɛ Yuria.

⁷ Salimu nuun te Lehobwam, Lehobwam nuun te Abija, Abija nuun te Asa.

⁸ Asa nuun te Jɛhoshafat, Jɛhoshafat nuun te Jora, Jora nuun te Yusaya.

⁹ Yusaya nuun te Jotam, Jotam nuun te Ahas, Ahas nuun te Hɛɛkaya,

¹⁰ Hɛɛkaya nuun te Manasi, Manasi nuun te Emɔ,* Emɔ nuun te Josaya.

¹¹ Josaya nuun te Jɛkonaya bee bɛnwaantee. Bɛ tɛ biɛ bɛ nuun mfi wu beniin bɛ Babilɔŋ tɛ kɔɔ beniin bɛ Isɛlɛɛ bɛ gɛɛŋ bɛ bɛ li kwɛɛŋ wube wu Babilɔ-ɔŋ.

¹² Lejin lɛlu, si bɛ tɛ kɔɔyɛ beniin bɛ Isɛlɛɛ bɛ giingɛ bɛ bɛ Babilɔŋ lɛ, Jɛkonaya tɛ nuun te Shitiya, Shitiya nuun te Sɛlubabɛ,

¹³ Sɛlubabɛ nuun te Abiyut, Abiyut nuun te Eliakin, Eliakin nuun te Aso,

¹⁴ Aso nuun te Sadok, Sadok nuun te Akin, Akin nuun te Eliyut,

¹⁵ Eliyut nuun te Eliasa, Eliasa nuun te Matan, Matan nuun te Yakɔ.

¹⁶ Yakɔ nuun te Jɔsɛ wu nyumɛ Maariya, Maariya nuun wu wu tɛ biɛ Jiso wu bɛ tɛ teenyi le Krai Kinsofu ki Nyɔ̀ tɛ kaachɛ.

¹⁷ Bɛdɛɛni, bɛte kini ki Jiso-o kini tɛ nuun yoofi ntso binɛɛ mbɛɛchɛ li Abrahan mɛ mbochu li Mfɔŋ Daafi-i, ki tuu ki nuun tɛ yoofi ntso binɛɛ mbɛɛchɛ li Mfɔŋ Daafi-i mɛ mbochu li mfi wu bɛ tɛ kɔɔyɛ beniin bɛ Isɛlɛɛ bɛ giingɛ bɛ bɛ Babilɔŋ. Mbɛɛchɛ mfi wu bɛ tɛ kɔɔyɛ beniin bɛ Isɛlɛɛ mɛ mbochu mfi wu bɛ tɛ biɛ Krai nuun ɛ bɛte bini bi bee nuun yoofi ntso binɛɛ.

Si biɛɔ chi Jiso Krai tɛ ka (Luk 2:1-7)

¹⁸ Biɛɔ chi Jiso Krai tɛ ka lɛ dze yini-i: Ni wu Maariya tɛ nuun ɛ bɛ tɛ koo fieen le gii nuun kwɛɛ Jɔsɛ. Fɛ bɛ tɛ mɛɛŋ le bɛ se fɛ

bugoo, be dza be ɲeɲ le wu kemɔɔ fwe li bunɲa bu Fiana yi Waan li.

¹⁹ Si fi tɛ kɛti lɛ, Jɔsɛ wu nyumi, si tɛ nuun wi wu tsaan lɛ, tɛ gii kɔŋgisi yɛ le chɔɔri wu kɛ, se beechɛ nuun le gate bee wu lejin lejin.

²⁰ Si tɛ gii mɛɛɲ beechi le fɛ lɛ, fi ka le nchindaa wu Taa tɛ dza be lɛ wuu lɛ kifɛɛ li mfi wu tɛ gii liiti, tee li wuu le, “Jɔsɛ, ɲwanɛ kini ki Mfɔɲ Daafi-i, kiɲ ɔ ni chɛɲ ndzɔtsu Maariya si ni yih wa kɛ, kifɛ fwe chi nuun be chi chini chɛɛ chi wu kemɛ be bunɲa bu Fiana yi Waan lɛ.”

²¹ Gii biɛ ɲwan wu nyun be nyɛ bukoon bwɛɛ le Jiso, kifɛ gii naa soo bɛniɲ bee li ɲge wu bibifi bi bee.[†]

²² Bieɛ bini bichu tɛ ka le fi be fi kɔchɛ si Taa tɛ tee li kimfime ki ntomfɔɲ we-e le,

²³ “Yikɛ yɛɛɲ nɛ woo, ɲwaakwɛɛɲ wu kii yɛ nyun kɛ wumu gii fweɛ, biɛ ɲwan wu nyun be teen wu le Imaniwe.” Bukoon buni nuun le, “Nyɔ yɛ be bee.”

²⁴ Si kifɛɛ kɛɛ lanɛ li Jɔsɛ-ɛ lɛ, le kaanɲi bieɛ fɛ nɛɛ si nchindaa wu Taa bee tee li wuu lɛ. Tɛ dzɔ Maariya li ni yih we,

²⁵ se nuun le, bee wu ti mɛɛɲ ki ka kɛ kintaa si kwɛɛɲ bee nyun kɛ. Bee wu tɛ tsiɲ lɛ nsiɲ gɛɛɲ bo bu Maariya tɛ biɛ. Jɔsɛ se bieɛ nyɛ bukoon bu ɲwan wulu-u le Jiso.

2

Be bufii lɛ gɛɛɲ le be bon Jiso

¹ Be tɛ biɛ Jiso li kitoɲ ki Bɛtɛlɛhɛɲ lɛ kimbe ki Judiya-a. Tɛ nuun li mfi wulu-u, Hɛrɔ tɛ nuun Mfɔɲ wu Judiya. Fi ka le be bufii lɛ bamu tɛ dza li kwɛɛɲ wumu-u lɛ kimbe ki jobɛ tɛti-i, be be Jɛrosalɛɲ be biiti laa,

² “Mfɔɲ wu Bejuu wu be biɛ wɛ nuun fɛɲ le? Tɛ biiti ni kifɛ tɛ bee tɛ ɲɛɲ fintsɔɲ fieɛ lɛ kimbe ki jobɛ tɛti-i, tɛ se be le tɛ bon wu.”

³ Le Mfɔɲ Hɛrɔ tuu woo nton wuni, shɛɲ tɔɲ wu, yi tɔɲ tɛ mɔɔ bɛniɲ be Jɛrosalɛɲ bɛchu.

⁴ Se konchɛ bɛtɛ muntofi bɛnɔɲa bɛnɔɲa mɔɔ bɛniɲ be tiifi bɛnchi be Nyɔ-ɔ bɛchu, le be banche. Se bii li bee laa fɛ be tɛ nuun le be gii be biɛ Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ kɛɛ nuun fɛɲ le?

[†] 1:21 Bukoon bu Jiso buni nuun le, “Taa suuti lɔɔ.”

⁵ Be tuu le, “Be tɛ nuun le be gii be biɛ ki li kitoɲ ki Bɛtɛlɛhɛɲ ki nuun kimbe ki Judiya. Fini nuun si ntomfɔɲ wu Nyɔ tɛ tsɛɛ le,

⁶ “Wɛ wu Bɛtɛlɛhɛɲ li kwɛɛɲ wu Juda-a, ɔ beechɛ kɛ le ɔ sendɔɔ ɲge li kwɛɛɲ wu Juda-a kɛ.

ɔ kɛɛ le wi gii naa bo li kitoɲ kini-i wu gii ni sɛki, bɛniɲ bɛɲ be Isɛlɛɛ.’ ”

⁷ Mfɔɲ Hɛrɔ se konchɛ tɛ be bufii lɛ baa lejin lejin bii woo bujɔɲ, mfi wu fintsɔɲ filu tɛ bo.

⁸ Le woo, bieɛ tɔɲ be Bɛtɛlɛhɛɲ tee le, “Gɛnɛ yɛɛɲ nɛ bɔsɛyi nɛ gɔɔɲ ɲwan wulu bujɔɲ. ɛ nɛ gɔɔɲ nɛ ɲɛɲ wu, nɛ kaari nɛ be nɛ tee mi nse ɲgɛɛɲ tɛ mbon wu.”

⁹ Bɛniɲ belu woo si Mfɔɲ tee lɛ, be bieɛ be dza ɲgɛnu wube. Le be ni be giɲgi, be ka be ɲɛɲ fintsɔɲ fi be tɛ ɲɛɲ lɛ kimbe ki jobɛ tɛti-i fieɛ si fi giɲgi be limfwe fi doonchi be dze. Le fi gɛɛɲ fi bo fɛ ɲwan wulu tɛ nuun, fi lɛɲ fɛ.

¹⁰ Si be tɛ ɲɛɲ fintsɔɲ filu lɛ, be kemɛ kinɛɛtine ɲge yi dzɔɔɲ be.

¹¹ Le be gɛɛɲ be lɛ li yih yi ɲwan wulu tɛ nuun lu, be ɲɛɲ ɲwan wulu bee ni wu Maariya, be ɲguume ɲwan wulu lii be bundi wu. Le be bon wu lɛ, be gwiye be babi be bee be buu bieɛ bi be bundi mfɔɲ lu, be nyɛ li wuu. Bieɛ bini tɛ nuun kikwa ki gaa, be kidzoma kimu ki be teenyi le franɲinsɛɲ, be mɛɛɲ mamu mɛ be teenyi le mɛɛɛ.

¹² Nyɔ chiinsɛ li bee lɛ kifɛɛ li le kiɲ be ni kaari be to lijɲ le be ɲɛɲ Mfɔɲ Hɛrɔ kɛ. Be dza be to lijɲ li kwɛɛɲ wu bee lɛ dze yi jɛtɛ-ɛ.

Jɔsɛ dzɔ ɲwan bee ni be san be gɛɛɲ Ijip

¹³ Si be bufii lɛ baa tɛ dza be giɲgi lɛ, fi ka le nchindaa wu Taa tɛ dza be lɛ Jɔsɛ lɛ kifɛɛ li tee li wuu le, “Dza we ɔ dzɔɔ ɲwan bee ni nɛɛ be nɛ bo nɛ kifi nɛ gɛɛɲ li kwɛɛɲ wu Iji-ip, nɛ ni nɛ nuun le nsiɲ gɛɛɲ bo mfi wu ɲgii naa ntee le nɛ kaari. Ntiitɔɔ ni kifɛ Mfɔɲ Hɛrɔ gii ni wɛki ɲwan wulu le wo.”

¹⁴ Jɔsɛ bieɛ dza we, dzɔ ɲwan wulu bee ni butuu butuu be dza be gɛɛɲ Ijip,

¹⁵ be nuun le gɛɛɲ bo mfi wu Mfɔɲ Hɛrɔ tɛ la wan. Fi tɛ ka ni le fi be fi kɔchɛ si Nyɔ tɛ

tee li kimfime ki Ntomfon we-e le, “Mi nteenjo Nwanen wu bo li kween wu Iji-ip.”

Mfon Herɔ woye bɔɔn Betelehen

¹⁶ Le Herɔ nen le be bufii le baa yeen baa be wu, fi fuumi wu nge. Se biee ton beniin le be geen Betelehen mɔɔ bimbe bi lu lichin bichu, be woye bɔɔn be bunin be nuun si mbeeche biya bife nto lijn. Tɛ nye biya bini biki si tɛ bii li be bufii le baa woo bujon mfi wu be tɛ nen fintson filu.

¹⁷ Le be geen be woye bɔɔn baa le, fi se kɔche si ntomfon wu Nyɔɔ wu Jeremaya tɛ saa wu tee le,

¹⁸ “Be woo baa kitata li kiton ki Lama-a, wi dii kwe, dii fuuti.

Nuun Lache wu dii bɔɔn bee.

Be chiingisi wu be chingisi nsin, kife bɔɔn bee mɛen ye lu ke.”

Be Jɔse dza Ijip be kaari be to lijn

¹⁹ Le Mfon Herɔ la wan, fi se ka le nchindaa wu Taa tɛ tuu buse le Jɔse-e le kiffee li, li kween wu Ijip wee, tee li wuu le,

²⁰ “Dza ɔ dzɔɔ nwan bee ni nɛe be kaari nɛ to lijn li kween wu Iselee, kife beniin be tɛ weki le be wo nwan wuni baa kwiye baa.”

²¹ Bedɛeni Jɔse dza we dzɔ nwan wulu bee ni be to lijn li kween wu Iselee.

²² Se nuun le, tuu bee lɔɔ, woo le nwan Mfon Herɔ wu Akilo jiɔ kitinde ki tee le Judiya seki, chen ngen le. Be tuu be chiinse li wuu le kiffee li le kiin ni geen le ke. Se ya geen nuun li kiton ki tɛ nuun le kimbe ki kween wu Galilii,

²³ geen tsiin li kiton ki be teenyi le Nasare. Fi tɛ ka le fi be fi kɔche si ntomfon wu Nyɔ tɛ tee nkosi le, “Be gii be ni be teenyi wu le Wi wu Nasare.”

3

Ntiife wu Jɔɔn Nlisulidzɔɔ

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jɔɔn 1:19-28)

¹ Tɛ nuun li jo yee, Jɔɔn Nlisulidzɔɔ dza bo geen libuka le kimbe ki Judiya fenjisi je yi Nyɔ li beniin li le,

² “Fiiki yeen shɛn yine, kife bumfon bu liboo bwee tseketsɛke.”

³ Jɔɔn wuni nuun wu ntomfon wu Nyɔ wu Esaya tɛ tee kii wu mfi wu tɛ yo le, “Je yi wi dzengi ye libuka le, ‘Be nache dze yi Taa,

be leeki yi, yi ni yi nuun tsaan.’”

⁴ Jɔɔn tɛ lisi nuun ndu yi be ton be dzun yi Kamɛɛ, tɛ kɛndi kitsaa li tin ki be nache be dzi yi nyan, bijine biee tɛ nuun tsoma be ngɔɔ yi litɔɔ.

⁵ Si tɛ tiiti le, beniin se buti Jerosalen be biton bi Judiya mɔɔ bimbe bi li Dzɔɔ yi Joodaan lichin bichu, be bee le wuu.

⁶ Si be tɛ bee le, be teyi bibifi bi bee li Nyɔɔ, Jɔɔn se lisi be li dzɔɔ li Dzɔɔ yi Joodaan.

⁷ Se nuun le, mfi wu tɛ nen si Befarasii bee Besadusii bamu nge bee le lii be li dzɔɔ, kween li bee le, “Kingɔke ki mufaa le kini, ɛ noo wu tifi ben le nɛ kifi shɛn yi fuuti Nyɔ yi yi gii yi doonche li be-en yee, nɛ se bee ni?”

⁸ Fere yeen biee bi doonchi le nɛ fiiki baa shɛn yine kitun.

⁹ Kiin nɛ ni nɛ tiiti fine le Abrahan nuun chaa wune ke. Ntee ben le Nyɔ nuun yi fiiki ta yini yi to bɔɔn be Abraha-an.

¹⁰ Nɛ kee le be gee baa fɔɔ kitun li geen yi biti-i. Kiti kichu ki wundi ye muntaan mu dzeen ke, be gii be wa ki li geen yi ki-i, be ton fetan.

¹¹ Nlisɔɔ ben li dzɔɔ kife nɛ fiiki baa shɛn yine. Se nuun le, wi wu bee le mi-i jin koɔ wu yaa mi. Mmɛenjo ki kɔche ke wi wu nnuun mfanche bikpɔ biee ke. Gii ni lisi fiee ben nuun li tsan yi Fiana yi Waan li mɔɔ li wi-i.

¹² Kemɔɔ kintɛke kee le bo ki gii fee giin lu, ke wu fee, banche giin yi dzeen yee gee le gwɛɛ, se kotɛ mumfee ton be wi wu duti nyimu nsin.”

Jɔɔn lii Jiso li dzɔɔ

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Si Jɔɔn tɛ lisi beniin li dzɔɔ le, Jiso tɛ dza le kimbe ki Galilii be fe Dzɔɔ yi Joodaan le Jɔɔn lii wu li dzɔɔ tɛ.

¹⁴ Se nuun le, Jɔɔn tɛ bechi fengi tiiti le, “E we ɔ beɛɔ kemi le ɔ lii mi li dzɔɔ, ɔ tuu ɔ bee le mi-i ni?”

¹⁵ Jiso se tuu li wuu le, “Gee fi nuun le dɛeni, ɛ le dze yini le tee we fe baa fiee fichu tsaan fi Nyɔ weki.” Bedɛeni Jɔɔn se ben, lii Jiso li dzɔɔ.

¹⁶ Nɛ si Jiso tɛ gii buti li dzɔɔ ni, fi ka le kiboo tɛ gwiye, nen Fiana yi Nyɔ si yi shiiti yi bee si kibime, yi be yi geri li wuu bwin.

¹⁷ Fi ka le je tɛ yɔ liboo le, “Wuni nuun Nwanɛn wu shɛn, wu n'wuki buɔn be wu nge.”

4

Kɪnkundi mɔnchɛ Jiso

(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Fiana yi Waan se tuu yi dza yi dzɔ Jiso yi gɛɛn be wu libuka le kɪnkundi mɔnchɛ wu.

² Gɛɛn shiɪn fe tsiɪn fe, tɛ jiti bieɛ li jo mbaanyɛɛ li. Lɛɪɪn lɛlu, dzeɛn bechi yi wuu wu.

³ Wi wu ti mɔnchi beniɪn wɛ se be tee li wuu le, “Ɔɔ nuun nwanɛ Nyɔ, ɔ tee le ta yini fiiki yi to tsɛɛ yi kibe le.”

⁴ Jiso tuu le, “Be tɛɛ baa le, ‘Wi ti tsiɪn yɛ kii kibe le kwaa kɛ. Wi tsiɪn kii jɛ chichi yi buti lɛ kimfime ki Nyɔ-ɔ.’ ”

⁵ Bɛdɛɛni kɪnkundi kilu tuu ki dzɔ wu ki gɛɛn be wu Jɛrosalɛn kitoɔ ki waan, ki leeki wu fɛ kigɔ ki yih yi muntofi,

⁶ ki tee li wuu le, “Ɔɔ nuun Nwanɛ Nyɔ, ɔ jiɪn ɔ seri lekwiɪn, kifɛ fi fiɛɛ ɛ be tɛɛ le, ‘Nyɔ gii yi tee le bɛnchindaa bee kiiche wɛ.’ Fi tuu fi nuun ɛ be tɛɛ tɛ le, ‘Be gii be ka wɛ bɔbɔ le kii ɔ ni ju kika ko li tɛtɛ-ɛ.’ ”

⁷ Jiso se tuu li kii le “Be tɛɛ baa tɛ le, ‘Kiɪn ɔ ni mɔnchɛ Taa wu Nyɔ ya kɛ.’ ”

⁸ Kɪnkundi kilu tuu ki dzɔ Jiso fe, ki gɛɛn be wu fɛ nkumɛ wumu-u fɛ fwa wu dɛɛn liwe nge, ki doonchɛ wu biton bi li kikoo ki nshɛ-ɛ bichu be bunɔɔ bu nuun li bi-i li wuu.

⁹ Si ki doonchɛ wu lɛ ki tee li wuu le, “Ngii nyɛ bieɛ bini bichu li wɛ-ɛ, ɔɔ we lɛ mi-i lii ɔ guun mi.”

¹⁰ Jiso tee li ki-i le, “Gɛnɛ laa Satan! Be tɛɛ baa le, ‘Ɔ guundi Taa wu Nyɔ ya, ɔ nindi nuun li yi-i kwaa.’ ”

¹¹ Bɛdɛɛni, kɪnkundi kilu chine li Jiso-o, ki gɛɛn. Fi se ka le bɛnchindaa be Nyɔ-ɔ tɛ dza be be bichi lɛ wuu.

Jiso bechi nime chee Galilii

(Mak 1:14-15; Luk 4:14,15)

¹² Le Jiso dza woo le be kɔɔ baa Joɔn Nlisulidzɔɔ be bɛnɛ li yih yi ncha-a, tuu dza kaari to liɪn kimbe ki Galilii.

¹³ Gɛɛn bo Nasarɛ, dza fe gɛɛn tsi li kitoɔ ki Kapanu-un. Kitoɔ kini nuun li libɛ chi Galilii lichin, libɛ cheɛ nuun lɛ bimbe bi beniɪn be Sebulɔn be bi Naftali.

¹⁴ Fini tɛ ka ni le fi be fi kɔche si ntomfɔn wu Nyɔ wu Esaya tɛ tee le,

¹⁵ “Kimbe ki Sebulɔn be ki Naftali bi nuun lichin li libɛ liwin li Dzɔɔ yi Joodaan,

kimbe kɛɛ nuun tɛ nshɛ yi Galilii yi beniɪn be nuun yɛ Bejuu kɛ tɛ tsiɪn,

¹⁶ beniɪn be tɛ shiɪn be tsiɪn li kijibɛ-ɛ, nɛn baa kɪn'wofu kinɔɔ.

Butuu woo bwɛɛ li beniɪn bani-i be tɛ shiɪn be tsiɪn li nshɛ yi kijibɛ ki kwe-e.”

¹⁷ Mbɛɛche li mfi wulu-u, Jiso tuu bechi fenjisi li beniɪn li tiiti le, “Fiiki yɛɛn shɛn yinɛ, kifɛ bumfɔn bu liboo bwɛɛ tɛkɛtɛkɛ.”

Jiso teen beniɪn bɛnɛ le be nuun bɔɔn bee be kintutu-u

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ Le Jiso dza ni denɔi li libɛ chi Galilii lichin, nɛn beniɪn bamu bɛfɛ, nuun wi bee nwaani. Beniɪn bani tɛ nuun Simu wu be tɛ teenyi le Pita, be nwaani wu Andolo, be lendi gwii lɛ libɛ-ɛ, si nime chi bee tɛ nuun nsuun yi kɔfɛ.

¹⁹ Jiso tee li bee le, “Bieɛ yɛɛn mi, nɔgii mɛfɛ beɔ nɛ ni nɛ keeti nuun beniɪn.”

²⁰ Mfwaa mumkpan be bieɛ be chine gii yibe be dza be biki wu.

²¹ Jiso se dza fe kiɪngi, tuu nɛn beniɪn bamu bɛfɛ nuun tɛ wi bee nwaani. Beniɪn bani tɛ nuun Jeɛn bee nwaani wu Joɔn be tɛ nuun bɔɔn be Dzɛbɛdii, be tɛ nuun lɛ ngo-o be tee wube wu Dzɛbɛdii be tuushi gii. Teen tɛ be.

²² Mfwaa mumkpan be bieɛ be she ngo be tee wube be dza be biki wu.

Jiso bechi tiifi beniɪn tuu wɔnchi be mɔɔ chigɔn

(Luk 6:17-19)

²³ Jiso tɛ dza tuu denɔi lɛ kimbe ki Galilii kichu tiifi beniɪn li yih yibe yi bintaashɛ-ɛ, fenjisi nton wu dzeɛn kii bumfɔn bu Nyɔ-ɔ. Tɛ gii wɔnchi chigɔn chichu, mɔɔ chigɔn chi nɔɔn chichu li beniɪn li.

²⁴ Bədəeni, nton wu kii wu se saange gēen li kwēen wu Silia kwikwi. Beniinj tē bēē bē beniinj bēchu bē tē gendi mō bē tē nuun li ntōnyē-ē le wuu, mō nuun bē bōnj bē kinjundi-i njwēki bē bē, mō nuun bē wi-i kika, mō nuun bē tē nuun bē njwē. Bē bē bē bē le wōnchi bē bēchu.

²⁵ Mō nuun fēn fē tē gii giingi le, bintutu bi beniinj le bi nōja banchi le wuu jin. Beniinj bani tē dzeti le kimbē ki kwēen wu Galilii, bamu dzeti le Bintsii bi Yoofi, bamu Jerosalen mō biton bi Judiya bimū. Bamu se dzeti li Dzō yi Joodaan liwinj.

5

Kinēetine ki nuun kinōja (Luk 6:20-23)

¹ Le Jiso njē si bintutu bi beniinj le bēē le wuu, dza miri shee fē njkumē-ē, bōnj bē bē kintutu banchē bē bē li wuu lichinj.

² Se bēchi tiifi bē, tiiti le,

³ “Kinēetine kinōja kēē ki beniinj bē kii le bē baa bē kifoo le kimbē ki Nyō-ō, kife bumfōnj bu liboo bwēē bu bēē

⁴ Kinēetine kinōja kēē ki beniinj bē dii kwe-e, kife Nyō gii yi chiingi bē.

⁵ Kinēetine kinōja kēē ki beniinj bē shiiki yi yibe fēkwiinj kife bē gii bē ji kikoo ki nshē-ē.

⁶ Kinēetine kinōja kēē ki beniinj bē dzeenj wuu bēē, kii ntse wu tsaanj, nshōnj se tēti bē bē ntse wulu, kife Nyō gii yi nyēkē bē.

⁷ Kinēetine kinōja kēē ki beniinj bē keeti nshiinj li bamu-u, kife Nyō gii yi kōō tē nshiinj bē bē.

⁸ Kinēetine kinōja kēē ki beniinj bē shēnj wuuti bē kife bē gii naa bē njē Nyō.

⁹ Kinēetine kinōja kēē ki beniinj bē bēē bē mbēnjgii kife bē gii bē teenj bē le bōnj bē Nyō-ō.

¹⁰ Kinēetine kinōja kēē ki beniinj bē beniinj biindi bikaa le bē jin, kii ntse wu bē wu tsaanj, kife bumfōnj bu liboo bwēē bubēē.

¹¹ Kinēetine kinōja kēē kinē, mfi wu beniinj gaashi bēnj, bē biindi bikaa le bēē jin, bē tiiti njwaani bīēē bi bibifi bichu kii bēnj li yēē li kife nē baa beniinj bēnj.

¹² E fi keti le nē nēki yēē nē kiiti, kife kinsomfu kinōja kēē kinē liboo. Nē kēē le, ē le si bē gii bē biindi bikaa le bentomfōnj bē Nyō-ō bē njkosi le.

Nē baa ntōnj bē kin'wofu ki li nshē yini (Mak 9:50; Luk 14:34,35)

¹³ Nē baa nuun ntōnj mē li nshē yini-i. Se nuun le, ē ntōnj dza mē to n'yikē nsinj, bē geenj bē mē, mē se kaari mē yikē? Kē mē mēēnj yē bujōnj le bē fē fīē fi dzeenj lu fuki le bē shooshe mē nsinj kē, beniinj ni bē keti bē dēnchi mē bē bikaa.

¹⁴ Nē baa nuun kin'wofu ki li nshē yini-i. Kitoj ki bē gwanj li njkumē-ē ti nyiki yē yi kē.

¹⁵ Wi ti tendi yē lambo le tuu dzō kuuki bē njkaa kē. Wi ti bēē ē wu tōnj lambo tōmi nuun li fīē fi bē ti tōmi lambo lu-u, wu se yēngi li wi kwikwi wu nuun li yi-ih.

¹⁶ E nēē le si kin'wofu wunē kēmi le ni wuuti le beniinj lii, kē bē se njē njimē chinē chi dzeenj, bē nyē kiyōni li chaa wunē wu nuun liboo li.

Ntiifē kii nimē chi bēnchi bē Mōōse

¹⁷ Kiinj nē ni nē beechi le mi mbēē le nlēē bīēē bi nuun le Kinwaati ki bēnchi bē Mōōse-ē mō bi nuun le Binwaati bi bentomfōnj bē Nyō-ō kē. Mi mbēē nuun le mfē le bi kōchē bu kōchine. Mēēnj ki mbē kē le nlēēshē bi bu lēēshē kē.

¹⁸ Ntee bēnj chēnj chēnj le nsiinj kiboo bē nshē gii bi ma, finlanj fi biooj le fi nuun le Kinwaati ki bēnchi fi sendē nuun tē naa la li yēē li fuki fē fi bē fi kōchē li fīē fi fi doonchi nsinj kē.

¹⁹ Fi fīē le, wi kwikwi wu bonde nchi wumu le bēnchi bani-i, mō wēē nchi sendē si la le, tiifi tē beniinj le bē ni bē bondini, kē mwē gii naa ni nuun wi wu njkwēnj le bumfōnj bu liboo li. Se nuun le, ē wi wu kichi bēnchi bani, tuu tiifi tē beniinj le bē ni bē kichi bē, kē mwē gii naa ni nuun wi wu nyōja le bumfōnj bu liboo li lēnti.

²⁰ Ntuu ntee bēnj le, ē nē fēti yē kinjē kinē tsaanj le ki ni ki yēki ki beniinj bē tiifi bēnchi bē Nyō-ō mō ki Bēfarasii le kē, nē tē naa mō le le bumfōnj bu liboo li kē.

Ntiifē kii shēnj yi dzōtse

21 Nε woo baa le be tɛ tee li beniinj be nkosi le, 'Kiinj ɔ ni wo wi ke. E wi wo wi, ke mwe kemɔɔ nsa.'

22 Se nuunj le, ntiitɔɔ li be-en le wi kwi wu dzɔ shɛnj be nwaani, ke kemɔɔ tɛ nsa. Wi wu gaa nwaani, mwe kee le gii naa lenj li beniinj be seki bɛnsa-a limfwe. Wi wu teen nwaani le, 'Kibere, mwe kee le gii naa le li wi wu nyɔɔja-a.'

23 Fi fiɛɛ le, ɔ wɛki le ɔ nyɛ nya ya fɛ taantaa chi muntofi-i, ɔ kimi bubieɛ bu nɛɛ nwaana le wɛ-ɛ shɛnj,

24 ɔ gɛɛ nya ya fɛ taantaa chi muntofi fɛchinj, ɔ gɛɛn nɛɛ nwaana saa nɛ nache bieɛ kwe, ɔ se kaari ɔ be ɔ nyɛ nya ya.

25 E wi dzɔ wɛ giingɛ be wɛ li yih yi nsa-a, ɔ gwɛnɛ ɔ nache nɛɛ wu nɛ to wi bee sini nɛ mɛɛnj lɛ dze, kii ni gɛɛnj nyɛ wɛ li tsanj yi wi wu seki bɛnsa-a, se tuu wɛ li tsanj yi wi wu nchi-i be fa wɛ li yih yi ncha-a.

26 Ntee wɛ chɛɛnj le, ɔ nuunj tɛ bo lu fuki fɛ ɔ mɛɛshi ɔ soonj finini fichu fi be tee le ɔ soonj sinj ke.

Ntiife kii ndzɔtsu kwɛɛ wi

27 Nε woo baa le be tɛ tee le, 'Kiinj ɔ ni giinj be kwɛɛ wi ke.'

28 Se nuunj le, ntiitɔɔ benj le, wi kwikwi wu bichi kwɛɛnj kemi ngeɛnj li wu-u, ke wu giinjɔ be wu li shɛnj yee li kitunj.

29 Fi fiɛɛ le ɛ lisi cho chi lɛ kigɔɔnjɛ feti le ɔ ni ɔ feti bubieɛ, ɔ buu lisi chilu ɔ too. Fi dzɔɔnj le ɔ lɛɛ kimbe ki yi ya-a kimumkpanj, yɛki fɛ be nuunj be lɔnj wɛ kwikwi fɛ wi wu nyɔɔja-a.

30 E kibɛnɛ ko ki kigɔɔnjɛ feti le ɔ ni ɔ feti bubieɛ, ɔ sonde kibɛnɛ kilu ɔ too. Fi dzɔɔnj le ɔ lɛɛ kimbe ki yi ya-a kimumkpanj, yɛki fɛ yi ya chichi nuunj yi gɛɛnj fɛ wi wu nyɔɔja-a.

Ntiife kii nkɔɔn be kwɛɛnj (Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 Be tɛ tuu be tee tɛ le, 'E wi kooɔnj be kwɛsi, mwe tɛɛ kɔɔnwaati nyɛ li kwɛɛnj wulu-u ki doonchi le mɛɛnj yɛ kwɛsi ke.'

32 Se nuunj le, ntee benj le, ɛ wi kooɔnj be kwɛsi, nuunj yɛ le kwɛɛnj wulu jiiɔ bukwɛɛ ke, ke wu fɛɔ nuunj le kwɛɛnj wulu gɛɛnj ni gimi be buninj be bukeɛnj bamu-u. Wi wu dzɔ kwɛɛnj wu bo li nyunj wumu yih, wu gɛɛ li wuu yih, ke mwe dzɔɔ kwɛɛ wi.

Ntiife kii nchinine

33 Nε tɛ woo tɛ si be tɛ tee li beniinj be nkosi-i le, 'Ɔɔ tee fieɛ ɔ chini, kiinj ɔ ni ba fi mferu nsinj ke. Ɔ kemi le ɔ fɛ fieɛ fi ɔ tee, ɔ chini li Taa li limfwe le ɔ gii ɔ fɛ.'

34 Se nuunj le, ntuuɔ ntiiti li be-en le, kiinj wi ni tee fieɛ chini ke. Kiinj wi ni chini li bukoɔnj bu liboo li ke, kifɛ liboo nuunj kabara wu Nyɔ.

35 Kiinj wi ni chini li nshɛ-ɛ ke, kifɛ nshɛ nuunj kilaanda ki bikaa bi Nyɔ-ɔ tɛ. Kiinj wi ni chini li Jɛrosalɛnj ke, kifɛ Jɛrosalɛnj nuunj kitoɔnj ki Mfɔnj wu nyɔɔja-a.

36 Kiinj wi ni tuu chini nɛɛ li yi yee li ke, kifɛ wi nuunj tɛ fɛ le yi ye yi li fa mumkpanj to chibu, ke le yi libɛ ke.

37 E wi benj fieɛ le, 'Iinj', fi kɔche lɛ. Ɔ wu faanj le, 'Wohoo', fi kɔche nɛɛ tɛ lɛ. E wu taa fieɛ fe, ke fiɛɛ fieɛ dza fiɛɛ nuunj fɛ wi wu bifi wɛ-ɛ.

Ntiife kii ntusu nsoɔnkibaa (Luk 6:29,30)

38 Nε woo baa tɛ le, be tɛ tee le, 'E wi buu lisi chi wi-i, be buu tɛ chi mwe-ɛ. E wi buu kige ki wi-i, be buu tɛ kee.'

39 Se nuunj le, ntiitɔɔ li be-en le, kiinj wi ni ni nyiitini fieɛ be wi wu bifi ke. E wi maanj kilaanche ko ki kigɔɔnjɛ, ɔ fiiki ki kimɛɛɛ mɛɛshi maanj.

40 E wi dzeti wɛ li nsa-a kii ndu ya yi lenti, ɔ mɛɛshi ɔ taa mɔɔ kɔɔkɔnj ko fe.

41 E wi kanj wɛ le ɔ dɛndɛ ma mumkpanj, ɔ dɛndɛ bɛma bɛfɛ nɛɛ wu.

42 E wi lɛkɛ fieɛ li wɛ-ɛ, ɔ nyɛ wu. E wi feeti fieɛ li wɛ-ɛ, kiinj ɔ ni faanj nyɛ ke.

Ntiife kii si wi kemi le ni feti be wi we wu mbani (Luk 6:27,28,32-36)

43 Nε woo baa tɛ ɛ be tɛ tee le, 'Ɔ kɔɔngisi nwaana, ɔ baanini wi wa wu mbani.'

44 Se nuunj le, ntiitɔɔ li be-en le, nɛ kɔɔngisi yɛɛnj beniinj bɛnɛ be mbani-i, nɛ lɛki li Nyɔ-ɔ li be biindi bikaa lɛ bɛnɛ jinj.

45 Bɛdɛɛni, nɛ se ni nɛ nuunj bɔɔnj be Baa wunɛ wu nuunj liboo li. E wu, wu ti feti wiinj bendi li beniinj be bifi-i mɔɔ li be dzeɛnj li. Ti feti tɛ dzaanj bɛɛ li beniinj be feti bieɛ bi tsaanj li, mɔɔ li be feti yɛ bieɛ bi tsaanj ke-ɛ.

46 Nε beechi le ɛ nɛ kɔɔngisi nuunj beniinj be kɔɔngisi benj kwaa, mbenj wulu se nuunj

la li be-en? E nee le te si beniiñ be kundi kinwaati ti feti ni?*

⁴⁷ E ne yeeshi nee nuuñ beñwaana bene kwaa, fiee fi ne se feti fi beniiñ bamu feti ye ke nuuñ fi la? Maa beniiñ be nuuñ ye Bejuu ke ti feti nee te le ni?

⁴⁸ Fi fiee le ne dzooñ ne geeñ ne meeshi si Baa wune wu nuuñ liboo dzooñ wu geeñ wu meeshi te le.”

6

Ntiife kii nya

¹ “Ne ñingi yeen le, e ne feti biece bi dzeen, ne fe ke le beniiñ li limfwe le be ni be ñingi ke. E ne feti le, Baa wune wu nuuñ liboo te sooñ beñ ke.

² Fi fiee nuuñ le, mfi wu o nyee fiee li wi wu kifoo li, kiin o ni o tengi kimbuu si beniiñ be nimi ti shiñ be feti li yih yi leke li Nyoo maa le dze, le beniiñ ni be piati be ke. Ntee beñ cheen cheen le be kemε baa kinsomfu ki bee kituñ.

³ Se nuuñ le, mfi wu o nyee fiee li wi wu kifoo li, kiin o ni fe le kibene ko ki kimεε kee fiee fi ki kigoñe feti ke.

⁴ Bedeeni, nya ya ni yi nuuñ le munyiikoo li, Baa wa wu ti ñingi biece bi be feti le munyiikoo li se sooñ we.

Ntiife kii nleke li Nyoo (Luk 11:2-4)

⁵ Mfi wu ne leki li Nyoo, ne fe ke si beniiñ be nimi-i ti feti ke. Be ti kóngisi nlemε li yih yi nleke li Nyoo, maa le dzé ntase be se leki li Nyoo, le beniiñ se ñeñ be. Ntee beñ cheen le be kemε baa kinsomfu ki bee kituñ.

⁶ Se nuuñ le, mfi wu wεki le o leke li Nyoo, o le le yi-ih lenti, o beñe kigoo o se leki. Baa wa wu nuuñ le munyiikoo li, Baa wa wu shiñ ñingi biece bi o feti le munyiikoo li se sooñ we.

⁷ E ne tuu leki li Nyoo, kiin ne ni ne yoomfi si beniiñ be ti kii ye Nyoo ke ti shiñ be feti le ke. Be ti feti le be beechi le be gii be woo nleke li Nyoo wu be kii jé yibe yeti ñge.

⁸ Kiin ne ni ne nuuñ si be ke. Ne kee le Baa wune kii fiee fi ne wεki kituñ ne meen saa fi ki bii ke.

⁹ Ne kemi le ne ni ne leki li Nyoo ni:

‘Baa wuseñ wu nuuñ liboo, fere beniiñ ni be guundi bukoon bwo,

¹⁰ o fe le bumfōñ bwo be,

o fe le fiee fi o kóngisi ni fi nuuñ laañkwiñ si fi nuuñ liboo.

¹¹ Nyee bee bijine bi beñ.

¹² O feeki bee bibifi bisen,

si tē gii ti fekisi bibifi bi beniiñ bamu feti li bee li.

¹³ Kiin o ni chine le te le li mōnche-ε ke.

Fi bee li tsan yi wi wu bifi wε-ε.* [Bumfōñ nuuñ bwo, bunğa nuuñ bwo, bunğa nuuñ bwo mfi kwi ma nsin. Gee fi nuuñ le.]†

¹⁴ Ne kee le e ne fekisi bibifi bi beniiñ bamu feti li be-en, Baa wune wu nuuñ liboo se ni fekisi bine te.

¹⁵ Se nuuñ le, e ne fekisi ye bibifi bi beniiñ bamu feti li be-en ke, Baa wune te feeki te bibifi bine ke.

Ntiife kii njiru biece bije

¹⁶ Mfi wu ne jiti biece bije, kiin ne ni ne bichi fuyaa si beniiñ be nimi-i ti feti ke. Be ti suuti fe lli fe bee li mfi wulu-u, le beniiñ se ñeñ le be jiti baa biece bije. Nse ntiitoo li be-en cheen le be kemε baa kinsomfu ki bee li nshe yini-i kituñ.

¹⁷ Se nuuñ le, mfi wu o jiti biece bije, o tsootse yi ya, o fwa bushi bwo,

¹⁸ beniiñ se te kee le o jitoo biece bije ke, Baa wa wu nuuñ le munyiikoo li ni ñingi. Baa wa wu ti ñingi biece bi beniiñ feti le munyiikoo li se sooñ we.

Ntiife kii bulofu (Luk 12:33,34)

¹⁹ Kiin ne ni kiri bulofu bune laañkwiñ fe nuuñ shee kañ, mangere koo, maa fe beyi nuuñ be bonde be le be yi ke.

²⁰ Kiri yeen bulofu bune nuuñ li kween wu liboo li, fe shee nuuñ te kañ ke, be fe mangere nuuñ te koo bu ke, maa be fe beyi nuuñ te naa bonde le be le be yi ke.

* **5:46** Beniiñ be kundi kinwaati bani beniiñ tē ñingi le be nuuñ beniiñ be bifi. * **6:13** Binwaati bi fichi bimu kemi feni le, “Buu bee le bibifi lenti.” † **6:13** Binwaati bi fichi bimu bi be tē saa be tsee je yi Nyoo le kemi ye kinke kini le ke.

²¹ Nε ni nε kii le fε wi kiri bulofu bwee fe, ε nεε fe fε shén yee gii yi ni yi nuun.

Kinj'wofu ki li wi-i bwinj
(Luk 11:34-36)

²² Lisi cho nuun lambo li yi ya-a. Bedεeni, ε lisi cho wuutɔɔ, kε yi ya chichi yise yεε bε kinj'wofu.

²³ Se nuun le, ε lisi cho kwi, kε yi ya chichi yise yεε bε kijibε. E kinj'wofu ki wi-i dza ki to kijibε, se kijibε kilu gbεen ki nuun nin?

Nyɔ bichi le beniinj bee li
(Luk 16:13; 12:22-31)

²⁴ Wi nuun tε nin li bεte bikoo li bεfε kε. E nindi le, kε gii ni baanini wumu, kɔngisi wumu, gii ni wuki li wumu nge, tε dzɔ wumu wε li fiee li kε. Nε nuun nε tε nin li Nyɔɔ le nε tuu nε nin li kwa-a kε.

²⁵ Bedεeni, ntiitɔɔ li be-en le kiin nε ni nε buki yi kii ntse wunε laa, nε gii nε ji la, mɔɔ laa nε gii nε won la, mɔɔ nuun kii yi yinε laa, nε gii nε lii la le kε. Ntse wu wi yeki nεε biee bijε, yi yi wi yeki nεε ndú ni?

²⁶ Bichε yεen nε nεn si muniinj mu jiindi liwe. Mu ti tɔyi yε, mu n'wechi yε bijinε le mu banche mu gεε li bigɔɔnu kε. Se nuun le, Baa wunε wu nuun liboo nyeki nεε mu. Bedεeni, nε yeki yε muniinj muni ni?

²⁷ E noo le be-en lenti wu buki yi wu nuun tondε mfi mumkpan li ntse we-e?

²⁸ Nε se buki yi kii ndú le la? Bichε yεen nε nεn si bεflaaba bε kuu libuka ti nindi yε, kε le be taa ndú kii yi yi be kε.

²⁹ Nεε le ntee ben le mɔɔ nuun Mfɔn Salimu li bunɔɔa bwee buchu bu gii tε kemti mεenɔ saa ki chuume kε yi yee bε ndú le kɔche bujɔɔn bu flaaba wumu-u kε.

³⁰ E Nyɔ ti chuumini kitɔɔ ki kuu libuka, kitɔɔ ki kuu ben, ε bo fwaa bε kuke ki fetaan, yi gii se lee ki chuume kε ben bε ndú yi yaa ki ni? Hoo ben beniinj bε kemti kimbeenche kintεn bani!

³¹ Bedεeni, kiin nε ni nε buki yi nε kwenji laa nε gii nε ji la, nε won la, kε nε gii nε lii la li yi yinε le kε.

³² Biee bini bichu nuun bi beniinj bε nuun yε Bejuu kε ti shiin be giki bufii li bi-i. Nε kεε le Baa wunε wu nuun liboo kiɔ le nε weki baa biee bini bichu.

³³ Saa yεen nε gεε bufii bunε nuun li bumfɔn bu Nyɔɔ kwε bε li biee bi nuun tsaan le yi-i lii, yi se tondε biee bini bichu li be-en.

³⁴ Fi se fiεε le, kiin nε ni nε bakini kii fwaa kε. Mbakinε kii fiee fi fwaa, nuun fwaa. Nge wu li jobε kɔche nεε nuun li jobε chil-u chεε.”

7

Kiin wi ni sɛki kinge ki wumu-u kε
(Luk 6:37-38,41-42)

¹ “Nε saa kε bingε bi beniinj bamu-u kε, ε fi nuun le, Nyɔ tε saa tε kinε kε.

² Nε kεε le dze yi nε sɛki kinge ki wumu-u, ε nεε yi yi Nyɔ gii yi saa tε kinε le. Fiee fi wi fichini fiee le nyε li wi-i ε fi fi Nyɔ gii naa yi fichε le yi se nyε li mwε-ε tε.

³ Fi geen fiɔɔ ngingi sheen yi kwinj yi nuun nwaana le lii, ɔ se tε nεn kinɔsi ki kwi-in ki nuun le lii ya kε?

⁴ Kε fi geen fiɔɔ nuun ɔ tee li nwaana le ‘Nwaanεn bε mbuu sheen yεε le wεε lii,’ ɔ tε nεn tε kinɔsi ki nuun wεε le lii kε?

⁵ Wε wi wu nimi! Saa buu ko ki nuun wε le lii ɔ se bɔseyi ɔ nεn sheen yi nuun nwaana le lii, ɔ se buu.

⁶ Kiin nε ni dzɔɔ fiee fi Nyɔɔ nε nyε li bwí kε. E nε fε le, yi fiiki yi numε ben. Kiin nε ni dzɔɔ fincha fi waan nε nyε li dziinj li kε. E nε fε le, yi bε yi dεnche ben bε bikaa.”

Nε biiti, nε weki, nε kundi
(Luk 11:9-13)

⁷ “Nε biiti yεen, Nyɔ gii yi nyε ben. Nε geendi yεen, Nyɔ gii yi doonche ben. Nε kundi yεen kigoo, Nyɔ gii yi gwiye li be-en.

⁸ Nε kεε le wi kwikwi wu biiti, gii kemε, wi kwikwi wu weki, gii nεn, wi wu kundi kigoo bε gii bε gwiye li mwε-ε.

⁹ E noo li be-en linti wu nwanii bii wu bunεen, se tuu nyε wu nuun tεtε?

¹⁰ Kε wu bii wu nsuun, tuu nyε wu nuun yɔ?

¹¹ E ben bε nuun beniinj bε bifi ti kii si bε nyεε biee bi dzeen li bɔɔn bεnε, Baa wunε wu nuun liboo lee ki nyε kε biee bi dzeen li beniinj bε biiti li wuu yeki si nε nyεε le ni?

¹² Fi se fiεε le, fiee fi nε kɔngisi le beniinj fε li be-en, ε nεε fi fi nε nuun nε ni nε feti tε li bee, kifε fini fiεε fiee fichu fi kinwaati ki

benchi be Məɔse məɔ Binwaati bi bentomfəŋ be Nyɔ-ɔ tiifi.”

Fween wu mban wu kimfase məɔ wu mgboon

(Luk 13:24)

¹³ “Le yeen nuun le fween wu mban wu nuun kimfase-ε, kife fween wu nuun mgboon be dze yi nuun tseke, giingi nuun fe be gii be la bula, beniin se lii baa le yi-i nge.

¹⁴ Ne ni ne kii le fween wu mban wu kimfase, be dze yi tɛmi nuun yi giingi fe ntse wu kimake-ε. Beniin be ngingi yi baa niin.”

Si nuun wi kee bentomfəŋ be nuun ye be Nyɔ-ɔ ke

(Luk 6:43,44)

¹⁵ “Ne dzeti yeen mfi kii beniin be yengi le be baa bentomfəŋ be Nyɔ-ɔ. Be beε le be-en be yengi le be baa nshóŋ, se nuun le, be nuun bembóŋku lenti be yengi si nshóŋ.

¹⁶ Ne gii ne keε be nuun li bingε bi bee neε si be ti kii kiti nuun li muntaan mu won li kiti kilu-u le. Nuun be kɔ muntaan mu lembee li bifafu ni, ke nuun be kɔ muntaan mu ‘fi-ig’ li kiti ki biaan ni?*

¹⁷ Fi fieε le kiti ki dzeen kichu ti wundi muntaan mu dzeen, kiti ki bifi wundi muntaan mu bifi.

¹⁸ Nuun kiti ki dzeen tε won muntaan mu bifi ke. Fi nuun tε le kiti ki bifi nuun tε won muntaan mu dzeen ke.

¹⁹ Kiti kichu ki wundi ye muntaan mu dzeen ke, be gii be wa ki be tɔŋ fetaan.

²⁰ Fi fieε le, ne gii ne keε beniin be binseε le belu nuun li bingε bi bee.”

(Luk 13:25-27)

²¹ “E wi kwikwi wu teenyi mi le, ‘Taa, Taa’, wu gii le li bumfəŋ bu liboo li ke. E neε wi wu feti fieε fi Taa wu nuun liboo kɔngisi.

²² Gii be bo jobε chi nsa wu kimerise, beniin nge gii be ni be biiti li mi-i laa, ‘Taa, Taa, tε tε laŋini benton be Nyɔ-ɔ li bukoon bwo-o, tε bushi bóŋ be kinjundi-i li yi yi beniin li bukoon bwo-o, tε feti neε məɔ bintewa bi bieε le li bukoon bwo-o ni?’

* **7:16** Muntaan muni nuun mu be jii.

²³ Nse ntuu ntee li bee le, ‘Nti mɛɛŋɔ nsaa ki keε ke ben ke. Dzatse yeen mi lii ben beniin be nuun tε bieε benchi be Nyɔ-ɔ ke.’ ”

Wi wu ngwanu wu kemi bufi be wu nuun kibere

(Luk 6:47-49)

²⁴ “Bedɛɛni, wi kwikwi wu wuki je yen yini, feti si yi tiiti wε si wi wu bufi wu tε gwan yih ye li kimba-an.

²⁵ Le dzaan we, dzóɔ yise, mbaandze ka ju yih yilu, se nuun le, yih yilu ba ki keme ke, kife tε fe kimfoo kilu li kimba-an liwe.

²⁶ Se nuun le, wi wu wuki je yen yini tε fe si yi tiiti ke, ke mwe wε neε si kibere ki wi-i ki tε gwan yih ye nuun li mfwε-ε.

²⁷ Le dzaan we, dzóɔ yise, mbaandze ka, ju yih yilu, yi keme, yi we likwiin chichi be chiin ni guuu.”

Nywaani bunga bu ntiife bu Jiso kemi

²⁸ Le Jiso tee be bieε bini bichu mɛɛshi, wa tε kintutu ki beniin le kilu kii ntiife we,

²⁹ kife tε gii tiifi si wi wu kemi bunga bu ntiife. Tε tiifi ye si beniin be bee be ti tiifi benchi be Nyɔ-ɔ tε shiin be tiifi ke.

8

Jiso wəŋche wi wu chigəŋ chi nəŋa

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Jiso tε dza li ŋkume-ε bóɔ, kintutu ki beniin le kinəŋa banche ki biki wu.

² Fi se ka le wi wumu wu tε gendi be chigəŋ chi nəŋa, tε dza be tɔŋ núŋ Jiso limfwe tee li wuu le, “Taa, nuun ɔ wəŋche mi ni ŋ'wuuti, ɔ kɔŋgisi láɔ.”

³ Jiso dza neeki kibene, kɔŋ li wuu, tee le, “Ŋkɔŋgisáɔ, tɛmi ɔ ni ɔ wuuti.” Mfwaa mumkpan, chigəŋ chi nəŋa chilu bieε chi ma li wuu bwin, to waan.

⁴ Jiso se chiinse li wuu le, “Biche, kiin ɔ ni tee li wi-i ke. Si fi nuun ni, gɛne ɔ doonche yi ya nuun li te muntofi-i, ɔ nye nya yi Məɔse tε tee le wi kemi le nye, le doonche li beniin li le wu tɛmáɔ li chigəŋ chini wu to waan.”

Jiso wəŋche ŋwan wu nime wu te kikoo ki beniin be nchi-i

(Luk 7:1-10)

⁵ Jiso dza gęęŋ lę li kitoŋ ki Kapanu-un, te kikoo wu beniiŋ bę nchi-i wumu bę ęęŋ wu sunęi bɔ li wuu tiiti le, ⁶ “Taa, ęwanęŋ wu nime gimɔɔ li yih ę ęgwe kɔɔ wu.”

⁷ Jiso tee li wuu le, “Nęii mbe ę'wɔnche wu.”

⁸ Se nuuŋ le, te kikoo wu beniiŋ bę nchi-i wulu tuu li Jiso le, “Taa, męęŋɔ ki kɔche kę wi wu ɔ nuuŋ ɔ bę li wuu yi kę. Yɔre nęę nuuŋ ję kwaa, ęwanęŋ wu nime tęmi.”

⁹ Mi ę'we tę lę buŋga bu wi wumu lękwiin, beniiŋ bę nchi-i nuuŋ tę lę mi-i lękwiin. Mbęę ę mi ntee li wumu le, ‘O giinęi,’ mwe gęęŋ, ę mi ntuu mi ntee li wumu le, ‘Bę,’ mwe bę. ę mi ntee tę li mfwa we-ęŋ le, ‘Fere fini,’ fę nęę tę lę.”

¹⁰ Le Jiso woo fiee fi wu tee, wa tę wu. Kween li beniiŋ bę tę biki wu baa le, “Ntee beŋ cheęŋ le, męęŋɔ saa ki ęęŋ mɔɔ nuuŋ wi mumkpaŋ wu lsele wu gęę ęwaani yini shęŋ li mi-i ni kę.”

¹¹ Ntee beŋ le, beniiŋ ęge giin naa be dza bimbe bichu mbęęche lę jobę teti ęęęnu mbochu lę chi sechi, be ni be bęę be shiiti be jii biee bę bę chaa bęęę, Abrahaŋ, Adzi mɔɔ Yakɔ li kwęęŋ wu Nyɔ-ɔ wu liboo li,

¹² se nuuŋ le, bɔɔŋ bę li kwęęŋ wulu kibęę bę giin bę lɔŋ be li kijibe-ę lękuuŋ fę be giin be ni be dii be jii ęgesi.”

¹³ Si Jiso tę yɔ lę, biee tee li te kikoo wu beniiŋ bę nchi-i we le, “Nuuŋ ɔ gęęŋ fio, si ɔ bee ɔ gęę shęŋ li mi-i ni, fi ka nęę bę we lę.” Le tee lę, ęwaŋ wu nime wu te kikoo wu beniiŋ bę nchi-i wulu biee tęmi nęę li mfi wulu-u.

Jiso wɔnche beniiŋ bę chigɔ-ŋ ęge (Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Jiso tę dza gęęŋ lę li Pita yih, ęęŋ si mwęę Pita gimii gendi bę kinķęŋkę.

¹⁵ Jiso koŋ li kibęę kęę li, kinķęŋkę kilu se biee ki chikę, dza we bichę fiee Jiso ji.

¹⁶ Le ni nuuŋ lę fęmfɔ-o, beniiŋ bęę bę beniiŋ ęge bę bɔɔŋ bę kinķundi-i tę giin be ęweki bę be lę Jiso-o. Bęchi buushi fiana yi tii yilu nuuŋ nęę bę ję yi lęwa kwaa. Se wɔnchi beniiŋ bęchu bę tę gendi.

¹⁷ Fi bę fi kɔche si ntomfɔŋ wu Nyɔ wu ęsaya tę saa wu tee le, “Wu tsaakɔɔ bę ntɔnyę bęęęŋ, wu too chigɔŋ chisęŋ.”

Bęęę bę wi wu biki Jiso-o (Luk 9:57-62)

¹⁸ Le Jiso tuu ęęŋ si kintutu ki beniiŋ lę kinķa banchę li wuu lichin, tee li bɔɔŋ bee bę kintutu-u le, “Tę lenchi libę chini tę gęęŋ luwin lɔɔ.”

¹⁹ Wi wumu wu tę tiifi bęnchi bę Nyɔ-ɔ biee kiinęi tee li Jiso le, “Wi wu ntiife, ęgii ni mbiki we mɔɔ ɔ giinęi fęŋ le.”

²⁰ Jiso tuu li wuu le, “Bijinuu kęmi ntuuŋ yi bi, muniin mu jiindi liwe kęmi yih yi mu, se nuuŋ le, Nwanęwi kęmi ye mɔɔ fę nuuŋ gęę kikoo kęę fe kę.”

²¹ Wi we wu kintutu wumu tuu tee li wuu le, “Taa, gęę mi nsaa ęęęęŋ ndiiye taa kwę nse ni mbiki we.”

²² Jiso se tuu li wuu le, “O biki mi, gęę binķwi ni bi diyi binķwi bi bee bi kwiye.”

Jiso waŋ mfiee (Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Jiso gęęŋ lę lę ęgo-o, bɔɔŋ bee bę kintutu-u biee tę wu le.

²⁴ Fi ka le, mfiee yi tęęmi yimi tę taa yi dza yi bęchi lę libę chiluu yi ndunęi dzɔɔ yeķi, yi leķi le yi yię lę ęgo wulu. Si fi tę keti lę, Jiso tę liiti fiee.

²⁵ Bɔɔŋ bee bę kintutu-u se gęęŋ be kaanęi wu be tee le, “Taa, fi bee, tę kwii baa.”

²⁶ Se kaanęi tee li bee le, “Hoo beniiŋ bę kimbeenche-ę ki sende-ę. Nę chęndi la?” Le tee lę, se dza we waŋ mfiee yilu mɔɔ dzɔɔ yi nyɔŋa ye, se yi chikę ni nshiinę.

²⁷ Bimfimu wondę beniiŋ belu ni katara. Be tee le, “Nwaani wuni wi nuuŋ wi wu la wu mfiee mɔɔ dzɔɔ wuki li wuu ni?”

Jiso buu bɔɔŋ bę kinķundi-i li beniiŋ bęfę bwin (Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Jiso lenchi bo kimbe ki beniiŋ bę Gadalaŋ.* Biki bę beniiŋ bęfę ę bɔɔŋ bę kinķundi-i tę ęweki bę be. Beniiŋ belu tę bo lę dzin yi bę diyi beniiŋ le, be bęndi yi ęge si nuuŋ wi tę mɔɔ ka lę dze yilu-u kę.

²⁹ Fi se ka le, be tę tuu be bęchi be węndi lęwe ęge bę tiiti le, “Nwanę Nyɔ, ɔ weķi la li bee li? O bęę le ɔ nyę bee ęge mfi męęŋ saa ki kɔche kę ni?”

³⁰ ę kintutu ki dzin lę kimu tę jii biee fe fęchin ęgɔŋgɔmɔɔ ki.

* **8:28** Binwaati bi fichi bimu teenyi le, “Gadalaŋ, bimu le ęęęęŋ.”

³¹ Bəŋ be kin̄kundi-i belu se lekε Jiso le, “Mintemii, ɔ buu bee, ɔ tuumi bee tε gεɛn tε lε li dziiŋ yεε.”

³² Jiso se tee li bee le, “Gεnε yεɛn lε.” Be se bo, be gεɛn be lε li dziiŋ yilu. Fi se ka le kintutu ki dziiŋ lε kilu kichu tε bəɔ li mbεmε wu ŋkumε-ε ki seri, ki shee lε libε chilu ki kwiye li dzəɔ.

³³ Bəniin be tε kiichi dziiŋ yilu baa kifi be gεɛn li bintsii li, be tiiti fiee fichu fi ka be bəniin be bəŋ be kin̄kundi-i tε nuun li bee baa.

³⁴ Fi se ka le kiton̄ kilu kichu tε tuu ki bo ki bε le ki chiin̄ Jiso. Si be tε be be ŋεn wu lε, be soon̄ bə li Jiso le dza fε kintsii ki bee.

9

Jiso wəŋchε wi wu ŋgwε tε kəɔ
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Jiso lε lε ŋgo-o, kaari lenchi gεɛn li kiton̄ kee li.

² Fi ka le bəniin bamu tε be bε wi wumu ε ŋgwε kəɔ wu, ε be too wu fε kida-aŋ. Jiso ŋεn si bəniin belu gεε shén li wuu, tee li wi wu ŋgwε tε kəɔ wεε le, “Nwanεŋ, kεmε shén. Mi mfeekəɔ bibifi bio.”

³ Fi ka le bəniin bamu be doonchi bənchi be Nyə-ɔ tε bεchi be ŋunini bebe be tiiti le, “Wi wuni dzetəɔ kintsii ki Nyə-ɔ.”

⁴ Jiso kεε fiee fi be tε beechi, bii li bee laa, “Nε kεmi be mbeechε be bifi li shén yinε ni kii la?”

⁵ Fiee fi nuun tsekε li ntefu nuun fi la? Ntefu li wi wuni le mi mfeekəɔ bibifi biee, məɔ le dza we ɔ ni ɔ dengi le?

⁶ Se nuun le, ŋgii mfε nε kεε le Nwanεwi kεmi bun̄ga laan̄kwiin̄ bu fekisε bibifi.” Le tee lε, biee tee li wi wu ŋgwε tε kəɔ wεε le, “Dza we, ɔ dzəɔ kidan̄ ko ɔ ni ɔ giingi li yih.”

⁷ Mwε se dza giingi fεkuun̄.

⁸ Le kintutu ki bəniin lε kεε ŋεn fiee fi ka, be kεmε chεnε, be bεchi be yəonchi Nyə yi nyε ŋwaani buni bun̄ga li wiwo-on̄.

Jiso teen̄ Maacho
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Le Jiso dza fe le tuu ni dengi giingi, ŋεn wi wumu wu be teenyi le Maacho, nuun wi wu kundi kin̄waati, ε tε shee fε kintsii

kee ki nimε-ε. Jiso tee li wuu le, “ɔ biki mi.” Biee dza we biki wu.

¹⁰ Jiso dza gεɛn shee jii biee li Maacho yih, fi se ka le, bəniin bamu ŋge be tε kundi kin̄waati, məɔ bəniin bamu be bifi tε be be shee be jii biee be Jiso məɔ bəŋ bee be kintutu-u.

¹¹ Le Befarasii ŋεn si bee be jii biee lε, be bii li bəŋ bee be kintutu-u laa, “Fi geen̄ fi wi wunε wu ntiife jii biee bee bəniin be kundi kin̄waati məɔ bəniin bamu be bifi?”

¹² Jiso woo si be bii lε, tee li bee le, “Bəniin be tεemi ti wεki yε wi wu ntsi kε. E bəniin be gendi be ti wεki wi wu ntsi.

¹³ Gεnε yεɛn nε beechε nε ŋεn laa kinyi ki fiee fi be tsekε Nyə tiiti le, ‘N’wεkəɔ le bəniin ni be keeti nshiin̄ li bəniin bamu-u, ŋ’wεki yε nuun le be ni be feti muntofi li mi-i kε’, fi nuun le la le? Nε kεε le mεεŋɔ ki mbε kε le nteen̄ bəniin be nuun tsaan̄ kε. Mi mbεεɔ nuun le nteen̄ be bifi.”

Bəniin bii kii njiru bijε
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Bəŋ be kintutu be Jəŋ Nlisulidzəɔ lε dza be bii li Jiso laa, “Fi geen̄ fi bee Befarasii tuu jiti bijε, bəŋ bo be kintutu-u jiti yε tε kε?”

¹⁵ Jiso tuu li bee le, “Nε beechi le be nuun be teen̄ bəniin fε bugoo li, be gεɛn be ni be nuun li nshiin̄ li nyun̄ wutso mεεn̄ be be ni? Mfi bεεɔ wu be gii be fi nyun̄ wutso wulu li bee, be se bεchi njiru bijε.

¹⁶ Wi nuun tε dzə nshεŋgε yi ndu yi fiεn le taa kin̄kon̄ ki fichi lu kε. E wu fε lε, nshεŋgε yi ndu yilu gii yi mεeshi yi gaamε kin̄kon̄ ki fichi kilu, ŋgaamine wulu tuu yaa wu bee saa nuun ŋkosi.

¹⁷ Fi se nuun tε le wi nuun tε dzə mbiin̄ mε fεn̄ le gεε lε kibεen̄ ki fichi-i kε* E wu fε lε, mbiin̄ mε fεn̄ mεlu be ŋge, kibεen̄ kilu munchi ki shaanshε, mbiin̄ mεlu shooshε likwiin̄. Chεen̄ wulu wε le, be kεmi le be gεε mbiin̄ mε fεn̄ nuun lε kibεen̄ ki fε-εn̄. Bεdεeni, mbiin̄ mεlu be kibεen̄ se ba nyεekii.”

Kwεen̄ wumu kon̄ li Jiso tεmi
Jiso yiimi ŋwanε wi wu nyəŋa wumu
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

* 9:17 Bejuu tε shiin̄ be nachε kibεen̄ ki mbiin̄ lε nuun be dzi nyan̄.

¹⁸ Nεε si Jiso tē mεεη yeti li bee le, fi dza fi ka le wi wu nyōηa wumu tē be ton nūη wu limfwe lekε wu tiiti le, “Nwanεη wu kwεεη wε le kwe wa, bεdεeni, bε nεε ɔ kon li wuu bε kibεnε ko kaari tēmi.”

¹⁹ Jiso se dza bee wu bechi be giingi, bōηη bee bε kintutu-u biki wu tε.

²⁰ Fi tuu fi ka tε le kwεεη wumu wu tē gōη bε chigōη chi bukeεη le biya yoofi ntso bife tē dza bε Jiso le jin kon li woōη wu kinkon kee li.

²¹ Si tē kon le, nuun ε tē tee li shēη yee li le, “E mi ηkon mōo nuun li kinkon kee li kwaa, kε mi ntēmōo.”

²² Le kon le, Jiso fiiki ηεη wu, tee li wuu le, “Naan, kiin ɔ ni chεη kε. Shēη ya yi ɔ gεε li mi-i fε yεε ɔ tēmi kitun.” Nεε li mfi wulu-u, kwεεη wulu biee tēmi.

²³ Jiso gεεη fεsi fε la wu wi wu nyōηa wulu-u, ηεη beniin bε ti tengi teh yi kwe mōo kintutu ki beniin le fe. Kintsii kilu fuuti bε kwe yi dε.

²⁴ Jiso se tee li bee le, “Saangε yεεη, ηwan wulu mεεη ɔ ki kwi-i kε, liitōo.” Beniin belu tē kee wu bu kefu.

²⁵ Buu beniin belu lekuun, se le gεεη li yih, kεmε ηwan wulu li kibεnε-ε, ηwan wulu se biee dza we.

²⁶ Nton wu kii fiee filu se saangε gεεη le kimbe ki kwεεη le kilu-u kichu.

Jiso gwiye lii yi binyεε bifεtu

²⁷ Le Jiso dza fε yih yilu-u tuu ni dengi giingi, binyεε bimu bife, bi bunin dza bi dzengi lewe ηge bi biki wu, bi tiiti le, “Nwanε kini ki Mfōη Daafi-i, kōo nshiin bε bee.”

²⁸ Jiso gεεη le li yih, binyεε bilu biee wu lu, se bii li bi-i laa, “Nε ben baa le nuun mfe fiee fi nε dii kii fi fini ni?” Be se ben le, “Iin Taa.”

²⁹ Jiso se kon li lii yi bee, tee le, “Kii shēη yi nε gεε li mi-i, fi nuun le bε ben.”

³⁰ Lii yibe biee yi gwiye. Jiso bōseyi chiinε li bee, tee le, “Kiin nε ni fε le wi kεε kε.”

³¹ Se nuun le, be tuu be gεεη be biaki nton wu kii nime chi Jiso-o wulu le kimbe ki kwεεη le kilu kichu.

Jiso wanche kibere

³² Si beniin belu tē dza be giingi le, fi ka le beniin tē dza be bεε bε kibere kimu le Jiso-o ε ηwanε kinjundi tē ηweki bε wu.

³³ Jiso se buu ηwanε kinjundi wulu li wi wulu-u, wi wulu se bechi yeti. Kintutu ki beniin le ηεη le, wa tε be, be se tiiti le, “Fini fiee ti mεεη fiee saa ki ka kε li kwεεη wu Iselεε wuni kε.”

³⁴ Se nuun le, Befarasii tee fibee le, “Busōo bōηη bε kinjundi-i bani, nuun bε bungga bu mfōη wu bōηη bε kinjundi-i.”

N'weche yanjo ηge beniin bε η'weche-ε se sende

³⁵ Jiso dza dengi li biton bichu mōo li bintsii li fenjisi li beniin li li yih yi kintaashe yibee, tiiti tε nsa wu dzeen wu kii bumfōη bu Liboo. Si tē dengi le, tē gii wōnchi chigōη chichu.

³⁶ Le tuu ηεη bintutu bi beniin le, nshiin kōo wu bε be, kife be tē nuun li ntōnye, wi se foo wu nuun fi be, be nuun si nshōōη yi nuun wi wu kiichi yi nsin.

³⁷ Dza tee li bōηη bee bε kintutu-u le, “N'weche yanjo ηge, se nuun le, beniin bε η'weche-ε baa niin

³⁸ Bεdεeni, lekε yεεη li Nyō-ɔ le Taa wu Te wε tuumi beniin bε η'weche-ε liwε wee li.”

10

Jiso teen bōηη bee bε kintutu-u bε yoofi ntso bεfe

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Dza teen bōηη bee bε kintutu-u bε yoofi ntso bεfe baa, be bε. Nye bungga li bee bu buushe fiana yi tii li beniin li mōo bu wōnche chigōη mōo ntōnye kwikwi.

² Maan mēηkoon mε bōηη bε nto-on bε Jiso bε yoofi ntso bεfe belu: Wu ηkosi tē nuun Simu wu bε teenyi le Pita, bε Andolo wu ηwaani. Bamu tē nuun Jeen wu ηwanε Dzebedii bε ηwaani wu Jōη mōo

³ Fili bε Batolomu, Tomε bε Maacho wu tē kundi kinwaati, Jeen wu ηwanε Afyus, Tajō bε

⁴ Simu wu tē nuun wi wu kintutu ki Besilo-ɔ * bε Judas Iskaliyō wu tē kabe Jiso. (Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Jiso ton beniin bε yoofi ntso bεfe bani, tee li bee le, “E nε giingōo kiin nε ni gεεη fε

* **10:4** Besilo tē nuun bejuu bε tē teendi kwεεη, be gwii le be buu yi yibe li ηge-ε, li tsan yi beniin bε Lo-om.

kintsii ki nuun yε ki wi wu Bejuu le ke. Kiin ne ni gεen li bintsii bi beniiñ be Samaaria ke.

⁶ Gene yεen nuun fe bōñ be Iselee be tε laye si bōñ be nshōñ le.

⁷ E ne gεen ne tiifi be ne tiiti le, 'Bumfōñ bu liboo bwεε tsekεtsekε.'

⁸ Ne wōnchi beniiñ be gendi, ne yimisi yεen beniiñ be kwiye, ne wōnchi yεen beniiñ be kemi chigōñ chi nōñ, ne busi yεen tε bōñ be kinjundi-i li yi yi beniiñ li. Mi nyεo bunga li be-en li yee li. Gene yεen tε ne ni ne fii beniiñ lu li yee li.

⁹ E ne giingō, kiin wi ni dzōo kwa litin ke, mōo nuun kwa wu nyōñ mōo nuun wu ŋkweñ mōo nuun wu sende si la le ke.

¹⁰ Kiin wi ni dzōo babi ke. Kiin wi ni dzōo ndú fiεtu mōo nuun bikpō bimu mōo nuun kimbañ ke. Ne keε le wi wu nime kemi le ni jii fe kintsii kee ki nindi-i.

¹¹ E ne gεen ne le li kito-on, mōo nuun fe kintsii li, ne gōñ ne ŋeñ wi wu kōche, ne tsi be wu nsiin gεen bo jobe chi ne dzeti fe.

¹² E ne gεen, fe ne lii li yih, ne yesi yih yilu.

¹³ E yih yilu kōche, mbεengii wune be li yih yilu-u. E yih yilu mεen ki kōche ke mbεengii wune kaari wu to li be-en.

¹⁴ E wi faañ mfiε ben, ke le wuki ye fiee fi ne tiiti ke, mfi wu ne buti li yih yilu-u, ke li kitoñ kilu-u, ne kache kibon ki bee li bikaa binε-ε.

¹⁵ Ntee ben chεen le, bu jobe chi nsa wu kimerise Nyō gii yi kōo nshiin li kitoñ ki Sōdōñ be ki Gōmōra ye ki kitoñ ki kee ye.

*Benge be bōñ be nto-on be jiso-o
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)*

¹⁶ Yike yεen ne woo, ntundōo ben le ne gεen si nshōñ li bembōñku-u linti. Bedεeni, ε ne denḡō, ne kemi bufii si yō, ne nuun nyεekii si bibimu.

¹⁷ Mfi wu ne denḡi, ne dzeti yεen mfi be beniiñ. Ne keε le be gii be nye ben li tsan yi beniiñ be seki bensa-a. Be fiaamfiε ben li yih yibe yi leke li Nyō-ō.

¹⁸ Be gii be kwache ben be gεen be ben li ŋgōmina-a limfwe, mōo li bεmfō-ñ limfwe kii mi, le ne se yō li bee mōo li beniiñ be nuun ye Bejuu ke-ε kii mi.

¹⁹ E be nye ben li bee le, kiin ne ni ne mbeechi laa ne gii ne gεen ne tee le la, ke le

dze yi la le ke, kife Nyō gii yi nye ben fiee fi ne gii ne tee li mfi wulu-u.

²⁰ E ben ne gii ne yō ke. E fiana yi Baa wune yi gii yi yō li bimfimu binε-ε.

²¹ Wi gii dzōo ŋwaani nye le be wo, te ŋwan dzōo ŋwani nye be wo. Bōñ gii be dza tε be ni be biindi bikaa le bεtee be bee lējin, be ni be feti le be woye be.

²² Beniiñ bechu gii be ni be baanini ben kii bukoon bwen. Se nuun le, wi wu gii kan shēñ nsiin gεen bo fe kimerise-ε, gii naa bōne.

²³ Mfi wu beniiñ biindi bikaa le benε jin fe kintsii kimu-u, ne kifi ne gεen fe kimu-u. Ntee ben chεen chεen le, nuun ne tε dende biton bichu bi Iselee Ŋwanεwi se naa be ke.

²⁴ Ne keε le ŋwan wu laanchi ti ye ki ye wi we wu ntiife ke, neε si ŋwane nime ti ye ki ye te kikoo we ke.

²⁵ Fi fieε neε bujōñ le ŋwan wu laanchi kinwaati nuun neε nuun si wi wu tiifi wu, ŋwan wu nime nuun neε tε nuun si te kikoo we. E be teenyi te yih le Bεεεbu, be se tuu be teen bōñ bee bukoon bu bendi yi bu ye ki buni ni?

(Luk 12:2-7)

²⁶ Bedεeni, kiin ne ni ne chendi wi ke. Ne keε le fiee fimu nuun ye lu fi be baanyε fi gii naa fi ba mbochu fe waan nsin ke. Fiee nuun ye tε lu le munyiikōo li fi be nuun tε naa keε fi nsin ke.

²⁷ Fiee fi ntiiti li ben butuu, ne tiiti fi li beniiñ li fenshaan. Fi mi ntee ben le ntsoon li, ne dzaan fi nuun fe kigō ki yi-ih.

²⁸ Kiin ne ni ne chendi beniiñ be nuun be wo nuun nyan yi li bwin kwaa, be tε wo fiana yi wi ke. Chen yεen nuun Nyō yi nuun yi lεε fiana yi wi, be yi yee chi fe wi wu duti nyimu nsin.

²⁹ Be ti kabini neε munchaandi mumfεen li fi nini kwaa ni? Se nuun le, nuun fimunkpan tε we fekwiin Baa wune ŋkeε fe nsin ke.

³⁰ Li be-en, Nyō fa ye yi chichi yi nuun ben li fa.

³¹ Kiin ne ni ne chendi ke. Ne yaa baa munchaandi kinga ŋge.

(Luk 12:8-9)

³² Bedεeni wi kwikwi wu ben le beniiñ lii le kii mi, ke ŋgii naa ben tε mwe li Baa wen

wu nuun liboo li limfwe.

³³ Se nuun le, wi kwi wu faan mi li beniin li limfwe, ke ngii naa faan te wu li Baa wen wu nuun liboo li limfwe.

Jiso te be be buga
(Luk 12:51; 14:26-27)

³⁴ Ne beechε ke le mi mbeεo nuun be mbeεngii li nshe yini ke. E fiεe ye fi mi mbe kii fi ke. Mi mbeεo nuun be dzin.

³⁵ Ne keε le mi mbeεo nuun le mfe le nwan wu nyun ni gwii bee tee, wu kwεen ni gwii bee ni, kwεe nwan ni gwii bee ni nyumi.

³⁶ Beniin be mbani be wi-i gii ni nuun neε beniin bee be li wuu yih.

³⁷ E wi kɔngisi tee ke ni yeke mi, ke mwe meεɔ ki kɔche ke le ni nuun wi wen ke. Wi wu kɔngisi nwan wu nyun ke wu kwεen yeke mi, ke mwe meεɔ ki kɔche ke le ni nuun wi wen ke.

³⁸ E wi meε ki too ke kintaan kee le ni biki mi ke, ke mwe meεɔ ki kɔche ke le ni nuun wi wen ke.

³⁹ E wi bachi yi yee, ke mwe gii lee yi. Se nuun le, wi wu lee yi yee kii mi, ke mwe gii kemε ntse wu kimake.

(Mak 9:41)

⁴⁰ E wi fi ben, ke mwe fiε te nuun mi. Wi wu fi mi, ke mwe fiε te nuun wi wu ton mi.

⁴¹ E wi fi ntomfɔn wu Nyɔ, kife mwe kiiε le ε Nyɔ yi ton wu, ke mwe gii kemε kinsomfu, ki Nyɔ suundi beniin bee be nton lu. E wi fi wi wu tsaan, kife mwe kiiε le mwe nuun wi wu tsaan, ke mwe gii kemε kinsomfu ki Nyɔ suundi beniin bee be tsaan lu.

⁴² Ntee ben cheε le, ε wi nye mɔo nuun fika fi dzɔo yi tɔɔn le li wi mumkpan li kintutu ki beniin be nten be nten bani, kife mwe kiiε le nuun wi wen wu kintutu, ke mwe nuun te lee kinsomfu kee ke.”

11

Jɔɔn Nlisulidzɔo ton bɔɔn bee be kintutu le
Jiso-o
(Luk 7:18-35)

¹ Le Jiso meεshi tifi bɔɔn bee be kintutu be yoofi ntɔo befe baa, biee dza fe tuu denɔi li bintsii bi fe tiifi beniin fenjisi mɔo nton wu dzeen.

* 11:12 Ke le, “...bumfɔn bu liboo beε be bunga”.

² E li mfi wulu, wu Jɔɔn Nlisulidzɔo tε nuun li yih yi ncha-a. Se dza woo kii bieε bi Krai tε feti, bieε ton bɔɔn bee be kintutu-u le be geεn,

³ be bii li wuu laa, ε wu, wu tε nuun le gii be we, mɔo be ni be ni tenɔi wumu le?

⁴ Be geεn be bii, Jiso tuu li bee le, “Kaari yeεn ne geεn ne tee Jɔɔn, bieε bi ne woo be bi ne neεn.

⁵ Binyεe neεn bieε bieε kitun, binkeε denɔi bieε tsaan, beniin be gendi be chigɔn chi nɔɔa tεmi baa kitun, binchiinchi wuki bieε bieε, beniin be kwiye kaari baa be yin, be tuu be fenjisi nton wu dzeen wu wu Nyɔ li beniin be kifoo le.

⁶ Tee yeεn te wu le kinεetine ki nɔɔa keε ki wi wu meεn ki menε ke mi ke.”

⁷ Le bɔɔn be Jɔɔn le be kintutu-u baa dza, Jiso tuu bechi tiiti li kintutu ki beniin le, kii Jɔɔn biiti laa, “Ne tε shiin ne buti ne giingɔi libuka le ne geεn ne neεn nuun la? Kitɔo ki mbaandze keti ki seesi ni?

⁸ E tε nuun ye le ke, ne tε buti ne giingɔi fe le ne neεn la? Ne tε giingɔi le ne neεn wi wu tε chuume ndu yi shaan ni? Yike yeεn ne woo, beniin be ti chuumini ndu yi shaan ti nuun nuun le bentɔo.

⁹ E tε nuun ye le ke, ne se tε buti ne giingɔi le kii la? Le ne geεn ne neεn ntomfɔn wu Nyɔ ni? Iin, ntee ben le ε wi wu yeke ntomfɔn wu Nyɔ.

¹⁰ E wu, wu be tε tsee kii wu, Nyɔ tiiti le,

‘Yike yeεn ne woo, ngii ntuumi wi wen wu nton ni tuuti mbaan li we-ε,

nache dze ya o se be.’

¹¹ Ntee ben cheε le, lenti le beniin be bukeεn bie-ε, wi nuun ye lu wu ko wu yaa Jɔɔn Nlisulidzɔo ke. Se nuun le, wi wu nuun wi wu nkwen li bumfɔn bu liboo li we, ε wu wu ko wu yaa wu.

¹² Mbεεche li mfi wu Jɔɔn Nlisulidzɔo tε bechi nime cheε mbe mbochu deeni, beniin nukini baa bumfɔn bu liboo,* beniin be bunga lɔchi be bunga.

¹³ Bentomfɔn be Nyɔo bechu mɔo benchi be Mɔoεe tε tiiti kii bumfɔn bu liboo nsiin geεn bo li mfi wu Jɔɔn Nlisulidzɔo li.

¹⁴ Ɛ ne ɲeɲ le ne nuuɲ ne beɲ, ne beɲ le Ɔɔɲ wuni nuuɲ Ɛlaja wu tɛ nuuɲ le gii naa be.

¹⁵ Wi wu kɛmi bintoɔɲ mwɛ woo.”

¹⁶ Jiso dza ta maa laa, “Ɛ la fi nnuuɲ nɛɛ mmaa kɪŋɔkɛ ki dɛɛni kini be fi? Be nuuɲ si bɔɔɲ bɛntɛɲ bɛntɛɲ be shiiti li bintsii bi wa-aɲ, bamu teenyi bamu be biiti laa,

¹⁷ “Tɛ tɔɔɲ baa teh ne tɛ biɲ kɛ ni? Tɛ nyɛ baa juuɲ yi kwe ne tɛ beɲ kɛ ni?”

¹⁸ Ntiitɔɔ lɛ kifɛ Ɔɔɲ tɛ be jiti bijɛ mɔɔ bi wonɛ, be tee le bɔɔɲ be kɪŋkundi-i fiɛŋgisi baa wu.

¹⁹ Nwanɛwi bɛɛɔ, jii bieɛ, wundi bieɛ, ne tee le bichɛ yɛɛɲ ne ɲeɲ, wi wuni dɛŋɔɔ wuti bieɛ, wundi mbiɲ piɛndi, tuu shiɲ mɔɔ nsɔɲ be bɛniɲ be kundi kɪŋwaati mɔɔ bɛniɲ be bifi bamu. Se nuuɲ le bufii ti doonchi yi nuuɲ li fieɛ fi bu nindi-i.”

Jiso tuu fusi biɲge bi bintsii bimu (Luk 10:13-15)

²⁰ Jiso dza bechi fuushi biɲge bi bintsii bimu bi tɛ fɛ bintɛwa bi bieɛ lɛ li bi-i, kifɛ tɛ fɛ lɛ, bɛniɲ be fe faaɲ le be fikisi yɛ biɲge bi bee kɛ.

²¹ Le fusi lɛ, tee le, “Nɲɛ wu nyɔɲa wɛ wunɛ beɲ bɛniɲ be Korasiɲ, ɲɛ wu nyɔɲa wɛ tɛ wunɛ beɲ bɛniɲ be Besaida. Nɛ kɛɛ le, gii nuuɲ le mfɛ bintɛwa bi bieɛ lɛ bi ntɛ mfɛ li be-ɛɲ bini nuuɲ li kwɛɛɲ wu Tayɛ bee Sidɔ-ɔɲ, bee nuuɲ dɛɛɲ be tɛ fiiki shɛɲ yibe, be liishe ndu yi kwe, be fwa taɲɛ li bwiɲ kichu le be doonche le be fiiki baa shɛɲ yibe.

²² Se nuuɲ le, ntee beɲ le, naa nuuɲ bu jobɛ chi nsa wu kimakɛ, bieɛ biaoɲ li bɛniɲ be Tayɛ mɔɔ be Sidɔ-ɔɲ yaa bine.

²³ Mɔɔ beɲ bɛniɲ be Kapanu-uɲ, nɛ beechi le be gii be yɛki beɲ ne yɛɛ liboo ni? Wohoo! Be gii naa be lɔɲ beɲ li kwɛɛɲ wu beɲku-u. Nɛ kɛɛ le, bee le mbɛ mfɛ bintɛwa bi bieɛ lɛ bi ntɛ mfɛ li be-ɛɲ nuuɲ Sɔɔɔɲ, bee nuuɲ kitoɲ kilu ki mɛɛɲ lu be bo beɲ.

²⁴ Se nuuɲ le, ntee beɲ le, naa nuuɲ jobɛ chi nsa wu kimakɛ, bieɛ yaanɛ li bɛniɲ be Sɔɔɔɲ yaa bine.”

Ntɛ wu Jiso nuuɲ futuru-u (Luk 10:21-22)

²⁵ Nɛɛ li mfi wɛɛ, Jiso dza tee le, “Mi nyɛɔ kiyɔɔni li wɛ-ɛ Baa wɛɲ Mfɔɲ wu kiboo be

nshe le ɔ nyikɔɔ bieɛ bini li be bufii lɛ mɔɔ beɲkɛɛ bieɛ, ɔ doonche nuuɲ li bɔɔɲ be bwi-i.

²⁶ Fi fieɛ lɛ Taa, kifɛ fi nuuɲ fieɛ si ɔ tɛ kɔŋgisi le fi nuuɲ.

²⁷ Baa wɛɲ nyɛɔ bieɛ bichu li mi-i. Wi nuuɲ yɛ lu wu kii Nwanɛ Nyɔ yɛki Baa we kɛ. Wi nuuɲ yɛ lu wu kii Baa we yɛki Nwani mɔɔ bɛniɲ be Nwani tsaa le doonche Baa we li bee kɛ.

²⁸ Beɲ bechu be too bɛntɛ be luuti be yɛki beɲ, be yɛɛɲ be be fɛ mi-i, ɲgii nyɛ beɲ mfufine.

²⁹ Dzɔɔ yɛɛɲ kimboɲ keɲ ne sumɛ, ne ni ne biki ntiifɛ wɛɲ, kifɛ nnuuɲ fiɛɲ wi wu mbɛɛɲgii, ɲkɛmi shɛɲ yi tɔɔɔɲ, ne gii ne kɛmɛ mfufine li shɛɲ yine-ɛ.

³⁰ Kimboɲ keɲ luuti yɛ kɛ, nte wɛɲ nuuɲ tɛ futuru-u.”

12

Jiso naanye nsa wu kii jobɛ chi beshiinshi (Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Le ni nuuɲ nɛɛ li mfi wulu-u, Jiso bee bɔɔɲ bee be kintutu-u dɛŋgi be kɛti li wɛ wu giɲ wumu-u, ɛ tɛ nuuɲ jobɛ chi beshiinshi. Ɛ dzeɛɲ tɛ wuu bɔɔɲ bee be kintutu-u, be dza be bechi be soomi bikoo bi giɲ lɛ be jii.

² Le Befarasii ɲeɲ lɛ, be tee li Jiso-o le, “Bichɛ ɔ ɲeɲ, bɔɔɲ bo be kintutu-u feti baa fieɛ fi nchi mɛɛɲ ki beɲ kɛ le wi fɛ jobɛ chi beshiinshi kɛ.”

³ Bii li bee laa, “Nɛ mɛɛɲ baa saa ki teen kɛ lɛ Kɪŋwaati ki Nyɔ-ɔ si dzeɛɲ tɛ wo Daafi bee kintutu kee, fɛ kɛ ni?”

⁴ Tɛ lɛ li yih yi Nyɔ-ɔ, ji kibeɛ ki be tɛ tsaa be gɛɛ le ɛ ki Nyɔ-ɔ, ɛ tɛ nuuɲ nchi le kiɲ wu mɔɔ nuuɲ bɛniɲ be tɛ nuuɲ be wu ji kɛ. Tɛ nuuɲ nɛɛ bɛte muntofi kwaa be nuuɲ be ji.

⁵ Mɔɔ nɛ mɛɛɲ baa ki teen kɛ lɛ bɛnchi be Mɔɔsɛ le tɛ nuuɲ jobɛ chi beshiinshi, te muntofi bonde nchi wu jobɛ chi beshiinshi niɲ nime chee se fieɛ ba wu ki ge kɛ ni?

⁶ Ntee beɲ le fieɛ fieɛ lu fɛni dɛɛni fi ko fi yaa yih yi muntofi.

⁷ Be tsɛɛ baa lɛ Kɪŋwaati ki Nyɔ-ɔ, Nyɔ tiiti le, ‘N’wekɔɔ nuuɲ le bɛniɲ ni be keeti nshiɲ li bɛniɲ li, ɲ’weki yɛ le be ni be feti nuuɲ muntofi li mi-i kɛ.’ Bee le ne ni nɛ kii

fiee fi bintsii bini tiiti, bee ne saki ye beniiñ be nchoru fiee nsin ke.

⁸ Fi fiee le Nwanewi nuun Te Kikoo wu jobe chi beshiinshi.”

Jiso wanche wi wu ngwe të koo wu li kibene-e jobe chi beshiinshi
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Jiso dza fe, geeñ le li yih yi nleke li Nyoo yibe-e.

¹⁰ Fi se ka le wi wumu të nuun lu e ngwe të koo wu li kibene-e. Befarasii bamu dza be bii li Jiso laa, “Nchi beenchi le nuun be wanche wi jobe chi beshiinshi ni?” Be të biiti le be weki nuun fiee fi be nuun be tere wu lu.

¹¹ Jiso se bii li bee laa, “E noo li be-en linti wu nuun ni kemi nshoon yee, ke yi we le fween jobe chi beshiinshi, mwe se ba ki seri ke le, le chee yi buu ke?”

¹² Wi won yeki ye nshoon yi nyona ke ni? Fi fiee le nchi beno le wi nuun fe nime chi dzeen bu jobe chi beshiinshi.”

¹³ Biee tee li wi wu ngwe të koo wu li kibene-e we le, “Nemi kibene ko.” Wi wulu nemi. Ki biee ki temi si kimu kee.

¹⁴ Se nuun le, Befarasii baa tuu be bo be geeñ be lii ntsuun si be gii be wo Jiso.

Jiso nuun wi wu nime wu Nyoo wu yi të tsaa

¹⁵ Jiso kee kii taan wu be dzo, biee dza fe. Beniiñ nge biee wu. Se wanche be bechu be të kemi chigon,

¹⁶ chiinse li bee le kiin be ni fe beniiñ kee wu ke.

¹⁷ Fi të gii fi nuun le le fi be fi kache si ntomfon wu Nyoo wu Esaya të tee le,

¹⁸ “Biche yeen ne ngen, wuni nuun nwanen wu nime wu ntè ntsaa.

Nuun shen yen, n'wuki bujon be wu.

Ngii nye Fiana yen li wuu,

ni tiifi biton kii dze yi tsaan yi nsondini bensa le.

¹⁹ Nuun te naa le ni tsuki ntsoon be beniiñ, ke le ni kuundi kimfime ke.

Wi nuun te woo je ye le dzé ntase ke.

²⁰ Nuun te meeshi le bonde yache yi bondini kitun ke.

Nuun te naa nyiimi kuu wu lambo wu duti jibi jibi ke.

Fi gii fi nuun le geeñ bo mfi wu

dze yi tsaan, yi sondini bensa le, so.

²¹ Biton bichu gii bi ni bi bichi limfwe bi giki bufii li wuu.”

Bunga bu Jiso dzeti fen?

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² Beniiñ bamu të dza be be wi wumu e të nyee, nuun te kibere, boon be kinjundi-i njeki be wu. Jiso fe wu bechi yeti tuu njingi mao biee.

²³ Wa te beniiñ be të nuun fe bechu, be bechi be biiti laa, “Wi wuni nuun nee nwanen kini ki Mfon Daafi ni?”

²⁴ Befarasii woo si be biiti le be tee li bee le, “Wi wuni busoo boon be kinjundi-i nuun be bunga bu Beesebu-u mfon wu boon be kinjundi-i.”

²⁵ Jiso kee fiee fi be beechi biee tee li bee le, “E kiton dza ki gate ki gwii kiki, ke ki gii ki dza ki to nuun kimfoo. E kintsii ke yih dza yi gate yi tuu yi gwii yi yi, yi te naa len ke.

²⁶ E Satan busi yi yee li wi-i bwin, ke wu gatoo yi yee. E fi nuun le, bumfon bwee te naa len ke.

²⁷ E fi nuun le mbusi boon be kinjundi-i nuun be bunga bu Beesebu-u, boon bene se busi te nuun be bu noo le? Fiee fi boon bene belu feti doonche fiee le ne we baa nsa kitun.

²⁸ Se nuun le e mbusi boon be kinjundi-i belu nuun be bunga bu Fiana yi Nyoo, ke bumfon bu Nyoo be bwee li be-en.

²⁹ Ne beechi le nuun wih le li wi bunga yih, kote biee bo be bi, meen saa ki koo ke wi wu bunga wulu le kan ni? Ke wu kan se le kote biee bo be bi.

³⁰ E wi nuun ye kimbe ken ke, ke mwe baaninoo mi. E wi fii ye mi li mbanche-e ke, ke mwe teetoo bu tafu.

³¹ Bedeeni, ntiitoo li be-en le Nyoo nuun yi feeki biee bibifi mao je yi bifi chichi yi beniiñ yeti. Se nuun le e wi tiiti je yi bifi kii Fiana yi Waan, ke Nyoo nuun te feeki mwe ke.

³² E wi tee bubiee kii Nwanewi, Nyoo nuun nee yi feeki mwe. Se nuun le e wi tee bubiee kii Fiana yi Waan, Nyoo te naa feeki mwe li mfi wuni mao li mfi wu bee limfwe ke.

Be ti kii kiti nuun li muntaan mu ki-i
(Luk 6:43-45)

³³ Wi wu kemi kiti kee ki dzeen, ti kemi muntaan mu dzeen. Wi wu kemi kiti ki

bifi kɛmi tɛ muntaan mu bifi, kifɛ bɛ ti kii kiti nuun li muntaan mu ki wundi-i.

³⁴ Kingɔkɛ ki yɔ-ɔ kini. Nɛ gii nɛ geen nɛ se yɔ n'yɔru wu dzeen fɛ nɛ baa beniin bɛ bifi ni? Nɛ kɛɛ le fiee fi yisɛ li shɛn yi wi-i ɛ fi fi ti buti lɛ kimfime kee li.

³⁵ Wi wu dzeen kɛmi gwɛɛ wu biee bi dzeen lɛ wuu shɛn, busi biee bi dzeen le. Wi wu bifi se kɛmi nuun gwɛɛ wu biee bibifi, busi biee bibifi lɛ wu shɛn.

³⁶ Ntee ben le naa nuun jobɛ chi nsa wu kimakɛ-ɛ, wi kwikwi ni kɛmi le ku bɛ kimfime kee jɛ yi lɔlɔɔ chichi yi tɛ yeti.

³⁷ Nɛ kɛɛ le naa nuun fɛ bɛ sɛki wi, ɛ jɛ yi buti lɛ kimfime ki wi-i yi gii yi fɛ mwɛ bɔnɛ, ɛ nɛɛ jɛ yi buti lɛ kimfime ki wi-i yi gii yi fɛ mwɛ se we nsa.”

Beniin bamu tɛ wɛki le Jiso doonchɛ mfin (Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Beniin bamu bɛ tɛ tiifi benchi bɛ Nyɔ-ɔ mɔɔ Bɛfarasii dza be tee li Jiso-o le, “Wi wu ntiife, tɛ wɛki baa le ɔ fɛ fiee fi doonchi bunga bwo tɛ nɛn.”

³⁹ Jiso tuu li bee le, “Kingɔkɛ ki bifi ki chinɛ Nyɔ si kwɛɛn wu chinɛ nyumi, nɛ wɛki le nɛ nɛn fiee fi doonchi bunga bwen! Nuun nte ndoonchɛ fiee li kingɔkɛ kini-i fi yɛki fi tɛ ka bɛ ntomfɔn wu Nyɔ wu Jɔna kɛ.

⁴⁰ Si Jɔna tɛ tsi li dzɔɔ lɛ nsuun yi nyɔnɔ shɛn jo taa, ɛ nɛɛ lɛ si Nwanɛwi gii naa nuun lɛ nshɛ-ɛ lɛnkwiin jo taa.

⁴¹ Naa nuun bu jobɛ chi nsa-a, beniin bɛ Ninibɛ lɛn bɛ kingɔkɛ ki dɛɛni kini be tee le ki we kɛɛ nsa, kifɛ beniin bɛ Ninibɛ tɛ woo fiee fi Jɔna tɛ fenjisi, be fiiki ntɛ wube. Fi fieɛ le, yikɛ yɛɛn nɛ woo, wi wumu wɛ fɛni bɛ fiee fi ko fi yaa fi Jɔna.

⁴² Yaa wu sɛki kiton ki Shɛba gii naa lɛn tɛ bu jobɛ chi nsa wu kimakɛ bɛ kingɔkɛ ki dɛɛni kini fɛ bɛ se lii ki li nge-ɛ, kifɛ tɛ dza li kiton kee li lɛ kwɛɛn luushi le bɛ woo bufii bu Mfɔn Salimu. Ntee ben yikɛ yɛɛn nɛ woo, wi wumu wɛ fɛni bɛ fiee fi kuu fi yɛki fi Salimu-u.

(Luk 11:24-26)

⁴³ Fiana yi tii ti buti li yi yi wi-i yi gɛɛn libuka yi geendi fɛ yi gii yi ni yi tsiin. Se nuun le, ɛ yi tuu yi gɔɔn nsin,

⁴⁴ yi tuu yi kween li yi yee li le, ‘Ngii nkaari nto li mi-i yih lu ntuu mbo.’ Mfi wu yi kaari yi bɛ yi nɛn le yih yilu yɛ kilɛɛ, ɛ bɛ nachɛ bɛ fweyɛ yi wuuti,

⁴⁵ bɛdɛɛni, yi biee yi kaari yi gɛɛn, yi bɛ bɛ fiana yi tii yimi mfomɛnyaan yi tɛɛmi yi yɛki yi, bee yi se tuu bɛ bɛ lɛ bɛ tsiin lu. Biee tuu bi mɛɛshi bi bee li mwɛ mfi wulu yaa si mwɛ tɛ saa nuun. Fi fieɛ nɛɛ lɛ si fi gii naa fi nuun li kingɔkɛ ki bifi ki dɛɛni kini.”

Beniin bɛ tɛ nuun kini ki Jiso-o (Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Nɛɛ si Jiso tɛ mɛɛn yeti li beniin li lɛ, fi ka le ni Jiso bee bɛ nwaani Jiso tɛ bɛ bɛ lɛn lɛkuun bɛ wɛki le bɛ yɔ bɛ wu.

⁴⁷ Wi wumu se tee li Jiso-o le, “Na bee bɛnwaana lemi baa lɛkuun bɛ wɛki le nɛɛ bɛ nɛ yɔ.”*

⁴⁸ Se bii li wuu laa, “Naa nuun noo, bɛnwaanɛn nuun ban?”

⁴⁹ Le bii lɛ, biee doonchɛ beniin bee bɛ kintutu-u, tee le, “Baan bɛnaan bee bɛnwaanɛn.

⁵⁰ Nɛ kɛɛ le wi kwikwi wu feti fiee fi Baa wɛn wu liboo kɔngisi, kɛ mwɛ wɛ nwaanɛn wu nyun mɔɔ wu kwɛɛn mɔɔ naan.”

Ngangaa yɛ kii bumfɔn bu liboo

13

(13:1-50)

Ngangaa kii wi wu tɛ tumi biee (Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Nɛɛ booyaa, Jiso dza bo li yih, gɛɛn shee li libɛ lichin.

² Kintutu ki beniin lɛ kinɔnɔ banche li wuu lichin ki kɛnɛ. Dza lɛ shee nuun lɛ ngo-o, kintutu kilu lɛn libuka li ngemɛ yi dzɔɔ li.

³ Bɛchi tiiti biee nge li bee lɛ ngangaa li. Tee le, “Wi wumu tɛ la le gɛɛn tun biee.

⁴ Si tɛ gii tumi lɛ, bimu we yɛ lɛ dze, muniin bɛ mu chɔchɛ mu ji.

⁵ Bimu we yɛ li bintsii bi ta-a nshɛ nuun yɛ fɛ nge kɛ, bi bo kifɛ nshɛ tɛ nuun yɛ fɛ nge kɛ.

* **12:47** Binwaati bi fichi bimu bi bɛ tɛ saa bɛ tɛɛ jɛ yi Nyɔ le kɛmi yɛ kinke kini kɛ.

⁶ Le wiinj bechi mbanu wu soonj biece bilu. Si bi ti mænj ki seri ke le bi gænj nge ke le, bi biece bi wəbɛ.

⁷ Bimu we ye li bifafu-u. Bifafu bilu ko bi beemɛ biece bilu.

⁸ Bimu we ye tɛ nuunj li nshɛ yi dzeenj li, le bi bo bi ko bi wonj bujɔŋ. Bintutu bimu tɛ nuunj shɔŋ gwii, bimu mbaambusɔɔ, bimu mbaanshɛɛ.

⁹ Wi wu kɛmi bitoonj, mwɛ woo.”

Ɛ kii la fi Jiso tɛ gii yeti nuunj lɛ ngangaa li?
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ Bɔɔŋ bɛ kintutu-u bɛ Jiso dza be kiingi, be gænj be bii li wuu laa, “Ɔ yeti li beniinj bani nuunj lɛ ngangaa kii la?”

¹¹ Tuu li bee le, “Nyɔ fɛ ye benj le nɛ kɛɛ biece bi bumfɔŋ bu liboo bi nuunj lɛ munyiikɔɔ li. Se nuunj le, yi se mænj ye ki fɛ ke le beniinj bani kɛɛ kɛ.

¹² Nɛ kɛɛ le wi wu kɛmi fiee bɛ gii bɛ tondɛ fi yanj. Wi wu kɛmi ye fiee kɛ mɔɔ fi niinj fi kɛmi, bɛ gii bɛ fi li wuu bufiɛ.

¹³ Fiee fiee fi ntiiti li bee lɛ ngangaa li, kifɛ be bichi biece be tɛ nɛŋ kɛ. Be yiki biece be tɛ woo mɔɔ nuunj le be kɛɛ bi kɛ.

¹⁴ Fiee fi ntomfɔŋ wu Nyɔ wu Ɛsaya tɛ tee fi gbænj fiee fi kɔchɛ bɛ fiee fi beniinj bani feti. Tɛ tee le,

‘Nɛ gii nɛ ni nɛ yiki biece, se nuunj le nɛ tɛ woo kɛ.

Nɛ gii nɛ ni nɛ bichi biece, se nuunj le nɛ tɛ nɛŋ kɛ.

¹⁵ Fi fiee lɛ kifɛ shɔŋ yi beniinj bani dɛŋ yɛɛ kitunj,

bintoonj bi bee chiinyɛ biɛɛ kitunj, bɛ baanyɛ baa lii yibe kitunj.

Bɛ fɛ baa lɛ le kiinj be ni be nɛŋgi biece bɛ lii yibe,

le be ni be wuki mɔɔ biece bɛ bintoonj bi bee kɛ,

shɔŋ yibe se ni yi yuusi,

le be se kaari be to lijinj lɛ mi-i,

nse n'wɔnchɛ be.’

¹⁶ Se nuunj le, kinɛɛtinɛ ki nɔŋa kɛɛ kinɛ kifɛ lii yinɛ nɛŋ yɛɛ biece bini, bintoonj bine woo biɛɛ biece bini.

¹⁷ Ntee benj chænj le, bentomfɔŋ bɛ Nyɔ-ɔ nge bɛ beniinj bɛ tsaanj bamu tɛ shiinj be dii le be nɛŋ biece bi nɛ nɛŋgi bini, be tɛ nɛŋ kɛ.

Be dii tɛ le be woo biece bi nɛ wuki bini, be tɛ woo kɛ.

Fiee fi ngangaa chi wi wu tɛ tumi biece lɛ chini doonchi

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ Woo yænj fiee fi ngangaa chi kii wi wu tɛ tumi biece chini doonchi.

¹⁹ Ɛ wi shiinj wuki fiee kii bumfɔŋ bu liboo nkeɛ kinyi kilu nsinj, kɛ Satan wu wi wu bifi bɛɛɔ wu kɛnchɛ jɛ yi bɛ tɔyɛ li shɔŋ yee li wu buu. Fini fiee nɛɛ si biece bi bɛ tɛ tumi bi we ye lɛ dze biɛɛ.

²⁰ Biece bi bɛ tɛ tumi bi we ye li kintsii ki taa biɛɛ nuunj si wi wu wuki jɛ yi Nyɔ fi yi mfwa mumkpanj bɛ kinɛɛtinɛ.

²¹ Se nuunj le, ɛ yi lɛ li shɔŋ yee li, yi tɛ lii gænj kɛ. Yi nɔɔnɛ niinjkwaa. Ɛ nge bechi mɔɔ nuunj bikaa bi benjɛ lɛ wuu jinj kii jɛ yilu, biece to lijinj mfwa mumkpanj.

²² Biece bi bɛ tɛ tumi bi we ye li bifafu-u biɛɛ, se nuunj wi wu wuki jɛ yi Nyɔ, bɛmfumisɛ bɛ biece bi li nshɛ yini-i, mɔɔ bɛmbɛchɛ kii bulofu tuu bi baanyɛ jɛ yilu yi laayɛ li yee li.

²³ Biece bi bɛ tɛ tunj li nshɛ yi dzeenj li se nuunj wi wu wuki jɛ yilu, woo fiee bujɔŋ feti si yi wɛki, biece bilu se wonj, bimu nyɛ lii gwii, bimu lii mbaambusɔɔ, bimu mbaanshɛɛ.”

Ngangaa kii ngɔ yi giinj bɛ yi kitɔɔ

²⁴ Jiso tuu wa ngangaa chimu li bee le, “Bumfɔŋ bu liboo nuunj bɛ maa bɛ wi wumu wu tɛ gænj tunj ngɔ yi giinj yi dzeenj li wuu wɛ.

²⁵ Le beniinj ni be liiti, wi we wu mbani gænj tunj ngɔ yi kitɔɔ ki bosini giinj lu linti dza.*

²⁶ Le giinj yilu manj yi bechi nko, ngɔ yi kitɔɔ ye biece yi yenɛ tɛ.

²⁷ Beniinj bɛ nime-ɛ bɛ wi wɛ wulu bɛ be bii li wi wulu laa, ‘Te Kikoo, ɔ tɛ tunj nuunj ngɔ yi giinj, yi kitɔɔ yini tuu yi bo fɛŋ lu linti?’

²⁸ Tuu li bee le, ‘Ɛ wi wɛŋ wu mbani wu fɛ fiee fini.’ Beniinj bee bɛ nime bɛlu bii li wuu laa, ‘ɔ wɛki le tɛ gænj tɛ chɔɔchɛ ni?’

²⁹ Te Kikoo wube faanj tee li bee le, ‘Ɛ nɛ gænj le nɛ chɔɔchi baa kitɔɔ, nɛ dza nɛ chɔɔchɛ mɔɔ giinj lu linti.

* 13:25 Kitɔɔ kini bɛ teenyi lɛ jɛ yi bara le, “darnel” se biece bilu nuunj tii.

³⁰ Gεε yεεη le bi ni bi kuu nsiin bi gεεη bi bo mfi wu η'weche. Ke mfi wu η'weche nse ntee li beniin be η'weche le be saa be chɔɔche kitɔɔ kilu be banche be gεε li bintutu-u li bintutu-u, be tɔη, be se banche giin be gεε li gwεε wε-εη. ”

*Ngangaa kii ngɔ yi fintaan fimu fi niin
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)*

³¹ Jiso se tuu wa ngangaa chimu li bee le, “Bumfɔη bu liboo nuun si lisi chi ngɔ yi fintaan fimu fi wi tɛ tɔyε li wuu wε,†

³² Ngɔ yini nuun yi sende yi yaa ngɔ yimi chichi. Se nuun le, mfi wu yi bo, yi gii yi ko yi yaa biee bichu, yi tuu yi dza yi to kiti ki muniin mu jiindi liwe gii mu be mu gwanyε yih li yεηε yilu-u.”

*Ngangaa kii kishee
(Luk 13:20-21)*

³³ Se tuu wa ngangaa chimu li bee le, “Bumfɔη bu liboo bwεε si kishee ki kwεεη tɛ fichε musu beke be nɔηa be nɔηa bitεtu, dzɔ finse lu, tɔ gεε, ki se tuu ki fε musu melu menchu dooki ηge.”

(Mak 4:33-34)

³⁴ Jiso tɛ gii tiiti biee bini bichu li kintutu ki beniin le, nuun nεε le ngangaa li. Tɛ gii gbεηgi yε tiiti biee li bee fuki le ngangaa li nsin ke.

³⁵ Tɛ gii feti le le fi be fi kɔche si ntomfɔη wu Nyɔ wumu tɛ saa tee le, “Ngii ni ngwiyi kimfime ken buti nεε nuun ngangaa le.

Ngii ntee kii biee bi tɛ nuun le munyiikɔɔ li mbεεche si be tɛ tɔη nshε.”

*Fiee fi ngangaa chi kii ngɔ
yi giin be yi kitɔɔ chini doonchi*

³⁶ Jiso dza she kintutu ki beniin le, gεεη le li yih. Bɔɔη bee be kintutu biee wu, be tee li wuu le, “Tee bee fiee fi ngangaa chi kitɔɔ ki liwe cheε doonchi.”

³⁷ Se tee le, “Wi wu tumi ngɔ yi dzeen yilu ε Nwanεwi.

³⁸ Wε wulu ε nshε yini. Ngɔ yi dzeen yε doonchi bɔɔη be nuun be bumfɔη bu Nyɔ-ɔ. Kitɔɔ kεε nuun bɔɔη be wi wu bifi wε-ε.

³⁹ Wi wu mbani wu tɛ tun kitɔɔ kilu ε kinjundi. Mfi wu η'weche wε nuun mfi wu

ntse wu li nshε yini-i gii naa wu ma. Beniin be η'weche nuun benchindaa be Nyɔ-ɔ.

⁴⁰ Si be tɛ banche kitɔɔ kilu be tɔη fε wi le, ε nεε le si fi gii fi nuun mfi wu nshε mεε.

⁴¹ Nwanεwi gii naa tuumi benchindaa bee, be dende li bumfɔη bwεε li buchu be banche biee bichu mɔɔ beniin be kichi yε benchi be Nyɔ-ɔ ke bechu be buu,

⁴² be lɔη be fε mbwεεη wu wi-i. ε fe fε beniin gii be ni be dii be jii ngesi.

⁴³ Bεdεeni beniin be tsaan gii be ni bendi si jobε, le bumfɔη bu Tee wube-e. Wi wu kɛmi bintoon mwε woo.

Ngangaa kii bulofu mɔɔ shan yi finchi

⁴⁴ Bumfɔη bu liboo bwεε si bulofu bu wi tɛ dzɔ gεεη nyike liwε. Le wumu be bunε, kaari baanyε, koo fεkuun be kinεetine. Gεεη kabε biee bichu bi tɛ kɛmi, gεεη go wε wulu.

⁴⁵ Bumfɔη bu liboo bwεε nεε si wi wu wan wumu wu tɛ dengi wεki shan yi munchi mu dzeen ηge.

⁴⁶ Le ni geendi, gεεη bunε fimu nuun fi tεemi. Gεεη kabε biee bichu bi tɛ kɛmi le gεεη go shan yi finchi filu.

Ngangaa kii gwii wu nsun

⁴⁷ Bumfɔη bu liboo bwεε si gwii wu be tɛ lɔη li dzɔɔ, bini bi nsun le bichu be bi le lu,

⁴⁸ wu yise. Le beniin chee be buu le bukaka, be shee fεkwiin, be tsaa nsun yi dzeen be gεε le bεηkaa li, be too yi bifi yεε.

⁴⁹ ε nεε le si fi gii fi nuun li mfi wu nshε naa mεε. Benchindaa be Nyɔ-ɔ gii naa be bo be be be gatε beniin be bifi li be dzeen li linti,

⁵⁰ be lɔη be fε mbwεεη wu wi-i, fε beniin gii be ni be jii ngesi.”

⁵¹ Jiso se bii li bɔɔη bee be kintutu-u laa, “Nε woo baa biee bini bichu bujɔη ni?” Be bεη le, “Iin.”

⁵² Se tuu tee li bee le, “Fi se fiεε le, wi kwikwi wu tiifi benchi be Nyɔ-ɔ wu be tɛ saa be tifi wu kitun kii bumfɔη bu liboo nuun si te yih wu kɛmi bulofu, wu nuun buu biee bi fεη lu, ke biee bi fichi fε kintsii kilu-u.”

*Be faan jiso li kitor kee li
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)*

† 13:31 Fintaan fini nuun le je yi bara le, “mustard”.

⁵³ Le Jiso mæeshi wa nganḡaa yini ni, biee dza fe,

⁵⁴ gæen li kitoṅ kee li, gæen le tiifi beniin li yih yibe yi lekε li Nyɔ-ɔ. Le be woo ntiife we, be kemε kintεwa, be bechi be tiiti laa, “Wi wuni dzɔ buni bufii bε bunga fεṅ bu feti bintεwa bi biee le ni?”

⁵⁵ E nεε ḡwane te la wuni wu ti keendi biti wε ni? Ni nuuṅ nεε Maariya ni? Beṅwaani nuuṅ nεε Jeenṅ bee Jɔse mɔɔ Simu mɔɔ Judas ni?

⁵⁶ Dzεmi yee chichi nuuṅ nεε bε bee feni ni? Wi wuni dza fεṅ bε biee bini bichu ni?”

⁵⁷ Si be njanji le be biee be faanṅ wu. Jiso se tee li bee le, “Bε ti guundi ntomfɔṅ wu Nyɔ fε bintsii bichu-u, ε nεε fε kwεenṅ wee li mɔɔ li kini kee li kwaa fε bε ti guundi yε wu kε.”

⁵⁸ Jiso ti mæenṅ ki tuu kε le fε mfinṅ fe ḡge kε, kifε be ti mæenṅ ki gεε kε shén li wuu kε.

14

*Kii kwe yi Jɔṅ Nlisulidzɔɔ
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)*

¹ Tε nuuṅ li mfi wulu, Mfɔṅ Hεrɔ wu tε sεki kimbe ki kwεenṅ le ki Galilii woo kii nime chi Jiso.

² Se tee li beniinṅ bε tε nindi le wu lenḡwiinṅ li le, “Wi wuni wε nuuṅ Jɔṅ Nlisulidzɔɔ wu kaari wu bo li kwe-e. Fieε fieε fi fε se kemε bunga bu fεrε bintεwa bi biee le bini ni.”

³ Tε tee le kifε tε nuuṅ li mfi wu Hεrɔ tε kɔɔ Jɔṅ fa wu li yih yi ncha-a kii Hεroja wu kwεε ḡwaani wu Fili, wu Hεrɔ tε dzɔ li kwεsi.

⁴ Jɔṅ tε faanṅ tee le nchi mæenṅ ki beṅ ke le Hεrɔ dzɔɔ kwεε ḡwaani li kwεsi-i kε.

⁵ Hεrɔ se waanṅ dze le wo Jɔṅ, se nuuṅ le tuu chendi beniinṅ, kifε beniinṅ tε dzeti Jɔṅ si ntomfɔṅ wu Nyɔ.

⁶ Le ni nuuṅ jobε chi Mfɔṅ Hεrɔ tε feti tsɔnɔ le kimi jobε chi bε tε biε wu, ḡwane Hεroja wu kwεenṅ le, bwachε binε limfwe li beniinṅ bε tε nuuṅ fε tsɔnɔ chil-u, Hεrɔ ḡenṅ le yi yuuse wu.

⁷ Se kaachε ḡwanṅ wulu, chini le gii fenye wu mɔɔ nuuṅ bε la fi wu bii le fenye wu lu le.

⁸ Ni ḡwanṅ wulu se tifi ḡwanṅ wulu le tee li wuu le katε kikoo ki Jɔṅ Nlisulidzɔɔ li nyε wu ki fε kintεkε-ε fεwe.

⁹ Le tee le, Mfɔṅ Hεrɔ woo, yi wɔɔ wu. Se nuuṅ le, si tε chini li beniinṅ bε tε nuuṅ fε tsɔnɔ limfwe le, beṅ tee le be fε si ḡwanṅ wulu tee.

¹⁰ Se toṅ beniinṅ be gæenṅ li yih yi ncha-a be ka kikoo ki Jɔṅ le,

¹¹ be bε bε kikoo kee fε kintεkε-ε be nyε li ḡwaakwεenṅ wulu-u, se gæenṅ bε ki nyε li ni-i.

¹² Bɔṅ bε Jɔṅ le bε kintutu gæenṅ be dzɔ ḡwini chi Jɔṅ le be diyε, be gæenṅ be tee ntonṅ wulu li Jiso-o.

*Jiso nyεkε beniinṅ benchuki betiinu
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jɔṅ 6:1-14)*

¹³ Le Jiso woo fieε fi ka bε Jɔṅ, biee le le ḡgo cheekiyi gæenṅ fε kintsii ki beniinṅ nuuṅ yε kε. Se nuuṅ le, bintutu bi beniinṅ le woo, bi bo li bintsii li bi dengi bε bikaa bi biki wu.

¹⁴ Le bo le ḡgo ni fæeshi li buka, ḡenṅ si kintutu ki beniinṅ le turi fe ni mamama. Nshiinṅ kɔɔ wu bε be, se bechi wɔnchi beniinṅ bε tε gendi.

¹⁵ Le ni nuuṅ le fεmfo-o, bɔṅ bee bε kintutu kiinḡi li wuu lichinṅ, be tee li wuu le, “Feni fεε fεbuka, jobε kɔɔ chεε chi seri, tee le beniinṅ bani gæenṅ li bel-a-a be go biee bi bee bijε.”

¹⁶ Jiso tuu li bee le, “Fi nuuṅ yε le nuuṅ be dza kε. E beṅ nε gii nε nyε be fieε fi jε.”

¹⁷ Be tuu li wuu le, “Tε kemε baa nuuṅ binḡe bi bibe le bitinu bε nsúuṅ fieεtu kwaa.”

¹⁸ Tee li bee le, “Bε yεenṅ nε nyε mi.”

¹⁹ Be bε, fi, tee le kintutu ki beniinṅ le kilu shee yε fεkwiinṅ li kitɔɔ li. Dzɔ binḡe bi bibe le-e bi bi bitinu bieε bε nsúuṅ yi fieεtu yεε, bichε liwe, nyε kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ, booyε li binḡe nyε li bɔṅ bee bε kintutu, be gachε li bintutu bilu.

²⁰ Beniinṅ bechu ji be fuke. Bɔṅ bε Jiso-o bε kintutu-u banche muke mu tε she mu yise beṅkaa yoofi ntsɔ be fε.

²¹ Beniinṅ bε tε ji bibe le bilu tε nuuṅ buninṅ kwaa si benchuki betiinu, bε ti mæenṅ ki fa kε bukεenṅ bε bɔṅ kε.

*Jiso dεndε li dzɔɔ li liwe
(Mak 6:45-52; Jɔṅ 6:15-21)*

22 Jiso tuu tee li bɔɔŋ bee bɛ kintutu le be le le ŋgo-o, be too wu mbaaŋ shɛ tee li kintutu ki bɛniin le kilu le ki ni ki kuuki.

23 Shɛ yɛsi be, dza yɛɛ li ŋkumɛ-ɛ, le lɛkɛ li Nyɔ-ɔ. Le lɛkuun jin nuun nɛɛ fe wuu mbiin.

24 Se nuun le li mfi wulu-u, be tɛ gɛɛŋ mfiin li dzɔɔ, ŋgo wulu tɛ ndunɔŋi, kifɛ mbaandze tɛ bɛɛ dze limfwe yɛkisi dzɔɔ yi juti wu.

25 Le ni nuun le ŋ'wori, Jiso dza bɛɛ fɛ bee dengi li dzɔɔ li liwe.

26 Se nuun le bɔɔŋ bee bɛ kintutu ŋɛŋ si dengi li dzɔɔ li, be dzakɛ be kɛɛti. Be bɛchi be tiiti le “ɛ ŋkuubee.” Be bɛchi be chɛndi be dzɛŋgi lɛwe ŋge.

27 Mfwaa mumkpaŋ Jiso tee li bee le, “Kɛmɛ yɛɛŋ shɛŋ, ɛ mi nɛ chɛŋ kɛ.”

28 Pita tee li wuu le, “Taa ɛ nuun wɛ, ɔ tee ndɛndɛ tɛ li dzɔɔ li liwe mbɛ fɛ wɛ-ɛ.”

29 Jiso tee li wuu le, “ɔ bɛɛ lɛ.” Nɛɛlɛ Pita bo le ŋgo-o dengi li dzɔɔ giinɔŋi fɛ Jiso-o.

30 Si tɛ dengi giinɔŋi lɛ, ŋɛŋ si mbaandze ndunɔŋi dzɔɔ, se bɛchi chɛndi, bɛchi sechi li dzɔɔ. Si tɛ sechi lɛ dii le, “Taa fi mi!”

31 Mfwaa mumkpaŋ Jiso lɔŋ kibɛnɛ kɛmɛ li wuu, tee li wuu le, “Hooo, kimbeenche ko sendɛ kɛɛ ŋge! ɔ bee ɔ mɛŋini kii la?”

32 Bee wu se miri lɛ ŋgo-o lɛnti, mbaandze wulu chikɛ.

33 Bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u bɛ tɛ nuun le ŋgo-o baa yɔɔŋgi wu be tee le, “Chɛɛŋ, chɛɛŋ ɛ wɛ Nwanɛ Nyɔ.”

Jiso wɔnche bɛniin bɛ chigɔ-ɔŋ li kitoŋ ki Jɛnɛsarɛ
(Mak 6:53-56)

34 Le be lenchi libɛ be bo kimbɛ ki Jɛnɛsarɛ.

35 Bɛniin bɛ fe ŋɛŋ wu, be jiinɔŋi wu, be tuumi nton li bimbe bi fe bichu-u, bɛniin bɛɛ bɛ bɛniin bɛ chigɔ-ɔŋ lɛ bɛchu lɛ Jiso-o,

36 be sunɔŋi bɔ le gɛɛ be koŋ mɔɔ nuun li woon wu kinɔŋ kɛ li. Wi kwikwi wu tɛ koŋ, tɛ tɛmi.

15

Kii bɛnchi bɛ kweɛŋ lɛ bɛ jɛ yi Nyɔ
(Mak 7:1-13)

1 Bɛfarasii bɛ bɛniin bamu bɛ tɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ tɛ dza Jɛrosalɛŋ be bɛ fɛ Jiso-o be bii li wuu laa,

2 “Fi nuun kii la fi bɔɔŋ bo bɛ kintutu-u biki yɛ ntɛ wu bɛtaa bɛɛŋ? Be tsootsi yɛ tsan lɛ dze yi nchi wɛki be se jii bieɛ kɛ.”

3 Jiso se tuu li bee le, “Fi nuun tɛ kii la fi nɛ bondini finɛ nuun bɛnchi bɛ Nyɔ nɛ biki nuun ntɛ wunɛ?”

4 Ntiitɔɔ ni, kifɛ Nyɔ tɛ tee le, ‘Yooki chaa bee na.’ Tuu tee tɛ le, ‘ɛ wi gaa tee kɛ ni, bɛ wo mwɛ dududu.’

5 Se nuun le, nɛ tiiti baa finɛ le, ‘ɛ wi dza wu tee li tee li kɛ li ni-i le, “Fieɛ fi bee ɔ kɛmɛ li tsan yɛɛŋ, mi nyɛɔ fi li Nyɔ kitun,” kɛ nuun tɛ tuu le yooki tee kɛ ni le dzɔɔ fieɛ filu nyɛ li bee kɛ.’

6 ɛ lɛ si nɛ biki baa ntɛ wunɛ wu kweɛŋ ni, nɛ se feti jɛ yi Nyɔ tuu fieɛ fi yee.

7 Bɛniin bɛ nimi-i bani! Fieɛ fi ntomfɔŋ wu Nyɔ wu ɛsaya tɛ tee kii bɛŋ fieɛ chɛɛŋ, si tɛ tiiti le,

8 ‘Bɛniin bani guundi mi nuun bɛ bimfimu, shɛŋ yibe nuun mfiin li mi-i.

9 Be guundi mi nuun li yee li, kifɛ be dzeti bieɛ bi bɛniin beechi be tiifi le ɛ jɛ yɛŋ.’ ”

Fieɛ fi nuun fi biifi wi
(Mak 7:14-23)

10 Jiso dza teen bɛniin le be bɛ. Tee li bee le, “Yike yɛɛŋ nɛ woo, nɛ kɛɛ bujɔŋ.

11 Fieɛ fi lii wi lɛwa nuun fi tɛ naa biifi wi kɛ. ɛ fieɛ fi buti lɛ wi-i wa fi nuun fi biifi wi.”

12 Bɔɔŋ bɛ Jiso bɛ kintutu dza be bɛ be tee li wuu le, “ɔ kii nɛɛ le Bɛfarasii be be woo fieɛ fi ɔ bee ɔ kweenɔ fieɛ fi tɔŋ be ni?”

13 Tuu li bee le, “Kiti kichu ki nuun yɛ ntɔyɛ wu Baa wɛŋ wu nuun liboo nsin kɛ bɛ gii bɛ buu ki.

14 Daayɛ yɛɛŋ lɛ bee, ɛ kinyɛɛ ki doonchi dze li kinyɛɛ kimu. ɛ kinyɛɛ doonchi dze li kimu, kɛ bi bichu gii bi gɛɛŋ bi we yɛ lɛ kitoo li.”

15 Pita se tee li Jiso-o le, “Naanyɛ bee fieɛ fi nganɔaa chini tiiti.”

16 Jiso bii laa, “Nɛ kii yɛ tɛ bieɛ ni?”

17 Nɛ kii yɛ le fieɛ fichu fi ti lii lɛ wi-i wa fi bɔɔ li shɛŋ fi dɛndɛ fi bo ni?

18 Se nuun le, fiee fi buti le kimfime ki wi-i dzeti nuun li shen yee li, fi se bifisi wi.

19 Fi ti dzeti li shen, wi se keme mbeeche wu bifi, tuu wo wi, dzo kwee wi mao nuun nyume wi, ji bukwee, yi buyi, len lejin le nsa wu binsae le, be bukoon bu wi-i bu bifise.

20 Bini nuun biece bi nuun bi biifi wi. Se nuun le nje biece be tsan ntsootse nsin nuun te biifi wi ke.

Kwee wumu wu te nuun mfonde gee shen li Jiso
(Mak 7:24-30)

21 Jiso dza fe cheekiyi gee kimbé ki Taye be Sidon.

22 Fi se ka le kwee wumu wu Kana wu te nuun fe te dza be nen Jiso, dii li wuu le, "Hooo Taa, Nwane kini ki Mfon Daafi, koo nshin be mi. Nwane kinjundi wumu n'wekoo be nwanen wu kwee nge."

23 Jiso woo, ba fiee n'yoru nsin. Boon bee be kintutu kiingi be leki wu be tiiti le, "Tee li kwee wuni le ni giingi. Bikoo nyee bee nge."

24 Jiso se tuu le, "Be te ton mi nuun li benin be Isae kwaa. Be baa si nshoon yi la."

25 Se nuun le, kwee wulu be nee tuu ton nún li Jiso-o limfwe tee le, "Taa, fi nee mi."

26 Jiso se tuu li wuu le, "Fi meen ki dzoon ke le be dzoo bijné bi boon le be lon li bwí ke."

27 Kwee wulu se tee le, "Fi fiee chee baa wen. Se nuun le, bwí ti bee yi boonyi munke mu mwee le fe baa we jii biece mu weyi."

28 Jiso se tuu li wuu le, "Hooo kwee wuni, mbeenche wa temoo. Fi ka be we si o kongan." Nee le nwan we biece temi.

Jiso nyeké benin benchuki bené

29 Le Jiso dza fe ni giingi, gee ka li libe chi Galili lichin, miri gee li nkume-e, shee fe.

30 Kintutu ki benin le ki nana be le wuu ni giing. Bamu te bee be benin be nuun bimbonye, mao binyee, mao be binke, mao bibere, be bamu ngee. Si be te bee be le, be gikisi wu limfwe se wanchi be.

31 Kintutu kilu te tuu ki keme bintewa si ki te nen bibere yeti, bimbonye denji,

binke denji tsaan, binyee ningi biece. Be yooki Nyó yi benin be Isae.

(Mak 8:1-10)

32 Jiso tuu teen boon bee be kintutu-u tee li bee le, "Nkemo nshin li kintutu kini, kife ki nuun kee be mi jo taa, fiee fi ki nuun ki ji se nuun ye lu ke. N'weki ye le nchine li bee le be gee be dzeen ke, kife nuun be gee be we ye le dze be dzeen."

33 Boon bee be kintutu-u baa se bii li wuu laa, "Te gii te dzoo biece bje fen libuka luni bi te nuun te nyeké nwaani kintutu ki benin le kini lu?"

34 Jiso bii li bee laa, "Ne kemi baa tsée yi bibe bi me?" Be tuu le, "Yi yee mfomenyaan be musungu nin."

35 Jiso tee le kintutu ki benin le kilu le ki shee ye fekwiin.

36 Ki shee ye, dzo tsée yi bibe yi mfomenyaan yee mao nsun yilu, nye kiyooni li Nyó-o, booye nye li boon bee be kintutu-u, be gache li benin belu-u.

37 Wi kwi ji fuke. Be banche munke mu te she, mu yise benkaa mfomenyaan.

38 Benin be te ji, te nuun bunin kwaa benchuki bené, be te meen ki fa ke bukeen mao boon ke.

39 Se chine kintutu kilu ki koo. Le le ngo-o gee le kimbé ki Magada-an.

16

Benin bamu te weki le Jiso fe mfin
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Befarasii bee Besadusii te dza be be le be manche Jiso, be tee le fe fiee fi doonchi bunga bu bee liboo.

2 Jiso tee li bee le, "Bee e nuun mfi wu jobe sechi kiboo yechi, ne tee le, 'Kikuun gii ki bo ki dzoon,' kife ne nen baa kiboo yechi."

3 E nuun mfi wu jobe teti kiboo yechi e kikuun laan, ne tee le, 'Mbaandze gii ka ben,' kife ne nen baa kiboo yechi kikuun leendi. Ne ti mbichi kiboo ne kii si kikuun gii ki nuun, ne se te kee benkiki be biece bi keti li mfi wuni ke kii la?

4 Kingoke ki bifi ki chine Nyó ki to si kwee wu chine nyumi kini, ki weki fiee fi doonchi bunga bu bee liboo. Nnuun nte ndoonche ben mfin yimi ke fuki nee mfin yi ntomfon wu Nyó wu Jona yee nsin ke." Si te tee le she be dza giingi.

*Jiso tifi bɔɔŋ bee le be ni kii
kii kinŋe ki Befarasii be ki Besadusii le
(Mak 8:14-21)*

⁵ Bɔɔŋ be Jiso be kintutu fesi luwiŋ be
ŋeŋ le be daaye baa le be dzɔɔ kibe le.

⁶ Jiso dza tee li bee le, “Dzɔɔ yeŋ mfi kii
kishee ki Befarasii mɔɔ ki Besadusii.”

⁷ Bɔɔŋ bee be kintutu bechi be yeti li yi yi
bee kii fiee filu, be tiiti le, “Tiitɔɔ tefe chini
ni kife te meŋ baa ki be ke be kibe le ke.”

⁸ Jiso kee fiee fi be yeti kii fi biee tee le,
“Hooo beniŋ be kimbeenche kintɔŋ bani-i!
Ne yeti li yi yine-e nuuŋ kii kibe le ki ne
meŋ ki kem ke kii la?”

⁹ Ne kii ye biee ke ni? Ne kiimi ye tsée yi
bibe le yi shin yi beniŋ tuu be ji benchuki
betiinu ye ni? Binke bi ne tuu ne banche
tuu be bo benkaa beme?

¹⁰ Ne kiimi ye te tsée yi bibe le yi
mfomenyaan yi beniŋ tuu be ji benchuki
bene ye ni? Ne tuu ne banche binke bi bo
benkaa beme?

¹¹ E la fi fe, fi ne meŋ ki kee ke le ntiiti ye
nuuŋ kii bibe le ke? Ntiitɔɔ nuuŋ le ne dzɔɔ
mfi kii kishee ki Befarasii bee Besadusii.”

¹² Si te kwenŋi le be te kee le tiiti ye le be
dzɔɔ mfi nuuŋ kii kishee ki be teti kibe le lu
ke, le tiitɔɔ nuuŋ kii ntiife wu Befarasii bee
Besadusii.

*Pita tache le Jiso nuuŋ Kinsofu ki Nyɔ te
kaache
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

¹³ Jiso dza geŋ bo li kimbe ki kweŋ wu
Kasaria wu Filipi, dza bii li bɔɔŋ bee be
kintutu-u laa, “Beniŋ kwenŋi le Nwanewi
nuuŋ noo?”

¹⁴ Be tuu li wuu le, “Beniŋ bamu kwenŋi
baa le e we Joŋ Nlisulidzɔɔ, bamu le Elaja
bamu kwenŋi le o nuuŋ Jeremaya bamu le
ntomfɔŋ wu Nyɔ wumu.”

¹⁵ Se bii li bee laa, “Ben kibee ne kwenŋi
fine le nnuuŋ noo?”

¹⁶ Simu Pita se tuu le, “E we Kinsofu ki
Nyɔ te kaache ki nuuŋ Nwane Nyɔ, Nyɔ yi
kemi ntse.”

¹⁷ Jiso se tuu li wuu le, “Simu nwanewi Joŋa,
Nyɔ bɔɔni ye we, kife fini nuuŋ ye wi wu bo
wu tee we ke. E Baa weŋ wu nuuŋ liboo wu
tee we.

¹⁸ Ntiitɔɔ li we-e le e we Pita,* e li kimban
kini-i li ngii gwan kintaashe ki beniŋ ben
be kimbeenche-e. Nuun bunga bu kwe-e te
shaanshe yih yi nleke li Nyɔ-o ki beniŋ be
kimbeenche-e yilu ke.

¹⁹ Ngii nye bingwiye bi bumfɔŋ bu liboo le
li we-e. Fiee fi o gii o kan laŋkwiŋ, ke be gii
be kan liboo te. Fiee fi o gii o fanche
laŋkwiŋ, ke be gii be fanche liboo te.”

²⁰ Si Jiso te tee le, bɔseyi chiinse li bɔɔŋ
bee be kintutu-u le kiŋ be ni mɔŋ be tee li
wi-i le nuuŋ Kinsofu ki Nyɔ te kaache ke.

*Jiso tee kii nwaani kwe yi gii kwi
(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)*

²¹ Mbeyeche li mfi wee, Jiso bechi tiiti li
bɔɔŋ bee be kintutu-u le kemi le geŋ
Jerusalem, geŋ ŋeŋ bumfa le nge li tsan yi
beniŋ be saki kweŋ li be bete muntofi be
nɔŋa be nɔŋa mɔɔ beniŋ be tiifi benchi be
Nyɔ-o. Be gii be wo wu, ke jo ka taa kaari
bo li kwe-e.

²² Pita dzɔ wu bee wu cheekiyi. Bechi
wami wu li fiee filu, tiiti le, “Taa, Nyɔ leesel
Fini fiee nuuŋ te naa ka be we ke.”

²³ Jiso fiiki yi tee li Pita le, “Dza mi lejɔŋ
Satan! O bangɔɔ mi bu banŋe kife o nŋiŋgi ye
biee si Nyɔ ke. O nŋiŋɔɔ si wiwon.”

²⁴ Si Jiso te kween le, tee li bɔɔŋ bee be
kintutu-u le, “E wi weki le ni nuuŋ wi weŋ
wu kintutu, ke kemɔɔ le faan yi yee, too
kintaan kee ni biki mi.

²⁵ Ne kee le wi wu bachi yi yee kii ni lee yi
ke gii lee yi. Se nuuŋ le, wi wu lee yi yee kii
mi ke gii kem ye.

²⁶ E be banche nshe yini chichi, be nye li
wi-i wu ji, se wu tuu wu lee ntse we, mben
wulu ni nuuŋ la? Fiee fiee lu fi wi nuuŋ
kose be fiana yee ni?

²⁷ Ne ni ne kii le Nwanewi gii be be
benchindaa bee li bunɔŋa bu Tee le, soon
wi kwikwi li fiee fi mwe fe-e.

²⁸ Ntee ben cheŋ le beniŋ bamu lemi
baa feni be nuuŋ te naa woo kintsi ki
kwe-e fuki fe be ŋeŋ si Nwanewi bee be
bumfɔŋ bwee nsin ke.”

17

*Jiso doonche bunɔŋa bwee bu te kemi liboo
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)*

* 16:18 Bukoon bu Pita buni nuuŋ le, “Tete”.

¹ Le jo ka busɔɔ, Jiso dza Pita bee Jeen mɔɔ Jɔɔŋ wu ɲwaani Jeen, bee be yɛɛ li ɲkumɛ wumu wu ɲgween li, be nuuŋ fe be be.

² Be dza be ɲɛŋ si mfisɛ yee fiiki lɛ be lii, bushi bwɛɛ miɛŋini si jobɛ, ndú yee nɛɛŋ yi miɛŋini ni mwamwamwa.

³ Fi se ka le Mɔɔsɛ bee Elaja tɛ dza be buse fe, be tiiti bieɛ be Jiso.

⁴ Pita se dza taa tee li Jiso le, “Taa, fi dzɔɔŋ fiɛɛ si tɛ baa fɛni ni. Ɔɔ kɔŋgisi lɔɔ, ɲgwan bigɔɔnu fɛni bitɛɛtu, kimu ni ki nuuŋ ko, kimu ki Mɔɔsɛ-ɛ, kimu ki Elaja-a.”

⁵ Nɛɛ si tɛ gii mɛɛŋ yeti lɛ, fi se ka le kikuŋ ki ncherere tɛ dza ki shee ki baanyɛ be, jɛ yɔ li kikuŋ kilu-u le, “Wuni nuuŋ ɲwanɛŋ, nuuŋ shɛŋ yɛŋ. N'wuki bujɔŋ be wu ɲge. Nɛ wuki yɛɛŋ nuuŋ li wuu.”

⁶ Le bɔɔŋ bee be kintutu-u woo jɛ yilu be chɛŋ be kɛɛti, be we be toŋ mɛnshi mɛ bee fɛkwiin.

⁷ Jiso se gɛɛŋ konchɛ li bee tee le, “Dza yɛɛŋ we. Kiin nɛ ni nɛ chɛndi kɛ.”

⁸ Le be tsaaki lii liwe be ti mɛɛŋ ki ɲɛɛŋ wi wumu kɛ, be ɲɛŋ nuuŋ Jiso kwaa.

⁹ Le be dza li ɲkumɛ wulu-u be ni be beki, Jiso chiinɛ li bee le, “Kiin nɛ ni tee fieɛ fi lii yinɛ bee yi ɲɛŋ li wi-i, fuki fɛ ɲwanɛwi bo li kwe-e nsin kɛ.”

¹⁰ Bɔɔŋ bee be kintutu-u bii li wuu laa, “Fi geɛŋ fi bɛniin be tiifi bɛnchi kwɛŋgi le Elaja kɛmi le naa saa be Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ se be le?”

¹¹ Jiso tuu le, “Fi fiɛɛ chɛɛŋ le Elaja kɛmi le naa saa be nachɛ bieɛ bichu.

¹² Se nuuŋ le, ntee beŋ le Elaja bɛɛɔ kituŋ be se mɛɛŋ baa ki kɛɛ kɛ wu kɛ, be tuu be feti fieɛ fi be kɔŋgisi be wu. Ɛ nɛɛ lɛ si ɲwanɛwi gii naa ɲɛŋ ɲge li tsan yi bee.”

¹³ Si tɛ tee lɛ, bɔɔŋ bee be kintutu bieɛ be kɛɛ le tiitɔɔ nuuŋ kii Jɔɔŋ Nlisulidzɔɔ.

Jiso wɔnchɛ ɲwan wumu wu tɛ wii kika (Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Le Jiso bee bɔɔŋ bee be kintutu-u bɔɔ be fɛsi fɛ kintutu ki bɛniin lɛ tɛ nuuŋ. Wi wumu dza be toŋ nún li Jiso-o limfwe, tee li wuu le,

¹⁵ “Taa, kɔɔ nshiin li ɲwanɛŋ wu wii kika wuni-i, ɲingɔɔ ɲge ɲge. Ti dzɛti wii fɛtaan, ɛ wu dza tuu we li dzɔɔ.

¹⁶ Mbee mbɛ be wu fɛ bɔɔŋ bo be kintutu-u le be wɔnchɛ wu, be mɔŋ nsin.”

¹⁷ Le Jiso woo lɛ tee le, “Hooo! Kingɔkɛ ki lɔɔlɔɔ ki mɛɛŋ ki gɛɛ kɛ shɛŋ li Nyɔ-ɔ kɛ kini. Ngii nuuŋ tɛɛben ɲgeɛŋ mbo buŋ? Ngii ɲkan shɛŋ be beŋ ɲgeɛŋ mbo buŋ? Be yɛɛŋ be ɲwan wulu fɛni nɛ nyɛ li mi-i.”

¹⁸ Be be be wu, Jiso wan ɲwanɛ kinikundi wu tɛ nuuŋ li ɲwan wulu-u bo, bieɛ tɛmi mfwaa mumkpan dududu.

¹⁹ Bɔɔŋ be Jiso be kintutu-u dza be gɛɛŋ fɛ wuu lɛjin lɛjin, be bii li wuu laa, “Fi geɛŋ fi tɛ bee tɛ mɔŋ le tɛ buu ɲwanɛ kinikundi wulu nsin?”

²⁰ Tuu li bee le, “Fi fiɛɛ lɛ kifɛ kimbeenchɛ kinɛ sendɛ. Ntee beŋ chɛɛŋ le, bee le nɛ kɛmɛ kimbeenchɛ ki nuuŋ si shan yi finsoo,* nɛ nuuŋ nɛ tee li ɲkumɛ wuni le dza fɛni ɔ gɛɛŋ ɔ lɛŋ fɛɛ, bieɛ dza, fieɛ tɛ nuuŋ lu fi nuuŋ fi yaa beŋ kɛ.”

²¹ [Se nuuŋ le, ɲwaani wuni ɲwanɛ kinikundi nuuŋ wi tɛ buu wu fuki fɛ mwɛ lɛki li Nyɔ-ɔ, jiti bieɛ bijɛ nsin kɛ.]†

Jiso tuu tee kii ɲwaani kwe yi gii naa kwi (Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² Si Jiso bee bɔɔŋ bee be kintutu-u tɛ banche Galilii lɛ, tee li bee le, “Be gii be kabɛ ɲwanɛwi li tsan yi bɛniin li,

²³ be wo wu, ke bo jo taa, bo li kwe-e.” Le be woo lɛ, yi bee be ɲge.

Kii kinwaati ki sofɛ li yih yi muntofi

²⁴ Jiso bee bɔɔŋ bee be kintutu-u gɛɛŋ be bo Kapanuŋ, bɛniin be tɛ kundi kinwaati ki li yih yi muntofi-i be be ɲɛŋ Pita be sɔɔsɛ laa, “Wi wu ntiifɛ wunɛ wuni ti suuti nɛɛ kinwaati ki li yih yi muntofi-i ni?”‡

²⁵ Beŋ le, “Iin.” Le Pita to fɛkuuŋ, Jiso se shiiki fieɛ filu fɛkwiin, bii li wuu laa, “Simu, ɔ ɲɛŋ fio le la? Bɛmfɔŋ be laankwiin bani shiin be fii kinwaati mɔɔ kichorɛ nuuŋ li ba-an? Be ti shiin be fii nuuŋ li bɔɔŋ be bee mɔɔ li mfɔŋ le?”

* **17:20** Finsoo fini nuuŋ lɛ jɛ yi bara le: “Mustard”. † **17:21** Se nuuŋ le binwaati bi fichi bimbu bi be tɛ saa be tsɛɛ jɛ Nyɔ le kɛmi yɛ kinjɛ kini le kɛ. ‡ **17:24** Kinwaati ki sofɛ kini tɛ nuuŋ si kinjate ki kinsomfu wi wu nime lu li jobɛ.

²⁶ Pita tuu le, “Be ti shiin be fii nuun li mfon.” Jiso se tee li wuu le, “E nuun le ke bɔɔn beɛnku-u kemi ye le be ni be suuti ke.

²⁷ Se nuun le, kii te ni tingi-i shén yi beniin belu sin, gene ɔ lɔn ngwe le libe-e, nsuun yi ɔ saa ɔ kɔɔ, ɔ gwiye kimfime ki yi-i, ɔ gii ɔ nɛn siri wu kwa le, ɔ buu wu ɔ geɛn ɔ nye li bee le ɔ sooo kinwaati ki teɛben lu.”

18

Wi wu ko le bumfon bu liboo li
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Le ni nuun li mfi wulu-u, bɔɔn be Jiso-o be kintutu be be bii li wuu laa, “E nwaani wi wu la wu ko nge le bumfon bu liboo li?”

² Jiso teen nwan wu bwi leeki le bee lenti,

³ tee le, “Ntee ben chɛɛn le, e ne mɛɛn ki fiiki ke le ne to si bɔɔn be bwi ke, ne te naa le ne le le bumfon bu liboo li ke.

⁴ Wi wu shiiki yi yee si nwan wuni, e wu wu gii naa nuun wi wu ko le bumfon bu liboo li.

⁵ E wi fi nwan si wuni kii mi, ke mwe fiɔ te nuun mi.”

(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ “Se nuun le e wi fe nwan mumkpan li kintutu ki bɔɔn be bwi be gee shén li mi-i bani we li bibifi-i, ke fi dzɔɔn fie le we wi, be shiine jeni chi nɔnɔ wu lewe, be lɔn wu shee seri fe kindundu fekwiin.

⁷ Nge wu nyɔnɔ we li beniin be li nshe yini-i, kife biee bi teeki le beniin ni be feti biee bibifi biee lu. Biee bini kemi le bi ni bi nuun lu, se nuun le nge wu nyɔnɔ we li wi wu beɛ be biee bilu.

⁸ Bedɛeni e kibene ko mɔɔ nuun kika ko feti le ɔ ni ɔ feti biee bibifi, ɔ sonde kibene kilu ke kika kilu ɔ too. Fi dzɔɔn le ɔ le li ntse wu kimake be kibene ke kika kinɔsi, ye ki le ɔ keme bibenu bichu be bikaa bichu be dzɔɔ we be lɔn fe wi wu kimake-e.

⁹ E lisi cho feti le ɔ ni ɔ feti biee bibifi, ɔ buu lisi chilu ɔ too. Fi dzɔɔn le ɔ le le ntse wu kimake-e be lisi chimumkpan, ye ki le ɔ keme lii chichi, be lɔn we fe wi wu kimake-e.”

Ngangaa kii nshɔɔn yi tɛ la
(Luk 15:3-7)

¹⁰ “Nɛn yeɛn le kiin ne ni ne dzeti wumu li bɔɔn be bentɛn bentɛn bani fekwiin ke. Ntee ben chɛɛn le benchindaa be bee shiin baa le Baa wɛn lii mfi kwi liboo, be nɛn gi bushi bu Baa wɛn mfi kwi be bichi le bɔɔn bani-i

¹¹ [Nwanɛwi tɛ be nuun le soo beniin be tɛ saa be la.]*

¹² Ne beechi le la? E wi kemi nshɔɔn gwii, yimumkpan la li yi-i linti, gii le ki saa ke le chine yi gwii mfomeyoofi ntso mfomeyoofi ye li nkume-e, le geɛn gɔɔn nshɔɔn yimumkpan yi la yilu ni?

¹³ Ntee ben chɛɛn le, e wu gɔɔn wu nɛn, woo buɔn be nshɔɔn yimumkpan yilu ye ki yi gwii mfomeyoofi ntso mfomeyoofi yi mɛɛn ki laa ke yeɛ.

¹⁴ E neɛ le si Baa wune wu nuun liboo kɔngisi ye le wi mumkpan li bɔɔn be bwi bani-i le la ke.

Si nuun wi bee nwaani nachɛ biee fe ntaake nuun lu

¹⁵ E nwaana fe fiee fi bifi li we-e, ɔ geɛn ɔ nɛn wu ɔ doonche bubieɛ bwee li wuu neɛ wu ben befe. E wu woo fiee fiɔ tee, ke ɔ kaarɔɔ ɔ tuu nwaana li we-e bwin.

¹⁶ E mɛɛn ki woo ke fiee fiɔ tee ke, ɔ dzɔ wi mumkpan ke befe neɛ be kaari ne geɛn fe wuu, le n'yoru kwikwi keme beniin befe ke beɛtu be lemi le nsa wulu-u lejin.

¹⁷ E ne geɛn wu faan le wuki ye fiee fi ne tiiti ke, ɔ se dzɔ dɛeni ɔ geɛn be fi li kintaashe ki beniin be kimbeenche-e. E wu tuu wu faan le wuki ye li kintaashe ki beniin be kimbeenche-e ke, ɔ dzɔ wu si wi wu ti kii ye Nyɔ ke, ke si wi wu kundi kinwaati.

¹⁸ Ntee ben chɛɛn le fiee fi ne gii ne kan laankwiin fiee, e be tɛ kan liboo kitun, fiee fi ne gii ne fanche laankwiin fiee, e be tɛ fanche liboo kitun.

¹⁹ Nse ntuuɔ ntiiti li be-en chɛɛn le, e beniin befe le be-en lenti ben li fiee li laankwiin, be leke li Nyɔ-ɔ, ke Baa wɛn wu nuun liboo gii fe fi li bee.

²⁰ Ne ni ne kii le, fe beniin befe ke beɛtu taashe li bukoon bwen, ke mi n'we li bee linti.”

Ngangaa kii wi wu fiɔ wu ti keeti ye nshiin ke

* **18:11** Se nuun le binwaati bi fichi bimu bi be tɛ saa be tsee je Nyɔ le kemiye kinke kini ke.

²¹ Pita kiingi bii li Jiso laa, “Taa, ε kinga kime ki nwaanen nuun fe biee bibifi li mi-i, mfeeki wu? Nuun geen bo si kinga mfomenyaan ni?”

²² Jiso se tuu li wuu le, “Nnuun nte ntee we le ε kinga mfomenyaan kwaa ke. Nuun o feeki kinga gwii mfomenyaan ntsa mfomenyaan.

²³ E nee le si nuun be maa bumfon bu liboo be mfon wumu wu te weki le nache be benii be nimε kii kwa wee wu te kiri li tsan yi bee.

²⁴ Si te bechi le ni teeti le, be be be wi wumu wu fiao ye te nuun benchuki yoo fi.

²⁵ Si yi te yaa wu sonu le, mfon wulu se tee le be dzoo wu bee kwesi maa baa maa biee biee bichu be kabe be be kwa wulu be soon fiao ye lu.

²⁶ Si mfon wulu te tee le, wi wulu ton nuun wu limfwe soon ba li wuu tee le, “Taa, koo nshii be mi, ngii nsoon we fiee fichu.”

²⁷ Nshii fe te kikoo we chine li wuu daaye le fiao yilu.

²⁸ Se nuun le, wi we kibee bo le ni giingi, geen chiin wi wumu wu bee be te nindi li mfon we-ε, ε te gii kemi wu fiao babi wu kwa mumkpan.† Biee cha wu fe we tee le, ‘Sonε fiao ya.’

²⁹ Wi wu nimε wulu se ton te nuun wu limfwe, leke wu tee le, ‘Koo nshii be mi, ngii nsoon fiao ya.’

³⁰ Faan, dzo wu geen benε wu li yih yi ncha-a le ni nuun lu nsii fe wu soon fiao ye.

³¹ Benii bamu be bee be te nindi nen fiee fi ka, fi fieengi be nge. Be geen be tee fiee fichu fi bee fi ka li mfon we-ε.

³² Mfon soomi wu, tee li wuu le, ‘E we wi wu bifi. Mbee ndaaye le ya fiao li chichi kife o bee o soon ba li mi-i.

³³ Bee nuun o koo te nshii be wi wulu nee si mbee nkoo nshii be we te’

³⁴ Shen tonye mfon, nye wu le be fa wu li yih yi ncha-a, be ni be η'weki be wu geen bo fe wu naa wu soon fiao ye chichi.

³⁵ E nee le si Baa wen wu nuun liboo gii fe be ben bechu, fe wi meen ki feeki ke be shen yee chichi li fiee fi bifi-i fi nwaani tuu fe li wuu ke.”

19

Ntiife kii nkonu be kween
(Mak 10:1-12)

¹ Le Jiso tee biee bini meeshi, dza le kimbe ki kween wu Galilii, lenchi geen Judiya liwin li kimbe ki Dzoo yi Joodaan.

² Le geen le, kintutu ki benii le banche ki biki wu, wanche be bechu be te gendi fe.
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

³ Befarasii dza be be le wuu le be manche wu, be bii li wuu laa, “Nchi beenchi le wi nuun koon be kwesi kii fiee fimu, maa nuun fi la le ni?”

⁴ Jiso tuu li bee le, “Ne meen baa saa ki teen ke fiee fi be te tsee le, ‘Fe mbeche, wi wu te ton benii te ton le be ni be nuun nee nyun bee kween ni?’

⁵ Te ton be, tee le, ‘E kii fini fi nyun gii naa she tee bee ni, taashe bee kwesi, be befe se to wi mumkpan.’

⁶ Bedeeni, be meen ye benii befe ke, be to baa wi mumkpan. Fi se fiee le, fiee fi Nyoo taashe, kiin wi ni man ngatine ke.”

⁷ Benii belu se tuu be bii li Jiso laa, “Se nuun kii la fi Moosε te tee le wi nuun tsee kinwaati nye li kwesi ki doonchi le wu koon be wu, se koon wu le?”

⁸ Jiso tuu le, “Fi te nuun le kii bikoo bine bi teeme bi Moosε te gee le wi nuun koon be kwesi. Se nuun le, ε lee si fi te nuun le fembeeche-ε ke.

⁹ Ntiitoo fien li be-en le, ε wi koon be kwesi nuun ye kii le wu koo o kween wulu be nyun wumu ke, ε wu dzo kween wumu, ke wu ginjo be kweε wi.”

¹⁰ Le baa be Jiso be kintutu-u woo fini, be tee li wuu le, “E fini nuun kii nyun bee kween le, ke fi dzoo le wi ba fi mweε kwerε, te dzo kween ke.”

¹¹ Jiso se tee li bee le, “Se nuun le ε wi kwikwi wu nuun ben fini fiee ke. E nee benii be Nyoo fe le be ben kwaa.

¹² Ne ni ne kii le benii bamu baa lu be kemi ye mbeche kii kween ke, fi fiee si be te bie be be nuun. Bamu se baa le, nuun benii be fe be ba le be ni be nuun le. Bamu baa te fi bee le, nuun be be fe be yi yi bee le be ni be nuun le, kii bumfon bu liboo. Wi wu nuun ben fini mwe ben.”

† 18:28 Babi wu kwa wuni te nuun le je yi be Grik nee si bedanali gwii.

Jiso tiinj mwε li bɔɔŋ bε bwi-i

¹³ Beniiŋ tɛ dza be bεε bε bɔɔŋ lε Jiso-o le koŋ li bee, bɔɔŋ bee bε kintutu-u wami be.

¹⁴ Jiso se tee fiee le, “Gεε yεεŋ bɔɔŋ belu ni be bεε lε mi-i. Nε loose kε be kε, kife bumfɔŋ bu liboo bwεε li beniiŋ si bani-i.”

¹⁵ Le tee lε, tiinj mwε li bee, dza giingɪ.

Jiso bee wi wu biee

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Fi se ka le wumu tɛ dza bε lε Jiso-o, bii li wuu laa, “Wi wu ntiifε, fiee fi dzeen fi nnuuŋ mfε nse ŋkεmε ntse wu kimakε nuuŋ la?”

¹⁷ Jiso bii li wuu laa, “Ɔ biiti mi kii fiee fi dzeen kii la? Wi wu dzeen wε lu mumkpaŋ kwaa. Ɔ wεki le ɔ naa ɔ kεmε ntse wu kimakε, ɔ kiri bɛnchi bε Nyɔ-ɔ.”

¹⁸ Wi wulu se bii li Jiso laa, “Bɛnchi bε Nyɔ-ɔ nuuŋ bε la?” Jiso tuu li wuu le, “Ɔ wo kε wi kε, ɔ giŋ kε bε kwεε wi kε, ɔ yi kε biee kε, ɔ leŋ kε lε nsa wu binseε lε lejiŋ kε,

¹⁹ ɔ guundi chaa bee na, mɔɔ le, ɔ ni ɔ kɔŋgisi ŋwaana siɔ kɔŋgisi yi ya.”

²⁰ Sɔɔnε wi wulu tuu tee li wuu le, “Ntɛ ŋkiri bɛnchi bani bεchu. Ɛ la fi se shε?”

²¹ Jiso tuu li wuu le, “Ɔ wεki le ɔ ni ɔ nuuŋ wi wu dzeen, ɔ gεεŋ ɔ kabε biee bi ɔ kεmi bichu, ɔ gachε kwa wulu li beniiŋ bε kifoo lε, ɔ se kεmε bulofu liboo. Ɔ fε lε ɔ se bε ɔ ni ɔ biki mi.”

²² Le sɔɔnε wi wulu woo lε, dza giingɪ nshiin nshiin, kife tɛ gii kεmi kwa ŋge.

²³ Jiso se tuu tee li bɔɔŋ bee bε kintutu-u le, “Ntee beŋ chεεŋ le, fi tεemi fε wi wu kwa nuuŋ lε li bumfɔŋ bu liboo li.

²⁴ Ntuu ntee beŋ tε le, fi nuuŋ tsεkε fε kamεε nuuŋ lε lε fiooŋ yi nsara, yeki fε wi wu kwa nuuŋ lε li bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ.”*

²⁵ Le bɔɔŋ bε Jiso bε kintutu-u woo fini, wa tε be ŋge. Be bii laa, “Ɛ fi nuuŋ lε, ε noo wu se gii bo lu?”

²⁶ Jiso bichε be ni, tee li bee le, “Fi tεemi nuuŋ bε wiwoŋ, bε Nyɔ fiee nuuŋ yε lu fi nuuŋ fi yaa yi kε.”

²⁷ Pita tee li wuu le, “Bichε ɔ ŋεŋ, tε shε baa biee bichu tε biki wε. Tε gii tε kεmε la?”

²⁸ Jiso tee li bee le, “Ntee beŋ chεεŋ le, mfi wu Nwanεwi gii naa shee li kabara we

wu bunɔŋa, li kwεεŋ wu fwε-εŋ, beŋ bani bε biki mi, nε gii nε naa nε shee tε li bεkabara yoofi ntsɔ bεfε, nε ni nε sɛki bini bi Iseleε bi yoofi ntsɔ bεfεtu bieε.

²⁹ Wi kwi wu chinε la we, mɔɔ bεŋwaani, bε dzɛmi yee, mɔɔ nuuŋ tee, mɔɔ nuuŋ ni, mɔɔ nuuŋ bɔɔŋ bee, kε yɛh yee, kii mi, gii kεmε beniiŋ bε biee kinga gwii yeki si tɛ saa kεmi. Se kεmε tε ntse wu kimakε.

³⁰ Se nuuŋ le, beniiŋ ŋge bε nuuŋ limfwe dεeni gii be nuuŋ lejiŋ, bε ŋge bε nuuŋ lejiŋ dεeni to limfwe.”

20*Nganɔaa kii wi wu tɛ dzɔ beniiŋ bε nime gεε liwε*

¹ Jiso tuu tee le, “Bumfɔŋ bu liboo bwεε si te la wumu wu tɛ dza taantaan le gεεŋ dzɔɔ beniiŋ bε nime-ε gεε li wε wee li.

² Si tɛ gεεŋ ŋεŋ be lε, bee be nachε le gii sooŋ be nchuki nchuki li jobε-ε.* Se tuumi be, be gεεŋ be nindi li wuu wε.

³ Le ni nuuŋ si jobε bikaa mfomεyoofi lε, bo gεεŋ ŋεŋ beniiŋ bamu si be lemi fε wan li yee li.

⁴ Tee li bee le, ‘Gεnε yεεŋ tε nε niŋ li mi-i wε, ŋgii nsooŋ beŋ fiee fi kɔchε.’ Be biee be gεεŋ.

⁵ Le tuu bo nεε si fεnshaan tsoo, fε nεε lε, le gεεŋ bo nεε tε si jobε bikaa bitεtu lε, ka tuu dzɔ beniiŋ bε nime-ε bamu.

⁶ Le tuu ni nuuŋ si jobε bikaa bitiinu lε fεmfo-o lε, ka bo gεεŋ ŋεŋ beniiŋ bamu be ŋgeeshi fε wan mferu fiee nsin. Bii li bee laa, ‘Ɛ la fi nε bεε nε shiiti nε ŋgeeshi feni jobε chichu li yee li ni?’

⁷ Be tuu le, ‘kife wi mεεŋɔ ki dzɔ kε bee li nime-ε kε.’ Se tee li bee le, ‘Gεnε yεεŋ tε nε ni nε nindi li mi-i wε.’

⁸ Le ni nuuŋ lε fεmfo-o, te wε wulu bε tee li te kikoo wu beniiŋ bε nime-ε wε le teen beniiŋ bε nime-ε baa, nsooŋ be, bεchi nsomfu nuuŋ beniiŋ bε tɛ dzɔ lejiŋ, gεεŋ mεeshi bε bε ŋkosi.

⁹ Se bεchi suundi be. Beniiŋ bε tɛ dzɔ li nime-ε jobε bikaa bitiinu bε, sooŋ be nchuki nchuki.

* **19:24** Kikun kini be teenye ki lε jε yi bala le: “camel”. wu bε tɛ suundi wi lu li jobε.

* **20:2** Nchuki wuni nuuŋ lε jɛ yi Grik le danali nuuŋ kwa

¹⁰ Beniinj be të saa dzo baa të beechi le gii soonj be yaa bamu baa. Se nuunj le, të tuu soonj nēē be nchuki nchuki.

¹¹ Le be fi kinsomfu kibee, be bechi be nuni te la wē,

¹² be tiiti le, ‘Beniinj bani o bee o dzo be lejij be nij baa kika ki mfi kimumkpan kwaa, o se tuu o soonj tēē be yēē, nuunj bee te be te shi te fiengi be nime jobe kimbiri, wiinj bendi bee fe fa.’

¹³ Te wē wulu tuu li wi wu be wumu le, ‘Sinej, mēēj mfe kē bubie li wē-e kē. Tē be te nache nēē nime chini li nchuki-i ni?’

¹⁴ Dzoo kinsomfu ko o ni o giingi. E mi wu nkooŋgi le nsooj wi wu lejij yēē si mi nsooj wē.

¹⁵ Nkemi nēē bunga bu fere fiee fi nkooŋgisi be fiee fi nuunj nēē fiēj ni? Maa o feti bukaan kife mi ngwiyo tsan yēj li beniinj li le?”

¹⁶ Si Jiso të tee le, biee mēēshi le, “E le si beniinj be nuunj lejij dēēni gii be to limfwe, be nuunj limfwe se to be lejij.”

Jiso tuu tee kii nwaani kwe yi gii kwi
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Le Jiso ni yeki Jerosalej le bee booj bee be kintutu-u be yooŋi ntsa befe baa bo le dze, teenj be bee be cheekiyi, se tee li bee le,

¹⁸ “Yike yēēj nē woo, tēēben yeki baa te giingi Jerosalej be gii be gēēj be nyē Nwanewi li tsan yi bete muntofi-i be nōja be nōja maa beniinj be tiifi benchi be Nyoo, be saa wu be sonde le be wo wu,

¹⁹ be biee be nyē wu li tsan yi beniinj be nuunj yē Bejuu kēē, be ni be kwērisi wu, be fiaamfie wu be munwaan, be taan wu li kintaanj li kwi, ke bo jo taa Nyoo kaari yi buu wu li kwe-e.”

Ni Joj bee Jeēj lēē kii kintinde ki booj bee le li Jiso-o

(Mak 10:35-45)

²⁰ Ni booj be Dzēbedii të dza be le Jiso bee booj bee, ton nūj wu limfwe le lēē fiee.

²¹ Jiso bii li wuu laa, “O wēki nuunj la?” Se tee li wuu le, “Kaache le ke mfi wu o seki bumfoj bwo, booj benj be befe bani shee li wē-e lichij, wumu le kibene ko ki kigooŋe, wumu le ki kimēē-e.”

²² Se nuunj le, Jiso tuu li booj belu le, “Nē kii yē fiee fi nē biiti kē. Nuunj nē wonj fika fi

ngē-e fi ngii nj'won fini ni?” Be tuu le, “Tē nuunj tē wonj.”

²³ Tee li bee le, “Chēēj nē gii nē wonj fika fiēj. Se nuunj le nshewu le kibene kenj ki kigooŋe-e be ki kimēē nuunj yē kintsii kenj le nyē li be-enj kē. Bintsii bilu nuunj li beniinj be Baa wēj nache wu gēē li bee.”

²⁴ Le kinjē ki booj be kintutu-u be Jiso be yooŋi baa woo kii fiee filu le, shēj tonyē be be booj be befe belu.

²⁵ Jiso se teenj be bechu, be be tee li bee le, “Nē kii yē le beniinj be seki bitonj ti shiiti li beniinj be bee, beniinj be nōja be nōja be bee doonchi bunga le bee le we ni?”

²⁶ Dēēni fiee fini kēmi yē le fi nuunj le be-enj lenti kē. Wi wu wēki le ni nuunj wi wu nyōja li be-enj linti kēmoo le ni nuunj wi wu nindi li be-enj.

²⁷ Wi wu wēki le ni nuunj wi wu limfwe li be-enj linti, kē mwe kēmoo le ni nuunj mfwa wunē.

²⁸ Fi fieē yēēj le, Nwanewi të mēēj ki be kē le beniinj ni be nindi li wuu kē. Tē be nuunj le nij li beniinj li, nyē ntse we le ya beniinj nge li kwe-e.”

Jiso gwiye lii yi binye bife
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Le Jiso bee booj bee be kintutu-u gēēj be ni be keti Jeriko, kintutu ki beniinj le banche ki biki wu lejij.

³⁰ Fi se ka le binye bimū bife, nuunj bunij be të bēē be shiiti li ngeme yi dze-e, nuunj e be woo le Jiso yekoo, be bechi be dzenjgi be tiiti le, “Taa, Nwanē kini ki Mfoj Daafi-i, koo nshiinj be bee.”

³¹ Kintutu ki beniinj le kēē se wami be ki tiiti le shee yēēj nshiinj. Se nuunj le be tuu be wēndi be giingi bu limfwe le, “Taa, Nwanē kini ki Mfoj Daafi koo nshiinj be bee.”

³² Jiso biee lej, teenj be, be be, bii li bee laa, “Nē wēki le mfe la li be-enj?”

³³ Be tuu le, “Taa, fere le lii yisēj gwiye.”

³⁴ Nshiinj koo Jiso, konj li lii yi bee. Mfwa mumpkanj be njēj biee, be dza be biki Jiso.

21

Jiso le Jerosalej si Mfoj
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Joj 12:12-19)

¹ Le Jiso bee bəonj bee be kintutu-u ni be fəeshi Jerosalenj ε be bo li kitoŋ ki Bətfaj ki nuun li Nkumε wu Biti bi Oli-if, biee toŋ bəonj bee be kintutu bamu befe,

² tee li bee le, “Gεnε yεen li kitoŋ ki limfwe kεε. ε nε gεen, nε nεn ni səmbwaa ε be gere, nwanu nuun li wuu lichin, nε fanchε, nε be mi be wu.

³ ε wi bii fiee li be-en, nε tuu li wuu le Te Kikoo wəkəw wu, kε gii chinε le nε be be wu.”

⁴ Fini tε ka le fi be fi kəchε si ntomfəŋ wu Nyə wumu tε tee, tiiti le,

⁵ “Tee li kitoŋ ki Sayəŋ* le.

‘Biche yεen nε nεn, Mfəŋ wunε bεεw le be-en. Wu shiikəw yi yee fεkwiiŋ, wu beenjə le səmbwaa li lεwe, nuun nwanε səmbwaa wu mεen bwi.’ ”

⁶ Le bəonj be Jiso be kintutu-u baa gεen, be fε nεε si tε tee.

⁷ Be se be səmbwaa wulu məw nwan, be ləŋ ndú yibe li bee liwe, Jiso beenj shee le wumu, giingji.

⁸ Kintutu ki beniiŋ le kinəŋa tε gikisi ndú yibe le dze, bamu bonyi yεŋε yi bitu be gikisi.

⁹ Kintutu ki tε giingji Jiso limfwe be ki tε biki lejij kεε tε wuuyi le, “Yiyi-i yiyi-i yiyi-i, bunəŋa bwεε bu nwanε kini ki Mfəŋ Daafi looo! Nyə tiin yε mwe li wi wu bεε li bukoon bu Taa le looo! Yiyi-i yiyi-i yiyi-i, bunəŋa bwεε bu Nyə yi nuun liboo li looo!”†

¹⁰ Le Jiso gεen fεsi Jerosalenj kitoŋ kilu kichu sεεε. Beniiŋ tεki wa, be biiti laa, “Wuni nuun noo le?”

¹¹ Se kintutu kilu tuu ki tiiti le, “ε ntomfəŋ wu Nyə wu Jiso wu dza li kitoŋ ki Nasarε, li kwεen wu Galilii.”

Jiso koon be beniiŋ be tε kabini wan

li yih yi muntofi yi Nyə-ə

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jəonj 2:13-22)

¹² Jiso gεen le fε yih yi muntofi yi Nyə-ə, koon be beniiŋ bechu be tε kabini biee məw be tε guti biee lu, bachε bidan bi beniiŋ be tε fikisi kwa-a, be bidan bi beniiŋ be tε kabini bibimu.

¹³ Tε kunji be, tiiti le, “Fi fieε ε be tε tσεε, Nyə tiiti le, ‘Be gii be ni be teenyi yih yεen le yih yi nlekε li Nyə-ə.’ Nε fiiki baa yi to nuun ntuun wu beyi.”

¹⁴ Le Jiso ni nuun fε yih yi muntofi yilu, binyεε be binjkerε be le wuu wənche be.

¹⁵ Se nuun le, le bεte muntofi be nəŋa be nəŋa məw beniiŋ be doonchi benchi be Nyə-ə nεn biee bi bimfimu wondini, be si bəonj be niin niin tε wuuyi fε yih yi muntofi, be tiiti le, “Eeeee, kinəŋa nuun ki nwanε kini ki Mfəŋ Daafi leee,” fi təŋ be nge.

¹⁶ Be wamε Jiso laa, “ɔ wuki yε fiee fi bəonj bani tiiti ni?” Tuu li bee le, “Iin, n'wukəw. Fi fieε le nε mεen baa saa ki teen kε fiee fi be tσεε le, ‘Nyə gεε yε jε yi buti li bimfimu bi bəonj be bwi-i, məw li bimfimu bi bəonj be mεen be yεendi mbeen yi be ni be bee le be ni be pieti wu lu?’ ”

¹⁷ Jiso dza she be, bo li kitoŋ kilu, gεen li kitoŋ ki Bətani-i, tsi fe.

Jiso tsonj kiti kimu

(Mak 11:12-14,20-24)

¹⁸ Le ni nuun fεŋwεen taantaan, si Jiso tε kaarisi tuu lijij le kitoŋ ki Jerosalenj dzeen tε wuu wu.

¹⁹ Nεn kiti kimu li dzee lichin ki be ti jii muntaan mulu, ‡ gεen fe, bεdεeni ti mεen ki nεn kε fiee li ki-i kε, nεn nuun bibε kwaa li ki-i, tsonj kiti kilu, chinu li ki-i le kiin fintaan ni naa tuu fi wonj li wε-ε kε! Mfwaa mumkpan, kiti kilu biee ki wəbε.

²⁰ Le bəonj be kintutu be Jiso nεn le, bimfimu wondε be. Be se ta maa laa, “Kiti kilu geen ki wəbε mfwaa mumkpan ni le?”

²¹ Jiso tuu li bee le, “Ntee benj cheen cheen le, ε nε gεε shén li Nyə-ə, mεjine sin, nε tε fε fiee fi mi mfε be kiti kini kwaa kε. ε nε tee li nkumε wuni le, ‘Dzatse feni ə gεen ə we li dzəw yi nyəŋa,’ fi ka le.

²² Məw nuun la fi nε lεki li Nyə-ə le, kε nε gii nε kεmε, laa nε gεε baa shén li Nyə-ə kwaa le.”

Be bii fε bunga bu Jiso dza fe

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Jiso tε kaari le li yih yi muntofi-i, bεte muntofi be nəŋa be nəŋa be beniiŋ be seki

* **21:5** Sayəŋ nuun bukoon bumu bu kitoŋ ki Jerosalenj; † **21:9** N'wuuyε wuni nuun le jε yi Grik le Hoshana ‡ **21:19** Kiti kini be teenyi le jε yi bala le, “fig”.

kwεεη wu Bejuu be be ηeη si tiifi beniiη, be bii li wu laa, “Ɔ dzɔ bunɔa bu ɔ feti biee bini fεη? Ɛ noo wu nyε bunɔa bulu li wε-ε?”

²⁴ Jiso tuu li bee le, “Nɔii mbii tε fiee li be-eη, ε nε tuu, nse ntee beη wi wu nyε bunɔa li mi-i le ni mfeti biee bini.

²⁵ Jɔɔη tε lisi beniiη li dzɔɔ, bunɔa bulu buti nuuη fεη? Ɛ Nyɔ yi tε nyε wu liboo, mɔɔ wiwoη le?” Le bii le, be tεche bebe, be tiiti le, “Ɛ tε tuu le ε Nyɔ yi tε nyε, tuu bii li bee li laa, fi ge la fi tε ti mεeη ki beη kε li Jɔɔη li kε le?”

²⁶ Se nuuη le, ε tε tuu le, ‘Ɛ wiwoη wu tε nyε,’ kε tε chendi baa kintutu ki beniiη le, si be bechu beenchi baa le Jɔɔη tε nuuη ntomfɔη wu Nyɔ.”

²⁷ Nεε le, be se tuu li Jiso le, “Tε kii yε kε.” Jiso se tuu tee li be le, “Kε nuuη nte ntee tε beη wi wu nyε mi bunɔa le ni mfeti biee bini kε.”

Ngangaa kii bɔɔη be bunij befε

²⁸ Jiso gεeη limfwe bii laa, “Nε beechi le la kii fini? Wi wumu tε kεmi bɔɔη bee be bunij befε. Dza gεeη fε ηwan wu kaan li, tee li wuu le, ‘Nwanεη, gεne ɔ shi ɔ ni ɔ nindi liwε beη.’

²⁹ Nwan wulu tuu li wuu le, ‘Nnuuη nte ηgεeη kε.’ Se nuuη le dza tuu beechε li shεη yee li gεeη liwε lɔɔ.

³⁰ Wi wulu tuu dza gεeη fε ηwani wu lejin tee nεε fiee fi bee tee li wu kaan wεε, tuu li wuu le ‘Nɔii ηgεeη taa.’ Se nuuη le, ba ηgeηu nsin

³¹ Li bɔɔη be befε bani linti, ε wu la wu tε fε fiee fi tee tε gii kɔηgisi?” Be tuu le, “Ɛ wu kaan wε.” Jiso se tee li bee le, “Ntee beη cheeη le, beniiη be kundi binwaati mɔɔ binjinkwiη lii baa le bumfɔη bu Nyɔ-ɔ limfwe li be-eη.

³² Ntiitɔɔ ni kife Jɔɔη tε lisi beniiη li dzɔɔ le doonche dze yi tsaan li be-eη, nε faan mbeenche li wuu. Se nuuη le, beniiη be kundi kinwaati be binjinkwiη tε beη li wuu. Nε se tuu nε ηeη si be beη le, nε faan tε mfikise shεη yine le nε beη tε li wuu.”

Ngangaa kii beniiη be be tε she wε li bee (Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Jiso tuu kween le, “Tuu woo yεeη ηgangaa chimu. Wi wumu tε nin wε wu muntaan mu be feti mbiin lu, ton mban kεne, chin kiso ki be gii be ni be kee muntaan mulu be seendi le, mbiin se buti, gwan kiko ki wi wu kiichi wε wulu, she wε wulu li beniiη li, dza gεeη li kitoη kimu.

³⁴ Mfi wu be ti kee muntaan mulu tε be kɔche, ton beniiη bee be nime le beniiη be tε she wε li bee baa, le be gεeη be fi mwee muntaan.

³⁵ Be gεeη, beniiη be tε she wε li bee baa kɔɔ be, be too wumu, be wo wumu, be tome wumu be ta.

³⁶ Tuu ton beniiη be nime-ε bamu be yan be yaa be ηkosi baa, beniiη baa tuu be fε nεε si be be fε be ηkosi baa le.

³⁷ Lejin lelu, ton nuuη ηwani kibεε, beechi le be gii be guuη ηwani wuni.

³⁸ Se nuuη le, le gεeη, beniiη belu ηeη wu, be tee bebe le, ‘Wuni wε nuuη kinjila ki wi wu wε wuni. Be yεeη tε wo wu tε ji bishεye bilu.’

³⁹ Be kɔɔ wu be buu wu li wε wulu, be wo wu.”

⁴⁰ Si Jiso tε tee ni, tuu bii laa, “Wi wu wε wulu gii ge la be beniiη belu fε wu be?”

⁴¹ Be tuu le, “Gii be mεeshi be munyamine mulu mu kwiye, she wε wulu li beniiη bamu be gii be nyε wu mwee muntaan mfi wu be kɔ.”

⁴² Jiso se bii li bee laa, “Nε ti mεeη ki teen kε le kinwaati ki Nyɔ le,

‘Tεtε chi beniiη be ηgwanu-u tε faan cheε, chi kaari cheε chi to tεtε chi fε boo chi yi ni? Mɔɔ fini nuuη mferu wu Taa, beniiη bichi be tεti maa ni?”

⁴³ Ntusɔɔ ntiiti li be-eη le, Nyɔ gii yi fi bumfɔη bwee li tsan yine-ε, yi nyε nuuη li beniiη be gii be gbεeη be ni be feti si beniiη be li kwεeη wεε.”

⁴⁴ [Tεtε chilu chini nuuη ε chi we li wi-i mwε chaafε, ε wi we li chi-i, mwε fwachε.]§

⁴⁵ Si Jiso tε wa ngangaa chilu le, bete muntofi be nɔηa be nɔηa mɔɔ Befarasii woo le, be kεε le wu wa wε nuuη kii be.

⁴⁶ Be dza be weki le be kɔɔ wu, se nuuη le be kaari be cheη kintutu ki beniiη le, kife

§ 21:44 Se nuuη le binwaati bi fichi bimu bi be tε saa le tsee je Nyɔ le kεmi ye kinke kini le kε.

kintutu kilu tɛ kɛmi li Jiso le ni nuun
ntomfɔŋ wu Nyɔ.

22

*Ngangaa kii tsɔnɔ chi bugoo lɛ
(Luk 14:15-24)*

¹ Jiso tɛ yeti li bee lɛ ngangaa li, chimu tɛ
nuun lɛ

² “Bumfɔŋ bu liboo nuun bɛ maa bu bɛ
mfɔŋ wumu wu tɛ nachɛ tsɔnɔ chi bugoo lɛ
bu ɲwani wu nyu-un.

³ Ton benchindaa bee le bɛ gɛɛŋ be teen
beniinj bɛ tɛ teen le bɛ bɛ tsɔnɔ chi bugoo lɛ
baa le bɛ bɛ. Se nuun lɛ, benchindaa belu
gɛɛŋ beniinj belu faan mbɛ.

⁴ Tuu ton benchindaa bamu tee li bee le,
‘Gɛnɛ yɛɛŋ nɛ ni tiiti li beniinj bɛ ntuu ntee
le bɛ bɛ tsɔnɔ chi bugoo lɛ chini le bɛ yikɛ
be woo, le mi mfɛɔ bieɛ bijɛ kitun, mi nseɔ
bintomu bi bɔɔŋ bɛ benan lɛ bi fɔɔŋ. Mi
nachɔɔ bieɛ bichu kitun, le bɛ bɛ fɛ tsɔnɔ-ɔ.’

⁵ Se nuun lɛ, bɛ gɛɛŋ beniinj belu nyaami,
be dza fibee bɛ giingɪ. Wi wumu la liwɛ, wi
wumu bo wan wee.

⁶ Kinjɛ ki beniinj lɛ kɔɔ benchindaa belu
be ɲwɛɛ bɛ bɛ, be wooyɛ bɛ.

⁷ Shɛŋ tɔnyɛ mfɔŋ wulu, tuumi beniinj
bee bɛ dzi-in, bɛ gɛɛŋ be lɛɛshɛ beniinj bɛ tɛ
wooyɛ benchindaa bee baa dududu, be tɔŋ
kiton kibee kilu.

⁸ Si tɛ fɛ lɛ, tuu tee li beniinj bee bɛ nime-ɛ
bamu le, ‘Mi mfɛɔ tsɔnɔ chi bugoo lɛ kitun.
Se nuun lɛ beniinj bɛ ntuu nteen baa tuu
nuun yɛ beniinj kɛ.

⁹ Dɛɛni, gɛnɛ yɛɛŋ lɛ dzɛ ntaseɛ chi, nɛ teen
beniinj bɛchu bɛ nɛ ɲɛŋ, le bɛ bɛ fɛ tsɔnɔ chi
bugoo lɛ chini.’

¹⁰ Beniinj bɛ nime-ɛ belu bo bɛ gɛɛŋ lɛ dze
chichi, bɛ konchɛ beniinj bɛchu bɛ bɛ tɛ
ɲɛŋ, beniinj bɛ dzeɛŋ bɛ bɛ bifi bɛ bɛ. Yih yi
bugoo yisɛ bɛ beniinj.

¹¹ Mfɔŋ dza lɛ li yih yi bugoo yilu-u ɲɛŋ
beniinj bɛ tɛ bɛ fɛ tsɔnɔ chilu-u, ɲɛŋ wi
wumu lu mwɛ mɛɛŋ ki lii kɛ ndu yi tsɔnɔ
chi bugoo lɛ kɛ.

¹² Bii li wuu laa, ‘Sinɛŋ, ɔ geɛŋ ɔ lɛ luun
yih ndu yi tsɔnɔ nsin?’ Wi wulu ba nshiinj.

¹³ Bɛdɛɛni, mfɔŋ wulu bieɛ tee li beniinj
bɛ nime-ɛ baa le, ‘Kanɛ yɛɛŋ bibɛnu bieɛ

mɔɔ bikaa bieɛ nɛ lɔŋ wu li kijibɛ lɛkuun, fɛ
beniinj dii bɛ jii ɲgesi.’ ”

¹⁴ Si Jiso tɛ tee lɛ, tee le, “Nɛ kɛɛ le, Nyɔ
nuun yi teen beniinj ɲge, se nuun lɛ, ɛ bɛ
niinj bɛ yi tseki.”

*Bɛ terɛ Jiso kii kinwaati ki sofɛ
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

¹⁵ Bɛfarasii dza bɛ gɛɛŋ be nachɛ si nuun
be fɛ Jiso lɔɔŋgɛ bɛ n'yɔru be se kɔɔ wu.

¹⁶ Be se ton bɔɔŋ bɛ bee bɛ kintutu-u mɔɔ
kintutu ki beniinj bɛ Mfɔŋ Hɛrɔ fɛ Jiso. Be
gɛɛŋ be tee li wuu le, “Wi wu ntiifɛ tɛ kii
nɛɛ lɛ ɔ nuun wi wu chɛɛŋ, ɔ ti tiifi beniinj lɛ
dze yi chɛɛŋ li. ɔ ti dzeti yɛ le wi wumu
nuun chichi kɛ, kifɛ ɔ ti bichi yɛ wi li fieɛ fi
mwɛ nuun lu kɛ.

¹⁷ Dɛɛni, tee bee wa mbeechɛ. Nchi ben
le tɛ ni tɛ suuti kinwaati li Kaisa mfɔŋ wu
Lo-om, mɔɔ tɛ soo kɛ le?”

¹⁸ Jiso kɛɛ fieɛ fi bɛ gwenini bɛ fi, bieɛ tee
li bee le, “Ben beniinj bɛ nimi-i bani, nɛ
teeki mi kii la?”

¹⁹ Bɛ yɛɛŋ bɛ kwa wu nɛ shiinj nɛ suuti
kinwaati lu wɛ-ɛ ɲɛŋ.” Be bɛ bɛ danali, be
nyɛ li wuu.

²⁰ Jiso bii li bee laa, “Kikoo kini nuun ki
noo lɛ? Bukoon buni nuun bu noo lɛ?”

²¹ Be tuu le, “ɛ ki Kaisa, bukoon nuun
nɛɛ tɛ bwee.” Jiso tuu tee li bee le, “Nɛ nyɛɛ
li Kaisa fieɛ fi nuun fi Kaisa, nɛ nyɛɛ li
Nyɔ-ɔ fi nuun fi Nyɔ-ɔ.”

²² Le be woo lɛ, bimfimu wondɛ be. Be
chine li wuu dza giingɪ.

*Bɛ mɔnchɛ Jiso kii mbochu li kwe
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)*

²³ Nɛɛ booyaa, Bɛsadiusii tɛ dza bɛ bɛ fɛ
Jiso-o. Bɛsadiusii nuun kintutu ki beniinj bɛ
tɛ shiinj bɛ kwengi le beniinj nuun tɛ naa bo
li kwe-e kɛ. Si bɛ tɛ bɛ lɛ, bɛ bii li Jiso-o laa,

²⁴ “Wi wu ntiifɛ, Mɔɔsɛ tɛ tee le, ‘ɛ wi kwi
ɲkɛmɛ ɲwan nsin, kɛ ɲwaani kɛmi le dzɔɔ
kwɛsi bee wu biɛ bɔɔŋ li bukoon bu ɲku
ɲwaani wulu.’

²⁵ Dɛɛni, bɔɔŋ bɛ wi wumu tɛ tsiinj bɛ bee
fɛni mfomɛnyaan. Wu kaan tɛ dzɔ kwɛɛŋ,
kwi bee wu ɲkɛmɛ ɲwan sin, shɛ kwɛsi li
ɲwaani wu biki li wuu.

²⁶ Fi ka nɛɛ tɛ lɛ bɛ wu biki mɔɔ wu tɛ tuu
biki, gɛɛŋ bo li wu mfomɛnyaan li bɛ kwi
yɛ ɲkɛmɛ ɲwan sin.

27 Lejin lelu, kwεεn wulu kwi tε.

28 Lε dεeni, si be bεchu bε mfomεnyaan baa tε dzɔ kwεεn wulu lε, gii naa ni nuun mfi wu bεniin buti li kwe-e, kwεεn wulu nuun kwεε noo?”

29 Jiso tuu li bee le, “Nε chan baa nge, kifε nε kii yε fiee fi bε tσεε lε Kinwaati ki Nyɔ-ɔ kε. Nε ti kii yε tε bunɔa bu Nyɔ-ɔ kε.

30 Nε ni nε kii le naa nuun mfi wu bεniin buti li kwe-e, bunin bee bukεεn tε tuu le be ni be feti bugoo kε, bεniin mεεn yε be tuu be ni be nyεε bɔɔn li bugoo li kε. Be gii naa be ni be nuun nεε si bεnchindaa bε Nyɔ-ɔ liboo.

31 E nuun kii mbochu wu bεniin gii naa be ni be buti li kwe-e, nε tε mεεn ki teen kε Kinwaati ki Nyɔ-ɔ nε woo fiee fi ki tiiti li be-en ni? Nyɔ tε tee le,

32 ‘E mi Nyɔ yi Abrahan bε Nyɔ yi Adzi mɔɔ Nyɔ yi Yakɔ.’ Fi nuun le Nyɔ nuun yε Nyɔ yi bεnku kε, yi nuun Nyɔ yi bεniin bε nuun bε yon.”

33 Kintutu ki tε lemi fe woo ntusu wu Jiso tε tuu, wa tε be bε ntiife we.

Nchi wu ye ki bεnchi bεchu (Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 Le Befarasii woo le Jiso makε wε bimfimu bi Besadusii, be banche yi be bε fe wuu.

35 Wi wumu wu tε gbengi kii bεnchi bε Nyɔ-ɔ, mɔnche wu bε mbifu wumu le,

36 “Wi ntiife, nchi wu ko wu yaa bεnchi bεchu nuun wu la?”

37 Jiso tuu li wuu le, “Nchi wu ko nuun wu tiiti le, ‘ɔ kɔngisi Chaa yi Nyɔ ya bε shɛn ya chi, ɔ nyεε yi ya li yi-i ɔ giki bufi bwo li yi-i buchu.’

38 Wuni nuun nchi wu limfwe wu ko wu yaa bεnchi bεchu.

39 Wu biki se nuun nεε si wεε. Wu nuun le, ‘ɔ kɔngisi nwaana siɔ kɔngisi yi ya.’

40 Biee bichu bi nuun lε kinwaati ki bεnchi, mɔɔ bi nuun lε Binwaati bi bentomfɔn bε Nyɔ-ɔ, bi lemi li bεnchi bε bεfε bani-i.”

Kinsofu ki Nyɔ tε kaache nuun nwanε noo? (Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Si Befarasii tε taashe fe lε, Jiso dza bii mbifu wumu li bee laa,

42 “Nε beechi le la kii Kinsofu ki Nyɔ tε kaache? Nε beechi le ε nwanε noo?” Be tuu li wu le, “Nuun nwanε kini ki Mfɔn Daafi-i.”

43 Jiso se kaari bii li bee laa, “Si nuun nwanε kini ki Mfɔn Daafi-i lε, fi geen fi Fiana yi Nyɔ fε Mfɔn Daafi se teenyi wu le Taa? Daafi tε tee le,

44 ‘Taa Nyɔ tε tee li Taa li le shee lε kibεnε ken ki kigɔnε-ε, gεεn bo mfi wu ngii gεε bεniin bo bε mbani-i

ɔ tɔmi bikaa bio li bee.’
45 E Daafi teenyi wu le Taa, fi geen se tuu ni nuun nwanε?”

46 Si Jiso tε yɔ lε, wi tε mεεn ki kεmε kε fiee fi tuse li wuu kε. Mbεεche booyaa, wi ti mεεn ki tuu kε mɔɔ le bii fiee li wuu kε.

23

Jiso fusi kinyi ki bεniin bε doonchi bεnchi mɔɔ ki Befarasii

(Mak 12:38-39; Luk 11:43-46; 20:45-46)

1 Jiso dza tee li kintutu ki bεniin lε bε bɔɔn bee bε kintutu-u le,

2 “Bεniin bε doonchi bεnchi mɔɔ Befarasii nuun bεniin bε dzɔ kintindε ki Mɔɔsε.

3 Fi se nuun le, nε ni nε wuki fiee fichu fi bε tee li be-en, nε feti. Se nuun le, nε fε kε fiee fichu fi be feti kε, kifε be nuun bεniin bε nimi-i.

4 Be dzeti be yeke bεntε bε yeke bunɔa bu bεniin lε be yiki bεniin bε be, be kibεε tε mɔɔ mɔn le be laa tsan le be fi be kε.

5 Biee bi be feti bichu nuun nεε le be fε le bεniin nεn be. Munko mu bee mu Kinwaati ki Nyɔ-ɔ ko nge.* Munshεnge mu yon yi ndú yi bee nuun mu ndeen.

6 Be ti giingi fε tsɔnɔ-ɔ be kɔngisi nshewu nuun fε bεniin guundi be, ε be gεεn li yih yi nlεkε li Nyɔ-ɔ be kɔngisi nshewu nuun li bintindu bi limfwe-e.

7 Be ti kɔngisi ndendε fε wan le bεniin ni be yeeshi be, be kɔngisi le bεniin ni be teenyi be le Belabi.

8 Se nuun le, kiin wi ni beenchi le bεniin ni be teenyi wu le Labi kε, kifε nε kεmi Wi

* 23:5 Munko muni nuun bε fε mu nuun si mulaya mu be tε tεti be giki bεnchi bε Nyɔ-ɔ le, be tii fε lli mɔɔ fεken fε bee.

wu Ntiife nuun nɛɛ mumkpan kwaa, ben bechu baa wi bee nwaani.

⁹ Kiin nɛ ni nɛ teenyi wi wumu li nshe yini le ɛ wu Baa wunɛ kɛ, kife nɛ kɛmi Baa wunɛ mumkpan wu nuun liboo.

¹⁰ Kiin wi ni ben le be ni be teenyi wu le Te Kikoo kɛ, kife Te Kikoo wunɛ nuun mumkpan kwaa, wu nuun Krai Kinsofu ki Nyɔ tɛ Kaachɛ.

¹¹ Wi wu nyɔɔa le be-en lenti kɛmi le ni nuun wi wu nindi li be-en.

¹² Wi kwikwi wu tsakisi yi yee, Nyɔ gii yi shiiki wu, wi kwikwi wu shiiki yi yee, Nyɔ gii yi tsaaki wu.

Jiso Tɔche beniin be doonchi Benchi Mɔɔ Befarasii

(Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³ Ngɛ wu nyɔɔa wɛ wunɛ, ben beniin be tiifi benchi mɔɔ ben Befarasii. Nɛ baa beniin be nimi-i! Nɛ lemi beniin lii, nɛ baanyi dze yi lii li bumfɔn bu liboo. Ben kibɛɛ nɛ kɔngisi yɛ nle lu kɛ, nɛ tuu nɛ bangi dze li beniin be kɔngisi nle lu-u.

[¹⁴ Ngɛ wu nyɔɔa wɛ wunɛ, ben beniin be tiifi benchi mɔɔ ben Befarasii. Nɛ gbɛngi nɛ fiɛngisi bukɛɛn bɛɛnku-u, nleke li Nyɔɔ wunɛ deendi le nɛ doonche yi. Nɛ ni nɛ kii le wunɛ ngɛ gii naa bee.]†

¹⁵ Ngɛ wu nyɔɔa wɛ wunɛ ben beniin be tiifi benchi mɔɔ ben Befarasii. Nɛ baa beniin be nimi-i! Nɛ dzeti nɛ dɛndɛ kwɛɛn wuni kwikwi nɛ lenchi dzɔɔ yi nyɔɔa yi nyɔɔa le nɛ wɛki baa wi wu mumkpan wu gii fiiki shɛn to wi wunɛ wu kimbeenche-ɛ. Ɛ wu fiiki le, nɛ tuu nɛ fɛ wu mɛɛshi bee bubefu yaa mɔɔ wi wu gɛɛn fɛ wi wu duti nyimu si-in, se tuu nuun wi wu nyɔɔa nɛɛ si ben tɛ.

¹⁶ Ngɛ wu nyɔɔa wɛ wunɛ. Nɛ baa binyɛɛ nɛ kwɛngi le nɛ doonchi baa dzɛ li beniin li! Nɛ baa beniin be kwɛngi le, ‘Ɛ wi tee fiee, wu chini li bukoon bu yih yi muntofi, kɛ fi nuun yɛ nɛɛ fiee kɛ. Se nuun le, ɛ wi tee fiee wu chini nuun li bukoon bu kikwa ki kwa-a li yih yi muntofi-i, kɛ kɛmɔɔ le fɛ si wu tee wu chini le.’

¹⁷ Binyɛɛ bini! Nɛ baa bibere! Fiee fi ko fi yaa fimu nuun fi la? Fi nge nuun kikwa ki kwa-a mɔɔ yih yi muntofi yi feti se kikwa kilu tuu ki nuun fiee fi nuun fi Nyɔɔ le?

¹⁸ Nɛ kwɛngi tɛ le, ‘Ɛ wi tee fiee wu chini li bukoon bu taantaa chi muntofi-i, kɛ fi nuun yɛ tɛ fiee kɛ. Se nuun le, ɛ wi tee fiee wu chini nuun li bukoon bu fiee fi wi fɛ muntofi lu, kɛ kɛmɔɔ le fɛ si wu tee wu chini le.’

¹⁹ Binyɛɛ bini! Fiee fi ko fi yaa fimu nuun fi la? Fi nge nuun nya yilu mɔɔ taantaa chi muntofi-i chi wu fɛ se nya yilu nuun fiee fi nuun fi Nyɔɔ le?

²⁰ Fiee fi nuun lu fiee le ɛ wi chini li bukoon bu taantaa chi muntofi-i, kɛ wu chinɔɔ nɛɛ le mɔɔ li biee bichu bi nuun lu-u.

²¹ Ɛ wi chini li bukoon bu yih yi muntofi-i, kɛ wu chinɔɔ li yih yilu mɔɔ li Nyɔɔ yi ntsiin lu-u.

²² Ɛ wi chini li kwɛɛn wu liboo li, kɛ wu chinɔɔ tɛ nuun li kabara wu Nyɔɔ mɔɔ li Nyɔ yi shiiti lu.

²³ Ngɛ wu nyɔɔa wɛ wunɛ ben beniin be tiifi benchi mɔɔ ben Befarasii. Nɛ baa beniin be nimi-i! Nɛ ti nyɛɛ kimbe kimumkpan li Nyɔɔ lenti le bimbe yoofi-i bi benɔ be nɛ keeti nɛ giki le mbasi le yi ni yi yiki, nɛ tuu nɛ fɛngi fiee fi luuti fi nchi tiiti kii fi le nɛ ni nɛ feti, fi nuun le nɛ ni nɛ feti biee bi tsaan li beniin li, nɛ keeti nshiin li beniin li mɔɔ le nɛ gɛɛ shɛn li Nyɔɔ. Nɛ kɛmi le nɛ fɛ biee bilu bichu nɛ tɛ she fimu kɛ.

²⁴ Binyɛɛ bi doonchi dzɛ li beniin bamu bini! Nɛ kɔngisi mbusu finyunyu le mbiin li, se nuun le, nɛ tuu nɛ miyi nyan yi nyɔɔa le shɛn!‡

²⁵ Ngɛ wu nyɔɔa wɛ wunɛ, ben beniin be tiifi benchi mɔɔ ben Befarasii. Nɛ baa beniin be nimi-i! Nɛ tsootsi muka be shɔ bwin kwaa, se nuun le, biee yise bieɛ le nuun bi nɛ lɔchi li beniin li mɔɔ bi lii yine funyi.

²⁶ Binyɛɛ bi Befarasii, saa yɛɛn nɛ tsootse muka be shɔ lenti kwɛ, se mu ni mu wuuti tɛ li bwin.

²⁷ Ngɛ wu nyɔɔa wɛ wunɛ, ben beniin be tiifi benchi mɔɔ ben Befarasii. Nɛ baa

† 23:14 Binwaati bi fichi bimbi be tɛ saa be tɛɛ je Nyɔ le kɛmi yɛ kinke kɛ. ‡ 23:24 Nyan yi nyɔɔa yini nuun le jɛ yi bala le: “camel”.

beniin be nimi-i! Ne baa si dzin yi be nache be fwa yi to ncherere yi yengi lii bujon, se nuun le, lenti lelu nuun e le yise be binjomfu bi goon yi beniin le maa biee bi nyendi bichu.

²⁸ E le si ne gwiyi baa lii le ne baa beniin be tsaan, se nuun le, lenti laa e le yise be kimfi maa biee bifi bi fere.

(Luk 11:47-51)

²⁹ Nge wu nyona we wune, ben beniin be tiifi banchi maa ben Befarasii. Ne baa beniin be nimi-i! Ne gwendi dzin yi be ntomfon be Nyɔ-ɔ, ne nache te dzin yi beniin be te tsiin ntse wu tsaan, ne nache yi dzeen.

³⁰ Ne feti le ne doonchi le, 'Gii nuun le te ni te nuun lu li mfi wu betaa besen wee, gii te lemi ye fisen fe fiee fi be te feti le be ni be woyi be ntomfon be Nyɔ-ɔ fiee ke.'

³¹ Ne tiiti baa le, ne tiiti nuun kii bikoo bine ne tuu ne teendi be bimfimu bine le ne baa nuun boon be beniin be te woye be ntomfon be Nyɔ-ɔ baa.

³² Gene yeen limfwe, ne meeshi nime chi bechaa bene te bechi!

³³ Yo yini! Kingoke ki mu faa le kini! Ne beechi le be nuun te naa gee ben fe wi wu nyona-a ke ni?

³⁴ Si fi nuun le, mi nse ntuuo mi nton be ntomfon be Nyɔ-ɔ le be-en maa le beniin be bufii le be beniin be tiifi banchi. Ne gii ne naa ne woye bamu, ne taye bamu li bintaan li ne fiaan bamu li yih yine yi nleke li Nyɔ-ɔ, ne been bikaa le bamu jin bintsii bichu bi be giingi li bi-i.

³⁵ Ne gii ke ne fe le se ngon me beniin bechu be te tsiin ntse wu tsaan li nshé yini-i be be te woye, nuun fe bene fa. Ngon mani gii naa me nuun fe bene fa mbeche li me Abe wu be te wo nchoru fiee nsin, mbe mbochu li me Sakariya wu nwan Belekaye wu ne te wo kintikinti ki yih yi muntofi-i be taantaa chi muntofi-i.

³⁶ Ntee ben cheen le, mudzon mu biee bini bichu gii mu koo kingoke ki deeni kini kichu."

Jiso se beeni yi be beniin be Jerosalen
(Luk 13:34-35)

³⁷ Le Jiso yo ni, beeni yi le, "Hebee Jerosalen! Hebee Jerosalen! We wu woyi be ntomfon be Nyɔ-ɔ, o tuu o tomi beniin be Nyɔ tuumi li we-e be ta! E kinga kime ki mi

ngwenao le mbanche boon bo ne si ni shee ti banchi boon bee fooche be bibe biee le, o se tuu o faan?

³⁸ Biche o nen, be chine baa yih ya, yi gii yi to kichiiye.

³⁹ Ntiitao te li we-e le o meen ye le o tuu o nen mi ke, ngenu mbochu mfi wu o gii naa o tee le, 'Nyɔ tiin ye mwe li wi wu bee li bukoon bu Taa Nyɔ-ɔ.' "

24

Jiso tee le be gii be kesi yih yi muntofi
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Le Jiso bo li yih yi muntofi-i, ni giingi, boon bee be kintutu kiingi be be li wuu lichin be doonchi yih yi fe yih yi muntofi-i li wuu.

² Se nuun le, Jiso tuu tee li bee le, "Ne nen baa yih yini ni? Ntee ben cheen le tete chi mumkpan nuun te she li chimu liwe be meen ki bache ke chi fekwiiin nsin ke."

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Le Jiso geen miri shee li Nkume wu Biti bi Oli-if, boon bee be kintutu-u kiingi bebe, be be fe wuu be bii laa, "Tee be mfi wu biee bini gii bi yene, be fiee fi gii fi doonche mfi wu o gii o kaari o be, o se tuu o tee be mfi wu ntse wu li nshé yini-i gii ma?"

⁴ Jiso tuu li bee le, "Nen yeen le kiin wi ni yeen be ben ne tan dze ke.

⁵ Ne kee le beniin nge gii be be be dzoo bukoon bwen be gee limfwe, wi ni kwengi le e wu Kinsofu ki Nyɔ te kaache. Mfi wu be gii be ni be feti le, be gii be ni be yengi be beniin nge be tendi dze.

⁶ Ne gii ne woo be tundi dzin, ne ni ne wuki benton te le dzin ye lu. E ne wuki le, kiin shen ni yi soomi ben ke. Bini biee biee bi kemi le bi be bi ka. Se nuun le bi doonchi ye le ntse wu li nshé yini-i maa ke.

⁷ Kween gii wu ni wu tundi dzin be wumu, mfon wumu tundi dzin be wumu. Nshé gii yi ni yi ndungi li bintsii li, li bintsii li, dzeen ni yi keeti. Bini biee meen biee finten si ntunu wu kween ti beechi.

⁸ Biee bini bichu biee si mfi wu kween ti bechi ntunu.

⁹ Beniin gii be nye ben be ni be liti ben, be ni be woyi ben. Biton bichu ni bi baanini ben kii bukoon bwen.

¹⁰ Bədəeni bəniin nge ni be tusi bikaa lijn, be kəmi mbani, be kabini maa yi yibe.

¹¹ Bəniin nge be yəngi le ε Nyɔ yi ton be gii be busə be ni be yəngi be bəniin nge.

¹² Si bubefu gii bu yan bu gəen limfwe le, fi gii fi fə se kinjəngisə ki bəniin le nge to wəe.

¹³ Se nuun le, wi wu gii kan shən gəen bo fə kimerisə gii bənə.

¹⁴ Bə kəmi le be ni be tiifi nton wu dzeen wuni kii bumfən bu Nyɔ-ɔ gəen bo li kikoo ki nshə-ε kichu, biton bichu se woo, se ntse wu li nshə-ε yini-i naa ma.

*Ntiifə kii mfi wu nge wu nyɔna
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)*

¹⁵ Bədəeni mfi wu nε nən fīe fi bəndi yi fi nuun fi biifi kintsii fi ntomfən wu Nyɔ wu Danyε tε tee kii fi, fi lemi li yih yi muntofi, (wi wu teenyi kinwaati kini woo fini bujən,)

¹⁶ bəniin be nuun Judiya kifi be miri li bənjkumε-ε.

¹⁷ Kiin wi wu nuun le yi-ih ləwe tuu shee le le dzə fīe li yih kε.

¹⁸ Kiin wi wu nuun liwε tuu kaari le gəen dzə kinjən ki fochε kε.

¹⁹ Nge wu nyɔna wε li jo yεε li bukəen be nuun be fe-e, maa be kisi bəən.

²⁰ Nε ləki li Nyɔ-ɔ le kiin wuni ngweti nuun mfi wu fokpən, kε jobε chi bəshiinshi kε,

²¹ kifε nge wu nge gii nuun li wəe mfi-i, nwaani wəe nge ti mēnɔ saa ki nuun kε lu fε mbəeche si nshə tε bəchi mbε mbochu dēni kε, nwaani wəe nge mēn yε naa nuun lu kε.

²² Nyɔ tε gii mēn ki gatε kε li jo yilu kε, wi mumkpan gii wu boche-ε lu kε. Se nuun le Nyɔ tε gatε jo yilu kii bəniin beε bε tε tsaa.

²³ Gii ni nuun li mfi wu wəe, ε wi kwənɔ li be-en le, 'Biche yəen nε nən, kinsofu ki Nyɔ tε kaache kεε kε feni!' Dēn le, 'wε fε fiyε!' Kiin nε ni bən kε.

²⁴ Nε ni nε kii le bəniin gii naa be ni be bεε be yəngi le be baa nuun binsofu bi Nyɔ tε kaache, bamu ni be kwənɔ le ε be bentomfən be Nyɔ-ɔ, be ni be feti bīe bi tēmi bi doonchi bunga bubeε, be fε tε binte wa bi bīe le, le be yəen be bəniin se be tan dzé, be gii be gwənε le be yəen maa be bəniin be Nyɔ tε tsaa, ε dze bo lu.

²⁵ Yikε yəen nε woo, mi nteə bīe bini li be-en se bi naa bi ka.

²⁶ Bədəeni, ε bəniin dza be tiiti li be-en le, 'Biche yəen nε nən, Kinsofu ki Nyɔ tε kaache kεε libuka,' kiin nε ni gəen lu kε. Kε le, 'Biche yəen nε nən, wε li yih lenti kibεε,' kiin nε ni bən li bee kε.

²⁷ Nε ni nε kii le si dzaan ti lēbi liwε le kimbe ki jobε tēti, yi yənε yi gəen yi bo fε jobε sechi, ε le si mbε wu Nwanəwi gii naa nuun.

²⁸ 'E fε gwini chi fīe le nuun, ε nεε fε binguru banchi.'

*Si Nwanəwi gii naa bε
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)*

²⁹ Mfwaa mumkpan fε mfi wu nge wu nyɔna wuni be wu ka, jobε dza chi jin, kwii tε nēn kε, muntsən dza liboo mu weyε, bīe bi liboo bichu bi kəmi bunga sēεε.

³⁰ Se ndoonche wu Nwanəwi yənε liboo. Biton bichu bi li nshə-ε bēchi bi ni bi fuuti be kwe. Bəniin gii be nən si Nwanəwi bεε li kiku-un liboo be bunga maa bunən.

³¹ Fε sən yi nyɔna gii yi yɔ liboo, bīe ton bēchindaa bee be gəen li boo yi naa yi li nshə-ε, be yεε maa liboo, be banchε bəniin bee bε tε tsaa.

(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² Laanche yəen fīe li kigumε-ε. Ki bεε fε ki sanyε yənε, bibε bēchi mbəche li ki-i, nε kεε le ndzēn yε tsekε.

³³ Nεε le ε nε nən bīe bini bichu kēti, nε kεε le mfi wulu wε tsekεtsekε mfween.

³⁴ Ntee bən chēn le kingəke ki dēni kini nuun ki tε naa ma bīe bini bichu mēn ki ka kε.

³⁵ Kiboo bee nshə gii bi ka, se nuun le jε yən nuun tε naa ka kε.

*Wi nuun yε lu wu kii jobε chi Jiso gii naa bε
kε
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)*

³⁶ Wi nuun yε maa lu wu kii jobε chilu, maa mfi wulu kε. Maa bēchindaa be Nyɔ-ɔ be liboo maa Nwanε Nyɔ kii yε tε kε. E Nyɔ Baa yi yi mbiin kwaa yi kii.

³⁷ Nεε si fi tε nuun li mfi wu Noa li lε, ε le si fi gii fi nuun li mfi wu Nwanəwi gii kaari bε.

³⁸ Tε nuun mfi wu dzə ti mēn ki yisε kε li kikoo ki nshə kε, bəniin nuun fibee, be jii

biee, be wundi biece, bukeɛɛɛn be bunin feti bugoo, beniin nyee bɔɔn be bukeɛɛɛn li bugoo li, gɛɛn bo jobe chi Noa tɛ lɛ lɛ yih yi li dzɔɔ li,

³⁹ beniin belu tɛ kii yɛ flee fi gii fi ka kɛ, gɛɛn bo mfi wu dzɔɔ tɛ yise li nshɛ-ɛ yi too be bechu yi gɛɛn be be. Ɛ lɛ si fi gii fi nuun jobe chi Nwanɛwi gii naa be.

⁴⁰ Bunin befɛ gii be ni be nuun liwɛ, be dzɔɔ mumkpan mumkpan shɛ.

⁴¹ Bukeɛɛɛn befɛ gii be ni be geki bunɛɛn fɛ jeen, be dzɔɔ mumkpan mumkpan shɛ.

⁴² Bedɛɛni, nɛ tɛngi yɛɛn kife nɛ kii yɛ jobe chi Taa wunɛ gii naa be kɛ.

⁴³ Nɛ kii lɛ ɛ te yih kɛɛ mfi wu wih gii be butuu, tɛ lee kɛ, ni kiichi, tɛ chinɛ lɛ be bonde yih yɛ kɛ.

⁴⁴ Fi se nuun le, nɛ kɛmi le nɛ ni nɛ tɛngi kife Nwanɛwi gii be li mfi wu nɛ kii yɛ kɛ-ɛ.

*Ntiife kii nwanɛ nime wu cheɛn mɔɔ wu tɛ nuun yɛ cheɛn kɛ
(Luk 12:41-48)*

⁴⁵ Nwanɛ nime wu cheɛn mɔɔ wu kɛmi bufii nuun wu la? Ɛ nɛɛ wu te kikoo we gɛɛ wu le ni bichi fɛ yih yɛ le ke mfi kɔche, nyɛ biece bije li bɔɔn bee be nime-ɛ ni?

⁴⁶ Kinɛtine kinɔɔa gii ki nuun ki nwanɛ nime wu te kikoo we gii ke wu be nɛn ɛ wu fɛ nime tsaan si bee gɛɛ.

⁴⁷ Ntee ben cheɛn le te kikoo we gii be yɛɛki wu ni bichi lɛ biece biece bichu-u.

⁴⁸ Se nuun le ɛ nwanɛ nime wulu dza tuu kɛmi kinge ki bifi, wu tee li yi yee le, 'Te Kikoo wɛn nuun tɛ kaari tseke kɛ',

⁴⁹ ɛ wu bechi tuki bɔɔn be nime-ɛ bamu be bee be nindi baa, jii biece tuu wundi biece be beniin be wundi mbiin,

⁵⁰ kɛ te kikoo we gii dza taa mbunde jobe chimu chi beechi yɛ mɔɔ mfi wu kii yɛ kɛ.

⁵¹ Ɛ wu mbunde lɛ, nyɛ nge li nwanɛ wu nime wulu-u, tuumi wu gɛɛn ni nuun li kintutu ki beniin be nime-i, ni nuun fɛ beniin gii be ni be dii be jii ngesi."

25

Ngangaa kii besɔɔn be bukeɛɛɛn lɛ bamu yoofi

¹ "Be nuun be maa bumfɔn bu liboo be besɔɔn be bukeɛɛɛn lɛ bamu yoofi be tɛ dzɔ belambo be bee, le be gɛɛn be taan nyun wutso be chinɛ wu.

² Betiinu tɛ nuun bibere, betiinu nuun be bufii lɛ.

³ Fi se ka le be tɛ nuun bibere baa tɛ dzɔ belambo be bee ndzɔtsu mɛɛn mamu sin,

⁴ be bufii lɛ baa se dzɔ belambo be bee mɔɔ sho yi mɛɛn mamu lu lichin.

⁵ Le be gɛɛn be ni be tɛngi nyun wutso wulu, le ni chiiti yi li mbɛɛ, chilefɛ dza chi kɔɔ be, be bechi nlefu.

⁶ Le bo butuu kintikinti, be dza be woo si wi wuuyi le, 'Yiyi-i yiyi-i yiyi-i, biche yɛɛn nɛ nɛn, nyun wutso wulu fɛsɔɔ looo! Bo yɛɛn nɛ be nɛ fi wu looo'

⁷ Besɔɔn be bukeɛɛɛn lɛ baa bechu dza we be yɛɛki belambo be bee.

⁸ Besɔɔn be bukeɛɛɛn lɛ be tɛ nuun bibere baa se tee li be bufii lɛ baa le, 'Nyɛ yɛɛn bee fɛ mɛɛn mɛnɛ. Belambo besɛn shiiti baa.'

⁹ Be bufii lɛ baa se tuu le, 'Wohoo, me nuun tɛ kɔche li tɛben bechu kɛ. Genɛ yɛɛn nuun fɛ be kabini, nɛ go mɛnɛ.'

¹⁰ Si be tɛ gɛɛn le be go lɛ, nyun wutso wulu shɛ fɛsi. Be tɛ nache yi kitun be tɛngi baa, biece be gɛɛn be lɛ be wu li yih yi tsɔnɔ chi bugoo lɛ, be benɛ kigoo.

¹¹ Lejin lelu, besɔɔn be bukeɛɛɛn lɛ bamu be tɛ gɛɛn le be go mɛɛn baa fɛsi, be len mfween be tiiti le, 'Te Kikoo, te kikoo, gwiye kigoo tɛ lɛ.'

¹² Se tuu li bee le, 'Cheɛn cheɛn nkii yɛ ben kɛ.'

¹³ Fi se fɛɛ le, nɛ nache yi, nɛ ni nɛ tɛngi, kife nɛ kii yɛ jobe mɔɔ mfi wulu kɛ.

*Ngangaa kii bɔɔn be nime-ɛ betɛtu
(Luk 19:11-27)*

¹⁴ Mfi wulu gii ni nuun si wumu wu tɛ wɛki le gɛɛn ndɛndɛ, teen bɔɔn bee be nime nyɛ kwa we li tsɔn yi bee.

¹⁵ Tɛ nyɛ nwanɛ wu nime wumu bebabɛ be kwaa betiinu, nyɛ wumu bebabɛ befɛ, nyɛ wumu baba wu kwa mumkpan. Tɛ nyɛ lɛ biki si bunga bu wi nuun. Si tɛ nyɛ lɛ, la ndɛndɛ we.

¹⁶ Nwanɛ wu nime wu tɛ fi bebabɛ be kwaa betiinu wɛ, tɛ gɛɛn mfwaɛ mumkpan fɛ wan lu, ji mben le bebabɛ betiinu.

¹⁷ Wu tɛ fi bebabɛ befɛ wɛ, tɛ fɛ wan lu, ji mben bebabɛ befɛ le lewe.

18 Se nuun le, nwan wu nime wu tē fi babi wu kwa mumkpan wē, tē gēn fīe chīn kitoo nyikē kwa wu tē kikoo wē le lenti.

19 Si tē kikoo wu bōn bē nime wulu tē la ndēndē wē lē, tē gēn tsiin le nge. Le kaari bē, teen bōn bee bē nime, le bē bē, bē bee nachē bīe.

20 Nwan wu nime wu tē fi bebabi bē kwaa betiinu wē bē kitun bē bebabi yoofi, tee le, 'Te Kikoo, o tuu o nye mi bebabi bē kwaa betiinu, biche o nēn ntuu nshe mi mfe wan lu, mi nkeme bebabi bamu bitinu le lēwe.'

21 Te Kikoo wē tee li wuu le, 'Kiyōni kinōa. E wē nwan wu nime wu dzeen mō wu chēn! O tuu o she o nuun tsaan lē mbiche lē fīe fi nēn bujōn. Bēdēni, ngii ngē wē dēni o ni o bichi tē lē fi nōa-a. Bē o woo bujōn bē tē kikoo wa.'

22 Nwan wu nime wu kwa wē tē nuun bebabi bēfē wē tē lē, tee le, 'Te Kikoo, o tē nye mi bebabi bē kwaa bēfē. Biche o nēn, ntuu nshe mi fē wan lu, mi nkeme bebabi bamu bē kwa bēfē le lēwe.'

23 Te Kikoo wē tee li wuu le, 'Kiyōni kinōa. E wē nwan wu nime wu dzeen mō wu chēn! O tuu o she o nuun tsaan lē mbiche lē fīe fīntē-nēn bujōn. Bēdēni, ngii ngē wē dēni o ni o bichi tē lē fi nōa-a. Bē o woo bujōn bē tē kikoo wa.'

24 Le nwan wu nime wumu wu tē nye babi wu kwa mumkpan wē bē lē, tee le, 'Te Kikoo, nkii lē o nuun wi wu tēmi lē dzaa. O ti wechi fē o mēn ki tōyē kē, o se banchi giin yō ti mēn ki tun kē.

25 Bēdēni ntē chendi ngēn nyikē kwa wa fetoo. Biche o nēn, wuun kwa wa, kō.'

26 Te Kikoo wē tuu li wuu le, 'E wē nwan wu nime wu bifi, o wē kiningē! O ti kii le nti n'wechi mēn ki ntōyē kē, mbaanchi giin mēn ki tun kē.

27 Si o tuu kii lē, tuu nuun o kiri kwa wēn li yih yi bē kichi kwa lu, le ke mfi wu mi nkaari mfi kwa wēn bē mben le lēwe.'

28 Si tē tee lē, tee le bē fi babi wu kwa wulu li wuu, bē nye li wi wu kēmi bebabi bē kwa yoofi wē-ē.

29 Le bē kē le wi wu kēmi, bē gii bē naa bē tondē wu kēme nge. Se nuun le wi wu kēmi yē kē, mō nuun fi niin fi kēmi bē gii bē fi li wuu.

30 Si tē tee lē, tee le, 'Lōme yēn kibere ki nwan wu nime-ē kini li kijibē lekuun, fē gii ni dii jii ngesi.'

Ntiifē kii nsa wu fē kimērise

31 Gii ni nuun mfi wu Nwanēwi kaarisi bē li bunōa bwē li, ni bē bē benchindaa bē Nyō-o bēchu, gii shee li kabara wē wu bunōa.

32 Bitōn bichu bi li kikoo ki nshe gii bi len wu limfwe, se gate bē li bintutu bife si wi wu nkiche ti gatini nshōn buu li bī linti lē.

33 Gii gē nshōn lē kibēnē ki kigōn-ē, se gē bī lē kibēnē ki kimēse-ē.

34 Wu wu Mfōn gii tee li bē nuun lē kibēnē kee ki kigōn-ē lē, 'Beniin bē Taa tiin mwē li bee, bē yēn nē kēme bintsii lē bumfōn bu bē nachē li bē-nē mbēche si bē tē tōn nshe,

35 kife dzeen tē wuu mi, nē nye mi bīe bīe. Ndōn tē wondē mi, nē nye mi fīe n'wōn. Ntē nuun kilō, nē fi mi.

36 Ntē nuun bwin kilere, nē lii mi ndu. Ntē ngendi nē bē nē yesi mi. Ntē nuun li yih yi ncha-a, nē bē nē yesi mi.'

37 Gii ke wu tee lē, beniin bē tsaan baa se tuu bē bii li wuu laa, 'Taa, ē mfi wu la wu tē tē nēn wē dzeen wuu wē, tē nye wē bīe bīe, bē mfi wu la wu ndōn tē wondē wē tē nye wē fīe o wōn?

38 E mfi wu la wu tē tē nēn wē o nuun kilō, tē fi wē, bē mfi wu la wō tē nuun bwin kilere, tē lii wē ndu?

39 E mfi wu la wu tē tē nēn wē o gendi o nuun tē li yih yi ncha-a, tē se bē tē yesi wē?'

40 Mfōn se tuu li bee le, 'Ntee ben chēn le, si nē tē feti bīe bini, li wi wu nkwen li bēnwaanēn bani-i, nē tē feti nuun li mi-i.'

41 Bēdēni, gii tuu tee li bē nuun lē kibēnē kee ki kimēse baa le, 'Ben bē kinlō lē bani, dza yēn mi limfwe, nē gēn nē lē li nge wu kimake-ē wu bē tē nachē li kinjundi bē benchindaa bee li,

42 kife dzeen tē wuu mi, nē ti mēn ki nye kē mi fīe fīe kē. Ndōn tē wondē mi, nē faan nye mi fīe fi n'wōn.

43 Ntē nuun kilō, nē tē mēn ki fii mi kē. Ntē nuun bwin kilere, nē tē mēn ki lii kē mi ndu li bwin kē. Ntē ngendi, ntuu nuun li yih yi ncha-a, nē ti mēn ki bē kē le nē yesi mi kē.'

⁴⁴ Be se tuu be bii li wuu laa, ‘Taa, ε mfi wu la wu tε tε ηεη wε dzeen wuu wε, kε ndoan wondini wε, o nuun kilɔ, kε bwin kilerε, o gendi, be li yih yi ncha-a, tε se mεεη ki fi kε wε kε?’

⁴⁵ Se tuu li bee le, ‘Ntee ben chεεη le, si nε ti mεεη ki fε kε biee bini li wi wu ηkwε-εη li benwaanen bani ni kε, kε ε li mi li nε ti mεεη ki fεε kε.’

⁴⁶ Beeyε beniiη gii be gεεη be le li ηge wu kimakε-ε. Se be nuun tsaan baa gεεη be le fibee nuun li ntse wu shaan wu nuun tε ma kε.”

26

Be le ntsuun kii Jiso

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jooη 11:45-53)

¹ Le Jiso yɔ biee bini bichu mεeshi, tee li bɔan bee be kintutu-u le,

² “Nε kεε le shεo jo faa, ni nuun Tsɔnɔ chi N'yafuwee, be gii be nyε Nwanεwi li tsan yi beniiη li be ta wu li kintan li.”

³ Nεε li mfi wulu, bεte muntofi be nɔna be nɔna be beniiη be sεki kwεεη se gεεη be le ntsuun le ntɔ wu Kaifas wu tε nuun kikoo ki bεte muntofi,

⁴ be biee be dzɔ ntan si be gii be wεεη be se kɔo Jiso, be wo.

⁵ Si be tε dzɔ ntan le, be tee le, “Kiin tε ni mɔn fiee fini li mfi wu Tsɔnɔ-o kε, kifε ε tε mɔn, fi be be kwenε le beniiη li lenti.”

Kwεεη wumu fwa Jiso be mεεη mamu mε sεendi li kitoη ki Betani-i
(Mak 14:3-9; Jooη 12:1-8)

⁶ Le Jiso tuu ni nuun le kitoη ki Betani-i, li Simu wu wi wu chigoη chi nɔna yih,

⁷ be shee be jii biee, kwεεη wumu dza le lu kemi mεεη mamu mε sεendi le fika fimu fi be nache be tεtε, * me tεemi kwa ηge, tumi li kikoo ki Jiso-o.

⁸ Le bɔan be Jiso-o be kintutu-u ηεη le, fiee filu tɔn be shεn ηge. Be tee le, “Bifisi mεεη melu kii la?”

⁹ Bee nuun be kabε mεεη melu li kwa ηgee, be nyε kwa wulu li beniiη be kifoo le.”

¹⁰ Se nuun le, Jiso tε kεε mbeeche wube, tee li bee le, “Nε nyεε ηge li kwεεη wuni kii la? Wu fεo nuun fiee fi dzeen li mi-i.

¹¹ Nε ni nε kii le beniiη be kifoo le gii be ni be nuun be ben mfi kwi, se nuun le, nuun tε nuun tεεben mfi kwi kε.

¹² Wu shooshɔo mεεη mani li yi yεεη ni le nache nuun si be gii be diyε mi.

¹³ Ntee ben chεεη le mɔo nuun fεn fε be gii be ni be tiifi ntoη wu dzeen wuni li kikoo ki nshε kichu, be gii be ni be tiiti kii fiee fi kwεεη wuni fε be se ni be kiimi wu.”

Judas kabε Jiso

(Mak 14:3-9; Jooη 12:1-8)

¹⁴ Wi wumu li kintutu ki bɔan be Jiso be yoofi ntso bεfe baa wu be tε teenyi le Judas Iskaliyo dza gεεη ηεη bεte muntofi be nɔna be nɔna,

¹⁵ bii li bee laa, “ε mi nyε Jiso li tsan yinε-ε, nε nyε mi la?” Be biee be fa be siri mbaanshεε be nyε li wuu.

¹⁶ Mbεεche li mfi wε, bεchi wεki dze yi gii nyε Jiso li tsan yi bee.

Jiso bee bɔan bee be kintutu-u ji Tsɔnɔ chi N'yafuwee

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13,21-23; Jooη 13:21-30)

¹⁷ Le ni nuun jobε chi ηkosi chi Tsɔnɔ chi Kibele ki be mεεη ki gεε kε kishee le kε, bɔan be kintutu-u be Jiso be fε wuu, be bii li wuu laa, “o wεki le tε gεεη tε nache fε o gii o ji Tsɔnɔ chi N'yafuwee chilu nuun fεn?”

¹⁸ Tuu li bee le, “Genε yεεη fε la nyɔna ε nε ηεη wi, nε tee li mwε le, ‘Wi wu Ntiife teeo le mfi we kɔchɔo. Gii ji Tsɔnɔ chi N'yafuwee bee bɔan bee be kintutu-u li wεε yih.’”

¹⁹ Bɔan be kintutu-u belu gεεη be fε nεε si Jiso bee tee li bee, be biee be nache biee bijε bi Tsɔnɔ chi N'yafuwee chilu lu.

²⁰ Le ni nuun le femfo-o, shee bee bɔan bee be kintutu be yoofi ntso bεfe baa le be ji biee.

²¹ Le be ni be jii, dza tee li be le, “Ntee li be-en chεεη le, wi wumu li be-en linti gii kabε mi.”

²² Si bee tee le, bɔan bee be kintutu-u dza be to nshiin nshiin, be bεchi be biiti li wuu mumkpan mumkpan laa, “Nuun bo mi ni Taa?”

²³ Tuu li bee le, “Wi wu gii kabε mi ε wi wu tεε wu gii tε bibe kibεnε le sho-o.

* 26:7 Fika fini nuun ε be nache be tεtε chi be teenyi le: “alabasta”.

²⁴ Nwanewi gii gēen nēe fīee si bē tē tseē kii wu. Se nuun le, kinlō kinōja kēē li wi wu kabē Nwanewi-i. Fi tē dzōōn nge le gii bē ba wu ki biē kē.”

²⁵ Judas wu tē nuun le gii kabē Jiso bii tē li wuu laa, “Nuun bo mi ni, Wi wu Ntiifē?” Jiso tee li wuu le, “Ō teeō bē kimfime ko.”

Jiso bee bōōn bee ji ntēh wu Nyō
(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Kōrenj 11:23-25)

²⁶ Si bē tē jii bīee lē, Jiso dza dzō kibelee, nyē kiyōōni li Nyō-ō, booyē nyē li bōōn bee bē kintutu-u tee le, “Kō yēen nē ji, yini nuun yi yēn.”

²⁷ Tuu dzō tē fika, nyē kiyōōni li Nyō-ō nyē fika filu li bee tee le, “Wōnē yēen nē tasē benj bēchu.”

²⁸ Mani nuun ngōn menj mē Nyō ji leh lu mē bo kii beniin ngeē, le se feeki bibifi bi bee.

²⁹ Ntee benj le mēen yē ntuu η'wōn mbiin mē fingeetē fi lēendi mani mbēechē dēeni, nsiin gēen bo jobē chi ngii naa η'wōn mē fēn tēbenj lenti lē bumfōn bu Baa wēn kē.”

³⁰ Le Jiso bee bōōn bee bē kintutu-u mēeshi, bē yoo jumi chi n'yōōnchē, bē dza bē michi bē giingi li nkumē wu Biti bi Oli-if.

Jiso tee le Pita gii faan wu
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jōōn 13:36-38)

³¹ Si Jiso bee bōōn bee bē kintutu-u tē giingi lē, dza tee li bee le, “Butuu bu benj buni benj bēchu gii nē chee bikaa lijn kii fīee fi gii fi ka bē mi. Fi fīēē si bē tē tseē Nyō tiiti le, ‘Ngii η'wo kinkiiche nshōōn kintutu ki nshōōn lē se saanjē.’”

³² Se nuun le, mfi wu Nyō buu mi li kwe-e, ntōo mbanj li be-en Galilii.”

³³ Se Pita bīee tee fīee li wuu le, “Ō beniin bēchu chee bikaa lijn kii fīee fi gii fi ka bē wē, ē bē nyē ntē chee bikaa lijn tē kē.”

³⁴ Jiso tee li wuu le, “Ntee wē chēen le butuu bu benj buni, nyineshee gii ke yi tengōō, nuun ōō faan mi kinga kitēetē.”

³⁵ Pita tee li wuu le, “Mōō nuun le ngii nkwi tēē wē, nuun bē tē faan wē kē.” Si tē tee nēē lē, bōōn bē kintutu-u bē Jiso bamu baa bēchu tee nēē tē lē.

Jiso lēkē li Nyō-ō Gēsēmani
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Jiso bee bōōn bee bē kintutu-u gēen bē lē li wē wu biti bi muntaan lē wumu, wu bē teenyi lē Gēsēmani, tee li bōōn bee bē kintutu baa le, “Shee yēen fēni η'waaki yi fēngoōn fēmu nlēkē li Nyō-ō”

³⁷ Dzō Pita bee bōōn bē Dzebēdii bē bēfē baa, bee bē gēen. Se bēchi nuun nshiin nshiin, shēn yēē kēeti.

³⁸ Bīee tee li bee le, “Shēn yēn yēē nshiin nshiin nge nuun kēē nkwiio. Shē yēen fēni nē ni nē tēngi.”

³⁹ Jiso dza fē kiingi gēen limfwe niin, wē chin bushi fēkwiin, lēki li Nyō-ō le, “Baa wēn, ē dze nuun lu yi nuun nēē ō fē le fika fi ngē-ē finī ka mi η'wōnu sin, ō fē. Se nuun le, kiin ō ni fē si nkōngisi kē, fēfē nuun si ō kōngisi.”

⁴⁰ Dza kaari to lijn fē bōōn bee bē kintutu, nēn si bē liiti. Bii li Pita laa, “Fi nuun le ē bē nyē nē tē shee wē bē mi le bo si mfi ntan mumkpanj kē ni?”

⁴¹ Nē nuun yēen wē, nē lēki li Nyō-ō kii nē ni lē li mōnchē. Fi nuun chēen le shēn kōngisi lō, se nuun le nyanj yi bwin nuun fēē.”

⁴² Tuu kaari gēen kinga kifē lēki li Nyō-ō le, “Baa wēn, ē fi nuun le ē bē nyē fika finī tē ka fuki fē mi η'wōn sin ō fē nēē si ō kōngisi.”

⁴³ Le tuu kaari to lijn ka nēn si bōōn bee bē kintutu-u liiti kifē chilefē tē nuun bē lē lii nge.

⁴⁴ Tuu ka shē bē, kaari gēen tuu lēki li Nyō-ō kinga kitēetē, lēki li Nyō-ō tiiti nēē nuun fīee fi bee saa tiiti fīēē.

⁴⁵ Tuu kaari to lijn fē bōōn bee bē kintutu tee li bee le, “Nē mēen baa nē liiti nē fufini finē ni? Biche yēen nē nēn, mfi kōchōō kitun. Bē kabē baa Nwanewi li beniin bē bifi-i.

⁴⁶ Dza yēen wē tēbenj tē ni tē giingi. Biche yēen nē nēn wi wu kabē mi bēēō kitun.”

Bē kōō Jiso
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jōōn 18:3-12)

⁴⁷ Nēē si Jiso tē mēen yeti lē, Judas wu tē nuun wi kintutu ki bōōn bē Jiso bē yoofi ntōō bēfē baa bīee busē. Tē gii bēē bee kintutu ki beniin lē kinōja, bē kēmi nyō bē bimboki, ē bēte muntofi bē nōja bē nōja mōō beniin bē sēki kwēen bē tē tonj bē.

48 Wi wu tɛ kabɛ Jiso tɛ nachɛ si gii doonchɛ li bɛniinj belu, tee le, “Wi wu mi n'yɛsi wu, mi nkoke, kɛ ɛ wu, nɛ bieɛ nɛ kɔɔ wu.”

49 Si bee be tɛ bɛɛ lɛ, bieɛ gɛɛɲ fɛ Jiso mfwaa mumkpaɲ tee li wu le, “Mi n'yɛsɔɔ wɛ Wi wu Ntiifɛ.” Si wu tee lɛ, bieɛ koke wu.

50 Jiso tee li wu le, “Sinɛɲ, fɛɛɛ fieɛ fi ɔ bɛ lɛ ɔ fɛ.” Bɛniinj baa bieɛ be gɛɛɲ fɛ Jiso-o be cha wu.

51 Fi se ka le wumu wu tɛ nuun bɛ Jiso ɛ tɛ nuun bɛ nyɔ ye yi dziɲ lɛ mbwa-a buu, kɛri kintoon ki mfwaa wu kikoo ki bɛte muntofi lu, sonde.

52 Jiso tee li wi wulu le, “Kaari tuu nyɔ ya lɛ mbwa li. ɔ kɛɛ le wi kwi wu tsakisi nyɔ li we, gii naa kwi bɛ nyɔ.

53 ɔ beechi le nuun nlee ki nlanɛ kɛ le Taa tuumi bɛnchindaa bee fɛni mfwaa mumkpaɲ li bɛnchuki le be gwe kii mi kɛ ni?

54 Se nuun le, ɛ mi dza mi fɛ lɛ, fi dɛndɛ niɲ fi se bɛ fi kɔchɛ si bɛ tɛ tɛɛ lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ le fi kɛmi le fi nuun?”

55 Li mfi wɛɛ, Jiso tuu bii li kintutu kɛɛ laa, “Nɛ bɛɛ le nɛ kɔɔ mi nɛ bɛɛ bɛ nyɔ mɔɔ bimboki kɛ nɛɛ bɛɛ le nɛ kɔɔ nuun wi wu bɛɛ bɛ kpɛ li kwɛɛɲ li ni? Ntuu nshiinj jo chi nshiiti li yih yi muntofi ntiifi bɛniinj lu nɛ tɛ kɔɔ mi kɛ kii la?”

56 Se nuun le, fieɛ fini fichu keti fieɛ nɛɛ le fi bɛ fi kɔchɛ si bɛntomfɔɲ bɛ Nyɔ-ɔ tɛ tɛɛ lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ.” Bɔɔɲ bɛ Jiso bɛ kintutu-u bɛchu bieɛ be shɛ wu fɛ, be kifi.

Jiso leɲ li yih yi nsa

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jɔɔɲ 18:13-14,19-24)

57 Bɛniinj bɛ tɛ kɔɔ Jiso dzɔ wu be gɛɛɲ bɛ wu fɛ Kaifas wu tɛ kikoo ki bɛte muntofi-i. Bɛniinj bɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ bɛ bɛniinj bɛ sɛki kwɛɛɲ banche tɛ fe.

58 Be tɛ giingɪ bɛ Jiso Pita biki leɲɲ mfiɲ. Le gɛɛɲ bo fɛ la wu kikoo ki bɛte muntofi-i, tuu lɛ gɛɛɲ shee bɛ bɛniinj bɛ tɛ kiichi la wulu le ɲɛɲ si fi gii fi ka.

59 Bɛte muntofi bɛ nɔɲa bɛ nɔɲa bɛ bɛniinj bɛchu bɛ sɛki bɛnsa tɛ wɛki fieɛ fi be gii be sɛɛye be tɛɛ Jiso le bɛ se wo wu.

60 Se nuun le, be ti mɛɛɲ ki kɛmɛ kɛ fieɛ kɛ, bɛniinj ɲge buti be bɛɛ limfwe be sɛɛyi

binseɛ. Si fi tɛ keti lɛ bɛniinj bamu bɛfɛ bo be leɲ limfwe,

61 be tee le, “Bwɛɛ wuni tɛ tiiti le nuun shaanshe yih yi muntofi yi Nyɔ kaari gwan li jo taa li.”

62 Kikoo ki bɛte muntofi kɛɛ dza we ki bii li Jiso laa, “ɔ kɛmi yɛ fieɛ fi tuse kɛ ni? ɔ wuki nɛɛ bieɛ bi bɛniinj bani tiiti kii wɛ ni?”

63 Jiso ba nɛɛ nshiinj. Kikoo ki bɛte muntofi kɛɛ tuu ki tee li wuu le, “Tee cheɛɲ li bukoon bu Nyɔ yi kɛmi ntse, ɔ nuun kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache ki Nwanɛ Nyɔ, ɔ tee bee.”

64 Jiso tuu li wuu le, “Fi fieɛ sɔɔ tee lɛ. Se nuun le, ntee bɛɲ le, leɲɲ lɛ mfi wuni-i, nɛ gii nɛ ɲɛɲ Nwanɛwi, ɛ wu shee lɛ kibɛnɛ ki kigɔɲɛ ki Wi wu kɛmi Bunga-a, nɛ tuu nɛ ɲɛɲ si bɛɛ li kiku-un liboo.”

65 Kikoo ki bɛte muntofi kɛɛ woo lɛ, ki tuu ki gaamɛ ndú yi ki, ki tee le, “Wu dzɔɔ kintsii ki Nyɔ-ɔ. Fieɛ nuun yɛ lu fi tɛɛbɛɲ tuu geendi le wi leɲ fɛni ni tiiti kɛ? Nɛ woo baa kitun si wu dzɔ kintsii ki Nyɔ-ɔ.

66 Nɛ se sonde le la?” Be tuu le, “ɛ wi wu bɛ nuun bɛ wo.”

67 Be se bɛchi be kwiɲi budii li bushi bu Jiso-o, be juti wu bɛ munɲɔ, be sunɲi bɛ tsan be tiiti li wuu le,

68 “Wɛ wu nuun Krai, fɛɛɛ kintomfɔɲ ko ki Nyɔ dɛɛni li bee li. Tee wi wu soon wɛ.”

Pita faan Jiso

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jɔɔɲ 18:15-18,25-27)

69 Tɛ nuun ɛ Pita shee lɛkuun la kintikinti. Nwan wu kwɛɛɲ wumu wu tɛ nindi fe, dza bɛ li wuu lichɲ tee li wuu le, “ɔ bee tɛ nɛɛ Jiso wu Galilii wulu.”

70 Se nuun le, Pita faan limfwe li bɛniinj bɛchu tee le, “Nkii yɛ fieɛ fi ɔ tiiti kɛ.”

71 Pita tuu dza bo gɛɛɲ fɛ fween wu ntɔ-ɔ. Se ɲwaakwɛɛɲ wumu wu tɛ nindi tɛ fe, ɲɛɲ wu, tuu tee li bɛniinj bɛ tɛ nindi fe baa le, “Wi wuni bee nuun bee Jiso wu Nasarɛ wulu.”

72 Pita tuu faan, chini, tee le, “Nkii yɛ wi wulu kɛ.”

73 Le mfi tuu kiingɪ niɲ, bɛniinj bɛ tɛ lemi fe kiingɪ be gɛɛɲ li Pita lichɲ be tee li wuu le, “Li cheɛɲ li, ɔ nuun tɛ wi wu be wumu, kifɛ n'yɔru wa wɛ si wube.”

⁷⁴ Pita tuu faan, teen kinlɔɔ li yi yee li tee le, “Ŋkii yɛ wi wuni kɛ.” Mfwaa mumkpan nyineshee biee yi tɔɔŋ.

⁷⁵ Pita kimi n'yɔru wu Jiso bee yɔ li wu le, “Nyineshee gii ke yi tɔɔŋ, ɔ faan mi kinga kitɛɛɛ.” Se dza fe bo lekuun, keeri kwe nge.

27

Judas shin

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jɔɔŋ 18:28-32)

¹ Le butuu ni bu wuuti, bɛte muntofi bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa bɛ bɛniin bɛ sɛki kwɛɛŋ, shee be dzɔ ntaŋ kii Jiso le be wo wu.

² Be se kan wu, be dzɔ wu be gɛɛŋ be nyɛ li tsan yi Paile-ɛt wu tɛ nuun ngɔmina lɛ kimbe kilu.

³ Le Judas wu tɛ kabɛ Jiso nɛŋ le bɛ sonde baa le bɛ gii bɛ wo wu, kaari shɛn yee, dzɔ bɛ siri bɛ mbaanshɛɛ baa kaari gɛɛŋ le tuu li bɛte muntofi bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa bɛ bɛniin bɛ sɛki kwɛɛŋ baa.

⁴ Le gɛɛŋ lɛ, tee li bee le, “Mi mfɛɔ bubieɛ le ŋkabɛ wi wu mɛɛŋ ki chɔ kɛ fiee kɛ wuni.” Be se tuu li wu laa, “Fieɛ fiee kemi la fi fɛɛ bɛ be le? ɛ wɛ wu kiiɔ fieɛ fiee.”

⁵ Judas se bwaaki kwa wulu fɛkwiin li yih yi muntofi-i, bo gɛɛŋ shin.

⁶ Bɛte muntofi bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa kwachɛ kwa wulu be tee le, “Wuni wɛɛ kwa wu ngɔŋ, nchi mɛɛŋɔ ki bɛŋ kɛ le nuun tɛ gɛɛ wu lɛ ŋko wu kwa wu li yih yi muntofi-i kɛ.”

⁷ Be shee be dzɔ ntaŋ, be gɛɛŋ be go kintsii li wumu wu tɛ mɛɛ mubee li, le be ni be diiyi mfon fe.

⁸ Fieɛ fiee fi bɛ teenyi kintsii kilu mbɛ mbochu bɛŋ le, “Kintsii ki ngɔ-ɔŋ.”

⁹ Fi tɛ ka lɛ le fiee fi ntomfɔŋ wu Nyɔ wu Jeremaya tɛ tee bɛ fi kɔchɛ si tɛ tiiti le, “Be tɛ dzɔ kwa bɛ siri mbaanshɛɛ nuun kwa wee wu bɔɔŋ bɛ Isɛlɛɛ tɛ seesɛ li yi yee li,

¹⁰ be go kintsii li wi wu mɛɛ mubee li, nɛɛ si Taa Nyɔ tɛ tee li mi-i.”

Jiso lɛŋ limfwe li Paile-ɛt

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jɔɔŋ 18:33-38)

¹¹ Si Jiso tɛ lɛŋ limfwe li Paile-ɛt wu ngɔmina wu Lo-om lɛ, Pailɛt bii li wu laa “ɛ wɛ Mfɔŋ wu Bejuu ni?” Jiso tuu le, “Fi fieɛ si ɔ tee lɛ.”

¹² Se bɛte muntofi bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa bɛ bɛniin bɛ sɛki kwɛɛŋ bɛchi be kayɛ biee li wuu, se tɛ mɔɔ tuu kɛ.

¹³ Pailɛt tuu bii li wu laa, “ɔ wuki nɛɛ ŋwaani biee bi bɛ kayi li wɛ-ɛ bini ni?”

¹⁴ Se nuun le, Jiso ti mɛɛŋ fiee li wuu ki tuu kɛ mɔɔ nuun fimumkpan li biee bi be tɛ sɛɛyɛ li yee li bieɛ kɛ. Le ngɔmina wulu nɛŋ lɛ wa tɛ wu.

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jɔɔŋ 18:39-19:16)

¹⁵ Bɛdɛɛni tɛ nuun li mfi wu Tsɔnɔ chi N'yafuwee, ngɔmina wuni tɛ shiin busi wi mumkpan wu bɛniin wɛki li yih yi ncha-a.

¹⁶ Le ni nuun li mfi wulu-u, wumu tɛ nuun li yih yi ncha, ɛ be tɛ kii wu kii kinge kee ki bifi, bukooŋ bwɛɛ tɛ nuun le Baraba.

¹⁷ Le bɛniin bɛ be banche, Pailɛt bii li be laa, “Nɛ wɛki le mbuu nuun noo li yih yi ncha-a? Nɛ wɛki le mbuu Baraba, mɔɔ Jiso wu bɛ teenyi le Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ le?”

¹⁸ Tɛ gii biiti lɛ kifɛ tɛ gii kii le be nyɛ baa Jiso li tsan yee li, kii shɛn tɛ yɛɛti be bɛ wu.

¹⁹ Le ni nuun mfi wu tɛ shee fɛ kintinde ki ti shiiti sɛki bɛnsa-a, kwɛsi tuumi nton li wuu, tee le, “Kiin ɔ ni fɛ fiee bɛ wi wɛɛ kɛ. ɛ wi wu tsaan. Ntiiti ni kifɛ kifɛɛ ŋwɛɛ kɛɛ bɛ mi butuu bu bɛŋ buni nge kii wu.”

²⁰ Le Pailɛt bii lɛ, bɛte muntofi bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa bɛ bɛniin bɛ sɛki kwɛɛŋ tɛ kunyi le bɛniin ni be tiiti le buu nuun Baraba, bɛ mɛɛshi bɛ Jiso.

²¹ Ngɔmina wɛ dza bii li bee laa, “Wi wu nɛ wɛki le nchine li bɛniin bɛ bɛfɛ bani-i linti nuun noo?” Be tuu le, “Baraba.”

²² Pailɛt tuu bii li be laa, “ɛ mi mbuu lɛ, nse ngeen bɛ Jiso wu bɛ teenyi le Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ?” Be bɛchu tee le, “Bɛ taan wu li kintaaŋ li bu tamfu.”

²³ Kaari bii laa, “Bɛ taan wu kii la? Fiee fi bifi fi wu fɛ nuun la?” Be tuu be giingɛ limfwe bɛ dzaŋu le, “Bɛ taan wu li kintaaŋ li.”

²⁴ Le Pailɛt nɛŋ le dze lu kɛ, le ŋkwenɛ bɛchi chɛ. Dzɔ dzɔɔ, tsootɛ tsan yee lu li kintutu ki bɛniin lɛ limfwe, tee le, “Tsan yɛŋ nuun yɛ fɛ kwe yi wi wuni-i kɛ. Kiiɔ nuun bɛŋ.”

²⁵ Beniinj bechu tuu li wuu le, “Iinj, gɛɛ ngɔŋ mee nuun li bikoo bisɛ-ɛŋ mɔɔ li bɔɔŋ bɛsɛ-ɛŋ.”

²⁶ Pailɛt biee buu Baraba si be tɛ wɛki, tee le be fiaamfiɛ Jiso, tuu nyɛ le be gɛɛŋ be taan wu li kintaan li.

*Beniinj bɛ nchi-i choosi Jiso
(Mak 15:16-20; Jɔɔŋ 19:2-3)*

²⁷ Beniinj bɛ nchi-i bɛ ngɔmina dzɔ Jiso be lɛ bɛ wu lɛntɔ we-e, bintutu bi beniinj bɛ nchi-i bichu banche bi kɛnɛ Jiso lɛnti.

²⁸ Bi buushe wu ndu bi dzɔ ndu yi bumfɔŋ yi yɛchi bi chuume wu li bwiŋ,

²⁹ be dzɔ bifafu be lo kifɔ ki bumfɔ-ɔŋ lu be been wu lifa be tuu be nyɛ wu kimbaan lɛ kibɛnɛ kee ki kigɔŋɛ-ɛ le ki ni ki nuun si kimbaan kee. Be bɛchi be bɛɛ be guundi wu limfwe be choosi wu be tiiti le, “Buri, Mfɔŋ wu Bɛjuu!”

³⁰ Si be feti lɛ, be kwiyi wu bɛ budii li bwiŋ, be fi kimbaan kɛɛ be tuki wu bɛ ki li fa.

³¹ Le be mɛɛshi nchoose wu lɛ, be buu wu ndu yi bumfɔŋ yɛ, be lii wu nuun ndu ye li wuu bwiŋ, be biee be dzɔ wu le be gɛɛŋ be taan wu li kintaan li.

*Bɛ ta Jiso li kintaan li
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jɔɔŋ 19:17-27)*

³² Si be tɛ giingɛ lɛ, be busɛ li wi wumu wu li kitoŋ ki Seli-inj, bukoŋ bwee nuun le Simu. Be kan wi wuni le too kintaan ki Jiso-o.

³³ Be tɛ gɛɛŋ be bo kintsii kimu ki bɛ teenyi le Gɔɔgɔta, (Bukoŋ buni nuun le Kintsii ki Kingefi-i,)

³⁴ be nyɛ wuu mbiinj ɛ bɛ finɛ bɛ fiee fimu fi lochi si kikurɛ le wonj. Se nuun le, tɛ mɔŋ, faan ŋ'wonu.

³⁵ Se be ta wu li kintaan li, be dzɔ ndu yee be toŋ kan lu le be gachɛ li yi yi bee.

³⁶ Si be tɛ fɛ lɛ, be sheeyɛ fe be kiichi wu.

³⁷ Be tsɛɛ kinwaati ki doonchi fiee fi bɛ ta wu li kintaan li kii fi, be ta fi li kintaan li lɛ kikoo kee li lɛwe le, “Wuni nuun Jiso, Mfɔŋ wu Bɛjuu.”

³⁸ Be tayɛ tɛ bɛyi bɛfɛ li bintaan li bɛ Jiso, wumu lɛ kibɛnɛ ki kigɔŋɛ-ɛ, wumu lɛ kibɛnɛ ki kimɛsɛ-ɛ.

³⁹ Beniinj kɛti be ŋingɛ Jiso be sɛɛsi bikoo, be tsuki wu bɛ tsoonj,

⁴⁰ be tiiti le, “Wɛ wu tɛ tiiti le ɛ bɛ shaanshe yih yi muntofi ɔ kaari ɔ gwan li jo taa li, sofɛ yi ya! Ɔɔ nuun ŋwane Nyɔ, shee li kintaan kɛɛ li.”

⁴¹ Bɛte muntofi bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa bɛ beniinj bɛ tiifi benchi mɔɔ beniinj bɛ sɛki kwɛɛŋ tɛ choosi wu be tiiti le,

⁴² “Tɛ gii suuti beniinj bamu, kɛɛ nuun soo yi yee nsinj. Mɔɔ Mfɔŋ wu beniinj bɛ Isɛlɛɛ. Shee li kintaan li dɛɛni, se tɛ benj li wuu.

⁴³ Tɛ nyɛ yi yee li Nyɔ-ɔ. ɛ Nyɔ kɔŋgisi wu, yi soo wu dɛɛni, si tɛ kwɛngi le nuun ŋwane Nyɔ.”

⁴⁴ Bɛyi bɛ bɛ tɛ ta li bintaan li bɛ Jiso baa, tɛ tsuki wu bɛ ntsoonj tɛ.

*Jiso kwi
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jɔɔŋ 19:28-30)*

⁴⁵ Le nshaan yuuse, lɛkuun dza le jin kwɛɛŋ kwikwi, gɛɛŋ bo jobɛ bikaa bitɛɛtu lɛ fɛmfo-o.

⁴⁶ Le mfi gɛɛŋ bo si jobɛ bikaa bitɛɛtu, Jiso dza wan lɛwe ŋge le, “Heli, Heli, lama sabatani.” Fi nuun le, “Nyɔ yɛŋ, Nyɔ yɛŋ, ɔ lɔŋ mi ni kii la?”

⁴⁷ Beniinj bamu bɛ tɛ lemi fe woo lɛ, be tee le, “Wi wuni teenyɔɔ Elaja.”

⁴⁸ Wi wu be wumu letɛ mfwaa mumkpan dzɔ kifiiŋ, foŋ li mbiinj mɛ mgbanyi, sɔ li fintiin li, nɛeki le wonj.

⁴⁹ Se nuun le, beniinj bamu tee le, “Tɛ lenj kwɛ, tɛ ŋɛŋ laa Elaja gii bɛ soo wu le!”

⁵⁰ Jiso ka wan lɛwe ŋge, nyɛ fiana yee li tsan yi Nyɔ-ɔ.

⁵¹ Fi dza fi ka le, ndu yi tɛ gatini yih yi muntofi lɛnti tɛ dza yi batɛ kintikinti, mbɛɛchɛ fɛ we mbɔɔwu mbochu fɛkwiinj li binjɛ bifɛ. Nshɛ sɛɛsɛ, bimban weyɛ,

⁵² dzin gwiye, se beniinj bɛ tɛ kwiye lɛ dze yi Nyɔ-ɔ ŋge kaari be bo li kwe-e.

⁵³ Le Jiso bo li kwe-e, beniinj belu dza be gɛɛŋ li kitoŋ ki wuuti Jerosalɛŋ beniinj ŋge ŋɛŋ be.

⁵⁴ Le tɛ kikoo wu beniinj bɛ nchi-i, bɛ beniinj bɛ bee be tɛ nuun fe be kiichi Jiso baa tuu be ŋɛŋ tɛ si nshɛ sɛɛsɛ, bɛ biee bichu bi tɛ keti, chɛnɛ kɔɔ be ŋge. Be tee le, “Chɛŋ, chɛŋ wi wuni tɛ nuun ŋwane Nyɔ.”

⁵⁵ Bukɛɛn nge tɛ lemi tɛ fe mfiin be bichi. Bukɛɛn bani tɛ gii be nuun be tɛ dza Galilii be biki Jiso, be fi wu.

⁵⁶ Lɛ bee lenti tɛ nuun, Maariya Madalin mɔɔ Maariya wu ni Jeeɲ bee Jɔsɛ, mɔɔ ni bɔɔn be Dzebedii.

Bɛ diyɛ Jiso

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jɔɔn 19:38-42)

⁵⁷ Le ni nuun lɛ fɛmfo-o, wi wu biee wumu wu Arimatia dza be bukoon bwɛɛ tɛ nuun le Jɔsɛ. Tɛ nuun wi kintutu ki Jiso wumu.

⁵⁸ Gɛɛn nɛn Pailɛt, lɛkɛ le nyɛ gwini chi Jiso le gɛɛn diyɛ. Nɛɛ lɛ Pailɛt tee le, be gɛɛn be nyɛ li wuu.

⁵⁹ Jɔsɛ fi gwini chilɔ biee fiɛmɛ fɛ ndu yi wuuti-i,

⁶⁰ gɛɛn giiki lɛ dzin yi tɛ mɛɛn fiɛn, yi be tɛ chɔ lɛ kimban, se biingɛ tɛtɛ chi nɔɲa chi banyɛ fween wu dzin yilu, dza.

⁶¹ Maariya Madalin be Maariya wumu wɛ tɛ nuun fe, be shee li dzin yilu lichin kibɛɛ.

Bɛ tɛ kiichi dzin yi Jiso

⁶² Le butuu woo, ɛ jobɛ chi be tɛ shiin be nachi biee kii bu bɛshiinshi be chi ka, bɛtɛ muntofi be nɔɲa be nɔɲa be Befarasii gɛɛn be nɛn Pailɛt,

⁶³ be tee li wuu le, “Wi wu nyɔɲa, tɛ kimi baa fiee fi wi wu binsɛɛ wɛ tɛ tiiti mfi wu tɛ mɛɛn lu. Tɛ tee le, gii ni nuun jo taa kaari bo li kwe-e.

⁶⁴ Si fi tɛ nuun lɛ, se tee bɛniin le be gɛɛn be ni be kiichi dzin nsiin gɛɛn bo jo taa, kifɛ tɛ chɛndi baa le bɔɔn bee be kintutu gii be dza be gɛɛn be yi gwini chee be tuu be ni be tiiti li bɛniin li le, ‘Wu boɔ li kwe-e.’ ɛ be fɛ lɛ, binsɛɛ bi bee bi dɛɛni yaa bi nkosi.”

⁶⁵ Pailɛt se tee li bee le, “Dzɔɔ yɛɛn bɛniin be nchi-i nɛɛ be nɛ gɛɛn, nɛ tee le be ni be kiichi dzin yilu bujɔn si nuun be kiichɛ.”

⁶⁶ Nɛɛ lɛ, be se gɛɛn be bɔsɛyi be bɛnɛ fween wu dzin yilu, be fɛ nkiki li tɛtɛ chi be tɛ banɛ fween wu dzin yilu chɛɛ, be gɛɛ bɛniin be nchi le be ni be kiichi.*

28

Jiso bo li kwe-e

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jɔɔn 20:1-10)

* **27:66** Nkiki wuni tɛ nuun le fɛ le kiin wi ni ka tɛ fe kɛ.

¹ Le jobɛ chi bɛshiinshi be chi ka, le butuu ni bu wuuti, nuun jobɛ chi nkosi li fuu li, Maariya Madalin bee Maariya wumu wɛ gɛɛn le be bichɛ lɛ dzin.

² Fi se ka le, nshe tɛ dza yi sɛɛsɛ be bunga, kifɛ nchindaa wu Taa tɛ shee liboo be biingɛ tɛtɛ chi be tɛ banɛ fween wu dzin yɛɛ lu, se shee li chi-i liwe.

³ Nchindaa wulu tɛ gii nuun ɛ bushi bwɛɛ miɛɲini si dzaan ti lɛɛbi lɛ, ndu yɛɛ tɛ nɛnɛ ncherere si kikuɲ.

⁴ Bɛniin be tɛ kiichi dzin baa nɛn lɛ, be chɛn nge, be kɛɛti ni kikiki, be weyɛ fɛkwiin be gime si goon yi bɛniin.

⁵ Nchindaa wu Nyɔ wulu tee li bukɛɛn baa li le, “Kiin nɛ ni nɛ chɛndi kɛ. Nkiiɔ le nɛ wɛki baa nuun Jiso wu be tuu be ta li kintaan li.

⁶ Mɛɛn yɛ fɛni kɛ, wu bo ɔ li kwe-e kitun si tɛ tiiti lɛ. Be yɛɛn nɛ nɛn fɛ tuu gimi fe.

⁷ Gɛnɛ yɛɛn tsɛkɛtsɛkɛ nɛ tee li bɔɔn bee be kintutu-u le wu boɔ li kwe-e, le wu tooɔ mbaan limfwe li bee giingɛ Galilii. Nɛ gii nɛ nɛn wu le. Yikɛ yɛɛn nɛ woo mi nteɛɔ bɛn.”

⁸ Bukɛɛn baa biee be dza fɛ dzin felu tsɛkɛtsɛkɛ jaan nuun be be, se nuun le, be tɛ kɛmɛ kinɛɛtine kinɔɲa, be letini be giingɛ le be gɛɛn be tee li bɔɔn be Jiso be kintutu.

⁹ Si be tɛ mɛɛn be giingɛ lɛ, fi ka le Jiso tɛ bikɛ be be, tee li bee le, “Mi n'yɛsɔɔ bɛn.” Be be li wu lichin, be we be kɛmɛ wu li bikaa li, be bon wu.

¹⁰ Jiso se tee li bee le, “Kiin nɛ ni nɛ chɛndi kɛ. Gɛnɛ yɛɛn nɛ tee li bɛnɛaanɛn le be ni be giingɛ Galilii ɛ le lɛ be gii be nɛn mi.”

Bɛniin be tɛ kiichi dzin tee fiee fi tɛ ka

¹¹ Fɛ bukɛɛn baa tɛ dza be giingɛ lɛ, fi se ka le bɛniin be nchi-i be tɛ kiichi dzin baa tɛ dza be gɛɛn fɛ kito-on, le be gɛɛn be tee fiee fichu fi tɛ ka li bɛtɛ muntofi be nɔɲa be nɔɲa-a.

¹² Bɛtɛ muntofi bɛlu konchɛ bɛniin be sɛki kwɛɛn bee be shee be cho ntan, be nyɛ kwa nge li bɛniin be nchi baa,

¹³ be tee li bee le, “Nɛ tiiti li bɛniin li le, bɔɔn bee be kintutu be baa butuu be yi gwini chee be gɛɛn be chi mfi wu tɛ tuu tɛ liiti.

¹⁴ Ɛ ne tiiti le, ke fi le li bintoon bi
ngomina, ɛ weki le nye nge li be-en, te nache
be wu, te tuu le lii ben li nge-ɛ ke.”

¹⁵ Bedeeni be fi kwa wulu be fe neɛ si be
te tee li bee le. Binseɛ kii le be te yi gwini
chi Jiso te saange bi geeɛ li bini bi Bejuu le
be tiiti nsin be bo ben.

Jiso ton beniɛ bee li nshɛ chichi

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Joɔɛ 20:19-23;

Kiɛwaati ki nimɛ-ɛ 1:6-8)

¹⁶ Bɔɔɛ be kintutu be Jiso-o be yoofi ntsɔ
mumkpan baa dza be geeɛ Galilii, be yeɛ li
ɲkumɛ wu Jiso te tee be.

¹⁷ Le be geeɛ be ɲɛɲ wu fe, be guumɛ be
bon wu. Se nuuɲ le, bamu mɛɲɛ wu.

¹⁸ Jiso se kiɛgi be li bee lichin tee li bee
le, “Baa weɲ nyɛɔ bunga li mi-i buchu bu
liboo mɔɔ bu laaɲkwiɲ.

¹⁹ Bedeeni, gene yeɛɛ li biton bichu-u, ne
fe beniɛɲ ni be nuuɲ beniɛɲ ben be kintutu,
ne ni ne lisi be li dzɔɔ, li bukoon bu Baa
weɲ be bu Nwaan mɔɔ bu Fiana yi Waan le.

²⁰ Ne tiifi be le be ni be feti fieɛ fichu fi
ntɛ ntee li be-en. Yike yeɛɛ ne woo, ɲgii ni
nuuɲ be ben mfi kwi geeɛ bo li mfi wu ntse
wu li nshɛ yini-i gii ma.”

Nton wu dzeen wu kii Jiso si Mak tè tsɛɛ Fiee fi nuun le Kinwaati ki Ma-ak kini

Nton wu dzeen wu Mak tè tsɛɛ wuni doonchi le Jiso nuun wi wu tè fɛ biee tuu kɛmi bunɔa le ɛ wu tee fiee fi nuun si wu tee. Tè doonchi bunɔa bu ntiife we-e bɛ kii mbusu bɛnchindaa bɛ kinjundi-i, mɔɔ mfekisɛ bibifi bi bɛniin le. Jiso tè gii teenyi yi yee le nuun wi wu bukoon bwee nuun le Nwanɛwi, wu bɛ le nyɛ yi yee le soo bɛniin. Bukoon buni nuun bu nuun le Kinwaati ki Danyɛ-ɛ 7:3-14.

Mak tè tsɛɛ nge nuun kii biee bi Jiso tè fɛ yaa bi tè gii tiiti. Bibi le kimerisɛ le kinwaati kini tiiti kii biee bi tè ka bɛ Jiso li fuu wu le kimerisɛ-ɛ, teege si bɛ tè ta wu li kintaaɔ li, bɛ si tè bu li kwe-e yɛɛ liboo.

Bikoo bi biee bi le Kinwaati kini-i

1:1-13 Mbɛɛchɛ wu ton wu dzeen kii Jiso
1:14-9:50 Nime chi Jiso-o kimbe ki Galilii
10:1-52 Jiso dza Galilii gɛɛɔ Jerosalen
11:1-15:47 Fuu wu Jiso wu kimerisɛ li
Jerosalen lichin mɔɔ Jerosalen
16:1-8 Jiso bo li kwe-e
16:9-20 Jiso tè doonche yi yee fɛ tè bo li
kwe-e bɛ si tè yeki liboo

Nton wu Jɔɔɔ Nlisulidzɔɔ tè fenjisi (Maacho 3:1-12; Luk 3:1-18; Jɔɔɔ 1:19-28)

¹ Wuni nuun nton wu dzeen wu kii Jiso Krai wu Nwanɛ Nyɔ.

² Fi tè bechi nɛɛ si ɛsaya wu ntomfɔɔ wu Nyɔ tè tsɛɛ le Nyɔ tiiti yɛ le,
“Yikɛ ɔ woo, ngii ntuumi wi wɛɛ wu nton
ni tuuti mbaan li wɛ-ɛ,
gii gɛɛɔ nache dze ya.

³ Jɛ yi wi dii yɛ libuka le bɛ nache dze yi
Taa,
bɛ leeki yi ni yi nuun tsaan.”

⁴ Bɛɛɛni, wi wumu wu bɛ tè teenyi le
Jɔɔɔ Nlisulidzɔɔ tè dza busɛ libuka, fenjisi
li bɛniin li le be fiiki shɛn yibe, lii be li dzɔɔ
Nyɔ se feeki bibifi bi bee.

⁵ Bɛniin se tè dzeti li biton bi kwɛɛɛ wu
Judiya kwikwi mɔɔ li kiton ki Jerosalɛ-ɛɛ
kichu be giingi le Jɔɔɔ li, be teyi bibifi bi
bee, se lisi be li dzɔɔ, li Dzɔɔ yi Joodaan.

⁶ Jɔɔɔ tè lisi ndú yi bɛ nache bɛ dzún yi
nyan yimi yi bɛ teenyi le kamɛɛ, tè kɛndi
kitsaa litin ɛ bɛ nache bɛ dzi yi nyan, jii
nuun tsóma bɛ ngɔɔ yi litɔɔ.

⁷ Tè gii fenjisi le, tiiti le, “Wumu bɛɛɔ le
mi-i jin wu ko wu yaa mi, mɛɛɛɔ mɔɔ ki
kache kɛ le nguumɛ mfanche bikpɔ biee kɛ.

⁸ Nlisɔɔ bɛn nuun li dzɔɔ, se nuun le, gii
lii fiee bɛn nuun li tsan yi Fiana yi Waan
li.”

Si bɛ tè lii Jiso li dzɔɔ bɛ si Satan tè mɔnche wu (Maacho 3:13-4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Nɛɛ li jo yɛɛ, Jiso dza Nasarɛ kimbe ki
Galilii, bɛ Jɔɔɔ lii wu li dzɔɔ, li Dzɔɔ yi
Joodaan.

¹⁰ Nɛɛ si Jiso tè buti li dzɔɔ ni, biee nɛɛ si
kiboo gwiye, Fiana yi Waan shiiti yi bɛɛ li
wu bwin si kibime.

¹¹ Jɛ se yɔ liboo le, “ɔ nuun Nwanɛɛ wu
shɛn, ɛ'wuki bujɔɔ bɛ wɛ nge.”

¹² Fiana yi Waan biee yi fɛ mfwaa
mumkpan Jiso gɛɛɔ tsiin libuka.

¹³ Tɛ nuun lu li jo mbaanyɛɛ li, Satan
mɔnchi wu. Tɛ nuun lu le, bɛ nyán yi tɔɔ,
bɛnchindaa bɛ Nyɔ-ɔ bichi le wuu.

Jiso teen bɛniin bɛnɛ le be ni be nuun bɔɔɔ bee bɛ kintutu-u (Maacho 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Bɛ tè dza bɛ kɔɔ Jɔɔɔ bɛ gɛɛ li yih yi
ncha-a. Le ni nuun lejɛɛ lelu, Jiso gɛɛɔ
Galilii, fenjisi nton wu dzeen wu kii Nyɔ le.

¹⁵ Tè bechi fenjisi, tiiti le, “Mfi kachɔɔ,
bumfɔɔ bu Nyɔ-ɔ bwɛɛ tsɛketseke. Fiiki
yɛɛɛ shɛn yine, nɛ bɛn li nton wu dzeen
wuni-i.”

¹⁶ Jiso dza le ni keti li Libɛ chi Galilii
lichin, nɛɛ Simu bee nwaani wu Andolo be
lendi gwii le libɛ-ɛ, ɛ nime chi bee tɛ nuun
nsúun yi kɔfɛ.

¹⁷ Jiso tee li bee le, “Biee yɛɛɛ mi mfɛ nɛ
ni nɛ keeti nuun bɛniin.”

¹⁸ Mfwaa mumkpan, bɛ biee bɛ chine gii
yibe fɛ, bɛ biki wu.

¹⁹ Jiso tuu kiingi gɛɛɔ limfwe niin, nɛɛ
Jeen bee nwaani wu Jɔɔɔ, bɛ tè nuun bɔɔɔ bɛ

Dzɛbɛdii, bee be nuunɔ ɛ ɲgo-o be tuushi gii yi nsuunɔ.

²⁰ Jiso se tuu teenɔ tɛ be. Be shɛ tee wu be ɛ ɲgo be beniiɲ bɛ be tɛ dzɔ le be ni be nindi li bee, be se biee wu.

(Luk 4:31-37)

²¹ Jiso bee be se dza be gɛɛɲ li kitoɲ ki Kapanu-unɔ. Le ni nuunɔ jobɛ chi bɛshiinshi, Jiso se biee gɛɛɲ li yih yi nɛkɛ li Nyɔ-ɔ tiifi beniiɲ lu.

²² Beniiɲ wuki, wa tii be bɛ ntiifɛ we, kifɛ tɛ tiifi si wi wu kɛmi bunɲa bu ntiifɛ-ɛ. Tɛ gii tiifi yɛ si beniiɲ bɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ ti shiinɔ be tiifi ɛ kɛ.

²³ Nɛɛ li mfi wulu-u, wumu tɛ dza fɛsi li yih yi nɛkɛ li Nyɔ-ɔ yilu-u, ɛ tɛ nuunɔ wi wu fiana yi tii tɛ nuunɔ wu libwiɲ.

²⁴ Le ɛ lu, biee wanɔ le, “Jiso wu Nasarɛ, ɛ la fi ɔ wɛki le ɔ fɛ bɛ bee? ɔ bɛ le ɔ lɛshɛ bee ni? Nkiiɔ wi wu nuunɔ wɛ. ɛ wɛ wi wu Waanɔ wu dza fɛ Nyɔ-ɔ.”

²⁵ Jiso wanɔ fiana yi tii yilu, tee le, “Make, bo li wi wuni-i!”

²⁶ Fiana yi tii yilu se fɛ wu we fɛkwiin kakini, yi wanɔ lɛwe ɲge, yi se bo li wuu bwiɲ.

²⁷ Le beniiɲ ɲɛɲ ɛ, bimfimu wondɛ be, be bɛchi be tiiti li yi yi bee, be biiti laa, “Fini nuunɔ la? ɛ ntiifɛ wumu wu fwɛɲ ni? Wi wuni kɛmɔɔ bunɲa bu wane mɔɔ fiana yi tii yi wuki li wuu.”

²⁸ Mfwaa mumkpanɔ, ntonɔ wu kii Jiso saanɲɛ gɛɛɲ bintsii bichu bi li kimbe ki Galilii.

Jiso wɔnchɛ beniiɲ bɛ chigɔ-ɔɲ ɲge (Maacho 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Jiso bo li yih yi nɛkɛ li Nyɔ-ɔ yilu-u, gɛɛɲ li yih yi Simu bee Andolo-o, ɛ Jeenɔ bee Jɔɔɲ tɛ nuunɔ bee be.

³⁰ Tɛ nuunɔ ɛ mwɛsɛ Simu tɛ gimi lu, gendi bɛ kinɲɛɲkɛ. Nɛɛ si Jiso tɛ ɛ li yih yilu ɛ, be biee be tee wu kii kwɛɛɲ wulu.

³¹ Jiso gɛɛɲ fɛ tɛ gimi fɛɛ, kɛmɛ wu li kibɛnɛ-ɛ, tsaaki wu we. Kinɲɛɲkɛ kɛɛ se biee ki chikɛ li wuu, dza we, bichɛ fiee fiɲɛ nyɛ be.

³² Le ni nuunɔ ɛ fɛmfo-o booyaa jobɛ sechi, be tuu be bɛɛ bɛ beniiɲ bɛchu bɛ tɛ gendi mɔɔ beniiɲ bɛ bɔɔɲ bɛ kinɲkundi-i tɛ ɲwɛki bɛ be ɛ Jiso-o.

³³ Kitoɲ kilu kichu se banche ɛ fweenɔ.

³⁴ Wɔnchɛ beniiɲ ɲge bɛ tɛ kɛmi chigɔɲ chichi chichi, tuu bushi tɛ bɔɔɲ bɛ kinɲkundi-i ɲge li beniiɲ bamu-u. ɛ busi lɔɔ, tɛ bɛɲ le bɛnchindaa belu ni be yeti kɛ, kifɛ be tɛ kii wi wu tɛ nuunɔ wu.

Jiso feenji jɛ yi Nyɔ Galilii kichu (Luk 4:42-44)

³⁵ Le ni mɛɛɲ fɛɲwɛɛ taantaanɔ lekuunɔ mɛɛɲ fiili Jiso dza we, bo gɛɛɲ fɛ kintsii kimu wuu mbiinɔ lɛki li Nyɔ-ɔ.

³⁶ Simu bee beniiɲ bɛ bee be tɛ nuunɔ, shɛ be bo be gɛɛɲ le be gɔɔɲ wu.

³⁷ Be gɛɛɲ be ɲɛɲ wu, be tee li wuu le, “Beniiɲ bɛchu bee be shɛ be wɛki wɛ.”

³⁸ Jiso tuu fiee li bee le, “Tɛ lenchi tɛ gɛɛɲ li bitonɔ bimɔ nse mfeenji tɛ jɛ yi Nyɔ le. ɛ fiee fi ntɛ mbɛ kii fi.”

³⁹ Se dengi kimbe ki Galilii kichu fenjisi jɛ yi Nyɔ li yih yi nɛkɛ li Nyɔ-ɔ yibee, buushi bɔɔɲ bɛ kinɲkundi-i li yih yi beniiɲ li.

Jiso wɔnchɛ wi wu tɛ gendi bɛ chigɔɲ chi nɔɲa (Maacho 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Wumu wu tɛ gendi bɛ chigɔɲ chi nɔɲa tɛ dza bɛ tonɔ nɔɲ Jiso limfwe, lɛki wu tiiti le, “ɔ nuunɔ nɛɛ ɔ wɔnchɛ mi ni ɲ'wuuti, ɔ kɔɲgisi lɔ.”

⁴¹ Nshiinɔ kɔɔ Jiso, nɛɛki kibɛnɛ kɔɲ li wuu, tee li wuu le, “Nkɔɲgisɔɔ, tɛmi ɛ, ɔ ni ɔ wuuti.”

⁴² Mfwaa mumkpanɔ, chigɔɲ chi nɔɲa chilɔ biee chi chinɛ li wuu, tɛmi, woo.

⁴³ Jiso se tee li wuu le ni giinɲgi, bɔsɛyi chiinɛ li wuu,

⁴⁴ tee le, “Nɛɲ le kiinɔ ɔ ni tee li wi-i kɛ. Se nuunɔ le, gɛnɛ ɔ doonchɛ yi ya li te muntofi-i, ɔ se nyɛ nya yi Mɔɔsɛ tɛ tiiti le wi kɛmi le nyɛ le doonchɛ li beniiɲ li le wu tɛmɔɔ li chigɔɲ chini-i wuuti.”

⁴⁵ Si Jiso chiinɛ ɛ, wi wulu se tuu gɛɛɲ yaki fiee filu. Ntonɔ wulu se saanɲɛ, dze foo yi Jiso nuunɔ tuu ni lii li kito-ɔɲ gbanaa. Se ba fiee nuunɔ litɔɔ, beniiɲ dzɛti li bitsii li, li bitsii li, be bɛɛ ɛ wuu.

2

Jiso wɔnchɛ wi wu ɲgwɛ tɛ kɔɔ kimbe kimumkpanɔ (Maacho 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Le jo ka niin, Jiso kaari to lijin Kapanun. Beniin woo le we fekuun kitun,

² be banche be be fe nge, dze foo yi nuun wi tami kika maa nuun fween, se fenjisi je yi Nyɔ li bee.

³ Beniin bamu dza be be be ben be wi wumu e be sume wu fe kida-an, e ngwe te kaa wu kimbe kimumkpan.

⁴ Fi yaa be fe nuun be geen be wu fe Jiso-o kife beniin te yinge fe nge. Be se been nuun le yi-ih lewe, be to kiyɛ. Le be to le, be shiiki wi wulu fe fiee fi te gimi fe fiee.

⁵ Jiso nen si be gee shen li wuu, se tee li wi wu ngwe te wu kaa kimbe kimumkpan we-e le, “Sinen, mi mfeekaa bibifi bio.”

⁶ Beniin bamu be te tiifi benchi be Nyɔ-ɔ be te shee ye fe be wuki se bechi be nujini le shen le shen, be biiti laa,

⁷ “Wi wuni tiiti ni, kii la? Dzetaa kintsii ki Nyɔ-ɔ. E noo wu nuun feeki bibifi fuki Nyɔ nsin?”

⁸ Jiso biee kee li shen yee li fiee fi be te beechi, bii li bee laa, “Ne kemi nwaani bani bembeche li shen yine ni kii la?”

⁹ Fi tseke fi tefe li wi wuni nuun fi la? E ntefu le mi mfeekaa bibifi biee maa le dza kidan kee ni giingi le?

¹⁰ Se nuun le, ngii mfe ne kee le Nwanewi kemi bunga laankwiin bu fekise bibifi.” Le tee le, biee tee li wi wu ngwe te kaa wu we-e le,

¹¹ “Dza we ɔ dzaa kidan ko ɔ ni ɔ giingi li yih.”

¹² Se dza we, dza kidan kee buti beniin bechu bichi wu. Le be nen le, bimfimu wonde be, be bechi be yoonchi Nyɔ, be tiiti le, “Te meen baa saa ki nen ke nwaani fini fiee ke.”

Jiso teen Lebi le ni nuun nwani wu kintutu (Maacho 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Jiso tuu dza geen li libe-e lichen, kintutu ki beniin le be fe, bechi tiifi be.

¹⁴ Le dza ni giingi, nen Lebi wu nwanɛ Afyus, e wu shee fe kintsii kee ki nime-e, kundi kinwaati. Jiso tee li wuu le, “ɔ biki mi!” Dza we biki wu.

¹⁵ Jiso bee baa bee be kintutu geen be jii biee li Lebi yih be beniin be te kundi

kinwaati maa beniin bamu be bifi. Nwaani bani beniin te shiin be biki wu nge.

¹⁶ Befarasii be te tiifi benchi be Nyɔ-ɔ nen si Jiso jii biee bee beniin be bifi maa be te kundi kinwaati, be se bii li baa bee be kintutu-u laa, “E kii la fi jii biee bee beniin be kundi kinwaati maa beniin be bifi bamu?”

¹⁷ Le Jiso woo si be bii le, tee li bee le, “Beniin be teemi ti weki ye wi wu ntsi ke. E beniin be gendi be ti weki. Meen ki mbe ke le nteen nuun beniin be nuun tsaan ke. Mi mbe le nteen nuun be bifi.”

Bimfu kii njiru biee (Maacho 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Te nuun mfi wumu e baa be Jaa le be kintutu-u, maa be Befarasii te jiti biee. Beniin bamu tuu be be bii li Jiso laa, “Fi geen fi baa be kintutu-u be Jaa le, maa be Befarasii jiti biee, se baa bo be kintutu-u te ji te ke?”

¹⁹ Jiso tuu li bee le, “Nuun be teen beniin fe bugoo li be geen be tuu be ni be jiti biee nyun wutso meen bee be ni? Nuun be te ji biee bije fe meen bee be ke.

²⁰ Se nuun le, mfi gii naa be wu be gii be fi nyun wutso wulu li bee, be se bechi be ni be jiti biee bije li mfi wulu-u.

²¹ Nuun wi te dza shenge yi ndu yi fien le tuushe ndu yi fichi lu ke. E wu fe le, nshenge yi ndu yilu meeshi yi gaame ndu yi fichi yilu bu gaame, foon yi nuun fe se meeshi yi ko yi yaa si yi te saa yi nuun.

²² Nuun wi te gee mbiin me fen le kibeen ki be nache be dzi yi nyan,* yi kaa yi don ke. E wu fe le, mbiin me fen melu wo kibeen ki fichi kilu, mbiin be kibeen kilu la li yee li. Fi cheen fiee le, be kemi le be gee mbiin me fen nuun le kibeen ki fe-en.”

Bimfu kii jobe chi beshiinshi (Maacho 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ Te nuun jobe chi beshiinshi chimu, Jiso bee baa bee be kintutu-u te denge be keti li we wu giin wumu-u. Baa bee be kintutu-u bechi be soomi bikoo bi giin le be jii.

²⁴ Befarasii nen le, be bii li Jiso laa, “Biche ɔ nen, fi geen fi baa bo be kintutu-u feti

* 2:22 Kibeen ki mbiin le Bejuu te shiin be nachi nuun be dzi yi nyan.

fiee fi nchi mæen ki be-en le wi fε jobε chi beshiinshi kε?”

²⁵ Jiso bii tε li bee laa, “Nε mæen baa saa ki teen kε lε Kinwaati ki Nyɔ-ɔ si dzeen tε wuu Mfɔn Daafi bee beniiŋ bee fε ni?”

²⁶ Tε nuun mfi wu Abiata tε nuun kikoo ki bεte muntofi-i, Daafi lε li yih yi Nyɔ-ɔ dzo kibe le ki bε tε tsaa bε gεε lε ε ki Nyɔ-ɔ ki te muntofi tε nyε wu, ji nyε mɔɔ beniiŋ bee, ε tε nuun nchi le nuun wi tε ji kibe le kilu fuki bεte muntofi nsin kε.”

²⁷ Jiso se mæeshi tee li bee le, “Nyɔ tε gεε jobε chi beshiinshi kii wi. Tε mæen ki tɔŋ kε wi kii jobε chi beshiinshi kε.

²⁸ Se nuun le, Nwanεwi nuun Te Kikoo wu bwæeshiinshi.”

3

Jiso wɔnchε wi wu ngwε tε kɔɔ li kibεnε-ε (Maacho 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Jiso tuu gεen lε li yih yi nlekε li Nyɔ-ɔ. Wi wumu tε nuun lu ε ngwε kɔɔ wu li kibεnε-ε.

² Beniiŋ bamu tε nuun lu be weki fiee fi nuun be kayε li Jiso-o nsin, be se tɔŋ lii li wuu be bichi laa gii wɔnchε wi wulu jobε chi beshiinshi le.

³ Jiso se tee li wi wu ngwε tε kɔɔ wu wεε le, “Dza we ɔ bε feni.”

⁴ Le mwε bε, Jiso bii li beniiŋ li laa, “Fiee fi nchi beenchi le nuun wi fε jobε chi beshiinshi nuun fi la? ε mferu fiee fi dzeen, mɔɔ fi bifi le? Nsofu wi, mɔɔ η'wo wi le?” Be chikε.

⁵ Jiso dzɔ shén bε be, bichε be bæchu kεnε, yi wɔɔ wu kii shén yibe yi bifi. Tee li wi wu ngwε tε kɔɔ wu li kibεnε-ε wεε le, “Nεeki kibεnε ko.” Nεeki ki, ki se biee ki tεmi.

⁶ Bεfarasii se bo, be gεen bε kintutu ki beniiŋ bε Mfɔn Hεrɔ-ɔ, be gεen be lii ntsuun si be gii be wo Jiso.

Beniiŋ dzeti bimbe bichu be bæε lε Jiso-o

⁷ Jiso bee bɔɔŋ bee bε kintutu-u dza fe be gεen fε libε chi Galilii. Kintutu ki beniiŋ lε ki nɔŋa biee wu fe. Beniiŋ bamu tε dza kimbe ki Galilii bε ki Judiya.

* **3:14** Se nuun le binwaati bi fichi bimu kemi yε n'yɔru wu le, “Teen be le bɔɔŋ bee bε nto-onj,” kε. † **3:15** Binwaati bifichi bimu nuun ε bε taa kintsii kini le “Be wɔnchi tε beniiŋ bε chigɔ-onj”. ‡ **3:18** Bεsilo tε nuun Bejuu bε tε teendi kwεen, be gwii le be buu beniiŋ li nge li tsan yi beniiŋ bε Lom.

⁸ Bamu dza tε Jerosalen bamu kimbe ki Idumea, bamu dzeti liwiŋ li Dzɔɔ yi Joodaan, bamu bimbe bi Tayε bε bi Sidɔ-onj. Kintutu ki nɔŋa kilu tε bε nεε lε kife be tε wuki biee bi Jiso tε feti bichu.

⁹ Jiso dza tee li bɔɔŋ bee bε kintutu-u le be gɔɔŋ ngo be nachε be gεε se lε le kii kintutu kilu ni dza ki ni ki fachi wu.

¹⁰ Tε tee lε kife tε saa wu wɔnchε beniiŋ nge, beniiŋ bε chigɔ-onj se mæen bε bæε le be kɔŋ li wuu.

¹¹ Le beniiŋ bε Fiana yi tii ti ηweki bε be tuu be ηen Jiso, be weyε wu limfwe be dii be tiiti le, “ε wε Nwanε Nyɔ.”

¹² Si be tε dii lε, Jiso gbεenε chiinε li bee bu chiinsinε le kiin be ni fε le beniiŋ kεε wu kε.

Jiso tsaa beniiŋ yoofi ntsɔ bæfε le be ni be nuun bɔɔŋ bee bε nto-onj (Maacho 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Tε dza miri gεen li nkumε-ε, teen beniiŋ bε tε gii weki, be bε lε wuu.

¹⁴ Buu beniiŋ yoofi ntsɔ bæfε, teen be le bɔɔŋ bee bε nto-onj,* le ke ni nuun bee be, tundi be be dengi be fenjisi jε yi Nyɔ,

¹⁵ be ni be kemi tε bunɔa bu buushε bɔɔŋ bε kinjundi-i li beniiŋ li.†

¹⁶ Beniiŋ belu tε nuun: Simu, wu tε nyε bukoon bwεε bumu le Pita.

¹⁷ Jeen bee ηwaani wu Jɔɔŋ bε tε nuun bɔɔŋ bε Dzεbedii, bε tε nyε mænkoon mε bee le, “Bohanεges,” mε nuun le, “Bɔɔŋ bε dzaan yi wendi-i.”

¹⁸ Bamu se nuun Andolo, Fili, Batolomu, Maacho, Tome, Jeen wu ηwanε Afiyus, Tajo, Simu wu tε nuun wi wu kintutu ki Bεsilo-ɔ,‡

¹⁹ mɔɔ Judas Iskaliyɔ wu tε wεen kabε Jiso.

Beniiŋ tε kwenji le Bεεεbu wu mfɔn wu bɔɔŋ bε kinjundi wε li Jiso-o

(Maacho 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Jiso tε dza gεen fε tε tsiin, kintutu ki beniiŋ lε tuu ki banche fe, bee bɔɔŋ bee bε kintutu se foo dze yi jε biee.

²¹ Le kini kee woo, ki gɛɛŋ le ki dzɔɔ wu kɪfɛ bɛniɪŋ tɛ kwɛŋgi le yoomfɔɔ.

²² Bɛniɪŋ bɛ tɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔɔ tɛ dza Jɛrosalɛŋ bɛ bɔɔ le, bɛ se tuu bɛ tiiti le, “Bɛɛsɛbu wɛ li wuu bwin, busɔɔ bɔɔŋ bɛ kinjundi-i ni, nuun bɛ bunɔa bu mfɔŋ wu bɛnchindaa wulu-u.”

²³ Jiso teen bɛ, bii li bee lɛ ngangaa li laa, “Nuun Satan tuu ni busi yi yee li wi-i nindee?”

²⁴ Ɛ kiton dza ki gatɛ ki gwii kiki, ki tɛ naa len kɛ.

²⁵ Ɛ yih dza yi gatɛ yi gwii yi yi, yi tɛ naa len kɛ.

²⁶ Nɛɛ lɛ, ɛ Satan dza wu gatɛ bee kintutu kee bee bɛ tuu bɛ gwii li yi yi bee, bɛ tɛ naa len kɛ, ni nuun kimɛrisɛ kee.

²⁷ Nɛ kɛɛ le wih nuun yɛ lu wu nuun naa lɛ li yih yi wi wu bunɔa-a, kotɛ bɛɛ bɛɛ chɛɛŋ letɛ bɛ bi, fuki fɛ wu saa wu kan wi wu bunɔa wulu, se kotɛ bɛɛ bi li mwɛ yi nsin kɛ.

²⁸ Ntee bɛŋ chɛɛŋ le, Nyɔ gii yi feeki bibifi mɔɔ jɛ yi bifi chichi yi bɛniɪŋ tiiti kii yi.

²⁹ Se nuun le, ɛ wi kween jɛ yi bifi kii Fiana yi Waan, Nyɔ nuun tɛ naa feeki wɛɛ wi kɛ, kɪfɛ wu fɛɔ bubɛɛ bu kimakɛ.”

³⁰ Jiso tɛ kween lɛ kɪfɛ bɛniɪŋ belu tɛ kwɛŋgi le fiana yi tii yɛɛ li wuu bwin.

Ni Jiso bee bɛŋwaani Jiso (Maacho 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Ni Jiso bee bɛŋwaani Jiso bɛɛ bɛ fɛsi, bɛ len lɛkuun, bɛ ton wi le mwɛ teen wu.

³² Ɛ kintutu ki bɛniɪŋ lɛ tɛ shee yɛ ki kɛnɛ wu ki tasɛ. Bɛ tee li wuu le, “Na bee bɛŋwaana biiti baa wɛ lɛkuun.”

³³ Jiso se bii laa, “Naaŋ bee bɛŋwaanɛŋ nuun ban?”

³⁴ Si tɛ bii lɛ bichɛ bɛniɪŋ bɛ tɛ shee yɛ bɛ kɛnɛ wu baa, tee le, “Baaŋ bɛnaaŋ bee bɛŋwaanɛŋ.

³⁵ Wi kwikwi wu feti fiee fi Nyɔ wɛki, ɛ wu wu nuun ŋwaanɛŋ bɛ dzɛmi yɛŋ mɔɔ bɛnaaŋ.”

4

Ngangaa kii wi wu tɛ tumi ŋɔ (Maacho 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Jiso tɛ tuu bɛchi tiifi bɛniɪŋ li libɛ-ɛ lichin, ɛ kintutu ki bɛniɪŋ lɛ tɛ banche fe weseɛŋ. Se dza lɛ shee nuun lɛ ŋɔ-o, kintutu kilu lemi li ngemɛ yi dzɔɔ li, lɛ bukaka.

² Tɛ tiifi bɛ bɛɛ ŋge nuun lɛ ngangaa li. Dza wa ngangaa chimu li bee le,

³ “Yikɛ yɛɛŋ nɛ woo, wi tɛ la le gɛɛŋ tun ŋɔ.

⁴ Le ni tumi, yimi weyɛ lɛ dze, muniɪŋ bɛ mu chɔchɛ mu ji.

⁵ Yimi weyɛ fɛ kintsii ki ta-a, fɛ nshe nuun yɛ fɛ ŋge kɛ. Yi bɛɛ yi bo kɪfɛ nshe tɛ nuun yɛ fɛ bujɔŋ kɛ.

⁶ Le wiin bɛchi mbanu, wu soon ŋɔ yilu yi wɔɔbɛ, kɪfɛ yi tɛ mɛɛŋ ki lii kɛ gɛɛŋ le yi seri kɛ.

⁷ Ŋɔ yimi weyɛ li bifafu-u. Bifafu bilu ko bi baanyɛ ŋɔ yilu yi se ba ŋ'wonu muntaaŋ nsin.

⁸ Ŋɔ yimi weyɛ nuun li nshe yi dzeɛŋ li, yi bo, yi ko, yi won, yaa si bɛ tɛ tun, lii yi yimi won muntaaŋ mbaanshɛɛ, yi yimi shan mbaambusɔɔ, yimi shan gwii.”

⁹ Le Jiso wa lɛ bɛɛ mɛɛshi le, “Wi wu kɛmi bintoŋ mwɛ woo.”

Fiee fi tɛ fɛ Jiso se yeti nuun lɛ ngangaa li (Maacho 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Jiso tɛ nuun wuu mbiin, bɛniɪŋ bamu bɛ bee bɛ tɛ nuun mɔɔ bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u bɛ yoofi ntsɔ bɛfɛ baa tɛ bii li wuu kii ngangaa chilu.

¹¹ Tuu li bee le, “Ɛ li be-ɛŋ bɛ Nyɔ doonche yɛ bɛɛ bi li bumfɔŋ bwee li bi nuun lɛ munyiikɔɔ li. Se nuun le, li bɛniɪŋ bamu-u fiee fichu fieɛ nuun lɛ ngangaa li,

¹² kɛ bɛ se ni bɛ bichi, bɛ tɛ ŋɛŋ kɛ, bɛ ni bɛ yiki, bɛ tɛ woo kɛ. Bee nuun yɛ lɛ kɛ dɛɛŋ bɛ fiiki shɛŋ yibe, Nyɔ feeki bibifi bi bee.”

Fiee fi ngangaa chi Jiso tɛ wa chini doonchi (Maacho 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Jiso dza bii li bɛniɪŋ bɛ tɛ nuun bɛ wu baa laa, “Fi nuun le nɛ mɛɛŋ ki kɛɛ kɛ fiee fi ngangaa chini tiiti kɛ ni? Ɛ nɛ mɛɛŋ ki kɛɛ kɛ chini kɛ, nɛ gii nɛ geɛŋ nɛ se kɛɛ ngangaa yimi?”

¹⁴ Ŋɔ yi wi wulu tɛ tumi yɛ ɛ jɛ yi Nyɔ.

¹⁵ Ŋɔ yi tɛ weyɛ lɛ dze yɛ nuun bɛniɪŋ bɛ wuki jɛ yi Nyɔ, Satan se bɛ mfwaa mumkpaŋ buu jɛ yilu li shɛŋ yibe.

16 Ngɔ yi tɛ weyɛ fɛ kintsii ki ta-a yɛ nuun bɛniin bɛ wuki jɛ yi Nyɔ, be fi yi mfwa mumkpan bɛ kinɛtinɛ,

17 se nuun le, yi tɛ seri le yi gɛɛn li shɛn yibee kɛ. Ɛ yi nɔnɛ niin kwaa, ɛ nɛ bɛ, kɛ ɛ bɛniin biindi bikaa lɛ be jin kii jɛ yilu, be chee bikaa lijɛ mfwa mumkpan.

18 Ngɔ yi tɛ weyɛ li bifafu-u yɛ nuun bɛniin bɛ wuki jɛ yi Nyɔ,

19 bɛmbɛɛ kii bie bi li nshɛ yini-i, bɛ kinɛngisɛ ki bunɔn-a mɔɔ bie bimɔ bɛ bi taashɛ bi baanyɛ jɛ yilu yi la li yee li.

20 Ngɔ yi tɛ weyɛ li nshɛ yi dzeen li yɛ nuun bɛniin bɛ wuki jɛ yi Nyɔ, be fi yi, be feti si yi wɛki be giingi limfwe limfwe, nɛ si ngɔ, yi ti wundi muntaan shɔn mbaanshɛ, yimi shɔn mbaambusɔɔ, yimi shɔn gwii.”

Kii lambo (Luk 8:16-18)

21 Jiso dza bii laa, “Wi ti lii bɛ lambo li yih kuuki bɛ nkaa, kɛ gɛɛ lintakwiin ni? Ti lii nɛ tɔmi nuun nɛ li fiee fi bɛ ti tɔmi lambo lu ni?”

22 Nɛ ni nɛ kii le fiee fichu fi nuun lɛ muniikɔɔ li fiee ɛ bɛ tɛ nyikɛ le bɛ naa bɛ yiingi fi, fi nuun lejɛn lejɛn fichu bɛ gii naa bɛ fɛ fi bo fɛ waan.

23 Wi wu kɛmi bintoɔn, mwɛ woo.”

24 Jiso tuu tee le, “Ɛ nɛ yiki jɛ yi Nyɔ nɛ yiki bujɔn, nɛ kɛ le dze yi wi yiki le ɛ yi yi Nyɔ gii naa yi fichɛ le se yi nyɛ li mwɛ, yi gii naa yi nyɛ yaa bu yawu.

25 Wi wu kɛmi fiee bɛ gii naa bɛ tonde. Wi wu kɛmi yɛ fiee kɛ, mɔɔ nuun fi niin fi kɛmi bɛ gii naa bɛ fi bu fie li wu-u.”

Nganɔa kii ngɔ si yi ti kuu

26 Jiso tuu tee le, “Bumfɔn bu Nyɔ-ɔ nuun si ngɔ yi wi tun liwɛ.

27 Ɛ nuun butuu liiti, ɛ bu woo dza we. Ngɔ yilu se yi man yi kuu, tɛ kɛ mɔɔ laa yi kuu nin le kɛ,

28 nuun nshɛ yi feti yi se kuu. Ɛ yi kuu lɔɔ, yi dza yi tɔn, yi boo yi fɛ bikiin, yi ton shɔn.

29 Ɛ yi ta, dzɔ finyɔɔ le liwɛ, kifɛ mfi wu n'weche kɔchɔɔ.”

Nganɔa kii nwaani ngɔ yi fintaɔn fimu (Maacho 13:31-32,34; Luk 13:18-19)

30 Jiso tuu dza tee le, “Tɛɛben nuun tɛ maa bumfɔn bu Nyɔ-ɔ bɛ la? Tɛ nuun tɛ maa bu bɛ nganɔa chi la?”

31 Bu bwɛ si nwaani ngɔ yi fintaɔn fimu,* yi sendɛ yi yaa ngɔ chichi yi laankwiin. Ɛ wi tun liwɛ,

32 yi ko, yi yaa biti bichu bi bɛ ti tumi liwɛ, yi nyɛ yɛnɛ yi nyɔnɔ, yi fɛ kiyuunde ki muniin mu jiindi liwɛ nuun mu gwanyɛ yih li kiyuunde ki yɛnɛ yilu-u.”

33 Ɛ lɛ si Jiso tɛ gii fenjisi jɛ yi Nyɔ li bɛniin li lɛ nganɔa li si yini, si nuun bɛ woo.

34 Tɛ gii tiiti yɛ fiee li bee fuki lɛ nganɔa li nsin kɛ. Se nuun le, ɛ nuun bee bɔn bee bɛ kintutu-u be be, se mɛeshi naanyɛ nganɔa yilu chichi li bee.

Jiso wan mfie

(Maacho 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Jiso tɛ gii tiifi bɛniin booyaa, le ni nuun lɛ famfo-o, tee li bɔn bee bɛ kintutu-u le, “Tɛɛben tɛ lenchi libɛ tɛ gɛɛn luwin lɔɔ.”

36 Be shɛ kintutu ki bɛniin lɛ ki tɛ nuun fe, be lɛ lɛ ngo-o wu Jiso tɛ nuun le wɛɛ, bee be se lenchi, bɛngo bamu biki be.

37 Si be tɛ leenchi lɛ, kinɛnɛ ki tɛɛmi bɛchi ki ndungi bɛ dzɔɔ, dzɔɔ lɛ lɛ ngo-o yi wɛki le yi yisɛ le.

38 Jiso tɛ nuun lɛ kinyi ki ngo-o liiti, ɛ wu gɛɛ kikoo kee li fiee fi miɔfi-i liwɛ. Be gɛɛn be kanɛsi wu bɛ tiiti le, “Wi wu ntiifɛ, kwe wɛki yɛ le yi dzɔɔ bee ni ɔ tɛ boo kɛ ni?”

39 Jiso kaangi, wan kinɛnɛ kilu, tee li dzɔɔ li le, “Chikɛ nshiin.” Kinɛnɛ kilu biee ki chikɛ, bintsii se dɛn ni nshiin.

40 Bii li bɔn bee bɛ kintutu laa, “Nɛ chendi la? Nɛ mɛɛn ki gɛɛ kɛ shɛn li mi-i kɛ ni?”

41 Be kɛmɛ chɛnɛ, se be yeti bebe laa, “Wuni wi nuun nin, wu kinɛnɛ mɔɔ dzɔɔ wuki li wuu?”

5

Jiso buu bɔn bɛ kinɛnɛ-i li wi-i (Maacho 8:28-34; Luk 8:26-39)

* 4:31 Fintaɔn fini nuun lɛ jɛ yi bala le, “mustard”.

¹ Jiso bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u lenchi libɛ chilu be bo liwiŋ, kimbɛ ki bɛniin bɛ Jerasɛnɛ-ɛ.

² Si tɛ buti lɛ ŋgo-o lɛ, bee wumu wu fiana yi tii tɛ ŋwɛki bɛ mwɛ, ɛ wu bo lɛ dzin yi bɛ tɛ diyi bɛniin le-e.

³ Wi wulu tɛ tsiin lɛ dzin yilu-u. Wi tɛ nuun yɛ lu wu nuun mɔɔ kan wu bɛ bɛ ncha kɛ.

⁴ Kinga ŋge tɛ nuun ɛ bɛ gɛɛ wu li bɛmfangɛ-ɛ, bɛ kan tsan yee bɛ bɛncha, soomɛ bɛncha belu, shaanshe bɛmfangɛ belu. Wi tɛ nuun yɛ lu wu nuun mɔɔ kɛmɛ li wuu kɛ.

⁵ Wi wulu tɛ shiin dengi lɛ dzin yilu-u buti michi li bɛŋkumɛ-ɛ butuu bɛ fɛnsaan, dzɛŋgi, kwaashi yi yee li ta-a.

⁶ Le ŋɛŋ Jiso mɛɛŋ mfiin, letɛ bɛ ton nɔŋ wu limfwe,

⁷ dzaan lɛwe le, “Jiso ŋwanɛ Nyɔ, Nyɔ yi nuun Kikoo ki Biee Bichu-u, ɔ wɛki la li mi-i? Nlɛkɔɔ wɛ li bukoon bu Nyɔ-ɔ le kiin ɔ ni nyɛ ŋge li mi-i kɛ.”

⁸ Tɛ tiiti lɛ, kifɛ Jiso bee saa wu dzaan le, “Fiana yi tii yini, boche li wi wuni.”

⁹ Jiso se bii li wuu laa, “Bukoon bwo nuun le noo.” Tuu le, “Bukoon bwen nuun le kiyan, kifɛ tɛ yan ŋge.”

¹⁰ Le tuu lɛ, bɔsɛyi soon bɔ li Jiso le kiin ni koon bɛ be kimbɛ kilu kɛ.

¹¹ Fi tɛ nuun lɛ ɛ kintutu ki nɔŋa ki dziin lɛ tɛ jii bieɛ li mbɛmɛ wu ŋkumɛ-ɛ fe.

¹² Fiana yi tii yilu lɛkɛ Jiso le, “Tuumi bee nuun li dzin yɛɛ, tɛ lɛ li yi-i.”

¹³ Jiso bɛŋ. Fiana yi tii yilu bo li wi wulu-u, yi gɛɛŋ yi lɛ li dzin yilu-u. Kintutu ki dzin lɛ kilu tɛ nuun si bɛnchuki bɛfɛ. Yi letɛ, yi bɔɔ li mbɛmɛ wɛɛ, yi seri lɛ libɛ-ɛ yi kwiye.

¹⁴ Bɛniin bɛ tɛ kiichi dzin yilu se dza fe, be kifi, be gɛɛŋ be tee nton wulu li bito-on mɔɔ li bintsii bi fe-e. Bɛniin tɛ wuki, be buti be bɛɛ le be ŋɛŋ fieɛ fi tɛ kɛti.

¹⁵ Le be bɛ fɛ Jiso tɛ nuun, be ŋɛŋ wi wu kiyan ki bɔɔŋ bɛ kin-kundi-i tɛ shiin be ŋwɛki bɛ wu wɛ, ɛ wu shee fe, wu lii ndu, bufii bwee kaari bu to tsaan. Be chɛŋ ŋge.

¹⁶ Bɛniin bɛ tɛ ŋɛŋ fieɛ fi tɛ ka, se tiiti si fi tɛ ka bɛ wi wulu mɔɔ kintutu ki dzin lɛ kilu.

¹⁷ Le be woo lɛ, be lɛkɛ Jiso le dza li kwɛɛŋ wu bee.

¹⁸ Le Jiso ni lii lɛ ŋgo-o, wi wu bɔɔŋ bɛ kin-kundi-i tɛ bo li wuu bwin wɛ bɛchi lɛki Jiso le bee wu ni be giin-gi.

¹⁹ Jiso faan, tee li wuu le, “ɔ giin-gi nuun fɛkuun, ɔ gɛɛŋ ɔ tee li bɛniin bo-o fieɛ fi Taa fɛ li wɛ-ɛ, bɛ si wu kɔɔ ɔ nshiin bɛ wɛ.”

²⁰ Se nuun le, wi wulu tɛ dza gɛɛŋ, dengi li kwɛɛŋ wu bɛ teenyi le Biton bi Yoofi wɛɛ kwikwi, tiiti fieɛ fi Jiso fɛ li wuu. Bɛniin tɛ wuki, be tɛti maa.

Kii ŋwanɛ Jairɔs mɔɔ kwɛɛŋ wumu wu tɛ kon li ndu yi Jiso tɛmi (Maacho 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Jiso tuu kaari lenchi lɛ ŋgo-o gɛɛŋ luwin lɔɔ nuun li libɛ lichin, kintutu ki bɛniin lɛ tuu ki banchɛ fe.

²² Tɛ Kikoo wu yih yi nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ wumu tɛ dza bɛ fe, bukoon bwee nuun le Jairɔs. Le ŋɛŋ Jiso, gɛɛŋ we wu limfwe,

²³ bɔsɛyi sun-gi bɔ li wuu tiiti le, “Nwanɛŋ wu kwɛɛŋ wu bwi wɛ lɛ kwe wa. Mintemii, bɛ ɔ kon li wuu tɛmi kii ni kwi.”

²⁴ Jiso se dza bee wu gɛɛŋ, kintutu ki bɛniin lɛ banchɛ ki biki ki fachi Jiso.

²⁵ Kwɛɛŋ wumu tɛ nuun li kintutu kilu-u linti, ɛ wu gɔŋ bɛ chigɔŋ chi mfi wu ŋɛnɛ-ɛ biya yoofi ntsɔ bife.

²⁶ Tɛ fiɔɔŋ ŋge li bɛniin bɛ ntsi-i, biifi fieɛ fichu fi tɛ kɛmi, bieɛ se biiti bi giin-gi bu limfwe-e.

²⁷ Si tɛ woo kii Jiso, bieɛ lɛ wuu jin li kintutu kɛɛ linti, kon li ndu yee,

²⁸ kifɛ tɛ tee li shɛŋ yee li le, “ɛ mi ŋkon nɛɛ mɔɔ nuun li ndu ye kwaa, kɛ mi ntɛmɔɔ.”

²⁹ Si tɛ kon lɛ, mfi wu ŋɛŋgɛ we bieɛ wu ma mfwaa mumkpan. Kwɛɛŋ wulu woo tɛ li yi yee li le, wu tɛmɔɔ.

³⁰ Jiso woo li yi yee li le, bunga bo bwɛɛ li wuu, fiiki yi mfwaa mumkpan, bii li bɛniin li laa, “ɛ noo wu kon li ndu yɛɛŋ?”

³¹ Bɔɔŋ bee bɛ kintutu tuu li wuu le, “ɔ ŋin-gi yɛ si kintutu ki bɛniin lɛ fachi wɛ, ɔ tuu ɔ biiti wi wu kon li wɛ-ɛ ni?”

³² Jiso ba bichi kɛnini le ŋɛŋgɛ wi wu kon li wuu.

³³ Nɛɛɛ si kwɛɛɛ wulu tɛ kɛɛ fiee fi ka bɛ wu, bieɛ bɛ, chendi, kɛɛti, ton nɔn li Jiso limfwe tee chɛɛɛ we kwikwi li wuu.

³⁴ Jiso tee li wuu le, “Nwanɛɛɛ, shɛn yɔɔ gɛɛ li mi-i, fɛ yɛɛ ɔ tɛmi. ɔ giingɛ bujon. Chigɔn cho ma chɛɛ kitun.”

³⁵ Nɛɛ si Jiso tɛ mɛɛɛ yeti li kwɛɛɛ wulu-u lɛ, bɛniin bamu fɛsi ɛ be dza fɛ Jairɔs kuun wu te kikoo ki yih yi nɛkɛ li Nyɔ-ɔ wɛ, be tee li wuu le, “Nwana mɛɛshɔɔ. ɛ la fi ɔ fiengisi Wi wu Ntiife?”

³⁶ Si be tee lɛ, Jiso woo, se nuun le, tɛ fɛ kɛɛ mɛɛɛ ki woo kɛ, tee li Jairɔs le, “Kiin ɔ ni ɔ chendi kɛ, gɛɛ shɛn ya nuun li mi-i kwaa.”

³⁷ Be ba be ngiingɛ, Jiso mɛɛɛ ki bɛn le wumu bieɛ wu kɛ, fuki Pita bɛ Jeɛn mɔɔ Jɔɔn wu nwaani Jeɛn nsin.

³⁸ Le be gɛɛɛ be fɛsi fɛ Jairɔs kuun, Jiso nɛn si bɛniin yeti fɛ bɛ kwe.

³⁹ Lɛ li yih, bii laa, “Nɛ dii, nɛ fiengisi bintsii ni kii la? Nwan wulu mɛɛɛ ki kwi-i kɛ, liitɔ bu lefu.”

⁴⁰ Be kee wu bu kefu. Dza buu bɛniin bɛchu lɛkuun, dzɔ nuun te nwan bɛ ni nwan mɔɔ bɛniin bee bɛ kintutu-u bɛ bɛtɛtu baa, bee be lɛ be gɛɛɛ fɛ nwan wulu tɛ gimɛ.

⁴¹ Kɛmɛ nwan wulu li kibɛnɛ-ɛ, yɔ lɛ jɛ yi bee le, “Talita kum!” Fi nuun le, “Nwaakwɛɛɛ, n'yetɔ li wɛ-ɛ, dza wɛ.”

⁴² Mfwaa mumkpan, dza wɛ dengi. Nwaakwɛɛɛ wulu tɛ nuun biya yoofi ntɔɔ bife. Le be nɛn lɛ wa tɛ be.

⁴³ Jiso chiinɛ li bee mkpaan le, kiin be ni fɛ wi kɛɛ fiee fi bee fi nuun kɛ, se tee le be nyɛ wu fiee ji.

6

*Bɛ faan Jiso li kiton kee li
(Maacho 13:53-58; Luk 4:16-30)*

¹ Jiso tɛ dza fɛ, bee bɔɔn bee bɛ kintutu-u gɛɛɛ li kiton kee li.

² Le ni nuun jobɛ chibee chi bɛshiinshi, gɛɛɛ li yih yi nɛkɛ li Nyɔ-ɔ bɛchi tiifi bɛniin lu. Bɛniin ngeɛ bɛ tɛ wuki si tiifi, wa tɛ tii be. Be tuu be dza be njanji be tiiti le, “Wi wuni laanche bini bieɛ nuun fɛn? Wu dzɔ

buni bufii fɛn? Wu ge nin se feti bini binkeofɛyi bi bieɛ lɛ?

³ ɛ nɛɛ wu, wi wu keendi biti wu nuun nwanɛ Maariya ni? Nuun nɛɛ nwaani Jeɛn bee Jɔsɛ mɔɔ Judas bee Simu ni? Mɔɔ bɛnwaani bɛ bunkeɛɛ nuun nɛɛ fɛni bɛ bee ni?” Si be tee lɛ be faan wu.

⁴ Se nuun le Jiso tɛ tee li bee le, “Bɛ ti guundi ntomfon wu Nyɔ li bintsii bichu. ɛ nɛɛ li kwɛɛɛ we-e li kwaa bɛ li kini kee li, mɔɔ li wuu yih, li bɛ ti guundi yɛ wu kɛ.”

⁵ Si be tɛ faan Jiso lɛ, fi yaa wu fɛ nuun tuu fɛ binkeofɛyi bi bieɛ lɛ fɛ nge, fuki nɛɛ le tɛ kon li bɛniin bɛ chigɔ-ɔn niin be tɛmi nsin.

⁶ Fi yaa wu fɛ be tɛ mɛɛɛ ki gɛɛ kɛ shɛn li wuu kɛ.

*Jiso ton bɔɔn bee bɛ kintutu bɛ yoofi ntɔɔ bɛfɛ
(Maacho 10:5-15; Luk 9:1-6)*

Jiso dza fɛ dengi li biton bi fɛ-e, tiifi bɛniin.

⁷ Dza teen bɔɔn bee bɛ kintutu-u bɛ yoofi ntɔɔ bɛfɛ baa, tundi be lɛkuun bɛfɛ bɛfɛ, nyɛɛ bunga li bee bu buushɛ fiana yi tii li bɛniin li lu.

⁸ Le ni tundi be tee le kiin be ni dzɔɔ fieɛ fuki kimbaan sin kɛ. Kiin be ni dzɔɔ bieɛ bijɛ kɛ. Kiin be ni dzɔɔ babi, kɛ kwa li bitsaa bi bee kɛ.*

⁹ Le be liishɛ bikpɔ, se nuun le kiin be ni chuume binkon bi fɛtu kɛ.

¹⁰ Se tuu tee li bee le, “Mfi wu nɛ gɛɛɛ li kito-on, nɛ lɛ li yih, nɛ tsiin lu gɛɛɛ bo jobɛ chi nɛ dzɛti fɛ.

¹¹ ɛ kiton kimu faan le ki fii yɛ bɛn kɛ, mɔɔ le ki wuki yɛ fieɛ fi nɛ tiiti kɛ, nɛ dza fɛ, mfi wu nɛ dzɛti lɔɔ nɛ kachɛ kibon ki li bikaa binɛ-ɛ, le fi doonche fieɛ fi be mɔn.”†

¹² Nɛɛɛ, be dza be gɛɛɛ be fenjisi le bɛniin fiiki shɛn yibe.

¹³ Be tuu be buushi tɛ bɔɔn bɛ binkeundi-i nge li bɛniin li, be tsiti bɛniin bɛ chigɔn nge bɛ mɛɛɛ, be wɔnchi be.

*Si bɛ tɛ wo Jɔɔn Nlisulidzɔɔ
(Maacho 14:1-12; Luk 9:7-9)*

¹⁴ Le Mfon Herɔ woo nton wu kii Jiso, si bɛniin tɛ wuki bukon bwee li bintsii

* **6:8** Be tɛ shiin be giki kwa lɛ bitsaa li. † **6:11** Binwaati bi fichi bimu taa fɛni le, “Ntee li bɛn chɛɛɛ le gii ni nuun jobɛ chi nsa wu kimake, bieɛ gii bi biaan li kiton ki Sɔɔm bɛ ki Gomora ya kiton kilu.”

bichu-u, beniin bamu tiiti le, “Jiso wuni nuun Joon Nlisulidzoo wu te kaari wu bo li kwe-e. Fiee fiee fi feti se kemi bunga bu fere biee bi koofi yi bini ni.”

15 Bamu tiiti le, “E Elaja wu te kaari wu be.” Bamu le, “E ntomfon wu Nyoo wumu si be lindერი.”

16 Le Hero woo biee bini ni, tee fiee le, “E Joon Nlisulidzoo, wu nte nka kikoo kee wu kaari wu bo li kwe-e.”

17 Hero te ton beniin be geen be koo wu, be kan be bene wu li yih yi ncha-a, kii Heroja wu kwee Fili wu nwaani Hero, wu Hero te dzo li kwesi-i.

18 Joon te fengi tiiti li wuu le, “Nchi meen ki ben ke le wi dzoo kwee nwaani si kwesi ke.”

19 Si Joon te tee le, Heroja gee wu le shen, weki le wo wu, le fi ni fi nuun ni, se nuun le te kemi ye dze ke,

20 kife Hero te chendi Joon le e wi wu waan tuu nuun te wi wu Nyoo. Se tuu nen le kiin be ni wo wu ke. Mfi wu Hero te shiin yiki fiee fi Joon tiiti, shen yee wesini nge, se nuun le te kongisi nee le ni yiki fiee fi tiiti.

21 Dze te dza yi yene li Heroja-a, jobe chimu chi Hero te feti tsano bee bete kween maa bikoo bi nchi-i maa beniin be naja be naja be Galili, le kimi jobe chi be te bie wu.

22 Nwane Heroja wu kween le bwache bine, chi dzoon fe Hero bee beniin bee be tsano. Se tee li nwan wulu le, “Bii fiee fioo kongisi, mfenyoo lu.”

23 Se tuu chini tee le, “Oo bii maa nuun la li mi-i le, maa nuun kingate ki kween we-en, ke ngii nye we.”

24 Nwan wu kween wulu se bo geen bii li ni-i laa, “Ntee le mfenye mi be la?” Ni se tuu le, “Gene o tee le be nye we kikoo ki Joon Nlisulidzoo li.”

25 Se baka to lijn mfwa mumkpan, tee li Mfon Hero le, “Nwekoo le o nye mi kikoo ki Joon Nlisulidzoo li deeni fe kintek-e.”

26 Mfon woo le, yi kwi wu nge. Se nuun le, si te chini limfwe li beniin be te nuun fe tsano-o, te weki ye le tuu fiiki je ye yi bee tee li nwan wulu-u ke.

27 Se biee ton nchindaa we mfwa mumkpan le geen be be kikoo ki Joon le. Geen li yih yi ncha-a, ka kikoo ki Joon le,

28 Be be ki fe kintek-e, be nye li nwaakween wulu-u. Fi, bo geen nye li ni-i.

29 Le boon be kintutu-u be Joon le wuki le, be geen be dzo gwini chi Joon le be diyee.

Jiso nyek-e beniin benchuki betiinu (Maacho 14:13-21; Luk 9:10-17; Joon 6:1-14)

30 Boon be nton be Jiso te dende be kaari be to lijn le wuu, be tee wu biee bichu bi be te fe, be bi be te tiifi beniin lu li wuu.

31 Se dza tee li bee le, “Be yeen, ben ben te geen fe kintsii ki beniin nuun ye fe ke-e, te fufe niin.” Te tee le kife beniin nge te bee fe be te nuun, bamu te bee, bamu karisi. Be te kemi ye dze yi be nuun maa be ji biee ke.

32 Bee be le le ngo-o be cheekiyi, be geen fe kintsii ki beniin te nuun ye fe ke.

33 Se nuun le, beniin nge te nen nee be si be giingi, be kee be, be dza li bintsii li bichu be letini be giingi be soomi be limfwe. Le be geen be fesi fe, Jiso bee boon bee be kintutu-u se fesi te.

34 Le bo le ngo ni feeshi li buka, nen kintutu ki beniin le turi fe ni mamama, nshin koo wu be be, kife be te nuun si nshoon yi nuun ye be kinkeche ke. Se bechi tiifi be, tiifi be biee nge te.

35 Le jobe bechi chi ni chi sechi, boon bee be kintutu-u kiingi li wuu lichin, be tee li wuu le, “Feni fee febuka mfi geen kitun,

36 gee beniin bani be geen li bito-on be bela be tseketsake, be go biee bi bee bije.”

37 Se nuun le Jiso tuu fiee le, “Ben kibee nye yeen be fiee be ji.” Be bii li wuu laa, “O weki le te goon bedanali gii fee te go biee bije lu, te be te nye li bee ni?”

38 Jiso bii li bee laa, “Ne kemi baa bibe bime? Gene yeen ne biche.” Le be geen be biche, be tee le, “Tsee yi bibe ye shin be nsun fietu.”

39 Jiso se tee li boon bee be kintutu le be tee le, beniin belu shee ye li bintutu-u li bintutu-u, li ntsee li.

40 Le beniin belu shee ye fekwii li bintutu-u gwii gwii li bamu mbaanshin mbaanshin.

41 Jiso fi see yi bibe ye shin ye be nsun yi fietu yee, biche liwe, nye kiyooni li Nyoo-o, booye nye li boon bee be kintutu-u, be gache li beniin belu-u. Se gache te nsun yi fietu yee li be bechu-u.

⁴² Beniin bechu ji be fuke.

⁴³ Bɔɔɔ be Jiso be kintutu-u banche munke mu bible mwee be binke bi nsuun le biee, bi yise benkaa yoofi ntsɔ bife.

⁴⁴ Beniin be tɛ ji bible bilu tɛ nuun bunin kwaa benchuki betiinu.

Jiso dɛnde li dzɔɔ li liwe
(Maacho 14:22-33; Jɔɔɔ 6:15-21)

⁴⁵ Jiso se tee li bɔɔɔ bee be kintutu-u le be le le ngo-o be saa be geeɔ limfwe Besaida le she yesi beniin belu be ni be kuuki.

⁴⁶ She yesi be, dza yee li nkumɛ-ɛ, le lɛkɛ li Nyɔɔ.

⁴⁷ Le lɛkuun jin, ɛ ngo wulu tɛ nuun dzɔɔ kintikinti kitun, Jiso mɛɛɔ nɛɛ libuka wuu mbiin.

⁴⁸ Nɛɔ si bɔɔɔ bee be kintutu-u gwenini be ngo wu chefe, kife mbaandze tɛ beɛ dze limfwe fɛeti wu. ɛ tɛ nuun si le ɔwori le se dza beɛ fe bee, dengi li dzɔɔ li liwe. Tɛ beɛ weki le ka li bee lichin.

⁴⁹ Le be nɛɔ si dengi li dzɔɔ li liwe, be beechi le ɛ nkubee. Be wan lewe,

⁵⁰ kife be bechu tɛ nɛɔ wu jaan kɔɔ be. Mfwaa mumkpan, Jiso yɔ li bee, tee li bee le, “Kɛmɛ yɛɛɔ shɛn, ɛ mi. Kiin nɛ ni chɛɔ kɛ.”

⁵¹ Si wu tee le, se le shee le ngo-o bee be, mbaandze wulu bieɛ wu chikɛ. Be nɛɔ ni, bimfimu wondɛ be ni kataraa,

⁵² be ti mɛɛɔ ki kɛɛ kɛ tɛ fieɛ fi tsee yi bible yɛɛ tɛ doonchi kii Jiso kɛ kife be tɛ mɛɛɔ ki gwiye kɛ shɛn yi be kɛ.

Jiso wɔnche beniin be chigɔɔɔ Jɛnɛsarɛ
(Maacho 14:34-36)

⁵³ Le be lenchi libɛ be bo kimbe ki Jɛnɛsarɛ, be shinɛ ngo li ngemɛ yi dzɔɔ li.

⁵⁴ Le be bo le ngo-o, beniin kɛɛ Jiso mfwaa mumkpan,

⁵⁵ be bechi be letini be giingɔ li biton bi fe bichu-u, be busi beniin be chigɔɔɔ, be tuuti beniin be chigɔɔɔ fe bida-an fe kintsii kichu ki be woo le Jiso we fe.

⁵⁶ Kintsii kichu ki Jiso geeɔ fe, mɔɔ nuun fe kintsii li mɔɔ nuun fe kito-on, mɔɔ nuun libuka, beniin giki beniin be chigɔɔɔ fe beniin ti taashi. Mfi wu Jiso ketɔɔ, be leki le

gee be kon mɔɔ nuun li woon wu ndu yee. Wi kwikwi wu tɛ kundi, tɛ temi.

7

Bɛnchi be wiwon
(Maacho 15:1-9)

¹ Jobɛ chimu Befarasii be beniin bamu be tɛ tiifi bɛnchi be Nyɔɔ dza Jɛrosalɛɔ be be be banche li Jiso-o lichin.

² Be dza be nɛɔ bɔɔɔ be kintutu-u be Jiso-o bamu jii bieɛ tsan tii, fi nuun le be ti mɛɛɔ ki tsootɛ kɛ tsan kɛ.*

³ Befarasii mɔɔ Bejuu bechu tɛ biki nuun ntɛ wu kwɛɛɔ wu be tee be bee be nkosi, le nuun wi tɛ ji bieɛ fuki fe mwe tsootɛ tsan nɛɛ si be tɛ shiin be tsootsi nsin kɛ.

⁴ Le nuun wi tɛ ji tɛ fieɛ fe mwe koo fɛwan fuki fe wu tsootɛ bikaa be tsan yee le dze yi lu nsin kɛ. Be tuu be feti bieɛ bimɛ bi ntɛ wu kwɛɛɔ le nge, si ntsootɛ muka be bibɛɛɔ mɔɔ shɛn.†

⁵ Befarasii be beniin be tiifi bɛnchi belu tɛ bii li Jiso laa, “ɛ kii la fi bɔɔɔ bo be kintutu biki ye ntɛ wu kwɛɛɔ wu betaa besɛɔ be nkosi kɛ? ɛ kii la fi be jii bieɛ tsan tii?”

⁶ Jiso tuu li bee le, “ɛsaya ntomfɔɔ wu Nyɔ tɛ tee chɛɛɔ kii beɔ le nɛ baa beniin be nimi-i. Nɛ feti baa nɛɛ nuun fieɛ fi be tɛ tɛɛ, Nyɔ tiiti le,

‘Beniin bani guundi mi nuun be bimfimu, shɛn yibe nuun mfiin li mi-i.

⁷ Be guundi mi nuun li yee li, kife be dzeti bieɛ bi beniin beechi, be tiifi le ɛ je yɛɔ’.

⁸ ɛ nɛɛ le si nɛ chiingɔ baa bɛnchi be Nyɔɔ, nɛ kichi nuun be beniin geeɛ.”

⁹ Jiso se tee li bee le, “Nɛ gbɛngɔ nɛ kii fanu bɛnchi be Nyɔɔ le se nɛ ni nɛ biki nuun bɛnɛ.

¹⁰ Fi fieɛ ɛ Mɔɔsɛ tɛ tee le, ‘Yooki chaa bee na.’ Tuu tee tɛ le, ‘ɛ wi gaa tee kɛ ni, be wo mwe dududu.’

¹¹ Se nuun le, nɛ tiiti baa finɛ le, ‘ɛ wi dza wu tee li tee li kɛ li ni-i le fieɛ fi bee nuun wu fi tee kɛ ni lu, le fieɛ filu to fieɛ Kɔban,’ fi nuun le fi to fieɛ fieɛ fi Nyɔɔ,

¹² kɛ mɛɛɔ ye beɔ le dzɔɔ fieɛ filu fi tee kɛ ni lu kɛ.

* **7:2** Be tɛ kɛmi le be tsootɛ tsan yini le dze yi ntɛ wube wu kwɛɛɔ weki. † **7:4** Binwaati bi fichi bimɛ bieɛ ɛ be taa fe le, “...mɔɔ bidan bi be tɛ shiin be yimi lu be se jii bieɛ.”

13 Nε feti baa le, nε feti jε yi Nyɔ tuu fiee fi yee kii ntse wunε wu kwεεn, wu nε tiifi beniin lu. Biee bimu se bieε tε lu nge si bini bi nε feti.”

Fiee fi nuun fi liibi wi
(Maacho 15:10-20)

14 Jiso dza tuu teen beniin le be bε, tee li bee le, “Ben bεchu yike yεεn nε woo fiee fi ntiiti, nε kεε bujon.

15 Fiee fimu nuun yε lu lεkuun fi nuun fi le li wi-i fi liibi wi kε. E fiee fi buti li wi-i, fi nuun fi liibi wi. [

16 Wi wu kεmi binton le woo, mwε woo.”]‡

17 Jiso shε beniin belu, le li yih, bɔɔn bee bε kintutu-u bii li wuu kii ngangaa chilu.

18 Tuu li bee le, “Nε kii yε bieε tε ni? Kε nε kii yε le fiee fichu fi wi lisi le wuu wa nuun tε biifi wu kε ni?”

19 Fi nuun le, kife fi ti lii yε le fi gεεn nuun li shε-en kε, fi sεchi nuun le shén, fi se dεndε fi bo.” (Si Jiso tε tee le, fi se nuun le bieε bijε bichu bieε waan.)

20 Tuu gεεn limfwe tee le, “E fiee fi buti li wi-i, fi bifisi mwε,

21 kife bieε bichu bibifi bi wi feti dzeti nuun li shén yee li. Bieε si bεmbeeche bε bifi, kii bukwεε, n'yε buyi, η'wo wi, ngimu bε kwεε wi kε nyumε wi,

22 nsɔmfu bieε, ηkεmε tee chi bifi mferu kimfi, mferu nyen, ηkεmε shén yi yεeti, mεnkoon mε beniin le mε bifise, ntsakise yi mɔɔ n'yoomfε kiyoome.

23 Bieε bibifi bini bichu dzeti nuun li shén yi wi-i bi se bifisi mwε.”

Shén yi kwεεn wu tε nuun mfonde tε gεε li
Jiso-o
(Maacho 15:21-28)

24 Jiso tε dza fe, gεεn kimbe ki Tayε bε Sidɔ-ɔn. Le gεεn le, le li yih, tε weki yε le wi kεε le wε lu kε. Se nuun le, beniin tε tuu be kεε.

25 Kwεεn wumu tε nuun fe fiana yi tii tε nuun li ηwani wu kwεεn li. Mfwaa mumkpan si tε woo kii Jiso le, se bε we li bikaa bieε li.

26 Kwεεn wulu tε nuun wi wu Grik, tε nuun yε wi wu Juu kε. Bε tε bie wu Fonisha

li kwεεn wu Silia. Si tε we le, lεkε Jiso le buu ηwane kinjundi wulu li ηwani wεε.

27 Jiso se tuu li wuu le, “Gεε bε saa bε nyεkε bɔɔn, kife fi mεεn ki dzɔɔn kε le bε dzɔɔ bijine bi bɔɔn le bε lon li bwí kε.”

28 Kwεεn wulu se tuu li wuu le, “E chεεn baa wεn. Se nuun le, bɔɔn ti bεε ε be ji bieε bwí bɔɔnyi mukε mu weyi fεkwiin.”

29 Jiso se tee li wuu le, “Kii fieε fɔɔ tuu fini, ɔ nuun ɔ gεεn fio, ηwane kinjundi wulu bee chine li ηwana kitun.”

30 Kwεεn wulu dza giingi fε wu kuun, gεεn ηen ηwani gimi fεntaa ε ηwane kinjundi wulu bo kitun.

Jiso wɔnche kinchiinchii ki wuki bieε ki yeti

31 Jiso dza le kimbe ki Tayε-ε, ka Sidɔn ka kimbe ki Biton bi Yoofi-i, to dze le Libε chi Galilii.

32 Beniin bamu tε dza be bε bε wi wumu nuun kinchiinchii tε kii yε n'yoru kε. Be lεkε Jiso le gεε tsan yee li wuu bwin, wɔnche wu.

33 Jiso se dzɔ wu bee wu bo li kintutu linti bebe. Gεε tsan yee li binton bi wi wulu, kwiye budii, kon li nimi chi wi wulu bε bu,

34 biche liwe, shɔɔn, § kween li wuu le, “Efata,” fi nuun le, “Gwiye.”

35 Binton bi wi wulu se gwiye mfwaa mumkpan, nimi chee fuute, bεchi yeti bujon.

36 Jiso chiinse li beniin li le kiin be ni tee li wi-i kε. Se nuun le, si tε chiinsini le, tuu to nuun fieε fi be yaki be giingi bε fi limfwe limfwe.

37 Bimfimu tε wondini beniin nge. Be njanji, be tiiti le, “Jiso kii mferu bieε bichu bujon. Feti binchiinchi wuki bieε, bibere yeti.”

8

Jiso nyεkε beniin benchuki benεε
(Maacho 15:32-39)

1 Nεε li jo yεε, kintutu ki beniin le tuu ki bε ki turi ni mamama. Fi se nuun le be tε kεmi yε fieε fije kε, Jiso teen bɔɔn bee bε kintutu tee li bee le,

‡ 7:16 Se nuun le binjaati bi fichi bimu kεmiye kinjε ki 16 kini kε. § 7:34 Jiso tε shɔɔn ni keeti nuun nshiin fε wi wulu.

² “Nkemmā nshiiŋ fε kintutu kini-i, kifε be nuuŋ baa tεε be jo taa, fiee fi be nuuŋ be ji se mεεŋ yε lu kε.”

³ E mi nchinε le be ni be giinggi li belā bε bee, be gεεŋ be kwiye bε dzeen lε dze, kifε bamu li bee linti dza baa mfiinŋ.”

⁴ Bōōŋ bee bε kintutu tuu le, “Wi gii dzōō biee bijε libuka luni fεŋ bi nyεkε nwaani bani bēniinŋ lu?”

⁵ Se bii li bee laa, “Nε kεmi baa tsée yi bibe le bi mε?” Be tuu le, “Yi yεε mfomēnyaanŋ.”

⁶ Jiso se tee li kintutu ki bēniinŋ lε kilu le ki shee yε fεkwiinŋ. Ki shee yε, dzō tsée yi bibe le yi mfomēnyaanŋ yεε, nyε kiyōōni li Nyō-ō, booyε, nyε li bōōŋ bee bε kintutu-u le be gachε li be-e. Be gachε.

⁷ Be tē kεmi tε munsuŋu mumu niinŋ kwaa. Se tuu dzō tε, nyε kiyōōni li Nyō-ō, tee le be gachε li bēniinŋ belu-u.

⁸ Wi kwi ji fukε. Be banche munke mu tē she, mu yisε bεŋkaa mfomēnyaanŋ.

⁹ Bēniinŋ bε tē ji tē nuuŋ si bēnchuki bēnεε.

¹⁰ Se chinε be le be ni be kooyi. Lε lε ngo-o mfwaā mumkpaŋ bee bōōŋ bee bε kintutu-u dza be gεεŋ bimbe bi Dalmanuta.

*Befarasii tē wεki le Jiso doonche mfiŋ
(Maacho 12:38-42; 16:1-4)*

¹¹ Befarasii dza be bε fε Jiso-o, be bēchi bitεchinε bε wu, be tee le fε fiee fi doonchi buŋga bu dzeti liboo. Be tē tiiti lε le be mōnche wu.

¹² Jiso se shōōnshε nge, tee le, “Kingōkε kini wεki fiee fi doonchi buŋga bu dzeti liboo le be fε la lu? Ntee bεŋ chεεŋ le kingōkε kini nuuŋ tē nεŋ fiee kε.”

¹³ Shε be, se kaari tuu lε lε ngo-o, lenchi gεεŋ liwiŋ lumu lōō.

Jiso tifi bōōŋ bee bε kintutu-u le be ni be dzeti mfi

*kii kingε ki Befarasii bε ki Hεrō-ō
(Maacho 16:5-12)*

¹⁴ Jiso tē giinggi lε ε bōōŋ bee bε kintutu-u daayε le be dzōō kibe le, be tē kεmi nεε nuuŋ tsee mumkpaŋ kwaa lε ngo-o.

¹⁵ Se tuu tifi be tiiti le, “Nε dzeti yεεŋ, mfi kii kishee ki Befarasii mōō ki Hεrō-ō.”

¹⁶ Bōōŋ bee bε kintutu-u bēchi be yeti be be kii fiee filu, be tiiti le, “Tiitōō kii kishee

kini ni kifε tε mεεŋ baa ki kεmε kε kibe le kε.”

¹⁷ Jiso kεε fiee fi be tiiti kii fi, bii li bee laa, “Nε tiiti kii kibe le ki nε kεmi yε kε kii la? Nε mεεŋ baa ki nεŋ kε biee, mōō le nε kεε biee kε ni? Fi nuuŋ le bufii bunε mεεŋ bwεε saa ki gwiye kε ni?”

¹⁸ Nε kεmi lii nε tε nεŋ biee kε ni? Nε kεmi bintoōŋ nε tε woo biee kε ni? Nε kiimi yε biee kε ni?

¹⁹ Mfi wu ntē mbooyε tsée yi bibe le shinŋ bēniinŋ bēnchuki bētiinu ji, nε tē banche binke bi tē shε bi yisε bēŋkaa bε mε?” Be tuu le, “Yoofi ntsō bεfε.”

²⁰ Tuu bii li bee laa, “Kii tsée yi mfomēnyaanŋ yi bēniinŋ bee be ji bēnchuki bēnεε, nε bee nε banche binke bi shε bi yisε bēŋkaa bε mε?” Be tuu le, “Mfomēnyaanŋ.”

²¹ Se bii li bee laa, “Nε mεεŋ baa ki kεε kε biee ni?”

Jiso gwiye lii yi kinyεε li kitoŋ ki Besaida-a

²² Jiso bee bōōŋ bee bε kintutu-u tē lenchi be bo Besaida, bēniinŋ bamu bε bε kinyεε kimu lε wuu be lεkε le koŋ li ki-i le wōnche ki.

²³ Jiso kεmε ki li kibεnε-ε, dzō ki bee ki bo li kitoŋ kilu-u. Kwiye budii li lii yi ki-i, gεε tsanŋ li ki bwiŋ bii li ki-i laa, “O nεŋgōō biee ni?”

²⁴ Kinyεε kilu tsaaki lii liwe, ki biche ki tee le, “Ningōō bēniinŋ jibi jibi be dengi be nuuŋ si biti.”

²⁵ Jiso tuu gεε tsanŋ li lii yi wi wulu-u, mwε biche fwiinŋ, lii yee woo, nεŋ biee bichu bujōŋ.

²⁶ Jiso se tee li wuu le, “O giinggi fio fεkuuŋ, si o giinggi lε kiinŋ o ni tuu o lε li kito-onŋ kε.”

*Pita tō le Jiso nuuŋ Kinsofu ki Nyō tē kaache
(Maacho 16:13-20; Luk 9:18-21)*

²⁷ Jiso bee bōōŋ bee bε kintutu-u dza fe be giinggi li bitōŋ bi kimbe ki Kasaria Filipi. Le be ni be giinggi, se bii li bee laa, “Bēniinŋ kwengi le nuuŋ noo?”

²⁸ Be tuu le, “Bēniinŋ bamu kwengi baa le ε wε jōōŋ Nlisulidzōō, bamu le Elaja, bamu se kwengi le o nuuŋ ntomfōŋ wu Nyō wumu.”

²⁹ Se fiiki bii li bee laa, “Nε kwenji finε le nnuun noo?” Pita tuu le, “Ɔ nuun Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache.”

³⁰ Jiso chiinse li bee le kiin be ni mɔn be tee fini li wi kii wu ke.

*Jiso tee kii nwaani kwe yi gii kwi
(Maacho 16:21-28; Luk 9:22-27)*

³¹ Bɛchi tiifi bɔɔn bee bε kintutu-u tiiti kii yi yee le, “Nwanεwi kɛmi le nɛn bumfa nge, bɛniin bε sɛki kwɛɛn bε bɛte muntofi bε nɔn bε nɔn mɔɔ bɛniin bε tiifi bɛnchi bε Nyɔ-ɔ se faan wu. Be gii be wo wu, ke bo jo taa kaari bo li kwe-e.”

³² Tɛ tiiti bie bini li bee ni gbanaa. Pita se dzɔ wu bee wu cheekiyi, bɛchi wami wu li fiee filu-u.

³³ Jiso fiiki yi, biche bɔɔn bee bε kintutu-u, wan Pita tee le, “Dza mi lii Satan! Ɔ lemi yε le kimbe ki Nyɔ-ɔ kε. Ɔ lemɔɔ nuun le ki wiwo-on.”

³⁴ Se teen kintutu ki bɛniin le bε bɔɔn bee bε kintutu-u, tee li bee le, “Ɛ wi wɛki le ni biki mi, kε kɛmɔɔ le faan yi yee, too kintaan kee se bie mi.

³⁵ Nε kεε le wi wu bachi ntse we kii ni la, kε gii nεε lεε wu. Se nuun le, wi wu lεε ntse we kii mi mɔɔ kii nton wu dzeen kε banchɔɔ ntse wulu bu banchε.

³⁶ Ɛ bε banchε nshe yini chichi bε nyε li wi wu ji, wu tuu wu lεε ntse we, mben wulu ni nuun la?

³⁷ Fiee fi wi nuun go fiana yee lu nuun la?

³⁸ Nε kεε le ε wi kɛmi buya bu bie yε mi mɔɔ jε yɛn lenti le kingɔkε ki bifisi bie kini-i kε wε si wi wu chiingi li nyumi kε kwesi tuu buti jii bukwεε le kuun, mwε kεε le Nwanεwi gii naa kɛmε buya bε mwε tε mfi wu kaari wu bε le bunɔn bu Tee le bε bɛnchindaa bε Nyɔ bε wuuti.”

9

¹ Jiso tuu tee li bee le, “Ntee bɛn chɛɛn le, bɛniin bamu lemi baa feni bε nuun tɛ naa woo kintsi ki kwe-e fuki fε be nɛn bumfɔn bu Nyɔ-ɔ si bu bεε bε bunɔn bu buu nsin kε.”

*Mfisε yi Jiso fiiki
(Maacho 17:1-13; Luk 9:28-36)*

² Le jo ka busɔɔ, Jiso dzɔ Pita bee Jeen mɔɔ Joɔn bee be miri be gɛɛn li nkumε

wumu wu ngween li, be gɛɛn be nuun fe bebe. Be dza be nɛn si mfiε yi Jiso fiiki le be lii,

³ ndu yee nɛɛn, yi mienini yi yeki si nuun wi tsootse laankwiin yi nɛɛn.

⁴ Be dza be nɛn si Elaja bee Mɔɔse buse, be yeti bε Jiso.

⁵ Pita se dza tee li Jiso-o le, “Wi wu ntiife wu nyɔn, fi dzɔɔn fieε si tε baa feni ni. Gεε tε gwan bigɔɔnu bitεtu, kimu ni ki nuun ko, kimu ki Mɔɔse, kimu se ni ki nuun ki Elaja-a.”

⁶ Tɛ tiiti le kife jaan tɛ kɔɔ be nge tε tuu le kεε fiee fi nuun tee kε.

⁷ Nεε si tɛ mɛɛn yeti le, kiku dza ki shee ki baanyε be, jε se yɔ li kiku kilu linti le, “Wuni nuun Nwanεn wu shɛn. Nε wuki yɛɛn li wuu.”

⁸ Le be tuu bichi lɔɔ, be ti mɛɛn tuu kε le be nɛn bɛniin belu kε, be nɛn nεε nuun Jiso kwaa.

⁹ Le be dza li nkumε wulu-u be beki, Jiso chiinse li bee le kiin be ni tee fiee fi be nɛn li wi-i fuki fε Nwanεwi bo li kwe-e nsin kε.

¹⁰ Be woo le be kiri le be shɛn, be tɛti maa li yi yi bee laa mbochu li kwe-e wuni nuun la le.

¹¹ Be se dza be bii li wuu laa, “Ɛ kii la fi bɛniin bε tiifi bɛnchi kwenji le Elaja kɛmi le saa bε se Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache se bε?”

¹² Jiso tuu li bee le, “Fi fieε chɛɛn le Elaja gii naa saa bε nache bie bichu bi to si bi tɛ nuun. Se nuun le, ε kii la fi bε tɛ tseε le Nwanεwi kɛmi le naa nɛn bumfa nge, bɛniin se faan wu?

¹³ Se nuun le, ntee bɛn le Elaja bεε kitun, bɛniin se fε baa fiee fi be kɔngisi bε wu. Fi fieε si bε tɛ tseε kii wu.”

*Jiso tε buu fiana yi tii li nwan wumu
(Maacho 17:14-21; Luk 9:37-43a)*

¹⁴ Le Jiso bee bɔɔn bee bε kintutu-u bɔɔ be bo fε bɔɔn bε kintutu-u bamu tɛ nuun, nɛn ε kintutu ki bɛniin le nge kɛnε be, bɛniin bamu bε tɛ tiifi bɛnchi bε Nyɔ-ɔ tɛchini bie bee be.

¹⁵ Mfwaa mumkpan, si kintutu kichu tɛ nɛn Jiso le, ki dzake nge, ki letε ki gɛɛn ki yesi wu.

¹⁶ Bii li bee laa, “Nε tɛchini bie bε be kii la?”

¹⁷ Wi të tuu li wuu li kintutu kɛɛ linti le, “Wi wu Ntiife, mbee mbe be ɲwanɛɲ fɛ wɛ-ɛ kife fiana yimi yɛɛ li wuu bwin, yi ti feti wi to kibere.

¹⁸ Fiana yilu bɛɛ yi choofi wu yi tundi wu fɛkwiin, bɛfuu buti wu lɛ wa, bɛkini bige, dzɛti nɛchi. Mi nteeɔ le bɔɔɲ bo bɛ kintutu-u buu fiana yilu, be mɔɲ nsin.”

¹⁹ Le Jiso woo lɛ, tee li bee le, “E ee! Kingɔkɛ ki mɛɛɲ ki gɛɛ kɛ shɛɲ li Nyɔ-ɔ kɛ kini. Ngii nuun tɛɛben ɲgɛɛɲ mbo bun? Ngii ɲkan shɛɲ bɛ ben ɲgɛɛɲ mbo bun? Bɛ yɛɛɲ bɛ ɲwan wulu fɛni nɛ nyɛ li mi-i.”

²⁰ Be se dzɔ ɲwan wulu be bɛɛ bɛ wu fɛ Jiso-o. Le fiana yilu ɲɛɲ Jiso, yi bieɛ yi chofi ɲwan wulu mfwaɛ mumkpan we fɛkwiin bingisi fɛ, bɛfuu buti wu lɛwa.

²¹ Jiso bii li te ɲwan wulu-u laa, “Fieɛ fini tɛ bɛchi mfi wu la?” Tuu le, “Fi tɛ bɛchi fɛ tɛ mɛɛɲ bwi.

²² Fiana yilu bachɛ yɛɛ wu li kinga-a li kinga-a fɛ wi-i mɔɔ lidzɔɔ, yi leki le yi wo wu. ɔɔ nuun ɔ fɛ fieɛ, nlekɔɔ wɛ, ɔ kɔɔ nshiin bɛ bee, ɔ fi bee.”

²³ Jiso bii li wuu laa, “Le nnuun mfɛ fieɛ ni? Nuun mfɛ fieɛ fichu li wi wu gɛɛ shɛɲ li mi-i.”

²⁴ Mfwaɛ mumkpan te ɲwan wulu wan lɛwe ɲge le, “Mi ɲgɛɛɔ shɛɲ li Nyɔ-ɔ. Fɛɛ ntuu ɲgɛɛ yaa lɛ.”

²⁵ Le Jiso ɲɛɲ si kintutu ki bɛniin lɛ letini ki bɛɛ ki banchi fɛ tɛ nuun, wan fiana yi tii yilu, tee le, “Wɛ, fiana yi tii yini yi feti ɲwan wuni tɛ yɔ kɛ tɛ woo bieɛ kɛ, ntiitɔɔ li wɛ-ɛ le, boche li ɲwan wuni-i, ɔ gɛɛɲ. Kiin ɔ ni tuu ɔ lɛ li wuu kɛ.”

²⁶ Fiana yilu wan lɛwe ɲge, yi ka yi chofi ɲwan wulu, yi ton fɛkwiin lɛ dze yi bifi, yi bo li wuu bwin. Gin fɛkwiin si gwini chi wi lɛ. Le bɛniin ɲge ɲɛɲ lɛ, be tee le, “Wu kwio kitun!”

²⁷ Jiso kɛmɛ wu li kibɛnɛ-ɛ tsaaki wu len we.

²⁸ Le Jiso bee bɔɔɲ bee bɛ kintutu-u gɛɛɲ be lɛ li yih, be bii li wuu lɛ jin lɛ jin laa, “E kii la fi tɛ bee tɛ mɔɲ nsin le tɛ buu ɲwanɛɲ kinjundi wulu?”

²⁹ Tuu li bee le, “Fieɛ fi nuun fi buu ɲwaani wuni nchindaa nuun nlekɛ li Nyɔ-ɔ kwaa. Nuun fieɛ fimu fi chichi tɛ buu wu kɛ.”

Jiso tuu tee kii ɲwaani kwe yi gii kwi (Maacho 17:22-23; Luk 9:43b-45)

³⁰ Be tɛ dza fɛ be ka dze yi Galili, ɛ Jiso tɛ wɛki yɛ le wi kɛɛ kɛ,

³¹ kife tɛ dengi tiifi bɔɔɲ bee bɛ kintutu-u. Tɛ tiifi be le bɛniin gii be nyɛ ɲwanɛwi li tsan yi bɛniin li be wo wu. Ke bo jo taa, bo li kwe-e.

³² Le tee lɛ, be ti mɛɛɲ ki kɛɛ kɛ fieɛ fi tɛ tiiti kɛ, kife be tɛ chendi mbifu li wuu.

Wi wu nyɔɲa nuun noo?

(Maacho 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Be gɛɛɲ be bo Kapanun, le be lɛ be ni be nuun li yih, Jiso bii li bee laa, “Nɛ bee nɛ tɛchini bieɛ lɛ dze kii la?”

³⁴ Be ba nshiin, kife be tɛ dengi lɛ dze be tɛchini li yi yi bee laa wi wu limfwe nuun noo le.

³⁵ Jiso shee fɛkwiin, teen bɛ yoofi ntɔɔ bɛfɛ baa tee li bee le, “E wi wɛki le ni nuun wi wu limfwe, kɛ kɛmi le dzɔɔ yi yee le wɛ wi wu kinshiingi mɔɔ wi wu nindi li bɛniin bɛchu-u.”

³⁶ Le tee lɛ, dzɔ ɲwan wu bwi leeki lɛ bee lɛnti, tuu dzɔ too wu bɔ tee li bee le,

³⁷ “E wi fi ɲwan si wuni li bukoon bwe-ɛɲ, kɛ wu fio nuun mi. Wi wu fi mi, kɛ mɛɛɲɔ ki fi kɛ nuun mi kwaa kɛ, wu fio nuun wi wu ton mi.”

Ɛ wi baanini yɛ wɛ kɛ, kɛ mwɛ fɛɛɔ wɛ (Luk 9:49-50)

³⁸ Jɔɔɲ tee li wuu le, “Wi wu Ntiife, tɛ bee tɛ ɲɛɲ wumu teenyi bukoon bwo se busi bɔɔɲ bɛ kinjundi-i li bɛniin li, tɛ loose wu, kife nuun yɛ wi wusɛɲ wu kintutu kɛ.”

³⁹ Se nuun le, Jiso tɛ tuu li bee le, “Nɛ loose kɛ ɲwaani wɛɛ wi kɛ. Nɛ kɛɛ lɛ ɛ wi feti mfin teenyi bukoon bwen, kɛ mwɛ nuun yɛ wi wu nuun tuu ni baanini mi kɛ.

⁴⁰ Ɛ wi gwii yɛ bɛ bee kɛ, kɛ mwɛ fɛɛɔɔ bee.

⁴¹ Ntee ben chɛɛɲ le, ɛ wi nyɛ mɔɔ nuun fika fi dzɔɔ lɛ li be-ɛɲ le nɛ won kife bɛ teenyi baa ben le bɛniin bɛ Krai lɛ, kɛ nuun mwɛ tɛ naa foo kinderi kee lɛ dzɛ chichi-i kɛ.”

Bieɛ bi nuun bi fɛ bɛniin se ni be feti bieɛ bibifi

(Maacho 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² Jiso tuu tee le, “E wi fɛ ɲwan mumkpan li kintutu ki bɔɔɲ bɛ bwi bɛ gɛɛ shɛɲ li mi-i

bani we li bibifi-i, ke fi dzɔɔ fiɛ le wɛɛ wi-i le be shiinjɛ jeni chi nɔɔa li kimi kee li, be bachɛ wu li dzɔɔ yi nyɔɔa.

43-44 Fi tuu fi nuun le, ɛ kibɛnɛ ko feti le ɔ ni ɔ feti bubieɛ, ɔ sonde kibɛnɛ kilu. Fi dzɔɔ le ɔ le li ntse wu kimake-ɛ be kibɛnɛ kinƙɔsi, yeki fe ɔ nuun ɔ ni ɔ nuun be bibɛnu bio bichu ɔ tuu ɔ gɛɛn fe wi wu kimake-ɛ wu duti nyimu nsin.*

45-46 Ɛ kikaɔ ko feti le ɔ ni ɔ feti bubieɛ, ɔ sonde kikaɔ kilu. Fi dzɔɔ le ɔ le li ntse wu kimake-ɛ ɔ mɛndi, yeki le ɔ kɛmɛ bikaa bichu be se lɔɔ wɛ fe wi wu kimake-ɛ.

47 Ɛ lisi cho feti le ɔ ni ɔ feti bubieɛ, ɔ buu lisi chilu. Fi dzɔɔ le ɔ le li bumfɔɔ bu Nyɔ-ɔ be lisi chimumkpaɔ, yeki fe ɔ ni kɛmɛ lii chichi, be se lɔɔ wɛ fe wi wu nyɔɔa-a.

48 Kintsii kini nuun ki bimuunu jii beniinj fe bi tɛ naa kwi kɛ, wi tɛ naa nyinj fe kɛ.

49 Nɛ kɛɛ le wi gii naa wu mɔɔ wi kwikwi nɛɛ si be ti kusi fieɛ be ntɔɔ le.

50 Ntɔɔ ti nuun fieɛ fi dzeɛn, fi se fieɛ le, ɛ me to n'yike nsin, ɔ gii ɔ geɛn be me se me kaari me yike? Nɛ nuun yeɛn si ntɔɔ mɛ yiki, wi bee wi se ni be nuun li mbɛɛngii li.”

10

*Kii ŋkoɔu be kwɛɛn
(Maacho 19:1-12; Luk 16:18)*

1 Jiso se dza fe, gɛɛn kimbe ki Judiya-a, lenchi Dzɔɔ yi Joodaan gɛɛn luwin. Bintutu bi beniinj le tuu bi banchi bi beɛ le wuu, tiifi be nɛɛ si tɛ shiinj tiifi.

2 Befarasii dza be be le be mɔnche wu, be bii li wuu laa, “Nchi beɔ le nuun wi kooɔ be kwɛsi ni?”

3 Jiso kaari bii tɛ li bee laa, “Mɔɔse tɛ nye nchi le nɛ ge la?”

4 Be tuu le, “Mɔɔse tɛ gɛɛ le nuun wi kooɔ be kwɛsi. Ɛ kungɛ lɔɔ, tseɛ kinwaati ki doonchi le wu kooɔ be wu, nye li wuu.”

5 Jiso tuu li bee le, “Tɛ nuun kii bikoo bine bi tɛmɛ bi Mɔɔse tɛ tseɛ nchi wuni li be-ɛɛn.”

6 Se nuun le, tɛ nuun fɛmbɛɛche-ɛ mfi wu Nyɔ tɛ tɔɔ bieɛ, tɛ tɔɔ nuun nyun bee kwɛɛn. Si tɛ tɔɔ le, tee le,

* 9:43-44 Binwaati bi fichi bimu taa fini bi tuu bi taa tɛ lejin le 46 le, “Kintsii kini nuun ki bimuunu jii beniinj fe, se wi tɛ naa nyinj fe kɛ.”

7 ‘Ɛ kii fini fi nyun gii shɛ tee bee ni taashɛ bee kwɛsi,

8 be befe se to wi mumkpaɔ.’ Nɛɛɛ, be mɛɛn ye beniinj befe kɛ, be baa dɛɛni wi mumkpaɔ.

9 Fi se nuun le, fieɛ fi Nyɔ taashɛ, kiinj wi ni mɔɔ ŋgatiɛ kɛ.”

10 Le Jiso bee bɔɔɔ bee be kintutu-u gɛɛn be ni be nuun li yih, be ka be bii li wuu kii fieɛ filu.

11 Tuu li bee le, “Mɔɔ nuun noo wu kooɔ be kwɛsi wu dzɔ wumu, kɛ wu feɔ bubieɛ li kwɛsi-i li ŋgimu be kwɛɛn wumu-u.

12 Ɛ kwɛɛn bo li nyumi-i, wu gɛɛn wu giɔ be nyun wumu, kɛ wu feɔ bubieɛ li nyumi-i li ŋgimu be nyun wumu-u.”

*Jiso tiinj mwe li bɔɔɔ be bwi
(Maacho 19:13-15; Luk 18:15-17)*

13 Beniinj tɛ dza be beɛ be bɔɔɔ le Jiso-o le koɔ li bee, bɔɔɔ bee be kintutu-u wami be.

14 Le Jiso ŋɛɔ le, shɛɔ tɔɔ wu, tee li bee le, “Gɛɛ yeɛn bɔɔɔ be bwi ni be beɛ le mi-i, nɛ bange kɛ be kɛ, kife bumfɔɔ bu Nyɔ-ɔ bwɛɛ nuun li beniinj si bani-i.

15 Ntee beɔ cheɛn le, ɛ wi mɛɛn ki fi kɛ bumfɔɔ bu Nyɔ-ɔ si ŋwan wu bwi kɛ, mwe tɛ naa mɔɔ le le bumfɔɔ bulu-u kɛ”.

16 Si tɛ tee le, dzeti be kokini li guu, giki tsan li bee, tinji mwe li bee.

*Jiso bee wi wu kwa
(Maacho 19:16-30; Luk 18:18-30)*

17 Jiso dza le giɔɔɔ, wi wumu letɛ be tɔɔ nɔɔ wu lii bii li wuu laa, “Wi wu Ntiife, wɛ wu wi wu dzeɛn, fieɛ fi ŋkɛmi le mfe nse ŋkɛmɛ ntse wu kimake nuun fi la?”

18 Jiso bii li wu laa, “Ɔ teenyi mi le wi wu dzeɛn kii la? Wi nuun ye lu wu nuun wi wu dzeɛn kɛ. Ɛ nɛɛ Nyɔ kwaa yi nuun wi wu dzeɛn.

19 Mɔɔ ɔ kiiɔ bɛnchi be nuun le, ‘Kiinj ɔ ni wo wi kɛ, kiinj ɔ ni giɔɔ be kwɛɛ wi kɛ, kiinj ɔ ni yi bieɛ kɛ, kiinj ɔ ni len le nsa wu binseɛ le lejin kɛ, kiinj ɔ ni fe kimfi kɛ, mɔɔ le ɔ ni ɔ guundi chaa be na?’ ”

20 Wi wulu tuu li Jiso-o le, “Wi ntiife, bɛnchi bani bechu nte mbɛchi ŋkichi be mɛɛn sɔɔnɛwi.”

²¹ Jiso biche wu ni fwiin, kaonji wu, tee li wuu le, “Fiee she fiee fimumkpan fi o meenjo o fe. Gene o kabε biee bi o kemi bichu, o gache kwa wulu li beniiin be kifoo le, o se kemε bulofu nuun liboo. Oo fe le, o se be o ni o biki mi.”

²² Le Jiso tee le, wi wulu woo, soo bilii, fiiki yi yee dza giingi nshiin nshiin, kife tε kemi kwa nge.

²³ Jiso dza fiiki yi biche bōon bee be kintutu-u, tee li bee le, “Fi gii fi tεmi nge le beniiin be kwa le li bumfon bu Nyō-o.”

²⁴ N'yoru wulu fieengi bōon bee be kintutu-u. Jiso tuu tee li bee le, “Bōon ben, fi tεmi nge fe wi-i* le le li bumfon bu Nyō-o!”

²⁵ Fi fiee tsekε fe kikuun nuun ki le le fioon yi nsara-a yeki fe wi wu kwa nuun le li bumfon bu Nyō-o.”

²⁶ Be woo le fi se fieengi be nge, be tuu be njanje be tee le, “E fi nuun le, noo se naa bo lu?”

²⁷ Jiso kaari biche be, tee le, “Fini nuun fi yaa wiwon, se nuun le fi tε nyε tε yaa Nyō kε, kife Nyō nuun yi fe fiee fichu.”

²⁸ Pita se dza tee li Jiso-o le, “Biche o nge, tε chine baa biee bichu tε tuu tε biki wε.”

²⁹ Jiso tuu li wuu le, “Ntee wε cheen le, wi nuun ye lu wu chine yih ye, kε benwaani, kε dzεmi yee, kε ni, kε tee, kε bōon bee, kε yēh yee, le wu chinoo kii mi mao nton wu dzeen wu kii Nyō,

³⁰ wu nuun tε nuun le kemε yih mao benwaani, mao dzemi, mao beni, mao bōon, mao yēh li ntse wu dεeni foo nkemε kinga gwii sin kε. Beniiin gii be tuu be ni be biindi tε bikaa le wuu jin, ke tuu nuun li mfi wu ntse wu bee li, nε kemε ntse wu kimake.

³¹ Se nuun le, beniiin nge be nuun limfwe dεeni gii be nuun lejij, be nge be nuun lejij dεeni to limfwe.”

*Jiso tuu tee kinga kitεtε kii kwe ye
(Maacho 20:17-19; Luk 18:31-34)*

³² Jiso bee bōon bee be kintutu-u dza be dzo dze, be yeki Jerosalen tuuti mbaan. Bōon bee be kintutu-u tεti maa. Beniiin be tε biki wu, tε kemi chεnε. Jiso tuu dzo bōon bee be kintutu-u be yoofi ntsa befε baa bee be cheekiyi se tuu tiiti be fiee fi gii fi ka be wu.

³³ Tee li bee le, “Yike yεen nε woo, tε yeki baa tε giingi Jerosalen be giingi baa be nyε Nwanewi li tsan yi bete muntofi be nōja be nōja mao beniiin be tiifi benchi be Nyō-o, be saa wu be sonde le be wo wu, be nyε wu li tsan yi bito-on,

³⁴ be ni be choosi wu, be kwiyi wu be budii, be ni be tuki wu, be se wo wu, ke bo jo taa, bo li kwe-e.”

*Jeen bee Jōon lekε bintindu bi nōja bi nōja li
Jiso-o
(Maacho 20:20-28)*

³⁵ Jeen bee Jōon be tε nuun bōon be Dzebēdii dza be kingi be be Jiso limfwe be tee li wuu le, “Wi wu Ntiife, fiee fiee lu fi tε wεki le o fe li bee li.”

³⁶ Jiso bii li bee laa, “Nε wεki le mfe la li be-en?”

³⁷ Be tuu le, “Tε wεki baa le ke mfi wuo shee li kabara wu bunōja bwo-o, tε shee li bintindu-u bi nōja bi nōja, wi wumu le kibεnε ko ki kigōnε-ε, wumu le kibεnε ki kimεsε-ε.”

³⁸ Se nuun le, Jiso tε tuu li bee le, “Nε kii ye fiee fi nε biiti kε. Nuun nε won fika fi nge-ε fi ngii n'won, kε nε le li nwaani nge wu nyōja wu ngii nle wuni ni?”

³⁹ Be tuu li wuu le, “Tε nuun tε fe.” Jiso tee li bee le, “Nuun nε won fika fi nge-ε fi ngii n'won, kε nε le tε nwaani nge wu nyōja wu ngii le lu wuni.

⁴⁰ Se nuun le li nshewu le kibεnε ken ki kigōnε-ε kε le ki kimεsε-ε nuun ye kintsii ken le nyε li wi-i kε. Bintsii bilu bie li beniiin be be nache li bee.”

⁴¹ Le kinke ki bōon be kintutu-u be Jiso be yoofi baa tuu be woo kii fiee filu shēn tōn be be Jeen bee Jōon.

⁴² Jiso se teen be bechu be be, tee li bee le, “Mao nε kii baa le beniiin be sēki tēen yimi ti shiiti li beniiin bebee be bito-on, beniiin be nōja be nōja bebee doonchi bunga le bee lewe ni?

⁴³ Fieε kemi ye le fi ni fi nuun li be-en linti kε. Wi wu wεki le ni nuun wi wu nyōja le be-en lenti kemi le ni nuun wi nindi li be-en bu nimu.

* **10:24** Binwaati bi fichi bimu kemi feni le, “Li wi wu gεε bufii li kwa...”

⁴⁴ Wi wu wɛki le ni nuuŋ wi wu limfwe li be-en linti, kɛ kɛmɔɔ le ni nuuŋ mfwa wu wi kwikwi.

⁴⁵ Nɛ kɛɛ le Nwanɛwi ti mɛɛŋ ki bɛ kɛ le bɛniin ni be nindi li wuu kɛ. Tɛ bɛ nuuŋ le nin li bɛniin li, nyɛ ntɛ we soo bɛniin nge li tsan yi kwe-e.”

*Jiso gwiye lii yi Batimayu wu tɛ nyɛɛ
(Maacho 20:29-34; Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Be dɛndɛ be bɛ be bo li kitoŋ ki Jeriko-o. Le Jiso ni tuu dzɛti fe, bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu mɔɔ kintutu ki bɛniin lɛ ki nɔŋa, be nɛŋ kinyɛɛ kimu ɛ ki shee li ngeme yi dze-e ki lɛki biee bukoon le Batimayu, nwanɛ Timayu.

⁴⁷ Le woo le ɛ Jiso wu Nasarɛ, bɛchi dzɛŋgi le, “Jiso, Nwanɛ kini ki Mfɔŋ Daafi, kɔɔ nshiin bɛ mi.”

⁴⁸ Bɛniin nge dza be bɛchi be wami wu, be tiiti le make. Se nuuŋ le, tɛ tuu mɛɛshi dzaan le, “Nwanɛ kini ki Mfɔŋ Daafi, kɔɔ nshiin bɛ mi.”

⁴⁹ Jiso len, tee le be teen wu. Be se teen kinyɛɛ kilu be tee le, “Kɛmɛ shɛn, dza we, teenyɔɔ wɛ.”

⁵⁰ Kinyɛɛ kilu lɔŋ ndu ye fɛkwiin, ki jin liwe ki gɛɛŋ fɛ Jiso-o.

⁵¹ Jiso bii li ki-i laa, “Ɔ wɛki le mfɛ la li wɛ?” Se kinyɛɛ kilu tuu le, “Wi Ntiifɛ, n'wɛkɔɔ le nɛŋ biee.”

⁵² Jiso se tee li ki-i le, “Ɔ giingɛ fio. Shɛn yi ɔ gɛɛ li mi-i fɛ yɛɛ ɔ tɛmi.” Mfwaa mumkpan, lii yi ki woo, ki tuu ki nɛŋ biee, ki dza ki biki Jiso fɛ tɛ giingɛ.

11

*Bɛ fi Jiso Jɛrosalɛŋ si Mfɔŋ
(Maacho 21:1-11; Luk 19:28-40; Jɔɔŋ 12:12-19)*

¹ Le Jiso bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u ni be fɛɛshi Jɛrosalɛŋ fɛ be tɛ nuuŋ li bintsii bi Bɛtfaj lichin bɛ bi Bɛtani bi nuuŋ lichin li Nkumɛ wu Biti bi Oli-if, buu bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u bɛfɛ toŋ,

² tee li bee le, “Gɛnɛ yɛɛŋ li kintsii ki nuuŋ limfwe kii yɛ, si nɛ gii nɛ ni nɛ lii fe ni, mfwa mumkpan, nɛ gii nɛ nɛŋ nwanɛ

sɔmbwaa ɛ bɛ kan, wi mɛɛŋɔɔ saa kɛ le bɛŋ li wuu liwe kɛ, nɛ fanchɛ nɛ bɛ bɛ wu.

³ Ɛ wi bii li be-en laa nɛ fanchi kii la le, nɛ tuu le Te Kikoo kɛmɔɔ fiee fi fɛɛ bɛ wu, gii kaari tuu wu lijɛŋ dɛɛŋ dɛɛŋ.”

⁴ Be se dza be gɛɛŋ be nɛŋ nwanɛ sɔmbwaa wulu ɛ bɛ kan wu fɛ fween wu yih yimi lɛ dze. Be se fanchɛ wu.

⁵ Si be tɛ fanchi lɛ bɛniin bamu bɛ tɛ lemi fe bii li bee laa, “Nɛ fanchi nwanɛ sɔmbwaa wɛɛ kii la?”

⁶ Be se tee li bee fiee fi Jiso bee tee. Be chinɛ li bee be gɛɛŋ bɛ wu.

⁷ Be bɛ bɛ wu fɛ Jiso-o, be deerɛ ndu yi be li sɔmbwaa wulu-u liwe, Jiso bɛŋ li wuu.

⁸ Bɛniin nge tɛ gikisi ndu lɛ dze, bamu bonyi yɛŋɛ yi bitɛ libuka be gikisi tɛ lɛ dze.

⁹ Bɛniin bɛ tɛ giingɛ Jiso limfwe mɔɔ bɛ tɛ biki lɛjin tɛ wuuyi le, “Yiyi-i, yiyi-i, yiyi-i, kiyɔni nuuŋ li Nyɔ-ɔ looo! Nyɔ tiin yɛ mwɛ li wi wu bɛɛ li bukoon bu Taa lɛ looo!”

¹⁰ Nyɔ tiin yɛ mwɛ li bumfɔŋ bu taa wusɛŋ wu Daafi-i bu bɛɛ li looo, mpiaru nuuŋ li Nyɔ-ɔ yi liboo li looo, yiyi-i, yiyi-i, yiyi-i!”

¹¹ Jiso se gɛɛŋ fɛsi Jɛrosalɛŋ lɛ li yih yi muntofi, bichɛ nɛŋ si biee bichuchu nuuŋ. Le mɛrisi lɔɔ nuuŋ si mfi tɛ ka lɛ, bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u bɛ yoofi ntɔ bɛfɛ baa dza be gɛɛŋ Bɛtani.

*Jiso tsoŋ kiti kimu
(Maacho 21:18-19)*

¹² Butuu bo bu woo Jiso bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u dza Bɛtani be tuu be giingɛ Jɛrosalɛŋ dzeɛŋ tɛ wuu wu.

¹³ Lɔŋ lii nɛŋ kiti kimu limfwe mfiin ki bɛ ti shiin bɛ jii, ki bɔchi bɛ bibɛ.† Se dza giingɛ fe le nɛŋ laa nuuŋ nɛɛ kɔ fiee li ki-i jii le. Le gɛɛŋ bo fe ti mɛɛŋ ki nɛŋ kɛ fiee li kii kɛ, nɛŋ nuuŋ bibɛ kwaa, kifɛ tɛ nuuŋ yɛ mfi wu ki ti wundi kɛ.

¹⁴ Se tee li kiti kilu le, “Kiin wi ni naa tuu ka ji fiee li wɛ-ɛ kɛ.” Si tɛ tee lɛ bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u woo.

*Jiso koon bɛniin bɛ waan li yih yi muntofi yi Nyɔ-ɔ
(Maacho 21:12-17; Luk 19:45-48; Jɔɔŋ 2:13-22)*

* **11:9** N'wuuyɛ wuni nuuŋ lɛ jɛ yi Grik le, Hoshana † **11:13** Kiti kini nuuŋ ki bɛ teenyi lɛ jɛ yi bala le, “fig”.

¹⁵ Be dza be gɛɛŋ be fɛsi Jɛrosalɛŋ Jiso se gɛɛŋ lɛ li yih yi muntofi-i bɛchi kungɪ bɛniin bɛ tɛ feti wan fe. Tɛ kungɪ lɛ bachi mɔɔ bidan bi bɛniin bɛ tɛ fikisi kwa-a, mɔɔ bintindu bi bɛniin bɛ tɛ kabini bibimu-u.

¹⁶ Tɛ mɛɛŋ tuu kɛ le bɛŋ le, wi too fiee danse bɛ fi li yih yi muntofi kɛ.

¹⁷ Se tɛ tiifi bɛ tiiti le, “Mɔɔ bɛ tɛ tsɛɛ Nyɔ tiiti le, ‘Yih ye bɛ gii bɛ ni bɛ teenyi le yih yi nɛkɛ li Nyɔ-ɔ li tɛɛŋ chichi-i?’

Se nuun le, nɛ fiiki baa yih yi to ntuun wu bɛyi.”

¹⁸ Le bɛte muntofi bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa bɛ bɛniin bɛ tɛ tiifi bɛnchi woo lɛ be se tuu be wɛki dze yibe gii be wo wu le. Be tɛ kɛmi chɛnɛ li ŋ'wo wuu kifɛ kintutu ki bɛniin lɛ kɛɛ kichu tɛ wuki ntiifɛ we bimfimu wondini be.

¹⁹ Le tuu ni nuun lɛ fɛmfo-o, Jiso bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u bo li kiton kilu-u.

Ntiifɛ wu dzɛti li kiti ki Jiso tɛ tso-ɔŋ (Maacho 21:20-22)

²⁰ Jiso bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u bo be kɛti fɛŋwɛɛ, bɛ ŋɛŋ kiti kɛɛ ɛ ki wɔɔbɛ kichu ki shee ki bo li gɛɛŋ li.

²¹ Pita kimi fiee fi tuu fi ka, kween li Jiso-o le, “Wi wu Ntiifɛ, ŋɛŋ si kiti ki ɔ tuu ɔ tson kɛɛ si ki wɔɔbɛ kitun.”

²² Jiso se tee li bɛ bɛchu-u le, “Gɛɛ yɛɛŋ shɛŋ li Nyɔ-ɔ.

²³ Ntee bɛŋ chɛɛŋ le, ɛ wi tee li ŋkumɛ wuni-i le, ‘Mubɛ fɛni ɔ gɛɛŋ ɔ we li dzɔɔ yi nyɔŋa’, ɛ tiiti lɛ mɛŋini yɛ li shɛŋ yee li kɛ, nuun ɛ wu bɛŋ le fiee fi tiiti nuun fi ji, wu mubɛ.

²⁴ Bɛdɛɛni, ntee bɛŋ chɛɛŋ le, fiee fichu fi nɛ lɛkɛ li Nyɔ-ɔ, ɛ nɛ bɛŋ le nɛ kɛmɛ baa kitun, kɛ nɛ gii nɛ kɛmɛ.

²⁵ ɛ nɛ lɛŋ le nɛ lɛkɛ li Nyɔ-ɔ, ɛ nuun le wumu kɛmi wumu lɛ shɛŋ, feeki wu. Nɛ feti lɛ kifɛ Baa wunɛ wu nuun liboo gii ni fekisi tɛ bibifi binɛ. [

²⁶ ɛ nɛ mɛɛŋ ki feeki kɛ bibifi bi bɛniin bamu-u kɛ, Baa wunɛ wu nuun liboo nuun tɛ dzɛŋ le ni fekisi tɛ binɛ kɛ.]”[‡]

Be bii fɛ bunga bu Jiso-o bo (Maacho 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Jiso bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u tɛ tuu be bɛ be lɛ Jɛrosalɛŋ. Le ni tuu dɛŋgi fɛ yih yi muntofi, bɛte muntofi bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa bɛ bɛniin bɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ mɔɔ bɛniin bɛ sɛki kwɛɛŋ dza be bɛ be ŋɛŋ wu,

²⁸ bɛ bii li wuu laa, “ɔ dzɔ bunga fɛŋ bu ɔ feti bieɛ bini? ɛ noo wu nyɛ wɛ bunga bulu le ɔ ni ɔ feti bieɛ bini?”

²⁹ Jiso tee li bee le, “Ŋgii mbii fiee li be-ɛŋ fimumkpan, nɛ tuu mi, nse ntuu ntee bɛŋ wi wu nyɛ bunga le ni mfeti bieɛ bini.

³⁰ ɛ noo wu tɛ nyɛ Jɔɔŋ bunga se lisi bɛniin li dzɔɔ? ɛ Nyɔ mɔɔ wi wu laan we le? Tee yɛɛŋ mi ŋ'wool!”

³¹ Be se bɛchi bɛ tɛchini li yi yi bee le, “ɛ tɛ tuu le ɛ Nyɔ, se bii li bee li laa, ɛ la fi tɛ fɛ, se tɛ mɛɛŋ ki bɛŋ kɛ li Jɔɔŋ li kɛ?”

³² ɛ nuun le tɛ tuu le ɛ wiwon wu nyɛ, nuun fi ji ni?” Be tɛ chɛndi bɛniin kifɛ bɛniin bɛchu tɛ bɛŋ le Jɔɔŋ tɛ gbɛngi nuun ntomfɔŋ wu Nyɔ.

³³ Bɛdɛɛni, be se tuu li Jiso le, “Tɛ kii yɛ kɛ.” Jiso se tuu tee li bee le, “Kɛ nuun ntɛ ntee tɛ bɛŋ wi wu nyɛ mi bunga le ni mfeti bieɛ bini kɛ.”

12

Nganɔaa kii bɛniin bɛ wi tɛ gɛɛ li wɛ (Maacho 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Jiso se dza bɛchi yeti li bee lɛ nganɔaa li le, “Wi wumu tɛ nin wɛ wu muntaan mu bɛ feti mbiin lu, ton mban kɛnɛ, se chin kisɔ ki bɛ gii bɛ ni bɛ seendi muntaan mulu le mbiin buti, gwan kikɔ li wi wu kiichi wɛ wulu, gɛɛ bɛniin li wɛ wulu-u, se dza gɛɛŋ li kiton kimu-u.

² Le mfi wu bɛ ti kee mu bɛ wu kɔchɛ, ton ŋwani wu nimɛ wumu lɛ bɛniin bɛ tɛ gɛɛ wɛ li bee baa le be nyɛ wu mwee muntaan le be bɛ mu.

³ Le gɛɛŋ, be tuu be kɔɔ wu be too wu, be koon bɛ wu, to lijɪŋ bɔ kilɛɛ.

⁴ Wi wu wɛ wulu se tuu ka ton ŋwani wu nimɛ wumu, le gɛɛŋ, be ka be too wu be tɔ wu kikoo, be chɔɔri wu.

⁵ Se tuu ka ton wumu, be wo wu buwo. Se tuu nɛɛ ton bamu ŋge mumkpan mumkpan, be too bamu, be woyɛ bamu.

[‡] 11:26 Se nuun le binwaati bi fichi bimu bi bɛ tɛ saa tsɛɛ jɛ Nyɔ fɛ kɛmiyɛ kinɛke kini kɛ.

⁶ Tonj nsiinj be she nuunj njwanj mumkpanj, wuni se nuunj njwani nuunj shénj yee tɛ mɛɛshi tonj wu le bee, beechi le be gii be gɛɛnj be guunj kwiinj li njwani wulu-u.

⁷ Le gɛɛnj, bɛniinj belu tuu be tee li yi yi bee le, ‘Wuni wɛ kinjila ki wi wu wɛ wuni-i, bɛ yɛɛnj tɛ wo wu, bishɛyɛ bilu se ni bi nuunj bisɛnj.’

⁸ Be se kɔɔ wu, be wo wu, be buu wu be lɔnj wu le mba-anj lɛkuunj.”

⁹ Le Jiso tee lɛ, se bii laa, “Fiee fi wi wu wɛ wuni nuunj fɛ, nuunj la? Gii bɛ lɛɛshe bɛ bɛniinj balu bu lɛɛshe, gɛɛ nuunj bɛniinj bɛ detɛ li wɛ wulu-u.

¹⁰ Nɛ mɛɛnj baa ki teenj kɛ kintsii kini le Kinjwaati ki Nyɔ-ɔ ni? Bɛ tsɛɛ le, ‘Tɛtɛ chi bɛniinj bɛ njwanu tɛ faanj, tɛ tuu chi dza chi to tɛtɛ chi boo chi yi-i.

¹¹ Fini nuunj mferu wu Taa, bɛniinj se bichi be tii wa.’ ”

¹² Bɛniinj baa woo njangaa chini, be se kɛɛ le Jiso waɔ nuunj li bee. Be se wɛki le be kɔɔ wu, be chɛndi nuunj kintutu ki bɛniinj le ki tɛ nuunj fɛ. Be se chinɛ li wuu, be dza be giingj.

*Bɛ terɛ Jiso kii kinjwaati ki sofe
(Maacho 22:15-22; Luk 20:20-26)*

¹³ Bikoo bi kwɛɛnj lɛ dza bi tonj Bɛfarasii mɔɔ bɛniinj bamu bɛ kintutu ki Mfɔnj Hɛrɔ le be gɛɛnj be terɛ Jiso be kɔɔ wu li n'yɔru wɛ-e.

¹⁴ Be bɛ be tee li Jiso-o le, “Wi wu ntiifɛ, tɛ ti kii le ɔ shiinj ɔ tiiti nuunj chɛɛnj, kifɛ ɔ chɛndi yɛ wi lii kɛ, mɔɔ mwɛ nuunj noo le. ɔ tiifi chɛɛnj lɛ dze yi Nyɔ-ɔ. Tee bee laa nchi beenchi le bɛ ni bɛ suuti kinjwaati li Kaisa wu nuunj Mfɔnj wu nyɔnja wu Lom, mɔɔ wu mɛɛnj ki bɛnj kɛ le?

¹⁵ Tɛ ni tɛ suuti, mɔɔ tɛ soo kɛ le?” Jiso kɛɛ fiee fi be gii be kanyi bɛ fi, tuu li bee le, “Nɛ teeki mi kii la? Bɛ yɛɛnj bɛ lisi chi kwa-a njɛnj.”

¹⁶ Be se bɛ bɛ chi, fi, bii laa, “Kikoo kini bɛ bukoonj buni nuunj bu noo lɛ?” Be tuu le, “ɛ ki Kaisa, bukoonj se nuunj nɛɛ bwɛɛ.”

¹⁷ Jiso se tee li bee le, “Nɛ nyɛɛ fiee fi nuunj fi Kaisa li wuu, nɛ nyɛɛ fi Nyɔ li Nyɔ-ɔ.” Le be woo lɛ, yi kwi be.

*Bɛ terɛ Jiso kii ntaashɛ wu kwɛɛnj
bee nyunj mfi wu be bo li kwe-e
(Maacho 22:23-33; Luk 20:27-40)*

¹⁸ Bɛsadiusii bamu tɛ dza be bɛ le be bii fiee li Jiso-o. Bɛsadiusii tɛ nuunj bɛniinj bɛ tɛ kwɛngi le nuunj bɛniinj tɛ bo li kwe-e kɛ.

¹⁹ Le be bɛ lɛ, be tee le, “Wi wu ntiifɛ, Mɔɔsɛ tɛ tsɛɛ li bee li lɛ bɛnchi-i le, ‘ɛ njwaani wi kwi wu she kwɛɛnj njwanj nsinj, kɛ wi wulu kɛmi le dzɔɔ kwɛɛ njku wulu bee wu biɛ bɔɔnj li bukoonj bu njku njwaani-i.’

²⁰ Bɛdɛɛni, wi wumu tɛ kɛmi bɔɔnj bɛ buninj mfomɛnyaanj, wu kaanj tɛ dzɔ kwɛɛnj, kwi bee wu mbiɛ njwanj nsinj.

²¹ Wu biki se dzɔ tɛ kwɛɛnj wulu, kwi tɛ njwanj nsinj. Fi ka nɛɛ tɛ lɛ bɛ wu biki li wuu wɛ.

²² Be bɛchu dzɔ wu, wi se tɛ mɛɛnj ki nuunj kɛ li bɛniinj bɛ mfomɛnyaanj belu-u lɛnti wu tɛ biɛ njwanj bɛ kwɛɛnj wulu kɛ. Lɛjinj lɛlu kwɛɛnj wulu tɛ kwi tɛ.

²³ Si bɛniinj bɛ mfomɛnyaanj bani tɛ dzɔ kwɛɛnj wulu be bɛchu lɛ, gii ni nuunj mfi wu bɛniinj buti li kwe-e, kwɛɛnj wulu se nuunj kwɛɛ noo?”

²⁴ Jiso tee li bee le, “Nɛ kii baa fiee fi feti nɛ se tɛndi dzɛ ni? Fi fieɛ lɛ kifɛ nɛ kii yɛ fiee fi bɛ tsɛɛ lɛ Kinjwaati ki Nyɔ-ɔ kɛ, nɛ kii yɛ tɛ mɔɔ bunga bu Nyɔ-ɔ kɛ.

²⁵ Fiee fi nuunj lu fieɛ le mfi wu bɛniinj buti li kwe-e, buninj bee bukɛɛnj mɛɛnj yɛ le be ni be feti bugoo kɛ, bɛniinj mɛɛnj yɛ be tuu be ni be nyɛɛ bɔɔnj li bugoo li kɛ. Be gii naa be ni be nuunj nɛɛ si bɛnchindaa bɛ Nyɔ-ɔ liboo.

²⁶ Kii fiee fi mbochu li kwe-e, nɛ mɛɛnj baa ki teenj kɛ kintsii le Kinjwaati ki Mɔɔsɛ-ɛ kii kiti ki tɛ duti Nyɔ yeti li Mɔɔsɛ yi tiiti le, ‘ɛ mi Nyɔ yi Abrahanj bɛ Nyɔ yi Adzi mɔɔ Nyɔ yi Yakɔ ni?’*

²⁷ Fi nuunj le Nyɔ nuunj yɛ Nyɔ yi bɛnkwi kɛ, yi nuunj nuunj Nyɔ yi bɛniinj bɛ yonj. Nɛ chanj baa bieɛ njɛ.”

*Nchi wu yɛki bɛnchi bɛchu
(Maacho 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ Wi wumu wu tɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ bɛ, woo si Jiso bee bɛniinj baa tɛchini bieɛ, tuu njɛnj si wu tuu fiee fi be bii li wuu lɛ dze

* 12:26 Abrahanj, Adzi bɛ Yakɔ tɛ nuunj nuunj betɛ taa bɛ Bɛjuu lɛ

yi dzeen li, bii tɛ li Jiso laa, “Nchi wu yeki bɛnchi bɛchu nuun wu la?”

²⁹ Jiso tuu li wuu le, “Nchi wu yeki bɛnchi bɛchu nuun wuni wu tiiti le, ‘Hooo bɛniin bɛ Isɛlɛ woo yɛɛn, Taa Nyɔ, wu Nyɔ yisɛn, Taa Nyɔ wulu nuun nɛɛ mumkpan.

³⁰ ɔ kɔŋgisi Taa wu Nyɔ ya bɛ shɛn ya chi, ɔ nyɛɛ kikoo ko li yi-i kichu, ɔ gɛɛ bufii bwo li yi-i buchu, ɔ nindi li yi-i bɛ bunɔŋa bwo buchu.’

³¹ Nchi wu biki li wuni se nuun le, ‘ɔ kɔŋgisi nwaana siɔ kɔŋgisi yi ya.’ Nchi wumu nuun yɛ lu wu yeki bani kɛ.”

³² Wi wu tɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ wɛ se tee li Jiso-o le, “Wi wu Ntiifɛ, ɔ tuuɔ nɛɛ buɔŋ. ɔ tiitɔɔ nuun chɛɛn le Nyɔ nuun nɛɛ mumkpan yimi nuun yɛ lu fuki yi nsin kɛ.

³³ Nkɔŋgise yi bɛ shɛn chi, nɔŋwɛ bufi li yi-i buchu, nimu li yi-i bɛ bunɔŋa buchu bɛ nkɔŋgise nwaana siɔ kɔŋgisi yi ya, tuuɔ wu yaa mɔɔ mferu muntofi bɛ nyɔn yi tɔnyɛ mɔɔ bɛntaanchɛ bamu.”

³⁴ Le Jiso tuu nɛn si wu tuu si wi bufii, se tuu tee li wuu le, “ɔ nuun yɛ mfiin li nɛ li bumfɔn bu Nyɔ-ɔ kɛ.” Lɛjin lɛlu, wi se tɛ mɛɛn ki tuu kɛ le mɔn mbɛ le bii fiee li wuu kɛ.

Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ nuun nwanɛ noo (Maacho 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Jiso bɛ tiifi bɛniin li yih yi muntofi-i, dza bii li bee laa, “Bɛniin bɛ tiifi bɛnchi geen be se tiiti le Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ nuun nwanɛ Mfɔn Daafi?

³⁶ Nuun ɛ Fiana yi Waan tɛ saa yi fɛ se Mfɔn Daafi wuni kween kii Kinsofu kilu tiiti le,

‘Taa Nyɔ tɛ tee li Taa li le shee lɛ kibɛnɛ kee ki kigɔnɛ-ɛ, nsiin fɛ yi giiki bɛniin bee bɛ mbani-i wu tɔmi bikaa biee li bee’.

³⁷ ɛ Daafi kibɛɛ teenyi wu le Taa wɛ, fi geen se tuu ni nuun nwanɛ?” Si Jiso tɛ tiiti biee bini lɛ, kintutu ki bɛniin lɛ nɔŋɛ ki tɛ nuun fe tɛ wuki kinɛɛtine wuu be.

Jiso tɔchɛ binɔŋɛ bi bɛniin bɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ

(Maacho 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ Le tuu ni tiifi bɛniin dza tee li bee le, “Dzɔɔ yɛɛn mfi, bɛ bɛniin bɛ tiifi bɛnchi bɛ

Nyɔ-ɔ. Be ti kɔŋgisi nchuminɛ ndú yi nyɔnɔ yi nyɔnɔ be denɔŋi li bintsii bi bɛ kabini biee li le bɛniin ni be yɛɛshi be bɛ kin'yokise.

³⁹ Fɛ be gɛɛn li yih yi nɛkɛ li Nyɔ-ɔ, kɛ fɛ tsɔnɔ-ɔ, be tsaa nɛɛ nuun bintindu bi nɔnɔ bi nɔnɔ, be se shee li bi-i liwe.

⁴⁰ ɛ nɛɛ be bɛ tusi bukɛɛn bɛɛnku-u lijin, be yɛnɔŋi be fii biee bi bee, be tuu be feti nɛkɛ li Nyɔ-ɔ wu deendi le be ni be doonchi yi. Nwaani bani bɛniin, wu be wu nɔŋɛ gii naa bee nɔŋɛ.”

Nya yi kwɛɛ nku (Luk 21:1-4)

⁴¹ Jiso dza gɛɛn lɛ shee limfwe li finko fi nya-a fi li yih yi muntofi-i, se bichi si bɛniin bɛɛ be giki kwa lɛ finko filu-u. Bɛniin bɛ kwaa se tɛ bɛɛ nɔŋɛ be giki kwa le nɔŋɔkwe-e wu.

⁴² Kwɛɛnku wumu se dza bɛ, nuun wi wu kifoo, gɛɛ munini le mumfɛɛn mu feti lisi chi kwa-a chi mumkpan, wu mɛɛn ki bo kɛ fiee kɛ.

⁴³ Jiso se teen bɔɔn bee bɛ kintutu-u tee li bee le, “Ntee li be-ɛn chɛɛn le kwɛɛ nku wuni wu nuun wi wu kifoo, nyɛɔ wu yaa bɛniin bɛchu bɛ gɛɛ fiee lɛ finko fi li yih yi muntofi fini.

⁴⁴ Bɛniin bɛchu bɛ be be nyɛɛ, be be bɛɛ nuun bɛ tsuu yi kwa wu be wu yisɛ wu shooshi. Se nuun le, bee bɛ bɛ kifoo kee kichu wu nyɛ fiee fichu fi be kɛmi, nuun fi fi bee nuun le ni tsiin li fi-i.”

13

Biee bi koofi yi gii naa bi ni bi kɛti mfi wu bɛɛ (Maacho 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Le Jiso ni dzɛti fɛ yih yi muntofi-i, nwanɛ wu kintutu wumu tee li wuu le, “Wi wu Ntiifɛ bichɛ ɔ nɛn ta yi nyɔnɔ yi nuun li yih yini-i. Yih yini gbɛnɔŋi yɛ yi nuun yih yi shaan!”

² Jiso tuu li wuu le, “ɔ nɔŋɔɔ yih yi shaan yini ni? Nuun tɛtɛ chimumkpan tɛ she li chimu-u fuki fɛ bɛ bachɛ chi fɛkwiin nsin kɛ.”

(Maacho 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Jiso dza gɛɛn beɛn shee li Nkumɛ wu Biti bi Oli-if lɛ kimbe ki bichi yih yi muntofi, Pita bee Jeen mɔɔ Jɔɔn mɔɔ Andolo gɛɛn bebe be tee li wuu le,

4 “Tee bee mfi wu biee bini gii naa bi ka, ɔ tuu ɔ tee tɛ bee bendoonche be gii naa be doonche mfi wu biee bini bichu tɛ nuun le bi ka.”

5 Jiso se tee li bee le, “Nɛnge yɛɛn le kiin wi ni tuu yɛɛn be ben nɛ tan dze kɛ.

6 Beniin nge gii be ni bɛɛ be dzeti bukoon bwen be tɛkisi fɛlii, wi ni kwengi le, ‘E mi wulu.’ * Be gii be ni be feti le be yengi be beniin nge be se tendi dzɛ.

7 E nɛ naa nɛ woo le be tundi baa dzin kɛ le dzin gii yi nuun lu, kiin shɛn ni yi kɛeti ben kɛ. Bini bieɛ bieɛ bi kɛmi le bi ka. Se nuun le, bi doonchi yɛ le nshe mɛɛ yɛ kitun kɛ.

8 Kwɛɛn gii wu ni wu tundi dzin be wumu, mfɔn wumu tundi dzin be wumu. Nshe gii yi ni yi ndungi li bintsii li bintsii li, dzeɛn ni yi keeti. Bini bieɛ mɛɛn bieɛ fintɛn si ntunu wu kwɛɛn ti bɛɛchi.

9 Fɛ nɛ nuun fe, nɛ dzeti yɛɛn mfi. Nɛ kɛɛ le be gii be nyɛ ben li tsan yi beniin be sɛki bɛnsa-a. Be gii be flaamfiɛ ben li yih yi kintaashe, nɛ gii nɛ len li ngɔmina-a limfwe, mɔɔ li bɛmfɔ-ɔn limfwe kii mi, kii le nɛ tiiti baa li bee kii mi.

10 Se nuun le be kɛmi le be saa be tee kii nton wu dzeɛn wu Nyɔ li tɛɛn chichi-i.

11 Mfi wu be kɔɔ ben be giingi be ben li yih yi nsa-a, kiin nɛ ni nɛ buki yi laa nɛ giingi baa nɛ tee le la le kɛ. Mfi wu nɛ gɛɛn, nɛ tiiti nɛɛ nuun fieɛ fi buti li bimfimu binɛ-ɛ li mfi wulu-u, kifɛ mɛɛn yɛ n'yɔru wunɛ kɛ. E Fiana yi Waan yi gii yi ni yi nyɛɛ n'yɔru li bimfimu binɛ-ɛ.

12 Wi gii dza dzɔɔ nwaani nyɛ le be wo, te nwan dzɔɔ nwani nyɛ le be wo. Bɔɔn gii be dza tɛ be ni be biindi bikaa le bɛtee bɛbee mɔɔ le bɛni bɛbee lɛjin, be ni be feti le be woyɛ be.

13 Beniin bɛchu gii be ni be baanini ben kii bukoon bwen. Se nuun le, wi wu gii kan shɛn nsiin gɛɛn bo fɛ kimɛrisɛ-ɛ gii naa bɔnɛ.

Kii bieɛ bi bɛndi yi bi gii naa bi ni bi keti (Maacho 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 (Wi wu teenyi kinwaati kini woo fini bujɔn,) mfi wu nɛ nɛn fieɛ fi bɛndi yi fi nuun fi biifi kintsii fi lemi fɛ fi bee fi kɛmi

yɛ le fi ni fi lemi kɛ, beniin be nuun Judiya kifi be miri li bɛnkumɛ-ɛ.

15 Kiin wi wu nuun le yi-ih lɛwe tuu shee le le li yih dzɔɔ mɔɔ nuun fieɛ le ni giingi be fi kɛ.

16 Kiin wi wu nuun liwɛ tuu kaari le be dzɔɔ ndu ye yi fooche kɛ.

17 Nge wu nyɔna wɛ li jo yɛɛ li bukeɛn be nuun be fe-e, mɔɔ be kisi bɔɔn.

18 Nɛ lɛki yɛɛn li Nyɔ-ɔ le kiin fieɛ fini naa fi ka nuun mfi wu fokpɔn kɛ.

19 Beniin gii be nɛn nge li jo yilu-u, se nwaani wɛɛ nge ti mɛɛnɔ mɔɔ saa ki nuun kɛ lu fɛ mbɛɛche si Nyɔ tɛ tɔn nshe mbɛ mbochu dɛɛni kɛ. Nwaani wɛɛ nge mɛɛn yɛ le naa tuu nuun mɔɔ lu kɛ.

20 Bee le Taa ni mɛɛn ki gate kɛ fɛ jo yi nge yilu kɛ, wiwon mumkpan wu boche-ɛ lu kɛ. Se nuun le, kii beniin bee be tɛ tsaa kitun wu gɛɛ, wu gatɔɔ fɛ jo yilu-u.

21 E wi tee li be-ɛn li jo yilu-u le, ‘Biche yɛɛn nɛ nɛn, Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache kɛɛ fɛni!’ Mɔɔ nuun le, ‘Nɛn yɛɛn wuu wu fɛ fiyɛ!’ Kiin nɛ ni ben kɛ.

22 Nɛ kɛɛ le beniin gii naa be ni be bɛɛ be yengi le ɛ be binsofu bi Nyɔ tɛ kaache, bamu se ni be kwengi le ɛ be be nuun bɛntomfɔn be Nyɔ-ɔ, be feti bieɛ bi doonchi bunga bubee, be feti tɛ bintɛ wa bi bieɛ le, be mɔnchi le ɛ dze nuun lu, be yɛɛn be beniin be Nyɔ tɛ tsaa be se tan dze.

23 Nɛ kɛɛ le. Mi nteeɔ bieɛ bini bichu li be-ɛn bi mɛɛn se bi naa bi dzɔɔ kintsii.

Si fi gii fi nuun mfi wu Nwanɛwi kaari wu be (Maacho 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 Naa nuun li jo yilu-u, mfi wu nge wulu ka, jobɛ dza chi jin, kwii tɛ tuu le wu nɛɛn kɛ,

25 muntsɔn ni mu dzɛti liboo mu weyi, bieɛ bi liboo bichu bi kɛmi bunga sɛɛɛ.

26 Bɛdɛɛni, beniin se nɛn si Nwanɛwi shiiti bɛɛ li kikuɔ kɛmi bunga nge mɔɔ bunɔna.

27 Gii se tuumi bɛnchindaa bee be gɛɛn li boo yi naa li, fɛ kiboo bee nshe luushi, banche beniin bee be tɛ tsaa.

(Maacho 24:32-35; Luk 21:29-33)

28 Laanche yɛɛn fieɛ li kigumɛ-ɛ. Ki bɛɛ fɛ ki sanyɛ yɛnɛ, bibɛ bɛchi mbɔche li ki-i, nɛ kɛɛ le ndzɛɛn yɛ tɛkɛ.

* 13:6 “... ɛ mi wu wulu,” tiiti nuun kii Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache. † 13:29 Kɛ le, “...wɛ tɛkɛ...”

²⁹ Nεε Ƽ ε nε ηεη biee bini kεti, nε kεε le mfi wulu[†] wε tsekεtsekε fweenj.

³⁰ Ntee beη chεεη le kingokε ki dεeni kini nuuη ki tε naa ma fuki fε biee bini bichu ka nsij kε.

³¹ Kiboo bee nshε gii bi ka, se nuuη le, jε yεη nuuη tε naa ka kε.

(Maacho 24:36-44)

³² Bedεeni, wi se nuuη yε lu wu kii jobε chilu mɔɔ nuuη mfi wulu kε. Mɔɔ nuuη benchindaa bε Nyɔ-ɔ bε liboo kε Nwanε Nyɔ kii yε nεε tε kε. Ƽ nεε Tee wuu mbiiη wu kii.

³³ Bedεeni, nε bichi nε tεηgi, ‡ kifε nε kii yε mɔɔ mfi wulu kε.

³⁴ Fi fieε si wi ti bεε Ƽ Ƽti ndεndε, fε dzeti Ƽɔ, gεε yih ye li tsan yi bɔɔη bee bε nime, wi bε chee chi nime, wi bε chee chi nime, tee li wi wu kiichi fweenj wu mban le shε ɔ ni ɔ kiichi bujɔη.

³⁵ Bedεeni, nε tεηgi tε, kifε nε kii yε mfi wu te yih gii naa kaari bε kε. Nuuη tuu bε Ƽ femfo-o, kε butuu kintikinti, kε mfi wu nyineshee yi ηkosi tɔɔη, kε fε ηwεεη taantaan.

³⁶ Kiij ni dza taa mbundε ηεη nε liiti kε.

³⁷ Fiee fi mi n'yɔ li be-εη fini, mi n'yɔɔ li beniij bechu le, 'Wi ni tεηgi.' "

14

Beniij Ƽ ntsoonj Ƽ bε kɔɔ Jiso bε wo

(Maacho 26:1-5; Luk 22:1-2; Jɔɔη 11:45-53)

¹ Tε shε jo faa le ni nuuη jobε chi Tsɔnɔ chi N'yafuwee bε Tsɔnɔ chi Kibele ki bε mεεη ki gεε kε kishee le kε-ε. Bete muntofi bε nɔηa bε nɔηa mɔɔ beniij bε tiifi benchi bε Nyɔ-ɔ tε wεki dze yi be nuuη bε kɔɔ Jiso le Ƽ muniikɔɔ li, bε wo.

² Be Ƽ ntsoonj li yi yi bee le, "Kiij tε ni mɔη fiee fini li mfi wu bε feti Tsɔnɔ-ɔ kε, kifε Ƽ tε mɔη, fi bε bε ηkwenjε Ƽ beniij li lenti."

Kwεεη wumu fwa Jiso bε mεεη mε sεendi
(Maacho 26:6-13; Jɔɔη 12:1-8)

³ Jiso tε nuuη li kitoη ki Betani-i, li yih yi Simu wu wi wu chigɔη chi nɔηa-a, Ƽ bε tε shee bε jii biee, kwεεη wumu dza Ƽ bε fikoo* fi mεεη mamu mε sεendi ni shuunη. Mεεη mani tε tεemi kwa ηge, bε tε nache me

bε naad wuwu. Le Ƽ Ƽ, bootε kimfime ki fikoo filu tumi mεεη malu li kikoo ki Jiso-o.

⁴ Beniij bamu dza be ηunini be be, be tiiti le, "Bifisi mεεη mani ni kii la?"

⁵ Bee nuuη bε kabε mεεη malu, me yaa kwa benchuki gii tεε, bε nye kwa wulu li beniij bε kifoo Ƽ." Be ηase bε wu.

⁶ Se nuuη le, Jiso tε tee li bee le, "Gεε yεεη wu nshiij. Nε nyeε wu ηge kii la? Wu fεɔ nuuη fiee fi dzeen li mi-i.

⁷ Nε kεε Ƽ beniij bε kifoo Ƽ gii be ni be nuuη bε beη mfi kwi. Nuuη nε ni nε fii be mfi wu nε kɔηgisi. Se nuuη le, nnuuη nte nuuη bε beη mfi kwi kε.

⁸ Kwεεη wuni fεɔ nuuη fiee fi bee kεmi le fε. Wu fwaɔ mi bε mεεη mani ni, le nache nuuη yi yεη mεεη si bε gii bε diyε mi.

⁹ Ntee beη chεεη le, mɔɔ nuuη fεη fε bε gii bε ni bε fenjisi ntoη wu dzeen wuni li kikoo ki nshε kichu, fiee fi kwεεη wuni fε bε gii bε ni bε tiiti tε kii fi, bε kiimi wu."

Judas gεεη Ƽ kabε Jiso

(Maacho 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Judas Iskaliyɔ wu tε nuuη wi kintutu ki bɔɔη bε kintutu-u bε Jiso bε yoofi ntso bεfε wε tε dza gεεη fε bete muntofi bε nɔηa bε nɔηa le kabε Jiso li bee.

¹¹ Le be woo Ƽ, bε nεεtε ηge, bε kaache wu le be gii be nye wu kwa. Se bechi wεki dze yi gii nye Jiso li tsan yi bee.

Jiso bee bɔɔη bee ji biee bi Ƽ kimεrise-ε

(Maacho 26:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Jɔɔη 13:21-30)

¹² Jobε chi ηkosi chi Tsɔnɔ chi Kibele ki bε mεεη ki gεε kε kishee le kε chi be tε shiij bε sεeti ηwanj wu kingɔ li Tsɔnɔ chi N'yafuwee tε bε chi kache, bɔɔη bε Jiso-o bε kintutu-u bii li wuu laa, "Ƴ wεki le tε gεεη tε nache nuuη fεη le ke ɔ ji Tsɔnɔ chi N'yafuwee fe?"

¹³ Se toη bɔɔη bee bε kintutu bamu bεfε, tee li bee le, "Gεnε yεεη li kito-ɔη, mfi wu nε giingɔ Ƽɔ, nε gii nε ηεη wi wumu Ƽ wu too dzɔɔ Ƽ tεnε-ε, nε biee wu.

¹⁴ Mfi wu wu gεεη wu Ƽ li yih yi wu Ƽ lu-u, nε tee li wi wu kεmi yih yilu-u le Wi wu Ntiife biitɔ laa lonj we wu beniij bε ndεndε-ε wu bee bɔɔη bee bε kintutu-u gii bε ji Tsɔnɔ chi N'yafuwee lu nuuη fεη le?"

† 13:33 Binjwaati bifichi bimu bieε Ƽ bε taa feni le, "Ƽki li Nyɔ-ɔ." * 14:3 Fikoo fini nuuη Ƽ bε tε nache bε tεtε chimu chi bε teenyi le, "alabasta."

* 14:3 Fikoo fini nuuη Ƽ bε tε nache bε tεtε chimu

15 Gii se doonche lon wu nyɔŋa wu lewe li yih yi biji-i wu be bɔseyi be nache kitun wu nuun, ne se nache bieve bije lu.”

16 Bɔɔŋ be kintutu belu se dza be geɛŋ li kiton kilu-u, be geɛŋ be neŋ bieve neɛ yeɛŋ si Jiso bee tee li bee. Be se nache bieve bije bi Tsɔnɔ chi N'yafuwee chil-u lu.

17 Le ni nuun le femfo-o, Jiso bee bɔɔŋ bee be kintutu be yooŋi ntɔɔ befe baa taashe lu.

18 Be shee be jii bieve, Jiso dza tee li bee le, “Ntee beŋ cheɛŋ le wi wumu li beŋ linti gii kabe mi, wi wuni jiɔ bieve tee wu.”

19 Le be woo le, be dza be to nshiin nshiin, be se tiiti li wuu wi mumkpan mumkpan le, “Nkii le e mi ke.”

20 Se tuu le, “E neɛ wi wumu li beŋ be yooŋi ntɔɔ befe bani-i wu fuundi kibe le sho-o tee wu.

21 Nwanɛwi gii geɛŋ neɛ si be tɛ tsee kii wu. Se nuun le, nege wu nyɔŋa we li wi wu kabe Nwanɛwi. Fi tɛ dzɔɔŋ nege le gii be ba wu ki bie ke.”

Jiso bee bɔɔŋ bee ji ntɛh wu Nyɔ (Maacho 26:26-30; Luk 22:14-20)

22 Si be tɛ jii bieve le, Jiso dza dzɔ kibe le, nye kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ, booye, nye li bɔɔŋ bee be kintutu-u tee le, “Kɔ yeɛŋ, yiin yi yeŋ.”

23 Tuu dzɔ tɛ fika, nye kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ, se nye fika filu li bee, be won be bechu.

24 Tee li bee le, “Mani nuun nege men me Nyɔ ji leh lu me bo kii beniin nege.

25 Ntee beŋ cheɛŋ le meɛŋ ye naa ntuu ne'won mbiin me gweɛŋ wu kiti ki leendi mani-i ke nshiin geɛŋ bo jobe chi ngii naa ne'won mefeŋ be beŋ lenti le bumfon bu Nyɔ-ɔ.”

26 Le Jiso bee bɔɔŋ bee be kintutu-u meɛshi, be yoo jumi chi n'yɔɔnche-e, be dza be michi be giing li Nkume wu Biti bi Oli-if.

Jiso tee le Pita gii faan wu (Maacho 26:31-35; Luk 22:31-34; Jɔɔŋ 13:36-38)

27 Jiso tɛ dza tee li bee le, “Beŋ bechu gii ne tuu bikaa lijn. Fi nuun si be tɛ tsee Nyɔ tiiti le, ‘Ngii ne'wo wi wu kiichi nshɔɔŋ, nshɔɔŋ se saanɛ.’

28 Se nuun le, mfi wu Nyɔ buu mi li kwe-e, ntɔɔ mban li be-eŋ Galili.”

29 Pita tuu li Jiso le, “Mɔɔ nuun le beniin bechu gii be chee bikaa le weɛ jin, be to lijn, nuun nte nchee ke.”

30 Jiso tee li wuu le, “Ntee we cheɛŋ le butuu bu beŋ buni, fi fie le fe nyineshee gii yi ni yi nuun le yi tɔɔŋ kinga kife, nuun ɔ faan mi kinga kiteɛte.”

31 Pita yɔ be bunga tee le, “Mɔɔ nuun le nkwi tee we, nuun nte naa mfaan we ke.” Le tee le, be bechu tee neɛ tɛ si wu tee le.

Jiso leke li Nyɔ Geɛmani (Maacho 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Be geɛŋ be le li we wu mban wumu-u, be teenyi le Geɛmani, Jiso tee li bɔɔŋ bee be kintutu le, “Shee yeɛŋ feni, nege nleke li Nyɔ-ɔ.”

33 Dzɔ Pita be Jeɛŋ mɔɔ Jɔɔŋ, bee be dza fe. Se dza tuu seki bieve wuki ntɔnye.

34 Tee li bee le, “Shɛŋ yeŋ yeɛ nshiin nshiin nege yi nuun nkwi. She yeɛŋ ne ni ne tenji feni.”

35 Jiso dza fe kiingi geɛŋ limfwe niin, we fekwiin, leke li Nyɔ-ɔ le e dze bee yi nuun lu, mfi wu nege wulu ka neɛ.

36 Leke li Nyɔ-ɔ le, “Abba,† Baa weŋ, ɔ nuun ɔ fe neɛ fiee fichu. Tsaaki fika fi nege fini kii ni ne'won. Se nuun le, fere neɛ si ɔ kɔngisi. Kiin ɔ ni fe si ne'kɔngisi ke.”

37 Jiso kaari to lijn le bee, neŋ be liiti. Bii li Pita laa, “Simu, ɔ liiti lɔɔ ni? ɔ nuun tɛ taan le geɛŋ bo ntan wu mfi mumkpan ni?

38 Ne nuun yeɛŋ we ne leki li Nyɔ-ɔ kii monche ni be le be-eŋ. Fi fie cheɛŋ le shɛŋ kɔngisi yeɛ, se nuun le nyan yi bwin nuun fee.”

39 Si wu tee le kaari geɛŋ leke li Nyɔ-ɔ neɛ si bee saa leki li Nyɔ-ɔ.

40 Le tuu ni karisi tuu lijn, neŋ bɔɔŋ bee be kintutu-u be liiti kife chilefe tɛ nuun be le lii nege. Be meɛŋ ki keɛ ke fie fi be nuun be tuu li wuu ke.

41 Kaari to lijn kinga kiteɛte, bii li bee laa, “Ne meɛŋ ne liiti ne fufini fine ni? Chi kɔche cheɛ. Mfi wulu beɛɔ. Be kabe baa Nwanɛwi li beniin be bifi-i.

42 Dza yeɛŋ we teben tɛ ni tɛ giingi. Biche yeɛŋ ne neŋ, wi wu kabe mi beɛɔ kitun.”

† 14:36 Abaa nuun le je yi Aramaik

*Bε kɔɔ Jiso**(Maacho 26:47-56; Luk 22:47-53; Jɔɔŋ 18:3-12)*

⁴³ Nεε si Jiso tɛ mɛɛŋ yeti lɛ, mfwaɔ mumkpaŋ Judas wu tɛ nuuŋ wi kintutu ki bɔɔŋ bε Jiso bε yoofi ntsɔ bɛfɛ baa biee busɛ. Tɛ gii bɛɛ bε kintutu ki bɛniin lɛ bε kɛmi nyɔ bε bimboki, ɛ bɛtɛ muntofi bε nɔŋa bε nɔŋa bε bɛniin bε tiifi bɛnchi mɔɔ bɛniin bε sɛki kwɛɛŋ tɛ ton bε.

⁴⁴ Tɛ nuuŋ ɛ wi wu tɛ kabɛ Jiso wulu tɛ nachɛ bε bɛniin bɛlu tɛɛ lɛ, “Wi wu ŋgii n'yɛsi, ŋkɔkɛ nyɔɔchɛ, ɛ wu, nɛ biee nɛ kɔɔ wu, nɛ dzɔ wu, nɛ giingɪ bε wu nɛ bichi kii ni letɛ.”

⁴⁵ Si Judas bε lɛ, gɛɛŋ mfwaɔ mumkpaŋ fɛ Jiso, yɛsi wu lɛ, “Wi wu Ntiifɛ.” Si wu yɛsi wu lɛ, kɔkɛ wu nyɔɔchɛ wu.

⁴⁶ Bɛniin baa lɔŋ tsan li Jiso, bε cha wu.

⁴⁷ Wi wumu tɛ gii lemi bee bε Jiso tsɔɔ nyɔ yɛ yi dzin, kɛri kintoon ki mfwa wu kikoo ki bɛtɛ muntofi lu, sonɔɛ.

⁴⁸ Jiso bii li bɛniin bɛlu laa, “Nɛ bε lɛ nɛ kɔɔ mi nɛ bɛɛ bε nyɔ mɔɔ bimboki kɛɛ nɛ bε lɛ nɛ kɔɔ nuuŋ wi ni?”

⁴⁹ Ntuu nshiin nuuŋ tɛɛbɛŋ li jo-o li jo-o mɔɔ li yih yi muntofi, ntiifi bɛniin, nɛ mɛɛŋ ki kɔɔ kɛ mi kɛ. Se nuuŋ lɛ, fini keti fieɛ dɛɛni ni lɛ fieɛ fi bε tɛ tɛɛ lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ bε fi kɔchɛ.”

⁵⁰ Bɔɔŋ bε Jiso bε kintutu bɛchu se lɔŋ wu fɛ, bε kifi.

⁵¹ Sɔɔnɛ wi wumu tɛ biki wu, ti mɛɛŋ ki lii kɛ fieɛ ndu li wuu bwin kɛ, tɛ nuuŋ nɛɛ bε ŋkwenkwe wu ndu kwaa libwin. Bε gɛɛŋ lɛ bε kɔɔ tɛ wu,

⁵² ndu yilu fanche, chine letɛ tin kilɛɛ.

*Bε saa nsa wu Jiso**(Maacho 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jɔɔŋ 18:13-14,19-24)*

⁵³ Bε dzɔ Jiso, bε gɛɛŋ bε wu fɛ kikoo ki bɛtɛ muntofi-i. Bɛtɛ muntofi bε nɔŋa bε nɔŋa bε bɛniin bε sɛki kwɛɛŋ mɔɔ bɛniin bε tiifi bɛnchi baanche fɛ.

⁵⁴ Bε tɛ giingɪ bε Jiso Pita biki lejin mfiin. Gɛɛŋ bo la kintikinti wu kikoo ki bɛtɛ muntofi-i, se shee bee bɛniin bε tɛ kiichi la wulu wɔɔnsi wi.

⁵⁵ Bɛtɛ muntofi bε nɔŋa bε nɔŋa bε bɛniin bɛchu bε sɛki bɛnsa tɛ wɛki fieɛ fi bε nuuŋ bε kayɛ li Jiso-o, fi fɛ se bε wo wu. Se nuuŋ lɛ, bε ti mɛɛŋ ki ŋɛŋ kɛ fieɛ kɛ.

⁵⁶ Bɛniin ŋgɛ tɛ lemi lejin lɛ nsa wu binsɛɛ li kii Jiso. Se nuuŋ lɛ, wi tɛ tiiti yɛ fieɛ fi kɔchini bε fi wumu kɛ.

⁵⁷ Bɛniin bamu tɛ dza bε len we, bε kayɛ bi bee binsɛɛ li wuu, bε tee lɛ,

⁵⁸ “Tɛ tuu tɛ woo tiiti lɛ gii shaanshɛ yih yi muntofi yini yi wiwon gwan bε tsan, dzɔ jo taa kaari gwan yimi yi nuuŋ yɛ ŋwanu wu wiwon kɛ.”

⁵⁹ Mɔɔ si bε tɛ tiiti lɛ, tɛfɛ chi bee tɛ bɛɛ yɛ chi kɔchini kɛ.

⁶⁰ Kikoo ki bɛtɛ muntofi-i se dza ki len we bɛniin limfwe, ki bii li Jiso-o laa, “ɔ kɛmi yɛ fieɛ fi ɔ nuuŋ ɔ tuu kɛ ni? ɔ wuki nɛɛ bieɛ bi bɛniin bani tiiti kii wɛ ni?”

⁶¹ Jiso ba shiin, mɛɛŋ ki tuu kɛ fieɛ kɛ. Kikoo ki bɛtɛ muntofi kɛɛ tuu ki bii li Jiso-o laa, “ɔ nuuŋ Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ ki Nwanɛ Nyɔ, Nyɔ yi bε yɔɔnchi ni?”

⁶² Jiso tuu lɛ, “ɛ mi. Nɛ gii naa nɛ ŋɛŋ si Nwanɛwi shee lɛ kibɛnɛ ki kigɔŋɛ ki Nyɔ-ɔ yi kɛmi Bunɔga-a, nɛ tuu nɛ ŋɛŋ si shiiti bɛɛ liboo li kiku-un.”

⁶³ Kikoo ki bɛtɛ muntofi kɛɛ woo lɛ, ki gaamɛ ndu yi ki, ki bii laa, “Fieɛ mɛɛŋ lu fi tɛɛbɛŋ tuu geendi wi lɛ len fɛni ni tiiti ni?‡

⁶⁴ Nɛ mɛɛŋ ki woo kɛ si dzeti kintsii ki Nyɔ-ɔ ni? Nɛ tee lɛ la?” Bɛniin bɛchu sonɔɛ lɛ wɛ wi wu bε nuuŋ bε wo buwo.

⁶⁵ Bɛniin bamu bɛchi bε kwiyi Jiso bε budii, bε kan lii yee, bε juti wu bε munko, bε tiiti lɛ, “Doonche kintomfɔŋ ki Nyɔ-ɔ kɛɛ dɛɛni.” Bɛniin bε nchi dza bε dzɔ Jiso bε bɛchi bε tuki wu.

*Pita faan Jiso**(Maacho 26:69-75; Luk 22:56-62; Jɔɔŋ 18:15-18,25-27)*

⁶⁶ Si Pita tɛ nuuŋ dze lɛ kwiin la kintikinti lɛ, ŋwaakwɛɛŋ wumu li bɔɔŋ bε bukɛɛŋ bε tɛ nindi li kikoo ki bɛtɛ muntofi-i dza bε li wuu lichin.

⁶⁷ Si wu ŋɛŋ Pita wɔɔnsi wi lɛ, bichɛ wu ni fwiin, tee lɛ, “ɔ bee tɛ nɛɛ Jiso Wi wu Nasarɛ wɛ.”

‡ **14:63** Tɛ gaamɛ ndu yee lɛ, kifɛ fi tɛ tɔnyɛ wu. § **14:68** Se nuuŋ lɛ binwaati bi fichi bimu kɛmiye n'yɔru wu lɛ, “nyinɛshee tɔɔŋ,” kɛ.

⁶⁸ Pita faan, tee le, “Nkii ye fiee fi ɔ tiiti fini ke. Nkii ye ke.” Si wu tee le, dza fe gɛɛn fe fween wu mban, nyineshee tɔɔɔ. §

⁶⁹ Le ɲwaakwɛɛn wɛ ka ɲɛn wu, tee li beniiɲ be tɛ lemi fe-e le, “Wi wuni ɛ wi wumu li bee linti.”

⁷⁰ Pita ka faan. Le mfi kiɲgi niɲ, beniiɲ be tɛ lemi fe baa tuu be tee li Pita-a le, “Ɛ chɛɛn le ɔ nuun wi wu be, kife ɛ wɛ wi wu Galili.”

⁷¹ Pita chini, teen kinlɔɔ li yi yee li, tee le, “Nkii ye wi wu nɛ tiiti kii wu wuni ke.”

⁷² Mfwaa mumkpan nyineshee tuu yi tɔɔɔ li kinga kife. Pita se kimi tefe chi Jiso bee tee li wuu le, “Nyineshee gii ni yi nuun le yi tɔɔɔ kinga kife, nuun ɔ faan mi kinga kiteɛɛ.” Wan kwe.

15

Be nye Jiso li tsan yi Pailɛt wi wu sɛki Lom kimbɛ ki Judiya

(Maacho 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jɔɔɲ 18:28-38)

¹ Le lɛkuun ni le nuun kɛɛ le wuuti laa ni, bɛte muntofi be nɔɲa be nɔɲa be beniiɲ be sɛki kwɛɛn mɔɔ beniiɲ be tiifi bɛnchi be Nyɔ-ɔ, mɔɔ beniiɲ bechu be sɛki bɛnsa, be be shee be dzɔ ntaɲ, be kan Jiso, be dzɔ wu be gɛɛn be wu be nye li tsan yi Pailɛ-ɛt.

² Pailɛt bii li Jiso laa, “Ɛ wɛ Mfɔɲ wu Bɛjuu ni?” Jiso tuu li wuu le, “Fi fieɛ si ɔ tee.”

³ Bɛte muntofi be nɔɲa be nɔɲa se bechi be kayi bieɛ li Jiso-o ɲge.

⁴ Nɛɛ le, Pailɛt tuu bii li Jiso laa, “Ɔ kɛmi ye fiee fi ɔ nuun ɔ tuu kɛ ni? Ɔ wukɔɔ nɛɛ bieɛ bi be kayi li wɛ-ɛ bini ni?”

⁵ Se nuun le, Jiso ti mɛɛn ki tuu kɛ le tuu fieɛ li wuu kɛ. Fieɛ filu yaa Pailɛt.

(Maacho 27:15-26; Luk 23:13-25; Jɔɔɲ 18:39-19:16)

⁶ Bɛɛɛni tɛ nuun li mfi wu Tsɔnɔ chi N'yafuwee chini, Pailɛt buu wi wu ncha mumkpan li yih yi ncha-a wu beniiɲ lɛkɛ.

⁷ Tɛ nuun li mfi wulu-u, wi wumu nuun li yih yi ncha-a bukoon le Baraba, nuun li kintutu ki beniiɲ be tɛ nuun li yih yi ncha-a be tɛ bechi kpɛ fɛ kintsii li be woyɛ beniiɲ baa.

⁸ Kintutu ki beniiɲ le se bechi ki tiiti le Pailɛt fɛ si ti shiɲ feti li bee.

⁹ Pailɛt bii li bee laa, “Nɛ wɛki le mbuu nuun Mfɔɲ wu Bɛjuu ni?”

¹⁰ Tɛ gii biiti le kife tɛ kii le bɛte muntofi be nɔɲa be nɔɲa tɛ nye Jiso li tsan yee li kife bimi tɛ fuumi be be wu.

¹¹ Se nuun le, bɛte muntofi be nɔɲa be nɔɲa tɛ kunɛ kintutu ki beniiɲ le le be tee le buu nuun Baraba.

¹² Pailɛt tuu bii li bee laa, “Ɛ mi mbuu le, ɲgeɛn be wi wuni wu nɛ teenyi le Mfɔɲ wu Bɛjuu wuni?”

¹³ Be tuu be wan lɛwe le, “Bɛ ta wu li kintaɲ li bu taru.”

¹⁴ Pailɛt bii li bee laa, “Bɛ ta wu kii la? Fieɛ fi bifi fi wu fɛ nuun la?” Be tuu be wɛndi be giɲgi nɛɛ bulimfwɛɛ le, “Bɛ taan wu li kintaɲ li.”

¹⁵ Nɛɛ le, Pailɛt se buu nuun Baraba kife tɛ wɛki le fɛ si kintutu kɛɛ tɛ kɔɲgisi. Tee be fiaɲ Jiso, se nye le be gɛɛn be taan wu li kintaɲ li.

Beniiɲ be nchi-i be Pailɛ-ɛt choose Jiso
(Maacho 27:27-31; Jɔɔɲ 19:2-3)

¹⁶ Beniiɲ be nchi be Pailɛ-ɛt se dzɔ Jiso be le be gɛɛn be wu le ntɔ wu be tɛ teenyi le Pletoolom. Si be tɛ le le, be se koɲ kinke ki kintutu ki beniiɲ be nchi-i kɛɛ kichu ki banche.

¹⁷ Be dzɔ ndu yi bumfɔɲ yi gbɔɔ be chuume wu li bwiɲ, be se lo kifɔ ki bumfɔ-ɔɲ ki nuun bian bian be been wu li fa.

¹⁸ Be bechi be bundi wu le, “Buri, Mfɔɲ wu Bɛjuu.”

¹⁹ Si be tɛ feti le be tuki wu be kimbaan li kikoo li, be kwiɲi wu be budii, be bɛɛ be tundi nɲɲ wu lii, be bundi wu.

²⁰ Le be choose wu le be mɛɛshi, be kaari be buu ndu yi bumfɔɲ yi gbɔɔ ye wu li bwiɲ, be lii wu ndu yee li bwiɲ, be dzɔ wu be giɲgi le be gɛɛn be taan wu li kintaɲ li.

Be taan Jiso li kintaɲ li
(Maacho 27:32-44; Luk 23:26-43; Jɔɔɲ 19:17-27)

²¹ Le be ni be giɲgi, be bike be wi wumu kuuki litɔɔ bukoon bwee le Simu, nuun wi wu Selin. Tɛ nuun te Alɛkɛsanda be Lufu. Be kan wu le too kintaɲ ki Jiso-o.

²² Be giingi be Jiso, be gɛɛn be bo fe kintsii ki be teenyi le Gɔɔgɔta, (bukoon buni nuun le Kingefi ki Kikoo le.)

²³ be nyɛ mbiin li wuu le won ɛ be fiinse be ntsi yimi yi be teenyi le mɛɛ. Se nuun le Jiso ti mɛɛn ki won kɛ.*

²⁴ Be se ta wu li kintaan li. Be dzɔ ndu yee le be gache li yi yi bee be se ton kan be ndu yilu le be kɛɛ wi wu nuun dzɔɔ.

²⁵ Mfi wu be tɛ ta Jiso li kintaan li tɛ nuun jobe bikaa mfomɛyoofi fɛnweɛn.

²⁶ Be tɛɛ fɛɛ fi be ta wu li kintaan li kii fi, fi nuun le, “Mfɔn wu Bejuu.”

²⁷ Be tɛ tayɛ tɛ beyi bamu befe li bintaan li wumu le kibɛnɛ ki Jiso-o ki kigɔnɛ, wumu le kibɛnɛ kee ki kimɛsɛ. †

²⁸ Fi se be fi kɔche si be tɛ tɛɛ le Kinwaati ki Nyɔɔ le,

“Be tɛ fa wu li kintutu ki beniin be tɛ cho bieɛ li lenti.”†

²⁹ Beniin se keti be ngingi Jiso be tiki bikoo, be tsuki wu be ntsoon be tiiti le, “Eɲheɛn! Wɛ wu nuun ɔ shaanshe yih yi muntofi ɔ kaari ɔ gwan yi li jo taa li,

³⁰ fi yi ya, ɔ shee li kintaan kɛɛ li.”

³¹ Bete muntofi be nɔɲa be nɔɲa be beniin be tiifi benchi be Nyɔɔ tuu bee choosi wu be tiiti li yi yi bee le, “Tɛ gii fii beniin bamu, kɛɛ nuun fi yi yee nsin.

³² Wu wu nuun Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache, wu wu nuun Mfɔn wu beniin be Iselee shee li kintaan li dɛɛni tɛ nɛn tɛ se ben li wuu.” Beniin be be tɛ taan be li bintaan li be Jiso baa tɛ tsuki tɛ wu be ntsoon.

Jiso kwi

(Maacho 27:45-56; Luk 23:44-49; Jɔɲ 19:28-30)

³³ Le gɛɛn bo fɛnsaan kintikinti, lɛkuun dza le jin kwɛɛn kwikwi nsiin gɛɛn bo jobe bikaa bitɛtu le femfo-o.

³⁴ Le ni nuun jobe bikaa bitɛtu, Jiso dza dzaan lewe le, “Elɔy, Elɔy lama sabatani,” fi nuun le, “Nyɔ yɛn, Nyɔ yɛn, ɛ la fi ɔ lɔn mi ni?”

³⁵ Le beniin bamu be tɛ lemi fe woo, be tee le, “Yike yɛɛn nɛ woo, teenyɔɔ Elaja.”

³⁶ Wi wumu li bee linti dza letɛ dzɔ kifin, foon li mbiin mɛ mgbanyi-i, fase li

fintiin li nɛɛki le won, se tee le, “Lemɛ yɛɛn tɛ nɛn laa Elaja gii be shiiki wu li kintaan kini-i le.”

³⁷ Jiso dza wan kwe lewe nge se yinde yindine wu kimɛrise.

³⁸ Ndu yi tɛ gatini yih yi muntofi lenti tɛ batɛ kintikinti mbɛɛchɛ fɛwe mbɔwu mbochu fɛtɛ li binke bife-ɛ.

³⁹ Le te kikoo wu beniin be nchi-i wu tɛ lemi Jiso limfwe tuu nɛn dze yi Jiso kwi le, se tee le, “Chɛɛn chɛɛn, wi wuni tuu nuun Nywanɛ Nyɔ.”

⁴⁰ Bukɛɛn bamu tɛ lemi fe mfiin be bichi. Li bee linti tɛ nuun Maariya Madalin be Maariya wu ni Jeɛn wu bwi be Jɔsɛ, wumu nuun Salomɛ.

⁴¹ Bukɛɛn bani nuun be tɛ shiin be biki Jiso Galilii be fii wu. Be tɛ nuun fe mɔɔ bukɛɛn bamu tɛ nge be tɛ bieɛ Jiso bee be be Jerosalɛn.

Be diyɛ Jiso

(Maacho 27:57-61; Luk 23:50-56; Jɔɲ 19:38-42)

⁴² Tɛ nuun le femfo-o booyaa, ɛ tɛ nuun jobe chi nache-ɛ le be le li jobe chi beshiinshi-i,

⁴³ wi wumu wu Arimatia wu be tɛ teenyi le Jɔsɛ, kan shɛn gɛɛn nɛn Pailɛt lɛkɛ gwini chi Jiso-o le gɛɛn diyɛ. Jɔsɛ wuni tɛ nuun wi wu kintutu ki beniin be sɛki kwɛɛn le, ɛ beniin tɛ guundi wu nge. ɛ wu kibɛɛ tɛ gii tɛnɛn tɛ mfi wu bumfɔn bu Nyɔɔ gii naa bu be.

⁴⁴ Pailɛt woo, kimfime wondɛ wu le Jiso kwio kitun. Se teen te kikoo wu beniin be nchi-i wɛ be, se bii li wuu laa Jiso bee kwi kitun ni.

⁴⁵ Le woo li te kikoo wu beniin be nchi-i wɛ le Jiso bee kwi, se nyɛ gwini chilu li Jɔsɛ-ɛ.

⁴⁶ Jɔsɛ se dza gɛɛn go ndu yi dzeɛn, gɛɛn shiiki gwini chi Jiso-o, fiɛmɛ fe, gɛɛn giiki le dzin yi be tɛ cho li kimba-an, biingi tɛtɛ chi nɔɲa baanyɛ fween wu dzin yilu lu.

⁴⁷ Maariya Madalin be Maariya wu ni Jɔsɛ tɛ nɛn kintsii ki be diyɛ Jiso fe.

* 15:23 Mbiin mani tɛ nuun le me fe le wu woo kɛ ntɔnyɛ kɛ. † 15:28 Binwaati bi fichi bimu kemiye kinke ki 28 kini kɛ.

16

Jiso bo li kwe-e

(Maacho 28:1-8; Luk 24:1-12; Jɔɔŋ 20:1-10)

¹ Le jobe chi be shiinshi be chi ka, Maariya Madalin be Maariya wu ni Jeen, mɔɔ Salome go mɛɛŋ mɛ sɛɛndi le be gɛɛŋ be fwa gwini chi Jiso-o lu.

² E tɛ gii mɛɛŋ taantaan nɛɛ si jobe mɛɛŋ chi tɛti li jobe chi ŋkosi li fuu li, be dza be giingɪ fɛ dzin fɛ-ɛ.

³ Si be tɛ giingɪ lɛ be tɛ tiiti li yi yi bee le, ɛ noo wu gii bache tɛtɛ chi be beŋɛ mfween wu dzin wɛɛ be se lɛ le?

⁴ Se nuun le, le be lendi lii, be ŋɛŋ ɛ be tɛ biingɪ tɛtɛ chilu. Tɛtɛ chini tɛ nuun kingingiri ki tɛtɛ-ɛ.

⁵ Le be lɛ lɛ dzin, be ŋɛŋ sɔɔnɛ wi wumu ɛ wu shee lɛ kibɛnɛ ki kigɔŋɛ-ɛ ɛ wu chuume ndu yi njeen, yi nɛŋgi. Yi kofi be.

⁶ Sɔɔnɛ wi wulu tee li bee le, “Kiin yi ni yi koofi beŋ kɛ. Nkiiɔ le nɛ wɛki baa nuun Jiso wu Nasare wu be tuu be taan li kintaan li wɛ. Mɛɛŋ yɛ fɛni kɛ. Wu boɔ li kwe-e. Biche yɛɛŋ nɛ ŋɛŋ fɛ be tuu be giiki wu.

⁷ Gɛnɛ yɛɛŋ nɛ tee li bɔɔŋ bee be kintutu-u mɔɔ li Pita-a le tuutɔɔ mbaan li bee Galilii. Nɛ gii nɛ ŋɛŋ wu le si tɛ tee beŋ.”

⁸ Bukɛɛŋ baa bo lɛ dzin be kɛɛti ni kikikiki, be dza be kifi, ɛ bimfimu gbɛɛŋ bi wondɛ be ni kataaraa. Be ti mɛɛŋ ki tee kɛ fiee li wi-i kɛ, kifi be tɛ chendi.*

Jiso doonche yi yee li beniiŋ li

(Maacho 28:9-10; Jɔɔŋ 20:11-18)

[
⁹ Jiso tɛ bo li kwe-e li jobe chi ŋkosi chi li fuu li mɛɛŋ li ki bitebite-e, saa busɛ nuun lɛ Maariya Madalin lii wu tɛ buu bɔɔŋ be kingundi-i li yi yee li mfomenyaan.

¹⁰ Maariya se gɛɛŋ tee li beniiŋ be Jiso tɛ nuun bee be. Beniiŋ bani tɛ nuun ɛ be shee be chin bikoo be dii.

¹¹ Le be woo si kwɛɛŋ wɛ tiiti le bee ŋɛŋ Jiso nuun lu, be ti mɛɛŋ ki beŋ kɛ dududu. (Luk 24:13-35)

¹² Lejin lɛlu, Jiso tuu doonche yi yee li beniiŋ bee bamu be kintutu-u be fɛ be giingɪ li kitoŋ kimu ɛ mbose yee fiiki.

¹³ Be to lijin, be gɛɛŋ be tee li kingɛ ki beniiŋ be kintutu-u, be ti mɛɛŋ ki beŋ li bee kɛ.

(Maacho 28:16-20; Luk 24:36-49; Jɔɔŋ 20:19-23)

¹⁴ Lejin lɛlu Jiso doonche yi yee dɛɛni li bɔɔŋ bee be yoofi ntsɔ mumkpa-aŋ kibɛɛ fɛ be tɛ jii biee. Se wamɛ be, kifi be tɛ mɛɛŋ ki beŋ kɛ, be tɛ tɛɛmi bikoo le be beŋ li beniiŋ be tɛ ŋɛŋ wu mfi wu tɛ bo li kwe-e.

¹⁵ Se tee li bee le, “Gɛnɛ yɛɛŋ li kwɛɛŋ kwikwi-i nɛ gɛɛŋ nɛ ni nɛ fenjisi nton wu dzeen wu Nyɔ li beniiŋ bechu-u.

¹⁶ Wi wu beŋ li nton wulu-u, be lii wu li dzɔɔ, gii bɔnɛ. Wi wu faan mbeenche, gii we nsa.

¹⁷ Beniiŋ be gii be beŋ gii be ni be feti biee bi doonchi bunga bu Nyɔ-ɔ si buni: be gii be ni be busi bɔɔŋ be kingundi-i li beniiŋ li, li bukooŋ bwe-ɛŋ. Be gii be yɔ jɛ yi fiɛŋ.

¹⁸ Be gii be ni be kɛmi li yɔ-ɔ be tsan. Mɔɔ be won tsi, yi tɛ ge be fiee kɛ. Be gii be ni be giki tsan li beniiŋ be gendi-i, be tɛɛmi.”

Jiso yɛɛ liboo

(Luk 24:50-53)

¹⁹ Le Taa Jiso yɔ li bee lɛ mɛɛshi, Nyɔ se dzɔ wu yɛɛ liboo shee lɛ kibɛnɛ ki kigɔŋɛ ki Nyɔ-ɔ.

²⁰ Bɔɔŋ bee be kintutu-u dza be denɔgi be tiifi toŋ wu dzeen li bitsii bichu-u. Taa se nindi bee be fɛɛfi fiee fi be tɛ tiifi le fi fiee chɛɛŋ be biee bi doonchi bunga bu Nyɔ-ɔ bi be tɛ feti.]

* 16:8 Binwaati bi fichi bimu kɛmiye binga bi 16:9-20 kɛ.

Nton wu dzeen wu kii Jiso si Luk tɛ tsɛɛ Fiee fi nuun lɛ Kinwaati ki Luk kini-i

Kinwaati ki Lu-uk kini tiiti le Jiso nuun Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache li beniin bɛ Isɛlɛɛ, tuu nuun Kinsofu ki kingɔkɛ ki beniin bɛchu-u. Ki tiiti kɛɛ biee bimɔ kii Jiso bi nuun nɛɛ lɛ kinwaati kini-i kwaa. Ki tiiti si bɛ tɛ biɛ Jiso benchindaa bɛ Nyɔ-ɔ yuuti juun, beniin bɛ kiichi nshɔɔn gɛɛn bɛ gɔɔn nwan wulu (2:8-20), ki tiiti tɛ si nwan wu Jiso tɛ shɛ li yih yi muntofi yi Jerosalen (2:41-50), ki tiiti tɛ kii ngangaa chi Jiso tɛ wa kii wi wu dzeen wu Samaaria (10:25-37), bɛ chi kii nwan wu tɛ la (15:11-32). Kinwaati ki Luk kini tiiti kɛɛ nge kii nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ (3:21; 5:16; 6:12; 11:1; 22:32; 23:34,46), ki tiiti kɛɛ tɛ kii Fiana yi Waan (4:1, 14; 10:21; 24:49) ki tiiti tɛ kii mɔɔ bukɛɛn (7:11-12,36-50;8:2-3; 10:38-42;13:10-17; 23:27). Kinwaati ki Luk kini tiiti si Nyɔ feekisi bibifi bi beniin lɛ, fi nuun fiee fi Jiso tɛ bɛ laankwiin kii fi (19:10).

Bikoo bi biee bi lɛ Kinwaati kini-i

1:1-4 Mbɛɛchɛ

1:5-2:52 Si bɛ tɛ biɛ Jɔɔn Nlisulidzɔɔ bɛ si bɛ tɛ biɛ Jiso bɛ se kuu

3:1-20 Nimɛ chi Jɔɔn Nlisulidzɔɔ lɛ

3:21-4:13 Si bɛ tɛ lii Jiso li dzɔɔ, bɛ si

Kinkundi tɛ mɔnche wu

4:14-9:50 Kii nimɛ chi Jiso Galilii

9:51-19:27 Si Jiso tɛ dza Galilii giingi Jerosalen

19:28-23:56 Kii fuu wu kinshiingi wu Jiso Jerosalen

24:1-53 Si Jiso tɛ bo li kwe, busɛ lɛ beniin lii, se yɛɛ liboo

Kimbeɛche

¹ Wi wu nyɔɔna Tiofilos beniin nge gwene baa le bɛ tsɛɛ kii biee bi tɛ keti lɛ bee li lenti.

² Be tsɛɛ baa biee bilu nɛɛ tsaɔn si bi tɛ tɛ woo bɛ beniin bɛ tɛ nɛn bɛ lii yibe, mɔɔ beniin bɛ tɛ laanche nsa wulu si wu tɛ bɛchi.

* 1:15 Kɛ le, “mfi wu bɛ biɛɛ wu.”

³ Mi nse ndzɔɔ mfi le ntaashɛ lɛ bieɛ bini-i lenti bichu fɛmbɛɛchɛ-ɛ, mi nse nɛn le fi dzɔɔn le mbanche ntsɛɛ tɛ li wɛ-ɛ lɛ dze yi tsaɔn li.

⁴ Mi mfɛɔ ni le ɔ kɛɛ chɛɛn wu bieɛ bi bɛ tɛ saa bɛ tifi wɛ nɔkosi.

Nchindaa wu Nyɔ tee le bɛ gii bɛ biɛ Jɔɔn Nlisulidzɔɔ

⁵ Mfi wu Mfɔn Hɛrɔ tɛ sɛki kwɛɛn wu Judiya, wi wu muntofi wumu tɛ nuun le bɛ teenyi wu le Sakariya. ɛ tɛ nindi li kintutu ki bɛte muntofi-i bɛ Abija-a, ɛ ni yih wɛ tɛ bo li kini ki ɛrɔ-ɔn, bɛ teenyi wu le Lisabɛ.

⁶ Beniin bɛ bɛfɛ bani tɛ nuun beniin bɛ tsaɔn lɛ Nyɔ lii, bɛ kichi benchi bɛ Taa lɛ bɛchu, bɛ nuun findzɔn sin.

⁷ Se nuun le, bɛ ti mɛɛn ki kɛmɛ kɛ nwan kɛ, kifɛ Lisabɛ tɛ nuun kaa, bɛ bɛchu tɛ nuun ɛ bɛ don kitun.

⁸ Mfi tɛ kɔche le kintutu ki Sakariya ni ki nindi li yih yi muntofi-i yi Taa li. ɛ tɛ nuun tɛ muntofi lɛ Nyɔ lii booyaa,

⁹ ɛ bɛ tɛ tsaa wu biki si bɛ tɛ shiin bɛ tsɛki bɛte muntofi li ntsɛ wube-e. Se tɛ lɛ li yih yi muntofi le tɔn kidzoma.

¹⁰ Mfi se tɛ kɔche le tɔn kidzoma ɛ beniin bɛchu tɛ nuun lɛkuun bɛ lɛki li Nyɔ-ɔ.

¹¹ Nchindaa wu Taa, taa busɛ wu lii, len lɛ kibɛnɛ ki kigɔnɛ ki taantaa chi muntofi-i.

¹² Mfi wu Sakariya tɛ nɛn wu, dzake bɛchi kɛɛti bɛ chɛnɛ.

¹³ Se nuun le, nchindaa wulu tɛ tuu tee li wuu le, “Kiin ɔ ni chɛn kɛ Sakariya. Nyɔ woo yɛ nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ wa kitun. Ni yih wa wu Lisabɛ gii biɛ nwan wu nyun ɔ chon wu bukoon le Jɔɔn.

¹⁴ Gii bɛ bɛ kinɛɛtine li wɛ-ɛ, beniin nge se woo bujɔn kii biɛrɔ chee.

¹⁵ Gii ni nuun wi wu nyɔɔna lɛ Nyɔ lii. Kiin ni ni wundi mbiin kɛ, teɛge mɛ tɛɛmi. Fiana yi Waan gii yi yiɛ li wuu* mɛɛn lɛ ni shɛn.

¹⁶ Gii fɛ le beniin bɛ Isɛlɛɛ nge fiiki shɛn yibe, bɛ kaari bɛ to bɛ Taa wu Nyɔ yibe.

¹⁷ Gii gɛɛn limfwe li Taa li, bɛ fiana mɔɔ bunga bu ɛlaja-a le fiiki shɛn yi bɛ tɛ bɔɔn, yi to li bɔɔn bɛ bee. Gii fɛ beniin bɛ tɛɛmi bikoo chine li bikoo bi tɛɛmɛ-ɛ, se fiiki bɛntɛ bɛ bee, bɛ ni bɛ kɛmi bɛmbɛchɛ bɛ

nuun bɛ bɛniɪŋ bɛ tsaan lɛ. Gii naa fɛ lɛ, le nache bɛniɪŋ be ni be tɛŋgi Taa.”

¹⁸ Sakariya se bii li nchindaa wu Nyɔ wulu-u laa, “Fiee fi gii fi fɛ nse ɲkɛɛ lɛ nuun la, si tɛɛ ni yi wɛŋ nuun ɛ tɛ doŋ kitun ni?”

¹⁹ Nchindaa wulu se tuu le, “Ɛ mi Gabriya, nlemi lɛ Nyɔ lii mfi kwi, ɛ yi yi ton mi le mbɛ nlanɛ nton wu dzeen wuni li wɛ-ɛ.

²⁰ Biche ɔ ɲɛŋ, si ɔ mɛɛŋ ɔ ki beŋ kɛ nton wuni kɛ lɛ, mfi gii bɛ kɔche le fi dzɔɔ kintsii, ɔ gii ɔ to kinchiinchii, ɔ tɛ yɔ kɛ, giŋgi buti mfi wu fiee fini gii fi yenɛ.”

²¹ Si fi tɛ kɛti lɛ, bɛniɪŋ bɛ tɛ nuun lɛkuun be tɛŋgi Sakariya baa tɛ ta maa laa, ɛ la fi fɛ wu se ba li yih yi muntofi-i ɲge lɛ le.

²² Mfi wu tɛ bo lu, tɛ mɛɛŋ yɛ kii n'yɔru li bee kɛ. Be se kɛɛ le Nyɔ doonche yɛ fiee fi kimfime wondini li wuu lu. Se tɛ to mɛki biee li bee nuun bɛ tsan, tɛ yɔ kɛ.

²³ Le Sakariya mɛɛshi nime chee li yih yi muntofi-i, kaari to lijɪŋ fɛ wuu kuun.

²⁴ Le jo yimi ka, kwɛsi wu Lisabɛ fwee. Tɛ to li yih, li yih kii tin.

²⁵ Lisabɛ se tee le, “Dɛɛni Taa kɔɔ ɔ nshiin bɛ mi, wu buu buya li kikoo ke-enj.”

Nchindaa wu Nyɔ tee le bɛ gii bɛ biɛ Jiso

²⁶ Le fwe chi Lisabɛ-ɛ chɛɛ bo kii busɔɔ, Nyɔ ton nchindaa we wu Gabriya li kiton kimu ki Galilii ki bɛ teenyi le Nasarɛ.

²⁷ Tɛ gɛɛŋ bɛ nton lɛ sɔɔnɛ kwɛɛŋ wumu wu bɛ tɛ teenyi le Maariya, wu tɛ mɛɛŋ saa nyun ki kɛɛ kɛ. Tɛ nuun ɛ bɛ tɛ nache le gii naa nuun kwɛɛ Jɔsɛ wu li kini ki Mfɔŋ Daafi-i.

²⁸ Nchindaa wu Nyɔ wulu se gɛɛŋ ɲɛŋ Maariya tee li wuu le, “N'yɛɛshɔɔ wɛ. Taa tsaɔ wɛ kitun wɛ bɛ wɛ.”

²⁹ Le Maariya woo lɛ fi fieŋgi wu ɲge, se ta maa laa ɲwaani wuni n'yɛɛshe nuun wu nin le.

³⁰ Se nuun le, nchindaa wu Nyɔ wulu tɛ tee li wuu le, “Maariya kiin ɔ ni chɛŋ kɛ. Nyɔ tsaa yɛ wɛ kitun.

³¹ Biche ɔ ɲɛŋ, ɔ gii ɔ fwee, ɔ biɛ ɲwan wu nyun, ɔ chon bukoon bwee le Jiso.

³² Gii ni nuun wi wu nyɔŋa, bɛ ni bɛ teenyi wu le ɲwane Nyɔ, Nyɔ yi nuun Kikoo ki biee bichu-u. Taa wu Nyɔ gii biinɲi wu li kabara wu Mfɔŋ Daafi-i wu te kini ki bee.

³³ Gii ni taanchi kini ki Yakɔ-ɔ mfi kwi, bumfɔŋ bwee nuun tɛ naa ma kɛ.”

³⁴ Maariya se bii li nchindaa wu Nyɔ wulu laa, “Fini gii fi ka nindee le, si mɛɛŋ ɲwan wu kii yɛ nyun kɛ ni?”

³⁵ Nchindaa wu Nyɔ wulu se tuu li wuu le, “Fiana yi Waan gii yi bɛ li wɛɛ, bunga bu Nyɔ yi liboo yi nuun kikoo ki biee bichu gii bu yiɛ li wɛ-ɛ. Bɛdɛɛni, ɲwan wu ɔ gii ɔ biɛ wulu gii ni nuun waan, bɛ se teen wu le ɲwane Nyɔ.

³⁶ Biche ɔ ɲɛŋ, ɲwanchaa wu Lisabɛ wu tɛ nyiiche bɛ budonu bɛ teenyi wu le kaa, wɛ dɛɛni bɛ fwe kii busɔɔ, gii biɛ ɲwan wu nyun.

³⁷ Bɛ Nyɔ fiee fimu lu fi nuun fi yaa yi kɛ.”

³⁸ Maariya se tee le, “Ɛ mi ɲwane nime wu Nyɔ. Fɛɛ fi ka bɛ mi nɛɛ si ɔ tee.” Le tee lɛ, nchindaa wu Nyɔ wulu dza.

Maariya la ɲka lɛ Lisabɛ

³⁹ Mbɛɛche li jo yilu-u, Maariya dza bake gɛɛŋ li kiton kimu ki li kwɛɛŋ wu Juda wu nuun li ɲkumɛ-ɛ,

⁴⁰ le gɛɛŋ bo le, lɛ li Sakariya yih, yɛsi ni yih we wu Lisabɛ.

⁴¹ Le Lisabɛ woo n'yɛɛshe wu Maariya wɛ, ɲwan nduun wu lɛ shɛŋ ɲge. Fiana yi Waan yiɛ li wuu.

⁴² Se wuri lewe ɲge, tee le, “Kimbɔnɛ ki Nyɔ-ɔ kɛɛ li wɛɛ yeki bukeɛŋ bɛchu, kimbɔnɛ kilu kɛɛ tɛ li ɲwan wu ɔ gii ɔ biɛ-ɛ.

⁴³ ɲwaani fiee fi nɔŋa fini geen fi ka bɛ mi, le ni Taa wɛŋ la ɲka lɛ mi-i?

⁴⁴ Biche ɔ ɲɛŋ, mfi wu mbee ɲ'woo n'yɛɛshe wa, ɲwan nduun mi lɛ shɛŋ bɛ kinɛtine ɲge.

⁴⁵ Bujɔŋ bunɔŋa bwɛɛ bwo, kifɛ ɔ beŋɔ le ɲkaache wu Nyɔ tɛ kaache gii naa bɛ kɔche.”

Maariya yɔŋgi Nyɔ

⁴⁶ Maariya se tee le, “shɛŋ yɛŋ yɔɔnchi yɛɛ Taa wu Nyɔ,

⁴⁷ ɲ'wuki bujɔŋ kii Nyɔ yi nuun Kinsofu keŋ.

⁴⁸ Yi kimi yɛ lɛ mi-i, nuun ɛ mi ɲwani wu nime wu yee.

Mbɛɛche dɛɛni ɲgɛnu limfwe, kingɔkɛ kichu gii ki ni ki tiiti le,

Nyɔ lon yɛ kimbɔnɛ li mi-i,

⁴⁹ kifɛ Nyɔ yi Bunga Buchu fɛ yɛ biee

bi nɔŋa bi nɔŋa ŋge li mi-i.

Bukoon bu yi kɛmi yɛ mawu kɛ.

⁵⁰ Yi ti keeti nshiin bɛ beniiŋ bɛ guundi li yi-i.

Nshiin yini se nuun li kingɔkɛ kichu-u.

⁵¹ Yi doonche yɛ bunɔa bu kibɛnɛ kee lɛ, yi shaanshe yɛ beniiŋ bɛ tsakisi yɪ, bɛmbɛechɛ bɛ bee layɛ.

⁵² Yi shɔni yɛ bɛmfɔŋ bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa li bɛkabara,

yi se tsaaki beniiŋ bɛ yee liwe.

⁵³ Yi nyekɛ yɛ beniiŋ bɛ dzeen wuu be, be fukɛ bɛ bieɛ bi dzeen kitun, Yi koon bɛ beniiŋ bɛ bieɛ lɛ bɔ kilɛɛ.

⁵⁴⁻⁵⁵ Yi fi yɛ wi we wu nimɛ wu Isɛlɛɛ, Yi kimi ndoonche nshiin li Abrahan bɛ kini kee, yi gɛɛŋ yi mɛɛshi nɛɛ si yi tɛ kaache li bɛtɛ taa bɛsɛ-ɛŋ.”

⁵⁶ Le Maariya, tsi bee Lisabɛ, kii tɛɛ, tuu kaari to lijɪŋ fɛ kuun.

Lisabɛ tɛ biɛ Jɔŋ Nlisulidzɔɔ

⁵⁷ Le mfi wu Lisabɛ wu bierɔ kɔche, biɛ ŋwan wu nyun.

⁵⁸ Le kini kee mɔɔ beniiŋ bɛ tɛ tsiin tsekɛ tsekɛ fe woo le Nyɔ doonche yɛ nshiin li wuu ŋge, be nɛtɛ.

⁵⁹ Le jo bo nyaan, be bɛ le bɛ sɛɛ ŋwan wulu dzoo, be tuu be wɛki tɛ le be nyɛ wu bukoon le Sakariya nɛɛ si bu Tee lɛ,

⁶⁰ se nuun le, ni tɛ faan fieɛ, tee le bɛ gii bɛ ni bɛ teenyi wu le Jɔŋ.

⁶¹ Be se tee li wuu le, “Wi nuun yɛ li kini kinɛ bɛ bukoon buni kɛ.”

⁶² Be se bɛchi be mɛki bɛ tsan li te ŋwa-an, le bɛ kɛɛ laa wɛki le bɛ nyɛ bukoon bu ŋwan le noo le.

⁶³ Se maa le be bɛ bɛ fieɛ tsɛɛ fe fɛwe. Be bɛ bɛ fi, se tsɛɛ le, “Bukoon bwee bwɛɛ le Jɔŋ.” Le be ŋɛŋ lɛ bimfimu wondɛ be.

⁶⁴ Mfwaa mumkpan, kimfime ki Sakariya bieɛ ki gwiye, nimi chee fanche, tuu bɛchi n'yɔru, piɛti Nyɔ.

⁶⁵ Beniiŋ bɛ kitoŋ kilu-u tɛ tɛ wa ŋge. Ntoŋ wu bieɛ bini bichu se saanɔɛ wu gɛɛŋ li kwɛɛŋ wu Judiya wu nuun li ŋkumɛ-ɛ kwikwi.

⁶⁶ Beniiŋ bɛchu bɛ tɛ woo bieɛ bini tɛ gɛɛ li shɛn yi bee, be se biiti laa wuni ŋwan gii

naa nuun wu la le? Kifɛ fi tɛ gbɛŋgi fi doonchi le kimbɔnɛ ki Nyɔ-ɔ kɛɛ li wuu.

Sakariya lanɛ nton wu Nyɔ

⁶⁷ Fiana yi Waan tɛ dza yi yiɛ li Sakariya wu te Jɔŋ li, se dza yeti nɛɛ si ntomfɔŋ wu Nyɔ, tiiti le,

⁶⁸ “Tɛ pia Taa wu nuun Nyɔ yi beniiŋ bɛ Isɛlɛɛ.

Yi bɛ yɛ kitun le yi soo bikoo bi beniiŋ bee li, li ŋgɛ-ɛ.

⁶⁹ Yi gɛɛ yɛ wi wu bunɔa kitun wu gii soo bee, wu bo li kini ki wi we wu nimɛ-ɛ wu Mfɔŋ Daafi.

⁷⁰ Fini nuun si yi tɛ kaache mɛɛŋ lindɛɛri le bimfimu bi bentomfɔŋ bee bɛ waan bɛ tɛ gɛɛ,

⁷¹ le yi gii naa yi soo bee li tsan yi beniiŋ bɛ wɛki le bɛ lɛɛshɛ bee, mɔɔ beniiŋ bɛsɛŋ bɛ mbani-i.

⁷² Yi tɛ kaache le yi gii naa yi kɔɔ nshiin li bɛtɛ taa bɛsɛŋ

yi se shiin yi kiimi leh wu yi yi Nyɔ tɛ ji.

⁷³ Yi tɛ kaache li te bɛtaa bɛsɛŋ wu Abraha-an bɛ nchini, yi chini le,

⁷⁴ yi gii yi buu bee li tsan yi beniiŋ bɛsɛŋ bɛ mbani-i,

ke tɛ ni tɛ nindi li yi-i nchɛnu nsin,

⁷⁵ tɛ ni tɛ tsiin ntɛɛ wu waan bɛ wu tsaan le yi-i lii

jo chichi li ntɛɛ wusɛ-ɛŋ.

⁷⁶ Wɛ ŋwanɛŋ, bɛ gii bɛ ni bɛ teenyi wɛ le ntomfɔŋ wu Nyɔ,

Nyɔ yi nuun kikoo ki bieɛ bichu-u,

kifɛ ɔ gii naa ɔ gɛɛŋ limfwe li Taa li

ɔ ni ɔ nachi dze ye.

⁷⁷ ɔ gii ɔ ni ɔ tiifi beniiŋ bee, dze yibe gii bɛ kɛmɛ Kinsofu le,

ki nuun kimfekisɛ ki Nyɔ gii yi feeki bibifi bi bee,

⁷⁸ kii nshiin yi Nyɔ ŋge yi keeti li beniiŋ li.

Yi gii yi tuumi Kinsofu ki ni ki shiiti ki bɛɛ liwe

si jobɛ ti tɛti lɛ.

⁷⁹ Yi gii yi nyɛ kin'wofu li beniiŋ bɛ nuun li kijibɛ-ɛ

mɔɔ bɛ nuun lɛ kwe wa,

se leeki bee lɛ dze yi mbɛɛngii li.”

⁸⁰ Nwan wulu se gii kuu li nyan ye-e, kuu tɛ bɛ fiana. Se dza gɛɛŋ le ni tsiin tɛ li buka,

gɛɛŋ bo jobɛ chi tɛ bo le doonchɛ yi yee li bɛniin bɛ Iseleɛ.

2

Maariya biɛ Jiso (Maacho 1:18-25)

¹ Tɛ nuun li mfi wumu-u, nchi bo le, bɛ fa bɛniin bɛchu bɛ nuun li biton bi kwɛɛŋ wu Lo-om. Wu tɛ bo le Kaisa Agustu wu tɛ nuun Mfɔŋ wu nyɔŋa wu Lom.

² Mfa wuni tɛ nuun wu ŋkosi li mfi wu Kwilinu tɛ nuun ŋkun wu tɛ seki kimbe ki kwɛɛŋ wu Silia.

³ Bɛdɛɛni, bɛniin bɛchu tɛ tuu lijɪŋ li biton bi bee, le bɛ tseɛ mɛŋkoon mɛ bee mɔɔ mfa wu bɛ.

⁴ Jɔsɛ se dza tɛ Nasarɛ li kiton kimu ki Galili, gɛɛŋ Betelɛhɛŋ lɛ kimbe ki kwɛɛŋ wu Judiya, lɛ bɛ tɛ biɛ Mfɔŋ Daafi. Tɛ gɛɛŋ le kifɛ tɛ nuun wi wu li kini ki Mfɔŋ Daafi-i.

⁵ Jɔsɛ tɛ gɛɛŋ bee Maariya wu tɛ koo fieɛŋ le gii naa ni nuun kwɛsi le bɛ tseɛ mɛŋkoon mɛ bee, ɛ tɛ nuun bɛ fwe.

⁶ Le bɛ gɛɛŋ bɛ bo le, mfi we wu biɛɔ kɔchɛ.

⁷ Biɛ ŋwani wu ŋkosi nuun ŋwan wu nyun, fiɛmɛ fɛ ndu, giiki lɛ ŋgo wu nyá-an, kifɛ bɛ tɛ foo kintsii ki tse fɛ yih yi bɛniin fufini fe-e.

Nchindaa wu Taa tee biɛɔ chilu li bɛniin bɛ kiichi nshóŋ li

⁸ Tɛ nuun li mfi wulu-u, bɛniin bɛ kiichi nshóŋ bamu nuun li kiton kilu lichin litɔɔ, bɛ kiichi kintutu ki nshóŋ yi bɛ butuu.

⁹ Nchindaa wu Taa taa busɛ bɛ lii, kin'wofu ki Nyɔɔ kinɔŋa woo fɛ bɛ tɛ nuun, bɛ kɛmɛ chɛnɛ ŋge.

¹⁰ Nchindaa wulu se tee li bee le, “Kiin nɛ ni chɛŋ kɛ. Woo yɛɛŋ, mi mbɛɛɔ nuun bɛ nton wu dzeɛŋ li be-ɛŋ, wu gii wu bɛ bɛ kinɛtine kinɔŋa li bɛniin bɛnɛ-ɛ bɛchu-u.

¹¹ Li jobɛ chi bɛŋ chini bɛ biɛ baa Kinsofu kinɛ li kiton ki Mfɔŋ Daafi-i ki nuun Krai wu Taa.

¹² Fiin fieɛ fi gii fi doonchɛ nton wulu li be-ɛŋ. Nɛ gii nɛ gɛɛŋ nɛ ŋɛŋ ŋwan ɛ bɛ fiɛmɛ wu fɛ ndu-u, bɛ giiki lɛ ŋgo wu nyá-an.”

¹³ Bɛ se dza bɛ taa bɛ ŋɛŋ nchindaa wulu lɛ kintutu kimu ki bɛniin bɛ dzin bɛ liboo li ŋge bɛ yɔɔnchi Nyɔ, bɛ tiiti le,

¹⁴ “N'yɔɔnchɛ nuun li Nyɔɔ yi yɛki bieɛ bichu

mbɛɛŋgii ni nuun laan'kwiiŋ li bɛniin bɛ Nyɔ wuki bujɔŋ bɛ bɛ.”

¹⁵ Mfi wu bɛnchindaa baa tɛ chinɛ li bee, bɛ kaari bɛ yɛɛ liboo, bɛniin bɛ kiichi nshóŋ belu tee li yi yi bee le, “Tɛ gɛɛŋ dɛɛni yani Betelɛhɛŋ, tɛ ŋɛŋ fieɛ fi ka fi Taa fɛ le tɛ kɛɛ fini.”

¹⁶ Mfwa mumkpan, bɛ dza bɛ bakɛ bɛ gɛɛŋ bɛ ŋɛŋ Jɔsɛ bee Maariya mɔɔ ŋwan, gimi lɛ ŋgo wu nyán.

¹⁷ Si bɛ tɛ ŋɛŋ lɛ, bɛ bɛchi bɛ tiiti bieɛ bichu bi nchindaa wu Nyɔ bee tee li bee kii ŋwan wulu.

¹⁸ Bimfimu se wondɛ bɛniin bɛchu bɛ tɛ woo bieɛ bi bɛniin bɛ kiichi nshóŋ baa tɛ tiiti bɛ.

¹⁹ Maariya se kiri bieɛ bini bichu lɛ shɛŋ, shiin kiimi kii bi mfi kwi.

²⁰ Bɛniin bɛ kiichi nshóŋ baa se kaari bɛ to lijɪŋ bɛ yɔɔnchi bɛ piɛti Nyɔ li bieɛ bichu bi bɛ tɛ woo bɛ ŋɛŋ. Bi tɛ nuun nɛɛ si nchindaa wu Taa tɛ tee.

Bɛ gɛɛŋ bɛ yiiŋgi Jiso li yih yi muntofi yi Nyɔɔ

²¹ Le ŋwan wulu bo jo nyaan, bɛ sɛɛ wu dzoo, bɛ chon wu bukoon lɛ Jiso, bukoon buni tɛ nuun nɛɛ bu nchindaa wu Nyɔɔ tɛ tee li ni-i, mɛɛŋ se kɛmɛ fwe.

²² Mfi se tɛ kɔchɛ wu fɛrɛ muntofi le bɛ tsootɛ bikoo bi bee si nchi wu Mɔɔsɛ tɛ wɛki. Bɛ se dzo ŋwan wulu bɛ yɛɛ bɛ wu Jɛrosalɛŋ lɛ bɛ yiiŋgi li Taa li.

²³ Fini nuun si bɛ tɛ tseɛ lɛ Kinwaati ki Bɛnchi bɛ Taa lɛ le,

“ɛ wi biɛ ŋwan wu ŋkosi ɛ nuun ŋwan wu nyun,

bɛ yiiŋgi li Taa li, to wu Taa.”

²⁴ Bɛ tɛ gɛɛŋ le bɛ fɛ muntofi muni bɛ bibimu bife, mɔɔ bɛ bɔɔŋ bɛ mundon'gu mumfɛɛntu biki si fi tɛ nuun lɛ kinwaati ki bɛnchi bɛ Taa lɛ.

²⁵ Li mfi wulu-u, nyun wumu tɛ nuun Jɛrosalɛŋ bɛ teenyi wu le Simiɔŋ. ɛ tɛ nuun wi wu tsaan feti si Nyɔ wɛki, tɛ gii tɛŋgi wi wu gii bɛ deeni shɛŋ yi bɛniin bɛ Iseleɛ. Fiana yi Waan tɛ nuun li wu-u,

²⁶ Fiana yi waan yilu fε le kεε le kwe nuun tε naa dzɔ wu mεen ki nεn kε Kinsofu ki Taa lε ki tε kaache kε.

²⁷ Fiana yi Waan se dza yi fε Simion gεen li yih yi muntofi. Le Josee bee Maariya bε bε nwan wu Jiso li yih yi muntofi le be fε si nchi wεki,

²⁸ Simion se fi nwan wulu kεmε bɔ, bεchi yɔnchi Nyɔ, tiiti le,

²⁹ “Taa bεdεeni, siɔ fε nkaache wa bε wu kɔche, dzɔ wi wa wu nimε dεeni li mbεengii li.

³⁰ Lii yεn nεn yεε Kinsofu ko

³¹ ki ɔ tuumi, bεniin bεchu gi be nεn ki.

³² Ki nuun kin'wofu li bεniin bε nuun yε bεjuu kε-ε,

ki gii ki doonche wε li bee
ki fε bε se tsaaki bukon bu bεniin bo bε
Iselεε liwe.”

³³ Le te nwan bee ni nwan woo biee bi Simion tee kii nwan wuni, wa tε be.

³⁴ Simion se tuu lon kimbɔnε li bee, tee li Maariya wu ni-i le, “Biche ɔ nεn, Nyɔ tsaaye nwan wuni, li n'weye bε ndzatsu wu bεniin nge bε Iselεε. Gii ni nuun doonche wu fiee bεniin se ni be tiiti kii wu.

³⁵ Bεdεeni, fini gii fi doonche biee bi bεniin nyiki li shɛn yi bee. Mfi wu biee bini bichu gii bi ni bi kɛti, shɛn ya gii yi ni yi nuun kεε bε been baa bε finyɔɔ.”

³⁶ Gii nuun li mfi wulu-u, kwεen wumu nuun lu bε teenyi wu le Anas, ε tε nuun ntomfon wu Nyɔ. Tε nuun nwanε Fanuwe wu wi wu kini ki Asha-a. Kwεen wulu tε nuun ε wu don nge. Tε nuun bee nyumi biya mfomenyaan kwaa, nyumi kwi.

³⁷ Tε to kwεε nku, se ba lε biya gwii nyaan ntsɔ bine-ε (84) shiin li yih yi muntofi-i mbochu nsin yɔnchi Nyɔ butuu bε fenshaan, jiti biee, lεki li Nyɔ-ɔ.

³⁸ Le mfi wu be tε bεε bε nwan wulu li yih yi muntofi, si kwεen wulu tε nεn be lε, nyε kiyɔni li Nyɔ-ɔ, tee kii nwan wuni li bεniin bεchu bε tε tɛngi mfi wu Nyɔ gii yi soo bεniin bε Jerosalen li tsan yi nge-ε.

³⁹ Mfi wu Josee bee Maariya tε mεeshi biee bichu si nchi wu Taa tε wεki, be kaari be to lijn li kiton kibee ki Nasarε lε kimbe ki kwεen wu Galilii.

⁴⁰ Nwan wulu se ko, kεmε bunga, tε yise bε bufii bunɔna, Nyɔ se tε Kɔɔn gi wu.

Jiso gεen shε li yih yi muntofi yi Nyɔ-ɔ

⁴¹ Te Jiso bee ni tε shiin be yeki Jerosalen biya bichu kii Tsɔnɔ chi N'yafuwee.

⁴² Le Jiso bo biya yoofti ntsɔ bife, be yεε kii tsɔnɔ chilu nεε si be tε shiin be yeki.

⁴³ Le be ji tsɔnɔ be mεeshi, be to lijn, nwan wu Jiso se shε lejɛn Jerosalen. Se nuun le tee bee ni tε mεen ki kεε kε.

⁴⁴ Be dende jobε chichu, be beechi le wε li kintutu ki bεniin bε bee be tε dengi. Be se bεchi be wεki wu lε kini kibee mɔɔ lε nsan yi bee linti,

⁴⁵ le be gɔɔn nsin, be tuu be kaari be to lijn Jerosalen le be gɔɔn wu.

⁴⁶ Le gεen bo jo taa si be tε bεchi be wεki wu, be nεn wu nuun fε yih yi muntofi, ε tε shee fe bee bεniin bε ntiife yiki li bee, biiti bembifu.

⁴⁷ Bεniin bεchu bε tε yiki tε ta maa nge kife tε kii biee nge mɔɔ ntusu bembifu bujon.

⁴⁸ Si ni bee te tε nεn wu lε, wa tε be. Ni se teen wu tee le, “Nwanεn ɔ gεen ɔ nweε bε bee ni? Biche ɔ nεn, tεε chaa tε gɔɔn baa wε nsiin tε wεε.”

⁴⁹ Se tuu le, “Nε bee nε wεki mi kii la? Nε kii yε le nkemi le ni nuun li Taa yih feni kε ni?”

⁵⁰ Se nuun le be ti mεen ki kεε kε fiee fi wu tee kε.

⁵¹ Se tuu dza bee be, be beki Nasarε. Gεen wuki li bee. Si biee bini tε kɛti ni, ni se gεε biee bini bichu li shɛn yee li.

⁵² Jiso tε kuu, kεmi bufii nge, Nyɔ kɔngisi wu, bεniin kɔngisi wu tε.

3

Ntiife wu Jɔɔn Nlisulidzɔɔ

(Maacho 3:1-12; Mak 1:1-8; Jɔɔn 1:19-28)

¹⁻² Mfi wu Jɔɔn wu nwanε Sakariya tε nuun libuka, nton wu Nyɔ bε lε wuu. Kiya kεε tε nuun ε Tiberius Kaisa tε nuun ngɔmina wu Lom li biya yoofti ntsɔ bitinu. Pontu Pailɛt se sɛki kimbe ki kwεen wu Judiya, Herɔ sɛki Galilii. Fili wu nwaani Herɔ tε sɛki kimbe ki Ituliya bε ki Telakoniti, Lisanya se sɛki Abilen. ε tε nuun mfi wu Anas bee Kaifas tε nuun bikoo bi bete muntofi-i.

³ Le Jɔɔn woo nton wu Nyɔ wulu, dza gεen bimbe bi tεen lε bichu bi nuun li Dzɔɔ

yi Joodaan, tuu tiifi beniin le be fiiki shén yi be, se lii be lidzɔɔ, Nyɔ se feeki bibifi bi bee.

⁴ Fini nuun si Esaya wu ntomfɔn wu Nyɔ tɛ tɛɛ le Kinwaati kee li le,

“Jɛ yi wi dii yɛɛ libuka le,

bɛ nachɛ dze yi Taa,

bɛ leeki yi nuun tsaan,

⁵ bɛ shiiki bɛnkumɛ bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa mɔɔ bɛ nɛn bɛ nɛn bɛchu,

bɛ yiiki feen chichi,

bɛ leeki dzé yi nuun tsaan,

bɛ yiiki bitoo dze nuun shiingii,

⁶ beniin bɛchu se nɛn si Nyɔ ti suuti beniin.”

⁷ Si Jɔɔn tɛ tiiti le, bintutu bi beniin le tuu bi bɛɛ le lii be lidzɔɔ. Se tuu dza tee li bee le, “Kingɔkɛ ki yɔ kɛni, ɛ noo wu tee bɛn le nɛ kifi shén yi Nyɔ nuun yi tuumi li be-en?”

⁸ Fɛɛ yɛɛn bɛɛ bi doonchi le nɛ fiiki baa shén yinɛ. Kiin nɛ ni tuu nɛ bɛchi n'yɔru li yi yinɛ le Abrahan nuun taa wusɛn kɛ. Nse ntee li be-en le Nyɔ nuun yi fiiki ta yini yi to kɛni ki Abraha-an!

⁹ Nɛ kɛɛ le bɛ gɛɛ baa fɔɔ kitun li gɛɛn yi biti-i. Kiti kichu ki wundi yɛ muntaan mu dzeɛn kɛ, bɛ gii bɛ wa ki li gɛɛn yi ki-i, bɛ tɔŋ fɛtaan.”

¹⁰ Le bintutu bi beniin le bɛɛ woo le, bi bii li Jɔɔn li laa, “Tɛ gii tɛ ge la dɛɛni?”

¹¹ Se tuu le, “Wi wu kɛmi ndú fiɛtu nyɛ yimi li wi wu kɛmi yɛ kɛ-ɛ, ɛ wi kɛmi bɛɛ biɛ gate bɛ wi wu kɛmi yɛ kɛ.”

¹² Beniin bamu bɛ kundi kinwaati tɛ bɛ le wuu, le lii be lidzɔɔ, bɛ bii li wu laa, “Wi wu ntiifɛ, tɛ gii tɛ geɛn fisɛn?”

¹³ Se tuu li bee le, “Kiin nɛ ni nɛ kundi kinwaati yɛki si nchi wɛki kɛ.”

¹⁴ Beniin bɛ nchi bɛ bɛ bii tɛ laa, “Fisɛn nuun le tɛ geɛn?”

Se tuu le, “Nɛn yɛɛn le, kiin nɛ ni nɛ chenisi beniin nɛ lɔchi kwa nɛ kayi mɔɔ bɛɛ li beniin li, li yee li kɛ. Nɛ wuki yɛn bujɔn bɛ fiee fi bɛ suundi bɛn lu.”

¹⁵ Si beniin tɛ nuun bɛ tɛngi Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ le, bɛ tɛ tuu bɛ biiti bɛɛ kii Jɔɔn, bɛ tuu bɛ bechi le semukɛ ɛ wu Kinsofu kilu.

¹⁶ Jɔɔn se tuu bɛchi tiiti li bee le, “Nlisɔɔ bɛn nuun li dzɔɔ kwaa, wi wu ko wu yaa mi mɛɛnɔ bɛɛ lɛjin, mɛɛnɔ ki kɔchɛ kɛ wi wu nuun guumɛ fanchɛ bɛkpɔ bɛɛ kɛ. Mwɛ gii

naa ni lisi fiee bɛn nuun bɛ tsan yi Fiana yi Waan mɔɔ bɛ wi.

¹⁷ Kɛmɔɔ kintɛkɛ kee le bɔ ki gii fɛɛ giin lu, ke wu fɛɛ, banchɛ giin yi dzeɛn yɛɛ gɛɛ li gwɛɛ, se fweyɛ mumfɛɛ tɔŋ bɛ wi wu duti nyimu nsin.”

¹⁸ ɛ le si Jɔɔn tɛ tiifi nton wu dzeɛn wu Nyɔ li beniin li le, nyɛɛ mɔɔ bɛntiifɛ bɛ dzeɛn nge li bee.

¹⁹ Se nuun le, tɛ yɔ li Hɛrɔ wu wi wu nsawu kasi yi, kifɛ Hɛrɔ tɛ dzɔ Hɛroja wu kwɛɛ nwaani li kwɛsi-i, se tuu yɔ mɔɔ kii bɛɛ bibifi bichu bi Hɛrɔ tɛ betini.

²⁰ Hɛrɔ tɛ fɛ bɛɛ bibifi bi yan nge se mɛɛshi biifi kingɛ kee tee le bɛ kɔɔ Jɔɔn bɛ fa li yih yi ncha-a.

Jɔɔn lii Jiso li dzɔɔ

(Maacho 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Mfi wu Jɔɔn tɛ mɛɛn lisi beniin li dzɔɔ, le lii jobɛ chimu mɛɛshi, Jiso se bɛ tɛ Jɔɔn lii wu li dzɔɔ. Le Jiso bɛchi ni lɛki li Nyɔ-ɔ, kiboo gwiye,

²² Fiana yi Waan shee yi bɛ li wuu bwin yi nuun si kibimɛ. Jɛ se yɔ liboo le, “Wuni ɛ Nwanɛn, nuun shén yɛn, nɛ wuki yɛɛn li wuu.”

Kini ki bɛ Jiso-o

(Maacho 1:1-17)

²³ Jiso tɛ nuun si biya mbaanshɛɛ li mfi wu tɛ bɛchi nimɛ chee. Beniin tɛ bechi le ti nuun nwanɛ Jɔsɛ wu nwanɛ Heli.

²⁴ Heli tɛ nuun nwanɛ Maata, wu nwanɛ Lebi, wu tɛ nuun nwanɛ Meki wu nwanɛ Jana, wu tɛ nuun nwanɛ Jɔsɛ.

²⁵ Jɔsɛ wuni tɛ nuun nwanɛ Matasha, wu nwanɛ Emɔ, wu tɛ nuun nwanɛ Nahun, wu nwanɛ Esili, wu tɛ nuun nwanɛ Naga.

²⁶ Naga tɛ nuun nwanɛ Maat wu nwanɛ Matasha, wu tɛ nuun nwanɛ Semɛn, wu nwanɛ Jɔsɛ, wu tɛ nuun nwanɛ Joda.

²⁷ Joda tɛ nuun nwanɛ Joanan, wu nwanɛ Lesa, wu tɛ nuun nwanɛ Selubabɛ, wu nwanɛ Shitiya, wu tɛ nuun nwanɛ Neli.

²⁸ Neli tɛ nuun nwanɛ Meki wu nwanɛ Adi, wu tɛ nuun nwanɛ Kosam, wu nwanɛ Emadam, wu tɛ nuun nwanɛ El.

²⁹ El tɛ nuun nwanɛ Joshwa wu nwanɛ Eliesa, wu tɛ nuun nwanɛ Jolen wu nwanɛ Maata wu tɛ nuun nwanɛ Lebi.

³⁰ Lebi tɛ nuun ɲwane Simiɔŋ wu ɲwane Judas, wu tɛ nuun ɲwane Joʂe, wu ɲwane Jonam, wu tɛ nuun ɲwane Eliakiŋ.

³¹ Eliakiŋ tɛ nuun ɲwane Melia wu ɲwane Mena, wu tɛ nuun ɲwane Matata wu ɲwane Natan, wu tɛ nuun ɲwane Daafi.

³² Daafi tɛ nuun ɲwane Jeesi, wu ɲwane Obɛd, wu tɛ nuun ɲwane Bwas, wu ɲwane Sala wu tɛ nuun ɲwane Nashɔŋ.

³³ Nashɔŋ tɛ nuun ɲwane Aminada, wu ɲwane Amina, wu tɛ nuun ɲwane Alni, wu ɲwane Hɛsrɔŋ, wu tɛ nuun ɲwane Pɛrɛs wu ɲwane Judas.

³⁴ Judas tɛ nuun ɲwane Yakɔ wu ɲwane Adzi, wu tɛ nuun ɲwane Abraham, wu ɲwane Tera, wu tɛ nuun ɲwane Naho.

³⁵ Naho tɛ nuun ɲwane Seruk wu ɲwane Leu, wu tɛ nuun ɲwane Peleg wu ɲwane Ebe, wu tɛ nuun ɲwane Shela.

³⁶ Shela tɛ nuun ɲwane Keenan wu ɲwane Alfasa, wu tɛ nuun ɲwane Shen wu ɲwane Noaa, wu tɛ nuun ɲwane Lamek.

³⁷ Lamek tɛ nuun ɲwane Metusela wu ɲwane Enɔ, wu tɛ nuun ɲwane Jaled wu ɲwane Mahalale, wu tɛ nuun ɲwane Keenan.

³⁸ Kenan wuni tɛ nuun ɲwane Enɔs wu ɲwane Set wu tɛ nuun ɲwane Adan, Adan nuun ɲwane Nyɔ.

4

Kin̄kundi tɛ mɔnche Jiso
(Maacho 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Jiso tɛ dza fɛ Dzɔɔ yi Joodaan, ɛ wu yise be Fiana yi Waan. Yi dzɔ wu gɛɛn tsiin libuka.

² Tɛ tsi le jo mbaanyɛɛ, Kin̄kundi mɔnchi wu. Tɛ nuun le nje fiee nsin. Le jo yɛɛ ka, dzeen se bechi yi wuu wu.

³ Kin̄kundi kilu se dza ki tee li wuu le, “Ɔɔ nuun ɲwane Nyɔ, ɔ tee le tɛtɛ chini to biɛ.”

⁴ Jiso tuu li ki-i le, “Be tɛɛ baa le, ‘Wi ti tsiin yɛ kii biɛ kwaa kɛ.’ ”

⁵ Kin̄kundi kilu dzɔ wu ki yɛɛ be wu fɛ kintsii kimu-u fɛwe, ki doonche wu biton bi li kikoo ki nshɛ-ɛ bichu. Jiso nɛn bi ni ɲwaanɲ.

⁶ Kin̄kundi kilu se tee li wuu le, “Be nyɛ baa kikoo ki nshɛ-ɛ kini li mi-i kichu, nnuun nɛɛ nnyɛ li wi wu ɲkɔŋgisi-i. Ngii

nnyɛ li wɛɛ ɔ ni ɔ sɛki, ɔ ni ɔ kemi bunɔŋa be bunga bintsii bichu.

⁷ Fi fiɛɛ kwaa le ɔ guun mi, nse nyɛ bieɛ bichu li wɛ-ɛ.”

⁸ Jiso tuu li kii le, “Be tɛɛ baa le, ‘Ɔ guundi Taa wu Nyɔ-ɔ ya, ɔ ni nindi nuun li yi-i kwaa.’ ”

⁹ Kin̄kundi kilu se dzɔ wu ki gɛɛn be wu li kiton ki Jerosalen ki leeki wu fɛ kigɔ ki yih yi muntofi-i, ki tee li wuu le, “Ɔɔ nuun ɲwane Nyɔ, ɔ jiin lekwiin,

¹⁰ kifɛ be tɛɛ baa le, ‘Nyɔ gii yi tee li bɛnchindaa bee li le be bichɛ lɛ wɛ-ɛ.’

¹¹ Fi tuu fi nuun ɛ be tɛ tɛɛ le, ‘Be gii be ka wɛ bɔ bɔ, kii ɔ ni ju bikaa bio li tɛtɛ.’ ”

¹² Jiso tuu li ki-i le, “Kin̄waati ki Nyɔ-ɔ tiiti kɛɛ tɛ le,

‘Kiin ɔ ni mɔnche Taa wu Nyɔ ya kɛ.’ ”

¹³ Le kin̄kundi kilu mɛɛshi dzɛ chichi yi ki tɛ nuun le ki mɔnche Jiso le, ki se dza ki gɛɛn ki tɛŋgi mfi wumu.

Jiso tɛ bechi nime chee Galilii
(Maacho 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Jiso tɛ dza to lijin Galilii, ɛ tɛ yise be bunga bu Fiana yi Waan lɛ. Nton wu kii wu se saange gɛɛn bimbe bi tɛɛn lɛ bichu.

¹⁵ Tɛ tiifi beniin li yih yi lekɛ li Nyɔ-ɔ, beniin bechu se piɛti wu.

Be tɛ faan Jiso li kiton kee ki Nasarɛ-ɛ
(Maacho 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Jiso tɛ dza gɛɛn li kiton ki Nasarɛ-ɛ fɛ tɛ ko. Le ni nuun jobɛ chi bɛshiinshi, se dza gɛɛn li yih yi nlekɛ li Nyɔ-ɔ nɛɛ si tɛ shiin giinɲi. Tɛ dza len we le teen Kin̄waati ki Nyɔ-ɔ.

¹⁷ Be tɛ nyɛ wu kin̄waati ki Esaya-a ntomfɔŋ wu Nyɔ tɛ tɛɛ. Le ni teenyi, nɛn kintsii kimu ki be tɛɛ fe le,

¹⁸ “Fiana yi Taa Nyɔ yɛɛ li yi yɛ-ɛn, kifɛ yi be yi tsaa mi kitun le mbe

nlanɛ nton wu dzeen li beniin be kifoo lɛ.

Yi tɛ ton tɛ mi le mbe

ntee li beniin be nuun li ncha-a le, be gii be buu be,

nse ntee li binyɛɛ li le bi gii bi nɛn bieɛ.

Yi tɛ ton tɛ mi le mbe mbuu beniin be be ɲ'wɛki be be li ncha-a,

¹⁹ nse ntee kiya

ki Taa Nyɔ gii fi beniin.”

²⁰ Le Jiso teen ki ni, baan kinwaati kilu nyɛ li wi wu tɛ shiinj kiichi ki-i gɛɛn shee fekwiinj. Beniinj bechu bɛ tɛ nuunj li yih yi nɛkɛ li Nyɔ-ɔ yilu-u, tonj lii li wuu.

²¹ Se bechi naanyi li bee le, “Fiee fi nɛ woo lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ fini bɛ fiee fi kɔche benj.”

²² Beniinj yikɛ jɛ yilu yi dzɔɔn fɛ bee nge, be se kɛmɛ chɛnɛ li n'yɔru wu dzeen wu buti lɛ wuu wa. Se nuunj le, be tɛ ya wa, be biiti laa, “Wuni nuunj nɛɛ nwanɛ ɔsɛ ni?”

²³ Jiso se tee li bee le, “Ɛ fiee fi mɛnjɛnɛ kɛ, le nɛ gii nɛ wa nganɔgaa chini li mi-i le, ‘Wi wu wɔnchi beniinj, wɔnchɛ yi ya.’ Fiee fi tɛ tɛ woo le ɔ fɛɔ Kapanunj, fɛrɛ fi fɛni li kwɛɛn waa tɛ.”

²⁴ Jiso tuu tee li bee le, “Ntee li be-en chɛɛn le, bɛ ti naa guundi yɛ ntomfɔn wu Nyɔ li kwɛɛn wee li kɛ.

²⁵ Bɛ chɛɛn, ntee li be-en le tɛ nuunj li mfi wu ntomfɔn wu Nyɔ wu Elaja-a dzaan tɛ ba liwe li biya bitɛtu bɛ kii busɔɔ, dzeen kɔɔ kwɛɛn kwi. Bukɛɛn bɛɛnku-u tɛ nuunj li kwɛɛn wu Isɛlɛ li mfi wulu nge.

²⁶ Nyɔ tɛ mɛɛn ki tonj kɛ Elaja lɛ bee kɛ, yi tɛ tonj wu nuunj lɛ kwɛɛ nku wu tɛ nuunj Sarefa-a kwaa, li kwɛɛn wu Sidɔ-ɔn.

²⁷ Nɛ kɛɛ tɛ le, tɛ nuunj li mfi wu ntomfɔn wu Nyɔ wu Elisha-a, beniinj tɛ nuunj Isɛlɛ nge bɛ tɛ kɛmi chigɔn chi nɔɔa, bɛ se tɛ mɛɛn wumu li bee linti ki wɔnchɛ kɛ. Ɛ Naama kwaa li kwɛɛn wu Siliya wu bɛ tɛ wɔnchɛ, woo.”

²⁸ Le Jiso tee lɛ, beniinj bechu bɛ tɛ nuunj li yih yi nɛkɛ li Nyɔ-ɔ woo, shɛn tonj bɛ nge.

²⁹ Be se dza we, be chiinj wu, be bo bɛ wu li kwɛɛn wulu-u, be miri bɛ wu fɛ nkume fɛfwa wu tɛ nuunj li kitonj ki bee, be tɛ wɛki le be lɔn wu le we lɛ ba bɛ kikoo.

³⁰ Se nuunj le, tɛ ka be kintikinti gɛɛn fiee.

Jiso buu Fiana yi tii li wumu-u (Mak 1:21-28)

³¹ Jiso tɛ dza bɔɔ Kapanunj, kitonj kimu ki Galilii. Le ni nuunj jobɛ chi beshiinshi, gɛɛn tiifi beniinj li yih yi nɛkɛ li Nyɔ-ɔ.

³² Beniinj bechu bɛ tɛ yiki tɛ kɛmɛ chɛnɛ li ntiifɛ we-e, kifɛ ntiifɛ we tɛ kɛmi bunga.

³³ Wumu tɛ nuunj li yih yi nɛkɛ li Nyɔ-ɔ yilu-u, ɛ Fiana yi tii tɛ nuunj li wuu bwinj. Tɛ dza dzɛngi lɛwe nge le,

³⁴ “Hebee Jiso wu Nasarɛ, ɔ wɛki la li bee li? ɔ bɛ le ɔ lɛɛ bee ni? Nkiiɔ wi wu nuunj wɛ. ɔ nuunj wi wu waan wu buti fɛ Nyɔ-ɔ.”

³⁵ Jiso wanj Fiana yi tii yilu, tee le, “Make, bochɛ li wi wuni.” Le yi tsaaki wi wulu yi tonj wu fekwiinj lɛ beniinj lii, yi bo li wuu bwinj, se nuunj le, yi ti mɛɛn ki kpɔɔshɛ kɛ wu kɛ.

³⁶ Beniinj bechu nɛn, bimfimu wondɛ be, be ta maa, be biiti laa, “Wuni n'yɔru nuunj wu ninj wu wi wuni yɔ le? Kɛmɔɔ bunga bu nɔɔa bu wanɛ Fiana yi tii yi buti li beniinj li.”

³⁷ Ntonj wu kii Jiso dɛndɛ li bitonj bichu bi lɛ kimbɛ ki le-e.

Jiso wɔnchɛ beniinj nge (Maacho 8:14-17; Mak 1:29-39)

³⁸ Jiso dza bo li yih yi nɛkɛ li Nyɔ-ɔ yilu-u, gɛɛn lɛ li Simu yi. Tɛ nuunj ɛ mwɛsɛ Simu tɛ gendi bɛ kinɛnɛkɛ. Be se lɛkɛ le Jiso fi wu.

³⁹ Jiso gɛɛn fɛ tɛ gimi, lenj lɛ wuu lɛwe, wanj kinɛnɛkɛ kilu. Ki se chinɛ li wuu tɛmi. Mfwaa mumkpanj, kwɛɛn wulu dza we, bichɛ fiee fije nyɛ be.

⁴⁰ Le jobɛ ni chi sechi, beniinj bɛ tɛ kɛmi beniinj bɛ gendi bɛ chigɔn chichi chichi bɛ dzeti bɛ bɛɛ bɛ bɛ fɛ Jiso-o. Se kundi li bee bechu-u, be tɛɛmi.

⁴¹ Benchindaa bɛ kinɛkundi-i baa tɛ buti li beniinj bamu nge bɛ dzɛngi le, “Ɛ wɛ Nwanɛ Nyɔ.” Se nuunj le Jiso wanj le kiinj nɛ ni nɛ yeti kɛ, kifɛ bɛ tɛ kii le ɛ wu Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ.

⁴² Le butuu woo, Jiso bo gɛɛn fɛ kintsii kimu wuu mbiinj. Beniinj shɛ bɛ bechi bɛ wɛki wu. Le bɛ nɛn wu, ɛ tɛ wɛki le dza li kitonj kilu-u. Be tɛ wɛki dzɛ le ba bɛ be.

⁴³ Se nuunj le tɛ faanj tee li bee le, “Nkɛmi le ntifi ntonj wu dzeen wu kii bumfɔn bu Nyɔ-ɔ li bitonj bimu-u tɛ, kifɛ ɛ fiee fi Nyɔ tonj mi le mbɛ mfɛ.”

⁴⁴ Tuu dza gɛɛn dengi fenjisi ntonj wu dzeen wulu li yih yi kintaashɛ li kwɛɛn wu Judiya-a kwikwi.

5

*Jiso tɛ teen bɔɔŋ bee bɛ kintutu bɛ ŋkosi
(Maacho 4:18-22; Mak 1:16-20)*

¹ Le ni nuun jobɛ chimu, Jiso lemi li libɛ chi Jɛnɛsarɛ-ɛ lichin, ɛ bɛniin tɛ kɛnɛ be fachɛ wu be yiki jɛ yi Nyɔ.

² Se dza ŋɛŋ bɛŋgo bɛfɛ li ŋgemɛ yi dzɔɔ li, ɛ bɛniin bɛ tɛ kɛmi be tɛ bochɛ le be tsootsi gii yibe yi nsuun.

³ Gɛɛŋ lɛ lɛ ŋgo wumu-u, ɛ tɛ nuun wu Simu, tee le kiinŋi wu gɛɛŋ li dzɔɔ niin. Le kiinŋi, Jiso se lɛ shee le, bɛniin nuun lɛ buka tiifi be.

⁴ Le tifi mɛɛshi, tee li Simu le, “Kɔnɛ ŋgo wu gɛɛŋ fɛ kindundu, nɛ lɔŋ gii yinɛ, nɛ kɔɔ nsuun.”

⁵ Simu tuu le, “Tɛ Kikoo tɛ tsi baa wɛ tɛ lendi gii nsiin bu woo, tɛ mɛɛŋ ki kɔɔ kɛ fiee kɛ. Se nuun le, si ɔ tee lɛ, ŋgii nɔŋ nɛɛ.”

⁶ Be gɛɛŋ be lɔŋ, be kɔɔ nsuun ŋgee, le be ni be busi gii yibe, yi leki le yi soomɛ.

⁷ Bɛdɛɛni, be kwafi bɛniin bɛ bee bɛ kintutu bɛ lɛ ŋgo wumu wɛɛ le be bɛ be fi be. Be bɛ be buu nsuun yilu, yi yisɛ lɛ bɛŋgo bɛ bee, be leki le be shee li dzɔɔ.

⁸ Le Simu Pita ŋɛŋ fiee fi ka, gɛɛŋ toŋ nɔŋ Jiso limfwe tee le, “Mintemii Taa, dzatsɛ fio fɛni ɔ shɛ mi, nuun fiɛŋ wi wu bifi.”

⁹ Tɛ kwɛŋgi lɛ, kifɛ wu bee bɛniin bee bɛ kintutu tɛ ŋɛŋ nsuun yi be tɛ kɔɔ, yi bɛŋ be.

¹⁰ Yi bɛŋ tɛ Jɛɛŋ bee Jɔɔŋ bɔɔŋ bɛ Dzɛbɛdii bɛ tɛ nuun lɛ kintutu ki Simu-u. Jiso tee li Simu-u le, “Kiin ɔ ni ɔ chɛndi kɛ. Mbɛɛchɛ li dɛɛni ŋgɛnu limfwe, ɔ gii ɔ ni ɔ keeti nuun bɛniin.”

¹¹ Le be woo lɛ, be buushɛ bɛŋgo bɛ bee le buka, be chinɛ bieɛ bichu fɛ be dza be biki Jiso.

*Jiso wɔnchɛ wi wu chigɔŋ chi nɔŋa
(Maacho 8:1-4; Mak 1:40-45)*

¹² Le ni nuun mfi wumu, Jiso nuun li kitoŋ kimu-u, wumu tɛ nuun fɛ bɛ chigɔŋ chi nɔŋa. Le wi wulu ŋɛŋ Jiso, bɛ we wu lii, lɛkɛ wu tee le, “Taa, fɛrɛ mi ntɛmi, ɔ kɔŋgisɔɔ.”

¹³ Jiso se nɛɛki kibɛnɛ kɔŋ li wuu tee le, “Ŋkɔŋgisɔɔ, tɛmi ɔ ni ɔ wuuti.” Mfwaa mumkpaŋ, chigɔŋ chi nɔŋa chilu bieɛ chi chinɛ li wuu.

¹⁴ Jiso chiinɛ li wuu le, “ɔ kiin ɔ ni tee li wi-i kɛ. Se nuun le, gɛnɛ ɔ doonchɛ yi ya li Tɛ muntofi, ɔ se nyɛ nya yi Mɔɔsɛ tɛ tiiti le wi kɛmi le nyɛ le doonchɛ li bɛniin li le wu tɛmɔɔ li chigɔŋ chini-i wu woo.”

¹⁵ Si Jiso tɛ chinɛ li wi wulu lɛ, nton wu kii Jiso se tuu saanŋɛ gɛɛŋ limfwe ŋge, bintutu bi bɛniin lɛ ŋge banchi bi bɛɛ le bini bi yiki ntifi yee, mɔɔ le ni wɔnchi chigɔŋ chi bee.

¹⁶ Se nuun le, Jiso tɛ dzɛti shiin be giinŋi lɛki li Nyɔ-ɔ li buka.

*Jiso wɔnchɛ wi wu tɛ ŋgwɛ tɛ kɔɔ
(Maacho 9:1-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ Tɛ nuun jobɛ chimu Jiso tiifi bɛniin, ɛ bunŋa bu Taa lɛ tɛ nuun wu li bwin le ni wɔnchi chigɔŋ lu. Bɛfarasii mɔɔ bɛniin bɛ tɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ tɛ shee fɛ, ɛ be tɛ bo li biton bichu-u bi Galilii mɔɔ bimbe bi Judiya bɛ Jɛrosalɛŋ.

¹⁸ Fi se ka le bɛniin bamu tɛ dza be bɛɛ ɛ be tɛ sumɛ wi fɛ kida-an fɛwɛ, ɛ ŋgwɛ tɛ kɔɔ wu. Be tɛ gii be gwenini le be lɛ bɛ wu be giiki wu Jiso limfwe.

¹⁹ Se nuun le, be tɛ mɛɛŋ ki kɛmɛ kɛ dze kɛ, kifɛ bɛniin tɛ yinŋɛ fɛ ŋge. Be se beɛŋ bɛ wu nuun lɛ yi-ih lɛwɛ be tɔtɛ kiyɛ, be shiiki wi wulu kintikinti ki bɛniin lɛ Jiso limfwe, fɛ kidan ki tɛ gimi fɛ kɛɛ.

²⁰ Si tɛ ŋɛŋ le bɛniin belu gɛɛ baa shɛŋ yi be li wuu lɛ, bieɛ tee li wi wulu le, “Sinɛŋ, mi mfeekɔɔ bibifi bio kitun.”

²¹ Bɛniin bɛ tɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ bɛ kintutu ki Bɛfarasii lɛ kɛɛ, be tuu be bɛchi be ŋunini be tiiti le, “Wi wuni nuun noo wu dzɔ kintsii ki Nyɔ-ɔ? ɛ noo wu nuun feeki bibifi fuki Nyɔ nsin?”

²² Jiso kɛɛ fieɛ fi be ŋunini, bii li bee laa, “Nɛ kɛmi ŋwaani wuni mbeeche li shɛŋ yinɛ ni kii la?”

²³ Fi tsɛkɛ nuun fi la, ntefu le mi mfeekɔɔ bibifi bi wi wuni, mɔɔ le dza we ni denŋi le?

²⁴ Se nuun le, ŋgii ndoonchɛ bɛŋ le Ŋwanɛwi kɛmi bunŋa laanŋkwiin bu fekisɛ bibifi.” Se tuu tee li wi wu ŋgwɛ tɛ kɔɔ wɛɛ le, “Mi nteɛɔ li wɛ-ɛ, dza we, ɔ dzɔɔ kidan kɔ ɔ ni ɔ kuuki fɛkuun.”

25 Mfwaa mumkpan, se biele dza we len le beniiñ lli, dzo kidan ki tɛ gimɪ fɛ kɛɛ kuuki fɛ wuu kuun, yɔɔnchi Nyɔ.

26 Le beniiñ nɛn lɛ, wa tɛ be, be kɛmɛ chɛnɛ, be guumɛ be lɛki li Nyɔ-ɔ be tiiti le, “Tɛ nɛn baa fiee fi tɛɛmi bɛn.”

Jiso teen Lebi

(*Maacho 9:9-13; Mak 2:13-17*)

27 Jiso tɛ dza bo fɛ dɛŋgi. Si tɛ giingɪ lɛ, nɛn wumu wu tɛ kundi kinwaati bɛ teenyi wu le Lebi, ɛ tɛ shee fɛ yih yi kinwaati ki sofe-ɛ. Jiso tee li wuu le, “ɔ biki mi.”

28 Lebi chinɛ biele bichu, se dza biki Jiso.

29 Se nuun le, Lebi tɛ dza fɛ tsɔnɔ chi nɔŋa li wuu yih le nɛtɛ bɛ Jiso. Beniiñ bɛ tɛ kundi kinwaati nɛki tɛ fɛ mɔɔ beniiñ bamu bɛ bee bɛ tɛ jii biee.

30 Befarasii mɔɔ beniiñ bɛ bee bɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ bɛchi bɛ nɔŋini, bɛ biiti li bɔɔŋ bɛ kintutu-u bɛ Jiso-o laa, “Fi geen fi nɛ jii biee, nɛ wundi biee bɛ beniiñ bɛ kundi kinwaati mɔɔ bɛ bifi bɛmu le?”

31 Jiso tuu li bee le, “Beniiñ bɛ tɛɛmi ti wɛki yɛ mfindɛ kɛ. ɛ beniiñ bɛ gendi bɛ ti wɛki.

32 Mɛɛŋɔ ki mbɛ kɛ le nteen beniiñ bɛ nuun tsaan kɛ. Mi mbɛɛɔ nuun le nteen beniiñ bɛ bifi le bɛ fiiki shɛn yi be.”

Bɛ bii li Jiso-o kii biee bi jirɛ

(*Maacho 9:14-17; Mak 2:18-22*)

33 Be dza bɛ tee li Jiso-o le, “Bɔɔŋ bɛ kintutu-u bɛ Jɔɔŋ lɛ tɛ shiin bɛ jiti biee bɛ lɛki li Nyɔ-ɔ mfi kwi, fi nuun si Befarasii ti feti, bɛdɛɛni bɔɔŋ bo se jii baa biee bɛ wundi biee.”

34 Jiso tuu li bee le, “Bɛ nuun bɛ teen beniiñ fɛ tsɔnɔ chi bugoo lɛ kɛ bɛ gɛɛn, nɛ fɛ le bɛ ni bɛ jiti biee bijɛ fɛ nyunwutso nuun bee bɛ ni? Nuun fi tɛ nuun lɛ kɛ!

35 Fi fiee le, mfi gii bɛ wu bɛ gii bɛ lɔ nyunwutso li bee, bɛ se tuu bɛ bɛchi njiru biee bijɛ.”

36 Se tuu wa ngangaa chini li bee le, “Se nuun le, wi nuun yɛ lu wu nuun naa gaamɛ ndu yi fiɛn tuushe yi fichi lu kɛ. ɛ wi wu fɛ lɛ, kɛ wu biifɔɔ ndu yi fiɛn yilu. Fi nuun le ndu yi fiɛn nuun tɛ gɛɛn tsaan bɛ finshɛŋgɛ fi fichi kɛ.

37 Nɛɛ lɛ le nuun wi tɛ dzo mbiin mɛ fɛn, le gɛɛ lɛ kibɛɛn ki mbiin mɛ fichi-i kɛ,* ɛ wu fɛ lɛ kɛ mbiin mɛ fɛn mɛlu gii mɛ wo kibɛɛn ki fichi kɛɛ, mbiin mɛlu shooshe.

38 Chɛɛn wulu nuun le, bɛ kɛmi le bɛ gɛɛ mbiin mɛ fɛn nɛɛ nuun lɛ kibɛɛn ki fɛ-ɛn.

39 Nɛ kii tɛ le wi ti nuun yɛ lu wu wundi mbiin mɛ bɛ, fɛ wu won mɛ yiki kɛ. Wi ti bɛɛ piɛti nuun mɛ bɛ.”

6

Jiso naanyɛ kii jobɛ chi beshiinshi

(*Maacho 12:1-8; Mak 2:23-28*)

1 Tɛ nuun jobɛ chi beshiinshi chimu, Jiso bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u dza bɛ dɛŋgi bɛ keti li wɛ wu giin wumu-u. Bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u bɛchi bɛ soomi bikoo bi giin lɛ bɛ jii.

2 Befarasii bamu nɛn lɛ, bɛ bii laa, “ɛ la fi nɛ feti biee bi nchi mɛɛn ki bɛn kɛ, le wi ni feti jo yi beshiinshi kɛ?”

3 Jiso tuu bii li bee laa, “Fi nuun le nɛ mɛɛn baa ki teen kɛ lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ si dzeen tɛ wo Mfɔn Daafi bee kintutu kee fɛ kɛ ni?”

4 Si tɛ lɛ li yih yi Nyɔ-ɔ dzo kibe le ki bɛ tɛ tsaa bɛ gɛɛ lɛ ɛ ki Nyɔ-ɔ, ji nyɛ mɔɔ kintutu kee fɛ tɛ, ɛ tɛ nuun nchi, fɛ wi nuun ji kibe le kilu fuki bɛte muntofi nsin kɛ.”

5 Jiso se mɛɛshi tee li bee le, “Nwanɛwi nuun Te Kikoo wu jobɛ chi beshiinshi.”

Jiso wɔnche wi jobɛ chi beshiinshi

6 Le ni tuu nuun jobɛ chi beshiinshi chimu, Jiso gɛɛn lɛ li yih yi nleke li Nyɔ-ɔ yi Nyɔ yimi tiifi beniiñ. Wumu tɛ nuun lu ɛ ngwɛ kɔɔ wu li kibɛnɛ kee ki kigɔŋɛ-ɛ.

7 Beniiñ bɛ tɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ mɔɔ Befarasii gii bɛ wɛki fiee fi bɛ gii bɛ kayɛ li Jiso-o. Be tuu bɛ ton lli li wuu, bɛ bichi laa gii wɔnche wi jobɛ chi beshiinshi le.

8 Jiso kɛɛ fiee fi bɛ tɛ beechi, tee li wi wu ngwɛ tɛ kɔɔ wu wɛ-ɛ le, “Dza we, ɔ bɛ ɔ len fɛni.” Se dza len we.

9 Jiso tee li bee le, “Mbiitɔɔ li bɛn laa, fiee fi nchi bɛn le wi fɛ jobɛ chi beshiinshi nuun fi la? Le ɔ fɛ fiee fi dzeen mɔɔ, fi biifi le, le ɔ yiimi wi mɔɔ, le ɔ lɛɛ wi le?”

* 5:37 Kibɛɛn kini nuun ɛ bɛ fɛ bɛ dzi yi nyan.

¹⁰ Biche be li lii bechu kene, se tee li wi wee le, "Nee mi kibene ko." Mwe neemi, ki biee ki temi.

¹¹ Se nuun le, fi te gbeen fi tuu fi ton be shen, be bechi be chuti ntan si be gii be fe be Jiso.

Jiso tsaa baa bee be nto-on be yoofi ntsa befe (Maacho 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Li jo yilu, Jiso se dza yee li nkume le geen lekeli li Nyɔ-ɔ, tsi we lekeli li Nyɔ-ɔ nsiin butuu woo.

¹³ Le butuu woo, se teen beniin bee be te biki wu, be be. Se tsaa bamu yoofi ntsa befe teen be le baa bee be nto-on.

¹⁴ Beniin be te tsaa belu te nuun: Simu, wu te nye bukoon bwee bumu le Pita, be Andolo wu nwaani Simu. Bamu se nuun Jeen, Jaa, Fili, Batolomu,

¹⁵ Maacho, Tome maa Jeen nwan Afyus, Simu wu te nuun wi kintutu ki Besilo-ɔ,*

¹⁶ Judas wu nwan Jeen maa Judas Iskaliyo wu te kabe Jiso.

Jiso te tiifi wanchi maa beniin (Maacho 4:23-25)

¹⁷ Le tsaa be le, be bechu se dza be beki, le be baa, be len li kineen li, baa bee be kintutu-u te nuun fe nge, maa kiyan ki beniin le te turi fe ki te dzeti Judiya be Jerosalen bamu te bo li dzoo yi Taye-e be yi Sido-on lichin.

¹⁸ Be te be le be yike ntiife wu Jiso, le wanche maa chigon chi bee. Beniin be Fiana yi tii te fiengisi be te bee te busi fiana yilu.

¹⁹ Beniin bechu se tuu be gwenini le be kon li wuu, kife bunga bu te buti li wuu bwin te wanchi beniin bechu be te kundi li wuu.

Kineetine be nge (Maacho 5:1-12)

²⁰ Jiso dza tsaaki lii biche beniin bee be kintutu-u, tee le, "Kineetine ki nana kee kine, ben be kifoo le, kife bumfon bu Nyɔ-ɔ bwee bune

²¹ Kineetine ki nana kee kine, ben be dzeen wuu deeni,

Kife Nyɔ gii yi fe ne fuke
Kineetine ki nana kee kine, ben be dii deeni,

kife ne gii ne kwake chike.

²² Kineetine ki nana kee kine, mfi wu ne biki Nwanewi, beniin baanini ben, be busi ben le bee lenti, be gaashi ben be nyee maa ben menkoon me bifi.

²³ E fi keti le, ne neki yeen, ne wuki bujon, kife kinsomfu kine kinana kee liboo E nee le si betee nkosi be bee te nweki be bentomfon be Nyɔ-ɔ le.

²⁴ Se nuun le, nge wu nyona we wune, ben beniin be bulofu-u, kife nshiin yine ma yee kitun.

²⁵ Nge wu nyona we wune, ben be bite yise deeni, kife ne gii ne de dzeen.

Nge wu nyona we wune, ben be kiiti deeni, kife ne gii ne ni ne dii ne seti bikoo.

²⁶ Nge wu nyona we wune, mfi wu beniin bechu pieti ben. Ne kee le e nee le si bete beniin be lindeei te shiin be pieti beniin be binsee le be te yengi le be baa bentomfon be Nyɔ-ɔ.

Wi ni kongisi beniin bee be mbani-i (Maacho 5:38-48)

²⁷ Se nuun le ntiitaa ben bani be wuki fiee fi ntiiti le ne ni ne kongisi beniin bene be mbani-i, ne feti nuun biee bi dzeen li beniin be baanini be-en.

²⁸ Ne lekeli yeen nuun le Nyɔ lon kimbane li beniin be lekeli le bubee ni bu biki be-en, ne lekeli li Nyɔ-ɔ li beniin be nweki be be-en.

²⁹ E wi maan we li kilaanche, o fiiki kimu meeshi maan ki. E wu buu ndu ya yi lekuun, o gee meeshi dzo maa yi lenti.

³⁰ E wi leke fiee li we-e, o nye mwe. E wi dzo fiee fio, o bii ke.

³¹ Ne feti li beniin bamu-u fiee fi ne weki le be ni be feti li be-en.

³² E ne kongisi nuun beniin be kongisi ben kwaa, fiee fi be gii be pia ben li fi-i nuun la? E nee le si beniin be bifi ti feti nee te le ni? Be kongisi nuun beniin be kongisi be kwaa.

³³ E ne feti biee bi dzeen nuun li beniin be feti li ben kwaa, fiee fi be gii be pia ben li fi-i nuun la? Maa beniin be bifi, be ti feti nee te le.

³⁴ E ne feeti beniin biee ne bichi limfwe le be gii be kaari be tuu li be-en, fiee fi be

* **6:15** Besilo te nuun Bejuu be te teendi kween wube, be gwii le be buu kween wulu li nge-e li tsan yi beniin be Lo-om.

gii be ni be piɛti ben lu nuun la? Mɔɔ beniin be bifi ti feeti bieve li nsán yi bee kife be gii be kaari be tuu fiee fichu nɛɛ ni?

³⁵ Fi dzɔɔn le nɛ ni nɛ kɔngisi beniin bene be mbani-i, nɛ feti tɛ nuun bieve bi dzeen li bee, ɛ nɛ feeti beniin bieve nɛ beechɛ kɛ le be gii be tuu kɛ. Nɛɛɛ, nɛ se kɛmɛ kinderi ki nɔŋa, nɛ se nuun bɔɔn be Nyɔ yi nuun Kikoo ki Bieve Bichu, nɛ se ni nɛ nuun bɔɔn bee, kife ɛ nɛɛ Nyɔ yi ti feti bieve bi dzeen li beniin bechu be yɛchi lii mɔɔ be shén yi tii le.

³⁶ Nɛ ni nɛ keeti nshiin li beniin li nɛɛ si Baa wunɛ keeti nshiin li be-enj.

Nɛ saa kɛ bingɛ bi bamu-u kɛ (Maacho 7:1-5)

³⁷ Nɛ saa kɛ bingɛ bi beniin bamu-u kɛ, ɛ fi nuun le Nyɔ tɛ saa tɛ kinɛ kɛ. Nɛ been kɛ bikaa le beniin jin le be le li ngɛ-ɛ kɛ, bɛdɛɛni, Nyɔ se tɛ been tɛ le bene jin kɛ. Nɛ fekisi bibifi bi beniin bamu-u, Nyɔ se feeki tɛ binɛ.

³⁸ Nɛ nyɛɛ yɛɛn nya li beniin li, Nyɔ se ni yi nyɛɛ tɛ li be-enj. Mfi wu yi gii yi nyɛ, ɛ yi fichɛ bujɔn, yi sɛɛɛ, yi chiin bi yisɛ bi ni bi shooshi fɛkwiin. Fiee fi wi fichini fiee le, se nyɛ li wi-i, ɛ nɛɛ fi fi Nyɔ gii naa yi fichɛ le yi se nyɛ li mwɛ-ɛ tɛ.”

³⁹ Jiso tuu wa nganɔa chimu li bee le, “Kinyɛɛ nuun ki tɛ doonchɛ dze li kimu-u kɛ. ɛ ki mɔn tɛ le, bi bichu lee ki we-e le kitoo li ni?

⁴⁰ Nɛ kɛɛ le nwan wu laanchi ti yeki yɛ wi we wu wu ntiifɛ kɛ, bɛdɛɛni, ɛ mfi wu wu laanchɛ wu mɛɛshi, se kɛɛ tɛ si wi wu tɛ tifi wu.

⁴¹ Fi geen fɔɔ njingi sheen yi kwin yi nuun nwaana le lii, ɔ se tɛ njɛn kinɔsi ki kwi-in ki nuun le lii yaa kɛ?

⁴² Kɛ fi geen fɔɔ nuun ɔ tee li nwaana le, ‘Nwaanɛn be mbuu sheen yɛɛ le wɛɛ lii’, ɔ se tɛ njɛn tɛ kinɔsi ki nuun wɛ le lii kɛ? Wɛ wi wu nimi! Saa buu ko ki nuun le wɛɛ lii, ɔ se bɔsɛyi ɔ njɛn sheen yi nuun nwaana le lii, ɔ se buu.”

Bɛ ti kii kiti li muntaan mu ki-i (Maacho 7:16-20)

⁴³ Jiso tuu tee le, “Se nuun le kiti ki dzeen nuun tɛ won muntaan mu bifi kɛ, si kiti ki bifi nuun tɛ won muntaan mu dzeen kɛ.

⁴⁴ Bɛ ti kii kiti nuun li muntaan mu ki wundi-i. Fi nuun le wi nuun tɛ kɔ fimbi li bifafu-u kɛ, nuun wi tɛ kɔ fɔngaa li bufii li kɛ.

⁴⁵ Wi wu dzeen le fikoo fiee fi shaan li ti busi bieve bi dzeen le. Wi wu fikoo fiee nuun bieve bifi li shén yee li, ti busi nɛɛ nuun bieve bibifi. Fi fieɛ nɛɛ le kife fiee fi yisɛ li shén yi wi-i ɛ fi ti buti le kimfime kee li.”

Kimfoo ki dzeen bɛ ki bifi (Maacho 7:24-27)

⁴⁶ Jiso tuu bii laa, “Fi geen fi nɛ teenyi mi le, ‘Taa, Taa’, nɛ tɛ fɛ fiee fi ntiiti li be-enj kɛ?

⁴⁷ Wi kwi wu bɛɛ le mi-i, wuki jɛ yɛn, giingi feti si yi tiiti, ngii doonchɛ ben si ti nuun.

⁴⁸ Wɛ si wi wu tɛ wɛki le gwan yih, saa chin seri kon li kimban se gwan kimfoo li kimban kilu-u. ɛ dzɔɔ yisɛ, yi be yi ju li yih yilu-u, yi tɛ sɛɛɛ kɛ, kife tɛ bɔsɛyi gwan bujɔn.

⁴⁹ Se nuun le, wi wu wuki jɛ yɛn, ɛ wu gɛɛn tɛ fɛ si yi tiiti kɛ, wɛ si wi wu tɛ wɛki le gwan yih, fooshɛ kimfoo li nshɛ li we, ɛ dzɔɔ yisɛ, yi kɛmɛ yih yilu, yi bieve yi we bɛ nchiin ni guuu.”

7

Te Kikoo wu beniin bɛ nchi-i gɛɛ shén li Jiso-o (Maacho 8:5-13)

¹ Si Jiso tɛ mɛɛshi ntiifɛ beniin bieve bini bichu le, tuu dza gɛɛn le kitoŋ ki Kapanu-unj.

² Te Kikoo wu kintutu ki beniin bɛ nchi wu Lom tɛ nuun fe, kɛmi mfwa we wumu, kɔngisi wu nge. ɛ mfwa wulu tɛ gendi, nuun le kwe bɔ.

³ Le te kikoo wulu woo kii Jiso, ton bekann be sɛki kwɛɛn wu Bɛjuu, le be gɛɛn be leke Jiso le be wɔnchɛ mfwa we wuni.

⁴ Be se gɛɛn be njɛn Jiso, be soon bɔ li wuu, be tee le, “Mintemii bɛ ɔ gɛɛn ɔ fi wi wusɛn wuni, wɛ nuun wi wu ɔ nuun nɛɛ ɔ fi wu.

⁵ Kɔngisi kwɛɛn wusɛn nge, ɛ wu wu tɛ gwan yih yisɛn yi kintaashɛ.”

⁶ Jiso se dza bee be giingi. Fɛ be tɛ nuun tsɛkɛtsɛkɛ li mbochu fɛ yih yi Te Kikoo wu beniin bɛ nchi wɛɛ, ton nsán yee yimi le yi

gɛɛŋ yi loosɛ Jiso. Be se gɛɛŋ, be bikaɛ bɛ wu, be lanɛ li wuu le, “Taa, Tɛ Kikoo wu bɛniin bɛ nchi teeɔ le, kiin ɔ ni fieŋgi yi ya le ɔ bɛ kɛ. Le mɛɛŋɔ ki kɔchɛ kɛ wi wu ɔ nuun ɔ le li wuu yih kɛ.

⁷ Le fiɛɛ fiɛɛ fi fɛ se mɛɛŋ ki bɛ kɛ bɛ bikaa bieɛ le ŋɛŋ wɛ kɛ. Se nuun le, ɔ yɔ nɛɛ nuun jɛ kwaa bɛ kimfime ko, kɛ ŋwani wu nime gii tɛmi.

⁸ Mi ŋ'wɛ tɛ lɛ bunga bu wi wumu lɛkwiin, bɛniin bɛ nchi-i nuun tɛ lɛ mi-i lɛkwiin. Mbɛɛ ɛ mi ntee li wumu le, ‘O giinɔgi,’ mwɛ gɛɛŋ, ɛ mi ntuu mi ntee li wumu le, ‘Bɛ,’ mwɛ bɛ nɛɛ. ɛ mi ntee tɛ li mfwa wɛ-ɛŋ le, ‘Fɛrɛ fini’ fɛ nɛɛ tɛ lɛ.”

⁹ Le Jiso woo nton wulu, wa tɛ wu, se fiiki yi tee li kimbanchɛ ki bɛniin lɛ ki tɛ biki wu kɛɛ le, “Ntee bɛŋ le, mɛɛŋɔ nsaa ki ŋɛŋ kɛ wi wu kɛmi ŋwaani kini kimbeenche li mi-i mɔɔ nuun li kwɛɛŋ wu Isɛɛɛ li kɛ.”

¹⁰ Le bɛniin bɛ tɛ kikoo wu bɛniin bɛ nchi tɛ ton baa tuu bɛ kaari bɛ to li yih, bɛ ŋɛŋ mfwa wulu ɛ wu tɛmi.

Jiso yiimi sɔɔnɛ wi wu tɛ kwi

¹¹ Lɛjin lɛlu, Jiso bɛ bɔɔŋ bee bɛ kintutu dza bɛ giinɔgi li kiton kimu ki bɛ teenyi le Nayin, kintutu ki bɛniin lɛ biki wu lɛ jin.

¹² Si bɛ tɛ giinɔgi lɛ, le bɛ buti fɛ fween wu mban wu tɛ lɛ li kiton kilu, le bɛ bichi lɔɔ bɛ ŋɛŋ si bɛ too gwini chi wi bɛ buti bɛ chi. Wi wulu tɛ nuun wu kwaa lɛ ni bɔ. ɛ ni tɛ nuun kwɛɛ ŋku. Si bɛ tɛ buti lɛ, kintutu ki bɛniin lɛ bɛ li kiton kilu tɛ biki ni ŋwan wulu.

¹³ Le Taa tuu ŋɛŋ kwɛɛŋ wulu, nshiin kɔɔ wu, tee li wuu le, “Kiin ɔ ni tuu ɔ de kɛ.”

¹⁴ Fɛ tɛ tee lɛ, ka gɛɛŋ kon li kidan ki bɛ tɛ too gwini chilu fɛ. Bɛniin bɛ tɛ too gwini chilu baa se lɛŋ. Tee le, “Sɔɔnɛ nyun, ntiitɔɔ li wɛɛ dzatɛ wɛ!”

¹⁵ Bieɛ dza wɛ shee, bɛchi n'yɔru. Jiso kɛmɛ li wu nyɛ li ni-i.

¹⁶ Bɛniin bɛchu ŋɛŋ lɛ, wa tɛ bɛ. Be se guumɛ bɛ yɔɔnchi Nyɔ bɛ tiiti le, “Ntomfɔŋ wu Nyɔ wu nyɔŋa busɔɔ lɛ bee li lɛnti. Nyɔ bɛ yɛ le yi fi bɛniin bee.”

¹⁷ Nton wuni wu kii Jiso se saange wu gɛɛŋ li kwɛɛŋ wu Judiya kwikwi mɔɔ biton bi nuun li kwɛɛŋ wulu lichin.

Jɔɔŋ Nlisulidzɔɔ ton bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u, lɛ Jiso-o

(Maacho 11:2-19)

¹⁸ Bɔɔŋ bɛ kintutu-u bɛ Jɔɔŋ lɛ woo bieɛ bini bichu, bɛ gɛɛŋ bɛ tee li wuu. Teen bamu bɛfɛ,

¹⁹ ton bɛ lɛ Taa li le bɛ gɛɛŋ bɛ bii li wuu laa ɛ wu wu tɛ nuun le gii bɛ mɔɔ, bɛ ni bɛ tɛŋgi wi wumu le?

²⁰ Be gɛɛŋ bɛ ŋɛŋ Jiso bɛ tee li wuu le, “Jɔɔŋ Nlisulidzɔɔ ton wɛ bee le tɛ bii li wɛ laa, ɛ wɛ wu tɛ nuun le ɔ gii ɔ bɛ mɔɔ, bɛ ni bɛ tɛŋgi wi wumu le?”

²¹ Be tɛ biiti lɛ, nuun li mfi wu Jiso tɛ wɔnchi chigɔŋ bɛ chigɔŋ chichu, busi mɔɔ Fiana yi tii li bɛniin li, gwiyi lɛ yi binyɛɛ ŋɛ.

²² Jiso tuu li bee le, “Kaari yɛɛŋ nɛ gɛɛŋ nɛ tee li Jɔɔŋ li bieɛ bi nɛ ŋɛŋ mɔɔ bi nɛ woo. Binyɛɛ ŋɛŋ bieɛ bieɛ, bimbonyɛ dengi bieɛ tsaan, bɛniin bɛ gendi bɛ chigɔŋ chi nɔŋa tɛmi baa. Binchiinchi wuki bieɛ bieɛ, bɛniin bɛ kwiye kaari bɛ bo li kwe-e, bɛ tuu bɛ tiifi tɛ nton wu Nyɔ wu dzeɛŋ li bɛniin bɛ kifoo lɛ.

²³ Kinɛtine ki kinɔŋa kɛɛ ki wi wu mɛɛŋ ki mɛŋɛ kɛ mi kɛ.”

²⁴ Mfi wu bɛniin bɛ Jɔɔŋ tɛ ton baa tɛ dza, Jiso se bieɛ bɛchi tiiti li kimbanchɛ ki bɛniin lɛ, kii Jɔɔŋ, biiti laa, “Nɛ tuu nɛ shiin nɛ buti nɛ giinɔgi libuka le nɛ gɛɛŋ nɛ ŋɛŋ tɛ nuun la? Kitɔɔ ki mbaandze kɛti ki sɛɛsi ni?”

²⁵ ɛ nuun yɛ lɛ kɛ nɛ se tɛ shiin nɛ buti nɛ giinɔgi le nɛ ŋɛŋ tɛ nuun la? Wi wu chuume yi yee bɛ ndú yi shaan ni? Yike yɛɛŋ nɛ woo, bɛniin bɛ chumini yi yi bɛ bɛ ndú yi tɛɛmi mɔɔ bɛ tsiin ntɛ wu shaan ti nuun nuun lɛ bentɔɔ.

²⁶ Nɛ se tɛ giinɔgi le nɛ ŋɛŋ tɛ nuun la? Ntomfɔŋ wu Nyɔ ni? Iin, ntee bɛŋ le, wu yaaɔ ntomfɔŋ wu Nyɔ.

²⁷ ɛ wu wu bɛ tɛ tsɛɛ kii wu, Nyɔ tiiti le, ‘Yike yɛɛŋ nɛ woo, ngii ntuumi wi wɛŋ wu nton ni tuuti mbaan li wɛ-ɛ, nachɛ dze ya ɔ se bɛɛ.’

²⁸ Ntee bɛŋ le, lɛnti lɛ bɛniin bɛ bukeɛŋ biɛ, wi nuun yɛ lu wu ko wu yaa Jɔɔŋ kɛ. Se nuun le, wi wu nuun wi wu ŋkwɛŋ li bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ wɛ ɛ wu wu ko wu yaa Jɔɔŋ”.

29 Beniiñ bechu mɔɔ beniiñ be tɛ kundi kinwaati woo si Jiso tee le tɛ nuuñ ntomfɔñ wu Nyɔ, be pia bumfɔñ bu Nyɔ-ɔ le bu nuuñ tsaan kife be tɛ ben Jɔɔñ lii be lidzɔɔ.

30 Se nuuñ le, Befarasii mɔɔ beniiñ be tɛ gbɛngi be kii bɛnchi be Nyɔ-ɔ faan fi bee ntan wu Nyɔ tɛ be be wu wɛ kife be tɛ faan le kiin Jɔɔñ ni lii be lidzɔɔ kɛ.

31 Jiso dza tee le, “Ɛ la fi nnuuñ mmaa be kingɔkɛ ki beniiñ be dɛɛni kini? Be baa si la?”

32 Ntee ben fīe fi be baa si fi. Be baa si bɔɔñ be bwi be shiiti fɛ kintsii ki wa-an, bamu teenyi bamu be biiti laa, “Tɛ teh tɛngi tebi nɛ tɛ biñ kɛ, tɛ nyɛ juuñ yi kwe nɛ de kɛ kii la?”

33 Ɛ nɛɛ lɛ si Jɔɔñ Nlisulidzɔɔ tɛ be, shiin be dzeen tɛ won mbiin kɛ, nɛ tee le kɛmɔɔ bɔɔñ be kinjundi-i li wuu bwiñ.

34 Nwanɛwi bɛɛɔ, jii bīe, wundi bīe, nɛ tee le, biche yɛɛñ nɛ nɛñ wi wuni dɛngɔɔ wuti bīe, wundi mbiin piendi, tuu shiin mɔɔ nsán be beniiñ be kundi kinwaati mɔɔ beniiñ be bifi bamu.

35 Se nuuñ le, bufii ti doonchi yi nuuñ li bɔɔñ bee bechu-u.”

Jiso feeki bibifi bi kinjikwiin lɛ

36 Wi wu Befarasii wumu tɛ dza teen Jiso le be ji bīe li wuu yih. Jiso ben, gɛɛñ be shee be jii bīe. *

37 Se nuuñ le kinjikwiin kimu tɛ nuuñ li kitoñ kilu. Ki woo le Jiso jiiɔ bīe li wi Befarasii wɛ yih, ki se dzɔ fika † fi mɛɛñ mamu mɛ sɛɛndi bujɔñ ki gɛɛñ be me fɛ,

38 ki se gɛɛñ ki lɛñ Jiso lɛjin, ki bɛchi ki dii, musu sɛyi Jiso li bikaa li. Ki bīe ki guumɛ, ki bɛɛki kikoo ki kii ki wɔɔyi bikaa bi Jiso be yi yi ki yi lifa, ki nyɔɔche wu, ki fwa be mɛɛñ malu.

39 Le wi Befarasii wu tɛ teen Jiso le be ji bīe wɛ nɛñ lɛ, beechɛ li shén yee li le, ɛ wi wuni bee nuuñ ntomfɔñ wu Nyɔ, bee nuuñ wu kɛɛ le nwaani wuni kwɛɛñ, ɛ kinjikwiin.

40 Jiso dza tee li wi wu Befarasii wɛ-ɛ le, “Simu, nkɛmɔɔ fīe fi ngii ntee li wɛɛ.”

Simu se tuu le, “Wi wu Ntiife, tee lɛ.”

41 Jiso bɛchi le, “Wi wumu tɛ fɔɔ beniiñ bɛfɛ kwa, fɔɔ wumu be danali gii tin, fɔɔ wumu bɛdanali mbaanshin.

42 Wu tɛ yaa be nsomfu, se tuu chinɛ kwa wulu li bee. Se nuuñ le, lɛ bee lɛnti ɛ wu la wu gii ni kɔngisi wu nge?”

43 Simu tuu le, “Fi nuuñ fi nuuñ wi wu be tɛ fɔɔ wu kwa wu nyɔɔnɔ wɛ.” Jiso se kween le, ɔ saaɔ chɛɛñ.

44 Si kwɛngi lɛ, fiiki yi biche kwɛɛñ wɛɛ, bīe tee li Simu le, “Ɔ nɛñ kwɛɛñ wuni ni? Si mbee mbɛ li wɛɛ yih, ɔ bee mɛɛñ mɔɔ ki nyɛɛ mi dzɔɔ le ntsootsɛ bikaa bīeñ kɛ. Se nuuñ le, kwɛɛñ wuni tsootsɔɔ bikaa bīeñ nuuñ be musu mee mɛ lɛ lii, wu wɔɔyɛ be yi ye yi lifa.

45 Ɔ bee ɔ mɛɛñ ki koke kɛ mi le ɔ nyɔɔche bikaa bīeñ kɛ. Se nuuñ le, si mbee mbɛ fɛni, ɛ nɛɛ kwɛɛñ wuni kwaa wu nyɔɔche bikaa bīeñ.

46 Ɔ bee mɛɛñ mɔɔ ki fwa kɛ kikoo kɛñ be mɛɛñ kɛ. Se nuuñ le, ɛ nɛɛ kwɛɛñ wuni kwaa wu fwaɔ bikaa bīeñ be mɛɛñ mɛ sɛɛndi ni shuuñ.

47 Se nuuñ le, ntee wɛ le, kwɛɛñ wuni bee doonche kinjɔngisɛ ki nge, be gii be feeki bibifi bīe bi nge. Se nuuñ le, wi wu be feeki bibifi bīe bi niin doonchi kinjɔngisɛ ki niin.”

48 Jiso se bīe tee li kwɛɛñ wulu-u le, “Bɛ feeki baa bibifi bio.”

49 Beniiñ be bee be tɛ jii bīe baa tuu be bɛchi be nɔɔni li yi yi bee, be tiiti laa, “Wuni nuuñ noo kibɛɛ wu fekisi bibifi bi beniiñ le?”

50 Jiso se mɛɛshi tee li kwɛɛñ wulu-u le, “Gɛnɛ fio be mbɛɛngii, shén ya yi ɔ gɛɛ li mi-i soo yɛɛ wɛ.”

8

Bukɛɛñ be tɛ dengi be Jiso be fii wu

1 Lɛjin lɛlu, Jiso tɛ dza dengi li biton li be li bintsii li tiifi nton wu dzeen kii bumfɔñ bu Nyɔ-ɔ. Bɔɔñ bee be kintutu be yoofi ntso bɛfɛ tɛ biki wu,

2 mɔɔ bukɛɛñ bamu be tɛ wɔnche chigɔñ chi bee be bamu be tɛ buushɛ fiana yi tii li bee. Bukɛɛñ bani tɛ nuuñ Maariya wu be tɛ

* 7:36 Li nshewu le wi ji bīe li, Bejuu tɛ nshiiti fɛkwiin be yemi kimbe kimumkpan be se jii bīe. † 7:37 Fika fini nuuñ ɛ be tɛ fɛ be tɛtɛ chimu chi be teenyi lɛ jɛ yi bala li le, “alabasta”.

teenyi le Madalin, wu Jiso tɛ buushe bɔɔŋ be kinƙundi li wuu bwiŋ mfomenyaan.

³ Joana wu kwɛɛ Chusa wu tɛ nindi li Hɛrɔ-ɔ, mɔɔ Sosana be bukɛɛŋ bamu bɛnɔŋa. Be tɛ denƣi lɛ, be busi biee lɛ be babi be bee be fii Jiso bee bɔɔŋ bee be kintutu-u lu.

*Ngangaa kii wi wu tɛ tumi biee
(Maacho 13:1-9; Mak 4:1-9)*

⁴ Beniŋ tɛ dza be buti li biton li biton li be bɛɛ fɛ Jiso-o. Le kintutu ki beniŋ lɛ yise fe, se wa ngangaa chini li bee le,

⁵ “Wumu tɛ la le gɛɛŋ tun muntaan mwee. Le ni tumi, mumu weye lɛ dze, beniŋ keti be denchi be bikaa, muniŋ mu jiindi liwe se be mu chɔche.

⁶ Mumu se weye li bikooshu-u, le mu man mu bechi ŋko mu wɔɔbe kife nshe yi fe tɛ nuun siin.

⁷ Mumu weye li bifafu-u, le mu bo mu ni mu kuu be bifafu bilu, bi beeme mu, mu ba ŋko nsin.

⁸ Mumu weye tɛ nuun li nshe yi dzeen li, le mu man, mu ko, be kɔ mu bo beŋkaa gwii yaa si be tɛ tun.” Le Jiso wa ni, dzaan le, “Wi wu kɛmi bintoŋ, mwe woo.”

*Fiee fi Jiso tɛ yeti lɛ ngangaa li
(Maacho 13:10-17; Mak 4:10-12)*

⁹ Bɔɔŋ bee be kintutu dza be bii li wu laa ngangaa chini tiiti le la?

¹⁰ Se tuu le, “Ɛ beŋ bani be Nyɔ fɛ ye le nɛ kɛɛ bentsoŋ be bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ. Se nuun le beniŋ bamu wuki baa nuun lɛ ngangaa li, fi se fiee si fi tɛ nuun le, ‘Ɛ be bichi lɔ be tɛ ŋɛŋ kɛ, ɛ be yiki lɔ be tɛ woo kɛ.’

*Naanye wu ngangaa chilu
(Maacho 13:18-23; Mak 4:13-20)*

¹¹ Woo yeɛŋ naanye wu ngangaa chilu.

¹² Muntaan mulu ɛ jɛ yi Nyɔ. Muntaan mu tɛ weye lɛ dzeti mweɛ nuun beniŋ be wuki jɛ yi Nyɔ, kinƙundi se be ki buu yi li shɛŋ yi bee ki feti le be beŋ kɛ le yi fi be kɛ.

¹³ Mu tɛ weye li bikooshu-u mweɛ nuun beniŋ be wuki jɛ yi Nyɔ, be fi yi be kinɛtine, se nuun le yi tɛ lii gwɛɛŋ le yi seri li shɛŋ yi bee kɛ, be beenchi fefe, ɛ mɔnche be lɛ bee, be tuu be to liin.

¹⁴ Muntaan mu tɛ weye li bifafu mwe nuun beniŋ be wuki jɛ yi Nyɔ, si be giinƣi lɛ bɛmfumise be bunɔŋa mɔɔ bujɔŋ bu biee bi li nshe yini-i be bi yike jɛ yilu yi layɛ yi tɛ ko kɛ.

¹⁵ Mu tɛ weye li nshe yi dzeen li mweɛ nuun beniŋ be kɛmi shɛŋ yi dzeen, be wuki jɛ yi Nyɔ, be bɔseyi be gɛɛ yi li shɛŋ yi bee, be se kan shɛŋ, be feti si yi wɛki nsiin biee bi bee bi dzeen yene.

*Lambo wu be kuuki be ŋkwaa
(Mak 4:21-25)*

¹⁶ Wi ti tendi ye lambo le tuu dzɔɔ ŋkwaa kuuki lu kɛ. Kɛ le tuu dzɔɔ lii litakwiin kɛ. Be ti tendi lambo, be tɔmi nuun li fiee fi be ti tɔmi lu-u, le beniŋ be lii li yi ni be ŋinƣi kin'wofu.

¹⁷ Fiee fichu fi be nyike gii fi yene, biee bi lejin lejin gii bi yene bi bo lɛ waan.

¹⁸ Beɛɛni, ɛ nɛ yiki jɛ yi Nyɔ nɛ yike bujɔŋ, kife wi wu kɛmi fiee be gii be taa wu fimu. Wi wu kɛmi ye fiee kɛ mɔɔ nuun fintɛŋ fi beechi le kɛmɔɔ be gii be fi li wuu.”

*Beniŋ be nuun kini ki Jiso-o
(Maacho 12:46-50; Mak 3:31-35)*

¹⁹ Si Jiso tɛ tiifi beniŋ lɛ, ni bee beŋwaani dza be be le be ŋɛŋ wu. Fi se yaa be nɛ kife beniŋ tɛ yan lu nge.

²⁰ Wumu se tee li wuu le, “Na bee beŋwaana lemi baa lɛkuun be wɛki le be ŋɛŋ wɛ.”

²¹ Se tuu fiee le, “Naan bee beŋwaanɛŋ nuun beniŋ be wuki jɛ yi Nyɔ be feti si yi wɛki.”

*Jiso kɛmi bunga lɛ mfiee be dzɔɔ li lɛwe
(Maacho 8:23-27; Mak 4:35-41)*

²² Le ni nuun jobɛ chimu, Jiso lɛ lɛ ŋgo-o bee bɔɔŋ bee be kintutu-u tee li bee le, “Tɛ lenchi libɛ chini tɛ gɛɛŋ luwin lɔɔ.” Be se bechi nleenche.

²³ Le be ni be lenchi, Jiso dza bechi liiti. Mfiee yi tɛɛmi, bechi yi ndunƣi li dzɔɔ be bunga, dzɔɔ bechi yi lii lɛ ŋgo-o yi wɛki le yi yise le, be gii be nuun lɛ kwe wa.

²⁴ Be se gɛɛŋ be kanƣisi Jiso be tiiti le, “Te Kikoo, Te Kikoo, tɛ baa lɛ kwe wa.” Jiso kaanƣi wan mfiee yi tɛɛmi mɔɔ dzɔɔ yi tɛ ndunƣi yilu. Mfiee yilu mɔɔ dzɔɔ yilu se chikɛ, bintsii den ni nshiin.

²⁵ Se bii li bee laa, “Nε gεε shén yine li noo li?” Bε chεne mɔɔ kin̄koofeyi, be se bii li yi yi bee laa, “Wuni nuun̄ noo, wu wendi mfiee mɔɔ dzɔɔ bi wuki li wuu le?”

Jiso kemi bunga le benchindaa be kin̄kundi-i lewe
(Maacho 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Le bε lenchi libε chilu be bo kimbε ki Jerasεnε,* ki nuun̄ liwin̄ le kimbε ki kwεen̄ wu Galilii.

²⁷ Si Jiso tε bo le ngo-o len̄ le buka le, bee wumu wu li kiton̄ kεε bike, nuun̄ ε benchindaa bε kin̄kundi-i tε shiin̄ be ηweki bε mwε. Be tε tsi wu li bwin̄ nge dengi tin̄ kilεε, tε tsi li yih kε, tsiin̄ nuun̄ le dzin̄ yi beniin̄ li.

²⁸ Le ηen̄ Jiso, biee ton̄ kitata, gεen̄ we wu limfwe, wan̄ bε bunga le, “Jiso, Nwane Nyɔ, Nyɔ yi nuun̄ Kikoo ki Biee Bichu-u, ɔ weki la li mi-i? Mintemi-i ɔ kiin̄ ɔ ni nyε ηge li mi-i kε.”

²⁹ Tε yɔ le kifε Jiso tε wan̄ Fiana yi tii yilu yi bo li wuu. Yi tε shiin̄ yi choofi wu li kinga-a li kinga-a bε keeti wu bε kendi wu bibεnu mɔɔ bikaa bε bencha bε kiichi wu. Si bε tε shiin̄ bε kendi wu le, soomi bencha belu, fiana yilu choofi wu letini giingi libuka.

³⁰ Jiso se bii li wi wulu-u laa, “Bukoon̄ bwo nuun̄ le noo?” Tuu le, “Bukoon̄ bwen̄ nuun̄ le kimbanchε.” Tε tuu le kifε bɔɔn̄ bε kin̄kundi-i belu tε banche li yi yee li nge.

³¹ Benchindaa belu se soon̄ bɔ li Jiso le, kiin̄ ɔ ni tuumi bee nuun̄ le kitoo ki sechi wuun̄ li kε.

³² Fi tε nuun̄ le ε kintutu ki dzin̄ le tε jii biee fe li mbεmε-ε. Benchindaa bε kin̄kundi-i belu se soon̄ bɔ li Jiso-o le, tuumi be, bε gεen̄ be le nuun̄ li dzin̄ yilu. Se ben̄.

³³ Benchindaa bε kin̄kundi-i belu se biee be bo li wi wulu-u, be dansε li dzin̄ yilu-u. Kintutu ki dzin̄ le kilu kichu se kεn̄ ki bɔɔ li mbεmε wεε ki seri le libε-ε ki won̄ dzɔɔ ki kwiye.

³⁴ Le beniin̄ bε tε kiichi dzin̄ yilu ηen̄ fiee fi ka le, be dza fe, be kifi, bε gεen̄ be tee nton̄ wulu li bintsii bi li biton̄ bi fe-e.

³⁵ Le beniin̄ woo le, be buti bε giingi le bε ηen̄ fiee fi ka fe. Le be bε fe Jiso tε nuun̄, be

ηen̄ wi wulu fe, nuun̄ ε benchindaa bε kin̄kundi-i baa chine li wuu, nuun̄ ε wu shee li Jiso-o lichin̄, ε wu liishe ndú, bufli bwee nuun̄ tsaan̄. Be se kεmε chεne nge.

³⁶ Beniin̄ bε tε ηen̄ fiee fi tε ka, tε tiiti li bee si fi tε nuun̄ bε wi wu tε kemi benchindaa bε kin̄kundi-i wε se tεmi.

³⁷ Beniin̄ bεchu bε le bimbe bi Jerasεnε-ε kεmε jaan̄, be biee be soon̄ bɔ li Jiso-o le dza ni giingi. Jiso se biee dza fiee le le ngo-o gεen̄,

³⁸ Wi wu benchindaa bε kin̄kundi-i tε bo li wuu wε se soon̄ bɔ li Jiso le bee wu gεen̄. Jiso faan̄, tuu wu lijn̄, tee le,

³⁹ “Kaari to li yih, ɔ gεen̄ ɔ tee fiee fi tεemi fi Nyɔ fe li wε-ε fini.” Si fi tε nuun̄ le, wi wulu biee to lijn̄ gεen̄ dengi li kiton̄ kilu kichu, tiiti fiee fi tεemi fi Jiso fe li wuu fini.

Jiso kemi bunga le kwe-e lewe
(Maacho 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Jiso lenchi libε chilu kaari to lijn̄. Kintutu ki beniin̄ le tε nuun̄ fe, ki tεn̄gi wu.

⁴¹ Nyun̄ wumu se bε fe bukoon̄ le Jairɔs, ε tε nuun̄ te kikoo wu yih yi nlεkε li Nyɔ-ɔ yi fe. Tε bε, we li bikaa bi Jiso, sungi bɔ le Jiso bε li wuu yih,

⁴² kifε ηwani wu kwεen̄ mumkpan̄ wu tε nuun̄ si biya yoofi ntsɔ bife tε nuun̄ le kwe wa.

Le Jiso dza ni giingi kintutu ki beniin̄ le fachi wu bimbe bichu.

⁴³ ε kwεen̄ wumu tε nuun̄ li bee linti wu tε nuun̄ bε chigɔn̄ chi mfi wu ηenε-ε biya yoofi ntsɔ bife. ε wu biifi fiee fichu fi tε kemi li beniin̄ bε ntsi-i chi yaa be wɔnchε. †

⁴⁴ Kiingi li Jiso lej̄n̄ kon̄ li woon̄ wu kin̄kon̄ kee li, mfi we biee wu sonde.

⁴⁵ Jiso bii laa, “ε noo wu kon̄ li mi-i?” Beniin̄ bεchu mεn̄ε. Pita se dza tee le, “Te Kikoo, ɔ n̄ngi yε le beniin̄ kεnε baa wε lenti nge be fachi wε ni?”

⁴⁶ Jiso tuu kween̄ nεε le, “Wumu kon̄ li mi-i. Mi η'woo ɔ si bunga bo li yi yε-εn̄.”

⁴⁷ Kwεen̄ wε ηen̄ le dze yi nyime nuun̄ ye lu kε, bε keeti gεen̄ we li bikaa bi Jiso, le bintoon̄ bi beniin̄ bεchu, tee fiee fi bee kon̄ li Jiso-o kii fi, tee mɔɔ si bee kon̄ le, chigɔn̄ chee ma mfwaa mumkpan̄.

* **8:26** Bin̄waati bi fichi bimu teenyi le Gadalan̄, bimu le Gelgesen̄. † **8:43** Se nuun̄ le bin̄waati bi fichi bimu kemi n'yoru wu le, “Se wu biifi kitun̄ fiee fichu fi wu tε kemi tsan̄ beniin̄ bε ntsi le.”

⁴⁸ Jiso se tee li wuu le, “Nwan wu kwɛɛn, shɛn ya yi ɔ gɛɛ li mi-i fɛ yɛɛ ɔ tɛmi gɛnɛ bɛ mbɛɛngii.”

⁴⁹ Nɛɛ si Jiso tɛ mɛɛn yeti li kwɛɛn wulu lɛ, wi wumu fɛsi fe, wu tɛ bo li Jairɔs yih wu te Kikoo ki yih yi nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ, tee li Jairɔs le, “Nwana mɛɛshɔɔ wu kwi kitun. ɔ fieɛngi kɛ Wi wu Ntiife wuni kɛ.”

⁵⁰ Le tee lɛ, Jiso woo, tee li Jairɔs le, “Kiin ɔ ni chɛn kɛ, bɛn li mi-i, nwan gii yin.”

⁵¹ Be se dza be giingɛ fɛ Jairɔs kuun, le be fɛsi fe, Jiso faan le kiin wi ni lɛ li yih kɛ. Dzo nuun Pita bɛ Jeen mɔɔ Jɔɔn mɔɔ te nwan bɛ ni nwan bee be lɛ.

⁵² Tɛ nuun ɛ wi kwi wu tɛ nuun fe dii kwe, kwe fuuti fe kichu. Jiso tee le, “Chikɛ yɛɛn bɛ kwe, nwan wuni mɛɛnɔ ki kwi kɛ, liitɔ nuun chilefɛ.”

⁵³ Bɛniin dza be kiiti wu nuun chikɛ, kifɛ be tɛ kii buɔn le nwan wulu bee kwi kitun.

⁵⁴ Jiso gɛɛn fɛ nwan wulu tɛ gimi, kɛmɛ wu li kibɛnɛ teen le, “Nwan wu kwɛɛn, dza we!”

⁵⁵ Nwan wulu bieɛ yin, dza we mfwaa mumkpan. Jiso tee le bɛ bichɛ fieɛ bɛ nyɛ wu ji.

⁵⁶ Le ni bee tee nɛn fieɛ fi ka lɛ, wa tɛ be. Jiso chiinɛ le kiin be ni tee li wi-i fieɛ fi ka fini kɛ.

9

Jiso ton bɔɔn bee bɛ kintutu-u bɛ yoofi ntsɔ bɛfɛ

(Maacho 10:1-15; Mak 6:7-13)

¹ Dza teen bɔɔn bee bɛ kintutu-u bɛ yoofi ntsɔ bɛfɛ baa le be banche be bɛ. Nyɛ be buɔga bɛ dze le be ni be buushi bɛnchindaa bɛ kinɔkundi-i li bɛniin li be wɔnchi mɔɔ chigɔn,

² bieɛ ton be le be gɛɛn be ni be tiifi bɛniin kii bumfɔn bu Nyɔ-ɔ, be wɔnchi tɛ mɔɔ bɛniin bɛ chigɔn.

³ Se tee li bee le, “Si nɛ giingɛ lɛ, kiin wi ni dzɔɔ fieɛ kɛ. Kiin wi ni dzɔɔ kimbaan, kɛ babi, kɛ fieɛ fije, mɔɔ nuun kwa kɛ, kiin wi ni dzɔɔ ndú fiɛtu kɛ.

⁴ ɛ nɛ gɛɛn, yih chi yi nɛ lɛ lu, nɛ tsiin lu nsiin gɛɛn bo jobɛ chi nɛ dzɛti.

⁵ ɛ fɛ bɛ mɛɛn bɛn ki fi kɛ, nɛ dza fe, mfi wu nɛ dzɛti lɔɔ, nɛ kache kibon ki li bikaa binɛ-ɛ, se ni nuun nkiki wu fieɛ fi be mɔn.”

⁶ Be se dza be giingɛ be kɛti li bitoon, li bitoon, be tiifi nton wu dzeen wu kii bumfɔn bu Nyɔ-ɔ, be wɔnchi mɔɔ bɛniin bɛ chigɔn bɛchu.

Nton wu kii Jiso fieɛngi Hɛɔ

(Maacho 14:1-12; Mak 6:14-29)

⁷ Le Hɛɔ wu tɛ nuun ngɔmina kimbe ki kwɛɛn lɛ ki Galilii woo bieɛ bichu bi tɛ kɛti, bi fieɛngi wu kifɛ bɛniin bamu tɛ dza be kwɛngi le Jiso wuni nuun Jɔɔn Nlisulidzɔɔ wu kaari wu bo li kwe-e.

⁸ Bamu kwɛngi le ɛ Elaja wu kaari wu bɛ. Bamu se kwɛngi fi bee le ɛ ntomfɔn wu Nyɔ wu nkosi wumu wu kaari wu bo li kwe-e.

⁹ Hɛɔ se bii laa, “Jɔɔn wuni ntuu nka kikoo kee. Wuni wi se tuu nuun noo wu n'wuki nwaani bini bieɛ kii wu dɛɛni?” Se ba tuu gwenini le nɛn Jiso wulu.

Jiso nyɛkɛ bɛniin bɛnchuki bɛtiinu

(Maacho 14:13-21; Mak 6:30-44; Jɔɔn 6:1-14)

¹⁰ Le bɔɔn bɛ nto-on bɛ Jiso dɛndɛ be kaari be to lijɛn, be tee wu bieɛ bichu bi be fɛ. Se dza dzɔ be, be cheekiyi, be gɛɛn lɛ kiton ki Besaida-a.

¹¹ Se nuun le, kiyan ki bɛniin lɛ tɛ kɛɛ, ki bieɛ wu. Se tuu bɛchi tiifi be kii bumfɔn bu Nyɔ-ɔ wɔnchi mɔɔ bɛniin bɛ chigɔn.

¹² Le jobɛ bɛchi chi ni chi sechi, bɔɔn bee bɛ kintutu bɛ yoofi ntsɔ bɛfɛ baa kiingɛ be tee li wuu le, “Tee li bɛniin bani-i le be gɛɛn li biton bɛ belɔ bɛ nuun tsɛkɛtsɛkɛ, be bichɛ bieɛ bijɛ mɔɔ bintsii bi tsɛ, kifɛ fɛni fɛɛ fɛtɔɔ.”

¹³ Jiso tuu fieɛ le, “ɛ bɛn nɛ gii nɛ nyɛ be bieɛ bijɛ.” Be tuu li wuu le, “Fieɛ fi tɛ kɛmi ɛ nɛɛ tsɛɛ yi bibeɛ shɛn bɛ nsuun fiɛtu kwaa, fi fieɛ le ɔ wɛki le tɛ gɛɛn tɛ go bieɛ bijɛ tɛ bɛ tɛ nyɛ li bɛniin bani bɛchu ni?”

¹⁴ Be tɛ tiiti lɛ kifɛ bɛniin tɛ yan fe nge, ɛ bunɛn kwaa tɛ giingɛ li bɛnchuki bɛtiinu. Jiso tuu tee li bɔɔn bee bɛ kintutu-u le, “Tee yɛɛn li bɛniin belu-u le be shee yɛ fɛkwɛiɛn li bintutu-u li bintutu-u, si mbaanshin mbaanshin.”

¹⁵ Be tee, be shee yɛ fɛkwɛiɛn bɛchu.

¹⁶ Jiso fi tsɛɛ yi bibeɛ yi shɛn yɛɛ, bɛ nsuun yi fiɛtu yɛɛ, bichɛ liwe, nyɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ, booyɛ nyɛ li bɔɔn bee bɛ kintutu le be gache li kiyan ki bɛniin lɛ kɛɛ.

¹⁷ Be se gache, li kiyan ki beniin le kilu-u kichu, be ji be fuke. Bɔɔɔ be Jiso be kintutu-u banche munke mu tɛ weye mwɛɛ, mu yise benkaa yoofi ntso befe.

Pita tache le Jiso nuun Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache
(Maacho 16:13-20; Mak 8:27-30)

¹⁸ Jobɛ chimu le Jiso ni lɛki li Nyɔ-ɔ wuu mbiin, bɔɔɔ be kintutu be li wuu lichin. Se dza bii li bee laa, “Beniin tiiti le ɛ mi noo?”

¹⁹ Be tuu li wuu le, “Beniin bamu kwengi baa le ɛ wɛ Jɔɔɔ Nlisulidzɔɔ, bamu le Elaja bamu se kwengi le ɛ wɛ ntomfɔɔ wu Nyɔ wu nkosi wumu wu kaari wu bo li kwe-e.”

²⁰ Se tuu bii li bee laa, “Ben kibɛɛ nɛ kwengi finɛ le ɛ mi noo?” Pita tuu le, “E wɛ Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache.”

²¹ Jiso se basɛyi chiinɛ li bee le kiin be ni mɔɔ be tee fini li wi-i kɛ.

Jiso tee kii bumfa bwee mɔɔ kwe ye
(Maacho 16:21-23; Mak 8:31-33)

²² Se tuu tee li bee le, “Nwanɛwi kɛmi le nɛɔ bumfa nge, beniin be sɛki kwɛɛɔ be bɛte muntofi be nɔɔa be nɔɔa mɔɔ beniin be tiifi benchi be Nyɔ-ɔ gii be se faan wu. Be gii be wo wu, ke jo ka taa, Nyɔ se kaari yi buu wu li kwe-e.”

Kintaan ki wi wu biki Jiso-o
(Maacho 16:24-28; Mak 8:34-38)

²³ Jiso se dza tee li beniin bechu-u le, “E wi wɛki le ni nuun wi wɛɔ, kɛ mwɛɛ kɛmi le faan yi yee, ni tuuti kintaan kee jo chichi biki mi.

²⁴ Kifɛ, wi wu bachi ntɛ we kii wu ni la, kɛ gii lɛɛ ntɛ wulu. Se nuun le, wi wu lɛɛ ntɛ we kii mi, kɛ mwɛ gii kɛmɛ ntɛ wulu.

²⁵ E be banche nshɛ yini chichi, be nyɛ li wi-i wu ji wu tuu wu lɛɛ ntɛ we mben wulu ni nuun la?

²⁶ Nɛ kɛɛ le wi wu nuun be buya le bieɛ mi mɔɔ jɛ yɛɔ, mwɛ kɛɛ le, Nwanɛwi gii naa nuun be buya tɛ mfi wu wu kaari wu be li bunɔɔa bu Tee le be bu benchindaa bee be waan li.

²⁷ Ntee ben chɛɛɔ le, beniin bamu lemi baa fɛni be nuun tɛ naa woo kintsi ki kwe-e fuki fɛ be nɛɔ si Nyɔ sɛki bumfɔɔ bu yi-i nsin kɛ.”

Mfisɛ yi Jiso fiiki
(Maacho 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ Tɛ giingɔ li jo nyaan li, fɛ Jiso tɛ tee bieɛ bini, se dzɔ Pita bee Jɔɔɔ mɔɔ Jɛɛɔ le bee be yɛɛ li nkumɛ wumu le be lɛkɛ li Nyɔ-ɔ.

²⁹ Le ni lɛki li Nyɔ-ɔ, mfiɛ yee dza yi fiiki, ndu yee fiiki yi bendi, yi mienini ni mwamwamwa.

³⁰ Fi se ka le bunin bamu befe tɛ nuun fe be tiiti bieɛ be wu. Be tɛ nuun Mɔɔɛ bee Elaja.

³¹ Kin'wofu ki Nyɔ-ɔ woo li bee. Bee be tiiti kii kwe yi Jiso tɛ kɛmi le gɛɛɔ kwi Jɛrosaleɔ fi be fi kache si Nyɔ tɛ gɛɛ.

³² Be tɛ tiiti lɛ, ɛ Pita bee Jɔɔɔ mɔɔ Jɛɛɔ tɛ geki chilefɛ chi bee. Le be kaanɔ, be nɛɔ si kin'wofu ki Nyɔ-ɔ woo li Jiso-o, be nɛɔ mɔɔ bunin befe be lemi be wu.

³³ Mfi wu beniin be befe belu tɛ gate be Jiso, Pita se dza taa tee li Jiso le, “Te Kikoo, fi dzɔɔɔ fɛɛ si tɛ baa fɛni ni. Tɛ gwan bigɔɔnu bitɛtu, kimu ni ki nuun ko, kimu ki Mɔɔɛ, kimu se ni ki nuun ki Elaja.” Tɛ tiiti lɛ, tɛ kɛɛ fɛɛ fi tiiti kɛ.

³⁴ Fɛ gii mɛɛɔ yeti lɛ, kikun be lɛ bee lɛwe ki baanyɛ be. Be tɛ kɛmɛ jaan li kikun kilu linti.

³⁵ Jɛ se yɔ li kikun kilu le, “Wuun Nwanɛɔ wu mi ntɛaa. Nɛ wuki yɛɛɔ li wuu.”

³⁶ Le jɛ yilu chikɛ n'yɔru, be dza be nɛɔ si Jiso lemi fe wuu mbiin. Be ba nshiin, be mɛɛɔ ki tee kɛ wi fɛɛ fi ka li mfi wɛɛ li kumɛ wɛɛ kɛ.

Jiso buu benchindaa be Kinjundi-i li nwan wu nyu-un
(Maacho 17:14-21; Mak 9:14-29)

³⁷ Le butuu woo, Jiso dza bee be li nkumɛ-ɛ be bɔɔ. Le be ni be beki, be biki be kintutu ki beniin le ki nɔɔa.

³⁸ Le be bichɛ, be nɛɔ si wumu li kintutu kɛɛ dza wu wan le, “Wi wu ntiifɛ, mi nsoon ɔ bɔ li wɛ-ɛ, bichɛ le nwanɛɔ. E wu kwaa wu nuun nwanɛɔ.

³⁹ Yikɛ ɔ woo, fiana yimi dzɛti yi choofi wu, yi lendi wu fɛkwiiɔ, dzakini kɛti, sukini be fin'yuuse, befuu buti wu lewa. Yi giingɔ be wu, yi tɛ ben le yindɛ kɛ.

⁴⁰ Mbee nɛkɛ le bɔɔɔ bo be kintutu buu fiana yilu be mɔɔ nsin.”

⁴¹ Le Jiso woo lɛ, tee le, “E ee! Kingɔkɛ ki lɔɔlɔ ki mɛɛɔ ki gɛɛ kɛ shɛɔ li Nyɔ-ɔ kɛ kini.

Ngii nuun be ben ngeen mbo bun, nkan shen be ben ngeen mbo bun?" Se tuu tee li te nwan wulu le, "Be be nwana feni."

⁴² Dzo nwan wulu be be wu, kinjundi kilu tuu ki chofi nwan wulu ki ton fekwiin, bechi kakini. Jiso wan fiana yi tii yilu yi bo li nwan wulu-u, se temi. Jiso se nye wu li tee li.

⁴³ Beniin bechu nen bunga bu nuun bu Nyɔɔ, wa te be.

*Jiso tuu ka tee kii bumfa bwee be kwe ye
(Maacho 17:22-23; Mak 9:30-32)*

Beniin bechu mɛɛn be beechi biee bichu bi Jiso tɛ feti, se dza tee li bɔɔn bee be kintutu-u le,

⁴⁴ "Je yini seri li bintoɔn binɛ-ɛ li fiee fi ngii ntee li be-en fini. Be gii be nye Nwanɛwi li tsan yi beniin bamu-u."

⁴⁵ Le tee le, be mɛɛn ki kɛɛ kɛ fiee fi tɛ tee le kɛ, kifɛ fiee fimu tɛ banɔi le be kɛɛ kɛ, le fi nuun le, be chɛn mbifu li wu kii tefɛ chilu.

*Ɛ noo wu nuun wi wu nyɔɔa?
(Maacho 18:1-5; Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Be tɛ dza be bechi bitɛchinɛ li yih yi bee laa, si tɛ nuun ni, ɛ noo wu nuun wi wu nyɔɔa le bee li lɛnti.

⁴⁷ Jiso kɛɛ fiee fi be beechi li shɛn yi bee, se dzo nwan wu bwi leeki fɛ wuu fɛ chin,

⁴⁸ tee li bee le, "Ɛ wi fii nwan si wuni li bukoon bween, kɛ wu fio tɛ nuun mi. Wi wu fi mi, kɛ mwɛ fio tɛ nuun wi wu tɛ ton mi. Fi se fieɛ le, wi wu guundi le been lɛnti ɛ wu, wu nuun wi wu nyɔɔa."

*Ɛ wi baaniniyɛ wɛ kɛ, kɛ ɛ wi wa
(Mak 9:38-40)*

⁴⁹ Jɔɔn se dza teen Jiso, be tee li wuu le, "Te Kikoo, tɛ bee tɛ nen wumu busi benchindaa be kinjundi-i li yi yi beniin li li bukoon bwo-o, tɛ wamɛ wu, kifɛ ti nuun yɛ wi wu kintutu kisen kɛ."

⁵⁰ Jiso tuu fiee le, "Kiin nɛ ni loose wɛɛ wi kɛ, kifɛ ɛ wi baanini yɛ ben kɛ, kɛ mwɛ wɛ wi wunɛ."

*Jiso sɔnɛ ngenu Jerosalɛn
beniin be Samaaria faan mfiɛ Jiso*

* **9:54** Binwaati bi fichi bimu nuun ɛ be taa feni le, "nɛɛ si Elaja tɛ teen ni?" † **9:55** Binwaati bi fichi bimu nuun ɛ be taa feni le, "Se nuun le nɛ kii yɛ nwaani shɛn yi nɛ kemi kɛ. Nɛ kɛɛ le Nwanɛwi tɛ mɛɛn ki be le woyɛ beniin kɛ. Tɛ be nuun le soo be." * **10:1** Binwaati bi fichi bimu teenyi le gwii mfomenyaan (70).

⁵¹ Fɛ mfi tɛ be kɔchɛ wu Nyɔ tɛ wɛki le yi dzɔɔ Jiso le yi yɛɛ be wu liboo, Jiso sɔnɛ le gii gɛɛn Jerosalɛn, se dza ngenu.

⁵² Le ni dzɛti, ton beniin bamu limfwe. Be gɛɛn be le li kiton kimu ki Samaaria le be nachɛ kintsii fe li wuu.

⁵³ Beniin belu faan be kintsii le be fii yɛ wu kɛ, kifɛ be tɛ kii waan le ketɔɔ giingi nuun Jerosalɛn.

⁵⁴ Jeen bee Jɔɔn bɔɔn be Jiso be kintutu woo fiee filu, be bii li wuu laa, "Taa, ɔ wɛki le tɛ teen wi li liboo wu shee wu duuri beniin bani ni?"*

⁵⁵ Jiso tuu fiiki wamɛ be,†

⁵⁶ bee be dza be gɛɛn li kiton kimu ki dee.

*Kinla ki wi wu biki Jiso-o
(Maacho 8:19-22)*

⁵⁷ Si be gii be giingi le dze le, nyun wumu se kween li Jiso le, ngii ni mbiki wɛ mɔɔ ɔ giingi fɛn le.

⁵⁸ Jiso tuu li wuu le, "Bijinu kemi ntuun yi bi, muniin mu jiindi liwe kemi yih yi mu, se nuun le Nwanɛwi kemi yɛ mɔɔ fɛ nuun gɛɛ kikoo kee fe kɛ."

⁵⁹ Jiso se dza tee li nyun wumu le, "Ɔ biki mi." Mwɛ se tuu le, "Taa, gɛɛ mi nsaa ngeen ndiyɛ taa kwɛ nse mbiee wɛ."

⁶⁰ Se nuun le, Jiso tɛ tuu li wuu le, "Gɛɛ beniin be kwiye ni be diyɛ binɔi bi bee. Li wɛ-ɛ, gɛnɛ fio ɔ ni ɔ tiifi kii bumfɔn bu Nyɔɔ."

⁶¹ Wi wumu tuu tee le, "Taa, ngii ni mbiki wɛ, se nuun le, gɛɛ mi nsaa ngeen n'yɛsi kini ken kwɛ nse mbiee wɛ."

⁶² Jiso se tuu li wuu le, "Ɛ wi guumɛ be jii le nin nime, mwɛ se tuu nindi bichi lejɛn, kɛ mɛɛnɔ ki kɔchɛ kɛ le ni nuun le bumfɔn bu Nyɔɔ lɛnti kɛ."

10

Jiso ton beniin gwii mfomenyaan ntsɔ befɛ

¹ Lejin lɛlu, Taa tsaa beniin bamu gwii mfomenyaan ntsɔ befɛ * ton be limfwe, befɛ befɛ le be gɛɛn li biton li mɔɔ li bintsii bi gii nuun li gii gɛɛn li.

² Le ni tundi be, tee le, “N’weche yaŋ ɔ ŋge se nuun le, beniin be ŋ’weche-ε sende. Bedeeni, leke yeen li Nyɔ-ɔ yi Te N’weche-ε le yi tuumi beniin be ŋ’weche-ε li we-ε.

³ Ne giingi yeen. Yike yeen ne woo si ne giingi le, ne kee le mi ntonɔ ben le ne geen nuun si bɔɔŋ be nshɔɔŋ le le bemboɔŋku lenti.

⁴ Si ne giingi le, kiin wi ni dzɔɔ babi wu kwa, mɔɔ babi, mɔɔ nuun bikpɔ bimu ke. E ne bo le dze, kiin ne ni ne lemi ne yeeshi beniin ke.

⁵ E ne geen, yih chi yi ne le lu, ne saa ne yesi beniin be li yih yilu le, ‘Mbengii nuun be yih yini’

⁶ E wi wu kɔŋgisi mbengii nuun lu, mbengii wune ba li wi wulu. E wu foo lu nsin wu kaari wu to li be-en.

⁷ Mfi wu ne le li yih, ne ba ne tsiin lu, ne dende ke li yih li yih ke, ne jii ne wundi fiee fichu fi be nye li be-en, kife wi wu nindi nime kemi le kemε kinsomfu kee.

⁸ E ne le li kito-on, be fi ben, ne jii fiee fichu fi be nye le ne ji.

⁹ Fe ne nuun fe, ne wɔnchi beniin be chigɔ-ɔŋ, ne tiiti li beniin belu-u le bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ bwεε tsekεtsekε li bee.

¹⁰ Se nuun le, ε ne le li kito-on, be faan le be fii ye ben ke, ne bo ne geen le dzε ntase ne dzaan le,

¹¹ ‘Kibon ki li kiton kinε-ε ki tε dzɔ li bikaa bisen kini, kiin ki, ki tε kache le fiee fichu kaari fi to li bikoo binε-ε. Se nuun le, ne kee le bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ bεε bwεε tsekεtsekε.’

¹² Ntee ben le, naa nuun bu nsa wu kimerise biee dzɔɔŋ be Sɔɔɔŋ yaa kwεεŋ weε.”

Nge wu biton bi tε faan mfkise shen yi bi (Maacho 11:20-24)

¹³ Jiso dza tee le, “Nge wu nyɔŋa we wune ben beniin be Korasin, nge wu nyɔŋa we te wune ben beniin be Besaida. Ne kee le, gii nuun le mfe bintewa bi biee le bi ntε mfe li be-en bini nuun li kwεεŋ wu Tayε bee Sidɔ-ɔŋ, bee nuun deen be tε fiiki shen yibe, be liishe ndu yi kwe, be fwa tanε li bwin kichu le be doonche le be fiiki baa shen yibe.

¹⁴ Se nuun le, naa nuun jobε chi nsa wu le kimerise-ε biee gii bi dzɔɔŋ li Tayε-ε mɔɔ Sidɔŋ jobε chilu yeki binε.

¹⁵ Mɔɔ ben beniin be Kapanun, ne beechi le be gii be yeeki ben ne yeε liboo ni? Wohoo, be gii naa be lon ben li kwεεŋ wu benku-u.”

¹⁶ Jiso tuu tee li bɔɔŋ bee be kintutu-u le, “E wi woo ben, ke mwe wooɔ nuun mi. Wi wu faan ben, ke mwe faan ɔ nuun mi. E wi faan mi, ke mwe faan ɔ tε nuun wi wu tε ton mi.”

Fiee fi wi wu kintutu wu Jiso kemi le ni neki kii fi

¹⁷ Beniin be gwii mfomenyaan ntsɔ befe baa tε kaari be to liin be kinεetine, be se tee li Jiso-o le, “Taa, mɔɔ benchindaa be kin-kundi-i bee be wuki li bee li fε tε teenyi bukoon bwo.”

¹⁸ Jiso tuu li bee le, “Mbee ŋen si Satan dza liboo wii lekwiin si dzaan yi leεbi liboo.

¹⁹ Biche yeen, mi nyεɔ ben bunga kitun le ne ni ne denchi yɔ be bibobu. Mi ntuu mi nye ben bunga le ne yaa bunga bu Sata-an wu wi wu mbani buchu. Fiee nuun fi tε kon li be-en ke.

²⁰ Se nuun le, kiin ne ni ne neki le benchindaa be kin-kundi-i wuki baa li be-en ke. Ne neki yeen nuun le be tsee baa menkoon mεne le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ ki liboo.”

Jiso neεte

(Maacho 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Neε li mfi wulu-u, Fiana yi Waan fe Jiso neεte nge. Se biee tee le, “Nyεεɔ kiyɔɔni li we Taa Mfɔŋ wu kiboo be nshe le ɔ nyikɔɔ biee bini li be bufii le mɔɔ li be ŋkeε nge li, ɔ se doonche nuun li bɔɔŋ be bwi-i. E le Taa, kife fi nuun fieε si ɔ tε kɔŋgisi.”

²² Jiso tuu kween le, “Taa nyεɔ biee bichu li mi-i. Wi nuun ye lu wu kii Nwan fuki Tee nsin ke. Wi se nuun ye lu tε wu kii Taa, fuki mi Nwani nsin be beniin be Nwani tsaa le doonche wu li bee nsin ke.”

²³ Se dza fiiki yi kween li bɔɔŋ bee be kintutu-u le, “Kinεetine ki kinɔŋa keε kinε le lii yine ŋing yεε biee bini.

²⁴ Ne kee le bentomfɔŋ be Nyɔ-ɔ benɔŋa be bemfɔŋ weki baa le be ŋen biee bi ne ŋen

bini, be se tɛ ɲɛɲ kɛ. Be dii baa tɛ le be woo biee bi nɛ wuki bini, be se tɛ woo kɛ.”

Ngangaa kii wi wu dzeen wu Samaaria

²⁵ Fi dza fi ka le wi wumu wu tɛ gbɛɲgi kii bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ, tɛ dza bɛ le mɔnchɛ Jiso. Mwɛ bii li wuu laa, “Wi wu ntiifɛ, ɛ la fi nuuɲ mfɛ nse ɲkɛmɛ ntɛ wu kimakɛ?”

²⁶ Jiso se bii li wuu laa, “Ɛ la fi bɛ tsɛɛ le kiɲwaati ki Nyɔ ki bɛnchi-i? ɔ teenyi ɔ wuki le la?”

²⁷ Mwɛ tuu le, “Bɛ tsɛɛ baa le, ‘ɔ kɔɲgisi Taa Nyɔ ya bɛ shɛɲ ya chi, mɔɔ bɛ ntɛ wa kwi, ɔ nindi li yi-i bɛ buɲga bwo buchu, ɔ gɛɛ bufii bwo buchu li yi-i, ɔ kɔɲgi tɛ ɲwaana si ɔ kɔɲgisi yi ya.’ ”

²⁸ Jiso se tee li wuu le, “Ntusu wa wɛ buɲɲ. ɔ feti lɛ, ɔ se kɛmɛ ntɛ wu kimakɛ.”

²⁹ Wi wulu tɛ dza wɛki le doonchɛ le ɛ wu nyuɲ bii li Jiso laa, “Ɛ noo wu nuuɲ ɲwaanɛɲ?”

³⁰ Jiso tuu nuuɲ lɛ ngangaa li le, “Nyuɲ wumu tɛ dza Jɛrosalɛɲ beki Jɛriko, le ni giɲgi lɛ li tsan yi bɛyi-i be too wu shɛ niɲ le kwi be buushɛ wu ndú be fi mɔɔ biee biee bichu be dza be lɔɲ wu fɛ.

³¹ Fi dza fi ka le, te muntofi wu Nyɔ wumu tɛ beki lɛ dze yilu-u, le ɲɛɲ wi wulu, san dze yi je.

³² Wumu dza tɛ bɛɛ nuuɲ wi wu li kini ki Lebi, le bo fɛ, gɛɛɲ lɛ wuu lɛwɛ ɲɛɲ wu, wɛɛɲ ka tɛ dze yi je.

³³ Se nuuɲ le, wi wumu tɛ denɲi tɛ bɛɛ lɛ dze yilu, nuuɲ wi wu Samaaria. Le bɛ bo fɛ ɲɛɲ wu nshiɲ kɔɔ wu bɛ mwɛ.

³⁴ Gɛɛɲ lɛ wuu lɛwɛ, gɛɛ mbiɲ bɛ mɛɛɲ li bibaa biee li, kan bibaa bilu bɛ nshɛɲgɛ yi ndu, biee too wu lɛ nyan ye lɛwɛ, gɛɛɲ bɛ wu fɛ yih yi bɛniɲ bɛ ndɛndɛ-ɛ ti fufini fɛ bichi lɛ wuu.

³⁵ Bee wu tsi le bu woo, buu bɛdanali bɛfɛ nyɛ li wi wu yih wulu-u tee li wuu le, ‘Shɛ ɔ ni ɔ bichi lɛ wi wuni. ɔ shɛ ɔ bifii kwa wu ka, ke mi ɲkaari ntuu li wɛ-ɛ.’ ”

³⁶ Le Jiso wa ngangaa chilu lɛ, biee bii li wi wu tɛ gbɛɲgi kii bɛnchi wɛɛ laa, “Li bɛniɲ bɛ bɛtɛtu bani, ɔ ɲɛɲ fio le wi wu tɛ doonchɛ le nuuɲ ɲwaani wi wu bɛyi tɛ too wɛ nuuɲ wu la?”

³⁷ Tuu le, “Tɛ nuuɲ wi wu tɛ kɔɔ nshiɲ bɛ wi wu bɛyi tɛ too wɛ.” Jiso se biee tee li wuu le, “Gɛnɛ, ɔ ni ɔ feti tɛ lɛ.”

Jiso ya fɛ yih yi Maata bee Maariya-a

³⁸ Jiso bee bɔɔɲ bee bɛ kintutu-u dza be giɲgi, be gɛɛɲ bɛ lɛ li kitoɲ kimu-u, kwɛɛɲ wumu nuuɲ fɛ bɛ teenyi wu le Maata. Fi Jiso li wuu yih.

³⁹ Tɛ kɛmi ɲwaani wumu bɛ teenyi le Maariya. Le Jiso gɛɛɲ lɛ lu, Maariya biee gɛɛɲ shee li wuu lichɲ yiki fiee fi Jiso tɛ tiifi.

⁴⁰ Maata tuu nyɛ ɲgɛɛɲ ye nuuɲ le ntɛwuu. Dza gɛɛɲ bii li Jiso laa, “Taa, ɔ mɛɛɲ ki ɲɛɲ kɛ le ɲwaanɛɲ chinɔɔ mi mbuki yi bɛ bufɛ mi-i mbiɲ, ɔ tɛ dzɔ li fiee li kɛ ni? Tee nɛɛ li wuu le bɛ fi mi lu.”

⁴¹ Taa tuu li wuu le, “Maata, Maata, ɔ nyɛɔ ɲgɛɛɲ lɛ biee bi ɲgɛɛ,

⁴² nuuɲ fiee fiee lu fimumkpan kwaa fi bɛ wɛki. Maariya tsaaɔ nuuɲ fiee fi dzeɲ fi bɛ nuuɲ tɛ naa fi li wuu kɛ.”

11

Jiso tifi si nuuɲ bɛ ni bɛ lɛki li Nyɔ-ɔ (Maacho 6:5-15)

¹ Tɛ nuuɲ jobɛ chimu, Jiso lɛki li Nyɔ-ɔ fɛ kintsii kimu-u, le lɛkɛ mɛɛshi, ɲwani wu kintutu wumu tee li wuu le, “Taa, tifi bee si bɛ lɛki li Nyɔ-ɔ, nɛɛ si ɔɔɲ tɛ tifi bɛniɲ bee bɛ kintutu le be ni bɛ lɛki li Nyɔ-ɔ.”

² Jiso se tee li bee le, “Ɛ nɛ lɛki li Nyɔ-ɔ, nɛ tiiti le,

‘Taa wusɛɲ, fɛrɛ le bɛniɲ ni be guundi bukoɲ bwo, ɔ fɛ le bumfɔɲ bwo bɛ.

³ ɔ nyɛɛ bee biee bijɛ jo chichi,

⁴ ɔ feeki bee bibifi bisɛɲ, si tɛ ti feekisi bibifi bi bɛniɲ bamu feti li bee li.

Kiɲ ɔ ni chinɛ le bɛ mɔnchɛ yaa bee kɛ.’ ”

⁵ Si tɛ tee lɛ, se biee maa li bee le, “Dzɔ yɛɛɲ le wumu lɛ be-ɛɲ lɛnti bee dza wu gɛɛɲ wu koɲ sini kigoo butuu taantaɲ kwɛɲgi le, ‘Sinɛɲ, dzatɛ wɛ ɔ fɔɔ mi tsɛɛ yi bunɛɲ shɛɛ.

⁶ Sinɛɲ wumu taaɔ wu la ɲka lɛ mi-i, ɲkɛmi yɛ fiee fi nuuɲ nyɛ wu le ji kɛ.’

⁷ Nsan ye yilu gii yi tuu fiee le, ‘ɔ mi fieɲgi kɛ. Tɛɛ bɔɔɲ bɛɲ tɛ giɲ baa kituɲ tɛ

benɛ kigoo. Nnuun ntè ndza we le ntuu ngɔɔn fíee le nyɛ wɛ kɛ.’ ”

⁸ Le Jiso maa lɛ, tuu tee le, “Ntee ben le ɛ mɛɛn we ki dza kɛ le nyɛ wu biɛ kífɛ ɛ wu sini, kɛ gii nɛɛ dza we nyɛ wu fíee fichu fi kɔngisi fɛ wu ba fe kundi mfɔɔn nsin.

⁹ Nse ntiiti li be-en le, nɛ biiti yɛɛn, Nyɔ gii yi nyɛ ben. Nɛ geendi yɛɛn, Nyɔ gii yi fɛ nɛ nɛn. Nɛ kundi yɛɛn kigoo, Nyɔ gii yi gwiye li be-en.

¹⁰ Nɛ kɛɛ le wi kwikwi wu biiti, gii kɛmɛ, wi kwikwi wu wɛki, gii nɛn, wi wu kundi kigoo, bɛ gii bɛ gwiye li mwɛ-ɛ.

¹¹ ɛ te nwan wu la lɛ be-en lenti wu nwan nuun bii wu nsuun, se tuu nyɛ wu nuun yɔ?

¹² Mɔɔ ɛ nwan bee bii wu giki nyɛ wu nuun kibobɛ le?

¹³ ɛ ben bɛ nuun benin bɛ bifi ti kii si bɛ nyɛɛ bíee bi dzeen li bɔɔn benɛ-ɛ, Baa wunɛ wu nuun liboo gii se lee ki nyɛ kɛ tɛ Fiana yi Waan li ben nɛ biiti li wuu yeki lɛ ni?”

Jiso bɛ Bɛɛɛbu

(Maacho 12:22-30,43-45; Mak 3:20-27)

¹⁴ Jiso tɛ buu nwanɛ kinɔkundi li wumu wu tɛ nuun kinchiinchii. Le nwanɛ kinɔkundi wulu bo, wi wulu se bɛchi n'yɔru. Le kintutu ki benin lɛ nɛn lɛ, wa tɛ be.

¹⁵ Se nuun le, benin bamu bɛchi bɛ kwɛngi le, “Busɔɔ benchindaa bɛ kinɔkundi-i nuun bɛ bunɔa bu Bɛɛɛbu-u wu nuun mfɔn wu benchindaa bɛ kinɔkundi-i.”

¹⁶ Benin bamu tɛ wɛki le be tɛɛ Jiso, be tee li wuu le fɛ mfɔn yi doonchi bunɔa bu buti liboo.

¹⁷ Se nuun le Jiso kɛɛ bɛmbɛɛɛ bɛ bee se tuu tee li bee le, “ɛ kitoɔn dza ki gatɛ ki tuu ki gwii li yi yi kii, kɛ ki nuun tɛ len kɛ. ɛ kini dza ki gatɛ ki gwii li yi yi kii, kɛ ki gii ki shaanshɛ.

¹⁸ Fi fíɛɛ tɛ le ɛ Satan bee kintutu kee dza be tuu be gatɛ be gwii li yi yibe-e, bumfɔn bwee tɛ naa len tɛ kɛ. Ntiiti ni kífɛ nɛ kwɛngi baa le mbusɔɔ bɔɔn bɛ kinɔkundi-i nuun bɛ bunɔa bu Bɛɛɛbu-u.

¹⁹ ɛ fi nuun le mbusi bɔɔn bɛ kinɔkundi-i nuun bɛ bunɔa bu Bɛɛɛbu-u, bɔɔn benɛ se busi tɛ nuun bɛ bunɔa bu noo lɛ? Fíee fi bɔɔn benɛ belu feti doonche fíee le nɛ we baa nsa kitun.

²⁰ Se nuun le, ɛ mbusi benchindaa bɛ kinɔkundi-i belu nuun bɛ kibɛnɛ ki Nyɔ-ɔ, kɛ bumfɔn bu Nyɔ-ɔ bɛ bwɛɛ kitun li be-en.

²¹ ɛ wi wu bunɔa nachɛ bíee bíee bi dzi-in, wu shee kiichi la we, wi nuun tɛ kɔn li fíee fíee li kɛ.

²² Se nuun le, ɛ wi bunɔa wumu wu yeki wu bɛ wu gwe wu yaa wu, gii se lɔ bíee bíee bi dzin bi bangi yi yee lu bíɛɛ, se kote bíee bíee bichu gɛɛn bɛ bi bee nsán yee gachɛ.

²³ ɛ wi nuun yɛ kimbe ken kɛ, kɛ mwɛ baaninɔɔ mi. ɛ wi fii yɛ mi li mbanchɛ-ɛ kɛ, kɛ mwɛ tɛɛɔɔ bu tafu.

²⁴ Fiana yi tii ti buti li wi-i yi gɛɛn li buka yi wɛki kintsii ki tɛɛ. Se nuun le ɛ yi tuu yi gɔɔn nsin, yi kween li yi yee li le, ‘Ngi nkaari nto li mi-i yih lu ntuu mbo.’

²⁵ Mfi wu yi kaari yi nɛn yih ɛ bɛ fweye bɛ nachɛ yi wuuti waan,

²⁶ bɛɛɛni yi tuu yi kaari yi gɛɛn, yi bɛ bɛ fiana yi tii yimi mfomenyaan yi biiti yi yeki yi, bee yí se tuu be lɛ be tsiin lu. Bíee mɛɛshi bi bee bɛ mwɛ li mfi wulu yeki si tɛ shiin nuun nkosi.”

Kinɛtine ki kinɔa nuun ki baan?

²⁷ Si Jiso tɛ mɛɛn yeti lɛ, kwɛɛn wumu li kimbanchɛ ki benin lɛ kɛɛ tɛ dza kween le, “Kinɛtine ki kinɔa kɛɛ ki kwɛɛn wu tɛ bíɛ wɛɛ, mɔɔ li mbeen yɔɔ tɛ yaan li.”

²⁸ Jiso tuu fíee nuun le, “Kinɛtine ki kinɔa kɛɛ nuun ki benin bɛ wuki jɛ yi Nyɔ be feti si yi wɛki.”

Benin gii bɛ wɛki le bɛ nɛn mfɔn yi doonchi fɛ bunɔa bu Jiso dzɛti *(Maacho 12:38-42; Mak 8:12)*

²⁹ Le kintutu ki benin lɛ ni ki banchi ki bɛɛ li Jiso lichin, dza tee le, “Kingɔkɛ ki dɛɛni kini nuun ki bifi. Ki wɛki le ki nɛn mfɔn yi doonchi bunɔa bwen, bɛ nuun tɛ doonche li ki-i kɛ. Se nuun le mfɔn yi tɛɛmi nuun yɛ lu yi yeki yi Ntomfɔn wu Nyɔ wu Jɔna kɛ.

³⁰ Si Jɔna tɛ nuun nkiki li benin bɛ Ninibe-ɛ lɛ, ɛ nɛɛ lɛ si Nwanɛwi wɛ nkiki li kingɔkɛ ki benin bɛ dɛɛni kini.

³¹ Gii naa ni nuun jobɛ chi nsa wu kimakɛ-ɛ, Yaa wu tɛ seki kitoɔn ki Sheba len bɛ kingɔkɛ ki dɛɛni kini, fɛ le bɛ lii ki li

ngɛ-ɛ, kifɛ tɛ gii dzɛti li kitoŋ kee li fɛ tɛɛŋ luushi, le bɛ woo bufii bu Mfɔŋ Salimu-u. Se nuuŋ le yikɛ yɛŋ nɛ woo, wumu lemɔɔ fɛni bɛ fiee fi ko fi yaa fi Salimu-u.

³² Naa nuuŋ bu jobɛ chi nsa-a, bɛniin bɛ Ninibɛ lɛŋ bɛ kingɔkɛ ki dɛɛni kini be tee le ki we kɛɛ nsa, kifɛ bɛniin bɛ Ninibɛ tɛ woo fiee fi Jɔna tɛ fenjisi, be fiiki ntɛ wube. Fi fiɛɛ le, yikɛ yɛɛŋ nɛ woo, wi wumu wɛ fɛni bɛ fiee fi ko fi yaa fi Jɔna.

*Kiŋ'wofu ki li bwin
(Maacho 5:15)*

³³ Wi ti tendi yɛ lambo le gɛɛ lintakwiin kɛ. Kɛ le dzɔɔ ŋkwaa kuuki lu kɛ. Wi ti tendi, tɔmi nuuŋ li fiee fi bɛ tɔmi lambo lu-u, le ke bɛniin lii li yih, be ŋɛŋ kiŋ'wofu.

³⁴ Lisi cho nuuŋ lambo li yi ya-a. ɛ lisi cho wuuti lɔɔ, kɛ yi ya chichi gii yi yisɛ bɛ kiŋ'wofu. Se nuuŋ le, ɛ lisi cho wuuti yɛ kɛ, kɛ yi ya chichi gii yi yisɛ bɛ kijibɛ.

³⁵ Fi se tuu fi nuuŋ le, wi ni bichi le mwɛ denɔɔ nuuŋ li kiŋ'wofu-u nuuŋ yɛ li kijibɛ-ɛ linti kɛ.

³⁶ ɛ yi ya chichi yisɛ bɛ kiŋ'wofu, kimbe kimu nuuŋ yɛ li kijibɛ-ɛ kɛ, kɛ bieɛ bichu gii bi ni bi wuuti tɛ si lambo ti wuuti wu nyɛɛ kiŋ'wofu li yi ya-a.”

*Jiso tɔchɛ Befarasii bɛ bɛniin bɛ tiifi bɛnchi
(Maacho 23:1-36; Mak 12:38-40)*

³⁷ Le Jiso mɛɛshi tɛfɛ chee, wi Befarasii wumu se teen wu le bɛ bee wu gɛɛŋ be ji bieɛ. Jiso gɛɛŋ, lɛ bee wu shee, be jii bieɛ,

³⁸ tɛ mɛɛŋ saa ki tsootɛ kɛ tsan kɛ.* Wi wu Befarasii wɛ se bichɛ fi yaa wu.

³⁹ Taa tɛ kii fiee fi tɛ beechi se bieɛ kween li wuu laa, “Bɛŋ Befarasii tsootsi muka bɛ shɔ lekuuŋ kwaa, se nuuŋ le, bieɛ bibifi bɛ kin'yɛrisɛ lii yisɛ biɛɛ li shɛŋ yinɛ-ɛ.

⁴⁰ Bibere bini! Nyɔ yi tɛ tɔŋ lekuuŋ, ɛ nɛɛ yi yi tɛ tɔŋ lɛnti tɛ ni?

⁴¹ Fi bee nuuŋ nɛ fɛ nuuŋ le, nɛ nyɛɛ bieɛ li bieɛ bi nɛ kɛmi biɛɛ li bɛniin bɛ kifoo lɛ, bieɛ bichu se ni bi wuuti bɛ bɛŋ.

⁴² Ngɛ wu nyɔŋa gii ni nuuŋ wunɛ bɛŋ Befarasii. Nɛ nyɛɛ kimbe kimumkpan li Nyɔ-ɔ lɛnti lɛ bimbe yoofi bi mbási yi nɛ keeti mɔɔ bɛŋɔ bɛ nɛ keeti nɛ giki lɛ mbasi

le yi ni yi yiki, se nuuŋ le nɛ se tuu nɛ nyamisi mfɛru bieɛ bi tsaan li bɛniin li, bɛ kingɔngisɛ Nyɔ. Nɛ bee nɛ kɛmi le nɛ ni nɛ feti bieɛ bilu bichu, nshɛ fimu nsin.

⁴³ Ngɛ wu nyɔŋa wɛ wunɛ bɛŋ Befarasii. Nɛ ti kɔŋgisi nshewu nuuŋ limfwe li yih yi kintaashɛ, nɛ tuu nɛ kɔŋgisi le bɛ ni bɛ yɛɛshi bɛŋ fɛ wan bɛ piɛti bɛŋ.

⁴⁴ Ngɛ wu nyɔŋa wɛ wunɛ, kifɛ nɛ nuuŋ si dzin yi ti yɛŋgi yɛ kɛ, bɛniin dengi li yi-i ŋkɛɛ nsin.”

⁴⁵ Si Jiso tɛ yeti ni, wumu wu tɛ gbɛŋgi kii bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ ngɛ tee li wuu le, “Wi wu Ntiifɛ, ɔ kɛɛ le fieɛ fiɔ tiiti fini kɔŋ fiɛɛ li bee li.”

⁴⁶ Jiso tuu le, “Ngɛ wu nyɔŋa wɛ tɛ wunɛ bɛŋ bɛniin bɛ gbɛŋgi be kii bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ ngɛ. Nɛ yiki bɛniin bɛ bɛntɛ bɛ yɛki bunga bu bee bɛ nuuŋ nɛ tɛ laa kwan le nɛ fi be kɛ.

⁴⁷ Ngɛ wu nyɔŋa wɛ wunɛ. Nɛ gwɛndi dzin yi bɛntomfɔŋ bɛ Nyɔ-ɔ, bɛ bɛtɛ chaa bɛnɛ tɛ woyɛ.

⁴⁸ Fini doonchi fiɛɛ le nɛ gbɛŋgi baa nɛ fɛɛfi fieɛ fi bɛtɛ chaa bɛnɛ tɛ fɛ. Be tɛ woyɛ bɛntomfɔŋ bɛ Nyɔ-ɔ, nɛ shɛ nɛ nache nɛ gwɛndi dzin yibe.

⁴⁹ Fiin fieɛ fi tɛ fɛ se Nyɔ bɛ bufii bwee kween le, ‘Ngii ntuumi bɛntomfɔŋ bɛ bɔɔŋ bɛŋ bɛ nton lɛ bee, be woyɛ bamu, be ŋwɛɛ bɛ bamu.’

⁵⁰ ɛ lɛ si Nyɔ gii yi bii li kingɔkɛ ki dɛɛni kini kii ngɔŋ mɛ bɛntomfɔŋ bee bɛchu bɛ be tɛ woyɛ mbɛɛchɛ si kwɛɛŋ tɛ bɛchi.

⁵¹ Gii naa bii mbɛɛchɛ fɛ mɛ Abɛ ngɛnu mbochu fɛ mɛ Sakariya wu be tɛ wo kintikinti ki taantaa chi muntofi bɛ yih yi muntofi. Ntiitɔɔ li bɛŋ chɛɛŋ le Nyɔ gii yi bii li kingɔkɛ ki dɛɛni kini kii kwe yi bɛniin belu bɛchu.

⁵² Ngɛ wu nyɔŋa wɛ wunɛ bɛŋ bɛniin nɛ gbɛŋgi nɛ kii bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ. Nɛ nyikɛ baa kingwiye ki gwiyi kigoo ki wi nuuŋ lɛ le laanche, kɛɛ fieɛ fi nuuŋ chɛɛŋ nɛ se banɔgi bɛniin bɛ wɛki le be lɛ fɛ, bɛŋ kibɛɛ se ba nɛ nsin.”

⁵³ Le Jiso dza fɛ ni giŋgi, Befarasii bɛ bɛniin bɛ tɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ bɛchi be lɛndi wu bɛ jɛ be biiti bieɛ li wuu ngɛ ngɛ,

* 11:38 Tɛ kɛmi le tsootɛ tsan yee si ntɛ wu kwɛɛŋ wu be tɛ wɛki.

⁵⁴ be tɛ fɛti lɛ be teeki wu le be woo fiee li kimfime kee li be se kɔɔ wu.

12

Kiinj wi ni tiiti chichi fɛti chichi kɛ

¹ Si Jiso tɛ yeti lɛ, bintutu bi bɛniinj lɛ tɛ banchi bi bɛɛ li bɛnchuki-i li bɛnchuki-i bi fakini. Bamu denchi bikaa bi bamu. Jiso se dza bɛchi tiiti li bɔɔɔ bee bɛ kintutu le, “Dzɔɔ yɛɛɛ mfi kii kishee ki Bɛfarasii lɛ ki ti nuunj fiee fi biee bi bee bi be ti tiiti chichi, be fɛti chichi.

² Nɛ kɛɛ le fiee fimu nuunj yɛ lu fi bɛ baanyɛ fi nuunj fi tɛ yɛnɛ kɛ. Fiee nuunj yɛ lu tɛ fi bɛ nyikɛ fi bɛ nuunj tɛ kɛɛ kɛ.

³ Nɛ kɛɛ le fiee fichu fi nɛ tiiti butuu fiɛɛ fi bɛ gii bɛ woo fɛnshaan. Fiee fichu fi nɛ shiinj nɛ bɛɲi kigoo nɛ tsuundi lɛ munyiikɔɔ li, bɛ gii bɛ dzaan fɛ kigɔ ki yi-ih.

Wi wu bɛ nuunj bɛ ni bɛ chendi (Maacho 10:28-31)

⁴ Nsɔn yɛɛ, ntiitɔɔ li be-ɛɛ le, kiinj nɛ ni nɛ chendi bɛniinj bɛ wuu nyan yi li bwiinj kwaa, be se tɛ tuu le be fɛ fiee fimu kɛ.

⁵ Ngii ntee bɛɲ wi wu nɛ nuunj nɛ chɛɲ. Chɛɲ yɛɛɛ nuunj Nyɔ kifɛ ɛ yi yi kɛmi bunga bu yi nuunj yi wo wi yi tuu yi lɔɲ mwɛ fɛ wi wu duti nyimu sin. Ntiitɔɔ bɛɲ chɛɛɛ le ɛ yi kwaa yi nɛ nuunj nɛ chɛɲ.

⁶ Ɛ nɛɛ munchaandi muntiinu mu bɛ ti kabini li munini mumfɛɛntu ni? Se nuunj le, finchaandi fimumkpan nuunj yɛ mɔɔ lu fi Nyɔ ti daayi lɛ fi-i kɛ.

⁷ Li be-ɛɛ, Nyɔ fa yɛ yi chichi yi nuunj bɛɲ li fa. Kiinj nɛ ni nɛ chendi kɛ. Nɛ yaa baa munchaandi kinga nge.

Wi wu beenchi bɛ wi wu fɛngi Jiso (Maacho 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Ntuu ntee li be-ɛɛ le, wi kwikwi wu bɛɲ lɛ bɛniinj lii le kii mi, kɛ Nwanɛwi gii bɛɲ tɛ li bɛnchindaa bɛ Nyɔ-ɔ limfwɛ le kii wu.

⁹ Se nuunj le, ɛ wi faan mi li bɛniinj li limfwɛ, kɛ ngii faan tɛ mwɛ lɛ bɛnchindaa bɛ Nyɔ-ɔ lɛnti.

¹⁰ Fi se tuu fi nuunj le, Nyɔ nuunj yi feeki jɛ yi bifi chichi yi wi tiiti kii Nwanɛwi, se nuunj le, Nyɔ nuunj tɛ naa feeki jɛ yi bifi yi wi tiiti kii Fiana yi Waan kɛ.

¹¹ Mfi wu bɛ kɔɔ bɛɲ bɛ gɛɛɛ bɛ bɛɲ li yih yi lɛkɛ li Nyɔ-ɔ, mɔɔ nuunj li bɛniinj bɛ sɛki

kwɛɛɛɛ lɛ limfwɛ, mɔɔ nuunj li bɛniinj bɛ kɛmi bunga bu nsawuu limfwɛ, le bɛ gɛɛɛ bɛ saa bɛɲ, kiinj nɛ ni nɛ buki kii fiee fi nɛ gii nɛ gɛɛɛ nɛ ku kɛ, mɔɔ nuunj ntefu kɛ,

¹² kifɛ Fiana yi Waan gii yi tifi bɛɲ fiee fi nɛ gii nɛ tee li mfi wulu.”

Ngangaa kii kibere ki wi biee lɛ

¹³ Si Jiso tɛ tiifi bɔɔɔ bee bɛ kintutu lɛ, wi wumu li kimbanche kilu se dza tee li wuu le, “Wi wu ntiifɛ, tee li nwanɛɛɛ le gatɛ bishɛyɛ bi tɛɛ wu nyɛ bɛɲ.”

¹⁴ Jiso se bii li wuu laa, “Nyun, ɛ noo wu gɛɛ mi le ni le ni nuunj kinsondinɛ bɛnsa kinɛ, ntuu ngatini mɔɔ bishɛyɛ binɛ?”

¹⁵ Si tɛ bii lɛ, biee tee li wi kwikwi le, “Bɔsɛ yɛɛɛ yi nɛ dzɔɔ mfi le, kiinj lii ni yi yɛchi bɛɲ li biee li kɛ, kifɛ ntɛɛ wu wi ti nuunj yɛ kii biee bi mwɛ kɛmi kɛ, mɔɔ mwɛ loo nin le.”

¹⁶ Le tee lɛ, biee wa ngangaa chini le, “Wi wu biee wumu tɛ kɛmi wɛ wee wu biee tɛ dzɔɔɔ lu nge.

¹⁷ Se bɛchi beechi lɛ wuu shɛɲ laa gii geɛɛ le? Laa gii se gɛɛ bijinɛ biee fɛɲ le?

¹⁸ Se dzɔ ntaɲ lɛ wuu shɛɲ le, ‘Fiinj fiee fi ngii mfɛ: Ngii nsaa bigɔɔnu bɛɲ, nkaari mgbɛɲɛ bi, nse ngɛɛ bijinɛ bɛ biee bɛɲ lu bichu.

¹⁹ Kɛ mi mfɛ lɛ, nse ntuu ntee li yi yɛ-ɛɛ le mi n'wɛ wi wu kishi. Nkɛmɔɔ biee bi ngii ni njii li biya-a ngeɛ li. Mɛɛɛ yɛ ntuu ni mbuki kɛ. Ngii ni njii n'wundi n'wuki bujɔɲ.’

²⁰ Si tɛ nachi lɛ, Nyɔ se teen wu le, ‘Kibere kini! Butuu bu bɛɲ buni ngii nkaari mfi ntɛɛ wa. Biee bichu bi ɔ nache ɔ gɛɛ bini gii bi to bi noo lɛ?’ ”

²¹ Le Jiso tee lɛ, biee kween le, “Ɛ nɛɛ lɛ si fi gii fi nuunj li wi kwikwi wu banche bulofu li yi yee li se tɛ kɛmɛ bulofu lɛ kimbe ki Nyɔ-ɔ kɛ.”

Bɛ gɛɛ shɛɲ nuunj li Nyɔ-ɔ (Maacho 6:19-21,25-34)

²² Jiso tuu dza kween li bɔɔɔ bee bɛ kintutu-u le, “Kiinj nɛ ni nɛ buki yi kii ntɛɛ wunɛ laa nɛ gii nɛ ji la, mɔɔ laa nɛ gii nɛ lii la le kɛ.

²³ Nɛ kɛɛ le ntɛɛ wu wi yɛki biee bijɛ, yi yi wi yɛki ndú.

²⁴ Biche yɛɛɛ nɛ nɛɛ bigɔ, bi ti fiee tɔyi yɛ kɛ se bo n'weche. Bi ti kɛmi yɛ bɛ sambwa

bɛ kichɛ biee lu, kɛ dɛɛ kɛ. Nyɔ se nyɛki nɛɛ bi bichu. Nɛ kii yɛ le nɛ yɛki baa muniin kɛ ni?

²⁵ Ɛ noo lɛ be-enj lenti wu buki yi, wu nuunɔ tondɛ mfi mumkpanj li ntɛ we-e?

²⁶ Ɛ nuunɔ nɛ tɛ fɛ mɔɔ nuunɔ fi niin fini kɛ, ɛ la fi fɛ nɛ buki yi yinɛ kii biee bimɔ?

²⁷ Bichɛ yɛɛnj nɛ njɛnj si bɛflaaba ti kuu be nuunɔ. Bɛflaaba ti nindi yɛ, kɛ le be taa ndú kii yi yi be kɛ. Nɛɛ lɛ, ntee bɛnj le mɔɔ nuunɔ Mfɔnj Salimu, li bunɔnja bwee buchɔ bu tɛ kɛmi, ti mɛɛnjɔ saa ki chuume kɛ yi yee bɛ ndú le kɔchɛ bujɔɔnj bu flaaba wumu-u kɛ.

²⁸ Ɛ Nyɔ ti chuumini kitɔɔ ki kuu libuka, kitɔɔ ki kuu bɛnj, ɛ bo fwaa bɛ kuke ki fɛtaanj, yi gii se lee ki chuume kɛ bɛnj bɛ ndú yi yaa ki ni? Hoo bɛnj bɛniin bɛ kɛmi kimbeenchɛ kintɛnj bani!

²⁹ Fi se fieɛ le kiin nɛ ni nɛ buki yi kii fieɛ fi nɛ gii nɛ ji bɛ fi nɛ gii nɛ wonj kɛ,

³⁰ kifɛ bini biee beechi nɛɛ nuunɔ bɛniin bɛ li nshɛ-ɛ bɛ kii yɛ Nyɔ kɛ. Nɛ kɛɛ le Baa wunɛ kiɔ le nɛ wɛki baa biee bini bichu.

³¹ Gɛɛ yɛɛnj bufii bunɛ li bumfɔnj bu Nyɔ-ɔ kwɛ, yi se tuu yi ni yi nyɛɛ biee bini bichu li be-enj.

³² Kintutu kɛnj si nɛ sendɛ ni, nɛ chɛnj kɛ yɛɛnj fieɛ kɛ, kifɛ Nyɔ yi nuunɔ Baa wunɛ tsaa yɛ le yi nyɛ bumfɔnj bwee li be-enj.

³³ Kabɛ yɛɛnj biee bi nɛ kɛmi, nɛ nyɛ kwa wulu li bɛniin bɛ kifoo lɛ. Nɛ bichɛ bɛbabi bɛ kwa-a bɛnɛ bɛ nuunɔ tɛ gaame kɛ, nɛ kichi yɛɛnj bulofu bunɛ nuunɔ liboo, fɛ bu nuunɔ tɛ naa ma kɛ, fɛ wih nuunɔ tɛ bo fɛ kɛ, mɔɔ le mun'yoo yoo kɛ.

³⁴ Nɛ ni nɛ kii le fɛ wi kiri bulofu bwee fɛ, ɛ nɛɛ fɛ shɛnj yee gii yi ni yi nuunɔ.

Bɛniin bɛ Jiso ni be tɛngi wu (Maacho 24:45-51)

³⁵ Kanɛ yɛɛnj bitsaa binɛ, nɛ tɔnj belambo nɛ ni nɛ lemi nɛ tɛngi nime,

³⁶ si bɔɔnj bɛ nime-ɛ bɛ tɛngi te kikoo wube wu karisi lɛ tsɔnɔ chi bugoo lɛ. Ke wu kaari wu bɛ wu konj kigoo, bɛ gwiye le lɛ.

³⁷ Kinɛɛtine ki kinɔnja gii ki nuunɔ ki bɔɔnj bɛ nime bɛ te kikoo wube gii ke wu fɛsi njɛnj si be nuunɔ we be tɛngi wu. Ntee li be-enj chɛɛnj le, gii kɛnchi ndú kanj li tinj, be se shee yɛ fɛkwiinj, bɛ se bɛ bɛ bijɛ gachɛ be.

³⁸ Kinɛɛtine ki kinɔnja gii ki nuunɔ ki bɔɔnj bɛ nime-ɛ fɛ wu fɛsi wu chiin bɛ, bɛ tɛngi wu butuu ntaanj mɔɔ nuunɔ lɛ njwori.

³⁹ Nɛ kɛɛ le ɛ te yih kii mfi wu wih gii bɛ, kɛ gii ni kiichi. Nuunɔ tɛ chinɛ le bɛ bonde yih yɛ kɛ.

⁴⁰ Mɔɔ bɛnj tɛ, nɛ kɛmi le nɛ ni nɛ tɛngi, kifɛ Nwanɛwi gii naa kaari bɛ nuunɔ li mfi wu nɛ kii yɛ kɛ-ɛ.”

⁴¹ Pita se dza bii li wuu laa, “Taa, ɔ wa njangaa chini nuunɔ li bee li, mɔɔ li bɛniin bɛchu-u le?”

⁴² Taa se tuu le, “Nwanj wu nime wu nuunɔ tsaanj wu kɛmi bufii se nuunɔ wu la? Ɛ nɛɛ wɛɛ wu te kikoo we gɛɛ le ni kiichi yih yɛ, le ke mfi kɔchɛ se nyɛ bieɛ bijɛ li bɔɔnj bɛ nime-ɛ lɛ mfi lɛ wa ni?”

⁴³ Kinɛɛtine kinɔnja gii ki nuunɔ ki njwanɛ nime wu te kikoo we gii ke wu bɛ njɛnj ɛ wu fɛ nime tsaanj si bee gɛɛ.

⁴⁴ Ntee bɛnj chɛɛnj le te kikoo we gii bɛ yɛɛki wu ni bichi lɛ bieɛ bieɛ bichu-u.

⁴⁵ Se nuunɔ le, ɛ njwanj wu nime wulu dza wu tuu wu tee li yi yee li le, “Te Kikoo wɛnj nuunɔ tɛ bɛ tsɛkɛ kɛ,” wu bɛchi tuu tuki bɔɔnj bɛ nime-ɛ bɛ buninj mɔɔ bɛ bukeɛnj, jii bieɛ tuu wundi bieɛ bi keeti wu,

⁴⁶ te kikoo wu njwanɛ nime wɛ gii taa bɛ nuunɔ jobɛ chi tɛ beechi yɛ kɛ, mɔɔ mfi wu tɛ gii kii yɛ kɛ. Gii ke wu fɛsi lɛ, gii wachɛ njwanj wu nime wulu-u, tuumi wu gɛɛnj chiin nuunɔ bɛniin bɛ mɛɛnj ki gɛɛ kɛ shɛnj kɛ.

⁴⁷ Nwanj wu nime wu kii fieɛ fi te kikoo we wɛki le fɛ, mɛɛnj nachɛ kɛ le ni feti kɛ, kɛ bɛ gii bɛ fiaanj wu bɛ munjwaanj njɛ

⁴⁸ Nwanj wu nime wu kii yɛ fieɛ fi te kikoo we wɛki le fɛ kɛ, ɛ wu fɛ fieɛ fi bɛ nuunɔ bɛ fiaanj wu bɛ munjwaanj njɛ, kɛ bɛ gii bɛ fiaanj wu bɛ munjwaanj niin kwaa. Wi wu bɛ nyɛ bieɛ li wuu njɛ, kɛ bɛ gii bɛ fi njɛ li wuu. Wi wu bɛ gɛɛ bieɛ li tsanj yee li njɛ, bɛ gii bɛ bii njɛ li wuu.”

Jiso bɛ bɛ buga (Maacho 10:34-36)

⁴⁹ Jiso se tuu tee li bɔɔnj bee bɛ kintutu le, “Mi mbɛɛɔ le njkuke nuunɔ wi li nshɛ yini. Bɛ dzɔɔ le wu duti wɛ kitunj.

⁵⁰ Nkɛmɔɔ nwaani nge wu mkpaan wumu le nle li wuu, shɛn yɛn gii yi fufe nuun nɛ mfi wu mi nle li wuu.

⁵¹ Nɛ beechi le mi mbe nuun be mbeɛngii li nshɛ yini-i ni? Wohoo, nɛ kɛɛ le mi mbeɛɔ nuun be buga.

⁵² Mbɛɛchɛ li mfi wuni nɛnu limfwe, yih yi kɛmi beniin betiinu gii yi gatɛ. Beniin be betɛtu gii be gatɛ be bɛfɛ, be bɛfɛ se gatɛ be betɛtu.

⁵³ Tɛ nwan gii gatɛ bee nwani wu nyun, nwan wu nyun se gatɛ bee tee. Ni nwan gatɛ bee nwani wu kwɛɛn nwaakwɛɛn se gatɛ bee ni. Ni nyun gii gatɛ bee kwɛɛ nwani, kwɛɛ nwan se gatɛ bee ni nyumi.”

Beniin ni be kii mfi (Maacho 16:2-3)

⁵⁴ Jiso kɔɔ tee li kimbanchɛ ki beniin lɛ le, “Mfi wu nɛ nɛn si kikuɲ yɛki kimbe ki jobɛ sechi, nɛ tuu nɛ tee le, ‘Dzan gii yi we.’ Yi se bieɛ yi we.

⁵⁵ ɛ nɛ nɛn tɛ si mflee fɛɛti nuun kimbe litɛ, nɛ tuu nɛ kweɛn le, ‘Kiyubɛ ki kinɔɲa gii ki nuun lu.’ Ki se nuun lu.

⁵⁶ Ben beniin be nimi-i bani, si nɛ bichi kiboo be nshɛ nɛ tuu nɛ kii si kikuun gii ki nuun lɛ, nɛ se tɛ kɛɛ tɛ bieɛ bi Nyɔ doonchi li mfi wuni kɛ ni?

⁵⁷ Nuun nɛ tɛ beechɛ fieɛ fi tsaan fi nuun nɛ ni nɛ seki ni?

⁵⁸ ɛ wi dzɔ wɛ giingɪ be wɛ li yih yi nsa-a, ɔ gwɛnɛ le nɛ wu nɛ nachɛ nɛ mɛɛn lɛ dze, kii ni chee wɛ gɛɛn nyɛ wɛ li tsan yi wi wu seki bɛnsa-a, tuu nyɛ wɛ li tsan yi beniin be nchi-i, be se fa wɛ li yih yi ncha-a.

⁵⁹ Ntee wɛ le ɔ nuun tɛ bo lu fuki fɛɔ mɛɛshi ɔ soon finini fichu fi be wɛki nsin kɛ.”

13

Wi kwikwi fiiki shɛn yɛɛ kii ni kwi

¹ Tɛ nuun li mfi wumu, beniin bamu dza be tee Jiso kii beniin be Galilii bamu be tɛ gɛɛn le be fɛ muntofi li Nyɔ-ɔ, Pailɛ ton beniin be gɛɛn be wachɛ be. Ngɔɲ mɛ bee fiinse be mɛ nyɔn yibe tɛ fɛ muntofi lu-u.

² Le Jiso woo lɛ, bii li bee laa, “Nɛ beechi le beniin belu tɛ kwi nwaani yɛɛ kwe kifɛ

bibifi bi bee tɛ yaa bi beniin be Galilii bamu ni?

³ ɛ lɛ kɛ. Ntee ben le, ɛ nɛ mɛɛn ki fiiki kɛ shɛn yinɛ kɛ, kɛ ben bechu gii nɛ kwiye tɛ lɛ.

⁴ Nɛ kiimi nɛɛ beniin be yoofi ntsɔ nyaan be yih yi njeɛn yi Silon tɛ we yi woyɛ baa ni? Nɛ beechi le beniin belu tɛ kwiye lɛ kifɛ be tɛ nuun beniin be bibifi wu bibifi bi bee tɛ yaa bi beniin be Jerosalen bamu ni?

⁵ ɛ lɛ kɛ. Ntee ben le, ɛ nɛ mɛɛn ki fiiki kɛ shɛn yinɛ kɛ, kɛ ben bechu gii nɛ kwiye tɛ lɛ.”

Nganɲaa kii kiti ki tɛ wundi yɛ kɛ

⁶ Jiso se wa nganɲaa chimu li bee le, “Tɛ nuun li mfi wumu, wi wumu tɔye kiti kimu * li wɛ weɛ li, le mfi kɔchɛ, be le be kɔ muntaan mɛɛn ki nɛn kɛ fieɛ lu kɛ.

⁷ Se tee li wi wu tɛ bichi lɛ wɛ weɛ wɛɛ le, ‘Bichɛ ɔ nɛn, dɛɛni yaa biya bitɛtu bi mbeɛ le nkɔ muntaan li kiti kini, nɛ nɛn fieɛ li ki-i kɛ. Warɛ ki! Ki bangi kɛɛ kintsii li yee li.’

⁸ Wi wu nime wulu se tuu le, ‘Te Kikoo, tɛ tuu tɛ gɛɛ ki nuun li kiya kini-i, ntuu nchuu fɛ kinyi kilu nkɛnɛ ngɛɛ bichɔchɔ fe.

⁹ ɛ ki won muntaan li kiya ki bɛɛ kini, kɛ fieɛ fishaan, ɛ ki ba nwonu nsin, nse wa ki.’ ”

Jiso tɛ wɔnchɛ kwɛɛn wumu jobɛ chi beshiinshi

¹⁰ Le ni nuun jobɛ chi beshiinshi chimu, Jiso tiifi beniin li yih yi nleke li Nyɔ-ɔ yimi-i.

¹¹ Kwɛɛn wumu nuun lu kɛmi fiana yi kinɲundi li yi yee li, yi ti feti wi mwɛ to wi wu chigɔɲ. Tɛ gɔɲ biya yoofi ntsɔ nyaan, ba kinɲuun, tɛ len we tsaan kɛ.

¹² Le Jiso nɛn kwɛɛn wulu, teen wu le bɛ. Se tee li wuu le, “Naan, ɔ tɛmɔɔ li chigɔɲ cho chini.”

¹³ Le tee lɛ, nɛɛmi kibɛnɛ kee kon li wuu, mfwaa mumkpan, dzaa ye nɛɛmi, len we tsaan, bieɛ bechi yɔɔnchi Nyɔ.

¹⁴ Te Kikoo wu li yih yi nleke li Nyɔ-ɔ yilu nɛn si Jiso wɔnchɛ kwɛɛn wulu nuun jobɛ chi beshiinshi, fieɛ filu tuu fi tɔnyɛ wu nge. Se tee li beniin li le, “Jo yi nime nuun busɔɔ. Nɛ bɛɛ yɛɛn li jo yilu be ni bɛ wɔnchi chigɔɲ chinɛ. Kiin wi ni mɔɲ le bɛ nuun jobɛ chi beshiinshi kɛ.”

* **13:6** Bɛ teenyi kiti kilu lɛ jɛ yi bala le, “Fig”.

¹⁵ Taa tuu li wuu le, “Ben beniin be nimi-i bani, bee e nuun bu beshiinshi, wi mumkpan mumkpan le ben lenti ti dzeti ye nan maa nuun sambwaa we fe tsiin le geen nyε wu dzoo ke ni?”

¹⁶ Kween wuni wu nuun nwanε Abrahan, wu Satan tε ta wu li mfangε-ε biya yoofi ntsa nyaan, fi meen ki dzoo ke le be buu wu li nge-ε jobε chi beshiinshi ke ni?”

¹⁷ Le Jiso kween le, beniin bee be mbani kemε buya, beniin bamu ngee tε neki kii bintewa bi biee le bichu bi Jiso tε feti.

Ngangaa kii fintaany fimu (Maacho 13:31-32; Mak 4:30-32)

¹⁸ Jiso dza kween le, “Bumfon bu Nyoo nuun si la? Fiee fi nuun maa be bu nuun la?”

¹⁹ Bu bwεε si ngo † yi fintaany fimu yi wi tε tun liwe wee li, le yi man, yi ko yi to kiti muniin mu jiindi liwe se be mu gwanyε yih lu ki-i.”

Ngangaa kii kishee (Maacho 13:33)

²⁰ Se dza tuu kween le, “Ngii ntuu maa bumfon bu Nyoo be la?”

²¹ Bu bwεε si kishee ki kween tε fiche musu beke be nana be nana betetu fiinse lu, dza tε, me se biee me fe me dooki.”

Fween wu kimfase (Maacho 7:13,14,21-23)

²² Jiso tε dza giingi Jerosalen. Tε gii giingi keti li bintsii li be li biton li tiifi beniin.

²³ Wumu se dza bii li wuu laa, “Taa, ε beniin niin be gii be bone li nge-ε ni?” Jiso se biee tuu li bee le,

²⁴ “Gwenε yeen nuun le nε le fween wu kimfase-ε. Nε kee le beniin nge gii be ni be geendi le be le be tε kemε dze ke.

²⁵ Mfi gii kache, te yih se dza we fa kigoo. Mfi wu wu fa, nε gii nε ba lekuun nε ni nε juti kigoo nε leki le, ‘Te Kikoo, gwiye nε kigoo tε le.’ Se tuu tuu li be-en le, ‘Nkii ye fe nε bee fe ke.’

²⁶ Nε se bechi nε ni nε fayi le, ‘E nεe bee tε tuu tε jii biee tε wundi biee, ε se denji ε tiifi beniin li biton bise-ε ni!’

† 13:19 Ngo yini nuun le je yi bala li le, “mustard”.

²⁷ Gii tuu kaari tuu li bee le ntiitoo li be-en le, ‘Nkii ye fe nε bo fe ke. Dzatε yeen mi lii ben nε denji nε bifisi biee bani.’

²⁸ Nε gii nε nen Abrahan be Adzi maa Yakoo maa bentomfon be Nyoo bechu le bumfon bu Nyoo lenti ε be benε ben lekuun, nε se ni nε dii nε jii ngesi.

²⁹ Beniin gii be dza bimbe bichu mbeche le jobε teti ngenu mbochu fe chi sechi, maa we we be kwiin kwiin le kween li, be ni be jii biee le bumfon bu Nyoo lenti.

³⁰ Yike yeen nε woo, beniin bamu be nuun lejin deeni be gii be to be limfwe, bamu be nuun limfwe deeni be gii be se to be lejin.”

Jiso beeni yi be Jerosalen (Maacho 23:37-39)

³¹ Tε nuun li mfi wulu, Befarasii se tee li Jiso le, “Bo fio feni ε geen kimbe kimu kife Mfon Hero wekoo le wo we.”

³² Jiso se tuu li bee le, “Genε yeen nε tee li kijine kilu le mbusoo benchindaa be kinkundi-i li beniin li ben, ntuu n'wanchi maa chigon, nε si ngii mfe fwaa, ke feeshi fwaa se meeshi nime chen.

³³ Se nuun le, ngii mbechi ndende wen Jerosalen ben, mbo ndende fwaa, geen bo feeshi fwaa. Fi meen ki dzoo ke le be wo ntomfon wu Nyoo fe kintsii kimu fuki Jerosalen sin ke.”

³⁴ Le Jiso ya ni, beeni yi le, “Hebee Jerosalen! Hebee Jerosalen! We wu woyi be ntomfon be Nyoo, ε tuu ε tomi beniin be Nyoo tuumi li we-ε be ta! E kinga kime ki mi ngwenoo le mbanche baa bo nε si ni shee ti banchi baa bee fooche be bibe biee le, ε se tuu ε faan?”

³⁵ Biche ε nen, yih ya gii yi to kichiiye. Ntee li be-en cheen le nε nuun tε tuu le nε nen mi ke, nsiin geen bo mfi wu nε tee le, ‘Nyoo nyε ye kimbane li wi wu bee li bukoon bu Taa le.’ ”

14

Jiso tuu wanche wi jobε chi beshiinshi

¹ Tε nuun jobε chi beshiinshi chimu, Jiso geen le ji biee li yih yi wi wu nyana wumu. E wi wulu tε nuun wi Befarasii. Beniin be tε

nuun fe të nyaanchi Jiso le be ñeñ fiee fi gii fe.

² Fi të nuun le ε nyun wumu të lemi fe Jiso limfwe, gendi be chigəñ chi të fe le tsan yee be bikaa biele ni bi muchi.

³ Jiso se bii li Befarasii li mɔɔ li beniiñ be të gbəñgi be kii benchi be Nyɔ-ɔ be të nuun fe baa laa, “Nchi wusəñ ti beenchi le be wəñche wi jobe chi bəshiinshi mɔɔ le ke le?”

⁴ Be se ba nshiin. Jiso se keme li wi wulu, wəñche wu, se tee li wu-u le gəəñ.

⁵ Jiso se bii li beniiñ belu laa, “E wi wumu li be-əñ linti kemi ɲwan* mɔɔ nuun nañ wu we le fwəəñ, gii leeki seri ke le mfwa mumpkan le buu wu mɔɔ nuun jobe chi bəshiinshi ke ni?”

⁶ Be se waan fiee fi be nuun be tuu nsin.

Kinshikiseyi

⁷ Le Jiso biche ñeñ si beniiñ bəe be tsəki nuun bintsii bi limfwe be se shiiti, se wa ɲgaŋgaa chini li bee le,

⁸ “Mfi wu be teen wə fe tsəɔɔ chi bugoo le, kiin ɔ ni shee nuun fe kintsii ki limfwe ke, kife nuun fi nuun le be teen baa tə wi wumu wu nyəña wu yeki wə.

⁹ Nyun wutso wu bee teen beñ bechu nuun be tuu tee li wə-ε le, ‘Dzatsə we ɔ nyə kintsii kini li wi wu nyəña wuni-i.’ Mfi wu tee le, ɔ gii ɔ tuu ɔ dza be buya ɔ gəəñ ɔ shee nuun lejin.

¹⁰ Mfi wu be teen wi le be fe tsəɔɔ chi bugoo le, mwə gəəñ shee nuun lejin, ke nyun wutso be se tee li wuu le, ‘Sinəñ, dzatsə we fəni ɔ gəəñ ɔ shee nuun limfwe.’ Bədəeni, ɔ gii se nuun bekiyune li beniiñ bechu be nuun fe limfwe.

¹¹ E le si fi fiε be wi kwikwi wu tsakisi yi yee liwe, be gii be shiiki wu fəkwiiñ. Wi wu shikisi yi yee fəkwiiñ, be gii be yəeki wu liwe.”

Wi ni bichi nuun fe beniiñ be ɲge-ε

¹² Jiso se dza fiiki tee li te yih wu të teen wu li wuu yih wəε le, “Mfi wu ɔ wəki le ɔ teen beniiñ le be be be ji biele, kiin ɔ ni teen nuun nsən ya, ke beñwaana, ke kini ko, ke beniiñ be biele le be li kitoñ ko-o ke. Ɔ teenyi beeyə beniiñ, ke ɔ wəkɔɔ le be naa be

teen tə wə li yih yi bee, fi se doonche le be tuu baa nya ya.

¹³ Mfi wu ɔ kaa tsəɔɔ, ɔ teen nuun beniiñ be kifoo le, binkeɛ be bimbonyə mɔɔ binyεε.

¹⁴ Ɔ fe le, ke ɔ giio keme kimbəne, kife beeyə beniiñ kemi yə fiee fi be gii be naa be kaari be tuu li wə-ε ke. E nεε Nyɔ kwaa yi gii yi soon wə jobe chi beniiñ be tsaan gii be bo li kwe-e.”

Nganɡaa kii tsəɔɔ chi nəña (Maacho 22:1-10)

¹⁵ Le Jiso yɔ le, wumu wu bee be të jii biele tuu tee li wuu le, “Kinεεtine ki kinəña kεε ki wi wu gii naa ji biele le bumfəñ bu Nyɔ-ɔ lenti.”

¹⁶ Jiso se tuu tee li wuu le, “Tə nuun li mfi wumu, wumu kaa tsəɔɔ chi nəña, teen beniiñ ɲge.

¹⁷ Le jobe be chi kəche, toñ ɲwani wu nime le gəəñ dende tee li beniiñ bechu be të teen baa le be ni be bεε, le wu nachɔɔ biele bichu!

¹⁸ Ʋwani wu nime wulu gəəñ ɲeñ be, be bechi be tuu be leki dze mumpkan mumpkan. Wi wu ɲkosi wu tə ɲeñ tee li wuu le, ‘Mi ɲgoɔ wə wəñ wu fwəñ, ɲkəmɔɔ le ɲgəəñ mbiche wu kwε. Mintemii, kiin nε ni nε tənɡi mi ke.’

¹⁹ Le tuu ɲeñ wumu, mwə tee le, ‘Mi ɲgoɔ benan beñ be nime yoofi, ɲgiinɡɔɔ dεeni mənche be. Mintemii, kiin nε ni nε tənɡi mi ke.’

²⁰ Le ɲeñ wumu, mwə se tee fiee le, ‘Mεεñ ɔ fe mi ndzɔ kwεεñ, fiεε fiee fi nuun nte mbe ke.’

²¹ Le be tuu le, ɲwani wu nime wə kaari to lijin gəəñ tee fiee fichu li te kikoo wə. Le te tsəɔɔ wulu woo le, shəñ təñ wu. Se tuu toñ ɲwani wu nime wə, tee le, ‘Gεnε tsəke, le dze ntase mɔɔ li mu dzeke munchu-u li kitoñ kini, ɔ konche beniiñ be kifoo le, bimbonyə, be binyεε mɔɔ binkeɛ ɔ be be be.’

²² Le mfwa wulu gəəñ kaari, tee le, ‘Te Kikoo, mi fəɔ siɔ beɔ tee, se nuun le, yi mεεñ yə nεε kiyisε ke.’

²³ Te Kikoo wulu se tuu tee li mfwa wulu le, ‘Boche dεeni ɔ gəəñ le dze be mu dzeke

* **14:5** Binwaati bi fichi bimbu teenyi le, “jaka.”

munchu, ɔ kan beniin le be be, yih yen se yise.

²⁴ Ne kee le wi lu ke le beniin be nte nteen baa lenti wu gii man flee fien le wa ke. ”

Si wi nuun nachε se le kintutu ki baɔn be Jiso

(Maacho 10:37-38; 5:13; Mak 9:50)

²⁵ Jiso tuu dza le ni giingi, kintutu ki beniin le banche ki biki wu. Dza fiiki yi tee li bee le,

²⁶ “Nuun wi te nuun nwanen wu kintutu fuki fe wu kɔngi mi wu yaa ni bee tee, wu kɔngi mi wu yaa kwesi bee baɔn maɔ benwaani, maɔ dzemi yee nsin ke, kemi le kɔngi mi yaa yi yee.

²⁷ Nuun wi te nuun wi wen wu kintutu mɛɛn ki too ke kintaɔn kee le ni biki mi ke.

²⁸ E noo le be-en lenti wu weki le gwan yih yi njeen, mɛɛn saa ki shee ke fekwiin le beechε laa kemaa kwa wu gii gwan mɛɛshi le?

²⁹ E mɛɛn saa ki fe le ke, ke nuun te mɛɛshi ngwanu yih yilu ke maɔ nuun le tɛ saa wu fe kimfoo wu gɛɛ. Beniin gii be ni be keti be yendi wu be tiiti le,

³⁰ ‘Bwɛɛ wuni tɛ bechi yih yi gwanε yi se yaa wu mɛrisε.’

³¹ Ke mfɔn wu la wu weki le gɛɛn ton dzin be mfɔn wumu, te saa le shee fekwiin le beechε laa tɛmaɔ ba bee beniin bee be dzin le be benchuki yoofi bani le ton dzin be mfɔn wumu wu beɛ bee beniin bee be dzin le be nuun benchuki mbaamfiε le?

³² E wu beechε wu nen le fi gii fi yaa, se tuu ton beniin bee bamu le be gɛɛn be nen mfɔn wumu wɛɛ mɛɛn mfiin be leke wu le mbeɛngii ni nuun le bee lenti.

³³ Fi tuu fi nuun le, ε wi mɛɛn ki chine ke li biee biee li bichuchu ke, ke nuun te nuun nwanen wu kintutu ke.

³⁴ Ntɔn nuun flee fi dzeen. Se nuun le, ε me to n'yike nsin, be ge nin me se tuu me kaari me yike?

³⁵ Ke me la maa li yee li. Me mɛɛn ye me dzɔɔn ngɛwu li we ke, maɔ nuun li bichɔcho ke. Mani maa dɛɛni nuun me shooshε. Wi wu kemi bintoɔn mwε woo.”

15

Ngangaa kii nshɔɔn yi tɛ la (Maacho 18:10-14)

¹ Beniin be tɛ kundi kinwaati maɔ beniin be bifi bamu tɛ beɛ le Jiso le be yike flee fi tɛ tiifi.

² Befarasii be beniin be tɛ tiifi benchi be Nyɔɔ se bechi be nɔɔini, be tiiti le, “Wi wuni fiɔ beniin be bifi tuu jii maɔ biee bee be.”

³ Bedɛɛni, Jiso se wa ngangaa chini li bee le,

⁴ “E noo le be-en lenti wu kemi nshɔɔn gwii, yi mumkan la, gii chike nshiin ni? Gii leeki she ke yi gwii mfomeyoofi ntso mfomeyoofi yɛɛ li buka le gɛɛn ni geendi yi mumkan ye nsiin mfi wu nen yi ni?

⁵ Mfi wu gɔɔn wu nen yi, gii nɛɛte se too yi fe ngenge,

⁶ koo be yi fekuun. Mfi wu koo be yi, gii teenye nsan yee maɔ beniin be tsiin li wuu lichin tee li bee le, ‘Be yɛɛn tɛben tɛ ni tɛ nɛki, kife nshɔɔn yen bee yi la, mi se ntuu mi nen yi.’

⁷ Ntee ben le, ε le si kinɛtine ki kinɔna gii ki nuun liboo kii wi wu bifi mumkan, wu fiiki shɛn yee, yeke beniin be gwii mfomeyoofi ntso mfomeyoofi be nuun tsaan be mɛɛn ye be weki kimfikise shɛn ke.

Ngangaa kii siri wu tɛ la

⁸ Ke kwɛɛn wu la, wu kemi besiri yoofi, mumkan la le bee lenti wu se chike nshiin? Gii leeki ton ke lambo yiiri, fweye yih, se gɔɔn bujon nsiin mfi wu nen ni?

⁹ Ke wu gɔɔn wu nen, gii teenye nsan yee be beniin be tsiin li wuu lichin se tee le, ‘Be yɛɛn tɛben tɛ ni tɛ nɛki kii siri wen bee la, mi se ntuu mi nen.’

¹⁰ Ntee ben le, ε le si benchindaa be Nyɔɔ ti nɛki kii wi wu bifi mumkan wu fiiki shɛn yee.”

Ngangaa kii nwan wu tɛ la

¹¹ Jiso tuu gɛɛn limfwe tee le, “Wumu tɛ kemi baɔn bee be bunin befe.

¹² Wu lejɔn we se dza tee li wuu le, ‘Taa, gate bien bishɛye ɔ nye mi dɛɛni.’ Tee se dza gate bishɛye bilu li bee.

¹³ Nwan wu bwi we fi biee bishɛye, le jo ka niin kwaa, banche biee biee bichu kabε

dza la dɛndɛ li kwɛɛŋ wumu mfiin, gɛɛŋ bonyɛ kwa wulu li ntɛ wu waniti-i.

¹⁴ Le bonyɛ fiee fichu fi tɛ kɛmi, dzeen yi tɛɛmi se dza yi kɔɔ li kwɛɛŋ wɛɛ, bɛchi fuki fiee fije.

¹⁵ Se dza gɛɛŋ gɔɔŋ nime li wumu-u wu li kwɛɛŋ wɛɛ le ni nindi li wuu. Wi wulu se toŋ wu gɛɛŋ kiichi dziiŋ yee.

¹⁶ Se dza beechi le gii ni jii fɛ bijine bi dziiŋ tɛ jii bieɛ, se nuuŋ le wi ti mɛɛŋ ki nyɛɛ wu fiee fimu le ji kɛ.

¹⁷ Se tuu dza bɛchi seki bieɛ, teen bufi bwee liiŋ, tuu tee li yi yee li le, 'Bɛniin bɛ nindi li taa li, kɛmi baa bieɛ bijɛ nge bi yeŋi be, ŋkwii fɛni bɛ dzeen.

¹⁸ Ngii dza ŋgɛɛŋ lɛ Taa li, ntee li wuu le, "Taa, mi mfɛɔ bieɛ bibifi li Nyɔɔ yi liboo li mɔɔ li wɛ-ɛ.

¹⁹ Mɛɛŋɔ ki kɔche kɛ le bɛ ni bɛ teenyi mi le ŋwana kɛ. Yo dzɔɔ mi dɛɛni si wi wa wu nime." '

²⁰ Bɛdɛɛni, se dza tuu liiŋ lɛ tee li. Le ni mɛɛŋ se fɛsi fɛkuuŋ, tee lɔŋ lii ŋɛŋ wu. Nshiin kɔɔ wu bɛ ŋwan wulu, dza we, letɛ gɛɛŋ, koke wu, nyɔɔche wu.

²¹ Nwan wulu se tee li wuu le, "Taa, mi mfɛɔ bieɛ bibifi li Nyɔɔ mɔɔ li wɛɛ. Mɛɛŋɔ ki kɔche kɛ le bɛ teenyi mi le ŋwana kɛ."

²² Se nuuŋ le, tee tɛ tuu teen bɛniin bee bɛ nime-ɛ tee le, 'Gɛnɛ yɛɛŋ tsɛkɛ, nɛ biche ndu yi dzeen nge, nɛ bɛ nɛ chuume wu li bwin, nɛ lii wu finseŋɛ li kwan wee li, mɔɔ bikpɔ li bikaa bieɛ li.

²³ Nɛ se gɛɛŋ nɛ kɔɔ kintome ki fɔ-ɔŋ, nɛ sɛɛ ki, tɛ ni tɛ jii tɛ nɛki,

²⁴ kifɛ ŋwanɛŋ wuni tɛ kwi, wu se tuu wu bo. Tɛ la wu se tuu wu yɛɛ. Bɛdɛɛni, bɛ se tuu bɛchi bɛ nɛki.

²⁵ Fiee fini tɛ keti lɛ, ɛ ŋwan wu kaan wɛ tɛ nuuŋ fiee litɔɔ. Le ni kuuki, le bɛ bo lu laa lichin, woo si bɛ kuti bieɛ, bɛniin bindi.

²⁶ Se teen wi wu nime wumu, bii li wuu laa bɛ bindi nuuŋ la le?

²⁷ Wi wulu tuu li wuu le, 'Nwana bee kaari bɛŋ. Chaa wunɛ se sɛɛ kintome kinaan ki fɔ-ɔŋ, kifɛ bee ŋɛŋ ŋwana mɛɛŋ we, tɛɛmi.'

²⁸ Le woo lɛ, shɛn tuu yi bee wu, se faan fiee nlɛ li yih. Tee se bo gɛɛŋ sunŋi bɔ li wuu le bɛ lɛ nɛɛ li yih.

²⁹ Se nuuŋ le, ŋwan wulu se tuu li tee li le, 'Biche ɔ ŋɛŋ, nshiin nindi li wɛ-ɛ si mfwa li biya bini bichu-u, mɛɛŋɔ nsaa ki faan kɛ mferu finton fio fimu kɛ. ɔ ti mɛɛŋɔ saa ki nyɛ kɛ mi mɔɔ nuuŋ fi ŋwaan bi le ni nɛki tɛɛ nsan yɛŋ kɛ.

³⁰ Le ŋwana wuni wu tɛ gɛɛŋ wu bonyɛ bisheye bɛ binjinkwiin tuu kaari bɛ, ɔ se tuu ɔ kɔɔ kintome ki fɔ-ɔŋ ɔ sɛɛ kii wu.'

³¹ Tee tuu li wuu le, 'Nwanɛŋ, ɛ tɛɛ wɛ tɛ ti nuuŋ fɛni mfi kwi, fiee fichu fi ŋkɛmi ɛ nɛɛ fio.

³² Se nuuŋ le, fi bee fi dzɔɔŋ le tɛ ni tɛ nɛki kifɛ ŋwana wuni tɛ kwi, wu se bo, tɛ la, wu se tuu wu yɛɛ.' "

16

Nwan wu nime wu tɛ feti kimfi

¹ Jiso tuu tee li bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u le, "Wi wu bieɛ wumu tɛ kɛmi ŋwani wu nime wu tɛ gɛɛ le ni bichi lɛ bieɛ bieɛ li. Tɛ dza woo le ŋwan wu nime wulu bifisɔɔ kwa wee,

² se teen ŋwani wu nime wulu bii li wuu laa, 'Fiee fi ŋwuki kii wɛ fini nuuŋ la? Banche binwaati bichu bi ɔ tseki kwa wɛŋ le ɔ bɛ bɛ bi. Kifɛ ɔ mɛɛŋ yɛ le ɔ ni ɔ nindi li mi-i kɛ.'

³ Nwan wu nime wɛ gɛɛŋ shee beechɛ li yi yee li le, 'Si te kikoo wɛŋ gii buu mi li nime-ɛ lɛ, ɛ la fi ngii nge? Si ŋkɛmi yɛ bunga bu nime bɛ jii kɛ, ntuu nuuŋ tɛ bɛ buya bu munlɛkɔɔ lɛ ni.'

⁴ Se tuu dza beechɛ le, 'Mi ŋkɛɛɔ fiee fi ngii mfɛ mfi wu bɛ buu mi li nime-ɛ. Ngii ŋkɛmɛ nsan yi gii yi ni yi fii mi li yih yi bee.'

⁵ Se bieɛ teen bɛniin bɛ tɛ kɛmi fɔɔ yi te kikoo we mumkpan mumkpan. Le wu ŋkosi bɛ, bii li wuu laa, 'ɔ kɛmi te Kikoo wɛŋ kwa kime?'

⁶ Mwɛ tuu le, 'Biginu bi mɛɛŋ lɛ bi nɔŋa bi nɔŋa gwii.' Se tee le, 'Kɔ kinwaati ko ki fɔɔ lɛ kini ɔ shee fɛkwiiŋ tsɛketseke ɔ fiiki ɔ tsɛɛ le mbaanshin.'

⁷ Se tuu kaari bii li wumu le, 'ɔ kɛmi ya nin?' Se mwɛ tuu le, 'ɛ bebabi bɛ giin lɛ gwii.' Se tee le, 'Kɔ kinwaati ko ki fɔɔ lɛ kini ɔ fiiki ɔ tsɛɛ le bebabi gwii nyaan.'

⁸ Le te kikoo wu ŋwan nime wɛ ŋɛŋ si wu fiiri wu le, tuu pia wu nge li kimfi kee li." Jiso se mɛɛshi tee le, "Bɛniin bɛ

laan̄kwiin̄ k̄emi baa bufi bu f̄ere b̄iee bi bee, ȳeki si b̄eniin̄ b̄e li kin̄'wofu ti feti bi bee b̄iee bi kin̄'wofu-u.

⁹ Nse n̄tiit̄o li be-en̄ le, n̄e dz̄o b̄iee b̄ine bi laan̄kwiin̄ n̄e k̄o ns̄an̄ lu, ke mfi wu bi ma, Nȳo se fi ben̄ li wuu yih̄ f̄e n̄e gii n̄e ni n̄e nuun̄ mfi kwi.

¹⁰ Wi wu kii mbich̄e l̄e fiee fi niin̄ li buj̄on̄, k̄e nuun̄ k̄ee mbich̄e l̄e fi n̄on̄a-a. Wi wu feti kimfi li fiee fi niin̄ li, k̄e gii f̄e t̄e li fiee fi n̄on̄a-a.

¹¹ E n̄e nuun̄ t̄e k̄ee mbich̄e l̄e b̄iee bi laan̄kwiin̄ bini-i buj̄on̄ k̄e, e noo wu gii se nȳe ben̄ b̄iee bi ch̄een̄?

¹² E n̄e kii ȳe mbich̄e l̄e fiee fi wumu-u buj̄on̄ k̄e, e noo wu gii se nȳe t̄e ben̄ b̄ine?

¹³ Nuun̄ n̄wan̄ wu nime t̄e niin̄ li b̄e t̄e bikoo li b̄efe k̄e. E n̄indi l̄e, k̄e gii ni baanini wumu, k̄ongisi wumu, gii ni wuki li wumu buj̄on̄, se t̄e dz̄o wumu li fiee li k̄e. Nuun̄ n̄e t̄e niin̄ li Nȳo-o, le n̄e tuu n̄e niin̄ li kwa-a k̄e.”

¹⁴ Le Jiso ȳo l̄e, B̄efarasii woo fiee fichu be dza be ȳendi wu, kif̄e be t̄e k̄ongisi kwa n̄ge.

¹⁵ Jiso se tee li bee le, “E n̄ee ben̄ n̄e feti yi le n̄e ni n̄e nuun̄ b̄eniin̄ b̄e d̄een̄ limfwe li b̄eniin̄ li, se nuun̄ le, Nȳo kii ȳe b̄iee bichu bi nuun̄ li sh̄en̄ yin̄e. N̄e ni n̄e kii le b̄iee bi b̄eniin̄ pīeti le e bi d̄een̄ n̄ge, e bi bi Nȳo bichi le e b̄iee bi b̄endi yi.”

Nchi b̄e bumf̄on̄ bu Nȳo-o

¹⁶ Jiso tuu tee le, “T̄e nuun̄ n̄kosi b̄e tiifi nuun̄ b̄enchi b̄e M̄oos̄e-e b̄e b̄iee bi b̄entomf̄on̄ b̄e Nȳo-o t̄e ts̄eki. Se nuun̄ le, mb̄eech̄e si J̄on̄ t̄e b̄e, b̄e t̄e to b̄e tiifi nuun̄ n̄ton̄ wu d̄een̄ wu kii bumf̄on̄ bu Nȳo-o. Wi kwikwi gwenin̄o le b̄e l̄e l̄enti le bumf̄on̄ bu Nȳo-o t̄e.

¹⁷ Fi nuun̄ ts̄eke f̄e kiboo bee nsh̄e nuun̄ bi ma, ȳeki f̄e bioon̄ yi l̄e kin̄waati ki b̄enchi b̄e Nȳo-o nuun̄ yi la li yee li.

¹⁸ Fi se fīee le, e wi koon̄ b̄e kw̄esi, wu dz̄o wumu, k̄e wu gin̄o b̄e kw̄ee wi. Wi wu dz̄o kw̄een̄ wu bo li wumu-u, k̄e mw̄e gin̄o t̄e b̄e kw̄ee wi.”

Las̄o b̄e wi wu b̄iee

¹⁹ Jiso se dza tee le, “Wi wu b̄iee wumu t̄e nuun̄ lu, chumini nd̄u yi d̄een̄ yi t̄emi kwa, t̄siin̄ nt̄se wu shaan̄ jo chichi.

²⁰ Wi wu kifoo wumu t̄e nuun̄ lu, bukoon̄ le Las̄o. E bik̄oti t̄e ji wu bwin̄ kichu. B̄e t̄e giiki wu f̄e wi wu b̄iee w̄e mfween̄,

²¹ t̄en̄gi le gii ni b̄oonyi jii f̄e b̄iee bi weyi f̄e kiden̄ ki wi wu b̄iee w̄ee. Si t̄e gimi f̄e l̄e, bw̄i t̄e tuu yi b̄ee yi m̄erisi yi lachi bik̄oti b̄iee b̄iee.

²² Le ni nuun̄ mfi wumu, wi wu kifoo wulu kwi, b̄enchindaa b̄e Nȳo-o too wu be ḡeen̄ be ḡee wu f̄e kintsii ki d̄een̄ li, li Abrah̄an̄ lichin̄. Wi wu b̄iee w̄e kwi t̄e b̄e diȳe wu.

²³ Ḡeen̄ nuun̄ li kw̄een̄ wu bin̄kwi-i, nuun̄ f̄e li n̄ge wu nȳon̄a-a. Le dza l̄on̄ lii, n̄en̄ Abrah̄an̄ mfin̄ b̄e Las̄o li wuu lichin̄.

²⁴ Teen̄ le, ‘Taa Abrah̄an̄, k̄o nsh̄iin̄ b̄e mi o tuumi Las̄o lii kwan̄ li dz̄o li, b̄e deeni nimi ch̄en̄ lu. N̄'wuk̄o nt̄onȳe wu nȳon̄a li wi wuni-i.’

²⁵ Abrah̄an̄ tuu li wuu le, ‘N̄waan̄en̄, kimi mfi w̄o t̄e m̄een̄ o t̄siin̄ li nsh̄e-e. O t̄e k̄emi b̄iee bi d̄een̄ bichu mfi w̄e, Las̄o n̄in̄gi fiee nuun̄ n̄ge. D̄eeni, Las̄o w̄e li buj̄on̄ li, o nuun̄ li nt̄onȳe.

²⁶ E fini kwaa k̄e. O k̄ee le fon̄e chi n̄on̄a chi b̄e nach̄e ch̄ee t̄eeben̄ n̄ti le kiin̄ wi ni dza lani dan̄se b̄e f̄o nuun̄ f̄ee k̄e, se nuun̄ n̄ee t̄e wi t̄e dza f̄o nuun̄ f̄ee le dan̄se b̄e lani k̄e.’

²⁷ Se wi wu b̄iee w̄e tuu l̄eke le, ‘Mintemii taa, tuumi Las̄o f̄e bes̄e kuun̄.

²⁸ N̄kem̄o b̄en̄waan̄en̄ b̄etiinu, ḡeen̄ chiin̄se li bee le kiin̄ be ni naa b̄e b̄e t̄e f̄e kintsii ki n̄ge kini k̄e.’

²⁹ Abrah̄an̄ se tuu le, ‘B̄e n̄waana belu k̄emi baa bin̄waati bi b̄enchi b̄e M̄oos̄e t̄e ts̄ee b̄e bi b̄entomf̄on̄ b̄e Nȳo-o t̄e ts̄ee, be ni be wuki fiee fi bi tiiti.’

³⁰ Wi wu b̄iee w̄e faan̄ tee le, ‘Aay, Taa Abrah̄an̄, bee nuun̄ le wumu bo li kwe-e ḡeen̄ ni tiifi be, be se woo, be fiiki sh̄en̄ yibe.’

³¹ Abrah̄an̄ se tuu li wuu le, ‘E be faan̄ le be wuki ȳe fiee fi M̄oos̄e bee b̄entomf̄on̄ b̄e Nȳo-o tiiti k̄e, be t̄e naa woo m̄o nuun̄ fiee fi wi wu bo li kwe-e tiiti k̄e.’ ”

17

N̄tiif̄e wu Jiso kii bubīe b̄e kimbeench̄e m̄o nime

¹ Jiso tee li bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u le, “Biee bi teeki bɛniin le be ni be feti biee bibifi nuun bi tɛ ma kɛ. Se nuun le, ŋgɛ wu nyɔŋa wɛ li wi wu teeki bɛniin le be ni be weyi li biee bibifi-i.

² Bee fi dzɔɔŋ le wɛɛ wi bɛ shiinɛ wu jeni li kimi-i, bɛ bachɛ wu li dzɔɔ yi nyɔŋa-a kii ni fɛ bɔɔŋ bani ni be feti biee bibifi.

³ Ɛ nɛ nuun lɔɔ nɛ dzeti yɛɛŋ mfi.

Ɛ ŋwaana fɛ fiee fi bifi, ɔ yɔ li wuu. Ɛ wu fiiki, ɔ feeki wu.

⁴ Ɛ wu fɛ biee bibifi li wɛ-ɛ kinga mfomɛnyaan li jobɛ-ɛ, ɛ wu faan le, nuun tɛ kaari le soŋ bɔ le wu fɛɔ bubiɛɛ kɛ, kɛ ɔ kɛmi nɛɛ le ɔ ni ɔ fekisi wu.”

⁵ Bɔɔŋ bɛ nton bɛ Taa lɛ dza be tee li wuu le, “Fɛɛ se kimbeenche kisɛŋ tɛmi ŋgɛ.”

⁶ Taa tuu le, “Bee le nɛ ni nɛ kɛmi kimbeenche ki sendɛ mɔɔ nuun si shan yi finsoo, kɛ nɛ nuun ɛ nɛ tee le kiti ki nɔŋa kini dza fɛni ki gɛɛŋ ki len li dzɔɔ yi nyɔŋa, ki woo li be-ɛŋ.

⁷ Dzɔɔ yɛɛŋ le wi wumu lɛ be-ɛŋ lɛnti kɛmɔɔ ŋwani wu nimɛ, wu bee shi nindi li wɛ we-e li, kɛ bichi lɛ nshɔɔŋ yee li, mfi wu koo, gii tee li ŋwan wu nimɛ wulu le gɛɛŋ dzɔ biee bijɛ shee ni jii ni?

⁸ Fi nuun yɛ lɛ kɛ. Fiee fi nuun tee nuun le gɛnɛ ɔ buushɛ ndú, ɔ nachɛ biee bijɛ ɔ bɛ bɛ bi, ɔ ni ɔ tɛŋgi ke mi nji mi ŋ'won mi mɛɛshi ɔ se gɛɛŋ ɔ ji bio.

⁹ Ŋwan wu nimɛ wuni fetɔɔ biee bini bichu, gii nyɛ mɔɔ wu kiyɔɔni ni?

¹⁰ Fi fieɛ lɛ bɛ berɛ. Ɛ nɛ nin nimɛ chi bɛ nyɛ li be-ɛŋ chi ma, nɛ tee le, “Tɛ baa fisɛŋ bɔɔŋ bɛ nimɛ-ɛ, tɛ feti baa nɛɛ nuun nimɛ chi tɛ bee tɛ kɛmi le tɛ fɛ kwaa.”

Jiso tɛ wɔnche bɛniin bɛ chigɔŋ chi nɔŋa yoofi

¹¹ Le Jiso ni giingɛ Jerosalen tɛ gii keti le ŋgagwii wu kwɛɛŋ wu Samaaria bɛ wu Galilii.

¹² Le gɛɛŋ ni lɛ li kitoŋ kimu-u, bunin bamu yoofi bɛ tɛ gendi bɛ chigɔŋ chi nɔŋa ŋɛŋ wu mɛɛŋ mfiin,

¹³ bɛ bɛchi be teenyi wu bɛ jɛ yi tɛɛmi le, “Jiso tɛ bɛniin, kɔɔ nshiin bɛ bee.”

¹⁴ Le Jiso ŋɛŋ be, tee le, “Gɛnɛ yɛɛŋ nɛ doonche yi yinɛ li bɛte muntofi-i.” Si be tɛ

dza be giingɛ lɛ, bɛ tɛmi be woo be mɛɛŋ dze.

¹⁵ Wi wumu lɛ bee lɛnti ŋɛŋ le wu tɛmɔɔ, tuu kaari to lijɛŋ lɛ Jiso-o yɔɔnchi Nyɔ lɛwe ŋgɛ.

¹⁶ Si tɛ bɛ lɛ we fɛkwiin li Jiso-o limfwe yɔɔnchi wu. Ɛ wi wulu tɛ nuun wi wu Samaaria.

¹⁷ Jiso tee le, “Bɛniin bee be nuun yoofi bɛ mbee mɛɛ be woo, bɛ mfomɛyoofi nuun fɛŋ?

¹⁸ Fi nuun le wi nuun yɛ lu wu ŋɛŋ le mwɛ nuun kaari to lijɛŋ nyɛ n'yɔɔnche li Nyɔ-ɔ fuki nɛɛ kilɔ kini sin ni?”

¹⁹ Jiso se tee li wuu le, “Dza we ɔ ni ɔ giingɛ fio. Shɛŋ ya yi ɔ gɛɛ li mi fɛ yɛɛ ɔ tɛmi.”

Bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ bu dɛɛni bɛ bu bɛɛ (Maacho 24:23-28,37-41)

²⁰ Bɛfarasii tuu be dza be bii li Jiso laa bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ gii bu bɛ nuun bun le. Se tuu le, “Ndoonche nuun yɛ lu wu gii doonche mfi wu Nyɔ gii yi bɛchi yi ni yi sɛki bumfɔŋ bwɛɛ kɛ.

²¹ Wi nuun yɛ lu wu gii ni tiiti le, ‘Biche yɛɛŋ nɛ ŋɛŋ, Nyɔ sɛki yɛ fɛni, kɛ le yɛɛ yi yi sɛki fɛɛ kɛ,’ yike yɛɛŋ nɛ woo bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ bwɛɛ li shɛŋ yinɛ-ɛ.” *

²² Se tuu kaari yɔ kitun li bɔɔŋ bee bɛ kintutu li le, “Mfi gii bɛ wu nɛ gii nɛ ni nɛ geendi le nɛ ŋɛŋ Ŋwanɛwi jobɛ chimumkpan kwaa nɛ tɛ ŋɛŋ wu kɛ.

²³ Gii ni nuun li mfi wɛɛ, bɛniin bamu gii be ni be tiiti le, ‘Biche yɛɛŋ nɛ ŋɛŋ, wuu wu fɛ fii yɛ’, kɛ le, ‘Biche ɔ ŋɛŋ, wɛ fɛni.’ Ɛ be tiiti le, kiin nɛ ni nɛ biki be nɛ giingɛ le nɛ bichi kɛ.

²⁴ Nɛ kii si dzaan ti shiin yi lɛbi liwe ni mwanmwan, bimɛ bi kwɛɛŋ lɛ bi binɛɛ bichu woo ni ŋwaan, bɛniin bɛchu ŋɛŋ. Ɛ nɛɛ lɛ si bɛniin bɛchu gii be ŋɛŋ Ŋwanɛwi li jobɛ chi wu kaari wu bɛɛ.

²⁵ Se nuun le, si gii gɛɛŋ se kaari bɛ lɛ, kɛmi le saa ŋɛŋ bumfa ŋgɛ, se kingɔkɛ ki dɛɛni kini faan wu.

²⁶ Ɛ nɛɛ lɛ si fi tɛ nuun li mfi wu Noaa li, ɛ fi fi gii fi naa fi nuun li mfi wu Ŋwanɛwi-i.

²⁷ Bɛniin tɛ jii be wundi, bukɛɛŋ bɛ bunin feti bugoo, bɛniin nyɛɛ bɔɔŋ bɛ bee bɛ

* **17:21** Kɛ le, “bumfɔŋ bu Nyɔ bwɛɛ li shɛŋ yi bɛniin li.”

bukɛɛŋ bɛ bunin dzeti be li baa, gɛɛŋ bo jobɛ chi Noaa tɛ lɛ yih yi dzɔɔ li se dzɔɔ bo yi woyɛ be bɛchu.

²⁸ Fi gii fi nuun nɛɛ tɛ lɛ si fi tɛ nuun li mfi wu Lɔ-ɔt. Beniin tɛ jii be wundi, be feti wan, be nindi yɛh, be gwɛndi yih.

²⁹ Jobɛ chi Lot tɛ dza Sɔdɔŋ, Nyɔ tɛ bieɛ yi shiiki wi liwe wu duti si mukɔŋ, wu shee wu duuri beniin bɛ Sɔdɔŋ bɛchu.

³⁰ Ɛ lɛɛ si fi gii fi nuun jobɛ chi Nwanɛwi gii naa taa mbundɛ lɛ.

³¹ Fɛ gii naa ni nuun jobɛ chilɔ, kiin wi wu nuun lɛ yi-ih lɛwe wu bieɛ bieɛ nuun li yih, tuu shee lɛ li yih le dzɔɔ, kɛ le letɛ kɛ; Ɛ nɛɛ yɛɛŋ tɛ le, kiin wi wu nuun litɔɔ kaari to fɛkuun le gɛɛŋ dzɔɔ fieɛ kɛ.

³² Kimi yɛɛŋ fieɛ fi tɛ ka bɛ kwɛɛ Lot.

³³ Wi wu wɛki le kiri ntɛ we kii ni lɛɛ, kɛ gii lɛɛ wu, wi wu lɛɛ ntɛ we, kɛ gii kɛmɛ.

³⁴ Ntee ben le, gii ni nuun butuu bulu, beniin gii be ni be gimi fɛntaa bɛfɛ, bɛ dzɔɔ mumkpan wumu shɛ.

³⁵ Bukɛɛŋ bɛfɛ gii be ni be geki bunɛɛŋ fɛ jeɛŋ, bɛ dzɔɔ mumkpan wumu shɛ.

³⁶ [Bunin bɛfɛ gii be ni be nuun liwɛ, se bɛ dzɔɔ mumkpan wumu shɛ.]”†

³⁷ Bɔɔŋ bee bɛ kintutu se bii li wuu laa, “Taa, fieɛ fini gii fi ka nuun fɛŋ?” Tuu nuun lɛ ngangaa li le, “Fɛ kinƙwi ki fieɛ lɛ nuun fɛ, ɛ fɛ bɛ binƣuru taashi.”

18

Ngangaa kii kwɛɛ ŋku bɛ wi wu sɛki bɛnsa

¹ Jiso wa ngangaa chimu le tifi bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u, le be kɛmi le be ni be lɛki li Nyɔ-ɔ mfi kwi mfiɔŋu nsin.

² Tee le, “Wi wu sɛki bɛnsa wumu tɛ nuun li kitoŋ kimu-u, tɛ chɛndi yɛ Nyɔ kɛ, dzeti yɛ tɛ wi li fieɛ li kɛ.

³ Kwɛɛŋku wumu tɛ nuun tɛ li kitoŋ kilu-u. Tɛ shiin ƣiŋgi mfi kwi suunƣi bɔ li wi wu sɛki bɛnsa wɛ-ɛ le, mwɛ fi wu sonde nsa wu bee wi we wu mbani.

⁴ Wi wulu tɛ nyɛɛ yɛ bintoŋ le kɛ, kwɛɛ ŋku wɛ ba bɛɛ fɛ jo chi. Lɛjin lɛ lu wi wulu tee le, ‘Mɔɔ nuun le nchɛndi yɛ Nyɔ kɛ, ndzeti yɛ wi li fieɛ li kɛ,

⁵ se nuun le si kwɛɛ ŋku wuni bɛɛ nyɛɛ mi ŋgɛ ni, ŋgii ŋɛŋ le nsonde nsa we wuni si

wɛki, ɛ foo lɛ sin, ba ni bɛɛ fienƣisi mi, ntaa ndza ŋkwi lɛ wuu bɔ.’ ”

⁶ Le Taa wa lɛ, tuu tee le, “Woo yɛɛŋ fieɛ fi wi wu sɛki bɛnsa bɛ kimfi wuni tɛ tee.

⁷ Si tɛ fi kwɛɛ ŋku wɛ lɛ, Nyɔ gii se leeki fi kɛ tɛ beniin bee bɛ tɛ tsaa bɛ dii li yi-i butuu mɔɔ fɛnsaan ni? Yi gii se tuu yi chee yi ni?

⁸ Ntee ben le Nyɔ gii yi sonde nsa wu be tɛkɛ. Se nuun le Nwanɛwi gii ke karisi bɛɛ ŋɛŋ nɛɛ ɛ beniin gɛɛ shɛŋ li Nyɔ-ɔ laanƣwiin nɛɛ lɛ ni?”

Ngangaa kii wi wu Befarasii bɛ wi wu kundi kinƣwaati

⁹ Jiso tuu dza wa ngangaa chimu nuun li beniin bɛ tɛ ŋŋi yi yibe le be baa beniin bɛ tsaan, be se nyamisi beniin bamu.

¹⁰ Tee le, “Beniin bamu bɛfɛ tɛ dza be yɛɛ li yih yi muntofi-i le be lɛkɛ li Nyɔ-ɔ. Wumu tɛ nuun wi Befarasii, wumu se nuun wi wu kundi kinƣwaati.

¹¹ Be gɛɛŋ be lɛ, wi Befarasii wɛ gɛɛŋ len fieɛ wuu mbiin lɛki li Nyɔ-ɔ le, ‘Nyɔ, nyɛɛɔ kiyɔɔni li wɛ-ɛ kifɛ nnuun yɛ si beniin bamu kɛ. Lii ti yɛchi yɛ mi bɛ bieɛ kɛ. Nti mfeti yɛ kimfi kɛ. Nti mbiki yɛ bukɛɛŋ bɛ beniin lɛ kɛ, nnuun yɛ si wi wu kundi kinƣwaati wɛɛ kɛ.

¹² Nti njiti bieɛ bijɛ jo faa li fuu li. Nti nyɛɛ kimbe kimumkpan li wɛ-ɛ lɛnti le bimbe yoofi bi bieɛ bichu bi kɛmi-i.’

¹³ Se nuun le, wi wu tɛ kundi kinƣwaati wɛ tɛ len fieɛ mfiin, ti mɛɛŋ mɔɔ liwe ki bichi kɛ, chinƣ kikoo, lɔŋ ki tuu lɛki le, ‘Hoo Nyɔ, nnuun fien wi wu bifi, kɔɔ nshiin bɛ mi.’ ”

¹⁴ Le Jiso wa ni, bieɛ tee le, “Ntee li be-ɛŋ le wi wu tɛ kundi kinƣwaati wɛ tɛ bo beki li wuu yih nuun tsaan lɛ Nyɔ lii nuun yɛ si wi wu Befarasii wɛ kɛ. Fi fieɛ nɛɛ lɛ le wi kwikwi wu yɛkisi yi yee bɛ gii bɛ shiiki wu, se wi kwikwi wu shiiki yi yee, bɛ gii bɛ yɛɛki wu.”

Jiso kɔŋgisi bɔɔŋ bɛ bwi

(Maacho 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Beniin tɛ dza be bɛɛ bɛ bɔɔŋ bɛ bwi lɛ Jiso le koŋ li bee. Le bɔɔŋ bee bɛ kintutu ŋɛŋ lɛ, be bɛchi be wami be.

¹⁶ Se nuun le, Jiso teen bɔɔŋ belu le be ni be bɛɛ, tee li bɔɔŋ bee bɛ kintutu le, “Gɛɛ

† 17:36 Se nuun le binƣwaati bi fichi bimu kɛmi yɛ kike kini kɛ.

yeeɲ bɔɔɲ be bwi ni be bee le mi-i. Ne banɛ ke be ke, kife bumfɔɲ bu Nyɔ-ɔ bwɛɛ nuuɲ li beniin si bani-i.

¹⁷ Ntee beɲ cheɲ le, ε wi mɛɛɲ ki fi ke bumfɔɲ bu Nyɔ-ɔ si ɲwan wu bwi ke, mwɛ tɛ naa mɔɔ le le bumfɔɲ bulu-u ke.”

Jiso bee wi wu biee

(Maacho 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Wi wu nyɔɲa wumu bii li Jiso laa, “Wi wu ntiife wu dzeɲ, fiee fi ɲkɛmi le mfe nse ɲkɛmɛ ntse wu kimake nuuɲ la?”

¹⁹ Jiso bii li wu laa, “ɔ teenyi mi le wi wu dzeɲ kii la? Wi nuuɲ ye lu wu nuuɲ wi wu dzeɲ ke. E nɛɛ Nyɔ kwaa yi nuuɲ wi wu dzeɲ.

²⁰ Se nuuɲ le, li nto jin li fiee fi ɔ bee ɔ bii li, ɔ kii benchi be tiiti le,

‘Kiin ɔ ni giin be kwɛɛ wi ke,

kiin ɔ ni wo wi ke,

kiin ɔ ni ɔ yi-i biee ke,

kiin ɔ ni leɲ le nsa wu binseɛ li lejin ke’,
mɔɔ wu tiiti le,

‘ɔ guundi chaa bee na ni?’”

²¹ Mwɛ tuu le, “Bɛchi bani bechu ntɛ mbɛchi kii be fe ntɛ mɛɛɲ sɔnɛwi.”

²² Le Jiso woo le, tee li wuu le, “Fiee shɛ fiee fimumpkan fi ɔ mɛɛɲɔ le ɔ fe. Gene ɔ kabe biee bio bichu, ɔ gache kwa wulu li beniin be kifoo le, ɔ se kɛmɛ bulofu liboo, ɔ fe le, ɔ se biee mi.”

²³ Le mwɛ woo le, yi bee wu, kife tɛ kɛmi biee ɲge.

²⁴ Jiso biche wu, tee le, “Fi tɛɛmi ɲge fe wi wu biee nuuɲ le le bumfɔɲ bu Nyɔ-ɔ.

²⁵ Fi fiee tseke fe kikuɲ nuuɲ ki le le fioɲ yi nsara-a ye ki fe wi wu kwa nuuɲ le li bumfɔɲ bu Nyɔ-ɔ.”

²⁶ Le beniin be gii be nuuɲ fe woo le, be biee be bii laa, “E fi nuuɲ le, noo se naa bo lu?”

²⁷ Jiso se tuu le, “Fiee fi ye ki beniin le be fe, fi nuuɲ tɛ yaa Nyɔ mferu ke”.

²⁸ Pita tee li wuu le, “Biche ɔ ɲɛɲ, tɛ chine baa biee bisɛɲ, tɛ biki wɛ.”

²⁹ Jiso tuu li bee le, “Ntee beɲ cheɲ le wi lu ke wu chine la we, ke kwesi, ke beɲwaani, ke tee bee ni, ke bɔɔɲ bee kii bumfɔɲ bu Nyɔ-ɔ,

³⁰ wu nuuɲ tɛ kɛmɛ beniin be biee ɲge li ntse wuni, yaa bi wu shɛ ke. Ke fe nuuɲ li mfi wu bee li, gii kɛmɛ ntse wu kimake.”

Jiso tuu tee kii kwe ye

(Maacho 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Jiso dza dzo bɔɔɲ bee be kintutu be yoofi ntso befe baa bee be waaki yi. Tee li bee le, “Yike yeeɲ nɛ woo, tɛ ye ki baa Jerosalen, ke tɛ ye tɛ bo fe, fiee fichu fi bentomfɔɲ be Nyɔ-ɔ tɛ tseki kii ɲwanɛwi be fi kɔche.

³² Fi fiee le be gii be nyɛ wu li tsan yi mfo-ɔɲ, be ni be yendi wu, be ni be gaashi wu, be kwi yi wu be budii li bushi-i.

³³ Be gii be fiaɲ wu be muɲwaan, be wo wu, ke bo jo taa, bo li kwe-e.”

³⁴ Jiso tee le, fi fuumi be, be mɛɛɲ ki keɛ ke laa wu tee le la le ke, kife fiee fimu tɛ gii fi feti le kiin be ni keɛ ke.

Jiso gwiye lii yi kinyɛɛ

³⁵ Le Jiso ni fɛɛshi kitoɲ li ki Jeriko-o, ε kinyɛɛ kimu tɛ shee li ɲgemɛ yi dze-e ki lɛki biee.

³⁶ Ki woo si kintutu ki beniin le kimu keti, ki bii laa, “E la fi keti le?”

³⁷ Be se tuu li ki-i le ε Jiso wu Nasarɛ wu keti.

³⁸ Ki se bechi ki wendi le, “Jiso, ɲwanɛ kini ki mfɔɲ Daafi-i, kɔɔ nɛɛ nshiin be mi.”

³⁹ Beniin be tɛ giingi limfwe wan ki be tee le make. Se nuuɲ le ki tɛ tuu ki mɛɛshi ki wan lewe ɲge le, “ɲwanɛ kini ki mfɔɲ Daafi-i, kɔɔ nɛɛ nshiin be mi.”

⁴⁰ Jiso woo leɲ, tee le be yeeɲ be ki. Be be be ki, Jiso bii li ki-i laa,

⁴¹ “ɔ weki le mfe la li we-ɛ?” Mwɛ tuu le, “Taa, fɛɛ le ɲɛɲ biee.”

⁴² Jiso se tee li ki-i le, “ɔ ɲingi biee le. Shɛɲ ya yɔɔ gɛɛ li mi-i fe yeɛ lii ya gwiye kituɲ.”

⁴³ Mfwaa mumkpan, nɛɛ le mwɛ bechi ɲingi biee. Dza biee Jiso guumɛ lɛki li Nyɔ-ɔ. Beniin bechu be tɛ nuuɲ fe ɲɛɲ le, be nyɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ.

19

Jiso bee Sakia

¹ Jiso gɛɛɲ le li kitoɲ ki Jeriko-o keti.

² Wumu tɛ nuun fe bukoon le Sakio, nuun te kikoo wu beniin be tɛ kundi kinwaati, nuun te wi wu biee.

³ Tɛ gii wɛki le nɛn Jiso si tɛ keti. Se nuun le, fi tɛ yaa wu, kife tɛ kuun, ɛ ki kintutu ki beniin le tɛ baanyi wu.

⁴ Se letɛ gɛɛn limfwe, gɛɛn miri li kiti kimu-u, le nɛn Jiso si keti, kife tɛ nuun le gii ka kimbe kilu.

⁵ Le Jiso gɛɛn bo fe, lɔn lii nɛn wu liwe, teen le, “Sakio, shee li kiti kɛɛ tsekɛ, kife nkemɔɔ le ntsi li wɛ-ɛ yi bɛn.”

⁶ Biee shee li kiti kilu, fi Jiso be kinɛɛtine.

⁷ Le beniin bechu tuu be nɛn si Jiso giingi bee wu le, be bechi be nɔnini be tiiti le, “Wi wuni giingɔ le gɛɛn tsi bee wi wu bifi.”

⁸ Le be gɛɛn be ni be nuun, Sakio dza len we tee li Jiso le, “Taa, biche ɔ nɛn, ngii ngate biee bien kintikinti nyɛ li beniin be kifoo le. ɛ fi nuun le ntɛ mfi fiee fi wi-i le kimfi-i, kɛ ngii nkaari ntuu kinga kinɛɛ li mwe-ɛ.”

⁹ Le Jiso woo le, tee li wuu le, “Bɛn yani kinsofu be kɛɛ luun yih, si te la wuni nuun te nwanɛ Abraham.

¹⁰ Nwanɛwi tɛ be nuun le gɔɔn, be le soo beniin be tɛ la.”

Ngangaa kii kwa (Maacho 25:14-30)

¹¹ Si beniin tɛ yiki si Jiso tiiti biee bini, dza gɛɛn limfwe wa ngangaa chimu li bee, ɛ tɛ tsekɛ nɛ Jɛrosalen ɛ beniin tɛ beechi le semuke Nyɔ beɛchi yɛ le yi ni sɛki bumfɔn bwee.

¹² Tee le, “Tɛ nuun mfi wumu, nwanɛ mfɔn wumu tɛ dza li kwɛɛn wee li giingi li kwɛɛn wumu mfiin, le be gɛɛn be koke wu li mfɔn, se kaari be ni sɛki bumfɔn bwee.

¹³ Si tɛ dzeti le, teen bɔɔn bee be nime-ɛ yoofi, gache be kwa, mumkpan mumkpan benchuki gwii, gwii, se tee li bee le, ‘Kɔ yɛɛn nɛ she nɛ ni nɛ feti wan lu fɛ mbɛɛ.’

¹⁴ Se biee dza, beniin be kwɛɛn wee le tɛ baanini wu nge. Be se she be ton beniin le wuu jin le be gɛɛn be tee le, be wɛki yɛ le wi wulu nuun mfɔn wu be kɛ.

¹⁵ Bɛ, tɛ gɛɛn be biingi wu, kaari to lijn, teen bɔɔn bee be nime-ɛ be tɛ gache kwa li bee baa, le nɛn laa be ji baa mben kimɛ le.

¹⁶ Nwan wu nime wu nkosi be tee le, ‘Te Kikoo, benchuki bo be gwii beɛɔ tɛ nyɛ mi baa, ntɛ nshɛ nji mben le kinga yoofi.’

¹⁷ Woo bujɔn, yɔngi wu tee le, ‘ɛ wɛ nwan wu nime wu dzeen. Siɔ tuu ɔ she ɔ kɛɛ mbiche le fiee fi niin li bujɔn ni, ngii ngɛɛ wɛ ɔ ni ɔ sɛki biton yoofi.’

¹⁸ Wumu se be tee le, ‘Te Kikoo, benchuki bo be gwii beɛɔ tɛ nyɛ mi baa ntuu nshɛ mi nji mben le kinga kitiine.’

¹⁹ Tee li wuu le, ‘Ngii ngɛɛ wɛ ɔ ni ɔ sɛki biton bitinu.’

²⁰ Nwan wu nime wumu be tee fiee le, ‘Te Kikoo, baan benchuki bo be gwii baa fɛni, ntɛ she mi nkochɛ fɛ nshɛngɛ yi ndu mi nkiri.

²¹ Ntɛ nkiri kife nti nkii le ɔ ti tɛɛmi le dzaa, nse nchɛndi wɛ. ɔ ti fii biee bi ɔ mɛɛn ki kiri kɛ, ɔ ti wechi biee bi ɔ mɛɛn ki tɔyɛ kɛ.’

²² Se te kikoo we tee li wuu le, ‘ɔ wɛ nwan wu nime wu bifi. Ngii ndzɔɔ tefe chi bo le wɛɛ wa, nse nsaa wɛ lu. ɔ ti kii le nti ntɛɛmi le dzaa, le nti mfi-i biee bi mɛɛn nkiri kɛ, ntuu n'wechi biee bi mɛɛn ki ntɔyɛ kɛ.

²³ ɔ tɛ kii le, ɛ la fi tɛ ge lɔɔ kiri kwa wɛn li yih yi kwa-a, le ke mfi wu mi nkaari mfi be mben?’

²⁴ Se biee tee li beniin be tɛ lemi li wuu lichin baa le, ‘Fi yɛɛn kwa wulu li wuu, nɛ nyɛ li wi wu bee kɛmɛ mben kinga yoofi wɛɛ.’

²⁵ Be faan be tee li wuu le, ‘Te Kikoo, kemɔɔ bebabɛ be kwa-a yoofi kitun.’

²⁶ Se tuu le, ‘Ntee bɛn le, wi wu kemɛ biee nge, be gii be tondɛ wu bimɛ. Se nuun le wi wu kemɛ yɛ fiee kɛ, mɔɔ nuun fi niin fi kemɛ, be gii be fi fi li wuu.

²⁷ Dɛɛni, li beniin be tɛ baanini mi, be fɛngi le kiin ni nuun mfɔn wu be kɛ, gɛnɛ yɛɛn nɛ be be nɛ woyɛ be li mi-i lii.’ ”

Bɛ tɛ fi Jiso Jɛrosalen si Mfɔn (Maacho 21:1-11; Mak 11:1-11; Jɔɔn 12:12-19)

²⁸ Lejin lɛlu si Jiso tɛ tee biee bini ni, tuu dza too mbaan yɛki giingi Jɛrosalen.

²⁹ Le ni fɛɛshi li kiton ki Betfaj be ki Betani-i bi nuun li nkumɛ wu Biti bi Oli-if lichin, tuu tsaa bɔɔn bee be kintutu bamu befɛ ton be,

³⁰ tee le, “Gενε γενη li kitorj ki nuun limfwe κεε. Mfi wu ne fesi fe, ne gii ne ηην ηwane sɔmbwaa ε be kanj wu, wi ti mεεηɔ saa κε le beenj le λεwe κε, ne fanche wu ne be be wu feni.

³¹ Ε ne γενη, ne fanchi, wumu bii laa ne fanchi kii la le? Ne tuu li wuu le, te kikoo wekoo wu.”

³² Bɔɔη be kintutu baa tɛ γενη be ηην fiee fichu neε si Jiso tε tee li bee.

³³ Si be tɛ fanchi ηwane Sɔmbwaa wulu le, beniin be tɛ kemi sɔmbwaa wulu bii li bee laa, “Ne fanchi ηwane sɔmbwaa weε kii la?”

³⁴ Be tuu le, “Te Kikoo wekoo wu.”

³⁵ Be se dzɔ wu be be be wu fe Jiso, be denj ndú yibe li sɔmbwaa wulu, be bieε be miiki Jiso le λεwe.

³⁶ Le ni giingj, beniin tε gikisi ndú yibe le dze, se denj li yi-i liwe.

³⁷ Le γενη ni fεεshi li dze yi beki li ηkume wu Biti bi Oli-if lichin, kimbanchε ki bɔɔη bee be kintutu kichu bechi ki wuuyi, ki piεti Nyɔ λεwe ηge kii bintewa bi bieε le bichu bi be tɛ ηην.

³⁸ Be tɛ wuuyi be tiiti le, “Nyɔ lon ye kimbɔne li Mfɔη wu beε li bukoon bu Taa le. Mbεεηgii nuun liboo, bunɔηa se nuun bu Nyɔ yi nuun liboo li.”

³⁹ Befarasii bamu be tɛ nuun li kintutu kilu-u linti be dza be tee li Jiso le, “Wi wu ntiife, tee li beniin bo be kintutu bani le be chike nshiin.”

⁴⁰ Jiso tuu li bee le, “Ntee benj le, ε be chike nshiin, κε ta yini kibεε gii yi ni yi wuuyi.”

⁴¹ Jiso be le ni fεεshi Jerosalen le biche ni, wanj kwe,

⁴² fayi le, “Hebee Jerosalen bee nuun le ne κεε fiee fi beε be mbεεηgii li jobε chi benj chini-i! Se nuun le ne mεεη baa ki κεε κε.

⁴³ Fi fieε le, ne κεε le mfi beεɔ wu beniin benε be mbani gii be tonj mbanj be kene benj, be baan benj himbe bichu.

⁴⁴ Be gii be le be mεεshi be benj mɔɔ bɔɔη benε dududu, be keεi yih yine, tete tε she li chimu-u liwe κε. Fi gii fi ka le, kife ne ti mεεη ki κεε κε mfi wu Nyɔ tɛ beε le be-en κε.”

Jiso koon be beniin be wa-anj fe yih yi muntofi yi Nyɔ-ɔ
(Maacho 21:12-17; Mak 11:15-19; Jɔɔη 2:13-22)

⁴⁵ Jiso dza γενη fe yih yi muntofi-i, bechi kunji beniin be tɛ kabini bieε fe,

⁴⁶ tiiti li bee le, “Fi fieε ε be tsεε le, Nyɔ tee ye le,

‘Yih yeη gii yi ni yi nuun yih yi nleke li Nyɔ-ɔ.’ ”

Se nuun le ne fiiki baa yi to

‘Ntuun wu beyi.’ ”

⁴⁷ Jiso tɛ shiin tiifi beniin li yih yi muntofi-i jo chichi. Bete muntofi be nɔηa be nɔηa be beniin be tɛ tiifi benchi be Nyɔ-ɔ mɔɔ beniin be nɔηa be nɔηa be fe be se tuu be gwenini le be wo wu.

⁴⁸ Se nuun le be ti mεεη ki kemε κε dze κε, kife beniin bechu tɛ shiin li Jiso-o lichin be weki ye le be leε fiee fi mumkpanj li bieε bi tɛ tiifi κε.

20

Beniin be kwεεη le tɛ bii fe Jiso dzɔ bunga fe
(Maacho 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Jobε chimu le Jiso ni tiifi beniin fenjisi ntonj wu dzeen wu Nyɔ li yih yi muntofi. Bete muntofi-i be nɔηa be nɔηa, be beniin be tiifi benchi be Nyɔ-ɔ mɔɔ bekaan be kwεεη le,

² se bii li wuu laa, “Tee neε bee wi wu nyεɔ bunga le ɔ ni ɔ feti bieε bini. Ε noo wu nyεɔ bunga bulu?”

³ Jiso tuu li bee le, “Ngii mbii tε fiee li be-en. Ne tee mi dεeni.

⁴ Bunga bu Jɔɔη tɛ lisi beniin lu lidzɔɔ, ε Nyɔ yi liboo yi tɛ nyε wu mɔɔ wiwonj le?”

⁵ Be se bieε be kɔɔ ntsoon bebe le, “Ε tε tuu le ε Nyɔ yi liboo yi tɛ nyε, gii bii li bee li laa ε la fi tɛ fe le tε benj κε li Jɔɔη li κε le?”

⁶ Se nuun le ε tε tuu le ε wiwonj wu tɛ nyε, κε beniin gii be tome bee be ta, kife be beenchi chεεη chεεη le Jɔɔη tɛ nuun ntomfɔη wu Nyɔ.”

⁷ Be dεeni be se tuu le, “Tε kii ye wi wu tɛ nyε κε.”

⁸ Jiso se tuu tee li bee le, “Κε nuun nte ntee tε benj wi wu nyε mi bunga le ni mfeti bieε bini κε.”

*Ngangaa kii beniin be be tɛ gɛɛ liwɛ
(Maacho 21:33-46; Mak 12:1-12)*

⁹ Jiso se dza wa ngangaa chimu li beniin li le, “Wi wumu tɛ nin wɛ wu muntaan mu be feti mbiin lu. Tɛ gɛɛ wɛ wulu li beniin li, tuu dza gɛɛn li kiton kimu-u, gɛɛn tsi le nge.

¹⁰ Le mfi wu be ti kee be kɔche, ton nwan wu nimɛ wumu le gɛɛn li wɛ wu muntaan mu be feti mbiin lu wɛɛ, fi mwee muntaan. Le nwan wulu gɛɛn, beniin be tɛ gɛɛ wɛ li bee baa, tuu be too wu, be koon be wu kaari bɔ kilɛɛ.

¹¹ Wi wulu tuu ton nwan wu nimɛ wumu, be ka be too wu, be nyɛ wu buya, be koon be wu to lijn bɔ kilɛɛ.

¹² Mwɛ tuu ton wumu bo bɛtɛtu, be too wu, be nyɛ wu bibaa, be lɔn wu lɛkuun.

¹³ Wi wu wɛ wu muntaan mu be feti mbiin lu wulu se beechɛ laa, ‘Ngii nge la le? Dɛɛni ngii nton nuun nwanɛn wu nuun shɛn yɛn. Semukɛ be gii be guun wu.’

¹⁴ Le nwan wɛ dza gɛɛn le liwɛ, beniin be tɛ gɛɛ wɛ li bee baa nɛn wu, be bechi be tsuundi li yi yi bee le, ‘Kini nuun kinjila ki wi wu wɛ wuni. Tɛ wo ki, wɛ wuni se to wusɛn.’

¹⁵ Se be biee be kɔɔ wu, be bo be wu li wɛ wu muntaan mu be feti mbiin lu-u, be wo wu.” Le Jiso tee lɛ, se bii laa, “Nɛ beechi le wi wu wɛ wulu gii be ge la be beniin baa le?”

¹⁶ Ntee ben le, gii be woyɛ beniin belu, gɛɛ wɛ wu muntaan mu be feti mbiin lu wulu li beniin bamu-u.” Le beniin belu woo lɛ, be kasi yi le, “Nyɔ nuun tɛ ben kɛ.”

¹⁷ Jiso biche be, bii laa, “Fiee fi be tɛɛ le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ kini tiiti le la, fi nuun le, ‘Tɛtɛ chi beniin be ngwanu tɛ faan chɛɛ, chi tɛ kaari nɛɛ chi to tɛtɛ chi fɛ boo chi yi-i ni?’

¹⁸ Tɛtɛ chilu chini chɛɛ, ɛ wi we lu chi-i, kɛ mwɛ gii kpɔɔshɛ, ɛ chi we li wi-i, kɛ chi gii chi gɔɔri mwɛ li binke-ɛ”.

*Mbifu kii kinwaati kisofɛ
(Maacho 22:15-22; Mak 12:13-17)*

¹⁹ Si Jiso tɛ wa ngangaa chilu lɛ, beniin be tiifi benchi be Nyɔ-ɔ, be be te muntofi be nɔɔa be nɔɔa bechi be wɛki le be kɔɔ wu nɛɛ fe. Be tɛ wɛki le be kɔɔ wu kifɛ be tɛ kɛɛ le tɛ wa ngangaa chilu nuun li bee, se nuun le be tɛ chɛndi beniin.

²⁰ Be se bechi be biki bikaa biee lejɛn lejɛn, be waan bɛtonkii, be ton le be gɛɛn be ton nkii be ni be feti si beniin be nuun tsaan. Be tɛ feti lɛ le be se woo fiee lɛ wuu wa, be se kɔɔ wu be nyɛ li tsan yi ngɔmina wu Lom wu tɛ sɛki kimbe kɛɛ.

²¹ Bɛtonkii belu dza be bii li wuu laa, “Wi wu ntiifɛ, tɛ kii le biee bi ɔ tiiti mɔɔ bi ɔ tiifi nuun bi tsaan, ɔ ti bichi yɛ beniin li lii kɛ. ɔ ti tiifi chɛɛn nuun fiee fi Nyɔ wɛki le beniin ni be feti.

²² Tɛ se biiti baa laa nchi beenchi le tɛ ni tɛ suuti kinwaati li Kaisa Mfɔn wu Lo-om le?”

²³ Jiso se kɛɛ fiee fi be gwenini be fi, tee le,

²⁴ “Bɛ yɛɛn be danali mumkpan nɛn.” Be be be wu se bii li bee laa, “Kikoo kini nuun ki noo lɛ, bukoon buni se nuun bu noo lɛ?” Be tuu le, “ɛ ki Kaisa.”

²⁵ Jiso se tee le, “Nɛ nyɛɛ yɛɛn li Kaisa fiee fi nuun fi Kaisa, nɛɛ nyɛɛ li Nyɔ-ɔ fi nuun fi Nyɔ-ɔ.”

²⁶ Le beniin baa woo fi yaa be, be baa nshiin be mɛɛn ki kɛmɛ kɛ fiee fi be nuun be kɔɔ wu lu kɛ wa tɛ be be ntusu wulu be ba nshiin.

*Mbifu kii mbochu li kwe-e
(Maacho 22:23-33; Mak 12:18-27)*

²⁷ Beniin bamu li kintutu ki Besadusii tɛ dza be be le be bii fiee li Jiso. Besadusii bani tɛ nuun beniin be tɛ tiiti le beniin nuun tɛ kaari le be bo li kwe-e kɛ.

²⁸ Be se be be bii li wuu laa, “Wi wu ntiifɛ, Mɔɔsɛ tɛ tɛɛ lɛ nchi wusɛn le, ‘ɛ wi kɛmi kwɛɛn, mwɛ kwi bee wu mbie nwan nsin,

kɛ nwaani kɛmi le dzɔɔ kwɛɛn wulu bee wu bie bɔɔn li bukoon bu nku nwaani.’

²⁹ Dɛɛni, bɔɔn be wi wumu tɛ nuun mfomɛnyaan, le wu kaan wɛ kɛmɛ kwɛɛn kwi, bee wu kɛmi yɛ nwan kɛ.

³⁰ Wu biki wɛ tuu dzɔ kwɛɛn wulu, kwi tɛ nwan sin.

³¹ Wu biki wumu tuu dzɔ kwɛɛn wulu, kwi tɛ nwan sin. Fi tɛ ka nɛɛ lɛ be bɔɔn be mfomɛnyaan baa bechu, wu be wumu ti mɛɛn ki bie kɛ nwan be kwɛɛn wulu kɛ.

³² Li mɛrisɛ kwɛɛn wulu kwi tɛ.

³³ Si beniin be mfomɛnyaan bani tɛ dzɔ kwɛɛn wulu bechu lɛ, mfi wu beniin gii be

bo li kwe-e, kwɛɛn wulu gii ni nuun kwɛɛ noo?”

³⁴ Jiso tuu li bee le, “Li mfi wu dɛɛni wuni, bunin bee bukɛɛn feti baa bugoo, bɛniin nyɛɛ bɔɔn li ba-a.

³⁵ Se nuun le, bɛniin bɛ kɔɔɛ le ke be kɛmɛ kintsii li mfi wu bɛɛ li, mfi wu be kaari be bo li kwe-e, be nuun tɛ tuu le be fɛ bugoo kɛ, bɛniin mɛɛn yɛ le be nyɛ bɔɔn li ba-a kɛ.

³⁶ Be mɛɛn yɛ be kwi kɛ, kifɛ be gii be ni be nuun si bɛnchindaa bɛ Nyɔ-ɔ kitun. Be gii be nuun bɔɔn bɛ Nyɔ-ɔ, kifɛ be kaari baa be bo li kwe-e kitun.

³⁷ Chɛɛn wulu nuun le Mɔɔsɛ kibɛɛ tɛ naanyɛ le bɛniin gii be kaari be bo li kwe-e si tɛ tsɛɛ kii kiti ki tɛ nɛn ki duti. Tɛ teen Taa lɛ kintsii ki kinwaati kilu le Nyɔ yi Abraham, Nyɔ yi Adzi mɔɔ Nyɔ yi Yakɔ.

³⁸ Ɛ tɛ teenyi lɛ, kɛ tiitɔɔ le binjkwɛ bini mɛɛn biɛɛ we, Nyɔ ti nuun yɛ Nyɔ yi binjkwɛ kɛ, Nyɔ ti nuun nuun Nyɔ yi bɛniin bɛ nuun lu, kifɛ li Nyɔ-ɔ, bɛniin bɛchu mɛɛn bɛyɔn.”

³⁹ Si Jiso tɛ yɔ lɛ, bɛniin bɛ tɛ doonchi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ baa tee le, “Wi wu ntiifɛ, ɔ bɔɔɔ yi ɔ tuu bujɔn.”

⁴⁰ Nɛɛ lɛ, wi ti mɛɛn ki tuu kɛ le bii fieɛ li wuu kɛ.

Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ nuun nwanɛ noo (Maacho 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Jiso se dza bii fieɛ li bee laa, “Bɛniin geɛn bɛ tiiti le Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ nuun nwanɛ Mfɔn Daafi?”

⁴² Nɛ kii yɛ le Daafi kibɛɛ tɛ tsɛɛ lɛ kinwaati kin'yɔɔnchɛ le, ‘Taa Nyɔ tɛ tee li Taa li le Shee lɛ kibɛnɛ kɛn ki kigɔnɛ-ɛ,

⁴³ gɛɛn bo mfi wu ngii ngiiki bɛniin bo bɛ mbani-i le ɔ tɔmi bikaa bio li bee si kiga ko.’

⁴⁴ Ɛ Daafi teenyi wu le Taa, fi geɛn se tuu ni nuun nwanɛ?”

Jiso tee le bɛniin dzɔɔ mfi bɛ bɛniin bɛ doonchi bɛnchi (Maacho 23:1-36; Mak 12:38-40)

⁴⁵ Jiso tuu dza yeti li bɔɔn bee bɛ kintutu-u, bɛniin bɛchu wuki. Tiiti li bee le,

⁴⁶ “Dzɔɔ yɛɛn mfi, bɛ bɛniin bɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ. Be ti kɔngisi nchuminɛ ndú yi

nyɔna yi nyɔna be denji li bintsii bi bɛ kabini bieɛ li, be kɔngisi bintindu bi shaan li yih yi lɛkɛ li Nyɔ-ɔ bɛ bintsii bi bi kin'yokisɛ-ɛ fɛ tsɔnɔ-ɔ. Fɛ be gɛɛn li yih yi nɛkɛ li Nyɔ-ɔ, kɛ fɛ tsɔnɔ-ɔ, be tsaa nɛɛ nuun bintindu bi nɔna bi nɔna, be se shee li bi-i liwe.

⁴⁷ Ɛ nɛɛ be bɛ tusi bukɛɛn bɛɛnku-u lijɛn, be yɛngi be fii bieɛ bi bee, be tuu be feti nɛkɛ li Nyɔ-ɔ wu deendi le be ni be doonchi yi. Nwaani bani bɛniin, wu be wu ngɛ gii naa bee ngɛ.”

21

Nya yi kwɛɛ nku wu kifoo (Mak 12:41-44)

¹ Jiso dza lɔn lii, nɛn si bɛniin bɛ bieɛ be giki nya yibe lɛ finkaa fi nya-a, li yih yi muntofi-i.

² Nɛn tɛ kwɛɛ nku wumu wu tɛ nuun wi wu kifoo, ɛ wu bɛ wu gɛɛ munini mumfɛɛn lɛ finkaa filu-u.

³ Jiso se tee le, “Ntee bɛn chɛɛn le, kwɛɛ nku wuni wu nuun fieɛ bɛ kifoo, nyɛɔ wu yaa bɛniin bani bɛchu.

⁴ Bɛniin bɛchu bɛ nyɛ, nyɛ baa nuun tsuu yi bieɛ bi bee bi yisɛ nsin bi shooshi likwiin. Se nuun le kwɛɛn wu nuun bɛ kifoo wuni nyɛɔ fieɛ fichu fi yemi li fi-i.”

Jiso tee le bɛ gii bɛ shaanshɛ yih yi muntofi (Maacho 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ Bɔɔn bɛ Jiso bɛ kintutu bamu tɛ dza be wuuyi kii yih yi muntofi, be pieti ta yi dzeɛn yi bɛ tɛ gwan lu bɛ bieɛ bi bɛniin tɛ nyɛɛ le bɛ nachɛ yi lu. Jiso se tee li bee le,

⁶ “Nɛ nɛngi baa bieɛ bini ni? Jobɛ bɛɛ chɛɛ chi tɛtɛ chimumkpan nuun tɛ len li chimu-u liwe bɛ mɛɛn ki bachɛ kɛ chi fɛkwiin kɛ.”

Bɛngɛ bɛ mbani

(Maacho 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Be bii laa, “Wi wu ntiifɛ, fini gii fi ka bun? Ɛ la fi gii fi doonchɛ le mfi kɔɔɔ wu fi gii fi dzɔɔ kintsii?”

⁸ Jiso tuu le, “Dzɔɔ yɛɛn mfi le kiin wi ni yɛɛn bɛ bɛn le nɛ tan dze kɛ. Bɛniin gii be bɛ ngɛ, be dzɔɔ bukoon bwen be tɛki fɛ lii, be ni be kwɛngi le, ‘Ɛ mi Kinsofu!’ Mfi wulu bɛɛɔ tsekɛtɛkɛ. Ɛ be kwɛngi lɛ, kiin nɛ ni yikɛ kɛ.

⁹ Mfi wu ne woo le, be tundi baa dzin li bintsii li, li bintsii li, nge nuun li nshε-ε, ne chen ke yeen ke. Biee bini kemi biee nee le bi saa bi ka. Se nuun le, bi doonchi ye le nshε ma ye li mfi wulu-u ke.”

¹⁰ Jiso se tee li bee le, “Teeen gii yi ni yi tundi dzin be yimi, bumfon bumu gii bu ni bu tundi dzin be bumu.

¹¹ Biee bi koofi yi gii bi ni bi doonchi li bintsii li li bintsii li. Nshε gii yi ni yi seesi be bunga. Dzeen gii yi koo, chigon gii chi nuun li bintsii bichu-u. Benkiki be biee bi koofi yi gii be nuun liboo, be nye chene li beniin li.

¹² Ne kee le fe biee bini gii bi ni bi keti, gii ni nuun ε be koo ben, be nweki be ben. Be gii be geen be ben, be saa ben li yih yi kintaashe, be ton ben li ncha-a. Be tuu be dzoo ben kii bukon bwen be geen be ben li bemfon be beniin be siki kween li limfwe,

¹³ wee mfi wune wu ne gii ne keme dze le ne tee li bee kii mi.

¹⁴ Mfi wu be dzoo ben le, ne boo ke yi yine laa, ne gii ne yo le la le ke,

¹⁵ kife ngii nnye n'yoru li bimfimu bine-ε, mao bufii li be-en, bu beniin bene be mbani-i nuun te len le be tache be ben ke dududu.

¹⁶ Beniin be gii be kabε ben, gii ni nuun nee bechaa bene, bee be na bene, mao be nwaana bene, mao kini kine, be nsan yine. E nee be be gii be nye ben be se woyε ben bamu.

¹⁷ Beniin bechu gii be ni be baanini ben, kii bukon bwen.

¹⁸ Se nuun le, mao nuun yi mumkpan nuun te la ben li fa ke.

¹⁹ Kane yeen shen yine, ne se keme ntse.

*Jiso tee le be gii be leeshe Jerosalen
(Maacho 24:15-21; Mak 13:14-19)*

²⁰ Mfi wu ne nen beniin be dzi-in kene kitor ki Jerosalen lenti, ne kee le mfi kochinoo wu be gii be siise ki.

²¹ E fi keti le, beniin be nuun Judiya biee be kifi be miri li benkume, beniin be nuun fe kitor kilu-u boche. Kiin wi wu nuun li buka tuu ni bee le le fe ke.

²² Jo yi yee nuun yi Nyoo gii yi lon nge li Jerosalen kii kinge kee, le fe fiee fichu be fi kache si be tsee le kinwaati kee li.

²³ Nge wu nyona gii nuun li jo yee li bukeen be fe-e, mao be kisi boon. Shen gii yi bee Nyoo be beniin bani, yi lon nge wu nyona li kween wuni.

²⁴ Be gii be wache beniin bamu be nyoo, be koo ye bamu be geen be be li teen yimi-i chi be ni be nuun bemfa. Beniin be ti kii ye Nyoo ke gii be been le Jerosalen lewe, nsin geen bo fe mfi wu be kache.

*Jiso tee benkiki be gii be nuun mfi wu karisi
bee*

(Maacho 24:29-35; Mak 13:24-31)

²⁵ Benkiki be koofi yi gii be yene li jobε-ε, be li kwii li mao li muntsan. Li nshε-ε, teen gii yi nuun li ntanye, be nge mao dzoo yi nyona gii yi ni ndungi yi yeti.

²⁶ Chene gii chi fe le beniin ni be keeti ni kikikiki, be gii be ni beechi kii biee bi koofi yi bi gii bi ka li nshε-ε kife biee bi liwe bichu bi kemi bunga gii bi seese.

²⁷ Bedeeni beniin gii be nen si Nwanewi shiiti bee li kiku-un linti be bunga mao bunona bu nge.

²⁸ Ke mfi wu biee bini bechi bi keti ni, ne len we, ne tsaaki bikoo liwe, kife mfi wu Nyoo gii yi soo ben we tseketsεke.”

²⁹ Si Jiso te yo le, tuu maa le, “Laanche yen fiee li kigume be biti bimu bichu.

³⁰ Bi ti beechi mbache, ne biee ne kee le ndzeen ye kitun tseke.

³¹ Nee le, ε ne nen biee bini keti, ne kee le bumfon bu Nyoo bwεε tseketsεke.

³² Ntee ben cheen le kingoke ki deeni kini nuun te naa ma fuki fe biee bini bichu ka nsin ke.

³³ Kiboo bee nshε gii bi ka, se nuun le je yen nuun te naa ka ke.

³⁴ Dzoo yeen mfi fe ne dengi ne jii kikuun, ne wundi biee ne jeti, ne giki bufii nuun li ntse wu laankwiin li, jobε chilu gii chi taa chi koo ben si kintasi.

³⁵ Fiee fi li jobε chilu chini gii fi be li beniin bechu be nuun li kikoo ki nshε.

³⁶ Se nuun le ne lemi yeen ne teemi, ne lεki li Nyoo mfi kwi, le ε bini biee ketoo, yi nye ben dze le ne ween ne ka le ne se len limfwe li Nwanewi-i.”

³⁷ Jiso tuu shiin tiifi beniin li yih yi muntofi jo yee chichi. E bo le fe mfoo, yee geen tsi li nkume wu biti bi Oli-if.

³⁸ Beniinj bechu se bee fɛŋwɛɛŋ fɛchu li yih yi muntofi le be ni be yiki ntiife we.

22

Judas tɛ ben le kabɛ Jiso

(Maacho 26:1-5,14-16; Mak 14:1-2,10-11)

¹ Mfi tɛ bee tsekɛtsɛkɛ li tsɔnɔ chi Kibele ki be mɛɛŋ ki gɛɛ kɛ kishee le kɛ, chi be teenyi le tsɔnɔ chi N'yafuwee.

² Bete muntofi be nɔŋa be beniinj be tɛ tiifi bɛnchi be Nyɔ-ɔ, tɛ wɛki dzɛ yibe gii be wo Jiso le kɛ munyiikɔ li, kife be tɛ chɛndi beniinj.

³ Satan se kɛ li shɛŋ yi Judas, wu be tɛ teenyi le Iskaliyɔ, wu tɛ nuun wi wu li kintutu ki bɔɔŋ be Jiso be yoofi ntsɔ bɛfɛ baa.

⁴ Se dza gɛɛŋ fɛ bete muntofi bɛnɔŋa mɔɔ bete bikoo bi nchi bi tɛ kiichi yih yi muntofi. Bee be se tuu be nachɛ si gii kabɛ Jiso li bee.

⁵ Be tɛ woo bujɔŋ be wu, be se nachɛ le be gii be soon wu kwa.

⁶ Tɛ ben, se gɛɛŋ bɛchi wɛki dzɛ yi gii nyɛ Jiso li tsan yi bee mfi wu kintutu ki beniinj kɛ nuun yɛ fɛ kɛ.

Nachɛ kii tsɔnɔ chi N'yafuwee

(Maacho 26:17-25; Mak 14:12-21)

⁷ Jobɛ chi tsɔnɔ chi Kibele ki be mɛɛŋ ki gɛɛ kɛ kishee le kɛ, chi be ti sɛɛti ŋwaanɛ kinɔ li tsɔnɔ chi N'yafuwee chini tɛ be chi kɔchɛ.

⁸ Jiso se bieɛ ton Pita bee Jɔɔŋ tee le, “Gɛnɛ yɛɛŋ nɛ nachɛ bieɛ bi tɛ gii tɛ ji tsɔnɔ chini lu.”

⁹ Be bii li wu laa, “Ɔ wɛki le tɛ gɛɛŋ tɛ nachɛ nuun fɛŋ?”

¹⁰ Tuu le, “Woo yɛɛŋ, mfi wu nɛ giingɛ nɛ lii li kito-on, nɛ gii nɛ ŋɛŋ wumu ɛ wu too dzɔɔ lɛ tɛnɛ-ɛ, nɛ bieɛ wu li yih yi gii gɛɛŋ lɛ lu-u.

¹¹ Nɛ bieɛ nɛ tee li tɛ yih wulu le, Wi wu ntiife biitɔ laa lo-on wu beniinj be ndɛndɛ wu bee bɔɔŋ bee be kintutu gii be ji Tsɔnɔ chi N'yafuwee lu nuun fɛŋ le?”

¹² Gii doonchɛ ben lon wu nyɔŋa lɛ yih yi lɛwe-e ɛ be bɔsɛyi be nachɛ, nɛ se nachɛ bieɛ bijɛ bilu lu.”

¹³ Be tɛ gɛɛŋ be ŋɛŋ bieɛ nɛɛ yɛɛŋ si Jiso tɛ tee be. Be se bieɛ be nachɛ bieɛ bijɛ bi Tsɔnɔ chi N'yafuwee lu.

Jiso bee bɔɔŋ bee ji ntɛh wu Nyɔ

(Maacho 26:26-30; Mak 14:22-26)

¹⁴ Le mfi be kɔchɛ, Jiso bee bɔɔŋ bee bɛ nton be be shee be jii bieɛ.

¹⁵ Dza tee li bee le, “Ntuu ŋkɔŋgisi ŋge le nji Tsɔnɔ chi N'yafuwee chini be ben nse ŋɛŋ ŋge wu bee.

¹⁶ Nɛ kɛɛ le, mɛɛŋ yɛ nji Tsɔnɔ chini kɛ nsiinj fi be fi kɔchɛ mfi wu Nyɔ gii yi ni yi sɛki bumfɔŋ bwee.”

¹⁷ Dzɔ fika, nyɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ tee le, “Kɔ yɛɛŋ nɛ won ben bechu nɛ tase.

¹⁸ Ntee ben le, mbɛɛchɛ li dɛɛni ŋgenu limfwe, mɛɛŋ yɛ ntuu ŋ'won mbiinj mɛ gwɛɛŋ wu kiti ki lɛɛndi-i mani kɛ, nsiinj gɛɛŋ bo mfi wu bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ naa bu bɛ.”

¹⁹ Dzɔ kibele, nyɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ, booyɛ nyɛ li bee tee le, “Yiin yi yɛŋ yi mi nyɛ kii ben. Nɛ feti yɛɛŋ ni, nɛ se ni nɛ kiimi mi.”

²⁰ Se nuun le, si be tɛ mɛɛshi nɛ, dzɔ fika kween le, “Fika fini nuun leh wu fwɛŋ wu Nyɔ ji be ŋɔŋ mɛŋ mɛ bo kii ben.

²¹ Se nuun le, yikɛ yɛɛŋ nɛ woo! Wi wu gii kabɛ mi njiɔ bieɛ fɛni tɛɛ wu!

²² Nɛ kɛɛ le, Nwanɛwi gii gɛɛŋ nɛɛ si Nyɔ tɛ nachɛ. Se nuun le, ŋge wu nyɔŋa wɛ wu wi wu kabɛ wu.”

²³ Be se bɛchi be biiti li yi yi bee laa, wi wu nuun fɛ ŋwaani fini fieɛ lɛ bee lɛnti nuun noo le?

Ntiife wu Jiso kii bitɛchine bi wi wu yeki wumu-u

²⁴ Be tɛ dza be bɛchi bitɛchine li yi yi bee laa, ɛ noo wu nuun wi wu nyɔŋa lɛ bee lɛnti le?

²⁵ Jiso se tee li bee le, “Bɛmfɔŋ be laanɔkwiinj kɛmi bunga lɛ beniinj be bee lɛwe, beniinj be sɛki kwɛɛŋ se tiiti le be ni be teenyi be le bintɔɔŋ bi beniinj lɛ.

²⁶ Se nuun le, nuun fi tɛ nuun lɛ be ben kɛ. Wi wu nyɔŋa lɛ be-ɛŋ lɛnti ni dzeti le ɛ wu ŋwan wu bwi, wi wu nuun kikoo ni nuun si wi wu nindi li ben bechu-u.

²⁷ Wi wu nyɔŋa nuun wu la, ɛ wi wu yemi jii bieɛ mɔɔ, wi wu deeki le? Ɛ nɛɛ wi wu yemi jii bieɛ ni? Se nuun le, mi wɛ lɛ be-ɛŋ lɛnti si wi wu nindi li be-ɛŋ.

²⁸ Si nshiinj ŋingɛ bumfa mfi kwi ni, ɛ nɛɛ ben bani be ti nuun be mi.

²⁹ Fi fiɛ le, nɛ si Baa wɛŋ nyɛ mi bumfɔŋ le ni nɛki, mi nyɛɔ tɛ bumfɔŋ li be-ɛŋ le nɛ ni nɛ sɛki.

³⁰ Mi nyɛɔ le ke nɛ ni nɛ jii, nɛ wundi bieɛ kintsii kimumkpaŋ lɛ ntɔ wɛŋ, nɛ se shee li bɛkabara, nɛ ni nɛ sɛki Bini bi Isɛlɛ bi yoofi ntsɔ bife.”

Jiso tee le Pita gii faaŋ wu
(Maacho 26:31-35; Mak 14:27-31; Jɔɔŋ 13:35-38)

³¹ Jiso dza teen Jita le, “Simu, Simu, biche ɔ ŋɛŋ, Satan fiɔ bunɔa buchekinɛ ben bɛchu le buu bamu nɛ si wi ti fɛti giin buu mumfɛɛ lɛ.

³² Se nuuŋ le, nɛkɔɔ Nyɔ li wɛɛ le, kiin shɛŋ ya ni bo li mi-i kɛ; Mfi wɔɔ kaari ɔ teen bufi bwo, ɔ nyɛ bunɔa li bɛŋwaana-a.”

³³ Pita tee le, “Taa, ɛ fi nuuŋ le ŋɛɛŋ ncha kɛ le ŋkwi, kɛ mi wɛ nɛɛ tɛɛ wɛ.”

³⁴ Jiso tee li wuu le, “Pita, woo ntee wɛ, Nyineshee gii ke yi tɛŋgi bɛŋ, nuuŋ ɔ faaŋ mi kinga kiteɛtɛ le ɔ kii yɛ mi kɛ.”

Jiso tifi bɔɔŋ bee bɛ kintutu si nuuŋ be nache shɛŋ yi be

³⁵ Jiso dza bii li bee laa, “Nɛ kiimi mfi wu ntɛ nton bɛŋ babi wu kwa nsin, bɛbabi bɛ bikpɔ nsin, si nɛ tɛ dɛŋgi lɛ, nɛ tɛ foo fieɛ ni?” Be tuu le, “Wohoo, tɛ tɛ fuki yɛ fieɛ kɛ.”

³⁶ Se tee li bee le, “Li dɛɛni, ɛ wi kɛmi babi wu kwa, kɛ babi, mwɛ dzɔ. ɛ wi kɛmi yɛ nyɔ yi dzin kɛ, mwɛ kabɛ ndu ye go nyɔ.

³⁷ Ntiitɔɔ fini ni kife fieɛ fi bɛ tɛ tsɛɛ le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ le, ‘Bɛ tɛ fa wu bɛ beniiŋ bɛ bifi’, fi kɛmi le fi ka bɛ mi dɛɛni. Nɛ kɛɛ le bieɛ bi bɛ tɛ tsɛɛ kii mi, bi bɛɛ bieɛ bi kɔche bichu.”
³⁸ Be bieɛ bɛ dzakɛ bɛ tee le, “Taa biche ɔ ŋɛŋ, tɛ kɛmi baa nyɔ yi dzin fietu.” Tuu le, “Gɛɛ yɛŋ lɛ.”

Jiso lɛkɛ li Nyɔ-ɔ li ŋkumɛ wu Biti bi Oli-if
(Maacho 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Jiso dza bo li kiton kilu bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu bɛ bɛchi bɛ yeki li ŋkumɛ wu Biti bi Oli-if, nɛ si tɛ shiin feti.

⁴⁰ Le bɛ yɛɛ bɛ bo fɛ bɛ tɛ giinɔ, tee li bee le, “Nɛ lɛki yɛɛŋ li Nyɔ-ɔ le kiin mɔnche ni bɛ lɛ be-ɛŋ, yaa bɛŋ kɛ.”

⁴¹ Si tɛ tee lɛ, tuu kiinɔ gɛɛŋ bo nɛ si nuuŋ wi lɔŋ tɛtɛ chi gɛɛŋ chi bo lɛ, se ton nɔŋ fɛkwiiŋ lɛki li Nyɔ-ɔ le,

⁴² “Baa wɛŋ, ɔ kɔŋgisi lɔ, ɔ tsaaki fika fi ŋɛ fini li mi-i. Se nuuŋ le, fɛɛ nɛ si ɔ kɔŋgisi, ɔ fɛ kɛ si ŋkɔŋgisi kɛ.” [

⁴³ Le lɛkɛ lɛ, nchindaa wu Nyɔ shee liboo bɛ li wuu, nyɛ wu bunɔa.

⁴⁴ Jiso tɛ nuuŋ, ɛ shɛŋ yɛɛ tɛ bee ŋɛ. Tɛ tuu lɛki li Nyɔ-ɔ bɛ bunɔa, lingisi, kiyubɛ keɛ sɛyi fɛkwiiŋ si bitetee bi ŋɔ-ɔŋ.]*

⁴⁵ Le lɛkɛ li Nyɔ-ɔ mɛɛshi, to lijin fɛ bɔɔŋ bee bɛ kintutu, ŋɛŋ si nshiin fɛ bɛ fiɔŋ bɛ liiti.

⁴⁶ Se bii li bee laa, “Nɛ tuu liiti lɔɔ ni? Dzatɛ yɛɛŋ wɛ nɛ lɛkɛ li Nyɔ-ɔ kii mɔnche ni bɛ lɛ be-ɛŋ, yaa bɛŋ.”

Beniiŋ bɛ kwɛɛŋ lɛ kɔɔ Jiso
(Maacho 26:47-56; Mak 14:43-50; Jɔɔŋ 18:3-11)

⁴⁷ Nɛ si tɛ mɛɛŋ yeti lɛ, kintutu ki beniiŋ lɛ buse ɛ tɛ nuuŋ Judas wu wi kintutu ki bɔɔŋ bɛ Jiso bɛ yoofi ntsɔ bɛfɛ baa wu tɛ tuuti mbaaŋ. Gɛɛŋ li Jiso lichin le koke wu.

⁴⁸ Se nuuŋ le, Jiso bii li Judas laa, “ɔ wɛki le ɔ koke Nwanɛwi, le ɔ doonche le bɛ kɔɔ wu ni?”

⁴⁹ Bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u bɛ tɛ nuuŋ li wuu lichin ŋɛŋ fieɛ fi tɛ keti, bɛ tuu bɛ bii laa, “Taa, tɛ wache beniiŋ bani ni?”

⁵⁰ Wumu lɛ bee lɛnti, kɛri kinton ki kigɔŋɛ ki mfwa wu kikoo ki bɛte muntofi.

⁵¹ Jiso waŋ le, “Kiin wi ni tuu mɔŋ kɛ,” bieɛ kɔŋ li kinton ki wi wulu ki bieɛ ki kobɛ.

⁵² Beniiŋ bɛ tɛ bɛɛ le bɛ kɔɔ Jiso tɛ nuuŋ bɛte muntofi bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa, bɛ bikoo bi beniiŋ nchi bɛ tɛ kiichi yih yi muntofi mɔɔ beniiŋ bɛ sɛki kwɛɛŋ. Bii li bee laa, “Nɛ bɛ le nɛ kɔɔ mi nɛ bɛɛ bɛ nyɔ mɔɔ bimboki kɛɛ nɛ bɛɛ le nɛ kɔɔ nuuŋ wih ni?”

⁵³ Ntuu nuuŋ tɛɛbɛŋ li jo li jo fɛ yih yi muntofi nɛ tɛ kɔŋ li mi-i kɛ kii la? Se nuuŋ le, wuuŋ mfi wu nuuŋ nɛ fɛ fieɛ fimu, mfi wu bunɔa bu kijibɛ-ɛ.”

Pita faaŋ Jiso
(Maacho 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Jɔɔŋ 18:12-18,25-27)

* 22:44 Binwaati bi fichi bimulɛ jɛ yi bɛ tɛ saa bɛ tsɛɛ kinwaati ki Nyɔ le kɛmiɛ binɔa bi 43-44 kɛ.

⁵⁴ Beniinj belu bieee be kɔɔ Jiso be giingi be wu fɛ la wu kikoo ki te muntofi-i, Pita se biki lejɪn mfiɪn.

⁵⁵ Be gɛɛn be kuke wi la kintikinti be shee be wɔɔnsi. Pita se be shee tɛ bee be.

⁵⁶ Si wi tɛ duti lɛ, ɲwan wu nimɛ wu kwɛɛn wumu wu tɛ nindi fɛ la wulu-u dza ɲɛn Pita ɛ wu shee. Bichɛ wu li lii bujɔn tee le, “Wi wuni bee nuun tɛ bee wi wulu.”

⁵⁷ Pita bieee faan tee le, “Kwɛɛn wuni, ɲkii yɛ wi wulu kɛ.”

⁵⁸ Le mfi tuu kiingi niin, wi wumu tuu ɲɛn wu, tuu tee le, “ɔ nuun tɛ wumu li kintutu ki bee.” Se nuun le Pita tee le, “Nyun, nuun yɛ wi wu be kɛ.”

⁵⁹ Le mfi tuu gɛɛn bo si ntaɲ mumkpan lɛ, wi wumu tuu sɔnɛ le, “Chɛɛn, chɛɛn wi wuni bee nuun bee wu, kifɛ nuun tɛ wi wu Galilii.”

⁶⁰ Pita tuu faan tee le, “Nyun wuni, ɲkii yɛ fiee fiɔɔ tiiti kɛ.” Si tɛ mɛɛn yeti lɛ, mfwaa mumkpan nyineshee bieee yi tɔɔn.

⁶¹ Le Taa fiiki yi, lii yee biki be yi Pita. Pita kimi n'yɔru wu Taa bee yɔ li wuu le, “Fɛ nyineshee gii yi tɔɔn bɛn, nuun ɔ faan mi kinga kitɛtɛ le ɔ kii yɛ mi kɛ.”

⁶² Dza fe bo lekun, de kwe ɲge.

*Be tɛ yendi be tuki Jiso
(Maacho 26:67-68; Mak 14:65)*

⁶³ Beniinj be tɛ kemɪ li Jiso-o se bechi be yendi, be tuki wu,

⁶⁴ Be kan wu ndu li bushi, be tee li wuu le, “Dɛɛni doonche kintomfɔn ki Nyɔ-ɔ ko. ɔ tee wi wu soon wɛ.”

⁶⁵ Be tuu be tsuki wu be ntsoon ɲge be bifisi wu.

*Be saa nsa wu Jiso
(Maacho 26:59-66; Mak 14:55-64; Jɔɔn 18:19-24)*

⁶⁶ Le butuu woo, beniinj be sɛki kwɛɛn be bɛte muntofi be nɔɲa be nɔɲa, mɔɔ beniinj be tiifi bɛnchi be Nyɔ-ɔ banche yi bechu. Si be tɛ banche lɛ, be bieee be dzɔ Jiso be gɛɛn be wu fɛ be tɛ shiinj be sɛki bɛnsa fe.

⁶⁷ Le be gɛɛn be wu lɛ, be tee li wuu le, “ɔ nuun Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache kɛɛ, ɔ tee bee.” Tuu li bee le, “ɛ mi ntee bɛn, nɛ tɛ bɛn kɛ.”

⁶⁸ ɛ mi mbii fiee li be-ɛn, nɛ tɛ tuu kɛ.

⁶⁹ Se nuun le, mbɛɛche li dɛɛni Nwanɛwi gii shee lɛ kibɛnɛ ki kigɔɲɛ ki Nyɔ yi bunga-a.”

⁷⁰ Be dzake be bechu be bii laa, “ɛ wɛ wu nuun Nwanɛ Nyɔ ni?” Tuu li bee le, “Fi fiee si nɛ tee lɛ.”

⁷¹ Be se tee le, “Tɛ tuu tɛ geendi wumu le be tee bee la. Tɛ woo baa fiee fi wu kween kitun be kimfime kee.”

23

*Pailɛt bee Hɛrɔ bii bieee li Jiso-o
(Maacho 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jɔɔn 18:28-38)*

¹ Si kintutu ki beniinj be tɛ sɛki bɛnsa tɛ tee lɛ, be se dza be bechu be dzɔ Jiso be giingi be wu fɛ Pailɛt.

² Le be gɛɛn be bo fe, be bechi be kayi bieee kii wu, be tiiti le, “Wi wuni dengɔɔ bifisi kwɛɛn wusɛn, fɛngɔɔ le kiinj beniinj ni be suuti kinwaati li Kaisa Mfɔn wu Lom kɛ, tuu tiiti le nuun Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache, fi doonchi le ɛ wu mfɔn wumu.”

³ Pailɛt bii li Jiso laa, “ɛ wɛ Mfɔn wu Bɛjuu ni?” Jiso tuu li wuu le, “Fi fiee si ɔ tee.”

⁴ Pailɛt dza kween li bɛte muntofi bɛnɔɲa bɛnɔɲa be kintutu ki beniinj lɛ ki tɛ nuun fe le, “Mɛɛnɔ ki ɲɛn bubieɛ bu wi wuni-i kɛ.”

⁵ Be bechu tuu be kunyi wu le, “Wi wuni dengɔɔ tiifi beniinj li kwɛɛn kwikwi wu Judiya feti le be ni be tɛɛmi bikoo. Tɛ bechi Galilii, dɛɛni yani wɛ fɛni.”

⁶ Le Pailɛt woo fini lɛ, se bii laa, “Wi wuni nuun wi wu Galilii ni?”

⁷ Be bɛn, se tuumi Jiso fɛ Mfɔn Hɛrɔ, kifɛ ɛ wu, wu tɛ sɛki kimbe ki kwɛɛn lɛ kilu, ɛ tɛ nuun Jɛrosalɛn li mfi wulu.

⁸ Be gɛɛn be Jiso, le Mfɔn Hɛrɔ ɲɛn wu, yi dzɔɔn wu ɲge, kifɛ tɛ shiinj wuki kii wu, se bichi limfwe le gii naa ɲɛn wu, tuu nɛki tɛ le semuke Jiso nuun fɛ fiee fi doonchi bunga bu Nyɔ-ɔ.

⁹ Se bɔsɛyi bii bieee li Jiso-o bujɔn, le fi nuun lɛ, Jiso ba nshiinj.

¹⁰ Fɛ tɛ biiti lɛ, bɛte muntofi bɛnɔɲa bɛnɔɲa, be beniinj be tiifi bɛnchi be Nyɔ-ɔ lemi tɛ fe be kayi binsɛɛ kii Jiso.

¹¹ Mfɔn Hɛrɔ bee beniinj bee be nchi-i se dza be bechi be yendi be gaashi wu, be

chuume wu ndu yi dzeen li bwin, be too wu be tuumi wu lijn fe Paillet.

¹² Si fi tɛ nuun lɛ, Paillet bee Mfɔŋ Hɛrɔ tɛ kɛmi mbani, le tuu boo yɛlu be to nsan.

*Paillet sonde nsa si beniiŋ tɛ kɔŋgisi
(Maacho 27:15-26; Mak 15:6-15; Jɔɔŋ
18:39-19:16)*

¹³ Si bɛ tɛ tuu Jiso lijn lɛ, Paillet konche bɛte muntofi bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa mɔɔ beniiŋ bɛ tɛ sɛki kwɛɛŋ, tuu konche beniiŋ bɛchu.

¹⁴ Be banche, tee li bee le, “Nɛ bee nɛ bɛ bɛ wi wuni fɛni le fetɔɔ beniiŋ tɛɛmi bikoo, mi ntaɔɔ lɛ biee bini-i lɛnti li lii yinɛ-ɛ, bichɛ yɛɛŋ nɛ ŋɛŋ, mɛɛŋɔ ki ŋɛŋ li biee bi nɛ kayi kii wu bini le wu fɛɔ fimu kɛ.

¹⁵ Mfɔŋ Hɛrɔ mɛɛŋɔ ki ŋɛɛŋ tɛ kɛ. Fieɛ fieɛ fi fɛ le kaari tuumi wi wuni li bee li. Nɛŋ yɛɛŋ le fieɛ nuun yɛ lu fi wi wuni fɛ fi nuun bɛ wo wu buwo kɛ.

¹⁶ Si fi nuun ni ŋgii mfiaamfiɛ wu bu mfiaamfiɛ nchine li wuu gɛɛŋ.”

¹⁷ [Si fi ti shiin fi nuun le mfi wu Tsɔnɔ chi N'yafuwee, Paillet kɛmi le buu wi mumkpan li yih ncha-a, nyɛ li beniiŋ li si nchi wu be tɛ gbɛŋgi tiiti.]*

¹⁸ Beniiŋ bɛchu se dza be wan lɛwe ŋge le, “Mɛɛshi bɛ wi wuni! ɔ buu nuun Baraba li yih yi ncha-a ɔ nyɛ li bee li!”

¹⁹ Baraba wuni tɛ nuun li yih yi ncha-a kifɛ tɛ bɛchi kpɛ li kitoŋ kilu-u tuu wo wi.

²⁰ Paillet woo lɛ se yɔ li beniiŋ bɛchu-u, kifɛ tɛ wɛki le chine li Jiso-o.

²¹ Se nuun le, be tɛ tuu be wɛndi nɛɛ le, “Taan wu li kintaŋ li! Taan wu li kintaŋ li!”

²² Paillet se tuu kween li bee kinga kiteɛtɛ le, “Bɛ taan wu kii la? Bubiɛɛ bu wu fɛ nuun la? Mmɛɛŋɔ ki ŋɛŋ kɛ fieɛ fi bibifi fi wu fɛ fi nuun bɛ wo wu kɛ! Ngiɛ mfiaŋ wu nchine li wuu.”

²³ Be ba be wɛndi lɛwe ŋge le bɛ taan wu li kitaan li, ŋ'wanu wu be yaa Paillet.

²⁴ Bɛɛɛni, Paillet sonde nsa wulu, chine li wuu, le be fɛ bɛ wu li ŋkɔŋgise wu be-e.

²⁵ Se tuu buu Baraba li yih yi ncha-a, nuun wu wu be tɛ biiti, ɛ tɛ bɛchi kpɛ li kitoŋ kilu-u wo mɔɔ wi. Se buu Jiso nyɛ li bee si be tɛ wɛki.

Bɛ ta Jiso li kintaŋ li

*(Maacho 27:32-34; Mak 15:21-32; Jɔɔŋ
19:17-27)*

²⁶ Be bieɛ be dzɔ Jiso be giingɛ bɛ wu. Si be tɛ giingɛ lɛ, be biki bɛ wumu kuuki litɔɔ bukoon bwee nuun le Simu, ɛ tɛ nuun wi wu Sɛlin. Be kɔɔ wu be gɛɛ kintaŋ ki Jiso-o wu fɛ ŋgenge too biki Jiso.

²⁷ Bee be se giingɛ, kintutu ki beniiŋ lɛ ŋge biki wu. Lɛ bee lɛnti tɛ nuun bukeɛŋ bamu bɛ tɛ dii be fayi bɛ ŋge bee.

²⁸ Jiso se dza fiiki yi tee li bee le, “Bukeɛŋ bɛ Jɛrosalɛŋ kiin nɛ ni nɛ dii kii mi kɛ. Nɛ dii yɛɛŋ nuun kii bikoo bine, mɔɔ bi bɔɔŋ bɛnɛ-ɛ.

²⁹ Nɛ kɛɛ le jo bɛɛ yɛɛ limfwe yi beniiŋ gii be ni be tiiti le, ‘Kinɛɛtine kinɔŋa kɛɛ ki bukeɛŋ bɛ nuun kaa bɛ mɛɛŋ saa ki biɛ kɛ bɔɔŋ kɛ, mɔɔ bɛ mɛɛŋ saa ki nyɛ kɛ bɔɔŋ mbeɛŋ kɛ.’

³⁰ Li mfi wu wɛɛ, beniiŋ gii be ni be dzɛŋgi li bɛŋkumɛ bɛ nɔŋa-a le, ‘Weyɛ yɛɛŋ li bee li’, li bɛ ntɛ-ɛŋ le, ‘Baanyɛ yɛɛŋ bee’.

³¹ Be gii be ni be dzɛŋgi lɛ, kifɛ ɛ bɛ feti ŋwaani bini bieɛ bɛ kiti ki mɛɛŋ tsɔɔŋ, be se fɛ nin bɛ kiti ki wonde kitun.”

³² Si be tɛ giingɛ bɛ Jiso lɛ, be tɛ giingɛ tɛ bɛ beniiŋ bɛ ncha bamu bɛfɛ, le be gɛɛŋ be wo tɛ be.

³³ Be se gɛɛŋ bɛ be, be bo kintsii kimu ki bɛ teenyi le, Kingefi, be bieɛ be taan Jiso fe li kintaŋ li, be taan tɛ mɔɔ beniiŋ bɛ ncha bɛ bɛfɛ baa li bintaŋ li mumkpan lɛ kibɛnɛ ki Jiso ki kigɔŋɛ, wumu lɛ kibɛnɛ kee ki kimɛɛɛ.

³⁴ Jiso tuu dza tee le, “Taa, feeki bibifi bi beniiŋ bani, kifɛ be kii yɛ fieɛ fi be feti kɛ.”
† Beniiŋ belu se dzɔ ndú yi Jiso be toŋ kan lu le be gache li yi yi bee.

³⁵ Si bieɛ bini bichu tɛ kɛti bɛ Jiso lɛ, beniiŋ tɛ lemi fe be bichi. Beniiŋ bɛ tɛ sɛki kwɛɛŋ tuu be bɛchi be chɔrisi wu, be kwɛŋgi le, “Tɛ fii beniiŋ bamu, fi tɛ yi yee dɛɛni. ɛ ti nuun kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache yi tsaa!”

³⁶ Beniiŋ bɛ nchi-i tɛ bɛ, be yɛndi wu, be nyɛɛ wu mɔɔ mbiin mɛ mgbanyi,

³⁷ be tiiti le, “ɔ ti nuun Mfɔŋ wu Bɛjuu, ɔ fi yi ya.”

* **23:17** Binwaati bi fichi bimu buu kintsii ki 17 kini. † **23:34** Binwaati bi fichi bimu buu kinke kini 34a.

³⁸ Be tɛ tsɛɛ kinwaati be ta lɛ kikoo ki Jiso-o lɛwe le, “Wuni nuun Mfɔn wu Bejuu.”

³⁹ Wumu li beniiɲ be ncha-a be be tɛ shiɲɛ li kintaɲ li fe baa, dza bechi gaashi Jiso, tiiti le, “E nɛɛ wɛ ɔ ti nuun kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache ni? Fi yi ya lɛ, ɔ fi tɛ bee.”

⁴⁰ Wumu wɛ se woo fiee fi wumu wɛ kween, wamɛ wu, bii li wu laa, “Ɔ chendi yɛ Nyɔ kɛ ni? Ɔ wɛ li nge-ɛ tɛ nɛɛ si wu.

⁴¹ Tɛɛ wɛ kwi-i baa cheɛɲ nuun kinsomfu ki biee bibifi bi tɛ tɛ fɛ-ɛ. Wi wuni kwiiɔ fiee mɛɛɲ ki fɛ kɛ fiee fi bifi kɛ.”

⁴² Wi wu ncha wulu se tuu tee le, “Jiso, ke ɔ ni ɔ kiimi mi mfi wu ɔ gii ɔ ni ɔ sɛki bumfɔn bwo.”

⁴³ Jiso tuu li wuu le, “Ntee wɛ cheɛɲ le beɲ yani tɛɛ wɛ gii tɛ ni tɛ nuun kintsii ki Bujɔn bu Nyɔ-ɔ.”

Kwe Yi Jiso

(Maacho 27:45-56; Mak 15:33-41; Jɔɲ 19:28-30)

⁴⁴ Le ni giɲgi si jobɛ bikaa yoofi ntsɔ bife, wiɲɲ nyiɲ, lɛkuun dza le jɲ kwɛɛɲ kwikwi, gɛɛɲ bo si jobɛ bikaa bitɛtu lɛ femfo-o,

⁴⁵ Ndu yi ti gatini yih yi muntofi lenti biee yi batɛ kintikinti yi to biɲkɛ bife.

⁴⁶ Le Jiso ni nuun li kintaɲ li, dza wan lɛwe nge le, “Taa, mi nyɛɔ fiana yɛɲ li tsan ya-a.” Le tee lɛ, biee yindɛ n'yindinɛ wu kimɛrisɛ.

⁴⁷ Te Kikoo wu beniiɲ be nchi-i wu tɛ lemi fe wɛ nɛɲ fiee fi ka, nyɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ tee le, “Cheɛɲ, cheɛɲ, wi wuni bee nuun findzɔɲ siɲ.”

⁴⁸ Beniiɲ bechu be tɛ turi fe le be nɛɲ fiee fi ka, be dza be kuuki li belɛ be bee ɛ be ta tsan lifa.

⁴⁹ Nsɔɲ yi Jiso chichi tɛ be yi len fi yi-i nuun mfiɲ yi se bichi fiee fi tɛ keti. Bamu tɛ nuun bukeɛɲ be tɛ dzɛti Galilii be biki wu.

Be diiye Jiso

(Maacho 27:57-61; Mak 15:42-47; Jɔɲ 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Wumu tɛ nuun li mfi wɛɛ be teenyi wu le Jɔsɛ, ɛ tɛ nuun wi wu li kiton ki Bejuu lɛ kimu ki be tɛ teenyi le Arimatia. Tɛ nuun wi wu dzeɛɲ mɔɔ wi wu tsaɲ lɛ Nyɔ lii, gii tenɲi mfi wu Nyɔ gii yi be yi ni yi sɛki

bumfɔn bu bwee. Tɛ nuun tɛ wi wu kintutu ki beniiɲ be tɛ sɛki bɛnsa-a. Se nuun le, tɛ mɛɛɲ ki beɲ kɛ fiee fi be tɛ seese le be fɛ be Jiso kɛ.

⁵² Gɛɛɲ fɛ Pailɛt, lɛkɛ gwini chi Jiso-o.

⁵³ Pailɛt beɲ, gɛɛɲ se shiiki gwini chilɛ, fieemɛ fɛ ndu-u, gɛɛɲ giiki lɛ dzɲ yi be tɛ chɔ lɛ kimba-aɲ, yi be ti mɛɛɲ saa wi le ki gɛɛ kɛ.

⁵⁴ E tɛ nuun jobɛ chi nache le be lɛ li Jobɛ chi beshiinshi, ɛ tɛ she nɛɛ niɲ le jobɛ chi beshiinshi chilɛ bechi.

⁵⁵ Bukɛɛɲ be tɛ dzɛti Galilii be biki Jiso baa, biee Jɔsɛ lɛ dzɲ, be nɛɲ si be giki gwini chi Jiso lɛ dzɲ.

⁵⁶ Be dza fe, be to li belɛ be bee, be gɛɛɲ be fɛ mɛɛɲ mɛ dzeɛɲ mɛ sɛɛndi mɛ be tɛ shiɲ be fwɛti goon lu. E tɛ nuun jobɛ chi beshiinshi, be shi fe, si nchi wu be wɛki.

24

Jiso bo li kwe-e

(Maacho 28:1-10; Mak 16:1-8; Jɔɲ 20:1-10)

¹ Jobɛ chi beshiinshi be chi ka, mɛɛɲ lɛ n'wori li jobɛ chi nɲkosi li fuu li. Bukɛɛɲ baa, dzɔ mɛɛɲ mɛ be tɛ nache be gɛɛɲ fɛ dzɲ fɛ-ɛ.

² Le be gɛɛɲ be bo fe, be nɛɲ ɛ be biɲgi tɛtɛ chi be tɛ banɛ fween wu dzɲ yɛ lu.

³ Be lɛ be gɛɛɲ lɛ dzɲ lɛ lu. Be ti mɛɛɲ ki nɛɲ kɛ gwini chi Taa Jiso-o le kɛ.

⁴ Be len fe be tɛti maa. Fi ka le bunɲ bamu bɛfɛ tɛ len li bee lichɲ, ɛ be chuume ndú yi ncherere yi miɛɲini.

⁵ Bukɛɛɲ belu tɛ cheɲ nge, be biee be ton bikoo bi bee fɛkwiɲ. Bunɲ baa bii li bee laa, “E la fi nɛ wɛki wi wu mɛɛɲ yon li biɲkwi-i linti?”

⁶ Wu fɛni kɛ, wu bo wɛ li kwe-e. Nɛ kimi fiee fi tɛ tee beɲ mfi wu nɛ tɛ mɛɛɲ Galilii.

⁷ Tɛ tee le, ‘Be kɛmi baa le be nyɛ Nwanɛwi li tsan yi beniiɲ be bifi-i, be taɲ wu li kintaɲ li, ke bo jo taa, bo li kwe-e.’ ”

⁸ Be kimi fiee fi Jiso tɛ tee li bee.

⁹ Be dza fɛ dzɲ, be kaari be to liɲ be gɛɛɲ be tee biee bini bichu li bɔɔɲ bee be kintutu be yoofi ntsɔ mumkpan mɔɔ beniiɲ bechu be tɛ biki wu.

¹⁰ Bukɛɛɲ be tɛ tee fiee fi tɛ ka filu li bɔɔɲ be nto-on be Jiso baa tɛ nuun Maariya

Madalin, Joana mɔɔ Maariya wu ni Jeen be bukeɛn bamu.

¹¹ Be woo tefe chilulamfaa, be faan mbeenche.

¹² Se nuun le, Pita tɛ dza nɛ we, letɛ geɛn bo fɛ dɛɛn fɛlu, guume biche le dɛɛn fɛlu, nɛn nuun ndu yi mɛɛfi yi be tɛ fɛɛmɛ Jiso fe yɛ. Se bɛɛ dza karisi tuu lijɛn be chɛnɛ kii fie fi ka.

Beniɛn bamu nɛn Jiso le dze yi Emayɔɔ (Mak 16:12-13)

¹³ Fi tɛ dza fi ka le, booyaa beniɛn bamu bɛɛ be tɛ biki Jiso tɛ dza Jɛrosalɛn be giɛnɛ li kitoɛn kimu ki be teenyi le Emayɔɔ, ki tɛ nuun si bɛma mfomenyaan mbochu fe.*

¹⁴ Be tɛ giɛnɛ be tiiti li yi yi bee kii bɛɛ bi tɛ ka bini bichu.

¹⁵ Si be tɛ tiiti bɛɛ bini be tuu fe le, Jiso kibɛɛ tɛ be denɛn bee be.

¹⁶ Fiee fimu fɛ le be kɛɛ kɛ wu kɛ.

¹⁷ Jiso se dza bii li bee laa, “E la fi nɛ tiiti kii fi li yi yinɛ si nɛ giɛnɛ ni?” Si tɛ bii le, be tuu be len be nshiɛn li mɛnshi mɛ bee.

¹⁸ Wumu le bee lɛnti wu bukoon bwee tɛ nuun le Klofas bii li wuu laa, “E wɛ kwaa wu nuun kilo Jɛrosalɛn fɛni wu mɛɛn ki woo kɛ bɛɛ bi ka li jo yini kɛ ni?”

¹⁹ Bii laa, “Bɛɛ bi la?” Be tuu le, “Bɛɛ bi tuu bi ka be Jiso wu Nasarɛ. Wi wuni tɛ nuun ntomfɔn wu Nyɔ, bɛɛ bi tɛ feti mɔɔ bi tɛ tiiti tɛ nuun bintɛwa bi bɛɛ le. Tɛ nuun wi wu nyɔna li Nyɔɔ limfwe be li beniɛn bɛchu-u.

²⁰ Bɛte muntofi bɛnɔna bɛnɔna be beniɛn be sɛki kwɛɛn wusɛn tuu be nyɛ wu le be wo. Be se taan wu li kintaɛn li.

²¹ Tɛ tɛ bichi limfwe li wuu le, ɛ wu wu gii buu beniɛn be Isɛɛ li tsan yi nɛɛ-ɛ. Se nuun le, bɛn yaa jo taa si bɛɛ bini tuu bi ka.

²² Fimu fie le bukeɛn bamu li kintutu kisɛn be be tee fie fi fieɛnɛ bee, le be tuu be bo be geɛn fɛ dɛɛn taantaan,

²³ be mɛɛn ki nɛn kɛ gwini chee le kɛ. Le be kaari be to lijɛn, be tee le be nɛn baa bɛnchindaa be Nyɔɔ si kifɛe, be tee be le Jiso wɛ we.

²⁴ Beniɛn bamu li kintutu kisɛ-ɛn geɛn fɛ dɛɛn fɛlu be nɛn nɛ si bukeɛn baa be be

tiiti, se nuun le, be se mɛɛn baa ki nɛn Jiso kɛ.”

²⁵ Jiso kween li bee le, “Yeee, bibere bini, shɛn yinɛ yɛɛ wɛɛ nɛ le nɛ bɛn bɛɛ bi bɛntomfɔn be Nyɔɔ tɛ tiiti.

²⁶ Nɛ kii yɛ le Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache tɛ kɛmi le ki nɛn bɛnɛɛ bani, ki se le li bunɔna bu kii ni?”

²⁷ Jiso se bɛchi naanyi li bee bɛɛ bichu bi be tɛ tɛɛ le Kinwaati ki Nyɔɔ kii wu, mbɛɛche li bi Mɔɔsɛ tɛ tɛki, geɛn bo fɛ bi bɛntomfɔn be Nyɔɔ tɛ tɛɛ.

²⁸ Le be be be bo li kitoɛn ki be tɛ giɛnɛ fe kɛɛ lichɛn, Jiso fɛ kɛɛ ketɔ fe.

²⁹ Be lekɛ wu nɛn be tee le, “Tɛ geɛn tɛ tsi. Lekuuɛn jɛn laa nɛn, mfi geɛnɔ nɛn,” Se bɛn le geɛn tsi bee be.

³⁰ Be se geɛn, le be ni be jii bɛɛ, dzɔ tsee yi kibeɛ, nyɛ kiyɔni li Nyɔɔ, booyɛ nyɛ li bee.

³¹ Mfwaa mumkpan nɛɛɛ, lii yibe gwiye, be se bɛɛ be kɛɛ wu. Jiso la be le lii.

³² Be shɛ be tiiti li yi yi bee le, “Mɔɔ shɛn yisɛn bee yi yuuse mfi wu bee tiiti li bee li le dze, fɛ bee naanyi bɛɛ bi le Kinwaati ki Nyɔɔ li bee li ni?”

³³ Be se bɛɛ be dza mfwaa mumkpan li mfi wulu-u be to Jɛrosalɛn. Le be geɛn, be nɛn bɔɔn be Jiso be kintutu be yooɛ ntso mumkpan baa ɛ be banche kintsii kimumkpan be beniɛn bamu be gii be shiɛn be biki wu.

³⁴ Be tee le, “Chɛɛn, Taa wusɛn bɔɔ li kwe-e. Bee taa wu busɛ le Simu lii.”

³⁵ Be tuu be tee tɛ be fie fi tɛ ka be le dze, be naanyɛ mɔɔ si be be kɛɛ wu mfi wu bee booyi kibeɛ.

Jiso busɛ le bɔɔn bee be kintutu-u lɛnti (Maacho 28:16-20; Mak 16:14-18; Jɔɔn 20:19-23)

³⁶ Nɛ si be tɛ mɛɛn be tiiti le, Jiso kibɛɛ dza busɛ le bee lɛnti yɛsi be le, “Kimbɔnɛ nuun be bɛn.”

³⁷ Be dzake be kɛɛti, be tɛ chɛn, be beechi le be nɛn baa nuun nkuubee.

³⁸ Se bii li bee laa, “Nɛ chɛndi la? Fi geɛn fi nɛ mɛnɛ mi?”

³⁹ Biche yɛɛn nɛ nɛn tsan yɛɛn be bikaa bien nɛ se kɛɛ le ɛ mi kibɛɛ. Mɔnche yɛɛn yi

* **24:13** Ma mumkpan nuun bɛntan be ndɛndɛ le nchuki be gii mfomenyaan (1, 700).

yεεη nε kεε, kife ηkuubee ti kεmi yε nyan be
binjomfu si nε ηεη mi kεmi ni kε.”

⁴⁰ Le tee le, biee doonche tsan yee be
bikaa biee li bee.

⁴¹ Be biche Jiso, be woo bujon, be ta maa.
Fi yaa be mbeenche le ε wu. Dza bii li bee
laa, “Nε kεmi baa fiee fije feni ni?”

⁴² Be dzɔ kinke ki nsuun yi be kuni, be
nye wu.

⁴³ Fi ji le be lii.

⁴⁴ Se tee li bee le, “Biee bi nε ηεη ben bini
nuun bi nte ntiiti ben kii bi mεεη tεeben.
Ntε ntee le, biee bichu bi be tε tsee kii mi le
benchi be Mɔɔse-ε, be le Binwaati bi
bentomfon be Nyɔ-ɔ mɔɔ le kinwaati ki
n'yɔonche, kεmi le bi be bi kache.”

⁴⁵ Se gwiye bufii hube, be kεε biee bi
nuun le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ.

⁴⁶ Se tee le, “Be tε tsee le, Kinsofu ki Nyɔ
tε kaache kεmi le ki ηεη nge ki kwi, ke bo jo
taa, ki bo li kwe-e.

⁴⁷ Fi se fieε tε le, be gii be bechi Jerosalen
be ni be fenjisi li biton bichu-u kii bukoon
bwee, le beniin bechu fiiki shen yibe, Nyɔ
feeki bifi bi bee.

⁴⁸ E ben bani nε gii nε ni nε tiifi biee bini
bi nε ηεη baa be lii yine.

⁴⁹ Yike yεεη nε woo, ηgii ntuumi nya yi
Taa tε kaache ben lu. Si fi nuun le, ba yεεη
fe kiton kini nε ni nε tengi bunga bu gii bu
shee liboo bu be li be-en.”

Jiso yεε liboo (Mak 16:19)

⁵⁰ Dzɔ be bo be be fe kiton kilu-u, le bee
be gεεη be bo li kiton ki Betani lichin,
tsaaki bibenu biee liwe, tiin mwε li bee.

⁵¹ Si tε mεεη tingi mwε li bee le, biee dza
yeeki liboo, se yεε layε.

⁵² Be se nye kiyɔni ki nɔɔa li wuu, be se
dza fe be to Jerosalen be kinεetine ki kinɔɔa
li shen yi be-e.

⁵³ Be tε giingi be shiiti li yih yi muntofi,
be yɔonchi Nyɔ mfi kwi.

Nton wu dzeen wu kii Jiso si Jɔɔŋ tɛ tsɛɛ Fiee fi nuun lɛ Kinwaati ki Jɔɔŋ lɛ kini

Nton wu dzeen wuni wu Jɔɔŋ tɛ tsɛki tiifi le Jiso nuun Jɛ yi Nyɔ yi tɛ nuun kitun fɛ mbɛɛchɛ yi se ba yi nuun lu ma nsin, ɛ yi yi tɛ dza yi to wiwon, kinwaati kilu kibɛɛ tiiti le nton wu dzeen wuni nuun wu bɛ tɛ tsɛɛ le benin bɛ teenyi nuun be ben le Jiso nuun Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ, tuu nuun Nwanɛ Nyɔ, le ɛ be gɛɛ shɛn li wuu, be se kɛmɛ ntɛ wu kimakɛ (20:31).

Fiee fi Jɔɔŋ tsɛɛ lɛ kinwaati kini, wu ka wu tsɛɛ nuun kii kinderi ki nuun Ntɛ wu kimakɛ wu nuun kii Krai. Kinderi kini nuun kin'yokisɛ ki bɛchi dɛɛni, ki nuun li benin bɛ beenchi le Jiso nuun dze nuun chɛɛn, wu wu nuun ntɛ. Dze yimi yi Jɔɔŋ tsɛɛ kinwaati kini le yi gbɛngi yi nuun chichi ɛ yi doonchi si Jiso tɛ dzeti biee bi benin kii li ntɛ wuni tiifi si biee bi li fiana ti nuun.

Bikoo bi biee bi lɛ Kinwaati kini-i

- 1:1-18 Mbɛɛchɛ wu kii Jɛ yi tɛ to wiwon
- 1:19-51 Kii Jɔɔŋ Nlisulidzɔɔ mɔɔ bɔɔn bɛ kintutu bɛ Jiso-o bɛ nkosi
- 2:1-12:50 Kii si Jiso tɛ dengi feti nime chee
- 13:1-19:42 Kii jo yi Jiso yi kimɛrisɛ Jɛrosalɛn bɛ bintsii bi le
- 20:1-31 Kii si Taa Jiso tɛ bo li kwe, doonchɛ yi yee li benin bee li
- 21:1-25 Kimɛrisɛ: Jiso doonchɛ yi yee li bɔɔn bee bɛ kintutu Galilii

Jɛ to wiwon

¹ Fɛ mbɛɛchɛ-ɛ Jɛ tɛ nuun lu. Jɛ yilu tɛ nuun bɛ Nyɔ, Jɛ yilu tɛ nuun Nyɔ.

² Yi tɛ nuun lu fɛmbɛɛchɛ-ɛ bɛ Nyɔ.

³ Nyɔ tɛ tɔn biee bichu keti li tsan yee li. Fiee fimu nuun yɛ lu mɔɔ nuun fimunkpan fi bɛ tɛ tɔn fuki yi sin kɛ.

⁴ Kɛmɔɔ ntɛ li yi yee li, ntɛ wulu se nuun kin'wofu li benin li.

* 1:5 Kɛ le, kijibɛ kilu nyɛ ki tɛ kɛɛ wu kɛ.

⁵ Kin'wofu kilu bɛndi kɛɛ li kijibɛ-ɛ, kijibɛ kilu se nuun tɛ nyiimi kin'wofu kilu kɛ.*

⁶ Wumu tɛ nuun lu wu Nyɔ tɛ tɔn bukoon bwee nuun le Jɔɔŋ.

⁷ Tɛ bɛ le tee kii kin'wofu kilu, le len le nsa wu ki-i lejin, le kɛ se fɛ benin bɛchu gɛɛ shɛn li kin'wofu kilu-u.

⁸ Wu wu Jɔɔŋ kibɛɛ tɛ nuun yɛ kin'wofu kilu kɛ. Tɛ bɛ nɛɛ le len nuun lɛ nsa wu kin'wofu kilu-u lejin.

⁹ Kin'wofu ki chɛɛn ki doonchi kin'wofu li benin bɛchu bɛ tɛ bɛ li nsɛ yini-i.

¹⁰ Tɛ nuun li nsɛ yini-i, nsɛ yini nuun yi Nyɔ tɛ tɔn keti li tsan yee li, se nuun le, benin bɛ nuun bɛ li nsɛ yini-i se ti mɛɛn wu ki kɛɛ kɛ.

¹¹ Tɛ bɛ li nsɛ ye-e, benin bee se ba wu ki fi kɛ.

¹² Se nuun le, li benin bɛchu bɛ tɛ fi wu, be gɛɛ shɛn li wuu, nyɛ bunga li bee le be ni be nuun bɔɔn bɛ Nyɔ-ɔ.

¹³ Bɔɔn bɛ Nyɔ-ɔ bani nuun yɛ bɛ bɛ bie be biki ngɔn mɛ kini-i, kɛ bɛ kin'kɔngisɛ ki wi-i, kɛ bierɔ chi wiwon kɛ. Bɛ bie baa be biki nuun bierɔ chi nuun chi Nyɔ-ɔ.

¹⁴ Jɛ yilu tɛ to wiwon se tsiin lɛ bee li lenti, tɛ yisɛ bɛ kin'kɔngisɛ ki Nyɔ-ɔ bɛ chɛɛn. Tɛ tɛ nɛn bunɔnɔ bwee. Bunɔnɔ bu nuun bu Nwan wu dza fɛ Tee li kwaa.

¹⁵ Jɔɔŋ tɛ len lɛ nsa lejin kii wu se dzɛngi tiiti le, "Wuni nuun wi wu ntɛ ntiiti kii wu nkwen'gi le, 'Wi wu bɛɛ lɛ mi jin kuuo yeki mi, kifɛ tɛ saa wu nuun lu, nse naa nuun lu.' "

¹⁶ Si wu yisɛ bɛ kin'kɔngisɛ ki Nyɔ-ɔ lɛ, se nyɛɛɔ bee bɛchu kin'kɔngisɛ li kin'kɔngisɛ-ɛ.

¹⁷ Tɛ kii baa le Nyɔ tɛ nyɛ benchi keti li tsan yi Mɔɔsɛ-ɛ. Se nuun le, kin'kɔngisɛ ki Nyɔ-ɔ bɛ chɛɛn bɛ bie bi keti li tsan yi Jiso Krai.

¹⁸ Wi nuun yɛ lu wu saa wu nɛn Nyɔ kɛ. ɛ nɛɛ Nwani kwaa wu ba nɛɛ wu wu nuun li Tee li lichin wu fɛɔ tɛben se kɛɛ yi.

Wi wu tɛ nuun Jɔɔŋ Nlisulidzɔɔ (Maacho 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Fini nuun fiee fi Jɔɔŋ tɛ tee mfi wu bikoo bi Bejuu bi Jɛrosalɛn tɛ tɔn bɛte muntofi bɛ benin bɛ kini ki Lebi-i le be bii li Jɔɔŋ li laa, ɛ wu noo le.

† **1:21** Bejuu kinɔ̃ɔate tɛ̃ŋgi ntomfɔ̃ŋ wu Nyɔ̃ wu Elaja le kaari be nache dze yi Kinsofu ki Nyɔ̃ tɛ̃ kaache (Malaki 4:5), bamu tɛ̃ŋgi ntomfɔ̃ŋ wu Nyɔ̃ wu nuuŋ si Mɔ̃ɔse (Ditoronomi 18:15). ‡ **1:42** Bu nuuŋ le Tɛ̃tɛ̃.

⁴⁶ Natanya tuu li wuu laa, “Fiee fi dzeen nuun naa fi bo Nasare ni?” Fili tee li wuu le, “Bɛ ɔ nɛŋ.”

⁴⁷ Jiso dza nɛŋ si Natanya bɛɛ, tee kii wuu le, “Biche yɛɛŋ nɛ nɛŋ, wi wuni wɛ nuun wi wu Isɛɛ kibɛɛ. Ntɛ wu kimfi nuun yɛ li wuu bwiŋ kɛ.”

⁴⁸ Natanya se bii li Jiso laa, “Ɔ geen ɔ se kɛɛ mi?” Jiso tee li wuu le, “Fɛ Fili bee bɛɛ le teen wɛ, nuun ɛ mbee saa mi nɛŋ wɛ le kinyi ki kiti ki fig lɛ kɛɛ.” §

⁴⁹ Natanya tuu li wuu le, “Labai, ɛ wɛ Nwanɛ Nyɔ! ɛ wɛ Mfɔŋ wu Isɛɛ!”

⁵⁰ Jiso se tee li wuu le, “Ɔ se benɔ dɛɛni kifɛ mi nteeɔ li wɛ-ɛ le mbee nsaa mi nɛŋ wɛ le kinyi ki kiti kɛɛ ni? Ɔ gii ɔ nɛŋ bieɛ bi kuu bi yeki bini.”

⁵¹ Jiso se tuu tee li wuu le, “Ntiitɔ ben chɛɛŋ chɛɛŋ le nɛ gii nɛ nɛŋ si kiboo gwiye, benchindaa bɛ Nyɔ-ɔ yeki, be shiiti li Nwanɛwi-i.”

2

Jiso fiiki dzɔɔ yi to mbiin

¹ Le jo bo taa, bɛ tɛ gii bɛ feti tsɔnɔ chi bugoo lɛ li kitoŋ ki Kana-a kimbe ki Galilii, ni Jiso nuun fe.

² Bɛ tɛ teen tɛ mɔɔ Jiso bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u fɛ tsɔnɔ chiluu.

³ Mbiin tɛ dza me ma, ni Jiso ku li wu tee li wuu le, “Be mɛɛŋ yɛ be kɛmi mbiin kɛ.”

⁴ Jiso tuu li wu le, “Kwɛɛŋ, ɔ kuti li mi kii la? Mfi wɛŋ mɛɛŋɔ saa ki kɔche kɛ.”

⁵ Ni tee li beniiŋ bɛ gabi baa le, “Fiee fichu fi wu tee le nɛ fɛ, nɛ fɛ.”

⁶ Tɛɛŋ tɛ gii yi nuun fe busɔɔ yi bɛ tɛ fɛ bɛ ta. Tɛɛŋ yini nuun yi Bejuu tɛ shiin bɛ giki dzɔɔ le, bɛ tsootsi bikoo bi bee lu, le bɛ ni bɛ wuuti lɛ Nyɔ lii. Tɛnɛ chi mumkpan tɛ dzeti bɛ tasa bɛ dzɔɔ lɛ si gwii mfomɛnyaan ntɔɔ betiinu (75) Mbochu bɛ tasa gwii bɛ yoofi ntɔɔ betiinu (115).

⁷ Jiso dza tee li beniiŋ bɛ gabi-i belu le, “Kwɛ yɛɛŋ dzɔɔ nɛ yiiki tɛɛŋ yini lu.” Be se kwɛ dzɔɔ bɛ yiiki lɛ tɛɛŋ yilu-u, yi yisɛ.

⁸ Se bieɛ tee li bee le, “Kɔbi yɛɛŋ yimi dɛɛni nɛ gɛɛŋ bɛ yi fɛ tɛ gabi-i.” Be se kɔbi bɛ gɛɛŋ bɛ yi.

⁹ Te gabi fi dzɔɔ yilu mɔŋ, woo ɛ yi to mbiin. Mɛnɛ laa mani mbiin buti fɛŋ le. (Se nuun le, beniiŋ bɛ gabi bɛ tɛ kwɛ dzɔɔ yilu tɛ kii fɛ me buti fɛ.) Te gabi teen nyun wutso,

¹⁰ bii li wuu laa, “Beniiŋ ti bɛɛ be saa bɛ gache nuun mbiin mɛ dzeen fɛ tsɔnɔ-ɔ, fɛ beniiŋ won bɛ fuke kitun, bɛ se gache mɛ ti dzeen yɛ kɛ maa. Ɔ tuu ɔ gɛɛ fio mbiin mɛ dzeen ɔ bɛ bɛ me nuun dɛɛni ni?”

¹¹ Fini tɛ nuun fieɛ fi ŋkosi fi doonchi bunɔŋa bu Jiso fi tɛ fɛ lɛ bieɛ bi doonchi bunɔŋa bwee li. Tɛ fɛ fieɛ fini li kitoŋ ki Kana-a ki kimbe ki Galilii. Si tɛ fɛ lɛ, fi se doonche bunɔŋa bwee, bɔɔŋ bee bɛ kintutu gɛɛ shɛŋ li wuu.

¹² Lejin lɛ lu, Jiso dza bɔɔ Kapanun bee ni mɔɔ bɛŋwaani bɛ bunin bɛ bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u, bee bɛ tsi le jo niin.

Jiso kooŋ beniiŋ bɛ wa-aŋ li yih yi muntofi yi Nyɔ-ɔ

(Maacho 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Jobɛ chi Tsɔnɔ chi Bejuu chi bɛ teenyi le N'yafuwe tɛ bɛɛ tsekɛtsekɛ, Jiso dza yɛɛ Jerosalen.

¹⁴ Le gɛɛŋ bo li yih yi muntofi-i, nɛŋ beniiŋ bɛ tɛ kabini benan bɛ nshɔɔŋ mɔɔ bibimu mɔɔ bɛ tɛ fikisi kwa ɛ be sheeye.

¹⁵ Dzɔ bekoo nachɛ seh lu, kooŋ bɛ bɛchu bɛ wu, kooŋ mɔɔ nshɔɔŋ bɛ benan buu li yih yi muntofi-i. Se tuu taashɛ kwa wu beniiŋ bɛ tɛ fikisi kwa baa, bache biden bi bee,

¹⁶ tee li beniiŋ bɛ tɛ kabini bibimu baa le, “Dzɔ yɛɛŋ bieɛ bini nɛ dza bɛ bi fɛni. Kiin nɛ ni dzɔɔ yih yi Taa nɛ tuu yi to yih yi wan kɛ.”

¹⁷ Si tɛ tee lɛ, bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u bieɛ bɛ kimi fieɛ fi bɛ tɛɛ lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ le, “Kinɔŋgise ki nɔŋa ki ŋkɛmi li yih ya-a gii ki wo mi buwo.”

¹⁸ Bikoo bi Bejuu lɛ se bii li wuu laa, “Fieɛ fi doonchi bunɔŋa bwo fi ɔ nuun ɔ fɛ le ɔ doonche li bee li le bɛ nyɛ baa wɛ bunɔŋa buferɛ fini nuun la?”

¹⁹ Jiso tuu li bee le, “Shaanshe yɛɛŋ yih yi muntofi yini, ngii ntuu ndzɔɔ jo taa kwaa ŋkari nleeki yi we.”

§ 1:48 Kiti ki “fig” ki kwɛɛŋ wu Isɛɛ nuun bɛ tɛ shiin tuu bejii muntaan mulu.

²⁰ Bɛjuu bɛlu se bii li wuu laa, “Fi tɛ dzɔ biya mbaanyɛɛ ntsɔ busɔɔ ŋgwanu yih yi muntofi yini, ɔ se gii ɔ dzɔɔ fio nuun jo taa ɔ leeki yi we ni?”

²¹ Se nuun le, Jiso tɛ tiiti kii yih yi muntofi yini lɛ nuun yi yee.

²² Bɛdɛɛni, mfi wu tɛ bo li kwe-e, bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u tuu be kimi le fini nuun fiee fi tɛ tiiti fiee. Be se bɛŋ fiee fi nuun lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ, be bɛŋ tɛ mɔɔ n'yɔru wu Jiso tɛ yeti.

²³ Si Jiso tɛ nuun Jɛrosalɛŋ fɛ Tsɔnɔ chi N'yafuwee chini ni, bɛniin nge tɛ gɛɛ shɛŋ li wuu kii biee bi doonchi bunɔŋa bwee bi tɛ feti.

²⁴ Se nuun le, Jiso tɛ mɛɛŋ ki gɛɛ kɛ fiee bufii bwee lɛ bee kɛ, kifɛ tɛ kii bɛniin bɛchu si be nuun.

²⁵ Tɛ mɛɛŋ ki waan kɛ le wi wumu shee tee wu kii wumu kɛ, kifɛ wu kibɛɛ tɛ gii kii fiee fi wiwon kɛmi lɛ mwɛ shɛŋ.

3

Jiso tee Nikodemu kii bierɔ chi fɛŋ

¹ Wi wu kintutu ki Bɛfarasii wumu tɛ nuun lu bɛ teenyi wu le Nikodemu, ɛ tɛ nuun wi wu kintutu ki bikoo bi kwɛɛŋ wu Bɛjuu lɛ.

² Wi wuni dza bɛ lɛ Jiso butuu teen wu le, “Labai, tɛ kii le ɔ nuun Wi wu Ntiife wu dza fɛ Nyɔ-ɔ, kifɛ wi nuun yɛ lu wu nuun ni feti ŋwaani bini biee bi doonchi bunɔŋa bu Nyɔ-ɔ bi ɔ feti bini fuki le Nyɔ yɛ bɛ wu nsin kɛ.”

³ Jiso tuu li wuu le, “Ntiitɔɔ wɛ chɛɛŋ chɛɛŋ le, ɛ bɛ mɛɛŋ ki biɛ kɛ wi li bierɔ chi fɛŋ kɛ, mwɛ tɛ naa ŋɛŋ bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ kɛ.”

⁴ Nikodemu bii li Jiso laa, “Bɛ nuun bɛ geen bɛ se tuu bɛ kaari bɛ biɛ wi wu ta kitun le? Mwɛ nuun tuu kaari to lɛ ni shɛŋ le tuu ka biɛ wu ni?”

⁵ Jiso tuu li wuu le, “Ntiitɔɔ wɛ chɛɛŋ chɛɛŋ le, ɛ wi mɛɛŋ ki kɛmɛ kɛ bierɔ chi dzɔɔ lɛ mɔɔ chi Fiana kɛ, kɛ nuun tɛ lɛ lɛ bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ kɛ.

⁶ Wiwon ti bii wiwon, Fiana bii fiana.

⁷ Kiin wa ni tɛ wɛ le mi nteeɔ li wɛ-ɛ le bɛ kɛmi le bɛ kaari bɛ biɛ bɛniin bɛchu li bierɔ chi fɛŋ kɛ.

⁸ Mfiee ti kɛti si yi kɔŋgisi, ɔɔ wuki si yi kɛti, se nuun le, ɔ nuun tɛ tee laa yi buti fɛŋ, kɛ laa yi giingɛ fɛŋ le kɛ. ɛ lɛ si fi fiee bɛ wi wu kɛmɛ bierɔ chi fiana yi waan lɛ.”

⁹ Nikodemu se ta maa laa, “Fini nuun fi ka nin le?”

¹⁰ Jiso tuu li wuu le, “ɔ nuun wi wu tiifi bɛniin bɛ Isɛlɛɛ, ɔ se tɛ kɛɛ fini ni?”

¹¹ Ntiitɔɔ li wɛ chɛɛŋ chɛɛŋ le, tɛ tiiti nuun fiee fi tɛ kii, tɛ lemi lɛ nsa lejin nuun li fiee fi tɛ ŋɛŋ, se nuun le nɛ se beenchi yɛ li fiee fi tɛ tiiti kɛ.

¹² ɛ ntiiti biee li be-ɛŋ bi li nshe yini nɛ tɛ bɛŋ kɛ, nɛ se naa nɛ geen nɛ se bɛŋ fɛ mi ntee nuun bi li kwɛɛŋ wu Nyɔ-ɔ?

¹³ Wi nuun yɛ lu wu tɛ saa wu yɛɛ liboo kɛ. ɛ nɛɛ wi wu tɛ bo lu wu bɛ laanɔkwiin, wu nuun Nwanɛwi.

¹⁴ Si Mɔɔsɛ tɛ shiŋɛ yɔ yi bɛ tɛ fɛ bɛ kikwa li kiti libuka, ɛ lɛ si bɛ kɛmi le bɛ shiŋɛ Nwanɛwi lɛ,

¹⁵ le kɛ mɔɔ nuun noo wu gɛɛ shɛŋ li wuu le, mwɛ gii naa kɛmɛ ntɛ wu kimakɛ.

¹⁶ Nyɔ tɛ gbɛɛŋ yi kɔŋgi nshe yini nge, yi se ton Nwani wu mumkpan, le kɛ mɔɔ nuun noo wu gɛɛ shɛŋ li wuu le, mwɛ tɛ la kɛ, mwɛ kɛmɛ nuun ntɛ wu kimakɛ.

¹⁷ Nyɔ ti mɛɛŋ ki ton kɛ Nwani li nshe yini le bɛ saa bɛniin le be we nsa kɛ. Tɛ ton wu nuun le, bɛ buu be bu busu.

¹⁸ Wi wu gɛɛ shɛŋ li wuu nuun tɛ we nsa kɛ. Se nuun le wi wu mɛɛŋ ki gɛɛ kɛ shɛŋ li wuu kɛ, kɛ mwɛ weɔ nsa kitun, kifɛ mɛɛŋ gɛɛ kɛ shɛŋ li bukoon bu Nwanɛ Nyɔ-ɔ wu nuun wu kwaa kɛ.

¹⁹ Bɛ gii bɛ sonde nsa le yini dze, kifɛ kin'wofu bɛ kɛɛ li nshe, bɛniin se tuu bɛ kɔŋgi fi bee nuun kijibɛ yeki kin'wofu. Be kɔŋgisi lɛ kifɛ bingɛ bi bee nuun bibifi.

²⁰ Wi kwikwi wu feti kingɛ ki bifi ti baanini kin'wofu, tɛ bo fɛ kin'wofu nuun kɛ, le kiin kingɛ kee tuu ki yenɛ fɛ waan kɛ.

²¹ Se nuun le wi wu feti biee bi chɛɛŋ ti bɛɛ li kin'wofu, le kingɛ kee ni ki yengi si ki wi wu nuun bɛ Nyɔ.”

Jɔɔŋ tee le Jiso ko wu yaa wu

²² Lejin lɛlu, Jiso bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u dza bɛ gɛɛŋ kimbe kimu ki Judiya. Bee bɛ se gɛɛŋ bɛ nuun fɛ, lisi bɛniin li dzɔɔ.

²³ Jɔɔŋ tɛ lisi tɛ bɛniin li dzɔɔ li kiton ki ɛnɔŋ li Salin lichin kifɛ dzɔɔ tɛ nuun fe nge. Bɛniin tɛ bɛɛ lisi be li dzɔɔ.

²⁴ Fini tɛ nuun bɛ mɛɛŋ saa wu li yih yi ncha-a ki lii kɛ.

²⁵ Bɔɔŋ bɛ Jɔɔŋ lɛ bɛ kintutu-u bamu bɛ wi wu Juu wumu tɛ dza be bɛchi bitɛchine kii yi yibe tsootsi le be ni be wuuti lɛ Nyɔ lii.

²⁶ Bɔɔŋ bɛ kintutu-u bɛ Jɔɔŋ lɛ dza be gɛɛŋ fɛ Jɔɔŋ li, be tee li wuu le, “Labai, wi wu nɛɛ wu nɛ tuu nɛ nuun li Dzɔɔ yi Joodaan luwin lɔɔ, wɔɔ tɛ tiiti nge kii wu wɛ, wi wulu lisɔɔ tɛ bɛniin li dzɔɔ, bɛniin bɛchu se giingɛ baa nuun fɛ wuu.”

²⁷ Jɔɔŋ tuu li bee le, “Wi nuun tɛ nuun fiee fimu fuki fɛ Nyɔ fɛ le ni nuun fi nsin kɛ.

²⁸ Bɛn kibɛɛ nɛ nuun nɛ lɛŋ lɛ nsa wɛŋ lɛjin le ntɛ ntee le ɛ mi wu nuun Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache kɛ. Se nuun le, bɛ tɛ ton mi le nsaa ntoo mbaan li ki-i.

²⁹ Nyun wutso nuun wi wu kɛmi kwɛɛtso. Nsan yi nyun wutso yi lemi li nyun wutso wulu lichin yi wuki jɛ yi nyun wutso, ti wuki bujon si yi wuki jɛ ye lɛ. ɛ lɛ si mi n'wɛ tɛ dɛɛni ɛ mi n'yisɛ bɛ kinɛɛtine.

³⁰ Nkɛmi nɛɛ le ni nkɛmi ngiingɛ nuun limfwe, nse ntuu lɛjin.”

³¹ Wi wu dza liboo kuu yeki bɛniin bɛchu. Wi wu li nshe yini-i, nuun wi wu li nshe yini-i tiiti kii biee bi li nshe yini-i. Wi wu dza li kwɛɛŋ wu liboo li yeki wi kwi,

³² mwɛ lemi lɛ nsa wu biee bi wu nɛŋ bɛ bi wu woo lɛjin. Se nuun le wi nuun yɛ lu wu beenchi fiee fi tiiti kɛ.

³³ Wi kwi wu beenchi fiee fi tiiti nuun wi wu doonchi le teendɔɔ fiee filu le Nyɔ tiiti yɛ chɛɛŋ.

³⁴ Wi wu Nyɔ ton ti yeti nuun jɛ yi Nyɔ, kifɛ Nyɔ nyɛ yɛ wu Fiana, yi bɛ nyɛ tɛ fichɛ kɛ.

³⁵ Tɛ Nwan kɔɔŋgɔɔ Nwan, wu se nyɛ biee bichu li tsan yee li.

³⁶ Wi wu gɛɛ shɛŋ li Nwan, kɛ mwɛ kɛmɔɔ ntɛ wu kimakɛ. Wi wu mɛɛŋ ki woo kɛ li wuu kɛ, nuun tɛ kɛmɛ ntɛ kɛ. Wɛɛ wi, shɛŋ fuuti yɛɛ Nyɔ bɛ wu kitun.

4

Jiso bee kwɛɛŋ wumu wu Samaaria bike fɛ kitoo ki dzɔɔ lɛ

¹ Jiso tɛ dza kɛɛ le Befarasii woo baa kitun le fetɔɔ tuu lisi bɛniin bɛ kintutu-u li dzɔɔ nge, yeki Jɔɔŋ.

² Se nuun le, ɛ mɔɔ Jiso kibɛɛ wu gii lisi bɛniin li dzɔɔ kɛ, ɛ bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u kwaa bɛ tɛ lisi bɛniin li dzɔɔ.

³ Le kɛɛ lɛ, dza lɛ kimbe ki kwɛɛŋ wu Judiya wulu, tuu karisi tuu lijɛŋ lɛ ki Galilii.

⁴ Tɛ kɛmi le ka dze yi kimbe ki Samaaria.

⁵ Gɛɛŋ bo li kiton ki Samaaria kimu ki bɛ teenyi le Sika, ɛ ki tɛ nuun li wɛ wu Yakɔ tɛ nyɛ li nwan wu Jɔsɛ-ɛ lichin.

⁶ Kitoo ki dzɔɔ yi Yakɔ tɛ chin tɛ nuun fe. Si Jiso tɛ dɛndɛ fiɔɔŋ lɛ, se shee li kitoo ki dzɔɔ yilu-u lichin. Mfi tɛ nuun si jobɛ bikaa yoofi ntɔɔ bifɛ fɛnsaan.

⁷ Kwɛɛŋ wumu wu li kwɛɛŋ wu Samaaria wulu dza bɛ le chee dzɔɔ fe, Jiso se tee li wuu le, “Nyɛ mi dzɔɔ n'won.”

⁸ Tɛ nuun ɛ bɔɔŋ bɛ kintutu-u bɛ Jiso-o tɛ gɛɛŋ fɛ la nyɔŋa le be go biee bijɛ.

⁹ Kwɛɛŋ wulu bii li Jiso-o laa, “O nuun wi wu Juu, nnuun wi wu Samaaria, fi geen fiɔɔ tuu lɛki dzɔɔ li mi-i?” Kwɛɛŋ wulu tɛ tiiti lɛ, kifɛ Bejuu tɛ nyamisi bɛniin bɛ Samaaria.

¹⁰ Jiso tuu li wuu le, “Bee nuun le ɔ ni ɔ kii nya yi nuun yi Nyɔ, mɔɔ wi wu tiiti li wɛ-ɛ le ɔ nyɛ wu dzɔɔ, bee nuun ɔ leke wu, wu nyɛ wɛ dzɔɔ yi beki mfi kwi.”

¹¹ Kwɛɛŋ wulu se kaari bii li Jiso-o laa, “Baa, ɔ kɛmi yɛ nkaa wu kwɛ dzɔɔ le kɛ, si kitoo kini seri ni, ɔ gii ɔ dzɔɔ yini dzɔɔ fɛŋ yi beki mfi kwi?”

¹² Fi nuun le ɔ ko ɔ yaa taa wusɛŋ wu Yakɔ wu tɛ chin kitoo kini gɛɛ li bee li ni, yi wu kibɛɛ tɛ won fɛ dzɔɔ yilu, bɔɔŋ bee won tɛ fe, nyɔŋ yee won tɛ fe ni?”

¹³ Jiso tuu li wuu le, “Wi kwi wu won dzɔɔ yini ndɔɔŋ mɛɛŋ wu wonde li mwɛ-ɛ.

¹⁴ Se nuun le, mɔɔ nuun noo wu won dzɔɔ yi ngii nnyɛ yini le, ndɔɔŋ nuun tɛ naa wonde li wu-u kɛ. Dzɔɔ yi ngii nnyɛ li wuu yi gii yi dza yi to ntuun wu dzɔɔ yi buti li wu-u mfi kwi, yi gii yi dɛndɛ yi nyɛ wu ntɛ wu kimakɛ.”

¹⁵ Kwɛɛŋ wulu se tee li Jiso-o le, “Baa, nyɛ mi nwan yini dzɔɔ ke ndɔɔŋ tɛ naa tuu le wonde li mi-i le ni mbɛɛ feni ntuuti dzɔɔ kɛ.”

16 Jiso tee li wuu le, “Genε ɔ teen nyuma nεε wu bε.”

17 Kwεεη wulu tuu li wuu le, “Nkemi ye nyun ke.” Jiso se tee li wuu le, “Ɔ teeɔ cheen si ɔ tee le ɔ kemi ye nyun ke le.”

18 Ɔ kemɔ buniη betiinu, wu ɔ nuun bε wu dεeni nuun ye mɔɔ wa ke. Fiee fi ɔ tee fieε cheen.”

19 Kwεεη wulu tee li Jiso le, “Baa, mi ηenɔɔ dεeni le ε we ntomfɔη.

20 Bete taa bεen tē shiη be lεki Nyɔ li ηkumε wuni, ben Bejuu se kwengi finε le beniiη kemi le be ni be lεki li Nyɔ-ɔ nuun Jerosaleη kwaa.”

21 Jiso tuu li wuu le, “Kwεεη, ben fiee fi ntiiti fini. Mfi bεεɔ wu nε gii nε ni nε lεki li Taa Nyɔ nuun ye li ηkumε wuni mɔɔ nuun Jerosaleη ke.

22 Ben beniiη bε Samaaria lεki li Nyɔ-ɔ nε kii ye fiee fi nε lεki li fi-i ke, bee Bejuu tε lεki li Nyɔ-ɔ, tε kii wi wu tε lεki lu, kife kinsofu keti nuun li Bejuu li.

23 Se nuun le, mfi bεεɔ, wu se bεεɔ kitun wu beniiη bε lεki li Nyɔ-ɔ cheen cheen gii be ni be lεki li Taa Nyɔ li fiana-a bε li cheen li.* Baan ηwaani beniiη bε Taa Nyɔ wεki le be ni be lεki li wuu.

24 Nyɔ nuun Fiana, beniiη bε lεki li yi-i se kemi le be ni be lεki li yi-i li fiana bε li cheen li.”

25 Kwεεη wulu se tee li Jiso le, “Nkiiɔ le Kinsofu ki Nyɔ tē kaache bεε kεε, ki bε teenyi le Krai. Mfi wu ki naa ki bε, ki gii ki naanye biee bichu li bee li.”

26 Jiso tee li wuu le, “Mi wu n'yeti li wε-ε wuni ε mi ki.”

27 Nεε li mfi wulu, bɔɔη bε Jiso bε kintutu-u tuu karisi be bεε. Bimfimu wondε be le yetɔɔ bε kwεεη. Se nuun le, wu be wumu ti mεen ki bii ke li wu-u laa, wεki la le, ke laa Jiso yeti bee kwεεη wulu kii la le?

28 Kwεεη wulu se shε shan ye yi dzɔɔ fe, kaari gεen fε kiton, gεen tee li beniiη li le,

29 “Bε yeen nε ηen wumu wu bee tee mi fiee fichu fi ntē nsaa mi mfε. Wi wuni nuun bo Kinsofu ki Nyɔ tē kaache kilu ni?”

30 Beniiη bo li kiton kilu be bε fε Jiso-o.

31 Nuun ε bɔɔη bε kintutu-u bε Jiso-o tε

shε be lεki Jiso be tiiti li wuu le, “Labai, ji fiee.”

32 Se nuun le, Jiso tē tuu li bee le, “Nkemɔɔ biee bijε bi ηgii nji nε se kii ye bi ke.”

33 Bɔɔη bee bε kintutu-u se ta maa li yi yi bee laa, “Wumu bee shε wu bε bε biee bijε wu nyε wu ni?”

34 Jiso se tee li bee le, “Bijε bien nuun le mfε fiee fi wi wu ton mi wεki, mɔɔ le mεeshi nime chee chichu.

35 Mɔɔ nε tee baa finε le shεɔ kii nεε, le mfi wu η'weche bε nεε ni? Ntee ben le, tsaaki yeen lii liwe nε bichε nε ηen si biee yeri bieε li wε le bε weri.

36 Wi wu wechi kemi kinsomfu kee, banchi bijine giki li ntse wu kimake, wi wu ntɔye bee wi wu η'weche se gii be ni be nεki li fiee fi mumkpan.

37 Fini tiifi le nganɔaa chini nuun cheen chi tiiti le, ‘Wumu ti tɔyi, wumu se weri.’

38 Mi ntonɔ ben le nε gεen nε ni nε wechi biee bi nε ti mεen ki nin ke. Beniiη bamu tē nin, nε se le baa li bujɔη bu nime chi bee.”

Beniiη bε Samaaria ηge gεε shén li Jiso-o

39 Beniiη bε Samaaria ηge li kiton kilu tē gεε shén li Jiso kii fiee fi kwεεη wulu tē tee li bee le Jiso bee tee fiee fichu li wuu fi tē saa wu fε.

40 Bεdεeni, fε be tē bε be ηen Jiso, be lεke le tsi bee be. Se ben, bee be tsi jo faa.

41 Beniiη ηge tuu be gεε shén li Jiso-o kii tefε chee.

42 Beniiη belu se tee li kwεεη wε-ε le, “Tε gεε baa shén li wuu nuun ye kii n'yɔru wa ke. Tε woo baa bε bintoon bisen, tε se kεε le wi wuni wε Kinsofu ki nshε yini cheen.”

Jiso wɔnche ηwane wi wu nyɔηa

43 Jo yi faa yilu ka, Jiso dza giηgi Galili.

44 Wu kibεε tε nuun ε wu saa wu tee le bε ti guundi ye ntomfɔη wu Nyɔ li kwεεη we-e li ke.

45 Le gεen fεsi Galilii, beniiη bε fe fii wu kife be tē ηen biee bi tε fε fε tsɔnɔ-ɔ Jerosaleη kife be tē nuun tε fε tsɔnɔ chilu.

46 Jiso tē tuu kaari gεen Kana wu kimbe ki Galilii fε tē fiiki dzɔɔ yi to mbiin fεε. Tē nuun ε wi wu nyɔηa wumu tē nuun li kiton ki Kapanu-un, ηwani wu nyun gendi.

* 4:23 Beniiη bamu ηenɔ le mfiee yini nuun Fiana yi Waan, se bamu ηenɔ le yi nuun mfiee yi wi.

⁴⁷ Le wi wu nyona wulu woo le Jiso bee dza Judiya wu be Galilii, se geen fe wu-u, soon bɔ li wuu le bɔɔ be wonche nwani, le we le kwe wa.

⁴⁸ Jiso se tee li wuu le, “Fuki fe ne nen bieee bi doonchi bunona bu Nyɔ-ɔ, be binte wa bi bieee sin, ne te geen shen li mi-i ke.”

⁴⁹ Wi wu nyona wulu tee li wuu le, “Baa, be nee te ni te beki, nwanen ni kwi.”

⁵⁰ Jiso tuu li wuu le, “O giingi, nwana gii temi.” Wi wulu te ben fiee fi Jiso tee li wuu, bieee dza giingi.

⁵¹ Si te beki le, bee bɔɔn bee be nime bike, be tee wuu le nwani temɔɔ.

⁵² Se tuu bii li bee mfi wu be bechi nteeme. Be se tee li wuu le, “Tuu nuun mfo si jobe kika kimunkpan le fenshaan li, kinkenke kilu chine li wu-u.”

⁵³ Te nwan wulu se tuu kimi le e nee mfi wulu wu Jiso tuu tee li wu-u le, “Nwana gii temi.” Wu mɔɔ yih ye chichi geen shen li Jiso-o.

⁵⁴ Fiin fiee fi doonchi bunona bu Jiso-o fi kinga kife fi te fe mfi wu te dza Judiya bee Galilii.

5

Jiso wanche wi wu te gon biya mbaanshee ntsɔ nyaan

¹ Lejin lelu tsɔnɔ chi Bejuu le chimu te nuun Jerosalen, Jiso se yee fe.

² Kitoo ki dzɔɔ le kimu te nuun fe be teenyi le je yi Hiburu le Besaida, ki te nuun li Fween wu Mban wu Nshɔɔn li lichen. E be te gwan biji fe bitiinu,

³ beniin be chigɔ-ɔn te turi fe ngoakwe-e be, binyee, be binkefe mɔɔ be ngwe kɔɔ be. [Be te shiin be gimi fe be tengi mfi wu dzɔɔ gii naa yi dza yi ni yi seesi.

⁴ Nchindaa wu Taa wumu te shiin bee fe li mfi-i li mfi-i, lii seesi dzɔɔ yilu. Wi wu nkosi wu saa wu le le mfi wu nchindaa wulu seese dzɔɔ yilu, ke mwe gii temi li chigɔn chee li mɔɔ chi nuun nin le.]*

⁵ Wi wumu te nuun fe e wu gon biya mbaanshee ntsɔ nyaan.

⁶ Le Jiso be fe nen wu, kee le mwe te gimi fe linderi, se bii li wuu laa, “O kongisi le o temi ni?”

⁷ Wi wu te gendi wulu se tuu le, “Baa, nkemi ye wi wu nuun lii mi li dzɔɔ yini li mfi wu yi seesi-i ke. Bee fe nuun mfi wu yi seesi, e ngiingi le nle lu, nuun e wumu saa wu le.”

⁸ Jiso tee li wu-u le, “Dzatse we, dzɔɔ kiga ko, o ni o ngiingi!”

⁹ Mfwaa mumkpan, wi wulu se bieee temi, dzɔ kiga kee giingi.

Boo yelu te nuun jobe chi beshiinshi.

¹⁰ Bejuu se tee li wi wu be te wonche wee le, “Ben yaa jobe chi beshiinshi chi nchi meen ki ben ke le o too kiga ko ke.”

¹¹ Tuu li bee le, “Wi wu bee wonche mi bee tee le ndzɔ kiga ken ni ngiingi.”

¹² Be bii li wuu laa, “E noo wu bee tee li we-e le o dzɔɔ kiga ko o geen?”

¹³ Wi wu be bee be wonche wulu te kii ye mɔɔ wi wu te wonche wu ke, kife Jiso te dza kitun geen le li kintutu ki beniin le ki te nuun fe.

¹⁴ Le ni nuun lejin lelu, Jiso se nen wi wulu fe yih yi muntofi-i, tee li wuu le, “Biche o nen si o temi kitun. Kiin o ni tuu o fe bieee bibifi ke. O tuu o fe le, ke fiee fi gii fi nuun be we gii fi bee fi yaa fini.”

¹⁵ Wi wulu dza geen tee li Bejuu li le e Jiso wu bee wonche wu.

¹⁶ Bejuu se bechi be biindi bikaa le Jiso jin, kife te wonche wi wulu nuun jobe chi beshiinshi.

¹⁷ Jiso tee li bee le, “Baa wen ti nindi mfi kwi, nse nindi nee te le.”

¹⁸ N'yoru wuni fe Bejuu meeshi be waan dze chichi yi nuun be wo wu, kife te meen ki ba ke nchi wuni wu te bonde kwaa ke. Te teenyi te Nyɔ le Tee, fichini yi yee le nuun yeen be Nyɔ.

Bunga bu Nyɔ nye li Nwani

¹⁹ Jiso dza tee li bee le, “Ntee ben cheen cheen le mi Nwan, nnuun nte fe fiee li bunga bu bwe-en ke. Nti mfeti nuun fiee fi ngingi Baa wen feti. Fiee fi Baa wu Nwan feti, e nee fi fi Nwan nuun fe te,

²⁰ kife Baa wu Nwan wulu kongisi Nwani se doonchi Nwan bieee bichu bi wu wu Baa wu Nwan feti. Se gii tuu doonche bieee bi yeke bini li wuu, ni feti ne ngingi, bimfimu ni bi wondini ben.

* 5:4 Se nuun le feni fe be kene ni nuun ye li binwaati bi fichi bim li ke.

²¹ Si Baa wu Nwanj busi beniinj li kwe-e nyee ntse li bee le, e le si Nwanj nye tɛ ntse mɔɔ nuunj li noo wu kɔŋgisi le.

²² Li ntawu fe-e nuunj le, Baa wu Nwanj ti seki ye wumu ke. Wu nyee nsawu kwikwi nuunj li tsanj yi Nwani-i,

²³ le beniinj bechu se ni be guundi Nwanj nee yeej si be guundi Baa we. E wi guundi ye Nwanj ke, ke mwe guundi ye Baa we wu tonj wuu ke.

²⁴ Ntee benj cheej cheej le wi wu woo je yeej, wu benj li wi wu tonj mi-i, ke mwe kemɔɔ ntse wu kimake. Mwe meej ye tuu kemi nsa ke. Wee wi boɔ li tsanj yi kwe-e kitunj, wu le li ntse-e.

²⁵ Ntee benj cheej cheej le mfi beee, wu se beee kitunj wu beniinj be tɛ kwiye gii be woo je yi Nwanj Nyɔ, ke be woo be kemɛ ntse.

²⁶ Fi se fiee le, kife si ntse dzeti li Baa wu Nwa-anj, e le si wu nyee bunga li Nwa-anj le ntse ni dzeti tɛ nuunj li Nwanj wulu-u.

²⁷ Wu nyee tɛ bunga li Nwa-anj le ni sondini bensa, kife e Nwanj wulu wu nuunj Nwanewi.

²⁸ Kiinj bimfimu ni bi wondini benj li fini ke. Mfi beee wu beniinj bechu be nuunj le dzinj gii be woo je ye,

²⁹ be se boche le dzinj yilu-u, be tɛ feti biee bi dzeenj be bo be le li ntse wu kimake, beniinj be tɛ feti biee bibifi baa be saa be, be we nsa.

³⁰ Fiee nuunj ye lu fi nuunj mfe li bunga bwe-ej ke. Nseki nsa mbiki si n'wuki, dze yi nsondini le nuunj yi tsaanj, kife n'weki ye le ni mfeti nuunj fiee fi n'kɔŋgisi ke. Mfeti nuunj fiee fi wi wu tonj mi kɔŋgisi.

Biee bi doonchi wi wu nuunj Jiso

³¹ E nlemi lejij le nsa we-ej, ke fiee fi ntiiti kɔchini-i ke.

³² Se nuunj le, wi we lu wu lemi le nsa we-ej lejij, nkii nee le fiee fi tiiti kii mi nuunj cheej.

³³ Ne tɛ tonj beniinj le Jɔɔŋ li, geej lenj lejij le nsa kii cheej.

³⁴ Fi nuunj ye le n'kɔŋgisɔɔ le wiwonj ni tiiti wi wu nuunj mi ke. Se nuunj le, n'yetɔɔ ni le ne se kemɛ kinsofu.

³⁵ Jɔɔŋ tɛ nuunj si kin'wofu ki be tɔŋ ki duti ki nyee kin'wofu, ne se kɔŋgi le ne ni ne nuunj li kin'wofu kee li, li mfi niinj li, ne neki.

³⁶ Fiee fimu fiee lu fi doonchi wi wu nnuunj fi ye ki Jɔɔŋ. Fi nuunj le, nime chi Baa wej nye le nin meeshi chini, e biee bi mfeti bini, bi doonchi le e Baa wej wu tonj mi.

³⁷ Baa wej wu tonj mi e wu kibee wu lemi tɛ le nsa we-ej lejij. Ne meej baa saa ki woo ke je ye ke, ne se meej baa saa ki nej ke tɛ si nuunj ke.

³⁸ Ne kemi ye tɛ je ye li shenj yine ke, kife ne meej baa ki gee ke shenj yine li wi wu wu tonj ke.

³⁹ Ne tɛti baa Kinwaati ki Nyɔ-ɔ kife ne beechi le e le ne nuunj ne kemɛ fiee fi gii fi fe ne se kemɛ ntse wu kimake. Fiee fi nuunj le Kinwaati kini, fi tiiti fiee nuunj kii mi.

⁴⁰ Se nuunj le, ne se tuu baa ne fengi mbe le mi-i le ne kemɛ ntse.

⁴¹ Nweki ye mpiaru wu buti li wiwo-onj ke.

⁴² Se nuunj le nkii benj. Nkii nee le ne kemi ye kin'kɔŋgise ki Nyɔ-ɔ li shenj yine ke.

⁴³ Mi mbeee li bukoonj bu Baa we-ej, ne meej ki fii mi ke. Bee le be nuunj wi wumu wu be li bukoonj bwee li, ke wee wi wu bee nuunj ne fi.

⁴⁴ Ne gii ne geej ne se benj li mi-i, fe ne weki baa nuunj mpiaru wu dzeti fe yi yine, ne wekiye mpiaru wu dzeti fe Nyɔ yi nuunj yi kwaa ke.

⁴⁵ Kiinj ne ni ne beechi le e mi wu ngii naa ntɔche binje bine bibifi li Baa we-ej li ke. E Mɔɔse wu ne leeki bufii li wu-u, wu tɔchɔɔ binje bini li Baa we-ej.

⁴⁶ E ne tɛ benj li Mɔɔse cheej cheej, ne se benj tɛ li mi-i, kife tɛ tsee kii mi.

⁴⁷ Se nuunj le si ne meej mɔɔ ki benj ke li biee bi tɛ tseki ke, ne gii ne geej ne se benj li fiee fi ntiiti?"

6

Jiso nyee beniinj benchuki betiinu (Maacho 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Lejinj lelu, Jiso dza geej lenchi Libe chi Galilii, geej luwinj lɔɔ. Libe chini be teenyi chi le chi Tiberia.

² Kintutu ki beniinj le banche le wu jinj kife be tɛ nej biee bi doonchi bunɔŋa bwee bi tɛ gii feti li beniinj be chigɔŋ si tɛ wɔnchi be.

³ Jiso bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u dza be yɛɛ be gɛɛŋ be shee li ŋkumɛ-ɛ.

⁴ Tɛ nuuŋ li mfi wulu Tsɔnɔ chi Bɛjuu lɛ chi N'yafuwee tɛ nuuŋ tsɛkɛtsɛkɛ.

⁵ Jiso dza lɔŋ lii, ŋɛŋ si kintutu ki bɛniin lɛ bɛɛ lɛ wuu, bii li Fili laa, “Tɛ gii tɛ geɛŋ tɛ se go biɛ le bɛniin bani ji?”

⁶ Tɛ gii biiti lɛ, mɔnchi Fili bu mɔnchɛ kifɛ wu kibɛɛ tɛ kii fieɛ fi gii fɛ.

⁷ Fili tuu li wuu le, “Bɛnchuki gii fɛɛ nuuŋ tɛ kɔchɛ wu bɛ nuuŋ bɛ go biɛ bi wi mumkpaŋ mumkpaŋ nuuŋ kɛmɛ niin kɛ.”*

⁸ Nwani wu kintutu wumu wu bukoon bwee tɛ nuuŋ le Andolo wu tɛ nuuŋ ŋwaani Simu Pita se tee li wu-u le,

⁹ “Nwan wu nyuŋ wumu wɛ fɛni bɛ tsɛɛ yi bibe le bitinu bɛ nsuun fɛɛtu, se nuuŋ le fini nuuŋ fi ge la bɛ kintutu ki bani bɛniin ŋge ni?”

¹⁰ Jiso se tee le, “Tee yɛɛŋ li bɛniin belu le be shee yɛ fɛkwiin.” Kitɔɔ gii ki nuuŋ fɛ ŋge, be tee le be shee yɛ, bunin kwaa tɛ nuuŋ si bɛnchuki bɛtiinu.

¹¹ Jiso se fi tsɛɛ yi bibe le yɛɛ, nyɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ, gachɛ li bɛniin bɛ tɛ shee yɛ baa li. Tuu fɛ tɛ lɛ bɛ nsuun yɛɛ. Wi kwikwi tɛ kɛmɛ si mwɛ tɛ kɔŋgisi.

¹² Be tɛ ji be fukɛ, tee li bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u le, “Banchɛ yɛɛŋ binke bilu kiin fieɛ fimu ni la li yee li kɛ.”

¹³ Bɛdɛɛni, be banchɛ binke bi tsɛɛ yi bibe le bi bitinu bi tɛ she bɛɛ, bi yiɛ bɛŋkaa yoofi ntɔɔ bɛfɛ.

¹⁴ Le bɛniin belu ŋɛŋ fieɛ fi doonchi bunɔŋa bwee fi tɛ fɛ fini, be tee le, “Wi wuni gbɛŋgɔɔ nuuŋ Ntomfɔŋ wu Nyɔ chɛɛŋ wu tɛ nuuŋ le gii bɛ li nshe yini wɛ.”

¹⁵ Le Jiso ŋɛŋ le bɛniin belu wɛki baa le be kɔɔ wu bɛ bunɔŋa be koke wu li Mfɔŋ wu bee, cheekiyi kaari miri li ŋkumɛ-ɛ nuuŋ fɛ wuu mbiin.

Jiso dɛndɛ li dzɔɔ li liwe (Maacho 14:22-33; Mak 6:45-52)

¹⁶ Le ni nuuŋ lɛ fɛmfo-o, bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u bɔɔ be gɛɛŋ fɛ libɛ-ɛ,

¹⁷ be lɛ lɛ ŋgo-o be bɛchi be lenchi be giinɔŋ Kapanuŋ. Li mfi wɛɛ, lɛkuuŋ tɛ jin kituŋ Jiso mɛɛŋ ki bɛ kɛ fɛ be tɛ nuuŋ kɛ.

* **6:7** Kwa wuni lɛ jɛ yi Griki nuuŋ bɛdanali gii fɛɛ.

¹⁸ Dzɔɔ bɛchi yi dunɔŋi, kifɛ mfieɛ yi tɛɛmi tɛ gii yi keti.

¹⁹ Be tɛ kundi ŋgo be lenchi, le be gɛɛŋ be bo nɛɛ si bɛma bɛtɛtu kɛ bɛnɛɛ, be dza be ŋɛŋ Jiso si denɔŋi li dzɔɔ li liwe bɛɛ li ŋgo-o lichin. Jaan kɔɔ be.

²⁰ Se nuuŋ le, tɛ tee li bee le, “Kiin nɛ ni nɛ chendi kɛ. ɛ mi.”

²¹ Le be woo lɛ, be kɔɔŋgi le be dzɔ wu lɛ ŋgo-o. Le be dza, be taa be ŋɛŋ ɛ ŋgo fɛsi kituŋ li ŋgemɛ yi dzɔɔ li fɛ be tɛ giinɔŋi.

²² Le butuu bo bu woo, bɛniin bɛ tɛ she li libɛ luwin baa kimi le ɛ ŋgo mumkpaŋ wu tuu nuuŋ fɛ, se Jiso ti mɛɛŋ ki lɛ lɛ ŋgo-o bɛ bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u kɛ, bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u dza be gɛɛŋ be bɛ mbiin.

²³ Se nuuŋ le, bɛŋgo bamu tɛ dza kimbe ki Tiberia, be lenchi be bɛ fɛ kintsii ki bɛniin tɛ ji kibe le ki Taa tɛ dzɔ nyɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ kɛɛ lichin.

²⁴ Si bɛniin belu tɛ ŋɛŋ le Jiso tɛ nuuŋ yɛ fɛ kɛ lɛ, kɛ bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u, be lɛ be bɔɔ lɛ bɛŋgo belu, be lenchi be gɛɛŋ Kapanuŋ le be gɛɛŋ be gɔɔŋ Jiso.

Jiso nuuŋ biɛ bi nyɛ ntɛ

²⁵ Le be gɛɛŋ be ŋɛŋ wu luwin lɔɔ, be bii li wuu laa, “Labi, ɔ bɛ fɛni mfi wu la?”

²⁶ Jiso tuu li bee le, “Ntee bɛŋ chɛɛŋ chɛɛŋ le nɛ wɛki yɛ mi nuuŋ kii bieɛ bi doonchi bunɔŋa bwen bi nɛ ŋɛŋ mfeti kɛ. Nɛ wɛki mi nuuŋ kifɛ nɛ tuu nɛ ji tsɛɛ yi bi bibe le bieɛ nɛ fukɛ.

²⁷ Kiin nɛ ni nɛ nindi le nɛ kɛmɛ nuuŋ bijine bi nuuŋ bi bee kɛ. Nime yɛɛŋ nuuŋ le nɛ kɛmɛ bijine bi nuuŋ bi ba bi ni bi nuuŋ lu gɛɛŋ bo bu ntɛ wu kimake-ɛ. Bini nuuŋ bieɛ bi Nwanɛwi gii nyɛ li be-ɛŋ. ɛ wu, wu Nyɔ yi Baa wɛ gɛɛŋ ŋkiki wɛ li wuu le fi doonche le wu bɛŋɔ wu.”

²⁸ Be se bii li wuu laa, “Bieɛ bi tɛ kɛmi le tɛ ni tɛ feti bi se nuuŋ le tɛ feti baa nime chi Nyɔ nuuŋ bi la?”

²⁹ Jiso tuu li bee le, “nime chi Nyɔ chɛɛ chini, nɛ gɛɛ shɛŋ li wi wu wu to-ɔŋ.”

³⁰ Bɛdɛɛni be tuu be bii li wuu laa, “Fieɛ fi doonchi bunɔŋa bwo fi ɔ nuuŋ ɔ fɛ, le tɛ ŋɛŋ se tɛ tuu tɛ gɛɛ shɛŋ li wɛ-ɛ nuuŋ la? Fieɛ fi ɔ nuuŋ ɔ fɛ nuuŋ fi la?”

31 Bɛtaa bɛsɛŋ tɛ ji mana li buka, fi se nuun si bɛ tsɛɛ le, “Tɛ nyɛ bɛ bijinɛ bi dzɛti liboo bɛ ji.”

32 Le bɛ tee lɛ, Jiso se tuu tee li bee le, “Ntee bɛŋ chɛɛŋ chɛɛŋ le tɛ nuun yɛ Mɔɔsɛ wu tɛ nyɛ bɛŋ bijinɛ bi dzɛti liboo kɛ. Ɛ Baa wɛŋ wu nyɛɛ bijinɛ bi chɛɛŋ bi dzɛti liboo.

33 Nɛ ni nɛ kii le bijinɛ bi Nyɔ-ɔ nuun bi shiiti liboo bi nyɛɛ ntɛ li bɛniin bɛ li nsɛ yini-i.”

34 Bɛ se tee li wuu le, “Taa, ɔ nyɛɛ bee bijinɛ bini mfi kwi.”

35 Jiso se tee li bee le, “Ɛ mi bijinɛ bilu bi nyɛɛ ntɛ. Wi wu bɛɛ lɛ mi mwɛ mɛɛŋ yɛ woo dzeɛŋ kɛ. Wi wu gɛɛ shɛŋ li mi-i, ndɔɔŋ wɛ nuun tɛ naa wondɛ kɛ.

36 Se nuun le mi nteeɔ bɛŋ le nɛ nɛŋ baa mi, nɛ faaŋ nɛɛwu shɛŋ li mi-i.

37 Bɛniin bɛchu bɛ Baa wɛŋ nyɛ li mi-i, bɛ gii bɛ ni bɛ bɛɛ lɛ mi-i. Wi wu bɛɛ lɛ mi nuun ntɛ nkooŋ bɛ mwɛ kɛ.

38 Kifɛ mi dza liboo mi mbɛ laaŋkwiin. Mɛɛŋ ki mbɛ kɛ le mɛɛ nuun fieɛ fi nkɔŋgisi kɛ. Mi mbɛ le mɛɛ nuun fieɛ fi wi wu ton mi Kɔŋgisi

39 Se fieɛ fi wi wu ton mi kɔŋgisi nuun fini le, kiin ni nɛɛ mɔɔ nuun wi mumkpan li bɛniin bɛ wu nyɛ li mi-i kɛ, se nuun le ke naa mbuu bɛ li kwe-e li jobɛ chi kimerisɛ.

40 Nɛ kɛɛ le fieɛ fi Baa wɛŋ kɔŋgisi nuun fini, le wi kwikwi wu nɛŋ Nwani, wu gɛɛ shɛŋ li wu-u, gii kɛmɛ ntɛ wu kimakɛ, ngii nse mbuu mwɛ tɛ li kwe-e li jobɛ chi kimerisɛ.”

41 Bɛjuu se bɛchi bɛ nɔŋini kii wu, kifɛ tɛ tee le, ɛ wu bijinɛ bi dza liboo bi bɛ laaŋkwiin.

42 Bɛ tɛ nɔŋini bɛ biiti laa, “Wuni nuun nɛɛ Jiso wu nwanɛ Jɔsɛ ni? Wu tɛ kii nɛɛ tee bee ni ni? Fi geɛŋ dɛɛni fi kwɛŋgi le wu dza nuun liboo?”

43 Jiso se tuu li bee le, “Kiin nɛ ni nɛ nɔŋini bɛŋ bɛŋ kɛ.

44 Wi nuun tɛ bɛ lɛ mi-i, fuki fɛ Baa wɛŋ wu ton mi chee mwɛ le bɛ nsin kɛ. Ngii mbuu mwɛ tɛ li kwe-e li jobɛ chi kimerisɛ-ɛ.

45 Bɛntomfɔŋ bɛ Nyɔ-ɔ tɛ tsɛɛ le, ‘Nyɔ gii yi tifi bɛ bɛchu.’ Bɛdɛɛni wi kwikwi wu woo fieɛ fi Baa wɛŋ tiifi wu kɛɛ, gii bɛ lɛ mi-i.

46 Ntiiti yɛ ni le wi wɛ lu wu saa wu nɛŋ Baa wɛŋ kɛ. Ɛ nɛɛ wu wɛ wu dza fɛ Nyɔ-ɔ kwaa wu saa wu nɛŋ Baa wɛ.

47 Ntee bɛŋ chɛɛŋ chɛɛŋ le, wi wu bɛŋ kɛmɔɔ ntɛ wu kimakɛ kitun.

48 Ɛ mi bijinɛ bi nyɛɛ ntɛ li bɛniin li.

49 Bɛchaa bɛnɛ tɛ ji mana libuka, se nuun le bɛ kwiye nɛɛ.

50 Bijinɛ bini nuun bi dza liboo bi bɛ le, ɛ wi ji bi tɛ kwi kɛ.

51 Ɛ mi wu nuun bijinɛ bi dzɛti liboo bi nyɛɛ ntɛ li bɛniin li. Ɛ wi ji bijinɛ bini, mwɛ ba ni nuun lu mfi kwikwi. Se bijinɛ bi ngii nyɛ li bɛniin bɛ li nsɛ-ɛ le bɛ kɛmɛ ntɛ bini nuun yi yɛŋ.”

52 Bɛjuu se bɛchi bɛ waanini bɛ bɛ, bɛ biiti laa, “Wi wuni gii geɛŋ se nyɛ yi yɛɛ le tɛɛbɛŋ se ji le?”

53 Jiso se kweɛŋ li bee le, “Ntee bɛŋ chɛɛŋ chɛɛŋ le ɛ nɛ mɛɛŋ ki ji yi yi Nwanɛwi kɛ, n'wonu mɔɔ ngɔŋ mee nsin, nɛ tɛ kɛmɛ ntɛ li yi yi nɛɛ kɛ.

54 Wi wu jii nyan yɛɛŋ wu tuu wu won ngɔŋ mɛŋ kɛmɔɔ ntɛ wu kimakɛ. Ngii naa mbuu wu li kwe-e jobɛ chi kimerisɛ,

55 kifɛ nyan yɛɛŋ gbɛŋgi yi nuun nɛɛ bijinɛ, se ngɔŋ mɛŋ gbɛŋgi mɛ nuun fieɛ fi wonɛ.

56 Wi wu ji nyan yɛɛŋ tuu wundi ngɔŋ mɛŋ tsiinɔ li yi yɛɛŋ ntsiin tɛ li yi yɛɛ li.

57 Baa wɛŋ wu ton mi kɛmi ntɛ, nse nkɛmi ntɛ kii Baa wɛŋ. Bɛdɛɛni wi wu jii nyan yɛɛŋ gii kɛmɛ tɛ ntɛ kii mi.

58 Bijinɛ bini nuun bi dza liboo bi bɛ. Bi nuun yɛ si bi bɛchaa tɛ ji bɛ tuu bɛ kwiye biɛɛ kɛ. Wi wu jii bijinɛ bini gii ba ni nuun lu mfi kwi.”

59 Bieɛ bini nuun bi Jiso tɛ tiiti mfi wu tɛ tiifi bɛniin li yih yi nɛkɛ li Nyɔ-ɔ Kapanun.

Bɛniin bɛ Jiso-o bɛ kintutu kinɔŋa-a goon lijɛ

60 Le bɛniin bɛ Jiso-o bɛ kintutu nɛ woo ntiifɛ wuni ni bɛ tee le, “Wuni n'yɔru tɛmɔɔ ngɛ! Ɛ noo wu nuun bɛŋ wuni n'yɔru?”

61 Jiso kɛɛ le bɛniin bee bɛ kintutu-u nɔŋini baa bebe kii n'yɔru wulu, bieɛ bii li bee laa, “Fieɛ fi mi n'yɔ fini sɛɛsɛ shɛŋ yinɛ ni?”

62 Ɛ fi nuun lɛ, nɛ gii nɛ geɛŋ mfi wu nɛ nɛŋ Nwanɛwi wu karisi yɛki fɛ tɛ saa nuun nkosi?

⁶³ Fiana yi Nyɔ nuun fiee fi nyɛ ntse. Nyan yi bwin kemi ye fiee fi yi gii ke. Tefe chi mi n'yo li be-en nuun Fiana, tuu nuun ntse.

⁶⁴ Se nuun le ben bamu baa lu be mɛɛn ki been tefe chilu ke." Jiso tɛ yeti ni kife tɛ kii kitun fɛ mbɛɛchɛ beniin be mɛɛn ki gɛɛ ke shɛn li wu-u ke, kii tɛ wi wu gii kabɛ wu.

⁶⁵ Tuu tee li bee le, "E nɛɛ fiee fi mbee nsaa mi ntee kitun li be-en le, nuun wi tɛ bɛ li mi-i fuki fɛ Baa wɛn nyɛ dze li wu sin ke."

⁶⁶ Lɛjin lɛlu, beniin bee bɛ kintutu kinɔŋa se tuu be goon lijn, be faan ndendɛ bɛ wu.

⁶⁷ Jiso se dza bii li bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u bɛ yoofi ntso bɛfɛ baa laa, "Ben tɛ nɛ kɔŋgisi le nɛ gɛɛn ni?"

⁶⁸ Simu Pita tuu li wuu le, "Taa, tɛ giingɪ lɛ noo li. E wɛ wu kemi n'yoru wu nyɛ ntse wu kimake,

⁶⁹ tɛ ben tɛ tuu tɛ kii le e wɛ wi wu Wuuti wu dza fɛ Nyɔ wɛ-ɛ."

⁷⁰ Jiso tee li bee le, "E nɛɛ mi wu ntsaa ben bɛ yoofi ntso bɛfɛ bani ni? Se nuun le, wumu li be-en linti wɛ kinɔŋkundi."

⁷¹ Jiso tɛ tiiti lɛ nuun kii Judas wu nwanɛ Simu Iskaliyo. Tɛ nuun li kintutu ki bɔɔŋ bee bɛ yoofi ntso bɛfɛ baa, se tɛ gii nuun wu, wu tɛ nuun le gii dɛndɛ kabɛ Jiso.

7

Jiso yɛɛ Jerosaleŋ fɛ Tsɔnɔ chi Bigɔnu-u

¹ Lɛjin lɛlu Jiso ba tuu dɛŋgi nɛɛ nuun kimbe ki Galilii. Tɛ mɛɛn ki tuu ke le gɛɛn Judiya ke, kife Bejuu tɛ wɛki le be wo wu.

² Mfi wu Tsɔnɔ chi Bejuu lɛ chi be tɛ teenyi le Tsɔnɔ chi Bigɔnu-u tɛ bɛɛ tsɛkɛtsɛkɛ.

³ Benwaani Jiso se tee li wuu le, "Dzatse feni ɔ gɛɛn Judiya ke beniin bo bɛ kintutu-u se nɛn nimɛ chi ɔ nindi.

⁴ E wi nindi nimɛ wɛki le beniin kɛɛ wu, tɛ tuu le ni nindi nyimi bu nyime ke. Si ɔ feti bieɛ bini ni, gɛnɛ ɔ doonche yi ya li kwɛɛn li."

⁵ Benwaani belu tɛ tiiti lɛ kife be tɛ mɛɛn mɔɔ ki gɛɛ ke fibee shɛn li wuu ke.

⁶ Jiso se tuu li bee le, "Mfi wɛn mɛɛnɔ saa ki kɔchɛ ke. Li be-en, mfi wunɛ wɛ e wu kɔchɛ kitun.

⁷ Beniin bɛ li nshe yini nuun tɛ baanɛ ben ke. Se nuun le, be baanini baa mi kife ntiitɔɔ li bee le bingɛ bi bee bieɛ bibifi.

⁸ Yɛɛ yɛɛn finɛ nɛ gɛɛn fɛ Tsɔnɔ-ɔ. Nuun ntɛ n'yɛɛ fe ke, kife mfi wɛn mɛɛnɔ saa ki bɛ ke le kɔchɛ ke."

⁹ Si tɛ tee lɛ, she fiee Galilii.

¹⁰ Se nuun le, mfi wu benwaani tɛ yɛɛ fɛ Tsɔnɔ chilu-u, se she yɛɛ tɛ fe. Si tɛ yɛki lɛ, tɛ mɛɛn ki yɛɛ ke le beniin ni be nɛŋgi wu ke, tɛ yɛɛ fiee nuun lɛ munyiikɔɔ li.

¹¹ Tɛ nuun e Bejuu tɛ bechi be wɛki wu fɛ Tsɔnɔ chilu-u be biiti laa, "Gbɛngi nuun fɛn le?"

¹² Beniin dza be tuu be tsuundi kii wu nɛ. Bamu se piɛti le, "E wu wi wu dzeɛn." Bamu kaasi yi le, "Yɛngi bɛ beniin bu yɛnɔ."

¹³ Se nuun le wi tɛ nuun ye lu wu tiiti kii wu gbanaa ke, kife be tɛ chɛndi bikoo bi Bejuu lɛ.

Jiso tifi beniin fɛ tsɔnɔ-ɔ

¹⁴ Le jo yi tsɔnɔ tuu yi gatɛ kintikinti, Jiso se gɛɛn lɛ li yih yi muntofi-i bechi tiifi beniin.

¹⁵ Le bikoo bi Bejuu lɛ tuu bi woo be kemɛ chɛnɛ, be tamaa laa, "Wi wuni gɛɛn wu kii bieɛ ni, nlaanche wuu saa wu laanche Kinwaati ki Nyɔ-ɔ nsin."

¹⁶ Jiso se tuu dza tee le, "Ntiife wu ntiifi wuni nuun ye wɛn ke. E wu wi wu ton mi.

¹⁷ E wi wɛki le ni feti nuun fiee fi Nyɔ kɔŋgisi, mwɛ gii kɛɛ laa ntiife wuni dzeti nuun fɛ Nyɔ-ɔ, mɔɔ ntiifi li bunga bwen le.

¹⁸ Wi wu yeti li bunga bwee li ti wɛki bukoon bu nɔŋa nuun li yi yee li. Se nuun le, wi wu wɛki bukoon bu nɔŋa nuun bu wi wu ton wu ti nuun wi wu chɛɛn, binseɛ se tɛ nuun li yi yee li ke.

¹⁹ Mɔɔsɛ tɛ mɛɛn ki nyɛ ke benchi li be-en ni? Se nuun le, wi wumu nuun ye li be-en linti wu kichi benchi belu ke! Nɛ wɛki le nɛ wo mi kii la?"

²⁰ Beniin belu se tuu li wuu le, "ɔ kemɔɔ benchindaa bɛ Kinɔŋkundi-i li wɛ-ɛ bwin. Wi wu wɛki le wo wɛ nuun noo?"

²¹ Jiso se tee li bee le, "Ntɛ mfɛ nimɛ chimunkpan, nɛ tɛwa li chi-i.

²² Mɔɔsɛ tɛ nyɛ nchi le nɛ ni nɛ sɛɛti dzoo. E nchi wuni tɛ butiyɛ mɔɔ li Mɔɔsɛ-ɛ ke. Tɛ

bo nuun li bechaa bene. Ne se biece ne seeti boon dzoo maa nuun jobe chi beshiinshi.

²³ E be ti seeti wi dzoo jobe chi beshiinshi kii be ni biifi nchi wu Maa, ne se lochi be mi le ntuu mfe wi wu temi jobe chi beshiinshi ni?

²⁴ Kiin ne ni ne seki nsa ne sondini ntawu le lenti le ne nen nsin ke. Ne seki le dze yi tsaan li.”

Beniin mɛnɛ laa Jiso nuun kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache le

²⁵ Beniin be Jerosalen bamu se tuu be dza be biiti laa, “Wuni nuun nee wi wu be weki le be wo we ni?”

²⁶ Biche yeen ne nen wuun wu feni, yetoo gbanaa, wi ntusu fiee li wuu nsin. Fi nuun le bikoo bi kwɛɛn le bee bi kee le wi wuni nuun nee Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache ni?

²⁷ Se nuun le, tɛ kii baa fe wi wuni dza fe. Mfi wu Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache gii ki be nuun wi tɛ naa kee fe ki dza fe ke.”

²⁸ Se nuun le Jiso tuu tifi beniin li yih yi muntofi-i, dzɛngi lewe nge le, “Ne kii baa mi, ne kii tɛ fe mi dza fe? Se nuun le, mɛɛn ki mbɛ ke feni li bunɔa bwe-en ke. Wi wu ton mi nuun wi wu cheɛn, ne se kii ye wu ke.”

²⁹ Nkiiɔ wu kife ntɛ ndza fe wu-u, e wu wu se tɛ ton mi.”

³⁰ Si tɛ yɔ le, beniin bamu se tuu be weki le be koo wu. Se nuun le, wi tɛ mɛɛn ki ko-on li wuu ke, kife mfi we tɛ mɛɛn ki kooche ke.

³¹ Se nuun le, beniin be nge se gee shɛn li wuu be tuu be biiti laa, “Mfi wu Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache naa bee loo, ki gii naa ki fe biece bi doonchi bunɔa bu Nyɔ-yeki bi wi wuni fe kitun bini ni?”

Be ton beniin be nchi-i le be gee be koo Jiso

³² Le Befarasii tuu be woo si kintutu ki beniin le tsuundi kii Jiso, bete muntofi be nɔa be nɔa ton beniin be nchi-i le be gee be koo wu.

³³ Le be gee, Jiso se tee le, “Ngii nuun teeɛɛn nee li mfi niin li, se ntuu nkaari nto lijɛn fe wi wu tɛ ton mi-i.

³⁴ Ne gii ne she ne goon mi ni, ne tɛ nen mi ke. Fe ngiingi nuun ne tɛ naa be fe ke.”

³⁵ Bejuu yɔ li yih yi bee laa, “Wi wuni weki le gee nuun feɛn fe teeɛɛn gii tɛ naa tɛ goon wu, tɛ tɛ nen wu ke? Weki le gee li

biton bi beniin beɛn tɛ saange be gee be tsiin le gee ni tiifi beniin be biton bilu ni?

³⁶ Fiee fi tiiti le, ‘Ne gii naa ne goon mi ne tɛ nen mi ke, maa fe ngiingi nuun ne tɛ naa le ne be fe ke,’ tiiti le fi nuun le la?”

Jiso kaache beniin be dzoo yi nyee ntse

³⁷ Tɛ nuun jobe chi Tsɔnɔ chi kimɛrise-e chi tɛ nuun jobe chi Tsɔnɔ-chilu chi nɔa, Jiso dza len we dzan lewe nge le, “E ndoon wonde li wi-i, mwe be fe mi-i won fiee.

³⁸ Wi wu gee shɛn li mi-i mwe gii ni nuun ne si Kinwaati ki Nyɔ-yeki ki tiiti le, ‘Dzoo yi nyee ntse gii naa yi ni yi buti li shɛn yee li yi beki ni kukukuku.’ ”

³⁹ Fini nuun fiee fi Jiso tɛ tiiti nuun kii Fiana yi beniin be tɛ gee shɛn li wuu gii naa be kemɛ. Tɛ nuun li mfi wuni be mɛɛn saa ki nyee Fiana yilu li bee ke, kife Jiso tɛ nuun be mɛɛn saa ki yeeke ke wu le le li bunɔa bwee li ke.

Beniin gate kii Jiso

⁴⁰ Beniin woo fiee fi Jiso tɛ tee fini, bamu tee le, “Wi wuni gbɛngoo nuun Ntomfon wu Nyɔ-wɛ.”

⁴¹ Bamu tee le, “Wuni nuun Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache.” Se nuun le, bamu bii fibee laa, “Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache tɛ kemɛ le ki bo nuun Galilii ni?”

⁴² Maa Kinwaati ki Nyɔ-yeki tee nee le Kinsofu kilu gii naa ki bo tɛ nuun le kini ki Mfon Daafi-i, li kiton ki Betelehen, ki nuun kiton ki Daafi-i ni?”

⁴³ Si beniin tɛ tee le, buga se biece bu be le bee lenti kii Jiso.

⁴⁴ Beniin bamu se tuu be weki le be koo wu, bedɛɛni, wi se ti mɛɛn ki kon li wuu ke.

Bikoo bi Bejuu le faan Jiso

⁴⁵ Beniin be nchi-i baa dza be kaari be to lijɛn fe bete muntofi be nɔa be nɔa maa Befarasii baa, be se bii li beniin be nchi-i belu laa, “Ne mɛɛn ki be ke be wu ke kii la?”

⁴⁶ Beniin be nchi-i belu se tuu li bee le, “Wi mɛɛn saa ke le ni yeti si wi wuni ke.”

⁴⁷ Befarasii bii li bee laa, “Wu geeɛn tɛ wu yeen maa be ben tɛ ni?”

⁴⁸ Ne nen bikoo bi kwɛɛn le, ke Befarasii be gee shɛn li wu ni?

⁴⁹ E kintutu kini kwaa ki kii ye nchi wu Nyɔ-yeke. Bubiɛɛ bwɛɛ fe be fa.”

⁵⁰ Nikodemu wu tɛ nuuŋ wi wu kintutu ki Befarasii, wu tɛ gɛɛŋ jobɛ chimu ŋɛŋ Jiso wɛ tɛ nuuŋ fe. Bii li bee laa,

⁵¹ “Nchi wusɛŋ bɛŋɔ le bɛ sondɛ nsa wu wi fuki fɛ bɛ saa bɛ yikɛ bɛ woo fiee fi wu kweenŋ nsinŋ ni?”

⁵² Be se bii li wuu laa, “Ɔ dza tɛ Galilii ni? Bichɛ lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ bujɔŋ ɔ gii ɔ ŋɛŋ le, nuuŋ ntomfɔŋ wu Nyɔ-ɔ wumu tɛ naa bo Galilii kɛ.”

⁵³* Be dza mumkpaŋ mumkpaŋ be giingɪ li bɛla bɛ bee.

8

Bɛ bɛ bɛ kwɛɛŋ wumu lɛ Jiso-o ɛ bɛ kɔɔ wu le jiiɔ bukwɛɛ

¹ Jiso dza yɛɛ fiee nuuŋ li Nkumɛ wu Biti bi Oli-if.

² Butuu bo bu woo, se tuu kaari gɛɛŋ fɛ yih yi muntofi-i. Beniin bɛchu banchɛ li wuu lichinŋ, se shee fɛkwiinŋ tiifi bɛ.

³ Beniin bɛ tiifi benchi mɔɔ Befarasii dza bɛ bɛ bɛ kwɛɛŋ wumu ɛ bɛ tɛ kɔɔ wu gimi bɛ nyumɛ wumu. Si bɛ tɛ bɛ bɛ wu lɛ, bɛ leeki wu limfwe,

⁴ bɛ tee li Jiso-o le, “Wi wu ntiifɛ, kwɛɛŋ wuni wɛ ɛ bɛ kɔɔ wu gimi bɛ nyumɛ wumu.

⁵ Lɛ benchi-i, Mɔɔsɛ tɛ tee le wuni kwɛɛŋ bɛ gii bɛ tomɛ wu bɛ ta butomɛ kwi. Ɔ tee fio le la?”

⁶ Be tɛ feti lɛ bɛ teeki Jiso bu teekɛ le fimfɛ bɛ jɛ bɛ se kɛmɛ fiee fi bɛ gii bɛ kɔɔ wu li fi-i. Se nuuŋ le, Jiso tɛ guumɛ tɛki fiee fɛkwiinŋ bɛ kwanŋ.

⁷ Be ba nɛɛ bɛ lemi fe bɛ fiengisi wu. Se dza lenŋ we tee li bee le, “Ɛ wi nuuŋ lu li be-ɛŋ linti wu kɛmi yɛ bubieɛ kɛ, saa nuuŋ wi wu ŋkosi wu gii tonŋ kwɛɛŋ wuni bɛ tɛtɛ.”

⁸ Si Jiso tɛ tee lɛ, tuu kaari guumɛ tɛki fiee fɛkwiinŋ bɛ kwanŋ.

⁹ Le bɛ woo fiee fi Jiso tee, bɛ bɛchi bɛ saangini mumkpaŋ mumkpaŋ mbɛɛchɛ li bɛkaanŋ li. Be saangɛ, se shɛ nɛɛ kwɛɛŋ wɛ kwaa lemi fe bee Jiso.

¹⁰ Jiso kaari lenŋ we, bii li kwɛɛŋ wɛɛ laa, “Kwɛɛŋ, bɛ fɛŋ? Wi mɛɛŋ ki nuuŋ kɛ lu wu tee le ɔ kɛmi nɛɛ le ɔ kwi kɛ ni?”

¹¹ Se tuu le, “Wi mɛɛŋɔ ki nuuŋ kɛ lu kɛ, Taa.” Jiso bieɛ tee le, “Nuuŋ ntɛ ntee tɛ le ɔ

kɛmi le ɔ kwi kɛ. Ɔ giingɪ, bɛdɛɛni kiinŋ ɔ ni tuu ɔ fɛ bibifi kɛ.”

Jiso nuuŋ Kin'wofu ki li nshe yini-i

¹² Jiso tuu kweenŋ li beniin bɛlu-u le, “Ɛ mi kin'wofu ki li nshe yini-i. Mɔɔ nuuŋ noo wu biki mi le, nuuŋ tɛ naa le ni dengi li kijibɛ-ɛ kɛ. Gii ni kɛmi kin'wofu ki nyɛɛ ntɛɛ li beniin li.”

¹³ Befarasii se tee li wuu le, “Ɔ lemɔɔ lɛ nsa lejinŋ kii kikoo ko. Fiee fi ɔ tiiti kɔchini yɛ kɛ.”

¹⁴ Jiso tuu li bee le, “Mɔɔ nuuŋ le nlemɔɔ lejinŋ lɛ nsa-a fɛ kikoo ke-ɛŋ, kɛ fiee fi ntiiti kɔchini fieɛ, kifɛ ŋkii fɛ mi ndza fe, ŋkii tɛ fɛ ŋgiingɪ fe. Se nuuŋ le nɛ kii yɛ fɛ mi ndza mɔɔ fɛ ŋgiingɪ fe kɛ.

¹⁵ Nɛ sɛki baa beniinŋ si beniinŋ bɛ bɔ. Nti nseki yɛ fiɛŋ wi kɛ.

¹⁶ Se nuuŋ le, ɛ nuuŋ le nsekoɔ wi, kɛ nsekoɔ lɛ dze yi tsaanŋ li, kifɛ nseki yɛ mi mbiinŋ kɛ. Nsekoɔ tɛɛ Baa wɛŋ wu tonŋ mi.

¹⁷ Lɛ kinwaati kinɛ ki benchi-i, bɛ tsɛɛ baa le, ɛ beniin lemi lɛ nsa jinŋ bɛfɛ, kɛ chɛɛŋ.

¹⁸ Nlemi lɛ nsa jinŋ kii kikoo kɛŋ, Baa wɛŋ wu tonŋ mi lemi tɛ lɛ nsa wɛ-ɛŋ lejinŋ.”

¹⁹ Be se bii li wuu laa, “Baa wa nuuŋ fɛŋ?” Jiso tuu le, “Nɛ kii yɛ mi, kɛ Baa wɛŋ kɛ. Bee le nɛ ni nɛ kii mi, bee nɛ kii tɛ Baa wɛŋ.”

²⁰ Jiso tɛ tiiti bieɛ bini ɛ tɛ tiifi beniinŋ li yih yi muntofi-i lichinŋ fɛ kintsii ki bɛ tɛ shiinŋ bɛ nyɛɛ kwa fe li yih yi muntofi-i. Se nuuŋ le, wi ti mɛɛŋ wu ki kɔɔ kɛ, kifɛ mfi we ti mɛɛŋ ki kɔchɛ kɛ.

Jiso doonchɛ le wu dza liboo

²¹ Jiso tuu tee li bee le, “Ngiingɔɔ, nɛ gii nɛ shɛ nɛ gɔɔŋ mi nɛ kwiye li bibifi binɛ-ɛ. Fɛ ŋgiingɪ fe, nuuŋ nɛ tɛ bɛ fe kɛ.”

²² Bejuu se bii laa, “Gii wo yi yee ni, se tiiti le fɛ giingɪ nuuŋ tɛɛbɛŋ tɛ tɛ bɛ fe kɛ?”

²³ Jiso tee li bee le, “Nɛ dza laanŋkwiinŋ, mi dza fiɛŋ liboo. Nɛ nuuŋ beniinŋ bɛ li kwɛɛŋ wuni-i. Nnuuŋ yɛ wi wu li kwɛɛŋ wuni-i kɛ.

²⁴ Mi nteeɔ bɛŋ le nɛ gii nɛ kwiye li bibifi binɛ-ɛ linti. Nɛ kɛɛ le nɛ gii nɛ kwiye li bibifi binɛ-ɛ fɛ nɛ mɛɛŋ ki bɛŋ kɛ le ɛ mi wulu kɛ.”

* 7:53 Nɛɛ binwaati bi fichi bimu ŋge kɛmi yɛ binga bi 7:53-8:11 kɛ.

²⁵ Be se bii li wuu laa, “Ɛ wɛ noo?” Jiso tuu le, “Nnuun wi wu ntuu tiiti kii wu li be-en ƒɛ mbɛɛchɛ wɛ.

²⁶ Nkɛmɔɔ bieɛ nge bi nuun ntee kii beɲ mɔɔ bieɛ nge bi nuun nsaa beɲ lu. Se nuun le, nnuun nte mfɛ lɛ kɛ, wi wu toɲ mi, nuun wi wu chɛɛɲ. Fiee fi ntiiti li nshe yini-i nuun fi mi ŋ'woo li wuu.”

²⁷ Si tɛ tee lɛ, be ti mɛɛɲ ki kɛɛ kɛ le tiiti li bee nuun kii Baa we kɛ.

²⁸ Nɛɛ lɛ, Jiso se tee li bee le, “Mfi wu nɛ shiɲɛ Nwanɛwi liwe, nɛ se kɛɛ le ɛ mi wulu, mɔɔ le mfeti yɛ fiee fimu li bunɲa bwe-en kɛ, le ntiiti ni nuun si Baa wɛɲ tifi mi.

²⁹ Wi wu toɲ mi wɛ bɛ mi. Mɛɛɲɔ ki chine kɛ mi le ni nuun mi mbiɲ kɛ, kifɛ nti mfeti bieɛ mfi kwi nuun bi dzeɛɲ ƒɛ wu-u.”

³⁰ Si Jiso tɛ tee bieɛ bini ni, beɲiɲ nge gɛɛ shɛɲ li wu-u.

Chɛɛɲ busi beɲiɲ li bumfa-a

³¹ Jiso se tee nuun li Bejuu bɛ tɛ gɛɛ shɛɲ li wuu le, “Ɛ nɛ ba nɛ lemi li jɛ yɛ-ɛɲ, nɛ ni nɛ nuun beɲiɲ beɲ bɛ chɛɛɲ bɛ kintutu-u,

³² nɛ gii nɛ kɛɛ chɛɛɲ, chɛɛɲ wulu wu se ƒɛ nɛ bo li bumfa-a.”

³³ Be tuu li wuu le, “Tɛ nuun kini ki Abraha-aɲ, tɛ ti mɛɛɲ baa mɔɔ saa ki nuun kɛ bɛmfa li tsan yi wumu-u kɛ. Fi geen fi ɔ tuu tiiti le tɛ gii tɛ bo li bumfa-a?”

³⁴ Jiso tuu li bee le, “Ntiitɔɔ beɲ chɛɛɲ chɛɛɲ le wi kwikwi wu feti bibifi nuun mfwa wu bibifi.

³⁵ Mfwa nuun tɛ ba le ni nuun ŋwanɛ yih yi nuun lu mfi kwi kɛ. Ɛ ŋwanɛ yih kwaa wu ti bɛɛ ba ŋwanɛ yih mfi kwi.

³⁶ Bɛdɛɛni, ɛ Nwan buu beɲ li bumfa-a, kɛ nɛ gbɛɛɲ baa nɛ bo li buu chɛɛɲ.

³⁷ Nkiiɔ nɛɛ le nɛ nuun kini ki Abraha-aɲ, se nuun le, nɛ wɛki baa nɛɛ le nɛ wo mi kifɛ jɛ yɛɲ kɛmi yɛ kintsii li yi yinɛ-ɛ kɛ.

³⁸ Ntiitɔɔ nuun fiee fi ŋɲgi li Baa wɛ-ɛɲ, nɛ se feti finɛ tɛ nuun fiee fi nɛ woo li chaa wunɛ-ɛ.”

³⁹ Be se tuu li wuu le, “Baa wusɛɲ nuun Abrahan.” Jiso tee li bee le, “Ɛ nɛ tɛ nuun bɔɔɲ bɛ Abraha-aɲ, kɛ bee nuun nɛ feti fiee fi Abrahan tɛ feti.

⁴⁰ Nnuun wi wu teeɔ beɲ chɛɛɲ wu mi ŋ'woo li Nyɔɔ. Se nuun le, nɛ se wɛki baa le

nɛ wo mi dɛɛni, fini nuun yɛ fiee fi Abrahan tɛ feti kɛ.

⁴¹ Nɛ feti baa nuun fiee fi baa wunɛ feti.” Be tee li wuu le, “Tɛ nuun yɛ bɔɔɲ bɛ bɛ bie kwiɲ kɛ. Tɛ kɛmi Baa wusɛɲ mumkpan, wu nuun Nyɔɔ.”

⁴² Jiso tee li bee le, “Ɛ Nyɔɔ bee yi nuun baa wunɛ, bee nɛ kɔɲgisi mi, kifɛ mi ndza nuun ƒɛ Nyɔɔ mi nse mbɛ. Mɛɛɲɔ ki mbɛ kɛ ƒɛni li bunɲa bwe-en kɛ. Ɛ yi yi toɲ mi.

⁴³ Fi geen fi nɛ mɛɛɲ ki woo kɛ fiee fi ntiiti kɛ? Fi ƒieɛ nɛɛ kifɛ nɛ kɔɲgisi yɛ le nɛ woo jɛ yɛɲ kɛ ni?

⁴⁴ Nɛ nuun bɔɔɲ bɛ chaa wunɛ wu Kɲkundi-i, fiee fi nɛ kɔɲgisi nuun le nɛ ƒɛ fiee fi chaa wunɛ wɛki. Tɛ nuun wi wu woyi beɲiɲ ƒɛ mbɛɛchɛ. Kɛmi yɛ fiee fi ƒɛɛ bɛ chɛɛɲ kɛ, kifɛ chɛɛɲ nuun yɛ li wuu kɛ dududu. Mfi wu yɛɲgi binɛɛ tiiti nɛɛ si kinge kee ti nuun, kifɛ ti nuun wi wu binɛɛ tuu nuun tɛ binɛɛ.

⁴⁵ Se nuun le, ntiitɔɔ ƒieɲ nuun chɛɛɲ, ƒieɛ fiee fi nɛ mɛɛɲ baa ki beɲ kɛ mi kɛ.

⁴⁶ Ɛ noo li be-en linti wu nuun doonche bibifi bi mi mfɛ? Si fiee fi ntiiti li be-en nuun chɛɛɲ, fi ge la fi nɛ mɛɛɲ ki beɲ kɛ mi kɛ?

⁴⁷ Wi wu nuun wi wu Nyɔɔ ti wuki jɛ yi Nyɔɔ. Fiee fi nɛ ti wuki yɛ jɛ yi Nyɔɔ nuun kifɛ nɛ nuun yɛ beɲiɲ bɛ Nyɔɔ kɛ.”

Jiso tɛ saa nuun lu Abrahan se naa nuun lu

⁴⁸ Bejuu se tee li Jiso le, “Tɛ bee tɛ mɛɛɲ ki tee kɛ chɛɛɲ le ɔ nuun wi wu Samaaria bɔɔɲ bɛ Kɲkundi-i se nuun li wɛ-ɛ ni?”

⁴⁹ Jiso tuu li bee le, “Nchindaa wu Kɲkundi nuun yɛ li mi-i kɛ. Nguundi ƒieɲ nuun Baa wɛɲ, bɛdɛɛni nɛ se guundi yɛ mi kɛ.

⁵⁰ Fi nuun yɛ le ŋ'wɛkɔɔ bukoon bu nɔɲa li yi yɛɲ. Wi wɛ lu mumkpan wu wɛki bu, ɛ wu wu sondini bɛnsa.

⁵¹ Ntiitɔɔ beɲ chɛɛɲ chɛɛɲ le ɛ wi wuki jɛ yɛɛɲ, tɛ naa woo kintsi ki kwe-e kɛ.”

⁵² Bejuu tee li wuu le, “Tɛ kɛɛ baa dɛɛni le bɔɔɲ bɛ Kɲkundi-i baa li wɛ-ɛ. Abrahan tɛ kwi, bɛntomfɔɲ bɛ Nyɔɔ kwiye tɛ, ɔ se kwɛɲgi le wi wu wuki jɛ ya, tɛ naa woo kintsi ki kwe-e kɛ.

⁵³ Ɔ yeki taa wusen wu Abrahan wu tɛ kwi, ɔ yeki bentomfɔŋ bɛ Nyɔ-ɔ bɛ tɛ kwiye tɛ ni? Ɔ gbɛŋgi ɔ beechi le ɔ nuun la?”

⁵⁴ Jiso tuu le, “Ɛ ntsakisi yi yɛɛŋ, kɛ fi fiɛɛ nuun yee. Ɛ Baa wɛŋ wu tsakisi mi, se nuun wu wu nɛ kwɛŋgi le ɛ wu Nyɔ-ɔ yinɛ.

⁵⁵ Se nuun le, nɛ kii yɛ yi kɛ. Ɛ nɛɛ mi kwaa wu ŋkii yi. Ɛ mi ndza mi ntee le ŋkii yɛ yi kɛ, kɛ mi wɛ nuun wi wu binseɛ si bɛŋ. Se nuun le, si fi nuun ni, ŋkii yi, ŋ'wuki jɛ ye.

⁵⁶ Baa wunɛ wu Abrahan tɛ nɛki le gii ŋɛŋ jo yɛŋ. Tɛ ŋɛŋ, se nɛɛɛ.”

⁵⁷ Bejuu se dzake be bɛchi be tiiti le, “Ɔ mɛɛŋɔ ki bo kɛ biya mbaanshin kɛ, ɔ se tiiti le ɔ tɛ ŋɛŋ Abrahan ni?”

⁵⁸ Jiso tuu li bee le, “Ntee bɛŋ chɛɛŋ chɛɛŋ le, fɛ Abrahan tɛ nuun, nnuun.”*

⁵⁹ Le be woo lɛ, be se kwachɛ ta le be tomɛ Jiso lu. Jiso wɛŋ bo li yih yi muntofi-i.

9

Jiso gwiye lii yi wi wu bɛ tɛ biɛ mwɛ bo kinyɛɛ

¹ Le Jiso tuu dza ni dengi, ŋɛŋ nyun wumu ɛ bɛ tɛ biɛ wu nuun kinyɛɛ.

² Bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u bii li wuu laa, “Labai, ɛ noo wu tɛ fɛ bubieɛ wi wuni se nuun kinyɛɛ? Ɛ wu wu tɛ fɛ, mɔɔ tee bee ni le?”

³ Jiso se tuu li bee le, “Fi nuun yɛ le wi wuni tɛ fɛ bubieɛ kɛ ni bee tee kɛ. Bɛ tɛ biɛ wu lɛ le nime chi Nyɔ-ɔ doonchɛ yi yi chi li wuu bwin.

⁴ Tɛɛbɛŋ kɛmi le tɛ nin nime chi wi wu ton mi mɛɛŋ fɛnsaan. Kijibɛ bɛɛ kɛɛ nuun mfi wu wi nuun tɛ nin fieɛ kɛ.

⁵ Nɛnu mbochu mɔɔ nuun li mfi wu la le si nuun si li nshe yini-i, ɛ mi kin'wofu ki li nshe yini-i.”

⁶ Si Jiso tɛ yɔ n'yɔru wuni ni, kwiye budii fekwiin, tɔ bɛ nshe kuse wi wulu li lii,

⁷ se tee li wuu le, “Gɛnɛ ɔ tsootɛ lɛ Kindundu ki Silon.” (Bukoon bu Silon nuun le, “Bɛ ton.”) Se gɛɛŋ tsootɛ, kaarisi bɛɛ ŋɛŋgi bieɛ kitun.

⁸ Beniin bɛ tɛ tsiin li wuu lichin mɔɔ beniin bɛ tɛ shiin be ŋɛŋgi wu si wi wu munlɛɛkɔɔ be tɛ tamaa laa, “Wuni nuun nɛɛ wi wu tuu shiin shiiti lɛki bieɛ wɛ nɛɛ ni?”

⁹ Bamu tɛ tiiti le, “Ɛ wu.” Bamu le, “Aay, bosinɔɔ bu bosinɛ.” Wi wulu kibɛɛ se tee le, “Ɛ mi wulu.”

¹⁰ Se nuun le, be se bii li wu laa, “Lii ya se geen yi gwiye?”

¹¹ Tuu le, “Wi wu bɛ teenyi le Jiso bee wu tɔ nshe wu kuse mi li lii li, wu tee li mi-i le, ŋɛɛŋ ntsootɛ lɛ dzɔɔ yi Silo-on. Mi nse ŋɛɛŋ mi ntsootɛ, lii yɛɛŋ se gwiye.”

¹² Be bii li wuu laa, “Nuun fɛŋ?” Se tuu le, “Ŋkii yɛ kɛ.”

Buga bɛ lɛ Befarasii lenti kii Jiso

¹³ Be tɛ dza be dzɔ wi wu tɛ shiin nuun kinyɛɛ wɛ, be gɛɛŋ bɛ wu fɛ Befarasii.

¹⁴ Jiso tɛ tɔ nshe tuu gwiye lii yi wi wɛ nuun jobɛ chi beshiinshi.

¹⁵ Befarasii baa tuu be bii li wi wulu-u si fi bee fi ka lii yee se gwiye. Se tee li bee le, “Bee kuse lii yɛŋ bɛ nshe, mi ŋɛɛŋ mi ntsootɛ mi nse mbɛchi ŋɛŋgi bieɛ.”

¹⁶ Befarasii bamu tee le, “Wi wuni mɛɛŋɔ ki dza kɛ fɛ Nyɔ-ɔ kɛ, kifɛ nindɔɔ jobɛ chi beshiinshi.” Bamu tee fibee le, “Ɛ nuun le wi feti bieɛ bibifi, geen se ni feti ŋwaani bieɛ bi doonchi bunɔŋa bu Nyɔ-ɔ bini?” Buga se bɛ lɛ bee lenti.

¹⁷ Be tuu be kaari be bii li wi wɛ laa, “Ɔ tee fio le la kii wi wulu si bee gwiye lii ya lɛ?” Tuu le, “Wi wulu nuun ntomfɔŋ wu Nyɔ.”

¹⁸ Bejuu ti mɛɛŋ ki bɛŋ kɛ le wi wulu tɛ shiin nuun kinyɛɛ bɛ se gwiye lii yee kɛ, be dɛndɛ be teen ni bee tee, be bɛ.

¹⁹ Be se bii li bee laa, “Wuni nuun nɛɛ ŋwane nɛ wu nɛ kwɛŋgi le nɛ tɛ biɛ wu bo kinyɛɛ wɛ ni? Fi geen se tuu ŋɛŋgi bieɛ dɛɛni?”

²⁰ Ni bee tee tuu le, “Tɛ kii baa bujɔŋ le wuni nuun ŋwane sɛŋ wu tɛ tɛ biɛ nuun kinyɛɛ wɛ.

²¹ Se nuun le, si fi dɛndɛ se ŋɛŋgi bieɛ dɛɛni, tɛ kii yɛ kɛ. Tɛ kii yɛ tɛ wi wu gwiye lii yee kɛ. Bii yɛɛŋ nuun li wuu. Wɛ wi wu kaan, nuun tee bɛ kimfime kee.”

²² Ni bee tee tɛ tee lɛ kifɛ be tɛ chendi Bejuu, fi se nuun le Bejuu tɛ kɔɔ be gɛɛ lɛ ɛ wi mɔŋ wu tee bɛ kimfime kee le Jiso nuun Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ, be koon bɛ mwɛ li yih yibe yi lɛkɛ li Nyɔ-ɔ.

* 8:58 Bukoon bu nuun le, “Nnuun,” buni nuun bukoon bu Nyɔ tɛ tee li Mɔɔsɛ-ɛ le ɛ bu yi-i. Bichɛ: Mbochu 3:14.

23 Fiee fiee fi ni bee tee tɛ tiiti le, ɛ wu wi wu kaan, le be bii nuun li wuu.

24 Li kinga kifɛ-ɛ, be tuu be teen wi wu tɛ saa nuun kinyɛɛ wɛ, be tee li wuu le, “Tee chɛɛŋ wa, n'yɔɔnchɛ gɛɛŋ li Nyɔ-ɔ, tɛ kii baa fisɛŋ le wi wuni nuun wi wu feti bibifi.”

25 Tuu le, “Dɛɛŋ feti bibifi lee, ŋkii yɛ kɛ. Fiee fi ŋkii fimumkpaŋ nuun le ntuu nshiin nnuun kinyɛɛ, dɛɛni ŋŋiŋɔɔ biee.”

26 Be se tuu be bii li wuu laa, “ɛ la fi bee fɛ bɛ wɛ? Be fɛ niŋ wu se gwiye lii ya?”

27 Tuu li bee le, “Mbee nsaa mi ntee li be-en, nɛ mɛɛŋ ki kɔɔŋgi kɛ le nɛ woo kɛ. Nɛ tuu wɛki le nɛ woo nuun la? Nɛ wɛki le nɛ nuun tɛ bɛniin bee bɛ kintutu-u ni?”

28 Be gaashɛ wu bugaashɛ be tiiti le, “ɛ wɛ wi we wu kintutu. Tɛ nuun fisɛŋ bɛniin bɛ kintutu ki Mɔɔsɛ-ɛ.

29 Tɛ kii Mɔɔsɛ nuun wi wu Nyɔ tɛ shiin yi tiiti biee bɛ wu. Se nuun le, wi wuni, tɛ kii yɛ fɛ wu bo fɛ kɛ.”

30 Wi wulu tuu le, “Hebee, fiŋ fiee fi tɛɛmi! Nɛ kwenɔgi le nɛ kii yɛ fɛ wi wuni bo fɛ kɛ ni? Se nuun le wu gwiya lii yɛɛŋ.

31 Nɛ ni kii le Nyɔ ti wuki yɛ nɛkɛ wu wi wu feti bibifi kɛ. Se nuun le, ɛ wi guundi li Nyɔ-ɔ feti biee bi yi kɔŋgisi, kɛ Nyɔ gii ni yi wuki nɛkɛ li Nyɔ-ɔ we.

32 Si nshe yini tɛ bɛchi bɛ mɛɛŋ baa saa ki woo kɛ le wi gwiya lii yi wi wu bɛ tɛ bie mwɛ nuun kinyɛɛ kɛ.

33 Bee le wi wuni ni mɛɛŋ ki bo fɛ Nyɔ-ɔ kɛ, wu kɛmi yɛ bunɔa bu fɛɛ fiee kɛ.”

34 Be tuu li wuu le, wɛ wu bɛ tɛ bie li bibifi linti dududu, ɔ se wɛkɔɔ le ɔ tifi bee ni? Si be tɛ tee le, be koon wu le bee lenti.

Kinyɛɛ le dze yi Nyɔ-ɔ

35 Jiso woo le be koon baa bɛ wi wulu le bee lenti, gwenɛ gɔɔŋ ŋɛŋ wu, bii li wuu laa, “ɔ gɛɛɔ shɛŋ li Nwanɛwi-i ni?”

36 Se tuu le, “Wi wulu nuun noo baa wɛŋ? Tee nɛɛ mi, nse ŋgɛɛ shɛŋ yɛɛŋ li wuu.”

37 Jiso tee li wuu le, “ɔ ŋɛŋɔɔ wu kituŋ. ɛ wu wɔɔ yeti nɛɛ wu dɛɛni.”

38 Wi wulu se biee tee le, “Taa, mi ŋgɛɛɔ.” Le tee le, se toŋ nún wu limfwe bon wu.

39 Jiso se tee le, “Mi mbɛɛɔ li nshe yini le bɛ saa bɛniin, le bɛniin bɛ ŋŋi yɛ biee kɛ, ŋɛŋ biee, bɛniin bɛ ŋŋi biee, to binyɛɛ.”

40 Le Jiso kween le, Bɛfarasii bɛ tɛ nuun li wuu lichin woo, be se bii li wuu laa, “Tɛ nuun tɛ binyɛɛ ni?”

41 Jiso tee li bee le, “Bee nuun le nɛ nyɛɛ, bee nuun tsan yinɛ yi nuun waan li bibifi. Se nuun le si nɛ kwenɔgi dɛɛni le nɛ ŋŋi baa biee, bibifi binɛ gii bi ba bɛ bɛŋ.”

10

Jiso nuun kinɔiiche nshɔŋ ki dzeɛŋ

1 “Ntee bɛŋ chɛɛŋ chɛɛŋ le, ɛ wi lii le mban wu nshɔŋ li, wu nɛ le fween wu mban nsin, wu tuu wu been nuun li mban wu se le, kɛ mwɛ wɛ wih, tuu nuun wi wu lɔchi biee le bunɔa-a.

2 Se nuun le wi wu nuun le kiichi nshɔŋ ti bɛɛ lii fiee nuun le fween wu mba-an.

3 Wɛɛ wi nuun ɛ wi wu kiichi fween wu mban wulu bɛɛ gwiyi mban wulu li wuu, se le teen nshɔŋ yi nuun yee li bukoon li, yi woo jɛ ye, se dzo yi bo bɛ yí.

4 Mfi wuu buu nshɔŋ yee chichi lɛkuun, se giŋgi limfwe teenyi nshɔŋ yilu yí biki wu, kifɛ yí kii jɛ ye.

5 Bɛɛ ɛ nuun wi wu gwe, yi tɛ biee wu kɛ. Yi kiifi wu, kifɛ yí kii yɛ jɛ yí wi wulu kɛ.”

6 Le Jiso wa ŋganɔa chini li bee ni, be tɛ mɛɛŋ ki kɛɛ kɛ fiee fi tiiti li bee le ŋganɔa chilu kɛ.

7 Se nuun le, Jiso se tɛ tuu tee li bee le, “Ntee bɛŋ chɛɛŋ chɛɛŋ le, ɛ mi wu nuun fween wu mban wu nshɔŋ keti le.

8 Bɛniin bɛchu bɛ tɛ saa be bɛ mi limfwe nuun bɛyi mɔɔ bɛniin bɛ lɔchi biee le bunɔa-a. Se nuun le, nshɔŋ tɛ mɛɛŋ ki yike fiee fi be tɛ tiiti kɛ.

9 ɛ mi fween wu mban. ɛ wi ka li mi-i, mwɛ se le, kɛ gii kɛmɛ kinsofu. Mwɛ gii ni nuun si nshɔŋ yi ti buti yi gɛɛŋ yi ji biee, yi kaari yi to lɛjin yi le le mba-an.

10 Wih ti bɛɛ nuun le yi, le wo, mɔɔ le biifi biee. Mi mbɛɛɔ fiŋ le bɛniin kɛmɛ nuun ntɛ, ntɛ wu gbɛɛŋ wu yisɛ ŋge.

11 ɛ mi kinɔiiche ki nshɔŋ le ki dzeɛŋ. Kinɔiiche ki nshɔŋ le ki dzeɛŋ ti nyɛɛ ntɛ wu ki le ki kwi kii nshɔŋ yí ki.

12 Wi wu bɛ dzo si wi wu nime, wu nuun yɛ kinɔiiche ki nshɔŋ le kɛ, wu nshɔŋ nuun yɛ yee kɛ, bɛɛ ɛ wu ŋɛŋ mbɔɔŋku bɛɛ,

tuu chine li nshóŋ yilu kifi, mbóŋku she kɔɔ nshóŋ yimi, yimi se saangɛ.

¹³ Ti kiifi kifi bɛ dzɔ baa wu bu dzɔtsu si wi wu nime, mɛɛŋ ki kwi kɛ fiee fɛ nshóŋ yilu-u kɛ.

¹⁴ Ɛ mi kinƙiiche ki nshóŋ lɛ ki dzeen. Se nuun le, ɲkii nshóŋ yi nuun yɛŋ, nshóŋ yɛŋ se kii tɛ mi,

¹⁵ Nɛɛ si Taa kii mi, nse ɲkii tɛ Taa, mi nyɛɔ ntse wɛŋ le ɲkwi kii nshóŋ yɛŋ.

¹⁶ Ʋkɛmɔɔ nshóŋ yimi yi nuun yɛ li kintutu kini-i kɛ. Nse ɲkɛmɔɔ le mbɛ bɛ yi tɛ, yi ni yi wuki jɛ yɛŋ, kintutu ki nshóŋ lɛ to kimumƙpaŋ se kinƙiiche ki nshóŋ lɛ ni ki nuun kimumƙpaŋ.

¹⁷ Mi nyɛɔ ntse wɛŋ le ɲkwi, le nuun nɛɛ ɲkaari mfi ntse wɛŋ lɛjɪŋ. Fini nuun fiee fi Baa wɛŋ kɔŋgisi mi.

¹⁸ Wi nuun yɛ lu wu dzeti ntse wɛŋ kɛ. Ɛ mi wu nyɛ ntse wɛŋ li ɲkɔŋgise wɛ-ɛŋ. Ʋkɛmɔɔ bunɔŋa le nyɛ ntse wɛŋ le ɲkwi, ɲkɛmi bunɔŋa le ɲkaari mfi ntse wɛŋ lɛjɪŋ. Fiɪŋ fiee fi Baa wɛŋ tee le mɛɛ.”

¹⁹ Le Jiso tee bieɛ bini ni, buga se ka bu bɛ li Bejuu li linti.

²⁰ Be bɛ ɲge se tuu be tiiti le, “Ʋɛmɔɔ bɛnchindaa bɛ kinƙundi-i, jetɔɔ. Nɛ yiki la li wu-u?”

²¹ Se nuun le bamu se tiiti le, “Ʋwaani chini tefe nuun yɛ chi wi wu kɛmi bóŋ bɛ kinƙundi-i kɛ. Nchindaa wu kinƙundi nuun gwiye lii yi kinyɛɛ ni?”

Jiso doonche le nuun Ʋwane Nyɔ

²² Tɛ nuun mfi wu Tsɔnɔ chimu chi nuun le be kimi si be tɛ kaari be gwiye yih yi muntofi Jɛrosalɛŋ*

²³ Jiso gɛɛŋ kanyi fɛ yih yi muntofi-i, fɛ kiji ki Salimu-u. Mfi wɛɛ tɛ nuun mfi wu fokpɔŋ.

²⁴ Bejuu dza be kɛnɛ wu lɛnti, be bii li wuu laa, “Ɔ gii ɔ gɛɛ bee tɛ ba li mɛɲine ni nsiɪŋ gɛɛŋ bo bun? Ɛ nuun wɛ ɔ nuun Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache, ɔ tee bee waan.”

²⁵ Jiso se tuu li bee le, “Mi nteeɔ beŋ, nɛ mɛɛŋ ki beŋ kɛ. Niŋ yi nindi li bukoon bu Baa wɛŋ doonchi wi wu nuun mi.

²⁶ Se nuun le, nɛ nuun tɛ beŋ kɛ, kifi nɛ nuun yɛ li kintutu kɛŋ ki nshóŋ lɛ kɛ.

²⁷ Nshóŋ yɛŋ ti wuki jɛ yɛŋ. Ʋkii yi, yi se biki mi,

²⁸ nyɛɛ ntse wu kimake li yi. Yi nuun tɛ naa layɛ kɛ. Wi nuun yɛ lu wu nuun naa lɔ yi li tsan yɛŋ kɛ.

²⁹ Baa wɛŋ wu nyɛ nshóŋ yilu li mi-i yɛkɔɔ wi kwi, wi nuun yɛ lu, wu nuun lɔ yi li tsan yee li kɛ.

³⁰ Tɛɛ Baa wɛŋ tɛ baa fiee fimumƙpaŋ.”

³¹ Bejuu ka be kwache ta le be tomɛ wu lu.

³² Jiso se bii li bee laa, “Nɛ ɲɛŋ baa nime chi dzeen ɲge chi Baa wɛŋ tee le ni mfeti. Ɛ kii chi la chi nɛ wɛki le nɛ tomɛ mi kii chi?”

³³ Be se tuu li wuu le, “Tɛ tomi yɛ wɛ nuun kii nime chi dzeen chi ɔ fɛ kɛ. Tɛ tomi baa wɛ nuun kifi ɔ bifisɔɔ bukoon bu Nyɔ-ɔ. Ɛ wɛ wiwon, ɔ se tuu ɔ kwengi le ɔ nuun Nyɔ.”

³⁴ Jiso tuu li bee le, “Mɔɔ bɛ tsɛɛ baa le Ʋɲwaati kine ki bɛnchi-i, Nyɔ tiiti le, ‘Mi ntee nɛɛ le ɛ beŋ bɛnyɔ ni?’

³⁵ Nyɔ teenyi bɛniɪŋ belu le bɛnyɔ, ɛ be belu bɛ jɛ ye tɛ bɛɛ li bee, tɛ kii baa le fiee fi nuun le Ʋɲwaati ki Nyɔ nuun tɛ fiiki kɛ.

³⁶ Si fi nuun ni, ɛ kii la fi nɛ tiiti li wi wu Tee tsaa wu wu ton li kwɛɛŋ wuni le bifisɔɔ bukoon bu Nyɔ-ɔ, kifi wu tee kwaa le ɛ wu Ʋwane Nyɔ?

³⁷ Ɛ mfeti yɛ nuun niŋ yi Baa wɛŋ kɛ, kiɪŋ nɛ ni beŋ li mi-i kɛ.

³⁸ Se nuun le, ɛ mfeti nuun yɪ, ɛ nɛ mɛɛŋ ki beŋ kɛ li mi-i kɛ, nɛ beŋ li yi-i, nɛ bóɛyi nɛ kɛɛ le Baa wɛŋ nuun li mi-i, nuun tɛ li wu-u.”

³⁹ Bejuu tuu be wɛki le be kɔɔ wu, bɛɛɛni se dime li tsan yi bee.

⁴⁰ Jiso tuu gɛɛŋ lenchi to Dzɔɔ yi Joodaan luwiŋ fɛ Jɔɔŋ tɛ saa lisi bɛniɪŋ li dzɔɔ, se nuun fe.

⁴¹ Bɛniɪŋ ɲge bɛɛ be ɲingi wu. Be dza be tee le, “Jɔɔŋ tɛ mɛɛŋ ki fɛ kɛ fiee fimu fi doonchi bunɔŋa bu Nyɔ-ɔ kɛ. Se nuun le fiee fichu fi tɛ yeti kii wi wuni nuun nɛɛ cheɛŋ.”

⁴² Bɛɛɛni, bɛniɪŋ ɲge se gɛɛ shɛŋ li Jiso-o fe.

* **10:22** Tsɔnɔ chini tɛ nuun le bɛ kimi si bɛ tɛ tsootɛ yih yi muntofi kifi wi wumu wu tɛ nuun yɛ wi wu bejuu kɛ tɛ sɛɛ dziɪŋ lu.

11

Sine Jiso wu Lasarɔ kwi

¹ Wumu wu bukoonj bwee tɛ nuunj le Lasarɔ tɛ dza gendi. Tɛ nuunj wi wu kitonj ki Betani, tsiinj fe bee dzɛmi yee yi tɛ nuunj Maariya bee Maata.

² Maariya wuni wu nwaani wu Lasarɔ tɛ gendi, ɛ wu wu tɛ fwa bikaa bi Taa le bɛ mɛɛnj mɛ sɛɛndi ni shuunɲ, wɔɔyɛ bɛ yi ye yi lifa.

³ Si tɛ gendi le, dzɛmi yee yilu bieɛ yi tuumi ntonj li Jiso-o le, “Taa, wi wuɔ ti kɔnjisi wɛ gendɔɔ.”

⁴ Le Jiso woo ntonj wulu, tee le, “Chigɔnj chini nuunj yɛ chi kwe-e kɛ. Chi chɛɛ le chi doonche bunɔɲa bu nuunj bu Nyɔ-ɔ, ke Nwanɛ Nyɔ se naa kɛmɛ bukoonj bu nɔɲa kii chi.”

⁵ Jiso tɛ kɔnjisi Maata bee nwaani wu Maariya mɔɔ Lasarɔ nge.

⁶ Se nuunj le, mfi wu tɛ woo le Lasarɔ gendɔɔ, tuu tsi fɛ tɛ nuunj fɛɛ jo faa.

⁷ Lɛjinj lɛlu, tee li bɔɔnj bee bɛ kintutu-u le, “Tɛ kaari tɛ to Judiya.”

⁸ Be bii li wuu laa, “Labai, ɛ nɛɛ mfo mfo fɛ Bejuu tuu be wɛki le be tomɛ wɛ bɛ ta le ɔ kwi, ɔ se tuu ɔ karisi ɔ tuu fe ni?”

⁹ Jiso tuu li bee le, “ɛ nɛɛ bikaa bi mfi yoofi ntsɔ bɛfɛ bi nuunj li jobɛ ni? ɛ wi dengi fɛnshaan, kɛ mwɛ nuunj tɛ kɔtɛ li fieɛ li kɛ, kifɛ kin'wofu ki li nshe yini-i wuuti kɛɛ.”

¹⁰ Se nuunj le, ɛ wi dengi butuu, kɛ mwɛ nuunj kɔtɛ, kifɛ nɲingi yɛ kin'wofu kɛ.”

¹¹ Si tɛ kweenj le, tuu tee li bee le, “Nsan yisɛnj yi Lasarɔ lee yɛ, bɛdɛɛni, nɲii nɲɛɛnj nkaanɲi wu li chilefɛ chil-u.”

¹² Bɔɔnj bee bɛ kintutu-u se tee li wuu le, “Taa, ɛ fi nuunj le wu leeɔ, kɛ gii kaanɲi.”

¹³ Jiso tɛ tiiti nuunj kii kwe yi Lasarɔ, bɛdɛɛni be wuki le liitɔɔ nuunj chilefɛ chi chilefɛ.

¹⁴ Jiso se tee li bee tsaanj le, “Lasarɔ kwio kitunj.

¹⁵ Se nuunj le, n'wukɔɔ buɲɔnj kii beɲ le ntɛ nuunj yɛ fe kɛ, ke nɛ se gɛɛ shɛnj li mi-i. Tɛ ni tɛ giɲgi fe.”

¹⁶ Tomɛ wu bukoonj bwee bumu tɛ nuunj le Manj, tee li bɔɔnj bamu bɛ kintutu-u baa le, “Tɛ gɛɛnj tɛ laa tɛɛbenj nuunj tɛ kwi tɛ bɛ wu le.”

Jiso buu Lasarɔ li kwe-e

¹⁷ Jiso fesi fe, woo le Lasarɔ tsio le dzin jo naa.

¹⁸ Betani wuni tɛ nuunj nɛɛ li Jerosalenj lichinj si bɛma bɛfɛ le.

¹⁹ Bejuu nge tɛ bɛ le Maata bee Maariya le be gache nshiinj bɛ be kii kwe yi nwaani wu be.

²⁰ Le Maata woo le Jiso bɛɛɔ, bieɛ bo le gɛɛnj le bee wu bikaɛ, se nuunj le, Maariya tɛ ba li yih.

²¹ Maata gɛɛnj tee li Jiso-o le, “Taa, tuu nuunj le ɔ ni ɔ nuunj fɛni, nwaanɛnj wu kwiyeɛ kɛ.

²² Se nuunj le, nkiio le mɔɔ nuunj dɛɛni, mɔɔ nuunj la fi ɔ lɛkɛ li Nyɔ-ɔ le, kɛ yi gii yi nyɛɔ.”

²³ Jiso tee li wuu le “Nwaana gii bo li kwe-e.”

²⁴ Maata tee li wuu le, “Nkiio nɛɛ le gii kaari bo jobɛ chi kimɛrisɛ chi beniinj gii naa be ni be buti li kwe-e.”

²⁵ Jiso tee li wu-u le, “ɛ mi wu mbusi beniinj li kwe-e, ɛ mi wu nyɛ ntɛɛ li beniinj li. Wi wu gɛɛ shɛnj li mi-i mɔɔ kwi, kɛ mwɛ gii ni nuunj lu,

²⁶ mɔɔ nuunj noo wu mɛɛnj lu dɛɛni wu gɛɛ shɛnj li mi-i nuunj tɛ naa kwi kɛ. ɔ benɔ fini ni?”

²⁷ Se beɲ le, “Iɲ Taa, mi mbenɔ le ɔ nuunj Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache. ɛ wɛ Nwanɛ Nyɔ wu tɛ nuunj le gii naa bɛ li nshe yini-i.”

²⁸ Le Maata tee le, se gɛɛnj teenj Maariya wu nwaani, yɔ li wuu fɛkwiiɲ fɛkwiiɲ le, “Wi wu Ntiifɛ wɛ fɛni kitunj, teenyɔ wɛ.”

²⁹ Si tɛ woo le, se dzake gɛɛnj nɛnj wu.

³⁰ Tɛ nuunj ɛ Jiso mɛɛnj saa ki le kɛ li kitonj kilu-u kɛ. Tɛ gii mɛɛnj nɛɛ fɛ Maata tɛ gɛɛnj nɛnj wu fe.

³¹ Bejuu bɛ tɛ nuunj bɛ Maariya be gachi nshiinj, bɛ wu baa nɛnj si wu dzake wu bo li yih, be dza be biki wu be beechi le giɲɲɔ fɛ dzin le gɛɛnj ni dii fe.

³² Le Maariya gɛɛnj fesi fɛ Jiso tɛh nuunj, nɛnj wu, se we li bikaa bieɛ li tee le, “Taa, tuu le ɔ ni ɔ nuunj fɛni, tuu nuunj nwaanɛ wu kwiyeɛ kɛ.”

³³ Le Jiso tuu nɛnj si dii, Bejuu bɛ tɛ bieɛ wu dii tɛ, fieɛ filu konj wu li shɛnj nge, yi bee wu.

³⁴ Se dza bii laa, “Nɛ tuu nɛ diiyɛ wu fɛŋ?” Be tee li wuu le, “Taa, bɛ ɔ ŋɛŋ.”

³⁵ Jiso de.

³⁶ Le Bejuu ŋɛŋ lɛ, be tee le, “Bichɛ yɛɛŋ nɛ ŋɛŋ si tuu kəŋgisi wu.”

³⁷ Se nuuŋ le, bamu se tuu be tee le, “Ɛ wu wu tɛ gwiye lii yi kinyɛɛ, tuu lee ki banɣe kɛ wi wuni le wu kwi kɛ ni?”

³⁸ Shɛŋ yee tuu yi sɛɛɛ ŋge. Dza gɛɛŋ fɛsi fɛ dzin yilu-u. Dzin yini tɛ nuuŋ tuuŋ wu bɛ tɛ bɛŋɛ mfween wulu bɛ tɛtɛ chi nɔŋa.

³⁹ Jiso tee le, “Tsaaki yɛɛŋ tɛtɛ chini.” Maata wu tɛ nuuŋ dzɛmi yi wi wu tɛ kwi wɛ tee li Jiso-o le, “Taa, dɛɛni yani wu sanɔ kituŋ. Wɛ jo naa si tuu kwi.”

⁴⁰ Jiso bii li wu-u laa, “Mbee mɛɛŋ ki ntee kɛ li wɛ-ɛ le ɔ gɛɛ shɛŋ li mi-i, ɔ se ŋɛŋ bunɔŋa bu Nyɔ-ɔ ni?”

⁴¹ Se nuuŋ le, be se tɛ tsaaki tɛtɛ chilu. Jiso tsaaki lii liwe tee le, “Baa wɛŋ, nyɛɛɔ kiyɔɔni li wɛ-ɛ le ɔ wooɔ nleke li Nyɔ-ɔ wɛŋ.

⁴² Nkii ɔ le ɔ ti wuki nleke li Nyɔ-ɔ wɛŋ mfi kwi. Se nuuŋ le, ntiitɔɔ fini dɛɛni le bɛniin bɛ lemi fɛni bani se bɛŋ le ɛ wɛ wu ton mi.”

⁴³ Le ni kwɛŋgi lɛ, wɔŋ lɛwe le, “Lasɔɔ, boche!”

⁴⁴ Wi wu tɛ kwi kituŋ wɛ se biee bo, bibɛnu biee mɔɔ bikaa biee nuuŋ ɛ bɛ liin bɛ nshɛŋɣɛ yi ndú bɛ liin tɛ bushi bwee bɛ nshɛŋɣɛ yi ndú. Jiso tee li bee le, “Fanche yɛɛŋ wu, nɛ gɛɛ ni giinɣi.”

Bikoo bi kwɛɛŋ lɛ bi Bejuu lɛ dzɔ ntaŋ le be wo Jiso

(Maacho 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Bejuu ŋge bɛ tɛ bɛɛ lɛ Maariya, le be ŋɛŋ fiee fi Jiso fɛ, be gɛɛ shɛŋ li wu-u.

⁴⁶ Se nuuŋ le, bamu tɛ gɛɛŋ fibee nuuŋ lɛ Bɛfarasii, be tee be fiee fi Jiso fɛ.

⁴⁷ Bɛte muntofi bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa bɛ Bɛfarasii tuu be konche bikoo bi kwɛɛŋ lɛ, be kwɛŋ le, “Ɛ la fi tɛ gii tɛ ge? Wi wuni fetɔɔ biee ŋge bi doonchi bunɔŋa bu Nyɔ-ɔ.

⁴⁸ Ɛ tɛ chinɛ le ba ni giinɣi bɛ fi limfwe, kɛ bɛniin bɛchu gii be gɛɛ shɛŋ li wu-u, bɛniin bɛ Lom bɛ seki bee gii be dza be bɛ be kɛsi kintsii kisɛŋ ki wuuti mɔɔ kitoŋ kisɛŋ.”*

* **11:48** Be tɛ chɛndi bɛdɛɛni kifɛ le ɛ Bejuu beenchi le Jiso nuuŋ Kinsofu, be dza be bɛchi kpɛ bɛ bɛniin bɛ Lom be tɛ seki be le kee se buu be li tsan yi bɛniin bɛ Lom belu.

⁴⁹ Se nuuŋ le, wi wu be wumu wu bukoŋ bwee tɛ nuuŋ le Kaifas, wu tɛ nuuŋ kikoo ki bɛte muntofi-i li kiya kɛɛ dza tee fiee li bee le, “Nɛ kii yɛ fiee kɛ dududu.

⁵⁰ Nɛ kii yɛ le fi dzɔɔŋ le wi mumkpaŋ kwi li bɛniin bɛchu-u yɛki fɛ kitoŋ kichu nuuŋ ki la bu la kɛ ni?”

⁵¹ Kaifas tɛ tiiti yɛ fiee fini bɛ bufii bu nuuŋ bwee kɛ. Wu si kikoo ki bɛte muntofi-i li kiya kɛɛ tɛ tiiti fini lanjini nuuŋ nton wu Nyɔ le Jiso tɛ kɛmi le kwi kii kitoŋ ki Bejuu.

⁵² Tɛ nuuŋ yɛ nɛɛ kii kitoŋ kilu kwaa kɛ, tɛ kɛmi le kwi le banche bɔɔŋ bɛ nuuŋ bɛ Nyɔ-ɔ bɛchu bɛ li biton bimɔ, be nuuŋ li fiee fi mumkpa-aŋ.

⁵³ Mbɛɛche booyaa, bikoo bi kwɛɛŋ lɛ se bɛchi bi dzeti ntaŋ si bi gii bi fɛ bi se wo Jiso.

⁵⁴ Nɛɛ lɛ, Jiso tɛ mɛɛŋ yɛ dengi gbanaa lɛ Bejuu li lɛnti kɛ. Dza fiee fɛ gɛɛŋ li kitoŋ kimu ki nuuŋ li kitoŋ ki li bukaka lichin bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u, be tɛ tsiin fɛ kitoŋ kimu ki bɛ tɛ teenyi le Ɛfɛɛŋ.

⁵⁵ Tsɔnɔ chi Bejuu lɛ chi N'yafuwee tɛ bɛɛ kituŋ tsɛkɛtsɛkɛ, bɛniin tɛ dzeti li bintsii bichu-u be yɛki Jɛrosalɛŋ jobɛ chini mɛɛŋ chi bɛɛ le be tsootɛ bikoo bi bee kii be ni lɛ li tsɔnɔ chilɔ bɛ kinjirɛ.

⁵⁶ Be se gɛɛŋ be bɛchi be wɛki Jiso be biiti li yi yi bee si be tɛ lemi fɛ yih yi muntofi-i be tiiti laa, “Nɛ beechi le la? Jiso gii bɛ fɛ tsɔnɔ chini-i ni?”

⁵⁷ Tɛ nuuŋ ɛ bɛte muntofi bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa mɔɔ Bɛfarasii tɛ nyɛ nchi kituŋ le wi wu kii fɛ Jiso nuuŋ fɛ, mwɛ fɛ be kɛɛ, ke be se kɔɔ wu.

12

Maariya tsi Jiso Bɛtani

(Maacho 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Fɛ tɛ shɛ jo busɔɔ le nuuŋ mfi wu Tsɔnɔ chi N'yafuwee, Jiso dza gɛɛŋ li kitoŋ ki Bɛtani fɛ Lasɔɔ wu tɛ buu li kwe-e wɛ tɛ nuuŋ.

² Le gɛɛŋ le, be fɛ biee bijɛ be tɛɛ wu lu. Maata tɛ nuuŋ wi wu gabi, Lasɔɔ se nuuŋ wumu li kintutu ki bɛniin bɛ tɛ shee be jii biee bee bɛ Jiso-o.

³ Maariya se dza dzɔ fikoo fi mɛɛŋ mamu mɛ sɛɛndi ni shuunŋ, tumi li bikaa bi Jiso-o, wɔɔyɛ bɛ yi ye yi lifa. Mɛɛŋ mani tɛ tɛmi kwa nge, ɛ bɛ tɛ fɛ bɛ fiee fimu fifi fi bɛ teenyi le naad wuwu. Si tɛ tsi wu lɛ, li yih lɔɔ saanŋ kichu ni shuunŋ.

⁴ Se nuun le Judas Iskaliyɔ wu tɛ nuun wi kintutu ki bɔɔŋ bɛ Jiso-o wumu, (wu tɛ dza kabini wu) dza kween le,

⁵ “Ɛ la fi be fi ge le bɛ kabɛ mɛɛŋ mani bɛnchuki gii tɛɛ,* bɛ nyɛ kwa wulu li bɛniin bɛ kifoo lɛ?”

⁶ Judas tɛ gii tiiti ni kɛmi yɛ mbeeche fɛ bɛniin bɛ kifoo lɛ baa kɛ. Tɛ nuun wi wube wu babi, tɛ shiin lisi tsan le fii yi yee lu.

⁷ Jiso tee le, “Gɛɛ wu lɛ. Tɛ kiri mɛɛŋ mani ni le nache nuun ndiye wɛŋ lu.

⁸ Bɛniin bɛ kifoo lɛ gii be ni be nuun bɛ bɛŋ mfi kwi, bɛdɛɛni nuun ntɛ nuun tɛɛbɛn mfi kwi kɛ.”

⁹ Kintutu ki Bɛjuu lɛ woo le Jiso wɛ fe, be bɛ fe. Be tɛ mɛɛŋ ki bɛ kɛ kii Jiso kwaa kɛ. Be tɛ bɛ tɛ le be nɛŋ Lasɔrɔ wu Jiso tɛ buu li kwe-e wɛ.

¹⁰ Se nuun le, bɛte muntofi bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa tɛ kaache le be wo tɛ Lasɔrɔ,

¹¹ kifɛ tɛ nuun kii wu, wu Bɛjuu nge, tɛ gɛɛ shɛŋ nuun li Jiso-o.

*Jiso lɛ Jɛrosalɛŋ si Mfɔŋ
(Maacho 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)*

¹² Le butuu bo bu woo, kintutu ki bɛniin lɛ ki tɛ bɛ fɛ tsɔnɔ-ɔ woo le Jiso wɛ lɛ dze bɛɛ Jɛrosalɛŋ.

¹³ Be se dzɔ biaatɛ be bo le, be gɛɛŋ be fi wu lɛ dze. Be gɛɛŋ be wuuyi be tiiti le, “Yiyi-i yiyi-i yiyi-i, kin'yokisɛ ni ki nuun li Nyɔ-ɔ looo! Nyɔ tiin yɛ mwɛ li wi wu bɛɛ li bukoon bu Taa lɛ looo! Ɛ wu wu nuun Mfɔŋ wu Isɛlɛɛ looo!”

¹⁴ Jiso se gɔɔŋ sɔmbwaa wu sɔɔŋ miri le. Fi se nuun si bɛ tɛ tsɛɛ le,

¹⁵ “Bɛniin bɛ Sayɔŋ, kiin nɛ ni nɛ chɛndi kɛ. Biche yɛɛŋ nɛ nɛŋ, Mfɔŋ wunɛ bɛɛɔ, wu mirɔɔ lɛ sɔmbwaa wu sɔɔŋ li.”

¹⁶ Si fi tɛ nuun ni bɔɔŋ bɛ Jiso bɛ kintutu tɛ kii yɛ si fiee fini tɛ doonchi fɛ mbɛɛche kɛ. Le Jiso lɛ li bunɔŋa bwee li, be se tuu be

kimi le bɛ tɛ tsɛɛ fiee fini nuun kii wu, fi se ka fieɛ bɛ wu nɛɛ si bɛ tɛ tsɛɛ.

¹⁷ Kintutu ki tɛ nuun bɛ Jiso jobɛ chi tɛ teenŋ Lasɔrɔ lɛ dzin buu wu li kwe-e kɛɛ tɛ gɛɛŋ bɛ ntewu si be tɛ nɛŋ.

¹⁸ Fiee fi kintutu kilu tɛ bo le ki gɛɛŋ ki fi wu lɛ dze tɛ nuun kifɛ be tɛ woo le tɛ fɛ fiee fini fi doonchi bunɔŋa bu Nyɔ-ɔ.

¹⁹ Bɛfarasii nɛŋ ni be tuu be tiiti li yi yi bee le, “Nɛ mɛɛŋ baa ki nɛŋ kɛ ni? Fiee lu kɛ fi nuun nɛ fɛ. Kwɛɛŋ kwikwi banche wɛɛ kitun wu biki wu.”

Bɛgrik bamu tɛ kɔŋgisi le be nɛŋ Jiso

²⁰ Bɛniin bamu tɛ nuun li kintutu ki bɛniin bɛ tɛ yɛɛ Jɛrosalɛŋ le be lɛkɛ li Nyɔ-ɔ mfi wu tsɔnɔ chini, be tɛ nuun Bɛgrik.

²¹ Bɛgrik bani gɛɛŋ be nɛŋ Fili wu tɛ dzɛti li kiton ki Besaida-a lɛ kimbe ki Galilii, be tee li wuu le, “Wi wu nyɔŋa, tɛ wɛki baa le tɛ nɛŋ Jiso.”

²² Fili se gɛɛŋ tee li Andolo, bee wu gɛɛŋ be tee li Jiso-o.

²³ Jiso tuu li bee le, “Mfi kɔchɔɔ kitun wu Nywanɛwi gii kɛmɛ bukoon bu nɔŋa.

²⁴ Ntee bɛŋ cheɛŋ cheɛŋ le, ɛ nɔɔ yi fiee mɛɛŋ ki we kɛ li nshe-ɛ le yi kwi kɛ, kɛ yi ba yɛ nɛɛ yi yi-i mbiin. Se nuun le ɛ yi kwi, yi se yin yi won muntaan nge.

²⁵ Wi wu kɔŋgisi ntɛ we nge kɛ gii lɛɛ ntɛ wulu, wi wu baanini ntɛ we li nshe yini, kɛ mwɛ gikɔɔ bu gɛwu le ke naa kɛmɛ ntɛ wu kimakɛ.

²⁶ Ɛ wi nindi li mi-i, kɛ mwɛ kɛmi le ni biki mi, mɔɔ nuun fɛŋ fɛ nnuun le, wi wɛŋ wu nime ni nuun tɛ fe. Wi wu nindi li mi-i, kɛ Baa wɛŋ gii naa tsaaki mwɛ liwe.”

Jiso tee kii kwe ye

²⁷ Jiso se dza tee le, “Dɛɛni shɛŋ yɛŋ wɛsini yɛɛ. Ɛ la fi nnuun mɔɔ ntee? Le Taa buu mi lɛ mfi wu nge wuni lɛnti ni? Aay, ɛ kii mfi wulu wuni wu ntɛ mbɛ.

²⁸ Baa wɛŋ, fɛɛ bukoon bwo ni bu kuu.” Le yɔ lɛ, jɛ shee liboo le, “Mi mfɛɔ bu ko kitun, nse mmɛɛŋɔ ntuu ŋka mfɛ.”

²⁹ Le kintutu ki tɛ lemi fe woo jɛ yilu lɛ, ki tee fi ki-i le, “Ɛ dzaan yi kumini.” Bamu se tee le, “Ɛ Nchindaa wu Nyɔ wu yeti li wu-u.”

* 12:5 Bɛnchuki gii tɛɛ bani nuun lɛ jɛ yi Grik le, bɛdanali 300.

³⁰ Jiso tuu le, “Je yini be ye kii benj. Yi mænj ye ki be ke kii mi ke.

³¹ Dæni yaa mfi wu be gii be saa nshe yini. Dæni be gii be shoni be koonj be mfonj be seki nshe yini.

³² Se nuunj le fienj fie le mfi wu be shinj mi li we, ngii nchee beniinj bechu be ni be bæ le mi-i.”

³³ Jiso tæ tiiti le doonchi nuunj njwaani kwe yi gii kwi.

³⁴ Kintutu ki beniinj le ke se tuu li wuu le, “Tæ wuki baa le Kinwaati ki benchi-i le Kinsofu ki Nyɔ tæ kaache gii ki booshe. ɔ geen ɔ se kwenji le be gii be shinj Nwanæwi li we? Nwanæwi wulu nuunj noo?”

³⁵ Jiso se tee li bee le, “Kin'wofu gii ki ni ki nuunj be benj li mfi niinj li. Næ dengi yænj le, si næ kemi kin'wofu be benj le, kiinj kijibe ni dza ki jinj li be-enj ke. Wi wu dengi li kijibe-ε ti kii ye fε giingj ke.

³⁶ Si næ kemi baa kin'wofu be benj le, benj yænj li kin'wofu kilu, næ se ni næ nuunj bɔnj be kin'wofu-u.”

Jε yi Jiso gii naa yi saa wi wu faanj mfi jε yilu

Le Jiso tee bie bini ni, se dza geenj nyinj.

³⁷ Mɔɔ si tæ fε bie nge bi doonche bunɔja bwee be nj nj ni, be ti mænj næ ki gæ ke shenj li wu-u ke.

³⁸ Fi tæ nuunj le fi be fi kɔche si Esaya wu ntomfonj wu Nyɔ tæ tee le,

“Taa, ε noo wu wε lu wu benj fie fi tæ tiiti? ε li ba-anj li be doonche bunga bu kibene Taa le?”

³⁹ Se nuunj le, be se tæ ba ngewu shenj li wuu nsinj, kife Esaya tæ tuu kweenj kintsii kimu le,

⁴⁰ “Wu nyækɔɔ lii yi be, wu fε mɔɔ le shenj yi be ni yi dendi, le kiinj be ni be njingj bie be lii yi be, be ni be kii bie be shenj yi be, be se kaari be to lijinj le mi-i le nj'wɔnche be ke.”

⁴¹ Esaya tæ tiiti bie bini ni kife tæ saa wu nj nj bunɔja bu Jiso-o, se tiiti kii wu.

⁴² Mɔɔ si beniinj tæ nuunj ye le be gæ shenj li Jiso-o le ke, beniinj nge be tæ nuunj bikoo bi kwænj le tæ gæ tæ shenj li wu-u, bædæni, be se tæ mænj ki tee ke be bimfimu bi bee ke, kife be tæ chendi Befarasii le kii be ni koonj be li yih yi nleke li Nyɔ-ɔ.

⁴³ Be tæ chendi le kife be tæ kɔngisi le be kemε mpiaru nuunj wu dzeti fε beniinj li, yeki le be kemε nuunj mpiaru wu dzeti fε Nyɔ-ɔ.

⁴⁴ Jiso se dza dzaanj læwe nge tee le, “Wi wu gæ shenj li mi-i, mænjɔ ki gæ ke nuunj li mi-i ke. Wu gæɔ nuunj li wi wu tonj mi-i.

⁴⁵ ε wi nj nj mi, ke mwε nj njɔɔ nuunj wi wu tonj mi.

⁴⁶ Mi mbæɔ li nshe yini-i si kin'wofu le mɔɔ nuunj noo wu gæ shenj li mi-i le mwε tæ ba li kijibe-ε ke.

⁴⁷ ε wi wu woo jε yenj, mænj yi ki gæ ke, ntæ nsaa wu ke, kife nti mænj ki mbε ke le nsaa beniinj be li nshe yini le be we nsa ke. Ntæ mbε nuunj le nsoo be.

⁴⁸ Wi wu faanj mi mænj ki fi jε yenj ke kemɔɔ fie fi gii fi saa wu. Jε yi mi n'yɔ li wu-u ε yi yi gii yi saa wu we nsa jobε chi kimærisε.

⁴⁹ Fi fie le kife n'yeti ye nuunj li bunga bwe-enj ke. Baa wenj wu tonj mi, ε wu wu tee le ni ntiiti, ε wu wu nyε mi fie fi ngii ni ntiiti, wu tee mi si ngii ni ntiiti.

⁵⁰ Nkii le fie fi wu tee le ni ntiiti nuunj fie fi nyε ntse wu kimake. Se nuunj le fie fi ntiiti nuunj fi Baa wenj bee tee le ni ntiiti.”

13

Jiso tsootsε bikaa bi bɔnj bee be kintutu-u

¹ Le ni nuunj le bu gii bu woo se nuunj jobε chi Tsɔnɔ chi N'yafuwee, Jiso ke le mfi wu gii chine li nshe yini-i, kaari geenj fε Tee li kɔchɔ kitunj. Si tæ kɔngisi beniinj be tæ nuunj bee li nshe yini-i, se kɔngi be geenj mæshi.

² Le be ni be jii bie fεmfo, ε kinjundi tæ saa ki lii mbeche li shenj yi Judas wu njwanε Simu Iskaliyɔ le kabε Jiso.

³ Si Jiso tæ kii kitunj le Tee nyεɔ bie bichu li tsanj yee li, be le tæ dza fε Nyɔ-ɔ, mɔɔ le karisɔɔ tuu lijinj fε Nyɔ-ɔ,

⁴ dza le bijε læwe, buushe binjonj bie, dzɔ ndu yi be wɔɔyi bwinj lu, kanj litinj,

⁵ tumi dzɔɔ le shoo, bechi tsootsi bikaa bi bɔnj bee be kintutu-u lu, wɔɔyi be ndu yi tæ kanj li litinj ye.

⁶ Le tsootsε bo fε Simu Pita, Simu bii li wuu laa, “Taa, ɔ tsootsε bikaa bien ni?”

⁷ Jiso tuu li wuu le, “Fiee fi mfeti ɔ nuun tɛ kɛɛ fi dɛɛni kɛ. ɔ gii ɔ kɛɛ nuun lejɪn.”

⁸ Pita tee li Jiso-o le, “ɔ nuun tɛ naa tsootɛ bikaa bien kɛ.” Jiso se tuu li wuu le, “Ɛ mɛɛn ki ntsootɛ kɛ bikaa bio kɛ, ɔ tɛ kɛmɛ fiee tɛɛ wɛ kɛ.”

⁹ Simu Pita se tee li Jiso-o le, “Taa, ɛ fi nuun lɛ, kɛ ɔ nuun tɛ tsootɛ bikaa bien kwaa kɛ. ɔ gii ɔ tsootɛ tɛ tsan yɛn mɔɔ kikoo ken tɛ.”

¹⁰ Jiso tee li wuu le, “Wi wu bee saa wu tsootɛ bwin wɛ waan kitun bwin kichu, kɛmi yɛ le tuu tsootɛ bwin fuki bikaa kwaa nsɪn kɛ. Nɛ baa finɛ waan kitun, se nuun lɛ ɛ ben bɛchu bɛ wuuti baa kɛ.”

¹¹ Jiso tɛ tiiti lɛ kifɛ tɛ kɔɔ wu kɛɛ wi wu gii kabɛ wu. Fiee fiee fi tɛ tiiti le, “Ɛ Ben bɛchu bɛ wuuti kɛ.”

¹² Le Jiso mɛɛshi tsootɛ bikaa bi bee, liishɛ ndú yee, kaari gɛɛn to fɛ kintsii kee li, se bii li bee laa, “Nɛ kɛɛ baa fiee fi mi mfɛ li be-en fini ni?”

¹³ Nɛ teenyi mi le Wi wu Ntiifɛ nɛ tuu nɛ teenyi tɛ mi le Taa, nɛ teenyi baa nuun buɔn, kifɛ ɛ fiee fi nnuun.

¹⁴ Ɛ mi wu nuun Taa wunɛ mɔɔ Wi wunɛ wu Ntiifɛ mi tsootɛ bikaa binɛ, kɛ nɛ kɛmi baa le nɛ ni nɛ tsootsi tɛ bikaa bi wi bee wi-i.

¹⁵ Mi mfɛɔ fini le ndoonchɛ li be-en le nɛ ni nɛ feti nɛɛ tɛ si mi mfɛ li be-en lɛ.

¹⁶ Ntee ben chɛɛn chɛɛn le nwan wu nime nuun tɛ ko le yaa tɛ kikoo wɛ kɛ, kɛ le wi wu bɛ ton ko yaa wi wu ton wu kɛ.

¹⁷ Ɛ nɛ kii biee bini, nɛ feti bi, kɛ kinɛtine kingɛ kɛɛ kinɛ.

¹⁸ Ntiiti yɛ nuun kii ben bɛchu kɛ. Nkiiɔ beniiɪn bɛ mbee ntsaa. Se nuun lɛ, fi se fiee le fiee fi nuun lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ kɛmi le fi bɛ fi kɔchɛ si bɛ tsɛɛ le, ‘Wi wu jii biee bien wu dzaɔ biki bikaa bien.’

¹⁹ Ntiitɔɔ fiee fini li be-en dɛɛni fi mɛɛn fi se naa fi ka, le ke fi tuu fi ka, nɛ se tuu nɛ ben le ɛ mi wulu.

²⁰ Ntee ben chɛɛn chɛɛn le wi wu fii mɔɔ nuun noo wu mi nton le, wu fiɔ nuun mi. Wi wu fi mi, fiɔ nuun wi wu ton mi.”

Jiso doonchɛ wi wu gii kabɛ wu

* **13:23** Li nshewu njɛ biee li, Bejuu tɛ shiiti fɛkwiin, be yemi kimbe kimumkpan be se jii biee.

²¹ Si Jiso tee biee bini ni, shɛn dza yi wɛsini wu. Dza tee gbanaa le, “Ntee ben chɛɛn chɛɛn le wumu li be-en linti gii kabɛ mi.”

²² Bɔɔn bee bɛ kintutu-u dza be bichi yi yi bee, be mɛnini laa tiiti nuun wi wu la le.

²³ Wi wu kintutu ki bɔɔn bɛ Jiso wumu wu Jiso tɛ gii kɔngisi tɛ yemi jii biee nɛɛ li wu-u lichin. *

²⁴ Simu Pita kwafi wu tee le bii li Jiso-o laa tiiti nuun noo le.

²⁵ Se nuun le, se yɛn gɛɛn li Jiso bii li wuu laa, “Taa, ɛ noo?”

²⁶ Jiso tuu li wuu le, “Ɛ wi wu ngii boote kibe le nlii li kitsubi ki mbasi nyɛ li wuu.” Bɛdɛɛni, tuu lii kibe le kilu li kitsubi ki mbasi nyɛ li Judas wu nwanɛ Simu Iskaliyɔ.

²⁷ Nɛɛ si Judas tɛ fi kibe le kilu lɛ, Satan biee lɛ li yi yee li. Jiso tee li wuu le, “Fɛɛ fiee fiɔ wɛki le ɔ fɛ tsɛkɛ.”

²⁸ Wi wumu li kintutu ki bee tɛ mɛɛn ki kɛɛ kɛ fiee fi wu tee li wuu lɛ kɛ.

²⁹ Bamu tɛ beechi le si Judas tɛ nuun wi wu kichi babi wu kwa lɛ, le Jiso tiitɔɔ li wuu le gɛɛn go biee bi be ti kɔngisi njɛ Tsɔnɔ lu, kɛ le gɛɛn nyɛ fiee li beniiɪn bɛ kifoo lɛ.

³⁰ Si Judas tɛ fi kibe le kilu lɛ ji, biee bo mfwa mumkpan gɛɛn. Mfi wu wɛɛ tɛ nuun butuu.

Jiso tee kwe ye li bɔɔn bee bɛ kintutu-u

³¹ Si Judas tɛ bo gɛɛn lɛ, Jiso shɛ tee le, “Dɛɛni bɛ gii bɛ bɛchi bɛ ni bɛ nɪngi bunɔɲa bu Nwanɛwi-i, bɛ tuu bɛ ni bɛ nɪngi tɛ bunɔɲa bu nuun bu Nyɔ-ɔ li yi yee li.

³² Ɛ be nɛn bunɔɲa bu Nyɔ li yi yee li, kɛ Nyɔ gii yi doonchɛ tɛ bunɔɲa bu Nwani li yih yi Nyɔ-ɔ. Kɛ gii doonchɛ mfwa mumkpan.

³³ Bɔɔn ben, ngii nuun tɛɛben li mfi niin li. Nɛ gii nɛ shɛ nɛ gɔɔn mi nɛ tɛ nɛn kɛ. Si ntɛ ntiiti li Bejuu li lɛ, ɛ nɛɛ lɛ si ntiitɔɔ li be-en dɛɛni le, ‘Fɛ ngiingɪ nuun nɛ tɛ bɛ fɛ kɛ.’

³⁴ Nyɛɛɔ nchi li be-en, nuun nchi wu fwɛn, le mfi wu nɛ shɛ nɛ ni nɛ nuun bɛ kinɔngisɛ. Nɛ ni nɛ kɔngisi nɛɛ tsaan si ntuu kɔngisi ben.

24 Wi wu kŋngisi yε mi kε, ti kichi yε jε yεŋ kε. N'yŋru wu nε wuki wuni nuuŋ yε wεŋ kε. Ɛ wu Baa wεŋ wu toŋ mi.

25 Biee bini ntiitɔɔ bi li be-eŋ mεeŋ tεebeŋ.

26 Se nuuŋ le, Wi wu Mfiε wu nuuŋ Fiana yi Waan wu Baa wεŋ gii tuumi li bukoon bwe-eŋ gii tifi beŋ biee bichu tuu ni feti nε kiimi biee bichu bi ntε ntee li be-eŋ.

27 Mi nshεɔ mbεeŋgii le ni nuuŋ bε beŋ. Mi nnyεɔ mbεeŋgii wu nuuŋ wεŋ li be-eŋ. Se nuuŋ le nnyεε yε mbεeŋgii wuni li be-eŋ si beniiŋ bε nuuŋ li nshe yini-i ti nyεε kε. Kiŋ nε ni gεε le shεŋ yine ni yi wεsini, kε le nε ni nε kεmi jaan kε.

28 Nε woo baa si mi ntee le ŋgiŋgɔɔ, nse ntuu ŋkaari mbε nni nnuuŋ tεebeŋ. Bee le nε ni nε kŋngisi mi, bee nuuŋ nε nεetini bunεtine, kife ŋgiŋgɔɔ nuuŋ fε Baa wε-eŋ, kife Baa wεŋ ko wu yaa mi.

29 Dεeni mi nteeɔ fiee fini li be-eŋ kituŋ fi mεeŋ fi se naa fi ka, le ke fi naa kεtɔɔ, nε se beŋ li mi-i.

30 Mεeŋ yε ntuu nshee nni n'yeti li beŋ ŋge kε, kife mfŋŋ wu sεki nshe yini bεεɔ kituŋ. Nuuŋ yε le kεmɔɔ buŋga le mi-i lεwe kε.

31 Se nuuŋ le, mfetɔɔ tε nuuŋ si Baa wεŋ tee le ni mfeti le ke beniiŋ bε nuuŋ bε li nshe yini-i naa kεε le ŋkŋngisi Baa wεŋ. Dza yεeŋ we, tε gεeŋ bu limfwe-e.”

15

Jiso nuuŋ kiti, beniiŋ bee nuuŋ yεŋε yilu

1 “Ɛ mi kigiite ki kiti ki muntaan le ki cheeŋ, Baa wεŋ se nuuŋ wi wu nachi kigiite kilu.

2 Yεŋε yεŋ chichi yi wundi yε muntaan kε, nti mbεε ŋkaanshe mbuu, yɪ wundi muntaan yεε nache yi ŋkεεyε yi le yi ni yi wuuti yi se wundi muntaan ŋge.

3 Tεfε chi mi ntee li be-eŋ, fε chee nε to waan kituŋ.

4 Ba yεeŋ le nε ni nε nuuŋ li mi-i, nse mba tε ni nnuuŋ li be-eŋ. Yεŋε nuuŋ tε won muntaan yi yi, fuki fε yi nuuŋ li kiti-i nsin kε. Ɛ nεε le si nuuŋ nε tε fε fiee fuki fε nε ba li mi-i nsin kε.

5 Ɛ mi kigiite ki kiti ki muntaan le nε se nuuŋ yεŋε yilu. Wi wu ba nuuŋ li mi-i, mba tε ni nnuuŋ li mwε-ε, wεε wi wε si yεŋε yi nuuŋ yi won muntaan ŋge, kife Ɛ foo mi nsin, wi tε fε fiee kε.

6 Wi wu mεeŋ ki ba le ni nuuŋ li mi-i kε, wε si yεŋε yi bε nuuŋ bε wa bε lŋŋ bu lŋmu, yi wondε. Nwaani yεε yεŋε bε ti bεε bε banche bε lŋŋ yi fε wi yi do.

7 Ɛ nε ba nε nuuŋ li mi-i, jε yεŋ se ba yi ni yi nuuŋ li be-eŋ, Ɛ nε bii mɔɔ nuuŋ fi la fi nε wεki le, kε bε gii bε fε fi li be-eŋ.

8 Ɛ nε nuuŋ si yεŋε yi wundi muntaan ŋge, fini nyε bukoon bunŋa li Baa wε-eŋ, fi se tuu fi doonche le nε nuuŋ beniiŋ beŋ bε kintutu-u.

9 Si Baa wεŋ kŋngisi mi le, Ɛ nεε le si ŋkŋngisi beŋ. Ba yεeŋ nε ni nε nuuŋ li kŋkŋngise ke-eŋ lenti.

10 Ɛ nε kichi benchi beŋ, nε ba nε ni nε nuuŋ li kŋkŋngise ke-eŋ linti, nεε si mi ŋkiri benchi bε Baa wε-eŋ mi nse mba li kŋkŋngise kee li.

11 Biee bi ntiiti li be-eŋ bini bieε le kinεtine ken ni ki nuuŋ li be-eŋ, nε se tuu nε kεmε kinεtine ki yiε.

12 Nchi wεŋ nuuŋ wuni, wu nuuŋ le nε ni nε kŋngisi nεε wi bee wi nεε si ŋkŋngisi beŋ.

13 Kŋkŋngise kimu nuuŋ yε lu ki ko ki yaa ki nuuŋ le wi nyε ntse we le kwi kii nsán yee kε.

14 Ɛ nε feti fiee fi ntiiti le nε ni nε feti, kε nε ba baa nsán yεŋ.

15 Mεeŋ yε ntuu ni nteenyi beŋ le bɔɔŋ bε nime-ε kε, kife ŋwan wu nime ti kii yε fiee fichu fi te kikoo we feti kε. Nteenyɔɔ beŋ le nsán yεŋ kife fiee fichu fi mi ŋ'woo li Baa wε-eŋ, mi mfεɔ nε kεε fi.

16 Ɛ beŋ nε tε tsaa mi kε. Ɛ mi wu ntε tsaa beŋ, mi mbuu mi gεε le nε gεeŋ nε ni nε nuuŋ si yεŋε yi wundi muntaan, muntaan mu gii mu ba mu ni mu nuuŋ lu. Ɛ nε feti le, mɔɔ nuuŋ la fi nε bii li Baa wεŋ, li bukoon bwe-eŋ le, kε gii nyε li be-eŋ.

17 Nchi wu nnyεε li be-eŋ wε nuuŋ wuni le, nε ni nε kŋngisi yi yine.

Jiso tee le nshe yini gii yi ni yi baanini beniiŋ bee

¹⁸ Ɛ nshɛ yini baanini beŋ, nɛ kɛɛ le yi tɛ saa yi bɛchi yi baanini mi, yi se baanini beŋ.

¹⁹ Bee nuuŋ le nɛ ni nɛ nuuŋ bɛniin bɛ li nshɛ yini-i, nshɛ yini yi kɔŋgisi beŋ si bɛniin bee. Se nuuŋ le, nɛ nuuŋ yɛ bɛniin bɛ li nshɛ yini-i kɛ. Mi ntsaaɔ beŋ li nshɛ yini-i. Fiɛɛ fiɛɛ fi nshɛ yini baanini beŋ.

²⁰ Kimi yɛɛŋ tɛfɛ chi mbee ntiiti li be-ɛŋ le ŋwaŋ wu nimɛ ti kuu yɛ yɛki tɛ kikoo wɛ kɛ. Ɛ be tɛ biindi bikaa lɛ mi-i jɪŋ, kɛ be gii be ni be biindi tɛ lɛ bɛnɛ jɪŋ. Ɛ nuuŋ le be tɛ woo jɛ yɛŋ, kɛ be gii be woo yɪnɛ tɛ.

²¹ Bieɛ bini bichu, be gii be ni be feti bɛ beŋ kii mi, kɪfɛ be kii yɛ wi wu toŋ mi kɛ.

²² Bee le nni mmɛɛŋ ki mbɛ kɛ le n'yɔ li bee kɛ, be kɛmi yɛ findzɔŋ kɛ. Se nuuŋ le, be kɛmi yɛ fiɛɛ fi be nuuŋ be makɛ bimfimu bibifi bi bee lu dɛɛni kɛ.

²³ Wi wu baanini mi, kɛ mwɛ baaninɔɔ Baa wɛŋ tɛ.

²⁴ Bee le ni mɛɛŋ ki niin kɛ ŋwaani nimɛ chi wi mɛɛŋɔ saa ki niin kɛ lɛ bee lɛnti chini kɛ, bee nuuŋ be kɛmi yɛ chɔ kɛ. Se nuuŋ le be ŋɛŋ baa mfiŋ, be se tuu be baanini mi mɔɔ Baa wɛŋ.

²⁵ Fini nuuŋ le fi bɛ fi fɛ jɛ bɛ yi kɔchɛ si bɛ tɛ tɛɛ lɛ Kɪŋwaati ki bɛnchi bɛ bee le, 'Bɛ baanini mi li yee li.'

²⁶ Se nuuŋ le, Wi wu Mfiɛ wu ŋgii ntuumi nuuŋ wu dzɛti fɛ Baa wɛ-ɛŋ. Wi wu Mfiɛ wuni nuuŋ Fiana yi chɛɛŋ yi dzɛti fɛ Baa wɛ-ɛŋ. Mfi wu yi bɛ, yi gii yi lɛŋ lɛ nsa wɛŋ lɛjɪŋ.

²⁷ Nɛ gii nɛ lɛŋ tɛ lɛ nsa wɛŋ lɛjɪŋ, kɪfɛ tɛɛbɛŋ tɛ tɛ nuuŋ fɛmbɛɛchɛ-ɛ."

16

¹ "Ntiitɔɔ bieɛ bini bichu li be-ɛŋ le kiin nɛ ni wɛ li kimbeenchɛ kɪnɛ-ɛ lijɪŋ kɛ.

² Bɛ gii bɛ koon beŋ li yɪh yi be yi kintaashɛ kii chɛɛŋ, mfi bɛɛɔ wu kɛ wi wu wuu beŋ, ni beechi le fetɔɔ nuuŋ nimɛ chi dzeɛŋ li Nyɔɔ lɛnti.

³ Bɛ gii be ni be feti lɛ, kɪfɛ be mɛɛŋ baa saa ki kɛɛ kɛ Baa wɛŋ mɔɔ mi kɛ.

⁴ Ntiitɔɔ beŋ bieɛ bini bichu lɛ le ke mfi wulu kɔchɛ, nɛ kimi le ntɛ nsaa mi ntee beŋ kii bi.

Nimɛ chi Fiana yi Waan gii yi bɛ yi ni yi feti

Nti mɛɛŋ ki ntee kɛ beŋ bieɛ bini fɛmbɛɛchɛ-ɛ kɛ, kɪfɛ ntɛ nuuŋ tɛɛbɛŋ.

⁵ Dɛɛni ntuuɔ lijɪŋ lɛ wi wu tɛ toŋ mi-i. Se nuuŋ le, wunɛ wumu mɛɛŋɔ mɔɔ ki bii kɛ li mi-i laa ŋgiingɪ fɛŋ lɛ kɛ.

⁶ Nɛ baa nshiin nshiin kɪfɛ mbee ŋkɔɔ mi ntee bieɛ bini li be-ɛŋ.

⁷ Mɔɔ nuuŋ si fi nuuŋ lɛ, ntee beŋ chɛɛŋ lɛ, ɛ fiɛɛ fi dzeɛŋ li be-ɛŋ lɛ ŋgɛɛŋ. Ɛ mɛɛŋ ki gɛɛŋ kɛ, Wi wu Mfiɛ wɛ tɛ bɛ lɛ be-ɛŋ kɛ. Se nuuŋ le, ɛ mi ŋgɛɛŋ, nse ntuumi wu li be-ɛŋ.

⁸ Kɛ wu bɛ, gii tɔchɛ bɛniin bɛ nuuŋ bɛ li nshɛ yini-i, fɛ be ŋɛŋ bibifi bibee, fɛ be ŋɛŋ fiɛɛ fi nuuŋ ntɛ wu tsaan, fɛ tɛ be ŋɛŋ fi nuuŋ nsawu wu nuuŋ wu Nyɔ.

⁹ Gii fɛ be ŋɛŋ bibifi bi bee si be mɛɛŋ ki gɛɛ kɛ shɛŋ li mi-i kɛ,

¹⁰ fɛ be ŋɛŋ fiɛɛ fi nuuŋ ntɛ wu tsaan, si ŋgiingɪ lɛ Baa wɛ-ɛŋ lɛ, nɛ mɛɛŋ yɛ nɛ tuu nɛ ŋɛŋ mi kɛ.

¹¹ Gii fɛ be ŋɛŋ fiɛɛ fi nuuŋ nsawu wu Nyɔ kɪfɛ mfɔŋ wu sɛki nshɛ yini, nsa kɔɔ wɛ wu kituŋ.

¹² Mmɛɛŋɔ ŋkɛmi nɛɛ bieɛ ŋgɛ bi tɛfɛ li be-ɛŋ, se nuuŋ le bi nuuŋ tɛ lɛ li bintoŋ bɪnɛ-ɛ dɛɛni bujɔŋ kɛ.

¹³ Mfi wu Fiana yi chɛɛŋ gii yi bɛ, yi gii yi fɛ nɛ se kɛɛ chɛɛŋ wulu kwikwi. Yi nuuŋ tɛ tuu le yi ni yi yeti li bunɔa bu yi-i kɛ. Fiɛɛ fichu fi yi woo ɛ fi fi yi gii ni yi tiiti, yi se tuu yi tee beŋ bieɛ bi gii bi bɛ.

¹⁴ Yi gii yi doonchɛ bunɔa bweŋ, si yi gii yi ni yi dzɛti nuuŋ fiɛɛ fi nuuŋ fiɛŋ yi tiiti li be-ɛŋ.

¹⁵ Fiɛɛ fi Baa wɛŋ fichu nuuŋ fiɛŋ. Ɛ nɛɛ fi fi ntiiti le yi gii yi ni yi dzɛti nuuŋ fiɛɛ fi nuuŋ fiɛŋ yi tiiti li be-ɛŋ.

Nshiin yi bɔɔŋ bɛ kintutu-u bɛ Jiso gii naa yi to kɪnɛtɪnɛ

¹⁶ Shɛɔ niin nɛ tɛ tuu le nɛ ŋɛŋ mi kɛ, kɛ tuu ŋɔɔnɛ niin nɛ kaari nɛ ŋɛŋ mi."

¹⁷ Si Jiso tɛ tee lɛ, bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u bamu yɔ li yi yi bee le, "Fini nuuŋ la fi tiiti li bee li le, shɛɔ niin tɛɛbɛŋ tɛ tɛ ŋɛŋ wu kɛ, kɛ tuu ŋɔɔnɛ niin tɛ ŋɛŋ wu, bɛ le giingɔɔ lɛ Tee li?

¹⁸ Fiɛɛ fi kwɛŋgi le shɛɔ nɛɛ niin nuuŋ le la? Tɛɛbɛŋ mɛɛŋ baa ki kɛɛ kɛ fiɛɛ fi tiiti lɛ kɛ."

¹⁹ Jiso kēē le be wēki baa le be bii wu fiee fi tiiti, se bii li bee laa, “Nē yeti beḅ beḅ kii fiee fi mi ntee le, ‘Shēō niin nē tē ስጽጽ mi kē, ke tuu ስጽጽ niin nē tuu nē kaari nē ስጽጽ mi ni’?”

²⁰ Ntee beḅ chēē chēē le, nē gii nē ni nē dii kwe, nē shiniḅ beḅ be nuuḅ be li nshe yini ni be nēki fi bee bunēwu. Nē gii nē ni nē nuuḅ li nshiin li, se nuuḅ le nshiin yinē yini gii yi dza yi to kinētinē.

²¹ Kwēē bēē fē tundi, wuki ntōnyē, kifē mfi we wu biēō kōchō. Mfi wu wu biē ስጽጽ, tē tuu le kimi ntōnyē wulu kē, kifē wukō nuuḅ buḅḅ le wiwōḅ tuu wu be li nshe-ē.

²² E le si fi fiēē be beḅ dēēni. Nē baa nshiin nshiin le ke mi ስkaari, mi ስጽጽ beḅ, nē se kēme nuuḅ kinētinē li shēḅ yinē-ē, ስጽጽ kinētinē ki kēē kēē ki wi nuuḅ tē naa fi li be-ēḅ kē.

²³ Gii ni nuuḅ li mfi wēē, nē tē tuu le nē bii mi fiee fimu kē. Ntee beḅ chēē chēē le, ε nē bii mō nuuḅ la li Baa wē-ēḅ li bukoḅḅ bwe-ēḅ, kē gii nyē beḅ fiee filu.

²⁴ Fē mbēēche mbē mbochu dēēni, nē mēēḅ baa ki bii kē fiee li Baa wē-ēḅ, li bukoḅḅ bwe-ēḅ kē. Bii yēēḅ, nē gii nē kēme, ke kinētinē kinē se yiē.

²⁵ N'yetō n'yōru wuni nuuḅ le ስጽጽ le ስጽጽ, se nuuḅ le mfi bēē wu nnuuḅ nte ntuu le n'yō li be-ēḅ le ስጽጽጽ li kē. Ngii n'yō li be-ēḅ gbanaa le kii Baa wē-ēḅ.

²⁶ Gii ni nuuḅ li mfi wēē nē bii fiee li Baa wē-ēḅ li bukoḅḅ bwe-ēḅ. Ntiiti yē li be-ēḅ le ngii nlēkē fiee li Baa wē-ēḅ li kii be-ēḅ kē.

²⁷ Baa wēḅ kibēē kōḅጽጽ beḅ, kifē nē kōḅጽጽ baa mi nē beenchi tē le mi ndza fē Baa wē-ēḅ.

²⁸ Ntē dza fē Baa wē-ēḅ mbē li nshe yini-i, nse ntuuō ndzēti li nshe yini-i ntuu le Baa wē-ēḅ.”

²⁹ Si Jiso tē yō le, bōḅḅ bee be kintutu-u pia bu piaru, be tee le, “Eḅḅḅ! O yetō dēēni, gbanaa nuuḅ yē le ስጽጽ le ስጽጽ kē!”

³⁰ Dēēni tē ስጽጽ baa le o kii bīēē bichu o tēḅጽ yē le wi ni biiti fiee li wē-ε bu bifu kē. Fini fē fiēē tē se beḅ le o dza fē Nyō-ō.”

³¹ Jiso tuu li bee le, “Nē se beḅ baa dēēni ni?”

³² Mfi bēē, wu se bēē kituḅ, wu nē gii nē saanḅḅ mumkpaḅḅ mumkpaḅḅ wi ni ስጽጽጽ li

wu-u yih, nē she mi mbiin. Se nuuḅ le nnuuḅ yē mi mbiin kē, kifē Baa wē-ēḅ wē be mi.

³³ Ntiitō bīēē bini li be-ēḅ le ke, si nē nuuḅ li mi-i ni, nuuḅ nē ni nē kēmi mbēēḅጽ. Li nshe yini-i nē ስጽጽጽ baa ስጽጽ, se nuuḅ le nē ni nē kēndi shēḅ. Mi n'yaa nshe yini kituḅ.”

17

Jiso lēkē li Nyō-ō li yi yēē li mō li beḅḅḅ bee li

¹ Le Jiso yō n'yōru wuni mēēshi, dza tsaaki lii biche liwe lēkē li Nyō-ō le, “Baa wēḅ, mfi kōchō kituḅ. Doonche bunōḅḅ bu Nwana ke Nwan doonche tē bunōḅḅ bwo.

² Nuuḅ doonche kifē o nyēō bunga li wuu le wi kwikwi-i lēwe le nyē ntē wu kimakē li be bēchu be o tuu o nyē li wu-u.

³ Ntē wu kimakē wuni wē nuuḅ le be ni be kii wē wu nuuḅ Nyō yi chēēḅ kwaa, mō le be kēē tē mi wu Jiso Krai wuō tē ton.

⁴ Mi ndoonchō bunōḅḅ bwo li nshe-ε, si mi mēēshi nime chi o tē nyē le niḅ.

⁵ Li dēēni Baa wēḅ, kaari o nyē mi bunōḅḅ li wēē mfwe bu ntē nsaa ስkēmi ስkosi nshe bee kiboo mēēḅ se naa bēchi.

⁶ Mi ndoonchō wē li beḅḅḅ be o tē tsaa li nshe yini o nyē li mi-i baa. Beḅḅḅ bani tē nuuḅ bo, o se tuu o nyē be li mi-i. Be woo baa li jē ya-a.

⁷ Be kii baa dēēni kituḅ le fiēē fichu fi ስkēmi dzēti nuuḅ fē wē-ε.

⁸ Ntiitō ni kifē mi nyēō jē yi o tē nyē li mi-i yē li bee, be fi, be se kii baa chēēḅ le ntē dza nuuḅ fē wē-ε, be beḅ baa tē le ε wē wu tē ton mi.

⁹ Nlēkō li Nyō-ō ni, nuuḅ li bani-i. Nlēki yē nuuḅ li baa beḅḅḅ be nuuḅ be li nshe yini kē. Nlēkō li Nyō-ō ni nuuḅ li be o tē nyē li mi-i bani, kifē ε beḅḅḅ bo.

¹⁰ Bīēē bichu bi ስkēmi nuuḅ bio, se bīēē bichu bi o kēmi nuuḅ tē biēḅ. E li beḅḅḅ bani-i li bunōḅḅ bwen yēḅጽ.

¹¹ Dēēni, mēēḅ yē ntuu nnuuḅ li nshe yini-i kē. Se nuuḅ le, be mēēḅ baa li nshe yini-i, ስkarisō mbēē le wē-ε. Baa wu wuuti, gēē be li bukoḅḅ bwo bu o tē nyē li mi-i, ke be se ni be nuuḅ li fiēē fi mumkpa-aḅ nēē si tēē wē tē nuuḅ li fiēē fi mumkpa-aḅ.

¹² Mfi wu ntɛ nuuŋ tɛɛ be, ntɛ ŋgɛɛ be li bukoon bwo bu ɔ tɛ nyɛ li mi-i. Ntɛ ŋkiichɛ be, wi wumu li bee linti ti mɛɛŋ ki la kɛ, fuki nɛɛ wi wu nuuŋ le gii la wɛ nsin. Fini tɛ nuuŋ le fiee fi bɛ tɛ tɛɛ lɛ Kiŋwaati ki Nyɔ-ɔ bɛ fi kɔchɛ.

¹³ Dɛɛni ŋkarisɔɔ mbɛɛ lɛ wɛ-ɛ, se bieɛ bini ntiitɔɔ mɛɛŋ li nshɛ yini-i ke beniiŋ beŋ se kɛmɛ kinɛɛtinɛ keŋ ki yiɛ li bee.

¹⁴ Ntɛ nyɛ jɛ ya li tsan yi bee, beniiŋ bɛ li nshɛ yini-i se baanini be kifɛ be nuuŋ yɛ beniiŋ bɛ li nshɛ yini-i kɛ, nɛɛ si nuuŋ yɛ tɛ wi wu li nshɛ yini-i kɛ.

¹⁵ Nlɛki yɛ nuuŋ le ɔ buu be li nshɛ yini-i kɛ. Nlɛkɔɔ nuuŋ le ɔ ni ɔ kiichi be le be lɛ kɛ li tsan yi wi wu bifi wɛɛ kɛ.

¹⁶ Be nuuŋ yɛ beniiŋ bɛ li nshɛ yini-i kɛ, nɛɛ si nuuŋ yɛ tɛ wi wu li nshɛ yini-i kɛ.

¹⁷ Nachɛ be ɔ gɛɛ chichi be ni be wuuti lɛ chɛɛŋ li lɛnti. Jɛ ya nuuŋ chɛɛŋ.

¹⁸ Si ɔ tɛ ton mi li nshɛ yini-i, ɛ nɛɛ lɛ si mi ntonɔ tɛ be li nshɛ yini-i.

¹⁹ Si mi nachɔɔ yi yɛŋ mi ŋkiri chichi kii be, le nuuŋ be nachɛ tɛ yi yi be, be gɛɛ chichi li chɛɛŋ li.

²⁰ Nlɛki yɛ li Nyɔ-ɔ nuuŋ li beniiŋ bani-i kwaa kɛ. Nlɛkɔɔ tɛ li beniiŋ bɛchu bɛ gii be woo jɛ yibe, be gɛɛ shɛŋ li mi-i.

²¹ Nlɛkɔɔ le be bɛchu ni be nuuŋ li fiee fimumpka-aŋ nɛɛ si wɛ wu Baa wɛ-ɛŋ nuuŋ li mi-i, nse nuuŋ tɛ li wɛ-ɛ. Nlɛkɔɔ tɛ le be ni be nuuŋ li tɛɛ wɛ ke beniiŋ bɛ nuuŋ bɛ li nshɛ yini-i se beŋ le ɛ wɛ wu tɛ ton mi.

²² Bunɔŋa bu ɔ tɛ yooki mi lu, mi nyɛɔ li bee kituŋ ke be se ni be nuuŋ li fiee fimumpka-aŋ, nɛɛ si tɛ tɛ nuuŋ li fiee fimumpka-aŋ,

²³ mi ŋ'wɛ li bee, ɔ se nuuŋ tɛ li mi-i. Le be ni be gbɛŋgi be nuuŋ li fiee fimumpka-aŋ, bɛdɛɛni beniiŋ bɛ nuuŋ li nshɛ yini-i se kɛɛ lɛ ɛ wɛ wu tɛ ton mi, ɔ se kɔŋgisɔɔ be nɛɛ si ɔ kɔŋgisi mi.

²⁴ Baa wɛŋ, ŋ'wɛkɔɔ le be bɛ ɔ tɛ nyɛ li mi-i baa be naa nuuŋ tɛ fɛ nnuuŋ, ke be se ŋɛŋ bunɔŋa bu ɔ tɛ nyɛ li mi-i kii kiŋkɔŋgise ko li mi-i fɛ nshɛ bee kiboo tɛ bɛchi.

²⁵ Hoo Baa wɛŋ wu nuuŋ tsaŋ, beniiŋ bɛ nuuŋ bɛ li nshɛ yini-i kii yɛ wɛ kɛ, bɛdɛɛni ŋkiiɔ wɛ, beniiŋ beŋ bani kɛɛ baa tɛ le ɛ wɛ wu tɛ ton mi.

²⁶ Mi mfɛɔ be kɛɛ wɛ kituŋ, nse mmɛɛŋɔ ni mfeti be ni be kii wɛ, ke kiŋkɔŋgise ki ɔ kɔŋgi mi lu ni ki nuuŋ li bee, nse ni nnuuŋ tɛ li bee.”

18

Be ton beniiŋ bɛ nchi-i le be gɛɛŋ be kɔɔ Jiso (Maacho 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Le Jiso lɛkɛ li Nyɔ-ɔ mɛɛshi, bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u dza fe, be gɛɛŋ be lenchi kinɛɛŋ ki bɛ teenyi le Kidron, be bo liwiŋ lɛ wɛ wu biti bi muntaan bimu-u, be lɛ lu.

² ɛ Judas wu tɛ kabɛ Jiso wɛ tɛ kii tɛ kintsii kilu, kifɛ Jiso bee bɔɔŋ bee bɛ kintutu-u tɛ shiin be giingɛ be taashi fe mfi kwi.

³ Judas se gɛɛŋ fe bɛ kintutu ki beniiŋ bɛ nchi-i mɔɔ beniiŋ bamu bɛ tɛ kiichi yi yi muntofi. Beniiŋ bani tɛ nuuŋ bɛte muntofi bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa mɔɔ Befarasii. Be tɛ giingɛ be kɛmi bitesinɛ bi wi-i bɛ bitesinɛ bi bɛ ton mɔɔ bieɛ bi dziin.

⁴ Si Jiso tɛ kii fiee fi tɛ nuuŋ le fi gii fi ka bɛ wu lɛ, kiingɛ bɛ be limfwe, bii li bee laa, “Nɛ wɛki nuuŋ noo?”

⁵ Be tuu li wuu le, “Jiso wu Nasarɛ.” Jiso tee li bee le, “ɛ mi wu wu.” Tɛ nuuŋ ɛ Judas wu tɛ kabɛ wu wɛ tɛ lemi bee beniiŋ bɛlu.

⁶ Si Jiso tɛ tee li bee le ɛ wu lɛ, be kaari be to lijɛŋ lijɛŋ, be weyɛ fɛkwiin.

⁷ Tuu bii li bee laa, “Nɛ wɛki nuuŋ noo?” Be tuu le, “Jiso wu Nasarɛ.”

⁸ Jiso tee li bee le, “Mi nteɛɔ beŋ le ɛ mi wulu. ɛ nɛ wɛki nuuŋ mi, nɛ gɛɛ beniiŋ bani be ni be giingɛ.”

⁹ Tɛ yɔ le fi bɛ fi kɔchɛ bɛ jɛ yi tɛ saa wu tee li Nyɔ-ɔ le tɛ mɛɛŋ ki lɛɛ kɛ wi mumpkan li beniiŋ bɛ tɛ nyɛ li wuu baa kɛ.

¹⁰ Simu Pita tɛ kɛmi nyɔ yi dzin. Bieɛ buu lɛ mbwa-a, kɛri kintoon ki mfwa wu kikoo ki bɛte muntofi ki kigɔŋɛ lu, sonde. Bukoon bu mfwa wulu tɛ nuuŋ le Malku.

¹¹ Jiso tee li Pita le, “Kaari tuu nyɔ ya lɛ mbwa-a. Mi ŋ'won kɛ fika fi ŋgɛ-ɛ fi Baa wɛŋ nyɛ li mi-i fini ni?”

Be dzɔ Jiso be gɛɛŋ bɛ wu fɛ Anas

¹² Kikoo ki beniiŋ bɛ nchi-i bɛ kintutu ki beniiŋ bɛ nchi-i mɔɔ beniiŋ bɛ tɛ kiichi yih

yi muntofi yi Bejuu se cha Jiso, be kan wu be bekuu.

¹³ Be saa be dzɔ wu be gɛɛŋ be wu fɛ Anas, kifɛ Anas tɛ gii nuuŋ gwenɛ Kaifas wu tɛ nuuŋ kikoo ki bɛ te muntofi-i li kiya kilu-u.

¹⁴ Kaifas wuni nuuŋ wu tɛ saa wu tifi Bejuu le fi dzɔɔŋ le wi mumkpan kwi kii beniiŋ bɛchu.

Pita faaŋ le kii yɛ Jiso kɛ

(Maacho 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Si be tɛ giingɪ be Jiso lɛ, Simu Pita bɛ ŋwanɛ kintutu ki Jiso wumu tɛ biki wu. Ŋwanɛ kintutu wu Jiso wuni tɛ nuuŋ kikoo ki bɛte muntofi-i tɛ kii wu, tuu bieɛ Jiso gɛɛŋ lɛ kintikinti ki la wu kikoo ki bɛte muntofi-i.

¹⁶ Pita shɛ lemi lɛkuuŋ li fween wu mban lichin. Ŋwanɛ kintutu wu Jiso wulu wu kikoo ki bɛte muntofi tɛ kii wɛ, kaari bo bɛ yɔ bɛ ŋwaakwɛɛŋ wu tɛ kiichi fween wu mban wɛ, dzɔɔ Pita ɔ lɛ bɛ wu.

¹⁷ Ŋwanɛ wu kwɛɛŋ wulu bii li Pita laa, “Mɔɔ ɔ nuuŋ tɛ wi wu kintutu ki wi wuni?” Pita tuu le, “Nuuŋ yɛ kɛ.”

¹⁸ Tɛ nuuŋ ɛ lɛkuuŋ tɛ dendi, bɔɔŋ bɛ nime-ɛ bɛ beniiŋ bɛ tɛ kiichi yih yi muntofi baa kukɛ wi be lemi fe be wɔɔnsi. Pita se ka, gɛɛŋ len bee be wɔɔnsi tɛ.

Kikoo ki bɛte muntofi bii bieɛ li Jiso-o

(Maacho 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Kikoo ki bɛte muntofi-i se biiti bieɛ li Jiso-o kii bɔɔŋ bee bɛ kintutu mɔɔ kii ntiife we.

²⁰ Jiso tuu li wuu le, “Nti n'yeti li nshɛ chichi-i gbanaa. Nti ntiifi tɛ beniiŋ li yih yi nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ mɔɔ li yih yi muntofi-i yi Bejuu bɛchu banchi. Nti ntiiti yɛ fieɛ lɛ munyiikɔɔ li kɛ.

²¹ ɔ biiti bieɛ bini nuuŋ li mi kii la? ɔ biiti nuuŋ li beniiŋ bɛ ti wuki si ntiifi. Be kii baa fieɛ fi nti ntiiti.”

²² Si Jiso tɛ yɔ lɛ, wi wumu wu kintutu ki beniiŋ bɛ tɛ kiichi yih yi muntofi wu tɛ lemi fɛ wu-u fɛchin soon wu bɛ kibɛnɛ lɛ ntoon, bii li wu-u laa, “Yini nuuŋ dze yi ɔ tusi fieɛ li kikoo ki bɛte muntofi-i ni?”

²³ Jiso bii li wu-u laa, “ɛ nuuŋ le mi n'yo bubieɛ, ɔ doonche bubieɛ bulu. ɛ ntiiti nuuŋ chɛɛŋ, ɔ se tuu ɔ soon mi kii la?”

²⁴ Anas se dza tuumi Jiso lɛ Kaifas wu kikoo ki bɛte muntofi. Jiso mɛɛŋ nɛɛ kinjan bɛ bekuu.

Pita tuu faaŋ le kii yɛ Jiso kɛ

(Maacho 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Si Simu Pita tɛ mɛɛŋ lemi wɔɔnsi wi lɛ, beniiŋ bii li wu-u laa, “ɔ nuuŋ nɛɛ wi wumu li kintutu ki beniiŋ bee li ni?” Se nuuŋ le, Pita tɛ faaŋ tee le, “Nnuuŋ yɛ wube wumu kɛ.”

²⁶ Ŋwanɛ nime wu kikoo ki bɛte muntofi-i wumu tuu bii li Pita laa, “Mbee ŋɛŋ nɛɛ wɛ nɛɛ wu lɛ wɛ wu mban wɛɛ ni?” Ŋwanɛ nime wulu tɛ nuuŋ kini ki wi wu Pita tɛ sonde kintoon kee wɛ.

²⁷ Pita tuu ka faaŋ. Nɛɛ li mfi wulu, nyineshee se tɔɔŋ.

Be gɛɛŋ bɛ Jiso fɛ Pailɛt

(Maacho 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Beniiŋ belu se dzɔ Jiso fɛ yih yi Kaifas be giingɪ be wu lɛ ntɔ wu Mfɔŋ wu Lo-om wu tɛ gii sɛki le. ɛ tɛ mɛɛŋ taantaan. Be gɛɛŋ be ba nlɛ lɛ ntɔ nsin, kifɛ ɛ be lɛ le be liibi bikoo bi bee, si be tɛ nuuŋ le be gii be ji Tsɔnɔ chi N'yafuwee lɛ.

²⁹ Se nuuŋ le Pailɛt se bo ŋɛŋ be bii li bee laa, “Fieɛ fi nɛ ŋɛŋ le wi wuni bee chɔ nuuŋ la?”

³⁰ Be tuu li wu le, “ɛ wi wuni bee mɛɛŋ ki chɔɔ fieɛ kɛ, bee nuuŋ tɛ bɛɛ bɛ wu le tɛ nyɛ li wɛɛ kɛ.”

³¹ Pailɛt tuu li bee le, “Dzɔɔ yɛŋ wu nɛ saa biki si nchi wunɛ wɛki.” Bejuu tee li wu-u le, “Tɛ kɛmi yɛ bunɔa bu wo wi kɛ.”

³² N'yɔru wuni se bɛ kɔche bɛ n'yɔru wu Jiso tɛ saa tiiti doonchi ŋwaani kwe yi gii kwi.

³³ Pailɛt kaari gɛɛŋ lɛ lɛ ntɔ we-e, teen be, bɛ bɛ Jiso, bii li wu-u laa, “ɛ wɛ mfɔŋ wu Bejuu ni?”

³⁴ Jiso bii li wuu laa, “ɔ tiiti fini nuuŋ mbeeche wu wa, mɔɔ beniiŋ bamu bɛ tee wɛ kii mi le?”

³⁵ Pailɛt bii li wu-u laa, “ɛ mi wi wu Bejuu ni? ɛ beniiŋ bo bɛ kwɛɛŋ lɛ bɛ bɛte

muntofi be nɔŋa be nɔŋa be be we be nye li mi-i. ɔ chɔ nuun la?”

³⁶ Jiso tuu li wu-u le, “Bumfɔŋ bwen nuun ye si bu li nshɛ yini-i kɛ. Bee le bumfɔŋ bwen ni bu nuun si bu li nshɛ yini-i, bee nuun beniin ben be nime-ɛ be gwii le kiin be ni nye mi li tsan yi Bejuu li kɛ. Se nuun le bumfɔŋ bwen nuun ye bu dza li nshɛ yini-i kɛ.”

³⁷ Pailɛt se bii li wu-u laa, “E we mfɔŋ ni?” Jiso tuu li wu le, “Fi fiɛɛ si ɔ tee le ɛ mi mfɔŋ. Be tɛ biɛ mi, mbɛ li nshɛ yini-i kii fini le mbɛ ntee kii chɛɛŋ. Wi kwikwi wu biki chɛɛŋ ti wuki jɛ yɛŋ.”

³⁸ Pailɛt bii laa, “Chɛɛŋ nuun la?” Si tɛ bii le, tuu kaari bo gɛɛŋ nɛŋ Bejuu baa, tee li bee le, “Mmɛɛŋɔ ki nɛŋ fieɛ fi wu chɔ kɛ.”

³⁹ Se nuun le nɛ kɛmi ntse wunɛ wumu le ɛ nuun mfi wu Tsɔnɔ chi N'yafuwee, mbuu wi wu ncha mumkpan li yih yi ncha-a. Nɛ weki le mbuu nuun Mfɔŋ wunɛ wu Bejuu ni?”

⁴⁰ Bejuu belu wan lɛwe nge le, “Aay, tɛ weki ye wi wuni kɛ, buu nuun Baraba!” Baraba wuni tɛ nuun wi wu kintutu ki beniin be tɛ gwii be bara wu Lom.

19

Be saa be sonde le be wo Jiso

¹ Pailɛt se dzo Jiso nye le be liche wu.

² Beniin be nchi-i lo kifɔ ki bumfɔŋ ki nuun bian bian be been wu lifa, be dzo ndu yi bumfɔŋ yi gaa, be chuume wu li bwin.

³ Be se bɛɛ fɛ wuu, be bundi wu, be tiiti le, “Buri! Mfɔŋ wu Bejuu!” Si be feti le be maami wu be bibɛnu.

⁴ Pailɛt se tuu bo lɛkuun tee li bee le, “Biche yɛɛŋ, ngii mbuu wi wuni nye li be-en, nɛ se kɛɛ le mmɛɛŋɔ ki nɛŋ fieɛ fi wu chɔ kɛ.”

⁵ Jiso se bo bɛɛ be kifɔ ki bían lifa mɔɔ ndu yi bumfɔŋ ye li wu-u bwin. Pailɛt se tee li bee le, “Biche yɛɛŋ nɛ nɛŋ wuun wi wulu!”

⁶ Bete muntofi be nɔŋa be nɔŋa be beniin be tɛ kiichi yih yi muntofi nɛŋ wu le, be se wɛndi le, “Ta wu li kintaaŋ li, ta wu li kintaaŋ li!” Pailɛt tee li bee le, “Dzɔɔ yɛɛŋ wu be tsan yinɛ nɛ taan wu li kintaaŋ li, kife mɛɛŋɔ ki nɛŋ chɔ ye kɛ.”

⁷ Bejuu belu tuu li wuu le, “Tɛ kɛmi baa nchi wusɛŋ, ɛ nchi wulu wu doonchi le kɛmi le kwi, kife wu fɛɔ yi yee le, ɛ wu N'wane Nyɔ.”

⁸ Le Pailɛt woo n'yɔru wuni le, se tuu kɛmɛ chɛnɛ nge.

⁹ Bee Jiso tuu be to lejin le ntɔ, bii li Jiso laa, “ɔ dza fɛŋ?” Se nuun le Jiso ti mɛɛŋ ki tuu kɛ fieɛ kɛ.

¹⁰ Pailɛt bii li Jiso-o laa, “ɔ nuun tɛ yɔ li mi kɛ ni? ɔ kii ye le nkɛmi bunga bu chiingɛ li we-ɛ, ntuu nkɛmi bunga bu tefe le be taan we li kintaaŋ li ni?”

¹¹ Jiso tuu li wuu le, “Nuun ɔ tɛ kɛmɛ bunga le mi lɛwe, fuki fɛ be nye bunga bulu li we-ɛ liboo nsin kɛ. Se nuun le kii fini, wi wu nye mi li tsan ya ɛ wi wu kɛmi bubieɛ bu kuu bu yeki bwo.”

¹² Le Pailɛt woo n'yɔru wuni ni, se bechi weki dze le chinɛ li wuu. Se nuun le Bejuu tɛ wan lɛwe nge le, “ɔɔ mɔŋ ɔ chinɛ li wi wuni, kɛ ɔ nuun ye nsan yi Kaisa wu Mfɔŋ wu nyɔŋa wu Lom kɛ. Wi kwi wu yekisi yi yee le mwɛ nuun mfɔŋ kɛ mwɛ we wi wu mbani wu Kaisa.”

¹³ Le Pailɛt tuu woo n'wani wuni n'yɔru, se bo bee Jiso, shee li kintindɛ ki nsa-a fɛ be tɛ teenyi le, Kintsii ki be gwan be Ta, ki be teenyi le jɛ yi Hiburu le Gabata.

¹⁴ Tɛ nuun Jobɛ chi Nache kii Tsɔnɔ chi N'yafuwee, ɛ mfi tɛ nuun si jobɛ bikaa yoofi ntɔɔ bifeɛtu. Pailɛt tee li Bejuu li le, “Biche yɛɛŋ nɛ nɛŋ, wuun Mfɔŋ wunɛ!”

¹⁵ Bejuu belu bechi be dzɛngi le, “Gɛnɛ be wu, gɛnɛ be wu, ta wu li kintaaŋ li!” Pailɛt bii li bee laa, “Ntaan Mfɔŋ wunɛ li kintaaŋ li ni?” Bete muntofi be nɔŋa be nɔŋa baa tuu li wuu le, “Tɛ kɛmi ye Mfɔŋ wumu kɛ fuki Kaisa nsin.”

¹⁶ Pailɛt se nye Jiso li bee le be gɛɛŋ be taan wu li kintaaŋ li.

Be ta Jiso li kintaaŋ li

(Maacho 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Be se dzo Jiso, be bo be wu. Too kintaaŋ kee giingi fɛ kintsii ki be teenyi le Kingefi, be teenyi le jɛ yi Hiburu li le Gɔɔɔɔta.

¹⁸ Be se gɛɛŋ be ta wu fe li kintaaŋ li, be ta tɛ beniin bamu befe li bintaaŋ li wumu

le kigɔŋɛ, wumu le kimɛsɛ, Jiso nuun kintikinti.

¹⁹ Pailɛt tsɛɛ fiee fimu bɛ ta li kintaaŋ ki Jiso-o. Fiee fi tɛ tsɛɛ filu tɛ nuun le, “Jiso wu Nasarɛ, Mfɔŋ wu Bɛjuu.” ²⁰ Bɛjuu nge tɛ teen fiee fi tɛ tsɛɛ filu, kifɛ fɛ bɛ tɛ ta Jiso li kintaaŋ li tɛ nuun tsɛkɛtsɛkɛ li kitɔŋ kilu lichin, tɛ tsɛɛ fiee fini le jɛ yi Hiburu bɛ yi Latin mɔɔ yi Grik.

²¹ Bɛtɛ muntofi bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa bɛ Bɛjuu gɛɛŋ bɛ tee li Pailɛt le, “Kiin ɔ ni tsɛɛ le, ‘Mfɔŋ wu Bɛjuu kɛ.’ Tsɛɛ nuun le, ‘Wi wuni kwɛŋgɔɔ le nuun Mfɔŋ wu Bɛjuu.’ ”

²² Pailɛt tuu li bee le, “Fiee fi mi ntsɛɛ mi ntsɛɛ kitun.”

²³ Si bɛniin bɛ nchi-i baa tɛ ta Jiso li kintaaŋ li le, bɛ dzɔ ndú yee bɛ gachɛ li yi yibe bintsii binɛɛ si bɛ tɛ nuun. Bɛ tuu bɛ dzɔ mɔɔ kinƙon kee. Se nuun le kinƙon kini bɛ tɛ ton ki mbaru nsin mbɛɛchɛ li kimi mbɔɔwu mbochu li bikaa li.

²⁴ Bɛdɛɛni bɛ se tee li yi yi bee le, “Kiin tɛ ni gaamɛ kinƙon kini kɛ. Tɛɛbɛŋ ton kan, tɛ nɛŋ wi wu gii kɛmɛ ki.” Fini tɛ kɛti le fi bɛ fi kɔchɛ si bɛ tɛ tsɛɛ le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ le, “Bɛ tɛ gachɛ ndú yɛŋ li yi yi bee, bɛ ton kan* bɛ kinƙon nken.” Se nuun le bɛniin bɛ nchi belu tɛ fɛ nɛɛ fini fiee.

²⁵ Bukɛɛŋ bamu tɛ gii bɛ lemi fe, li kintaaŋ ki Jiso-o lichin. Bukɛɛŋ bani tɛ nuun ni Jiso bɛ bɛŋwaani ni Jiso wu kwɛɛŋ mɔɔ Maariya wu kwɛɛ Klofas mɔɔ Maariya Madalin

²⁶ Le Jiso dza nɛŋ ni mɔɔ nwanu wu kintutu wu tɛ kɔŋgisi wɛ si bɛ lemi li wuu lichin, tee li ni-i le, “Kwɛɛŋ, bichɛ ɔ nɛŋ, wuni to wɛ nwanu.”

²⁷ Si tɛ tee le, kaari tee tɛ li nwanu wu kintutu wɛɛ le, “Bichɛ ɔ nɛŋ, wuni to wɛ na.” Mbɛɛchɛ li mfi wɛ nwanu wu kintutu wɛ se dzɔ ni Jiso gɛɛŋ tsiin nuun li wu-u yih.

Jiso kwi

(Maacho 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Lɛjin lɛlu, Jiso tɛ kɛɛ kitun le fiee fichu ma fieɛ, le fɛ fi bɛ fi kɔchɛ si bɛ tɛ tsɛɛ le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ, se dza tee le,

“Ndɔɔŋ wondinɔɔ mi.”

²⁹ Tɛnɛ chimu tɛ nuun fe bɛ mbiin mɛ mgbanyi le tɛɛ. Bɛniin bɛ nchi-i baa tuu bɛ lii kifin li mee bɛ shingɛ li kiti ki iso-ob bɛ nɛɛki le wuu wa.†

³⁰ Le Jiso fi mbiin mɛlu se tee le, “Fi ma fieɛ.” Si tɛ tee le, bɛɛki kikoo kee, kwi.

Bɛ been Jiso lɛfufu bɛ gɔŋɛ

³¹ Si boo yɛlu tɛ nuun Jobɛ chi Nachɛ le bɛ le li jobɛ chi bɛshiinshi-i le, Bɛjuu tɛ wɛki le bɛ fɛ le kiin goon yilu ba li bintaŋ li jobɛ chi bɛshiinshi kɛ, (teege si jobɛ chi bɛshiinshi chilu tɛ nuun chi nɔŋa le). Bɛ se gɛɛŋ bɛ nɛŋ Pailɛt bɛ lɛkɛ wu bɛ tee le bɛ gɛɛŋ bɛ bonyɛ bikaa bi bɛniin bɛ tɛ nuun li bintaŋ bilu-u, bɛ se kwiye tsɛkɛ bɛ shiiki bɛ tsaaki bɛ.

³² Bɛdɛɛni bɛniin bɛ nchi baa bonyɛ bikaa bi wi wu nƙosi, bɛ bonyɛ tɛ bi wu biki.

³³ Se nuun le, le bɛ bo fɛ Jiso, bɛ nɛŋ ɛ wu kwi kitun, bɛ ti mɛɛŋ ki bonyɛ kɛ bikaa bieɛ kɛ.

³⁴ Wumu wu li kintutu ki bɛniin bɛ nchi-i baa been Jiso lɛfufu bɛ gɔŋɛ. Le been le, mfwaa mumƙpaŋ nɔŋ mɔɔ dzɔɔ tasi fe.

³⁵ Wi wu tɛ nɛŋ bieɛ bini tɛ lɛŋ lɛjin le nsa wulu-u le, n'yɔru wɛ nuun chɛɛŋ, se kii tɛ le wuni n'yɔru tɛ nuun wu chɛɛŋ, wu nɛ nuun nɛ bɛŋ.

³⁶ Bieɛ bini tɛ kɛti ni le fiee fi bɛ tɛ tsɛɛ le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ bɛ fi kɔchɛ si bɛ tsɛɛ le, “Kinƙomfɛ kee kimumƙpaŋ nuun tɛ naa bondɛ kɛ.”

³⁷ Fi se tuu fi nuun ɛ bɛ tsɛɛ le kintsii kimu-u le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ le, “Bɛniin gii bɛ ni bɛ bichi wi wu bɛ been wulu.”

Bɛ diiyɛ Jiso

(Maacho 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Lɛjin lɛlu Jɔsɛ wu Arimatia dza gɛɛŋ nɛŋ Pailɛt lɛkɛ wu le bɛŋ gɛɛŋ tsaaki gwini chi Jiso-o. Jɔsɛ wuni tɛ nuun wi wu kintutu ki Jiso-o, se nuun le tɛ nuun lijn lijn kifɛ tɛ chendi Bɛjuu. Pailɛt bɛŋ, se gɛɛŋ shiiki gwini chilu.

³⁹ Nikodemu wu tɛ saa gɛɛŋ nɛŋ Jiso butuu bumu wɛ, tɛ bɛ tɛ bɛ mɛɛŋ mamu mɛ sɛɛndi ni shuunɛ mɛ bɛ fiinɛ bɛ mɛɛr mɔɔ

* **19:24** Kan wuni tɛ nuun ta yi bɛ tɛ dzɔ bɛ lendi fɛkwiin le bɛ nɛŋ laa ɛ noo wu ji le. † **19:29** Isob wuni nuun buƙoon bu kiti kimu li.

alos, me luuti si be kilo mbaanshɛɛ ntsɔ beɛɛtu.

⁴⁰ Bee wu se shiiki gwini chi Jiso-o be fiɛɛmɛ be ndú be fwa be mɛɛŋ maa be diyɛ wu li ntɛ Bejuu.

⁴¹ Mban wu wɛ wumu tɛ nuun fe fɛ chin fɛ be tɛ ta Jiso li kintaŋ li fɛɛ. Li wɛ wulu dzin yi fiɛŋ yimi tɛ nuun fe ɛ be ti mɛɛŋ saa ki diyɛ kɛ wi le kɛ.

⁴² Se nuun le si booyaa tɛ nuun Jobɛ chi Bejuu le chi Nachɛ wu jobɛ chi Beshiinshi le, ɛ dzin yilu tɛ nuun tɛ tsekɛtsekɛ, be se giiki Jiso le.‡

20

*Be gɔɔŋ gwini chi Jiso-o nsin
(Maacho 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)*

¹ Le ni nuun jobɛ chi ŋkosi li fuu li, Maariya Madalin bo le ŋ'wori gɛɛŋ fɛ dzin fɛɛ, ŋɛŋ ɛ be bachɛ tɛtɛ chi be tɛ banɛ fween wu dzin yɛɛ lu.

² Se nuun le, se bieɛ letɛ gɛɛŋ ŋɛŋ Simu Pita be ŋwanɛ kintutu ki Jiso-o wumu wu Jiso tɛ kɔŋgisi wɛ, tee li bee le, “Be buu baa Taa le dzin, tɛ kii yɛ laa be gɛɛ wu fɛŋ le kɛ.”

³ Pita bee ŋwan wu kintutu ki Jiso wulu bieɛ be bo be giingi fɛ dzin yilu-u.

⁴ Be tɛ giingi be letini bu letinɛ, bɛdɛɛni, ŋwan wu kintutu ki Jiso wɛ letɛ yaa Pita saa fɛsi fɛ dzin fɛlu.

⁵ Le fɛsi fe, guumɛ bichɛ, ŋɛŋ ɛ ndú yi be tɛ fiɛɛmɛ Jiso lu yɛ gimi le. Le bichɛ le, ba le ki le kɛ.

⁶ Simu Pita bieɛ wu be fɛsi fe, se le gɛɛŋ le dzin lɛlu. Le le, ŋɛŋ nɛɛ nuun ndú yɛɛ kwaa si yi gimi fe,

⁷ mɔɔ finshɛŋgɛ fi ndu fi be tɛ liiŋ kikoo ki Jiso-o lu, fi tɛ gimi yɛ be ndú yimi yɛɛ kɛ. ɛ be tɛ kenchi be giiki fɛ kintsii kee li fi gimi fi fimbiin.

⁸ Ŋwan wu kintutu wu Jiso wu tɛ saa wu fɛsi fɛ dzin wɛ se le tɛ gɛɛŋ le dzin ŋɛŋ fieɛ fini se beŋ.

⁹ Fi tɛ nuun ɛ be ti mɛɛŋ ki kɛɛ kɛ kinyi ki fieɛ fi nuun le Kinwaati ki Nyɔɔ le Jiso tɛ kɛmi le bo li kwe-e kɛ.

Jiso doonchɛ yi yee li Maariya Madalin

¹⁰ Bɔɔŋ be kintutu-u be Jiso-o baa kaari be koo fɛkuun.

¹¹ Se nuun le, Maariya shɛ lemi dii fɛ dzin fɛlu. Si tɛ dii le dza guumɛ bichɛ le dzin,

¹² ŋɛŋ benchindaa be Nyɔɔ bɛfɛ ɛ be chuumɛ ndú yi ncherere be shee fɛ be tɛ giiki gwini chi Jiso-o fɛɛ, wumu fɛ kintsii ki kikoo ki Jiso-o tɛ nuun, wumu fɛ kintsii ki bikaa bieɛ tɛ nuun.

¹³ Benchindaa be Nyɔɔ baa se bii li wuu laa, “Kwɛɛŋ, ɔ dii kii la?” Tuu le, “Ndiɔ kifɛ be tsaaki baa Taa be dza be wu, ŋkii yɛ fɛ be gɛɛ wu kɛ.”

¹⁴ Le tee le, le fikisi yi ŋɛŋ Jiso lemi. Se nuun le, ti mɛɛŋ ki kɛɛ kɛ le ɛ Jiso kɛ.

¹⁵ Jiso bii li wuu laa, “Kwɛɛŋ, ɔ dii kii la? ɛ noo wɔɔ wɛki?” Maariya se tɛ beechɛ le ɛ wi wu bichi le mban wu wɛ wulu-u. Se tee li wuu le, “Baa wɛŋ, ɛ nuun wɛ wu tsaaki wu, ɔ dza be wu, ɔ tee fɛɔ gɛɛ wu fe, ŋgɛŋ ndzɔ wu, ndza be wu.”

¹⁶ Jiso dza teen wu le, “Maariya.” Se kaari teen wu le jɛ yibee yi Hiburu le, “Laboni,” fi nuun le, “Wi wu Ntiifɛ.”

¹⁷ Jiso tee li wuu le, “Kiin ɔ ni kon li mi-i kɛ, kifɛ mmɛɛŋɔ nsaa ki n'yɛɛ kɛ fɛ Baa wɛ-ɛŋ kɛ. Gɛnɛ nuun le beŋwaanɛŋ ɔ tee li bee le, n'yɛkɔɔ fɛ Baa wɛŋ wu nuun tɛ Baa wunɛ, mɔɔ fɛ Nyɔ yɛŋ yi nuun tɛ Nyɔ yinɛ.”

¹⁸ Maariya Madalin se dza gɛɛŋ tee li bɔɔŋ be Jiso-o be kintutu-u le wu ŋɛŋgɔɔ Taa, tuu tee li bee le, wu teeɔ bieɛ bini li wu-u.

*Jiso doonchɛ yi yee li bɔɔŋ bee be kintutu-u
(Maacho 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)*

¹⁹ Le ni nuun le fɛmfo-o booyaa ɛ tɛ nuun jobɛ chi ŋkosi li fuu li, bɔɔŋ be kintutu-u be Jiso-o nuun li yih ɛ be bɛɛnyɛ bigoo, kifɛ be tɛ chendi Bejuu. Jiso dza busɛ leŋ le bee lɛnti, tee li bee le, “Mbɛɛŋgii ni nuun be beŋ.”

²⁰ Le tee li bee le, se doonchɛ tsan yee mɔɔ lɛfufu lee li bee. Bɔɔŋ be Jiso-o be kintutu-u baa tɛ nɛɛtɛ ŋge fɛ be tɛ ŋɛŋ Taa.

²¹ Jiso se tuu kaari tee li bee le, “Mbɛɛŋgii ni nuun be beŋ. Si Baa wɛŋ tɛ ton mi, ɛ le si ntundɔɔ beŋ dɛɛni.”

‡ 19:42 Be tɛ gɛɛ Jiso le bɛdɛɛni, le ke fɛ jobɛ chi beshiinshi ka, be se bɔsɛyi be diyɛ wu si ntɛ wu be tɛ shiin nuun.

²² Le tee le, se yindε li bee, tee li bee le, “Fi yεŋ Fiana yi Waan.

²³ E nε feeki bibifi bi wi-i, kε Nyɔ feeki yε tε kituŋ. E nε ba mfekisε nsin, kε bi gii bi ba le.”

Jiso doonche yi yee li Tomε

²⁴ Mfi wu Jiso tε bε fε bɔɔŋ bee bε kintutu-u, Tomε wu tε nuuŋ wi kintutu ki bɔɔŋ bε yoofi ntsɔ bεfε wu bε tε teenyi bukoon bwee humu le Maŋ wεε, tε nuuŋ yε bee be kε.

²⁵ Kinke ki kintutu ki bɔɔŋ bε Jiso-o kεε se biee ki tee li wuu le, “Tε bee tε ηεŋ Taa.” Se nuuŋ le, tε tee fiee li bee le, “E mεεŋ ki ηεŋ kε bibaa bi biɛni yεε li bibenu biee li nse nlii kwan wεŋ le kε, nse ntuu nlii kibεnε keŋ lεfufu lee kε, ntε mben kε dududu.”

²⁶ Le fuu ka bε tase, le bɔɔŋ bε Jiso-o bε kintutu-u tuu be ni be nuuŋ li yiŋ, Tomε nuuŋ tε bee be, bigoo nuuŋ bimbεŋε. Jiso se dza busε le bee lenti, tee li bee le, “Mbεεŋgii ni nuuŋ bε beŋ.”

²⁷ Le tee li bee le, se tee li Tomε-ε le, “Gεε kwan wa li kibεnε keŋ, ɔ ηεŋ si ki nuuŋ, ɔ tuu ɔ lii tε kibεnε ko lεfufu leŋ. Kiin ɔ ni mεŋε kε, beŋ.”

²⁸ Tomε se tuu le, “Taa wεŋ, mɔɔ Nyɔ yεŋ.”

²⁹ Jiso tee li wuu le, “ɔ beŋɔ dεeni kifε ɔ ηεŋgɔɔ mi ni? Kinεetine ki nɔŋa kεε li beniin bε mεεŋ ki ηεŋ kε mi kε, be se beŋ baa nεε.”

Fiee fi bε tsee kinwaati kini kii fi

³⁰ Jiso tε fε biee ηge bi doonchi bunga bu Nyɔɔ li bɔɔŋ bee bε kintutu-u be ηεŋ, bε se mεεŋ baa ki tsee kε le Kinwaati kini kε.

³¹ Se nuuŋ le bini bi bε tε tsee bieε le bi fε le nε beŋ le Jiso nuuŋ Kinsofu ki Nyɔ tε kaache, mɔɔ le nuuŋ Nwane Nyɔ. E nε beŋ dεeni, nε se kεmε ntse wu kimake kii bukoon bwee.

21

Jiso doonche yi yee li bɔɔŋ bee bε kintutu-u fε libε fεchin

¹ Lεjin lεlu, Jiso tuu ka doonche yi yee li bɔɔŋ bee bε kintutu-u fε Libε chi Tiberia lichin. Fi tε ka le yini dze-e:

² Simu Pita bee Tomε wu bε tε teenyi le Maŋ, mɔɔ Natanya wu Kana wu kimbe ki Galilii, mɔɔ bɔɔŋ bε Dzεbedii, bε bɔɔŋ bε

kintutu-u bε Jiso-o bamu bεfε tε nuuŋ fε kintsii kimumkpa-an.

³ Simu Pita dza tee li bee le, “Ngii nla nsuun.” Be tee li wuu le, “Tε gii tε la bε wε tε.” Bee be bo, bε gεεŋ, bε le le ngo-o. Se nuuŋ le, bε tε dεdε bε tsi li dzɔɔ be ti mεεŋ ki kɔɔ kε fiee kε.

⁴ Le lεkuun ni le wuuti le bεε, Jiso bε leŋ li ηgemε yi dzɔɔ li, bɔɔŋ bee bε kintutu-u tε mεεŋ ki kεε kε le ε wu kε.

⁵ Jiso bii li bee laa, “Bɔɔŋ beŋ, nε kɔɔ baa nεε nsuun ni?” Be tuu le, “Wohoo.”

⁶ Tee li bee le, “Lomε yεεŋ gwii dze le kibεnε ki kigɔŋε ki ngo-o, nε gii nε kɔɔ fiee.” Be se lɔŋ, wu tε tuu wu yaa be nchewu, kifε be tε gbεεŋ bε kɔɔ nsuun le ηge.

⁷ Le ηwan wu kintutu ki Jiso-o wu Jiso tε kɔŋgisi wε ηεŋ le, tee li Pita le, “E Taa.” Le Simu Pita woo le ε Taa le, biee liishε ndu yee kifε tε nuuŋ bwin kilεε. Le liishε le, jiin seri li dzɔɔ giin gi le Jiso-o.

⁸ Bɔɔŋ bε kintutu-u bamu baa biki le ngo-o, bε chiiti gwii wεε ε wu yise bε nsuun. Be tε nuuŋ yε mfiin li mbochu li buka-a kε. Bentan tε she si mbaanshin le.

⁹ Be gεεŋ bε fesi li bukaka bε ηεŋ bikaa bi wi-i si bi keeti, nsuun nuuŋ fe, kibe le nuuŋ tε fe.

¹⁰ Jiso tee li bee le, “Bε yεεŋ bε nsuun yimi yi nε kɔɔ.”

¹¹ Bedεeni, Simu Pita gεεŋ miri le ngo-o, chee gwii wu bo li buka ε wu tε yise bε nsuun yi nyɔŋa gwii bε kitsɔ mbaanshin ntsɔ shεε (153). Mɔɔ si yi tε yise ηge le, gwii tε mεεŋ ki gaame kε.

¹² Jiso tee li bee le, “Bε yεεŋ nε ji biee.” Wi mumkpan li bɔɔŋ bee bε kintutu-u ti mεεŋ mɔɔ ki mɔɔŋ kε le bii li wuu laa ε wu noo le kε. Be tε kεε nεε le ε Taa.

¹³ Jiso se gεεŋ dzɔ kibe le kεε nyε be, mɔɔ nsuun yεε.

¹⁴ Fini tε bo kinga kitεεtε si Jiso tε doonche yi yee li bɔɔŋ bee bε kintutu-u mbεεche fε tε bo li kwe-e.

Jiso tuu ka nyε nime li Pita

¹⁵ Le be ji biee be mεεshi, Jiso teen Pita bii li wuu laa, “Simu ηwane Joŋ, ɔ kɔŋgisi mi ɔ yeki bani ni?” Tuu le, “Iin Taa, ɔ kiiɔ le ηkɔŋgisi wε.” Jiso tee li wuu le, “ɔ nyeki bɔɔŋ beŋ bε nshɔŋ le.”

¹⁶ Jiso tuu teen wu kinga kife bii li wuu laa, “Simu nwanɛ Jɔɔŋ, ɔ kɔŋgisi mi ni?” Tuu le, “Tin Taa, ɔ kiiɔ le nɔkɔŋgisi wɛ.” Tee li wuu le, “Ɔ bichi le nshɔɔŋ yɛŋ.”

¹⁷ Jiso tuu teen wu bo kinga kitɛɛɛ bii li wuu laa, “Simu nwanɛ Jɔɔŋ, ɔ kɔŋgisi mi ni?” Le Pita woo si Jiso bii li wuu bo kinga kitɛɛɛ laa kɔŋgisi wu le, fi fuumi wu. Tee li Jiso le, “Taa, ɔ kiiɔ fiee fichu, ɔ kiiɔ le nɔkɔŋgisi wɛ.” Jiso tee li wuu le, “Ɔ nyeki nshɔɔŋ yɛŋ.”

¹⁸ Ntee wɛ chɛɛŋ chɛɛŋ le, mfi wuɔ tɛ mɛɛŋ sɔɔnɛ wi, ɔ tɛ kiichi yi ya ɔ lisi ndu ya ɔ giingɪ fɛ ɔ kɔŋgisi. Se nuun le, mfi wuɔ gii ɔ don ɔ gii ɔ nɛɛmi bibɛnu bio le wumu lɪ li wɛ-ɛ, dzɔɔ wɛ gɛɛŋ bɛ wɛ fɛ kintsii ki ɔ ti kɔŋgisi yɛ ngɛnu kɛ.”

¹⁹ Jiso tɛ tiiti fini doonchi nuun nwanɛ kwe yi Pita tɛ nuun le gii kwi yi se bɛ bɛ bukoon bu nɔŋa li Nyɔ-ɔ. Le Jiso yɔ le, se tee li wuu le, “Ɔ biki mi.”

²⁰ Le Pita tuu fikisi yi, nɛŋ si nwanɛ kintutu wu Jiso tɛ kɔŋgisi nge wɛ biki li bee. Nwanɛ kintutu wuni nuun wu tɛ yɛŋ gɛɛŋ li Jiso mfi wu be tɛ jii bieɛ le fɛmfo-o fɛ kimɛrisɛ bii li wuu laa, “Taa, ɛ noo wu gii kabɛ wɛ?”

²¹ Si Pita tɛ nɛŋ nwanɛ kintutu wulu biki be le, bii li Jiso laa, “Taa, fi wi wuni nuun le la?”

²² Jiso tuu li wuu le, “Ɛ nuun nɔkɔŋgisi wɛŋ le ba ni nuun nsiin gɛɛŋ bo fɛ mi nkaari mi mbɛ, fieɛ kɛmɛ la fi fɛrɛ bɛ wɛ? Ɔ biki mi le.”

²³ Si Jiso tɛ tiiti le, tefe chilɔ se saangini chi giingɪ li bɛniin bɛ kimbeenche-ɛ lɛnti le nwanɛ kintutu wu Jiso wuni nuun tɛ kwi kɛ. Se nuun le, Jiso tɛ mɛɛŋ ki tee kɛ le gii kwi kɛ. Tɛ tee nuun nɛɛ le, “Ɛ mbee kɔŋgisi le ba ni nuun nsiin gɛɛŋ bo fɛ mi nkaari mi mbɛ, fieɛ kɛmi la le fi fɛrɛ bɛ wɛ?”

Kii wi wu tsɛɛ kinwaati kini

²⁴ Nwanɛ wu kintutu wulu wuni nuun wu, wu tiiti kii bieɛ bini, ɛ wu, wu tɛ tsɛɛ bieɛ bilu, tɛ kɛɛ baa le fieɛ fi tiiti kii fi nuun chɛɛŋ.

²⁵ Se nuun le bieɛ bimɔ bieɛ tɛ lu nge bi Jiso tɛ fɛ, bee nuun le bɛ tsɛɛ bi bichu, nɛŋgi le nshɛ chi kɛmi yɛ kintsii ki bɛ nuun bɛ kiri binwaati bilu fe kɛ.

Kinwaati ki nime-e Chi bɔɔŋ be nto-on be Jiso-o Fiee fi nuun le Kinwaati ki nime kini

Kinwaati ki nime chi bɔɔŋ be nto-on be Jiso kini ε Luk wu tɛ tɛɛ, li ntawu li nton wu dzeen wu kii Jiso wu tɛ saa wu tɛɛ le Kinwaati ki Lu-uk. Nton wu dzeen wuni nuun le Jiso tɛ kwi li kintaan li kii bibifi bisen, be diyε wu, Nyɔ kaari yi buu wu li kwe-e.

Fiee fishaan le kinwaati kini-i tiiti kɛɛ kii ntefu si Fiana yi Waan tɛ fε se bɔɔŋ be kintutu be Jiso fε nton wu dzeen wu kii Jiso wuni saange, gɛɛn Jerosalen mɔɔ bimbe bi Judiya be bi Samaaria bichu, gɛɛn bo li boo yi nshe yi naa li (1:8). Kinwaati kini nuun filon kii si kintutu ki beniin be Krai le tɛ bechi lenti le be Juu li, be gɛɛ shɛn li Jiso, fi se dza fi to fiee fi kikoo ki nshe kichu.

Bikoo bi biee bi le Kinwaati kini-i

1:1-26 Nyɔ nache beniin be ntiife

1:1-14 Jiso nyε ntifi yee yi kinshiingi be ŋkaache

1:15-26 Wi dzɔ kintsii ki Judas

2:1-8:3 Bε tee nton wu kii Jiso Jerosalen

8:4-12:25 Bε tee nton wu kii Jiso Judiya be Samaaria

13:1-28:31 Nime chi Pɔɔ le

13:1-14:28 Ndɛnde wu Pɔɔ wu ŋkosi

15:1-35 Kinshewu ki Jerosalen

15:36-18:22 Ndɛnde wu Pɔɔ wu kinga kife

18:23-21:16 Ndɛnde wu Pɔɔ wu kinga kitɛɛtɛ

21:17-28:31 Pɔɔ nuun wi wu ncha tiiti nɛɛ jε yi Nyɔ Jerosalen be Kasaria mɔɔ Lom

1 Te la Tiofilos, le kinwaati ken ki ŋkosi ki ntɛ ntɛɛ li wɛɛ, ntɛ ntɛɛ le kii biee bichu bi Jiso tɛ feti mɔɔ bi tɛ fenjisi li beniin li, mbɛɛche si tɛ bechi nime chee,

2 gɛɛn bo jobε chi Nyɔ tɛ dzɔ wu yi yɛɛ be wu liboo. Fε Nyɔ tɛ gii yi dzeti wu le yi yɛɛ be wu liboo le, tɛ ka li bunga bu Fiana yi Waan li tifi bɔɔŋ beε nton be tɛ tsaa.

3 Mfi wu tɛ bo li kwe-e, tɛ tuu doonche yi yee li bee, li jo mbaanyɛ li, le dzɛ ŋge li, le doonche le wε yon. Tɛ tuu tiiti be kii bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ.

4 Si bee be tɛ nuun le, tee li bee le, “Kiin nε ni dza Jerosalen kε. Nε tɛngi yɛɛn kinderi ki Taa tɛ kaache ben lu, ki nε tɛ woo ntiiti kii ki kɛɛ.

5 Nε kɛɛ le Jɔɔŋ tɛ lisi beniin li dzɔɔ, se nuun le li jo niin li, Nyɔ gii yi lii ben nuun li yi Fiana yi Waan li.”

Jiso yɛɛ liboo

6 Jiso bee bɔɔŋ bee be nton tɛ nuun li mfi wumu-u, be dza be bii li wuu laa, “Taa, mfi kɔchɔ kitun wuɔ gii ɔ fε le beniin besen be Isɛɛ kaari be ni be sɛki bumfɔŋ bu bee ni?”

7 Tuu li bee le, “Mfi mɔɔ jobε chi fi gii fi yenε wε nuun ε Taa nache be bunga bwee, fi nuun yε kintsii kinε le nε kɛɛ kɛ.

8 Fi nε nuun nε kɛɛ nuun le, Fiana yi Waan gii yi be yi yisε li yih yinε, nε se keme bunga, nε bechi nε ni nε tiiti kii mi mbɛɛche Jerosalen mɔɔ bimbe bi Judiya be bi Samaaria bichu, ŋgenu mbochu fε tɛɛn luushi.”

9 Nɛɛ si tɛ tiiti le, Nyɔ dzɔ wu yi yeki be wu liboo, be bichi si yeki, gɛɛn kikun baanye wu, la be le lii.

10 Si be tɛ ton lii be bichi si yeki le, fi ka le bunin befε tɛ dza be taa be busε ε be chuumε ndú yi ncherere, be len li bee lichen,

11 be bii li bee laa, “Bunin be Galilii, ε la fi nε lemi nε bichi liwe? Jiso wuni wu Nyɔ-ɔ dzɔ li be-en linti wu yɛɛ be wu liboo, gii naa kaari be nɛ si nε bee nε ŋen wu yeki le.”

Bε tsaa Matiya le dzɔ kintsii ki Judas

12 Bɔɔŋ be nton be Jiso se dza li Ŋkume wu Biti bi Oli-if be tuu lijn Jerosalen ε tɛ nuun si kingatε ki ma ŋgenu mbochu fe.*

13 Le be le fe, be yɛɛ be gɛɛn le lon wu yih yi lewe fε be tɛ shiin be fufini. Beniin bani tɛ nuun Pita, Jɔɔŋ, Jeen mɔɔ Andolo, Fili be Tome, Batolomu be Maacho, Jeen wu ŋwane Afiyus, Simu wu tɛ nuun wi kintutu ki Besilo-ɔ† mɔɔ Judas wu ŋwane Jeen.

* **1:12** Kingatε ki ma-a nuun si wi nuun nɛɛ dende jobε chi beshiinshi. † **1:13** Besilo tε nuun Bejuu be tε teendi kwɛɛn, be gwii le bebuu li ŋge li tsan beniin be Lom li.

2

14 Be bechu mɔɔ bukeɛŋ bamu mɔɔ Maariya wu ni Jiso be beŋwaani Jiso tɛ banchi li fiee fimumkpaŋ, le be ni be lɛki li Nyɔ-ɔ mfi kwi.

15 Le ni nuuŋ li jo yɛɛ, bɔɔŋ be kintutu-u be Jiso taashɛ. Be tɛ nuuŋ fe giingɪ gwii be kitsɔ mbaamfiɛɛ (120). Pita dza we tee li bee le,

16 “Beŋwaaneŋ, fiee fi Kinwaati ki Nyɔ-ɔ tɛ tee kɛmi le fi ka. Fiɛɛ fiee fi Fiana yi Waan tɛ fɛ Daafi se kween ŋkosi kii Judas wu tɛ too mbaan be se kɔɔ Jiso.

17 Nɛɛ lɛ Judas wuni tɛ nuuŋ wumu li kintutu kisɛ-ɛŋ, kɛmi chee chi nime li bee li linti.”

18 (Fɛ Pita tɛ yeti lɛ nuuŋ ɛ Judas tɛ dzɔ kwa wu be tɛ nyɛ li wuu kii fiee fi tɛ fɛ, go kintsii lu. ɛ fɛ kintsii kilu-u fɛ tɛ we bushi likwiin tee chee buke, bule buchu se bo.

19 Beniin be Jerosalɛŋ bechu woo lɛ, be se teenyi kintsii kilu lɛ jɛ yi bee le Akedama, fi nuuŋ le, “Kintsii ki Ngɔŋ.”)

20 Pita tuu tee le, “Daafi tɛ tɛɛ lɛ Kinwaati kin'yɔɔnche le,

‘Be chinɛ la we to kichiiyɛ,
wi tɛ tuu le ni tsiin fe kɛ.’

Tɛ tuu tɛɛ le,
‘Wumu kɛmi le dzɔɔ kintsii kee ki nime-ɛ.’

21-22 Si fi nuuŋ ni, wumu kɛmi le taa li bee li, wu tɛ gii tɛ ni tɛ tiifi le Taa Jiso tɛ bo li kwe-e. Wɛɛ wi kɛmi le ni nuuŋ wi wu tɛ dengi be bee mfi kwi fɛ Jiso tɛ dengi be bee mbɛɛche li mfi wu Jɔɔŋ tɛ lisi beniin li dzɔɔ, ŋgenu mbochu jobɛ chi Nyɔ tɛ dzɔ Jiso lɛ bee lenti yɛɛ liboo.”

23 Le tee lɛ, be tsaa beniin be fɛ. Wumu tɛ nuuŋ Jɔɛ wu be tɛ teenyi le Basaba be tuu be teenyi wu le Justu, se wumu nuuŋ Matiya.

24 Le be tsaa be lɛ, be biee be lɛkɛ li Nyɔ-ɔ le, “Taa, ɔ kii shɛŋ yi beniin bechu. Se nuuŋ le, doonche li bee li wi wu tɛ gii tɛ buu lɛ beniin be be fɛ bani-i lenti,

25 le ni nuuŋ ŋwane nton wu Jiso wu gii dzɔɔ kintsii ki Judas ki nime-ɛ, ki tɛ chinɛ gɛɛŋ fɛ kee kintsii li.”

26 Si be tɛ lɛkɛ li Nyɔ-ɔ lɛ, be se tɛɛ mɛŋkoon mɛ bee, be sɛɛɛ bu Matiya bo bu we. Be taa wu li kintutu ki bɔɔŋ be nto-on be Jiso-o be yoofi ntsɔ mumkpaŋ baa.

Fiana yi Waan be

1 Le jobɛ chi Tsɔnɔ chimu chi be tɛ teenyi le Pentɛkɔ be chi kɔche, ɛ beniin bechu be tɛ gɛɛ shɛŋ li Jiso-o banche kintsii Kimumkpaŋ.

2 Be dza be taa be woo si fiee fimu ndungi fi shiiti liwe si kin'kun'ku. Fi shee, fi yisɛ li yih yi be tɛ nuuŋ lu chichi.

3 Le be bichi lɔɔ, be ŋɛŋ fiee fimu si nɪn yi wi lɛ, yi se saanɛ yi gɛɛŋ yi nuuŋ li bee, wi mumkpaŋ mumkpaŋ.

4 Fiana yi Waan se biee yi yisɛ li be bechu, yi fɛ le be to be ni be yeti jɛ yi biton chichi chichi.

5 Tɛ nuuŋ li mfi wɛɛ, Bejuu be tɛ bɔɛyi be gɛɛ shɛŋ li Nyɔ-ɔ tɛ nuuŋ Jerosalɛŋ, ɛ be tɛ dza li biton bichu bi li kikoo ki nshɛ-ɛ.

6 Le be woo ndun'u wɛ lɛ, be se banchi be beɛ ŋge fɛ beniin be tɛ gɛɛ shɛŋ li Jiso-o tɛ nuuŋ. Beniin be tɛ gɛɛ shɛŋ li Jiso-o belu tɛ yeti, wi mumkpaŋ mumkpaŋ be wuki tɛ jɛ yibe. Fi fuumi be.

7 Bimfimu wondɛ be, be ta maa, be tiiti laa, “Beniin be yeti bani bechu nuuŋ nɛɛ beniin be Galilii ni?

8 Fi geen fi wi mumkpaŋ mumkpaŋ wuki be yeti lɛ jɛ yi biton bi bee ni?

9 Bee bamu dza Paatia, bamu dza Meda be Elam, bamu dza Misopotemia be Judiya mɔɔ Kapadosia, bamu dza Pontu be Eesha.

10 Bee bamu dza Flija be Pamfila, bamu Ijip be bimbe bi Libia, bi nuuŋ li kiton ki Seli-in lichin. Bee bamu se dza Lom, se nuuŋ Bejuu be beniin be fiiki be to beniin be kimbeenche-ɛ ki Bejuu.

11 Bee bamu se dza Klɛt be Alabia. Tɛ se wuki li jɛ yi biton bisɛŋ chichi chichi si beniin bani yeti biee bi koofi yi bi Nyɔ fɛ.”

12 Bimfimu wondɛ be, be njanɛ bebe laa fini fiee se tiifi le la le.

13 Beniin bamu tɛ choosi fibee bu choose, be tiiti le, “Beniin bani baa ɛ mbiin kɔɔ be.”

Pita yɔ li beniin li

14 Bɛdɛɛni, Pita bee bɔɔŋ be nto-on be Jiso-o be yoofi ntsɔ mumkpaŋ baa len fe. Pita se bechi yeti li kintutu ki beniin lɛ, lɛwe ŋge le, “Bejuu ben mɔɔ beniin bechu be tsiin Jerosalɛŋ ŋwɛkɔɔ le nɛ kɛɛ fini

bujon. Yike yen bujon li fiee fi ngii ntee li be-enj.

¹⁵ Mbiinj meenj maa ki koo ke beniin bani si ne beechi le ke. Deeni meenj yaa jobe bikaa mfomeyoofi fenhweej.

¹⁶ Fiee fi keti deeni fini nuun fi Juul wu ntomfon wu Nyoo te tee le,

¹⁷ 'Nyoo tiiti ye le, fe gii ni nuun li jo yi kimarise,

yi gii yi shooshe Fiana yee li beniin bechu-u.

Se nuun le, boon bene be buninj maa be bukeen be gii be

ni be wuki biee bi ntiiti be tiiti li beniin li, biee si bifiee gii bi ni bi bee le besoon bene-e, bifiee se ni bi tendi bekaan bene,

¹⁸ Fe gii ni nuun li jo yee, se shooshe Fiana yee li beniin bee be nime-e bechu,

buninj be bukeen, be ni be wuki biee bi ntiiti, be tiiti li beniin li.

¹⁹ Yi gii yi fe biee bi bimfimu wondini liwe, tuu fe biee bi doonchi bunga bwee li nsh-e.

Ngon be wi maa njin me koofi yi gii me nuun.

²⁰ Jobe gii chi to kijibe, kwii se dza wu yeri si ngon, jobe chi nona chi Taa le chi teemi se naa chi be.

²¹ Se nuun le, maa nuun noo le wu gii naa teen bukoon bu Taa le, gii naa bone. ' "

²² Pita tuu tee le, "Beniin be Iselae, yike yen ne woo bujon fiee fi ntiiti. Jiso wu Nasare te nuun wi wu Nyoo te boseyi yi doonche li be-enj le e yi yi te ton wu, si yi te fe Jiso feti biee bi doonchi bunga bu Nyoo, be bi bimfimu bi wondini maa binte wa bi biee le, le be-enj lenti. Ne kii baa biee bini bujon.

²³ Jiso wuni nuun wi wu be te nye li be-enj, nuun nee Nyoo yi te nache, si fi te keti le nuun e yi te kee kitun. Ne se wo wu si ne te nye wu li tsan yi beniin be bifi-i, be ta wu li kintaan li.

²⁴ Se nuun le, Nyoo fe kaari yi buu wu li kwe-e, se bo li tsan yi kwe-e, kife kwe te nuun ye le yi gii yi ba yi ni yi kemi li wuu ke.

²⁵ Daafi te tee kii Jiso wuni le,

'Ningoo Taa nuun be mi mfi kwi le kibene ken ki kigon-e, ke fiee fimu se te seese mi ke.

²⁶ Se nuun le, shen yen se wuki ye bujon, nse n'yeti be kinetene.

Nnuun nee si wi wu gii kwi, se nuun le mbichoo nee nuun limfwe,

²⁷ kife we wi wu Nyoo nuun te chine fiana yee li kween wu benku-u ke.

Se o nuun te naa chine nwan wu nime wu Wuuti le fo le dzin ke.

²⁸ O doonchoo mi dze yi ngii nka le nse mbo. Ngii naa ni netini si nuun li wee limfwe. ' "

²⁹ Pita se tuu tee le, "Benwaanen, nnuun nee ntee li be-enj menine nsin le te betaa besen wu Mfon Daafi te kwi, be diyee wu, dzin ye se nuun feni nsin bo ben.

³⁰ Te nuun ntomfon wu Nyoo, tuu kii nkaache wu Nyoo te kaache yi chini le yi gii naa yi gee nwan wu kini kee li li kabara we-e.

³¹ Se biee nen fiee fi Nyoo te nuun le yi gii naa yi fe, se kween le Kinsofu ki Nyoo te kaache gii naa ki bo li kwe-e. Fiee fiee fi te tee le,

'Te meenj ki ba li kween wu benku-u ke, yi yee te meenj ki fo ke le dzin ke.'

³² Jiso wuni we e Nyoo te buu wu li kwe-e, wu bee bechu be nuun beniin bee be kintutu te nen wu.

³³ Nyoo yeeki wu yi shiiki wu le kibene kee ki kigon-e, yi nye Fiana yi Waan li wuu si yi te kaache. Fiee fi ne ngingi ne wuki deeni fini nuun Fiana yilu yi Jiso nyoo li bee li.

³⁴ E Daafi wu te yee liboo ke. Daafi kibee te tee fiee le,

'Taa Nyoo te tee li Taa wen le, shee le kibene ken ki kigon-e,

³⁵ geen bo mfi wu ngii ngiiki beniin bo be mbani le o tami bikaa bio li bee si kiga ko.'

³⁶ Se nuun le, beniin bechu be Iselae se kee te bujon le Jiso wuni wu ne te ta li kintaan li nuun wu wu Nyoo gee le e wu Taa tuu nuun Kinsofu ki Nyoo te kaache."

³⁷ Le beniin belu woo le, n'yoru wulu se we be li she-enj. Be se tuu be bii li Pita bee boon bamu be nto-on be Jiso-o laa, "Benwaanen, te gii te geen deeni?"

³⁸ Pita tuu li bee le, "Wi mumkpan mumkpan fiiki shen yee, be lii wu li dzoo li

bukoon bu Jiso Krai Nyɔ se feeki bibifi biele yi tuu yi nye wu nya ye yi ti nuun Fiana yi Waan.

³⁹ Nkaache wuni we li be-en, mɔɔ li bɔɔn ben-e, mɔɔ li beniin bechu be nuun mfiin. Wu nuun li beniin bechu be Taa wu Nyɔ-ɔ yiseɲ teenyi be bee le wuu.”

⁴⁰ Pita tuu tee biele nge, tifi be, leke le be fi bikoo bi bee li nge wu gii naa be li kingoke ki bifi kini-i.

⁴¹ Beniin woo n'ɔru wu Pita wuni, be nge ben, be se biele be lii be li dzɔɔ. Boo yelu beniin taa li kintutu ki beniin be Jiso-o si benchuki betetu (3,000) le.

⁴² Be se biele be nye yi yi bee, be wuki biele nuun bi bɔɔn be nto-on be Jiso tɛ tiifi. Bee be nuun li kintutu-u, be bootini kibe, be leki li Nyɔ-ɔ li kintutu-u.

Ntse wu kintutu ki beniin be kimbeenche-e

⁴³ Bɔɔn be nto-on be Jiso tɛ feti biele bi bimfimu bi wondini be biele nge bi doonchi bunga bu Nyɔ-ɔ, beniin ngingi le, fi yeke be.

⁴⁴ Kintutu ki beniin be kimbeenche-e kichu nuun li fiee fi mumkpa-an, be kemi fiee fibee fimumkpa.

⁴⁵ Be tɛ dzeti be kabini bintsii bi bee be biele bi bee, be gachi kwa wulu li yi yi bee si nge wu wi nuun.

⁴⁶ Be shiin be banchi fe yih yi muntofi-i jo chi, be jii biele li kintutu-u li bela be kinetini li shen yi bee, be tɛ yeri lii ke,

⁴⁷ be yɔnchi Nyɔ, beniin bechu se kɔngisi be. Taa se suuti beniin jo chi, tɛti li kintutu kibe.

3

Pita bee Jɔɔn wɔnche kinke

¹ Le ni nuun jobe chimu, Pita bee Jɔɔn dza be yeke fe yih yi muntofi-i fenshaan jobe bikaa bitetu, e tɛ nuun mfi wu li yih yibe yi leke li Nyɔ-ɔ

² Nee li mfi wulu-u, e beniin too wi wumu be bee be wu, be be shiiki wu fe fween wu mban wu be tɛ teenyi le fween wu Dzeen, wu tɛ lii li yih yi muntofi-i. Wi wulu nuun e be tɛ bie wu, nuun kinke, beniin belu tɛ shiin be tuuti wu jo chi be bee be shiikisi wu fe leki kwa li beniin be keti be lii yih yi muntofi-i.

³ Nɛn si Pita bee Jɔɔn keti le be le lu, leke kwa li bee.

⁴ Be ton lii li wuu fwiin. Pita se tee li wuu le, “Biche bee!”

⁵ Biele biche be, beechi le be gii be nye wu fiee.

⁶ Pita tee li wuu le, “Nkemi ye kwa ke dududu, bedeni ngii nye we fiee fi nkemi. Ntiitɔɔ li we li bukoon bu Jiso Krai wu Nasare, dza we ɔ dende!”

⁷ Le tee le, kemi wu li kibene ki kigɔne-e, tsaaki wu liwe. Mfwa mumkpan, bikaa be munoko mu wi wulu temi.

⁸ Jiin liwe len, bechi dengi. Bee be geeɲ be le li yih yi muntofi, dengi fe, jiindi liwe, yɔnchi Nyɔ.

⁹ Le beniin bechu be tɛ nɛn si tɛ dengi yɔnchi Nyɔ le,

¹⁰ be kee le e wi wu tɛ shiin leki biele le fween wu mban wee wu be teenyi le Fween wu Dzeen wu lii li yih yi muntofi-i. Be tɛ ta maa be njanje be fiee fi tɛ ka be wu.

Pita yɔ li beniin li fe yih yi muntofi-i

¹¹ Wi wulu banchi li Pita bee Jɔɔn li. Beniin nɛn bimfimu wondɛ be, be letini be giingi be chiindi be fe kintsii ki be tɛ teenyi le kiji ki Salimu-u.

¹² Le Pita nɛn si beniin banchi be bee le, se tee li bee le, “Beniin be Iselɛ, e la fi nɛ ya wa kii fiee fini, nɛ se bichi bee ni? Nɛ beechi fine le tɛ fe be bunga busɛn wi wuni se tuu dengi ni? Mɔɔ nɛ beechi le tɛ fe be ntse wuseɲ wu wuuti le? Fi nuun ye le ke.

¹³ Fi nuun le Nyɔ e yi Abrahan bee yi Adzi mɔɔ yi Yakɔ, yi nuun Nyɔ yi bete taa besɛn bechu yi tɛ yeeki Jiso wi we wu nime yi gee li wu-u lichin. Jiso wuni nuun wu nɛ tɛ faan nɛ dzɔ nɛ nye li beniin be nsa-a, Pailɛ tɛ weki le chine li wuu, nɛ faan.

¹⁴ Jiso tɛ nuun wi wu wuuti, nuun tsaan, nɛ faan wu, nɛ tee le be buu nuun wi wu tɛ woyi beniin, be nye li be-en.

¹⁵ Le nɛ fe le nɛ se wo wi wu nyee ntse li beniin li, se nuun le, Nyɔ tɛ kaari yi buu wu li kwe-e, tɛ tɛ nɛn wu, tɛ se tiiti baa kii wu.

¹⁶ E li bunga bu bukoon bu Jiso wuni bu fe kinke ki nɛ gii nɛ kii, ki se dengi ben limfwe. Fi ka le kife tɛ gee baa shen li Jiso-o, shen yi tɛ gee li Jiso-o se fe ye wi wuni se temi buɔn si nɛ ngingi ni.

¹⁷ Dɛɛni yani, bɛɲwaanɛ, fɛɛ fi bɛɲ bɛ bikoo binɛ bi kwɛɛɲ lɛ tɛ fɛ li Jiso-o nuuɲ nɛ tɛ fɛ ɲkɛɛ nsɪɲ.

¹⁸ Fi tɛ ka lɛ yini dze-e le fi bɛ fi kɔɔɔɛ si Nyɔ tɛ fɛ bentomfɔɲ bɛ tiiti mɛɛɲ lindɛɛri le, Kinsofu kee ki tɛ kaachɛ gii naa ki ɲɛɲ ɲgɛ.

¹⁹ Se nuuɲ le, nɛ fiiki shɛɲ yinɛ nɛ kaari nɛ to bɛ Nyɔ, yi se feeki bibifi binɛ,

²⁰ tuu fɛ shɛɲ ni yi dendi li be-en yi se tuumi Krai Jiso wu Kinsofu ki tɛ saa wu tsaa li be-en.

²¹ Jiso wuni kɛmi le ba liboo nsɪɲ gɛɛɲ bo mfi wu Nyɔ nachɛ bieɛ bichu bi kaari bi to bifɛɲ, si tɛ tee li bimfimu bi bentomfɔɲ bee bɛ wuuti bɛ lindɛɛri.

²² Mɔɔsɛ tɛ saa wu tee le, 'Taa Nyɔ gii naa buu wi we wu nton wumu lɛ bɛɲwaana lɛnti, tuumi li be-en nɛɛ si tɛ tuumi mi, nɛ kɛmi le nɛ ni nɛ wuki fɛɛ fichu fi tiiti li be-en.

²³ Wi wu nuuɲ tɛ woo li ntomfɔɲ wulu-u kɛ, wɛ nuuɲ wu bɛ gii bɛ buu wu li kintutu ki bɛniɲ bɛ Nyɔ-ɔ, bɛ mɛɛshi bɛ wu.'

²⁴ Bentomfɔɲ bɛchu bɛ tɛ bɛ, mbɛɛɔɔɔ fɛ Samwɛ-e mɔɔ bɛ tɛ bɛ lɛ wu-u jɪɲ, bɛ tɛ tee tɛ kii bieɛ bi tɛ keti li jo yini-i.

²⁵ Bieɛ bichu bi Nyɔ tɛ kaachɛ lɛ bimfimu bi bentomfɔɲ bee bani biɛɛ nɛ, leh wu Nyɔ tɛ ji bɛ bɛte chaa bɛnɛ. Fi fɛɛ si Nyɔ tɛ tee li Abrahɔɲ le, 'Ngi ntiɲ mwɛ li bɛniɲ bɛchu-u li kikoo ki nshɛ-e

lɛ dze yi ɲwana wu li wɛ-e yi-ih.'

²⁶ Nyɔ se tsaa wi we wu nime yi saa yi tuumi li be-en le bɛ tiɲ bɛɲ mwɛ, fɛ nɛ se chinɛ lɛ dze yinɛ yi bifi-i."

4

Pita bee Jɔɲ taɲ bɛ bikoo bi bee

¹ Nɛɛ si Pita bee Jɔɲ tɛ mɛɛɲ be yeti li bɛniɲ li lɛ, bɛte muntofi bamu bɛ kikoo ki bɛniɲ bɛ nchi wu tɛ kiichi yih yi muntofi mɔɔ Besadusii bamu fɛsi fɛ.

² Shɛɲ tɛ tɔnyi bɛ kifɛ Pita bee Jɔɲ tɛ tiifi bɛniɲ, bɛ tiiti le, si Jiso tɛ bo li kwe-e lɛ, bɪɲkwi gii bi bo li kwe-e tɛ.

³ Be kɔɔ be, bɛ gɛɛɲ bɛ fa bɛ li yih yi ncha-a, kifɛ tɛ nuuɲ lɛ fɛmfo-o, nsiɲ bu woo.

⁴ Se nuuɲ le, bɛniɲ ɲgɛ bɛ tɛ woo ntiifɛ wu Pita bee Jɔɲ tɛ bɛɲ, kintutu ki bee se yaɲ, bunɪɲ tɛ nuuɲ si bɛnchuki bɛtiinu (5,000).

⁵ Le bu woo, bɛkaɲ bɛ bɛniɲ bɛ sɛki kwɛɛɲ mɔɔ bɛniɲ bɛ tɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ, banchɛ kintsii Kimumkpaɲ Jɛrosalɛɲ

⁶ ɛ Anas wu kikoo ki bɛte muntofi-i bɛ Kaifas mɔɔ Jɔɲ bɛ Alɛkɛsanda mɔɔ bɛniɲ bamu bɛ tɛ nuuɲ tɛ li kini ki kikoo ki bɛte muntofi-i tɛ nuuɲ fɛ.

⁷ Be se leeki Pita bee Jɔɲ li bee limfwe, bɛ bii li bee laa, "Nɛ tuu nɛ dzɔ bunɲa bu nɛ wɔnɔɔɔ wi wuni lu fɛɲ? Nɛ tuu nɛ wɔnɔɔɔ li bukoɔɲ bu noo lɛ?"

⁸ Fiana yi Waɲ se yisɛ li Pita yi fɛ se tuu li bee le, "Bɛte kwɛɛɲ bɛ bɛniɲ bɛ sɛki kwɛɛɲ,

⁹ nuuɲ nɛ ni nɛ biiti li bee kii nime chi dzeɛɲ chi tɛ tɛ niɲ li kɪɲkɛɛ kini, nɛ se wɛki le nɛ kɛɛ si fi tɛ ka se dɛɲgi

¹⁰ bɛɲ bɛ bɛniɲ bɛchu bɛ Isɛlɛɛ nɛ kɛɛ le wi wuni wu lemi fɛni lɛ bɛnɛ lii dɛɛni tɛmi ni li bukoɔɲ bu Jiso Krai wu Nasarɛ-e. Jiso wuni, ɛ wu wu nɛ tɛ dzɔ nɛ ta li kintaɲ li se kwi, se nuuɲ le, Nyɔ tɛ kaari yi buu wu li kwe-e, ɛ kii wu wu wi wu lemi bɛɲ limfwe wuni tɛmi.

¹¹ ɛ Wu tɛtɛ chi Kinwaati ki Nyɔ-ɔ tiiti kii chi le,

'Tɛtɛ chi bɛɲ bɛniɲ bɛ ɲgwanu tɛ faɲ, ɛ chi chi dza chɛɛ chi to tɛtɛ chi fɛboo chi yi-ih.'

¹² Wumu lu kɛ wu nuuɲ bɛ bɛ Kinsofu fuki Jiso nsɪɲ. Bukooɲ bumu nuuɲ yɛ lu laɲkwiɲ bu Nyɔ nyɛ lɛ bɛniɲ li linti bu nuuɲ bu soo bee kɛ".

¹³ Le bɛniɲ bɛ sɛki kwɛɛɲ baa woo si Pita bee Jɔɲ yeti nɔɔnu nsɪɲ lɛ, bɛ tuu bɛ ɲɛɲ tɛ le bɛ baa bɛniɲ bɛ yɛɛ, bɛ tɛ mɛɛɲ ki gɛɛɲ kɛ kɪɲwaati buɲɔɲ kɛ, bimfimu wonde bɛ. Be se kɛɛ le fi fɛɛ lɛ, kifɛ ɛ bɛniɲ bɛ tɛ dɛɲgi bɛ Jiso.

¹⁴ Si bɛ tɛ ɲɲgi wi wu Pita bee Jɔɲ tɛ wɔnɔɔɔ wɛ si lemi bee bɛ lɛ, bɛ foo fɛɛ fi bɛ nuuɲ bɛ tee kii bɛ.

¹⁵ Bɛniɲ bɛ sɛki kwɛɛɲ baa saa bɛ buu bɛ lɛkuuɲ, bɛ shɛ bɛ chuti bɛntɔɲ bebe le,

¹⁶ "ɛ la fi tɛ gii tɛ fɛ bɛ bɛniɲ bani? Bɛniɲ bɛchu bɛ Jɛrosalɛɲ kɛɛ baa kii fɛɛ fini fi

doonchi bunga bu Nyɔ-ɔ gbanaa fi be fe, nuun te te faan fi ke.

¹⁷ Se nuun le, le te fe le kiin nton wuni ni saange wu geeɛɛ limfwe ke, te nchiinse li beniin bani le kiin be ni mɔn ntefu fiee li wi-i kii bukoon bu Jiso-o buni ke.”

¹⁸ Be teen Pita bee Joɔn be kaari be le. Be se chee be bintoon le kiin be ni naa tuu be mɔn ntefu mɔɔ nuun ntiife wi kii bukoon bu Jiso-o ke.

¹⁹ Pita bee Joɔn tuu fi bee le, “Beeche yee laa fiee fi nuun tsaan le Nyɔ lii nuun le te woo li be-eɛ mɔɔ li Nyɔ-ɔ le?”

²⁰ Te nuun te te chike ntefu kii biee bi te te nɛn be bi te te woo bini ke.”

²¹ Beniin be seki kweeɛɛ baa se boseyi be chee be bintoon nge, be chine li bee be giingi. E be te foo fiee fi nuun be lii be li nge-e, kife beniin bechu te yɔonchi Nyɔ li fiee fi te ka-a,

²² fi nge te nuun le wi wu be te fe fiee fi doonchi bunga bu Nyɔ-ɔ, yi wanche wu wee te yaa biya mbaanyee.

Beniin be kimbeenche-e leke bunga li Nyɔ-ɔ

²³ Si be te chine li Pita bee Joɔn li le, be kaari be to lijin fe beniin be bee be kintutu-u, be tee be fiee fi bete muntofi be nɔnɔ be nɔnɔ be beniin be seki kweeɛɛ tee li bee.

²⁴ Le be woo le, be banchi yih yi be, be leke li Nyɔ-ɔ li fiee fi mumkpan le, “Taa wu Te Kikoo, e we wu te fe kiboo bee nshɛ be dzɔɔ mɔɔ biee bichu bi nuun li bintsii bini-i.

²⁵ ɔ te fe te betaa beɛɛn wu Daafi, wu te nuun nwanu wu nime kween li bunga bu Fiana yi Waan li le,

‘E kii la fi beniin be nuun ye Bejuu ke fuuti be fiee li shɛn yi bee,

beniin chuti bentan be nuun te nin ke?

²⁶ Bemfon be laankwiin nachi baa yi yibee li dzi-in,

beniin be seki kweeɛɛ banchi yi yibee le be gwe be Taa be wi we wu tsi le ni nuun Kinsofu.’

²⁷ E nɛɛ cheeɛɛ li fiee fi te ka fe kintsii kini-i. Mfon Hɛɔ bee Pontu Pailɛ te banchi be biton mɔɔ beniin be Iseleɛ be be be kimfie le Jiso jin wu Nwana wu nime wu wuuti wu ɔ te tsi le ni nuun Kinsofu.

²⁸ Be te banchi le be fe nuun biee bi ɔ te nache kitun lindɛɛri be bunga bwo le ɔ wɛki le bi be bi ka.

²⁹ Dɛɛni yani Taa, biche ɔ nɛn dze yi beniin bani chenisi bee. Nyɛ bee beniin bo be nime shɛn yi tɛɛmi le be ni be tiifi je ya nchenu nsin dududu.

³⁰ Nyɛ bee bunga bwo bu wanche beniin te tuu te ni te feti biee bi doonchi bunga bwo mɔɔ biee bi bimfimu wondini li bukoon bu Jiso wu Nwana wu nime wu wuuti.”

³¹ Le be mɛɛshi nleke li Nyɔ-ɔ le, nshɛ seese fe be te nuun. Fiana yi Waan yise li bee, be tiifi je yi Nyɔ nchenu nsin.

Kintutu ki beniin be kimbeenche-e te kemi fiee fibee fimumkpan

³² Kintutu ki beniin be kimbeenche-e kichu te nuun li mbeeche mumkpa-an, mɔɔ li fiee fi mumkpa-an, wi teenyi ye fiee fimu le e fiee fiee wuu mbiin ke. Fiee fi wi nuun fiee fi wi kwikwi.

³³ Nyɔ nyɛ bunga bunɔnɔ li boɔn be nto-on be Jiso-o, be tuu be tiifi nɛɛ beniin nge le Taa Jiso boɔ li kwe-e. Be nuun e mfiɛ wu Nyɔ nuun li bee bechu-u nge.

³⁴ Wi te nuun ye li bee linti wu fuki fiee ke, kife beniin be te kemi yih te kabini, be beɛ be kwa wulu,

³⁵ be nyɛɛ li tsan yi boɔn be nto-on be Jiso-o, be se gachi li beniin bechu si nge wu wi te nuun.

³⁶ Wi wumu te nuun lu be teenyi wu le Joɛ, boɔn be nto-on be Jiso-o te nyɛ wu bukoon bwee bumu le Banaba, (bu nuun le, wi wu Kanɔisi Shɛn yi beniin). Te nuun wi wu li kini ki Lebi, e be te bie wu Saaplu.

³⁷ Tuu geeɛɛ te kabe we wee, be nyɛ kwa wulu li tsan yi boɔn be nto-on be Jiso-o.

5

Ananiya bee Safira

¹ Wumu wu be te teenyi le Ananiya bee kwesi wu Safira te kabe te kimbe ki kintsii le.

² Te gate fe kwa wulu kiri, kwesi kii fe. Se dzɔ kinke geeɛɛ nyɛ li tsan yi boɔn be nto-on be Jiso.

³ Le nyɛ le, Pita se bii li wu laa, “Ananiya, e la fi ge ɔ se gee le Satan le li shɛn ya le fe le ɔ yeeɛɛ binseɛ li tsan yi Fiana yi Waan li, ɔ se

tuu ɔ tsɔɔ fε kwa wuɔ bee ɔ kabε kintsii lu wεε?

⁴ Fε ɔ bee ɔ kabini kintsii kini bee nuun nεε ko ni? Fε ɔ bee ɔ kabε, kwa wulu bee nuun nεε wa ni? ɔ geen ɔ se fε ηwaani fini fiee ni? ɔ mεεηɔ ki yεεη kε nuun bε beniin kε, ɔ yεεηɔ nuun bε Nyɔ.”

⁵ Mfwa mumkpan si Ananiya tε woo n'yɔru wuni lε, we fεkwiin kwi. Beniin bεchu bε tε woo fiee filu tε chεη ηge.

⁶ Bεsɔɔη bε bunin lε, bε be fiεεmε wu fε ndu-u, be dzɔ wu be bo bε wu be gεεη be diyε.

⁷ Le gεεη bo bikaa bi mfi si bεtεεtu lε, kwεsi biee lε, kii yε fiee fi bee fi ka bε nyumi kε.

⁸ Pita bii li wuu laa, “Tee nεε mi, wuni nuun kwa kwikwi wu nεε nyuma bee nε kabε wε lu ni?” Tuu le, “Iin ε wu lε kwikwi.”

⁹ Pita tuu bii li wuu laa, “Nεε nyuma nε ge nin nε nachε le nε mɔnchε Fiana yi Taa? Yikε ɔ woo, nchiin yi beniin bε bee be gεεη be diyε nyuma yεε fween kitun, be gii be lε be too tε wε be bo bε wε be gεεη be diyε.”

¹⁰ Le Pita yɔ lε, mfwa mumkpan Safira biee we lε wu-u lii kwi. Le bεsɔɔη baa tuu be lε be ηεη ε wu kwi kitun, be se too wu be bo bε wu be gεεη be diyε li nyumi-i li lichin.

¹¹ Kintutu ki beniin bε kimbeenche-ε kichu mɔɔ beniin bεchu bε tε woo fiee filu chεη ηge.

Biee bi doonchi bunğa bu Nyɔ-ɔ bε bintεwa bi biee lε

¹² Bɔɔη bε nton bε Jiso fε biee bi doonchi bunğa bu Nyɔ-ɔ bε bintεwa bi biee lε ηge li beniin li linti. Beniin bε kimbeenche-ε bεchu tε shiin be banchi fε kiji ki Salimu ki li yih yi muntofi-i.

¹³ Beniin bε yee tε mendi yε ntaashe bε be kε. Se nuun le beniin tε shiin be piεti be ηge.

¹⁴ Bunin bε bukεεη ηge bε tε gεε shεη li Taa li bεε be tεeti li kintutu ki bee.

¹⁵ Biee bi bɔɔη bε nto-on bε Jiso tε feti, tε fε beniin tuuti beniin bε chigɔ-ɔη bε gikisi li dzε lichin li bida-ɔη mɔɔ li biga-a le ke Pita ketɔɔ, mɔɔ nuun kinjiinjii kee ki we li bee.

¹⁶ Bintutu bi beniin lε bilu tε dzeti li bintsii bi li Jerosaleη lichin bi bεε bε beniin

bε chigɔ-ɔη mɔɔ bε kεmi fiana yi tii lε bee, be wɔnchi bε bεchu.

Bε tε yεeti shεη bε bɔɔη bε nto-on bε Jiso-o

¹⁷ Kikoo ki bεte muntofi bε kintutu kee ki Bεsɔɔsɔɔ tε dza be bεchi bε yεeti shεη bε bɔɔη bε nto-on bε Jiso-o,

¹⁸ be tuu be ton beniin bε gεεη bε kɔɔ be, be bεηε be li yih yi ncha-a.

¹⁹ Se nuun le, le ni nuun butuu nchindaa wu Taa gwiye bigoo bi yih yi ncha-a buu be. Si tε buu be lε, tuu tee le,

²⁰ “Gεεε yεη li yih yi muntofi-i kibεε, nε gεεη nε ni nε tiifi fiee fichu li beniin li kii ntse wu fwεη wuni.”

²¹ Si be tε woo lε, be se gεεη. Le lεkuun bεchi η'wofu, be lε li yih yi muntofi, be bεchi bε tiifi beniin.

Nεε li mfi wulu, kikoo ki bεte muntofi-i bε beniin bee bε kintutu, se konche beniin bε Iseleε bε sεki kwεεη bεchu le bee be shee, se ton beniin bε nchi-i le be gεεη li yih yi ncha-a, be bε bε bɔɔη bε nto-on bε Jiso.

²² Be gεεη be bo fε, be gɔɔη bε nsin be to lijin be tee le,

²³ “Tε gεεη baa tε bo li yih yi ncha-a, tε ηεη si bigoo nuun ε bε bɔsεyi bε bεηε, beniin bε nchi-i lemi fε be kiichi. Le tε ni tε gwiyi yih yilu tε mεεη ki ηεεη wi lu kε.”

²⁴ Le kikoo ki beniin bε nchi bε tε kiichi yih yi muntofi bε bεte muntofi bε nɔηa bε nɔηa, woo lε, fi fieengi be, be bεchi bε tεti maa laa be gii be to fεη bε fini fiee le.

²⁵ Wi dza lε tee li bee le, “Woo yεη, beniin bε nε tuu nε fa li yih yi ncha baa, be baa kitun li yih yi muntofi bε tiifi beniin.”

²⁶ Le be woo lε, kikoo ki beniin bε nchi-i bee kintutu kee biee be bo be gεεη bε dzɔ be, be bε bε be. Se nuun le, be tε kendi yε be bu kanu kε, kifε beniin bε nchi-i bεlu tε chendi le nuun beniin tome be bε ta.

²⁷ Le be bε bε bɔɔη bε nto-on bε Jiso baa, be lε bε be, be leeki limfwe li beniin bε sεki kwεεη li. Kikoo ki bεte muntofi kilu se biiti biee li bee ki tiiti le,

²⁸ “Tε tuu tε gbεεη tε loose le kiin nε ni tuu nε mɔη ntiife wi kii bukoon bu wi wuni kε. Se nuun le, ηεη yεη fiee fi nε mɔη! Nε fε baa ntiife wunε tuu wu saange wu gεεη Jerosaleη kwikwi. Nε wεki le nε fε le fi doonche le tε kii baa fiee fε kwe ye.”

29 Pita bee kintutu ki bɔɔŋ be nto-on be Jiso tuu le, “Tɛ kɛmi le tɛ ni tɛ wuki nuun li Nyɔ-ɔ, yɛki fɛ tɛ nuun tɛ woo li wi-i.

30 Nɛ tɛ ta Jiso li kintaŋ li kwi. Nyɔ yi bɛtɛ taa bɛɛŋ buu wu li kwe-e,

31 Nyɔ tɛ yɛki wu, yi shiiki wu lɛ kibɛnɛ kee ki kigɔŋɛ le ni nuun Tɛ Kikoo mɔɔ Kinsofu, le ke bɛniin be Isɛlɛɛ fiiki shɛŋ yi bee, yi yi Nyɔ feeki bibifi bi bee.

32 Tɛ ŋɛŋ baa biee bini tɛ se tiiti li bɛniin li ki Fiana yi Waan yi Nyɔ nyɛɛ li bɛniin be wuki yi-i, be beenchi yɛ tɛ le bi biɛɛ chɛɛŋ.”

33 Si bɛniin be tɛ sɛki kwɛɛŋ baa woo n'yɔru wuni ni, shɛŋ tɛ yɛɛ be ŋge. Be wɛki le be woyɛ bɔɔŋ be nto-on be Jiso.

34 Se nuun le, wumu li kintutu ki bɛniin be tɛ sɛki kwɛɛŋ wu bukoon bwɛɛ tɛ nuun le Gamaliya, nuun tɛ wi Bɛfarasii mɔɔ wi wu tiifi bɛnchi be Nyɔ-ɔ, wu bɛniin bɛchu tɛ guundi wu ŋge, dza we, tee le be saa be buu bɔɔŋ be nto-on be Jiso lɛkuun.

35 Shɛ kween li bɛniin be tɛ sɛki kwɛɛŋ baa le, “Bɛniin be Isɛlɛɛ, dzɔɔ yɛŋ mfi be fiee fi nɛ wɛki le nɛ fɛ be bɛniin bani fini.

36 Nɛ kimi le tɛ nuun li mfi wumu, wi wumu tɛ dza fɛni be teenyi wu le Teoda, doonchi le ɛ wu wi wu nyɔŋa. Bɛniin se tɛ suuki lɛ wuu jin be nuun si gii nɛɛ. Bɛ tɛ wo wu kintutu kee shaanshɛ, fiee fi tɛ bɛɛ be fi laayɛ li yee li.

37 Lɛ jin lɛlu, wumu tuu dza li mfi wu be tɛ fɛɛ bɛniin li be teenyi wu le Judas, ɛ tɛ nuun wi wu Galilii. Tɛ chee tɛ bɛniin ŋge lɛ wu-u jin. Bɛ tɛ wo wu, kintutu kee shaanshɛ.

38 Li nsa wuni, ntiifɔɔ bɛŋ le kiin nɛ ni fɛ fiee be bɛniin bani kɛ. Nɛ chinɛ li dze yi bee. Kifɛ, ɛ nuun le fiee fini fi be bɛɛ be fi, be se tuu be tiifi bɛniin lu ɛ wi wu bɔ wu bɛchi, kɛ fi gii fi la li yee li.

39 Se nuun le, ɛ fiee filu nuun mbeeche wu Nyɔ-ɔ, kɛ nɛ nuun tɛ naa yaa be kɛ. ɛ nɛ dzɛti yɛ mfi kɛ, fi dza fi nuun le nɛ gwii baa nuun be Nyɔ.”

40 Si Gamaliya tɛ kween lɛ, bɛniin be tɛ sɛki kwɛɛŋ baa woo ntifi yee, be kaari be teen bɔɔŋ be nto-on be Jiso le be lɛ. Le be lɛ lɛ, be fiaŋ be, be chiinsɛ le kiin be ni tuu be mɔŋ ntiifɛ wi kii bukoon bu Jiso-o kɛ, be se chinɛ li bee be gɛɛŋ.

41 Le be bo lu be giinggi fibee be kinɛɛtine le be kɔche baa bɛniin be fii buya kii bukoon bu Jiso.

42 Be gɛɛŋ lɛ, be tuu be tiifi nɛɛ bɛniin jo chichi li yih yi muntofi-i mɔɔ li belɛ, be tiifi nton wu dzeen wu nuun le Jiso nuun Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ.

6

Be buu bɛniin be nime-ε mfomɛnyaan

1 Le ni nuun mfi wumu, si kintutu ki bɛniin be kimbeenchɛ-ɛ tɛ kuu ki giinggi limfwe lɛ, Bɛjuu be tɛ yeti jɛ yi Griik dza be bɛchi be ŋunyi Bɛjuu be tɛ yeti jɛ yi kwɛɛŋ le be gachi baa biee li bukeɛŋ bɛɛŋku-u jo chichi be tɛ bichɛ lɛ be bee kɛ.

2 Se nuun le, bɔɔŋ be nto-on be Jiso-o be yooŋi ntɔɔ bɛfɛ baa se konchɛ kintutu ki bɛniin be kimbeenchɛ-ɛ kichu be tee li bee le, “Fi mɛɛŋ ki dzɔɔŋ kɛ le tɛ chinɛ jɛ yi Nyɔ tɛ gɛɛŋ tɛ shee tɛ ni tɛ gachi nuun biee biɛɛ kɛ.

3 Bɛŋwaanɛŋ, fi dzɔɔŋ le nɛ buu bɛniin mfomɛnyaan li be-ɛŋ linti, tɛ nyɛ nime chini li tsan yi bee. ɛ nɛ busi lɔɔ, nɛ bichi nuun bɛniin be kɛmi ntɛ wu dzeen, be yisɛ be Fiana yi Waan be kɛmi tɛ bufi.

4 Tɛ se nyɛ yi yisɛŋ nuun li nleke li Nyɔ-ɔ be nime chi jɛ yi Nyɔ-ɔ.”

5 Bɛniin bɛchu woo ntaŋ wulu, wu dzɔɔŋ fɛ bee, be se buu Fitifin wu tɛ nuun wi wu kimbeenchɛ wu tɛ gbɛɛŋ wu yisɛ be Fiana yi Waan. Bamu tɛ nuun Fili bee Prukolu, Nikano bee Timɔŋ, Pamɛna bee Nikola wu tɛ nuun wi wu Antiok wu tɛ fiiki bufikisɛ wu to wi wu kimbeenchɛ wu Bɛjuu.

6 Be se dzɔ bɛniin bani be leeki limfwe li bɔɔŋ be nto-on be Jiso-o, be gɛɛ tsan li bee, be lɛkɛ li Nyɔ-ɔ.

7 Jɛ yi Nyɔ se saangini yi giinggi. Kintutu ki bɛniin be kimbeenchɛ-ɛ be Jɛrosalɛŋ se kuu ki giinggi limfwe. Bɛtɛ muntofi ŋge se giki shɛŋ li Jiso-o.

Be kayɛ bieɛ li Fitifin

8 Fitifin tɛ nuun ɛ wu yisɛ be kimbɔnɛ ki Nyɔ-ɔ mɔɔ bunga, feti bieɛ bi bɛniin tɛti maa be bieɛ bi doonchi bunga bu Nyɔ-ɔ li bɛniin li linti.

9 Bɛniin bamu dza be bɛchi bitɛchinɛ be Fitifin. Bɛniin belu tɛ nuun Bɛjuu be tɛ dzɛti

Seli-in be Alekesanda mɔɔ Silisha be Eesha.
Be tɛ nuuŋ beniin be li yih yi nleke li Nyɔ-ɔ,
yi be teenyi le Bemfa be Bo li Bumfa-a.

¹⁰ Si be të tēchini lē, Fiana yī Waan n̄yē
Fitifin b̄ufi wi tē nuun lu wu nuun yaa wu
li f̄ee fi tiiti kē.

11 Be se dza be kunyε beɲiɲ bamu ɭɛjɲ
 ɭɛjɲ be bechi be yeŋgi le be woo baa Fitifiɲ
 tiiti jé yi bifi kii Mɔɔse bee Nyɔ.

¹² Si be tɛ fɛ lɛ, be se sɛsɛ shɛŋ yi bɛniin, mɔɔ yi bɛniin bɛ tɛ sɛki kwɛɛŋ, mɔɔ yi bɛniin bɛ tɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ. Be se biee be lɛ li Fitifiŋ, be dzɔ wu be gɛɛŋ bɛ wu li bɛniin bɛ sɛki kwɛɛŋ li mɔɔ bɛniin bɛ doonchi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ.

¹³ Beniin baa tuu be be be beniin bamu le
be leŋ le nsa wu binsɛ le leŋi, be ni be
kayi biee li Fitifiŋ, be tiiti le, “Wi wuni ti
naa nuuŋ yɛ ntefu jé fuki yi bifi kii yih yi
muntofi yini be benchi be Mɔɔsɛ nsin ke.

14 Te woo baa tiiti le Jiso wu Nasarɛ wɛ
gii naa kesi yih yi muntofi yini, tuu fiiki
ntse wu kwɛɛŋ wusɛŋ wu Mɔɔsɛ tɛ nyɛ li
bee li wuni.”

¹⁵ BENIIN bechu be tè nuun li yih yi nsa-a
ye luungi lii li Fitifiŋ, be dza be ɲeɲ ε bushi
bwee fiiki bu bosini bu nchindaa wu
Nyɔ-ɔ.

7

*Fitifin taan bε kimfime kee
li beniin bε sεki kwεεη li limfwe*

¹ Kikoo ki bεte muntofi-i bii li Fitifiŋ laa,
“Biee bi bε tiiti bini nuun cheen ni?”

² Fitifinj tuu le, “Betaa mɔɔ beŋwaaneŋ, yike yeŋ ne woo. Nyɔ yi bunɔŋa tɛ busɛ li taa wuseŋ wu Abrahanj fɛ tɛ mɛŋ tsiin Misopotemia, se naa dza gɛŋ tuu ni tsiin Halan,

³yi tee li wuu le,
'Chine kini ko, ɔ bo li kwɛɛɛ wuni-i,
ɔ gɛɛɛ li kwɛɛɛ wu ngii ndoonche li wɛ-ɛ.'

⁴Se nuun le, tɛ dza li nshe yi Kaaldia-a,
geɛn tsiin Halan. Si tee tɛ kwi, Nyɔ fe se dza
be fe ne tsiin deeni feni.

⁵ Le ni nuuŋ fɛni, Nyɔ ti mɛɛŋ ki nyɛ kɛ
wu fi kintsii kɛ, se nuuŋ le, yi tɛ kaachɛ wu
nuuŋ le yi gii yi nyɛ wu kwɛɛŋ wuni, wu ni
wu nuuŋ wee bee kingɔkɛ kee. Nyɔ tɛ

kaachi le, Abraham mεεη mοο saa κε le
 κεμε ηwan κε.

⁶ Nyo se tuu yi tee li wuu le,
'Kingɔkɛ ko gii ki ni ki nuun mfon yi kwɛɛn
wumu,

ki ni ki nindi bumfa le,
bε ni bε ηwεki bε ki li biya gii nεε li (400).

⁷Ngii nlon nge li kwεεn wulu-u,
kingake ko bo le ki be ki ni ki guundi mi
lani.'

⁸ Nya̋ tuu yi ji Leh be Abrahan̄, ndoonche wu Leh wulu t̄e nuun̄ le Abrahan̄ gii ni s̄eti b̄on̄ bee dzoo. Le Abrahan̄ bīe Adzi, le bo jo nyaan̄ s̄e wu dzoo. Le Adzi tuu bīe Yak̄o s̄e t̄e wu dzoo. Yak̄o t̄e s̄e b̄on̄ bee be yoofi ntsō befe baa dzoo be nuun̄ bete taa bes̄en fe kini kisen̄ t̄e bo.

⁹ Be te taa be se η belu tē dza be ye ti shē η
be Jo se wu η waani wu be, be se ka be wu,
ge η nuu η mfwa li kw e η wu Iji-ip. Se
nuu η le, Ny a se bi chi lē wuu.

¹⁰ yi fii wu li beŋge bee li bechu. Nyə se
tuu yi nyə wu bufi yi fe Fəɾə Mfəŋ wu Ijip
kəŋgisi wu, se gɛɛ wu li njii we-e, tuu nuuŋ
wi wu bichi le kini kee le.

¹¹ Dzeen të dza yi kəo Ijip kwikwi məo Kana, beniin ɲɛɲ ɲɛ ɲɛ. Bete taa bɛsɛɲ të kɛmi yɛ fiee fiɛ kɛ.

¹² Le Yakɔ woo le bīe biɛ biɛ Ijip, se
ton bɔɔn bee be tɛ nuun bɛte taa bɛsɛn, be
gɛɛn le li kinga ki nkosi-i.

¹³ Le be gεεη le li kinga kifε-ε, ɔsε se fε
benwaani kεε wu, doonche tε be li Fεɔ-ɔ.

¹⁴ Jɔsɛ tuumi ntɔŋ li Yakɔ wu tee li le, bee kini kee kichu bɛ Ijip. Kini ki Yakɔ tɛ nuun mfi wulu bɛniin gwii mfomenyaan ntsɔ bɛtiinu (75).

¹⁵ Le Yakɔ woo lɛ, se dzɔ kini kee kichu
bɔɔ Ijip. Wu bee bete taa bɛsɛŋ se tɛ kwiye
le bɛchu.

16 Bɛ tɛ too yɛ goon yi be bɛ kaari bɛ bɛ yi
lani, bɛ diyɛ be Shɛkɛn lɛ dɛɛn yi Abrahɛn
tɛ go li bɔɔn bɛ Hamo-o.

¹⁷ Mfi tɛ ɡii kɔʃini wu Nyɔ tɛ nuun le yi
ɡii yi fɛ fiee fi yi tɛ kaache Abraham lu,
beniin beɛɛn tɛ yan Ijip nge.

¹⁸ Beniiŋ bε le tē koke mfəŋ wumu wu tē
kii yε ɔsε kε.

¹⁹ Mfɔŋ wulu bechi ŋweki be beniin beɛɛŋ
le bufiɪ li, kendi bete taa beɛɛŋ le be toofɛ
boɔŋ be bwi lɛkuun be kwiye.

20 Li mfi wulu-u be tɛ biε Mɔɔsɛ, tɛ gii nuuŋ ɲwan ɲu dzeen ɲge li Nyɔ-ɔ. Bɛ kɛmɛ wu li yih kii tɛɛ,

21 be se dzɔ wu be gɛɛ lɛkuuŋ. ɲwanɛ Mfɔŋ Fɛrɔ wu kwɛɛŋ se gɛɛŋ bɔɔŋ wu, kii wu si ɲwani.

22 Bɛ se tiifi Mɔɔsɛ bufii bu Ijip buchu, tɛ nuuŋ wi wu kii n'yɔru mɔɔ bieɛ bi fɛrɛ bujɔŋ.

23 Le ni nuuŋ biya mbaanyɛɛ, tɛ dza beechɛ le gii la ɲka lɛ bɛɲwaani bɛ tɛ nuuŋ bɛniin bɛ Isɛlɛɛ.

24 Le ni giingɪ ɲɛŋ si wi wu Ijip nusini wi wu Isɛlɛɛ wumu. Lɛ fɛ le tuu nsoonkibaa, tuu wo wu buwo.

25 Beechi le bɛɲwaani gii be kɛɛ le ε Nyɔ yi ton yɛ wu le bɛ buu be li ɲge-ε. Se nuuŋ le, be ti mɛɛŋ ki kɛɛ kɛ.

26 Le butuu woo, Mɔɔsɛ bo giingɪ, mbundɛ li bɛniin bɛ Isɛlɛɛ bɛfɛ be gwii. Lɛ fɛ le gatɛ bugwe bulu, bii li bee laa, 'Bɛɲwaanɛŋ, nɛ baa wi bee ɲwaani, fi ge la fi nɛ tuu gwii li yi yinɛ?'

27 Wi wu tɛ nusini ɲwaani wɛ bachɛ wu bu bachɛ, bii li wuu laa, 'Ɛ noo wu gɛɛ wɛ le ɔ ni ɔ sɛki bee, ɔ sondini mɔɔ bɛnsa bɛsɛŋ?'

28 ɔ wɛki le ɔ wo mi si wi wu Ijip wo ɔ tuu ɔ wo mfo wɛ ni?'

29 Le Mɔɔsɛ woo lɛ, tuu chɛŋ dza li kwɛɛŋ wu Iji-ip, kifi gɛɛŋ nuuŋ li kwɛɛŋ wu Midia, fɛ tɛ biε bɔɔŋ bɛ bunin fɛ bɛfɛ.

30 Le biya mbaanyɛɛ ka, nchindaa wu Nyɔ busɛ li Mɔɔsɛ si wi, wu duti li kiti ki li buka li ɲkumɛ wu Sina-a lichin.

31 Le Mɔɔsɛ ɲɛŋ fi yaa wu, kiingɪ lu lichin le bichɛ bujɔŋ. Le kiingɪ woo si Taa Nyɔ kwen li wuu le,

32 'Ɛ mi wu nuuŋ Nyɔ yi bɛtɛ chaa bɛnɛ, Nyɔ yi Abrahan bɛ yi Adzi mɔɔ yi Yakɔ.'

Le Mɔɔsɛ woo lɛ, kaa bɛ chɛnɛ, mɛɛŋ tuu kɛ le mɔŋ mbichɛ kɛ.

33 Taa Nyɔ tuu yɔ li wuu le, 'Buushɛ bikipɔ bio, kifɛ fɛ ɔ lemi fɛɛ ε kintsii ki wuuti.

34 Mi gbɛɛŋɔ mi ɲɛŋ si bɛ ɲwɛki bɛ bɛniin bɛŋ Ijip,

mi ntuu mi ɲwoo si be chendi, mi se sheeɔ mi mbɛ le mbuu be li ɲge wulu-u.

Yikɛ ɔ woo, ɲgii nton wɛ Ijip dɛɛni.'

35 Mɔɔsɛ wuni nuuŋ wu be tɛ saa be faan wu, be biiti li wuu laa, 'Ɛ noo wu gɛɛ wɛ le ɔ ni ɔ sɛki bee, ɔ sondini mɔɔ bɛnsa bɛsɛŋ le?' Ɛ yi yi Nyɔ yi tɛ ton le gɛɛŋ ni nuuŋ wi wu sɛki be, se buu be li ɲge-ε. Nyɔ tɛ ton nuuŋ nchindaa wɛ, bɛ li kiti ki tɛ duti kɛɛ le tee nton wulu li wuu.

36 Mɔɔsɛ se gɛɛŋ Ijip, fɛ bieɛ bi bimfimu wondini bɛ bieɛ bi koofiɪ, buu be le. Fɛ bimɪ fɛ Dzɔɔ yi Nyɔŋa yi Yɛchi, tuu fɛ bimɪ libuka lɛ be tɛ dengi li biya mbaanyɛɛ li.

37 Ɛ Mɔɔsɛ wuni wu tɛ tiiti li bɛniin bɛ Isɛlɛɛ li le,

'Nyɔ gii yi buu Ntomfɔŋ wɛ wumu li bɛɲwaana linti,

tuumi li be-ɛŋ nɛɛ si yi tɛ buu mi.'

38 Tɛ nuuŋ nɛɛ Mɔɔsɛ wuni, wu nchindaa wu Nyɔ tɛ yɔ li wuu libuka li ɲkumɛ wu Sina-a, mfi wu kintutu ki bɛniin lɛ ki Isɛlɛɛ tɛ nuuŋ li buka bɛ bɛtɛ taa bɛsɛŋ, Nyɔ nyɛ jɛ yi nyɛɛ ntɛ le lanɛ li bee.

39 Se nuuŋ le, bɛtɛ taa bɛsɛŋ tɛ tuu be faan le be wuki yɛ li wuu kɛ, be baa dzaa yibe li wuu, be tuu be kɔŋgisi le bee be kaari be to Ijip.

40 Be tuu be tee li Ɛrɔ-ɔŋ le, 'Fɛrɛ bee bɛnyɔ bɛ gii be ni be tuuti bee mbaan, kifɛ tɛ kii yɛ fieɛ fi ka bɛ Mɔɔsɛ wɛ wu tɛ buu bee li kwɛɛŋ wu Iji-ip kɛ.'

41 Be se nachɛ finyɔkinɛ fimu fi bosini ɲwaan nan, be fɛ muntofi li fi-i, be se nɛki li fieɛ fi be nachɛ bɛ tsan yibe.

42 Le be fɛ lɛ, Nyɔ se baa dzaa li bee, be se guundi nuuŋ li jobɛ bɛ kwii mɔɔ muntsɔŋ.

Fi se fieɛ si bɛ tɛ tɛɛ lɛ Kɪŋwaati ki bɛntomfɔŋ bɛ Nyɔ-ɔ, Nyɔ tiiti le, 'Bɛniin bɛ Isɛlɛɛ, nɛ tɛ sɛɛti nyán li bukaka li biya mbaanyɛɛ li,

nɛ feti muntofi nuuŋ li mi-i ni?'

43 Nɛ tɛ dengi nɛ tuuti kigɔɔnɛ nuuŋ ki nyɔ yi bɛ teenyi le Molok,

nɛ tuu nɛ tuuti tɛ fintsɔŋ fi bɛ tɛ fɛ le fi ni fi nuuŋ finyɔ yi bukoon nuuŋ le Lɛfan, ε munyɔkinɛ mu nɛ tɛ tɔŋ le nɛ ni nɛ lɛki li mu-u.

Kii fini, ɲgii buu bɛŋ nɛ gɛɛŋ nɛ ka Babilɔŋ bu karu.'

44 Bɛtɛ taa bɛsɛŋ tɛ dengi li bukaka bɛ kɛmi kigɔɔnɛ ki tɛ doonchi le Nyɔ yɛ bɛ be, be tɛ fɛ kigɔɔnɛ kilu biki nɛɛ yɛɛŋ si Nyɔ tɛ doonchɛ li Mɔɔsɛ le ki nuuŋ.

45 Bɔɔŋ be bɛte taa bɛsɛŋ tɛ fi, be se dza be too be bɛ bɛ ki lani mfi wu bee bɛ Joshwa tɛ lɔchi nshɛ li tɛɛŋ yi tɛ nuuŋ lani, ε Nyɔ yi tɛ giingɛ bee limfwe yi kungɛ bɛ tɛɛŋ yilu. Kigɔɔnɛ kilu tɛ nuuŋ lani mbɛ Mbochu mfi wu mfɔŋ Daafi tɛ sɛki kwɛɛŋ wuni.

46 Se nɛŋ le Nyɔ tɛ kɔɔŋgi wu nge, se lɛkɛ le Nyɔ bɛŋ le gwan yi nyɛ li yih yi Nyɔ yi Yakɔ le yi ni yi tsiin lu.

47 Fi bɛ fi ka le ε Salimu wu tɛ gwan yih yi Nyɔ yilu.

48 Se nuuŋ le, Taa Nyɔ yi nuuŋ Kikoo ki Biee Bichu ti tsiin yɛ li yih yi bɛniin gwan kɛ-ε. Bɛdɛɛni si ntomfɔŋ wu Nyɔ wumu tɛ saa wu tɛɛ Nyɔ tiiti le,

49 ‘Liboo nuuŋ kabara wɛŋ, nshɛ nuuŋ kilaanda ki bikaa bɛɛŋ. Yih yi wi nuuŋ gwan le yi nuuŋ yɛŋ nuuŋ naa yi nuuŋ nin? Nwaani kintsii kimu kɛɛ lu si keeyɛ ki nnuuŋ nnaa nshɛ fe ni?

50 ε nɛɛ mi wu mfɛ biee bini bichu ni?”

51 Fitifin se dza tee le, “Nɛ tɛɛmi baa bikoo nge, shɛŋ yinɛ bɛ bintoŋ bɛnɛ gbɛɛŋ biɛɛ bi chiinyɛ. Bɛŋ bɛ bɛ chaa bɛnɛ baa nɛ yɛɛŋ. Nɛ fɛŋgi mfi kwi le nɛ wuki yɛ li tsan yi Fiana yi Waan li kɛ.

52 Ntomfɔŋ wu Nyɔ wumu wɛ lu wu bɛte chaa bɛnɛ ti mɛɛŋ ki bɛɛŋ kɛ bikaa le wuu jin ni? Be tɛ woyɛ bɛntomfɔŋ bɛ Nyɔ-ɔ bɛ tɛ tiiti le Wi wu nime wu Nyɔ wu Tsaan gii bɛ. Le bɛ, nɛ kabɛ wu, nɛ tuu nɛ wo wu.

53 Se nuuŋ nɛɛ bɛŋ bɛ Nyɔ tɛ ton bɛnchindaa bee le be nyɛ bɛnchi bee li be-ɛŋ, nɛ se faan mbiewu be.”

Bɛ tomɛ Fitifin bɛ ta

54 Le bɛniin bɛ tɛ sɛki kwɛɛŋ woo fiee fi Fitifin tɛ kweɛŋ, shɛŋ tɔŋ be bu tɔnyɛ, be ji ngesɛ kii wu.

55 Fitifin yiɛ bɛ Fiana yi Waan, bɛchi bichi fiee nuuŋ liwe, dza nɛŋ kin'wofu ki nuuŋ ki Nyɔ-ɔ, nɛŋ tɛ si Jiso lemi le kibɛnɛ ki kigɔŋɛ ki Nyɔ-ɔ.

56 Fitifin wulu dza tee le, “Bichɛ yɛɛŋ nɛ nɛŋ, mi nɛŋgɔɔ si kiboo gwiye, se Nwanɛwi lemi le kibɛnɛ ki kigɔŋɛ ki Nyɔ-ɔ.”

57 Le be woo fiee filu, be jinyɛɛ bintoŋ bɛ tsan, be wɛndi lɛwe nge, be biee be dza be bɛchu wooo be we li wu-u,

58 be chee wu be bo bɛ wu lɛkuuŋ li kitoŋ kilu-u, be gɛɛŋ be tomi wu bɛ ta. Bɛniin bɛ tɛ lemi le nsaa wulu lɛjin buushɛ ndu yi bee, be nyɛ li sɔɔnɛ wi wumu wu bɛ tɛ teenyi le Sɔɔ be se tomi.

59 Si be tɛ tomi Fitifin le, lɛki li Nyɔ-ɔ, tiiti le, “Taa Jiso, fi fiana yɛŋ.”

60 Se tuu ton nɔŋ fɛkwiin, dzɛŋgi lɛwe nge le, “Taa, kiin ɔ ni kimi le bibifi bi bɛniin bani feti kɛ!” Le tee le, biee kwi.

8

1 Si be tɛ wo Fitifin le, Sɔɔ fɛfi.

Sɔɔ nyɛ nge li kintutu ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ε

Nɛɛ booyaa, be bɛchi be nyɛɛ nge wu tɛɛmi li kintutu ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ε bɛ Jɛrosalɛŋ Ki se saanɛ kichu ki bo le, ki gɛɛŋ bimbe bi Judiya mɔɔ Samaaria, tɛ shɛ nɛɛ bɔɔŋ bɛ nto-ɔŋ bɛ Jiso-o kwaa.

2 Bunin bamu bɛ tɛ bɔsɛyi be gɛɛ shɛŋ li Nyɔ-ɔ, be bɛ be dzɔ gwini chi Fitifin be diyɛ, be de wu nge.

3 Sɔɔ tɛ giingɛ nɛɛ fiee limfwe bɛ bifise kintutu ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ε, lɛyi li yih, li yih keeti be, bunin mɔɔ bukeɛŋ tumisi be li yih yi ncha-a.

Fili tifi jɛ yi Nyɔ Samaaria

4 Bɛniin bɛ tɛ saanɛ baa tuu be giingɛ li bintsii bichu be tiiti jɛ yi Nyɔ.

5 Fili bɔɔ fiee gɛɛŋ le kitoŋ ki Samaaria, se tiifi nton wu kii Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ le.

6 Bɛniin nge tɛ woo, be tuu be nɛŋ biee bi doonchi bunɔŋ bu Nyɔ-ɔ bi yi tɛ feti, be se nyɛ bintoŋ li wuu nge.

7 Fiana yi bifi tɛ buti li bɛniin li, yi wɛndi lɛwe nge, bɛniin nge bɛ tɛ nuuŋ ε nɔŋwɛ kɔɔ be mɔɔ binɔkɛɛ tɛɛmi tɛ.

8 Se nuuŋ le, kinɛtine ki nɔŋa tɛ nuuŋ li kitoŋ kilu-u.

9 Wi wumu tɛ nuuŋ li kitoŋ kilu-u bukoŋ bwɛɛ nuuŋ le Simu, ε tɛ saa doonchi mfin yɛɛ lindɛɛri bɛniin bɛ Samaaria bɛchu se ninɔŋi bimfimu wondini be. Tɛ tuu kwɛŋgi tɛ le ε wu wi wu nyɔŋa wumu.

10 Bɛniin bɛchu bɛ li kitoŋ kilu mbɛɛchɛ li bɛntɛŋ bɛntɛŋ mbochu li bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa, nyɛ bintoŋ li wuu be tiiti le, “Wi wuni

nuun bunga bu Nyɔ bu be teenyi le Bunga bu Nɔŋa.”

¹¹ Be tɛ nyɛɛ bintoŋ li wuu lɛ, kifɛ tɛ shiinj doonchi mfiŋ yee mɛɛŋ lindɛɛri bɛniinj ŋingi bimfimu se wondini be.

¹² Se nuun le, le Fili bɛ ni tiiti nton wu dzeen wu kii bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ mɔɔ kii bukoon bu Jiso Krai lɛ, bukeɛŋ bɛ buninj beŋ nton wulu se lii be li dzɔɔ.

¹³ Simu wɛ kibɛɛ beŋ tɛ bɛ lii wu li dzɔɔ. Se ba nuun li Fili lichinj ŋingi bieɛ bi koofiɣi bi nɔŋa bi nɔŋa bɛ bieɛ bi doonchi bunga bu Nyɔ-ɔ bi yi tɛ feti, kimfime wondini wu.

¹⁴ Le bɔɔŋ bɛ nto-on bɛ Jiso tuu be woo Jɛrosalen le bɛniinj bɛ Samaaria fi baa jɛ yi Nyɔ kitun, be se ton Pita bee Jɔɔŋ le.

¹⁵ Le be gɛɛŋ be bo fe, be lɛkɛ li Nyɔ-ɔ kii bɛniinj bɛ kimbeenche-ε belu le be kɛmɛ Fiana yi Waan,

¹⁶ kifɛ Fiana yi Waan tɛ mɛɛŋ saa ki bɛ kɛ li wube wumu kɛ. Bɛ tɛ lii be nuun bɛ dzɔɔ kwaa li bukoon bu Taa Jiso-o.

¹⁷ Pita bee Jɔɔŋ lɛkɛ li Nyɔ-ɔ, be gɛɛ tsan li bee, be se kɛmɛ Fiana yi Waan.

¹⁸ Le Simu tuu ŋɛŋ si bɔɔŋ bɛ nto-on bɛ Jiso giki tsan li bɛniinj li Fiana yi Waan se bɛɛ li bee, se bechi nyɛɛ kwa li Pita bee Jɔɔŋ li,

¹⁹ tiiti le, “Nyɛ yɛɛŋ mi fɛ bunga buni tɛ, le ke mɔɔ nuun noo wu mi ŋgɛɛ tɛ tsan yɛŋ li wuu le, mwɛ kɛmɛ tɛ Fiana yi Waan.”

²⁰ Pita se tuu li wuu le, “Nɛɛ kwaa wa wulu la bula. ɔ geen ɔ se beechi le nuun bɛ go nya yi nuun yi Nyɔ bɛ kwa?”

²¹ ɔ kɛmi yɛ mɔɔ le ɔ ni ɔ denɣi lɛ nime chini-i lɛnti kɛ, kifɛ shɛŋ ya wuuti yɛ bɛ Nyɔ kɛ.

²² Fiiki shɛŋ ya li fieɛ fi bifi fi ɔ wɛki le ɔ fɛ fini, ɔ lɛkɛ li Nyɔ-ɔ laa nuun nɛɛ tɛ Taa Nyɔ feeki bɛmbɛche bɛ bifi bɛ ɔ kɛmi li shɛŋ ya bani le.

²³ Njɛŋɔɔ le ɔ yisɔɔ kitun bɛ ki nyɛriɛ lii, ɔ to mfwa wu bibifi.”

²⁴ Simu se lɛkɛ Pita bee Jɔɔŋ le, “Mintemii, lɛkɛ yɛŋ li Taa Nyɔ le kiinj fieɛ fimu lɛ bieɛ bi nɛ tiiti bini lɛnti ka bɛ mi kɛ.”

²⁵ Le Pita bee Jɔɔŋ tuu be mɛɛshi ntiife jɛ yi Nyɔ, be tee bieɛ bi be kii, kii Jiso, be se dza be tuu lijɛŋ Jɛrosalen si be tɛ tuu lijɛŋ lɛ,

be kɛti li biton bi Samaaria ŋge, be tiifi nton wu dzeen wu Nyɔ le.

Fili tɛ lii wi wu Itoopia li dzɔɔ

²⁶ Nchindaa wu Taa dza tee li Fili le, “Dzatɛ ɔ bɔɔ dze kwiɛŋkwiɛŋ, ɔ gɛɛŋ lɛ dze yi dzɛti Jɛrosalen yi kɛti libuka yi giɛŋgi Gasa-a.”

²⁷ Fili se dza mbɔwu. Wi wu nyɔŋa wumu wu Itoopia tɛ nuun lɛ dze yilu. Tɛ nuun wi wu bɛ tɛ chɔɔche, tɛ gii nuun wi wu tɛ bichi fɛ bulofu bu Yaa wu Kanda wu tɛ sɛki kwɛɛŋ wu Itoopia. Wi wulu tɛ dza Jɛrosalen fɛ tɛ gɛɛŋ le lɛkɛ li Nyɔ-ɔ,

²⁸ tɛ tuu lijɛŋ li kwɛɛŋ wee li lɛ kikipɔɔ kimu ki nyɔŋ chiiti, ε tɛ shee le, teenyi fieɛ lɛ Kinjwaati ki Esaya wu ntomfɔŋ wu Nyɔ tɛ tsɛɛ.

²⁹ Fiana yi Waan tee li Fili le, “Kiɛŋgi ɔ gɛɛŋ li kikipɔɔ kɛɛ lichinj.”

³⁰ Fili letɛ gɛɛŋ li ki-i lichinj, woo si wi wulu teenyi lɛ Kinjwaati ki Esaya. Bii li wuu laa, “ɔ teenyi ni ɔ wuki fieɛ fi ki tiiti ni?”

³¹ Tuu le, “Nɣii ŋgeen nse ŋwoo fuki fɛ wi tuu wu naanyɛ li mi-i nsin?” Se tee le Fili miri shee bee wu lɛ kikipɔɔ.

³² Kintsii ki tɛ teenyi lɛ Kinjwaati kilu tɛ tiiti le,

“Tɛ nuun si nshɔɔŋ yi bɛ giɛŋgi le bɛ sɛɛ, tuu nuun nɛɛ si ŋwane nshɔɔŋ ti nuun fɛ bɛ keendi dzɔŋ yee, tɛ de kɛ.

Tɛ nuun nshiinj.

³³ Bɛ tɛ nyɛ wu buya, bɛ faan le bɛ sɛki yɛ nsa we tsaan kɛ.

ε noo wu gii se naa tee kii kini kee, fɛ bɛ tɛ sonde ntɛ we laanɣkwiɛŋ.”

³⁴ Wi wu nyɔŋa wulu se soon bɔ li Fili le, “Mintemi-i, tee nɛɛ mi, ntomfɔŋ wu Nyɔ wuni tiiti nuun kii noo? Tiiti nuun kii yi yee mɔɔ kii wi wumu le?”

³⁵ Fili se bechi nɛɛ fɛ kintsii ki Kinjwaati kilu-u, naanyi nton wu dzeen wu kii Jiso li wuu.

³⁶ Bee wu se giɛŋgi lɛ dze, be gɛɛŋ be bo fɛ kintsii kimu ki dzɔɔ tɛ nuun fe. Wi wu nyɔŋa wulu tee le, “Biche ɔ ŋɛŋ, dzɔɔ yɛ fɛni, ε la fi nuun fi tuu fi loose le ɔ lii kɛ mi li dzɔɔ kɛ?” [

³⁷ Fili tuu li wuu le, “ɔ beŋ li Jiso Krai li bɛ shɛŋ ya chi, nse nlii wɛ li dzɔɔ.” Tuu le,

“Mi mbenjo le Jiso Krai nuun Nwane Nyɔ.”]
*

³⁸ Wi wu nyɔɔa wulu tuu tee le be geri kikipɔɔ kilu. Bee Fili se shee, be ɛ be gɛɛn li dzɔɔ, Fili lii wu lidzɔɔ.

³⁹ Le be bo lidzɔɔ lɔɔ, Fiana yi Taa chofi Fili fe, wi wu nyɔɔa wɛ ti mɛɛn wu ki nɛn kɛ, bɛdɛɛni ba giingɛ fiee bɛ kinɛɛtine.

⁴⁰ Fili se taa buse nuun Asoto, se giingɛ keti li biton bichu fenjisi nton wu dzeen wu Nyɔ nsiin gɛɛn bo li kiton ki Kasaria.

9

Sɔɔ fiiki gɛɛ shɛn li Jiso-o

¹ Tɛ nuun li mfi wɛɛ, Sɔɔ mɛɛn giingɛ limfwe bɛ ndunɔ, chɛnisi bɛniin bɛ kintutu bɛ Taa ɛ le gii ni woyi be. Se dza gɛɛn fɛ kikoo ki bɛte muntofi-i,

² le bii binwaati le gɛɛn bɛ bi li yih yi nleke li Nyɔ-ɔ yi Damako, bi doonchi le ɛ wu nɛn bɛniin bɛ biki Dze yi Taa le, mɔɔ nuun bukeɛn, mɔɔ nuun bunin, kɔɔ be kan, bɛ bɛ bɛ Jerosalen.

³ Nyɛ wu, Sɔɔ se dza ngɛnu Damako, le ni nuun tsɛkɛ li mbochu li kiton kilu-u, kin'wofu kimu taa ki dza ki lɛbi liboo, ki shee li wuu bwin.

⁴ We fɛkwiin, woo si jɛ kwɛngi li wuu le, “Sɔɔ, Sɔɔ, ɔ biindi bikaa ɛ mi-i jin kii la?”

⁵ Se bii laa, “Taa, ɛ wɛ noo?” Jɛ yilu tuu le, “ɛ mi Jiso, wuɔ biindi bikaa ɛ wuu jin wulu.

⁶ Dɛɛni yani, dza we, ɔ ɛ li kito-on, bɛ gii bɛ tee wɛ fiee fi ɔ kɛmi le ɔ fɛ.”

⁷ Bɛniin bɛ tɛ dengi bɛ Sɔɔ baa len fe, bɛ ngɛsi si bɛ tɛ wuki jɛ yilu bɛ tɛ nɛn wi kɛ ɛ.

⁸ Sɔɔ dza fɛkwiin, le ni wɛki le gwiye lii, mɛɛn tuu kɛ le nɛn biee kɛ. Be kɛmɛ wu li kibɛnɛ-ɛ, bɛ tsetsi wu bɛ giingɛ bɛ wu Damako.

⁹ Gɛɛn nuun fe jo taa ngɛnu biee nsin. Tɛ nuun ɛ, jiiye fiee kɛ, wundi ye fiee kɛ.

¹⁰ Wi wu kimbeenchɛ wumu tɛ nuun Damako wulu bukoon le Ananiya. Taa Jiso dza tee li wuu ɛ fiee fimu si kifiee ɛ le, “Ananiya.” Ben le, “Taa, wun mi fɛni.”

¹¹ Taa tee li wuu le, “Dzatsɛ, ɔ ni ɔ giingɛ ɛ dze yi bɛ teenyi le Tsaan li, ke ɔ bo fɛ yih

yi Judas, ɔ bii wi wumu wu Taasu wu bɛ teenyi le Sɔɔ. Yikɛ ɔ woo, wɛ fe lɛki li Nyɔ-ɔ,

¹² bee nɛn wi ɛ fiee fimu si kifiee wu bɛ teenyi le Ananiya, ɛ wu bɛ wu gɛɛ tsan li wuu bwin, le kaari ni nɛngi biee.”

¹³ Se nuun le, Ananiya tee le, “Taa, mi n'woo li bɛniin li nge kii wi wuni si fetɔɔ biee bibifi li bɛniin bɛ Nyɔ-ɔ Jerosalen.

¹⁴ Bɛɛɔ ni nuun ɛ wu fi bunga li bɛte muntofi bɛ nɔɔa bɛ nɔɔa, le bɛ kɔɔye bɛniin bɛchu fɛni bɛ lɛki li Nyɔ-ɔ bɛ teenyi bukoon bwo.”

¹⁵ Taa tuu li wuu le, “Gɛnɛ lɛ! Mi ntsaaɔ wi wulu kitun li wi wɛn wu nime-ɛ, le ni tiifi bukoon bwen li bɛniin bɛ nuun ye Bejuu kɛ bɛ bɛmfɔn bɛ bee, mɔɔ li bɛniin bɛ Isɛlɛɛ.

¹⁶ Mi kibɛɛ ngii ndoonchɛ wu si kɛmi le nɛn nge kii bukoon bwen.”

¹⁷ Ananiya se gɛɛn, ɛ li yih yilu-u, gɛɛ tsan yee li Sɔɔ li, tee le, “Sɔɔ nwaanɛn, ɛ Taa Jiso wu ton mi. ɛ Jiso wu ɔ tuu ɔ nɛn ɛ dze mfi wu ɔ tuu bɛɛ fɛni wɛ. Wu tonɔ mi le mbɛ mfɛ ɔ kaari ɔ ni ɔ nɛngi biee, Fiana yi Waan se bɛ yi yisɛ li wɛ-ɛ.”

¹⁸ Nɛɛ si tɛ kwɛngi ɛ, fiee fimu fi nuun si bifabu ɛ dza bi bo Sɔɔ ɛ lii bi weye fɛkwiin, se bɛchi nɛngi biee. Dza we, bɛ se lii wu li dzɔɔ.

¹⁹ Le dza ji biee, bunga kaari bu to wu li bwin.

Sɔɔ tee nton wu Jiso Damako

Sɔɔ tsi Damako bɛ kintutu ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ jo niin,

²⁰ bɛchi mfwa mumkan dengi li yih yi nleke li Nyɔ-ɔ, tiiti le, “Jiso nuun nwanɛ Nyɔ.”

²¹ Bɛniin bɛchu bɛ tɛ wuki mɛnɛ laa, “Wi wuni nuun nɛɛ wi wu tuu dengi bifisi bɛniin bɛ lɛki li Nyɔ-ɔ bɛ teenyi bukoon buni Jerosalen ni? Mɔɔ wu bɛɛɔ fɛni ni nuun le kɔɔ bɛ nuun fɛni, kaari gɛɛn bɛ bɛ, nyɛ li tsan yi bɛte muntofi bɛ nɔɔa bɛ nɔɔa nɛɛ ni?”

²² Sɔɔ tuu nɛɛ tiiti fiee kii Jiso giingɛ nuun limfwe, doonchi le Jiso nuun Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ. Bejuu bɛ tɛ nuun Damako waan fiee fi bɛ nuun bɛ tuu li wuu nsin.

* **8:37** Binwaati bi fichi bimu kɛmi kintsii kini li bikaa bi gwini chini lite.

²³ Le jo ka nge, Bejuu belu shee, be cho ntaŋ le be wo Sɔɔ.

²⁴ Be se shiinj, be tɛngi wu fɛ fween wu mban wu Damako-o, le ke kɛti lɔɔ, mɔɔ nuun butuu mɔɔ nuun fɛnsaan, be wo wu. Se nuun le, Sɔɔ kɛɛ ntaŋ wube.

²⁵ Beniinj bee bɛ kintutu dza be dzɔ wu butuu, be gɛɛ wu lɛ ŋkaa li, be buu wu fɛ fwii wu mban, be shiiki wu fɛkwiinj nuun lɛkuun.

Sɔɔ gɛɛŋ Jɛrosalɛŋ

²⁶ Le Sɔɔ to lijinj Jɛrosalɛŋ, tɛ wɛki le taa li kintutu ki beniinj bɛ kimbeenche-ε, be se chendi wu bu chɛnu, kifɛ be tɛ beenchi yɛ le gbɛngi nuun wi wu be wu kintutu kɛ.

²⁷ Se nuun le, Banaba tɛ dzɔ wu, bee wu gɛɛŋ fɛ bɔɔŋ bɛ nto-on bɛ Jiso-o. Se tee be si Sɔɔ tɛ ŋɛŋ Taa lɛ dze Taa yɔ li wuu, se tuu tee tɛ be si tɛ tiiti kii Jiso Damako nchɛnu nsinj.

²⁸ Se nuun le, Sɔɔ tuu nuun le dengi bee be li bintsii bichu bi Jɛrosalɛŋ tiiti kii Jiso, nchɛnu nsinj.

²⁹ Tɛ tiiti tɛ li Bejuu bɛ tɛ yeti jɛ yi Grik, tɛchini biee bee be, be se dza be wɛki le be wo wu.

³⁰ Beniinj bɛ kimbeenche-ε kɛɛ le bɛ wɛki baa le bɛ wo wu, be se dzɔ wu be bɔɔ bɛ wu li kitoŋ ki Kasaria, be tuumi wu gɛɛŋ Taasu.

³¹ Li mfi wulu, kintutu ki beniinj bɛ kimbeenche-ε fufɛ li ŋgɛ-ε bimbe bi kwɛɛŋ lɛ bi Judiya bɛ Galilii mɔɔ Samaaria. Fiana yi Waan se fɛ le kintutu kilu tɛmi, ki tuu ki tɛɛti li kintutu ki kuu. Ki se tsiinj, ki guundi nuun Taa.

Pita gɛɛŋ li kitoŋ ki Lida-a mɔɔ ki Jopa

³² Pita tɛ dengi giingɛ lɛ beniinj bɛ nuun bɛ Nyɔ-ɔ li bintsii bichu, dɛndɛ gɛɛŋ bo fɛ bɛ nuun Lida-a.

³³ Si tɛ nuun fɛ lɛ, ŋɛŋ wumu ε ŋgwɛ tɛ kɔɔ wu, bukoon bwee nuun le Eenia, ε wu ŋgeen wu tsi fɛntaa biya nyaan.

³⁴ Si Pita tɛ ŋɛŋ wu lɛ, tee li wuu le, “Eenia, Jiso Krai wɔnchɔɔ wɛ kitun. Dza wɛ ɔ nachɛ kintaa ko.” Mfwa mumkpan Eenia dza wɛ.

³⁵ Beniinj bɛ Lida mɔɔ bɛ li kinɛɛŋ ki Shalɔ-ɔŋ bɛchu ŋɛŋ si wi wulu tɛmi kitun, be gɛɛ shɛŋ li Taa Jiso-o.

³⁶ Fi tɛ nuun ε kwɛɛŋ wumu nuun li kitoŋ ki Jopa, ε tɛ nuun wi wu kimbeenche-ε, bukoon bwee nuun le Tabita, bukoon buni nuun lɛ jɛ yi Grik le Dooka.* Tɛ shiinj feti biee bi dzeen mfi kwi, fii beniinj bɛ kifoo lɛ.

³⁷ Le ni nuun li jo yɛɛ, kwɛɛŋ wulu wɛ chigɔŋ, kwi. Bɛ tsootsɛ gwini chee, bɛ miri bɛ gɛɛ wu lɛ lo-on wu yih wu lɛwe.

³⁸ Si Jopa tɛ nuun li Lida-a lichinj lɛ, kintutu ki beniinj bɛ kimbeenche-ε dza ki woo le Pita wɛ Lida, ki se toŋ buninj bɛfɛ lɛ wuu. Be gɛɛŋ be lɛkɛ wu le, Mintemii, le bɛ li bikaa li liwe.

³⁹ Pita se dza bee be giingɛ. Le gɛɛŋ bo fɛ, be dzɔ wu be miri bɛ wu lɛ lo-on wu yih wu lɛwe wɛɛ. Ɛ bukwɛɛŋ bɛɛŋku-u bɛ fɛ bɛchu kɛnɛ wu be tase be dii, be yingisi wu ndú yi Dooka tɛ feti mfi wu tɛ mɛɛŋ wɛ.

⁴⁰ Pita buu bɛ bɛchu lɛkuun, toŋ nún fɛkwiinj lɛki li Nyɔ-ɔ, dza fiiki yi tee li gwini chil-u le, “Tabita dza wɛ.” Se biee gwiye lii, bichɛ ŋɛŋ Pita, se dza shee wɛ.

⁴¹ Pita kɛmɛ wu li kibɛnɛ-ε, lɛŋ wɛ. Pita kaari teenj beniinj bɛ nuun bɛ Nyɔ-ɔ bɛ bukwɛɛŋ bɛɛŋku-u baa, doonche wu li bee, ε wu kaari wu yinj.

⁴² Ntoŋ wulu se saanɛ wu gɛɛŋ Jopa kwikwi. Beniinj ŋgɛ se gɛɛ shɛŋ li Taa li.

⁴³ Pita tɛ tsi Jopa li jo ŋgɛ li, tsiinj bee wumu wu tɛ nachɛ dzɛ bukoon bwee nuun le Simu.

10

Fiee fimu si kifiee bɛ lɛ Kɔniyu-u

¹ Wi wumu tɛ nuun li kitoŋ ki Kasaria bɛ teenyi wu le Kɔniyu, tɛ nuun kikoo ki kintutu kimu ki beniinj bɛ nchi-i bɛ Lo-om, ki bɛ tɛ teenyi le ki Itali.

² Wu, bee kini kee kichu tɛ bɔsɛyi bɛ gɛɛ shɛŋ li Nyɔ-ɔ. Tɛ gii guundi tuu lɛki li Nyɔ-ɔ mfi kwi, nyɛɛ nya ŋgɛ li Bejuu li bɛ beniinj bɛ kifoo lɛ.

³ Le ni nuun jobɛ chimu nɛɛ si jobɛ bikaa bitɛtu lɛ fɛnsaan li, fiee fimu si kifiee dza fi bɛ lɛ wuu gbɛɛŋ ŋɛŋ nchindaa wu Nyɔ lɛ

* **9:36** Bukoon bu Tabita bɛ bu Dooka nuun lɛ jɛ yi Grik, nuun nyan yi bɛ teenyi le fikonu.

fiee filu. Nchindaa wulu be le teen wu le, “Koniya.”

⁴ Koniya chen ton lii li wu, bii le, “Te, kikoo e la?” Nchindaa wulu tuu le, “Nyoo koo ye yi woo nleke li Nyoo-wa, yi se tuu yi nen te nya yoo nyee li benii be kifo le, yi se kimi we.”

⁵ Deeni, tome benii Jopa be geen be teen wi wumu wu bukoon bwee nuun le Simu, bumu se nuun le Pita.

⁶ Wu beeo tsiin bee Simu wumu wu ti nachi dzi wu la we nuun li dzoo yi nyona-a lichin.”

⁷ Le nchindaa wu Nyoo wulu yo le dza. Koniya she teen benii be be nime-e befe, teen te wi nchi wumu wu te kiichi wu, te nuun wi wu te boseyi wu gee te shen yee li Nyoo-wa.

⁸ Be be, tee be fiee fichu fi bee fi ka, se ton be Jopa.

Nyoo doonche fiee fi koofi yi li Pita-a

⁹ Le butuu woo, nee si fenshaan kintikinti, si be te feeshi li kitoon kilu le, Pita dza miri le yi lewe le leke li Nyoo-wa.

¹⁰ Dzeen dza yi bechi yi wuu wu, weki le ji biee, e be te meen be deeki biee bije. Fiee fimu si kiffee dza fi be le wuu.

¹¹ Nen le fiee filu e kiboo gwiye, fiee fimu shiiti liwe fi nuun si ndu yi nyona e be keme li yoon naa li.

¹² Li ndu yilu, nyan chichi nuun lu, nyan yi dengi, mao yi keendi be muniin mu jiindi li we.

¹³ Je dza yi tee li wuu le, “Pita, dzatse we o seeye o ji.”

¹⁴ Pita tuu le, “Taa, nuun nte mon ke, kife nti meen saa ki nji ke fiee fi loolo, ke fi wuuti ye ke.”

¹⁵ Je yilu tuu yi yo li wuu le, “Kiin o ni nyaami fiee fi Nyoo fe fi wuuti ke.”

¹⁶ Fi ka le kinga kiteete, be kaari be chee fi liboo.

¹⁷ Fiee fi te be si kiffee fee fuumi Pita se men laa fi doonchi nuun la le. Nee li mfi wulu benii be Koniya te ton baa be be biiti fe la wu Simu wu nache dzi we nuun, be lemi fe fween wu mban we-e,

¹⁸ be teenyi, be biiti laa, “Mfonde wumu we feni bukoon le Simu Pita ni?”

¹⁹ Si Pita te meen beechi kii fiee fi te be le wu filu, Fiana yi Waan dza yi tee li wuu le, “Biche o nen, benii betetu weki baa we.”

²⁰ Dzatse we o shee nee be ne ni ne giingi kika mumkpan. Kiin o ni laan ke, e mi wu ton be.”

²¹ Se nuun le Pita te dza shee, tee li benii belu le, “E mi wu ne weki. Ne be le la?”

²² Be tuu le, “Koniya wu nuun kikoo ki kintutu kimu ki benii be nchi-i be Lom ton bee. Nuun wi wu tsaan, chendi Nyoo, Bejuu bechu se piati wu. Nchindaa wu Nyoo wumu wu wuuti tuu tee li wuu le tumi nton le o be li wuu yi, le woo fiee fi o gii o tee wu.”

²³ Le be tuu le, Pita se tee le be le bee be tsi.

Pita geen finton fi Nyoo-wa li Koniya yih

Le butuu woo, dza bee be giingi. Benii be kimbeenche-e bamu be Jopa biee wu.

²⁴ Be dende siin be tsi dze, le bu woo be fesi Kasaria. Koniya bee benii bee be kini mao nsan yee yi shen yi te teen te tengi be.

²⁵ Le Pita ni lii giingi li yi, bee Koniya bike. Koniya we wu lii bundi wu.

²⁶ Se nuun le, Pita te tsaaki wu liwe tee le, “Dzatse we, mio te wiwon si we.”

²⁷ Bee Koniya tiiti biee be lii be giingi li yih, le be lii loo, be nen si kintutu ki benii le turi lu.

²⁸ Se kween li bee le, “Ne kii bujon le nchi wusen meen ki ben ke le wi wu Juu la nka, ke le koo nsan be wi wu nuun ye wi wu Juu ke. Se nuun le, Nyoo doonche ye mi le nkemi ye le ni nteenyi wumu tiiti le e wi wu yee, ke le mwe wuuti ye ke.”

²⁹ Bedeeni, le ne tumi nton le mbe, mi mbeeo meen ki chee ke yi ke. Nse mbiito li be-en laa, ne teen mi kii la?”

³⁰ Koniya tuu le, “Ben yaa jo naa si ntuu nuun li yi, si jobe bika biteetu fenshaan nleki li Nyoo-wa. Wumu se taa wu dza wu buse mi lii e mwe chuume ndu yi mienini.

³¹ Wu tee li mi-i le, ‘Koniya, Nyoo koo ye yi woo nleke li Nyoo-wa yi se nen nya yi o nyee li benii be kifo le, yi se kimi we.”

³² Se nuun le tome benii Jopa be geen be teen wumu wu bukoon bwee nuun le Simu, bumu se nuun le Pita. Wu beeo tsiin

bee Simu wu nachi dzi wu la we nuun li dzoo yi nyonja lichin.

³³ Mfwa mumkpan le, mi se mbiee mi ntuumi nton le o be. Si o be ni, fi dzoo fi ee nge. Te se baa feni le Nyoo lii le te woo fiee fi Taa ton we le o be o tee li bee li.”

Pita yo li benii be nuun ye Bejuu ke kii Jiso Krai

³⁴ Pita se bechi n'yoru tiiti le, “Be cheen, mi nen le Nyoo ti doonchi ye chichi chichi ke.

³⁵ Wi kwikwi wu chendi yi tuu feti fiee fi tsaan, ke yi gii yi fi wu yi te biche laa mwe buti fen le ke.

³⁶ Ne kii baa nton wu Nyoo te tuumi li benii be Iselae, fenjisi nton wu dzeen le Jiso Krai te be le mbeengii se nuun lu. Jiso Krai wuni nuun Te Kikoo wu benii bechu.

³⁷ Ne kii baa fiee fi te ka li kwae wu Judiya kwikwi, mbeche Galilii lejin le mfi wu Joon te fenjisi lisi benii lidzoo.

³⁸ Ne kii baa te si Nyoo te shooh Fiana yi Waan shooshe li Jiso wu Nasare, tuu nye bunga li wuu, nuun be wu. Si Nyoo te nuun be wu le, se dengi li bitsii bichu feti nime chi dzeen tuu wonchi maa benii be kinjundi njeki be be.

³⁹ E bee te te nen biche bichu bi te feti li kwae wu Bejuu li kwikwi, maa bi te feti li kiton ki Jerosalen. Be te ta wu li kintan li kwi.

⁴⁰ Se nuun le, le bo jo taa, Nyoo buu wu li kwe-e, yi fe benii nen wu.

⁴¹ E benii bechu be te nen wu ke. E bee, be yi yi Nyoo te tsaa le te ni te tiiti kii Jiso kwaa. Te te ji biee te wundi biee be Jiso mfi wu te bo li kwe-e.

⁴² Te tee li bee li le te ni te tiiti je yi Nyoo li benii li, te tuu te tiiti li bee le, e wu wu Nyoo te tsaa le ni seki benii be men lu maa be kwiye.

⁴³ Jiso wuni nuun wu bentomfon be Nyoo bechu tiiti kii wu le wi kwikwi wu gee shen li wuu, Nyoo gii yi feeki bibifi bi mwe li bukon bwee li.”

Fiana yi Waan be li benii be te nuun ye Bejuu ke-e

⁴⁴ Nee si Pita te men tiiti biee bini ni, Fiana yi Waan dza yi shee yi be li wi kwikwi wu te yiki n'yoru wulu.

⁴⁵ Bimfimu wond benii be kimbeenche-e be nuun Bejuu be te biki Pita, be se nen le Nyoo nye ye te nya ye yi nuun Fiana yi Waan li benii be te nuun ye Bejuu ke.

⁴⁶ Bejuu baa wuki si be yeti je yibe te kiy ke, be yonchi Nyoo. Pita se bii laa,

⁴⁷ “Si Fiana yi Waan be ye li benii bani kitun ni, nee si yi te be li bee li le, wi nuun tuu ni fengi le be lii ke be li dzoo ke ni?”

⁴⁸ Si Pita te bii le, biee tee le be lii be li dzoo li bukon bu Jiso Krai. Lejin lelu, benii belu leke le tsi bee be li jo niin li se dza.

11

Pita tee fiee fi te ka li Kaniyu yih

¹ Baa be nto-on be Jiso maa benii be kimbeenche-e be Judiya bechuchu woo le benii be ti nuun ye Bejuu ke fi baa te je yi Nyoo.

² Le Pita tuu kaari ye Jerosalen benii be kimbeenche-e bamu bechi be gundi wu. Benii bani nuun be te lemi le be kemi le be see wi wu nuun ye wi Juu ke dzoo se mwe nuun wi wu Nyoo!

³ Be te gundi wu be biiti laa, “O geen o la nka le benii be men bintoo, o jii maa biee be be?”

⁴ Pita se bseyi naanye be fiee fichu fi te ka li n'yoon li li n'yoon li, tee li bee le,

⁵ “Ntuu nuun li kiton ki Jopa-a nleki li Nyoo-o, fiee si kiffee dza fi be le mi-i. Mi nen le fiee filu e kiboo gwiye, fiee fimu shiiti liwe fi nuun si ndu yi nyonja e be kem le yoon naa li. Fi shee fi len mi lii.

⁶ Le ntuu mbiche lo, mi nen nyan li bini li bini, yimi nuun yi fekuun, yimi yi libuka be yi keendi, maa muniin mu jiindi liwe.

⁷ Mi ndza mi njoo je tee li mi le, ‘Pita, dzatse we o seye o ji!’

⁸ Nse mi ntuu le, ‘Taa, nuun nte maa ke. Fiee fi laalo be fi wuuti ye ke men fiee saa ki le-e, le mi wa ke.’

⁹ Je yilu tuu yi kween liboo le, ‘Kiin o ni nyaami fiee fi Nyoo fe, fi wuuti ke.’

¹⁰ Fi ka le kinga kitete se be kaari be chee fiee filu fichu fi ye fi to liboo.

¹¹ Nεε li mfi wulu, beniinj betεtu fesi fe yih yi ntε ntsiin fe-e, ε be dza Kasaria, ε be tonj be le be be teenj mi.

¹² Fiana yi Waan tee li mi-i le kiinj ni nyaami ngenu tεε beniinj belu ke. Benjwaanεnj be Jopa be busoo bani biee mi, tεε be bechu tε gεεnj tε le li yih yi wi wulu.

¹³ Si tε tε le le, mwε tee bee si bee njε nchindaa wu Nyoo li wu-u yih, wu se tee le, ntonj wi Jopa mwε gεεnj teenj wi wumu wu be teenyi le Simu Pita.

¹⁴ Wi wulu gii be wε be ntonj wu beniinj bechu be li wεε yih gii be kemε kinsofu.

¹⁵ Le ntuu mbεchi le ni n'yeti, Fiana yi Waan dza yi shee yi be li beniinj belu nεε si yi tε be li tεebenj fεmbεεche-ε.

¹⁶ Le njε le, mbiee nkimi fiee fi Taa tε tee le, 'Jooj tε lisi beniinj li dzoo, bεdεeni, Nyoo gii yi lii benj tε nuunj be tsanj yi Fiana yi Waan.'

¹⁷ E Nyoo tε nyε beniinj belu nya yi nuunj yi tε nyε li tεebenj mfi wu tε tε gεε shεnj li Taa Jiso Krai, ntε nnuunj noo wu gii nuunj wu nloose fiee fi Nyoo feti?"

¹⁸ Le beniinj belu woo si Pita kweenj le, be ti mεεnj ki tuu ke le be gunj wu ke. Be dza be tuu be yooonchi bu Bujon bu Nyoo be tiiti le, "E fi nuunj le, ke Nyoo nyε yε tε dze li beniinj be nuunj yε Bejuu ke le be fiiki shεnj yibe, be kemε ntse wu kimake."

Beniinj nge be tε nuunj yε Bejuu ke gεε shεnj li Taa Jiso Antiok

¹⁹ Beniinj be tε saanje si nge tε bechi mfi wu be tε wo Fitifinj wε be gεεnj li bintsii, li bintsii li, be gεεnj be bo Fonisha, bamu gεεnj Saaplu, bamu se gεεnj Antiok. Si be tε giingji le, be tε fenjisi jε yi Nyoo nuunj li Bejuu li kwaa.

²⁰ Se nuunj le, beniinj bamu be kimbeenche-ε be tε dzeti Saaplu mao Seli-inj, be giingji Antiok be fenjisi tε ntonj wu dzeenj wu kii Taa Jiso li beniinj be tε nuunj yε Bejuu ke.

²¹ Li bunga bu Taa Nyoo, be fe beniinj nge gεε shεnj li Taa Jiso-o, be fiiki be to be wu.

²² Ntonj wuni tε le li bintonj bi kintutu ki beniinj be kimbeenche-ε be Jerosalenj. Be se tonj Banaba Antiok wudoonche lu.

²³ Le gεεnj bo le, njε si Nyoo shεnj yee yi dzeenj li bee, woo bujon, se tifi be le be ni be biki li Taa li, be shεnj yibe chi.

²⁴ Banaba wuni tε nuunj wi wu dzeenj, tε yise be Fiana yi Waan tuu kemi kimbeenche nge. Bεdεeni se fe beniinj nge gεε shεnj li Taa li le.

²⁵ Banaba se dza gεεnj Taasu le goonj Saa.

²⁶ Le goonj njε wu, dzo wu, bee wu to lijinj Antiok. Be tε nuunj fe kiya kimbiri be kintutu ki beniinj be kimbeenche-ε, be tiifi beniinj nge. E Antiok wulu wu be tε bechi be teenyi kintutu ki beniinj be kimbeenche-ε le beniinj be Krai le.

²⁷ Le ni nuunj li mfi wulu, beniinj bamu be tε lanjini biee bi be wuki Nyoo tiiti, tε dza Jerosalenj be baa Antiok.

²⁸ Fiana yi Waan fe se wi wumu li bee linti wu bukoonj bwεε tε nuunj le Agabu, dza lenj we dzaanj le, dzeenj yi tεemi gii yi koo kwεεnj wuni kwikwi. Dzeenj yilu se be yi koo mfi wu Klawdu tε nuunj Mfonj wu Lom.

²⁹ Le kintutu ki beniinj be kimbeenche-ε be Antiok woo le, be nache le wi kwikwi cho kwa wu mwε kemi, be fi benjwaani be bee be nuunj Judiya lu.

³⁰ Be se cho, be tonj Banaba bee Saa lu le be gεεnj be nyε li bεte kintutu ki beniinj be kimbeenche-ε.

12

Mfonj Heroo njwεε be beniinj be kimbeenche-ε

¹ Le ni nuunj li mfi wulu-u, Mfonj Heroo bechi njwεki be beniinj bamu be kintutu ki beniinj be kimbeenche-ε.

² Kweenj be wache Jeej wu njwaani Joonj kwi.

³ Le njε le fi dzooj fiεε fe Bejuu li, se gεεnj limfwe tee le be koo tε Pita. Be tε koo wu nuunj li jo yi Tsano chi Kibele ki be mεεnj ki gεε ke Kishee le ke.

⁴ Le be koo wu le, be se benjε wu li yih yi ncha-a, be gεε bintutu bi beniinj be nchi-i binεε le bi ni bi kiichi wu beniinj benεε, benεε. Heroo tε giki Pita le le ke Tsano chi N'yafuwee tuu chi ka, se buu wu leeki limfwe li beniinj li be saa wu.

⁵ Pita se nuunj nεε li yih yi ncha-a. Se nuunj le, kintutu ki beniinj be kimbeenche-ε tε leki li Nyoo mkpaanj kii wu.

Nchindaa wu Nyoo buu Pita li yih yi ncha-a

⁶ Le ni nuun butuu bu tē wuuti le Herō buu Pita le be saa wu, Pita tē liiti kintikinti ki beniiñ be nchi-i befe ε be kan wu be bencha befe, be se kiichi wu. Beniiñ be nchi-i bamu kiichi le yi-i yi ncha-a mfween. ⁷ Fi se ka le nchindaa wu Taa tē dza taa buse, kin'wofu ban li yih yi ncha-a yilu-u. Nchindaa wulu kon Pita li bwεεñ li, kaangi. Tee li wuu le, “Dza we tseke.” Si wu tee le, bencha baa biee be fanchε li bibenu bi Pita be weye fekwiñ.

⁸ Tuu tee li wuu le, “Lii ndu ya, o lii bikpo bio.” Pita fe le. Nchindaa wulu se tuu tee le, “Fooche ndu ya o biee mi!”

⁹ Pita se bo, biki wu lekūñ. Tε mεεñ nεε ki kεε kε le fiee fi nchindaa wulu feti nuun chεεñ kε. Tē beechi le ε fiee si kifiee ki bεε le wu-u.

¹⁰ Be tē dende be ka kintsii ki limfwe fe beniiñ be nchi-i tē kiichi, be tuu be ka ki lejin, be biee be fesi fe fween wu mban wu munķon wu busini li kiton ki fe-e. Fween wu mban wulu gwiye le wu bō, be se bo. Le be bo le, be dengi be beki dze dze, nchindaa wu Taa Nyō wulu se dza la le wu-u lii.

¹¹ Le Pita she, bufii to wu fe, tee le, “Deeni mi nkeεo chεεñ chεεñ le ε Taa wu bee ton nchindaa we le be buu mi li tsan yi Herō-o, mi nse mbo li nge wu Bejuu tē tenji le be gii be nye mi.”

¹² Le kεε le, se dza giingi li Maariya yih wu ni Jōñ Mak, ε beniiñ tε banche fe nge be leki li Nyō-o.

¹³ Gεεñ bo fe, kon fween wu mban, nwaakwεεñ wumu wu bukoñ bwee tē nuun le Loda wu tē nindi li yih lō be le gwiye.

¹⁴ Le tuu woo nuun je yi Pita, nεεte nge, tē mεεñ ki gwiye kε mban kε, tuu dza letε kaari gεεñ le li yi, tee li beniiñ li le, “Pita we fe mfween wu mban.”

¹⁵ Be tuu li wuu le, “O jetō.” Se nyiitini nεε le ε Pita. Be dza be tee le “Nuun ni nuun nchindaa wu Nyō-o ye.”

¹⁶ Si be tē tiiti le, Pita ba be nkonu. Be gwiiyi lō, be nεñ chεεñ le ε wu, wa tε be.

¹⁷ Maa be be tsan le be chike be nkwεñε, se tee be si Taa bee buu wu li yih yi ncha-a, tuu tee le be tee Jeen mō beniiñ be

kimbeenche-ε bechu. Si tē tee le, se dza gεεñ kimbe kimu.

¹⁸ Le butuu woo, bufii shaanshe li beniiñ be nchi baa bushaanshe laa fi ka nin be Pita le.

¹⁹ Herō buu beniiñ le be dende be gōñ wu. Be gōñ, be gōñ nsin. Se teen beniiñ be nchi-i be tē kiichi Pita baa, bii biee li bee, se dza tee le be dzō be, be gεεñ be mεeshi be be. Lejin lelu, Herō dza kimbe ki kwεεñ le ki Judiya, bō gεεñ nuun li kiton ki Kasaria.

Kwe yi Mfōñ Herō

²⁰ Li mfi wulu shén tē tōnyi Mfōñ Herō be beniiñ be Tayε mō be Sidōñ. Beniiñ belu se banche yi le be gεεñ be soon bō le mbεεngii ni nuun lu, kife kwεεñ wube tē kemi biee bije nuun li kwεεñ wee li. Be gεεñ, be saa be kō nsan be Blastus wu tē nuun te ntō.

²¹ Le jobε be chi kōche, Mfōñ Herō chuume ndú yi bunķun, shee li kabara, nye tefe li beniiñ belu.

²² Be dza be wuuyi, be yōnchi wu be tiiti le, “Chini tefe nuun chi nyō, nuun ye chi wi wu bō kε.”

²³ Mfwaa mumkpan, nchindaa wu Taa biee ton chigōñ li Mfōñ Herō, kife ti mεεñ ki nyε mpiaru wulu li Nyō-o kε. Muntson biee mu ji wu, kwi.

²⁴ Se nuun le, je yi Nyō se lii li shén yi beniiñ li, yi saangini yi giingi limfwe limfwe.

²⁵ Banaba bee Sō mεeshi fiee fi be tē ton be Jerosalen lu, be se kaari be to lejin Antiok. Fe be tē tuu lijñ, be dzō Jōñ Mak.

13

Be ton Banaba bee Sō

¹ Beniiñ bamu tε nuun li kintutu ki beniiñ be kimbeenche-ε ki Antiok, nuun be tē tiiti biee bi be wuki Nyō yeti, be tuu be tiifi beniiñ. Beniiñ belu tē nuun Banaba bee Simiōñ wu be tē teenyi le wu Tii, mō Lushus wu Seli-in be Sō mō Manεεñ wu tē ta be Herō wu wi wu nsawu.

² Be tē shiñ be fengi biee bije be leki li Nyō-o, Fiana yi Waan dza yi tee li bee le, “Buu yeεñ Banaba be Sō nε gεε chichi be ni be nindi nime chi mi nteen be le be ni be nindi.”

³ Le be woo le, be ba nεε be fεngi bieee biije be lεki li Nyɔ-ɔ, be dza be gεε tsan li bee, be chinε be, be tuumi be le be ni be giingi.

Banaba bee Sɔɔ gεε Saaplu

⁴ Banaba bee Sɔɔ se dza ngenu si Fiana yi Waan tε ton be. Be dza be bɔɔ li kitor ki Selusa-a, be le le yih yi li dzɔɔ li, be lenchi, be giingi li kwεεn wu Saaplu-u.

⁵ Le be lenchi be bo li kitor ki Salami-i, be tuu be dengi be tiiti jε yi Nyɔ li yih yi nleke li Nyɔ-ɔ yi Bejuu, Jɔɔn Mak tε dengi bee be, fii be.

⁶ Be dεndε li kwεεn wu dzɔɔ kintikinti wulu-u, be se lenchi be gεεn be buse li kitor ki Pafo-o kibεε. Le be gεεn be mbundε li wi wu Bejuu wumu fe-e, ε tε nuun wi wu mfin bukoon bwεε nuun le Bal Jiso, ε tε shiin yεngi le ti nuun wi wu tiiti bieee bi ti wuki Nyɔ tiiti.

⁷ Tε shiin bee Segus Pɔlus wu tε nuun wi wu nsawu li kwεεn wulu-u. Wi wu nsawu wulu tε kemi bufii nge. Se dza teen Banaba bee Sɔɔ kife tε weki le woo jε yi Nyɔ.

⁸ Le be be, bεdεeni se Elima wu wi wu mfin wε si bukoon bwεε tε nuun le jε yi Grik, se loosi be, gwenini le fε le kiin wi wu nsawu wulu ni gεε shén li Jiso-o ke.

⁹ Fiana yi Waan yise li Sɔɔ li, wu bukoon bwεε bumu tε nuun le Pɔɔ, luungi lii li wi wu mfin wulu-u,

¹⁰ tee li wu le, “E wε nwanε kinjundi, ε wε wi wu baanini fiee fichu fi nuun tsaan. Kimfi be binseε yise bise li shén ya-a. Nuun ɔ tε nuun yee mfikise cheen wu Nyɔ le wu to binseε ke ni?”

¹¹ Yike ɔ woo, dεeni yani kibεne ki Nyɔ-ɔ gii ki we li wε-ε ɔ nyεε, fi gii fi dzɔɔ mfi se ɔ tuu ɔ nεn mɔɔ jobε.” Mfwaa mumkpan nεε le, fiee fimu shee nεε si kiku, fi baanyε lii yi Elima. Se dza tuu mɔnchi bintsii, weki wi wu nuun ni tsetsi wu.

¹² Le wi wu nsawu wε nεn le, se gεε shén li Jiso-o, keme chenε li bieee bi be tε tiifi kii Taa Jiso.

Pɔɔ bee Banaba gεεn Antiak wu Pisidia

¹³ Pɔɔ bee kintutu kee le le yih yi li dzɔɔ yi Pafo-o, be lenchi dzɔɔ yi nyɔna be bo li kitor ki Perga-a li kwεεn wu Pamfila-a. Le be bo fe, Jɔɔn Mak she be, to lijn Jerosalen.

¹⁴ Be dza fe, be ka be gεεn li kitor ki Antiak wu Pisidia. Le ni nuun jobε chi beshiinshi, be gεεn be le be shee li yih yibe yi lεke li Nyɔ-ɔ

¹⁵ Beniin dza be teen Kinwaati ki benchi be Mɔɔse-ε mɔɔ ki bentomfon be Nyɔ-ɔ be mεeshi, bete kikoo be li yih yi nleke li Nyɔ-ɔ yilu bieee be ton nton li Pɔɔ li le, “Benwaanen besen, ε nε kemi ntifi le nε tifi beniin lu, nε tee kitun.”

¹⁶ Pɔɔ se dza we, chi beniin be kibεne bechi tiiti le, “Beniin be Iseleε mɔɔ beniin be nuun yε Bejuu ke be guundi tε Nyɔ, yike yεεn nε woo.

¹⁷ Nyɔ yi beniin be Iseleε tε tsaa bete taa besen, yi fε le kini kibee ko li mfi wu be tε nuun mfon li kwεεn wu Iji-ip. Yi be yi buu be le be bunga bwεε.

¹⁸ Yi kɔɔ nshiin be be, se yi bichi nεε fε bee li buka li biya mbaanyεε li.

¹⁹ Yi fε be shiiki biton bi mfomenyaan bi li kwεεn wu Kana-a, yi se nyε kwεεn wulu wu to wu bee.

²⁰ Bieee bini bichu tε dzɔ kintsii si biya gii nεε be kitsɔ mbaanshin (450). Si yi tε nyε kwεεn wulu li bee le, yi se gεε beniin be saki be. Be saa be gεεn bo li mfi wu ntomfon we wu Samwe tε saki.

²¹ Nεε li mfi wεε be dza be lεke le be keme nuun mfon, Nyɔ se nyε be Sɔɔ, nwanε Kish wu li kini ki Benjame-εn. Se saa bumfon bulu biya mbaanyεε.

²² Nyɔ se shiiki wu, yi gεε Daafi li Mfon wu bee. Nyɔ tε tee kii Daafi wuni le, ‘Mi nεngɔɔ Daafi wu nwanε Jεesi wε nuun shén yεn.

Gii naa ni feti fiee fichu fi n'weki.’

²³ E li kini ki Mfon Daafi-i wuni li Nyɔ tε buu Kinsofu, yi nyε li beniin be Iseleε si yi tε kaache. Kinsofu kini nuun Jiso.

²⁴ Fe Jiso wuni tε mεen se naa bechi nime chee nuun ε Jɔɔn tε tiiti le beniin bechu be Iseleε fiiki shén yibe le lii be li dzɔɔ.

²⁵ Le Jɔɔn ni tuu nuun le kimerise ki nime chee le, tuu dza bii li beniin li laa, ‘Nε beechi le nnuun noo? Nnuun yε wi wu nε tεngi ke. Wi wulu beεɔ le mi jin, mmeenɔ mɔɔ nki kɔche ke le nguume mfanche bekuu be bikpɔ bieee li ke.’ ”

²⁶ Pɔɔ gεεn limfwe kween le, “Benwaanen be nuun kini ki Abraha-an mɔɔ ben beniin

bɛchu bɛ nuun yɛ Bejuu kɛ bɛ guundi tɛ li Nyɔ-ɔ, Nyɔ tɛ tuumi nton wuni wu nuun le bɛniin bo lu li tɛɛben.

²⁷ Se nuun le, bɛniin bɛ Jɛrosalɛn bɛ bɛniin bɛ bee bɛ sɛki kwɛɛn, faan le bɛ dzeti yɛ Jiso si Kinsofu kɛ. Be tuu bɛ faan le bɛ kii yɛ kinyi ki biee bi bentomfɔn bɛ Nyɔ-ɔ tɛ tɛɛ kii wu kɛ. Ɛ nɛɛ bi bi bɛ tɛ shiin bɛ teenyi li jo yi bɛshiinshi chichi. Si bɛ tɛ tee le bɛ wo wu lɛ, fini fɛ fi se bɛ fi kɔchɛ si bentomfɔn bɛ Nyɔ-ɔ tɛ tee.

²⁸ Mɔɔ si bɛ ti mɛɛn ki nɛn chɔ yi nuun bɛ wo wu kii yi kɛ, bɛ gɛɛn nɛɛ limfwe bɛ tee li Pailɛt le bɛ wo wu.

²⁹ Bɛ fɛ fiee fichu si Kinwaati ki Nyɔ-ɔ tɛ tee kii Jiso, bɛ shiiki wu li kintaɔn li bɛ gɛɛn bɛ gɛɛ wu lɛ dzin.

³⁰ Se nuun le, Nyɔ tɛ kaari yi buu wu li kwe-e.

³¹ Tɛ doonchɛ yi yee li jo nge, li bɛniin bɛ bee bɛ tɛ dza Galilii bɛ gɛɛn Jɛrosalɛn. Ɛ bɛ bɛ tiiti kii wu dɛɛni li bɛniin bɛ Isɛlɛɛ.

³² Se nuun le, tɛ se baa fɛni dɛɛni tɛ le tɛ ni tɛ tiiti nton wu dzeen wulu li be-en. Nton wulu nuun le, fiee fi Nyɔ tɛ kaache bɛte tɛ bɛniin bɛ Isɛlɛɛ lu,

³³ wu fɛɔ fi bɛ fi kɔchɛ dɛɛni li mfi wu tɛɛben wuni-i, tɛɛben tɛ nuun bɔɔn bɛ bee. Fini tɛ ka si Nyɔ tɛ buu Jiso li kwe-e. Bɛ tɛ saa bɛ tɛɛ kii fiee fini lɛ Kinwaati ki N'yɔɔnchɛ bintsii bife, ɛ Nyɔ tiiti le, 'Ɔ wɛ Nwanɛn, nse numi Chaa bɛn.'

³⁴ Kii mbusu wu Nyɔ tɛ buu Jiso li kwe-e le kiin ni fɔ kɛ, Nyɔ tɛ tee lɛ yini dze-e le, 'Ngii nyɛ bɛn kimbɔnɛ ki nuun kɛn, ki ntɛ nkɔachɛ Daafi lu, nchini.'

³⁵ Fi fiee ɛ bɛ tɛ tuu bɛ tɛɛ fɛ kintsii kimu lɛ Kinwaati ki N'yɔɔnchɛ-ɛ Daafi tiiti le, 'Ɔ nuun tɛ naa chinɛ Nwana wu nime wu Wuuti, le fɔ lɛ dzin kɛ.'

³⁶ Fi Daafi nuun le tɛ nin nime chee chi Nyɔ tɛ nyɛ li wu li mfi we-e, le kwi bɛ se diiyɛ wu li bɛtee li lichin fɔ.

³⁷ Se nuun le, wi wuni wu Nyɔ tɛ buu wu li kwe-e tɛ mɛɛn ki fɔ-ɔ lɛ dzin kɛ.

³⁸ Bɛdɛɛni, bɛnwaanɛn, nɛ kɛɛ bujɔn le nton wuni wu bɛ fenjisi le Nyɔ fekisi bibifi bi bɛniin lɛ nuun le yi fekisi kii Jiso wuni.

³⁹ Wi kwikwi wu gɛɛ shɛn yee li Jiso-o, wɛ ɛ wu bo li bibifi biee li bichu, se nuun fiee fi nchi wu Mɔɔsɛ nuun tɛ fɛ kɛ.

⁴⁰ Se nuun le, nɛngɛ yɛn le, kiin fiee fi bɛ tɛɛ lɛ Kinwaati ki bentomfɔn bɛ Nyɔ-ɔ ni kɔɔ bɛn kɛ. Bɛ tiiti baa le le,

⁴¹ 'Yikɛ yɛn nɛ woo, bɛn bɛ choosi Nyɔ. Bimfimu gii bi wonde bɛn, nɛ kwiye. Ngii mɔn fiee li mfi wunɛ, nuun fi wi bee tee li bɛn, nɛ tɛ bɛn kɛ.' "

⁴² Le Pɔɔ bee Banaba ni bɛ buti li yih yi nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ yilu, bɛniin belu se lɛki le kɛ bɛ tuu bɛ bɛ bwɛɛshiinshi bu bɛɛ le bɛ bɛ tɛ tee bɛ biee bini.

⁴³ Le bɛniin belu bo li yih yi nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ, bɛniin nge bɛ tɛ nuun Bejuu mɔɔ bɛniin bɛ tɛ fiiki bufikisɛ bɛ to Bejuu, bɛ biki Pɔɔ bee Banaba. Bɛ dengi bɛ tiiti li bɛniin le bɛ ba bɛ ni bɛ nuun lɛnti lɛ mfiɛ wu Nyɔ-ɔ.

⁴⁴ Le ni nuun bwɛɛshiinshi bu biki bwɛɛ, kiton kilu kichu se tuu ki leki le ki bo ki bɛ ki yikɛ jɛ yi Nyɔ.

⁴⁵ Le Bejuu nɛn si kimbaanɛ ki bɛniin lɛ banche lɛ, bɛ se bɛchi bɛ yɛti shɛn bɛ fɛngi biee bi Pɔɔ tɛ tiiti, bɛ gaashi wu.

⁴⁶ Pɔɔ bee Banaba se yeti nɛɛ nchɛnu nsin, bɛ tiiti le, "Fi dzɔɔn le tɛ saa tɛ tee jɛ yi Nyɔ nuun li bɛn Bejuu li. Si nɛ nɛwɛsi baa bun'wɛshɛ nɛ dzɔ yi yinɛ le nɛ mɛɛn baa ki kɔchɛ kɛ le nɛ nuun tɛ kɛmɛ ntɛ wu kimakɛ lɛ, kɛ tɛ gii tɛ fiiki fisɛn tɛ ni tɛ tiiti fisɛn nuun li bɛniin bɛ nuun yɛ Bejuu kɛ.

⁴⁷ Fi fiee si Nyɔ tɛ tee li bee li, mfi wu tɛ tee le 'Mi nleekɔɔ wɛ le ɔ nuun kin'wofu li bɛniin bɛ nuun yɛ Bejuu kɛ,

ɔ fɛ se bɛniin bɛ nuun li nshe yini chichi bɛ bɔnɛ.' "

⁴⁸ Bɛniin bɛ nuun yɛ Bejuu kɛ woo lɛ, bɛ nɛɛtɛ, bɛ piɛti jɛ yi Taa. Bɛniin nge bɛn nton wulu, nuun bɛ Nyɔ bee saa yi tsaa le bɛ gii bɛ kɛmɛ ntɛ wu kimakɛ.

⁴⁹ Jɛ yi Taa se dɛndɛ li kwɛɛn wulu kwikwi.

⁵⁰ Se nuun le, Bejuu tɛ dza bɛ nkunɛ bɛte kiton bɛ bukɛɛn bɛ nɔnɔ bɛ nɔnɔ bamu, bukɛɛn bani nuun bɛ tɛ shiin bɛ bɛɛ li yih yi nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ, bɛ baanini Pɔɔ bee Banaba, bɛ se koon bɛ le bɛ dza fɛ.

⁵¹ Le be ni be dzeti le, be kache kibon ki li bikaa bi bee, le fi ni fi nuun doonche wu fiee fi be mon, be se geeŋ li kitoŋ ki Ikonyon.

⁵² Kintutu ki beniiŋ be kimbeenche-e shee ki nuun ki fi ki wuki bujon nge Fiana yi Waan yise li bee.

14

Pɔɔ bee Banaba tee nton wu dzeen kii Jiso Ikonyon

¹ Le Pɔɔ bee Banaba geeŋ Ikonyon, be fe nee si be te feti Antiok, be le li yih yi nleke li Nyɔɔ yi be Bejuu yi fe-e, be tee nton wu dzeen lu. Be bɔseyi be tiiti, Bejuu mɔɔ beniiŋ be nuun ye Bejuu ke se ben nge.

² Se nuun le, Bejuu be te fengi le be beenchi ye ke baa dza be kunsɛ beniiŋ bamu be te nuun ye Bejuu ke, be biifi shen yibe, le shen ni yi tanyi be be beniiŋ be kimbeenche-e.

³ Pɔɔ bee Banaba ba nee fe mfi deen, be fenjisi nchenu nsin kii Taa. Taa nye be bunga le be ni be feti biee bi doonchi bunga bu Nyɔɔ be biee bi bimfimu wondini bi doonchi le fiee fi be tiiti kii Taa si wu doonche shen yee yi dzeen li beniiŋ li nuun cheen.

⁴ Beniiŋ be li kitoŋ kilu-u gate. Bamu to kimbɛ ki Bejuu be te fengi mbeenche baa, bamu se to le kimbɛ ki bɔon be nto-on be Jiso-o.

⁵ Bejuu baa, be beniiŋ be te nuun ye Bejuu ke mɔɔ bikoo bi kwɛen le se banche, be dzɔ ntaŋ le be nwee be bɔon be nto-on be Jiso-o, be tome be be ta le be kwiye.

⁶ Be kee ntaŋ wulu, be se kifi be geeŋ li kwɛen wu Likonia-a, be tuu be denŋi li biton bi Listra be Delbi mɔɔ li biton bi nuun lu lichin,

⁷ be tiiti nton wu dzeen le.

Pɔɔ bee Banaba wanche kinkeɛ Listra

⁸ Wi wumu te nuun Listra, te shiin nee fekwiiŋ, te gii denŋi ye ke, kife be te bie wu nuun kinkeɛ. Le ni nuun jobɛ chimu,

⁹ shee yiki fiee fi Pɔɔ te tiifi. Pɔɔ lon lii li wu-u, nɛn wi wulu kemi kimbeenche le Nyɔ nuun yi wanchi wu,

¹⁰ se tee li wu-u lewe nge le, “Dza ɔ len we.” Mwɛ se jiiŋ liwe, bechi denŋi.

¹¹ Kimbaanche ki beniiŋ le nɛn fiee fi Pɔɔ fe, be bechi be tundi bitatu, be tiiti le je yi Likonia-a le, “Benyɔ to baa beniiŋ, be shee be be li teeben.”

¹² Be bechi be teenyi Banaba le Siyus, be teenyi Pɔɔ le Emi* kife Pɔɔ te shiin yeti nge.

¹³ Te nuun yih yi muntofi yi nyɔ yimi yi be teenyi le Siyus yi nuun li kitoŋ kilu lichin. Te muntofi wu fe se dzɔ benan be bunin mɔɔ be flaaba be be fe fween wu mbaan le bee beniiŋ fe muntofi lu li Banaba bee Pɔɔ li.

¹⁴ Bɔon be nton be Jiso bani, kee fiee fi beniiŋ belu te wɛki le be fe, be gaame ndu yi bee,† be lete be le li beniiŋ belu linti, be wendi le

¹⁵ “Beniiŋ bani, ɛ la fi ne feti fini? Te nuun nee beniiŋ si ben, te be baa feni le te tee nton wu dzeen wu dzeti fe Nyɔɔ le ne chine li benyɔ be yee bani-i, ne ni ne biki nuun Nyɔ yi Nyɔ. Nyɔ yini nuun yi te ton kiboo be nshe mɔɔ dzɔɔ yi nyɔna yi nyɔna be biee bichu bi nuun li bintsii bini-i.

¹⁶ Te gii nuun nkosi, yi chine beniiŋ li teen chi, le be ni be feti si be Kongisi

¹⁷ Se nuun le, yi te feti nee biee bi dzeen li beniiŋ li le yi doonche le yi yee lu. Yi nye be dzaan, be kemi bijine li mfi wu dzeen li, be jii be wuki bujon.”

¹⁸ Mɔɔ si Banaba bee Pɔɔ te tee biee bini li bee ni, be faan fintofi, beniiŋ belu se ba mferu muntofi li bee nsin.

¹⁹ Bejuu bamu te dza be be fe, be te dza Antiok be Ikonyon, be be be kunsini beniiŋ nge le be tome Pɔɔ be ta. Be tome, be chee wu be bo be wu fe kitoŋ kilu-u be beechi le wu kwio kitun.

²⁰ Se nuun le, kintutu ki beniiŋ be kimbeenche-e be ki banche le wu-u lewe, kaari dza we, to fe kitoŋ kilu-u. Le bu woo, bee Banaba dza fe, be giingi li kitoŋ ki Delbi-i.

²¹ Si Pɔɔ bee Banaba te le Delbi le, be tee nton wu dzeen kii Jiso, be kemi beniiŋ be kimbeenche-e le nge. Be se dza fe be kaari be tuu lijn, be keti biton bi Listra be Ikonyon mɔɔ Antiok wu Pisidia.

* **14:12** Siyus te nuun nyɔ yi Begrik yi nyɔna, se Emis nuun wi wu giingi benton bee. † **14:14** Be te gaame ndu le be doonche le fiee fi be wɛki le be fe fi ton fiee be.

²² Si be keti le, be kangisi shen yi beniiñ be kimbeenchε-ε, be nyεε be ntifi le be ba neε be ni be lemi mkpaan be kimbeenchε kibee, le be kemi le be nen bumfa nge be se le li bumfōñ bu Nyō-ō.

²³ Be tseki tē bete bintaashe bi beniiñ be kimbeenchε-ε, be giki li bintaashe bi beniiñ be kimbeenchε-ε bichu-u. Mfi wu be giki be, be fēñgi bīe biē be lēki li Nyō-ō be se nyεε be li tsan yi Taa Jiso wu be beenchi li wu-u.

Pōō bee Banaba to liññ Antiok wu Siliya

²⁴ Pōō bee Banaba ka li kwēñ wu Pisidia-a, be danse be gēñ li wu Pamfla-a,

²⁵ be tiiti jε yi Nyō li kitoñ ki Perga-a, be se bōō be gēñ li kitoñ ki Atalia-a.

²⁶ Le be bōō le, be le le yih yi li dzōō li, be kaari be giñgi Antiok. Antiok wuni nuñ fε be tē nyε be li tsan yi Nyō-ō bōōni be be mfiε we le be ni be dengi be nindi nime chini chi be mēeshi.

²⁷ Le be fesi fe, be banche kintutu ki beniiñ be kimbeenchε-ε, be tee fiee fichu li bee si Nyō tuu nindi bee be, be si yi tuu yi gwiye shen yi beniiñ be tē nuñ yε Bejuu kε, be gēε shen li Jiso-o.

²⁸ Pōō bee Banaba se tsi be kintutu ki beniiñ be kimbeenchε-ε belu mfi dēñ.

15

Beniiñ be kimbeenchε-ε shee kinshewu Jerosalen

¹ Beniiñ bamu tē dza Judiya, be bōō be be Antiok, be se tiifi beniiñ be kimbeenchε-ε le, fuki fε be sēε wi dzoo si nchi wu Mōōse tiifi nsin, kε Nyō nuñ tε soo mwe kε.

² Pōō bee Banaba faan ntiife wulu, bee beniiñ belu shi be bitεchinε li fiee filu-u, nuñ yε bi didi kε. Le fi yaa be, kintutu ki beniiñ be kimbeenchε-ε be Antiok, buu Pōō bee Banaba mōō beniiñ be kimbeenchε bamu, be ton be le be yεε Jerosalen be nen bōōñ be nto-on be Jiso-o mōō bete kintaashe ki beniiñ be kimbeenchε-ε ki le, le be bendε fε fiee filu.

³ Se nuñ le, kintutu ki beniiñ be kimbeenchε-ε ki Antiok se chinε be, be se giñgi be keti bimbe bi Fonisha be bi Samaaria be tiiti li beniiñ be kimbeenchε-ε be le le, beniiñ be nuñ yε Bejuu kε fiiki

baa shen yibe. Beniiñ bechu wuki le, be neetini nge.

⁴ Be yεε be gēñ be fesi Jerosalen kintaashe ki beniiñ be kimbeenchε-ε be bōōñ be nto-on be Jiso-o mōō bete kintaashe ki le, fi be. Be se tee fiee fichu li bee, si Nyō tuu yi nin keti li tsan yi bee.

⁵ Se nuñ le, beniiñ be kimbeenchε-ε bamu be tē nuñ tε li kintutu ki Befarasii le, dza we be tee le, “Be kemi baa le be ni be sēeti beniiñ be nuñ yε Bejuu kε dzōō, be tiiti tε be le be ni be kichi benchi be Mōōse.”

⁶ Le be tee le, bōōñ be nto-on be Jiso mōō bekaan tuu be shee le be nen le fiee filu lenti.

⁷ Be shi be tiiti kii fi, mfi gēñ. Pita se dza len we tee le, “Benwaanen, ε neε le si ηkosi Nyō tē buu mi le be-en lenti, le ε li kimfime ken li beniiñ be nuñ yε Bejuu kε gii be ni be wuki nton we wu dzeen, be se ni be beenchi li nton wulu-u.

⁸ Nyō yi kii shen yi beniiñ, doonche le yi fi yε beniiñ be nuñ yε Bejuu kε, yi nyε be Fiana yi Waan neε si yi tē nyε li tēben.

⁹ Yi ti mēñ ki doonche kε chichi li tēben be beniiñ belu kε. Yi tē fε shen yibe yi wuuti kife be tē gēε shen li Jiso-o.

¹⁰ Si fi nuñ le, fi geen fi ne wēki le ne ni ne sēesi shen yi Nyō, ne dzeti bente ne giki li bimi bi beniiñ be kimbeenchε-ε, ε bente bani be tē yaa neε tēben mōō bete taa besen ni?

¹¹ Fi mēñ ki dzōōñ kε! Tēben ben baa le Nyō suuti bee nuñ kii shen yi dzeen yi Taa Jiso doonche li bee li yi fε. ε neε tε le si yi bee yi soo beniiñ be nuñ yε be Juu kε.”

¹² Le Pita yō mēeshi, beniiñ bechu chike nshiin, be yiki bīe bi Banaba bee Pōō tē tiiti si be tuu be dengi be giñgi li beniiñ be nuñ yε Bejuu kε, Nyō nyεε be bunga le be ni be feti bīe bi doonchi bunga bu Nyō-ō be bīe bi bimfimu wondini.

¹³ Le be yō be mēeshi, Jeen se tee le, “Benwaanen, yike yēñ ne woo fiee fi ngii ntee.

¹⁴ Simu teeō tēben si Nyō tē bechi yi doonchi tε kinjongise kee li beniiñ be nuñ yε Bejuu kε, yi tsaa bamu li bee linti le be ni be nuñ beniiñ bee.

¹⁵ Fiee fi bentomfōñ be Nyō-ō tē tseε dende fieε yēñ be fi Nyō tē fε. Be tē tseε le,

16 ‘Mfi beɛɔ wu ŋgii ntuu ŋkaari mbe,
nache yih yi Daafi yi tɛ we.
Ŋgii gwan bimfoo bilu,
se yi kaari yi len we.

17 Se nuun le, kinke ki beniin le se ni ki
geendi Taa,
beniin bani bechu be nuun ye Bejuu ke be
mbee ntsaa
le be ni be nuun beniin ben.

18 Fini ε Nyɔ yi tiiti,
yi tɛ fe beniin kee meen lindɛeri.’

19 Mi ŋenɔɔ fien le tɛ nye ke ŋge nuun li
beniin be nuun ye Bejuu ke be gee shɛn li
Nyɔ-ɔ ke.

20 Tɛ tsee nuun Kinjwaati kwaa li bee, tɛ
tee le kiin be ni be jii biee bi beniin fe
bentanɛ lu li benyɔ-ɔ ke, kife ε biee bi
nye-ɛn, le kiin be ni be kemi fiee fi fere be
bukwee ke, le kiin be ni be jii nyan yi be see
fuki le ŋon bo nsin ke, kiin be ni be jii
ŋon me nyan ke.

21 Be tsee baa le, kife benchi be Mɔɔse bani
be tɛ tifi be meen lindɛeri li bintsii bichu-u
beniin wuki, ε nee be be teenyi baa ben li
yi yi nleke li Nyɔ-ɔ jo yi beshiinshi chichi.”

*Kinjwaati ki be tɛ tsee li beniin
be kimbeenche-ε be tɛ nuun ye Bejuu ke*

22 Se nuun le, bɔɔn be nto-on be Jiso-o
bee bete kintutu ki beniin be kimbeenche-ε
bechu se ben fiee fini, be se ŋen le fi dzɔɔn
le be tsaa beniin li bee li linti be ton le be
be Banaba mɔɔ Pɔɔ be gee Antiok. Be se
biee be tsaa Judas wu bukoon bwee bumu
tɛ nuun le Basaba, be tuu be tsaa tɛ Sila.
Beniin be befe bani tɛ nuun bikoo lenti le
beniin be kimbeenche-ε.

23 Be se tsee Kinjwaati be ton be be ki, ki
nuun le:

“Bee benwaana be nuun bɔɔn benton be
Jiso-o, be bete kintutu yeehi baa ben
beniin be kimbeenche-ε bechu be nuun ye
Bejuu ke, be nuun li kiton ki Antiok mɔɔ be
nuun kimbɛ ki Silia mɔɔ be li ki Silisha.

24 Tɛ woo baa le beniin bamu bo baa le
bee li lenti, be be fiengisi ben, be bifisi
bufii bunɛ be ntiife wumu, nuun ye bee tɛ
ton be ke.

25 Se nuun le, tɛ se shee baa bee bechu tɛ
ben le tɛ buu beniin bamu tɛ ton be le
be-ɛn, be se beɛ baa, be be Banaba mɔɔ Pɔɔ
be nuun nsan yisen yi shɛn.

26 Beniin bani baa beniin be nye yi yibe
le nuun be kwi kii nime chi Taa wusen wu
Jiso Krai.

27 Tɛ se ton baa Judas bee Sila le be be be
tee ben be kimfime tɛ, fiee fi nuun le
Kinjwaati kini.

28 Bee be Fiana yi Waan tɛ ŋen baa le fi
meen dzɔɔn ke le tɛ yike ben be bente bamu,
yekɛ benchi be shaan bani be nuun le:

29 Kiin nɛ ni nɛ jii biee bibe bi be fe
bentaanche lu li benyɔ-ɔ ke. Kiin nɛ ni nɛ jii
ŋon me nyan ke. Kiin nɛ ni nɛ jii nyan yi
be meen ki see ke le ŋon bo ke. Kiin nɛ ni nɛ
kemi fiee fi fere be bukwee ke. ε nɛ kifi biee
bini, ke nɛ fe baa bujon. Be she baa.”

30 Le be tsee le, be se ton beniin baa be ki
be bɔɔ be ki Antiok. Be gee be konche
kintutu ki beniin be kimbeenche-ε be fe
kichu, be nye Kinjwaati kilu li bee.

31 Be teen Kinjwaati kilu, nton wulu deeni
shɛn yibe, be woo bujon ŋge.

32 Se Judas bee Sila be tɛ nuun beniin be
tiiti biee bi be wuki Nyɔ tiiti, nye ntifi ŋge li
beniin be kimbeenche-ε, fi fe be se keme
bunga li shɛn yibe.

33 Be se ŋɔɔnɛ be tsi le. Beniin be
kimbeenche-ε dza be chine be, be kaari be
mbɛngii be tuu lijn le beniin be tɛ ton bee.

34 *

35 Pɔɔ bee Banaba tɛ bɔseyi be tsi Antiok
weseen, bee beniin bamu be fenjisi be tiiti
jɛ yi Taa.

Pɔɔ bee Banaba gate

36 Le mfi tuu kiingi, Pɔɔ tee li Banaba le,
“Tɛ wɛ tɛ kaari tɛ to lijn tɛ dɛnde li bintsii
bi tɛ tɛ fenjisi jɛ yi Taa li bi bieɛ, tɛ ŋen laa
beniin be kimbeenche-ε be le ge nin le.”

37 Banaba tuu weki le dzɔɔ Jon Mak le ni
dengi bee be.

38 Se nuun le, Pɔɔ tɛ kɔngisi ye le be dzɔɔ
wu ke, kife tɛ she be Pamfila, ba ki meeshi
ke ndɛnde wu bee be tɛ kemi ke.

39 Pɔɔ bee Banaba se shi be bisɛnine bi
tɛemi, be se gate. Banaba dzɔ Mak be le le
yih yi li dzɔɔ li, be gee Saaplu

* 15:34 Binjwaati bi fichi bimu kemi kintsi ki 34, ki nuun le, “Se nuun le Sila ba fiee Antiok.”

⁴⁰ Pɔɔ se tsaa fiee nuun Sila. Le be ni be dzeti, beniin be kimbeenche-e nye be li tsan yi mfiɛ wu Taa li.

⁴¹ Be se geeɛn dze bimbe bi Silia be bi Silisha, be dengi be kangisi shen yi bintutu bi beniin be kimbeenche-e.

16

Timati le li kintutu ki Pɔɔ bee Sila-a

¹ Pɔɔ dende geeɛn bo li kiton ki Delbi, dza geeɛn le Listra. Wi wu kintutu ki Jiso-o wumu te nuun Listra wulu bukoon bwee nuun le Timati, ni te nuun wi wu Juu, nuun te wi wu kimbeenche, bedeeni tee te nuun wi wu Grik.

² Timati wuni te nuun wi wu beniin be kimbeenche-e bechu be Listra mɔɔ be Ikonyon te pieti wu.

³ Pɔɔ gii weki le dzoo wu bee wu ni be dengi, biee see wu dzoo.* Te see wu dzoo le, kife Bejuu bechu be te tsiin bimbe bilu te kii le te Timati te nuun wi wu Grik.

⁴ Be se dengi be giingi li bito-on, be giingi be tiiti beniin be kimbeenche-e benchi be boon be nto-on be Jiso-o mɔɔ bekaan be leke li Nyɔ-ɔ be Jerosalen te gee le be ni be biki.

⁵ Se nuun le, se bintaashe bi beniin be kimbeenche-e bilu se teemi bi giingi limfwe limfwe be mbeenche. Beniin se teeti li bee jo chichi.

Fiee si kiffee be le Pɔɔ li Towa

⁶ Pɔɔ bee kintutu kee dza le be geeɛn be feenji je yi Nyɔ li kweɛn wu Eesha, Fiana yi Waan faan. Se be dza be ka nuun dze yi kimbe ki Flija be ki Galashan.

⁷ Le be geeɛn be bo li kweɛn wu Misa lichin be te weki le be le be geeɛn kimbe ki Bitina, Fiana yi Jiso tuu yi faan.

⁸ Se nuun le, be se ka kweɛn wu Misa, be danse be geeɛn li kiton ki Towa-a.

⁹ Le ni nuun butuu, fiee fimu si kiffee dza fi be le Pɔɔ li. Nen le fiee filu wi wumu wu Masadonya lemi leki wu le, “Mintemii, lenchi ɔ be Masadonya feni ɔ fi bee.”

¹⁰ Si fiee filu te be le Pɔɔ li le, te † se nen le Nyɔ doonche ye bee le te geeɛn te ni te fenjisi nton we wu dzeen li kweɛn wu

Masadonya. Mfwa mumkpan, te se nache ngenu le.

Liija gee shen li Jiso-o Filipi

¹¹ Te dza Towa, te lenchi tsaan le yih yi li dzoo li, te buse Samote. Le bu woo te geeɛn limfwe te bo Niapoli.

¹² Te dza fe te dende te geeɛn Filipi, wu nuun kiton ki li kimbe ki nkosi ki Masadonyaa.‡ Kiton kilu te nuun ki bara wu Lo-om. Se te tsi fe li jo.

¹³ Le ni nuun jobe chi beshiinshi, te bo li kiton kilu-u te geeɛn li ngeme yi dzoo li fe te te seki le e kintsii ki Bejuu le ki be leki li Nyɔ-ɔ nuun. Le te geeɛn, nuun e bukeen bamu te banche fe kitun, te se te shee fe te yeti li bee.

¹⁴ Kweɛn wumu te nuun fe yiki te, bukoon bwee nuun le Liija, te shiin guundi Nyɔ. Te bo le kiton ki Tayatira-a, te shiin kabini ndu yimi, yi nuun kee yi yechi lo, yi teemi kwa. Taa gwiye shen yee, ben fiee fi Pɔɔ te tiiti.

¹⁵ Be lii wu bee beniin be li wu yih li dzoo, se leke bee tee le, “Mintemii yeen, e ne nen le mi ngeɛ shen yen chi li Taa li, be yeen te geeɛn te tsi li mi yih.” Le ba ni leki le, te dza te ben te geeɛn.

Be fa Pɔɔ bee Sila li yih yi ncha-a Filipi

¹⁶ Te nuun jobe chimu te giingi fe kintsii ki nleke li Nyɔ-ɔ, te bike be nwaakweɛn wumu wu te nuun mfwa. Te gii kemi fiana yimi li wu bwiiin, yi ti feti wi nuun wi yeen. Beniin be te kemi nwaakweɛn wulu te banchi kwa kii wu nge, kife te gii tiiti bie bi nuun bi ka.

¹⁷ Le nwaakweɛn wulu tuu nen tee Pɔɔ, se biki bee dzenji, tiiti le, “Beniin bani nuun beniin be nime chi Nyɔ yi nuun Kikoo ki Biee Bichu-u, be doonchi dze yi nuun ne ka le yi se ne bo.”

¹⁸ Te fe le li jo nge, fi dza fi ton Pɔɔ, fiiki yi wan fiana yi tii yilu, tee le, “Ntiitoo li we li bukoon bu Jiso Krai, boche li nwan wuni.” Yi se bo li wu bwin mfi wulu.

¹⁹ Beniin be te kemi mfwa wulu nen le dze yibe yi kwa ma ye, be koo Pɔɔ bee Sila

* **16:3** Be te see Timati dzoo se ni tiiti je yi Nyɔ li Bejuu li, be te nyaami wu ke, kife tee te nuun ye wi wu Juu ke. † **16:10** Luk wu te tsee Kiriwaati kini te le li kintutu ki be Pɔɔ le Towa, bee be dengi. ‡ **16:12** Masadonya te nuun e be gate bimbe binee, se kini te nuun ki nkosi.

be chee be, be gεεη be be limfwe li bεte kwεεη li fε waan.

²⁰ Le be gεεη be be, be leeki be limfwe li bara wu Lo-om wu tε sεki bεnsa, be tee le, “Bεniin bani ε Bejuu, be nyεε baa ηγε li kitoη kise-εη.

²¹ Be tiifi bεniin ntε wu nchi wu tεεben mεεη ki ben ke. Tε nuuη bεniin be Lom, ε be nyε tε tε biee ntε wulu ke.”

²² Kintutu ki bεniin le ki tε nuuη fe biee ki fεfi be, be we li Pɔɔ bee Sila-a. Bεniin be tε sεki bεnsa baa se gaame ndú yi Pɔɔ bee Sila, be tee le be fiaaη be.

²³ Bε bɔseyi be fiaamfie be ηge, be dzɔ be be gεεη be bεηε li yih yi ncha-a, be tee li wi wu tε kiichi yih yi ncha wε le ni kiichi be bujɔη.

²⁴ Le woo le, se dzɔ be gεεη bεηε le lon wu lenti li yih yi ncha-a ta be bikaa li mfanγε-ε.

²⁵ Le ni nuuη si butuu kintikinti, Pɔɔ bee Sila lεki li Nyɔ-ɔ be yuuti juuη yi mpiaru be yɔɔnchi Nyɔ, bεniin be ncha-a bamu yiki,

²⁶ nshε dza yi taa yi sεεse be buηga, yih yi ncha yilu sεεse gεεη bo li kimfoo li. Mfwaa mumkpaη, bigoo bichu gwiye, bεncha fanchε li bεniin be ncha-a bεchu.

²⁷ Le wi wu tε kiichi yih yi ncha yilu kaanηi, le bichi lɔ, ηεη si bigoo nuuη mkpeen, se beechε le bεniin be ncha-a kifi baa. Se buu nyɔ le mbwa li le wo yi yee lu.

²⁸ Pɔɔ se waη lεwe, tee le, “Kiin ɔ ni wo yi ya ke. Tε baa feni bee bεchu.”

²⁹ Wi wu tε kiichi yih yi ncha wulu teen le wi be wu be wi, letε le li yih, gεεη ton nún limfwe li Pɔɔ bee Sila kεeti be chεnε.

³⁰ Se dza dzɔ be, bo be be lεkuuη, bii li bee laa, “Bεtaa, ηgii ngeen nse mbo.”

³¹ Be se tuu li wu-u le, “Gεε shén ya li Taa Jiso, nεε bεniin be li wεε yih se nε tuu nε bo.”

³² Be tee nton wu kii Taa li wu be bεniin be li wu yih bεchu.

³³ Se dzɔ be butuu bulu, tsootε bibaa bi bee. Mfwaa mumkpaη, be se lii wu be bεniin bεchu be li wuu yih li dzɔɔ.

³⁴ Se dzɔ be, bee be yεε li wu-u yih, nyε be biee bijε be ji. Wu bee bεniin bεchu be li wu-u yih se be nεεtε le be gεε baa shén li Nyɔ-ɔ.

³⁵ Butuu bo bu woo, bara wu Lom wε wu tε sεki bεnsa ton bεniin be nchi-i le be

gεεη be tee li wi wu kiichi yih yi ncha-a we le buu bεniin baa le be ni be giingii.

³⁶ Se wi wu tε kiichi yih yi ncha wulu biee gεεη ηεη Pɔɔ, tee li wu-u le, “Bara tuumɔ nton le mbuu ben, gεnε yεεη be mbεεngii.”

³⁷ Se nuuη le, Pɔɔ tε tee li bεniin be nchi-i baa le, “Bε tuu be fiaamfie bee fε waan be mεεη saa ki saa ke bee ke, tε nuuη tε nuuη bεniin be Lom, be tuu be bεηε bee li yih, be se kwengi baa dεeni le be buu bee lεjin lεjin ni? Fi nuuη tε ka le ke. E nεε bara wulu wu gii be feni se buu bee.”

³⁸ Bεniin be nchi-i baa se kaari be to lijn be tee li bara wu Lom wεε fiee fi Pɔɔ tee. Le be woo le Pɔɔ bee Sila nuuη tε bεniin be Lom, be se chεη.

³⁹ Be se be be soon bɔ li bee, be buu be li yih yi ncha-a, be chine be, be lεkε be le be dza fε kitoη kilu.

⁴⁰ Pɔɔ bee Sila bo li yih yi ncha-a, be gεεη li Liija yi, ε bεniin be kimbeenche-ε tε nuuη lu, be tifi be, be se dza fe.

17

Pɔɔ bee Sila gεεη Tesalonya

¹ Pɔɔ bee Sila se dza ηgeuu, be ka Amfipoli be Apolona, be danse be gεεη be bo Tesalonya. Yih yi nlekε li Nyɔ-ɔ yi Bejuu tε nuuη fe.

² Pɔɔ se gεεη le li yih yi nlekε li Nyɔ-ɔ nεε si ntε we tε shiin nuuη, tε bεε yeti li bεniin lu, li jo yi beshiinshi taa, doonchi be fiee fichu fi nuuη le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ.

³ Tε tiifi be, tɔchi le Kinsofu ki Nyɔ tε kaachε tε kemi le ki ηεη ηge ki kaari ki bo li kwe-e. Jiso wu ntiiti kii wu wuni nuuη kinsofu kilu.

⁴ Le bεniin bamu woo le, be ben be taa li Pɔɔ bee Sila. Bεgrik bamu be tε guundi Nyɔ mɔɔ bukeεη be nɔηa be nɔηa bamu ben tε ηge.

⁵ Se nuuη le, Bejuu bamu se bεchi be yεeti shén be Pɔɔ bee Sila, be konchε bεniin bamu be tε mbwengi fe yee, bee be banche li kintutu, be bεchi be fiengisi kitoη. Se be biee be dza be gεεη be bonde yih yi Jasɔη le be wεki baa Pɔɔ bee Sila le be buu be be nyε li bεniin li lεkuuη.

⁶ Le be gɔɔη nsin, be se chee Jasɔη be bεniin be kimbeenche-ε bamu be gεεη be

be limfwe li bɛte kito-on, be dzɛŋgi be tiiti le, “Bɛniin bani nuun bɛ dengi be fikisi kwɛɛŋ wu tuu kimbasaje, be bɛ baa be bo fɛni,

⁷ Jasɔŋ fi be wu gɛɛ li wu-u yih. Be bɛchu bondini baa bɛnchi bɛ Mfɔŋ wu Lo-om, be kwenɔgi le Mfɔŋ wumu wɛ lu bukooŋ bwee nuun le Jiso.”

⁸ Le bɛte kitoŋ bee bɛniin woo lɛ, be dza be wɛsɛ.

⁹ Be se kunyɛ Jasɔŋ bɛ bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ, be nyɛ kwa le ɛ fi ka fi nuun lɛ, be tɛ tuu kwa wulu li bee kɛ. Be se chinɛ li bee be ni be giingɩ.

Pɔɔ bee Sila gɛɛŋ Beria

¹⁰ Butuu jin, bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ dzɔ Pɔɔ bee Sila be tuumi le be gɛɛŋ li kitoŋ ki Beria. Le be lɛ fe, be gɛɛŋ li yih yi nleke li Nyɔ-ɔ yi Bɛjuu.

¹¹ Bɛjuu bɛ fe tɛ nuun bɛniin bɛ kii biee be yeki bɛ Tɛsalonya, kifɛ be tɛ bɔsɛyi be fi ntiife bɛ kɩŋkɔŋgisɛ, be se tɛti Kɩŋwaati ki Nyɔ-ɔ jo chichi le be ŋɛŋ laa biee bi Pɔɔ tiifi be bini nuun bi chɛɛŋ le.

¹² Be bɛ ŋge se bɛŋ jɛ yi Nyɔ. Bukɛɛŋ bɛ nɔŋa bɛ nɔŋa ŋge bɛ tɛ nuun Bɛgrik mɔɔ bunin ŋge bɛ tɛ nuun Bɛgrik bɛŋ tɛ.

¹³ Se nuun le, Bɛjuu bɛ Tɛsalonya tɛ woo le Pɔɔ kɔɔ wu gɛɛŋ tiifi jɛ yi Nyɔ li kitoŋ ki Beria, be biee be gɛɛŋ tɛ le, be kunɛ kintutu ki bɛniin lɛ le ki bɛchi kpɛ.

¹⁴ Bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ se tɔŋ Pɔɔ lɛ mfwaa mumkpaŋ gɛɛŋ li ŋgemɛ yi dzɔɔ yi nyɔŋa-a. Se nuun le, Sila bee Timɔti shɛ Beria.

¹⁵ Bɛniin bɛ tɛ giingɩ le be chinɛ Pɔɔ baa be gɛɛŋ be bo Atɛŋ be biee be chinɛ wu. Be tuu lijɩŋ, Pɔɔ tɔŋ be le be gɛɛŋ be tee li Sila bee Timɔti le be gwenɛ be biee wu tɛkɛ.

Pɔɔ nuun Atɛŋ

¹⁶ Pɔɔ se tɛŋgi Sila bee Timɔti Atɛŋ. Le ni tuu dengi fe, ŋɛŋ ɛ kitoŋ kilu yisɛ bɛ bɛnyɔ. Fi se tɔnyɛ wu shɛŋ.

¹⁷ Se tuu gɛɛŋ li yih yi nleke li Nyɔ-ɔ yi Bɛjuu, yɔ bee be mɔɔ bɛniin bɛ tɛ nuun yɛ Bɛjuu kɛ bɛ tɛ lɛki tɛ li Nyɔ-ɔ fe. Tɛ tuu yeti tɛ jo chichi fɛ waan li bɛniin bɛ tɛ dza be bɛ fe.

¹⁸ Bɛniin bɛ ntiife bamu bɛ bɛ tɛ teenyi le ɛpikolian mɔɔ bɛ bɛ tɛ teenyi le Sitoyik tɛ dza be bɛ le be tɛchɛ biee bɛ Pɔɔ. Si Pɔɔ tɛ tiifi kii Jiso mɔɔ mbochu li kwe-e, bamu se biiti laa, “Kibere kini fɛti kimfime le la le?” Bamu se kwenɔgi fi bee le, “Yɛŋɔɔ kɛɛ tiifɔɔ kii bɛnyɔ bɛ bɛniin bamu.”

¹⁹ Se nuun le, be tuu be dzɔ Pɔɔ bee be gɛɛŋ li kinsbewu ki bɛ teenyi le Aleopagu,* be tee li wuu le, “Tɛ wɛki baa le tɛ tuu tɛ woo kii ntiife wu fwɛŋ wuni wɔɔ bɛɛ bɛ wu laa wu nuun le la le.

²⁰ ɔ tiitɔɔ biee bimɩ bi tɛ ti mɛɛŋ saa ki woo kɛ. Se nuun le, tɛ se wɛki baa le tɛ kɛɛ kinyi kilu.”

²¹ (Bɛniin bɛ Atɛŋ mɔɔ mfoŋ yi fe tɛ shiin fi bee le be ni be wuki nuun biee bi fɛŋ, be se tiiti kii bi.)

²² Pɔɔ se lɛŋ limfwe li kinsbewu ki Aleopagu kilu, tee le, “Bɛniin bɛ Atɛŋ, mi ŋɛŋɔɔ lɛ dzɛ chichi le nɛ guundi baa bɛnyɔ ŋge.

²³ Ntiitɔɔ ni, kifɛ ntuu ndɛŋgi li kitoŋ kinɛ-ɛ, mbichi li bintsii bi nɛ lɛki li bɛnyɔ-ɔ mi ŋɛŋ taantaa chi muntofi chimu ɛ bɛ tɛɛ li chi le, ‘Li nyɔ yi bɛ kii yɛ kɛɛ.’ Nyɔ yilu yi nɛ lɛki, yi bɛ kii yɛ kɛ, ɛ yi yi ŋgii nlanɛ li bɛŋ dɛɛni.

²⁴ Nyɔ yilu yini nuun yi tɛ tɔŋ nshɛ yini bɛ biee bichu bi nuun lu. ɛ yi Mfɔŋ wu kiboo bɛ nshɛ, yi ti tsiin yɛ li yɩ yi muntofi yi bɛniin gwan kɛ.

²⁵ Yi fuki yɛ fiee fimu fi yi wɛki yi bichi le wi nin li yi kɛ, kifɛ ɛ yi yi fɛti bɛniin bɛchu be se yindini, be nuun lu, be kɛmi fiee fichu fi be wɛki.

²⁶ Yi tɛ fɛ bini bi bɛniin lɛ bichuchu bi bo li wi mumkpaŋ bi nuun li kikoo ki nshɛ-ɛ. Fɛ yi tɛ fɛti lɛ, yi saa yi nache mfi wu bɛ gii bɛ ni bɛ nuun lu, mɔɔ dii yi bintsii bi bɛ gii bɛ ni bɛ tsiin.

²⁷ Yi tɛ fɛ lɛ, le bɛniin ni be tɛɛti, be wɛki yi laa be gii naa be ŋɛŋ yi le. Se nuun le, Nyɔ nuun yɛ mɔɔ mfiin li wusɛŋ wumu kɛ.

²⁸ Fini fieɛ nɛɛ si wumu tɛ kɔɔ wu tee le, ‘ɛ yi yi fɛti se tɛɛbɛŋ tɛ tsiin, tɛ dengi, tɛ tuu tɛ nuun si tɛ nuun lɛ.’ Si wi wunɛ wu kimfɛ wumu tɛ kweenɛ tɛ le, ‘ɛ bee bɔɔŋ bee kibɛɛ’.

* 17:19 Nshɛfu wuni nuun fɛ bɛ tɛ shiin bɛ nache biee bi li kitoŋ ki Atɛ-ɛŋ, mɔɔ sɛki bɛnsa fe.

²⁹ Si tæben nuun bɔɔn bɛ Nyɔ-ɔ, kiin tɛ ni tɛ beechi le Nyɔ bosini fiee fi wi nache be bufii bwee kɛ, kɛ le wu tɔn bɛ kitu ki kwa-a, kɛ le bɛ nache bɛ ta kɛ.

³⁰ Gii nuun li mfi wu beniin tɛ mæɛn li kijibɛ-ɛ, be feti biee bibifi bini, Nyɔ bichi nɛɛ shiin. Se nuun le, dæeni yi tiiti yɛ le beniin bechu fiiki shɛn yibe.

³¹ Be fiiki kifɛ yi gɛɛ yɛ jobɛ chi yi gii naa yi saa kwɛɛn kwikwi yi ni yi biki chɛɛn wulu. Yi tsaa yɛ wi we kitun wu gii ni sɛki. Fini nuun fi yi kɔɔ yi doonchɛ li beniin bechu le ɛ chɛɛn si tɛ buu wi wulu li kwe-e”.

³² Si Pɔɔ tɛ kween le, be woo si wu tee kii mbochu li kwe-e, beniin bamu dza be kiiti wu bukefu. Bamu tee fi bee le, “Tɛ wɛki baa le tɛ tuu tɛ woo kii fiee fiɔɔ tiiti fini.”

³³ Se nuun le, Pɔɔ se dza shɛ be.

³⁴ Bɛdæeni, beniin bamu bɛ tɛ benj fiee fi tiiti, be biee wu. Wumu li bee tɛ nuun Dionisu wu tɛ nuun wi kinshewu ki Aleopagu, wumu nuun kwɛɛn wu bukoon bwee tɛ nuun le Damali mɔɔ beniin bamu tɛ.

18

Pɔɔ gɛɛn Kɔrɛn

¹ Lejin lɛlu, Pɔɔ dza Atɛn gɛɛn li kiton ki Kɔrɛ-ɛn.

² Si tɛ gɛɛn le, bee wi wu Juu wumu bike bukoon bwee nuun le Akwila ɛ bɛ tɛ biɛ wu Pontu. Akwila bɛ Prisilia wu kwɛsi tɛ mæɛn nɛɛ fɛ be dza Itali, kifɛ Klawdu wu Mfɔn wu Lom tɛ buu nchi le Bejuu bechu bo le. ɛ Pɔɔ tɛ la nka le bee,

³ tuu nɛn be nachi dzi yi bɛ yuumfi bigɔɔnu lu, ɛ tɛ nuun nɛɛ tɛ nime chi wu wu Pɔɔ tɛ tsiin kii chi, tuu tsiin bee be, bee be nindi.

⁴ ɛ nuun jo yi beshiinshi chichi, giingi li yih yi nleke li Nyɔ-ɔ, tiifi Bejuu mɔɔ Bɛgrik lu, gwenini le fɛ le be benj fiee fi tɛ tiifi.

⁵ Sila bee Timoti se dza Masadonya be bɛ, Pɔɔ se dzɔ mfi we kwikwi tuu tiiti tɛ nuun jɛ yi Nyɔ, doonchi li Bejuu li le Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache tɛ nuun Jiso.

⁶ Se nuun le, Bejuu belu tɛ dza be tuu be fɛngi fiee fi tɛ tiiti, be gaashi wu. Se sɛɛsɛ ndú yee tee li bee le, “Kwe yinɛ yɛ li tsan yinɛ-ɛ. Nkɛmi yɛ tsan fe kɛ. Mbɛɛchɛ li

dæeni, ngii ni ngiingi nuun le beniin bɛ ti nuun yɛ Bejuu kɛ.”

⁷ Se shɛ be, bo gɛɛn tsiin tɛ nuun bee wi wumu wu tɛ nuun yɛ wi wu Juu kɛ, ɛ wi wulu tɛ shiin guundi Nyɔ. Bukoon bwee tɛ nuun le Tishu Justu, la we nuun li yih yi nleke li Nyɔ-ɔ lichin.

⁸ Krispu wu tɛ kikoo ki yih yi nleke li Nyɔ-ɔ bɛ beniin bechu bɛ li wu-u yih tɛ gɛɛ shɛn li Taa li. Beniin bɛ Kɔrɛn nge tuu be wuki si Pɔɔ tiiti kii Jiso, be beenchi, se tuu lisi be li dzɔɔ.

⁹ Le ni nuun butuu bumu, Taa se yɔ li Pɔɔ li le fiee fimu si kiflee li le, “Kiin ɔ ni ɔ chendi kɛ, ɔ tiifi nɛɛ jɛ yɛn ɔ giingi bɛ yi. Kiin ɔ ni chikɛ kɛ,

¹⁰ kifɛ miɔ bɛ wɛ, wi nuun yɛ lu wu nuun fɛ fiee bɛ wɛ kɛ. Beniin benj baa li kiton kini nge.”

¹¹ Nɛɛ le, Pɔɔ se tsi fe kiya kimbiri bɛ kinke, tiifi beniin jɛ yi Nyɔ.

¹² Si Pɔɔ tɛ nuun le le, le Galio ni nuun wi wu sɛki kimbe ki Akeya, Bejuu banche yi yibe be kɔɔ Pɔɔ be gɛɛn bɛ wu li yih yi nsa-a,

¹³ be tee li Galio le, “Wi wuni gweninɔ le fiiki beniin le be ni be lɛki li Nyɔ-ɔ le dze yimi yi chichi yi nuun yɛ si nchi wɛki kɛ.”

¹⁴ Pɔɔ dza le yɔ, Galio dza kween li Bejuu baa le, “Bejuu woo yɛn, bee le fiee fini ni fi nuun fiee fi bifi fi wi wuni fɛ, mɔɔ nuun nchi wumu wu wu bondɛ, kɛ bee mi nkan shɛn le n'yikɛ fiee fi nɛ tiiti.

¹⁵ Se nuun le, si fiee fini fieɛ nɛɛ nuun bitɛchine kii jɛ bɛ bukoon mɔɔ bɛnchi bɛnɛ, nache yɛn benj benj. ɛ bɛ nyɛ ntɛ nsaa fini fiee kɛ.”

¹⁶ Si wu kween le, se koon bɛ be be bo li yih yi nsa-a.

¹⁷ Se be bechu dza be le li Sostene wu tɛ nuun tɛ kikoo ki yih yi nleke li Nyɔ-ɔ, be too wu li yih yi nsa-a limfwe. Galio se ti mæɛn ki kwi fiee fe kɛ.

Pɔɔ to lijin Antiok

¹⁸ Lejin lɛlu, Pɔɔ se tuu tsi Kɔrɛn bee beniin bɛ kimbeenche-ɛ li jo ngeɛ li, tuu dza shɛ be, se bee bɛ Prisilia mɔɔ Akwila le le yih yi li dzɔɔ le be gɛɛn Silia. Fɛ be tɛ dzeti Sɛnkriya fɛ be tɛ le le yih yi li dzɔɔ li, Pɔɔ mu kikoo kii chini wu tɛ gɛɛ li Nyɔ-ɔ.

¹⁹ Le be ni be giingi, be buti Efishaen, Poo she Prisilia bee Akwila fe, gee fi ee nuun li yih yi nleke li Nyoo yi Bejuu li, yo li Bejuu li lu.

²⁰ Be leke le tuu tsi be be jo nge, faan.

²¹ Se nuun le, le ni dzeti, tee li bee le, “Ngii nkaari mbe le ben fe Nyoo fi.” Le tee le, se le le yih yi li dzoo li dza Efishaen.

²² Le yih yi li dzoo gee bo Kasaria, Poo bo, yee gee yesi kintaashe ki benii be kimbeenche-e Jerosalen se dza boo Antiok.

²³ Tsi fe, mfi kiingi, kaari dza dengi keti li bimbe bi Galashan be Flija, kangisi shen yi benii be kimbeenche-e be le.

Apolo tee je yi Nyoo Efishaen

²⁴ Wi wu Juu wumu te dza be Efishaen bukoon bwee nuun le Apolo, be te bie wu Alekesanda. Te nuun wi wu te kii n'yoru, kii te Kinwaati ki Nyoo bujon.

²⁵ Be te tifi wu be Dze yi Taa tiifi, se yuusi be ntiife kii Jiso, tiifi benii tsaan. Se nuun le, te kii ne nuun fi ee fi Joon te tiiti lisi benii li dzoo.

²⁶ Si te be Efishaen, bechi tiifi benii li yih yi nleke li Nyoo nchenu sin. Prisilia bee Akwila woo si tiifi le, be se dzo wu, be gee be naanye li wuu bujon si Dze yi Nyoo doonchi.

²⁷ Apolo dza beech le gii lenchi gee kimbe ki Akeya. Benii be kimbeenche-e be Efishaen se fi wu, be tsee Kinwaati li kintutu ki benii be kimbeenche-e be Akeya be leki le ke wu fesi be fi wu. Gee bo fe, fi benii be kimbeenche-e bujon, benii bani nuun be Nyoo te doonche shen yi dzeen li bee yi fe be gee shen li Jiso-o.

²⁸ Te techini be Bejuu yeti li bee gbanaa, nuun ye bitechine bi didi ke, yeki be, doonchi be le Kinwaati ki Nyoo le Jiso nuun kinsofu ki Nyoo te kaache.

19

Poo gee Efishaen

¹ Te nuun mfi wu Apolo te nuun Koren, Poo te dzo dze yi lenti lenti le bimbe bi te dengi le-e, fesi Efishaen. Le fesi fe, nen kintutu ki benii be kimbeenche-e bamu,

² bii li bee laa, “Fiana yi Waan te be li be-en mfi wu ne te gee shen li Jiso-o ni?” Be

tuu le, “Te meen baa saa ki woo ke le fiee fimu nuun le Fiana yi Waan li ke.”

³ Poo bii laa, “E fi nuun le, be se te lili ben li dzoo kii la?” Be se tuu le, “Be te lili bee li dzoo biki si Joon te tiiti.”

⁴ Poo se tee li bee le, “Joon te lisi benii li dzoo, le fi doonche le be fiiki baa shen yibe, te tiiti le be ben nuun li wi wu bee le wuu jin wi wu te tiiti ki wu wulu te nuun Jiso.”

⁵ Benii belu woo si Poo tee le, be se lili be li dzoo nuun li bukoon bu Taa Jiso-o.

⁶ Poo gee tsan li bee, Fiana yi Waan se be li bee. Be se dza be yeti je yibe te kii ye ke, be tuu be tiiti li benii li bie bi be wuki Nyoo tiiti.

⁷ Benii belu te nuun wi si yoofi ntso befe.

⁸ Poo nuun ne Efishaen, giingi li yih yi nleke li Nyoo, li kii tee li, yeti li benii li lu nchenu nsin. Bee be techini bie, gwenini le fe le be ben fi ee fi tiiti kii bumfon bu Nyoo.

⁹ Benii bamu se temi bikoo be faan mbeenche, be se yeti je yi bifi le benii lili kii Dze yi Taa. Poo se she be, dzo kintutu ki benii be kimbeenche-e, bee be gee nuun li yih yi nlaanche yi Tiranu-u, se yeti li bee lu jo chi.

¹⁰ Poo te fe le li biya bife. Se nuun le, Bejuu mao Begrik bechu be li kween wu Eesha wulu se woo je yi Taa.

Boon be Skefa te fiki Poo

¹¹ Poo te nuun, e Nyoo feti wu le ni feti bintewa bi bie le, nuun bie bi wondini bimfimu.

¹² Be te dzeti ne mao nuun fi ee fi li wu-u bwin si fi nshenge fi ndu-u, mao nuun ndu ye yi nime, e be gee be kon wi wu chigon lu, mwe se temi, e nuun wi wu kemi Fiana yi tii li wu-u bwin, yi bo.

¹³ Bejuu bamu be te shiin be dengi be busi mfi ee yi bifi li benii li, be tuu be dza be gwenini nteeny bukoon bu Taa Jiso-o li mbusu fiana yilu-u. E wi dza tuu tee li Fiana yi tii le, “Mbusoo we li bukoon bu Jiso wu Poo tiiti.”

¹⁴ Benii be te monchi fi ee filu te nuun mfomenyaan, be te nuun boon be Skefa wu kikoo ki bete muntofi ki Bejuu le.

¹⁵ Fiana yi bifi dza yi bii li bee laa, “Nkii Jiso, nkii te Poo, e ben ban?”

16 Wi wu Fiana yi tii yilu te nuun li wu-u bwin se jiin we li beniin belu-u, gaari be fekwiin, be ta ngweti be bo li yih yi wi wulu-u, tin bilelu be bibaa bwin kichu.

17 Bejuu be Begrik bechu be te tsiin Efishej woo kii fiee filu, be chej. Beniin se guundi bukoon bu Taa Jiso-o be giingi limfwe.

18 Beniin nge be te saa be nuun beniin be kimbeenche-e te bee be tiiti biee be tachi maa biee bi li kijibe-e bi be te feti.

19 Bamu nge be te feti mfin, banche binwaati bi bee bi mfin, be be be bi, be ton le beniin lii. Be fa kwa wu binwaati bilu kwikwi, wu bo munini mu ncherere benchuki mbaanshin (50,000).*

20 Se nuun le, biee bini fe le je yi Taa le li shen yi beniin li be bunga, yi saange yi geen limfwe limfwe.

Beniin bechi kpe Efishej

21 Le ni tuu nuun lejin lelu, Paa nen le gi geen Jerosalen le e giingi laa, ka dze bimbe bi Masadonya be Akeya. Te tuu tiiti le, "Ngiingaa ke mi ngeen mi mbo Jerosalen nni nkemi te le ngeen mbo Lom."

22 Se tuu saa ton beniin befe, Timoti bee Erastu be te fii wu, be geen limfwe Masadonya. Se she tuu tsi Eesha niin.

23 Le ni nuun nee li mfi wulu, kpe dza bechi Efishej kii Dze yi Taa nuun ye wu didi ke.

24 Wi wu tendi gwe wumu te nuun fe, bukoon bwee nuun le Demetrus, te shiin tendi biee bi bosini yih yi muntofi yi nya be teenyi le Atemi.† Nime chini te shiin chi bee be kwa li li beniin be tendi gwe-e nuun ye wu didi ke.

25 Demetrus se biee konche beniin be te tendi gwe bechu maa beniin be ti nindi njwaani chini nime, be taashe. Se tee li bee le, "Benjwaanen, ne kee le nime chini te neta baa kwa li chi-i nge.

26 Ne njingi baa ne tuu ne wuki fiee fi fibwee fi Paa fini feti. Dengaa tiiti le benya be be feti be tsan ti nuun ye be nya ke. Wu fea le, wu fiiki bufii bu beniin le feni Efishej nge, se tusaa fikisi bu beniin be Eesha bechu be beenchi li wu-u.

27 Njingaa le nime chi sen chini gi chi kem bukoon bu bifi. Se te ba le kwaa sin, yih yi muntofi yi nya yi nyona yi cheen yi Atemi gi yi to fiee fi yee. E fi ka le, ke be nye baa buya li nya yi nyona yi be bundi Eesha kwikwi, kikoo ki nshe kichu bundi te yi."

28 Si beniin belu te woo le, shen ton be. Be bechi be dengi, be tiiti le, "Atemi wu Efishej nuun nya yi nyona."

29 Kiton kilu kichu se saange. Kimbanche ki beniin le ki te taashe ki se le li yih yi Gayan be yi Aristaku, e te nuun beniin be Masadonya be te dengi bee be Paa, be chee be, be geen be be li yih yi be ti kemi nshewu fe be feti maa soon fe.

30 Paa waki le le geen limfwe li kintutu kilu, beniin be kimbeenche-e faan.

31 Beniin bamu be nana be nana be fe be kemi kween be te nuun nsan yee, be tuu be tuumi nton li wuu, be soon ba le kiin ni man tami kika lu ke.

32 Kintutu ki te banche fe kee se dza ki lake. Bani dengi fini fiee, baa dengi fiee fiee. Beniin nge te meen maa kikee ke fiee fi be te banche fe kii fi ke.

33 Bejuu se dza Alekesanda be be be wu li kintutu ki beniin le limfwe, beniin bamu nen be se bechi le kii fiee fe. Se tuu chiti beniin be kibene le ku be kimfime kee.

34 Beniin belu kee le Alekesanda nuun wi wu Juu, be tuu be meeshi be dengi be giingi limfwe je mumkpan, be tiiti le, "Atemi wu Efishej nuun nya yi nyona." Be te wan le, geen bo bentan be mfi befe.

35 Le wi wu ntsuwu wu fe kintsii kilu-u tuu dza chi be, be se chike be nyoru. Se bii li be laa, "Beniin be Efishej, wi we lu wu kii ye le e bee be Efishej feni be kemi yih yi muntofi yi nya yi Atemi maa tete chi nya chi te we liwe ni?"

36 Si wi nuun ye lu wu nuun teche fini fiee ke ni, bee nuun ne shee fine nshin, ne yoomfi ye ke.

37 Ne be baa be beniin bani feni be meen ki yi-i fiee li yih yi benya ke, ke le be ya je yi bifi kii nya yisen yi cheen yini nsin.

38 E Demetrus be beniin bee kemi nsa be wi, ke jo yi nsa yee lu yibe nuun be geen be nen beniin be seki bensa bee be saa.

* 19:19 Kwa wuni nuun finini fi ncherere fimumkpan nuun kinsomfu wi nime li jobe. † 19:24 Atemi te nuun nya yi bijine li Begrik li.

³⁹ E fiee fimu nuun lu fi yeki fini fi ne weki, ke be gii be biche le fi-i lenti fe kinshewu ki bete kiton.

⁴⁰ Ntiitoo ni kife njingoo le fiee fini gii fi lii bee li nkwenye le teeben bechi baa kpe. E fi ka le, te te keme fiee fi shaan fi be nuun be tuu ke.”

⁴¹ Le yo le, se tee kintutu kilu saange.

20

Poo geej Masadonya maa Griis

¹ Le kpe wu te nuun Efishej we ma, Poo se teen kintutu ki beniin be kimbeenche-e, tifi be, yesi be se dza ngenu Masadonya.

² Le geej, dende bimbe bi le bichu, kaangi shen yi beniin be kimbeenche-e bujon, se danse geej Griis,

³ tsi fe kii tee. Le dza le gii geej le le yih yi li dzoo li geej Silia, se woo le Bejuu nyi baa kii wu le dze, se nej le fi dzoon le kaari to lijn dze Masadonya.

⁴ Te denji bee be Sopata nwan pilu wu Beera, maa Aristaku be Sekundu be te bo Tesalonya, maa Gayon wu Delbi, maa Timoti, maa Tichiku be Tufimu be te nuun beniin be Eesha.

⁵ Beniin bani se geej limfwe be tengi tee Poo Towa.

⁶ Tsano chi Kibele ki be meen ki gee ke kishee le ke te ka, te le le yih yi li dzoo Filipi, le jo ka tin, te chiinde be Towa, fe te te tsi fe jo mfomenyaan.

Poo tuu dende li kintaashe ki Towa-a

⁷ Le ni nuun jobe chi nkosi chi li fuu li, tee kintutu kilu te banche yih yisen le femfo-o le te boye kibele. Si Poo te nuun le gii bo dza fe buwoo, se bechi yeti li bee, deemi tefe chee chi geej chi bo butuu kintikinti.

⁸ Te te nuun lenti le kiji ki yih yi lewe, fe bin'wofu te bendi le nje.

⁹ Soone wi wumu wu bukoon te nuun le Yutiku te shee le fwii wu yi-ih. Te dza bechi liiti si Poo te giingi nee limfwe be n'yoru le. Chilefe te koo wu, se dza fe we lekwiin, fe te nuun biji bi yi-ih biteetu mbeche fekwiiin, be shee be dzo wu, e wu kwi kitun.

¹⁰ Poo shee geej guume le wu-u lewe, koke wu tee li beniin li le, “Ne boo ke yi ke, meen o lu.”

¹¹ Le Poo kaari miri le kiji ki lewe kee, boote kibele ji, se tuu bechi biele bi tefe be be nsiin butuu woo, se dza.

¹² Beniin se dzo soone wi we be koo be wu fekuun meen yon, shen se den be tsoon.

Poo nye ntifi li bete kintaashe ki Efishe-ey

¹³ Te te dza te le yih yi li dzoo, te geej Aso, si Poo te seese le e le le te gii te dzoo wu. Te tee le, kife te weki le dende nuun kwiin.

¹⁴ Le te taa li bee li Aso, te dzo wu le yih yi li dzoo, tee be se geej te bo Mitilen.

¹⁵ Te dza fe le yih yi li dzoo, butuu bo buwoo, te fesi li Kios lichin te ka, le bu tuu bo buwoo, te fesi Samo, te tuu te ka, le bu wuutoo, te le Militu.

¹⁶ Te te dende ni, te ween dze Efishej kife Poo te weki ye le lee mfi Eesha ke. Te giingi tseke tseke laa nuun nee nuun Jerosalen jobe chi Tsano chi Penteko-o le.

¹⁷ Le te le Militu, Poo tuumi nton li bete kintaashe ki beniin be kimbeenche-e be Efishej le be be ne nje wu.

¹⁸ Le be be, tee li be le, “Ne kii si ntse wen te nuun teeben mbeche jobe chi nkosi chi nte ntomi bikaa li nshe yi Eesha-a.

¹⁹ Nte shiiki yi yen, nindi li Nyoo be musu le lii. Nse ntuu nen benge le dze nje li si Bejuu te biindi bikaa le mi jin.

²⁰ Ne kii baa nee si nte ntiifi ben gbanaa, ntuu ndengi ntiifi li yi-ih li yi-ih. Nte meen ki nyike ke fiee fimu fi nuun fi fi ben ke.

²¹ Nte ntee nee nuun fiee fimumkpan li Bejuu li, maa li beniin be nuun ye Bejuu ke, nkwenji le be fiiki shen yibe, be to be Nyoo, be gee shen li Taa wusen wu Jiso Krai.

²² Deeni, yike yen ne woo, ngiingoo Jerosalen nuun nee si Fiana yi Waan tee li mi, nkii ye laa e la fi gii fi ka be mi le ke le.

²³ Fiee fi nkii kwaa nuun le, bitsii bichu bi mi nka li bi-i, Fiana yi Waan tiiti nee li mi le ncha be nje tengoo mi limfwe.

²⁴ Se nuun le, ngi ye ntse wen le we fiee ke, fuki le meeshi nime chi Taa Jiso te nye li mi, chi nuun le ni fenjisi nton wu dzen kii shen yi dzen yi Nyoo doonche li beniin li.

²⁵ Li deeni, yike yeen ne woo, nkii le wi lu li be-en liti wu tee be tuu te tiiti kii bumfon bu Nyoo meen naa nen bushi bwen ke.

²⁶ Nse mgbengwaa ntiiti li be-en ben le, e wumu li be-en linti la deeni, ke nkemi ye tsan fe wu-u ke,

²⁷ kife ntuu meen ki nyike ke ntefu ben fiee fichu fi Nyoo weki ke.

²⁸ E ne she, ne bichi fe bikoo bine maa fe kintutu ki benii ben kimbeenche-e be nuun si nshoo, be Fiana yi Waan gee le ne ni ne bichi. Ne nuun binkeiche nshoo bi kintutu ki benii be Nyoo ki te go be ngan me Nwani-i.

²⁹ Nkii le mfi wu mi ntsaa bikaa li be-en, bembannku be teemi gii be le li kintutu kin-e linti, be te tsaa wi wu be gii be koo ke.

³⁰ Benii bamu gii be bo nee li ben linti, be ni be yengi be kintutu ki benii be kimbeenche-e, be chiiti, be tusi li kintutu kibe.

³¹ Se nuun le, nee bichi yen ne kiimi le, li biya bi bitetu, mi ntifo ben bechu butuu maa fenshaan be dzoo le lii.

³² Nse nyoo ben deeni li tsan yi Nyoo maa li je yee yi nuun kii mfi wu Nyoo li benii li. Je yini ye yi nuun yi fe se ne ni ne kuu, ke se ne kem kimbe fe kintsii ki Nyoo gee li benii be yi fe le e bee kibete.

³³ Nti meen saa ki ndzen ke kwa wu wi maa nuun ndu yi wi ke.

³⁴ Ne kii baa bujan le e tsan yen yini yi ntè nindi fiee fichu fi tee kintutu ken te te Kongisi

³⁵ Li bibe bichu ntè ndoonchi ben le wi kemi le ni nindi bujan se fii benii be nge, nkii si Taa Jiso te tee le, 'Kinettine ki nge nuun ki wi wu nyee bunyee, ye ki wi wu fii bufi.' "

³⁶ Le Poo meeshi n'yoru le, bee be se ton nuun fekwiin bechu, be leke li Nyoo.

³⁷ Be dza be wan kwe be dii, be koke Poo be nyochu wu be tee le be she baa.

³⁸ Fiee fi te ge le be ni be dii nge ni, te nuun je yi Poo te yo le be meen ye be tuu be ngen bushi bwee ke. Be se chine wu be gen be bo fe gii le le yih yi li dzoo li.

21

Poo gen Jerosalen

¹ Tee be Poo te yesi be, te se dza fe te lenchi le yih yi li dzoo li tsaan, te fesi Kos.

Le bu woo, te gen Lodes, le te dza fe, te gen Patara.

² Le te bo fe, te ngen yih yi li dzoo yimi yi te giingi Fonisha, te se le le te gen.

³ Le te ngen Saaplu, te she wu le kibene ki kimese-e, te se ka te gen te bo Taye, kwegen wu Silia fe yih yi li dzoo yilu te nuun le yi gii yi buu bibe.

⁴ Te go benii be kimbeenche-e, tee be tsi jo mfomenyaan. Fiana yi Waan fe, be tifi Poo le kiin ni man ngen Jerosalen ke.

⁵ Le tee be te tsi, jobe be chi kochu chi te dzeti, te se dzo dze. Be bechu maa bukeen be bee maa bann, chine bee be bo li kitor kilu be gen be buse li ngemi yi dzoo yi nyona-a, tee be ton nuun fekwiin, te leke li Nyoo, te yeshe yi.

⁶ Se te le le yih yi li dzoo li, be to liin li bela be bee.

⁷ Te se dza Taye, te dzo dze, te gen te bo Tolmay. Tee benwaan ben kimbeenche-e yesi yi, te tsi jobe chimumkan.

⁸ Le bu woo, te dza, te gen te fesi Kasaria, te gen li yih yi Fili wu te dengi tiiti je yi Nyoo, se tee be tsi. Fili wuni te nuun wi mumkan li kintutu ki benii be mfomenyaan be be te buu baa.

⁹ Te kemi bann be bukeen benee, be ti meen saa ki kee ke bunin ke, be te shiin be tiiti benii bibe bi be wuki Nyoo tiiti.

¹⁰ Te te nuun fe jo nge, wi wumu wu te shiin tiiti bibe bi wuki Nyoo tiiti te dza Judiya baa be fe bukon bwee nuun le Agabu.

¹¹ Le be ngen bee, dzo kitsaa ki Poo le, kan bikaa bibe bi wu wu Agabu maa bibenu bibe lu, se tee le, "Fiana yi Waan tiiti ye le e nee ni si Bejuu be Jerosalen gii be kan wi wu kemi kitsaa kini ni, be nyee wu li tsan yi benii be nuun ye Bejuu ke."

¹² Le te woo le, bee be benii bechu be te nuun fe leke Poo le kiin ni gen Jerosalen ke.

¹³ Se tuu le, "E fi la fi ne gii le? Ne kii ye le ne dii baa ni shen yen seesi ni? Meen ki nache ke kwaa le nle li yih yi ncha-a Jerosalen ke. Mi nachoo te le nkwi le kii bukon bu Taa Jiso-o."

¹⁴ Si dze te meen ki nuun lu le te fe le fiiki mbeeche we ke le, te chike, te tee nee le, "Fi nuun si Taa weki."

15 Le jo ka, te banche bieee bisen, se te yekei Jerosalen.

16 Beniin be kimbeenchε-ε bamu be Kasaria se yeε te be bee, be dzo bee tεε be te gεen li Menasōn yih fe te tē nuun le te gii te tsi. Menasōn wuni tē nuun wi wu Saaplu, tē nuun wumu lenti le beniin be tē saa be gεε shēn li Jiso-o.

Pɔɔ la ŋka le Jeen li, mɔɔ le bεte kintaashε ki beniin be kimbeenchε-ε

17 Le te fesi Jerosalen beniin be kimbeenchε-ε be fe fi bee bujon.

18 Le bu woo, tεε be Pɔɔ la ŋka le Jeen li, bεte kintaashε tē nuun te fe bechu.

19 Pɔɔ yesi be, se naanyε fiee fichu li bee fi Nyɔ fe li beniin be nuun ye Bejuu ke keti li nime chee chi te nindi.

20 Le be woo le, be bechi be yɔonchi Nyɔ. Se nuun le, be dza be tee li Pɔɔ li le, “Nwaanēn, biche ɔ ŋen si Bejuu gεε shēn li Jiso li benchuki li benchuki. Se nuun le, be baa le, be mēen be lemi li benchi be Mɔɔse mkpaan,

21 be tee baa bee kii wε le ɔ dengɔɔ ɔ tiifi Bejuu be tsiin li tēen yimi le be chinε li benchi be Mɔɔse-ε, ɔ tiiti le kiin be ni be sεeti bɔon dzoo ke, be le kiin be ni be biki ntse wu li kwēen wusen ke.

22 Si fi fieε le be gii be keε neε le ɔ bεε le, te gii te geen dēni?

23 Tε gii te tee wε fiee fi ɔ gii ɔ fe. Tε kemi baa beniin feni benεε be fe baa nchini be Nyɔ.

24 Dzoo be, neε be ne gεen ne tsootse bikoo bine, ɔ soon fiee fichu fi be kemi le be soon le be gεen be mu bikoo bi bee. ɔ fe le, beniin bechu keε le ɔ kichoo benchi be Mɔɔse, ke bieee bichu bi be tiiti kii wε tē nuun ye chēen ke.

25 Fi kii beniin be kimbeenchε-ε be nuun ye Bejuu ke, te dzo baa ntan te tseε Kinywaati te tuumi li bee le kiin be ni be jii bieε bijε bi be fe muntofi lu li benyɔ-ɔ ke. Kiin be ni be jii ŋon mε nya-an ke. Kiin be ni be jii nyan fuki yi be sεε ŋon bo sin ke. Kiin be ni be kemi fiee fi fεε be bukwεε ke.”

26 Bedēni, Pɔɔ se dzo beniin belu, le butuu woo bee be gεen be tsootse bikoo bi bee. Pɔɔ se gεen li yih yi muntofi, tee jobe

chi jo yi ntsootse bikoo gii yi ma, be se fe muntofi li bee wi mumkan mumkan.

Be cha Pɔɔ li yih yi muntofi

27 Le jo yilu ni yi mεε, ε yi tē nuun mfomēnyaan, Bejuu bamu be tē dzeti Eesha be ŋen Pɔɔ li yih yi muntofi-i, be kunse kintutu ki beniin le le be koo wu,

28 be tundi kitata be tiiti le, “Beniin be Iselεε, fi yeen bee. E wi wuni wu dengi tiifi bieε bibifi li beniin li, li bintsii bichu-u kii kwēen wusen be benchi be Mɔɔseε mɔɔ kii yih yi muntofi yini. Wu se mēeshoo wu dzo beniin be nuun ye Bejuu ke, wu be be li yih yi muntofi feni, wu biifi bintsii bi wuuti bini.”

29 Be tē tiiti le, kife be tē ŋen si Pɔɔ dengi fe kintsii li bee Tufimu wu wi wu Efisēn. Be se tē beechi le Pɔɔ lea be wu li yih yi muntofi-i.

30 Kitata kilu tē fe kitoŋ kichu sεεε, beniin letini be bεε fe. Be cha Pɔɔ, be chee wu be bo be wu li yih yi muntofi-i, mfwaa mumkan, be se fa bigoo.

31 Be weki le be wo Pɔɔ, nton wulu le le bintoŋ bi bete bikoo bi beniin be nchi-i be Lom le Jerosalen kwikwi shanshoo.

32 Se dza mfwaa mumkan, dzo beniin be nchi-i be bikoo bimu bi bintutu bi beniin be nchi-i, bee be letε be bɔo le. Le beniin ŋen beniin be nchi-i ε te kikoo wu beniin be nchi-i nuun fe, be se chike nsonu Pɔɔ.

33 Te Kikoo wu nchi wulu se be koo Pɔɔ, tee le be kan wu be bencha befe. Se bii li be laa, “Wuni nuun noo? Wu cho nuun la?”

34 Fe bechi ndun, bani wendi fini, baa wendi fieε. Tē mēen ki gbēen ke le woo fiee fi ka ke. Se dza tee le be dzo Pɔɔ be yeε be wu fe la wu beniin be nchi-i.

35 Beniin be nchi-i baa se dzo wu, le be ni be yekei fe dze yi be tē wa bitoo li be too Pɔɔ bu towu, kife kintutu kilu te fuuti lejɔn.

36 Ki tē biki le ki wendi le, “Be mēeshi be wu.”

Pɔɔ taan be yi yee

37 Si be tē lii be Pɔɔ fe la wu beniin be nchi le, leke te kikoo wu beniin be nchi wε le, “Nnuun ntee fiee li wε ni?” Le woo ni, bii li Pɔɔ li laa, “Fi nuun le ɔ kii jε yi Grik ni?”

³⁸ E nɛɛ wɛ wi wu Ijip wu tɛ bɛ bɛchi kpe bɛ bikoo bi kwɛɛɛ lɛ mfi wumu, banche kintutu ki bɛniin lɛ bɛnchuki bɛnɛɛ (4,000) bɛ tɛ woyɛ bɛniin bee be gɛɛɛ be nuun litɔɔ ni?”

³⁹ Pɔɔ tuu le, “Nuun wi wu Juu, bɛ tɛ biɛ mi Taasu kwɛɛɛ wu Silisha, Taasu nuun yɛ kitoŋ ki yee kɛ. Mintemii, nyɛ nɛɛ mi dze n'yɔ li bɛniin bani-i.”

⁴⁰ Se te kikoo wu bɛniin bɛ nchi wulu tuu nyɛ wu dze le yɔ. Pɔɔ se leŋ fɛ bɛ tɛ wa bitoo bi dze fɛɛ, chi bɛniin bɛ kibɛnɛ. Be chikɛ bɛ n'yɔru, yɔ li bee lɛ jɛ yi Hiburu li le.

22

¹ “Bɛtaa mɔɔ bɛɲwaanɛɲ, yikɛ yɛɛɲ ntaŋ kikoo kɛɲ li be-ɛɲ limfwe.”

² Le be woo si tuu yeti nuun lɛ jɛ yibe yi Hiburu li, be mɛshi be chin ni nshiin. Pɔɔ tee le,

³ “Nnuun wi Juu, bɛ tɛ biɛ mi Taasu kwɛɛɛ wu Silisha, bɛdɛɛni bɛ se kii baa mi Jɛrosalɛɲ fɛni, ntɛ nlaanche Kinwaati li tsan yi Gamaliya. Tɛ bɔsɛyi wu tiifi mi bɛnchi bɛ bɛtaa bɛɛɛɲ, nse nlemɔɔ tɛ li fieɛ fi Nyɔ-ɔ mkpaan nɛɛ si bɛɲ bɛchu bɛ nuun fɛni bɛɲ.

⁴ Ntɛ shiin mbiindi bikaa lɛ bɛniin bɛ biki Dze yi Taa li, mfeti le bɛ woyɛ be, ŋkeeti bukeɛɛɲ bɛ bunin ntumisi li yih yi ncha-a.

⁵ Fini nuun fieɛ fi kikoo ki betɛ muntofi bɛ bɛniin bɛ sɛki kwɛɛɛ kii waan. E be bɛ tɛ nyɛ mi biŋwaati le ŋgɛɛɛ lɛ bɛɲwaanɛɲ bɛɛɛɲ bɛ nuun Damako. Se ŋgiinŋi le ŋkɔɔ bɛniin bɛ biki Dze yi Taa, ŋkan be, mbɛ bɛ be Jɛrosalɛɲ bɛ nyɛ be ŋgɛ.

Pɔɔ tee si fi tɛ dɛndɛ se gɛɛ shɛɲ li Jiso

⁶ Si ntɛ ndɛɲgi mbɛɛ ntɛkɛ nle Damako si lɛ fɛnshaan li kintikinti, kin'wofu kimu ki nɔŋa dza ki lɛbi liboo, ki shee li mi-i bwin.

⁷ N'we fekwiin, ŋ'woo si jɛ yɔ li mi-i le, ‘Sɔɔ, Sɔɔ, ɔ biindi bikaa lɛ mi-i jin kii la?’

⁸ Mbii le, ‘Taa, ɛ wɛ noo?’ Jɛ yilu tuu le, ‘E mi Jiso wu Nasarɛ, ɛ mi wu ɔ biindi bikaa lɛ wu jin.’

⁹ Bɛniin bɛ ntɛ nuun tɛɛ be ŋɛɲ kin'wofu kilu, bɛdɛɛni, bɛ tɛ mɛɛɛ ki woo kɛ jɛ yi wi wu tɛɛ wu yeti wɛ kɛ.

¹⁰ Ntuu mbii le, ‘Taa, ɛ la fi ŋgii mfɛ?’ Yi tuu li mi-i le, ‘Dzatɛ wɛ, ɔ lɛ ɔ gɛɛɛ

Damako, bɛ gii bɛ tee wɛ le nime chichu chi Nyɔ nachɛ le ɔ nin.’

¹¹ Ntɛ ndza fɛ, ɛ kin'wofu kɛɛ fɛ mi nyɛɛ, bɛniin bɛ tɛɛ be tɛ gii tɛ dɛɲgi baa se tsɛtsi mi butsetɛ, be lɛ be gɛɛɛ bɛ mi Damako.

¹² Wi wumu tɛ nuun Damako wulu, bukoon bwee nuun le Ananiya, ɛ tɛ gbɛɲgi guundi Nyɔ, giki bɛnchi bɛɛɛɲ, Bɛjuu bɛchu bɛ tɛ nuun le piɛti wu.

¹³ Dza bɛ ŋɛɲ mi, leŋ li mi lichin tee li mi-i le, ‘Sɔɔ ŋwaanɛɲ, kaari ɔ ni ɔ ŋɲinŋi bieɛ.’ Nɛɛ li mfi wulu lɛ, nse ŋkaari ŋɲinŋi bieɛ, nse ŋɛɲ tɛ wu wu Ananiya.

¹⁴ Tee li mi-i le, ‘Nyɔ yi bɛtaa bɛɛɛɲ tsaa yɛ wɛ kitun le ɔ kɛɛ fieɛ fi yi kɔŋgisi, bɛ le ɔ ŋɛɲ Wi we wu nime wu Tsaan, ɔ woo n'yɔru wu buti li kimfime kee li.

¹⁵ ɔ gii ɔ naa ɔ nuun wi wu tiifi kii wu, ɔ ni ɔ tiiti li bɛniin bɛchu-u fieɛ fi ɔ ŋɛɲ bɛ fi ɔ woo.

¹⁶ Si fi fieɛ dɛɛni ni, ɔ mɛɛɛ ɔ tuu ɔ tɛɲgi nuun la? Dzatɛ wɛ bɛ lii wɛ li dzɔɔ, bɛ tsootɛ bibifi bio, si ɔ lɛki li Taa li lɛ.’

Pɔɔ tee si Jiso tɛ ton wu li bɛniin bɛ tɛ nuun yɛ Bɛjuu kɛ

¹⁷ Ntuu nto lijin Jɛrosalɛɲ le ntuu ni nleki li yih yi muntofi-i, fieɛ fimu si kifieɛ dza fi bɛ lɛ mi-i.

¹⁸ Nse ŋɛɲ Taa lɛ fieɛ filu, tee li mi-i le, ‘Bake ɔ dza Jɛrosalɛɲ fɛni tsɛkɛ kifɛ bɛniin bɛ fɛni nuun tɛ bɛɲ fieɛ fi ɔ tiifi kii mi kɛ.’

¹⁹ Ntuu li wuu le, ‘Taa, bɛ kii baa bujon le ntɛ nshiin nleyi li yɛ yi nleke li Nyɔ-ɔ, ŋkɔɔyi bɛniin bɛ gɛɛ shɛɲ li wɛ, ntuki be.

²⁰ Mfi wu bɛ tɛ wuu Fitifin wu tɛ tiifi bɛniin kii wɛ, ntɛ mbgɛɲgi nuun fɛ mfɛɛfi. E mi wu bɛniin bɛ tɛ wuu wu tɛ buushe ndú yibe, bɛ nyɛ li mi ŋkemi.’

²¹ Taa tuu tee li mi le, ‘Dzatɛ fɛni, kifɛ ntundɔɔ wɛ nuun mfin li bɛniin bɛ nuun yɛ Bɛjuu kɛ.’ ”

²² Si Pɔɔ tɛ gii tiiti bɛniin yiki, si n'yɔru wuni tɛ buti lɛ wu-u wa ni, bɛ se bɛchi bɛ wɛndi lɛwe ŋgɛ, bɛ tiiti le, ‘Bɛ lɛɛ ŋwaani fini finiin bulɛsu li nshe yini-i. E wi wu nuun ni nuun wɛ kɛ.’

²³ Si bɛ tɛ dzɛɲgi lɛ, bɛ sɛɛsi ndú yibe, bɛ lendi kibon liwe.

²⁴ Se te kikoo wu bikoo bi bɛniin bɛ nchi tuu dza wɛ tee li bɛniin bɛ nchi baa le be

dzoo Poo be gɛɛn be wu fe la wu be, le be gɛɛn be fiaamfie wu, be bii biee li wu, se tee fiee fi fe Bejuu se tuu be wendi wu ni.

²⁵ Be se gɛɛn be wu be kan wu, be dza le be fiaamfie wu, Poo bii li kikoo ki kintutu ki beniiɲ be nchi kimu ki tɛ lemi fe laa, “Nchi beenchi le be fiaaɲ wi wu Lom be mɛɛɲ ki saa kɛ nsa we kɛ ni?”

²⁶ Kikoo ki kintutu ki beniiɲ be nchi wulu woo lɛ, dza gɛɛn nɛɲ te kikoo wu be, tee li wuu le, “ɔ wɛki le mɔnchɛ nuuɲ la ni? ɔ kɛɛ le wi wuni nuuɲ wi wu Lom.”

²⁷ Le te kikoo wulu woo lɛ, se gɛɛn nɛɲ Poo bii li wuu laa, “Tee nɛɛ mi, ɔ nuuɲ wi wu Lom ni?” Se ben.

²⁸ Te Kikoo wulu tee li wuu le, “Ntɛ nɲo be kwa nɲe, nse nto wi wu Lom.” Poo se tuu li wuu le, “Nnuuɲ fierɲ wi wu Lom kibɛɛ.”

²⁹ Beniiɲ be tɛ nuuɲ le be ni biiti biee li wuu baa se cheeki bikaa lijɲ mfwaa mumkpaɲ. Te Kikoo wu be wɛ chɛɲ tɛ, kifɛ tɛ tee le be kan Poo, nuuɲ wi wu Lom.

Poo tangi yi yee limfwe li beniiɲ be sɛki kwɛɛɲ wu Bejuu

³⁰ Te Kikoo wulu tɛ wɛki le gbɛɛɲ kɛɛ fiee fi Bejuu tɛ kayi li Poo li. Le bu woo, tee be fanche Poo, teenɲ bete muntofi be nɲa be nɲa mɔɔ beniiɲ bechu be sɛki kwɛɛɲ, be be, se leeki Poo be limfwe.

23

¹ Poo tonɲ lii li beniiɲ be sɛki kwɛɛɲ baa fwiɲ, tee le, “Benɲaaneɲ, li ntse wɛ-ɛɲ siɲ be bo benɲ, nti mfeti nuuɲ biee bi nkii le bi bieɛ tsaɲ lɛ Nyɔ lii, fiee nuuɲ yɛ lu fi sɛki shɛɲ yɛɲ kɛ.”

² Ananiya wu tɛ nuuɲ kikoo ki bete muntofi tee li beniiɲ be tɛ lemi li Poo li lichɲ le be ju wu li kimfime kee li.

³ Poo tuu li wu le, “Nyɔ gii yi ju tɛ wɛ. ɔ bosini kimbe ki yi-ih ki be fwa ki nɛɲgi nuuɲ bwiɲ. ɔ shee fɛɛ le ɔ ni ɔ sɛki mi ɔ biki nchi, ɔ se tuu ɔ bondini nchi wulu ɔ tiiti le be ju mi ni?”

⁴ Beniiɲ be tɛ lemi li Poo li lichɲ bii li wuu laa, “ɔ gaashi kikoo ki bete muntofi ki Nyɔ-ɔ ni?”

⁵ Poo tuu le, “Benɲaaneɲ, mbee nkii yɛ le nuuɲ kikoo ki bete muntofi kɛ. Be tseɛ baa le,

‘Kiɲ wi ni tee jɛ yi bifi kii wi wu sɛki beniiɲ kɛ.’ ”

⁶ Le Poo biche nɛɲ le beniiɲ be tɛ nuuɲ fe tɛ nuuɲ bamu nuuɲ Besadusii bamu Befarasii, se yɔ be jɛ yi tɛɛmi kintikinti ki beniiɲ be sɛki kwɛɛɲ baa le, “Benɲaaneɲ, ɛ mi wi wu Befarasii, nuuɲ nɲaɲ wu Befarasii. Mi wɛ feni li nsa kifɛ mbichi limfwe, nkii le binɲkwi gii bi bo li kwe-e.”

⁷ Si tɛ yɔ lɛ, Besadusii be Befarasii dza be bechi ntsooɲ, kinshewu kilu gate.

⁸ Be tɛ tsuki lɛ, kifɛ Besadusii tɛ shiɲ be kwɛɲgi le binɲkwi nuuɲ tɛ naa bo li kwe-e kɛ, be tuu be kwɛɲgi le fiee fimu nuuɲ yɛ lu si benchindaa be Nyɔ-ɔ mɔɔ nuuɲ fiana kɛ. Se nuuɲ le, Befarasii se beenchi le bini bichu nuuɲ lu.

⁹ Ntsooɲ yi tɛɛmi tɛ dza yi yɛɛ liwe. Se beniiɲ be tiifi benchi bamu be tɛ nuuɲ li kintutu ki Befarasii lɛ dza be lenɲ be yɔ bu n'yɔru mkpaɲ le, “Tɛ mɛɛɲ baa ki nɛɲ fiee fi bifi be wi wuni kɛ.” Nuuɲ ni nuuɲ fiana yimi, kɛ nchindaa wu Nyɔ-ɔ wu bee wu yɔ li wuu.

¹⁰ Kwɛɲɛ chilu se dza, chi wɛki le chi to bugwe, se te kikoo wu bikoo bi beniiɲ be nchi wɛ tɛ chendi le semukɛ be dza be nshaanshe Poo bu nshaanshe li binɲkɛ. Se tee le beniiɲ be nchi-i bɔɔ fe, be lo Poo li tsaɲ yi bee, be kaari be yɛɛ be wu fe la wu nchi-i.

¹¹ Le ni nuuɲ butuu, Taa be lenɲ li Poo li lichɲ, tee li wuu le, “Kane shɛɲ. Si ɔ teeɔ li beniiɲ li kii mi Jerosaleɲ ɛ nɛɛ lɛ si ɔ gii ɔ tee tɛ kii mi Lom.”

Beniiɲ bamu dzɔ ntan le be wo Poo

¹² Le butuu woo, Bejuu bamu kɔɔ ntsooɲ, be chini le be nuuɲ tɛ ji fiee mɔɔ nuuɲ le be wonɲ fiee fuki fɛ be wo Poo siɲ kɛ.

¹³ Beniiɲ be tɛ kɔɔ ntsooɲ, be chini tɛ yɛki wi mbaanyɛɛ.

¹⁴ Be se gɛɛɲ fɛ bete muntofi-i be nɲa be nɲa, mɔɔ beniiɲ be sɛki kwɛɛɲ, be tee li bee le, “Tɛ bɔsɛ baa yi tɛ chini le tɛ nuuɲ tɛ lii fiee lɛwa fuki fɛ tɛ wo Poo siɲ kɛ.

¹⁵ Li dɛɛni, benɲ be beniiɲ bechu be sɛki kwɛɛɲ tuumi ntonɲ li te kikoo wu bikoo bi beniiɲ be nchi-i, nɛ yɛɛɲ be wu le tuu tuumi Poo le be benɲ limfwe, le nɛ wɛki baa le nɛ tuu nɛ biche lɛ nsa we-e buɲɲ. Ke fi nuuɲ

le, te se tee wu le dze, ke be beki be wu, te se wo wu meen le dze.”

¹⁶ Si be te koo ntsoon wulu le, nwan dzemi yi Poo wu nyun woo, se geen fe la wu beniin be nchi-i, tee li Poo li.

¹⁷ Se teen kikoo ki kintutu ki beniin be nchi-i kimu tee li ki le, “Dzoo soone wi wuni o geen be wu fe te kikoo wu bikoo bi beniin be nchi, kemoo fiee le tee li wuu.”

¹⁸ Se dzoo wu geen be wu fe te kikoo wu bikoo bi nchi, tee li wuu le, “Poo wu wi wu ncha teeno mi, wu tee le ndzoo soone wi wuni mbe be wu le we-e, le kemoo fiee le tee li we-e.”

¹⁹ Se te kikoo wulu tuu keme wu li kibene, bee wu cheekiyi, bii li wuu laa, “E la fi o weki loo tee mi?”

²⁰ Soone wi wulu tuu le, “Bejuu bamu dzoo baa ntan be tee le, be gii be tee le o beeki Poo be limfwe li beniin be seki kween li fwaa, le be weki baa le be biche le nsa we bujon, be feti baa le, be yengi be we bu yenu.”

²¹ Kiin o ni ben ke, kife beniin baa lu yeki wi mbaanyee be tee baa wu le dze, be chini baa le be nuun te ji fiee maa nuun le be won fiee fuki fe be wo Poo nsin ke. Be baa deeni e be nache yi kitun, be tengi baa nuun fiee fi o gii o tee.”

²² Se te kikoo wu bikoo bi beniin be nchi-i wulu se tee le soone wi wulu ni giingi, chinse li wuu le, si giingi ni kiin ni fe wi kee le wu teoo fiee filu li wu-u ke.

Be tuumi Poo Kasaria fe Feli wu wi seki

²³ Te Kikoo wu bikoo bi beniin be nchi wulu se teen bikoo bi bintutu bi beniin be nchi bife tee li bi-i le, “Nache yeen beniin be nchi gii fee (200), be bikun gwii mfomenyaan (70), maa be goon le gii fee (200), ke nuun jobe bika mfomeyoofi butuu, be geen Kasaria.

²⁴ Ne nache te bikun li Poo li, ne dzoo wu ne geen be wu fe Feli-i wi wu seki fiee meen ki koon li wuu le dze ke.”

²⁵ Si wu tee le, se tsee kinywaati li wu-u ki tiiti le.

²⁶ “E mi Klawdu Lisia. Ntsekoo kinywaati kini li we wu Feli ngomina. N'yeshoo li we-e.”

²⁷ Bejuu tuu be koo wi wuni be tuu be weki le be wo. Mi nwoo le nuun wi wu

Lom, tee beniin ben be nchi tuu te le fe, te lo wu li tsan yi bee.

²⁸ Ntuu n'weki le n'woo fiee fi be seyi kii wu, nse mbao be wu fe beniin be bee be seki kween li.

²⁹ Le be bichi lo, mi nen le biele bi be seyi kii wu bie nuun bitechine kii benchi be bee, se meeno fe ke fiee fi nuun be wo wu buwo ke le be lii wu li yih yi ncha-a ke.

³⁰ Wumu tuu tee mi le Bejuu bamu koo baa ntsoon le be wo wi wuni, mi se ntuumi wu li we mfwaamumkpan. Mi nteoo te li beniin be seyi biele li wu le be be nen nuun we, be tee fiee fi be kemi be wu.”

³¹ Beniin be nchi-i baa se dza be fe si te kikoo wu be te tiiti, be dzoo Poo butuu, bee be geen be bo Antipati.

³² Le butuu woo, beniin be nchi be te dengi be bika chine Poo li tsan yi be te dengi le bikun le be ni be giingi be wu limfwe, se be kaari be to lijn fe la wu be.

³³ Be geen be fesi Kasaria, be nye kinywaati kee li ngomina, be nye te Poo li tsan yee li.

³⁴ Se fi kinywaati kilu teen, bii li Poo li laa wu bo kimbeki la le. Le woo le Poo nuun wi wu Silisha,

³⁵ se tee li wuu le, “Ngii n'yike nsa wa mfi wu beniin bo be nee be kemi nsa fesi feni.” Se tee be dzoo Poo be geen be gee wu le nto wu Hero, be kiichi wu.

24

Be gee nsa wu Poo limfwe li Feli-i

¹ Le jo bo tin, Ananiya wu kikoo ki bete muntofi be beniin bamu be seki kween, maa Tetulu wu te gbeen wu laanche nchi, be baa be geen Kasaria. Be geen be nen Feli wi wu seki, be gee nsa wube kii Poo li wu mfwe.

² Be teen Poo, Tetulu bechi kayi biele kii Poo, tee li Feli-i le, “Wi wu nyona, mbeengii we li kween wuni mbe mbochu ben, nuun kii nsawu wa wu dzen, biele fiiki bie nge li kween wuni nuun li tsan ya-a.

³ Beniin bechu wuki baa bujon nge be tuu be fi bumfon bwo li bintsii bichu-u mfi kwi.

⁴ N'weki ye le mbiifi mfi wa nge ke, nlekoo le o yike nee niin, o woo fiee fi te gii te tee.

⁵ Te nen baa le wi wuni we wi wu fiee. Dengoo shiishi kpe li Bejuu li, li kikoo ki

nshε kichu. Se nuuŋ tε te kikoo wu kintutu ki bε teenyi le ki Nasarε.

⁶⁻⁷ Tε wεki tε le biifi yih yi muntofi se tε kɔɔ wu.*

⁸ Ɔɔ bii biee bini li wi wuni, ɔ woo li wu biee bichu bi tε tiiti kii wu bini.”

⁹ Si Tεtulu tε tee lε, Bejuu bεchu beŋ be kurisi le biee bini bichu biεε nuuŋ chεεŋ.

Pɔɔ taan bε kikoo kee limfwe li Feli-i

¹⁰ Se ŋgɔmina maa li Pɔɔ li le yɔ. Se kweenŋ le, “Nkiiɔ le ɔ saa wε bεnsa li kwεεŋ wuni li biya ŋge. Nse ŋ'wukɔɔ bujɔŋ le nlen taan bε kikoo keŋ li wε lii.

¹¹ Ɔɔ dza ɔ biiti, ɔ gii ɔ woo le jo mεεŋ yε ka yoofi ntɔɔ faa si ntuu n'yεε Jerosalenŋ le li yih yibe yi kintaashe

¹² Bejuu tε mεεŋ ki ŋεŋ ntεchini biee tεε wi kε, be tε mεεŋ ki ŋεŋ tε le ntε ŋkosini beniinŋ li yih yi muntofi, kε li yih yi nlεkε li Nyɔ-ɔ, kε li bintsii bimbu li kito-onŋ kε.

¹³ Be kεmi yε fiee dududu fi nuuŋ fi doonche le ntε fε biee bini bi be kayi kii mi bini kε.

¹⁴ Mi mbenɔ fini li wε-ε lii, le nlεki li Nyɔ-ɔ yi bεtaa bεsεŋ mbiki Dze yibe teenyi le yi bifi. Mbeenchoɔ nuuŋ li biee bichu bi nuuŋ lε Kinwaati ki bεnchi bε Mɔɔsε-ε mɔɔ bi nuuŋ lε Binwaati bi bentomfɔŋ bε Nyɔ-ɔ.

¹⁵ Mbichɔɔ limfwe li Nyɔ-ɔ nεε si beniinŋ bani bichi, le beniinŋ bεchu, bε dzeen mɔɔ bε bifi gii be bo li kwe-e.

¹⁶ Nεε lε, nse ŋgweninɔɔ mfi kwi le ni ntɔiŋ ntse wu tsaan bε Nyɔ mɔɔ bε beniinŋ, le kiinŋ fiee nuuŋ lu fi nuuŋ fi ni fi sɛki mi li shɛŋ yεŋ kε.

¹⁷ Fi fieε biya ŋge si ntε ndza Jerosalenŋ nse ntuu ŋkaari le nyε kwa li beniinŋ beŋ bε kwεεŋ lε, mɔɔ le mfe muntofi.

¹⁸ Fiinŋ fiee fi be tuu be ŋεŋ mi li yih yi muntofi mfeti, nuuŋ ε ntuu ŋkɔɔ mi ntsootse kikoo keŋ. Kiyanŋ ki beniinŋ lε tε nuuŋ yε fe kε.

¹⁹ Bejuu bamu bε Eesha tuu be nuuŋ fe, ε be bε kεmi le be ni be nuuŋ fεni le be tee wε fiee fi be kii kii mi, ε nuuŋ le fiee fieε lu.

²⁰ E nuuŋ yε lε kε, beniinŋ bani tee wε fiee fi be tuu be ŋεŋ le mi nachɔɔ, mfi wu ntuu nlenŋ limfwe li beniinŋ bε sɛki kwεεŋ li,

²¹ fuki fiee fi ntuu ntee bε jε yi tεεmi li bee le, mi ŋ'wε li bee limfwe li mfi wu wεε li nsa, kifε mbeenchoɔ le binŋkwi gii bi bo li kwe-e.”

²² Le Pɔɔ yɔ lε, Feli yikε nεε ni, ε tε nuuŋ wi wu gbεŋgi kii Dze yi Taa, se kiri nsa wulu tee le, “Mfi wu Lisia wu te kikoo wu bikoo bi beniinŋ bε nchi bɔɔ wu bε, nse nsonde nsa wunε.”

²³ Se tee li kikoo ki kintutu ki beniinŋ bε nchi kimu le ki dzɔɔ Pɔɔ ki gεεŋ ki lii wu li yi, ki ni ki kiichi. Se nuuŋ le, le bε nyε wu dze, bε gεε nsán yee ni yi bεε yi fii wu.

Feli kiri nsa wu Pɔɔ li biya bife-ε

²⁴ Le jo tuu yi kiinŋgi, Feli bee Drusila wu kwesi wu tε nuuŋ wi Juu be bε. Feli gεεŋ teenŋ Pɔɔ bε, be se yiki fiee fi tiiti kii ŋgεεwu shɛŋ li Krai Jiso.

²⁵ Tiiti si wi nuuŋ ni nuuŋ wi wu dzeenŋ, bε si wi nuuŋ ni kiichi yi yee, mɔɔ si Nyɔ gii yi saa beniinŋ. Le Feli woo lε, fi chεeni wu ŋge. Se tee li Pɔɔ li le, “Nuuŋ ɔ gεεŋ dεeni, ke mi ŋkεmε mfi nse ntuu nteenŋ wε.”

²⁶ Tε tee lε, beechi le semuke Pɔɔ gii go wu bε kwa. Kii fini, se shiinŋ teenyi Pɔɔ mfi kwi bee wu mbunŋgi biee.

²⁷ Se nuuŋ le, biya soonŋ bife. Le bε tuu bε gεε Pɔshu Festu li kintinde ki Feli, se Feli tε wεki le fε se Bejuu ni be kɔŋgisi wu, se she Pɔɔ li yih yi ncha-a.

25

Pɔɔ dzɔ nsa we gεεŋ bε wu limfwe li Mfɔŋ wu Lom

¹ Le bo jo taa si Festu tε bεchi le ni sɛki kimbe ki kwεεŋ lε ki Judiya, dza Kasaria yεε Jerosalenŋ.

² Bete muntofi bε nɔŋa bε nɔŋa mɔɔ bikoo bi Bejuu lε bi kwεεŋ lε se bε le bi ŋεŋ wu, be se gεε nsa wu be kεmi bε Pɔɔ li wu-u mfwe, be soonŋ bɔ li Festu,

³ le doonche shɛŋ yi dzeenŋ li be-e, fε le bε tuumi Pɔɔ Jerosalenŋ. Be tε feti lε ε be saa be kɔɔ ntsoonŋ le be tεε Pɔɔ dzetsi.

⁴ Festu tuu li bee le, “Pɔɔ wε li yih yi ncha-a Kasaria, mi kibεε ŋgii ni ŋkarisi ntuu le li jo yini.

* **24:6-7** Binwaati bi fichi bimbu kεmi 6b-8a ε bε tε tseε le, “Tε tε wεki le tε saa wu biki nchi wuseŋ, se Lisia wu te kikoo wu bikoo bi beniinŋ bε nchi, lε fe, lɔ wu li tsanŋ yisεŋ tee le tε bε tε ŋεŋ wε, tε saa nsa wε li wε lii.”

⁵ Beniinj be kemi bunga bu nsawu bamu bieee mi Kasaria, be tee fiee fi wu cho nuun le, e nuun le fiee fiee lu.”

⁶ Le Festu tsi bee be geej bo si jo nyaan ke jo yoofi, se kaari bo Kasaria. Le bu woo, geej shee li yih yi nsa-a, tee le be be be Poo.

⁷ Le Poo fesi, Bejuu be te dza Jerosalen be bo fe, be lej be kene wu, be bechi be kayi bieee nge kii wu nuun ye bi didi ke, bedeeni, fiee nuun ye lu fi nuun be tee le fi doonche le wu feo fiee fimu ke.

⁸ Poo taan be kikoo kee tee le, “Mmeenjo ki mbonde ke nchi wu Bejuu ke dududu, ke wu li yih yi muntofi-i, mao nuun wu Mfon wu Lom ke.”

⁹ Se nuun le, Festu te weki le fe se Bejuu ni be kongisi wu, se bii li Poo li laa, “O kongisi lo le o ye Jerosalen le mi kibee ngeen nsaa nsa wa fe kii bieee bini bichu ni?”

¹⁰ Poo tuu le, “Nlemoo feni kitun le nko wu nsa wu Mfon wu Lom, e nuun le feni fe be kemi le be saa nsa wen. We kibee o kii bujon le mmeenjo ki ncho-o fiee tee Bejuu ke.”

¹¹ E nuun le mi mbonde nchi, mi mfe te bubiee bumu bu nuun be wo mi nuun buwo, nuun nte mfaan kwe ke. Se nuun le, e fi nuun le bieee bi be seye li yi yeen bini nuun binsee, ke wi nuun ye lu wu nuun nye mi li tsan yi Bejuu bani ke. Nlekoo le nsa wen geej limfwe fe Mfon wu Lo-om.”

¹² Le Festu woo le, bee beniinj be bee be te seki bensa baa koo ntsoon. Se tee li Poo li le, “Si o lekoo le nsa wa geej fe Mfon wu Lom le, ke wu gii wu geej fe.”

Festu beh li Mfon Agripa kii nsa wu Poo

¹³ Le ni nuun li mfi wumu lejin lelu, Mfon Agripa bee Beni* la nka le Feli Kasaria le be yesi Festu.

¹⁴ Le be tsi fe jo nge, Festu beh nsa wu Poo li Mfon tee le, “Wumu we feni wu Feli te she li yih yi ncha-a,

¹⁵ fe nte ngeen Jerosalen bete muntofi be naja be naja be beniinj be seki kweej wu Bejuu te be be nsa we be gee mi limfwe be tee le ntee le wu weo nsa.

¹⁶ Nte ntee li bee le, nte wu beniinj be Lom meenjo ki ben le be sonde nsa wu wi, le wu weo nsa, e be meen saa ki nye wu dze,

le lej le nko wu nsa, limfwe li beniinj be bee be kemi nsa taan be kikoo kee li bieee bi be kayi li wu.

¹⁷ Mfi wu be bechu te be feni, ntuu meen ki ngeen ke. Le bu woo, ngeen nshee li yih yi nsa ntee be be wi wulu.

¹⁸ Le beniinj be bee be te kemi nsa baa dza be lej we, be ti meen ki doonche ke cho yi nte mbeechi le be nuun be tee kii wu ke.

¹⁹ Be te tuu be tiiti nuun bieee bi bitchine li wu kii dze yibe leki li Nyoo fe, mao kii wi wumu wu be teenyi le Jiso wu te koo wu kwi, bedeeni se Poo lemi nee le meenjo we.

²⁰ Si nte meen ki nkee ke si nuun le e bieee bini lenti, nse mbii li Poo li laa, kongisoo le ye Jerosalen se be saa nsa we fe kii bieee bini le.

²¹ Se tuu le gii ba li yih yi ncha-a, le e Mfon wu gii sonde nsa we. Nse ntee le be gee wu li yi, be ni be kiichi wu nsiin geej bo mfi wu ngii ntuumi wu li Mfon wu Lom.”

²² Le Agripa yike ni, tee li Festu le, “Mi kibee kongisoo nlee nj'woo bieee bini le kifime ki wi wulu.” Festu tuu le, “O gii o bo o woo fwaa.”

²³ Le bu woo, Agripa bee Beni dengi be bee be buchuun bu naja. Bee bete bikoo bi beniinj be nchi mao beniinj be naja be naja be bi bito-on be dende be be le li yih yi nleke li Nyoo. Se Festu tee le be be be Poo.

²⁴ Si be te be be wu, Festu tee le, “Mfon Agripa, beniinj bechu be nuun feni, ne nej baa wi wuni. E wi wu Bejuu bechu bee be fiengisi mi feni mao Jerosalen kii wu, be dzenji be tiiti le e wi wu be nuun be gee le ni nuun lu ke.

²⁵ Nse mmeenjo ki nej le wu feo fiee fi be nuun be wo wu ke. Si tuu saa wu leke le nsa we geej limfwe nuun li Mfon wu Lom, mi nse njengoo le ngii ntuumi wu le wuu.

²⁶ Se nuun le, mgbenji ye nkii fiee fi nuun ntsee li Mfon wu te kikoo ken kii wi wuni ke. Se nuun le, nse nleekoo wu li ben li deeni, teege li we-e li kibete Mfon Agripa, le ne taash le nsa we-e, ke se nkeme fiee fi nuun ntsee.

²⁷ Mi njengoo fi nuun ye bujon le ntuumi wi wu ncha li Mfon meen ki ndoonche ke fiee fi be tee le wu feo ke.”

* 25:13 Beni te nuun njwaani Agripa.

26

Pɔɔ taan be kikoo kee li Mfɔn Agripa limfwe

¹ Mfɔn Agripa se tee li Pɔɔ li le, “E kintsii ko dɛɛni le yɔ be kimfime ko.” Pɔɔ se tsaaki kibɛnɛ kee liwe, bɛchi tɛɛndi be kikoo kee, tee le,

² “Buri, mi nɛngɔɔ le nkɛmɔɔ kishi nge bɛn yani le nlen ntaan kikoo kɛn li bushi bwo-o, li biee bichu bi Bɛjuu kayi kii mi.

³ Ntiiti nɛɛ lɛ, kifɛ mgbɛngɔɔ kii ntɛ wu kwɛɛn wu Bɛjuu mɔɔ bitɛchine bi be shiin be kɛmi. Se nuun le, nse nlekɔɔ le be yikɛ nyɛɛkii, be woo fiee fi ngii ntee.

⁴ Bɛjuu bɛchu kii baa ntɛ wɛn mbɛɛchɛ fɛ ntɛ mɛɛn sɔɔnɛ wi. Be kii baa si ntɛ tsiin li kwɛɛn wɛn mɔɔ Jɛrosalɛn.

⁵ Be kii baa bujɔn mbɛɛchɛ lindɛɛri le nuun wi wu kintutu ki Bɛfarasii, kintutu ki gbɛngi ki tɛɛmi li fiee fi Nyɔ-ɔ ki yɛki bintutu bimu bichu. Fini nuun fiee fi ɛ be kɔngisi le be tee, be bɛn le ɛ chɛɛn.

⁶ Nse nlemɔɔ fɛni dɛɛni li nsa kifɛ mbichɔɔ limfwe, nkii nkɛachɛ wu Nyɔ tɛ kaachɛ bɛtaa bɛɛn lu.

⁷ Nkɛachɛ wuni nuun wu bini bisɛn bi yoofi ntɔɔ bifɛ tɛngi biɛɛ, si bi lɛki li Nyɔ-ɔ butuu mɔɔ fɛnshaan. Buri, ɛ kii nkɛachɛ wuni wu Bɛjuu kɛmi nsa tɛɛ be.

⁸ Nse mbiitɔɔ li bee mɔɔ li bɛniin bɛchu laa, fi ge la fi nɛ nɛngi fi tɛɛmi le nɛ bɛn le Nyɔ nuun yi buu wi li kwe-e le?

⁹ Mi kibɛɛ ntɛ gbɛngi mbeechi le nkɛmi le mfɛ fiee fichu le nɛɛshɛ bukoon bu Jiso wu Nasarɛ.

¹⁰ Fini gbɛngi fi nuun fiee fi ntɛ mfɛti Jɛrosalɛn. Ntɛ fi bɔnga li bɛte muntofi-i bɛ nɔɔa bɛ nɔɔa nkɔɔyi bɛniin bɛ nuun bɛ Nyɔ-ɔ nge, mfɛti be li yih yi ncha-a. Se nuun le, tɛ nuun yɛ fini kwaa kɛ. Fɛ bɛ nuun le bɛ gii bɛ woyɛ be, kɛ ngii mfɛfi.

¹¹ Ntɛ nyɛɛ nge li bee li mfi li mfi li yɔ yi nlekɛ li Nyɔ-ɔ chichi, ngwɛnini le be ni be yeti n'yɔru wu bifi kii wi wu Jiso. Shɛn fuuti mi bɛ bɛ nge, nse mbiindi bikaa lɛ be jin, ngiingi mbuti li biton bi tɛɛn yimi.

Pɔɔ tuu tee si tɛ fiki to wi wu Krai

¹² Ntɛ ndza le giingɔ Damako, ɛ bɛte muntofi bɛ nɔɔa bɛ nɔɔa tɛ tɛɛ kinjwaati, bɛ nyɛ mi bɔnga.

¹³ Buri, le ni ngiingi tɛ nuun fɛnshaan kintikinti, ntaa ndza nɛn si kin'wofu kimu dza ki lɛbi liboo ki wuuti ki yɛki jobɛ, ki shee li tɛɛ bɛniin bɛ tɛɛ be tɛ tɛ dengi.

¹⁴ Tɛ dza tɛ weyɛ fɛkwiin bee bɛchu, n'woo si jɛ bii li mi lɛ jɛ yi Hiburu le, ‘Sɔɔ, Sɔɔ, ɔ biindi bikaa lɛ mi jin kii la? ɔ fetɔɔ ni, ɔ juti nuun yi ya, si sɔmbwaa wu nime wu juti yi li kimbaan ki tee lɛ.’

¹⁵ Nse mbii laa, ‘E wɛ noo Taa?’ Tuu le, ‘E mi Jiso, wɔɔ biindi bikaa lɛ wu jin.

¹⁶ Dza ɔ lɛn we. Fiee fi fɛ se mi mbusɛ lɛ wɛ lii nuun le ntsaa wɛ si wi wɛn wu nime, se ɔ ni ɔ tiifi biee bi ɔ nɛn bɛn bɛ bi mɛɛn nse doonchɛ li wɛɛ.

¹⁷ Ngii mfi wɛ li tsan yi Bɛjuu mɔɔ bɛniin li bɛ nuun yɛ Bɛjuu kɛ, nuun bɛ bɛ ngii nton wɛ lɛ bee.

¹⁸ ɔ gii ɔ gɛɛn ɔ gwiye lii yibe, ɔ buu be li kijibɛ-ɛ, ɔ leeki be li kin'wofu, be se bo li tsan yi Satan, be to bɛ Nyɔ, bɛ gɛɛ shɛn li mi, Nyɔ feeki bibifi bi bee. Be se kɛmɛ kimbe fɛ kintsii ki bɛniin bɛ wu fɛ lɛ ɛ bee.’

¹⁹ Buri, si fi tɛ kɛti nɛɛ ni, nse mfɛ nɛɛ si tɛ tee li mi liboo.

²⁰ Nse mbɛchi ntiifi Damako, nse ndza ngeɛn Jɛrosalɛn. Mbɛchi ndɛngi li nshɛ yi Judiya chichi mɔɔ tɛɛn chichi yi tɛ nuun yɛ yi Bɛjuu kɛ, ntiifi be le bɛ fiiki shɛn yibe, be to bɛniin bɛ Nyɔ-ɔ, be ni bɛ feti tɛ nuun biee bi doonchi le bɛ fiiki baa shɛn yibe kitun.

²¹ Fieɛ fiee fi tɛ fɛ Bɛjuu kɔɔ mi li yih yi muntofi-i bɛ wɛki le be wo mi.

²² Se nuun le, Nyɔ se fii mi nsiin bɛ bo bɛn. Se nlemɔɔ fɛni ntiifi li bɛniin bɛ nɔɔa-a mɔɔ bɛ nɛn. Se fiee fi ntiifi nuun nɛɛ fi Mɔɔsɛ bɛ bɛntomfɔn bɛ Nyɔ-ɔ tɛ tiifi le fi nuun fi ka.

²³ Be tɛ tiiti le, kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ kɛmi le ki bɛ ki nɛn nge nge, se ki nuun wi wu nkosi li mbochu li kwe-e, ki doonchɛ kin'wofu li Bɛjuu li mɔɔ li bɛniin bɛ nuun yɛ Bɛjuu kɛ.”

²⁴ Si Pɔɔ tɛ gii tɛɛndi bɛ ki kikoo kee giingɔ limfwe lɛ, Fɛstu dza wan lɛwe nge le, “Pɔɔ jetɔɔ bu jeru. Laanchɛ wa wu nge wɛɛ dza wɛ wu fɛ ɔ jɛti nuun bu jeru.”

²⁵ Pɔɔ tuu li Fɛstu le, “Njɛti yɛ kɛ wi wu nyɔɔa. Fiee fi ntiiti nuun chɛɛn, nse ntiitɔɔ bɛ bufii bwen fe.

²⁶ Ntiitɔɔ li Mfɔŋ gbanaa ni, kifɛ be kii baa le bieee bini tɛ kɛti yɛ lɛ munyiikɔɔ li kɛ, fimu nuun yɛ lu fi be tɛ kii yɛ kɛ.

²⁷ Buri, mɔɔ be beŋ baa li bieee bi lɛ Binwaati bi bentomfɔŋ bɛ Nyɔ-ɔ? Nkiiɔ le be beŋ baa.”

²⁸ Mfɔŋ Agripa bii li Pɔɔ li laa, “O beechi le ɔ nuun ɔ fiiki mi nto wi wu Krai li mfi niin li ni?”

²⁹ Pɔɔ tuu le, “Dɛɛŋ li mfi fi niin li, kɛ li mfi wu nge lee, nɛkɛ wɛŋ li Nyɔ-ɔ nuun yɛ li wɛ kwaa kɛ. Wi kwikwi wu nuun fɛni beŋ wuki si ntiiti, fiiki tɛ to si mi, fuki nɛɛ bencha bani kwaa sinj.”

³⁰ Mfɔŋ dza we, bee ngɔmina mɔɔ Beni bee beniin bɛ bee be tɛ shee fe baa dza we tɛ.

³¹ Be bo, be yeti be be le, “Wi wuni mɛɛŋɔ ki fɛ fiee fi bɛ nuun bɛ wo wu buwo kɛ, kɛ le bɛ gɛɛ wu li yih yi ncha-a kɛ.”

³² Mfɔŋ Agripa se tee li Fɛstu le, “Bee nuun yɛ le wi wuni ni mɛɛŋ ki lɛkɛ kɛ kitun le nsa we gɛɛŋ fɛ Mfɔŋ wu Lo-om kɛ, bee bɛ chine li wu-u.”

27

Bɛ tuumi Pɔɔ Lom

¹ Bɛ tɛ nachɛ le tɛɛ Pɔɔ lɛ yih yi li dzɔɔ tɛ gɛɛŋ Itali, se bɛ tuu bɛ nyɛ Pɔɔ bee beniin bɛ ncha bamu li tsan yi Julɔ wu tɛ nuun kikoo ki kintutu kimu ki beniin bɛ nchi bɛ Mfɔŋ wu Lo-om.

² Tɛɛ be lɛ lɛ yih yi li dzɔɔ yi dzɛti Adamitum yi tɛ nuun le yi gii yi ni yi giingɪ yi geeyi li bintsii bi li ngemɛ yi dzɔɔ li, kimbe ki Eesha. Aristaku wi wu Tesalonya, kwɛɛŋ wu Masadonya tɛ nuun tɛ bɛ bee. Tɛɛ be se dza ngɛnu.

³ Butuu woo, tɛ fɛsi Sidɔŋ, se Julɔ doonche kinƙɔngise li Pɔɔ li, chine wu le gɛɛŋ lɛ nsɔŋ yee yi li kitoŋ li, le yi ni yi fii wu bɛ fiee fi wɛki.

⁴ Se tɛ kaari tɛ lɛ lɛ yih yi li dzɔɔ fe, tɛ dza ngɛnu, mbaandze tɛ bɛ tusi bee lijin, se tɛ wɛɛŋ dze yi kwɛɛŋ wu Saaplu wu dzɔɔ kintikinti, wu se bangi mfiee yilu.

⁵ Tɛ gɛɛŋ tɛ lenchi dzɔɔ yi nyɔŋa yi nuun li kwɛɛŋ wu Silisha bɛ kwɛɛŋ wu Pamfila lichin, se tɛ fɛsi li kitoŋ ki Mila-a, ki li kwɛɛŋ wu Lisa-a.

⁶ Se kikoo ki kintutu ki beniin bɛ nchi-i kɛɛ nɛŋ yih yi li dzɔɔ fe yi tɛ dza Alɛkesanda yi giingɪ Itali, bieee buu bee, gɛɛ lɛ yɛɛ li.

⁷ Tɛ dza fe, tɛ dengi wɛɛ li jo nge li, tɛ liingɪ se tɛ fɛsi li kitoŋ ki Sinidu lichin. Si mbaandze wɛ ti mɛɛŋ ki be-en le tɛ gɛɛŋ limfwe tsaan kɛ lɛ, tɛ se ya tɛ baanshi dze yi Klet kwɛɛŋ wu dzɔɔ kintikinti, wu bangi mbaandze wɛ, tɛ se ka Samoni kintsii ki tɛ tɛ gɛɛŋ tɛ lɛ dzɔɔ yi li kwɛɛŋ wulu.

⁸ Se tɛ ba nɛɛ tɛ baanshi tɛ tuu li ngemɛ yi dzɔɔ li, tɛ tɛ bɛ tɛ liingɪ bu liingise se tɛ gɛɛŋ tɛ bo bintsii bi bɛ teenyi le Woon wu Dzɔɔ yi Shiin, ɛ wu tɛ nuun li kitoŋ ki Lasa lichin.

⁹ Si tɛ tɛ saa tɛ biifi mfi lɛ dze nge lɛ, Jobɛ chi Nɔŋa chi Mfekise Bibifi tɛ ka kitun, nuun mfi wu mfiee yi tɛɛmi, Pɔɔ se nyɛ ntifi li beniin bɛ li yih yi li dzɔɔ baa le,

¹⁰ “Betaa, ningɔɔ le mbɛɛche fɛni ngɛnu limfwe, ndɛndɛ wu tɛɛben gii bee, kinla gii ki nuun lu, ki nuun tɛ nuun nɛɛ ki bieee bi lɛ yih yi li dzɔɔ li kwaa kɛ, beniin gii be kwiye nɛɛ tɛ.”

¹¹ Se nuun le, kikoo ki beniin bɛ nchi tɛ mɛɛŋ ki beŋ ntifi yi Pɔɔ kɛ, woo fiee nuun li tɛ kikoo wu yih yi li dzɔɔ bɛ tɛ yih yi li dzɔɔ.

¹² Si ngemɛ yi dzɔɔ yilu tɛ mɛɛŋ ki dzɔɔŋ kɛ le be ni be nuun fe li mfi wu mfiee yi tɛɛmi wɛɛ kɛ, beniin nge se fɛfi le fi dzɔɔŋ le bɛ gɛɛŋ limfwe, bɛ mɔŋ laa nuun bɛ fɛsi li ngemɛ yi dzɔɔ yi Fonik le, yi nuun li kwɛɛŋ wu Klet wulu, le tɛ lɛ mfi wulu fe. Woon wu dzɔɔ yilu tɛ bichi dze yi wewe wu tuu wu bichi tɛ dze yi kwiinƙwiin lɛ jobɛ sechi.

Kinjƙunƙu too yih yi li dzɔɔ

¹³ Mfiee yimi tɛ dza yi yɛki dze lite ni wɛɛ, beniin bɛ yih yi li dzɔɔ lɛ baa bɛɛchi be beechi le bɛ kɛmɛ baa fiee fi be wɛki. Be se buu kifase ki yih yi li dzɔɔ, be se ngiingɪ li dzɔɔ, be tuu nɛɛ li ngemɛ li ngemɛ Klet wulu.

¹⁴ Kinƙunƙu ki tɛɛmi ki bɛ teenyi le, “Ki kimbe ki kibɛnɛ ki kimɛsɛ lɛ jobɛ tɛti,” ki dza li kwɛɛŋ wulu, ki shee li dzɔɔ.

¹⁵ Si ki shee lɛ, ki ju yih yi li dzɔɔ se dze ti mɛɛŋ ki nuun lu yi gɛnɛ li ki kɛ, be se chine li yih yi li dzɔɔ yilu-u, kinƙunƙu kilu too ki giingɪ bɛ yi.

¹⁶ Tɛ ba tɛ giingɪ lɛ, tɛ gɛɛŋ tɛ ka kwiinƙwiin li kwɛɛŋ wumu wu nƙwɛŋ, dzɔɔ

kintikinti wu be teenyi le Kawda. Kwεεη wulu tε banε bee mfiee yilu, tε se bechi tε gwenini le tε yeeki ngo le yih yi li dzoo li.

¹⁷ Le tε yeeki wu, tε kan ngo wulu be bekkuu kii ni shaanshe, tε giingi tε chendi le yih yi li dzoo gii yi taa yi gεεη yi ju yi li kwεεη wu Saatis, li bikumu bi mfwεε bi nuun li dzoo. Be se shiiki ndu yi mfiee, be chine le yih yi li dzoo li yi giingi le yi-i ba.

¹⁸ Si kinjunku kilu tε tεemi nεε ki giingi le, le butuu woo, be se bechi be buushi biee le yih yi li dzoo li, be lendi li dzoo.

¹⁹ Le butuu bo buwoo, se beniin be yih yi li dzoo li baa buushe biee bi li yih yi li dzoo li be lonyε li dzoo le be ba.

²⁰ Jo tε ka nge yi tε tε mεεη ki nεη jobε kε muntsɔη kε, kinjunku buki nεε nuun ye ki wεε kε, se tε kεε le fisεη ma fiεε le mbochu lu mεεη ye kε.

²¹ Si beniin tε tsi jo nge nje fiee sin le, Poo dza kiingi len limfwe, tee le, “Betaa, tuu nuun le nε woo li mi le tε ba Klet, bee tε kεmε-ε nge wuni be kinla kini ni kε.

²² Se nuun le, nlekoo le nε kεmε shεη, kife wi wumu li ben li nuun tε la kε, ε nεε yih yi li dzoo kwaa yi gii yi la.

²³ Ntiitoo ni kife Nyoo yi kεmi mi, yi nleki li yi, bee yi ton nchindaa we butuu bu ben wu be wu len li mi lichin,

²⁴ Wu tee li mi le, ‘Poo, kiin ɔ ni chεη kε. ɔ kεmi lo len limfwe li Mfɔη wu Lom. Biche ɔ nεη, Nyoo doonche ye kinjɔngise li wε kitun, yi fε le wumu li kintutu ki beniin be nεε be nuun le yih yi li dzoo li bani nuun tε la kε.’

²⁵ Se nuun le, betaa, kanε yeη shεη. Mi ngeεo shεη li Nyoo le fiee fi yi tee li mi gii fi ka nεε si yi tee.

²⁶ Si fi nuun le, yih yi li dzoo kεmi ye le ju yi li kwεεη wumu wu dzoo kintikinti.”

²⁷ Le be bo jo yoofi ntsɔ naa, kinjunku mεεη nεε ki ndunji be bee li dzoo yi nyɔna yi Adaya.* Le ni nuun si butuu kintikinti le, beniin be nindi le yih yi li dzoo li dza be beechε le semukε be buti baa li nshe lichin.

²⁸ Le be fiche dzoo si yi sechi be kuu wu be tε shinε fiee lu, be nεη le yi ye bentan mbaamfiεε. Le be kiingi limfwe niin, be

tuu be fiche, be nεη le yi to ye kitun bentan yoofi ntsɔ betiinu.

²⁹ Be se bechi be chendi le nuun yih yi li dzoo ju yi li bimba-an, be se shiiki bifasu binε li dzoo lejin le yih yi li dzoo li, be se leki le butuu woo kwaa.

³⁰ Beniin be nindi li yih yi li dzoo li baa tε dza be wεki le be letε be bo le yih yi li dzoo li, be se shiiki ngo wε li dzoo, be bechi be yeηgi le be wεki baa le be shiiki bifasu limfwe li yih yi li dzoo li, li dzoo.

³¹ Poo se tee li kikoo ki beniin be nchi mao li beniin bee li le, “E beniin bani mɔη le be bo le yih yi li dzoo yini-i, kε mao nuun wi mumkpan li ben nuun tε bo lu kε.”

³² Se beniin be nchi-i baa soomε bekkuu be be tε soote ngo baa, be se chine le ni dengi li dzoo li liwe giingi.

³³ Le butuu bechi η'wofu, Poo leke beniin bechu le be ji biee, tee le, “Ben yaa jo yoofi ntsɔ naa yi nε baa li chεnε, fiee mεεη ki le-ε le benε wa kε.

³⁴ Nse nlekoo le nε ji fiee, se yih yinε to ben fe. Nuun yi mumkpan tε la li wi fa kε.”

³⁵ Si wu tee le, dzoo kibebe, nyε kiyɔni li Nyoo, boote bechi jii le beniin bechu lii.

³⁶ Be se kan shεη be bechu be ji biee.

³⁷ Bee bechu be tε nuun le yih yi li dzoo li tε nuun wi gii fεε kitsɔ gwii mfomenyaan ntsɔ busoo (276).

³⁸ Beniin bechu tε ji biee be fukε, be se buu giin yi tε nuun le yih yi li dzoo li, be lon li dzoo le be fε le wu fuute.

Yi yi li dzoo shaanshe

³⁹ Le butuu woo, le bukaka yenε, beniin be nindi li yih yi li dzoo li tε kii ye kintsii kilu kε. Se nuun le, be se nεη kibwan, ε ki gεεη nsiin ki bo li mfwεε, be nεη le be monche yih yi li dzoo le yi le yi gεεη yi tsi li mfwεε melu li ngeme yi dzoo li.

⁴⁰ Be se soomε bifasu bi shee bi gεεη li dzoo, be tuu be kaari be fanche bekkuu be be tε sooyε biti bi be ti fiki yih yi li dzoo lu, be yeeki tε ndu yi mfiee limfwe se mfiee le le, yi tuu yi kiingi yih yi li dzoo yi gεεη le kibwa-an kilu.

⁴¹ Se nuun le, le giingo, ju yi li kikumε ki mfwεε li dzoo. Se kimbe ki yih yi li dzoo ki limfwe le ki finde limfwe ki ba ki tε tuu le

* 27:27 Binjwaati bimu teenyi dzoo yi nyɔna yini le Meditelinian.

ki seese ke. Se dzoo juti kimbe ki lejin ki shaanshi.

⁴² Beniiñ be nchi se dza be weki le be woye beniiñ be ncha-a bechu le kiñ wumu li bee ni dza tande dzoo bo letε ke.

⁴³ Se nuun le, kikoo ki beniiñ be nchi tē weki le ki soo Poo, se faan le kiñ be ni fe le ke, tee fiee le beniiñ be kii tandine dzoo saa be seri li dzoo, be tande be bo li bukaka kwe,

⁴⁴ se kinke ki beniiñ le ni ki biki li binke bi bimbache, ke li binshaanshe bi yih yi li dzoo li. Bedeeni se tē dende tē fesi li bukaka wi mēñ ki la ke.

28

Be Poo fesi Maata

¹ Si tē tē fesi wi mēñ ki laa ke le, tē woo le be teenyi kintsii kilu le Maata, kweñ wulu nuun dzoo kintikinti.

² Beniiñ be li kweñ wulu doonche kinkeñgise li bee li, nuun ye ki didi ke, be fi bee, be kuke wi tē wānsi, kife dzaan tē bechi yi be mfiēe guti bee.

³ Poo dza banche ngan le kuke, ε fifaa tē nuun li ngan yilu linti, wi yuuse wu fe fi se bo, fi nūñ kibene kee fi shiñe lu.

⁴ Beniiñ be li kweñ wulu ñeñ si fi shiñe li kibene kee li le, be bechi be tiiti li yih yibe le, “Wi wuni we nuun wi wu woyi beniiñ. Wu kifoo wu bo li dzoo, bedeeni, nyo yiseñ koo ye wu, gii kwi.”

⁵ Se nuun le, Poo se seese fifaa filu fi we fe wi, fiee fimu mēñ wu ki ge ke.

⁶ Beniiñ belu se tēñgi, be beechi le yih yi Poo gii yi bechi yi ni yi muchi, ke le gii taa dza we kwi. Be se taan be taan nsin, be ñeñge le fiee mēñ fiēe ki ge wu ke, be dza be fiiki mbeechε wu be, be dza be kwenji nuun le, “Wi wuni we nuun nyo yimi.”

⁷ Wi wu seki fe tē kemi yeh yee nē tseke fe tē tē nuun. Bukoon bu wi wulu tē nuun le Publu. Fi bee, tē tsi be wu jo taa, bichi le bee li bujon.

⁸ Fi ka le te Publu wulu tē gimi be chigon chi kinkeñke mao mfwamfu ngon. Poo se tuu geñ fe tē gimi, leke li Nyoo, ge tsañ li wu bwiñ wanche wu.

⁹ Le fi ka le, beniiñ be li kweñ wulu bechu be tē kemi chigon bechi be be Poo se wanchi be tē.

¹⁰ Be se bechi be nyee bee biee ñge. Le tē ni tē dzeti fe, be tuu be be be biee bichu bi tē tē weki be ge le yih yi li dzoo li.

Be Poo dza Maata be geñ Lom

¹¹ Tē le le yih yi li dzoo li tē giñgi, ε tē tē tsi Maata kweñ wu dzoo kintikinti we, kii tē. Yi yi li dzoo yilu tē nuun yi Alekesanda be teenyi yi le Benyo be Maan,* ε yi tē nuun li kweñ wulu yi tēñgi le mfi wu mfiēe yi tēmi yilu ka.

¹² Tē se geñ tē bo li ñgeme yi dzoo yi li kiton ki Silaku, tē tsi fe jo taa.

¹³ Le tē dza fe, tē geñ tē fesi li ñgeme yi dzoo yi li kiton ki Legium tē tsi fe. Butuu woo, mfiēe bechi yi yeke dze lite, tē dza tē giñgi, le bo jo faa, tē fesi li ñgeme yi dzoo yi Potoli-i.

¹⁴ Si tē tē fesi fe le, tē ñeñ beniiñ be kimbeenchε-ε be fe, be leke bee le tē geñ tē tsi be be jo mfomēnyaan. Tē be tē tsi, se tē dza tē geñ tē fesi Lom.

¹⁵ Si tē tē giñgi le, beniiñ be kimbeenchε-ε be Lom tē woo le tē be baa, be bo be dengi be be le tē be tē bike. Be be siñ be bo fe Wan wu Apiyu, mao fe Yi yi Beniiñ be Ndende-ε fufini fe. Poo ñeñ be, shēñ yee ñeñ, nyē kiyooni li Nyoo.

¹⁶ Tē be tē fesi Lom, be ge le Poo ni tsiñ wuu mbiñ, wi wu nchi kiichi wu.

Poo nuun li ncha-a Lom tiiti je yi Nyoo

¹⁷ Le jo ka taa, Poo teen bikoo bi Bejuu bi fe. Bi be, tee li bi le, “Benwaanēñ, mi ñ'we li ncha ni ε be tē koo mi Jerosalen be nyē mi li tsan yi beniiñ be Lom, mmeñ ki nchoo mao fiee li beniiñ besen mao li ntse wu betaa besen wumu ke.

¹⁸ Beniiñ be Lom belu tē biche le nsa wen, be ti mēñ ki ñeñ fiee fi nuun be wo mi kii fi ke. Be se tē weki le be chine li mi,

¹⁹ bedeeni, Bejuu faan bu faanu. Nse ntē ñkemi le nleke le nsa wen geñ limfwe fe Mfon wu Lom. Ntē mfeti ye ni le ñkemao fiee fi nuun ne ñkoo beniiñ beñ lu ke.

²⁰ Fiēe fiee fi fe mi nse nteen beñ le tēben tē tee biee. Mi ñ'we li bencha bani ni

* 28:11 Benyo bani nuun be be teenyi le Kasto be Bulok.

nuun kii wi wu bee beniin be Iselēē tuu te tenji.”

²¹ Beniin belu tuu li wuu le, “Te mēē baa ki kemē ke Kiriwaati ki dza Judiya kii wē ke, wi wumu li beŋwaanē beŋ be dzeti fe be bēē fēni mōō ki jisi ke fiee kii wē, ke le tee fiee fi bifi kii wē ke.”

²² Se nuun le, te gii te kōōgi le te woo wa mbeechē. Fi tē ka ni nuun nēē kii kintutu kini ki ɔ nuun li ki kini nuun ki beniin benisi yi be ki bintsii bichu kii ki.”

²³ Be se gēē jobē chi be gii be be Pōō yō li bee. Le ni nuun booyaa, beniin nge banche fe tē gii tsiin, bechi taantaan gēē bo le fe mfoo, kuti fiee fichu li bee, tiiti kii bumfōn bu Nyō-ɔ. Se tuu yeti doonchi bīē bi nuun le Kiriwaati ki benchi be Mōōse be le Biŋwaati bi bentomfōn be Nyō-ɔ kii Jiso, gwenini le fe le be beŋ le fiee fi tiiti finī fiēē nuun chēē.

²⁴ Beniin bamu beŋ fiee fi tē tiiti, bamu faan mbeenchē.

²⁵ Be dza be saangini bebe be buti si Pōō te tuu lōn jē le, “Fīēē fi Fiana yi Waan tē tee li bechaa bēē le kimfime ki ntomfōn wu Nyō-ɔ wu Esaya fiēē tē gbēngi fi nuun chēē.

²⁶ Yi tē kweē le,
‘Gēē ɔ tee li beniin belu le,
nē gii nē ni nē yiki bīē bujōn bēdēēni nē te woo ke,
nē ni nē bichi bīē bujōn bēdēēni nē te nēn ke.

²⁷ Fi fiēē le, kīfē shēn yi beniin belu dēn yēē.
Be jīnyē baa bintoōn bi bee,
be baanyē lii yi be.
Be fē nēē le le kiin lii yibe ni yi nēngi bīē ke,
bintoōn bi bee bi woo ke bīē ke,
shēn yibe ni yi yuusi,
be to lijin le mi, nse n'wōnchē be.’ ”

²⁸ Pōō se mēēshi le, “Nē kēē le nton wuni wu kii si Nyō suuti beniin wē nuun ɛ wu tuumi li beniin be nuun yē Bejuu li ke, be gii be woo.”

²⁹ † [Si tē kweē le, Bejuu belu se dza be buti, be tēchini bi tēchine li yōru wulu nuun yē wēē ke.]

³⁰ Pōō tsiin nēē li yi, yi te suundi bu somfu biya bīfē, fi beniin bechu be tē bēē le wu.

³¹ Fenjisi kii bumfōn bu Nyō, tuu tiifi beniin kii Taa Jiso Krai, tiiti nchenu nsin, wi te banē wu dze ke.

† 28:29 Biŋwaati bi fichi bimu kemī yē kintsii kini ke.

Kinwaati ki Pɔɔ tɛ tɛɛ li kintaashɛ ki Lo-om Fiee fi nuun lɛ Kinwaati ki Lo-om kini

Kinwaati kini ɛ Pɔɔ wu tɛ tɛɛ li bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ bɛ Lom le tee be fiee fi kii kimbeenchɛ ki nuun ki bɛniin bɛ krai bɛ fiee fi kimbeenchɛ kilu wɛki le bɛniin bɛlu ni be feti. Kinwaati kilu kini kɛmi kɛɛ fiee fichu fi kii bɛntiife bɛ Pɔɔ lɛ, yɛki binwaati biee bimu bichu.

Wu teeɔ le bɛniin bɛchu, mɔɔ nuun Bɛjuu mɔɔ nuun bɛniin bɛ nuun yɛ Bɛjuu kɛ kɛmi le be nachɛ yih yibe bɛ Nyɔ, kifɛ bɛ bɛchu kɛmi baa bubieɛ. Wu teeɔ le wi nuun nachɛ yi yee bɛ Nyɔ nuun fɛ wu gɛɛ shɛn yee li Jiso Krai.

Pɔɔ tɛ tɛɛ tɛ nachi kii ndɛndɛ wu tɛ nuun le gii dɛndɛ gɛɛn nɛn kintutu ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ ki Lo-om kilu. Tɛ nachɛ le gii ke wu gɛɛn wu bo le, nɔɔnɛ bee be le niin ni feti nime lɛ bee lɛnti, be se tɔɔn wu li ngɛnu limfwe-e, gɛɛn bo Spɛn.

Bikoo bi biee bi lɛ Kinwaati kini-i

1:1-17 Kimbɛɛɛɛ bɛ bikoo bi biee le

1:18-3:20 Kii si bɛniin bɛchu bɛ li nshe-ɛ wɛki le bɛ soo be

3:21-4:25 Dze yi Nyɔ wɛki le bɛniin ka le be se bo

5:1-8:39 Ntɛ wu fwɛn wu bɛniin bɛ Krai kɛmi

9:1-11:36 Bɛniin bɛ Iseleɛ li ntan wu Nyɔ-ɔ

12:1-15:13 Ntɛ wu bɛniin bɛ Krai

15:14-16:27 Kimɛrise bɛ n'yɛshɛ li bɛniin li

¹ ɛ mi Pɔɔ wu nwanɛ nime wu Krai Jiso. Nyɔ tɛ teen mi le ni nnuun nwanɛ Jiso wu nton, yi tɛ gɛɛ mi le ni mfenjisi nton wu yi wu dzeen.

² Nton wu dzeen wuni nuun wu Nyɔ tɛ kaache bɛniin lu kɛti li bɛntomfɔn bee li, fi fieɛ si bɛ tɛ tɛɛ lɛ Kinwaati kee ki waan li.

³ Nton wulu nuun kii Nwani wu tɛ to wiwon, bɛ biɛ wu li kini ki Mfɔn Daafi-i.

⁴ Jiso Krai nuun wi wu Nyɔ tɛ doonche bunga bu yi-i li wu-u kɛti li tsan yi Fiana yi Waan li le ɛ wu Nwani si yi tɛ buu wu li kwe-e.*

⁵ ɛ Jiso wu tɛ fɛ, Nyɔ se tsaa mi le ni nnuun nwanɛ wu nton, le nse mfe bɛniin bɛ li biton bichu-u bɛ nuun yɛ Bɛjuu kɛ gɛɛ shɛn li wu-u, be ni be wuki nuun li wu-u be yɔɔnchi bukoon bwee.

⁶ Nɛ baa tɛ li kintutu ki bɛniin bɛ Nyɔ teen le be ni be nuun bɛniin bɛ Jiso Krai lɛ.

⁷ Ntsekɔɔ kinwaati kini li bɛn bɛchu bɛ nuun shɛn yi Nyɔ bɛ nuun Lom, yi teen yɛ bɛn le nɛ ni nɛ nuun bɛniin bee.

Nyɔ Baa wusɛn bɛ Taa Jiso Krai doonche bɛn shɛn yi dzeen be tuu be nyɛ bɛn shɛn yi mbɛɛngii.

Pɔɔ tɛ wɛki le la nka lɛ bɛniin bɛ Lo-om

⁸ N'wɛkɔɔ le nsaa nyɛ kiyɔɔni li Nyɔ yɛɛn kii bɛn bɛchu li bukoon bu Jiso Krai, kifɛ nshe yini chichi tiiti yɛ kii shɛn yi nɛ gɛɛ li wu-u.

⁹ Nyɔ yi nnindi li yi-i bɛ shɛn yɛn chi kii mfenjise nton wu dzeen wu kii Nwani lemi yɛ lɛjin lɛ nsa wɛ-ɛn le nkiimi lɛ be-ɛn mfi kwi li nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ wɛ-ɛn.

¹⁰ Mfi wu nlɛki ntuu nlɛki le ɛ dze nuun yi bo lu, nuun mbɛ lɛ be-ɛn dɛɛni fɛ Nyɔ bɛn,

¹¹ kifɛ nkɔngisɔɔ nge le nɛn bɛn le nyɛ bɛn nya yi fiana, yi fɛ nɛ se ni nɛ tɛɛmi.

¹² Fi fieɛ le, tɛ kaangi shɛn yisɛn, shɛn yi nɛ gɛɛ li Nyɔ-ɔ kaangi yɛn se yɛn kaangi yinɛ.

¹³ Bɛnwaanɛn, n'wɛkɔɔ le nɛ kɛɛ le mi nnachɔɔ li kinga-a li kinga-a le ngii mbɛ le be-ɛn, ɛ mi nnache fiee fimu se banji nɛɛ nachɛ wulu. N'wɛkɔɔ le mbɛ se nkɛmɛ n'weche li be-ɛn nɛɛ si ntɛ nkɛmɛ li bɛniin bamu bɛ tɛ nuun yɛ Bɛjuu kɛ lɛ.

¹⁴ Nime chini chi bɛniin bɛchu cheɛ mi lɛwe, mɔɔ nuun bɛniin bɛ nuun li kwɛɛn wu woo kitu-un, mɔɔ nuun bɛ mɛɛn li kijibe-ɛ, mɔɔ nuun bɛniin bɛ kɛmi bufii, mɔɔ nuun bɛ mɛɛn bibere.

¹⁵ Fieɛ nɛɛ fiee fi shɛn yɛn yuusi nge le ntifi tɛ nton wu dzeen li bɛn bɛ nuun Lo-om.

* 1:4 Kɛ le, "Jiso Krai nuun wu Nyɔ tɛ doonche bunga bu yi-i li wuu kɛti li Fiana yi Waan li le ɛ wu Nwani si tɛ buu wu li kwe-e".

Bunga bu nton wu dzeen wu Nyɔ-ɔ

¹⁶ Nε ni nε kii le nnuun yε bε buya li fiee fi kii nton wu dzeen wu wu Nyɔ-ɔ kε, kifε ε fe fε bunga bu Nyɔ-ɔ bu suuti wi kwikwi wu gεε shɛn li yi-i nuun. Nton wu dzeen wuni saaɔ wu gεen nuun li Bɛjuu li wu se tuu wu gεen li bɛniin bε nuun yε Bɛjuu kε.

¹⁷ Fi fieε le nton wu dzeen wuni doonchi dze yi Nyɔ dzeti le wi wε tsaan le le yi-i lii. Fini se bεchi nsiin fi gεen fi ma li shɛn yi mwε tɛ gεε li yi-i. Fieε fiee fi bε tseε le, “Wi wu tsaan gii naa ni tsiin kii shɛn yi wu gεε li Nyɔ-ɔ.”

Shen fuuti Nyɔ kii bɛniin feti yε biee bi nuun tsaan kε

¹⁸ Ntiiti ni, kifε shen yi Nyɔ ti fuuti liboo bε bɛniin bε faan yi be feti biee bi nuun yε tsaan kε, kinge kibee ki bifi lεeshi chεen wu kii biee bi Nyɔ-ɔ.

¹⁹ Yi fuuti ni kifε fiee fi bɛniin nuun be kεε kii Nyɔ fieε gbanaa, kifε yih yi Nyɔ doonche yε li bee.

²⁰ Fε mbεechε, si Nyɔ tɛ tɔn nshε, bɛniin nɛn baa biee bi yi tɔn, be se kii bunga bu yi-i bu ti mεε yε kε, be kii tε si yih yi Nyɔ nuun, mɔɔ nuun si be nɛngi yε yi bε lii kε lε. Bεdεeni dze yimi nuun yε lu yi nuun be nɛnɛ le, le be kii yε Nyɔ kε.

²¹ Mɔɔ si be kii Nyɔ lε, be guundi yε yi si Nyɔ kε le be ni be nyεε kiyɔɔni li yi-i kε. Nεε lε bε mbεechε bε bee dza baa be to bε yee. Bikoo bi bee bi kilεε yisε biεε nuun bε kijibε.

²² Be kwɛngi le be kɛmi baa bufi, be se to baa nuun bibere.

²³ Be shε baa mbonu Nyɔ yi bunɔna yi nuun tε kwi kε, be tuu be ka be bundi nuun bɛnyɔ bε be nache bε tsan bε bosini bɛniin bε nuun be kwi, bε muniin mɔɔ nyɔn yi dɛngi liwe, bε yi kεendi kwiin.

²⁴ Si fi nuun lε Nyɔ se chinε yε be le be ni be feti biee bi shɛn yibe kɔngisi bi nuun biee bi nyε-ɛn, be feti lε bε yi yibe wi bee wi, be chɔrisi yi yibe.

²⁵ Be shε baa chεen wu Nyɔ be biki nuun binsεε, be guundi yε Nyɔ kε, be guundi be nindi nuun li biee bi Nyɔ tɔn yuti fε bee be guundi be nindi-i li yi-i yi nuun Kintɔmu-u. Nuun yi yi be kɛmi le be ni be guundi mfi kwi ma nsin. Fi nuun lε.

²⁶ Si be feti lε, Nyɔ se chinε be, yi yuuse be le be ni be feti nuun biee bi buya-a. Se Bukεen gimi bε bukεen, nuun ε Nyɔ ti mεen ki tɔn kε bukεen le be ni be feti lε kε.

²⁷ E nεε lε si buniin tɛ chinε dze yi Nyɔ tɛ gεε le be ni be gimi bε bukεen le, yi yuusi be le be ni be gimi nuun bε buniin bamu. Se buniin feti biee bi buya-a bε buniin bamu. Si be feti lε be tuu be dzeti nɛgε fε bikoo bi bee wu nuun kinsomfu ki bingε bi bee bibifi-i.

²⁸ Si bɛniin bεlu tɛ mεen ki nɛn kε le fi dzɔɔn le be kεε Nyɔ kε lε, Nyɔ se tuu yε yi chinε be le be ni be kɛmi bufi bu lɔɔlɔɔ be se ni be feti biee bi be kɛmi yε le be fε kε.

²⁹ Shɛn yibe se nuun ε yi yisε bε biee bibifi chichi chichi. Be biiti teeh, lii yεchi be, be kɛmi shɛn yi bifi, be fuumi bimi bε bɛniin, be woyi bɛniin, be gwii bugwe, be feti kimfi, be seendi biee, be konsini bɛniin,

³⁰ be bifisi mɛnkoo nɛ bɛniin lε, be baanini Nyɔ, be sɛnini biee, be tɛemi bikoo, be tsakisi yi, be mɔnchi biee, be tɛemi bikoo bε bεtee bε bee mɔɔ bɛni bε bee.

³¹ Be nuun bibere be tε len li jε yi bee kε. Be nɛwεki bε bɛniin bamu, be keeti yε nshiin li bɛniin li kε.

³² Be feti lε be kii nεε le Nyɔ kɔɔ yε yi leeki le wi wu feti bini biee kɛmi le kwi kε. Se nuun le, be tuu be feti nεε be giingɔ limfwe limfwe, be tuu be piɛti bɛniin bε feti nɛwaani biee bilu tε.

2

Nyɔ gii yi ni yi sɛki wi biki kinge ki mwε-ε

¹ Bεdεeni, wε wu sɛki kinge ki wi wumu mɔɔ ɔ nuun noo le, ɔ kεε le ɔ fuki yε tε chɔ kε, ɔ ni ɔ kii le si ɔ sɛki kinge kee lε, kε ɔ wuuɔ nuun yi ya, kifε wε wu sɛki ɔ fetɔ tε fiee fi feti.

² Tε kii le ε Nyɔ lendi nɛgε li bɛniin bε feti biee bini-i, kε yi lendi yε lε yi biki chεen.

³ Nεεlε wε wu sɛki kinge ki bɛniin bε feti nɛwaani biee bini-i, se nuun le wε kibεε ɔ feti tε bi, ɔ beechi le ɔ nuun ɔ bo li tsan yi nsa wu Nyɔ-ɔ ni?

⁴ Kε ɔ nɛngi yε le Nyɔ doonchi shɛn yee yi dzeen li bɛniin li nɛgε, yi keeti nshiin nɛgε, yi nuun tε nyεekii nɛgε kε ni? ɔ nɛngi lε ɔ

beechi le ε fiee fi lɔɔɔ ni? Ɔ kii ye le shén yi dzeen yi Nyɔ li wεε doonchi le ɔ fiiki shén ya kε ni?

⁵ Se nuun le, si ɔ faan mfikise shén ya ni, ɔ fetɔ nεε fi tεemi fi giingi bu limfwe-e, fi fieε le ɔ tondinɔ nuun nge li kikoo ko-o. Nge wulu gii naa kɔɔ wε bu jobε chi Nyɔ gii yi ni yi doonchi shen ye yi fuuti mfi wu yi sɛki beniin bechu le dze ye yi tsaan li.

⁶ Nyɔ gii yi soon wi mumkpan mumkpan biki li fiee fi mwε fε-ε.

⁷ Beniin be kendi shén, li nimε chi dzeen li, wεki nuun le be kemε bunɔna be nguɔ mɔɔ ntse wu nuun tε naa ma kε, yi gii yi nyε ntse wu kimakε li bee.

⁸ Se nuun le beniin be bichi nuun le yih yi bee, be fengi le be wuki ye cheen kε, be feti nuun bieε bibifi, be gii be nɛn shén yi Nyɔ yi tanyi be nge.

⁹ Nge wu nyɔna be ntɔnye gii naa nuun li wi kwi wu feti bubieε li mbεεche li Bejuu li ngenu mbochu li beniin be nuun ye Bejuu kε-ε.

¹⁰ Se nuun le, bunɔna be nguɔ mɔɔ mbεengii gii naa nuun li beniin be feti kinge ki dzeen li mbεεche li ki Bejuu li ngenu mbochu li ki beniin be nuun ye Bejuu kε-ε.

¹¹ Fi gii fi nuun le kife Nyɔ ti doonchi ye chichi kε.

¹² Beniin bechu be feti bubieε be kemi ye benchi be Mɔɔse-ε kε, be gii be le li nge mɔɔ nuun le be kemi ye benchi kε. Beniin bechu be feti bieε bibifi be nuun le benchi lekwiin, be naa sɛki be biki si benchi belu tiiti.

¹³ Fi fieε le kife Nyɔ nuun tε dzɔ wi le mwε wε tsaan le yi-i lii kife wukɔ fieε fi benchi tiiti kε. Yi gii yi dzɔ wi le wε tsaan nuun mfi wu mwε feti fieε fi nchi wεki.

¹⁴ ε beniin be nuun ye Bejuu kε, be nuun benchi nsin, be dza be feti bieε be mbeeche wube nuun bieε bi nchi wεki, kε be baa be nchi li yih yibe mɔɔ nuun le be kemi ye benchi be Nyɔ nge li Bejuu li kε.

¹⁵ Fieε fieε fi doonchi le fieε fi benchi wεki Nyɔ tseε ye li shén yibe-e. Shén yibe teendi be le. ε be feti fieε fi bifi, shén yibe sɛki be. ε be feti fieε fi dzeen, shén yibe teendi be.

¹⁶ Bieε bini gii bi naa bi ka jobε chi Nyɔ gii yi saa bieε bi beniin bechu feti le munyiikɔ li keti li Krai Jiso-o. ε le si nton wu dzeen wu mfenjisi doonchi.

Bejuu ti tsakisi yi be benchi

¹⁷ Wε wu teenyi yi ya le ɔ wε wi wu be Juu, ɔ giki yi ya li benchi be Mɔɔse-ε, ɔ wuki yi le ɔ wε wi wu Nyɔ,

¹⁸ be tifi baa wε benchi kitun be ɔ kii fieε fi Nyɔ kɔngisi, ɔ kii tε fieε fi gbengi fi dzeen nge.

¹⁹ Ɔ dzeti yi ya le ε wε ɔ doonchi dze li binyεε li, ɔ nuun lambo li beniin be nuun li kijibe-ε,

²⁰ ɔ nachi bibere, nuun wε wu tiifi beniin be kii ye bieε kε si bɔɔn be bwi. Ɔ feti le kife benchi nyε baa wε bufi buchu mɔɔ cheen.

²¹ Wε wu tiifi beniin le, ɔ tifɔ tε yi ya ni? Wε wu tiifi le kiin wi ni yi buyi kε, ɔ fetɔ tε le ni?

²² Wε wu wami le kiin nyumε wi kε kwεε wi ni giin be wumu kε, ɔ feti tε le ni? Wε wu banini benyɔ, ɔ ti yi-i nεε fieε li yih yi muntofi yi bee ni?

²³ Wε wu tsakisi yi be benchi be Nyɔ-ɔ, ɔ ti bondini nεε benchi, ɔ chɔrisi Nyɔ ni?

²⁴ Fieε fieε fi be tε tseε le, “Beniin be nuun ye Bejuu kε ti bifisi bukoon bu Nyɔ-ɔ kii kinge ki ben Bejuu le.”

²⁵ Ɔɔ nuun wi wu biki benchi, kε nsefu dzoo wa kemɔɔ mbenj.* Se nuun le, ɔɔ bondini benchi, kε nsefu dzoo wu be sεε wε wulu wε kεε be mεen baa ki sεε kε.

²⁶ ε be mεen wi dzoo ki sεε kε, mwε feti fieε fi tsaan fi benchi wεki, nuun be tε dzɔ le be sεε baa wu dzoo, mɔɔ be mεen ki sεε kε ni?

²⁷ Nεε le, beniin be be mεen ki sεε kε be dzoo li nyan yi yengi bwiin kε be giki benchi, be gii naa be fε be lii ben Bejuu li nge ben nε kemi benchi be be tε tseε, nε sεeti beniin dzoo nε tuu nε bondini benchi belu.

²⁸ Nε kεε le wi wu Juu wu kibεε nuun ye wi wu yengi bwiin kε. Nsefu dzoo wu tsaan nuun ye fieε fi yengi lekuun li nyan yi bwiin kε.

²⁹ Wi wu Juu wu shaan nuun li shén. Nsefu dzoo wu shaan nuun li shén, nuun

* 2:25 Nsefu dzoo tε gii doonchi le be nuun kini ki beniin be Nyɔ tε wa nɔn be be.

mferu wu Fiana yi Nyɔ, nuun ye fiee fi biki benchi be be tsee ke. Wee wi e Nyɔ yi piɛti wu. Nuun ye beniin be piɛti wu ke.

3

Nyɔ lemi nɛe li je ye-e

¹ Si fi nuun le, numu wi wu Bejuu kemi mben ye ki beniin bamu ni? Ke bujon bumu nuun lu li nsefu wu be seeti beniin dzoo li ni?

² Iin, Bejuu ye ki beniin le dze ngee li. Fi nkosi nuun le Nyɔ te nye je ye nuun li tsan yi bee.

³ Nuun be tuu be tee le si beniin bamu ti mɛɛn ki len ke li je yilu ke le, fi fiee le nuun Nyɔ te len li je ye ke ni?

⁴ Nuun fi te nuun le ke! Maa si beniin bechu nuun be binsee le, Nyɔ lemi nɛe li je ye-e, si be te tsee le,

“Nyɔ, o ti yeti, n'yoru wa nuun nɛe wu cheɛn.

O se ye ki nɛe te li nsa wa-a.”

⁵ Se nuun le e kinge kisen ki nuun ye tsaan ke feti kinge ki Nyɔ-o ki tsaan yengi bujon, te se nuun te tee le la? Nuun te tee le Nyɔ feti bubiee fe yi lon nge li bee li ni? Mbiiti ni si wiwon ti biiti.

⁶ Nuun fi te nuun le ke! E fi nuun le, Nyɔ geen yi se naa yi saa nshe?

⁷ Se nuun le e nseeyi binsee bi feti le cheɛn wu Nyɔ ni giingi limfwe limfwe wu bee be n'yokise li bukon bu yi-i, be se tuu be seki mi le nnuun wi wu bifi kii la?

⁸ E fi nuun le te se tee le, “Fi dzon le teɛben ni te feti bubiee ke se biee bi dzeen se be ni?” Tefe chini nuun chi beniin bifisi menkon mɛɛn be kwengi le e bee te tiiti. Beeye beniin gii be naa be kemɛ nge wu bee nuun le be kemɛ.

Wi wu tsaan nuun ye maa lu ke dududu

⁹ Te gii te kween le la deeni? Bee Bejuu ye ki beniin bamu ni? E le ke! Te nɛn baa kitun le Bejuu maa beniin be nuun ye Bejuu ke baa li tsan yi bunga bu bibifi-i.

¹⁰ Fini fiee si be te tsee le, “Wi wu tsaan nuun ye maa lu ke dududu, maa nuun mumkan.

¹¹ Wi nuun ye lu wu kemi bufii ke, Wi nuun ye lu wu weki Nyɔ ke.

¹² Beniin bechu baa baa dzaa li Nyɔ-o.

Be bechu to baa biee bi yee.

Wi wu feti biee bi dzeen nuun ye lu, maa nuun mumkan ke.

¹³ Be yansi baa bendon be gee kpeen si dzin, nuun

be nuun beniin be binsee le.

Tefe chi buti li bimfimu bi bee nuun chi wo wi si yen yi fifaa.

¹⁴ Je yi kinla be n'yoru wu lochi yiso li bimfimu bi bee.

¹⁵ Bikaa bi bee letini tseke tseke li n'wo wi.

¹⁶ Be bifisi biee, be bee be nge li bintsii bichu bi be giingi li bi-i.

¹⁷ Be kii ye fiee kii ntse wu mbeengii ke.

¹⁸ Be kemi ye cheɛn chi Nyɔ-o li shen yi bee ke.”

¹⁹ Te kee baa deeni le fiee fi benchi be Nyɔ te nye Maa se tiiti, be tiiti li beniin be nuun le benchi belu lekwiin, le kiin wi ni kemɛ fiee fi nuun ngon le ke si wi kwikwi li nshe yini gii len le Nyɔ lii ku be kimfime kee le.

²⁰ Ne kii yɛɛn le, wiwon nuun ye lu wu Nyɔ gii naa yi dzoo le we tsaan le yi-i lii kii feti fiee fi benchi weki ke, kife benchi nuun fiee fi feti beniin kii biee bibifi bi be feti.

Dze yi Nyɔ dzeti le wi we tsaan le

²¹ Se nuun le, deeni Nyɔ doonche ye dze yih yi dzeti wi le le mwe we tsaan le yi-i lii. Dze yilu se kemi ye fiee fi fere be benchi ke. Dze yini nuun yi Kinwaati ki benchi be Maa se maa Binwaati bi bentomfon be Nyɔ-o te teendi.

²² Dze yi Nyɔ dzeti wi le we tsaan le, nuun yi biki shen yi wi wulu gee li Jiso Krai. Nyɔ feti fini li wi kwikwi wu gee shen li Krai li, kife li Nyɔ-o wi wumu nuun ye chichi ke,

²³ kii wi kwikwi feo bubiee wu lee bunona bu bee nuun wu kemɛ li Nyɔ-o.

²⁴ Se nuun le, Nyɔ doonche ye shen yee yi dzeen li beniin li le yi nye be nya yi ye le yi dzoo be le be kemi ye findzon ke. Fini te ka li Krai Jiso-o si te sonde beniin li tsan yi nge-e.

²⁵ Nyɔ te nye wu si fintofi le maan be ngon mee. Manu wuni te nuun li wi wu gee shen li yi-i. Yi te fe manu wuni le doonche le yih yi Nyɔ nuun wi wu tsaan, kife Nyɔ te kendi shen be bibifi bi bee bi be te shiin be feti nkosi.

²⁶ Bɛdɛɛni maɲu wu tɛ fɛ wuni doonchi li mfi wu dɛɛni le yih yi Nyɔ kibɛɛ nuun wi wu feti bieɛ bi tsaan, yi tuu yi nuun wi wu dzeti wi wu gɛɛ shɛn li Jiso-o le mwɛ kɛmi yɛ findzɔn kɛ.

²⁷ Si fi nuun lɛ, fieɛ mɛɛn fieɛ lu fi nuun wi ni tsakisi yi lu ni? Fieɛ mɛɛn yɛ lu kɛ! Fi mɛɛn yɛ lu kɛ kii la? Nuun fi nuun kii nime chimu chi tɛ nindi ni? ɛ lɛ kɛ. Fi lemi nuun li shɛn yi wi gɛɛ li Jiso-o.

²⁸ ɛ lɛ fi fieɛ lɛ. Tɛ leeki baa le Nyɔ dzeti wi le mwɛ nuun yɛ bɛ findzɔn kɛ nuun kii shɛn yi wu gɛɛ li Jiso-o, nuun yɛ kii fɛ feti fieɛ fi bɛnchi wɛki kɛ.

²⁹ Nuun le Nyɔ nuun Nyɔ yi Bɛjuu kwaa ni? Yi nuun yɛ tɛ Nyɔ yi bɛniin bɛ nuun yɛ Bɛjuu kɛ ni? Iin yi nuun tɛ Nyɔ yi bɛniin bɛ nuun yɛ Bɛjuu kɛ,

³⁰ si Nyɔ ba nɛɛ mumkpan, ɛ yih yi gii naa yi dzɔɔ bɛniin bɛ bɛ sɛɛ bɛ dzɔɔ le bɛ kɛmi yɛ findzɔn kɛ kii shɛn yi bɛ gɛɛ li Krai li nɛɛ si yi gii naa yi dzɔɔ bɛ nuun bintɔrɔ le bɛ kɛmi yɛ findzɔn kɛ kii shɛn yibe gɛɛ li Krai.

³¹ Fi se fieɛ le tɛ chinɛ bɛnchi kii shɛn yi tɛ gɛɛ li Krai ni? ɛ lɛ kɛ, nuun fi tɛ nuun lɛ kɛ! Fi nuun le tɛɛbɛn lekisi baa bɛnchi.

4

Dze yi Nyɔ tɛ dzɔ Abrahan le wɛ tsaan le

¹ Nuun tɛ tee le la kii Abrahan wu tɛ kini kisen, wu kibɛɛ tɛ nɛn le la kii fieɛ fini?

² ɛ Nyɔ tɛ dzɔ Abrahan le wɛ findzɔn nɛn, nuun kii nime chi dzeɛn chi tɛ nindi, kɛ nuun ni juti nkondi kii lɛ. Se nuun le, kɛmi yɛ fieɛ fi nuun ni juti nkondi kii fi lɛ Nyɔ lii kɛ,

³ kifɛ kinwaati ki Nyɔ-ɔ tiiti le,
“Abrahan tɛ gɛɛ shɛn li Nyɔ-ɔ,
Nyɔ se dzɔ wu le wɛ wi wu tsaan.”

⁴ Wi wu nindi bɛ suundi wu, nuun bɛ tɛ dzɔ le kinsomfu kee nuun nya yi bɛ nyɛ nɛɛ li wuu kɛ. Nuun bɛ dzɔɔ le bee nuun kinsomfu ki bee kɛmi le kɛmɛ.

⁵ Se nuun le, ɛ wi mɛɛn ki nin kɛ fieɛ kɛ, wu gɛɛ nuun shɛn li Nyɔ-ɔ yi dzeti bɛniin bɛ bifi le bɛ kɛmi yɛ findzɔn kɛ lɛ yi-i lii, kɛ Nyɔ gii yi dzɔɔ mwɛ le wɛ tsaan lɛ yi-i lii nuun kii shɛn yi wu gɛɛ li yi-i.

⁶ Daafi tɛ tee tɛ le kinɛɛtine ki nɔɲa kɛɛ li bɛniin bɛ Nyɔ dzɔ le bɛ baa tsaan lɛ yi-i lii nuun yɛ kii nime chi bɛ nin kɛ.

⁷ Tɛ tee le,
“Kinɛɛtine ki nɔɲa kɛɛ ki bɛniin bɛ Nyɔ
feeki mundzɔn mu bee,
yi baanyɛ bibifi bi bee.

⁸ Kinɛɛtine ki nɔɲa kɛɛ ki wi wu Taa mɛɛn yɛ le tuu fa
bibifi bieɛ kɛ.”

⁹ Si fi nuun lɛ, kinɛɛtine ki nɔɲa kini nuun nɛɛ li bɛniin bɛ bɛ sɛɛ bɛ dzɔɔ lɛ kwaa ni? Mɔɔ le ki nuun tɛ li bɛniin bɛ mɛɛn bintɔrɔ le? Tɛ bee tɛ tee kitun le, “Shɛn yi Abrahan tɛ gɛɛ li Nyɔ-ɔ tɛ fɛ Nyɔ dzɔ wu le wɛ wi wu tsaan.”

¹⁰ Nyɔ tɛ dzɔ Abrahan le wɛ wi wu tsaan nuun mfi wu la? Tɛ nuun ɛ bɛ sɛɛ wu dzoo mɔɔ mɛɛn kintɔrɔ le? Bɛ ti mɛɛn saa wu dzoo ki sɛɛ kɛ.

¹¹ Bɛ tɛ sɛɛ wu dzoo si nkiki le fi doonche le wɛ wi wu tsaan kii shɛn yi tɛ gɛɛ li Nyɔ-ɔ mfi wu tɛ mɛɛn kintɔrɔ. Nɛɛ lɛ Abrahan se nuun tɛ bɛniin bɛchu bɛ gɛɛ shɛn li Nyɔ-ɔ bɛ bɛ mɛɛn ki sɛɛ kɛ bɛ dzɔɔ kɛ, kɛ se Nyɔ dzɔ tɛ bɛ le bɛ baa bɛniin bɛ tsaan lɛ yi lii.

¹² Se nuun tɛ tɛ bɛniin bɛ bɛ tɛ sɛɛ bɛ dzɔɔ, nuun yɛ kifɛ bɛ sɛɛ baa bɛ dzɔɔ kɛ. ɛ kii bɛ tɛ bieɛ kikaa kee li shɛn yi tɛ gɛɛ li Nyɔ-ɔ, bɛ se sɛɛ Abrahan dzoo.

Abrahan tɛ kɛmɛ fieɛ fi Nyɔ tɛ kaache nuun kii shɛn yi tɛ gɛɛ li Nyɔ-ɔ

¹³ Nkaache wu Nyɔ tɛ kaache Abrahan bee bɔɔn bee le bɛ gii naa bɛ ji kikoo ki nshɛ tɛ nuun yɛ kii Abrahan tɛ giki bɛnchi kɛ. Tɛ nuun kii shɛn yi tɛ gɛɛ li Nyɔ-ɔ, Nyɔ se dzɔ wu le wɛ tsaan.

¹⁴ ɛ fi nuun le bɛniin bɛ gii bɛ naa bɛ kɛmɛ fieɛ fi Nyɔ tɛ kaache nuun nuun bɛniin bɛ feti si bɛnchi wɛki, kɛ shɛn yibe gɛɛ li Nyɔ-ɔ kɛmi yɛ mben kɛ, kɛ mɔɔ nkaache wu Nyɔ tɛ kaache wulu wɛ tɛ li yee li.

¹⁵ Fieɛ fi nuun lu nuun le, bɛnchi ti feti Nyɔ dzeti shɛn bɛ bɛniin budzɔtsu, kifɛ ɛ nchi nuun yɛ lu kɛ, fieɛ fimu tɛ nuun lu le wi bondɔɔ nchi kɛ.

¹⁶ Nɛɛ lɛ, nkaache wulu biki tɛ nuun shɛn yi wu gɛɛ li Nyɔ-ɔ, le se ni nuun shɛn yi Nyɔ yi dzeɛn yih yi doonche li wuu, se nkaache wulu kɛmi le ke ka li kini kee kichu, nuun

yε li beniin be lemi li benchi kwaa ke. Wu we te li beniin be gee shen li Nyɔ-ɔ nɛɛ si Abrahan tɛ gee le, kife Abrahan nuun taa wusen be bechu be nuun beniin be Nyɔ-ɔ.

¹⁷ Fini nuun si be tɛ tɛɛ Nyɔ tiiti li

Abrahan le,

“Mi mfeɔ le ɔ ni ɔ nuun te biton nge.”

Ɛ wu taa wusen le Nyɔ lii. Ɛ Nyɔ yi Abrahan tɛ gee shen li yi-i. Ɛ yi yi feti beniin be kwiye karisi be tuu lu. Ɛ yi yi tiiti biee bi ti mɛɛn saa ki nuun lu ke, bi nuun lu.

¹⁸ Abrahan tɛ bichi nuun limfwe le ke se naa kɛmɛ fiee fi Nyɔ tɛ kaache mɔɔ nuun si fi tɛ yengi le fi nuun tɛ nuun lu ke le. Se nuun le, tɛ gee nɛɛ shen li Nyɔ-ɔ se dza to, “Te biton nge,” nɛɛ si Nyɔ tɛ kaache li wu-u le,

“Bɔɔn bo gii naa be yan bu yanu.”

¹⁹ Abrahan tɛ nuun si biya gwii, se nuun le ti mɛɛn ki we ke li shen yi tɛ gee li Nyɔ-ɔ ke, mɔɔ nuun si tɛ ngingi yi yee le we si ki kwi ki wi-i kitun, ngingi tɛ le kwesi wu Saara we kaa ɛ wu leri kitun le.

²⁰ Tɛ mɛɛn ki bechi ke le ni mɛɛnini, ke le ni kɛmi shen fiɛtu kii nkaache wu Nyɔ tɛ kaache wu we ke. Shen yi tɛ gee li Nyɔ-ɔ tɛ tɛɛmi yi giingi nuun bu limfwe, se yɔɔnchi Nyɔ.

²¹ Se tɛ ben be shen yee chi le Nyɔ kɛmi bunga bu fɛɛ fiee fi tɛ kaache.

²² Fiee fiee fi shen yi tɛ gee li Nyɔ-ɔ tɛ fɛ Nyɔ dzɔ le we wi wu tsaan le yi-i lii.

²³ Se nuun le, n'yoru wu nuun le, “Nyɔ tɛ dzɔ wu we,” be ti mɛɛn ki tɛɛ ke nuun kii Abrahan kwaa ke.

²⁴ We tɛ li bee li. Nyɔ yi tɛɛben gee shen li yi-i, yi gii yi dzɔ tɛ bee le. Ɛ yih yi tɛ buu Jiso wu Taa wusen li kwe-e.

²⁵ Jiso nuun wu be tɛ nyɛ le kwi kii bibifi bisen. Nyɔ se kaari yi buu wu li kwe-e kii tɛ nuun yɛ be findzon ke.

5

Te kɛmi baa kinɛetine kife Nyɔ dzɔ yɛ bee le tɛ kɛmi yɛ findzon ke

¹ Dɛɛni si Nyɔ dzɔ yɛ bee le tɛ baa findzon sin kii shen yi tɛ gee li yi-i ni, tɛ kɛmi baa mɛɛngii dɛɛni kii fiee fi Taa wusen wu Jiso Krai fɛ.

² Ɛ wu wu fɛ tɛ se kɛmɛ dze yi le li kinɛngise ki Nyɔ-ɔ ki tɛ nuun li ki-i dɛɛni kii shen yi tɛ gee li wuu. Tɛ se nɛki baa si tɛ bichi limfwe le tɛ naa tɛ kɛmɛ bunɔɔa bu Nyɔ-ɔ.

³ Ɛ nɛɛ fiee kwaa ke, tɛ nɛki baa tɛ li nge wu tɛ ngingi, kife tɛ kii baa le nge feti wi se kii shen yi kanɛ.

⁴ Shen yi kanɛ feti wi tɛti li kinge ki mwɛ-ɛ. Ɛ wi ta li kinge kee li, ke mwɛ gii ni bichi nɛɛ nuun limfwe li fiee fi kii le gii kɛmɛ.

⁵ Si bichi limfwe li fi-i le, fi nuun tɛ naa ka li yee li ke, kife Nyɔ yiiki yɛ shen yisen be kinɛngise ki yi-i keti li Fiana yi Waan yih yi nyɛɛ li bee li.

⁶ Fi fiee le, mfi wu tɛ gii tɛ mɛɛn bunga nsin, Krai tɛ be nuun le mfi-i lewa, kwi kii bee beniin be tɛ faan Nyɔ.

⁷ Ɛ chɛɛn le fi tɛɛmi fɛ wi nuun kwi kii wi wu nuun tsaan, mɔɔ nuun le fi nyɛ fi tɛ nuun le ke, wi nuun nɛɛ gwenɛ le kwi kii wi wumu wu dzeɛn.

⁸ Se nuun le, Nyɔ tɛ doonche kinɛngise kee li bee li le dze yini le, mfi wu tɛ tɛ mɛɛn beniin be bifi, Krai kwi kii bee.

⁹ Si tɛ baa dɛɛni nuun ɛ ngɔn mee fɛ Nyɔ se dzɔ bee le tɛ baa findzon nsin ni, ke gii geeɛn tɛ limfwe soo bee li shen yi fuuti Nyɔ-ɔ.

¹⁰ Fi nuun le, mfi wu tɛ tɛ mɛɛn beniin be mbani-i be Nyɔ-ɔ, kwe yi Nwani taashe bee be Nyɔ, ke gii geeɛn limfwe dɛɛni soo bee be ntse we si wu taashe bee be Nyɔ le.

¹¹ Ɛ nɛɛ fini kwaa fi tɛ nɛki kii fi ke. Tɛ nɛki baa tɛ be Nyɔ kii Taa wusen wu Jiso Krai wu nachɔɔ biee bisen be Nyɔ le.

Fiee fi Adan tɛ be be fi mɔɔ fi Krai tɛ be be fi

¹² Si bibifi tɛ ka li wi mumkpan bi se be li nshe-ɛ, kwe tɛ ka tɛ li bibifi yi se be, yi saange yɛ dɛɛni yi geeɛn li wi kwikwi, kife wi kwikwi fɛɔ bibifi.

¹³ Bibifi tɛ nuun nɛɛ li nshe-ɛ, Nyɔ se nyɛ benchi. Se nuun le ɛ benchi nuun yɛ lu ke, be tɛ fa bibifi bi wi feti ke.

¹⁴ Mɔɔ nuun si fi nuun le, mɛɛche li mfi wu Ada-an mɛ mbochu li mfi wu Mɔɔse wu tɛ be be benchi kwe tɛ kɛmi bunga le beniin bechu lewe mɔɔ be tɛ fɛ bibifi, be ti mɛɛn ki fɛ ke si Adan wu tɛ bonde nchi ke.

Adan̄ tɛ nuun̄ lɛ dze yimi si Krai wu tɛ nuun̄ le gii naa bɛ gii nuun̄.

¹⁵ Se nuun̄ le, nya yi Nyɔ yi tɛ nyɛ li bɛniin̄ li li yee li, yi tɛ nuun̄ yɛ yɛɛn̄ bɛ bibifi bi Adan̄ tɛ fɛ kɛ. Ɛ bɛniin̄ n̄ge tɛ kwi yɛ kii bibifi bi wi mumkpan̄, kɛ ɛ chɛɛn̄ le shɛn̄ yi dzeen̄ yi Nyɔ-ɔ mɔɔ nya ye tɛ bɛ kii shɛn̄ yi dzeen̄ yi wi mumkpan̄ wu nuun̄ Jiso Krai, gii naa bɛ li bɛniin̄ li n̄ge yi yan̄ yi yaa lɛ.

¹⁶ Nya yini yi Nyɔ tɛ nyɛ li yee li nuun̄ yɛ yɛɛn̄ si fiee fi bibifi bi wi mumkpan̄ wɛ tɛ bɛ bɛ fi kɛ. Bibifi bi wi mumkpan̄ tɛ bɛ bɛ nsa li bɛniin̄ bɛchu-u, bi lii be li n̄ge. Se nuun̄ le, nya yi Nyɔ yini yi tɛ bɛ lɛ bibifi bi bɛniin̄ n̄ge lɛjin̄ fɛ yɛ Nyɔ dzɔ be le bɛ kɛmi yɛ findzɔn̄ kɛ.

¹⁷ Ɛ bibifi bi wi mumkpan̄ tɛ fɛ kwe kɛmɛ bunga laan̄ we li wi kwikwi kii wi mumkpan̄ wulu, fi fiɛɛ tɛ le bɛniin̄ bɛ kɛmɛ shɛn̄ yi Nyɔ yi dzeen̄ yini, mɔɔ nya yi Nyɔ yi li yee li yi dzeti bɛniin̄ le be baa findzɔn̄ sin̄, be gii be naa be kɛmɛ ntɛ wu shaan̄ kii wi mumkpan̄ wu nuun̄ Jiso Krai.

¹⁸ Bɛdɛɛni, si bibifi bi wi mumkpan̄ tɛ bɛ bɛ nsa li bɛniin̄ bɛchu-u ni, ɛ nɛɛ lɛ si mferu wu tsaan̄ wu wi mumkpan̄ gwiyoɔ dze Nyɔ dzɔ be bɛchu le be kɛmi yɛ findzɔn̄ kɛ, be bɛchu gii be kɛmɛ ntɛ.

¹⁹ Ɛ fi nuun̄ le si wi mumkpan̄ tɛ tɛmi kikoo bɛ Nyɔ fini se fɛ le bɛniin̄ n̄ge nuun̄ bɛniin̄ bɛ bifi, ɛ nɛɛ lɛ si wi mumkpan̄ wu woo Nyɔ gii fɛ le Nyɔ dzɔɔ bɛniin̄ n̄ge le be baa tsaan̄.

²⁰ Nyɔ tɛ bɛ bɛ bɛnchi le yi fɛ le bibifi ni bi yɛndi. Se nuun̄ le si bibifi yɛndi ni, shɛn̄ yi Nyɔ yi dzeen̄ yi kɛmi li bɛniin̄ li se yɛndi nɛɛ tɛ buyanu.

²¹ Fi se nuun̄ le, si bubieɛ kɛmi bunga lɛ bɛniin̄ li lɛwe be se kwiyi, ɛ nɛɛ lɛ tɛ si shɛn̄ yi Nyɔ yi dzeen̄ kɛmi bunga li bɛniin̄ li keti li ndzɔtsu wu dzeti bɛniin̄ le, le be baa tsaan̄ le ke nyɛ be ntɛ wu kimakɛ keti li Jiso Krai wu Taa wusɛ-ɛn̄.

6

Wi wu taashe bɛ Krai kwio wu gatɛ bɛ fiee fi kii bibifi

¹ Si fi nuun̄ lɛ, nuun̄ tɛ tee le la? Fi nuun̄ le tɛ ba tɛ ni tɛ feti bibifi tɛ giin̄gi limfwe

limfwe ke se shɛn̄ yi Nyɔ yi dzeen̄ yi kɛmi li bɛniin̄ li yan̄ yi yaa lɛ ni?

² Nuun̄ fi tɛ nuun̄ lɛ kɛ! Nuun̄ fi geen̄ se bee tɛ kwi tɛ gatɛ bɛ bibifi tɛ tuu tɛ ni tɛ tsiin̄ li bibifi-i?

³ Nɛ kii yɛ le bee bɛchu bɛ bɛ tɛ lii li dzɔɔ bɛ taashe bɛ Krai Jiso si bɛ tɛ lii lɛ bɛ tɛ taashe bee tɛ nuun̄ bɛ kwe ye kɛ ni?

⁴ Bɛ tɛ lii bee li dzɔɔ lɛ fi tuu fi nuun̄ le bɛ taashe baa bee bɛ kwe ye bɛ diyɛ, le ke si Krai tɛ kaari wu bo li kwe-e li bunga bu Baa we-e, nuun̄ tɛ ni tɛ tsiin̄ li ntɛ wu fwɛn̄ tɛ.

⁵ Fi fiɛɛ lɛ kifɛ ɛ tɛ taashe bɛ Krai li kwe yi nuun̄ ye-e, kɛ ntaru maa nuun̄ yɛ lu le tɛ gii tɛ taashe li mbochu wu li kwe-e wu nuun̄ we kɛ.

⁶ Tɛ kii le yih yisɛn̄ yi tɛ nuun̄ ntɛ wu fichi yɛɛ bɛ tɛ ta li kintaan̄ li kitun̄ bee bɛ Krai, le bɛ lɛɛshe yih yi nuun̄ yi bibifi yɛɛ, le nuun̄ tɛ tɛ tuu le tɛ nuun̄ li bumfa-a li tsan̄ yi bibifi kɛ,

⁷ kifɛ wi kwi-i kɛ wu boɔ li tsan̄ yi bibifi.

⁸ Fi nuun̄ le ɛ tɛ kwi bɛ Krai, kɛ tɛ bɛn̄ baa le tɛ gii tɛ ni tɛ tsiin̄ tɛ bɛ wu,

⁹ kifɛ tɛ kii le si Nyɔ tɛ buu Krai li kwe-e, fi nuun̄ le Krai nuun̄ tɛ tuu le kwi kɛ. Kwe mɛɛn̄ yɛ yi tuu yi kɛmi bunga lɛ wu-u lɛwe kɛ.

¹⁰ Kwe yi tɛ kwi nuun̄ yi tɛ kwi kii bibifi mfwaa mumkpan̄ fi ma lɛ. Ntɛ wu tsiin̄ dɛɛni nuun̄ li Nyɔ-ɔ.

¹¹ Bɛdɛɛni, nɛ n̄jin̄gi yɛɛn̄ yih yinɛ si bɛniin̄ bɛ kwi be gatɛ bɛ bibifi, nɛ se tsiin̄ nɛ biki si Nyɔ wɛki si nɛ taashe baa bɛ Krai Jiso lɛ.

¹² Bɛdɛɛni, kiin̄ nɛ ni bɛn̄ le bibifi kɛmɛ bunga lɛ yih yinɛ lɛwe yi nuun̄ yi kwe le bi fɛ nɛ ni nɛ wuki nuun̄ fiee fi n̄gɔn̄ mɛnɛ wɛki le nɛ ni nɛ feti kɛ.

¹³ Kiin̄ nɛ tuu nɛ chinɛ bibifi dzɔɔ bimbe bi yih yinɛ si bieɛ bimbu bi nimɛ-ɛ le bi ni bi feti bieɛ bibifi lu kɛ. Nɛ nyɛɛ yɛɛn̄ yih yinɛ nuun̄ li Nyɔ-ɔ si bɛniin̄ bɛ bɛ buu be li kwe-e bɛ nyɛ be ntɛ. Nɛ nyɛɛ yɛɛn̄ tɛ bimbe bi yih yinɛ li Nyɔ-ɔ si bieɛ bieɛ bi nimɛ-ɛ le ni feti bieɛ bi tsaan̄ lu.

¹⁴ Bibifi kɛmɛ yɛ le bi ni bi kɛmi bunga lɛ be-ɛn̄ lɛwe kɛ, kifɛ nɛ nuun̄ yɛ lɛ bɛnchi lɛkwiin̄ kɛ, nɛ baa nuun̄ lɛ shɛn̄ yi Nyɔ yi dzeen̄ li lɛkwiin̄.

Wi wu taashe be Krai nuun mfwa we li ntse wu tsaan li

¹⁵ Si fi nuun le, nuun te tee le la? Te tee le te ni te feti biece bibifi kife te baa le shen yi Nyɔ yi dzeen li lekwiin, nuun ye le benchi lekwiin ke ni? E le ke!

¹⁶ Ne kee le e wi dzɔ yi yee wu nye li wi wumu le ni wuki li mwe si mfwa, ke gii ni nuun mfwa wu wi wulu wuki nuun li wuu. E wi nye yi yee nuun li bibifi, ke we nuun mfwa wu bibifi. Ke bi gii bi be be kwe. E wi nye yi yee le ni wuki li Nyɔ-ɔ, ke we nuun mfwa wu Nyɔ. Se η'wowu wu wuki li yi-i wulu gii fe se ni kemi ntse wu tsaan.

¹⁷ Se nuun le kiyɔni nuun li Nyɔ, le ne tuu ne shiin ne nuun bemfa be bibifi-i, deeni ne ben baa be shen yine chichi ηwaani ntiife wu be te nye li be-en.

¹⁸ Ne baa nuun e be buu ben li tsan yi bibifi, ne to baa nuun bemfa be ntse wu tsaan le.

¹⁹ Ntiitɔ fini si wiwon, kife ben si beniin be weeti be bufi bu wiwon ne nuun te kee biece bichu ke. Ne kee le te nuun ηkosi ne nyee bimbe bi bwin ye ne li biece bi nye-en be bibifi-i si bemfa. Ne nyee yeen bimbe bi bwin ye ne deeni nuun li biece bi tsaan li ne se ni ne nuun beniin be wuuti.

²⁰ Mfi wu ne te nuun bemfa be bibifi-i, ntse wu tsaan te kemi ye bunga le be-en lewe ke.

²¹ Si ne te nuun le mben wu ne te kemi fe biece bini bi ne kemi buya li bi-i deeni bini te nuun la? Biece bilu bichu merisi ne nuun be kwe.

²² Se nuun le si be buu baa ben li tsan yi bibifi ni ne to baa bemfa be Nyɔ-ɔ, mben wulu nuun le ne to baa beniin be waan, kimerise kilu gii naa ni nuun ntse wu kimake.

²³ Fi nuun le kinsomfu ki bibifi nuun kwe, bedeeni ntse wu kimake nuun nya yi Nyɔ nyee li yee li, li beniin be taashe be Krai Jiso wu Taa wusen.

7

Nchi ti kemi bunga le wi-i lewe mfi meen lu

¹ Benwaanen, η'wekɔ le ntee fini li be-en si beniin be kii nchi. Mɔɔ ne kii le nchi ti

kemi bunga le wi-i lewe nuun nee mfi wu mwe meen we nuun lu ni?

² Te dzɔ mbose yi bugoo bu kweeen bee nyu-un. Nchi ti kendi kweeen li nyumi nuun mfi wu nyumi meen lu. Se nuun le e nyumi kwi, ke wu boɔ le nchi-i wu te kendi wu bee nyumi-i lekwiin.

³ Bedeeni e wu dza wu geeen tsiin bee nyun wumu nyumi meen lu, be teen wu le kinjikwiin. Se nuun le e nyumi kwi, ke wu boɔ le nchi wulu lekwiin. E wu geeen bugoo le nyun wumu, ke meen ye kinjikwiin ke.

⁴ E nee le, benwaanen si ne kwi baa ne gate be be benchi keti li yi yi Krai si te kwi ni, ne kwi baa le ke ne ni ne nuun beniin be wi wumu wu gwete-e kitun. Wi wulu wuni nuun wu be te buu li kwe-e, ke se te ni te tsiin te feti te nuun biece bi dzeen li Nyɔ-ɔ.

⁵ Mfi wu te te meen te tsiin te biki si nyan yisen weki, benchi te shiin be kangisi ngon mesen me fuu le te ni te feti bubiee, me feti bimbe bi bwin yeen nindi biece bi bee nuun be kwe li bee li.

⁶ Se nuun le, deeni yani te bo baa le benchi lekwiin te kwi te gate be benchi be te shiin be kendi bee belu. Te bo baa ke se te ni te nindi li ntse wu fwen wu nuun Fiana yi Nyɔ, nuun ye le dze yi fichi yi benchi be be tsee li ke.

Nchi ti feti te kii biece bibifi

⁷ Nuun te tee le la kii benchi? Fi nuun le nchi nuun fiee fi bifi ni? Fi nuun ye le ke! Te gii nuun ye kii nchi ke, bee nuun mi ηkii ye fiee fi bifi ke. E nchi ti meen ki tee ke le, “Kiin wi ni ni lendi lii li fiee fi wi wumu ke,” bee nuun mi ηkii ye le nlomu lii nuun fiee fi bifi ke.

⁸ Bedeeni, bibifi te tuu bi nyin le nchi wuni lekwiin bi feti mi lendi lii le dzé le dzé. Nchi bee nuun ye lu ke, bibifi bi kemi ye bunga ke.

⁹ Nte ηgii nshiin ntsiin mfeti si η'weki benchi meen saa ki be ke. Se nuun le, mfi wu benchi te be, bibifi kaangi, nse ηkwi.

¹⁰ Benchi belu kibee be te nuun le be gii be be be ntse, be tuu be be nuun be kwe li mi-i.

¹¹ Fi nuun le bibifi te kemε dze li benchi bani, bi yeen be mi, bi nyin le lekwiin bi wo mi.

¹² Bɛdɛɛni tɛ ɲɛɲ baa le bɛnchi nuuɲ fiee fi waan, fiee fi bɛnchi tiiti nuuɲ fiee fi waan, fi nuuɲ tsaan mɔɔ buɔɲ.

¹³ Fi se nuuɲ le, fiee fi dzeen tɛ tuu fi bɛ nuuɲ bɛ kwe li mi-i ni? Nuuɲ fi tɛ nuuɲ lɛ kɛ! Tɛ nuuɲ bibifi bi tɛ nyiɲ lɛ fiee fi dzeen fini-i lekwiɲ bi se bɛ bɛ kwe lɛ mi-i, nse ɲɛɲ fiee fi gbɛɲgi fi nuuɲ bibifi, se fi doonchi nuuɲ fiee fi bɛnchi tiiti le bibifi gbɛɛnɛ bi bee ɲge.

Bugwe bu li yi yi wi-i

¹⁴ Tɛ kii le bɛnchi nuuɲ fiee fi dza fɛ Nyɔ-ɔ. Se nuuɲ le nnuuɲ fiɛɲ wiwoɲ wu kɛmi nyan li bwiɲ, ɛ bɛ kabɛ mi si mfwa li bibifi.

¹⁵ Mfeti fiee ɲkii yɛ fiee fi mfeti kɛ, kifɛ fiee fi ɲ'wɛki yɛ le mfɛ kɛ, ɛ fi fi mfeti. Ndzɛti le mfɛ fiee, ntuu mfɛ nuuɲ fi mbaanini.

¹⁶ Si ndzɛti mfeti nuuɲ fiee fi ɲkɔɲgisi yɛ kɛ ni, kɛ mbeenchɔɔ chɛɛɲ le nchi nuuɲ fiee fi dzeen.

¹⁷ Si fi nuuɲ lɛ, kɛ ɛ chɛɛɲ le ɛ mi wu mfeti fiee filu kɛ. ɛ bibifi bi nuuɲ li mi-i.

¹⁸ ɲkiiɔ le fiee fi dzeen nuuɲ yɛ li mi-i kɛ. Fi nuuɲ le fiee fi dzeen nuuɲ yɛ li ɲɔɲ mɛɲ kɛ. Ndzɛti ɲkɛmɛ nshɔɲ le mfɛ fiee fi tsaan, se nuuɲ le ntɛ ntuu le mfɛ kɛ.

¹⁹ Fiee fi dzeen fi ɲ'wɛki le mfɛ, ɛ fi fi nti mfeti kɛ, nɛɛ si fiee fi bifi fi ɲ'wɛki yɛ le mfɛ fi kɛ, ɛ fi fi nti mbɛɛ ntuu mfɛ.

²⁰ Si ndzɛti ntuu mfeti fiee nuuɲ yɛ fi fi ɲ'wɛki kɛ lɛ, ɛ mi wu mfeti fiee filu kɛ. ɛ bibifi bi nuuɲ li mi-i bi feti.

²¹ Nɛɛ lɛ, mi se ntuuɔ mi ɲɛɲ le, mbɛɛ ɛ ɲ'wɛki le mfɛ fiee fi dzeen, fi nuuɲ si nchi wumu le, fi tɛkɛ le mfɛ nuuɲ fi bifi.

²² Li shɛɲ yɛɲ, ɲ'wukɔɔ buɔɲ ɲge bɛ nchi wu Nyɔ.

²³ Se nuuɲ le, ndzɛti ɲɲgi nchi wumu wu nuuɲ li mi-i. Wu tundi dzin bɛ nchi wu mbeechɛ wɛɲ biki, feti mi ntuu mfwa wu nchi wu bibifi bi nuuɲ li mi-i wɛ.

²⁴ Kimkpeɲmkpe ki fiee lɛ si mi! ɛ noo wu gii soo mi li nyan yi bɛɛ bɛ kwe yini?

²⁵ Kiyɔɔni nuuɲ li Nyɔ yi nuuɲ yi soo mi keti li Jiso Krai Taa wusɛɲ!

Li mɛrisɛ-ɛ, nindɔɔ dɛɛni nuuɲ si mfwa wu bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ li mbeechɛ wɛ-ɛɲ. Se

nuuɲ le, li nyan yɛ-ɛɲ nindɔɔ si mfwa wu nchi wu bibifi.

8

Ntɛ biki si Fiana yi waan wɛki

¹ Fi fiɛɛ le, dɛɛni wi wu taasɛ bɛ Krai Jiso mɛɛɲ yɛ lɛ li ɲgɛ-ɛ kɛ.

² Mɛɛɲ yɛ tuu lɛ li ɲgɛɛ kɛ kifɛ nchi wu Fiana yi Nyɔ yi nyɛɛ ntɛ li bɛniɲ li taashɔɔ bee bɛ Krai Jiso, wu buu bee li tsan yi nchi wu nuuɲ wu bibifi bɛ kwe wɛɛ.

³ Nyɔ fɛ yɛ fiee fi nchi tɛ mɛɛɲ ki kɛmɛ kɛ bɔɲga le wu fɛ kɛ. Nchi tɛ mɛɛɲ ki kɛmɛ kɛ bɔɲga kɛ kifɛ wiwoɲ ti nuuɲ wɛɛ. Fiee fi Nyɔ tɛ fɛ nuuɲ le yi tɛ tuumi ɲwani le bɛ si wiwoɲ wu fɛ biee bibifi le se lɛɛshɛ bibifi. Yɛɛ dze yi Nyɔ tɛ wo bɔɲga bu biee bibifi li wiwoɲ.

⁴ Yi tɛ fɛ lɛ le ke biee bi tsaan bi nchi wɛki nuuɲ si bi nuuɲ, nuuɲ yɛ si bwiɲ yɛɛɲ wɛki kɛ, tɛ ni tɛ tsiɲ nuuɲ si Fiana yi Nyɔ wɛki.

⁵ Bɛniɲ bɛ tsiɲ be biki si bwiɲ yɛ be wɛki be giki bufii nuuɲ li biee bi ɲɔɲ mɛ bee tiiti be. Bɛ tsiɲ be wuki nuuɲ li Fiana yi Nyɔ-ɔ be giki bufii bubeɛ nuuɲ li biee bi Fiana yi Nyɔ tiiti be-e.

⁶ ɛ wi gɛɛ bufii nuuɲ li yi yee li, kɛ gii naa kwi. Fi tuu fi nuuɲ le ɛ wi gɛɛ bufii li Fiana yi Nyɔ-ɔ, kɛ gii naa kɛmɛ ntɛ bɛ mbɛɛɲgii.

⁷ Si fi nuuɲ lɛ wi wu gɛɛ bufii nuuɲ li biee bi bwiɲ yee kɔɲgisi, kɛ baaninɔɔ Nyɔ. Wɛɛ wi biki yɛ nchi wu Nyɔ kɛ. Fi fiɛɛ chɛɛɲ le nuuɲ tɛ woo kɛ.

⁸ Wi wu tsiɲ si bwiɲ yee wɛki ti feti yɛ fiee fi Nyɔ nuuɲ yi woo buɔɲ bɛ wu kɛ.

⁹ Se nuuɲ le nɛ nuuɲ finɛ bɛniɲ bɛ tsiɲ yɛ be biki si bwiɲ yɛ be wɛki kɛ. Nɛ biki finɛ nuuɲ si Fiana wɛki, ɛ nuuɲ le Fiana yi Nyɔ tsiɲ li yih yinɛ. ɛ wi nuuɲ lu wu kɛmi yɛ Fiana yi Krai kɛ, kɛ nuuɲ yɛ wi wu Krai kɛ.

¹⁰ ɛ Krai nuuɲ li yɪ yinɛ, mɔɔ nuuɲ si yɪ yinɛ gii yi kwiye kii bibifi lɛ, fiana yinɛ yɛɛ we, kifɛ Nyɔ fɛ yɛ nɛ nuuɲ tsaan lɛ yi-i lii.

¹¹ ɛ Fiana yee yi wu wu tɛ buu Jiso li kwe-e tsiɲ li yi yinɛ, kɛ wu wɛɛ wu tɛ buu Krai Jiso li kwe-e gii nyɛ tɛ ntɛ li bwiɲ yɛ nɛ yi ti kwi-i. Gii nyɛ keti li Fiana yee yi tsiɲ li bwiɲ yɛ nɛ-ɛ.

¹² Si fi nuun le benwaanen, te gbengi baa te kemi fiee fi fere, fiee fini fiee le ne tsi ke biki si bwin ye ne weki ke.

¹³ E ne tsiin ne biki si bwin ye ne weki, ke ne gii ne kwiye. Se nuun le, e ne leeshe bibifi bi bwin ye ne weki be bunga bu Fiana yi Nyɔ-ɔ, ke ne gii ne keme ntse.

¹⁴ Beniin bechu be tsiin be biki si Fiana yi Nyɔ weki nuun bɔɔn be Nyɔ-ɔ.

¹⁵ Nyɔ ti mɛɛn ki nye ke nuun fiana yi bumfa yi nuun yi fe ne kaari ne ni ne tsiin li chene-e ke. Te nye Fiana li be-en nuun yi feti ne nuun bɔɔn bee. Se ne teenyi yi le, “Abba,* Baa wuseɛn.”

¹⁶ Fiana yilu yini kibee be fiana yiseɛn yi teendi ye le te baa bɔɔn be Nyɔ-ɔ.

¹⁷ E te nuun bɔɔn be Nyɔ-ɔ, ke te gii te ji bishɛye, bishɛye bi nuun bi Nyɔ-ɔ. Bee be Krai gii te taashe te ji bi, e nuun le te ngingi baa nge si Krai te nenge, te naa te keme te fe bunɔɔa bwee li.

Bujɔn bu gii naa bu nuun bu bɔɔn be Nyɔ-ɔ

¹⁸ Nkii neɛ bujɔn le nge wu te ngingi deeni nuun te kɔche neɛ be wu nuun be maa be bujɔn bu gii naa bu nuun busen ke.

¹⁹ Biee bichu bi Nyɔ te tɔn gbengi bieɛ bi tɛngi mfi wu Nyɔ gii naa yi doonche bɔɔn be gbengi be nuun bee.

²⁰ Fi nuun le biee bichu bi Nyɔ te tɔn te dza bi to biee bi loɔloɔ. Bi ti mɛɛn ki nuun ke le li nkɔngise wu bi-i ke. E nkɔngise wu Nyɔ wu te fe le bi nuun le. Se nuun le bi bichi neɛ limfwe bi kii neɛ le,

²¹ jobe chimu naa nuun Nyɔ buu bi li bumfa-a bi bɔne li mfo wu bee nuun bi fo-ɔ. Ke yi buu le, bi gii bi keme mbɔnine wu shaan si bɔɔn be Nyɔ-ɔ.

²² Te kii le biee bichu bi Nyɔ te tɔn wuki bieɛ ntɔnye si kwɛɛn wu tundi, bi wuki bieɛ ntɔnye nsiin be bo deeni.

²³ E biee bi Nyɔ te tɔn kwaa bi nuun li ntɔnye-e ke. Bee te saa te tsɔɔ sa wu nuun Fiana yi Waan yi Nyɔ nye bee te chendi baa le shɛn le shɛn si te gbengi te tɛngi le Nyɔ fe te nuun bɔɔn bee. Fini nuun mbusu wu yi gii naa yi buu yi yiseɛn li nge-e.

²⁴ E fiee fini fi te bichi limfwe li fii te kii le te gii naa te keme fi e Nyɔ te soo bee kii fi. Se nuun le fiee fi wi bichi limfwe li fii le gii

naa keme, e tuu ngingi fi nuun wu lii kitun, te tuu le ni tɛngi fi ke. E noo wu nuun ni tuu bichi limfwe li fiee li le gii keme fe fi nuun wu lii?

²⁵ Se nuun le e te bichi limfwe li fiee fi te kii le te gii naa te keme, ke te gii te kan shɛn te ni te tɛngi weɛ.

²⁶ Fiana yi Nyɔ ti bee yi fi bee mfi wu te weeti, si te kii ye nleke li Nyɔ-ɔ si be kemi le be ni be leki ke le. Fiana yilu kibee ti leki li Nyɔ-ɔ kii bee yi dii li yi-i le dze yi nuun wi te tee ke.

²⁷ Nyɔ yi ti tɛeti shɛn yi beniin yi kii te mbeeche wu Fiana yi Waan, kife Fiana yi Waan ti leki li Nyɔ-ɔ li beniin be ti nuun be Nyɔ-ɔ le dze yi Nyɔ kɔngisi.

²⁸ Fiee fichu fi keti be beniin be kɔngisi Nyɔ yi fikisi fi tuu fi shaan. Beniin bani nuun be wu teen si te nache.

²⁹ Beniin bani Nyɔ te kii mɛɛn lindɛeri nuun be yi te nache yi gee le be gii be fiiki be ni be bosini Nwani li bingɛ bi bee. Ke se Nwani wuni ni nuun nkosi li benwaani, be nuun ngee.

³⁰ Beniin bani be te nache kitun wu gee baa, te teen be. Beniin belu be te teen baa nuun be te dzɔ le baa findzɔn nsin. Be belu be te dzɔ le be baa findzɔn nsin baa, te nye be bunɔɔa bwee.

Wi wu nuun tuu fe bee be fiee nuun noo?

³¹ Si biee bini nuun ni bichu, nuun te tuu te tee le la? Si Nyɔ nuun le kimbe kisen kitun ni, wi wu nuun tuu fe bee be fiee nuun noo?

³² E yi yi Nyɔ ti mɛɛn ki yeri ke lii be Nwani ke, nye be kwi kii bee bechu, gii leeki nye ke biee bichu li bee li tondɛ ni?

³³ E noo wu we lu wu nuun ni geendi nsa be beniin be Nyɔ tsaa kitun? E Nyɔ yi ti dzeti beniin le be nuun ye be findzɔn ke.

³⁴ Wi we lu wu nuun tuu wo bee ni? Krai Jiso te kwi, tuu kaari bo li kwe-e, we deeni le kibene ki Nyɔ-ɔ ki kigɔɛ, gbengi leki li Nyɔ-ɔ li bee li.

³⁵ Wi wu nuun tuu gate bee be Krai le kii ni ni kɔngisi bee, e noo? Nuun nge, ke ntɔnye, ke bikaa bi beniin biindi le besɛ jin, ke dzeɛn, ke tin kilɛɛ, ke chenise, mɔɔ nuun kwe, gate bee be Krai ni?

* 8:15 Abba nuun le je yi Aramaik le baa wuseɛn.

³⁶ Fi fiee nɛɛ si bɛ tsɛɛ bɛniin bamu beti li Nyɔ-ɔ le,

“Tɛ baa lɛ kwe wa jo chichi kii wɛ.

Bɛniin dzeti le tɛ nuun nshɔɔn yi bɛ nuun bɛ sɛɛyɛ busɛɛyɛ.”

³⁷ Mɔɔ nuun nɛɛ si bieɛ bini bichu keti lɛ, tɛ gbɛngi baa tɛ yɛki bu yawu li bunga bu Krai wu tɛ kɔɔngi bee li.

³⁸ Nkii nɛɛ bujɔn le kwe kɛ ntɛ, kɛ nwaani bɛnchindaa bɛ la le, kɛ fiana yi nuun bintsii bichu, kɛ bieɛ bi nuun dɛɛni, kɛ bi gii naa bi nuun, kɛ bieɛ bi kɛmi bunga,

³⁹ kɛ bi nuun liwe, kɛ bi nuun lɛɲkwiiɲ, mɔɔ nuun la fieɛ fi nuun li kintutu ki bieɛ bi Nyɔ feti bichu le, fimu nuun yɛ lu fi nuun fi gate bee bɛ kɲkɔngisɛ ki Nyɔ-ɔ ki yi kɛmi li bee li kii Krai Jiso wu Taa wusɛn kɛ.

9

Nyɔ tɛ tsaa bɛniin bɛ Isɛlɛ le be ni be nuun bɛniin bee

¹ Fieɛ fi ngii ni ntiiti dɛɛni fini nuun chɛɛn si wi wu Krai. N'yɛngi yɛ kɛ. Shɛn yɛn teendi yɛɛ keti li tsan yi Fiana yi Waan li le n'yɛngi yɛ kɛ.

² Fi nuun le nɲkɛmɔɔ nshiin nge bɛ ntɔnyɛ wu mɛɛ yɛ kɛ li shɛn yɛɛn,

³ kii bɛɲwaanɛn bɛ kwɛɛn lɛ bɛ tɛɛ be nuun ngɔn mɛ mumkpan. Mbɛɛchɔ le bee Nyɔ yi lɔɔ mi, mi se ngate tɛɛ Krai kii be.

⁴ Bɛniin bani nuun bɛniin bɛ Isɛlɛ, Nyɔ tɛ dzɔ be yi fɛ le be ni be nuun bɔɔn bee, doonchɛ be bunɔɲa bwɛɛ si Nyɔ, ji leh bɛ be, nyɛ bɛnchi bee li tsan yi bee, yi doonchɛ be si nuun bɛ ni bɛ guundi yi, yi fɛ bɛɲkaachɛ bɛ be.

⁵ ɛ bɛniin bɛ bɛtɛ tee bɛ bee nuun bɛniin bɛ Nyɔ-ɔ bɛ bɛ kii be, Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ tɛ gii ki nuun le ki bɛ si wiwon bɛ biɛ ki li kini ki bɛniin bani-i. Tɛ ni tɛ nyɛ mpiaru mfi kwi ma nsin li Kinsofu kini ki nuun Nyɔ lɛ bieɛ bichu lɛwɛ. Fi nuun lɛ.

⁶ Fieɛ fi Nyɔ tɛ kaachɛ bɛniin bɛ Isɛlɛ lu nuun fi tɛ ka li yɛɛ li kɛ, kifɛ ɛ bɛniin bɛchu bɛ bɛ tɛ biɛ li kini ki Isɛlɛ bɛ nuun chɛɛn chɛɛn bɛniin bɛ Isɛlɛ kɛ.

⁷ Se fi nuun yɛ tɛ lɛ ɛ bɔɔn bɛ bɛ biɛ li yih yi Abrahan bɛchu bɛ nuun bɔɔn bee chɛɛn chɛɛn kɛ. Fi nuun si Nyɔ tɛ tee li Abraha-an le,

“ɛ Adzi wu gii naa biɛ bɔɔn bɛ gii be gɛɛ bukooɲ bwo.”

⁸ Fini doonchi lɛ ɛ bɔɔn bɛ Abrahan biɛ bɛchu bɛ nuun bɔɔn bɛ Nyɔ-ɔ kɛ. ɛ bɔɔn bɛ Nyɔ tɛ kaachɛ Abrahan lu bɛ bɛ dzɔ lɛ ɛ bɔɔn bɛ Abrahan.

⁹ Nyɔ tɛ gii yi feti nɲkaachɛ wuni yi tee le, “Gii naa ni nuun lɛ mfi lɛwɛ, nɲkaari mbɛ, Saara se kɛmɛ nwan wu nyun.”

¹⁰ Mɛɛn ki ba kɛ fini kwaa kɛ. Fieɛ si fini tɛ ka tɛ bɛ Lɛbika wu tɛ bɔɔn bee tɛ nuun Adzi kwaa wu tɛ bɛtaa bɛɛn.

¹¹⁻¹² Mɔɔ fɛ bɛ tɛ mɛɛn bɛ se naa bɛ biɛ man yini, yi mɛɛn saa ki fɛ kɛ fieɛ fi dzeɛn kɛ fi bifi kɛ, Nyɔ tɛ tee li ni wu bee le, “Wi wu kaan gii naa ni nindi li nwan wu bwi.”

Nyɔ tɛ yɔ lɛ le yi doonchɛ le yi tsɛki wi yi biki li ntsawu wɛ-e. Yi tsɛki yɛ kii nime chimu chi wi nin kɛ. Yi tsɛki yi biki nuun si yi wɛki.

¹³ Fi fieɛ nɛɛ si bɛ tɛ tsɛɛ le, “Ntɛ nɲkɔɔngi Yakɔ, mbaanɛ ɛsau.”

Nyɔ kɔngisi fieɛ fi yi wɛki le yi fɛ li nɲan wu yi-i

¹⁴ Si fi nuun lɛ, nuun tɛ tuu tɛ ni tɛ tiiti le la? Fi se nuun le Nyɔ feti yɛ tsaan kɛ ni? Fi nuun yɛ lɛ kɛ!

¹⁵ Nyɔ tɛ tee li Mɔɔsɛ le, “Nɲii naa nɲkɔɔ nshiin li wi wu nɲkɔngisi, nɲkɛmɛ nshiin li wi wu nɲkɔngisi le nɲkɛmɛ-ɛ.”

¹⁶ Bɛdɛɛni Nyɔ ti tsɛki yɛ wi biki si wiwon kɔngisi kɛ, kɛ mɔɔ nuun li nime chi wi ni-in kɛ. Tsɛki nuun kii fɛ keeti nshiin li bɛniin li.

¹⁷ Fini fieɛ nɛɛ si bɛ tɛ tsɛɛ lɛ Kɲwaati ki Nyɔ-ɔ, Nyɔ yeti li Fɛrɔ Mfɔn wu Ijip le, “Ntɛ mbiingi wɛ si Mfɔn le ke se ndoonchɛ bunga bwen li yi ya, bɛniin gɛɛn bɛ bukooɲ bwen li kikoo ki nshɛ kichu.”

¹⁸ Fini se doonchi le Nyɔ keeti nshiin li wi wu yi kɔngisi-i, yi nyɛɛ kikoo ki tɛɛmɛ li wi wu yi kɔngisi le ni tɛɛmi kikoo.

¹⁹ Wi wumu nuun nɛɛ bii li mi laa, “ɛ fi nuun lɛ, Nyɔ se tuu yi gundi bɛniin kii la? Wi wu nuun faan fieɛ fi Nyɔ kɔngisi le fi nuun, ɛ noo?”

²⁰ ɔ nuun noo ɔ nuun ɔ ni ɔ mɛki bieɛ bɛ Nyɔ? Nuun wi ma fieɛ fi kaari fi bii li wu laa, “ɔ ma mi ni kii la le ni?”

21 Wi wu mɛɛ shán kɛmi bunɔa lɛ chimɛ-ɛ lɛwɛ bu nuun dzɔɔ kikeenɛ kimumkpan ki chimɛ chilu ma biee lu chichi chichi, fimu ni fi kɛmi bufɛ bu shaan fimu kɛmi bufɛ bu lɔɔlɔɔ. 22 Fi fiɛɛ nɛɛ lɛ si Nyɔ feti. Yi tɛ gii yi weki le yi doonche shen yee yi fuuti li beniin li, yi tuu yi fɛ beniin se kɛɛ bunɔa bu yi-i. Se nuun le yi tɛ gbɛɛn yi kan shén be beniin be tɛ feti shén fuuti yi be be, mɔɔ nuun si fi tɛ nuun le gii lɛɛshɛ be lɛ.

23 Yi tɛ fɛ lɛ dɛɛni le yi doonche bunɔa bu yi-i bu nɔɛ bu nuun li beniin be keeti nshin li bee. Beniin bani nuun be tɛ nachɛ kitun mɛɛn lindɛɛri le be gii be naa be kɛmɛ bunɔa bulu.

24 ɛ bee kibɛɛ be nuun beniin belu be wu teen. Nuun yɛ Bejuu kwaa kɛ. Beniin be nuun yɛ Bejuu kɛ baa fe tɛ.

25 ɛ nɛɛ fi fi Nyɔ tɛ tee lɛ Kinwaati ki ntomfɔn we wu Hosia le,
 “Beniin be nuun yɛ beniin ben kɛ,
 ngii ni nteenyi be le, ‘Beniin ben.’
 Bɛ ntɛ mbuu nkɔngisi yɛ be kɛ,
 ni nteenyi be le, ‘Shén yɛn.’ ”

26 “ɛ fɛ kintsii kini-i ki yi yi Nyɔ tɛ tiiti li beniin belu le,
 ‘Nɛ nuun yɛ beniin ben kɛ,’
 be gii be ni be nteenyi be le,
 ‘Bɔɔn be Nyɔ yi nuun lu-u.’ ”

27 ɛsaya ntomfɔn wu Nyɔ tɛ gii dii tɛ kii beniin be Isɛɛɛ tiiti le,
 “Nɛɛ si beniin be Isɛɛɛ tɛ yan si mfwɛ mɛ li ngemɛ yi dzɔɔ li ni,
 be gii be naa be soo be nɛɛ niin kwaa.

28 Fi fiɛɛ le Nyɔ gii naa yi dza yi taa yi lɔn nɔɛ
 li kikoo ki nshɛ mfwaa mumkpan yi mɛɛshi fiee fichu.”

29 ɛ wu wu ɛsaya tɛ saa kween le,
 “Tɛ gii nuun yɛ le Taa Nyɔ yi kɛmi Bunɔa Buchu
 bachɛ bɔɔn li kini kisɛn nsin,
 bee nuun yi lɛɛshɛ bee si kiton ki Sɔɔɔn,
 mɔɔ ki Gɔmɔra.”

Beniin be Isɛɛɛ faan dze yi Nyɔ yi nuun tsaan

30 Si fi nuun le, nuun tɛ tuu tɛ tee le la?
 Nuun tɛ tee le beniin be nuun yɛ Bejuu kɛ be tɛ mɛɛn ki mɔnche kɛ le be nuun tsaan le Nyɔ lii kɛ baa dɛɛni tsaan le Nyɔ lii kii shén yibe gɛɛ li yi-i.

31 Se nuun le, beniin be Isɛɛɛ be tɛ gwenini le be nuun tsaan le Nyɔ lii biki dze yi bɛnchi weki lejin lɛlu, be ti mɛɛn ki nuun kɛ tsaan le yi-i lii kɛ.

32 Tɛ nuun kii la? Tɛ nuun kifɛ be tɛ gwenini yɛ le be biee dze yi nuun be gɛɛ shén li Nyɔ-ɔ kɛ. Be biki nuun dze yi nime. Be fɛ lɛ be kɔtɛ li tɛtɛ chi beniin kɔtini li chi-i.

33 Tɛtɛ chini nuun chi be tɛɛ kii chi le,
 “Biche yɛɛn nɛ nɛn, ngikɔɔ tɛtɛ li kiton ki Sayɔ-ɔn,
 nuun tɛtɛ chi beniin gii be ni be kɔtini li chi-i.
 Kimban ki gii ki ni ki feti beniin weyi.
 Se nuun le, ɛ wi gɛɛ shén li wuu, mwɛ tɛ tuu le nuun be buya kɛ.”

10

1 Bɛnwaanɛn, fiee fi n'weki be shén yɛn chi, mɔɔ nleke wɛn li Nyɔ-ɔ, nuun le beniin ben be Isɛɛɛ bani naa be bɔnɛ.

2 Fiee fi nkii, fi nuun ntee nuun le, be kɛmi ngeen weseen li Nyɔ-ɔ. Se nuun le be kii yɛ dze yi shaan yi nuun be biee yi le kɛ.

3 Si be kii yɛ dze yi Nyɔ dzeti le beniin baa tsaan le yi-i lii kɛ lɛ, be se tuu baa be gwenini le be fɛ yibe yi dze, be mɛɛn baa ki nyɛ kɛ yih yibe le be biee yini dze yi Nyɔ dzeti le wi wɛ tsaan le yi-i lii kɛ.

4 Si Krai tɛ be lɛ, dze yi bɛnchi yi beniin tɛ biki le be se nuun tsaan le Nyɔ lii yini tɛ ma, fi se fiɛɛ dɛɛni le numu tsaan le Nyɔ lii nuun le ɔ gɛɛ shén li Krai li.

Kinsofu be kɛɛ li wi kwikwi

5 Mɔɔɛ tɛ tɛɛ kii dze yi nuun tsaan le Nyɔ lii yi biki nuun bɛnchi le, “Wi wu feti si bɛnchi weki gii ni tsiin kifɛ kichɔɔ bɛnchi belu.”

6 Se nuun le, fi fiɛɛ le wi ti nuun tsaan le Nyɔ lii biki shén yi wu gɛɛ li yi-i nuun ɛ be tɛɛ le,
 “ɔ bii kɛ li shén ya-a laa ɛ noo wu gii yɛɛ liboo le kɛ?”

(Fi nuun nuun laa ɛ noo wu gii yɛɛ se bɔɔ be Krai le.)

7 Kɛ le,
 “ɔ bii kɛ laa ɛ noo wu bɔɔ li kwɛɛn wu bɛnku-u le?”

(Fi nuun nuun laa ɛ noo wu gii bɔɔ li kwɛɛn wu bɛnku-u se yɛɛ be Krai le.)

⁸ Se nuun le, fi tiiti le la? Fi tiiti le,
 “Je yi Nyɔ ye nɛɛ liwɛ-ɛ lichin.
 Yi nuun li kimfime ko, mɔɔ li shɛn ya-a.”
 ɛ yi yi tɛ fenjisi kii nɛɛwu shɛn li Krai.
⁹ ɔ tee bɛ kimfime ko le Jiso nuun Taa, ɔ
 ben bɛ shɛn ya le Nyɔ tɛ buu wu li kwe-e, ɔ
 bɔnɛ.

¹⁰ Fi nuun le wiwon beenchi nuun bɛ shɛn
 yee, Nyɔ se dzɔ wu le nuun ye bɛ findzɔn
 kɛ. ɛ wi tee bɛ kimfime kee, kɛ Nyɔ soo ye
 wu.

¹¹ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ tiiti le,
 “Wi wu ben li yi-i nuun tɛ naa kɛmɛ buya
 kɛ.”

¹² Nɛ kɛɛ le chichi chichi nuun ye lu li wi
 wu Juu bɛ wi wu nuun ye wi wu Juu kɛ.
 Taa wu nuun Te beniin bɛchu nuun nɛɛ
 mumkpan. Ti shiin nɛɛ gwiiyi tsan yee
 nyɛɛ bulofu li wi kwikwi wu dii li wuu.

¹³ Fi nuun si bɛ tɛ tsɛɛ le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ le,
 “Wi kwikwi wu dii teenyi bukoon bu Taa
 le,
 gii soo wu.”

¹⁴ Se nuun le beniin nuun be geen be se
 ni be dii be teenyi wu nɛɛwu shɛn li wuu
 nsin? Nuun be geen be se gɛɛ shɛn li wu
 fuki fɛ be saa be woo kii wu nsin? Be nuun
 be geen be se woo Wi wu Ntiife mɛɛn ki tee
 kɛ be kɛ.

¹⁵ Nuun beniin geen be se gɛɛn be ni be
 fenjisi fuki fɛ be ton be nsin? Fi fieɛ ɛ bɛ tsɛɛ
 le,
 “Bikaa bi beniin bɛ ti bɛɛ bɛ nton wu dzeen
 le, nuun bujon nge.”

¹⁶ Se nuun le, ɛ beniin bɛ Isɛɛɛ bɛchu bɛ
 ben baa nton wu dzeen wuni kɛ. ɛ nɛɛ le si
 kinwaati ki ntomfon wu Esaya tɛ tiiti le,
 “Taa, ɛ noo wu se benɔ nton wu tɛ tiifi?”

¹⁷ Bɛdɛɛni, nɛɛwu shɛn dzɛti nuun li fiee fi
 wi woo kii krai. Fiee fi wi woo se dzɛti li
 fi-i bɛ tiifi wu kii Krai.

¹⁸ Nse ntuu mbiiti laa be ti mɛɛn ki woo kɛ
 le? Bɛ chɛɛn be tɛ woo. Kinwaati ki Nyɔ-ɔ
 tiiti kɛɛ kii bieɛ bi Nyɔ tɛ tɔn le,
 “Jɛ yibe gɛɛn ye yi bo li kikoo ki nshɛ-ɛ
 kichu,
 n'yɔru wube gɛɛnɔ wu bo li boo yi nshɛ-ɛ
 chichi.”

¹⁹ Nse ntuu mbiiti laa fi nuun le beniin bɛ
 Isɛɛɛ tɛ mɛɛn ki woo kɛ bujon kɛ ni? Mɔɔsɛ
 tɛ saa kween le Nyɔ tiiti ye le,
 “Ngii mfɛ le kimi ni ki fuumi ben bɛ

kintutu ki beniin bɛ yee le,
 mfɛ tɛ le shɛn ni yi tɔnyi ben bɛ kiton ki
 beniin bɛ nuun bibere.”

²⁰ Esaya tuu yɔ nchɛnu nsin le Nyɔ tiiti ye le,
 “Beniin bɛ ti mɛɛn ki gɔɔn kɛ mi kɛ be nɛn
 baa mi.

Mi nse ndoonchɔɔ yi yɛn li beniin bɛ ti
 mɛɛn ki bii kɛ mi kɛ.”

²¹ Se nuun le kii beniin bɛ Isɛɛɛ Nyɔ tɛ tee
 le,
 “Jo chi ntuu nuun nɛkisi tsan yɛn le mfi
 beniin,
 se nuun le be tɛɛmi bikoo be giingi yibe yi
 dzɛ.”

11

*Nyɔ mɛɛn ye nɛɛ ki faan kɛ beniin bɛ Isɛɛɛ
 bufanu kɛ*

¹ Nse mbiiti laa Nyɔ tɛ faan beniin bee
 bufanu le? Fi nuun ye le kɛ! Mi kibɛɛ nuun
 wi wu Isɛɛɛ. Nuun nwan wu li kini ki
 Abraham, mi mbo li kiton ki Benjamin.

² Nyɔ mɛɛn ye ki faan kɛ beniin bee
 bufanu bɛ tɛ tsaa mɛɛn lindɛɛri kɛ. Nɛ kii
 nɛɛ fiee fi Kinwaati ki Nyɔ-ɔ tiiti kii Elaja si tɛ
 dii li Nyɔ-ɔ kii fiee fi beniin bɛ Isɛɛɛ tɛ feti
 ni?

³ Tɛ dii tiiti li Nyɔ-ɔ le,
 “Taa, be woyɛ baa bentomfon bo,
 be shaanshɛ ntántaa ya yi muntofi.
 Shɛ nɛɛ mi kwaa,
 be se biki baa mi tɛ le be mɛɛshi.”

⁴ Tɛ de nɛɛ le, Nyɔ se tuu li wuu le la? Yi tɛ
 tuu li wu-u le,
 “Mi nkirɔɔ beniin bɛ nuun ben bɛ nuun
 benchuki mfomɛnyaan (7,000),
 bɛ ti mɛɛn ki ton kɛ nún li nyɔ yi bɛ teenyi
 le Baal yeɛ li limfwe le bɛ lɛkɛ fe kɛ.”

⁵ ɛ nɛɛ le si fi fieɛ li mfi wu dɛɛni wuni.
 Beniin bamu baa nɛɛ lu Isɛɛɛ niin bɛ shɛ bɛ
 nuun bɛ Nyɔ. Bani nuun bɛ yi tsaa kii shɛn
 yee yi dzeen li bee.

⁶ ɛ fi nuun le tɛ tsaa kii shɛn yee yi dzeen,
 kɛ nuun ye kii nime chimu chi be fɛ kɛ. ɛ fi
 nuun kii nime chimu chi be fɛ, kɛ bee fi
 nuun ye le ɛ kii shɛn yee yi dzeen kɛ.

⁷ Fiee fi ntiiti nuun le la? Fi nuun le
 beniin bɛ Isɛɛɛ nge tɛ ngwenini le be nuun
 tsaan le Nyɔ lii ti mɛɛn ki nuun kɛ si be tɛ
 wɛki kɛ. Tɛ nuun beniin bɛ Nyɔ tɛ tsaa bɛ tɛ
 tuu be kɛmɛ dze le be nuun tsaan le yi-i lii.

Se nuun le, Nyɔ tɛ fɛ shɛn yi bamu tɛmi yi ba nɛɛ lɛ.

⁸ Fini nuun si bɛ tɛ tɛɛ le,

“Nyɔ tɛ fɛ be, be to fi-i,
lii yibe tɛ tuu le yi ni yi nɛŋgi biee kɛ,
bintoŋ bi bee tɛ woo biee kɛ.
Be se ba lɛ nsiin bɛ bo bɛŋ.”

⁹ Daafi tɛ kween tɛ le,

“Nyɔ fɛ biee biɛ bi be jii be wuki bujɔŋ
bi liin bɛ si mungeetɛ,
bi tuu bi kɔɔ be si bintasi.
Bi to fiee fi nuun fi bachɛ be, be weyɛ,
ni nuun kinsomfu ki binɛge bi bee.

¹⁰ Nyɔ fɛ lii yibe jin le be tuu kɛ le be nɛŋ kɛ.
Yi fɛ tɛ dzɔa yibe guun yi ba lɛ.”

¹¹ Nse ntuu mbiiti laa fi nuun le beniin
bɛ Isɛlɛɛ tɛ kɔtɛ lɛ le be we be ba fɛkwiin ni?
Fi nuun yɛ lɛ kɛ. Bibifi bi bee tɛ tuu bi bɛ
nuun bɛ kinsofu li beniin bɛ nuun yɛ bɛ
Isɛlɛɛ kɛ, ke se beniin bɛ Isɛlɛɛ ni be fuumi
bimi.

¹² Fi fiee le bibifi bi be tɛ fɛ tɛ bɛ nuun bɛ
bulofu li nshɛ-ɛ, n'wɛ wu be tɛ weyɛ bɛ
nuun bɛ bulofu li beniin bɛ tɛ nuun yɛ bɛ
Isɛlɛɛ kɛ. ɛ nuun lɛ kɛ bulofu bu gii bu
nuun mfi wu beniin bɛ Isɛlɛɛ bɛchu bɛŋ li
Krai gii naa bu yan buyanu.

*Kiin beniin bɛ nuun yɛ bɛ Isɛlɛɛ kɛ tuu be ni be
juti nkondi bɛ beniin bɛ nuun bɛ Isɛlɛɛ kɛ*

¹³ N'wɛkɔɔ le ntee dɛɛni nuun li bɛŋ
beniin bɛ nuun yɛ bɛ Isɛlɛɛ kɛ. Si mi n'wɛ
nnuun nwanɛ nton wu Jiso li beniin bɛ
nuun yɛ bɛ Isɛlɛɛ kɛ, nse ntuuɔ ndzeti nime
chen chini le ɛ fiee fi nɔŋa.

¹⁴ Mi mfɛɔ lɛ le nse mfɛ Bejuu bɛŋ ni be
fuumi bimi, fɛ fi konɛ li bee, be bamu se bo
lu.

¹⁵ ɛ fi nuun le Nyɔ tɛ faan beniin bɛ Isɛlɛɛ,
fini fɛ beniin bamu li nshɛ yini-i se to fiee
fimumkpan bɛ Nyɔ, ke mfi wu yi kaari yi fi
beniin bɛ Isɛlɛɛ, fi se nuun nin? Fi gii fi
nuun si mfi wu wi wu kwi kaari wu bo li
kwe-e.

¹⁶ ɛ wi saa wu kpa bunɛɛn bu nkosi wu
nyɛ li Nyɔ-ɔ, kɛ bunɛɛn bulu buchu bwɛɛ
bu Nyɔ-ɔ. ɛ gɛɛn yi kiti nuun yi Nyɔ, kɛ yɛnɛ
yi kiti kilu yɛɛ tɛ yi Nyɔ.

¹⁷ Se nuun le, fi fiee si bɛ lɔɔtɛ yɛnɛ yi kiti
kimu ki Oli-if ki bɛ tɛ tɔyɛ bɛ lɔŋ, bɛ gɛɛn bɛ
dzɔ bɛŋ nɛ nuun yɛnɛ yi kiti ki Oli-if ki li kɔ

bɛ lɔɔtɛ bɛ ba li kiti ki bɛ tɛ tɔyɛ kɛɛ, bɛ ba li
yɛnɛ yilu le se nɛ ni nɛ fi-i dzɔɔ li kiti kɛɛ li,

¹⁸ bɛdɛɛni nɛ kɛmi yɛ le nɛ ni nɛ juti
nkondi bɛ yɛnɛ yilu kɛ. ɛ nɛ juti nkondi lɛ nɛ
kɛɛ le nɛ baa nuun yɛnɛ. Nɛ nuun yɛ gɛɛn yi
teendi kiti kilu kɛ. ɛ gɛɛn yilu yi feti nɛ se
nuun lu.

¹⁹ Wi wumu nuun dza ni tiiti le, “Kɛ bɛ tɛ
lɔɔtɛ yɛnɛ yilu le bɛ ba mi li kiti kilu.”

²⁰ ɛ chɛɛn. Bɛ tɛ lɔɔtɛ bɛ lɔŋ kifɛ yi tɛ kɛmi
yɛ kimbeenche-ɛ kɛ. Nɛ baa fɛ nɛ tɛɛmi kii
shɛn yi nɛ gɛɛ li Krai li. Nɛɛ lɛ, kiin nɛ ni nɛ
tsakisi yi kɛ. Nɛ nuun yɛɛn bɛ chɛnɛ.

²¹ Nɛ kɛɛ le gii le Nyɔ ni yi mɛɛn ki kɔɔ kɛ
nshiin bɛ yɛnɛ yi kiti ki bɛ tɛ yi-i kɛɛ kɛ, kɛ
bɛ nuun tɛ kɔɔ tɛ nshiin bɛ bɛŋ kɛ.

²² Biche yɛɛn nɛ nɛŋ le Nyɔ kɛmi shɛn yi
dzeɛn nɛ yi tuu yi kɛmi tɛ shɛn yi lochi. Yi
ti lochi bɛ beniin bɛ we, se nuun le doonchi
shɛn yi dzeɛn li be-ɛn fɛ nɛ ba nɛ biki dze
ye. ɛ foo lɛ nsiin, kɛ bɛ gii naa bɛ lɔnyɛ tɛ
bɛŋ bu lɔnyɛ.

²³ Li beniin bɛ Isɛlɛɛ, ɛ nuun le be fiiki be
gɛɛ shɛn li Krai, Nyɔ kaari yi dzɔɔ be yi ba li
kiti kɛɛ, kifɛ ɛ fiee fi Nyɔ kɛmi bunga le yi fɛ.

²⁴ Nɛ kɛɛ yɛɛn le, nɛ baa yɛnɛ yi bɛ lɔɔche
li kiti ki Oli-if ki kuu nuun li kikɔ-ɔ, bɛ bɛ bɛ
ba li ki bɛ tɔyɛ-ɛ, nuun yɛ fiee fi kɛmi le fi
nuun lɛ kɛ, ɛ nuun lɛ, se nuun bɛ kaari bɛ
dzɔɔ yɛnɛ yi kiti ki bɛ tɔyɛ yi bɛ tɛ lɔɔche bɛ
kaari bɛ tuu li kiti kilu yaa lɛ ni?

*Nyɔ gii naa yi kɔɔ nshiin bɛ beniin bɛchu bɛ
Isɛlɛɛ*

²⁵ Bɛnwaanɛn, n'wɛkɔɔ le nɛ kɛɛ chɛɛn wu
nuun lɛ munyiikɔɔ li, le kiin nɛ ni dza nɛ ni
nɛ tsakisi yi kɛ. Fi nuun le kikoo ki tɛɛmɛ
bɛ kɛɛ li beniin bamu bɛ Isɛlɛɛ tɛ. Be se gii
be ni be tɛɛmi nɛɛ bikoo lɛ gɛɛn bo mfi wu
beniin bɛ tɛ nuun yɛ bɛ Isɛlɛɛ kɛ bɛchu bɛ
nuun le be naa be lɛ li kintutu ki beniin bɛ
Krai lɛ kitun.

²⁶ Fi gii fi ka lɛ, beniin bɛ Isɛlɛɛ bɛchu se
bo. ɛ fi fi bɛ tɛ tɛɛ le Nyɔ tiiti yɛ le,
“Wi wu gii naa buu beniin li nɛŋ gii naa bo
Sayɔŋ.

Gii naa buu bibifi bi fɛɛ li kini ki Yakɔ-ɔ.

²⁷ Fini nuun leh wu ngii nji bɛ be
mfi wu mi ntsaaki bibifi bi bee.”

²⁸ Lɛ kimbe ki nton wu dzeɛn wu Nyɔ-ɔ
beniin bɛ Isɛlɛɛ bani nuun beniin bɛ

mbani-i li Nyɔ-ɔ kii benj. E tuu to le kimbe ki ntsawu ki Nyɔ tɛ tsaa be, beniinj be Iselee nuun shɛn yi Nyɔ kii leh wu yi tɛ ji be bɛte bɛtee bɛ bee.

²⁹ Fi nuun le kife e Nyɔ nye wi fiee, yi mɛɛn yɛ yi tuu yi kaari yi fi kɛ, e yi teen wi, yi nuun tɛ tuu le yi kaari yi chine wu kɛ.

³⁰ Si benj beniinj be nuun yɛ be Iselee kɛ tɛ shiinj nɛ wuki yɛ li Nyɔ-ɔ kɛ le, bɛɔɔni si fi nuun, Nyɔ doonche yɛ nshiinj li be-en kife beniinj be Iselee mɛɛn baa ki woo kɛ li yi-i kɛ,

³¹ fi fiee nɛɛ le si be tɛ wuki yɛ li Nyɔ kɛ nshiinj yi tɛ doonche li be-en fɛ yɛɛ tɛ yi doonche nshiinj li bee.

³² Fiee fi fiee lu nuun le, Nyɔ lii yɛ beniinj bɛchu li kikoo ki tɛɛmɛ, kɛ se doonche nshiinj li be bɛchu-u.

N'yɔɔnche nuun li Nyɔ-ɔ

³³ Hoo, biche yɛɛn nɛ nɛn, bulofu bu nuun bu Nyɔ-ɔ nuun bunɔɔa, bufii bwee gbɛngi bu nuun nɛɛ tɛ bunɔɔa, biee bi yi gbɛngi yi kii nuun nɛɛ tɛ bi nɔɔa! Nuun wi tɛ kɛɛ dzɛ yi sondini biee biee le kɛ. Nuun wi tɛ kɛɛ dzɛ yee kɛ.

³⁴ Fini nuun si be tɛ tɛɛ le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ le,

“E noo wu nuun lu wu kii mbeeche wu Taa?

E noo wu nuun nye wu ntifi?

³⁵ E noo wu tɛ nye Nyɔ fiee le ke Nyɔ kaari yi soon wu?”

³⁶ Biee bichu dza fɛ yi-i. Biee bichu kɛti li tsan yee li, biee bichu nuun kii yi. N'yɔɔnche ni nuun li yi-i mfi kwi ma nsinj. Fi nuun le.

12

Nyɛ yɛɛn yi yi nɛ li Nyɔ-ɔ

¹ Bɛɔwaanɛn, si Nyɔ doonche yɛ nshiinj li bee li le, ɔkutɔɔ bɔ le nɛ nye yi yine li Nyɔ-ɔ si biee bi muntofi-i bi yon. Bi ni bi wuuti bi Nyɔ benj bi. Fini nuun dze yi shaan li be-en le nɛ ni nɛ guundi Nyɔ le.

² Kiinj nɛ ni nɛ biki biee bi beniinj be li nshɛ-ɛ yini feti kɛ. Gɛɛ yɛɛn bɛmbɛche bɛ fɛn be Nyɔ nyɛɛ beniinj be ni be fikisi benj, nɛ se ni nɛ nɛngi biee le dze yi fiɛ-ɛn. E nɛ feti le, nɛ se kɛɛ ntawu le lenti nɛ kɛɛ fiee fi

Nyɔ kɔngisi, fi nuun fi dzeen, e Nyɔ benj, fi dzɔɔn fɛ yi-i fi gɛɛn fi mɛɛshi.

³ Mi si wi wu Nyɔ doonche shɛn yi dzeen li wu-u, ɲ'wɛkɔɔ le ntee li benj bɛchu-u le, kiinj wi ni beechi li yi yee li le wɛ fiee fimu yeki fiee fi nuun kɛ. Wi ni beechi li yi yee li nuun le dze yi tsaan li. Wi ni beechi ɲwaani mbeeche wu Nyɔ tɛ nyɛ li wu-u, fiche yi yee ɲɛɲge fiee fi nuun fɛ.

⁴ Tɛ kii le yih yi wi nuun yi mumkpan, yi kɛmi bimbɛ chichi chichi, bimbɛ bilu se kɛmi nimɛ chichi chichi.

⁵ E nɛɛ le si tɛ nuun. Mɔɔ nuun si tɛ yan le, tɛ baa yi yi mumkpan bɛ Krai. Wi wumu nuun yɛ li yi yee li kwaa kɛ.

⁶ Tɛ kɛmi nyá chichi chichi biki mfiɛ wu Nyɔ nyɛ li bee li. Tɛ se nindi bɛ nyá yilu. E nya yi wi nuun le ni teyi biee bi Nyɔ doonche li wu-u, teyi biki mfichine wu mbeeche wu Nyɔ nyɛ li wu-u.

⁷ E nya yi wi nuun le ni nindi li beniinj li, nin li bee. E nya yi wi nuun le ni tiifi beniinj, tiifi.

⁸ E nya yi wi nuun le ni kɔngisi shɛn yi beniinj, kɔngisi. E yi nuun le ni nyɛɛ beniinj bɛ fuki biee, gwiye tsaan yee. E nya yi wi nuun le ni nuun tɛ kikoo wu beniinj, bichi le bee bɛ shɛn yee chichi. E nuun le ni keeti nshiinj li beniinj li, keeti bɛ kinɛtine.

Kinjɔngise ki cheɛn

⁹ Kinjɔngise kinɛ kɛmi le ki ni ki nuun ki cheɛn. Nɛ baanini fiee fi bifi, nɛ lemi mkpaan li fiee fi dzeen li.

¹⁰ Nɛ kɔngisi yi yine bɛ shɛn yine chi si bɔɔn bɛ wi mumkpa-an. Nɛ nyɛɛ ɲɔɲu li beniinj bamu yeki wu li yi yine-ɛ.*

¹¹ Kiinj nɛ ni nɛ nuun wɛɛ li fiee fimu-u kɛ. Nɛ nindi nimɛ chi Nyɔ-ɔ mfi kwi bɛ shɛn yi yuusi.

¹² Nɛ bichi yɛɛn limfwe li fiee fi nɛ gii nɛ kɛmɛ, fi fɛ nɛ ni nɛ neki. Nɛ kɛndi shɛn li bɛɲge-ɛ. Nɛ lɛki li Nyɔ-ɔ mfi kwi.

¹³ Nɛ fii yɛɛn beniinj bɛ nuun bɛ Nyɔ-ɔ bɛ fuki biee. Nɛ fii yɛɛn bilɔ li yí yine-ɛ, nɛ bichi le bi-i buɔɔn.

¹⁴ Nɛ lɛki yɛɛn le Nyɔ bɔɔni beniinj bɛ biindi bikaa le bɛnɛ jin. Lɛkɛ yɛɛn nuun le Nyɔ bɔɔni bɛ bubɔnisɛ. Nɛ lɔɔ kɛ be kɛ.

* **12:10** Kɛ le, “Nɛ tuuti mbaan li ɲɔɲu beniinj li.”

¹⁵ Nε nεki bε beniin bε nεki, nε dii bε beniin bε dii.

¹⁶ Nε tsiin li fiee fimumkpa-an. Kiin nε ni nε tsakisi yi kε. Nε keeti nsán bε beniin bε yee. Kiin nε ni nε dzeti le nε kii baa biee yeki si nε kii kε.

¹⁷ Kiin nε ni nε tusi bubieε bε bubieε kε. Nε dzeti mfi le nε ni nε feti nuun bieε bi beniin bechu ngingi le bi bieε bi dzeen.

¹⁸ E dze nuun lu, si nε ngingi, nε gwenini le nε ni nε ntsiin bε mbeengii bε beniin bechu.

¹⁹ Nsán yεn yi shén, kiin nε ni mən ntusu nsoonkibaa kε. Gεε yεen Nyɔ gii yi doonche shen yee yi fuuti li bee. E fi fi bε tseε le, “E mi wu nkemi le ntuu nsoonkibaa E mi wu ngii ntuu.

E Taa Nyɔ wu tiiti fini.”

²⁰ Fi nε kεmi le nε ni nε feti nuun fini fi bε tseε le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ le, “E dzeen wuu wi wu baanini wε, ɔ nyε wu fiee ji. E ndəen wondε wu, ɔ nyε wu fiee won. ɔ fε le, buya ni bu nuun fε wu-u fa.”

²¹ Kiin nε ni gεε bubieε ni bu yeki ben kε. Nε yeki yεen bibifi buyawu bε bieε bi dzeen.

13

Tε ni tε wuki li beniin bε kεmi bunga bu nchi-i

¹ Wi kwikwi kεmi le ni wuki li beniin bε kεmi bunga bu nchi-i, kife bunga nuun ye lu fuki bu dza fε Nyɔ-ɔ nsin kε. Be bε kεmi bunga bu nchi-i baa nuun ε Nyɔ yi tε gεε be.

² Fi se fieε le ε wi doonchi kikoo ki tεemε li beniin bε kεmi bunga bu nchi-i, kε mwε doonchɔɔ nuun li beniin bε Nyɔ gεε li. Beniin bε doonchi kikoo ki tεemε teenyi nuun nsa fε be fa.

³ Nε kεε le beniin bε sεki kwεen baa, beniin bε kεmi kinge ki dzeen ti chendi ye be kε. E nεε bε kεmi kinge ki bifi bε ti chendi be. ɔ wεki le ɔ ni ɔ nuun ɔ tε chen wi wu kεmi bunga bu nchi-i kε, ɔ feti nuun bieε bi dzeen, se tuu ni pieti wε.

⁴ Wi wu sεki beniin nindi nuun li Nyɔ-ɔ le beniin ni be tsiin bujən. Se nuun le, ɔ dza ɔ feti fieε fi bifi, ɔ chendi wu, kife bunga bu bε nyε li wuu le lii beniin li nge nuun ye bu yee kε. E wi wu nime wu Nyɔ, nuun wu wu Nyɔ tε gεε le ni doonchi shen yi Nyɔ yi fuuti le ni bεε bε nge li beniin bε feti bieε bibifi-i.

⁵ Bεdεeni, nε kεmi le nε ni nε wuki li beniin bε sεki kwεen li, kife le nε chendi baa nge kwaa kε, nε feti yεen le kii shén yine ni yi sεki ben.

⁶ Fieε fieε fi fε nε se suuti kinwaati, kife beniin bε kεmi bunga bu nchi-i nindi nuun li Nyɔ-ɔ, be se nyεε mfi wube kwikwi li nime chilu-u.

⁷ Nε nyεε yεen fieε fichu fi nε kεmi le nε nyε li wi kwikwi. E nuun kinwaati ki bieε bi nε kεmi le nε soo, nε soo. E nuun le nε soon fieε fi nε kεmi le nε soon, nε soon. E nuun wi wu nε kεmi le nε ni nε chendi, nε chendi. E nuun wi wu nε kεmi le nε ni nε guundi, nε guundi mwε.

Nε kəngisi yi yine

⁸ Kiin wi ni ni kεmi fiɔɔ bε wi wumu fuki fiɔɔ yi nuun kinəngise nsin kε. Nε kεε le, ε wi kəngisi wi wumu, kε wu gεεɔ benchi bechu.

⁹ Bε nchi bε Nyɔ-ɔ bε tiiti le, “ɔ la kε kwεε wi, kε nyumε wi kε

ɔ wo kε wi kε

ɔ yi kε bieε kε

ɔ ndzen kε fieε fi wi-i kε,”

mɔɔ nuun nchi wu la le, be taashe baa li nchi wu tiiti le,

“ɔ kəngisi wi wu nuun li wε-ε lichin sɔɔ kəngisi yi ya.”

¹⁰ E wi kəngisi wi wumu bε cheen, tε tuu le fε fieε fi bifi bε wu kε. Nεε le, ε wi kəngisi wi wumu, kε wu gεεɔ benchi bani bechu kitun.

¹¹ Nε feti bieε bini ni nε kii si mfi wε dεeni. Mfi kəchɔɔ li be-en le nε kaangi kitun. Nε kaangi kife mfi wu kinsofu wε tsekεtsekε yeki si wu tε shiin wu nuun fε tε tε gεε shén li Jiso Krai.

¹² Butuu mεε bwεε bu giingi, lεkuun se wuuti laa le bεε. Tε too kinge ki beniin bε nuun li kijibe-ε tε dzɔɔ nuun kinge ki beniin bε nuun li kin'wofu si bieε bi dzi-in bi ni bi bangi bee.

¹³ Tε ni tε tsiin ntse wu shaan si beniin bε dengi fenshaan. Kiin nε ni nε giingi fε bintsii li nε feti si bwí kε. Kiin nε ni nε wundi mbiin me keeti ben kε. Kiin nε ni nε tsiin ntse wu nyen yi bukwεε mɔɔ ntse wu bukwεε kε. Kiin nε ni nε tsuki ntsoon kε, nε tuu nε yεeti shén kε.

¹⁴ Dzɔɔ yɛɛɲ nuuŋ ntse wu Taa Jiso Krai li yi yi nɛ. Kiin nɛ ni nyɛ mɔɔ dze li nyan yi bwin le nɛ ni nɛ feti bieɛ bibifi bi yi kɔŋgisi yɛ kɛ.

14

Kiin wi ni ni nyamisi wumu kɛ

¹ Nɛ fii beniin bɛ yi weeti be li kimbeenche ki bee lɛ be-en lɛnti. Kiin nɛ ni nɛ sɛki wumu wu beenchi li fieɛ fi beniin bechu beenchi yɛ le fi fieɛ tsaan kɛ.

² Wi wumu beenchi le nuuŋ ji fieɛ fichu. Se nuuŋ le wi wumu wu kimbeenche kee nuuŋ wɛɛ jii fieɛ nuuŋ mbási yi kɛfɛ.

³ Kiin wi wu jii fieɛ fichu ni nyamisi wi wu jii yɛ fi kɛ. Se wi wu jii yɛ fieɛ fichu kɛ, tuu ni sɛki tɛ sondini nsa wu wi wu jii kɛ. Kifɛ be bechu Nyɔ fi yɛ be.

⁴ Ɛ wɛ noo wu sɛki wi wu nime wu wi wumu? Ɛ te kikoo we wu kɛmi le ɲɛɲ laa ɲwani wu nime lemɔɔ bujɔŋ mɔɔ wiio bu wɛ le. Gii lenj we, kifɛ Taa gii leeki wu we se lenj bujɔŋ.

⁵ Wi wumu nuuŋ tɛ lu wu dzeti le jo yimi nuuŋ nyɔŋa. Se wi wumu dzeti fieɛ le jo chichi nuuŋ nɛɛ yɛɛɲ. Fieɛ fi nuuŋ lu, nuuŋ nɛɛ le wi kwi ni lemi li fieɛ fieɛ fi kii bujɔŋ li mbeeche we le ɛ fishaanj.

⁶ Wi wu dzeti le jobɛ chimu nuuŋ chi nɔŋa feti lɛ le ni nyɛɛ ɲɔŋɲu li Taa li. Wi wu jii fieɛ fichu se jii tɛ lɛ le ni nyɛɛ ɲɔŋɲu li Taa li, si feti lɛ tuu nyɛɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ. Wi wu nyamisi le jii yɛ fieɛ fichu nyamisi nɛɛ tɛ le nyɛ ɲɔŋɲu li Taa li, si feti lɛ nyɛɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ.

⁷ Tɛ ni tɛ kii le ɛ wi nuuŋ lu, kɛ ɛ wu wu kɛmi yi yee kɛ. Ɛ wu kwi, ɛ wu wu kɛmi yi yee kɛ.

⁸ Ɛ tɛ nuuŋ lu, kɛ tɛ baa nɛɛ bɛ Taa, ɛ tɛ kwiye, kɛ tɛ baa nɛɛ bɛ Taa. Bɛdɛɛni, mɔɔ tɛ nuuŋ lu, mɔɔ nuuŋ le tɛ kwi, kɛ ɛ Taa wu kɛmi bee.

⁹ Fieɛ fieɛ fi Krai tɛ kwi kaari bo li kwe-e tuu nuuŋ lu. Tɛ fɛ lɛ le se ni nuuŋ Taa wu beniin bechu bɛ mɛɛɲ lu bɛ bɛ tɛ kwiye.

¹⁰ Bɛdɛɛni, ɛ kii la fi ɔ sɛki ɲwaana ɔ tuu ɔ sondini nsa we bu sondine? Nuuŋ tɛ kii la fi ɔ nyamisi ɲwaana? Nɛ kɛɛ le bee bechu naa lemi limfwe li Nyɔ-ɔ yi se saa bee.

¹¹ Fieɛ fieɛ fi bɛ tɛ tɛɛ le,

“Mi wu Taa ntiitɔ le, si nuuŋ lu lɛ, wi kwikwi gii tonj nún li mi-i lii, se wi kwikwi yɔ bɛ kimfime kee le nnuuŋ Nyɔ.”

¹² Fi se tuu fi nuuŋ le wi mumkpan mumkpan li bee kɛmi le naa lenj lɛ Nyɔ lii ku si kinje kee tɛ nuuŋ.

Kiin wi ni fɛ fieɛ fi ɲwaani nuuŋ we buwɛ kɛ

¹³ Bɛdɛɛni, kiin tɛ ni tɛ sɛki wi mɔɔ le wi tuu ni sondini nsa bu sondine kɛ. Fieɛ fi tɛ kɛmi le tɛ ni tɛ feti nuuŋ le ɛ tɛ feti fieɛ, tɛ ɲingi le kiin tɛ ni fɛ fieɛ fi ɲwaana nuuŋ kɔtɛ lu we buwɛ kɛ.

¹⁴ Mgbɛɲɔɔ nɛɛ ɲkii, se mbeenchi si wi wu Taa Jiso le fieɛ fije fimu nuuŋ yɛ lu fi nuuŋ fi fi numu waan nsin kɛ. Se nuuŋ le, ɛ wi wumu dza tuu ɲingi le fieɛ fije fimu nuuŋ yɛ lu fi wuuti kɛ, kɛ fi fieɛ nɛɛ lɛ nuuŋ li mwɛ-ɛ.

¹⁵ Ɔ jii fieɛ fi bifisi shɛɲ yi ɲwaana, kɛ ɔ doonchi yɛ kinɲɔŋgise li wuu kɛ. Kiin ɔ ni gɛɛ fieɛ fi ɔ jii le fi fɛ ɲwaana wu Krai tɛ kwi kii wu, bee bubefu kɛ.

¹⁶ Bɛdɛɛni, kiin ɔ ni gɛɛ fieɛ fi dzeɛɲ fi ɔ feti dza fi to fi beniin yeti le ɛ fieɛ fi bifi kɛ.

¹⁷ Nɛ ni nɛ kii le bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ nuuŋ yɛ kii bieɛ bijɛ bɛ bieɛ bi wonɛ kɛ. Bu nuuŋ nuuŋ fieɛ fi nuuŋ le ɔ kɛmɛ ntse wu tsaan bɛ wu mbɛɛɲgii mɔɔ le ɔ kɛmɛ kinɛɛtine ki dzeti fɛ Fiana yi Waan li.

¹⁸ Ɛ wi nindi li Krai li lɛ yɛɛ dze, kɛ Nyɔ gii yi ni yi wuki bujɔŋ bɛ wu, beniin se ni be piɛti tɛ wu.

¹⁹ Tɛ tuu tɛ ni tɛ biki bieɛ bi bɛɛ nuuŋ bɛ mbɛɛɲgii mɔɔ bi fii bee bi kurisi wi bee wi.

²⁰ Kiin nɛ ni nɛ bifisi nime chi Nyɔ-ɔ kii bieɛ bijɛ kɛ. Ɛ cheɛɲ le bieɛ bijɛ bichu wuuti lɔɔ, se nuuŋ le ɔ jii fieɛ fi nuuŋ fi fɛ wumu we buwɛ, kɛ ɔ fɛɔ nuuŋ fieɛ fi bifi.

²¹ Ɛ fieɛ fi dzeɛɲ le ɔ faan nje nyan, kɛ le ɔ faan ɲwonu mbiin, kɛ le ɔ fɛ mɔɔ nuuŋ fi la fi ɲwaana nuuŋ tɛ we buwɛ kɛ.

²² Ɛ shɛɲ ya yɔɔ gɛɛ li Nyɔ-ɔ benj li fieɛ fimu, ɔ fɛ fi, nɛɛ Nyɔ benj bɛfɛ nɛ kii fi. Kinɛɛtine ki nɔŋa nuuŋ li wi wu mbeeche we nuuŋ yɛ le ni sɛki yi yee kɛ, kifɛ kiiɔ le fetɔɔ fieɛ fi ɲingi le fi fieɛ tsaan.

²³ Se nuuŋ le, wi wu jii fieɛ mɛɲini li shɛɲ yee li wɛ li ɲgɛ-ɛ kitun, kifɛ fetɔɔ fieɛ nuuŋ fi shɛɲ yee yi wu gɛɛ li Nyɔ-ɔ beenchi

yε li fii kε. Nε ni nε kii le fiee fichu fi wi feti fuki fε shén yee yi wu gεε li Nyɔ-ɔ benj sin, kε bubieε.

15

Wi ni feti fiee fi gii fi ni fi dzeen tε fε ηwaani

¹ Bee tε tεemi li kimbeenche-ε kεmi le tε ni tε kendi shén bε η'wε wu beniin bε nuun wεε weyi li kimbeenche kibee. Kiin tε ni tε feti fiee fi yi nuun yi dzɔɔn bee kwaa kε.

² Wi mumkpan mumkpan li bee kεmi le gwenε le ni feti nuun fiee fi dzeen li ηwaani, le fi ni fi fii wu le kimbeenche kee ni ki kuu.

³ Nε kεε tε le Jiso Krai kibεε tε feti yε biee bi yi nuun yi ni yi dzeen nεε nuun wu kε. Tε gii feti fiee fi keti si bε tε tseε le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ le,
“Benjaashe bε beniin gaashe wε lu be to baa li yi yεεn.”

⁴ Tε kii le biee bichu bi bε tε tseε le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ ki ηkosi tε nuun le bi tifi bee, le ke bi se fε tε ni tε lemi tε tεmi, shén yiseη ni yi yuusi, tε se bichi limfwe li fiee fi tε gii naa tε kεmε-ε.

⁵ Nlεkɔɔ le Nyɔ yi feti beniin lemi be tεmi yi tuu yi feti shén yi beniin yuusi, yi fε nε ni nε tsiin li fiee fimumkpa-anj benj bε beniin bechu bε biki Krai Jiso,

⁶ le ke li kimbanchε-ε, nε ni nε yɔɔnchi Nyɔ mɔɔ Baa wu Taa wuseη wu Jiso Krai li fiko fimumkpa-anj.

Nε fii yεεn wi kwikwi nεε si Krai fi benj bε nuun yε Bejuu kε

⁷ Nε fii yεεn wi kwikwi nεε si Krai tε fi benj le, n'yɔɔnche se gεεn li Nyɔ-ɔ.

⁸ Ntee li be-enj le Krai tε dzɔ yi yee si wi wu nime li Bejuu li le doonche li bee le Nyɔ ti tiiti cheεn. Tε fε le ke se tɔɔn benkaache bε Nyɔ tε nyε li bεte tee bε bee.

⁹ Tε tuu fε le ke beniin bε nuun yε Bejuu kε, yɔngi tε Nyɔ kii nshiin yi Nyɔ kεmi li bee. Fini nuun si bε tε tseε le,
“Si fi nuun ni, ηgii ni n'yɔɔchi wε lenti le beniin bε nuun yε Bejuu kε. Ngii ni n'yuuti n'yokisi bukoon bwo.”

¹⁰ Fi tuu fi nuun ε bε tseε le,

“Benj bε nuun yε Bejuu kε, nε nεki yεεn bε beniin bε Nyɔ-ɔ.”

¹¹ Fi tuu fi nuun tε ε bε tseε le,

“Beniin bε nuun yε Bejuu kε, nε yɔɔnchi yεεn Taa.

Biton bichu, nε yɔɔnchi yεεn Taa.”

¹² Esaya tε tuu tee tε le,

“Biεchi yimi gii yi san li kini ki Jεesi.

Nuun wi wu gii bo ni sεki biton

bi beniin bε nuun yε Bejuu kε.

ε li wuu li beniin bε nuun yε Bejuu kε gii be gεε bufii bubeε.”

¹³ Nlεkɔɔ le Nyɔ yi tε bichi limfwe li yi-i, yii ki shén yine bε kinεetine kichu mɔɔ mbεengii si nε gεε shén li yi-i le. Nε bichi yεεn nεε tε nuun limfwe mfi kwi li fiee fi nε gii nε kεmε-ε, li bunga bu Fiana yi Waan li.

Fiee fi tε fε Pɔɔ se tseε nchenusn

¹⁴ Benjwaanen, mi kibεε ηkiiɔ bujɔn le nε gbengi baa nε kεmi kinge ki dzeen nge, nε yise baa bε bufii, nε kii tε ntiife yih yine.

¹⁵ Se nuun le, li biee bimbi bi mi ntsεε li, mi mbɔsɔɔ yi le ntɔche butɔche li be-enj. Mi mfe le le ηkimi benj bukiime, nuun kii mfiε wu Nyɔ nyε li mi-i,

¹⁶ le ni nnuun wi wu nime wu Krai Jiso li beniin bε nuun yε Bejuu kε. Mfetɔ nime chini si te muntofi. Nime chini nuun le ni mfenjisi nton wu dzeen wu Nyɔ, ke beniin bε nuun yε Bejuu kε ni be nuun si fintofi fi Nyɔ benj li fi-i, bε Fiana yi Waan nache yi gεε le be ni be nuun chichi.

¹⁷ Bεδεeni, nnuun nni ntsakisi yi li nime chen chi nnindi li Nyɔ-ɔ kife mi ntaashɔ tεε Krai Jiso.

¹⁸ Nnuun nte mɔn ntefu kii fiee fimu chichi, fuki fi Krai fε keti li mi-i nsin, le beniin bε nuun yε Bejuu kε gεε shén li Nyɔ-ɔ nsin kε. Be tε woo biki biee bi ntε ntiiti bε bi ntε mfeti.

¹⁹ Be tε wuki le biki bunga bu biee bi doonchi bunga bu Nyɔ-ɔ bε biee bi kimfime ki wondini bi ntε mfeti keti li bunga bu Fiana yi Nyɔ-ɔ. Bεδεeni, mbεεche Jerosalen ηkenine ηgenu mbochu kimbe ki Ililikum, nuun ε ntε mbɔseyi mfenjisi nton wu dzeen kwikwi wu kii Krai le.

²⁰ Ntε mfeti le, mbeeche wεn wu nyɔnɔ nuun le, nni ntiifi nton wu dzeen wuni nuun fε bε ti mεεn ki woo kε kii Krai kε, le kiin ni ndza ηgεεn nni ηgwendi li kimfoo ki wi wumu kε.

²¹ Ntε mfeti fini mbiki nuun si bε tseε le,

“Beniin be be ti mēē sa ki tee ke be kii wu ke,
gii be nēē chēē we,
beniin be ti mēē ki woo ke kii wu ke, be gii
be kēē wu.”

Si Pɔɔ tē nachi le gēē Lom

²² E ndēndē wuni wu biifi mi kinga nge le mi mbē ke le tē yēnē ke.

²³ Se nuun le, dēēni yani kintsii ki nime-ε mēē yē lu kimbe kini ke. Bēdēēni si ntē nshiin ngeendi li biya nge li le mbē tē yēnē,

²⁴ si mbichi limfwe, nkiiō nēē le tē gii tē yēnē mfi wu nketi ngiingi Spēē ngii ngeri tēēben tē nōōnē n'woo bujōē le be-ēē lēnti. Mbeechōō le nē gii nē fi mi li ndēndē wēē wuni le ngēē mbo Spēē.

²⁵ Se nuun le, dēēni yani ngii ngēē Jerosalēē ni mbichi le beniin be Nyō-ō be fe.

²⁶ Ngiiingōō le kifē beniin be kimbeenche be Masadonya mōō be Akeya tuu be kōngisi le be cho kichorē le be fi beniin be tē nuun be Nyō-ō be kifoo le be Jerosalēē.

²⁷ E be be tuu be kōngisi le be fē lē, ε nēē chēē le be kēmi le be fē fīē li bee lē, kifē ε be be nuun yē Bējuu ke kēmi ntsiru wu fii fiana yibe wu nuun wu Bējuu, ke be kēmi tē le be fi Bējuu be bīē bi li nshe yini bi Nyō tsi be lu.

²⁸ Nēē lē, mfi wu mi mēēshi nime chini, mi nse nēē le fīē fi be cho, fīē li tsan yi Bējuu li, nse ntuu ndza fe, nka le benē, tē yēnē, nse ntuu ngēē Spēē.

²⁹ Nkiiō le mfi wu mbēē lē be-ēē, ngii ni mbēē be ntsiru wu Krai ε wu yisē.

³⁰ Bēnwaanēē, nsungōō bō busonū li be-ēē li bukoon bu Taa wusēē wu Jiso Krai mōō li kinkōngisē ki Fiana yi Nyō-ō, le nē taa li mi-i tē banche tē lēke li Nyō-ō mkpaan li mi-i,

³¹ laa nuun naa mbo li tsan yi beniin be nuun yē be kimbeenche ke be Judiya le. Nē lēki li Nyō-ō tē le beniin be nuun be Nyō-ō ben li nime chi ngiingi Jerosalēē chini-i,

³² ε Nyō ben, nse mbē lē be-ēē ni n'wuki bujōē, shēē yēē yaanē li be-ēē linti.

³³ Nyō yi nuun Nyō yi mbēēngii ni yi nuun be ben bechu. Fi nuun lē.

16

Bē n'yēēshe

¹ N'wēkōō le ndoonche dzēmi yisēē yimi yi bukoon bwēē nuun le Fube nē kēē yi. Nindōō nime chi Nyō-ō si kikoo li kintaashe ki beniin be kimbeenche-ε ki Sēnkriya.

² Mfi wu wu be, nē fi wu si wi wu Taa lē dze yi nuun yi beniin be nuun be Nyō-ō. E fīē nuun lu fi kōngisi le nē fi wu lu, nē fi yēēē wu, nē kēē le wu fiō tē beniin nge, wu fiō tē mōō mi.

³ Yēsi yēēē Prisilia bee Akwila li mi-i. E beniin be ntē ntaashe tēē be li nime chi Krai Jiso-o.

⁴ Be lee baa le be kwi kii mi. E beniin be mi kwaa nyēē kiyōōni li bee ke. Bintaashe bi beniin be kimbeenche bi beniin be nuun yē Bējuu ke bichu nyēē bīēē tē kiyōōni li bee.

⁵ Yēsi yēēē tē kintaashe ki beniin be kimbeenche-ε ki taashi li yih yi bee li mi-i. Yēsi yēēē Abenētu wu sinēē wu shēē. Tē nuun wi wu nkosi le nuun wi wu Krai li kwēēē wu Eesha.

⁶ Yēsi yēēē tē Maariya wu nindōō nime nge lē be-ēē lēnti.

⁷ Yēsi yēēē Andronikus be Junias be nuun beniin ben be kwēēē lē, be tēē be tē tē nuun li ncha-a. Be nuun beniin be be kii be li kintutu ki bōōē be nto-ōē be Jiso-o. E be be tē saa be gēē shēē li Krai, li mi-i.

⁸ Yēsi yēēē Ampliyatu wu sinēē wu shēē wu tēē wu taashe li Taa li.

⁹ Yēsi yēēē Ubanu wu taashe tēē be li nime chi Krai, nē yēsi tē Stachi wu nuun sinēē wu shēē.

¹⁰ Nē yēsi Epēēs. E wi wu niēē wu doonche kitun le wē be Krai mkpaan. Nē yēsi yēēē tē beniin be li Aristobulu yih.

¹¹ Nē yēsi Erodion wu wi wēē wu kwēēē, nē yēsi tē beniin be taashe li Taa li be nuun li Nasisu yih.

¹² Nē yēsi tē Tifēna bee Tifosa. E bukeēē be nindi nime chi Taa lē mkpaan. Nē yēsi Pēsi wu nuun shēē yēē. E kwēēē tēē wu tē nindi nime chi Taa lē nge.

¹³ Nē yēsi Lufu wu Taa tē tsaa li wi wē, nē yēsi tē ni wu ndzeti le ε naan tē.

¹⁴ Nē yēsi Asinkritu bee Fligōē mōō Ermis mōō Patroba mōō Ema, mōō bēnwaanēē bēēē be nuun be ben.

¹⁵ Nē yēsi Filologu bee Julia, nē yēsi Neliu be dzēmi yē. Nē yēsi tē Olimba be beniin be nuun be Nyō-ō be nuun be be.

¹⁶ Nε yεsi yi yinε, nε koke yi yinε bε ηkoke wu nuuη wu beniin bε Nyɔ-ɔ. Bintaashe bi beniin bε kimbeenche-ε bi Krai le bechu yeeshi bieε benj.

Ntifi yi le kimεrise

¹⁷ Benjwaanenη, nlekɔɔ benj le nε ni nε dzeti mfi bε beniin bε bεε bε buga be fiengisi benj bε ntifi yi firisi yi nε tɛ saa nε fi. Nε kiifi yεen bεε beniin.

¹⁸ Nε kεε le ηwaani bεε beniin nindi ye nuuη li Taa wusenη wu Krai li kε. Be nindi baa nuuη kii kite ki bee. Be dzeti n'yɔru wu yiki nuuη wu kimfi be yεngi beniin bε kii ye fiee kε lu.

¹⁹ Si beniin bechu woo baa kii benj le nε nuuη beniin bε wuki fiee nε feti le, ntusɔɔ η'wuki bujɔn bε benj. Se nuuη le η'wεkɔɔ le nε nuuη bε bufii li fiee fi shaan li, njɔ yi kɔɔ kε benj li fiee fi bifi-i kε.

²⁰ Sheɔ nεε niη Nyɔ yi nuuη Nyɔ yi mbεengii bache Satan fekwiin nε denche wu bε bikaa binε. Nlekɔɔ le Taa wusenη wu Jiso Krai doonche shén yee yi dzeen li be-enj.

²¹ Timɔti wu nindi tεε wu li fiee fimumpka-an yεsɔɔ li be-enj. Lushus bee Jasɔn mɔɔ Sosipata bε nuuη beniin benj bε kwεen le yεsi baa tε li be-enj.

²² Mi wu Tetiu wu Pɔɔ tiiti nse ntseki kinwaati kini, n'yεeshɔɔ tε benj li bukoon bu Taa le.

²³ Gayɔn wu mi wu Pɔɔ tsiin li wuu yi, kintaashe ki beniin bε kimbeenche-ε kichu taashi fe yεsɔɔ benj. Se Erastu wu nuuη wi wu babi wu li kitoη kini-i, bε ηwaanenη wusenη wu bukoon bwεe nuuη le Kwatu yeeshɔɔ tε benj.

²⁴ [Taa wusenη wu Jiso Krai doonche shén yee yi dzeen li benj bechu-u. Gεε fi nuuη le].*

N'yɔonche nuuη li Nyɔ-ɔ

²⁵ N'yɔonche nuuη li Nyɔ-ɔ. E yi yi nuuη yi fε le nε ni nε tεemi bujɔn nε biki si ntoη wεn wu dzeen tiiti. Ntoη wu dzeen wuni nuuη wu mfenjisi kii Jiso Krai. Wu tɛ shiin wu nuuη ntsoon yi fiee fi bε tɛ nyike mεen lindεeri, dεeni bε se doonche baa li bee li.

²⁶ Ntsoon yini bε doonche baa kituη. Bieε bi bentomfɔn bε Nyɔ-ɔ tɛ tseε bi fε bieε ntsoon yilu bo fε waan li biton bichu-u. E Nyɔ yi kimake yi tɛ tee le bε doonche li biton bichu ke bi se gεε shén li yi-i bi ni bi wuki li yi-i.

²⁷ N'yɔonche nuuη li Nyɔ yini mfi kwi keti li Jiso Krai. E yi kwaa yi nuuη bε bufii. Gεε fi nuuη le.

* **16:24** Se nuuη le binwaati bi fichi bimu kinɔnɔ bi bε tε saa bε tseε jε yi Nyɔ le kemiyε kintsii kini kε.

Kinwaati ki nkosi ki Pɔɔ tɛ tsɛ li kintaashɛ ki Kɔrɛ-ɛŋ

Fiee fi nuun lɛ Kinwaati ki Kɔrɛ-ɛŋ ki nkosi kini

Kintaashɛ ki bɛniin bɛ kimbeenche-ɛ ki Kòrɛŋ ɛ Pɔɔ wu tɛ bɛchi. Tɛ tsɛ kinwaati ki nkosi kini le tiifi be kii shɛn yi be gɛɛ li Krai li mɔɔ biee bimbu kii Krai. Kòrɛŋ wuni tɛ nuun kintsii ki ntsoon tɛ nduungi fe, bɛniin bɛ fe tsakisi yi kii ntse wu kwɛɛn wube, fiee kii nyɛn yi bukwɛɛ nuun tɛ fe nge, be se lɛki tɛ li bɛnyɔ-ɔ nge. Pɔɔ tɛ yɔ nge lɛ kinwaati kini nuun kii biee bi tɛ dzeen yɛ kɛ bi tɛ kɛti lɛ bɛniin bɛ kimbeenche linti. Kintsii ki 13 nuun ki doonchi le kinɔŋgise nuun nya yi Nyɔ yi yeki nyá chi. Kintsii ki 13 kilu yɛngi le ɛ ki ki bɛniin nge kii lɛ kinwaati kini.

Bikoo bi biee bi lɛ kinwaati kini-i

1:1-9 Mbɛɛche

1:10-4:21 Buga lɛ kintaashɛ ki bɛniin bɛ kimbeenche-ɛ

5:1-7:40 Kii ntse wu nyɛn yi bukwɛɛ mɔɔ ntse wu kwɛɛn bee nyumi

8:1-11:1 Kii bɛniin bɛ Krai lɛ bɛ kii bɛ nuun yɛ bɛniin bɛ Krai kɛ

11:2-14:40 Si nuun kintaashɛ ki bɛniin bɛ kimbeenche ni be feti biee bɛ dze yi nuun be ni be lɛki li Nyɔ-ɔ le

15:1-58 Nyɔ gii naa buu bɛniin bɛ kimbeenche-ɛ li kwe-e nɛɛ si yi tɛ buu Jiso li kwe-e

16:1-4 Nya yi bɛ tɛ nyɛ li mfiɛ bɛniin bɛ Krai bɛ Judiya lu

16:5-24 Nache wu Pɔɔ tɛ fɛ mɔɔ kimerise ki biee lɛ

¹ ɛ mi Pɔɔ wu Nyɔ tɛ teen li mbeeche we le ni nnuun wi wu nton wu Krai Jiso. Miɔ tɛɛ Sostɛnɛ wu ŋwaanɛn wusɛn.

² Kinwaati kini giingi kɛɛ li kintaashɛ ki bɛniin bɛ Nyɔ-ɔ ki Kòrɛŋ, ki yi tsaa yi taashe yi gɛɛ chichi bɛ Krai Jiso. Nyɔ tɛ teen bɛn le nɛ ni nɛ nuun bɛniin bɛ nuun bee, si bɛniin bɛchu bɛ teenyi bukoon bu Taa Jiso Krai li

bintsii bichu ti nuun. Nuun Taa wu be nɛɛ si nuun tɛ wusɛn.

³ Nyɔ Baa wusɛn bɛ Taa Jiso Krai doonche shɛn yibe yi dzeen li be-ɛn tuu nyɛ bɛn mbɛɛngii.

Pɔɔ nyɛ kiyɔɔni kii shɛn yi Nyɔ yi dzeen li bɛniin bɛ Kɔrɛ-ɛŋ

⁴ Nti mbɛɛ nyɛɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ mfi kwi kii bɛn, kii mfiɛ wu Nyɔ fi bɛn, si nɛ taashe bɛ Krai Jiso.

⁵ Si nɛ taashe baa bɛ Krai Jiso lɛ, Nyɔ se shooshe yɛ bulofu li yi yinɛ lɛ dzɛ chichi chichi-i, teege le nɛ ni kii biee bichu, nɛ tuu nɛ kii ntefu fiee fichu bujɔn.

⁶ Bulofu buni li be-ɛn teendi le nton wu nɛ tɛ woo kii Krai nɛ fi baa wu.

⁷ Si fi nuun lɛ nɛ baa dɛɛni nɛ fuki yɛ nya yi Nyɔ yimi kɛ, si nɛ tɛngi baa mfi wu Taa wusɛn wu Jiso Krai gii naa buse.

⁸ Wu wu Taa wusɛn wu Jiso Krai gii fɛ bɛn nɛ ni nɛ lemi nɛ tɛɛmi nsiin fɛ kimerise-ɛ, nɛ tɛ kɛmɛ ŋgunu bu jobɛ chee chil-u kɛ.

⁹ Nyɔ nuun Nyɔ yi ti lemi li jɛ yee. ɛ yih yi tɛ teen bɛn, le bɛn bɛ Nwani wu Jiso Krai wu nuun Taa wusɛn nɛ ni nɛ nuun li lɛkɛ li Nyɔ-ɔ.

Ntifi kii buga

¹⁰ Bɛŋwaanɛn, nlekɔɔ bɛn li bukoon bu Taa wusɛn wu Jiso Krai le bɛn bɛchu taashe nɛ ni nɛ nuun li kimfime ki mumkpa-aŋ. Kiin buga ni bu nuun lɛ be-ɛn lɛnti kɛ. Nɛ ni nɛ nuun li fiko fimumkpa-aŋ, nɛ kɛmi mbeeche mumkpa-aŋ, nɛ nindi li fiee fimumkpa-aŋ.

¹¹ Ntiitɔɔ ni bɛŋwaanɛn, kifɛ bɛniin bɛ li yih yi Klo-o tee baa mi le nɛ shiin baa nɛ tsuki ntsoon lɛ be-ɛn lɛnti.

¹² Fiee fi ntiiti nuun le wi dzɛti kween le bikɔɔ nuun Pɔɔ, wi wumu kween le bikɔɔ nuun Apolo, wi wumu le bikɔɔ fiee nuun Sefa,* wi wumu le bikɔɔ fiee nuun Krai.

¹³ Fi nuun le bɛ gache baa Krai li binke-ɛ li binke-ɛ ni? ɛ Pɔɔ wu bɛ tɛ ta li kintaan li kii bɛn ni? Mɔɔ bɛ tɛ lɛi bɛn li dzɔɔ li bukoon bu Pɔɔ lɛ le?

* **1:12** Bukoon bu Sefa buni nuun tɛ le Pita.

¹⁴ Nyɛɛɔ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ le nti mɛɛŋ ki lii kɛ wi wumu li be-en li dzɔɔ fuki nɛɛ Krispu bee Gayɔŋ kwaa nsɪŋ kɛ,

¹⁵ kiɪŋ wi ni ni kwɛŋgi le bɛ tɛ lii wu li dzɔɔ li bukoon bwen kɛ.

¹⁶ Ihiɪŋ, ntɛ lii tɛ Tefana bɛ bɛniɪŋ bɛ li wuu yih li dzɔɔ. Fuki lɛ nsɪŋ, mɛɛŋ yɛ ntuu ŋkii wi wumu wu mi lii li dzɔɔ kɛ.

¹⁷ Tɛ kɛɛ le Krai ti mɛɛŋ ki ton kɛ mi le mbɛ ni nlisi bɛniɪŋ li dzɔɔ kɛ. Tɛ ton mi le mbɛ ni ntiiti nuun ton we wu dzeen. Mfenjisi yɛ bɛ jɛ yi bufii bu wi wo-on kɛ, le kiɪŋ bunɔa bu kwe yi Krai tɛ kwi li kintaŋ li naa to fiee fi yee kɛ.

Krai nuun bunɔa bɛ bufii bu Nyɔ-ɔ

¹⁸ Fi fieɛ le nton wu dzeen wu nuun le Krai tɛ kwi li kintaŋ li nuun yoomfɛ li bɛniɪŋ bɛ lɛɛ li. Se nuun le, nton wuni nuun bunɔa bu Nyɔ-ɔ li bee bɛ yi ti suuti.

¹⁹ Fi fieɛ ɛ bɛ tɛ tsɛɛ le, “Ŋgii nleeshe bufii bu bɛniɪŋ bɛ doonchi bufii lɛ, nshaanshe bɛ mbeeche bɛ bɛniɪŋ bɛ doonchi le be kii ŋge.”

²⁰ Si fi nuun ni, bɛniɪŋ bɛ doonchi bufii dɛɛni nuun fɛŋ? Bɛniɪŋ bɛ tiifi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ nuun fɛŋ? Bɛniɪŋ bɛ tɛchini biee li mfi wuni nuun fɛŋ? Mɔɔ Nyɔ doonche yɛ le bufii bu laanɔkwiɪŋ nuun nɛɛ kiyoomfɛ ni?

²¹ Fieɛ fiee fi Nyɔ yi kii biee bichu ŋge tɛ fɛ le nuun bɛniɪŋ bɛ li nshɛ yini tɛ naa kɛɛ yi bɛ bufii bu bee kɛ. Yi tɛ nachɛ le nuun nɛɛ yi soo nuun bɛniɪŋ bɛ bɛŋ nton wu tɛ fenjisi wuni wu bɛniɪŋ ŋɪŋgi le ɛ kiyoomfɛ.

²² Bejuu wɛki le be ŋɛŋ fiee fi doonchi bunɔa bu Nyɔ-ɔ be se bɛŋ, Bɛgrik wɛki bufii bu fiee lɛ be se bɛŋ.

²³ Se nuun le, tɛ fenjisi fisɛŋ kii si bɛ tɛ ta Krai li kintaŋ li. Fi se tuu fi tɔnyi Bejuu butɔnye. Bɛniɪŋ bɛ nuun yɛ Bejuu kɛ ŋɪŋgi le ɛ kiyoomfɛ.

²⁴ Se nuun le, li bɛniɪŋ bɛ Nyɔ tsaa li, mɔɔ nuun Bejuu, mɔɔ nuun Bɛgrik nton wu kii Krai wuni nuun bunɔa bu Nyɔ-ɔ bɛ bufii bu Nyɔ-ɔ bu nɔŋa.

²⁵ Fi nuun lɛ, kifɛ fiee fi yɛŋgi le fi nuun kiyoomfɛ li Nyɔ-ɔ nuun bufii bu yɛki nɛɛ bu wiwon buchu. Fiee fi yɛŋgi le Nyɔ biɛŋgi bɔ li fi-i, fi nuun bunɔa bu yɛki nɛɛ bu wiwon buchu.

²⁶ Bɛŋwaanɛŋ, beeche yɛɛŋ bɛniɪŋ bɛ nɛ tɛ saa nɛ nuun mfi wu Nyɔ tɛ tsaa bɛŋ. Bɛŋ ŋge tɛ nuun yɛ bɛniɪŋ bɛ bufii lɛ si bɛniɪŋ bɛ laanɔkwiɪŋ wɛki kɛ. Bɛŋ ŋge tɛ nuun yɛ bɛŋga kɛ. Bɛŋ ŋge ti mɛɛŋ ki bɔ kɛ li bini bi bɛniɪŋ bɛ nɔŋa bɛ ŋgee kɛ.

²⁷ Se nuun le, Nyɔ tsaa nɛɛ bibere bi li nshɛ yini le fi fɛ le bɛ bufii lɛ kɛmɛ buya, yi tsaa bɛ biɛŋgi bɔ li nshɛ yini le yi fɛ bɛŋga nuun bɛ buya.

²⁸ Nyɔ tɛ tsaa biee bi bɛniɪŋ dzeti laanɔkwiɪŋ li nshɛ yini-i, mɔɔ biee bi bɛniɪŋ nyamisi, tsaa mɔɔ biee bi nuun yɛ biee kɛ, le fɛ le biee bi bɛniɪŋ ŋɪŋgi to biee bi yee.

²⁹ Yi tɛ fɛ lɛ, le kii wiwon ni tuu tsakisi yi lɛ yi-i lii.

³⁰ ɛ yi yi Nyɔ yi tɛ taashe bɛŋ bɛ Krai Jiso. Yi fɛ Krai nuun dze yi bufii bu nɔŋa li bee li, yi se fɛ tɛ yi leeki bee tsaŋ lɛ yi-i lii, yi nachɛ bee yi gɛɛ li bɛniɪŋ bee li, yi soon bikoo bisɛŋ li tsan yi ŋgɛ-ɛ.

³¹ Fi se tuu fi nuun si bɛ tɛ tsɛɛ le, “ɛ wi tsakisi yi, ni tsakisi yi nuun bɛ fiee fi Taa feti.”

2

Nton wu kii Jiso Krai wu bɛ tɛ taan li kintaŋ li

¹ Bɛŋwaanɛŋ, nɛ kimi mfi wu ntɛ mbɛ lɛ be-en le ntee nton wu Nyɔ li be-en wu tɛ shiɪŋ nuun lɛ munyiikɔɔ li. Nti mɛɛŋ ki mbɛ kɛ fien le ni n'yeti jɛ yi kintsakisɛ yi kɛ bɛ bufii bwen kɛ,

² kifɛ mfi wu ntɛ nnuun bɛ bɛŋ ntɛ nsɔnɛ le nnuun ntɛ ŋgɛɛ bufii li fiee fimu fuki le ni ntiiti nɛɛ nuun kii Jiso Krai bɛ si bɛ tɛ taan wu li kintaŋ li nsɪŋ kɛ.

³ Mfi wu ntɛ nuun tɛɛbɛŋ, ntɛ weeti, nchendi, ŋkɛɛti weseen.

⁴ Mfi wu ntɛ n'yeti mfenjisi nton wu dzeen li be-en, ntɛ ntiiti yɛ nuun bɛ jɛ yi bufii yi yiki kɛ. Ntɛ ŋgii ntiiti nuun bunɔa bu Fiana yi waan bu tɛ doonchi cheɛŋ wulu.

⁵ Ntɛ mfeti lɛ, le kiɪŋ nɛ ni gɛɛ shɛŋ li bufii bu wiwon kɛ, se nuun le nɛ gɛɛ nuun li bunɔa bu Nyɔ-ɔ.

Bufii bu Nyɔ-ɔ

⁶ Bɛniɪŋ bɛ ti lemi bɛ Nyɔ be tɛɛmi, tɛ ti nyɛɛ bufii li bee. Bufii buni se nuun yɛ bu

laan̄kwiin̄ kē mōo nuun̄ bu noo lē wu sēki laan̄kwiin̄ dēeni kē. Bun̄ga bu bee gii bu ma bu la li yee li.

⁷ Buḡii bu Nyō-ō bu nōḡa bu ntē tiiti buni nuun̄ fiee fi tē shiin̄ fi nuun̄ lē mun̄yiikōo li bēniin̄ tē kēē kē. Buḡii bulu ē Nyō yi tē nache nshē mēēn̄ yi se bēchi, le ke naa bē fē tēēben̄ ni tē nuun̄ lē bun̄ḡa bwēē li lēnti.

⁸ Buḡii buni nuun̄ wi wumu li kintutu ki bēniin̄ bē sēki dēeni kii yē kinyi kilu kē, kifē gii le be ni be kii, gii nuun̄ be tan̄ēē Taa wu bun̄ḡa li kintaan̄ li kē.

⁹ Se nuun̄ le, li bee li, fi fiēē si bē tē tsēē le, “Biee bi līi ti mēēn̄ saa ki ḡēēn̄ kē,

bintoon̄ mēēn̄ saa ki woo kē,

wi ti mēēn̄ saa ki beechē kē,

ē bi bi Nyō tē nache li bēniin̄ bē kōḡgisi yi-i.”

¹⁰ Nyō fē yē Fiana yee doonche biee bini li bee li. Fiana yi Nyō yi ti tēēti biee bichu, yi tēēti tē mōo mun̄yiikōo mu Nyō-ō,

¹¹ kifē nuun̄ wi wumu tē kēē fiee fi wi wumu beechi li shēn̄ yee li fuki fiana yi mwē yi nuun̄ li yi yee li nsin̄ kē. Fi fiēē nēē tsaan̄ si nuun̄ wi tē kēē fiee fi Nyō beechi fuki Fiana yi Nyō nsin̄ kē.

¹² Fiana yi Nyō tē nyē li bee li nuun̄ yē yi li nshē yini-i kē. Fiana yini tē dza fē Nyō-ō le yi fē tē se kēē nyá chi yi Nyō tē nyē li bee.

¹³ Tē se tiiti biee bini nuun̄ yē bē jé yi bē tifi bē buḡii bu wiwon̄ kē. Tē tiiti nuun̄ bē jé yi Fiana yi Nyō tiiti bee lu, tē se naanyi biee bi chēēn̄ bi Fiana yi Nyō-ō li bēniin̄ bē kēmi Fiana yi Nyō.

¹⁴ Wi wu mēēn̄ ki kēme kē Fiana yi Nyō li yi yee li ti fii yē biee bi Fiana yi Nyō-ō kē. Dzēti fiee tuu ḡḡḡi le ē biee bi kiyoomfē-ē. Nuun̄ tē kēē si bi nuun̄ kē, kifē ē Fiana yi Nyō yi nuun̄ yi fē wi se kēē biee bilu.

¹⁵ Se nuun̄ le, wi wu Fiana yi Nyō nuun̄ li yi yee li nuun̄ nēē taa fiee fichu buḡḡ kē kinyi kilu, wi nuun̄ yē lu wu nuun̄ taa biee bi wēē wi kē.

¹⁶ Fi fiēē ē bē tsēē le,

“Wi nuun̄ yē lu wu kii fiee fi Taa beechi ke se tifi Taa kē.”

Se nuun̄ le, tē kēmi baa bēmbēechē nuun̄ bē Krai kēmi.

3

Bēniin̄ bē Krai ni be nuun̄ kimfime kimumkpan̄

¹ Bēḡwaanēn̄, mfi wu tēēben̄ tē tē nuun̄, ntē ḡkēmi yē le ni n'yeti li be-ēn̄ si bēniin̄ bē wuki nuun̄ li tsan̄ yi Fiana yi Waan̄ li kē. Ntē ntuu ntiiti li be-ēn̄ si bēniin̄ bē mēēn̄ be biki tē nuun̄ biee bi nyan̄ yi bwin̄ kōḡgisi, mōo bē mēēn̄ si mwōnu mu bwi lē dze yi Krai li.

² Ntē nyēē nuun̄ mbeēn̄ li be-ēn̄. Nti mēēn̄ ki nyē kē bēn̄ biee bijē bi tēēmi kē, kifē nē ti mēēn̄ ki kōche kē. Mbē mbochu dēeni nē mēēn̄ baa nēē ki kōche kē.

³ Nē mēēn̄ baa nē biki nēē nuun̄ biee bi nyan̄ yi bwin̄ kōḡgisi. Si nē mēēn̄ bē shēn̄ yi yēchi, nē tsuki ntsoon̄ li yi yinē-ē ni, fini doonchi nēē le nē biki baa nuun̄ nyan̄ yi bwin̄ ni? Mōo fini doonchi nēē le nē mēēn̄ baa nē kēmi kḡḡe ki bēniin̄ bē laan̄kwiin̄ lē nēē ni?

⁴ Wi dzēti tuu kween̄ le bikōo fiee nuun̄ Pōo, wi wumu le bikōo nuun̄ Apolo. Fini doonchi nēē le nē feti baa tē nuun̄ si bēniin̄ bē laan̄kwiin̄ ni?

⁵ Apolo nuun̄ noo, Pōo se nuun̄ noo? Tēē wu bēchu nuun̄ nēē bōōn̄ bē nime-ē bē Taa lē, bē tē fē nē ḡēē shēn̄ li yi yee li, wi nindi chee nime si Taa nyē li wuu.

⁶ Chēn̄ nime tē nuun̄ le ntōyē nuun̄ ḡḡo, chi Apolo nuun̄ le ni mwachi dzōo, ē Nyō yi se feti yi kuu.

⁷ Bēdēēni, wi wu tōyi ḡḡo bē wi wu mwachi dzōo nuun̄ yē mōo fiee kē. Nyō yi feti bi kuu ē yi kwaa yi nuun̄ fiee.

⁸ Wi wu tōyi bē wu mwachi dzōo nuun̄ nēē yēēn̄, Nyō gii yi soon̄ wi kwikwi biki nime chee.

⁹ Tē se taashe baa tē nindi nime chi Nyō-ō. Nē baa wē wu Nyō nē tuu nē nuun̄ yi yee.

¹⁰ Ntē gwan̄ kimfoo ki yih yilu-u si wi wu ḡḡwanu wu ḡbēḡḡi kii nime chee, biki mfie wu Nyō wu yi tē nyē li mi-i. Si ntē mfe lē, wi wumu se ḡwēndi yih yilu. ē wi tuu ḡwēndi li kimfoo kini-i, ni kii tē si ḡwēndi.

¹¹ Nē ni nē kii le kimfoo ba nēē ki bē tē fē ki nuun̄ Jiso Krai, nuun̄ wi tē fē kimu kē.

¹² Bēniin̄ se ḡwēndi lu bē biee chichi chichi. Wi wumu dzēti dzō kikwa ki yēchi, wi wumu dzō ki ncherere, wi wumu dzō nuun̄ ta yi tēēmi kwa bē se ḡwēndi lu. Wi

wumu nuun biti, wi wumu yoon, wi wumu yōche se gwendi lu.

¹³ Mɔɔ be gwendi nin le, jobe beε cheε chi be gii be ηen si nime chi wi-i nuun mfi wu chi bo fe waan, jobe chi Krai gii naa ni beε be wi. Wi wulu se gii wu mən nime chi wi-i be ηen si chi nuun.

¹⁴ E fiee fi wi gwan li kimfoo kini ba ndoru sin, ke mwe gii kemε kinsomfu.

¹⁵ E fi do, mwe lee kinderi kee, wu kibee gii bōne, se nuun le ni nuun si wi wu ka li wi-i.

Beniin be Krai le nuun yih yi muntofi yi Nyɔ

¹⁶ Ne kii ye le ne nuun yih yi muntofi yi Nyɔ, Fiana yi Nyɔ se tsiin li yih yine-ε ni?

¹⁷ E wi biifi yih yilu, ke Nyɔ gii yi lee mwe, kife yih yi muntofi-i yi Nyɔ ti wuuti lɔɔ, ne se baa yih yilu.

¹⁸ Kiin wi ni yengi be yi yee ke. E wi wumu li be-en beechi le kemi bufii si nshe yini weki, to kibere ke se kemε bufii bu bufii.

¹⁹ Ntiiti ni kife bieee bi beniin be laankwiin ngingi le ε bufii nuun bi Nyɔ ngingi le ε kiyoomfe. E fi fi be tε tsee le, “Nyɔ dzeti neε nuun bufii bu beniin be doonchi le be kemi bufii yi keeti be lu.”

²⁰ Fi tuu fi nuun ε be tsee le, “Taa kii le bieee bi beniin be bufii le beechi nuun neε bi li yee li.”

²¹ Fi se tuu fi nuun le, kiin wi ni tsakisi yi le wi wumu nuun wu mwe ke, kife bieee bichu nuun bine.

²² Pɔɔ ke Apolo ke Sefa ke nshe yini ke ntse ke kwe ke bieee bi deeni ke bi meen bi se naa bi be, nuun bine bichu,

²³ ne nuun be Krai le, Krai se nuun wu Nyɔ.

4

Kiin beniin be Krai le ni be tsakisi yi be wi ke

¹ Fi be fi dzɔɔn le ne ni ne dzeti le te nuun bɔɔn be nime-ε be Krai le be Nyɔ nye nime chee chi nton wu tε shiin nuun le munyiikɔɔ li li tsan yi bee.

² Fi se tuu fi nuun le, wi wu be nye nime li tsan yee li kemi le ni feti si te kikoo we weki.

³ Li mi-i, ben ke yih yi nsa yimi yi seki mi, nnuun ntε ndzɔ le ε fiee fimu ke. Nnuun ntε mɔɔ nsaa yi yen ke.

⁴ Fiee nuun ye lu li shen yen fi seki mi ke. Se nuun le, fiee fimu doonchi ye le η'wuutɔ ke. E neε Taa kwaa wu gii saa buu mi.

⁵ Bedeeni, kiin ne ni tuu ne sonde nsa mfi nkɔchine nsin ke. Ne tengi Taa be. E wu wu gii buu bieee fe waan bi be nyike li kijibe-ε deeni, sensi bieee bi be kemi li shen yi bee. Neεle, Nyɔ gii yi pia wi kwikwi wu be kemi le be pia.

⁶ Benwaanen, bieee bi ntiiti kii tee Apolo bini nuun le bi fi ben, le ke ne laanche li bee li ne ni ne feti fiee ne biki neε nuun fiee fi be tsee. Bedeeni, ne meen ye le ne ni ne tsakisi yi be wi wumu ne dzeti le mwe we fekwiin ke.

⁷ E noo wu fe le ɔ ni ɔ nuun chichi li wi wumu? E la fi ɔ kemi fuki fe be nye li we-ε nsin? Si fi nuun le, fi geen ɔ se tsakisi yi keε be meen ki nyeε li we bu nye ke?

⁸ Mɔɔ ne dzeti baa le ne kemi baa fiee fichu, ne nuun beniin be bulofu-u, ne seki si bεmfɔn bee nsin ni? Wi dzɔɔ le ne baa bεmfɔn kitun ke te se bɔɔn te fe tee ben ni te seki bee bechu.

⁹ Mi ηenɔɔ le Nyɔ tuu ye yi gee bee, bee te nuun bɔɔn be nto-on be Jiso be binshiingi. Te nuun si beniin be be giingi le be woye gbanaa. Te to baa binjiinjii li nshe yini bi beniin mɔɔ benchindaa be Nyɔ-ɔ bichi.

¹⁰ Te to baa bibere kii Krai, se nuun le ne nuun beniin be Krai be be kii nge. Te nuun beniin be biengi ne nuun be benga. Beniin guundi ben, be dzeti bee fekwiin.

¹¹ Mbε mbochu deeni, te baa be dzeen, ndɔɔn se wondini bee, te lisi nuun binshaanshe bi ndú, beniin se η'weki be bee, te se kemi ye kintsii ki ntse-ε ke.

¹² E bee te gwenini te nindi be tsan yisen te se jii fiee. Beniin tuu be gaashi bee, ε beniin gaashi bee te leki nuun kimbōne li bee. E be biindi bikaa le beε jin, te kendi neε nuun shen.

¹³ E be tiiti jε yi bifi li bee li te tusi nuun be jε yi mbεngii, mbε mbochu deeni, te baa si bieee bi be gii be too le fween. Te to baa nuun bimfɔ bi bieee le li nshe yini-i.

¹⁴ Ntseki ye bieee bini li be-en ni le η'weki

le nyε ben buya kε. Ntiifɔɔ ben si bɔɔn ben be nuun shɛn yɛn.

¹⁵ Mɔɔ nuun le nε kɛmi bɛniin nge be fenjisi ben kii Krai, kε fi nuun yε le nε kɛmi yε bεchaa bɛnε nge kε. Ɛ mi wu nuun chaa wunε, kifε ɛ mi wu ntɛ mfε nε se taashε be Krai Jiso mfi wu ntɛ mfɛnjisi nton we wu dzeen li be-en.

¹⁶ Bɛdɛɛni nlekɔɔ le nε ni nε tɔɔmi bikaa binε nɛɛ si ntɔɔmi mbien.

¹⁷ Fiεε fiee fi mi nton Timɔti lε be-en, wu nuun nwaanen li Taa li, nuun shɛn yɛn, se lemi tε li nton wuni be shɛn yee chi. Gii bε tuu kimi ben si ntse wɛn si wi wu Krai nuun. Fiee fi gii tee ben nuun nɛɛ fi ndenɔɔ mfɛnjisi li bintaashε bi bɛniin be kimbeenche-ε bεchu li bintsii bichu-u.

¹⁸ Bɛniin bamu li be-en linti bεchi baa be tsakisi yi kifε be beechi baa le mmɛɛn yε ntuu mbε lε be-en kε.

¹⁹ Se nuun le, ɛ Taa ben, kε shε ɔ niin ntuu mbε. Mfi wu mi mbε, nse nɛn laa bɛniin be tsakisi yi belu kuundi nuun kimfime mɔɔ be kɛmi nuun nwaani bunɔa bu la le,

²⁰ kifε bumfɔn bu Nyɔ-ɔ nuun yε fiee fi kimfime ki kumfε-ε kε. Ɛ fiee fi bunɔa bu dzeti nuun fε Nyɔ-ɔ.

²¹ Nε beechi le ngii mbε nin? Nε beechi le ngii ni mbεε be finwaan mɔɔ be shɛn yi kinɔngise be yi mbɛɛngii le?

5

Bε buu wi wu nyɛn yi bukwεε li bɛniin bε Krai linti.

¹ Bε gbɛɛn baa bε tee mi chɛɛn chɛɛn le ntse wu nyɛn yi bukwεε yε lε be-en lenti, nyɛn yi bukwεε yilu se nuun yi wi wu kii yε mɔɔ Nyɔ kε nuun tɛ naa mɔn kε. N'wukɔɔ le wi wumu li be-en linti dzetɔɔ kwεε tee.

² Nε nɛn baa nwaani yini nyɛn ni nε se tε de kwe bu dε kε, nε tuu nε tsakisi nuun yi ni? Nε kɛmi le nε buu nwaani wεε wi wu mɔn fini fiee li be-en linti.

³ Mɔɔ si nnuun yε tɛɛben gbanaa kε ni, mi n'wε nɛɛ tɛɛben li Fiana-a. Mi nsondɔɔ nsa kitun nɛɛ kɛɛ mi n'wε bε ben kundi wi wu mɔn nwaani fiee fiee.

⁴ Li bukoon bu Taa wusɛn wu Jiso-o, mfi wu nε shee, nse nnuun bε ben li fiana-a, bunɔa bu Taa wusɛn wu Jiso nuun tε fe,

⁵ nε dzɔ wi wulu, nε nyε li tsɔn yi Sata-an, biifi nyan ye, fiana yee se naa yi bɔnε jobε chi Taa wusɛn naa wu kaari wu bε.

⁶ Nε tsakisi baa yi ni fi tɛ dzɔɔn kε. Nε kii nɛɛ le bε ti dzeti kishee niin bε tɔ li musu-u, ki se biee ki fε musu malu mɛnchu fooki ni?

⁷ Buu yɛɛn kishee ki nuun ntse wunε wu fichi li yi yinε, nε se to nuun bɛniin bε fɛn si musu mε bε mɛɛn ki gɛɛ kε kishee le kε, nuun le nε nuun lε. Nε kɛɛ le Krai nuun Nwanε Nshɔɔn wu Nyɔ tɛ fε fintofi lu li tɛɛben nɛɛ si wu bε ti sɛeti mfi wu Tsɔnɔ chi N'yafuwee.

⁸ Nɛɛ lε, tɛɛben nuun si bɛniin bε jii Tsɔnɔ chi N'yafuwee nuun bε kibe le ki bε mɛɛn ki gɛɛ kε kishee le kε, ki nuun shɛn yi wuuti mɔɔ chɛɛn. Kiin tɛɛben ni tε nuun si bɛniin bε jii Tsɔnɔ chini nuun bε kibe le ki fichi ki bε tɛ gɛɛ kishee le ki nuun ntse wu bifi mɔɔ kinge ki bifi-i kε.

⁹ Lε kinwaati ki ntɛ tseε li be-en, ntɛ ntseε le kiin nε ni nε fiinsini yi bε bɛniin bε leti bukwεε kε.

¹⁰ Ntɛ ntiiti yε nuun kii bɛniin bε li nshε yini-i bε leti bukwεε, kε bε lii yɛchi bε li biee li, kε bε bonyi bintsii bε kwachi biee bi bɛniin lε, kε bε lɛki li bɛnyɔ bε li yee li kε. Ɛ nuun nwaani beeye kε nε kɛmi baa le nε dza li nshε yini-i.

¹¹ Ntɛ ntiiti nuun le kiin nε ni nε fiinsini bε wi wu teenyi yi yee le wε nwaani wusɛn li Krai, tuu leti bukwεε, kε wu lii yɛchi wu li biee li, kε lɛki li bɛnyɔ bε li yee li, kε gaashi bɛniin, kε wundi mbiin mε keeti wu, kε bonyi bintsii kwachi biee bi bɛniin lε kε. Kiin wi ni mɔn le ji biee bε nwaani wεε wi kε dududu.

¹² Ɛ kintsii kisɛn le tε ni tε sɛki bɛniin bε ti nuun yε lε kintaashε ki bɛniin bε kimbeenche-ε lenti kε. Bɛniin bε nuun tε ni tε sɛki bε nuun bε nuun lε kintaashε ki bɛniin bε kimbeenche-ε lenti.

¹³ Nyɔ gii yi saa bɛniin bε nuun yε li lɛkε li Nyɔ-ɔ kε. Kinwaati ki Nyɔ-ɔ tiiti le, "Buu yɛɛn wi wu kɛmi kinge ki bifi li be-en linti."

6

Kiin wi wu kimbeenche gɛɛn sɔɔmi wumu li bɛniin bε nuun yε bε kimbeenche-ε kε

¹ Fi mēēŋ ki dzōōŋ kē le wi wumu li be-eŋ linti ni kēmi fiee beŋwaani fē nuuŋ gēēŋ sōōmi li beŋiŋ be nuuŋ be Nyō-ō, ka tuu gēēŋ sōōmi nuuŋ li beŋiŋ be feti yē bīee bi tsaan kēē.*

² Nē kii yē le beŋiŋ be nuuŋ be Nyō-ō gii naa be saa beŋiŋ be nuuŋ be li nshe yini ni? E nuuŋ beŋ nē gii nē naa nē saa be, kē nuuŋ nē lee ki saa kē bīee bi mwēsīmweŋi le be-eŋ lenti kē ni?

³ Nē kii yē le tē gii tē saa bēnchindaa be Nyō-ō kē ni? Si fi nuuŋ lē, kē nuuŋ nē kēē nsawu bīee bi keti li ntse wu dēēni bujōŋ.

⁴ E bīee si bini ketōō, nē geēŋ nē dzeti bi nē giŋgi be bi limfwe li beŋiŋ be kēmi yē kintsii lē kintaashe ki beŋiŋ be kimbeenchē-e lenti kē dududu?

⁵ Buya kōō beŋ. Fi nuuŋ le wi nuuŋ yē le be-eŋ lenti wu kēmi bufii bu nuuŋ sonde nsa wu wi bee ŋwaani ni?

⁶ Nē se dzeti baa wi tuu dzō ŋwaani gēēŋ sōōmi, sōōmi nuuŋ li beŋiŋ be nuuŋ yē be kimbeenchē-e kē.

⁷ Fīee fi nuuŋ le nē ni nē kēmi bēnsa lē be-eŋ lenti kwaa, doonchi fīee le nē we baa kituŋ. Nuuŋ nē tē gēē nuuŋ le beŋiŋ bamu ni be feti bīee bibifi li be-eŋ kē ni? Nuuŋ nē tē gēē tē nuuŋ le beŋiŋ bamu ni be feti kimfi be beŋ ni?

⁸ Se nuuŋ le, e beŋ nē dzeti nē tuu nē feti bīee bibifi nē tuu nē feti kimfi, teege fē wi feti bīee bini nuuŋ be ŋwaani.

⁹ Nē kii yē le beŋiŋ be feti bīee bibifi bini nuuŋ tē naa kēme kintsii lē bumfōŋ bu Nyō-ō lenti kē ni? Kiŋ nē ni nē yēŋgi be yi yīne kē. Beŋiŋ be lēti bukwēē, kē be lēki li beŋyō-ō, kē be lēti bukwēēŋ be beŋiŋ bamu-u, kē bunīŋ be gimi be bunīŋ bamu, kē bukwēēŋ be gimi be bukwēēŋ bamu,

¹⁰ kē bēyi, kē beŋiŋ be yērisi lii li bīee li, kē beŋiŋ be wundi mbiŋ mē keeti be, kē beŋiŋ be gaashi beŋiŋ bamu, kē be bonyi bintsii be kwachi bīee bi beŋiŋ lē, be nuuŋ tē naa kēme kintsii lē bumfōŋ bu Nyō-ō lenti kē.

¹¹ Bīee bini bīee bi beŋ bamu gii nē feti ŋkosi. Se nuuŋ le, Nyō tē tsootse beŋ, yi tsaa beŋ yi gēē chichi, nē se baa tsaan lē yi-i lii. Yi tē feti bīee bini li bukoōŋ bu Taa Jiso

Krai be li bu Fiana yee yi yi yi Nyō yisēŋ.

Fīee fi wi nuuŋ ni feti bē yi yee

¹² Wi nuuŋ ni kwēŋgi lē kēmōō bunga bu fēre fīee fichu fi Kōŋgisi. Se nuuŋ le, ntiitōō lē e fīee fichu fi nuuŋ fi fi wi kē. Wi nuuŋ ni kwēŋgi nēē lē kēmōō bunga bu fēre fīee fichu fi kōŋgisi. Se nuuŋ le, ntiitōō nēē lē, nuuŋ ntē ŋgēē lē fīee fimu dzōō mi fi tuu li mfwa-a wu fi-i kē.

¹³ Wi wumu nuuŋ ni tiiti tē le, “Bīee bije nuuŋ kii tee, tee nuuŋ kii bīee bije.” Se nuuŋ le, nē kēē lē Nyō gii yi biifi bi bichu. Bwiŋ yē wi nuuŋ yē yi be lēti bukwēē lu kē. Bwiŋ yē wi nuuŋ nuuŋ le ni nindi li Taa li, e wu wu Taa wu kēmi bwiŋ yēlu

¹⁴ Si Nyō tē buu Taa wusēŋ li kwe-e lē, e nēē lē si yi gii naa yi buu tē bee be bunga bu yi-i li kwe-e.

¹⁵ Nē kii yē le yi yīne nuuŋ bikachu bi Krai lē kē ni? Wi gii geēŋ se tuu dzōō bikachu bi Krai lē taashe be bi kinjikwiŋ lē? Fi nuuŋ fi tē nuuŋ lē kē!

¹⁶ Nē kii yē le e wi taashe yi yee be kinjikwiŋ, kē bee ki to baa yi yi mumkpan kē ni? E fi fi be tē tseē lē, “E kwēēŋ bee nyuŋ taashe yi kē be to baa wi mumkpan.”

¹⁷ Se nuuŋ le, wi wu taashe be Taa, mwe toō fīee fi mumkpan be wu li fiana-a.

¹⁸ Kifi yēēŋ ntse wu bukwēē. Bīee bibifi bimu bichu bi wi feti ti feti yē nuuŋ li yi yee li kē, se nuuŋ le, wi wu jii bukwēē fetōō bibifi nuuŋ li yi yee li kibēē.

¹⁹ Nē kii yē le yih yīne yēē yih yi muntofi yi Fiana yi Waan yi Nyō nyē beŋ tsiŋ lu kē ni? Nē nuuŋ yē lē bēne bō kē.

²⁰ Be tē go beŋ be kwa ŋge. Nēē lē, nē feti yēēŋ bīee be yih yīne bi yokisi Nyō.

7

Fīee fi kii kwēēŋ bee nyuŋ

¹ Ngii nyē ntusu dēēni kii bīee bi nē tē tseē li mi-i. Fi dzōōŋ le wi wu kōŋ kē li kwēēŋ li kē.

² Se nuuŋ le, si mōnche wu bukwēē wē lēkuuŋ ni, fi dzōōŋ le nyuŋ ni kēmi we kwēēŋ, kwēēŋ kēmi we nyuŋ tē.

* **6:1** Beŋiŋ bamu be Kōrēŋ tē ŋŋgi lē fi dzōōŋ lē be fēkē bugoo kē

³ Nyuŋ kēmi le ni feti nime chi nyuŋ li kwesi-i, kwēŋ kēmi tē le ni feti chee chi nime chi kwēŋ lē li nyumi-i.

⁴ Mēŋ yē kwēŋ wu kēmi bunga fē yi yee li kē, ē nyumi wu kēmi. E nē tē lē si nyuŋ mēŋ yē kēmi bunga fē yi yee li kē, ē kwesi wu kēmi.

⁵ Wi wu baa kē dzaa li wi wumu fuki fē nē nache benj bechu nē benj nsin kē. E nē fē nē lē li mfi niin li, le nē se nyē yih yinē li nlekē li Nyō-ɔ. Mfi wu nē fē lē, nē tuu nē kaari nē to li ntaashe wunē si nē ti shiin nē nuuŋ, kii Satan ni dza mōnche benj kifē nē kii yē si nuuŋ nē kēmē yi yinē kē.

⁶ Ntiitō finī nē si ntifi lē, nuuŋ yē nchi wu nnyē li be-enj kē.

⁷ Bee li mi-i kwaa, mi ŋ'wēki le wi kwikwi ni nuuŋ kwēŋ nsin si nnuuŋ ni. Se nuuŋ le, ntuu ŋgeen, wi kwikwi kēmō nya yi yē yi Nyō nyē wu. Wi wumu kēmi yini nya wi wumu se kēmi yē.

⁸ Dēni, li beniin bē mēŋ bekwerē-ε mō bē nuuŋ bukeŋ beŋku-u, ntiitō le, fi dzōŋ fiē li bee le be ba be ni be nuuŋ be bē mbiin si nnuuŋ lē.

⁹ Se nuuŋ le, ε nuuŋ le nuuŋ be tē kēmē yih yibee kē, be fē bugoo, kifē fi dzōŋ le be fē bugoo, yēki fē nuuŋ wi ni kwi-i bē yi yi nyinini.

¹⁰ Li beniin bē fē bugoo li kituŋ, nse ntuu ntiiti le kwēŋ ni ŋinŋi le kiin ni gate bē nyumi kē. Wuni nchi mēŋ ki bo kē li mi-i kē. Wu boō nuuŋ li Taa li.

¹¹ Se nuuŋ le, ε wu gate, kē kēmi le ba ni nuuŋ wuu mbiin. E fi nuuŋ tē nuuŋ lē kē, kaari to li nyumi yih bee wu nache bīee be to be nuuŋ. E nē fi fi ntiitō li bunin le nyuŋ kēmi yē le kōŋ bē kwesi kē.

¹² Li beniin bamu-u, ntiitō li bee le, ε ŋwaanēŋ wusēŋ nuuŋ lu wu nuuŋ wi wu kimbeenchē kēmi kwēŋ, kwēŋ wulu se nuuŋ yē wi wu kimbeenchē kē, kwēŋ wulu kōŋgisi le bee wu ni be nuuŋ, kiin nyuŋ wulu ni buu wu kē. Fini ε mi wu ntiiti. E Taa wu tiiti kē.

¹³ E kwēŋ kēmi nyumi, nyuŋ wulu nuuŋ yē wi wu kimbeenchē kē, kōŋgisi le bee wu ni be nuuŋ, kiin kwēŋ wulu ni bo kē.

¹⁴ Ntiiti ni, kifē ε nyuŋ wu nuuŋ yē wi wu kimbeenchē kē kēmi kwēŋ nuuŋ wi wu kimbeenchē, kē Nyō gii yi dzō wu kituŋ si

wi we kii kwesi. Kwēŋ tē wu nuuŋ yē nē wi wu kimbeenchē kē tuu kēmi nyumi wu nuuŋ wi wu kimbeenchē, kē Nyō dzeti yē wu kituŋ si wi we kii nyumi. E nuuŋ yē lē kē, kē bōŋ bē bee wuuti yē kē. Se nuuŋ le, si fi nuuŋ, kē be wuuti baa.

¹⁵ E wi wu nuuŋ yē wi wu kimbeenchē kē dza tuu wēki le be gate, bē gē lē. E fi ka lē, kiin ŋwaanēŋ wusēŋ wu nyuŋ kē wu kwēŋ wu nuuŋ wi kimbeenchē ni beechi le kēmi nē le ni nuuŋ bee wu kē. Nyō tē teen bee le tē ni tē tsiin nuuŋ li mbēŋgii li.

¹⁶ Wē wu kwēŋ, ɔ kii bu laa le nuuŋ ɔ fē Nyō soo nyuma? Wē wu nyuŋ ɔ kii tē bu laa le nuuŋ ɔ fē Nyō soo kwesa?

Wi ba ni nuuŋ si Nyō tē teen wu nuuŋ

¹⁷ Fīee fi nuuŋ, fiē nē le wi ni tsiin ntse nuuŋ wu Taa tē nyē li wuu. Ni nuuŋ nē si Nyō tē teen wu nuuŋ. Fini nuuŋ fiē fi ntiiti li bintaashe bi beniin bē kimbeenchē-ε li bintsii bichu.

¹⁸ E wi nuuŋ wu bē tē teen mwē nuuŋ ε bē tē sē wu dzoo kituŋ, kiin ni tuu ni wēki le ni nuuŋ si wi wu mēŋ kintō kē. E wi nuuŋ lu wu bē tē teen wu mēŋ kintō, kiin ni tuu ni wēki le bē sē wu dzoo dēni kē,

¹⁹ kifē ε wi nuuŋ wu bē tē sē wu dzoo, mō nuuŋ le bē ti mēŋ wu dzoo ki sē kē, kē fiē kēmi yē fiē fi fē bē wu kē. Fīee fi nuuŋ fishaan nuuŋ le wi ni kichi bēnchi bē Nyō-ɔ.

²⁰ Wi kwikwi ba nē ni nuuŋ si Nyō tē teen wu, nuuŋ.

²¹ E bē tē teenyi wē ɔ nuuŋ mfwa, kiin ɔ ni ɔ buki yi kē. Se nuuŋ le, ɔ kēmi dze yi boche li bumfa-a, ɔ bo fio.

²² Nē kē le wi wu Taa tē teen wu nuuŋ mfwa, wu boō li bumfa-a kii Taa kituŋ. Nē yēŋ si wi wu bē tē teen wu nuuŋ yē mfwa kē, kē wē dēni mfwa wu Krai.

²³ Bē tē go benj kwa ŋge. Kiin nē ni nē nuuŋ bēmfa bē beniin lē kē.

²⁴ Nē lē, bēŋwaanēŋ, wi ba nē ni nuuŋ bē Nyō lē dze yi Nyō tē teen wu, nuuŋ le.

Ntifi li bunin kē bukeŋ bē mēŋ bekwerē mō bukeŋ beŋku-u

²⁵ Dēni, kii bukeŋ kē bunin bē mēŋ bekwerē, Taa mēŋ ki tee kē mi fiē le ntee kē. Se nuuŋ le, nyē wēŋ wu ntan si wi wu

Taa kəɔ nshiin̄ bɛ wu le nuun̄ be bɛn̄ fīe fi tiiti.

²⁶ Fīe fi mbeechi kii n̄gɛ wu nuun̄ dɛɛni, fi dzɔɔn̄ le wi ba ni nuun̄ si ti nuun̄.

²⁷ Ɛ wi kɛmi kwɛɛn̄ kitun̄, kiin̄ ni tuu ni wɛki le koon̄ bɛ wu kɛ. Ɛ wi nuun̄ kwɛɛn̄ nsin̄, kiin̄ ni tuu ni wɛki kwɛɛn̄ kɛ.

²⁸ Se nuun̄ le, le wi fɛ bugoo bee kwɛɛn̄ bee wu ni be nuun̄, kɛ mɛɛn̄ɔ ki fɛ kɛ bubiɛɛ kɛ. Ɛ sɔɔnɛ kwɛɛn̄ gɛɛn̄ lɛ nyu-un̄, kɛ mɛɛn̄ɔ ki fɛ kɛ bubiɛɛ tɛ kɛ. Se nuun̄ le, nɛ kɛɛ le bɛniin̄ bɛ fɛ bugoo gii naa be kɛmɛ bɛn̄gɛ li nshɛ yini-i. Li mi-i n̄'wɛkəɔ le mban̄ɛ bɛn̄ li fini-i.

²⁹ Bɛn̄waanɛn̄, fīe fi ntiiti nuun̄ le mfi wu Nyɔ nyɛ bee wɛ fiŋkɔsi n̄gɛ. Mbɛɛchɛ dɛɛni n̄genu limfwe, bɛniin̄ bɛ kɛmi bukɛɛn̄ ni be nuun̄ kɛɛ be kɛmi yɛ kɛ.

³⁰ Bɛniin̄ bɛ dii kwe ni be nuun̄ kɛɛ be dii yɛ kɛ, bɛ nɛki ni be nuun̄ kɛɛ fīe dzeen̄ yɛ fɛ bee kɛ, bɛ guti bieɛ ni be nuun̄ kɛɛ be kɛmi yɛ mɔɔ fīe kɛ.

³¹ Bɛniin̄ bɛ feti bieɛ li nshɛ yini ni be nuun̄ kɛɛ be kɛmi yɛ mɔɔ fīe fi fɛrɛ bɛ nshɛ yini kɛ. Ntiitɔɔ ni, kifɛ nshɛ yini yɛ dɛɛni ni, yi keti yɛ bukaru.

³² N̄'wɛkəɔ le nɛ ni nɛ nuun̄ fīe tɛ fīeɛn̄gi bɛn̄ kɛ. Wi wu nuun̄ kwɛɛn̄ nsin̄ ti giki bufii li fīe fi kii Taa lɛ si nuun̄ ni feti nɛɛ nuun̄ fīe fi Taa wuki bujɔn̄ bɛ wu.

³³ Wi wu kɛmi kwɛɛn̄ ti giki bufii nuun̄ li bieɛ bi li nshɛ yini-i, nɛɛ si nuun̄ ni feti fīe fi yi dzeen̄ kwɛsi.

³⁴ Gii ni nuun̄ ɛ bufii bwee gate. Fi fīe nɛɛ yɛɛn̄ si kwɛɛn̄ mɔɔ nuun̄ sɔɔnɛ kwɛɛn̄ wu mɛɛn̄ ki kɛɛ kɛ nyun̄ kɛ ti nuun̄. Ti bɛɛ giki bufii nuun̄ li fīe fi kii Taa lɛ, nɛɛ si nuun̄ ni nyɛɛ yi yɛɛ bɛ shɛn̄ yɛɛ chi li wuu. Se wi wu kɛmi nyun̄ ti giki bufii li bieɛ bi li nshɛ yini-i, nɛɛ si nuun̄ ni feti fīe fi yi nuun̄ yi ni yi dzeen̄ nyumi.

³⁵ Ntiiti ni nuun̄ le mfi bɛn̄, nuun̄ yɛ le n̄'wɛkəɔ le mban̄ɛ dze li wi wumu-u kɛ. N̄'wɛkəɔ nuun̄ le wi kɛɛ fīe fi nuun̄ tsaan̄,

le ke ni nindi li Taa li bɛ shɛn̄ yi mumkpan̄ bɛ bufii bwee bu mɛɛn̄ ki gate kɛ.

³⁶ Ɛ nyun̄ koo fīeɛn̄ lɛ n̄waakwɛɛn̄ li, wu dza tuu n̄n̄gi le k̄n̄gɛ kee li n̄waakwɛɛn̄ wulu nuun̄ yɛ tsaan̄ kɛ, yi nyin̄ini wu n̄gɛ, fi dzɔɔn̄ le bɛ fɛ bugoo be ni be nuun̄, ɛ wu fɛ nɛɛ si k̄n̄gisi, wu fɛ bugoo bee kwɛɛn̄ wulu, kɛ mɛɛn̄ɔ ki fɛ kɛ bubiɛɛ kɛ.

³⁷ Se nuun̄ le, nyun̄ wu gɛɛ shɛn̄ yɛɛ le nuun̄ tɛ fɛ bugoo bee kwɛɛn̄ wu wu koo fīeɛn̄ lɛ wuu kɛ, wi kɛndi yɛ wu le bɛ fɛ bugoo kɛ, ɛ bichi lɛ yi yɛɛ li, gɛɛ shɛn̄ yɛɛ le bee wu nuun̄ tɛ fɛ bugoo kɛ,* kɛ wu fɛɔ fīe fishaan̄.

³⁸ Fi se tuu fi nuun̄ le, wi wu fɛ bugoo nuun̄ bee kwɛsi wu tɛ koo fīeɛn̄ lɛ wuu, kɛ wu fɛɔ bujɔn̄. Se nuun̄ le, wi wu mɛɛn̄ ki fɛ bugoo bɛ kwɛɛn̄, kɛ wu gbɛɛn̄ɔ wu fɛ bujɔn̄ n̄gɛ.†

³⁹ Kwɛɛn̄ ti bɛɛ nuun̄ kwɛɛ wi mfi wu nyumi mɛɛn̄ lu. Se nuun̄ le, ɛ nyumi dza wu kwi, kɛ nuun̄ nɛɛ gɛɛn̄ lɛ nyun̄ wumu wu k̄n̄gisi bee wu fɛ bugoo be ni be nuun̄, wɛɛ wi kɛmi le ni nuun̄ wi wu taashɛ bɛ Taa.

⁴⁰ Se nuun̄ le, si n̄n̄n̄gi fīeɛn̄ nuun̄ kwɛɛn̄ wulu ba nɛɛ lɛ ni wuki bujɔn̄ n̄gɛ. Ntiiti ni kii le n̄kɛmi Fiana yi Nyɔ.

8

Fīe fi kii bieɛ bijɛ bi bɛ fɛ bɛntaan̄chɛ lu li bɛnyɔ-ɔ

¹ Ngii n̄'yo dɛɛni kii bieɛ bijɛ bi bɛniin̄ feti bɛntaan̄chɛ lu li bɛnyɔ-ɔ. Fi fīe chɛɛn̄ si bɛ kwɛn̄gi le bee bɛchu kɛmɛ bufii. Buni bufii nuun̄ bu fɛ wi se ni piɛti nuun̄ yi yɛɛ. Se nuun̄ le, k̄n̄k̄n̄gise ti kurisi bɛniin̄ be kuu bu ko.

² Ɛ wi dza tuu beechi le kii bieɛ, mwɛ n̄kɛɛ le mɛɛn̄ɔ ki gbɛɛn̄ kɛ le kɛɛ si kɛmi le ni kii kɛ.

³ Se nuun̄ le, ɛ wi k̄n̄gisi Nyɔ, kɛ Nyɔ gii yi ni yi kii tɛ mwɛ.

* **7:37** Kɛ le, "... ni kɛmi nɛɛ wu si kwɛɛn̄ wuu koo fīeɛn̄ le," † **7:38** 36 Kɛ le, "Ɛ wi kɛmi n̄wani wu se dza tuu n̄n̄gi le feti yɛ bɛ n̄wani lɛ dze yi tsaan̄ li kɛ, se n̄wan̄ wulu nuun̄ ɛ wu mɛsɔɔ kitun̄ n̄n̄gi le bee wu kɛmi nyun̄, ɛ n̄wan̄ wulu feti lɛ n̄n̄gi, wu se chin̄ɛ n̄wani wulu fɛ bugoo nuun̄ bee nyumi, kɛ wu mɛɛn̄ɔ ki fɛ kɛ bubiɛɛ kɛ. 37 Se nuun̄ le, wi wu gɛɛ li shɛn̄ yɛɛ li le nuun̄ tɛ nyɛ n̄wani li nyun̄ kɛ, ɛ wi kɛndi yɛ wu le nyɛ kɛ, kɛmi tɛ bunga bu fɛrɛ fīe fi k̄n̄gisi, ɛ wu gɛɛ nɛɛ li shɛn̄ yɛɛ li le nuun̄ tɛ nyɛ n̄wani li nyun̄ kɛ, kɛ wu fɛɔ bujɔn̄. 38 Fi se tuu fi nuun̄ le, wi wu nyɛ n̄wani li nyu-un̄ fɛɔ nɛɛ bujɔn̄. Se nuun̄ le, wi wu mɛɛn̄ ki nyɛ kɛ we wu n̄wan̄ li nyun̄ kɛ, kɛ wu gbɛɛn̄ɔ wu fɛ bujɔn̄ kin̄ɔn̄a."

⁴ Bɛdɛɛni, fi kii nje biee bi bɛ fɛ bɛntaanche lu li bɛnyɔ-ɔ, tɛ nuun tɛ kɛɛ le bɛnyɔ bani nuun yɛ fiee kɛ. Nyɔ ba nɛɛ mumkpaŋ yimi nuun yɛ lu kɛ.

⁵ Bɛniin bamu dzeti le bɛnyɔ bamu nuun lu liboo kɛ laaŋkwiiŋ. Fi fieɛ chɛɛŋ le bɛniin dzeti le bɛnyɔ nuun nge, bɛtɛ bikoo se nuun tɛ nge.

⁶ Mɔɔ nuun si be dzeti lɛ, li bee li Nyɔ ba nɛɛ mumkpaŋ. Ɛ yih yi nuun Baa wusɛŋ yi tɛ tɔŋ biee bichu. Tɛ tsiin nuun kii yi. Tɛ Kikoo ba mumkpaŋ wu nuun Jiso Krai. Se nuun nɛɛ wu, wu tɛ tɔŋ biee bichu kɛti li tsan yee li, tɛ kɛmi ntɛ kɛti li yi yee li.

⁷ Fini nuun yɛ fiee fi bɛniin bɛchu bɛ nuun lɛ bee li linti kii kɛ. Bɛniin bamu bɛ tɛ shiin be feti bɛntaanche li bɛnyɔ-ɔ belu dzeti le be jii ŋwaani biɛɛ biee dɛɛni, be beechi nɛɛ le be mɛɛŋ baa be jii nuun biee bi bɛ fɛ bɛntaanche lu li bɛnyɔ belu. Shɛŋ yibe yi weeti se sɛki be le biee bijɛ bilu biifi biɛɛ be.

⁸ Se nuun le biee bijɛ nuun tɛ gɛɛŋ bɛ bee li Nyɔ-ɔ lichin kɛ. Ɛ tɛ jii fiee fiee yɛ tɛ biifi bee bɛ yi kɛ. Ɛ tɛ ba nje nsin, fi tɛ fɛ le tɛ ni tɛ nuun bɛniin bɛ dzeen li yi-i kɛ.

⁹ Bɛŋ nɛ kii biee bini nɛ ni nɛ dzeti mfi le kiin wi ni dza dzɔɔ bunga bu kɛmi bu fɛrɛ fiee fi kɔŋgisi lu tuu fɛ nuun fiee fi nuun fi fɛ ŋwaani wɛ kɛ.

¹⁰ Ɛ wi wu wɛɛ wu shɛŋ yee nuun wɛɛ ŋɛŋ wɛ wi wu bufii, jii biee fɛ kiden ki bɛ feti bɛntaanche fɛ li bɛnyɔ-ɔ, lee ki kɔŋgi kɛ tɛ le ni jii biee bijɛ bi bɛ feti bɛntaanche lu li bɛnyɔ-ɔ ni?

¹¹ Ɛ wu fɛ lɛ, kɛ wɛ wu kii biee biifɔɔ ŋwaana wu nuun wɛɛ wu Krai tɛ kwi kii wu wuni.

¹² Fiee fi ɔ fɛ fini gii nuun bibifi bi ɔ fɛ bi biifi shɛŋ yi ŋwaana yi yɛɛ, kɛ bibifi bi ɔ fɛ bilu biɛɛ nuun li Krai li.

¹³ Se nuun le, ɛ fiee fi njii, feti ŋwaanɛŋ wii li bifi-i, nte naa ntuu le nji nyan kɛ, kii nni mɛ ŋwaanɛŋ wɛ.

9

Bunga bu wi wu nton wu Jiso kɛmi

¹ Nnuun nɛɛ mɛ fiee fi ŋkɔŋgisi ni? Nnuun nɛɛ wi wu nton wu Jiso ni? Ntɛ ŋɛŋ

nɛɛ Taa wusɛŋ wu Jiso ni? Ɛ nɛɛ bɛŋ bani bɛ nuun mben wu nimɛ chɛŋ li Taa li ni?

² Ɛ bɛniin bamu wɛki le be ni be tɛchini le nnuun yɛ wi wu nton wu Jiso kɛ, kɛ nuun nɛ tɛ tɛchɛ tɛ kɛ. Nɛ nuun ŋkiki wu doonchi chɛɛŋ le nnuun wi wu nton wu Taa Jiso.

³ Ntiiti fini le mbangɛ yi yɛŋ li bɛniin bɛ sɔɔsi mi-i.

⁴ Tɛ kɛmi yɛ bunga lɛ ŋ'wonu bɛ nje biee lɛwɛ lɛ nimɛ chini kɛ ni?

⁵ Tɛ kɛmi yɛ tɛ bunga, bu dzɔtɛ bukeɛŋ bɛɛŋ bɛ nuun bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ le tɛ ni tɛ dengi bɛ be nɛɛ si Pita bee bɔɔŋ bɛ nto-on bamu mɔɔ bɛŋwaani Taa Jiso ni?

⁶ Mɔɔ le ɛ tɛɛ Banaba kwaa tɛ kɛmi le tɛ ni tɛ nindi bɛ tsan yisɛŋ tɛ se jii biee le?

⁷ Ɛ wi wu nchi wu la wu nuun ni nindi nuun wu wu bichi lɛ yi yee li? Ɛ noo wu nindi wɛ wu muntaan, tɛ ji muntaan mulu kɛ? Ɛ wi kiichi nyán, tɛ kandɛ mbeen li yi-i le won kɛ ni?

⁸ Biee bi ntiiti bini nuun bi mbeechɛ wu wiwon kwaa ni, mɔɔ fi fieɛ nɛɛ tɛ lɛ bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ le?

⁹ Mɔɔsɛ tɛ tɛɛ lɛ kinwaati ki bɛnchi-i le, “Ɛ wi dzɔ nyan le yi gɛɛŋ yi nuusɛ giin, kiin ni kan kimfime ki nyan yilu kɛ.”

Nɛ beechi le Nyɔ tɛ tiiti lɛ, nuun kii nyán ni?

¹⁰ Tɛ tiiti nuun kii tɛɛbɛŋ, bɛ se tɛ tɛɛ li bee li kii wi wu nindi wɛ kɛ wu wechi, kɛmi le ni bichi limfwe, kii le gii kɛmɛ fiee li wɛ wulu.

¹¹ Ɛ tɛ tɔyɛ ŋɔ yi fiana li shɛŋ yinɛ, fi nuun nge fɛ tɛ kɛmɛ biee bi li nshɛ li be-en ni?

¹² Ɛ bɛniin bamu kɛmi bunga bu tɛfɛ le nɛ ni nɛ nyɛɛ biee li bee, nuun tɛ lee ki kɛmɛ kɛ tɛ yaa be ni?

Pɔɔ tɛ mɛɛŋ ki doonchɛ kɛ bunga bwee si wi wu nton wu Jiso kɛ

Se nuun le, tɛ ti mɛɛŋ ki doonchɛ kɛ buni bunga kɛ. Tɛ tɛ kɛndi nuun shɛŋ li fiee fichu, yuti fɛ fiee nuun fi biifi nton wu dzeen wu kii Krai le wu gɛɛŋ kɛ limfwe kɛ.

¹³ Mɔɔ nɛ kii le bɛniin bɛ nindi li yih yi muntofi-i, biee bijɛ bi bee buti nuun lu, bɛniin bɛ nindi fɛ taantaa chi muntofi-i se beendi tɛ fɛ biee bi bɛ bɛɛ bɛ bi ni?

14 Ɛ nɛɛ lɛ si Taa tɛ tee le bɛniin bɛ fɛnjisi nton wu dzeen kɛmi le be ni be tsiin kii nton wulu.

15 Mɔɔ nuun si fi nuun ni, mmɛɛŋɔ ki ndoonchɛ kɛ buni bunɔa kɛ, ntɛki yɛ ni mbichi le kɛ nɛ ni nɛ fɛti fɛɛ fimu li mi-i kɛ. Ɛ fi nuun le wi gii fɛ ntsakisi yi ntsakise wuni ni nuun le mfiɔ bɛɛ li bee, fi dzɔɔŋ le ŋkwi bu kwɛ.

16 Nkɛmi yɛ le ni tsakisi yi le mfenjisɔɔ nton wu dzeen wu kii Jiso Krai kɛ. Ɛ Nyɔ yi fɛ le ni mgbɛŋgi mfenjisi. Ɛ mi mfaan le mfenjisi yɛ kɛ, kɛ Nyɔ gii yi lɔŋ ŋɛ li mi-i.

17 Ɛ fi nuun le nindi nimɛ chini nuun li mbeeche wɛŋ, kɛ ŋgii ŋkɛmɛ kinsomfu. Se nuun le, ɛ mi wu ntɛ nachɛ kɛ. Ɛ Nyɔ yi tɛ nachɛ yi nyɛ li tsan yɛ-ɛŋ.

18 Bɛɛɛni ŋwaani mben wu nuun ŋkɛmɛ kii nimɛ chini gbɛŋgi nuun la? Mben wɛŋ nuun nɛɛ le ni mfenjisi nton wu dzeen li yɛɛ li, nlemi yɛ le nɛ soon mi si mfenjisi nton wulu kɛ.

19 Nɛ ni nɛ kii le nnuun yɛ lɛ wi wumu lɛkwiin kɛ. Se nuun le, mi ntuuɔ yi yɛŋ le ni nnuun mfwa wu bɛniin bɛchu kɛ nse ŋkɛmɛ be ŋɛ, be to be ni be nuun bɛ Krai.

20 Mi ntoɔɔ si Bɛjuu, mfɛti si be ti fɛti, kɛ nse mfɛ be to bɛniin bɛ Krai. Mbɛɛ ɛ nuun tɛɛ be fɛ be biki bɛnchi bɛ Mɔɔsɛ-ɛ, mfɛti nɛɛ si be le nse ŋkɛmɛ bɛniin lɛ bee lɛnti. Mɔɔ nuun si mi kibɛɛ nnuun yɛ lɛ bɛnchi lɛkwiin kɛ lɛ.

21 Mfi wu nuun tɛɛ bɛniin bɛ nuun yɛ lɛ nchi-i lɛkwiin kɛ, mfɛti nɛɛ tɛ si wi wu nuun yɛ lɛ bɛnchi lɛkwiin kɛ. Mfɛti nɛɛ lɛ, kɛ nse ŋkɛmɛ bɛniin bɛ bani be to bɛniin bɛ Krai. Fini nuun yɛ le mɛɛŋ yɛ lɛ nchi wu Nyɔ-ɔ lɛkwiin kɛ. Mi ŋ'wɛ lɛ nchi wu Krai lɛkwiin.

22 Mfi wu nuun tɛɛ bɛniin bɛ weeti li kimbeenchɛ-ɛ, nto tɛ si be le nse ŋkɛmɛ be. Mi ntoɔɔ fɛɛ fichu li bɛniin bɛchu-u, le nse mfɛ mɔɔ nuun la fi nnuun mfɛ le be bamu se naa be bɔnɛ.

23 Mfɛti bɛɛ bini bichu ni kii nton wu dzeen wu kii Krai, kɛ nse ŋkɛmɛ tɛ fɛ kimbɔnɛ ki nton wulu nyɛɛ li bɛniin li.

24 Mɔɔ nɛ kii le mfi wu bɛ letini ŋgwɛti, bɛniin bɛchu letini, ɛ nɛɛ wi mumkpan

kwaa wu ti bɛɛ kɛmɛ kinderi ni? Nɛɛ lɛ, nɛ letini nuun lɛ dze yi nuun nɛ kɛmɛ kinsomfu le.

25 Bɛniin bɛ gwii bɛchu mɔɔ nuun bugwe bu ŋgwɛti wu letinɛ, mɔɔ nuun bu la le, be ti laanchi nɛɛ bujɔŋ. Bɛ laanchɛ baa dɛɛni lɛ, le be naa be kɛmɛ kinsomfu, kinsomfu kini nuun ki ti mɛɛ. Se nuun le, kisɛŋ kinderi nuun ki ti mɛɛ yɛ kɛ.

26 Nletini fien nletini giingɛ nuun tsaan fɛ bɛ keeti. Nnuun yɛ si wi wu munɔ wu lendi munɔ likwiin likwiin kɛ.

27 Nwɛki bɛ yi yɛŋ, ŋgwɛnini le yi bɛɛ nuun fɛɛ fi tsaan, le nse ni mfenjisi jɛ yi Nyɔ li bɛniin bamu-u, Nyɔ tɛ tuu le yi buu mi li kintutu ki bɛniin bɛ kɔchɛ li bɛniin li kɛ.

10

Tɛ ni tɛ dzɛti mfi le kiin fɛɛ fi tɛ ka bɛ bɛniin bɛ Isɛɛɛ ka tɛ bɛ bee kɛ

1 Bɛŋwaanɛŋ, ŋ'wɛkɔɔ le nɛ kimi fɛɛ fi tɛ ka bɛ bɛniin bɛɛŋ bɛ ŋkosi mfi wu be tɛ dɛŋgi libuka. Bɛ bɛchu tɛ dɛŋgi lɛ kikun lɛkwiin, be gɛɛŋ be bɛchu be lenchi dzɔɔ yi nyɔŋa yi gaa li nshɛ-ɛ.*

2 Si fi tɛ ka lɛ, fi se nuun nɛɛ kɛɛ li kikun kɛɛ linti mɔɔ li dzɔɔ yi nyɔŋa yɛɛ be kɛmɛ baa nlisu lidzɔɔ le be ni be nuun bɛniin bɛ Mɔɔsɛ-ɛ.

3 Bɛ bɛchu tɛ jii bijɛ bi tɛ dzɛti fɛ Nyɔ-ɔ,

4 be won dzɔɔ yi tɛ dzɛti fɛ Nyɔ-ɔ yi tɛ buti lɛ kimba-aŋ. Kimban kilu tɛ nuun Krai wu tɛ dɛŋgi bɛ be.

5 Nɛɛ si be tɛ ŋingɛ bɛɛ bini ni, be ŋɛ tɛ gbɛŋgi be fɛti nɛɛ bɛɛ bi shɛŋ gii yi ni yi biiti Nyɔ. Yi se woyɛ bɛniin balu, goon yi be gimɛ litɔɔ lɔɔ.

6 Bɛɛ bini bi tɛ ka bɛ be nuun ntifi li bee li, le kiin tɛ ni tɛ kɛmi mbeeche wu bɛɛ bibifi si be tɛ kɛmi kɛ.

7 Kiin tɛ ni tɛ lɛki li bɛnyɔ bɛ li yɛɛ li si be bamu tɛ lɛki kɛ. Bɛ tsɛɛ baa kii be le, “Bɛniin tɛ shiin, be jii bɛɛ, be wundi, be dza we be lɛ binɛ be bindi binɛ chi kiyoomfɛ-ɛ.”

8 Kiin tɛɛbɛŋ tɛ ni tɛ fɛti nyɛŋ yi bukwɛɛ si be bamu tɛ fɛti, Nyɔ se fɛ be kwiye

* **10:1** Wuun mfi wu Mɔɔsɛ tɛ gii tuuti mbaan le buu be Ijip dzɔɔ yi nyɔŋa yini nuun yi bɛ teenyi le Dzɔɔ yi Yɛchi (mbochu 14:21-22).

bēnchuki mbaamfiē ntsō bētētū (23,000) li jobē chi mumkpa-an kē.

⁹ Kiin tēben tē ni tē mōnchi Taa si be bamu tē mōnchē, Nyō se fē yó numē beniin belu be kwiye kē.

¹⁰ Kiin tē ni tē nūnini si be bamu tē nūnini, Nchindaa wu Kwe se woyi be kē.

¹¹ Biee bini bichu bi tē keti bē be nuun ntifi li beniin li. Bē tē tsee ni le tēben bani tē tsiin li mfi wu nshe mē wuni tē ni tē dzeti mfi.

¹² Bēdēni, wi wu beechi le lemō tēmi bujōn, ni ngingi le kiin ni we kē.

¹³ Mōnchē kwikwi wu bēē le be-en nuun wu ti bēē li beniin bamu-u. Nyō yi nuun Nyō yi chēn, yi nuun

yi tē gēē le mōnchē bē le be-en wu yaa bunga bunē kē. E mōnchē bēē le be-en, yi gii doonchē dze yi nē gii nē yaa mōnchē wulu le.

¹⁴ Si fi nuun le nsān yēn yi shēn, ntiitō li be-en le nē kifi biee bi benyō-ō.

¹⁵ Ntiitō li be-en ni si beniin bē kēmi bufii. Beechē yēn li yih yi nē fiee fi ntiiti li be-en.

¹⁶ Mōō tē ti bēē ē tē dzō fika fi nteh, tē nyē kiyōni li Nyō-ō, tē won li lēkē li Nyō-ō, nuun nēē le tē taashe baa li ngōn mē Krai nēē ni? E tē tuu tē dzō kibebe ki li mfi wu wulu-u, tē booyē tē ji li kintaashe, kē tē taashe baa tēben li yi yi Krai li nēē ni?

¹⁷ Si tsee yi kibebe nuun nēē mumkpan bee tē jii tē nuun nge, kē fi doonchi le tēben nuun li wi mumkpa-an, kife tēben jii baa tē nuun tsee mumkpan.

¹⁸ Dzō yēn mbose li beniin bē Isēē. Wi kwikwi wu jii fiee fē taantaa chi muntofi-i taashō bē Nyō kitun li muntofi mulu-u.

¹⁹ Fiee fi mi ntee fēni nuun le la? Fi se nuun le biee bi bē fē bēntaanche lu li benyō-ō kēmi fiee fi fēē, kē le benyō belu kēmi tē fiee fi fēē ni?

²⁰ Fi nuun yē le kē. Fiee fi ntiiti nuun le muntofi mu beniin bē ti kii yē Nyō kē feti nuun, be feti nuun li bēnchindaa bē Kinkundi-i. Be feti yē nuun li Nyō-ō kē. Nse ntuu ntiiti le kiin nē ni nē taashi bē bēnchindaa bē Kinkundi-i kē.

²¹ Nuun tē tē won le fika fi nteh fi nuun fi Taa le, le tē tuu tē won le fika fi Kinkundi-i

kē. Nuun tē tē ji biee bi Taa le tē tuu tē ji bi Kinkundi-i kē.

²² Nē wēki le nē ni nē feti fiee fi shēn tōnyi Taa ni? Nē tēmi nē yēki wu ni?

Wi ni feti fiee fi nuun fi fi nwaani tē

²³ Bee bamu dzeti tē kween le tē kēmi baa bunga bu fēē mōō fiee fichu. Se nuun le, tē kēē le ē fiee fichu fi nuun fi shaan kē. Bee bamu dzeti tē kween le tē kēmi bunga bu fēē fiee fichu. Se nuun tē le ē fiee fichu fi nuun fi fē wi se ni lemi tēmi li kimbeenchē kee li kē.

²⁴ Kiin wi ni ni feti fiee beechi nuun yi yee kwaa kē. Wi ni beechi tē nuun kii nwaani.

²⁵ Nē jii nyan chichi yi bē kabini fēwan nē sōōē kē laa yi bo fēn le kē, kii shēn yinē ni yi sēki ben li fiee li kē.

²⁶ Ntiitō ni, kife bē tsee baa le Kinkwaati ki Nyō-ō le,

“E Taa wu kēmi nshe yini mōō biee bichu bi nuun li yi-i.”

²⁷ E wi wu nuun yē wi wu kimbeenchē kē teen ben le nē bē nē ji biee, ē nē ben nē gēē, nē ji fiee fichu fi bē nyē li be-en, nē sōōē kē. Kii shēn yinē ni yi sēki ben li fiee li kē.

²⁸ Se nuun le, ē wi wumu dza wu tee li be-en le biee bijē bilu biē bi bē fē ntaanche lu li benyō-ō, kiin nē ni ji kē kii wi wu bee tee ben ni nēn le nē feti baa fiee fi bifi, le shēn yi wi yi saa kē tē wi kē.

²⁹ Ntiitō shēn yini nuun yi wi wu bee tiiti li be-en. Ntiiti yē nuun yi nē kē. Se nuun le, wi wumu nuun bii laa nuun gēē mferu fiee fi wi kōngisi, kii fi nuun fi ni fi sēki shēn yi wi wumu le?

³⁰ E mi nji fiee mi nyē kiyōni li Nyō-ō, wi se tuu ni sēki mi kii la?

³¹ Ntiitō fiēn nuun le fiee fichu fi wi feti, mōō nuun biee bijē, mōō nuun biee bi wonē, ni feti le dze yi wi wumu nuun nēn, nyē mpiaru li Nyō-ō.

³² Kiin nē ni nē feti fiee fi nuun fi biifi shēn yi beniin kē, mōō nuun yi Bējuu, mōō nuun tē yi beniin bē tē nuun yē Bējuu, mōō nuun yi kintutu ki beniin bē kimbeenchē bē Nyō-ō kē.

³³ Ngweninō fiēn le ni mfeti fiee fichu fi wi kwikwi nuun ni wuki bujōn. Mbeechi

yɛ nuuŋ kii yi yɛŋ kwaa kɛ. Mbɛechɔɔ kii bɛniin bɛchu le mfɛ be naa be bɔnɛ.

11

Si nuuŋ wi ni nuuŋ mfi wu lɛki li Nyɔ-ɔ

¹ Nɛ biki yɛɛŋ dze yɛɛŋ nɛɛ si mbiki yi Krai.

² N'ɔɔnchɔɔ bɛŋ si nɛ kiimi mi li fiee fichu-u nɛ tuu nɛ biki ntiifɛ nɛɛ si ntɛ ntifi bɛŋ.

³ Se nuuŋ le, ɲ'wɛkɔɔ le nɛ kɛɛ bujɔŋ le kikoo ki nyuŋ kwikwi nuuŋ Krai, kikoo ki kwɛɛŋ lɛ se nuuŋ nyuŋ, kikoo ki Krai lɛ nuuŋ Nyɔ.

⁴ Nyuŋ kwikwi wu lɛki li Nyɔ-ɔ, kɛ laŋini nton wu Nyɔ ɛ wu baanyɛ kikoo kee, kɛ chɔrisɔɔ nuuŋ Krai wu nuuŋ kikoo kee.

⁵ Se nuuŋ le, kwɛɛŋ kwikwi wu lɛki li Nyɔ-ɔ, kɛ laŋini tɛ nton wu Nyɔ mbaanyɛ kikoo kee nsin, kɛ chɔrisɔɔ nuuŋ nyumi wu nuuŋ kikoo kee. Chichi nuuŋ yɛ lu bɛ kwɛɛŋ wu bɛ kwaa kikoo kɛ.

⁶ ɛ wu ɲɛŋ le nuuŋ tɛ baanyɛ kikoo kɛ kwaa ki. Se nuuŋ le, ɛ buya nuuŋ bɛ kwɛɛŋ li kikoo ki wu kwa-a li, baanyɛ kikoo kilu.

⁷ Nyuŋ kɛmi yɛ le baanyɛ kikoo kee mfi wu lɛki li Nyɔ-ɔ kɛ, kifɛ nuuŋ mbose yi Nyɔ tuu nuuŋ bujɔŋ bu Nyɔ-ɔ. Se nuuŋ le, kwɛɛŋ nuuŋ bujɔŋ bu nyu-uŋ.

⁸ Nyuŋ ti mɛɛŋ ki bo kɛ li kwɛɛŋ li kɛ, kwɛɛŋ tɛ bo nuuŋ li nyu-uŋ.

⁹ Nyɔ ti mɛɛŋ ki tɔŋ kɛ nyuŋ kii kwɛɛŋ kɛ. Yi tɛ tɔŋ kwɛɛŋ nuuŋ kii nyuŋ.

¹⁰ ɛ kii fini mɔɔ fi kii bɛnchindaa bɛ Nyɔ-ɔ fi kwɛɛŋ kɛmi le kɛmɛ fiee fimu li kikoo kee li fi doonchi bunɔa bwee.

¹¹ Mɔɔ si fi nuuŋ lɛ, li tɛɛbɛŋ bɛ taashɛ bɛ Taa, kwɛɛŋ nuuŋ yɛ li yi yee li kwaa kɛ, nyuŋ nuuŋ yɛ tɛ li yi yee li kwaa kɛ.

¹² Fi nuuŋ lɛ, kifɛ si kwɛɛŋ tɛ bo nuuŋ li nyu-uŋ, fi fiee dɛɛni yani le ɛ kwɛɛŋ wu ti bɛɛ biɛ nyuŋ. Fiee fichu se dzɛti nuuŋ fɛ Nyɔ-ɔ.

¹³ Bichɛ yɛɛŋ nɛ ɲɛŋ le lɛnti laa fi dzɔɔŋ le kwɛɛŋ ni lɛki li Nyɔ-ɔ fuki fɛ wu baanyɛ kikoo nsin le?

¹⁴ Mɔɔ nɛɛ si nɛ ɲinɔi bieɛ bi laan we, nɛ kii le fɛ nyuŋ nuuŋ gɛɛ yi ye yi dɛɛŋ ɲɛ nuuŋ nuuŋ kinchɔrisɛ li yi yee li.

¹⁵ Se nuuŋ le, ɛ kwɛɛŋ kɛmi yi yi njeɛŋ ɛ busɔɔŋ li yi yee li. Nyɔ tɛ nyɛ yi yi njeɛŋ li kwɛɛŋ li le yi ni yi baanyi kikoo kee.

¹⁶ Nɛɛ lɛ, ɛ wi nuuŋ lu wu wɛki le ni tɛchini fiee fini, ni kii le tɛɛbɛŋ mɔɔ nuuŋ bintaashɛ bi bɛniin bɛ Nyɔ-ɔ kɛmi yɛ dze yimi yi fɛrɛ fiee le kɛ.

Ntifi kii ntɛh wu Nyɔ

(Maacho 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

¹⁷ Se nuuŋ le, fiee fimu fieɛ lu fi ɲ'wɛkɔɔ le n'ɔɔ bɛŋ kii fi, ɛ fiee fi nɛ feti fi nuuŋ ntɛ mpia bɛŋ li fi-i kɛ. Nɛ bɛɛ ɛ nɛ shee li kintaashɛ ki bo nuuŋ fiee fi bifi yɛki fi dzeɛŋ.

¹⁸ Fiee fi ɲ'wɛki le nsaa ntee nuuŋ le, ɲ'wuki le nɛ taashi si kintaashɛ ki bɛniin bɛ kimbeenche-ɛ, nɛ tuu nɛ nuuŋ chichi chichi. Nse ɲinɔɔ le nuuŋ ni nuuŋ nɛɛ cheɛŋ.

¹⁹ Fi dzɔɔŋ nɛɛ le chichi nuuŋ lɛ be-ɛŋ lɛnti, bɛ se kɛɛ bɛniin bɛ gbɛŋgi be nuuŋ bɛ shaan lɛ be-ɛŋ lɛnti.

²⁰ Mi ɲɛŋ le nɛ ti bɛɛ li lɛkɛ li Nyɔ-ɔ le nɛ ji ntɛh wu Taa, nɛ tɛ ji nuuŋ wu kɛ.

²¹ Ntiiti ni kifɛ nɛ ti bɛɛ fɛ nɛ jii lɔɔ, wi jii nɛɛ bieɛ bieɛ giinɔi limfwe, bamu ba bɛ dzeɛŋ, bamu won mbiin me kɔɔ be.

²² ɛ la fi nuuŋ lɛ? Nɛ kɛmi yɛ yih yi jɛ bieɛ kɛ yi wonɛ bieɛ lu kɛ ni? Mɔɔ nɛ wɛki le nɛ dzɔɔ kintaashɛ ki bɛniin bɛ kimbeenche ki Nyɔ fɛkwiiŋ, nɛ fɛ bɛniin bɛ kifoo le kɛmɛ buya le? Nuuŋ ntee bɛŋ le la? N'yɔŋgi bɛŋ ni? Wohoo, nuuŋ ntɛ n'yɔŋgi kɛ.

²³ Ntɛ ntifi bɛŋ nuuŋ bɛ fiee fi Taa tɛ tifi mi lu, le tɛ nuuŋ butuu fɛ bɛ tɛ kabɛ Taa wusɛŋ wu Jiso, dzɔ tsee yi kibeɛ,

²⁴ nyɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ, bootɛ tee le, “Yiin yi yɛŋ yi mi nyɛ kii bɛŋ. Nɛ feti fini nɛ se ni nɛ kiimi mi.”

²⁵ Le be ji be mɛɛshi, tuu dzɔ fika fɛ nɛɛ si bee fɛ ɲkosi lɛ, tee le, “Fika fini nuuŋ fi leh wu fwɛŋ wu Nyɔ ji bɛ ɲɔŋ mɛŋ. Nɛ feti fini mfi kwi nɛ wundi nɛ se ni nɛ kiimi mi.”

²⁶ Fi se fieɛ le, mfi kwi wu nɛ jii kibeɛ kini, nɛ wundi mɔɔ fika fini nɛ fenjisi nuuŋ kii kwe yi Taa nsiin mfi wu wu naa wu kaari wu bɛ.

²⁷ Bɛdɛɛni, mɔɔ nuuŋ nɛɛ noo wu ji kibeɛ kilu kɛ wu won fika fi Taa lɛ filu lɛ

dze yi bifi-i, kē mwε fεo tε nuuŋ bubieε kife mεeŋo ki guuŋ kē yi bε ŋgōŋ mε Taa lε kē.

²⁸ Fε wi nuuŋ le gii ji kibeŋe kini wonŋ mōo fika fini, saa biche yi yee bujōŋ kwε se ji,

²⁹ kife ε wi jii kibeŋe kini, wundi fika fini, mbeeche fiee fi nuuŋ yi yi Taa nsin, kē mwε jiiō wundi dzeti nuuŋ nsa fε yi yee li.

³⁰ Fiεε fiee fi yi weeti beniiŋ nge li ben linti bamu gendi, bamu kwiyε baa kituŋ.

³¹ Se nuuŋ le, tεeben beeche bujōŋ tε se ni tε jii tε wundi, Taa tē saa bee kē.

³² E Taa sēki bee, kē nachōo bee bu nachε le kii ni taashe bee bε beniiŋ bε li nshe yini-i le tε we baa nsa.

³³ Benwaanēŋ fi se fiεε le mfi wu nε taashe le nε ji bijine bi Taa lε, nε taan wi kwikwi bε.

³⁴ E dzeen wuu wi, mwε ji biee fekuun se bεe kii nε ni bε li lεkε li Nyō-ō, wi dzōo nuuŋ ŋge li yi yee li. Fi kii biee bimū, ŋgii mbe ntee ben kii bi mfi wu mi mbe.

12

Nya yi Fiana yi Waan nyεε

¹ Benwaanēŋ, ŋgii ntee dēeni kii nya yi Fiana yi Nyō nyεε li beniiŋ li. N'wēki yε le nε ni nε nuuŋ li kijibe-ε kē.

² Nε ni nε kii le mfi wu nε tē mēen beniiŋ bε tē kii yε Nyō kē, tē nuuŋ ε bε yēen bε ben nε jiki, nε guundi benyō bε li yee li bε nuuŋ tē naa yō kē.

³ Nse ntuuō ntiiti le nε kēε bujōŋ le ε wi nuuŋ bε Fiana yi Nyō li wuu bwin, tē tuu le tee le, “Kinlōo kōo Jiso kē.” Nuūŋ wi tē tee le, “Jiso nuūŋ Taa,” fuki le ε Fiana yi Waan yi fi wu nsin kē.

⁴ To kii nyá, beniiŋ kēmi nyá chichi chichi nuuŋ yi Fiana yi mumkpan nyεε li bee.

⁵ Beniiŋ nindi niin chichi chichi, te kikoo wu be se nuuŋ nēε mumkpan.

⁶ Dzé nuuŋ chichi chichi yi beniiŋ nindi le, se nuuŋ nēε Nyō mumkpan yi feti le beniiŋ ni be nindi nime chilū chichu lε dzé chi-i.

⁷ Nyō nyε yε wi mumkpan mumkpan ye nya kēti li tsan Fiana yi Waan li le ni nindi fii kintaashe kichu lu.

⁸ Yi nyε yε li wi wumu ye nya kēti li tsan yi Fiana yi Waan li nuuŋ le ni yeti si wi wu kēmi bufii, yi nyε wumu nuuŋ le ni yeti si wi wu kii biee, biee bichu se kēti nēε nuuŋ li Fiana yi mumkpan yini-i.

⁹ Yi se nyε yε wumu nya wu gēε shēŋ li Nyō-ō bujōŋ, yi nyε wumu nya yi wōnche chigōŋ, biee bini bichu se kēti nēε nuuŋ li Fiana yi mumkpan yini-i.

¹⁰ Yi ti nyεε wi wumu nya le ni feti biee bi bintewa, yi nyε li wi wumu le ni tiiti benton bε Nyō-ō, yi nyε wi wumu nuuŋ bufii le ni kii chichi chichi wu biee bi dzeti fε Fiana yi Nyō-ō bε bi dzeti yε fε Fiana yi Nyō-ō kē, yi nyε wi wumu nuuŋ buŋga bu yōrε jé yi bε kii yε kē, yi nyε wi wumu nuuŋ naanyε wu biee bi wi wulu tiiti, li beniiŋ li.

¹¹ Be feti biee bini bichu nuuŋ Fiana yi mumkpan yilu yi nyεε buŋga bulu li bee. Yi gachi li wi kwikwi si yi kōŋgisi.

Kintaashe ki beniiŋ bε kimbeenche-ε nuuŋ si yiyi wi

¹² Tε kēε le yih yi wi nuuŋ nēε yi mumkpan, se nuuŋ le yi kēmi bikachu ŋge. Mōo nuuŋ si bikachu bilu ti nuuŋ ŋge lε, bi taashi bi fε yih yi mumkpan. E nēε lε si Krai bee beniiŋ bee nuuŋ.

¹³ Tε nuuŋ beniiŋ chichi chichi, bamu nuuŋ Bējuu, bamu Bēgrik, bamu nuuŋ bēmfa, bamu se nuuŋ yε bēmfa kē. E nēε li Fiana yi mumkpan yi bε tē lii bee bēchu lidzōo tε se nuuŋ li yi yi mumkpa-an. Nyō tē gēε nēε nuuŋ fiana yilu yi mumkpan li shēŋ yi tēeben. *

¹⁴ Yi yi wi nuuŋ yε kikache ki yi kimumkpan kē. Yi nuuŋ bikachu ŋge.

¹⁵ E kika dza ki tee le, “Si nuuŋ yε kibēnε kē ni, mēen yε kikache ki yi kē,” fiεε nuuŋ fi tε fε le ki to numu kikache ki yi nsin kē.

¹⁶ E kintoŋ dza tε ki tee le, “Si nnuuŋ yε lisi kē ni, kē nuuŋ yε kikache ki yi kē,” fiεε nuuŋ fi tε fε le ki to numu kikache ki yi nsin kē.

¹⁷ E yi yi wi chichi bee yi nuuŋ lii kwaa, yi ni yi wuki biee bε la? E yi bee yi nuuŋ kintoŋ kwaa, yi woo nsanū wu fiee bε la?

* **12:13** Dēen le, “E li Fiana yi mumkpan yi bε tε gēε bee bēchu bε se lii bee li dzōo le tε ni tε nuuŋ yi yi mumkpan ε li Fiana yi mumkpan yini yi bε tε lii bee lidzōo, se nuuŋ Fiana yi mumkpan yilu yi bε tε nyε bee tε wonŋ.”

18 Fi fiεε le, Nyɔ tɛ tɔŋ wi nache bikachu biee bi yi chichi chichi li ŋkɔŋgise wu yi-i

19 E yih yi wi bee yi nuuŋ kikache kimumkpaŋ kwaa, yi se nuuŋ ni?

20 Si fi nuuŋ, bikachu bi yi bieε ŋge. Se nuuŋ le, bi taashe bieε bi fε yih yi mumkpaŋ.

21 Lisi nuuŋ chi tε tee li kibεne le, “N'wɛki yε wε kε.” Kikoo nuuŋ ki tε tee tε li bikaa li le, “N'wɛki yε beŋ kε.”

22 Fiee fi nuuŋ lu se nuuŋ le, bikachu bi yi bi yengi le bi weeti bieε nuuŋ bi yi yi wi nuuŋ tε nuuŋ fuki bi nsin kε.

23 Se bikachu bi yi bi tε dzeti le bi bieε yee, ε bi bi tε bichi le bi-i bujɔŋ. Bikachu bi buya keeti bee ndoonche li beniin li se nuuŋ bi bi tε baanyi.

24 Bikachu bi beniin ŋiŋgi, ε bi tε ti kemi yε mfi le bi-i kε. Nyɔ tɛ nache yi yi wi le dze yi nuuŋ be ni be guundi bikachu bi yengi le bi bieε yee li.

25 Tε fε le le buga bu nuuŋ kε li yih yi wi-i kε, le kikache ni ki teendi kimu, kimu teendi kimu.

26 E kikache kimu dza ki wuki ntɔnye, kε bikachu bilu bichu gii bi ni bi wuki ntɔnye. E be guundi kikache ki yi kimumkpaŋ, kε bi bichu gii bi nεεtε be ki.

27 To kii Krai, beŋ bechu baa li yi yee li, wi mumkpaŋ mumkpaŋ li be-eŋ nuuŋ kikache ki yi yilu.

28 Nyɔ gεε yε beniin nindi nime chichi chichi li kintaashe ki beniin be kimbeenche. Be limfwe nuuŋ bɔɔŋ be nto-oŋ be Jiso, be biki li bee nuuŋ beniin be laŋini benton be Nyɔ-ɔ, bamu nuuŋ beniin be tiifi beniin. Yi fε yε bamu nuuŋ beniin be feti mfiŋ, bamu be wɔnche chigɔŋ, bamu be fii beniin. Yi gεε yε bamu nuuŋ be nachi si nime giinggi, bamu se nuuŋ be kii n'yɔru jε yi be kii yε kε.

29 E beniin bechu be nuuŋ bɔɔŋ be nto-oŋ be Jiso-o kε. E bechu be laŋini benton be Nyɔ-ɔ kε. E beniin bechu be fenjisi beniin kε, ε bechu be feti mfiŋ kε.

30 E beniin bechu be kemi nya yi wɔnche chigɔŋ kε. E bechu be ti yeti jε yi be kii yε kε. Se ε beniin bechu be nuuŋ be naanye biee bi beniin tiiti le jε yimi li beniin li kε.

31 Si nyá yini nuuŋ chichi chichi ni, ne wɛki yεeŋ ŋge le ne kemε nuuŋ nya yi ko yi yaa yí chichi. Se nuuŋ le, ŋgii ndoonche beŋ fiee fi ko fi yaa biee bichu.

13

Kiŋkɔŋgise yeki biee bichu

1 E ŋkii mɔɔ nuuŋ n'yɔru jε yi biton bichu mɔɔ jε yi benchindaa be Nyɔ-ɔ, ŋkemε kiŋkɔŋgise li beniin li nsin, kε n'yetɔɔ kwenε si kiŋkeen ki chake, kε si kipampa ki wi kuti.

2 E nti ŋkemi bunga bu laŋine benton be Nyɔ-ɔ, ŋkii biee bichu mɔɔ bi nuuŋ le munyiikɔɔ li, mi ŋgeε shén li Nyɔ-ɔ ŋge fi nuuŋ le nuuŋ ŋkensi beŋkumε, ε fi tuu fi nuuŋ le ŋkemi yε kiŋkɔŋgise li beniin li kε, kε miɔ nεε fiee fi yee.

3 E mi ndzɔ biee bien bichu mi ŋgache li beniin li, mi nyε tε mɔɔ yi yεŋ le be tɔŋ,* fi nuuŋ le ŋkemi yε kiŋkɔŋgise li beniin li kε, mbeŋ tε lu nuuŋ kε.

4 Wi wu kemi kiŋkɔŋgise fε beniin li ti kɛndi shén, feti kiŋge ki dzeen li beniin li. Kimi ti fuumi yε wεε wi kε. Ti tsakisi yε yi, kε le ni yokisi yi yee kε.

5 Ti ŋasini yε be beniin kε. Ti beechi yε nuuŋ kii yi yee kwaa kε. Ti dzeti yε shén tseke kε. Ti giki yε wi le shén kε.

6 Se ti nɛki yε be fiee fi bifi kε. Wuki nuuŋ bujɔŋ be fiee fi nuuŋ cheeŋ.

7 Wi wu kemi kiŋkɔŋgise ti fii biee bichu, beenchi biee bichu, bichi nεε limfwe li fiee fichu-u, tuu kɛndi shén li fiee fichu-u.

8 Kiŋkɔŋgise ti mεε yε kε. Se nuuŋ le, mfi gii naa wu be wu bunga bu Nyɔ nyε le beniin ni be laŋini benton bee lu gii naa bu ma, jε yi beniin yeti yi be kii yε kε gii yi ma, bufii bu kεε biee bujɔŋ gii naa bu ma tε.

9 Bi gii bi ma bichu le kife tεeben tε kii baa biee dεeni nuuŋ binke binke, tε laŋini benton be Nyɔ-ɔ nεε binke binke.

10 Se nuuŋ le, naa nuuŋ fε mfi wu biee kɔche bi gεeŋ bi ma, biee bi binke bi binke bini se ma.

11 Mfi wu ntε nuuŋ ŋwan wu bwi, ntε n'yeti si ŋwan, mbeechi si ŋwan, ŋiŋgi biee si ŋwan. Le nta, nchine ntse wu bɔɔŋ be bwi wuni.

* 13:3 Binwaati bi fichi bimu kemi feni le, “Nyε tε yi yεŋ le tsakisi yi.”

¹² Dɛɛni tɛ ɲiŋgi baa biee jibi jibi si lɛ miadɔ-ɔŋ. Se nuuŋ le, naa nuuŋ li mfi wulu-u, tɛ se ɲɛŋ biee li lii li, li lii li. Dɛɛni ɲkiiɔ biee binke binke, gii ni nuuŋ li mfi wulu-u, nse mɛɛshi ɲkɛɛ biee bichu nɛɛ si Nyɔ kii mi waan lɛ.

¹³ Li mɛrisɛ-ɛ, biee biɛɛ lu bitɛɛtu bi gii bi ba bi ni bi lemi fe. Biee bilu bini biɛɛ: Ngɛwu shɛŋ li Nyɔ-ɔ, mbichɛ limfwe li ɲkaache wu Nyɔ tɛ kaache-ɛ, bɛ ɲkɛmɛ kinƙɔŋgisɛ. Se nuuŋ le, kinƙɔŋgisɛ se nuuŋ fiee fi ko fi yaa bi bichu.

14

Ntuu ntefu kii nyá yi Fiana yi Waan nyɛɛ

¹ Nɛ giki yɛɛŋ kinƙɔŋgisɛ limfwe li biee bichu-u, se nuuŋ le, nɛ kɛmi mbɛɛchɛ ɲge li nyá yi Fiana yi Waan nyɛɛ li bɛniin li, teege nya yi nuuŋ le nɛ ni nɛ laɲini benton bɛ Nyɔ-ɔ.

² Ɛ wi yeti nuuŋ jé yi bɛ kii yɛ yi kɛ, kɛ yeti yɛ li bɛniin li kɛ, yetɔɔ nuuŋ li Nyɔ-ɔ, kifɛ wi wuki yɛ fiee fi laɲini kɛ. Yetɔɔ nuuŋ biee bi lɛ munyiikɔɔ li, li bɔŋga bu Fiana yi Waan li.

³ Se nuuŋ le, wi wu laɲini benton bɛ Nyɔ-ɔ ti laɲini li bɛniin li, feti bɛniin kuu li kimbeenchɛ ki bee, tuu kanƣisi tɛ shɛŋ yibe, feti shɛŋ yi bɛniin se fufini.

⁴ Wi wu yeti jé yi bɛ kii yɛ yi kɛ, kɛ fiɔ nɛɛ nuuŋ yi yee kwaa. Se nuuŋ le, wi wu laɲini benton bɛ Nyɔ-ɔ ti fii nuuŋ kintutu ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ kichu.

⁵ Ʋkɔŋgisɔɔ le nɛ ni nɛ yeti jé yi bɛniin kii yɛ yi kɛ. Se nuuŋ le, fiee fi ɲkɔŋgisɛ ɲge nuuŋ le nɛ ni nɛ laɲini nuuŋ benton bɛ Nyɔ-ɔ li bɛniin li. Wi wu laɲini benton bɛ Nyɔ-ɔ yɛki wi wu yeti jé yi bɛ kii yɛ yi kɛ, fuki fɛ wu fiiki jé yilu li kintaashɛ ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ le be woo buɲɔŋ yi se fi bɛ nsin kɛ.

⁶ Bɛɲwaanɛŋ, ɛ mi ndza dɛɛni mi mbɛ lɛ be-ɛŋ, ntuu n'yeti jé yi bɛniin kii yɛ kɛ, fiee fi bɛŋ li la-a? Fiee fi nuuŋ fi fi bɛŋ nuuŋ nɛɛ mfi wu mi mbɛ bɛ fiee fi fɛŋ fi Nyɔ doonchɛ li mi-i, kɛ fiee fimu fi yi wɛki le mfɛ nɛ kɛɛ, kɛ nton wɛ wumu le ntee li be-ɛŋ, kɛ fiee fimu le ntifi bɛŋ lu.

⁷ Bɛ dzɔɔ fiee si tebi kɛ kɔmi fi ti kɛmi yɛ mfiee kɛ. Wi gii ge ɲiŋ se kɛɛ fiee fi bi yeti,

fuki fɛ bɛ tɔɔŋ kɛ bɛ ko lɛ dze yi tsaan li nsin kɛ?

⁸ Ɛ wi dza le tɔɔŋ sɔŋ yi dzin, mɛɛŋ ki tɔɔŋ kɛ lɛ dze yi tsaan li kɛ, bɛniin ge ɲiŋ be se nachɛ yi le be la dzin?

⁹ Fi fiee nɛɛ yɛɛŋ ɛ nɛ tiiti jé li bɛniin li yi be wuki yɛ kɛ, be se ge ɲiŋ be se kɛɛ fiee fi nɛ tiiti? Kɛ n'yɔru wunɛ gii la li mfiee li.

¹⁰ Mɛɲinɛ nuuŋ yɛ lu le jé yɛɛ li nshe yini chichi chichi kɛ. Yimi nuuŋ yɛ lu yi nuuŋ yi bɛ kii yɛ kinyi kilu kɛ.

¹¹ Se nuuŋ le, ɛ wi dza tuu yeti li mi-i lɛ jé-ɛ fuki yi ɲ'wuki nsin, kɛ mi ɲ'wɛ mfondɛ li wuu, nuuŋ tɛ mfondɛ li mi-i.

¹² Ɛ nɛɛ lɛ si fi fiee li be-ɛŋ, si nɛ wɛki bɔŋga bu Fiana yi Waan lɛ le bu yɛnɛ lɛ be-ɛŋ lɛnti, gwɛnɛ yɛɛŋ buɲɔŋ le nɛ kɛmɛ nuuŋ nyá yɛɛ yi nuuŋ yi fɛ kintaashɛ ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ ko bu ko.

¹³ Fi se tuu fi nuuŋ le, ɛ wi yeti jé yi bɛ kii yɛ yi kɛ, lɛkɛ li Nyɔ-ɔ le kɛmɛ bufii bu naanyɛ fiee fi tiiti li bɛniin li filu.

¹⁴ Ɛ mi ndza ntuu nlɛki lɛ jé yi bɛ kii yɛ kɛ, kɛ nlɛkɔɔ nuuŋ li fiana yɛɛŋ, nlɛki yɛ bɛ bufii bwen kɛ.

¹⁵ Si fi nuuŋ lɛ, ɲgii ɲgeɛŋ? Ʋgii ni nlɛki bɛ fiana yɛŋ, nlɛki bɛ bufii bwen, n'yuuti bɛ fiana yɛŋ, n'yuuti bɛ bufii bwen tɛ.

¹⁶ Ɛ foo lɛ nsin, ɔɔ dza ɔ yokisi Nyɔ bɛ fiana ya, wi wumu wu bee nuuŋ fɛ yiki geɛŋ se bɛŋ le, “Fi nuuŋ lɛ.” Li kiyɔɔni ki ɔ bee ɔ nyɛɛ, ɛ wuki yɛ jé yi ɔ bee ɔ yeti kɛ?

¹⁷ Ɔɔ nyɛɛ kiyɔɔni lɛ, ɔ nyɛɛ nɛɛ ɲge lɛ, kɛ ki nuuŋ tɛ fi wi wumu wɛ kɛ.

¹⁸ Nnyɛɔ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ le n'yetɔɔ jé yi bɛ kii yɛ kɛ n'yeki nɛɛ bɛŋ bɛchu.

¹⁹ Se nuuŋ le, mɔɔ si n'yeti nɛɛ lɛ, mfi wu nuuŋ lɛ kintaashɛ ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ lɛnti, ɲkɔŋgisɛ le ni n'yeti jé yi nyɛɛ bufii shin kwaa, le ntifi bɛniin bamu, yuti le ni n'yeti jé bɛnchuki yoofo (10,000) bɛ ɲkɛɛ yi nsin.

²⁰ Bɛɲwaanɛŋ, kiin nɛ ni nɛ kɛmi bɛ mbɛɛchɛ bɛ bɔɔŋ bɛ bwi-i kɛ. Nɛ nuuŋ yɛɛŋ si mwɔnu mu bwi mu kii yɛ fiee kii bibifi kɛ. Se nuuŋ le, nɛ ni nɛ kɛmi bɛ mbɛɛchɛ nuuŋ bɛ bekaan lɛ.

²¹ Bɛ tɛɛ baa lɛ kinwaati ki bɛnchi le, “Mi wu Taa Nyɔ ntiitɔɔ le ɲgii naa n'yɔ li bɛniin bani lɛ jé yi mfo-ɔŋ,

le jé yi be kii yɛ yi kɛ.

Se nuun le, fiɛɛ nuun tɛ fɛ le bɛniin bani
woo li mi-i kɛ.”

22 Fi se fiɛɛ le, n'yɔru jé yi be kii yɛ yi kɛ,
nuun ŋkiki wu doonchi bunga bu Nyɔ-ɔ li
bɛniin be nuun yɛ be kimbeenche kɛ. Nuun
yɛ ŋkiki li bɛniin be nuun be kimbeenche
kɛ. Se nuun le, nya yi tefɛ benton be Nyɔ
nuun ŋkiki wu doonchi bunga bu Nyɔ-ɔ li
bɛniin be nuun be kimbeenche, nuun yɛ be
mɛɛŋ ki nuun be kimbeenche-ɛ kɛ.

23 Fi fiɛɛ le, ɛ kintaashe ki bɛniin be
kimbeenche kichu dza ki be li kintaashe,
wi kwikwi se tuu bechi n'yɔru nuun le jé yi
be kii yɛ kɛ, bɛniin be yee, kɛ bɛniin be
nuun yɛ be kimbeenche kɛ, dza be le, be
woo si nɛ yeti, be lee ki beechɛ kɛ le nɛ
yoomfi baa ni?

24 Se nuun le, ɛ wi kwikwi wu laɲini nuun
nton wu Nyɔ, mɔɔ nuun wi wu yee, kɛ wi
wu mɛɛŋ ki nuun wi wu kimbeenche dza
wu le, fiɛɛ fi nɛ tiiti fɛ wu kɛɛ le wɛ nuun wi
wu bifi, fi ni fi sɛki wu li shɛŋ,

25 bieɛ bi nyimi li shɛŋ yee li, se yenɛ
waan. Bɛɔɛni, se tuu toŋ nún fɛkwiin, nyɛ
kiyɔɔni ki nɔŋa li Nyɔ-ɔ tiiti le, “Nyɔ gbɛŋgi
yɛ yi nuun be beŋ.”

*Si kintaashe ki bɛniin be kimbeenche
nuun ki ni ki lɛki li Nyɔ-ɔ ki feti bieɛ le dze yi
tsaan li*

26 Bɛŋwaanɛŋ, fiɛɛ fichu fi ntiiti nuun le
la? Fi nuun le, mfi wu nɛ be li lɛkɛ li Nyɔ-ɔ,
wi wu kɛmi jumi le yoo, yoo, wi wu ntiife,
tifi, wi wu kɛmi fiɛɛ fi Nyɔ doonche li wuu,
tee fi, wi wu kii n'yɔru jé yi be kii yɛ kɛ, yɔ
yi, wu naanyi jé yilu li bɛniin li le be woo,
naanyɛ. Nɛ feti bieɛ bichu le dze yi bi nuun
nɛɛ bi ni bi fii kintaashe ki bɛniin be
kimbeenche-ɛ le.

27 ɛ bɛniin yeti jé yi be kii yɛ yi kɛ, be yeti
nɛɛ nuun be bɛfɛ kɛ be bɛtɛtu kwaa. ɛ be
yetɔɔ wi mumkpaŋ mumkpaŋ li bee
naanyi fiɛɛ fi be yeti li bɛniin li.

28 ɛ wi nuun yɛ lu wu nuun naanyɛ fiɛɛ
fi be tiiti kɛ, be ba bimfimu bi makɛ li
kintaashe ki bɛniin be kimbeenche-ɛ linti,
wi yeti nɛɛ nuun le shɛŋ le shɛŋ li yi yee li
be Nyɔ.

29 ɛ bentomfɔŋ be Nyɔ-ɔ nuun lu, bɛfɛ kɛ
bɛtɛtu be yɔ li bɛniin li. ɛ be yetɔɔ, bamu
bichi le fiɛɛ fi be yeti bujɔŋ.

30 ɛ Nyɔ doonche fiɛɛ li wi wumu wu bee
shee fe, wi wu bee saa laɲini wulu chikɛ,
nyɛ dze li wɛɛ wi yɔ.

31 Nɛ kɛɛ le beŋ bechu nuun nɛ laɲɛ
benton be Nyɔ-ɔ. ɛ nɛ tiifɔɔ, nɛ fenjisi wi
mumkpaŋ mumkpaŋ bɛniin bechu se
laanche bieɛ li be-ɛŋ, nɛ se tuu nɛ fɛ shɛŋ
yibe bechu ni yi yuusi.

32 Bɛniin be Nyɔ nyɛ be nya le be ni be
laɲini benton bee kɛmi bunga le nya yilu
lɛwe,

33 kifɛ Nyɔ nuun yɛ Nyɔ yi shaanshi kɛ,
Nyɔ nuun Nyɔ yi denisi.

Si fi nuun li bintaashe bi bɛniin be
kimbeenche-ɛ be nuun be Nyɔ-ɔ bichu,

34 mfi wu bukeɛŋ nuun li kintaashe ki
bɛniin be kimbeenche-ɛ linti, be nuun
bimfime bimake. Be mɛɛŋ ki nyɛ kɛ be
bunga bu yɔɛ kɛ. Be kɛmi le be ni be wuki
li buni-in, fi nuun si nchi tiiti.

35 ɛ fiɛɛ nuun lu fi be wɛki le be kɛɛ, be
bii li bunin be bee mfi wu be to li yih, kifɛ
fi nuun buya fɛ kwɛɛŋ nuun ni yeti le
kintaashe ki bɛniin be kimbeenche-ɛ linti.

36 Jɛ yi Nyɔ tɛ bechi nuun be beŋ ni? Mɔɔ
ɛ nɛɛ beŋ kwaa be jɛ yi Nyɔ gɛɛŋ yi bo fe le?

37 Wi wu beechi mɔɔ le wɛ ntomfɔŋ wu
Nyɔ, kii mɔɔ le Nyɔ nyɛ yɛ wu nya yɛ yi
Fiana yi Waan, kɛmi le beŋ le fiɛɛ fi mi
ntsɛɛ li be-ɛŋ fini ɛ Taa wu tee le ntsɛɛ.

38 ɛ wi mɛɛŋ ki beŋ kɛ fini kɛ, kɛ be nuun
tɛ beŋ tɛ wu kɛ.

39 Bɛŋwaanɛŋ, fi se fiɛɛ le, nɛ ni nɛ kɛmi
mbeeche ŋge nuun le nɛ ni nɛ laɲini benton
be Nyɔ-ɔ. Se nuun le, kiin nɛ ni nɛ fɛŋgi le
bɛniin be yɔ kɛ jé yi be kii yɛ yi kɛ.

40 Mfi wu nɛ feti bieɛ bini bichu, nɛ
nachi bujɔŋ, nɛ feti tɛ le dze yi tsaan li.

15

Jiso Krai tɛ bo li kwe-e

1 Bɛŋwaanɛŋ, ŋ'wɛkɔɔ dɛɛni le ŋkimi beŋ
kii nton wu dzeɛŋ wu ntɛ tifi beŋ nɛ fi, nɛ
se lemi li wuu dɛɛni.

2 ɛ nton wu dzeɛŋ wuni wu suuti beŋ ɛ
nɛ kɛmɛ li wuu mkpaan. ɛ foo le nsin, kɛ nɛ
tɛ beŋ nuun li yee li.

³ Nɛ ni nɛ kii le ntɛ nyɛ fiee li be-en nuun fiee fi shaan li bieee bichu-u. Ɛ nɛɛ fi fi bɛ tɛ nyɛ li mi-i. Fiee fini nuun le Krai tɛ kwi kii bibifi bi bisɛŋ nɛɛ si bɛ tɛ tɛɛ le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ,

⁴ le bɛ tɛ diyɛ wu, le tuu bo jo taa Nyɔ buu wu li kwe-e nɛɛ si bɛ tɛ tɛɛ le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ,

⁵ mɔɔ le tɛ doonche yi yee li Pita,* tuu doonche tɛ li bɔɔŋ bee bɛ nto-on bɛ yoofi ntɔɔ bɛfɛ baa.

⁶ Se tuu doonche tɛ yi yee li bɛŋwaanɛŋ bɛɛŋ bɛ kimbeenche-ɛ be nuun kintsii kimumkpan yeki wi gii tin. Bɛniin nge li kintutu kini mɛɛŋ baa nɛɛ we bɛŋ, bamu se kwiye baa kitun.

⁷ Tuu doonche tɛ yi yee li Jeen li, tuu doonche tɛ li bɔɔŋ bee bɛ nto-on bɛchu.

⁸ Limɛrisɛ doonche tɛ yi yee li mi wuni wu nuun si nwan wu biero chee ti mɛɛŋ ki nuun tsaan kɛ.

⁹ Ntiitɔɔ le kifɛ nnuun si wi wu nkwen le bɔɔŋ bɛ nto-on bɛ Jiso-o lɛnti bɛchu. Nse mmɛɛŋɔ mɔɔ ki kɔche kɛ wi wu bɛ nuun bɛ teen le wi wu nton wu Jiso kɛ, kifɛ ntɛ ngii mbiindi bikaa le kintutu ki bɛniin bɛ kimbeenche-ɛ bɛ Nyɔ-ɔ lɛjin.

¹⁰ Se nuun le ɛ mfie wu Nyɔ wu fɛ nse nnuun fiee fi nnuun dɛɛni. Mfie wu Nyɔ tɛ nyɛ li mi-i wuni ti mɛɛŋ ki la kɛ li yee li kɛ. Ntɛ ntuu nin n'yaa bɔɔŋ bɛ nto-on bɛ Jiso-o bɛchu. Se nuun le nnindi yɛ bɛ bɔŋga bwen kɛ. Tɛ nuun mfie wu Nyɔ wuni wu tɛ nindi li yi yɛɛŋ.

¹¹ Fi se fieɛ le mɔɔ nuun le mi wu ntɛ mfɛnjisi nton wuni li be-en, kɛ be bɛ tɛ fɛnjisi, kɛ nɛɛ fiee fimumkpan fi tɛɛ be tɛ fɛnjisi, nɛ se beenchi li fi-i.

Tɛ gii tɛ naa tɛ bo tɛ li kwe-e

¹² Dɛɛni si tɛ fɛnjisi le Nyɔ tɛ buu Krai li kwe-e, bɛŋ bamu geen nɛ se tuu nɛ kwɛŋgi le Nyɔ nuun yi tɛ buu bɛniin bɛ tɛ kwiye li kwe-e kitun kɛ?

¹³ Ɛ fi nuun chɛɛŋ le Nyɔ nuun tɛ buu bɛniin li kwe-e kɛ, kɛ Krai tɛ mɛɛŋ ki bo kɛ tɛ li kwe-e kɛ.

¹⁴ Ɛ fi nuun le Krai tɛ mɛɛŋ ki bo kɛ li kwe-e kɛ, kɛ fiee fi tɛ fɛnjisi fieɛ li yee li, shɛŋ yi nɛ gɛɛ li wuu yɛɛ tɛ li yee li.

¹⁵ Ɛ nuun lɛ, kɛ tɛ lemi baa lɛjin lɛ nsa wu binsɛɛ li kii Nyɔ, kifɛ tɛ dɛŋgi baa tɛ fɛnjisi le yi tɛ buu Krai li kwe-e kɛɛ yi ti mɛɛŋ ki buu kɛ, kɛ fi fieɛ tɛ chɛɛŋ le bɛniin bɛ tɛ kwiye kitun nuun tɛ naa bo li kwe-e kɛ.

¹⁶ Ɛ nuun le bɛniin nuun tɛ bo li kwe-e kɛ, kɛ Krai ti mɛɛŋ ki bo kɛ tɛ li kwe-e kɛ.

¹⁷ Ɛ fi nuun le, Krai tɛ mɛɛŋ ki bo kɛ li kwe-e kɛ, kɛ shɛŋ yi nɛ tɛ gɛɛ li wuu yɛɛ li yee li, kɛ nɛ mɛɛŋ baa li bibifi binɛ-ɛ linti.

¹⁸ Bɛdɛɛni bɛniin bɛ tɛ kwiye kitun ɛ be taashɛ bɛ Krai la baa tɛ li yee li.

¹⁹ Ɛ tɛ bichi limfwe li Krai le ni fi-i bee nuun li ntɛ wuni kwaa, kɛ tɛ baa bɛniin bɛ nshiin keeti bɛniin bɛ be yeki bɛniin bɛchu.

²⁰ Se nuun le, chɛɛŋ wulu wɛ le Nyɔ tɛ buu Krai li kwe-e. Fi fieɛ le Krai wɛ wi wu limfwe wu tɛ tɔ dze li bɛniin bɛ tɛ kwiye kitun.

²¹ Si wi mumkpan tɛ fɛ kwe bɛ li bɛniin bɛchu lɛ, ɛ nɛɛ lɛ si wi mumkpan gii fɛ le Nyɔ buu bɛniin li kwe-e tɛ.

²² Fi fieɛ le si bɛniin bɛchu kwi-i kifɛ be nuun kini ki Ada-an, ɛ nɛɛɛ si bɛniin bɛchu gii be ni be nuun lu kifɛ be taashe baa bɛ Krai.

²³ Se nuun le, Nyɔ gii yi ni yi busi wi li mfi wu wu mwɛ. Krai nuun wi wu tɛ saa wu tɔ dze wu bo. Fɛ gii naa tuu ni karisi bɛɛ, bɛniin bɛ nuun bee se bo tɛ.

²⁴ Mfi wu fi gii fi ni fi kɛti ni, se ni nuun mfi wu nshe gii yi ma. Krai gii lɛɛshe bɛmfɔŋ bɛ bɔŋga mɔɔ bɔŋga buchu bu sɛki dɛɛni, se tuu bɔmfɔŋ bwɛɛ li Nyɔ-ɔ Baa wɛ.

²⁵ Wu wu Krai se kɛmi le ni sɛki nsiin gɛɛŋ bo mfi wu Nyɔ gii yi gɛɛ bɛniin bee bɛ mbani-i bɛchu lɛ wuu lɛkwiin se tɔmi bikaa bieee li bee lɛwɛ.

²⁶ Wi wu mbani wu lɛjin wu gii mɛɛshi lɛɛshe ɛ kwe.

²⁷ Ɛ fiee fi bɛ tɛ tɛɛ le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ le, “Nyɔ gɛɛ yɛ bieee bichu lɛ wuu lɛkwiin se sɛki.”

Se nuun le, ntefu le bieee bichu bieɛ lɛ wuu lɛkwiin ti nuun yɛ le Nyɔ gɛɛ yɛ bieee bichu lɛ wuu lɛkwiin mɔɔ yih yi Nyɔ tɛ lɛ wuu lɛkwiin kɛ.

²⁸ Mfi wu bieee bichu gii bi nuun lɛ Krai lɛkwiin le ni sɛki, wu wu Nwanɛ Nyɔ se tuu

* 15:5 Bukoon bu Pita buni nuun le je Grik li le Sefa.

gɛɛ yi yee lɛ Tee li lɛkwiin wu gɛɛ biee bichu lɛ wuu lɛkwiin, le Nyɔ yi nuun lɛ biee bichu-u lɛwe li bintsii bichu ni yi sɛki.

²⁹ Ɛ fi nuun yɛ le Nyɔ gii yi buushe beniin bɛ kwiye li kwe-e kɛ, bɛ se tuu bɛ lisi beniin li dzɔɔ li kintsii ki beniin bɛ kwiye kii la? Bɛ lisi bɛ li dzɔɔ mben wulu se nuun la, ɛ nuun le Nyɔ nuun tɛ buu beniin li kwe-e kɛ?

³⁰ Tɛ se dengi tɛ kwi-i mfi kwi ni kii la?

³¹ Bɛŋwaanɛŋ, mi ŋ'wɛ lɛ kwe wa jo chichi. Ntiitɔɔ biee bini ni kifɛ ntsakisɔɔ yi kii fiee fi Krai Jiso Taa wusɛŋ fɛ li be-en kɛti li tsan yɛ-ɛŋ.

³² Ɛ fi nuun yɛ le Nyɔ gii yi buu beniin bɛ kwiye kitun li kwe-e kɛ, si wiwon ti tiiti biee, ntɛ ŋgɛɛŋ Ɛfishɛŋ, beniin bɛ nuun si nyán yi tɔɔ gwii bɛ mi, mben wulu nuun la? Nnuun ntɛ tee le, “Tɛ ni tɛ jii biee, tɛ wundi biee kifɛ fwaa nuun tɛ bo tɛ kwiye,” ni?

³³ Kiin wi ni yɛɛŋ bɛ bɛŋ kɛ. Nɛ ni nɛ kii le, “Ɛ wi wu kinge kee dzeen dengi bɛ kintutu ki bifi, kɛ kintutu kilu gii ki biifi wu.”

³⁴ Teen yɛɛŋ bufii bunɛ lijɛŋ, nɛ chine li bibifi-i. Nɛŋgɔɔ le bɛŋ bamu kii yɛ Nyɔ kɛ. Nse ntiiti ni le mfɛ le nɛ kɛmɛ buya.

Yi yi beniin gii naa be ni be buti bɛ yi li kwe-e

³⁵ Wumu nuun dza ni biiti laa Nyɔ gii yi buu beniin li kwe-e nin le? Bɛ gii bɛ kɛmɛ nuun ŋwaani yi yi la le?

³⁶ Wɛɛ wi wu biiti lɛ nuun kibere. Kii yɛ le bɛ ti tɔyi fiee fi tɛ bo fuki fɛ fi saa fi kwi nsin kɛ ni?

³⁷ Yi yi fiee fi bɛ ti tɔyi ɛ yi yi ti buti yi se kuu kɛ. Bɛ ti tɔyi nɛɛ nuun ŋgɔ wɛrɛrɛ, mɔɔ nuun ŋgɔ yi giin, mɔɔ nuun yi la le,

³⁸ Nyɔ se nyɛɛ ŋgɔ yilu yih yi kɔŋgisi. Yi nyɛɛ yi chichi chichi li ŋgɔ-ɔ si ŋgɔ yilu numi.

³⁹ Biee bichu ti kɛmi yɛ yi yi bwin yɛɛŋ kɛ. Beniin kɛmi yi yi bɛ yi bwin chichi, nyán kɛmi yi, muniin kɛmi yi yi mu, se nsuun kɛmi tɛ yi yi.

⁴⁰ Biee bi liwe kɛmi yi yi bi, bi likwiin se kɛmi yi bi. Biee bi liwe kɛmi bujɔɔŋ bu bi-i, bi likwiin se kɛmi tɛ bujɔɔŋ bu bi-i.

⁴¹ Jobɛ kɛmi bwee bujɔɔŋ, kwii se kɛmi tɛ bwee bujɔɔŋ, muntsɔŋ kɛmi bujɔɔŋ bu mu

mu-u. Fintsɔŋ fimu bɛ fimu tɛ kɛmɛ bujɔɔŋ yɛɛŋ kɛ.

⁴² Ɛ nɛɛ lɛ si yi yi beniin gii naa yi nuun mfi wu bɛ gii bɛ ni bɛ buti li kwe-e. Bɛ ti diyi wi yi yee fɔ, se nuun le yi yi wi gii ni yi buti li kwe-e bɛ yi mɛɛŋ yɛ yi fɔ kɛ.

⁴³ Bɛ ti diyi wi bɛ yi yi ti yɛŋgi yɛ bujɔŋ kɛ, yi ti kɛmi yɛ bunga kɛ. Se nuun le, gii ni buti li kwe-e bɛ yih yi kɛmi bujɔɔŋ, yi kɛmi bunga.

⁴⁴ Bɛ ti diyi wi, yi yee nuun yi wiwon. Se nuun le, gii ni buti li kwe-e bɛ yi yi nuun yi fiana kitun. Ɛ yi yi wiwon nuun lu, kɛ yi yi fiana yɛɛ lu tɛ.

⁴⁵ Bɛ tsɛɛ baa le, “Adan wu ŋkosi tɛ nuun yon, yindini.” Le tuu Adan wu lɛjin, tɛ nuun fiee nuun fiana yi nyɛɛ ntɛ li beniin li.

⁴⁶ Wi ti bɛɛ tɛ saa le kɛmɛ nuun yi yi fiana kɛ. Ti bɛɛ saa kɛmɛ nuun yi yi wiwon se tuu kɛmɛ yi yi fiana.

⁴⁷ Adan wu ŋkosi, bɛ tɛ tɔŋ wu bɛ kibon ki li nshɛ-ɛ. Adan wu lɛjin se tɛ dza fiee nuun liboo.

⁴⁸ Beniin bɛ laankwiin nuun si wi wu ŋkosi wu bɛ tɛ tɔŋ bɛ nshɛ, beniin bɛ liboo se nuun si wi wu tɛ dza liboo.

⁴⁹ Si tɛ dzɔ baa mbose yi wi wu bɛ tɛ tɔŋ bɛ nshɛ, ɛ nɛɛ lɛ si tɛ gii naa tɛ dzɔɔ mbose yi wi wu tɛ dza liboo.

⁵⁰ Bɛŋwaanɛŋ, ntee li be-en le yih yini yi nuun nyan bɛ ŋgɔŋ nuun tɛ naa kɛmɛ kintsii lɛ bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ lɛnti kɛ. Mɔɔ tɛ le fiee fi nuun fi fɔ nuun fi tɛ kɛmɛ kintsii fɛ fiee nuun tɛ naa fɔ fɛ kɛ-ɛ.

⁵¹ Yikɛ yɛɛŋ nɛ woo ntee bɛŋ munyiikɔɔ mu fiee lɛ. Bee bɛchu nuun tɛ naa kwi yɛ kɛ. Se nuun le yi yi tɛbɛŋ bɛchu gii naa taa yi fiiki.

⁵² Mfi wu bɛ tɔŋ sɔŋ yi lɛ kimɛrisɛ-ɛ, yi yisɛŋ se fiiki nɛɛ ni ŋwaanŋ si wi ti lɛɛbi lɛ. Mfi wu sɔŋ naa yi yɔ, Nyɔ buu beniin bɛ tɛ kwi yɛ bɛ bo li kwe-e bɛ yih yi mɛɛŋ yɛ le yi naa fɔ kɛ, bee tɛ mɛɛŋ lu se fiiki.

⁵³ Yi yi nuun yi fɔ kɛmi le yi naa yi fiiki yi to yi nuun tɛ naa le yi fɔ kɛ. Yi yi nuun yi kwi se kɛmi le yi naa yi fiiki yi to yi nuun tɛ naa kwi kɛ.

⁵⁴ Mfi wu yih yi nuun yi kwi fiiki yi to yi nuun tɛ naa kwi kɛ, fiee fichu se kɔche si bɛ tɛ tsɛɛ lɛ Kirwaati ki Nyɔ-ɔ le,

“Bē yaa baa kwe kitun bē se bonde bunga bu yi-i.

⁵⁵ Oo kwe, bunga bwo nuun fēn?

Oo kwe, nsōn ya yōo tayi beniin lu nuun fēn?”

⁵⁶ Nsōn yi kwe nuun bibifi, bunga bu bibifi nuun nchi wu Nyō.

⁵⁷ Tē ni tē nyēē kiyōōni li Nyō-ō yi taashe bee bē Taa wusen wu Jiso Krai se tē yaa bibifi mōo kwe.

⁵⁸ Bēdeeni, bēnwaanēn bē nuun shēn yēēn, nē lemi yēēn mkpaan. Kiin fīe ni sēēē bēn kē. Nē nindi yēēn nīmē chi Taa lē nē giingi bē chi limfwe mfi kwi, nē ni nē kii lē nuun nīmē chi wi nindi kii Taa nuun chi tē naa la li yee li kē.

16

Nya yi fīe beniin bē Nyō-ō lu

¹ Ngii ntee deeni kii nya yi bē nyēē lē bē ni bē fii beniin bē nuun bē Nyō-ō lu. Nē feti nēē si ntē ntee lē bintaashe bi beniin bē kimbeenche-ē bi Galashan lē bi ni bi feti.

² Mfi wu nuun jobe chi nkosi li fuu li chichu, wi mumkpan mumkpan buu fīe nache gēē. E wi busi lōo, buu nēē si Nyō bee yi bōōni wu. Ke mi ntuu mi mbē nē tē tuu lē nē ni nē chuti kichore kē.

³ Ke mi mfesi, ntuu ntēē kinwaati ntaa li nya yinē, beniin bē nē tsaa dzōo bē ngēēn bē ki Jerosalen.

⁴ E fi dzōōn li be-en lē ngēēn, tēē bē gēēn.

Bīe bi Pōo tē beechi lē gii naa fē

⁵ Ngii nsa nka dze yi Masadonya mfi wu mbēē lē be-en, kīfē n'wēkōo lē nka dze lē.

⁶ Nuun nēē tēēbēn tsi, ntsi siin mfi wu fokpōn wu tēēmi bē wu ka, nē se fi mi li ndēndē wē-en, nse ni ngiingi lē ngiingi lē.

⁷ N'wēki yē lē ke mi mbē lē be-en deeni tēēbēn nēn yi nēē fē fē kē. Mbichōo limfwe lē kē mi mbē tēēbēn se bōseyi tē tsi, fē Taa nyē dze.

⁸ Se nuun lē ngii tsi Efeso fēni gēēn mbo jobe chi Tsōnō chi Pentekō-ō.

⁹ Kigoo kinōnā gwiye kēē li mi-i lani lē nin nīmē chi shaan li Nyō-ō, mōo si beniin bamu baa lu bē baanini nīmē chini ni.

¹⁰ E Timōti bē, nē nēn lē nē fē ni wuki bujōn lē be-en lēnti, kīfē nindōo nīmē nuun chi Nyō tsaan nēē si mi.

¹¹ Kiin wi ni ni nyamisi wu kē. Nē fi wu dēndē to lijin nyēēkii lē mi-i, kīfē tēē bēnwaanēn bēēn tēngi baa wu.

¹² Kii nwaanēn wusen wu Apolo fi fīē lē ntuu nlēkē wu mkpaan lē la nka lē be-en bee bēnwaanēn bēēn bamu baa, se nuun lē kōngisi-i lē bē deeni kē. Gii ke wu kēmē dze, se bē.

N'yēēshe bē kimerise ki n'yōru

¹³ E nē nuun lōo nē bichi. Nē lemi nē tēēmi li kimbeenche kinē, nē nuun beniin bē kēmi shēn. Nē lemi nē tēēmi.

¹⁴ E nē feti fīe fichu fi nē feti, nē feti bē kinōngisē.

¹⁵ Nē kii lē Tifēna bē yih ye nuun beniin bē nkosi lē kimbe ki Akeya-a bē tē saa bē gēē shēn li Taa li. Bē nyē baa yih yibe lē bē ni bē nindi li beniin bē nuun bē Nyō-ō. Bēnwaanēn, nsunōo bō li be-en.

¹⁶ Lē nē ni nē wuki li beniin li si bani, nē tuu nē wuki tē li beniin bē nindi bē lingisi li fīe fimumkpa-an bē bē.

¹⁷ N'wuki tē bujōn si wu wu Tifēna bee Fotunatus mōo Akaykus bē baa lē bē nēn mi. Si mi nēn bē ni fi tuu fi nuun kēē mi nēngōo bēn kitun.

¹⁸ Bē deeni baa shēn yēn nēē yēēn si bē deeni baa yinē. Nwaani bani beniin baa lē nē ni nē guundi bē.

¹⁹ Bintaashe bi beniin bē kimbeenche bi Eesha lani yēēshi biēē bēn. Akwila bee Prisilia mōo kintaashe ki beniin bē kimbeenche ki shiiti li bē yih yēēshi kēē bēn bujōn li bukoon bu Taa lē.

²⁰ Bēnwaanēn bēēn bē kimbeenche-ē bēchu tuumi baa n'yēēshe. Nē yēsi wi kwikwi bē nkokinē wu beniin bē Nyō-ō.

²¹ N'yēēshe wuni ē mi wu Pōo wu ntēē bē tsan yēn.

²² Kinlōo kōo wi wu kōngisi yē Taa kē. Mintemii Taa, kaari nēē o bē.

²³ Taa Jiso ni doonchi shēn yēē yē dzeēn li be-en.

²⁴ Kinōngisē kēn ni ki nuun li be-en bēchu si tēēbēn taashe baa li Krai Jiso-o. [Fi nuun lē.]*

* 16:24 Binwaati bi fichi bimu kemiye je yini ke

Kiŋwaati ki kinga kifē ki Pɔɔ tɛ tsɛ li kintaashe ki Kōrē-ɛŋ

Fiee fi nuuŋ lɛ Kiŋwaati ki kōrēŋ ki kinga kifē kini-i

Pɔɔ tɛ tsɛ kiŋwaati ki kinga kifē kini li kintaashe ki beniiŋ bɛ kimbeenchɛ-ɛ ki kōrēŋ. Tɛ nuuŋ mfi wu bɛŋgɛ tɛ dzɛti bɛ bɛɛ lɛ wuu bee kintaashe kilu nti. Beniiŋ bɛ li kintaashe kini bamu tɛ dza bɛ tuu bɛ kɛmɛ ntɛchɛ yi tɛemi kii Pɔɔ. Se nuuŋ lɛ, Pɔɔ tɛ tsɛ doonchi lɛ kɔŋgisɔɔ ŋgɛ lɛ bee bɛ to kimfime kimumkpaŋ.

Kiŋwaati kini gɛɛŋ kɛɛ limfwe ki tee si Pɔɔ tɛ lɛki kintaashe kilu lɛ bɛ gwiye tsan yi bɛ bɛ fi beniiŋ bɛ Krai bɛ Judiya bɛ nuuŋ li ŋgɛ-ɛ. Lɛ kimbe ki kiŋwaati kini-i ki lejɪŋ, Pɔɔ tee kii biee bi doonchi lɛ ɛ wu ŋwane nton wu Jiso Krai wu chɛɛŋ. Tɛ tiiti kifɛ beniiŋ bamu bɛ kōrēŋ niŋ kwaa tɛ dza bɛ piɛti yi yibe lɛ bɛ baa bɔɔŋ bɛ nto-on bɛ Jiso-o bɛ chɛɛŋ, bɛ se kwɛŋgi lɛ Pɔɔ nuuŋ yɛ tɛ ŋwane nton wu Krai wu chɛɛŋ kɛ dududu.

Bikoo bi biee bi lɛ Kiŋwaati kini-i

1:1-11 Mbɛɛchɛ

1:12-7:16 Pɔɔ bee kintaashe ki beniiŋ bɛ mbeenchɛ-ɛ ki kōrēŋ

8:1-9:15 Nya yi mfie beniiŋ bɛ Krai lɛ bɛ Judiya

10:1-13:10 Pɔɔ tee kii biee bi doonchi lɛ ɛ wu ŋwane nton wu Jiso Krai wu chɛɛŋ

13:11-14 Kimɛrise

¹ ɛ mi Pɔɔ, nnuuŋ ŋwane nton wu Krai Jiso li kiŋkɔŋgisɛ ki Nyɔ-ɔ. Mi ŋ'we tɛɛ ŋwaanɛŋ wusɛŋ wu Timoti. Ntsɛkɔɔ kiŋwaati kini li kintaashe ki beniiŋ bɛ Nyɔ-ɔ bɛ Kōrēŋ, mɔɔ li beniiŋ bɛ nuuŋ bɛ Nyɔ-ɔ bɛchu bɛ kimbe ki Akeya kichu.

² Nyɔ Baa wusɛŋ bɛ Taa Jiso Krai doonchɛ bɛŋ shɛŋ yi dzeɛŋ, tuu nyɛ bɛŋ mbeɛŋgii.

Nyɔ yi denisi shɛŋ

³ Mpiaru ni nuuŋ li Nyɔ-ɔ yi nuuŋ Nyɔ mɔɔ Baa wu Taa wusɛŋ wu Jiso Krai, tuu nuuŋ tee. Ti nuuŋ Te nshiin, tuu nuuŋ Nyɔ yi denisi shɛŋ yi beniiŋ li biee bichu-u.

⁴ ɛ yi yi ti denisi shɛŋ yi tɛɛbɛŋ li bɛŋgɛ bɛɛŋ bɛchu-u lɛ tɛ se ni tɛ kii tɛ ndenisɛ shɛŋ yi beniiŋ bamu mfi wu bɛ nuuŋ li ŋwaani bɛŋgɛ-ɛ mɔɔ nuuŋ bɛ la lɛ. Tɛ nuuŋ tɛ ni tɛ kii ndenisɛ lɛ bɛ ndenisɛ wu Nyɔ deeni shɛŋ yisɛŋ lu.

⁵ Tɛ kii baa nɛɛ lɛ si bɛŋgɛ bɛ Krai nuuŋ li bee li ŋgɛ lɛ, ɛ nɛɛ lɛ si Nyɔ gii yi ka li Krai yi deeni shɛŋ yisɛŋ nɛɛ tɛ ŋgɛ lɛ.

⁶ ɛ tɛ nuuŋ li ntɔnyɛ-ɛ, kɛ ɛ kii ndenisɛ shɛŋ yinɛ mɔɔ li nsowu bɛ-ɛŋ. ɛ bɛ denisi shɛŋ yisɛŋ, kɛ bɛ feti baa lɛ shɛŋ yinɛ dɛŋ. Fini gii fi fɛ nɛ se kɛɛ ŋkanu shɛŋ nɛ nuuŋ nyɛɛkii li bɛŋgɛ bɛ nɛ ŋŋŋi nɛɛ si tɛ ŋŋŋi.

⁷ Fiee fi tɛ bichi limfwe kii bɛŋ nuuŋ fiee tɛ sɛɛɛ bee kɛ. Tɛ kii baa lɛ si nɛ ŋŋŋi ŋgɛ si bee lɛ, nɛ gii nɛ kɛmɛ shɛŋ yi tsɔɔŋ tɛ si bee.

⁸ Bɛŋwaanɛŋ bɛɛŋ, tɛ wɛki yɛ lɛ nɛ ni nɛ nuuŋ ŋkɛɛ ŋwaani ŋgɛ wu tɛ tɛ woo li kwɛɛŋ wu Eesha nsin kɛ. ŋgɛ wu wɛɛ tɛ tɛmi wu yaa bɛŋga ŋgɛ, tɛ se gii tɛ ŋŋŋi lɛ nuuŋ tɛ tɛ bo lu kɛ.

⁹ Li chɛɛŋ li, tɛ tɛ kɛɛ lɛ fi lɛŋ fiɛɛ lɛ tɛ fi baa nsawu wu kwi kituŋ. Se nuuŋ lɛ fini tɛ keti ni lɛ fi fɛ lɛ kiin tɛ ni tɛ yemi li yi yisɛŋ kɛ, lɛ tɛ ni tɛ yemi nuuŋ li Nyɔ-ɔ. ɛ yi, yi busi beniiŋ li kwe-e.

¹⁰ Yi yilu yi tɛ buu bee li ŋwaani wɛɛ ŋgɛ wu tɛ doonchi kwe, yi gii yi ba yi ni yi busi. Tɛ gɛɛ baa bufii busɛŋ nuuŋ li yi-i lɛ yi ba yi ni yi busi bee mfi kwi,

¹¹ si nɛ gii nɛ ni nɛ teendi bee bɛ nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ wunɛ. Bɛdɛɛni, beniiŋ se gii bɛ ni bɛ nyɛɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ li bee li kii fiee fi dzeɛŋ fi yi bɔɔni bee lu kii nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ wu beniiŋ ŋgɛ.

Fiee fi tɛ fɛ Pɔɔ se fiiki mbeechɛ wu ndɛndɛ we

¹² Fiee fiɛɛ lu fi tɛ tsakisi yi kii fi, shɛŋ yisɛŋ se teendi bee kii fi. Fi fiɛɛ lɛ kingɛ kisɛŋ ki li nshe yini-i, teege li bɛ-ɛŋ, ki kɛɛ ki waan, ki nuuŋ ki chɛɛŋ si Nyɔ wɛki. Tɛ feti yɛ kingɛ ki biki bufii bu li nshe yini-i kɛ. Tɛ feti tɛ biki nuuŋ bɛŋga bu Nyɔ-ɔ.

¹³ Fiɛɛ fiee fi tɛ tsɛki yɛ fiee fimu li bɛ-ɛŋ chichi fuki fi nuuŋ nɛ teen nɛ kɛɛ nsin kɛ. Mbeechɔɔ lɛ nɛ gii nɛ teen nɛ kɛɛ fi fichu,

¹⁴ nɛɛ si nɛ kɛɛ baa bee dɛɛni niin lɛ, lɛ kɛ nuuŋ jobɛ chi Taa wusɛŋ wu Jiso bɛɛ, nɛ gii nɛ ni nɛ tsakisi yi bɛ bee nɛɛ si tɛ gii tɛ ni tɛ tsakisi yi bɛ bɛŋ.

¹⁵ Si ntè ɲkɛɛ fini mɛɲɪnɛ nsɪŋ lɛ, nse ɲ'wɛkɔɔ le nsaa mbɛ lɛ be-ɛŋ, le nɛ se kɛmɛ mbeŋ li mbɛ we-ɛŋ wu kɪŋga kɪfɛ.

¹⁶ Ntè ɲkaachɛ le ke naa ɲgiŋgi Masadonya ɲka dze lɛ be-ɛŋ, mɔɔ le ke ɲkarisɔɔ nse ntuu ɲka dze lɛ be-ɛŋ nɛ se fi mi li ndɛndɛ we-ɛŋ wu Judiya.

¹⁷ Nɛ beechi le si ntè mɛɛŋ ki ndɛndɛ kɛ le ɲka lɛ kɛ, nuuŋ le ntè ɲkaachi lɛ mfeti nuuŋ sɔɔŋ ni? Mɔɔ le ɲkaachi fiee ɲkaachi nuuŋ dze yi wi wu laaŋkwiiŋ li wu beenchi li fiee li le “Iiŋ,” tuu kaari faaŋ nɛɛ li mfi wulu le “Aay,” le?

¹⁸ Bɛ chɛɛŋ, si Nyɔ shiiŋ yi lemi li jɛ yee, fiee fi tɛ ti tiiti li be-ɛŋ nuuŋ yɛ fi tɛ beenchi le, “Iiŋ”. Tɛ tuu tɛ kaari tɛ faaŋ le, “Aay,” kɛ.

¹⁹ Fi nuuŋ lɛ kɪfɛ Jiso Krai wu Nwane Nyɔ wu tɛɛ bɛ Silas mɔɔ Timɔti tɛ tiifi lɛ be-ɛŋ lɛnti nuuŋ yɛ wu beenchi fiee le, “Iiŋ,” kaari faaŋ le, “Aay,” kɛ. Fi ti nuuŋ le “Iiŋ,” mfi kwi.

²⁰ Nɛ ni nɛ kii le ɛ li Krai li fi doonchi le Nyɔ beŋ yɛ le Iiŋ li bɛ ɲkaachɛ bee bɛchu-u. ɛ kii fini fi tɛ kɛti li Krai li tɛ tiiti li Nyɔ-ɔ le “Fi nuuŋ lɛ.” ɛ lɛ si tɛ shiiŋ tɛ tendi bɛndee bee.

²¹ ɛ Nyɔ yi leeki bee, yi leeki tɛ beŋ, tɛ tɛɛmi li Krai li. Yi tsaa yɛ* bee yi gɛɛ chichi.

²² Yi fɛ yɛ ɲkiki we li yi yisɛ-ɛŋ nuuŋ Fiana yee yi wu gɛɛ li shɛŋ yisɛ-ɛŋ si fiee fi ɲkosi fichu fi tɛ gii tɛ naa tɛ kɛmɛ.

²³ Nnuuŋ nɛɛ mbe Nyɔ le yi lɛŋ lɛ nsa we-ɛŋ lɛjiŋ le nti mɛɛŋ ki ɲkaari kɛ le mbɛ Kōrɛŋ nuuŋ kɪfɛ ntè ɲ'wɛki le mbachɛ beŋ bu bachɛ kɛ.

²⁴ Fi nuuŋ yɛ le tɛ lemi baa le ɛ nɛɛ lɛ si mbeenchɛ wunɛ kɛmi le ni nuuŋ kɛ. Tɛ nindi baa bu nimu bɛ beŋ le tɛ bɛ bɛ bujɔŋ li be-ɛŋ. Tɛ kii baa le nɛ lemi baa nɛ tɛɛmi li mbeenchɛ wunɛ-ɛ.

2

¹ Bɛdɛɛni, mi nse ɲgɛɛɔ li shɛŋ yɛ-ɛŋ le mɛɛŋ yɛ ntuu nla ɲka lɛ be-ɛŋ wu bɛɛ bɛ ntɔnyɛ kɛ.

² ɛ mi ndza mi ntuu mi mfɛ nɛ woo ntɔnyɛ, ɛ noo wu gii fɛ ɲ'woo bujɔŋ yɛki beŋ baa bɛ mi mfɛ nɛ wuki ntɔnyɛ?

³ Fiɛɛ fiee fi tɛ fɛ nse ntɛɛ kɪŋwaati kɛɛ lɛ dze yi ntè ntɛɛ le-e. Tɛ nuuŋ le ke mbɛɛ lɛ

be-ɛŋ, ntè naa ɲkɛmɛ ntɔnyɛ wumu wu dza li be-ɛŋ wu bɛ tɛ kɛmi le bɛ fɛ ɲ'woo nuuŋ bujɔŋ, kɪfɛ ɲkiiɔ nɛɛ bujɔŋ kii beŋ bɛchu le kɪnɛtɪnɛ kɛŋ nuuŋ nɛɛ kɪnɛ beŋ bɛchu.

⁴ Nɛ ni nɛ kii le kɪŋwaati kɛɛ, ntè ntɛɛ li ntɔnyɛ wu nyɔŋa, shɛŋ biiti mi, ɛ musu yisɛ mi lɛ lii. Ntè mɛɛŋ ki ntɛɛ kɛ lɛ le mfɛ nɛ woo nuuŋ ntɔnyɛ kɛ. Ntè ntɛɛ nuuŋ le mfɛ nɛ kɛɛ kɪŋkɔŋgɪsɛ ki nɔŋa ki ɲkɛmi li be-ɛŋ.

Bɛ feeki bubieɛ bu wi-i

⁵ ɛ wi tɛ fɛ le ɲ'woo ntɔnyɛ, kɛ ntɔnyɛ wuni ti mɛɛŋ ki ba kɛ li mi-i kwaa kɛ. Lɛ dze yimi-i, tɛ nuuŋ tɛ li be-ɛŋ bɛchu. (Fini nuuŋ yɛ fiee fi nuuŋ ni ntiiti nlochi kii fi ɲge kɛ).

⁶ ɲgɛ wuni wu bɛniin ɲge li be-ɛŋ nyɛɛ li wi wɛɛ wu kɔchɔɔ lɛ.

⁷ Dɛɛni nuuŋ nɛ feeki bubieɛ bwee, nɛ fɛ shɛŋ yee ni yi dendi, kii nshiin yi ɲge ni wo wu buwo kɛ.

⁸ Bɛdɛɛni ɲkutɔɔ bɔ li be-ɛŋ le nɛ kaari nɛ doonchɛ wu le nɛ ba baa nɛɛ nɛ kɔŋgisi wu.

⁹ Fiɛɛ nɛɛ fiee fi tɛ fɛ nse ntɛɛ kɪŋwaati kɛɛ li be-ɛŋ le mɔnchɛ beŋ ɲkɛɛ laa nɛ wuki nɛɛ mi li fiee fichu le.

¹⁰ ɛ nɛ feeki bubieɛ bu wi-i, kɛ mi mfekɔɔ tɛ. ɛ mi mfeeki fiee fimu, ɛ fiee nuuŋ lu fi ɲkɛmi le mfeeki, kɛ mi mfeekɔɔ lɛ Krai lii kii beŋ.

¹¹ Tɛ feti ni le kii Satan ni dza lɛ le lɛnti kɛmɛ buŋga lɛ bee li lɛwe kɛ. Tɛ ɲjiŋgi yɛ si ti bɛɛ wɛɛndi kɛ.

Jɛ yi Nyɔ kundi bɛniin li dze li dze

¹² Tɛ nuuŋ mfi wu ntè ɲgɛɛŋ mfɛsi li kitoŋ ki Towa le ni ntiifi nton wu dzeen wu kii Krai le, Taa tɛ gwiye kigoo li mi-i le ni nindi nime chee le.

¹³ Se nuuŋ le bufii bweŋ tɛ nuuŋ yɛ fɛ kɛ, kɪfɛ nti mɛɛŋ ki ɲɛŋ kɛ ɲwaanɛŋ wu Taato le kɛ. Bɛdɛɛni nse n'yɛsi be le bɛ she baa, nse ɲkaari mbɛ Masadonya.

¹⁴ Se nuuŋ le, kiyɔɔni nuuŋ li Nyɔ-ɔ yi ti tuuti mbaaŋ limfwe li bee mfikwi, li Krai, wɛndi le mbetee, tɛ se biki si bɛniin bɛ yi kɛmɛ li dziin. Yi se tuu yi kɛti li yi yisɛŋ yi sɛɛnsi nton wu kii Krai bintsii bichu bi kii wu bi wuki kintsi kee si kidzoma ki bɛ tɔŋ.

* **1:21** Dɛɛŋ le, “...wu fwa!” bee.

¹⁵ Tē baa si kintsi ki kidzoma-a ki Krai le li Nyɔ-ɔ le bēniin bē bē suuti bē mɔɔ bē la kitun.

¹⁶ Li bēniin bē lē kitun nsaŋu wuni bēē nuun bē kwe li bee. Bēniin bē bē suuti bē, nsaŋu wuni bēē nuun bē ntse li bee. Si fi nuun le, ε noo wu kɔche le nin chini nime?

¹⁷ Tē nuun yē si bēniin nge bē dzɔ jē yi Nyɔ yi to si fiee fi wa-aŋ fi bē denŋi bē kabini kē. Tē baa fiŋ bēniin bē taashē li Krai li tē fenjisi jē yi Nyɔ li yi yi Nyɔ-ɔ limfwe bē shēn yi wuuti si bēniin bē yi tsa yi nton.

3

Chichi wu leh wu fichi bē wu fwēn

¹ Ntiiti ni nuun le tē kaari tē doonche yi yisēn li be-en ni? Mɔɔ le tē wēki binwaati si bēniin bamu wēki binwaati nwaani bi dzeti fē bee li kē fē be-en bi doonchi bēniin bē nuun bee ni?

² Bēn kibēē nē baa kinwaati kisēn ki bē tseē li shēn yisēn le wi kwikwi kēē se tuu ni teenyi.

³ Nē yēngi le nē baa kinwaati ki Krai ki tē tseē. Kinwaati kini nuun yē ki bē tseē bē fitiin fi kinwaati kē. Bē tseē nuun bē Fiana yi Nyɔ yi kēmi ntse. Bē mēēn ki tseē kē nuun li binke bi ta yi ta kē. Bē tseē nuun li binke bi nuun shēn yi bēniin.

⁴ Fini nuun fiee fi tē tiiti mēnīnē nsin li bushi bu Nyɔ-ɔ kēti li Krai li.

⁵ Fi nuun yē le tē kɔche le besē bɔ le tē fē fiee fimu fi tē gii tē dza tē ni tē kwēngi le fiee fimu dza fiee fē bee li kē. ε Nyɔ yi fē le tē kɔche.

⁶ Yi fē yē tē kɔche le tē ni tē nindi li nton wu leh wu fwē-ēn. Leh wuni nuun yē wu biki nuun bēnchi bē bē tē tseē bē tsan kē. ε wu Fiana yi Waan. Bēnchi tē bēē nuun bē kwe. Se nuun le fiana nyēē nuun ntse li bēniin li.

⁷ Dze yi fichi yi bē tē feti biee le nuun ε bē tē chōn bēnchi belu li binke bi ta-a. Mfi wu Mɔɔse tē bēē bē bēnchi belu tē nuun bēniin bē Isēlē tē kii yē mbiche bushi bwee kē, kii kin'wofu ki Nyɔ-ɔ tē ban li bushi bwee li. ε dze yi fichi yē yi tē bēē nuun bē kwe, yi tē bēē yi kēmi kin'wofu ki Nyɔ-ɔ, kin'wofu kini se tē wuuti le, ki nyimi ki mēē ki giingī,

⁸ se kin'wofu ki dze yi bē feti biee le yi nuun yi Fiana yi Waan se gii lee ki yaa kē kēē kin'wofu kilu buyawu ni?

⁹ ε dze yi bē tē feti biee le yi tē bēē bē fiee fi lisi bēniin li nge-ε, ε yi tē bē bē Kin'wofu ki Nyɔ-ɔ, kē dze yi bē feti biee le yi nuun yi Nyɔ dzeti bēniin le bē baa tsaan le yi-i lii nuun yi kēmi kin'wofu ki yēki tē kee yē!

¹⁰ Chēēn wulu nuun le fiee fi tē bēē fi kēmi kin'wofu ki Nyɔ kēē, lēē kēē kin'wofu ki kife kin'wofu kilu ko ki yaa ki bē kēē kitun.

¹¹ ε fiee fi tē mēē fi giingī tē bēē bē kin'wofu ki Nyɔ-ɔ, kē kin'wofu ki fiee fi bēē le fi ba fi ni nuun lu ma nsin gii fi ko fi yaa buyawu!

¹² Si tē kii le mēnīnē nsin, tē se tiifi baa chenu nsin.

¹³ Tē nuun yē si Mɔɔse wu ti baanyi bushi bwee bē ndu le fē kii bēniin bē Isēlē ni bē bichi si kin'wofu ki tē mēnīni li bushi bwee li ki nyimi ki mēē ki giingī kē.

¹⁴ Se nuun le bēniin belu tē nuun ε bufii bu bee tē nuun fii nsiin bē bō bēn yani. ε bē teenyi fiee le kinwaati ki leh wu fichi-i, ε bē woo fi, fiee nuun nēē lu fi baanyi bufii bubeē. ε nēē li Krai li, wu nuun bē tsaaki fiee fi baanyi filu.

¹⁵ Li chēēn li, mbe mbochu bēn yani, ε bē teenyi fiee le Kinwaati ki Mɔɔse-ε, fiee nuun nēē lu fi baanyē bufii bubeē.

¹⁶ Se nuun le, ε wi to kitun bē Taa, bē se biee bē tsaaki fiee fi baanyi filu.

¹⁷ Taa wuni nuun Fiana, se nuun mɔɔ fēn fē Fiana yini nuun le, bēniin buti li bumfa-a.

¹⁸ Fi fiēē le bee bēchu bē fiee mēēn yē fi bangi mēnshi mēēn kē baa ε kin'wofu ki Taa le wuuti kēē li bee li, ki feti tē wuuti tē fikisi tē giingī limfwe limfwe tē bosini nuun wu. Mfikise wuni nuun mferu wu Taa wu ti nuun Fiana yi Waan.

4

Bulofu bu nton wu dzeen le shān yi chimē-ε

¹ Bēdeeni, si tē kēmi nime chini nuun ε Nyɔ yi kɔɔ nshiin yi nyēē li bee li, nuun shēn tē kwi bee kii chi kē.

² Tē baa baa dzaa li biee bi bēniin feti le munyiikɔɔ li bi nuun bi buya-a. Tē faan baa dze yi mfirise. Tē lisi yē binseē li jē yi Nyɔ-ɔ kē. Tē ti tiiti nuun chēēn gbanaa, tē

doonchi yih yisēn li wi kwikwi lē Nyō lii, le ke be beechē be kēē beniiŋ bē nuuŋ bee.

³ Mōō nuuŋ le nton wu dzeen wu tē tiifi wuni ε fiee nuuŋ lu fi baanyi, kē fi baanyi fiēē nuuŋ li beniiŋ bē lēē bula-a.

⁴ Li beeyē beniiŋ bē mēēŋ ki benj kē nton wuni kē, be baa ε Satan wu nuuŋ nyō yi li nshe yini-i baanyōō bufii bu bee bu jin. Wu fē lē le ke be nēŋ kē kin'wofu ki nton wu dzeen wu nuuŋ kii bunōŋa bu Krai wu nuuŋ mfise yi Nyō kē.

⁵ Nē ni nē kii le tē fenjisi yē nuuŋ kii yi yisēn kē. Tē fenjisi nuuŋ kii Krai Jiso le nuuŋ Taa. Tē se nuuŋ nēē fisēŋ beniiŋ bē nindi li be-enj kii Jiso.

⁶ Nyō yi tē tee le,
“Kin'wofu bo li kijibē-ε ki ni ki wuuti,”
ε Nyō yini yi fē kin'wofu kee woo li shēŋ yisē-ēŋ le ki ni ki wuuti tē kii bunōŋa bu Nyō-ō bu nuuŋ li bushi bu Jiso Krai li.

⁷ Se nuuŋ le, bulofu bu nton wuni nuuŋ li yi yisē-ēŋ, tē se nuuŋ fisēŋ shāŋ yi chime. Tē se nuuŋ lē le fi doonche le bunŋa bu yeki bunŋa buchu li bee li buni nuuŋ bu Nyō-ō nuuŋ yē busēŋ kē.

⁸ Benjē chiindi baa bee bimbe bichu, se nuuŋ le, be bonyi yē bee kē. Tē dzeti bufii lēē li bee li, se nuuŋ le, shēŋ ti kwi yē bee kē.

⁹ Be ti biindi bikaa lē besē jin, se nuuŋ le Nyō ti daayi yē lē bee li kē. Be ti tuki bee tē we fēkwiin, se nuuŋ le tē tē kwi kē.

¹⁰ Tē ti denŋi tē kwi-i ŋwaani kwe yi Jiso mfi kwi, le se ntse wu Jiso ni yenŋi tē li yi yisēŋ.

¹¹ Si tē tsiin lē, tē ti nuuŋ lē kwe wa mfi kwi kii Jiso, le ntse wu Jiso yenē li binjkiyē bi li yi yisēŋ.

¹² Nēēlē, tē kwi kwe, se nuuŋ le kwe yisēŋ yini bēē yē nuuŋ bē ntse li be-enj.

¹³ Tē gēē shēŋ li Nyō-ō si wi wumu wu tē gēē tē si bē tē tseē le,

“Mi mbenj nse ntiiti,”

Bee tē benj baa, tē se tiiti.

¹⁴ Tē kii baa le wu wē wu tē buu Taa wusēŋ wu Jiso li kwe-e, gii buu tē bee bē nuuŋ bē Jiso li kwe-e, dzōō bee mōō benj gēēŋ gēē li wuu limfwe.

¹⁵ Biee bini bichu keti kii benj, le ke si kinjōŋgise ki Nyō-ō keti ki giinŋi li beniiŋ li

ŋge, kiyōōni ki beniiŋ nyēē li Nyō-ō ni ki tondini, mpiaru se ni giinŋi li Nyō-ō.

Biee bi tē ŋinŋi bi keti bu karu

¹⁶ Fiēē fiee fi shēŋ nuuŋ tē kwi bee kē. Mōō nuuŋ si yi yisēŋ yini yuki yi mēē ni, shēŋ yisēŋ fikisi yi tuu nēē yi fiēŋ jo chichi.

¹⁷ Benjē bentēŋ bani bē tē ŋinŋi li mfi wu wuni-i bani bē nache baa bujōŋ bu nōŋa bu kimakē li bee li bu nuuŋ wi tē maa kē.

¹⁸ Bēdēēni, tē mēēŋ baa ki leeki kē bufii busēŋ li biee bi bē ŋinŋi bilu kē. Tē leeki baa nuuŋ li biee bi bē ŋinŋi yē kē, kife biee bi tē ŋinŋi nuuŋ bi keti bu karu, se nuuŋ le bi tē ŋinŋi yē kē, nuuŋ bi kimakē.

5

Yi yi fiēŋ yi tē gii naa tē kēmē liboo

¹ Tē kii baa le ε bē shaanshe kigōōnē kini ki nuuŋ yi yisēŋ yi tēēbenj tsiin lu laan'kwiin yini, kē tē gii tē kēmē yi fiēŋ fē Nyō-ō yi bē mēēŋ ki gwan kē bē tsan kē. Yi yi yēē nuuŋ yi liboo, yi nuuŋ yē yi ti mēē kē.

² Si tē baa dēēni ni, tē gbēŋgi baa tē chendi kife tē dii baa ŋge le bē lii yi yi liboo yēē li yih yisēŋ si ndu.

³ Gii ni nuuŋ mfi wu bē lii yih yini li yi yisēŋ, tē tē tuu le tē ni tē nuuŋ bwinj kilere kē.

⁴ Si tē mēēŋ baa tē tsiin li kigōōnē kini-i lē, benjē bē tē dzeti feti baa le tē ni tē chendi ŋge. Nuuŋ yē le tē wēki baa le bē buushe bee ndu yi nuuŋ yi yisēŋ. Tē wēki baa nuuŋ le bē liishe yi yi liboo li yi yisē-ēŋ le ke ntse wu kimakē se miyē yi yisēŋ yi nuuŋ yi kwi.

⁵ ε Nyō yi nache bee le tē kēmē fiee fini. Yi nyē yē bee nuuŋ Fiana yi Waan si ŋkosi wu fiee fichu fi tē gii tē naa tē kēmē.

⁶ Bēdēēni, tē baa mfi kwi kii fini tē kii fi mēŋinē nsin. Tē kii le si tē tsiin baa li yi yini li nshe yini ni, tē baa mfiin li Taa li.

⁷ Tē feti baa biee nuuŋ kii shēŋ yi tē gēē li Nyō-ō, nuuŋ yē kii le tē ŋinŋi baa yi kē.

⁸ Tē gbēŋgi baa tē nuuŋ mēŋinē nsin li fini, fi se dzōōŋ fiēē le tē chinē li yi yini-i, tē gēēŋ tē ni tē nuuŋ bē Taa fē la we-e.

⁹ Fi se fiēē le mōō nuuŋ le, tē baa bē wu fē la we-e, mōō tē mēēŋ fēni, kē fiee fi bichi li fi-i, nuuŋ nēē le tē ni tē feti wuki bujōŋ.

¹⁰ Nε ni nε kii le bee bεchu kεmi baa le tε naa tε lεj li Krai limfwe se saa bee, bεdεeni wi mumkpanj mumkpanj se kεmε kinsomfu li fiee fi tε feti li yi yini, mɔɔ nuunj fi dzeenj mɔɔ nuunj fi bifi.

Nimε chi fεrε le bεniinj ni be nachi biee bi bee bε Nyɔ

¹¹ Si tε kii le fi nuunj le tε ni tε chendi Taa, tε se gwenini baa le tε fε bεniinj fiiki. Nyɔ gbεngi yε yi kii bεniinj bε nuunj bee bujɔnj. Nse mbeechɔɔ tε le nε kii baa bujɔnj li shɛnj yinε-ε bεniinj bε nuunj bee.

¹² Si tε yeti ni, fi nuunj yε nuunj le tε gwenini baa le tε kaari tε doonche yih yisεnj li be-enj kε. Tε nyεε baa nuunj dze li be-enj le nε ni nε tsakisi yi bε bee. Bεdεeni nε se kεmε fiee fi nε nuunj nε tuu li bεniinj bε yekisi bεenj bε biee bi be njingi li bεniinj li lε lii, se nuunj yε bi li shɛnj yibe kε.

¹³ Ε nuunj le bikoo dengi biεε bee, kε bi dengi biεε kii Nyɔ. Ε nuunj le bi lemi fe, kε bi lemi biεε kii bεnj.

¹⁴ Fiee fi feti tε se giingj limfwe bε fiee fi tε feti nuunj kinjɔngisε ki Krai kεmi li bee li. Tε feti baa nεε lε kifε tε gbεenj baa tε bεnj le wi mumkpanj tε kwi li bεniinj bεchu-u, fi se fieε le bεniinj bεlu bεchu kwiye baa tε kitunj.

¹⁵ Tε kwi li bεniinj bεchu-u le kiinj beeye bε tsiinj, ni be tsiinj kii yi yi be kε. Se nuunj le be ni be tsiinj li wi wu tε kwi kaari bo li kwe-e kii be wε.

¹⁶ Nεε lε, li mbεεche dεeni ngenu limfwe tε mεenj yε tε bichi wi lε dze yi wiwonj kε. Mɔɔ nuunj tε tε saa tε biche Krai lε dze yi wiwonj lε, tε mεenj yε tε biche wu dεeni lε yεε dze kε.

¹⁷ Fiee fi nuunj lu fieε le, ε wi taashe kitunj bε Krai, kε wε wi wu fwεnj. Biee bi fichi bichu ka biεε kitunj, biee bichu se to biεε bi fεnj.

¹⁸ Bini bichu nuunj mferu wu Nyɔ yi tε kaari yi dzɔ bee li yi yee li si yi tε nache biee bε bee kεti li Krai li. Yi se nyε yε bee nimε le tε ni tε feti bεniinj le be ni be nachi biee bi bee bε Nyɔ.

¹⁹ Fi fieε le, tε nuunj li Krai li wu Nyɔ tε nache biee bε bεniinj bε li nshε yini le be to bε wu. Ti mεenj tuu kε le ni bonyi muntiinj mu bibifi bi bee kε. Si tε fε lε, se nyε ntonj

wu nache wuni li tsanj yisεnj le tε ni tε lanjini li bεniinj li.

²⁰ Tε se baa nuunj fε kintsii ki Krai, Nyɔ se kεti li yih yisεnj, yi lεki bεniinj. Nεε lε, tε sungi baa bɔ li be-enj li bukoonj bu Krai le nε kaari nε nache biee binε bε Nyɔ.

²¹ Ε kii tεebenj bε yi yi Nyɔ tε fε Krai wu tε mεenj ki kεε kε bubieε kε, dza to bubieε, le tε se to tsaanj lε Nyɔ lii kii wu.

6

Bεnge bε Pɔɔ njwanε ntonj wu Jiso Krai tε njingi

¹ Si tε nindi li kimbanchε-ε bε Nyɔ lε, tε se tusi baa tε sungi bɔ li be-enj le kiinj nε ni dzɔɔ shɛnj yi dzeenj yi Nyɔ doonchi li be-enj yini nε fε yi to fiee fi yee kε.

² Nyɔ tε kweenj le,

“Mfi wu shaanj tε bε kɔche, nnyε bintoonj li be-enj.

Jobε chi kinsofu-u tε kɔche mfi bεnj.”

Biche yεenj nε njεnj, dεeni yaa mfi wu shaanj, chini se chεε jobε chi kinsofu-u.

³ Tε feti yε fiee dududu fi nuunj fi banε dze yi wi wumu kε. Tε feti baa lε le kiinj be ni njεnj nchambie li nimε chisεnj kε.

⁴ Se nuunj le, tε doonche baa yih yisεnj lε dzε chichi le tε baa bεniinj bε nimε-ε bε Nyɔ-ɔ. Tε doonche baa lε dze yi tε kendi shɛnj le njε li bεnge bε tε njingi bε mfi wu biee tεemi mɔɔ mfi wu biee njε dengi yε bε bee kε.

⁵ Bεniinj ti dzeti be tuki bee, be tuu be dza be gεε bee li yih yi ncha-a, bεniinj dzeti be shiishe kpe bε bee. Tε shiinj tε wuu yi li nimε-ε, ε tε ginj butuu tε tε lee kε, ε bo mfi wumu tε kwi-i dzeenj.

⁶ Tε doonchi tε le tε baa bεniinj bε nimε-ε bε Nyɔ-ɔ lε dze yi ntse wusεnj wu wuuti-i bε si tε kii fiee fi kii Nyɔ-ɔ, mɔɔ si tε kendi shɛnj, bε si tε kεmi shɛnj yi dzeenj li bεniinj li. Tε tsiinj tε biki si Fiana yi Waanj doonchi, tε kɔngisi bεniinj bε kinjɔngisε chεenj.

⁷ Tε ti tiiti nuunj tefe chi chεenj, tε feti biee li bunga bu Nyɔ-ɔ. Tε ti kεmi ntse wu tsaanj wu nuunj si biee bi dzi-inj lε kibεnε ki kigɔnjε bε kibεnε ki kimεεε-ε,

⁸ mɔɔ bεniinj gundi bee, mɔɔ be gundi yε bee kε, mɔɔ be tiiti biee bibifi kii bee mɔɔ be tiiti bi dzeenj. Bεniinj ti dzeti bee le tε

baa bēniin bē kimfi-i, se nuun le tē nuun bēniin bē chēēn.

⁹ Ɛ bēniin tuu bē dza bē nuun kēē bē kii yē bēē kē, se nuun le bēniin kii nēē bēē bujōn. Tē dzeti tē ŋiŋgi le tē baa bēŋkushee, se nuun le, biche yēēn nē ŋēn, tē baa nēē lu. Bēniin dzeti bē nyēē ŋgē li bēē li, se nuun le bē tē woyē bēē kē.

¹⁰ Tē ti bēē tē nuun si bēniin bē nuun li nshiin li, se nuun le tē nēki nēē mfi kwi, tē nuun si bēniin bē kifoo lē, se nuun le tē feti nēē bēniin ŋgē se nuun bēniin bē bīēē lē. Tē ti nuun kēē tē kēmi yē mōō fīēē kē, se nuun le tē kēmi baa bīēē bichu.

¹¹ Bēniin bē Kōrēn, tē tee baa li bē-ēn, tē tē nyikē fīēē kē. Tē gwiye baa shēn yisēn tē gēē mkpēēn li bē-ēn.

¹² Tē mēēn baa ki nyikē kē shēn yisēn li bē-ēn kē. Ɛ bēn nē nyikē baa shēn yinē li bēē li.

¹³ Nse ntiitōō li bē-ēn nēē si bōōn bēn le, nē feti nēē yēēn si tē feti li bē-ēn lē, nē gwiye tē shēn yinē li bēē li.

Kiin wi wu kimbeenche ni bēnchi yi bē wi wu nuun yē wi wu kimbeenche kē

¹⁴ Nē bēnchi kē yi bē bēniin bē nuun yē bē kimbeenche-ē kē. Fīēē fi tsaān nuun fi gēēn fi se dēndē bē fi bifi li fīēē fimumpka-aŋ? Kin'wofu bēē kijibē nuun bi naa bi kēē kintaashe ni?

¹⁵ Nuun Krai bēē Belial* kēē kimfime kimumpkaŋ ni? Fīēē fi taashi wi wu kimbeenche bē wi nuun yē wi wu kimbeenche kē nuun la?

¹⁶ Yih yi muntofi yi Nyō nuun yi kēē la fi fēē bē bēnyō bē li nshē yini-i? Nē kēē le tē baa yih yi muntofi yi Nyō yi nuun lu. Fini nuun si Nyō tē tee le,

“Ngii ni tsiin li bēē, ndēngi lē bēē lēnti.

Ngii ni nuun Nyō yibē, bē se ni bē nuun bēniin bēn.”

¹⁷ Fi nuun le, Taa tiitōō le,

“Boche yēēn lē bēē li lēnti, nē ni nē nuun chichi bē bē.

Kiin nē ni kōn li fīēē fi nyē-ēn kē, Ngii mfi bēn.

¹⁸ Ngii ni nuun Baa wunē, nē nuun bōōn bēn bē buniin mōō bē bukēēn.

Finu nuun ntefu wu Taa wu kēmi Būnga Buchu.”

7

¹ Nsān yēn yi shēn, si Nyō nyē yē bēnkaache bani li bēē li ni, tē tsootsē fīēē fichu fi bifisi bēē mōō fiana yisēn. Tē woo tē gēēn tē mēēshi si tē tsiin li chēē chi Nyō-ō lē.

Pōō nēēte le bēniin bē Kōrēn fiiki baa shēn yibē

² Gwiye yēēn shēn yinē li bēē li. Tē mēēn baa ki chō kē fīēē bē wi kē. Tē mēēn baa ki fīmfe kē bē wi kē, tē se mēēn baa ki fē kē kimfi bē wi wumu kē.

³ Ntiiti yē ni le nlii bēn li ŋgē-ē kē. Mi nteē li bē-ēn kitun le nē nuun shēn yisēn, mōō nuun kwe mōō nuun nta, kē tēēbēn baa li lēkē li Nyō-ō.

⁴ Mi ŋgēē shēn yēn li bē-ēn ŋgē. Nkēmōō kintsakisē yi ki ŋgē kii bēn. Shēn yēn fufē yēē ŋgē kii bēn. Li bumfa buchū bu ntē ŋiŋgi ntē ŋ'wuki nēē nuun bujōn.

⁵ Mōō tē tē lē li kwēēn wu Masadonya, tē ti mēēn ki kēē kē mfufinē kē. Tē tē kēmi bēngē bimbe bichu. Bēniin tē gii bē lēti bēē kpē, tē tuu tē kēmi chēē li shēn yisē-ēn.

⁶ Se nuun le, Nyō yi ti denisi shēn yi bēniin bē nuun li nshiin li tē bē yi deeni shēn yisēn bē mbē wu Taato tē bē.

⁷ Ɛ mbē wē kwaa wu tē deeni shēn yisēn kē. Tē nuun lē dze yi nē tē deeni shēn yi yēē. Tē tee li bēē li le nē kēmi baa ŋgēēn ŋgē le nē ŋēn mi, bē si nē tē kēmi nshiin fē yih yinē-ē li fīēē fi tē ka-a, mōō si nē kēmi ŋgēēn yēēn. Si ntē ŋ'woo lē, ntuu nēēte ŋgē.

⁸ Mōō nuun le kinwaati ki ntē ntēē li bē-ēn kēē tē fē nē nuun nshiin nshiin, fi tē mēēn ki fē kē le ni nseki kē. Se nuun le fi tē fē nēē nseki, kifē ŋiŋgi le kinwaati kēn kilu tē fē nē nuun nshiin nshiin. Se nuun le nē tē nuun bē nshiin li mfi niin li.

⁹ Nse ŋ'wukōō bujōn, nuun yē kifē nē tē nuun nshiin nshiin kē. Fi fīēē kifē nshiin yini tē fē nē fiiki shēn yinē. Nē tē kēmi nshiin nuun lē dze yi Nyō wēki. Bēdēēni, tē ti mēēn ki fē kē fīēē fimu fi bifi li bē-ēn kē.

¹⁰ Ɛ wi kēmi nshiin lē dze yi Nyō wēki, kē fi nuun fi fē fiiki shēn yē-e. Fini se nuun fi bē wu nuun bē kinsofu, fi tē fē le ni seki kē. Se nuun le, Ɛ wi kēmi nshiin lē dze yi

* 6:15 Bukoon Belial buni nuun lē jé yi Grik le Satan.

bēniin bē li nshē yini, kē yi gii yi bē wu nuun bē kwe.

¹¹ Nēŋ yēŋ fīe fi nshiin yi nuun yi Nyō bē bē fi li be-en. Nēŋ yēŋ si nē dzō baa bīe bē shēŋ yinē chi. Nēŋ yēŋ tē si nē fē baa fīe fichu le fi doonchē le nē kēmi yē tsan fē fīe fi bifi filu kē. Nēŋ yēŋ tē si fīe filu tōnyē beŋ. Nēŋ yēŋ chēŋ chi nē kēmē. Nēŋ yēŋ ngeen yi nyōŋa yi nē kēmi le nē nēŋ mi. Nēŋ yēŋ ngeen yi nē kēmi le nē fē fīe fi tsaŋ. Nēŋ yēŋ tē nwaani nge wu nē nyē li wi wu tē chō bīe wē-ē. Li fīe fichu nē doonchē baa le nē kēmi yē tsan fē fīe filu kē dududu.

¹² Bēdēni, mōo nuun si ntē ntseē kinwaati kē li be-en nuun yē le ntē ntseē kii wi wu tē chō bīe, kē wi wu bē tē chō bīe li wu-u wē kē. Ntē ntseē le kē nē se doonchē yi yinē li Nyō-ō le nē kēmi baa ngeen li bee li.

¹³ Bēdēni fini fē fīe shēŋ fufē bee.

Ntawu li shēŋ yisēŋ yi fufē-ē, fi fīe le tē woo baa bujōŋ nge kii bujōŋ bu Taato woo kifē bee bēchu tē gii tē fē shēŋ yee nuun mbēŋgii.

¹⁴ Mōo nuun si nti ntsakisi yi kii beŋ li Taato, nē ti mēŋ ki chōari kē mi kē. Kintsakise yi ki tē tsakisi bē beŋ li Taato-o doonchē kē le ē chēŋ. Fi se fīe nē yēŋ si fīe fichu fi tē tē shiin tē tiiti li be-en tē nuun tē chēŋ.

¹⁵ Mfi wu, wu Taato kiimi si beŋ bēchu tē wuki wu, bē si nē tē fii wu nē chēndi, nē kēti, tuu kōŋgi beŋ yaa lē.

¹⁶ N'wukō tē bujōŋ kifē mi ngeēō bufii bweŋ li yi yinē mi ngeen mi mēshi.

8

Ntifi si bēniin bē kimbeenchē-ē nuun be ni be nyē nyā li bēniin bamu-u

¹ Bēŋwaanēŋ, tē wēki baa le nē kē fīe fi mfīe wu Nyō fē li bintaashe bi bēniin bē kimbeenchē-ē bi lē kimbe ki Masadonya.

² Bēŋge bē tēmi mōnchē baa be nge. Se nuun le bujōŋ bunōŋa bu bē kēmē fē bwēē be se bōseyi bē gwiye tsan yibe chichi li bēniin bamu mōo nē si be nuun li kifoo ki nōŋa linti lē.

³ Fīe fi nuun nte fīe le ē be bē tē beechē le be nyē nyā si bunŋa bubeē tē

nuun. Le be ni be tuu be nyē, be nyē yaa si be nuun be nyē.

⁴ Be tē lēkē bee weseen le tē nyē nē be dze le be lii kibēŋ li nīmē chini, le be tōŋ bēniin bē nuun bē Nyō-ō.

⁵ Be tē fē fīe lē dze yi tē ti mēŋ ki beechē kē le nuun be fē kē. Be tē saa be nyē yi yi be li Taa li, be se tuu be nyē tē li bee li si Nyō wēki.

⁶ Bēdēni, tē tē tuu tē lēkē Taato le si wu bēchi nīmē chini lē be-en lēnti, le tuu gēŋ limfwe fi beŋ mēshi nīmē chi mfīe-ē chini.

⁷ Si nē gbēŋgi baa nē kii mferu bīe bichu nge ni, bīe bi lē kimbe ki kimbeenchē-ē, bi lē kimbe ki n'yōru, bi lē kimbe ki bufii lē, bi lē kimbe ki ngeen yi fē fīe lu-u, mōo bi lē kimbe ki kinŋŋgise kinē li bee li, tē se tuu baa tē wēki le nē gbēŋ nē kē tē ngwiye tsan yinē li nīmē chi mfīe chini bujōŋ.

⁸ Ntiiti yē ni nyē nuun nchi kē. Mmōnchō bu mōnchē le nēŋ laa kinŋŋgise kinē nuun tē ki chēŋ bē ngeen yi bēniin bamu kēmi li mferu fīe fimu-u.

⁹ Ntiiti ni kifē nē kii baa shēŋ yi dzeen yi Taa wusēŋ wu Jiso Krai tē kēmi. Mōo nuun si tē nuun wi wu bunōŋa lē, tē dza to wi wu kifoo kii beŋ, le kifoo kē se fē nē to bēniin bē bunōŋa-a.

¹⁰ Li fīe fi kii nyē fini-i, n'wēkō le nyē ntifi yi yēŋ. Fi fīe bujōŋ le ē beŋ nē tē bēchi fēdēŋ le nē fē fīe, nuun yē nē le nē fē fīe kwaa kē, nē tē nuun tē bēniin bē tē bēchi nē kēmi ngeen le nē fē fīe.

¹¹ Gēŋ yēŋ limfwe nē mēshi nīmē chilu, le kē nē mēshi biki si bunŋa bunē nuun, fi se dēdē kikaa kimumkpan bē ngeen yi nē kēmi le nē fē fīe.

¹² Nē ni nē kii le ē wi kēmi ngeen le nyē, kē Nyō nuun yi fi nyā yē biki fīe fi mwē kēmi, tē bīe fīe fi wi mēŋ ki kēmē kē.

¹³ Ntiiti yē ni le ē nē nyē le nē fi bēniin bamu nē tuu nē kwii bu kwē kē. ē fīe fi fēŋ le bimbe bichu kēmē nē yēŋ.

¹⁴ Si nē kēmi bīe dēni bi yēndi buyanu lē, bēniin bamu fuki, nuun nē fi be. Mfi wu bē gii be ni be kēmi tē bi yēndi, ē nē fuki lō, bē fi tē beŋ. Le bimbe bichu se tuu bi kēmē nē yēŋ.

¹⁵ Fi fīe si bē tseē le, “Wi wu tē banche nge, tē mēŋ ki kēmē kē nge kē.

Wi wu tè banche nɛɛ niinj,
se tè mɛɛnj ki kɛmɛ nɛɛ niinj kɛ.”

Pɔɔ toŋ Taato Kòrènj

¹⁶ Nnyɛɔ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ yi tè gɛɛ ngeen
yine li shén yi Taato nɛɛ si yi nkɛmi li be-enj.

¹⁷ Mɛɛnjɔ ki benj kɛ le bɛ le be-enj nɛɛ kife
tɛ lɛkɛ baa wu kɛ. Bɛɛɔ le be-enj nuunj li
ngeen yi ye-e si tè gii kɛmi ngeen nɛɛ
weseen li be-enj.

¹⁸ Tɛ tundi baa wu bɛ nɔwaanɛnj wusɛnj wu
bɛ kii wu le bintaasɛ bi beniiŋ bɛ
kimbeenche-ɛ lɛnti bichu li ntonj wu dzeen
wu ti dengi fenjisi.

¹⁹ Ɛ nɛɛ fini kwaa fi nuunj kii wu kɛ. Wɛ
tɛ nuunj wi wu bintaasɛ bi beniiŋ bɛ
kimbeenche-ɛ tè buu le ni dengi bɛ bee si tè
dengi tɛ feti nime kii mfie wuni. Nime chini
chɛɛ le chi fɛ le beniiŋ ni be nyɛɛ mpiaru li
Taa li kibɛɛ, bɛ ndoonche le tɛ kɛmi baa
ngeen yi mfie beniiŋ bamu.

²⁰ Tɛ wɛki baa le kiinj fiee fimu nuunj lu fi
wi wumu nuunj ni gundi bee lu kii nya yi
nyɔŋa yi tɛ nindi lu yini kɛ.

²¹ Tɛ gwenini baa nge le tɛ fɛ nuunj fiee fi
nuunj tsaanj, nuunj yɛ le Taa lii kwaa kɛ. Tɛ
gwenini baa le tɛ fɛ fiee fi dzeen tɛ le beniiŋ
lii.

²² Tɛ tundi baa tɛ nɔwaanɛnj wusɛnj wumu
bɛ bɛ wɛ wu tɛ mɔnche wu kinga nge li biee
li ngeɛ tɛ nge le kɛmɔɔ ngeen le ni feti biee.
Se wɛ dɛɛni kɛmi nɛɛ ngeen yi nyɔŋa li
be-enj, kife wu gɛɛɔ shén li be-enj nge.

²³ Wi si Taato nuunj wi wu tɛɛ wu dengi
kikaa kimumkpanj, nuunj tɛ wi wu tɛɛ wu
nindi li fiee fimumkpanj li be-enj. Ɛ nuunj li
benɔwaanɛnj bɛɛnj bamu baa, bɛ baa nuunj
beniiŋ bɛ ntonj bɛ bintaasɛ bi beniiŋ bɛ
kimbeenche-ɛ bɛ feti mpiaru giingɛ li Krai
li.

²⁴ Bɛdɛɛni, doonche yɛɛnj kinɔŋgise kine
li bee gbanaa, bintaasɛ bi beniiŋ bɛ
kimbeenche-ɛ nge le, yih yi tɛ tsakisi kii
benj yini yɛɛ yi chɛɛnj.

9

Nyɔ kɔŋgisi wi wu nyɛɛ nya ye bɛ kinɛtine

¹ Fiee fimu nuunj yɛ lu fi nnuunj ntuu ni
ntɛki butɛwu li be-enj kii nime chini li
mfie beniiŋ bɛ nuunj bɛ Nyɔ-ɔ Judiya kɛ.

² Nkiiɔ le nɛ kɛmi baa ngeen le nɛ fi be. Ɛ
fiee filu fi ntsakisi yi kii fi li beniiŋ bɛ
Masadonya kii benj, ntiiti li bee le benj bɛ
kimbe ki Akeya baa ɛ nɛ tè nache mɛɛnj
fɛdɛɛnj le nɛ nyɛ nya. Ngeen yi nɛ kɛmi li
nyɛɛ fɛ yɛ tɛ shén yi beniiŋ nge le bee lɛnti
dza we.

³ Se nuunj le, ntundɔɔ benɔwaanɛnj bɛɛnj
bani le be-enj ke yih yi tɛ tsakisi kii benj li
fiee fini ni bo le ɛ fiee fi yee. Ntundɔɔ be le
se nɛ ni nɛ nuunj ɛ nɛ nache si ntɛ ntee le nɛ
ni nɛ nuunj.

⁴ Ɛ foo le nsinj, ke tɛɛ beniiŋ bɛ
Masadonya bamu dza tɛ bɛ tɛ nge, nɛ mɛɛnj
ki nache kɛ, buya bulu gii bu nuunj ninj li
bee li teege benj bɛ tɛ tè gɛɛ bufii li be-enj.

⁵ Fieɛ fiee fi fɛ nse mbeechi le fi dzɔɔnj le
nlɛkɛ benɔwaanɛnj bɛɛnj bani le be too
mbaanj bɛ bɛ le be-enj bɛ nache nya yi
nyɔŋa yini mfi mɛɛnj wu nɛ tè kaache le nɛ
nyɛ. Bɛdɛɛni nya yilu ni nuunj ɛ nɛ nache le
nɛ nyɛ li nkɔŋgise kine-ɛ, tɛ nuunj le bɛ kɛndi
benj bukanu kɛ.

⁶ Nɛ ni nɛ kii le wi wu tɔyi niinj, gii weri
nɛɛ niinj, wi wu tɔyi nge, gii weri tɛ nge.

⁷ Wi kwikwi kɛmi le nyɛ si wu beechɛ li
shén yee li, tɛ nyɛ le ni chiiti yi kɛɛ bɛ kɛndi
baa wu kɛ. Nɛ kɛɛ le Nyɔ kɔŋgisi wi wu nyɛɛ
bɛ kinɛtine.

⁸ Nyɔ nuunj yi nyɛ benj biee bichu fɛ bi
nuunj ngɔɔkwe-e bi, le nɛ se kɛmɛ fiee fichu
mfi kwi fi kɔche li benj bɛchu-u, nɛ se tuu
nɛ ni nɛ feti nime chi dzeen chichu bujɔŋ.

⁹ Fi fieɛ si bɛ tè tɛɛ le,
“Wu shooshɔɔ kinderi bu shoosɛ li beniiŋ
bɛ kifoo le,
kinge kee ki tsaanj gii ki ba ki ni ki nuunj lu
mfi kwi.”

¹⁰ Nyɔ yi nyɛɛ ngɔ li wi wu wɛ-ɛ bɛ biee
bije bɛ jii, gii nyɛ tɛ tondɛ ngɔ yi biee bine,
yi fɛ ntɛ wunɛ wu tsaanj se bɛ bɛ n'weche
wu nge.

¹¹ Nyɔ gii yi nyɛ tɛ benj bunɔŋa bwee le
dzé chichi le fɛ se nɛ gwiye tsanj yine bujɔŋ
li beniiŋ bamu, beniiŋ se ni be nyɛɛ kiyɔɔni
li Nyɔ-ɔ mfi wu bɛ kɛmɛ nya yini li tsanj
yise-ɛnj.

¹² Nime chine chi dzeen chi nɛ nindi
chini bɛɛ yɛ nɛɛ nuunj bɛ biee bi beniiŋ bɛ
nuunj bɛ Nyɔ-ɔ wɛki kwaa kɛ, chi feti tɛ
beniiŋ nyɛɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ le dzé nge le li.

¹³ Nime chini gii chi doonche beniin be ne nuun, beniin se ni be yoonchi Nyɔ li ŋ'wowu wu ne wuki nton wu dzeen wu kii Krai wu ne teendi. Be gii be ni be yoonchi te Nyɔ si ne gwiye baa tsan yine li bee maa li beniin bamu bechu-u.

¹⁴ Be gii be ni be lēki Nyɔ li be-en, shēŋ yibe se ni yi nuun li be-en nge kii mfiε wu Nyɔ wu nuun li be-en wuni ko wu yaa nge.

¹⁵ Tε ni te nyεε kiyooni li Nyɔ-ɔ li nya ye yi nyonja yi nuun maa wi te tee si yi nuun ke yini.

10

Ɛ Nyɔ yi tsaa Pɔɔ le ni nuun ŋwane nton wu Jiso Krai

¹ Mi wu Pɔɔ kibεε, ŋkutaa bɔ li be-en le dze yi nyεεkii be mbeengii wu Krai. Ɛ mi wu be kwenŋi le mbeε ε nnuun kimbe kimu nlochi ε nnuun le bene lii, nnuun mbeengii.

² Nlεkɔɔ benj buleke le ke mi mbe, kiin ne ni fe ndza ni ŋasini be benj si nnuun ni ŋasini be beniin be beechi le te feti biee biki nuun mbeche wu beniin be li nshe yini-i ke.

³ Fi nuun cheen le te tsiin baa li nshe yini-i, se nuun le te tundi ye dzin yisen biki si beniin be li nshe yini tundi ke.

⁴ Biee bi te tundi dzin yisen lu nuun ye bi li nshe yini ke. Biee bi te tundi dzin yisen lu kemi bunga bu dzeti fe Nyɔ-ɔ, le te ni te buki bintsii bi tεemi lu.

⁵ Tε ti dzeti biee bi dzi-in bini te bonyi bitechine bi beniin techini lu, tε shikisi yi yi tsakise chichi yi banj le beniin be keε ke Nyɔ ke, tε yeki te bembeeche be beniin le lu, tε feti be wuki nuun li Krai li.

⁶ Mfi wu ne doonche le ne wuki baa li Krai li be shēŋ yine chichi, te se nyε nge dεeni li wi kwikwi wu mēen tεemi kikoo li Krai li.

⁷ Ne biche yeen ne ŋeŋ fiee fi nuun benj lii! Ɛ wi kii cheen le wε wi wu Krai, ni kiimi le si wε wi wu Krai le, ε neε le si te baa te.

⁸ Maa nuun le nti ndzeti ntsakisi yi nge kii bunga bu tε kemi bu Taa nyε le te gwan benj lu bu gwanu, nuun ye le te shaanshe benj ke, buya tε kaa mi ke.

⁹ N'wεkiye le fi nuun keε nchenisaa benj be binwaati bienj ke.

¹⁰ Ntiitaa ni kife beniin bamu dzeti be tiiti kii mi be kwenŋi le, “Ti tseki binwaati bi tεemi bi lochi, se nuun le mfi wu mbeε le beniin lii tuu to wεε. N'yoru we ti naa keeti ye fiee ke.”

¹¹ Baa beniin ni be kii le fiee fi tε tiiti le binwaati mfi wu tε ti nuun ye fe ke, tε gii tε fe fi mfi wu tε be.

¹² Tε wεki ye dududu le tε fiche yi yisen, ke le tε maa yih yisen be beeye beniin be tiiti be bimfimu bi bee fiee fi be nuun ke. Si be fichini yi yibe bebe, be maki tε yi yibe bebe, fi doonchi le be kii ye fiee ke.

¹³ Fisen fieε le tε tsakisi ye yi tε yeki bintsii bi nuun tε bo ke. Tε tsakisi yi tε neε nuun li bintsii bi Nyɔ nyε li tsan yisen le tε nin tε be tε bo maa fe be-en.

¹⁴ Tε dansini ye gwii si tε bεε tε busini li be-en ke. Tε tε nuun beniin be ŋkosi le tε dende be nton wu dzeen wu kii Krai le tε be tε bo li be-en.

¹⁵ Tε tsakisi ye yi tε dansini gwii ke, fi nuun le tε tsakisi ye yi li nime chi beniin bamu nin li ke. Se nuun le fiee fi tε bichi limfwe li fi-i tε kii fieε le, si kimbeenche kine kuu ki giingji limfwe, fi fieε tsaan si nime chisen le be-en lenti gii chi ni chi kuu tε chi giingji limfwe bujon.

¹⁶ Neε le, tε gii tε ka bukaru fe kintsii kine-ε tε ni tε tiifi nton wu dzeen tε giingji li bimbe bimbu, nuun ye le tε tsakisi baa yi be nime chi be nin fe kintsii ki wi wumu ke.

¹⁷ Fi se tuu fi nuun si be tseε le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ le, “Ɛ wi tsakisi yi, tsakisi yi nuun li fiee fi Taa fe-ε.”

¹⁸ Ɛ wi wu doonchi yi yee le wε wi wu shaan, wu nuun wi wu shaan le Taa lii ke. Ɛ wi wu Taa ŋingi le wε wi wu shaan wu nuun wu shaan le wuu lii.

11

Pɔɔ be beniin be yenŋi le be baa baon be nto-on be Jiso-o

¹ Nlεkɔɔ le ne gεε neε mi n'yɔ n'yoru wu kiyoomfe neε niin. Mintemii, gεε yeen neε le!

² Nkεmɔɔ lii yi yeche be benj yi nuun yi Nyɔ. Ne baa fe mi-i si sɔone kween wu waan, wu mēen ki keε ke nyun ke le, wu mi

ŋkaache le ŋgii naa nyε wu li nyun mumkpan wu nuun Krai.

³ Se nuun le nchēndō le nεε si yō tē wεεn yi yεεn bε Iff lε, bε gii bε shaanshε tε bufii bunε nε chinε dze yi nuun yi chεεn bε yi wuuti yi nε biki Krai le.

⁴ Ntiitō ni kifε nε kaabi baa biee bichu. E wi dza wu bε fenjisi kii Jiso wumu wu gwetε fuki wu tε tē tiifi ben kii wu wε nsin, kε kii fiana yimi chichi fuki yi nε tē fi li Nyō-ō nsin, kε kii nton wu dzeen wumu chichi fuki wu nε tē fi li bee li nsin, kε nε kaabi baa biee bukaabε.

⁵ Mbeechi yε le benii bε nε teenyi le bekuba bε bōōn bε nto-on bε Jiso baa kuu be yeki mi kε.

⁶ Mōō nuun le kii yε jε yi belaanche bu laanche kε fi nuun yε le ŋkii yε fiee kii Nyō kε. Fini fieε fiee fi tε doonche baa li be-en le dzε chichi mōō li biee bichu-u.

⁷ Si ntē mfenjisi nton wu dzeen wu wu Nyō li be-en li yee li lε, fi se bo fieε le ntē mfe nuun bubieε le nshiiki yi yεn, ntsaaki nuun ben ni?

⁸ Nnuun ntee le ntē yi-i li bintaashe bi benii bε kimbeenche-ε bim-u, si ntē mfii mfie li bee, nindi nuun li be-en.

⁹ Mfi wu ntē nuun tēben, ntē mεεn ki ŋgeε kε bentε bamu li wunε wumu liwe mfi wu ntē mfuki fiee kε. Benwaanen besen bε tē dza Masadonya be bε tē nyεε fiee fichu fi ntē ŋgeendi. Bēdēni, li fiee fichu-u, ntē mfaan le ŋgiki yε bentε li yih yinε-ε kε. E nεε lε si ŋgii ni mfengi lε.

¹⁰ Si chεεn wu Krai nuun li mi-i, wi nuun yε lu bimbe binε bi Akeya wu nuun makε kimfime ken li fiee fi ntsakisi yi bε fi-i kε.

¹¹ Ntē mfengi mfie wunε lε kii la? Fi nuun le ŋkōngisi yε ben kε ni? Nkōngisō ben Nyō kii yε lε.

¹² Fiee fi mfeti ŋgii nεε mba ni mfeti, ke nse ni ŋketini bikaa bi benii bε wεki le be ŋen le be baa yεεn tεε be li fiee fi bε tsakisi yi li fi-i fieε.

¹³ Benii belu nuun yε bōōn bε nto-on bε Krai bε chεεn kε. Be baa nuun benii bε nime-ε bε binsε lε. Be tekisi Krai fε lii le be baa bōōn bε nto-on.

¹⁴ Fini nuun yε mōō fiee fi tewa kε. Mōō Satan kibεε ti bεε dzōō fiee tēki fε lii le ε wu nchindaa wu kin'wofu.

¹⁵ Bēdēni fi nuun yε fiee fi fεn mfi wu benii bε bε nime fichini yī yibe tε be yengi si benii bε tiifi benii si ntε wu tsaan kemi le ni nuun kε. Kimerisε ki bee gii naa ki nuun nεε yεεn si nime chi bee nuun.

Pōō tuu tsakisi yi kii benge bε tē ŋingi-i

¹⁶ Ntusō ntiiti le kiin wi ni dzeti mi le ε mi kibere kε. Se nuun le, ε nε dzeti mōō mi le mi ŋ'we kibere, bēdēni gεε yεεn lε ke nse n'yō tē n'yōru wu kintsakisε yi niin si kibere.

¹⁷ Fiee fi ntiiti kii fi ntsakisi yi li fi-i nchenu nsin nuun yε le ntiitō bε bunga bu Taa lε kε. Ntiitō nuun si kibere lε.

¹⁸ Si benii ŋge tsakisi yi lε dze yi benii bε li nshε yini-i, ŋgii ni ntsakisi yi yεn tε.

¹⁹ Ntiiti ni kifε nε fii baa bibere nε kwengi le nε kemi baa bufii!

²⁰ Nε chinε baa le benii ni bε dzeti ben nε tuu bεmfa bε bee, bε jii li be-en, bε michi li be-en liwe, bε tsakisi yi, bε maami ben bε bibenu li lii.

²¹ Nkēmōō nεε le ntee le buya keeti bwεε mi le tē tē ba fisen bimbiaambiaabō tē tē fε lε kε!

Se nuun le ε fiee fimu nuun lu fi wi gwenini le ni tsakisi yi kii fi, kε ntsakisō tε yi li fiee yε fiee li. Mεεn ntiiti fini si kibere.

²² E benii belu nuun bε Hiburu, kε miō tε wube wumu. E be nuun benii bε Iseleε, kε miō tε wube wumu. E be nuun benii bε li kini ki Abraha-an, kε miō tε wube wumu.

²³ E be nuun benii bε nindi li Krai li, kε mi n'yaaō be li fiee yε li ŋge. (Ntiitō fini si wi wu jeti.) Mi ŋingōō mi n'yaa be, mi ŋgeen ncha mi n'yaa be, bε too baa mi ŋgōōkwe-e kinga, kwe faan mi li kinga-a li kinga-a.

²⁴ Mi fiō munwaan li tsan yi Bejuu li kinga kitiine, bε fiaamfiε mi mfwa mumkpan bεse fuki mumkpan le bo mbaanyεε.

²⁵ Benii bε Lom too baa mi kinga kitεεtε bε munwaan, benii bamu tome mi bε ta kinga kimumkpan. Yih yi li dzōō tē shaanshe bε mi kinga kitεεtε, ntsi li dzōō yi nyōŋa mbo nshi lu.

²⁶ Mi ndēndōō weseen, shε niin le dzōō too mi mbo, mbo fε ntē ŋ'we li tsan yi beyi-i, mbo fε ntē ŋ'we li tsan yi benii ben

bɛ kwɛɛŋ lɛ, mbo fɛ ntɛ ɲ'wɛ li tsan yi bɛniin bɛ nuun yɛ bɛjuu kɛ-ɛ, mbo fɛ ntɛ ɲ'wɛ li kito-on, mbo fɛ ntɛ ɲkwi-i libuka, mbo fɛ ntɛ ɲkwi-i li dzɔɔ yi nyɔŋa-a, mbo fɛ ntɛ ɲ'wɛ li tsan yi bɛniin bɛ yɛŋgi le be baa bɛŋwaanɛŋ li Krai li.

²⁷ Mi ɲɲŋɔɔ nsiin mi nliinɲi. Mi ntsi kinga ɲge nlefu nsin, ntsiin bɛ dzeɛn fuki mɔɔ dzɔɔ yi nnuun ɲ'won nsin. Mi ntsiɔ kinga ɲge fiee fiɛ nsin, ntsiin bɛ mfiee ndu nsin.

²⁸ Li ntawu li biee bimu, mi ɲ'wɛ lɛ ntɛ-ɛ lɛkwiin jo chichi kii mbeeche wu ɲkɛmi fɛ bintaasɛ bi bɛniin bɛ kimbeenche-ɛ bichu.

²⁹ Ɛ wi nuun wɛɛ, kɛ ɲgii ni weeti tɛ. Ɛ wi feti le wi wumu ni feti bubieɛ, kɛ yi gii yi sasi mi ɲge.

³⁰ Ɛ nuun le ɲkɛmi nɛɛ le ni ntsakisi yi, ni ntsakisi yi nuun li biee bi doonchi le ɲ'weetɔɔ.

³¹ Nyɔ kii le n'yɛŋgi yɛ binseɛ kɛ, ɛ yih yi nuun Nyɔ mɔɔ Baa wu Taa Jiso. Mpiaru ni nuun li yi-i mfi kwi ma nsin.

³² Tɛ nuun mfi wu ntɛ nuun Damako, ɲgomina wu tɛ nuun lɛ Mfɔŋ Arɛta-a lɛkwiin tɛ tee bɛniin kiichi fween wu mban wu kitoŋ kilu le be kɔɔ mi.

³³ Se nuun le bɛniin tɛ dzɔ mi be gɛɛ le ɲkaa li, be buu mi lɛ fwii wu mba-aŋ be shiiki mi lɛkuun, nse ndimɛ li tsan yee li.

12

Biee si bifiee bɛ biee bi Taa tɛ doonche li Pɔɔ li

¹ ɲgii nɛɛ ni ntsakisi yi ɲgiinɲi bu limfwɛ-e mɔɔ nuun le mben nuun yɛ lu kɛ. ɲgii ɲgeɛŋ limfwɛ li biee si bifiee mɔɔ biee bi lɛ munyiikɔɔ bi Taa tɛ doonchi li mi-i.

² ɲkiiɔ wi wu Krai wumu wu Nyɔ tɛ chofi yɛɛ bɛ wu ka kwɛɛŋ wu liboo wu biji bitɛɛtu.* Bɛŋ yaa biya yoofi ntsɔ binɛɛ si fi tɛ ka. (Dɛɛŋ tɛ yɛɛ fɛ bɛ yi, kɛ yi nsin le-e, ɲkii yɛ kɛ. Ɛ Nyɔ kwaa yi kii.)

³ ɲ'wɛkɔɔ le ntuu mbiinɛ ɲkɛɛ wi wu wɛɛ, (dɛɛŋ tɛ yɛɛ fɛ bɛ yi, kɛ yi nsin le-e, ɲkii yɛ kɛ. Ɛ Nyɔ kwaa yi kii.)

⁴ Nyɔ tɛ chofi wu yi yɛɛ bɛ wu kintsii ki kinɛɛtinɛ ki Nyɔ-ɔ, woo biee fɛ bi nuun mɔɔ

wi tɛ tee kɛ. Biee bieɛ se nuun biee bi bɛ mɛɛŋ ki nyɛ kɛ bunɲa li wiwon le ni tiiti kɛ.

⁵ Ɛ wi si wɛɛ wu nnuun ni ntsakisi yi kii wu. Nnuun ntɛ ntsaaki yi kii yi yɛŋ kɛ, fuki le ni ntsakisi yi kii kimbiaambiaabɔ kɛn nsin kɛ.

⁶ Ɛ fi nuun le ɲ'wɛki le ni ntsakisi yi kii yi yɛŋ, kɛ nnuun yɛ kibere kɛ, kifɛ fiee fi ntiiti nuun chɛɛŋ. Se nuun le mi mfaanɔ mferu fieɛ fiee, le kiin wi wumu dza ni beechi chichi kii mi yɛki fiee fi ɲɲŋgi li yi yɛŋ bɛ fi wuki li mi-i kɛ.

⁷ Se nuun le, le fi fɛ le kiin ni ndza ni ntsakisi yi yɛŋ ɲge kii biee bi tɛɛmi bi Nyɔ tɛ doonche li mi-i bini, tɛ tuumi ɲwaani bian yimi yi tɛ beemɛ mi. Bian yini tɛ nuun nchindaa wu Satan wu tɛ ɲwɛɛ bɛ mi, le kiin ni naa ndza ni ntsakisi yi yɛŋ ɲge kɛ.

⁸ Ntɛ nleɛ li Nyɔ-ɔ li Taa li kii fiee filu kinga kitɛɛtɛ nleki le tsaaki nɛɛ fiee filu li mi-i.

⁹ Se nuun le, tɛ tuu li mi-i le, “Mfiɛ wɛŋ wu mi mfi wɛ lu kɔchɔɔ li wɛ-ɛ, kifɛ bunɲa bwen ti nindi li wi-i, bu gɛɛŋ bu mɛɛshi mfi wu weeti.” Bɛdɛɛni ɲ'wukɔɔ buɲɔŋ ntuu ntsakisi yi kii kimbiaambiaabɔ kɛn yɛki tɛ, kɛ se bunɲa bu Krai ni bu nindi li yi yɛŋ.

¹⁰ Fi se tuu fi nuun le ɲ'wuki buɲɔŋ bɛ kimbiaambiaabɔ kɛn mɔɔ bɛgaasɛ bɛ bɛniin gaashi mi mɔɔ bɛŋgɛ bɛ ɲɲŋgi mɔɔ bikaa bi bɛniin biindi lɛ mi-i ɲɲŋ bɛ bɛŋgɛ bɛ biki mi kii Krai. ɲ'wuki buɲɔŋ lɛ kifɛ mfi wu ɲ'weeti, wɛɛ mfi wu nti mbɛɛ ntɛɛmi bɔ.

ɲgeɛŋ yi Pɔɔ tɛ kɛmi li kintaasɛ ki bɛniin bɛ kimbeenche-ɛ ki Kōreŋ

¹¹ Mi ndzaɔ mi nto kibere! Se nuun le ɛ bɛŋ nɛ fɛ mi nse nto lɛ. Ɛ bɛŋ nɛ bee nɛ kɛmi le nɛ doonche wi wu nuun mi. Mɔɔ nuun si mɛɛŋ ki mbo kɛ fiee kɛ lɛ, fi nuun yɛ le bɛniin bɛ teenyi yi yibe le bɛkuba bɛ bɔɔŋ bɛ nto-on bɛ Jiso baa kuu bɛ yɛki mi kɛ.

¹² Biee bi doonchi bunɲa bu Nyɔ-ɔ bɛ biee bi koofi yi mɔɔ biee bi kimfime wondini bieɛ nuun ɛ ntɛ ɲkan shɛŋ ɲge nse mbɛ lɛ be-ɛŋ lɛnti. Bini se nuun bɛŋkiki bɛ doonchi wi wu nuun chɛɛŋ chɛɛŋ wu ɲwanɛ nton wu Krai.

* 12:2 Bejuu ti beenchi le liboo nuun biji bitɛɛtu.

¹³ Fiee fi ntè mfeti li bintaashe bi beniin be kimbeenche-ε bimu nshiin ben, fuki le nti mēen ki ngēe ke bente li yih yine-ε le ne ni ne fii mi ke nuun la? Feeki yeen mi bubieε mbwen li fieε li!

¹⁴ Wuun mi, wu nachoo le mbe le be-en kinga kiteete. Nnuun ntè mbe be bente bamu le be-en ke, kife η'wēki ye bieε bine ke. N'wēki nuun ben. N'wēki nuun ben kife ε bōon be kemi le be ni kichi bieε li batee be bee be beni be bee ke. E bete bōon be beni bōon be ti kichi bieε li bōon be bee.

¹⁵ Ngii ni η'wuki bujon nge le mbiifi fieε fichu fi ηkemi li be-en be le nyε mōo yi yen kii ben. Nkōngisi ben nge, ε nkōngisi ben nge ne tuu ne ni ne kōngisi mi niin ni?

¹⁶ Ne nen baa cheen le nti mēen ki ngēe ke bente li be-en ke. Se nuun le beniin tiiti baa le ntè wēendi yengi be ben.

¹⁷ Ke le wi wumu li beniin be ntè nton le be-en tē yeen be ben li bukoon bwen ni?

¹⁸ Ntè nleke Taato le be le be-en, ntuu nton nwaanen wusen we le bee wu be. Taato tē yeen be ben mfi wu tē bee ni? Tē wu ti mēen ki fε ke bieε li mbeeche mumkpan tē denji kika kimumkpan ni?

¹⁹ Semuke ne beechi baa le si tē ba baa tē yeti ni nuun le tē wēki baa le tē banje bimfimu bisen li be-en limfwe. Tē yeti si beniin be Krai Nyō limfwe. Nsān yisen yi shēn, fieε fichu fi tē feti li be-en nuun le fi fε ben ne ni ne kuu bu ko.

²⁰ Nchēndō le nnuun ndza mbe nen ben ne nuun ye si nkōngisi le ne ni ne nuun ke, ne tuu ne nen nuun ye si ne kōngisi le ni nuun ke. Nchēndō le nnuun ndza mbe nenge si beniin tsuki ntsoon, be yeeti shēn, be kemi shēn yi tsoo, be dii kii bimfimu bi bee, be bifisi mēnkoon mē beniin le, be fieti bimfiε, be yookisi yi li yee li, be ntaaki.

²¹ Nchēndō le ke fε mi ntuu mi mbe, Nyō yen fε buya ni bu keeti mi, be le ngii ni nuun li nshiin li kii beniin be tuu be feti bibifi si nyen be ntse wu njekwiin, mōo nyen yi bukwεε be mēen saa lu ki chine ke.

13

Pōo tee li beniin be tē feti bieε bibifi le be ni be dzeti mfi

¹ Kini kēε kinga ken kiteete ki ngii mbe le be-en. Kinwaati ki Nyō tiiti le, “E be sōomi wi, ke be gii be waan beniin befe ke betetu, be se len le nsa wulu-u lejij.”

² Tē nuun mfi wu ntè mbe le be-en, li mbe wen wu kinga kife-ε, ntè ntee li beniin be tē tsiin ntse wu bibifi le, be ni be dzeti mfi. Ntē ntuu ntiiti li bee dēeni mōo li beniin bechu mōo si ntē nuun ye le benε lii ke le ne dzōo mfi, kife mfi wu ngii ntuu mbe nuun ntē nkōo nshiin be wi ke dududu.

³ Si ne wēki le mfe fieε fi doonchi le ε Krai wu tee li be-en keti li mi-i, ke ngii mfe. Numi ye le mi we wεε le nyε nge li be-en ke. Nkemōo bunga le be-en lenti.

⁴ Fi fieε cheen le be tē taan wu li kintaan li wōo. Se nuun le dēeni we lu li bunga bu Nyō-ō. Si tē taashe baa be wu tē weeti baa si tē weeti. Se nuun le li bunga bu Nyō-ō tē gii tē ni tē tsiin be wu tē nindi li be-en.

⁵ Biche yeen yi yine ne nenge laa ne baa li kimbeenche le. Mōne yeen yih yine. Ne njingi ye le Jiso Krai we li be-en ke ni? Gbengōo nuun be ben, ε fi nuun ye le ne mōn baa yi yine ne nen le ne we baa dududu ke.

⁶ Mgbengōo nkii le ne gii ne nen le ne mēen baa ki we-e ke.

⁷ Tē leki baa li Nyō-ō le kiin ne ni dza ne fε fieε fuki fi shaan nsin ke. Tē wēki ye le beniin ni be njingi le tē yaa baa mōnche wulu ke. Se nuun le tē leki li Nyō-ō nuun le ne ni ne feti tē nuun fieε fi shaan mōo si tē shiin tē nuun kēε tē we baa kitun mōnche wulu.

⁸ Nuun tē tē fε fieε fi banini cheen ke. Tē nuun tē fε nuun nēε fi teendi cheen.

⁹ Bēε ε nuun mfi wu tē biengi ne tēemi, tē wuki bujon nge. Tē leki li Nyō yisen nuun le ne ko ne gēen ne mēeshi.

¹⁰ Fieε fieε fi ntseki bieε bini li be-en mmēen nse mbe, le ke mfi wu mi mbe, ntē ntuu le dzōo bunga bu Taa nyε mi le ni nlochi be ben ke. Bunga buni nuun bu wu nyε le gwan ben lu, nuun ye le nshaanshe ben lu ke.

N'yeeshe wu Pōo wu kimerise

¹¹ Limerise benwaanen, n'yeeshōo ben le be she baa. Ne nache yih yine, ne woo ntifi

yɛŋ, nɛ ni nɛ nuuŋ li fiee fimumkpaŋ, nɛ ni
nɛ tsiin li mbɛɛŋgii li, bɛdɛɛni Nyɔ yi
kinƙɔŋgise bɛ mbɛɛŋgii ni yi nuuŋ bɛ beŋ.

¹² Yɛsi yɛɛŋ yih yinɛ, nɛ koke bɛ kokinɛ
wu bɛniin bɛ Nyɔ-ɔ.

¹³ Bɛniin bɛ nuuŋ bɛ Nyɔ-ɔ bɛchu yɛɛshi
baa beŋ.

¹⁴ Shɛn yi dzeen yi Taa Jiso Krai, bɛ
kinƙɔŋgise ki Nyɔ-ɔ, mɔɔ kintaashɛ ki Fiana
yi Waan lɛ ni bi nuuŋ bɛ beŋ bɛchu.

Kinwaati ki Pɔɔ tɛ tsɛɛ li kintaashɛ ki Galasha-aŋ Fiee fi nuun ɛ Kinwaati ki Galasha-aŋ kini

Tɛ nuun mfi wu bɛ tɛ bechi bɛ mfenjisi nton wu dzeen wu kii Jiso, beniin bɛ tɛ nuun yɛ Bejuu kɛ fi nton wulu, beniin bamu tɛ dza be bechi be bɛɛ bɛ ntiifɛ wumu wu nuun le bɛ kɛmi le bɛ kiri benchi bɛ Mɔɔsɛ bechu, yeki dzoo yi sɛfɛ li beniin bɛ nuun yɛ Bejuu kɛ-ɛ le be se to beniin bɛ Krai ɛ bɛ cheɛn cheɛn.

Kinwaati ki Pɔɔ tɛ tsɛɛ li beniin bɛ Galashan kini tɛ nuun le teen bufii bu bee le bu kaari bu to fiee fi tsaan. Si nuun nwanɛ nton wu Jiso ɛ, se tuu tsɛki nɛɛ giingɛ limfwe fi doonchi nge le Nyɔ dzeti wi le wɛ tsaan ɛ yi-i lii nuun kii shɛn yi wu gɛɛ li Krai li.

Bikoo bi biee bi ɛ Kinwaati kini-i

1:1-10 Mbɛɛɛɛ

1:11-2:21 Bunɔa bu Pɔɔ ɛ si nwanɛ nton wu Jiso Krai

3:1-4:31 Pɔɔ tee kii ton wu dzeen mɔɔ benchi

5:1-6:10 Beniin bɛ tɛ nuun bɛ Krai ɛ tɛ bo li bumfa be tuu be wuki kitun nuun li tsan yi Fiana yi Waan li

6:11-18 Kimɛrise

¹ Kinwaati kini ɛ mi Pɔɔ nwanɛ nton wu Jiso Krai wu tsɛɛ. Nnuun yɛ nwanɛ nton wu wiwon ton kɛ, kɛ le wu nyɛ bunɔa li mi-i kɛ. Ɛ Jiso Krai bee Nyɔ Baa we wu tɛ buu wu li kwe-e, bɛ ton mi.

² Tɛɛ beɔwaana bɛnɛ bɛ kimbeenche-e bechu bɛ nuun feni yɛɛshi baa ben bintaashɛ bi beniin bɛ kimbeenche-e bi li kwɛɛn wu Galasha-aŋ.

³ Nyɔ Baa wusen bɛ Taa Jiso Krai doonche ben shɛn yi dzeen tuu nyɛ ben shɛn mbɛɛngii.

⁴ Jiso Krai nuun wi wu tɛ nyɛ yi yee kii bibifi bisɛn le buu bee li tsan yi nshe yi bibifi yi dɛni yini. Fini nuun si Nyɔ yi nuun Nyɔ mɔɔ Baa wusen tɛ nache.

⁵ Tɛ ni tɛ nyɛɛ n'yɔɔnche mfi kwi li yi-i ma nsin. Gɛɛ fi nuun ɛ.

Nton wu dzeen wu kii Jiso Krai ba nɛɛ mumkpan

⁶ Kimfime wondɛ kɛɛ mi le nɛɛ dɛɛn dɛɛn ni, nɛ dza baa nɛ baa dzaa li Nyɔ yi tɛ teen ben kii shɛn yi dzeen yi Krai kɛmi li be-en, nɛ biki nuun nton wu dzeen wumu wu chichi.

⁷ Fi nuun yɛ le nton wu dzeen wumu nuun lu chichi kɛ. Fi nuun nɛɛ le beniin bamu wɛki baa le be fiiki bufii bunɛ, be biifi nton wu dzeen wu kii Krai.

⁸ Mfenjisɔɔ le mɔɔ nuun bee tɛ bɛ, kɛ nchindaa wu Nyɔ wumu wu liboo fenjisi nton wumu wu gwetɛ li be-en fuki wu tɛ tɛ fenjisi li be-en wɛ nsin, kɛ mwɛ lɔɔ-ɔ yi yee!

⁹ Si tɛ tɛ fenjisi nɔkosi ɛ nse ntuuɔ ntuu fe ntiiti le, ɛ wi dza tuu fenjisi nton wumu wu gwetɛ fuki wu nɛ tɛ fi wɛ nsin, kɛ mwɛ lɔɔ-ɔ yi yee!

¹⁰ Nɛ beechi le n'wɛki nuun le beniin ni be piɛti mi mɔɔ le Nyɔ ni yi piɛti mi le? Mɔɔ nɛ beechi le n'wɛki le ni mfeti beniin wuki buɔn le? Ɛ bee nuun le n'wɛki le ni mfeti beniin wuki nuun buɔn, bee nuun mi nuun yɛ wi wu nime wu Krai kɛ.

Nton wu dzeen wu Pɔɔ tɛ fenjisi ɛ Krai wu tɛ doonche li wuu

¹¹ Beɔwaanɛn, n'wɛkɔɔ le nɛ kɛɛ le nton wu dzeen wu Nyɔ wu ntɛ mfenjisi li be-en nuun yɛ fiee fi tɛ bo li wiwo-on kɛ.

¹² Nti mɛɛn ki n'woo kɛ ɛ kimfime ki wi wumu kɛ, ɛ wi wu tɛ tifi mi kɛ. Ɛ Jiso Krai wu tɛ doonche li mi-i.

¹³ Ntiiti ni, nɛ tɛ woo si kingɛ ken tɛ shiin ki nuun mfi wu ntɛ mɛɛn mbiki kimbeenche kisɛn ki Bejuu ɛ. Ntɛ nshiin mbiindi bikaa ɛ bintaashɛ bi beniin bɛ Nyɔ-ɔ lɛjin ɛ mu detɛ n'wɛki le nlɛshɛ be bu lɛshɛ.

¹⁴ Ntɛ ngiingɛ limfwe bɛ kimbeenche kisɛn ki Bejuu ɛ n'yeki bɛsɔn ben ɛ beniin bɛsɛ-en lenti, mgbɛngi nyiitini nge li ntɛ wu kwɛɛn wu betaa bɛsɛ-en.

¹⁵ Se nuun le, Nyɔ tɛ tsaa mi yi gɛɛ mi mɛɛn ɛ naan shɛn. Shɛn yee yi dzeen se fɛ teen mi.

¹⁶ Ɛ yi yi tɛ doonche Nwani li mi-i si yi tɛ kɔɔngi, le ni ndɛngi mfenjisi kii wu li

beniin be nuun ye Bejuu ke-e. Si yi tɛ doonche le, nse mfaan tɛ le nuun nte mbii fiee li wi wo-on ke.

¹⁷ Ntɛ mɛɛn ki n'yɛɛ ke Jɛrosalen le nɛn beniin be tɛ nuun bɔɔn be nto-on be Jiso li mi-i nkosi ke. Ntɛ dza nɛɛn fiɛn nuun Alabia, ndza nkari nto lijɛn Damako.

¹⁸ Le biya bitɛtu ka, n'yɛɛ Jɛrosalen le tɛɛ Pita tɛ yɛnɛ. Le n'yɛɛ, tɛɛ wu tɛ tsi jo yoofi ntsɔ tin.

¹⁹ Ntɛ mɛɛn ki tuu ke le nɛn wi wumu li kintutu ki bɔɔn be nto-on be Jiso-o fuki Jeɛn wu nwaani Taa wusɛn wu Jiso ke.

²⁰ Fiee fi ntɛki fini nuun cheɛn, Nyɔ kii ye le n'yɛnɛ ye binɛɛ ke.

²¹ Tɛ nuun mfi wumu, ndza nɛɛn bimbe bi Silia be Silisha.

²² Mfi wulu tɛ nuun ɛ bintaashe bi beniin be Krai le bi le kimbe ki Judiya tɛ kii ye mi li bushi-i ke.

²³ Be tɛ wuki kwaa si beniin tiiti le, “Wi wɛɛ wu tuu biindi bikaa le besɛ jɛn dengɔ dɛɛni mfenjisi le beniin gɛɛ shɛn li Krai li, nuun fiee fi tuu shiɛn wɛki le lɛɛshe fi bulɛshe.”

²⁴ Le be woo le be yɔnɛi Nyɔ kii fiee fi yi fɛ li mi-i.

2

Bɔɔn be nto-on be Jiso tɔɔn nton wu Nyɔ wu Pɔɔ tɛ fenjisi

¹ Le ni nuun fɛ biya yoofi ntsɔ binɛɛ tɛ ka, nse ntuu n'yɛɛ Jɛrosalen tɛɛ Banaba. Le ni n'yeki, ndzɔ Taato.

² Ntɛ n'yɛɛ mfi wuni nuun Nyɔ yi tɛ doonche le n'yɛɛ. Si ntɛ n'yɛɛ le, ntɛ nɛn beniin be be kii le ɛ bikoo, tɛɛ be cheekiyi, nse nɛɛ nton wu dzeɛn wu wu Nyɔ wu ntɛ mfenjisi li beniin be tɛ nuun ye Bejuu ke limfwe. Ntɛ fɛ le le kiɛn nime chi mi niɛn be chi mmɛɛn nse ni nnindi naa chi la li yee li ke.

³ Le be woo le, be ti mɛɛn ki len ke le be sɛɛ Taato wu tɛɛ be gii tɛ nuun dzoo ke mɔɔ nuun si tɛ gii nuun wi wu Grik le.

⁴ Tɛ gii nuun ye kii beniin bamu be tɛ yɛnɛi le be nuun beniin be kimbeɛnche-ɛ, be tɛ wɛɛn be le fɛ tɛ tɛ nuun ke, gii nuun be yeti ye be lii li fiee fiee li ke. Beniin be bani tɛ be si bentonkii le be nɛn si tɛ feti bieɛ yaamfi kii tɛ taashe baa be Krai Jiso. Be se

tuu be wɛki le be kaari be tuu bee li bɛmfa-a.

⁵ Tɛ ti mɛɛn ki ben ke fiee fi be tɛ be be fi mɔɔ niɛn ke dududu. Tɛ gii tɛ feti le tɛ wɛki le tɛ gɛɛ cheɛn wu nton wu dzeɛn wu wu Nyɔ wuni li be-ɛn.

⁶ Beniin baa be be tɛ kii be le be nuun bikoo ti mɛɛn ki taa ke fiee li fi ntɛ mfenjisi-i ke. (Dɛɛn be nuun la, ke la lee, ke fiee fiee kɛmi ye fiee fi fɛrɛ li mi-i ke, kife Nyɔ ti doonchi ye chichi chichi ke.)

⁷ Se nuun le, be se tuu be nɛn le be nɛn baa nton wu dzeɛn wu wu Nyɔ li tsan yɛɛn le ni mfenjisi li beniin be tɛ nuun ye Bejuu ke, tsan nɛɛ si be nɛn li Pita le ni fenjisi li Bejuu li.

⁸ Fi nuun le Nyɔ yi tɛ nɛn bɛnɛn li Pita le ni nindi si nwanɛ nton li Bejuu li, ɛ nɛɛ yi yi tɛ nɛn li mi-i le ni nindi si nwanɛ nton li beniin be nuun ye Bejuu ke-ɛ.

⁹ Le be nɛn dze yi Nyɔ tsaa mi le, Jeɛn bee Pita mɔɔ Jɔɔn be be tɛ nuun bintɔɔn bi beniin be kimbeɛnche-ɛ tuu be yɛsi tɛɛ Banaba be bibɛnu le fi doonche le tɛɛ be nindi baa li fiee fimumkpa-aɛ. Tɛɛ be se nachɛ le tɛ gɛɛn tɛ ni tɛ nindi li beniin be nuun ye Bejuu ke, be se ni be nindi li Bejuu li.

¹⁰ Fiee fi be tɛ tee kwaa tɛ nuun le tɛ ni tɛ kiimi le Bejuu be kifoo le. Fini se tɛ nuun fiee fi ntɛ nkɔnɛgisi nɛɛ nɛn le ni mfeti.

Pɔɔ wame Pita Antiak

¹¹ Le ni tuu nuun mfi wumu, Pita dza be Antiak, nse n'wame wu li wuu lii kife tɛ cho bieɛ nɛn.

¹² Fi nuun le tɛ saa be jii bieɛ be beniin be tɛ nuun ye Bejuu ke, ntsawu nsɛn. Le beniin bamu be Jeɛn tɛ ton tuu be be, bechi chiitiyi lijɛn, se dza gatɛ be be, tɛ tuu le ji bieɛ bee be ke. Tɛ gii gatini le kife tɛ gii chendi kintutu ki tɛ shiɛn ki lemi nɛɛ le be kɛmi le be sɛɛ wi wu nuun ye wi Juu ke dzoo mwɛ se to wi wu Krai.

¹³ Si tɛ fɛ le beniin be kimbeɛnche-ɛ bamu be tɛ nuun Bejuu be se biki kinge kee ki dzɔɔ yi tsayɛ-ɛ. Mɔɔ Banaba kibɛɛ njiindi tɛ biki kinge kibee kilu.

¹⁴ Le ntuu nɛn le kinge kibee biki ye cheɛn cheɛn si nton wu dzeɛn wu kii Krai doonchi ke, nse ntuu ntee li Pita-a li be bechu mfwe le, “ɔ wɛ wi wu Juu, ɔ kɔɔ ɔ

tsiin si wi wu nuun yɛ wi wu Juu kɛ, ɔ se weki le ɔ kan beniin be nuun yɛ Bejuu kɛ le be ni be tsiiŋ si Bejuu nindɛɛ?”

¹⁵ Ntɛ ngii ntiiti li Pita-a lɛ nuun chɛɛŋ le tɛɛ be nuun bɔɔŋ be Bejuu lɛ be kwɛɛŋ lɛ. Tɛ nuun yɛ beeyɛ beniin be nuun yɛ Bejuu kɛ, be be ŋiŋgi le be baa beniin be bifi kɛ.

¹⁶ Se nuun le tɛ kii le Nyɔ dzeti yɛ wi le wɛ findzɔŋ nsin kifɛ kichɔɔ bɛnchi. Dzeti nuun kifɛ wu gɛɛ shɛŋ li Jiso Krai. Mɔɔ bee bejuu kibɛɛ tɛ beŋ baa li Krai Jiso lɛ le tɛ se ni tɛ nuun findzɔŋ nsin lɛ Nyɔ lii kii shɛŋ yi tɛ gɛɛ li yi yee li, nuun yɛ kii bɛnchi be tɛ kichi kɛ. Fi fiɛɛ le ɛ wi kichi nuun bɛnchi Nyɔ tɛ naa dzɔ wu le wɛ findzɔŋ nsin kɛ.

¹⁷ Ɛ tɛ gwenini le tɛ nuun findzɔŋ nsin lɛ Nyɔ lii kifɛ tɛ baa beniin be Krai lɛ, beniin se tuu be ŋiŋgi nɛɛ le tɛ baa beniin be bifi kifɛ tɛ giki yɛ bɛnchi be Bejuu lɛ kɛ, fi se nuun le Krai teendi bubieɛ ni? Fi nuun yɛ lɛ kɛ!

¹⁸ Ɛ mi ndza ntuu ŋgwendi dze yi bɛnchi be ntɛ nshaanshe kitun, kɛ fiɛɛ doonchi fiɛɛ le mi ŋ'wɛ wi wu bondini nchi bubondinɛ.

¹⁹ Fiee fi nuun lu, nuun le lɛ kimbe ki bɛnchi-i, mi ŋ'wɛ kinƙwi ki fiee lɛ kitun, ɛ bɛnchi be wo mi, mi nse ŋkwɔ le nse ni ntsiin si Nyɔ weki.

²⁰ Nuun ntee le be tɛ taan mi li kintaaŋ li ŋkwi tɛɛ Krai. Ntse wu ŋkɛmi dɛɛni nuun yɛ wɛŋ kɛ. Ɛ Krai wu tsiiŋ li yi yɛɛŋ. Ntse wu ŋkɛmi dɛɛni li yi yɛɛŋ nuun wu shɛŋ yi mi ŋgɛɛ li Nwane Nyɔ wu tɛ doonche kinƙɔŋgisɛ kee li mi-i se nyɛ yi yee le kwi kii mi.

²¹ Fi nuun le nnuun ntɛ mfaan shɛŋ yi dzeen yi Nyɔ suuti beniin le kɛ. Ɛ fi nuun le wi nuun nuun tsaan lɛ Nyɔ lii kifɛ gikɔɔ bɛnchi, kɛ kwe yi Krai tɛ nuun li yee li.

3

Kii bɛnchi mɔɔ ŋgɛwu shɛŋ li Krai li

¹ Hooɔ beniin be Galashan, nɛ baa bibere! Ɛ noo wu lɔɔ beŋ? Ɛ nɛɛ beŋ be ntɛ naanyɛ beŋ bujɔɔŋ si be tɛ ta Jiso Krai li kintaaŋ li nɛ ŋiŋgi gbanaa ni?

² Ngii mbii fiee fimumkpan li be-ɛŋ. Fiana yi Nyɔ tɛ be li be-ɛŋ, kifɛ nɛ tɛ feti si bɛnchi tiiti mɔɔ kifɛ nɛ tɛ beŋ fiee fi nɛ tɛ woo le?

³ Nɛ nuun bibere lɛ kii la? Nɛ bɛchi fiee be Fiana yi Nyɔ, fi se tuu fi nuun dɛɛni le nɛ gii nɛ mɛɛshi nuun be bunƣa bunɛ ni?

⁴ Nɛ ŋɛŋ bɛŋgɛ ni nuun li yee li ni? Nkiiɔ le ɛ li yee li kɛ.

⁵ Nyɔ nyɛɛ Fiana yee li be-ɛŋ yi tuu yi feti mfiŋ lɛ be-ɛŋ lɛnti kii la? Yi feti lɛ kifɛ nɛ kichi baa bɛnchi mɔɔ kifɛ nɛ woo baa nton wu kii Krai nɛ beŋ le?

⁶ Fi fiɛɛ si be tɛɛ kii Abrahan lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ le,

“Tɛ beŋ fiee fi Nyɔ tɛ tee li wuu, Nyɔ se dzɔ wu le wɛ wi wu tsaan.”

⁷ Nɛ se ŋɛŋ baa le beniin be gɛɛ shɛŋ li Nyɔ-ɔ gbɛŋgi be nuun kini ki Abrahan.

⁸ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ tɛ kɔɔ ki doonche le Nyɔ gii yi dzɔɔ beniin be nuun yɛ Bejuu kɛ le be baa findzɔŋ nsin lɛ kii shɛŋ yi be tɛ gɛɛ li yi-i. Kinwaati ki Nyɔ-ɔ se feenji nton wu dzeen wuni li Abrahan mɛɛŋ lindɛɛri ki tiiti le,

“Ngii mbɔɔni biton bichu bi li kikoo ki nshɛ-ɛ kii wɛ.”

⁹ Bɛdɛɛni, fi se tuu fi nuun le beniin be gɛɛ shɛŋ li Nyɔ-ɔ, Nyɔ gii yi bɔɔni be si yi tɛ bɔɔni Abrahan wu tɛ gɛɛ shɛŋ li yi-i.

¹⁰ Beniin bɛchu be ŋiŋgi le nuun be nuun findzɔŋ nsin lɛ Nyɔ lii kifɛ be kichi baa bɛnchi, be tuuti baa nuun kinlɔɔ li bikoo bi bee, kifɛ be tɛɛ baa le,

“Wi kwikwi wu tsiiŋ yɛ si be tɛɛ lɛ Kinwaati ki Bɛnchi-i kɛ,

feti yɛ tɛ si bɛnchi bɛchu weki kɛ, kɛ tuutɔɔ nuun kinlɔɔ li yi yee li.”

¹¹ Fi se doonchi fiɛɛ nɛɛ tɛ gbanaa le Nyɔ dzeti yɛ wi le wɛ findzɔŋ nsin kii mwɛ kichɔɔ bɛnchi kɛ. Fiɛɛ fiee fi be tɛɛ le, “Ɛ wi wu Nyɔ dzɔ le wɛ tsaan kii shɛŋ yi wu gɛɛ li yi-i kwaa

wu gii naa kɛmi ntɛɛ.”

¹² Bɛnchi kɛmi yɛ fiee fi fɛɛɛ be ŋgɛwu shɛŋ li Nyɔ-ɔ kɛ. Fi nuun nuun le, “Wi wu giki bɛnchi gii ni tsiiŋ biki nɛɛ nuun be.”

¹³ Krai tɛ sonde bee li tsan yi kinlɔɔ ki bɛnchi bɛɛ be ki-i. Tɛ too binlɔɔ bisɛŋ li yi yee li, nuun si be tɛ tɛɛ le, “Kinlɔɔ kɛɛ li wi wu be shiŋɛ li kiti-i.”

¹⁴ Tɛ fɛ lɛ, le kimbɔnɛ ki Nyɔ tɛ nyɛ li Abraha-aŋ be tɛ li beniin be nuun yɛ Bejuu kɛ kii Krai Jiso, le se be be gɛɛ shɛŋ li wuu baa, kɛmɛ tɛ Fiana yi Nyɔ tɛ kaache.

Benchi nuun tɛ kɛnchɛ ŋkaachɛ wu Nyɔ kɛ

¹⁵ Bɛŋwaanɛŋ, tɛ dzɔɔ mboɛ li bieɛ bi bɛniin shiin be feti jo chi. Ɛ bɛniin kɔɔ be kan fieɛ be chini, kɛ nuun wi tɛ tuu le kɛnchɛ, kɛ le tonde fieɛ lu kɛ.

¹⁶ Kii bɛŋkaachɛ bɛ Nyɔ tɛ kaachɛ, be baa nuun ɛ yi tɛ kaachɛ Abraham beɛ ŋwan wu gii naa bo li kini kee li. Bɛ mɛɛŋ baa ki tsɛɛ kɛ le, “Be baa li bɔɔŋ bɛ gii naa be bo li kini kee li kɛ,” fi doonchi le ɛ li bɛniin ŋgee kɛ. Fi doonchi fieɛ nuun le, fe tiiti fɛɛ kii ŋwan mumkpan, ŋwan wuni se nuun Krai.

¹⁷ Fieɛ fi ŋ'wɛki le ntee nuun le, Nyɔ tɛ fɛ ŋkaachɛ wuni, biya tɛ ka gii nɛɛ bɛ mbaanshɛɛ (430) se naa nyɛ benchi. Si fi nuun ni, benchi bɛ tɛ bɛɛ lɛjin nuun tɛ tuu le be kɛnchɛ leh wu Nyɔ tɛ fɛ ŋkosi kɛ, le be se fɛ fieɛ fi tɛ kaachɛ la li yee li kɛ.

¹⁸ Ɛ fi nuun le wi nuun kɛmɛ kinderi kini nuun li mfi wu kichi benchi kwaa, kɛ fi mɛɛŋ yɛ fi tuu fi nuun le Nyɔ tɛ kaachɛ bɛniin lu kɛ. Se nuun le, Nyɔ tɛ nyɛ kinderi kini li Abraham biki shɛŋ yee yi dzeɛŋ yi tɛ doonchɛ li wuu kifɛ yi tɛ kaachɛ wu.

¹⁹ Benchi se nuun kii la? Bɛ tɛ tonde benchi le bɛ doonchɛ bieɛ bi bɛniin cheti nɛɛɛ nsiin gɛɛŋ bo mfi wu ŋwan wuni wu Nyɔ tɛ gɛɛ ŋkaachɛ wuni kii wu naa bɛ. Nyɔ se nyɛ yɛ benchi bani li bɛnchindaa bee li, yi tuu yi nyɛ li tsan yi wi wumu le tuu li bɛniin li.

²⁰ Nɛ kii le ɛ bɛniin dza be seesi fieɛ wi wumu nuun be kintikinti, kɛ wɛ li bee bɛchu-u. Se nuun le, Nyɔ nuun yi yi mbiin*.

²¹ Si fi nuun lɛ, nchi nuun wu tuu wu tɛchɛ fieɛ fi Nyɔ tɛ kaachɛ ni? Fi nuun tɛ nuun lɛ kɛ dududu! Ɛ nchi wumu nuun lu wu nuun nyɛ ntɛ, kɛ wi nuun nuun tsaan lɛ Nyɔ lii kifɛ kichɔɔ benchi chɛɛŋ chɛɛŋ.

²² Se nuun le, kinwaati ki Nyɔ tɛ tee le wi kwikwi wɛ mfwa lɛ bibifi-i laanɛkwiin. Fi se nuun le ŋkaachɛ wu Nyɔ tɛ kaachɛ wi wu gɛɛ shɛŋ li Jiso Krai, nuun nuun li wi wu kɛmɛ kimbeenchɛ li wuu wu gii naa kɛmɛ.

Benchi tɛ nuun si ndɛɛŋ wu ŋwan lɛ

²³ Fi tɛ nuun ŋkosi Jiso mɛɛŋ saa ki bɛ-ɛ le bɛniin gɛɛ shɛŋ li wuu kɛ, bɛniin se lɛ nuun

lɛ benchi-i lɛkwiin nuun ɛ be tɛ kan be si bɛniin bɛ ncha-a lɛ be tuu be tɛŋgi, siin gɛɛŋ bo mfi wu Nyɔ gii yi doonchɛ Jiso be se gɛɛ shɛŋ li wuu.

²⁴ Benchi tɛ nuun si ndɛɛŋ wu ŋwan wu tɛ shiin bɛ bɛniin be kiichi wu gɛɛŋ bo mfi wu Krai gii bɛ le ke bɛniin se gɛɛ shɛŋ tɛ nuun li wuu Nyɔ se dzɔɔ be le be baa findzɔŋ nsiin lɛ yi-i lii.

²⁵ Si Krai tɛ kɔɔ wu bɛ, bɛniin gɛɛ shɛŋ li wuu, kɛ tɛ mɛɛŋ yɛ li tsan yi ndɛɛŋ wu ŋwan wuni kɛ.

²⁶ Bɛŋ bɛ taasɛ li Krai Jiso-o baa bɔɔŋ bɛ Nyɔ tɛ bɛchu kii shɛŋ yi nɛ gɛɛ li Krai li.

²⁷ Nɛ kɛɛ le wi kwikwi wu bɛ tɛ lii Lidzɔɔ bɛ taasɛ wu bɛ Krai wu toɔ fieɛ fimumkpan bɛ Krai kitun.

²⁸ Fi fieɛ le wi wumu nuun yɛ chichi le nuun wi wu Juu, kɛ le nuun yɛ wi wu Juu kɛ. Fi nuun le wi wumu nuun yɛ chichi le mfwa mɔɔ kɛ ŋwanɛ la kɛ, wi wumu nuun yɛ chichi le nuun nyun kɛ le nuun kwɛɛŋ kɛ. Bɛŋ bɛchu baa fieɛ fimumkpan li Krai Jiso-o.

²⁹ Si nɛ baa bɛniin bɛ Krai lɛ, kɛ nɛ baa bɔɔŋ bɛ Abraham kitun, nɛ se gii nɛ kɛmɛ bieɛ bi Nyɔ tɛ kaachɛ Abraham lu.

4

¹ Fieɛ fi ntiiti nuun le, ɛ wi nuun le gii naa ji bishɛyɛ bi tee lɛ, se nuun le mɛɛŋ ŋwan wu bwi, kɛ chichi nuun yɛ lu bɛ mfwa wu tee kɛ, mɔɔ nuun le ɛ ŋwan wulu wu bee kɛmi le ji bishɛyɛ bilu bichu.

² Gii saa nuun wi wu bɛniin bamu bichi lɛ wuu, bishɛyɛ bilu nuun li tsan yi bɛniin bamu be bichi lɛ bii, nsiin gɛɛŋ bo mfi wu tee tɛ nachɛ.

³ Ɛ nɛɛ yɛɛŋ si fi fieɛ li bee li. Tɛ nuun mfi wu tɛ gii tɛ nuun si bɔɔŋ bɛ bwi, tɛ tɛ nuun bɛmfɛ li bieɛ bi sɛki li nsɛ yini-i.*

⁴ Le mfi tuu gbɛɛŋ kɔchɛ, Nyɔ tɛ ton Ŋwani bɛ, kwɛɛŋ bie wu, nuun tɛ lɛ benchi-i lɛkwiin.

⁵ Tɛ bɛ le ke soo bɛniin bɛ nuun le benchi-i lɛŋkwiin Nyɔ se dzɔɔ bee si bɔɔŋ bee.

* **3:20** Fɛni doonchi gbanaa le Nyɔ nuun mumkpan.

* **4:3** Bieɛ bi sɛki nsɛ yini nuun ni nuun benchi mɔɔ fiana.

⁶ Si Nyɔ dzɔ yɛ bee si bɔɔn bee lɛ, yi tuumi yɛ Fiana yi Nwani yi bɛ li shɛn yisɛ-ɛn, yi se teenyi yi le, “Abba, Baa wɛn!”

⁷ Fi nuun le Nyɔ fɛ yɛ kitun nɛ mɛɛn yɛ bɛmfa kɛ. Nɛ baa nuun bɔɔn bɛ yi-i. Si nɛ baa bɔɔn lɛ, kɛ fi fiɛɛ le nɛ gii nɛ kɛmɛ bieɛ bi yi gɛɛ li bɔɔn bee li.

Ngeen yi Pɔɔ li beniiŋ bɛ Galasha-an

⁸ Tɛ nuun ŋkosi mfi wu nɛ tɛ mɛɛn saa ki kɛɛ kɛ Nyɔ kɛ, nɛ tɛ nindi bumfa li bieɛ bi nɛ tɛ dzeti le ɛ benyɔ nuun yɛ benyɔ kɛ.

⁹ Se nuun le, dɛɛni si nɛ kɛɛ baa Nyɔ kitun lɛ, mɔɔ si Nyɔ kɛɛ yɛ bɛn dɛɛni si ŋgii ntee, fi geen nɛ se tuu nɛ wɛki le nɛ to lijɛn lɛ benyɔ bɛ li yee li bani bɛ kɛmi yɛ bunɔa kɛ. Nɛ wɛki le nɛ tuu nɛ to li bumfa bu benyɔ bɛlu bani kii la?

¹⁰ Nɛ kichi jo yi beshiinshi yimi yi nuun le yi nyɔna, nɛ shiin tɛ kii yimi, nɛ shiin bɛmfi bamu li kiya-a, nɛ shiin tɛ biya bimukii la?

¹¹ Nɛ feti ni nchendi ŋge le nime chen chi mi nin lɛ be-ɛn lenti la chɛɛ li yee li.

¹² Bɛnwaanɛn, ŋkutɔɔ bɔ li be-ɛn le nɛ fiiki nɛ ni nɛ nuun nɛɛ si mi mfiiki kii benchi, nɛɛ si ntɛ mfiiki nuun si bɛn mfi wu nɛ tɛ nuun benchi nsin. Nɛ ti mɛɛn ki fɛ kɛ fieɛ fi bifi li mi-i kɛ.

¹³ Nɛ kii le mfi wu ŋkosi wu ntɛ mfenjisi nton wu dzeen wu wu Nyɔ li be-ɛn tɛ nuun kifɛ ntɛ nnuun tɛɛben ŋgendi.

¹⁴ Mɔɔ nuun si ntɛ nnuun li chigɔ-ɔn lɛ, chi tɛ nuun si mɔnchɛ wu tɛ bɛɛ lɛ be-ɛn, nɛ ti mɛɛn ki kifi kɛ, kɛ le nɛ nyaami mi kɛ. Nɛ tɛ tuu nɛ fi mi nɛɛ si nchindaa wu Nyɔ wumu kɛ si Krai Jiso kibɛɛ.

¹⁵ Nɛ gii nɛ wuki bujɔn bɛ mi li mfi wulu-u, ɛ la fi ge dɛɛni? Nnuun nɛɛ ntee le gii le bɛ tee le nɛ buushɛ lii yinɛ nɛ nyɛ li mi-i, gii nuun nɛ buushɛ le dze ni yi nuun lu.

¹⁶ Mi ntoɔɔ wi wu mbani li be-ɛn kii mfenjisi chɛɛn li be-ɛn ni?

¹⁷ Beniiŋ baa wɛki le be doonchɛ le bɛ kɛmi ŋgeen li be-ɛn wu nyɔna, se nuun le be wɛki bɛn li fieɛ fi dzeen yɛ kɛ. Be kɔngisi le nɛ gate nɛ ni nɛ kɛmi ŋgeen nuun li bee.

¹⁸ Fi dzɔɔn le wi ni kɛmi ŋgeen li wi-i li fieɛ fi dzeen li. Fi ni fi nuun bujɔn mfi kwi nuun yɛ mfi wu nnuun tɛɛben kwaa kɛ.

¹⁹ Bɔɔn bɛn bɛ nuun shɛn yɛɛn, mi wɛ nɛɛ kɛɛ ŋgii ntuu mbɛchi ntunu bɛn, ŋɛn ŋge ŋgeen mbo si ntɛ wu Krai gii nuun li yi yinɛ-ɛ!

²⁰ Bɛ dzɔɔ le bee mi nnuun tɛɛben dɛɛni, le ke nse mfiiki n'yɔru wɛn li be-ɛn. Nɛ feti baa bufii lɛɛ mi-i bu la.

Chichi chichi wu bɔɔn bɛ Abraha-an

²¹ Bɛn nɛ wɛki le nɛ ni nɛ nuun lɛ benchi lɛnkwiiŋ, tee yɛɛn mi, nɛ wuki nɛɛ fieɛ fi benchi tiiti ni?

²² Bɛ tsɛɛ baa le Abrahan tɛ kɛmi bɔɔn bɛ bunin bɛfɛ, tɛ biɛ wumu bɛ kwɛɛn wu tɛ nuun mfwa, biɛ wumu bɛ kwɛɛn wu tɛ nuun yɛ mfwa kɛ.

²³ Mfwa wuni tɛ biɛ ŋwan nɛɛ si bɛ shiin bɛ bii bɔɔn bɛchu. Se nuun le, kwɛɛn wu tɛ nuun yɛ mfwa kɛ tɛ biɛ wɛ biki nuun ŋkaache wu Nyɔ tɛ kaache.

²⁴ Nuun nɛɛ tɛɛben dzɔɔ fieɛ fini si mbose yi fieɛ. Bukɛɛn bɛ bɛfɛ bani doonchi bɛleh bɛfɛ. Aga wu tɛ nuun mfwa dzɔ kintsii ki leh wu Nyɔ tɛ ji bɛ beniiŋ bɛ Isɛɛɛ li Nkumɛ wu Sina-a. Beniiŋ bɛchu bɛ nuun lɛ leh wulu lɛkwiiŋ baa bɛmfa.

²⁵ Si Aga dzɔ kintsii ki leh wu li Nkumɛ wu Sina-a wu nuun kwɛɛn wu Alabia, wu tuu wu dzɔ tɛ kintsii ki kiton ki Jerosalen ki dɛɛni, kifɛ beniiŋ bɛ li kiton kilu-u bɛchu nuun li bumfa bu benchi-i lɛkwiiŋ.

²⁶ Se nuun le beniiŋ bɛ Jerosalen wu nuun liboo nuun yɛ bɛmfa kɛ. Jerosalen wu wɛɛ nuun naan wusɛn.

²⁷ Fiɛɛ fieɛ fi bɛ tɛ tsɛɛ le, “Wɛ kwɛɛn wu nuun kaa wu ti bi-i yɛ kɛ, ɔ nekɛ.

Wɛ wu ti mɛɛn saa ki tun kɛ ŋwan kɛ, ɔ kwaki chike.

ɔ kɛɛ le bɔɔn bɛ kwɛɛn wu bɛ chinɛ li wuu gii naa be yan

be yaa bɛ kwɛɛn wu nuun bɛ nyun.”

²⁸ Bɛdɛɛni, bɛnwaanɛn, nɛ baa bɔɔn bɛ Nyɔ-biki si Nyɔ tɛ kaache tsaan si Abrahan tɛ biɛ Adzi biki si Nyɔ tɛ kaache.

²⁹ Tɛ nuun li mfi wulu ŋwan wu bɛ tɛ biɛ si bɛ ti bii bɔɔn bɛchu tɛ bɛchi biindi bikaa lejɛn lɛ wu Fiana yi Nyɔ tɛ nyɛ bunɔa bɛ se biɛ wɛ. ɛ nɛɛ tɛ lɛ si fi kɛti dɛɛni.

³⁰ Bɛ tɛ tsɛɛ lɛ Kinwaati ki Nyɔ-biki fini fieɛ le la? Bɛ tsɛɛ baa le,

“Koon be kwɛɛn wu nuun mfwa we bee
 ɲwani bechu,
 kife ɲwane mfwa nuun tɛ gatɛ bishɛyɛ be
 ɲwane kwɛɛn wu nuun yɛ mfwa kɛ.”

³¹ Si fi nuun ni bɛɲwaanɛn, fiee fi ntiiti
 fichu doonchi le tɛɛben nuun yɛ bɔɔn be
 kwɛɛn wu nuun mfwa wɛ-ɛ kɛ. Tɛ baa
 nuun bɔɔn be kwɛɛn wu nuun yɛ mfwa
 wɛ-ɛ kɛ.

5

Krai tɛ buu bee li bumfa-a kitun

¹ Krai tɛ buu bee li bumfa-a kitun. Tɛ
 buu le, le kiin tɛ ni tɛ nuun li bumfa bu
 bɛnchi-i lɛkwiiɲ kɛ. Fi se fiee le, nɛ lemi
 yɛɛn nɛ tɛɛmi. Kiin nɛ ni bɛn le nɛ tuu nɛ le
 lɛ kimbon ki bumfa-a lɛkwiiɲ kɛ.

² Yikɛ yɛɛn nɛ woo fiee fi mi wu Pɔɔ ɲgii
 ntee. ɛ nɛ bɛn le bɛ sɛɛ bɛn dzoo le nɛ se
 nuun tsaan lɛ Nyɔ lɛ, kɛ fiee fi Krai tɛ fɛ li
 be-ɛn fiee yee.

³ Ntuu ntiiti nchiinsini le wi kwikwi wu
 bɛn le bɛ sɛɛ wu dzoo ni kii le kɛmi le gɛɛ
 bɛnchi bɛ Bɛjuu lɛ bechu si be nuun.

⁴ Bɛn bechu nɛ wɛki le nɛ nuun findzɔn
 nsin lɛ Nyɔ lɛ nuun kii nɛ kichi bɛnchi, nɛ
 ni nɛ kii le nɛ gatɛ baa yih yinɛ bɛ Krai. Nɛ
 buu baa yi yinɛ li ntsawu wu Nyɔ tɛ tsaa
 bɛniin.

⁵ Li bee li fiee fi tɛ bichi limfwe li fi-i
 nuun le Nyɔ gii yi dzoo bee si bɛniin bɛ
 nuun tsaan lɛ yi-i lɛ. Fini nuun fiee fi
 Fiana yi Nyɔ nindi li yih yisɛn kɛti li shɛn
 yi tɛ gɛɛ li Krai, yi fɛ le tɛ ni tɛ tɛngi.

⁶ Nɛ kɛɛ le wi wu taasɛ bɛ Krai Jiso, mɔɔ
 bɛ sɛɛ wu dzoo, mɔɔ bɛ mɛɛn ki sɛɛ kɛ wu
 dzoo kɛ, fiee yɛ kɛmi yɛ fiee fi fɛɛ bɛ wu kɛ.
 Fiee fi shaan nuun shɛn yi wu gɛɛ li Krai,
 yi doonchi li kinɲɔngisɛ.

⁷ Nɛ tuu nɛ letini ɲgwɛti wunɛ buɲɔn, ɛ
 noo wu fɛ le nɛ chinɛ li mbiewu chɛɛn li?

⁸ ɲwaani yini ntifi mɛɛn yɛɛ ki bo kɛ fɛ
 Nyɔ yi tɛ teen be-ɛn kɛ.

⁹ Nɛ kiimi yɛ ɲganɲaa chi bɛ tɛ wa le,
 “Kikoo kimumkpan ti bifisi kitobɛ kichu kɛ
 ni?”

¹⁰ Ngiki bufii li yi yinɛ kii Taa le nɛ bɛn kɛ
 biee bi bɛniin bamu tiiti yɛki fi ntiiti kɛ. Wi
 wɛ wu bifisi bufii bunɛ, mɔɔ nuun noo le,
 kɛ Nyɔ gii naa yi lɔn ɲɛ li yi yee li.

¹¹ Bɛɲwaanɛn, bee nuun le ni mɛɛn
 ntifi le bɛ ni bɛ sɛɛti bɛniin dzoo be se
 nuun tsaan lɛ Nyɔ lɛ, bɛniin se tuu be
 biindi bikaa lɛ mi jin kii la? Bee le ni nuun
 lɛ, kɛ fiee fi ntiifi le Krai tɛ kwi li kintaan li
 fini bee fi bifisi yɛ shɛn yi bɛniin kɛ.

¹² Li bɛniin bɛ fiɲgisi bufii bunɛ le bɛ ni
 bɛ sɛɛti bɛniin dzoo baa, ɲ'wɛki le ntee be
 le bɛ gɛɛn limfwe bɛ chɔɔchɛ yi yibe bu
 chɔɔchɛ.

¹³ Bɛɲwaanɛn, Nyɔ tɛ teen bɛn le kiin nɛ
 ni nɛ nuun lɛ bumfa-a lɛkwiiɲ kɛ. Se nuun
 le, si nɛ mɛɛn yɛ li bumfa bu bɛ nchi-i kɛ ni,
 kiin nɛ ni tuu nɛ dzoo le nuun nɛ ni nɛ feti
 bibifi si bwin yɛnɛ wɛki kɛ. Nɛ nindi yɛɛn
 bunimu li bɛɲwaana bɛnɛ-ɛ li kinɲɔngisɛ-ɛ.

¹⁴ Nɛ feti lɛ kife bɛnchi bechu taasɛ baa
 li wuni mumkpan kwaa le, ɔ kɔngisi wi wu
 nuun li wɛ-ɛ lichin si ɔ kɔngisi yi ya.
 “ɔ kɔngisi wi wu nuun li wɛ-ɛ lichin si ɔ
 kɔngisi yi ya.”

¹⁵ Se nuun le, ɛ nɛ dza nɛ ɲasini bɛn bɛn si
 bwɪ, wi wɛki le ji ɲwaani, ɲɛnɲɛ yɛɛn le kiin
 nɛ ni dza nɛ ni nɛ bifisi yɪ yinɛ kɛ.

Wi wu tsiin si Fiana yi Nyɔ doonchi ti feti yɛ si bwin yee kɔngisi kɛ

¹⁶ Fiee fi ntiiti nuun le, nɛ tsiin nɛ biki
 nuun si Fiana yi Nyɔ doonchi bɛn, nɛ tuu
 kɛ le nɛ fɛ nuun si bwin yɛnɛ kɔngisi le nɛ ni
 nɛ feti kɛ.

¹⁷ Ntiiti ni kife fiee fi nyan yi li bwin
 kɔngisi ti kɔchini yɛ bɛ fi Fiana yi Nyɔ
 kɔngisi kɛ. Fi Fiana yi Nyɔ kɔngisi kɔchini
 yɛ tɛ bɛ fi nyan yi li bwin kɔngisi kɛ. Biee bi
 bife bini nuun bi tɛ dɛndɛ kikaa
 kimumkpan kɛ. Fiee fiee fi nuun nɛ tɛ fɛ
 fiee fi nɛ wɛki le nɛ fɛ kɛ.

¹⁸ ɛ nɛ tsiin nɛ biki nuun si Fiana yi Nyɔ
 doonchi bɛn, nɛ tɛ tuu le nɛ nuun lɛ bɛnchi
 lɛkwiiɲ kɛ.

¹⁹ Biee bi bifi bi nyan yi li bwin ti kɔngisi
 bɛniin mɛɲini yɛ bi kɛ. Bi nuun nlaru
 bukwɛɛ bɛ mbeeche biee bi bukwɛɛ lɛ mɔɔ
 le ɔ ni ɔ tsiin ntɛ wu nyɛn yi bukwɛɛ.

²⁰ Bɛ nlɛkɛ li bɛnyɔ bɛ li yee li bɛ nlaru
 yɛɛn. Bi tuu bi nuun mbaanine, ɲasine,
 kinsɔɔn, shɛn yi yɛchi, ɲkɛmɛ shɛn yi tɔnyi
 bɛ le wi ni beechi nɛɛ nuun fɛ yi yee li
 kwaa. Bɛ ntuu ɲgaasɛ bɛniin mɔɔ ɲgatinɛ
 bɛniin le ɔ kɛmɛ ko kintutu.

²¹ Tuu nuun tɛ ki kimi ki fuumɛ, ɲ'wɔnu mbiinj me keeti bɛ n'yɔru ɲkwenɛ mɔɔ mferu biee bimu si bini. Ntiitɔɔ nchiinsini si ntɛ nsaa ntee ɲkosi li bɛ-enj le, bɛniinj bɛ feti bini biee nuun tɛ naa kɛmɛ kintsii lɛ bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ lɛnti kɛ.

²² Se nuun le, biee bi dzɛti fɛ Fiana yi Nyɔ-ɔ ti nuun bini: Kinƙɔŋgisɛ, kinɛɛtine, mbɛɛŋgii, shɛŋ yi kanɛ, kinƣe ki dzeen, numu bujɔŋ, nlemɛ li chɛɛŋ li,

²³ kinƣe ki nyɛɛkii, mɔɔ bichɛ lɛ yi ya. Nchi wumu nuun yɛ lu wu fɛŋgi biee bini kɛ.

²⁴ Bɛniinj bɛ nuun bɛ Krai Jiso ta baa nyán yibe bɛ biee bibifi bi nyán yi be yi nyinjini kɔŋgisi li kintaanj ki Jiso-o.

²⁵ Si tɛ tsiinj dɛɛni li bunga bu Fiana yi Nyɔ-ɔ lɛ, tɛ ni tɛ feti biee biki nɛɛ si Fiana yilu doonchi.

²⁶ Kiinj tɛ ni tɛ tsakisi yi kɛ. Kiinj tɛ ni tɛ feti shɛŋ biiti bɛniinj bamu kɛ. Kiinj tɛ ni tɛ fuumi bimi bɛ bɛniinj bamu kɛ.

6

Bɛniinj bɛ Nyɔ-ɔ ni be fi wi kwi

¹ Bɛɲwaanɛŋ, ɛ nɛ dza nɛ ɲɛŋ ɛ wi wunɛ wumu wɛ li bibifi-i, bɛŋ bɛ tsiinj si Fiana yi Nyɔ doonchi gwenɛ le nɛ tifi wu bo li bibifi-i linti. Se nuun le, ɛ wi tuu tiifɔɔ, tiifi dzɛti mfi kii ni lɛ li mɔnchɛ-ɛ wɛ.

² Nɛ fi yɛɛŋ bɛɲwaana bɛnɛ li bɛŋgɛ bɛ bee. ɛ nɛ feti lɛ, kɛ nɛ kichi baa bɛnchi bɛ Krai.

³ ɛ wi dzɛti yi yee le wɛ fiee fimu, wu numu fi mwɛ nsinj, kɛ yɛŋgɔɔ bɛ yi yee.

⁴ Wi kwikwi bichɛ lɛ kinƣe kee li, ɲɛŋgɛ laa fetɔɔ tsaanj le. ɛ feti tsaanj, se ni tsakisi yi. Se nuun le, kiinj ni ni mɛki yi yee bɛ wi wumu kɛ.

⁵ Nɛ ni nɛ kii le wi kwikwi kɛmi le ni tuuti ntɛ wu wɛ.

⁶ ɛ wi tiifi wi jɛ yi Nyɔ, wi wu bɛ tiifi wɛ gatɛ biee biee bi dzeen bichu nyɛ li wi wu tiifi wu wulu.

⁷ Kiinj nɛ ni nɛ yɛŋgi bɛ yi yinɛ kɛ. Nyɔ nuun yɛ kibere kɛ. Nɛ ni nɛ kii le fiee fi wi tɔyi, ɛ fi fi gii naa weri.

⁸ ɛ wi tɔyɛ ɲgɔ yɛ nuun fiee fi nyanj yɛ yi li bwiŋ wɛki, kɛ gii naa weri nɛɛ nuun fiee fi nyanj yɛ yi li bwiŋ nyɛɛ, fi nuun kwe. ɛ wi tɔyɛ ɲgɔ yɛ nuun fiee fi Fiana yi Nyɔ

wɛki, kɛ gii weri ntɛ wu kimakɛ wu Fiana yi Nyɔ nyɛɛ.

⁹ Nɛɛlɛ, kiinj tɛ ni tɛ biɛŋgi li mferu biee bi dzeen li kɛ, kifɛ mfi gii naa bɛ kɔchɛ tɛ se kɛmɛ ɲ'wechɛ wulu fɛ tɛ mɛɛŋ ki fiɔɔŋ kɛ.

¹⁰ Fi se fiɛɛ le, mfi kwikwi wu tɛ kɛmi dze, tɛ ni tɛ feti nɛɛ nuun biee bi dzeen li bɛniinj bɛchu-u teege li bɛniinj bɛ nuun li kini ki bɛniinj bɛ kimbeenchɛ-ɛ.

Tɛfɛ chi lɛ kimɛrisɛ-ɛ

¹¹ ɲɛŋgɛ yɛɛŋ si bíoon yí kinwaati yini ko yi nuun nyɔŋa! ɛ mi wu ntɛɛ bɛ kwanj wɛŋ.

¹² Bɛniinj baa bɛ kɛndi bɛŋ le be sɛɛ bɛŋ dzɔɔ nuun bɛ wɛki kintsakisɛ yi li biee bi li nyanj yi li bwi-inj. Be feti nɛɛ lɛ le kiinj bɛniinj ni be biindi bikaa lɛ be jin kɛ kii fiee fi be tiifi le Krai tɛ kwi li kintaanj li.

¹³ Mɔɔ bɛniinj bɛ bɛ tɛ sɛɛ be dzɔɔ tɛ giki yɛ bɛnchi bɛchu kɛ. Se nuun le, be wɛki nɛɛ le ke bɛ sɛɛ bɛŋ dzɔɔ be se ni be juti bɛŋkondi le nɛ fɛ baa fiee fi be kɔŋgisi li yi yinɛ-ɛ.

¹⁴ Se nuun le, li mi-i, nuun ntɛ naa nju ɲkondi li fiee fimu-u yɛki ntonj wu kii le Taa wusɛŋ wu Jiso Krai tɛ kwi li kintaanj li kɛ. ɛ li kintaanj kini-i li biee bi li nshɛ yini bichu kwi biɛɛ fɛ mi-i, mi nɛɛ ɲkwi tɛ fɛ bi-i.

¹⁵ ɛ wi nuun lu nuun ɛ bɛ sɛɛ wu dzoo mɔɔ bɛ mɛɛŋ ki sɛɛ kɛ, fiɛ kɛmi yɛ fiee fi fɛrɛ bɛ wi kɛ. Fiee fi shaanj nuun le Nyɔ nachɛ wi le mwɛ to wi wu fwɛŋ.

¹⁶ Mbɛɛŋgii wu Nyɔ bɛ nshiinj yee bɛ li bɛniinj bɛchu bɛ biki dze yini, be baa bɛniinj bɛ Isɛlɛɛ bɛ Nyɔ-ɔ kitunj.

¹⁷ Mbɛɛchɛ dɛɛni ɲgɛnu limfwɛ, kiinj wi ni tuu ni fiɛŋgisi mi kɛ, kifɛ bɛ nleli bɛ nuun li mi-i bwiŋ doonchi baa le nuun wi wu Jiso.

¹⁸ Bɛɲwaanɛŋ, Taa Jiso Krai doonchɛ bɛŋ shɛŋ yee yi dzeen li fiana yinɛ-ɛ. Fi nuun lɛ.

Kinwaati ki Pɔɔ tɛ tsɛɛ li kintaashe ki Efishe-ɛŋ Fiee fi nuun le Kinwaati ki Efishe-ɛŋ kini

Kinwaati kini ɛ Pɔɔ wu tɛ tsɛɛ, ɲwanɛ nton wu Jiso li beniiŋ be kimbeenche-ɛ be li kiton ki Efeso-o. Kikoo ki fiee fi nuun le kinwaati kini-i nuun nseese wu Nyɔ tɛ nache le gii naa banche biee bichu bi liboo be bi laaŋkwiin gee le Jiso-o lekwiin. Pɔɔ naanyɔ si fi tɛ dɛnde se beniiŋ tuu be nuun li leke li Nyɔ-ɔ be Nyɔ. Wu doonche si Taa Nyɔ tsaa beniiŋ bee, wu feeki bibifi bi bee keti li Jiso Krai wu Nwani-i, be si tɛ fe ɲkiki we li bee wu nuun Fiana yi Waan. Wu tifɔɔ beniiŋ be wu tsɛɛ li bee baa le be ni be tsiin ntse wu doonchi le be taashe baa be Krai kitun. Pɔɔ doonchɔɔ tɛ le dzɛ-e le dzɛ-e le maa si kintaashe ki beniiŋ be kimbeenche-ɛ nuun wi mumkpaŋ li Krai li.

Bikoo bi biee bi le Kinwaati kini-i

1:1-2 Mbɛɛche

1:3-3:21 Ntaŋ wu Nyɔ tɛ kemi li Krai li mɔɔ li kintaashe ki beniiŋ be kimbeenche-ɛ

4:1-6:20 Ntse wu beniiŋ be Krai le wu fwɛŋ

6:21-24 Kimɛrise

1 ɛ mi wu Pɔɔ, ɲwanɛ nton wu Krai Jiso li kinƙɔŋgise ki Nyɔ-ɔ.

Ntsekɔɔ kinwaati kini li beniiŋ be nuun be Nyɔ-ɔ be Efeso be lemi mkpaan li fiee fi kii Krai Jiso-o.

2 Nyɔ Baa wusɛŋ be Taa Jiso Krai doonche beŋ shɛŋ yee yi dzeen, tuu nye beŋ mbɛɛŋgii.

Kimbɔne ki fii fiana yi beniiŋ be taashe be Krai

3 Mpiaru nuun li Nyɔ yi nuun Nyɔ yi tuu yi nuun Baa wu Taa wusɛŋ wu Jiso Krai. Yi bɔɔni ye bee be kimbɔne kichu ki kweɛŋ wu liboo ki fii Fiana yisɛŋ si tɛ taashe be Krai.

4 Fɛ Nyɔ tɛ mɛɛŋ yi se gwan kimfoo ki kweɛŋ le, yi tɛ tsaa bee le ke tɛ naa tɛ taashe

be Krai, le tɛ ni tɛ wuuti, tɛ ni tɛ nuun findzɔŋ nsin le wuu lii. Li kinƙɔŋgise kee li,

5 yi tɛ kɔɔ yi nache le yi gii naa yi be yi dzɔɔ bee tɛ ni tɛ nuun bɔɔŋ be yi-i keti li Jiso Krai. Yi tɛ fɛ le, biki fiee fi dzeen fɛ yi-i si yi tɛ weki le fi nuun.

6 Fi tɛ nuun le le mpiaru ni giinŋi li yi-i li nya ye yi nyɔŋa yi wu nye li bee li yee li keti li Nwani wu nuun shɛŋ yee.

7 Tɛ soo bee li tsan yi bibifi-i nuun be ɲɔŋ mɛ Nwani wuni-i. Fi nuun le, yi feeki ye bibifi bisɛŋ, biki kinƙɔŋgise ki ko ɲge ki tɛ doonche li bee li.

8 Tɛ gii nuun le doonche shooshe bushooshe li bee li. Yi tɛ fɛ le be bufii bu yi-i buchu mɔɔ mbeeche wu yi kwikwi.

9 Nyɔ fɛ ye tɛ keɛ fiee fi yi weki fi tɛ shiin fi nuun le munyiikɔɔ li. Yi fɛ ye biki fiee fi dzeen fɛ yi-i si yi tɛ nache le ke yi naa yi fɛ keti li Krai li.

10 Yi tɛ nache le ke fɛ mfi be wu kɔche gii banche biee bichu mɔɔ nuun bi liboo, mɔɔ nuun bi laaŋkwiin, gee Krai ni nuun kikoo ki bi-i.

11 Nyɔ tɛ tsaa tɛ bee le tɛ ni tɛ nuun beniiŋ bee li Krai. Yi tɛ tsaa si yi tɛ nache mɛɛŋ lindɛeri, biki ɲkaache wu yi nɛɛ tsaan si yi tɛ shiin yi feti biee biee bichu biki ntaŋ wu yi si yi kɔŋgisi.

12 Fi tɛ nuun le, le bee tɛ nuun beniiŋ be ɲkosi be tɛ saa be gee bufii li Krai li tɛ ni tɛ tsiin ntse wu feti bunɔŋa bu Nyɔ-ɔ yɛŋgi, mpiaru se ni giinŋi li yi-i.

13 Ben tɛ nɛ taashe baa be Krai mfi wu nɛ tɛ woo jɛ yi cheɛŋ yi nuun nton wu dzeen wu tɛ be be kinsofu li be-ɛŋ. Si nɛ tɛ woo le, nɛ tuu nɛ gee shɛŋ li Krai, Nyɔ se fɛ ɲkiki wu yi li yi yine-ɛ wu nuun Fiana yi Waan yi tɛ kaache beniiŋ lu.

14 Fiana yi Waan yini nuun fiee fi doonchi ɲwaani bishɛye bi tɛ gii tɛ naa tɛ kemɛ. Tɛ gii tɛ naa tɛ kemɛ mfi wu Nyɔ mɛɛshi yi soo beniiŋ be nuun bee li tsan yi bibifi-i. Nɛɛle, bunɔŋa bwee ni bu yɛŋgi mpiaru se ni giinŋi fɛ yi-i.

Pɔɔ leke li Nyɔ-ɔ kii beniiŋ be Efeso

15 Mi ɲ'woɔ kitun kii shɛŋ yi nɛ gee li Taa Jiso-o, mɔɔ kinƙɔŋgise ki nɛ kemi li beniiŋ bechu be nuun be Nyɔ-ɔ. Fiee fiee fi fɛ,

¹⁶ mfi wu nleki Nyɔ ŋkiimi ben. Mmɛɛŋɔ ki nchine ke le ni nyɛɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ kii ben li nleke li Nyɔ wɛ-ɛŋ ke.

¹⁷ Nlɛkɔɔ le Nyɔ yi nuun yi Taa wusɛŋ wu Jiso Krai, Nyɔ yi nuun Te bunɔŋa, le yi nyɛ ben Fiana yi nyɛ ben bufii, yi gwiye lii yinɛ nɛ kɛɛ yi bujɔŋ.

¹⁸ Nleki le Nyɔ kaanɔgi bufii bunɛ nɛ kɛɛ fiee fi nɛ bichi limfwe li fi-i, fi nuun fi yi tɛ teen ben kii fi, nɛ tuu nɛ kɛɛ bunɔŋa bu nɛ bu bisheye bi beniiŋ bɛ nuun bɛ Nyɔ-ɔ.

¹⁹ Nleki li Nyɔ-ɔ le yi gwiye bufii bunɛ nɛ kɛɛ bunga bwɛɛ bu ye ki bunga buchɛ. Ɛ bunga bu nɛ buni bu yi nindi bɛ bu li bee tɛ gɛɛ shɛŋ li yi-i.

²⁰ Ɛ bunga buni bu tɛ nin bɛ bu se buu Krai li kwe-e, yɛki wu shiiki lɛ kibɛnɛ kee ki kigɔŋɛ-ɛ li kwɛɛŋ wu liboo li.

²¹ Krai gbɛɛŋ wu ko wu yaa bieɛ bi sɛki bichu mɔɔ bɛmfɔŋ mɔɔ bunga mɔɔ bunɔŋa buchɛ. Tuu kɛmi bukoon bu kuu bu ye ki mɛŋkoon mɛnchu mɛ bɛ teenyi beniiŋ lu. Nuun lɛ nuun yɛ nɛɛ li mfi wuni kwaa kɛ. Gii ni nuun nɛɛ lɛ li mfi wu bɛɛ li.

²² Nyɔ gɛɛ yɛ bieɛ bichu lɛ wuu lɛkwiiŋ, yi tuu yi biŋgi wu le ni nuun kikoo ki fiee fichu li kintaashe ki beniiŋ bɛ kimbeenche-ɛ.

²³ Kintaashe ki beniiŋ bɛ kimbeenche-ɛ kini nuun yi yi Krai. Krai se tuu wu yise wu kɔche nuun kii kintaashe kini, ɛ nɛɛ wu wu feti bieɛ bichu bi yiiki bi kɔchini lɛ dzɛ chichi-i.

2

Nyɔ tɛ taashe bee bɛ Krai buu li kwe-e

¹ Tɛ nuun ŋkosi, nɛ nuun beniiŋ bɛ tɛ kwiye li fiana kii benchi bɛ Nyɔ-ɔ bɛ nɛ tɛ bondini bɛ bibifi,

² bi nɛ tɛ tsiin nɛ feti. Nɛ tɛ tsiin nɛ biki nuun dze yi beniiŋ bɛ li nshe yini tsiin, nɛ tuu nɛ biki mfɔŋ wu bunga bu li mfiee li. Ɛ wu wu wɛ fiana yi nindi dɛɛni li beniiŋ bɛ tɛɛmi bikoo li Nyɔ-ɔ.

³ Fi fiee tɛ si bee bɛchu tɛ tɛ shiin tɛ tsiin. Tɛ tɛ tsiin tɛ feti bieɛ bi nyan yi bwiin nɛki yi kɔŋgisi, tɛ biki bieɛ bi nyan yi bwiin bɛ bɛmbɛche bɛ tɛ wɛki le tɛ ni tɛ feti. Bee si beniiŋ beyon tɛ tɛ nuun beniiŋ bɛ shɛŋ fuuti Nyɔ bɛ bee, nɛɛ yɛɛŋ si wiwon kwikwi nuun.

⁴ Se nuun le Nyɔ yi yise bɛ nshiin li bee li tɛ kɔŋgi bee nɛge,

⁵ yi taashe bee bɛ Krai yi buu li kwe-e mɔɔ nuun si tɛ tɛ nuun ɛ tɛ kwi kitun kii benchi bɛ Nyɔ-ɔ bɛ tɛ tɛ gii tɛ bondini. Nyɔ tɛ soo ben nuun kii shɛŋ yee yi dzeen.

⁶ Si yi tɛ taashe bee bɛ Krai Jiso buu li kwe-e lɛ, tuu yɛki bee shiiki bee li kwɛɛŋ wu liboo li.

⁷ Tɛ fɛ lɛ le ke tuu nuun mfi wu bɛɛ, gii doonche bee shɛŋ yee yi dzeen yi nɛge yi wi nuun tɛ fiche kɛ. Shɛŋ yee yi dzeen yini yi doonche yɛ li kɔŋkɔŋgise kee li li bee li keti li Krai Jiso-o.

⁸ Nɛ ni nɛ kii le Nyɔ tɛ soo ben tɛ nuun kii shɛŋ yee yi dzeen yi tɛ doonche li be-ɛn keti li shɛŋ yi nɛ tɛ gɛɛ li Krai li. Fini nuun yɛ ben nɛ tɛ fɛ kɛ. Ɛ nya yi Nyɔ.

⁹ Tɛ gii nuun yɛ kii nime chimu chi wi tɛ nin se kɛmi le wi wumu se tuu dza ni tsakisi yi kɛ.

¹⁰ Fiee fi nuun lu, fiee le si tɛ baa dɛɛni ni, ɛ Nyɔ yi nin bɛ tsan yee. Yi taashe bee bɛ Krai Jiso yi fɛ bee tɛ nuun beniiŋ bɛfɛ, le tɛ se ni tɛ nindi nin yi dzeen yi tɛ nache mɛɛŋ lindɛɛri, le ɛ yi yi tɛ gii tɛ ni tɛ tsiin tɛ nindi.

Bini bife to bieɛ wi mumkpan li Krai li

¹¹ Ben beniiŋ bɛ nuun yɛ kini ki Bejuu lɛ kɛ, nɛ kimi yɛɛŋ fiee fi nɛ tɛ shiin nɛ nuun ŋkosi. Bejuu bɛ teenyi yi yibee le be baa nuun beniiŋ bɛ bɛ sɛɛ be dzoo, be tɛ teenyi ben le nɛ baa beniiŋ bɛ nuun bintɔɔ. Nsefu dzoo wuni nuun fiee fi bɛ feti li wi-i bwin bɛ tsan.

¹² Nɛ kimi yɛɛŋ le tɛ nuun li mfi wɛ-ɛ, nɛ tɛ kɛmi yɛ fiee fi fɛɛ bɛ Krai kɛ. Nɛ tɛ gii nɛ nuun yɛ lɛ kɔŋkɔke ki beniiŋ bɛ Nyɔ-ɔ lenti bɛ nuun bɛ Isɛlɛ kɛ. Nɛ tɛ gii nɛ kɛmi yɛ fiee fi fɛɛ bɛ leh wu ŋkaache wu Nyɔ tɛ ji be bɛ kɛ. Nɛ tɛ gii nɛ nuun nɛɛ finɛ li nshe yini-i nɛ kɛmi yɛ fiee fimu fi nɛ bichi limfwe li fi-i kɛ, nɛ kii yɛ tɛ Nyɔ kɛ.

¹³ Se nuun le, li dɛɛni si nɛ taashe baa bɛ Krai Jiso ni, ben nɛ tɛ shiin nɛ nuun mfiin li Nyɔ-ɔ, yi dzo yɛ ben kitun le nɛ bɛ li yi-i lichin keti li nɛŋ mɛ Krai.

¹⁴ Ɛ wu wu Krai kibɛɛ wu bɛ bɛ mbɛɛŋgii li bee li. Wu fɛɔ Bejuu bɛ beniiŋ bɛ nuun yɛ Bejuu kɛ to wi mumkpan kitun. Wu

shaanshɔɔ kimbe ki tɛ gatini ki nuun mbani wu tɛ shiinj wu nuun lɛ bee li lɛnti.

¹⁵ Wu nyɛɔ yi yee li kwe-e le lɛshɛ nchi bɛ biee bi nchi kwɛngi le bɛ ni bɛ feti le nɛ se nɛ nuun bɛniinj bɛ Nyɔ-ɔ. Wu fɛɔ lɛ le se taashe wi kwikwi li yi yee li be se to kitun wi mumkpan wu fwɛn li bintsii bi bɛniinj bɛ bɛfɛ lɛnti. Si tɛ fɛ lɛ, tuu bɛ bɛ mbɛɛngii.

¹⁶ Kwe ye li kintaan li taashe ye bini bi bifɛtu bini yi bɛ bɛ bi fɛ Nyɔ-ɔ li yi yi mumkpan, yi tuu yi lɛshɛ mbani wube li kintaan li wu ma.

¹⁷ Tɛ bɛ tiiti nton wu bɛɛ bɛ mbɛɛngii li bɛn nɛ tɛ nuun mfiinj, tee tɛ nton wulu li bɛniinj bɛ tɛ nuun tsɛketɛkɛ.

¹⁸ Ɛ wu wu fɛ bee bɛchu tɛ se kɛmɛ dze le tɛ bɛ fɛ Baa wusɛn kɛti li Fiana yi mumkpa-an.

¹⁹ Bɛdɛɛni, nɛ mɛɛn ye bilɔ, kɛ bɛniinj bɛ bu bɛ kɛ. Nɛ baa nuun bɔɔn bɛ kwɛɛn lɛ nɛ nuun bɛniinj bɛ nuun bɛ Nyɔ-ɔ, nɛ nuun tɛ bɛniinj bɛ yih yi Nyɔ-ɔ.

²⁰ Yih yini nuun ɛ bɛ gwan yi li kimfoo ki nuun bɔɔn bɛ nto-on bɛ Jiso bɛ bɛniinj bɛ tiifi bɛnton bɛ Nyɔ-ɔ, Krai Jiso kibɛɛ nuun tɛtɛ chi boo chi yih yilu-u.

²¹ Ɛ li wuu li yih yilu chichi taashe yi se tuu yi kuu ke yi naa yi nuun yih yi wuuti yi Taa.

²² Bɛn tɛ nɛ baa ɛ bɛ taashe bɛ gwan li Krai li, le nɛ naa nɛ nuun kintsii ki Nyɔ tsiinj fɛ li Fiana yee li.

3

Pɔɔ nuun wi wu ntiife wu bɛniinj bɛ nuun ye Bejuu kɛ

¹ Si Nyɔ fɛ ye biee bini li be-en li lɛ, nse ntuuo nlɛki Nyɔ li be-en. Mi wu Pɔɔ mi ɲ'wɛ li ncha-a kii nton wu kii Krai Jiso. Nindɔɔ ncha wuni kii bɛn bɛniinj bɛ nuun ye Bejuu kɛ.

² Mbɛechɔɔ le nɛ kɔɔ baa nɛ woo si Nyɔ tɛ tsaa mi yi nyɛ nime li mi-i le ntee li be-en kii shɛn yee yi dzeen yi tɛ doonche li be-en.

³ Fiee filu nuun fi tɛ shiinj fi nuun lɛ munyiikɔɔ li Nyɔ se kɔɔ yɛɛ yi gwiye lii yɛn mi ɲɛn. Mi ntɛɛɔ niinjkwaa kii fi li be-en.

⁴ Ɛ nɛ teen fini nɛ ɲɛn fiee fi ɲkii kii munyiikɔɔ muni mu tɛ nuun kii Krai.

⁵ Tɛ nuun ɲkosi Nyɔ ti mɛɛn ki fɛ kɛ kingɔkɛ ki bɛniinj lɛ li mfi wɛɛ le ki kɛɛ munyiikɔɔ mulu kɛ. Dɛɛni Fiana yi Nyɔ doonche ye bɔɔn bɛ nto-on bɛ Jiso-o bɛ wuuti mɔɔ bɛniinj bɛ tiifi bɛnton bɛ Nyɔ-ɔ, bɛ kii.

⁶ Munyiikɔɔ muni nuun lɛ bɛniinj bɛ nuun ye Bejuu kɛ baa ɛ Nyɔ nyɛ tɛ bɛ bisheyɛ bi yi gɛɛ li bɛniinj bee li. Be baa yi yi mumkpan bɛ bɛ, ɲkaache wu Nyɔ tɛ fɛ li Bejuu li wɛ tɛ li bee si bɛ taashe baa bɛ Krai Jiso kɛti li nton wu dzeen wu bɛ bɛn li wuu.

⁷ Nyɔ tɛ fɛ le ni nnuun wi wu nime wu nton wu dzeen wuni, nime chini tɛ nuun nya yi tɛ nyɛ li mi-i kii shɛn yee yi dzeen li mi-i. Tɛ dzɔ bunga bwee ɲɛn bɛ bu li mi-i le nyɛ nime chini li mi-i le ni nnindi.

⁸ Mmɛɛnɔ mɔɔ ki kɔche kɛ wi wu nime wu kwɛɛn li kintutu ki bɛniinj bɛchu bɛ nuun bɛ Nyɔ-ɔ kɛ dududu. Se nuun lɛ Nyɔ tɛ doonche shɛn yee yi dzeen li mi-i yi nyɛ nime chini li mi-i, le ɲɛɛn ni mfenjisi nton wu dzeen kii bunɔɲa bu Krai lɛ bu kɛmi ye mawu li bɛniinj bɛ tɛ nuun ye Bejuu kɛ.

⁹ Fi tɛ nuun lɛ le bɛniinj bɛchu kɛɛ ntaɲ wu munyiikɔɔ wuni gbanaa wu fiee fi Nyɔ yi tɛ tɔn biee bichu tɛ shiinj yi nyiki li yi yee li, li biya-a li biya-a.

¹⁰ Ntaɲ wuni tɛ nuun lɛ gii naa ni nuun li mfi wu dɛɛni-i, Nyɔ gii yi ka li kintaashe ki bɛniinj bɛ kimbeenche-ɛ, yi fɛ le bɛnchindaa bɛ fiana yi kɛmi bunga ni yi sɛki bintsii bi liboo, nɛ ɲɛn bufii bu Nyɔ-ɔ bu nuun lɛ dzɛ-e lɛ dzɛ-e.

¹¹ Yi tɛ fɛ ni biki si tɛ nache fɛmbɛɛche-ɛ. Nuun ɛ yi fɛ fiee fini kɛti li Krai Jiso wu Taa wusɛn.

¹² Ɛ kii wu, wu tɛɛbɛn kɛmɛ dze le tɛ bɛ li Nyɔ-ɔ lichinj ɲkɛmɛ chɛnɛ nsinj mɔɔ nuun ntaru maa kii shɛn yi tɛ gɛɛ li yi-i nsinj kɛ.

¹³ Si fi nuun lɛ, nse ntuuo nsunji bɔ le shɛn yi kwi kɛ bɛn kii ɲɛn wu ɲɛn kii bɛn kɛ. Nɛ gii nɛ kɛmɛ bujɔn bulu.

Pɔɔ lɛkɛ li Nyɔ-ɔ li bɛniinj bɛ Ɛfɛso-o

¹⁴ Ɛ kii biee bini bi ntundi nún li Taa wusɛn limfwe,

¹⁵ wu mɛɲkoon mɛ bini bichu bi liboo mɔɔ bi laan kwiinj dzɛti fɛ.

¹⁶ Ntundi núŋ nleki le, kii bunɔŋa bwee bu nuuŋ ɲge, le nyɛ beŋ bɛ buŋga kɛti li Fiana yee li, bu fɛ shén yi nɛ ni yi tɛɛmi.

¹⁷ Nɛɛ lɛ, Krai se ni tsiin li shén yi nɛ-ɛ si nɛ gɛɛ shén li wuu lɛ. Nleki li Nyɔ-ɔ tɛ le kinƙɔŋgise ni ki nuuŋ li be-eŋ ki fɛ nɛ lii gɛɛŋ yi seri si kiti mɔɔ si kimfoo ki tɛɛmi,

¹⁸ le beŋ bɛ beniiŋ bɛchu bɛ nuuŋ bɛ Nyɔ-ɔ ni nɛ kɛmi bufii bu nuuŋ nɛ ni nɛ kii kinƙɔŋgise ki Krai lɛ. Ki nuuŋ li be-eŋ, ki ndɛɛŋ kwiin bɛ liwe ɲge, ki seri ɲge.

¹⁹ Nleki li Nyɔ-ɔ le nuuŋ nɛ kɛɛ kinƙɔŋgise kee kilu ki yeki beniiŋ le be kɛɛ, le nɛ ni nɛ nuuŋ ɛ nɛ yiɛ bɛ fiee fi Nyɔ nuuŋ li fi-i fichu.

²⁰ Tɛ ni tɛ piɛti Nyɔ. Ɛ yi yi nuuŋ yi fɛ fiee fichu bɛ buŋga bwee bu nindi li yi yiɛ-eŋ. Se nuuŋ fɛ yaa tɛ si tɛ biiti mɔɔ si tɛ nuuŋ tɛ ni tɛ beechi.

²¹ Mpiaru ni nuuŋ li yi-i kii kintaashe ki beniiŋ bɛ kimbeenche-ɛ mɔɔ kii Krai Jiso li mfi kwikwi mɔɔ mfi wu la le ma sin. Fi nuuŋ lɛ.

4

Beniiŋ bɛ Krai lɛ ni be nuuŋ li kimbanchɛ-ɛ

¹ Bɛɛɛni, mi wu Pɔɔ wu nuuŋ wi wu ncha kii Taa Jiso, nleƙɔɔ beŋ le nɛ ni nɛ tsiin ntse wu kɔche wu Nyɔ tɛ teen beŋ le nɛ ni nɛ tsiin li wuu.

² Shiiki yɛɛŋ yi yine fɛkwiin, nɛ tuu nɛ ni nɛ nuuŋ nyɛɛkii, nɛ kɛndi shén. Nɛ ni nɛ fii wi bee wi si mwɛ nuuŋ li kinƙɔŋgise-ɛ.

³ Nɛ gwenini yɛɛŋ bujɔŋ le nɛ ni nɛ nuuŋ li kimbanchɛ ki Fiana yi Waan bɛɛ bɛ ki lɛ be-eŋ nɛɛ si nɛ tsiin li mbɛɛŋgii wu taashi beniiŋ li lɛ.

⁴ Yi yi beniiŋ bɛ kimbeenche-ɛ nuuŋ yi mumkpan, se Fiana yi Waan nuuŋ yi mumkpan. Ɛ nɛɛ lɛ si fiee fi Nyɔ tɛ teen bee le tɛ ni tɛ bichi limfwe li fi-i nuuŋ tɛ fimumkpan.

⁵ Taa nuuŋ nɛɛ mumkpan, kimbeenche nuuŋ kimumkpan, nlisu wu bɛ lisi beniiŋ li dzɔɔ nuuŋ tɛ mumkpan.

⁶ Nyɔ nuuŋ nɛɛ mumkpan yi nuuŋ Baa wusɛŋ bee bɛchu. Yi nuuŋ lɛ bieɛ bichu-u lɛwe, yi nindi kɛti li bee bɛchu-u, yi nuuŋ tɛ lɛ bee li lɛnti bɛchu.

* **4:9** Kɛ lɛ, tɛ shee tɛ bɛ laaŋkwiin lɛ.

⁷ Fi nuuŋ tɛ le Krai nyɛɔ kinderi li wi mumkpan mumkpan li bee li, biki mfichine wu nya ye li mwɛ-ɛ.

⁸ Fiɛɛ fiee fi bɛ tsɛɛ lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ le, “Mfi wu tɛ yeki giinŋi liboo, Tɛ gii feti beniiŋ bɛ tɛ keeti be biki wu. Tɛ nyɛ nyá li beniiŋ li.”

⁹ Ntefu le, “Tɛ yɛɛ gɛɛŋ liboo,” nuuŋ le la? Fi doonchi le tɛ saa shee gɛɛŋ likwiin li nshe-ɛ.*

¹⁰ Nɛɛlɛ, wu wulu wu tɛ shee gɛɛŋ likwiin ɛ nɛɛ wu wu tɛ yɛɛ ka kiboo kichu gɛɛŋ lɛwe, le bintsii bichu se yiɛ bɛ wu.

¹¹ Ɛ nɛɛ wu wu tɛ nyɛ nyá li beniiŋ li. Tɛ nyɛ li bamu-u le be ni be nuuŋ bɔɔŋ bee bɛ nto-on, nyɛ li bamu-u be laŋini bieɛ bi be wuki Nyɔ tiiti, bamu denŋi be fenjisi nton wu dzeɛŋ, bamu bɛ bichi lɛ kintaashe ki beniiŋ bɛ kimbeenche-ɛ be tuu be tiifi beniiŋ.

¹² Tɛ nyɛ nyá yilu le ni nachi beniiŋ bɛ tɛ nuuŋ bɛ Nyɔ-ɔ lu be se kɔche bɛ nuuŋ be ni be nindi nime chee, be gwɛndi yi li Krai yi nuuŋ kintaashe ki beniiŋ bɛ kimbeenche-ɛ,

¹³ nsiin gɛɛŋ bo mfi wu tɛɛben bɛchu gii tɛ nuuŋ wi mumkpan li kimbeenche kiseŋ bɛ li fiee fi tɛɛben kii, kundi Nwanɛ Nyɔ. Ɛ tɛɛben tsiin lɛ, fi fɛ tɛ nuuŋ beniiŋ bɛ ta be kɔche be mɛɛshi be nuuŋ si Krai nuuŋ kwikwi lɛ.

¹⁴ Bɛɛɛni, tɛ mɛɛŋ yɛ tɛ ni tɛ nuuŋ si bɔɔŋ bɛ bwi, bɛ ntiife mɔɔ nuuŋ wu la le kɛti ndunŋi bɛ be giinŋi limfwe tuu lijin nɛɛ si fiee fi mfieɛ ti sɛɛsi lɛ kɛ. Tɛ mɛɛŋ yɛ le tɛ ni tɛ nuuŋ si beniiŋ bɛ beniiŋ bɛ denŋi be wɛɛndi be bɛɛ be yɛŋi binseɛ bi be nache kɛ.

¹⁵ Tɛ kɛmi le tɛ ni tɛ tiiti fiseŋ nuuŋ cheɛŋ li kinƙɔŋgise-ɛ, tɛ kuu lɛ dzé chichi le tɛ to si Krai wu nuuŋ kikoo kiseŋ.

¹⁶ Ɛ wu wu feti bikachu bichu bi li yi yee li bi taashe bi bo li wuu bwin se kuu, bi gwɛndi yi yee li kinƙɔŋgise-ɛ, si kikache nindi chee chi nime bujɔŋ kimu se nindi chee.

Ntse wu fichi bɛ wu fwɛŋ

¹⁷ Li dɛɛni-i, li bukoon bu Taa lɛ ɲ'wɛkɔɔ le ntuu ntee nchiinse li be-eŋ le kiin nɛ ni

nɛ tuu nɛ tsiɪŋ si bɛniɪŋ bɛ kii yɛ Nyɔ kɛ.
Bɛmbɛɛchɛ bɛ bɛ ti nuuŋ nɛɛ bɛ yɛɛ.

¹⁸ Buɪi bu bɛɛ nuuŋ bu kijibɛ-ɛ. Bɛ baa mɪiŋ li ntɛ wu Nyɔ doonchi, kifɛ bɛ tɛ faaŋ Nyɔ nuuŋ kifɛ bɛ tɛɛmi bikoo.

¹⁹ Bikoo bi bɛɛ wondɛ nɛɛ. Bɛ gɛɛ baa yi yibɛ li nyɛŋ yi bukwɛɛ li, yi yibɛ yuusi nɛɛ li mferu nɛɛni nyɛŋ chichi.

²⁰ Fini nuuŋ yɛ fiɛ fi bɛ tɛ tifi bɛŋ lu kii Krai kɛ.

²¹ Mbɛɛchɔɔ lɛ nɛ woo baa kii wu kituŋ, bɛ tɛ tifi bɛŋ kii wu li chɛɛŋ wu kii Jiso-o.

²² Nɛɛ lɛ buu yɛɛŋ yi yinɛ yi fichi yi nɛ tɛ tsiɪŋ ntɛ wu fichi lu wu bɛɛ kituŋ kii bɛɛ bi nyɛ-ɛŋ bi nɛ tɛ shiɪŋ nɛ feti.

²³ Nɛ fiiki bɛmbɛɛchɛ bɛ nɛ kɛmi bɛ to bɛ fɛŋ.

²⁴ Lii yɛɛŋ nuuŋ yi yi fiɛŋ li yi yinɛ-ɛ, yi Nyɔ fɛ yi bosini yi. Yini nuuŋ yi yi ntɛ wu gbɛŋgi nuuŋ wu chɛɛŋ bɛ wu tsaan wu wuuti.

²⁵ Fi sɛ fiɛɛ lɛ, nɛ chinɛ binɛɛ, wi ni tiiti nuuŋ chɛɛŋ li nɛɛni kifɛ tɛɛbɛŋ bɛchu baa bikachu bi yi yi mumkpa-aŋ.

²⁶ ɛ wi dzo shɛŋ, mwɛ nɛŋgi lɛ kiɪŋ ni dza nɛɛ fɛ bubɛɛ kɛ. Kiɪŋ ni gɛɛ jobɛ seri shɛŋ mɛɛŋ wu lɛshɛŋ kɛ.

²⁷ Kiɪŋ ni nyɛ dze lɛ kinɛkundi lɛ fɛ kɛ.

²⁸ Wi wu yi-i buyi, chinɛ lu ni nindi nuuŋ nimɛ chi dzeɛŋ bɛ tsan yɛɛ, kɛ sɛ kɛmɛ fiɛ fi nuuŋ ni fi-i tɛ bɛniɪŋ bɛ kifoo lɛ lu.

²⁹ Nɛ nɛŋgi yɛɛŋ lɛ kiɪŋ n'yɔru wu bifi ni buti li bimɛɛ bɛɛ-ɛ kɛ. Wi ni tiiti fiɛ fi nuuŋ fi dzeɛŋ fi nuuŋ fi gwan bɛniɪŋ li fiɛ fi bɛ fuki-i, kɛ tɛfɛ chɛɛ sɛ ni chi fi-i bɛniɪŋ bɛ wuki.

³⁰ Kiɪŋ nɛ ni nɛ feti fiɛ fi Fiana yi Waan yi Nyɔ nuuŋ yi ni yi wuki bubɛɛ kɛ. Fiana yini nuuŋ nɛkiki wu Nyɔ li yi yinɛ-ɛ wu doonchi lɛ ɛ yi yi kɛmi bɛŋ lɛ kɛ jobɛ kɔchɛ yi mɛɛshi yi soo bɛŋ li tsan yi nɛɛ-ɛ.

³¹ Chinɛ yɛɛŋ shɛŋ yi tsoo bɛ shɛŋ yi fuuti mɔɔ shɛŋ yi tɔnyi mɔɔ ntsooŋ mɔɔ mbifisɛ mɛŋkooŋ mɛ bɛniɪŋ lɛ mɔɔ shɛŋ yi bifi.

³² Nɛ kɛmɛ nuuŋ kingɛ ki dzeɛŋ bɛ shɛŋ yi dzeɛŋ li wi bɛ wi-i. ɛ wi fɛ bubɛɛ li wi-i, mwɛ feeki wu nɛɛ yɛɛŋ si Nyɔ tɛ feeki bifi bɛ keti li Krai li lɛ.

5

Bɛniɪŋ bɛ Krai lɛ ni bɛ tsiɪŋ si bɛniɪŋ bɛ

kin'wofu-u

¹ Si nɛ baa bɔɔŋ bɛ Nyɔ-ɔ bɛ yi kɔŋgisi nɛɛ lɛ, gwenɛ yɛɛŋ lɛ nɛ ni nɛ feti nɛɛ si yi.

² Nɛ tsiɪŋ yɛɛŋ li kinɛkɔŋgise-ɛ nɛɛ si Krai tɛ kɔŋgi bɛɛ nyɛ yi yɛ kii bɛɛ lɛ. Nya yɛ yini tɛ nuuŋ fintofi fi sɛɛndi shuunŋ li Nyɔ-ɔ.

³ Bɛɛ si bukwɛɛ bɛ ntɛ wu nyɛŋ kwikwi mɔɔ kin'yɛrisɛ lii bi nuuŋ kɛ bɛɛ bi bɛ nuuŋ bɛ tso jɛ kii bi lɛ bɛ-ɛŋ lɛnti kɛ, kifɛ bini nuuŋ yɛ bɛɛ bi nuuŋ bi ni bi nuuŋ lɛ bɛniɪŋ bɛ Nyɔ-ɔ lɛnti kɛ.

⁴ Fi mɛɛŋ ki dzɔɔŋ kɛ dududu lɛ tɛfɛ chi lɔlɔ bɛ tɛfɛ chi kibɛɛ-ɛ, mɔɔ sɔɔŋ wu lɔlɔ ni buti li bimɛɛ bɛɛ-ɛ kɛ. Nɛ nyɛɛ yɛɛŋ nuuŋ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ.

⁵ Nɛ kɛɛ chɛɛŋ lɛ wi wu lɛti bukwɛɛ, kɛ wi wu feti nyɛŋ, mɔɔ nuuŋ wi wu yɛrisi lii, kɛmi yɛ kintsii lɛ bumɛŋ bu Krai bɛ Nyɔ-ɔ lɛnti kɛ. Wi wu kin'yɛrisɛ lii ti dzeti bɛɛ si nyɔ yi yɛ.

⁶ Kiɪŋ nɛ ni bɛŋ lɛ wi yɛɛŋ bɛ bɛŋ bɛ tɛfɛ chi yɛ kii bɛɛ bini kɛ. Nɛ kɛɛ lɛ bɛɛ bilu bi tɛ fɛ shɛŋ sɛ yɛɛ Nyɔ bɛ bɛniɪŋ bɛ tɛ wuki yɛ yi kɛ.

⁷ Nɛɛ lɛ, kiɪŋ nɛ ni nɛ taashɛ bɛ kintutu ki bani bɛniɪŋ lɛ kɛ.

⁸ Tɛ gii nuuŋ nɛkosi nɛ nuuŋ bɛniɪŋ bɛ li kijibɛ-ɛ. Sɛ nuuŋ lɛ dɛɛni si nɛ taashɛ baa bɛ Taa lɛ, fi fiɛɛ lɛ nɛ baa bɛniɪŋ bɛ kin'wofu-u kituŋ. Nɛɛ lɛ, nɛ tsiɪŋ yɛɛŋ nɛɛ si bɛniɪŋ bɛ li kin'wofu-u.

⁹ Fiɛ fi kin'wofu ti bɛɛ bɛ fi nuuŋ ntɛ wu dzeɛŋ bɛ wu tsaan mɔɔ wu doonchi chɛɛŋ.

¹⁰ Gwenɛ yɛɛŋ lɛ nɛ kɛɛ fiɛ fi dzeɛŋ li Taa li.

¹¹ Kiɪŋ nɛ ni nɛ lisi tsan li bɛɛ bi kijibɛ-ɛ bi waniti kɛ. Nɛ busi yɛɛŋ bi fɛ waan.

¹² Fi gbɛŋgi fi nuuŋ fiɛ fi buya-a lɛ bɛ ni bɛ tiiti kii bɛɛ bi bɛniɪŋ baa feti lɛ munyiikɔɔ li.

¹³ Sɛ nuuŋ lɛ fiɛ fiɛ fi kin'wofu ti doonchi ti yɛŋgi bɛ nɛŋgi fi,

¹⁴ kifɛ fiɛ fiɛ fi yɛŋgi ti wuutɔɔ. Fiɛ fiɛ fi feti bɛ tiiti fiɛ fiɛ fiɛ fiɛ lɛ,

“Wɛ wu liiti, kaanɛŋi!

Bochɛ li kwe-ɛ, kin'wofu ki Krai bɛ ki ban li wɛ-ɛ.”

¹⁵ Bɛdɛɛni nɛ dɛŋgi nɛ kii si nɛ tɔɔmi bikaa bɛɛ. Kiɪŋ nɛ ni nɛ tsiɪŋ si bibɛɛ kɛ. Nɛ tsiɪŋ yɛɛŋ nuuŋ si bɛniɪŋ bɛ kɛmi buɪi.

¹⁶ Nε gwenini le ε nε kεmi mfi wu fεrε fiee kiinj nε ni lεε wu li yee li kε, kife jo yi dεeni yεε yi bifi.

¹⁷ Fi se fieε le kiinj nε ni nε nuun bibere kε. Nε gwenini le nε kεε fiee fi Taa kɔngisi le nε ni nε feti.

¹⁸ Kiinj nε ni nε wundi mbiinj mε keeti benj kε. Fini nuun fiee fi bifisi beniiinj. Nε baa le ε nε yisε bε Fiana yi Waan.

¹⁹ Nε yeti li yi yinε-ε lε juun yi buti lε Kinwaati ki N'yɔɔnche-ε,* mɔɔ juun yimi yi ki n'yɔɔnche, mɔɔ yi Fiana yi Waan nyεε li be-enj. Nε yuuti lε nε yɔɔnchi Taa bε shɛnj yinε chi.

²⁰ Nε nyεε kiyɔɔni li Nyɔɔ Baa li mfi kwi bε li fiee fichu-u kɛti li bukoon bu Taa wusɛnj wu Jiso Krai.

Ntifi li bukeɛnj bε buninj bε bee

²¹ Nε nyεε yi yinε le wi bee wi-i biki ngunju wu nε kεmi li Krai li.

²² Bukεεnj bε yi-ih, nyε yεεnj yi yinε li buninj bεnε-ε nεε si nε nyε li Taa li lε,

²³ kife nyun nuun kikoo ki kwεεnj lε, nεε si Krai nuun kikoo ki kintaashe ki beniiinj bε kimbeenche-ε. Kintaashe kilu nuun yi yee, wu kibεε se nuun Kinsofu ki ki-i.

²⁴ Bεdεeni bukeɛnj bε yi-ih kεmi le be ni be nyεε yi yibe li buninj bε bee li fiee fichu nεε si kintaashe ki beniiinj bε kimbeenche-ε nyε kεε yi yi ki li Krai li.

²⁵ Benj buninj, nε kɔngisi bukeɛnj bεnε nεε si Krai tε kɔɔngi kintaashe ki beniiinj bε kimbeenche-ε nyε yi yee, kwi kii ki.

²⁶ Tε nyε yi yee le fε kintaashe kilu ni ki wuuti si tε tsootε ki bε dzɔɔ mɔɔ jε ye.

²⁷ Tε nache kintaashe ki beniiinj bε kimbeenche-ε kilu le ke dzɔɔ ki li wuu bwin si kwεεnj wu fendi wu nuun yε bε kinjire kε, nuun shiingii tε kεmε fiee fimu fi bifi kε, wuuti nuun yε bε findzɔnj li wuu bwin kε.

²⁸ Nεε lε, buninj kεmi le be ni be kɔngisi bukeɛnj bε bee nεε si be kɔngisi yi yibe lε. ε wi kɔngisi kwεsi, kε kɔngisɔɔ tε nuun yi yee.

²⁹ Wi nuun yε lu wu ti baanini yi yee kε. Wi ti nyeki yi yee, bɔsiniyi bichi lε yi-i bujɔnj. ε nεε lε si Krai feti bε bee bε nuun kintaashe ki beniiinj bε kimbeenche-ε lε,

³⁰ kife tεεbenj baa bikachu bi li yi yee li.

³¹ Fieε fiee fi bε tε tεε lε Kinwaati ki Nyɔɔ le,
“ε kii fini fi nyun gii naa she tee bee ni, taashe bee kwεsi, be bεfε se to wi mumkpanj.”

³² Fiee fimu nyimi fieε lε tefε chini lεkwiinj fi ko nge, nse njingɔɔ fienj le fi tiiti fieε kii Krai bε kintaashe ki beniiinj bε kimbeenche-ε.

³³ Mɔɔ si ntiiti ni, wi mumkpanj mumkpanj li be-enj kεmi le kɔɔngi kwεsi si kɔngisi yi yee, kwεεnj kεmi tε le ni yokisi nyumi.

6

Ntifi li bɔɔnj li bε bete bɔɔnj

¹ Bɔɔnj, nε wuki yεεnj bεchaa bεnε mɔɔ bεna bεnε lε dze yi Taa li, kife fini nuun fiee fi dzeenj fi bɔɔnj bε taashe bε Taa kεmi le be ni be feti.

² Nchi wu Nyɔ wu tiiti le,
“ɔ guundi chaa bee na wε.”

Wuni nuun nchi wu njkosi wu bε taa njkaache fe.

³ Njkaache wulu wuni nuun le,
“Wi wu kichi nchi wuni gii naa woo bujɔnj, tuu tsi weseenj li nshe yini-i.”

⁴ Bete bɔɔnj, kiinj nε ni nε feti biee bi shɛnj tɔnyi bɔɔnj bεnε kε. Nε kurisi be be kuu bε laanche mɔɔ ntiife wu wu Taa.

Ntifi li bemfa-a bε li beniiinj bε kεmi be

⁵ Bemfa, nε wuki yεεnj bete bikoo bεnε bε li nshe yini-i, li ncheni bε ngunju be-e. Nε wuki be bε shɛnj yinε chichi si nε wuki Krai.

⁶ Nε fε kε lε nuun mfi wu be tundi lii li be-enj le yi se ni yi dzeenj be bε benj kε. Nε feti nuun si bemfa bε Krai bε feti nuun fiee fi Nyɔ wεki bε shɛnj yibe chichi.

⁷ ε nε nindi li bee, nε nindi bε kinεetine kεε nε nindi baa nuun li Taa li, nuun yε li wiwonj kε.

⁸ Nε nindi, nε kiimi le fiee fi dzeenj fichu fi wi feti gii naa kεmε tε fiee fi dzeenj li Taa li, mɔɔ nuun mfwa mɔɔ nuun yε mfwa kε.

⁹ Benj beniiinj bε kεmi bemfa, nε kεmi tε be lε dze yi dzeenj li, nε njingi le kiinj nε ni nε chenisi be kε. Nε kiimi le benj bε be bεchu

* 5:19 Kinwaati ki N'yɔɔnche-ε kini nuun ki Mfɔnj Daafi tε tεεε.

kemi Te Kikoo mumkpañ liboo, li wuu chichi chichi nuun yε lu kε.

Biee bi dzi-in bi Nyɔ nyε li tεben

¹⁰ Li merise-ε, ntiitɔɔ li be-en le nε ni nε lemi nε tεmi li Taa li, nε yemi nuun li bunɔa bwee bu nɔa-a.

¹¹ Liishe yεen biee bi dzi-in bichu li bwin bi Nyɔ nyε li be-en, ke nε se naa nε len nε ton dzin be kinjundi le dzε chichi yi ki wεendi le-e.

¹² Nε kεε le tεben gwii yε nuun be beniin beyon kε. Tεben gwii nuun be biee bichu bi kemi bunɔa mɔɔ bunɔa, bu sεki kwεen wu kijibe-ε wuni. Biee bini biεε fiana yi tii chichi yi nuun li bintsii bi liboo li.

¹³ Se nuun le, nε liishe yεen biee bi dzi-in bichu bi Nyɔ nyε li be-en, ke naa nuun li jo yi bifi yεε, nε se len mkpaan si nε baa ε nε fε fiee fichu kitun le nε naa nε ni nε lemi bujon.

¹⁴ Nεε le, nε lemi yεen mkpaan. Nε dzɔɔ chεen wu ni wu nuun si kitsaa ki nε kan litin, nε dzɔɔ ntse wu tsaan wu ni wu nuun si kikwa ki nε lii nε baanye be nkondi bene lu.

¹⁵ Nuun ε nε nache le nε ni nε fenjisi nton wu dzeen wu bεε be mbeengii li beniin li, wu ni wu nuun si bikpɔ bi dzi-in bi nε liishe li bikaa li.

¹⁶ Li ntawu fe-e, nuun le nε ni nε giki nuun shen li Krai li, fini ni fi nuun si kikɔɔ ki dzi-in ki nε kemε le bɔ. E fi fi nε gii nε ni nε bangi mumbieen mu duti be wi mu wi wu bifi wε tumisi.

¹⁷ Nε dzɔɔ kinsofu ki Nyɔ soo ben lu ki ni ki nuun si kifɔ ki dzi-in ki nε been, nε tuu nε dzɔɔ tε nyɔ yi dzin yi Fiana yi Waan nyεε yi nuun jε yi Nyɔ.

¹⁸ Li fiee fichu-u, nε lεki li Nyɔ-ɔ mfi kwi nε biki si Fiana yi Waan doonchi ε nε lεki lɔɔ nε biiti fiee fichu fi nε wεki li Nyɔ-ɔ. Li fini-i, nε bichi bujon, nε kendi shen mfi kwi le nε ni nε lεki li Nyɔ-ɔ li beniin be nuun be Nyɔ-ɔ bechu.

¹⁹ Nε lεki li Nyɔ tε li mi-i le mfi wu ngwiiyi kimfime ken le n'yo, Nyɔ nyεε mi fiee fi ngii ni n'yeti, nchenu nsin kii munyiikɔɔ mu nton wu dzeen wu wu Nyɔ-ɔ.

²⁰ E kii nton wulu wu miɔ li bencha-a si wi wu nuun fε kintsii ki Krai. Nε lεki li

Nyɔ-ɔ le ε n'yetɔɔ, ni n'yeti si nkemi le n'yo nchenu nsin.

Kimεrise

²¹ Tichiku wu nwaanen wusen wu shen wu nindi tε li Taa li be shen yee chi gii tee ben fiee fichu kii mi, nε se kεε si nnuun, mɔɔ fiee fi mfeti.

²² Fiεε fiee fi mi nton wu le be-en kii fi, le be fε nε kεε si tε nuun, tuu kaangi shen yinε.

²³ Nyɔ Baa wusen bee Taa Jiso Krai nyε ben mbeengii be kinjɔngise mɔɔ kimbeenche.

²⁴ Nyɔ doonche shen yee yi dzeen li beniin bechu be kemi kinjɔngise ki mεε yε kε li Taa wusen wu Jiso Krai.

Kinwaati ki Pɔɔ tɛ tsɛɛ li kintaashɛ ki Filipi-i Fiee fi nuun lɛ Kinwaati ki Filipi kini-i

Kinwaati kini ɛ Pɔɔ wu tɛ tsɛɛ li kintaashɛ ki beniin bɛ kimbeenche-ɛ ki Filipi. Ki kɛɛ lɛ kintutu ki binwaati bi tɛ tseki li yih yi ncha yi Lo-om. Fiee fi tɛ fɛ Pɔɔ se tsɛɛ kinwaati kini tɛ nuun le doonche le wu ɲɛngɔɔ kwa wu kintaashɛ ki Filipi kilu tɛ tuumi. Kikoo ki jɛ-ɛ lɛ kinwaati ki Pɔɔ lɛ kini nuun le, “Li mi-i, ɛ nnuun we, ni nnuun li Krai, ɛ mi ɲkwi, ni nnuun nɛ mben li mi-i (1:21).” Pɔɔ tɛ fenjisi kii bunɔɲa bu Taa wusɛn wu Jiso Krai, si tɛ shiiki yi yee to si mfwa, Nyɔ se tuu yi yɛeki wu, gɛɛ wu li kintsii ki nɔɲa-a yɛki ki wi kwikwi-i. Wu kimɔɔ be le ntse wu be li Krai nuun nuun nya yi Nyɔ li bee keti li shɛn yee yi dzeen yi be gɛɛ li Krai, le nuun yɛ kii be kichi baa benchi bɛ ntse wu Bɛjuu li kɛ. Kinwaati kini tee kɛɛ ɲge kii kinɛtine bɛ ɲgewu bufii li biee bi Krai mɛɲine nsin mɔɔ numu li kimbanchɛ-ɛ bɛ ɲkanu shɛn li kimbeenche-ɛ bɛ li ntse wu tsaan li.

Bikoo bi biee bi lɛ Kinwaati kini-i

1:1-11 Mbɛɛche

1:12-26 Biee bi tɛ keti bɛ Pɔɔ

1:27-2:18 Ntse wu wi wu taashe bɛ Krai

2:19-30 Tefe chi kii Timoti bɛ ɛpafraditus

3:1-4:9 Ntifi kii beniin bɛ mbani-i mɔɔ bɛngɛ

4:10-20 Beniin bɛ Filipi nuun nsan yi Pɔɔ

4:21-23 Bɛ n'yɛsɛ

¹ Kinwaati kini ɛ mi Pɔɔ tɛ Timoti bɛ nuun bɔɔn bɛ nime-ɛ bɛ Krai Jiso-o bɛ tɛ tsɛɛ. Kinwaati kini giingi kɛɛ li be-en, beniin bɛ nuun bɛ Krai Jiso-o bɛchu bɛ Filipi mɔɔ bɛte bikoo bɛ kintaashɛ ki beniin bɛ kimbeenche-ɛ bɛ beniin bɛ fii li nimu nime chi lekɛ li Nyɔ-ɔ lenti.

² Nyɔ Baa wusɛn bɛ Taa Jiso Krai doonche shɛn yee yi dzeen li be-en, tuu nyɛ bɛn mbɛɛngii.

Pɔɔ nyɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ kii beniin bɛ Filipi

³ Mfi wu mbeechi kii bɛn mfi kwi, nyɛɛ nɛɛ nuun kiyɔɔni li Nyɔ yɛɛn.

⁴ Mfi kwi wu nleki li Nyɔ-ɔ lɛ nleke li Nyɔ-ɔ wɛn kwikwi kii bɛn bɛchu, nleki ɲ'wuki bujɔn,

⁵ kife mbɛɛche li jobɛ chi ɲkosi-i mbɛ mbochu bɛn, nɛ taashe baa bɛ bee le tɛ ni tɛ ni nindi li nton wu dzeen wu kii Jiso Krai le ni giingi limfwe.

⁶ ɲkii nɛɛ bujɔn le Nyɔ yi tɛ bɛchi nime chi dzeen chini li yih yine-ɛ gii naa yi gɛɛn bɛ chi limfwe yi gɛɛn yi mɛɛshi jobɛ chi Jiso Krai gii naa kaari bɛ.

⁷ Fi fieɛ nɛɛ tsaan le ni ɲkɛmi mbeechɛ kii bɛn bɛchu ni, kife nɛ nuun shɛn yɛn, se tɛɛbɛn lemi li fiee fimumkpa-an, nuun fi fi Nyɔ bɔɔni bee bɛ fi. Tɛ lemi baa lu dɛɛni nɛɛ si tɛ ti shiin tɛ lemi dɛɛn li mfi wu nuun li ncha-a, kɛ li mfi wu ndengi nteendi chɛɛn wu nton wu dzeen mfeti se wu tɛɛmi bujɔn.

⁸ Ntiitɔɔ ni Nyɔ kii nɛɛ bujɔn le ɲkɛmɔɔ ɲgeen yine ɲge, ɲkɔngisi bɛn bɛchu bɛ kinɲngise ki Krai Jiso-o.

⁹ Nlekɔɔ li Nyɔ-ɔ le kinɲngise kine ko ki gɛɛn bu limfwe-e, nɛ se ni nɛ kɛmi bufii, nɛ ni nɛ tɛɛti bieɛ bujɔn.

¹⁰ Si nɛ tɛɛti lɛ, nɛ gii nɛ ni nɛ tseki bi gbɛngi bi nuun bujɔn. Nɛɛlɛ, ke tuu nuun jobɛ chi Jiso Krai karisi bɛɛ, nɛ se ni nɛ nuun waan, findzɔn nsin.

¹¹ Nɛ gii naa nɛ nuun lɛ ɛ nɛ yise bɛ kingɛ ki ntse wu tsaan lɛ wu nɛ kɛmi keti li Jiso Krai. Fini gii fi se fɛ n'yɔɔnche bɛ mpiaru ni bi giingi li Nyɔ-ɔ.

Pɔɔ nuun li ncha-a nton wu kii Jiso tuu giingi nɛɛ bu limfwe-e

¹² Bɛɲwaanɛn, ɲ'wɛkɔɔ le nɛ kɛɛ le bieɛ bini bichu bi ka bɛ mi gbɛɛn bieɛ bi fi li mferu le nton wu dzeen wu kii Jiso ko gɛɛn nuun bu limfwe-e.

¹³ Bieɛ bini fɛ bieɛ beniin benchi-i bɛ kiichi ntɔ mɔɔ beniin bɛchu se kɛɛ le mi ɲ'wɛ li ncha-a ni, nuun kii Krai.

¹⁴ Ncha wu nnindi wuni tuuɔ wu fɛ shɛn yuuse bɛɲwaanɛn ɲge li Taa li le ni mfenjisi jɛ yi Nyɔ mkpaan, nchenu nsin.

¹⁵ ɲkiiɔ le bɛ bamu fenjisi baa kii Krai ni bimi fuumi bɛ bɛ mi se bɛ nukini le bɛ yaa

mi. Se nuun le bamu fenjisi baa fi bee be mbeechε wu shaan.

¹⁶ Bani fenjisi baa le, kife be kɔngisi baa mi, be kii nεε le mi η'wε li ncha-a feni nuun Nyɔ yi gεε mi le se ni nteendi nton wu dzeen.

¹⁷ Bamu baa se fenjisi kii Krai nεε fεwe fεwe be wεki nuun le be kεmε bukoon li yi yibee, be se feti nεε le be tondini nge li nge wu njingi li ncha-a feni.

¹⁸ Fieε fieε kεmi la fi fεrε? Dεen be fenjisi fεwe lee, dεen be fenjisi bε chεen lee, kε η'wukɔɔ bujon fien kife fichu fi be fenjisi fieε nεε kii Krai.

¹⁹ E nεε le si ngii ni η'wuki bujon kife nkii le nε lεki baa li Nyɔ-ɔ li mi-i, Fiana yi Jiso Krai fii tε mi, ngii naa mbɔnε.

²⁰ Fieε fi mbichi limfwe li fi-i nse mgbenji ntengi fi mkpaan nuun le kiin ni nnaa ηkεmε buya kε dududu. Ngii ηkan nεε shén bujon, ke se li biee bichu bi mfeti bε yi yεn, bi gii bi ni bi tsakisi bukoon bu Jiso-o liwe dεeni nεε si mfi kwi, mɔɔ nnuun we, mɔɔ ηkwi.

²¹ Ntiitɔɔ ni kife, li mi-i, ε nnuun we, ni nnuun li Krai, ε mi ηkwi, ni nnuun nεε mben li mi-i.

²² Se nuun le, ε fi nuun le ni nnuun we, kε ngii ni nindi nime chi fii beniin nge. Si biee bini bieε bife ni, nkii yε laa ngii ntsaa nuun fi la le kε.

²³ Mi nliinjɔ fenti fεru bulinu. Nwεkɔɔ le bee nuun mi ngeen fien, mi ngeen mi nuun tεε Krai. Fini dzɔɔn fi yaa numu we.

²⁴ Se nuun le, fi fieε bujon nge kii ben le ni nnuun we.

²⁵ Si fi nuun ni, mgbenjɔɔ nkii nεε mεnjine nsin le ngii ni nuun we nnindi tεben bechu ke se nε ko nε gεen bu limfwe-e, nε se ni nε η'wuki bujon si nε gεε shén li Krai li le.

²⁶ Bεdεeni, ke mi ηkaari mi mbe nnuun tεben, nε ni nε tsakisi yi nge li Krai Jiso-o, kii mbe wεn.

Nε tsiin ntε wu Jiso Krai wεki

²⁷ Fieε fi η'wεki le ntee nuun nεε le nε ni nε tsiin ntε nuun wu nton wu dzeen wu Krai wεki. Nε tsiin le, ke mi ηkaari mi mbe ηen ben, mɔɔ mmeen ki bε kε, ni η'wuki nεε le nε lemi baa mkpaan, nε kεmi shén yi

mumkpan, nε nuun li wi mumkpa-an, nε gwii li fieε fi mumkpa-an, li mbeenche kii nton wu dzeen.

²⁸ Kiin nε ni nε chendi mɔɔ nuun beniin bε baanini ben li nton wuni-i kε. E nε nuun nchenu be nsin, fini se doonche li bee le Nyɔ gii naa yi soo ben, yi se biifi be.

²⁹ Nε ni nε kii le Nyɔ ti mεen ki bɔɔni kε ben le nε ni nε nuun beniin bε Krai nεε le nε ben li wu-u kwaa kε. Yi tε bɔɔni ben tε le nε ni nε njingi nge tε kii Krai.

³⁰ Nε taashe baa bε mi le tεben ni tε gwii li nton wuni bee bechu wu nε tε ηen ngwii kii wu wε, se nuun nεε wu wu nε wuki le mεenɔ lu dεeni.

2

Nε dzeti yεen mbose li Jiso Krai

¹ Mɔɔ nε taashe baa bε Krai kitun wu se kaangi shén yine nεε ni? Mɔɔ kinɔngise kee li be-en fε kεε shén yine se dendi nεε ni? Mɔɔ ben bε Fiana yi Waan to baa li kintaashe kitun nεε ni? Mɔɔ nε kεmi baa shén yi dzeen nε tuu nε keeti nshiin li wi bee wi-i nεε ni?

² Si fi nuun ni, fεrε yεen le mmeeshi ηkεmε kinεetine. Bufii bune ni bu nuun bumumkpan, kinɔngise kinε ni ki nuun kimumkpan, nε kεmi shén yimumkpan bε mbeechε mumkpan.

³ Kiin wi ni ni feti fieε beechi nuun yi yee kwaa, kε le ni yekisi yi yee kε. Wi kwi ni shikisi yi yee, njingi wi wumu yeki yi yee.

⁴ Kiin wi ni ni feti fieε fi nuun fi bε bε mben li yi yee li kwaa kε. Ni feti fieε fi nuun fi bε bε mben li beniin bamu-u tε.

⁵ Kingε kinε kεmi le ki ni ki nuun nεε yεen si ki Krai Jiso-o.

⁶ Tε gii gbenji nuun fieε fichu fi Nyɔ tε nuun,

se nuun le, tε mεen ki dzɔ kε fieε fieε le bee Nyɔ gbenji be nuun yεen le ε fieε fi nuun ba li fi-i kε,

⁷ tε chine kεε kintsii, dzɔ nuun ki mfwa-a.

Bε bie wu, nuun yεen si wiwon.

⁸ Mfi wu tε nuun wiwon, tε shiiki yi yee to wuki li Nyɔ-ɔ, se ben le gii kwi kwe,

teege kwe yi li kintaan li.

⁹ Si tɛ fɛ lɛ, Nyɔ yɛeki wu
yi gɛɛ wu fɛ kintsii ki yɛki bintsii bichu-u,
yooki wu bɛ bukoon bu yɛki mɛnkoon
mɛnchu,

¹⁰ le ke wi kwikwi wu nuun li kwɛɛn wu
liwe-e
bɛ wu nuun li nshɛ-ɛ mɔɔ wu nuun lɛ
nshɛ-ɛ lekwiin,

naa woo bukoon bu Jiso bulu, ton nún,
¹¹ wi kwikwi se ni tiiti bɛ kimfime kee le
Jiso Krai nuun Taa.

Ɛ bɛ fɛti lɛ n'yɔonche ni giingi li Nyɔ yi
nuun Baa li.

Nɛ bɛndi baa li nshɛ-ɛ yini si muntsɔn

¹² Bɛdɛɛni, nsán yɛn yi shén, si nɛ ti shiin
nɛ wuki li Nyɔ-ɔ mfi wu nnuun bɛ bɛn,
teege dɛɛni si nnuun yɛ bɛ bɛn kɛ, nɛ giingi
yɛɛn limfwe nɛ nindi kii kinsofu kinɛ. Nɛ
fɛti yɛɛn lɛ bɛ chɛnɛ mɔɔ nkawu.

¹³ Nɛ ni nɛ kii lɛ ɛ Nyɔ yi nindi li yi yinɛ-ɛ,
yi fɛti lɛ nɛ kɔɔngi mferu bieɛ bi yi Kɔngisi, ɛ
nɛɛ yih yi nyɛ bɛn buɔga bu fɛrɛ bieɛ bilu
lu.

¹⁴ Ɛ nɛ fɛti fieɛ fichu fi nɛ fɛti, kiin nɛ ni
nɛ nɔnini, kɛ lɛ nɛ ni nɛ tɛchini bieɛ kɛ,

¹⁵ nɛ se ni nɛ wuuti, nɛ tɛ kɛmɛ ngunu kɛ.
Bɛdɛɛni, nɛ se nuun bɔɔn bɛ Nyɔ-ɔ bɛ kɛmi
yɛ findzɔn kɛ lɛ kingɔkɛ kini-i lenti ki kɛmi
shén yi tii, ki betini bieɛ. Li nshɛ yini-i nɛ
bɛndi baa si muntsɔn,

¹⁶ si nɛ kɛmi buɔn li * nton wu nyɛɛ ntse
wu mɛɛ yɛ li bɛniin li kɛ lɛ. Ɛ nɛ fɛti lɛ, ke
naa nuun jobɛ chi Jiso Krai karisi bɛɛ, ni
ntsakisi yi lɛ mɛɛnɔ ki nletɛ kɛ ngweti wu
lɔɔlɔ, kɛ lɛ nin nime chi li yee li kɛ.

¹⁷ Si nɛ gɛɛ shén li Nyɔ-ɔ lɛ, ɛ fintofi fi nɛ
fɛ baa li yi-i. Mɔɔ fi nuun lɛ bɛ gii bɛ mɛɛshi
bɛ fɔn mi si mbiin mɛ fieɛ fi ntaanche, bɛ
taa li fintofi finɛ-ɛ, ni n'wuki nɛɛ nuun
buɔn, nɛki li bɛn bɛchu-u.

¹⁸ Bɛdɛɛni, taashe yɛɛn bɛ mi tɛ ni tɛ wuki
buɔn, tɛ nɛki.

Pɔɔ tee kii Timoti bee Epafrađitus

¹⁹ Ɛ Taa Jiso bɛn, kɛ mi nɛngɔɔ lɛ shɛɔ
niin nton Timoti lɛ be-ɛn. Gii ke wu bɛ wu
kaari wu to lijin, tee mi si nɛ nuun, shén
yɛn se dɛn.

²⁰ Nkɛmi yɛ wi wumu si wu, wu gbɛngi
kɛmi tɛ ngeen fɛ be-ɛn si ntɛ nkɛmi kɛ.

²¹ Ntiiti ni, kifɛ bɛniin bɛchu nyɛ baa
ngeen nuun li yi yi bee kwaa, be tɛ biche lɛ
fieɛ fi Jiso Krai wɛki kɛ.

²² Se nuun lɛ, Timoti wɛ wi wu nɛ kii lɛ
wu doonchɔɔ wi wu nuun wu, si nindi tɛɛ
wu fenjisi nton wu dzeen, nindi tɛɛ wu nɛɛ
tsaan si nwan ti nindi bee tee.

²³ Fieɛ fieɛ fi nɛngɔɔ lɛ shɛɔ niin nton
nuun wu. Fieɛ fi mɛɛn mbichi nuun lɛ nɛn
laa bieɛ gii bi to nindee bɛ mi lɛ.

²⁴ Ngikɔɔ bufii li Taa li lɛ shɛɔ niin, mi
kibɛɛ mbɛ nɛn bɛn tɛ.

²⁵ Nɛngɔɔ lɛ fi dzɔɔn lɛ nkaari ntuumi
Epafrađitus lɛ be-ɛn. Wɛ nuun nwaanen
wusen, tɛɛ be tuu tɛ nindi tɛ gwii li jɛ yi
Nyɔ-ɔ. Ɛ wi wunɛ wu nton wu nɛ tɛ ton lɛ
bɛ ni bichi lɛ mi-i.

²⁶ Se kɛmɔɔ ngeen weseen lɛ nɛn bɛn
bɛchu, shén wɛsini wu si wu wooɔ lɛ nɛ
woo baa lɛ gendɔɔ lɛ.

²⁷ Ɛ chɛɛn, tɛ gbɛɛn wu gɔn shɛ nɛɛ niin lɛ
kwi. Se nuun lɛ, Nyɔ tuu yi kɔɔ nshiin bɛ
wu. Yi se mɛɛn ki kɔɔ kɛ nuun bɛ wu kwaa
kɛ, yi kɔɔ tɛ bɛ mi lɛ kiin ni nkwi ntuu
ntondɛ nge li wu nɛngi kitun wuni-i kɛ.

²⁸ Bɛdɛɛni, ntuuɔ nkɔngisi nɛɛ nge lɛ
ntuumi wu, lɛ nɛ se tuu nɛ nɛn wu nɛ woo
buɔn, shén yɛɛn mɛɛn yi ni yi wɛsini nge
kɛ.

²⁹ Nɛ fi wu si bɛniin bɛ Taa lɛ bɛ kinɛetine
kichu. Bɛniin si wu ɛ be bɛ nuun nɛ ni nɛ
guundi be.

³⁰ Ntiitɔɔ ni kifɛ tuu shɛ nɛɛ niin lɛ kwi
kii nime chi Krai si tuu nyɛ yi yee lɛ ni
bichi lɛ mi-i fɛ kintsii kinɛ-ɛ lɛ.

3

Fieɛ fi nɔnɔ nuun lɛ bɛ kɛɛ Krai

¹ Bɛnwaanen, li mɛrisɛ-ɛ, nɛ nɛki yɛɛn lɛ
nɛ baa bɛniin bɛ Taa lɛ. Mi ntseɛɔ bieɛ li
be-ɛn, nse nuun ntɛ mfiɔɔn lɛ nka ntseɛ nton
fɛ kɛ. Mfɛti lɛ lɛ nkiiɛ bɛn bu kiichɛ.

² Nɛ dzeti mfi bɛ bɛniin bɛ fɛti bieɛ bibifi
baa, bɛ lemi lɛ bɛ kɛmi lɛ bɛ ni bɛ sɛɛti yi yi
bɛniin.* Bɛniin belu nuun bwí.

* **2:16** Kɛ lɛ, “si nɛ fenjisi.” * **3:2** Nsefu yi yi wi nuun lɛ bɛ sɛɛ mwɛ dzoo, ɛ tɛ gii nuun kingɛ ki Bejuu lɛ lɛ ɛ bɛ sɛɛ wi
dzoo mwɛ se too wi wu Nyɔ. Nɛn Ɛfishɛn 2:11.

³ Ɛ bee bani bɛ bɛ sɛɛ baa bee dzoo yi chɛɛn, tɛɛbɛn tɛ lɛki li Nyɔ-ɔ si Fiana yee tiifi, tɛ tsakisi yi kii Krai Jiso. Tɛ giki yɛ bufii li bieɛ bi nyan yi bwi-in kɛ.

⁴ Se nuun le, nnuun ni nkɛmi tɛ ngeɛn le ngɛɛ bufii li biɛɛ bieɛ li tɛ. Ɛ wi nuun lu wu beechi le nuun kɛmɛ ngeɛn le gɛɛ bufii li bieɛ bi nyan yi bwi-in, kɛ nkɛmɔɔ n'yɛki mwɛ.

⁵ Ntɛ bo jo nyaan bɛ sɛɛ mi dzoo, nnuun wi wu Isɛɛɛ, li kini ki Benjamɛ-ɛn, nnuun wi wu Hiburu, nnuun mbiɛ wu Behiburu. Le tuu lɛ kimbe ki bɛnchi bɛsɛ-ɛn, ntɛ nnuun wi wu Bɛfarasii.

⁶ Lɛ kimbe ki nkɛmɛ ngeɛn nge yi fɛrɛ fieɛ fi Nyɔ-ɔ lɛ dze yi Bɛjuu li, ntɛ mbiindi bikaa lɛ kintaashɛ ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ lɛjin. Lɛ kimbe ki bɛnchi bɛsɛ-ɛn si nuun wi ni nuun tsaan, ntɛ nkɛmi yɛ findzɔn kɛ.

⁷ Se nuun le bieɛ bi tɛ shiin bi nuun tɛ nuun bieɛ bi mbe-ɛn li mi-i, njingɔɔ le ɛ bieɛ bi kinla-a, kii Krai.

⁸ Ɛ fieɛ kwaa kɛ, njingi bieɛ bichu bi nuun tɛ bieɛ bi kinla-a li mi-i, kifɛ fieɛ fi ko fi yaa bieɛ bichu nuun le nkɛɛ Taa wɛn Krai Jiso bujɔn. Mi nlɛɔ bieɛ bini bichu kii wu. Njingɔɔ bi nuun bieɛ bi kinjirɛ-ɛ, le mben wɛn se ni nuun Krai,

⁹ tɛɛ wu mɛɛshi tɛ to wi mumkpan. Mmɛɛn yɛ ntuu nni ndzeti le Nyɔ dzɔ yɛ mi le mi wɛ tsaan li yi-i limfwe biki yɛ dze yɛn yi nuun yi bɛnchi bɛsɛn kɛ. Yi dzɔ mi nuun kifɛ mi ngɛɔ shɛn li Krai li. Numu tsaan li Nyɔ-ɔ limfwe biki nuun shɛn yi wi gɛɛ li Krai.

¹⁰ Fieɛ fi n'wɛki dɛɛni nuun le nkɛɛ Krai bujɔn, nkɛmɛ bunga bu kɛmi si tɛ kaari wu bo li kwe-e, bɛ le nnuun si wu li kwe yee,

¹¹ le semukɛ Nyɔ buu tɛ mi li kwe-e.

Nyiitini mbichi fɛ ngiingi

¹² Ntiiti yɛ ni nuun le mi mfɛɔ bieɛ bini kɛ le mi fɛsɔɔ kitun kɛ. Mɛɛnɔ nyiitini le nlɔn tsan nkɛmɛ li bieɛ bilu-u lɛ mi-i bɔ, kifɛ Krai Jiso dzɔ ɔ mi kitun si wi we.

¹³ Bɛnwaanɛn, njingi yɛ le mi nkɛmɔɔ bieɛ bilu lɛ mi-i bɔ kitun kɛ. Se nuun le fieɛ fimumkpan fi mfeti nuun le nti ndaayi lɛ bieɛ bi ka kitun, nyiitini le nkɛmɛ nuun bi nuun limfwe.

¹⁴ Nyiitini mbichi tɛ nuun fɛ ngiingi, le nkɛmɛ kinsomfu ki nuun nteenyɛ wu Nyɔ bee teen mi le n'yɛɛ liboo si mi ntaashɛ tɛɛ Krai Jiso lɛ.

¹⁵ Bee bɛchu bɛ ta li kimbeenchɛ-ɛ kɛmi le tɛ ni tɛ beechi bieɛ lɛ yini dze-e. Se nuun le, ɛ bɛn bamu beechi bieɛ bimɛ chichi chichi, kɛ Nyɔ yi gii yi yiingi biɛɛ yɛ tɛ li be-ɛn.

¹⁶ Fieɛ fi nɔnɔ nuun le tɛ ni tɛ kɛmi bujɔn nuun fieɛ fi tɛ tɛ laanchɛ.

¹⁷ Bɛnwaanɛn, dzɔɔ yɛɛn mbosɛ li mi-i, nɛ ni nɛ bichi tɛ nuun ntɛ wu bɛniin bamu tsiin bɛ dzɔ mbosɛ li bee li.

¹⁸ Ntiiti ni kifɛ si ntɛ ntiiti li be-ɛn li kinga li kinga, nse ntuuɔ ntiiti dɛɛni mɔɔ bɛ musu lɛ lii le bɛniin baa nge bɛ tsiin ntɛ wu doonchi le be baanini nton wu nuun le Krai tɛ kwi li kintaan li.

¹⁹ Beeyɛ bɛniin bɛ gii be naa bɛ lɛsɛhɛ be. Yibe nyɔ nuun fieɛ fi lii lɛ tɛɛh yibee. Bɛ tsakisi yi nuun li bieɛ bi bee bɛ kɛmi buya-a li bi-i. Mbeechɛ wube nuun li bieɛ bi laanjkwii li.

²⁰ Tɛ nuun fisɛn bɛniin bɛ kwɛɛn wu liboo li. Ɛ fɛ fɛ tɛɛbɛn tɛ gbɛngi tɛ tɛngi le Kinsofu kisɛn ki Taa Jiso Krai gii dza se bɛ.

²¹ Mfi wu wu bɛ, gii fiiki yih yi tɛɛbɛn yi lɔɔlɔ yini yi to si yi yee yi kɛmi ngunɔ. Gii fiiki nuun bɛ bunga bwee bu gii banche bieɛ bichu nuun lɛ bi-i lɛwe.

4

Pɔɔ nyɛ ntifi li bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ bɛ Filipi

¹ Bɛdɛɛni bɛnwaanɛn, nkɔngisɔɔ bɛn nge ntuu nkɛmi mbeechɛ le nɛn bɛn. Ɛ bɛn nɛ feti nse n'wuki bujɔn, nɛ tuu nɛ nuun kifo kɛn ki bumfɔ-ɔn. Nsán yɛn, nɛ lemi yɛɛn mkpaan li Taa li.

² Nlɛkɔɔ le Ewoja bee Sintichi be to kimfime kimumkpan si be nuun wi bee nwaani li Taa li.

³ Ntiitɔ tɛ li wɛ wu gbɛngi nuun wi wɛn wu kintutu-u li nime-ɛ le ɔ fi bukɛɛn bani be to kimfime kimumkpan. Ɛ bɛniin bɛ tɛɛ be tɛ gwenɛ baa tɛ nindi li nime chi nton wu dzeɛn wu kii Jiso Krai mɔɔ Keremɛn mɔɔ bɛniin bɛchu bɛ tɛɛ be nindi. Bɛniin bani baa bɛ bɛ tɛɛ mɛnkooɔ mɛ bee kitun lɛ kinwaati ki ntɛ wu kimakɛ-ɛ.

⁴ Nε nεki mfi kwi li Taa li. Si mi ntee ni, ηgii ηkaari nto fe le nε ni nε nεki.

⁵ Nε doonchi kinge ki mbεεηgii li wi kwikwi, nε kiimi le mfi wu Taa gii naa kaari bε wε tseketsεke kituη.

⁶ Kiin nε ni nε buki yi kii fiee fimu κε. Nε lεki yεεη li Nyɔ-ɔ bulεke li fiee fichu-u nε giki li Nyɔ-ɔ limfwe. Nε tuu nε lεki li Nyɔ-ɔ nε biiti biee bi nε wεki-i li yi-i, nε nyεε kiyooni li bi Yi feti-i.

⁷ E nε feti lε, mbεεηgii wu Nyɔ gii ni kiichi shεη bε bufii bunε si nε baa bεniin bε Krai Jiso. Mbεεηgii wu Nyɔ wuni yeki bufii bu wiwoη buchu li ηkεε li.

⁸ Le mεeshi, bεηwaanεη, biee bi nε kεmi le nε ni nε beechi kii bi bi nuuη bi chεεη bε biee bi kεmi ηguηu, mɔɔ biee bi nuuη tsaan. Nε beechi biee nuuη bi wuuti bε biee bi bεniin nuuη be ni be kɔηgisi mɔɔ biee bi nshɔɔη nuuη nεε yi ta wi lu. E biee nuuη lu bi gbεηgi bi dzeen, ε biee nuuη tε lu bi nuuη bεniin ni be piεti, nε beechε tε nuuη kii biεε.

⁹ Nε feti biee nε biki nεε tε nuuη ntiife wu ntε ntifi bεη lu, mɔɔ nuuη biee bi nε tε wuki tε li mi-i, κε bi nε tε ηεη. E nε feti ni, Nyɔ yi nuuη Nyɔ yi mbεεηgii se nuuη bε bεη.

Pɔɔ nεεtε si bεniin bε Filipi tε doonche ηgeen li wu-u

¹⁰ Taa fεɔ mi nεki ηge si nε tuu baa nε doonchi ηgeen yinε li mi-i nεε si nε tε nshiin nε doonchi. Nkii nεε bujɔη le nε tuu nε kεmi ηgeen li mi-i, dze se fuki.

¹¹ Ntiiti yε ni le ntuu mfuki fiee κε. Mi nlaanchɔɔ mi ηkεε si nuuη ni mfi-i biee bichu.

¹² Nkii si wi ti nuuη mfi wu fuki, ηkii si wi ti nuuη mfi wu kεmi ηge. Mi nse nlaanchɔɔ fini mi ηkεε si nnuuη ni nnuuη kimfuke κε bε biee bichu bi nuuη, mɔɔ nji, mɔɔ mmeεη ki njii κε.

¹³ Nkii le nnuuη mfε biee bini ni, keti li buηga bu Krai nyεε li mi-i.

¹⁴ Se nuuη le, si nshiin ntiiti ni, nε fε baa bujɔη le nε fi mi li mfi wεη wu ηge wuni.

¹⁵ Bεη bεniin bε Filipi nε kii le mfi wu ntε ndzεti li kwεεη wunε Masadonyaa si ntε mbεchi ntiifi nton wu dzeen wuni li be-εη,

kintutu ki bεniin bε kimbeenche-ε kimu tε mεεη ki taashe κε bε mi le tε bike tsan κε. Tε ba nεε bεη kwaa.

¹⁶ Tε nuuη nεε mfi wu ntε nuuη Tesalonika,* nε tε tuumi kinderi li mi-i, nε ka nε tuumi.

¹⁷ Ntiiti yε ni le mbichi le nε ni nε tumisi biee li mi-i κε. Mbichɔɔ ηge nuuη kinsomfu ki Nyɔ gii naa yi nyε be-εη li fiee fi nε tε feti li mi-i.

¹⁸ Nε tε ton Epafrađitus bε nyá le bε nyε li mi-i. Mi nse η'wε dεeni mfowu fiee nsin. Ntε mfi nyá yilu chichi, ηεη yi nuuη weseen yeki si ntε η'wεki. Nyá yini nuuη fintofi fi nε feti baa li Nyɔ-ɔ, yi se fii, yi sεendi ni shuunη Nyɔ se kɔηgisi.

¹⁹ Nyɔ yεη kεmi gwεε wu bunɔηa buchu bu tεεbεη wεki, yi gii yi nyε bεη fiee fichu fi nε wεki, keti li Krai Jiso-o.

²⁰ Tε ni tε nyεε n'yɔɔnche nuuη li Nyɔ yi nuuη Nyɔ tuu nuuη Baa wusεη mfi kwi ma nsin. Fi nuuη lε.

Ben'yeeshe

²¹ Yesi yεεη bεniin bεchu bε wuuti bε Krai Jiso-o li mi-i. Bεηwaanεη bε nuuη bε mi feni yεeshi baa tε bεη.

²² Bεniin bεchu bε nuuη bε Nyɔ-ɔ feni yεeshi baa bεη, teege bεniin bε nuuη lε nto wu Kaisa-a.

²³ Taa Jiso Krai doonchi bεη shεη yee yi dzeen li fiana yinε-ε. Fi nuuη lε.

* **4:16** Tesalonika wuni tε nuuη kiton li kwεεη wu Masadonya.

Kinwaati ki Pɔɔ tɛ tsɛɛ li kintaashɛ ki Kolosi-i Fiee fi nuun lɛ Kinwaati ki Kolosi kini-i

Pɔɔ tɛ tsɛɛ kinwaati kini li kintaashɛ ki beniin bɛ kimbeenche-ɛ li kitoŋ ki Kolosi-i. Epafraŋ tɛ dza bɛ bɛ nton wumu wu bifi kii kintaashɛ kilu. Pɔɔ se tuu tsɛɛ kinwaati kini li kintaashɛ kilu-u ki tɛ nuun li kimbe ki tɛ ŋiŋgi le kɛmi le ni bichi lɛ ki-i. Tɛ tsɛɛ le leeki ntiife nuun wu cheɛŋ wu nuun kii beniin bɛ nuun bɛ Krai.

Bikoo bi biee bi lɛ Kinwaati kini-i

1:1-8 Mbɛɛche

1:9-2:19 Kii wi wu nuun Krai mɔɔ nime chee

2:20-4:6 Ntɛ wu fwɛŋ wu nuun li Krai li

4:7-18 Bɛn'yɛɛshe

1 Ɛ mi Pɔɔ, ŋwane nton wu Krai Jiso li kɔŋgise wu Nyɔ-ɔ. Miɔ tɛ Timɔti wu ŋwaaneŋ wuseŋ.

2 Kinwaati kini giŋgi kɛɛ li beŋ beŋwaaneŋ beŋ bɛ Kolosi-i, beniin bɛ nuun bɛ Nyɔ-ɔ, bɛ lemi mkpaan li Krai li. Nyɔ Baa wuseŋ doonche beŋ shɛŋ yi dzeen, yi tuu nyɛ beŋ mbɛɛŋgi.

Pɔɔ lɛki li Nyɔ-ɔ nyɛɛ kiyɔɔni kii beniin bɛ Kolosi

3 Tɛ bɛɛ fɛ tɛ lɛki li Nyɔ-ɔ kii beŋ mfi kwi, tɛ nyɛɛ nɛ nuun kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ yi Te Taa wuseŋ wu Jiso Krai,

4 kife tɛ woo baa kii shɛŋ yine yi nɛ gɛɛ li Krai Jiso-o, bɛ kinɔŋgise ki nɛ kɛmi li beniin bechu bɛ nuun bɛ Nyɔ-ɔ.

5 Tɛ kii le nɛ feti lɛ kife nɛ bichi baa limfwe nuun li fiee fi Nyɔ nache yɛ yi gɛɛ li be-ɛŋ liboo. Fiee fini se nuun fi nɛ tɛ woo kituŋ lɛ jɛ yi cheɛŋ li, yi nuun nton wu dzeen.

6 Nton wuni tɛ bɛ li be-ɛŋ nɛ yɛɛŋ si wu bɛɛ li beniin li, li kikoo ki nshe-ɛ kichu fikisi ntɛ wu beniin wu se tuu wu saangini wu giŋgi limfwe limfwe. Fi fieɛ nɛ tɛ yɛɛŋ si fi tɛ ka bɛ beŋ mbɛɛche jobɛ chi nɛ tɛ woo nton wulu nɛ tuu nɛ kɛɛ tɛ cheɛŋ cheɛŋ le

Nyɔ doonche yɛ shɛŋ yee yi dzeen li beniin li.

7 Nɛ tɛ woo wuni nton li Epafraŋ wu nuun shɛŋ yiseŋ, tɛɛ be nindi li fiee fimumkpa-aŋ. Ɛ wi wu nime wu Krai, wu se dzɔ ɔ kintsii kiseŋ se nindi bɛ shɛŋ yee chi.

8 Wu teeɔ bee kituŋ kii kinɔŋgise ki Fiana yi Nyɔ fɛ nɛ kɛmi li beniin li.

9 Mbɛɛche jobɛ chi tɛ tɛ woo kii beŋ lɛ, tɛ mɛɛŋ baa ki chikɛ kɛ nleke li Nyɔ-ɔ li be-ɛŋ kɛ. Tɛ lɛki li Nyɔ-ɔ tɛ lɛki le Nyɔ yiiki beŋ bɛ bufii ŋge le nɛ kɛɛ fiee fi yi wɛki. Fini gii fi ka li bufii buchu-u bɛ biee bi Fiana yee fɛ nɛ kii.

10 Bɛɛɛni nɛ se ni nɛ tsiin ntɛ nuun wu kache fɛ Taa li, nuun wu wu gbɛŋgi Kɔŋgisi. Ɛ nɛ tsiin lɛ nɛ se ni nɛ nindi nime chi dzeen lɛ dzɛ lɛ dzɛ, nɛ ni nɛ kuu nɛ giŋgi limfwe limfwe li fiee fi nɛ kii kii Nyɔ-ɔ.

11 Tɛ lɛki li Nyɔ-ɔ tɛ le Nyɔ yi bunɔa bu nɔŋa buchu nuun bwee nyɛ beŋ bunɔa buchu le nɛ se ni nɛ tɛɛmi mfi kwi, nɛ kɛndi shɛŋ nɛ giŋgi limfwe li fiee li fichu, bɛ kinɛɛtine,

12 nɛ nyɛɛ kiyɔɔni li Baa wuse-ɛŋ. Ɛ yi yi gii yi fɛ tɛɛbeŋ tɛ kache le ke tɛ naa tɛ kɛmɛ fiee fi yi nache yi gɛɛ li beniin bɛ nuun bee li fɛ bumfɔŋ bu kin'wofu-u.

13 Yi buu yɛ bee li tsan yi bunɔa bu kijibe-ɛ, yi gɛɛ bee lɛ bumfɔŋ bu Nwani wu nuun shɛŋ yee.

14 Nwani wuni ɛ wu wu yi ka li wu-u yi se sonde tɛbeŋ li tsaan yi ŋge yi nuun mfekise wu bibifi bi tɛbe-ɛŋ.

Krai nuun kikoo ki biee bichu-u

15 Nwani wuni kɛmi mbose yi Nyɔ yi tɛbeŋ ŋiŋgi yɛ kɛ. Ɛ wu wu nuun mbie wu ŋkosi li biee bichu bi bɛ tɛ tɔ-ɔŋ.

16 Nyɔ tɛ tɔŋ biee bichu keti li tsan yee li, biee bi liboo bɛ bi laaŋkwiin, bi bɛ ŋiŋgi, bɛ bi bɛ ŋiŋgi yɛ kɛ, mɔɔ nuun benchindaa bɛ la, bɛ denɔgi li mbaandze-e, mɔɔ nuun bɛ kɛmi bunɔa, mɔɔ nuun bɛnɔŋa bɛnɔŋa, mɔɔ nuun bɛ sɛki. Biee bini bichu nuun ɛ Nyɔ yi tɛ tɔŋ keti li tsan yee li, bi nuun li Wu-u.

17 Tɛ nuun lu kituŋ biee bichu se nuun. Ɛ wu wu kɛmi biee bichu bi se taashe bi nuun si bi nuun.

¹⁸ Nuun̄ kikoo ki kintaashe ki beniin̄ be kimbeenche-ε ki nuun̄ yi yee. E wu wu tē bechi kintaashe kini. E wu wi wu nkosi wu tē bo li kwe-e mēē yē tuu kwi kē, le li fiee fichu-u ni nuun̄ nkosi.

¹⁹ Biee bini nuun̄ le kife Nyō tē weki le fiee fichu fi yi nuun̄, ni fi nuun̄ li Nwani-i.

²⁰ Nyō se fē keti li Nwani-i le biee bichu, mōo nuun̄ bi laankwiin̄ mōo nuun̄ bi liboo bi kaari bi to be yih yi Nyō. Yi tē fē nuun̄ kimaan̄ be ngōn̄ mē Nwani-i le be be mbēēngii mfi wu tē kwi li kintaan̄ li.

²¹ Li be-en̄, nē tē shiin̄ nē nuun̄ ε nē gate be Nyō, nē kēmi bēmbēechē be bifi kii yi, si nē tē feti biee bibifi lē.

²² Se nuun̄ le, dēēni Nyō kaari yē yi taashe be ben̄ li yi yi Nwani-i wu tē to wiwon̄. Tē fē fini keti li kwe yee, le nē se ni nē nuun̄ yi limfwe nē wuuti nē kēmi yē findzōn̄ kē ngunu kē.

²³ Nē gii nē ni nē nuun̄ le ε nē ba nē giinḡi limfwe be shēn̄ yinē gēē li wuu, ε nē lii gēēn̄ yinē nē lemi mkpaan̄ fiee sēēsi yē ben̄ li fiee fi nē bichi limfwe li fi-i fi nē tē woo li nton̄ wu dzeen̄ li kē. Nton̄ wu dzeen̄ wuni nuun̄ wu be feen̄ji baa kitun̄ li wi kwikwi li nshe yini-i. E nton̄ wuni wu mi wu Pōo nnuun̄ wi wu nime li wu-u.

Nime chi Nyō tē nyē li Pōo li

²⁴ Nēkōo dēēni li bēngē ben̄ be n̄ngi kii be-en̄. Ndzetōo bēngē bani li kikoo ke-en̄ le le n'yiiki bēngē be Krai tē n̄ngi kii kintaashe ki beniin̄ be kimbeenche-ε ki nuun̄ yi yee.

²⁵ Nyō gēē yē mi le ni nindi li kintaashe ki beniin̄ be kimbeenche-ε, ni mfen̄jisi jē yē li be-en̄ si yi nuun̄ chichi.

²⁶ Jē yini nuun̄ yi tē shiin̄ yi nuun̄ ε be tē nyike li kingōkē ki beniin̄ le kichu li biya bi lindēeri, dēēni yani Nyō doonche yē li beniin̄ be nuun̄ bee li.

²⁷ Nyō tē tsaa le yi fē beniin̄ bee bani kēē le beniin̄ be nuun̄ yē Bējuu kē gii naa be kēme bunōja n̄ge bu nton̄ wu be tē shiin̄ be nyiki wuni-i. Nton̄ wuni nuun̄ le Krai wē li yi yinē-ε. Bēdēēni nē se bichi baa limfwe le nē kēme bunōja.

²⁸ E Krai wulu wuni wu tē fen̄jisi kii wu li beniin̄ bechu-u. Tē tiifi be be bufii buchu

bu Nyō nyē li bee li, tē tuu tē nyēē be ntifi le tē se fē be ni be nuun̄ ε be ta be kōche le Nyō lii si beniin̄ be Krai le kēmi le be ni be nuun̄.

²⁹ E nēē fi fi ntēēndi mun̄aja, nindi be bunga buchu bu Krai nindi li yi yē-ēn̄.

2

¹ Nse n̄'wekōo le mfe ben̄ be Kolosi kēē si ngweninōo n̄ge kii ben̄, mōo kii beniin̄ be Lawdesia be beniin̄ be kimbeenche-ε bechu be mēēn̄ baa saa ki n̄ngi kē mi le lii kē.

² Mfetōo ni le shēn̄ yinē be yibe ni yi yuusi, nē taashe nē ni nē nuun̄ li kin̄kōngisē-ε, le nē ni nē gbēngi nē kii biee bichu bujōn̄ si wi kēmi le kēē, le se nē tuu nē kēē tē mun̄yikōo mu Nyō-ō mu nuun̄ kraī.

³ Nyō nyike yē fikoo fi bufii buchu-u be biee bi beniin̄ kēmi le be ni be kii, kii yi nuun̄ li Kraī.

⁴ Ntiitōo fini le kiin̄ wi wumu ni tuu dza be be n'yōru wu yiki lēwa lēwa le ni yēngi ben̄ lu kē.

⁵ Nē ni nē kii le mōo si nnuun̄ yē le be-en̄ lenti kē ni, miō nēē tēēben̄ li fiana-a. Nnēkōo si n̄ngi nē feti biee le dze yi tsaan̄ li, mōo si nē giki shēn̄ li Krai li yi tēēmi n̄ge.

Beniin̄ be kraī le bōne baa li tsan̄ yi ben̄chi be lōlō

⁶ Si nē fi baa Krai Jiso le nuun̄ Taa lē, nē ni nē tsiin̄ li wuu nēē lē.

⁷ Lii yēēn̄ gēēn̄ nē ni nē kuu li yi yee li, nē lemi mkpaan̄ li kimbeenche kinē-ε nēē si be tē tifi ben̄, nē nyēē kiyoōni li Nyō-ō weseēn̄.

⁸ Nē n̄ngi yēēn̄ le kiin̄ wi ni dzōo bufii bu kilere bu laankwiin̄ bu kin̄sēē le liin̄ ben̄ lu nē to bēmfā kē. Bufii buni nuun̄ bu biki nuun̄ ntse wu kwēēn̄ wu wiwon̄ mōo be bu fiana yi sēki nshe yini.* Bu biki yē nuun̄ bu kraī weki kē.

⁹ Nē ni nē kii le si Krai tē to wiwon̄, fiee fi Nyō nuun̄ fichu fiēē li wuu.

¹⁰ Nē kēme baa biee bichu si nē taashe be Krai lē. E wu kikoo ki biee bichu-u bi kēmi bunga mōo bi sēki.

¹¹ Si nē tē taashe be wu lē, tē sēē ben̄ dzōo. Nsēwu dzōo wuni nuun̄ yē si wu be sēēti be tsan̄ mfi wu be sēēti kintōrō li wi-i bwin̄ kē. Wuni nuun̄ wu Krai fē le sēē nyan̄ yinē yi bwin̄ yi bibifi.

* 2:8 Li jē yi Gri-ik feni nuun̄ le: Biee bichu bi li jobe-ε bi li nshe yini-i bi beniin̄ biki. Nuun̄ ɔ n̄ngi 2:20.

¹² Mfi wu be tɛ lɪ beŋ lidzɔɔ be tɛ taashe beŋ be Krai be diyɛ. Nyɔ kaari yi buu tɛ beŋ kii shɛŋ yi nɛ tɛ gɛɛ li yi-i le nuuŋ buu tɛ beŋ li kwe-e be buŋga bu tɛ buu Krai lu li kwe-e.

¹³ Nɛ tɛ shiɪŋ nɛ nuuŋ ɛ nɛ kwi li fiana-a kii bɛnchi be Nyɔ-ɔ be nɛ tɛ bonde, be mɛɛŋ saa ki sɛɛ kɛ beŋ dzɔɔ le be buu beŋ li biee bi nyan wɛki-i kɛ. Dɛɛni yani, Nyɔ kɔɔ yɛ yi fɛ nɛ kaari nɛ to lu, yi taashe beŋ be Krai. Yi kɔɔ yɛ yi lɛɛshe bibifi bisɛŋ bichu.

¹⁴ Yi lɛɛshe yɛ biee bi tɛ keeti bee le Kiŋwaati ki bɛnchi-i bi be tɛ tseki kii bee. Yi dzɔ yɛ biee bini bichu yi ta li kintaŋ li.

¹⁵ Krai se bonyɔɔ buŋga bu biee bi seki bini-i bichu, wu buu bi lɛ waan, wu nyɛ bi buya, yi se ta bi li kintaŋ li.

Beniɪŋ be Krai ni be wuki nuuŋ fiee fi tiiti

¹⁶ Bɛdɛɛni, kiɪŋ nɛ ni tuu nɛ beŋ le wi ni seki beŋ kii biee bi nɛ jii be bi nɛ wundi kɛ, kɛ le nɛ fɛ kɛ tsɔɔŋ kɛ, mɔɔ nuuŋ tsɔnɔ chi kwii wu fwɛ-ɛŋ, mɔɔ le nɛ shiɪŋ yɛ fe bu bɛshiinshi kɛ.

¹⁷ Be feti biee bini bi nuuŋ nɛɛ si kinjiɪnjii ki fiee fi tɛ nuuŋ le fi gii fi be, fiee filu kibɛɛ nuuŋ Krai.

¹⁸ Kiɪŋ nɛ ni beŋ le beniɪŋ bamu ni be seki beŋ be tiiti le nɛ tan baa dze kɛ. Beniɪŋ bani nuuŋ be kwɛŋgi le nɛ ni nɛ shikisi yi yinɛ fɛkwiiŋ si be shikisi, nuuŋ yɛ lɛ dze yi shaan li kɛ, be tiiti le nɛ ni nɛ nyɛɛ ŋguŋu li bɛnchindaa be Nyɔ-ɔ si be ti guundi lɛ. Be tiiti le be kii biee kɪfɛ be ŋŋgi biee lɛ biflee li. Be tsakisi yi li biee bi buti li be fa-a, kinyi kilu se nuuŋ yɛ lu kɛ.

¹⁹ Beeyɛ beniɪŋ gatɛ baa be Kikoo ki nuuŋ Krai. Krai nuuŋ wu nyɛɛ buŋga li yi yee li yi se kuu si Nyɔ nache le yi ni yi kuu. Tɛ taashe baa nɛɛ si yi yi wi ti taashi li bin'yoŋ li be li ŋgii li bi se nindi bujɔŋ.

²⁰ Si nɛ kwi baa kituŋ beŋ be Krai kimbe ki fiana yi seki nshe yini, ɛ kii la fi nɛ tuu tsiɪŋ si beniɪŋ be li nshe yini-i? Nɛ tuu nɛ beenchi le nɛ ni nɛ biki bani bɛnchi kii la?

²¹ Be dzɛti be chini le, “Kiɪŋ wi ni kɛmɛ li fini fiee li kɛ. Kiɪŋ wi ni mɔŋ fini fiee lewa kɛ. Kiɪŋ wi ni koŋ li fini kɛ.”

²² Biee bini bichu se nuuŋ bi beniɪŋ feti bi kɛti bukaru kɪfɛ be biki bɛnchi be beniɪŋ gɛɛ be biki nuuŋ si bufii bubee doonchi.

²³ Beniɪŋ dzɛti be ŋŋgi le bufii nuuŋ li bɛnchi bani-i, si be kɛndi beniɪŋ be doonchi dze le beniɪŋ ni be guundi le, se nuuŋ yɛ lɛ dze yi tsaan li kɛ, si be shikisi yi yibe mɔɔ ŋwɛwu be yi. Se nuuŋ le, biee bini nuuŋ bi tɛ mɔɔ fi wi li biee bi bifi bi nyan yi bwiŋ kɔŋgisi kɛ.

3

Beniɪŋ be Krai kɛmi ntse wu fwɛŋ

¹ Si Nyɔ kɔɔ yɛ yi buu beŋ be Krai li kwe-e, gɛɛ yɛɛŋ shɛŋ yinɛ li biee bi liboo li fɛ Krai nuuŋ ɛ Nyɔ shiiki wu lɛ kibɛɛ ki yi-i ki kigɔŋɛ-ɛ.

² Nɛ gɛɛ bufii bunɛ li biee bi liboo li. Kiɪŋ nɛ ni gɛɛ li bi laankwiiŋ li kɛ,

³ kɪfɛ nɛ kwi baa kituŋ, ntse wunɛ se wɛ dɛɛni ɛ Nyɔ nyikɛ be Krai li yi yi Nyɔ-ɔ.

⁴ Mfi wu Krai wu nuuŋ ntse wunɛ gii buse, nɛ gii nɛ buse tɛ be wu li bunɔŋa bwɛe li linti.

⁵ Fi fiɛɛ le, nɛ lɛɛshe biee si bini li yi yinɛ bi nuuŋ bi laankwiiŋ. Bi nuuŋ si biee bi nyɛ-ɛŋ, mɔɔ yi yinɛ yi nyiŋini, mɔɔ kɔŋgise mferu biee bibifi, mɔɔ mbuushɛ lii li biee li. Wi wu buushi lii li biee li nuuŋ ɛ biee bini to si nyɔ yimi fɛ wuu.

⁶ ɛ kii ŋwaani bini biee bi Nyɔ gii yi doonche shɛŋ ye yi fuuti li beniɪŋ be feti bi-i.

⁷ Tɛ nuuŋ ŋkosi nɛ tɛ feti ŋwaani bini biee mfi wu nɛ tɛ mɛɛŋ nɛ tsiɪŋ ŋwaani wɛɛ ntse.

⁸ Dɛɛni, nɛ kɛmi le nɛ chinɛ li bi bichu-u. Nɛ chinɛ li shɛŋ yi tɔnyi be shɛŋ yi tsoo mɔɔ li shɛŋ yi bifi. Kiɪŋ wi ni bifisi bukoŋ bu wi-i kɛ. Kiɪŋ n'yɔru wu bifi ni buti lɛ wi-i wa kɛ.

⁹ Kiɪŋ wi ni yɛŋgi be ŋwaani kɛ. Nɛ ni nɛ kii le nɛ kɔɔ baa nɛ buu bwiŋ yɛ fichi be kingɛ kilu,

¹⁰ nɛ lii nuuŋ kɪfɛŋ. Yini yɛɛ Nyɔ nachi mfi kwi yi fikisi yi tuu si yi, yi nuuŋ Kintɔmu, le nɛ se gbɛɛŋ nɛ kɛɛ yi.

¹¹ Fɛni wi wumu ti nuuŋ yɛ chichi li wumu kɛ. Wi wumu nuuŋ yɛ lu le nuuŋ wi Juu wumu nuuŋ wi Grik kɛ. Wi wumu nuuŋ yɛ lu le be sɛɛ baa wu dzoo wumu ba kintɔrɔ kɛ. Wi wumu nuuŋ yɛ lu le nuuŋ wi wu tɔɔ kɛ. Wumu nuuŋ yɛ lu tɛ le nuuŋ nyan yi tɔɔ kɛ. Nɛɛ lɛ wi wumu nuuŋ yɛ tɛ lu le nuuŋ mfwa wumu nuuŋ yɛ mfwa kɛ.

Krai nuunɔ fíee fichu li bee li, tuu nuunɔ li bee bɛchu.

¹² Si Nyɔ kɔɔ yɛ yi tsaa bɛn, nɛ se wuuti baa, se kɔngisi bɛn, nɛ keeti nshiin, nɛ feti biee bi dzeen, nɛ shikisi yi, nɛ nuunɔ wɛɛ, nɛ kɛndi shɛn.

¹³ Nɛ ni nɛ dzeti wi bee wi si mwɛ nuunɔ. Ɛ wi feti mɔɔ nuunɔ la fi tɔnyi wi le, mwɛ feeki wu. Si Taa feeki bibifi binɛ, nɛ kɛmi le nɛ ni nɛ fekisi bibifi bi bɛniinɔ bamu-u tɛ.

¹⁴ Nɛ feti biee bini bichu, nɛ giki kinɔngisɛ limfwe. Kinɔngisɛ nuunɔ fíee fi taashi biee bichu bi se gbɛngi bi nuunɔ li fíee fimumkpa-an.

¹⁵ Nɛ gɛɛ mbɛɛngii wu buti fɛ Krai li ni nuunɔ li shɛn yinɛ-ɛ wu doonchi bɛn dze. Mbɛɛngii wuni nuunɔ wu Nyɔ teenyi bɛn le nɛ kɛmɛ si nɛ nuunɔ yih yi mumkpan. Nɛ nyɛɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ.

¹⁶ Gɛɛ yɛɛn jɛ yi Krai yi ni yi nuunɔ li shɛn yinɛ-ɛ buɔn, nɛ tuu nɛ tifi yi yinɛ bɛ bufii buchu. Nɛ yuuti nɛ nyɛɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ li shɛn yinɛ-ɛ bɛ juun yi buti lɛ Kinwaati ki N'yɔɔnchɛ-ɛ mɔɔ juun yimi yi n'yɔɔnchɛ, mɔɔ yi Fiana yee nyɛɛ li bɛniinɔ li.

¹⁷ Mfi wu nɛ feti fíee fichu fi nɛ feti, mɔɔ nuunɔ fi tefɛ mɔɔ nuunɔ fi fɛɛɛ, nɛ feti li bukoon bu Taa Jiso-o, nɛ nyɛɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ Baa we kɛti li wuu.

Si bɛniinɔ bɛ Krai lɛ kɛmi le be ni be tsiin li yi yibee

¹⁸ Bukɛɛn, nɛ nyɛɛ yɛɛn yi yinɛ li bunin bɛnɛ-ɛ. Ɛ fíee fi kɔchɛ le bɛniinɔ bɛ Taa lɛ ni be feti.

¹⁹ Bunin, nɛ kɔngisi bukɛɛn bɛnɛ. Kiin nɛ ni ɲasini bɛ be kɛ.

²⁰ Bɔɔn, nɛ wuki li bɛna bɛnɛ bɛ bɛchaa bɛnɛ li fíee fichu-u. Ɛ nɛ feti lɛ, fi ni fi dzeen fɛ Taa li.

²¹ Bɛte bɔɔn, kiin nɛ ni nɛ feti biee bi shɛn tɔnyi bɔɔn bɛnɛ bu tɔnyɛ kɛ. Ɛ nɛ feti lɛ, shɛn kwi be.

²² Bɛmfa nɛ wuki li bɛte bikoo binɛ-ɛ bi laanɔkwii li fíee fichu-u. Kiin nɛ ni nɛ nindi li bee nɛɛ mfi wu lii yibe nuunɔ li yih yinɛ le nɛ fɛ le yi ni yi dzeen be bɛ bɛn kɛ. Nɛ nindi bɛ shɛn yi mumkpan, nɛ chɛndi yɛɛn nuunɔ Taa.

²³ Ɛ wi nindi fíee fichu fi nindi, nindi bɛ shɛn yee chi le nindɔɔ nuunɔ li Taa li nuunɔ yɛ li wi-i kɛ.

²⁴ Nɛ ni nɛ kii le wi gii kɛmɛ fíee fi bɛ nachɛ bɛ gɛɛ fi nuunɔ kinsomfu kee nuunɔ li Taa li. Ɛ Taa Krai wu nɛ nindi li wuu.

²⁵ Se nuunɔ le, bɛniinɔ bɛ feti bubieɛ Nyɔ gii yi soon bɛ li bubieɛ bu bɛ feti-i. Nyɔ ti doonchi yɛ chichi chichi li bɛniinɔ li kɛ.

4

¹ Bɛn bɛte bikoo bɛ kɛmi bɛmfa, nɛ feti biee li bee lɛ dze yi tsaan li bɛ yi dzeen, nɛ kiimi yɛɛn le nɛ kɛmi baa tɛ Te Kikoo liboo.

Ntifi yi kimɛrise

² Bɛn bɛchu nɛ lɛki li Nyɔ-ɔ nɛ giinɔ limfwe nɛ fɔɔn kɛ. Ɛ nɛ lɛki li Nyɔ-ɔ nɛ giki bufii nɛ nyɛɛ kiyɔɔni li yi-i.

³ Nɛ lɛki Nyɔ li bee li tɛ le Nyɔ gwiye kigoo li jɛ yee le tɛ ni tɛ fenjisi jɛ yini yi nuunɔ munyiikɔ kii Krai. Fíee fíee fi nnuun li ncha-a kii fi.

⁴ Nɛ lɛki li Nyɔ-ɔ le ni mgbɛngi mfenjisi yi wuuti buɔn si ɲkɛmi le ni mfenjisi.

⁵ Ɛ nɛ feti biee bɛ bɛniinɔ bɛ nuunɔ yɛ bɛ kimbeenche-ɛ kɛ, nɛ feti bɛ bufii. Mɔɔ nuunɔ mfi wu la wu nɛ kɛmɛ le nɛ fɛ fíee, nɛ gwenɛ le nɛ fɛ fíee fi shaan li mfi wulu-u.

⁶ Tefɛ chinɛ ni chi nuunɔ mfi kwi nuunɔ chi mbɛɛngii, chi yiki si ntɔn, nɛ se ni nɛ kii ntusu fíee li wi kwikwi lɛ dze yi tsaan li.

Bɛn'yɛɛshɛ

⁷ Tichiku gii tee bɛn fíee fichu kii mi. Nuunɔ ɲwaani wusɛn, nuunɔ tɛ shɛn yi tɛɛbɛn. Tɛɛ bɛ nindi li Taa li fíee fi mumkpa-an se nuunɔ wi wu nime wu nindi bɛ shɛn yee chi.

⁸ Ntundɔɔ wu lɛ be-en bɛ mbɛechɛ wu nuunɔ le bɛ fɛ nɛ kɛɛ si tɛ nuunɔ, tuu kaanɔ shɛn yinɛ.

⁹ Ntundɔɔ bee Onesimu wu nuunɔ wi wunɛ wumu, tuu nuunɔ tɛ ɲwaani wusɛn wu nuunɔ shɛn yi tɛɛbɛn nindi li fíee fi Krai li mkpaan. Be gii be tee bɛn fíee fichu fi kɛti fɛni.

¹⁰ Aristaku wu tɛɛ wu baa li yih yi ncha-a fɛni yɛɔɔ bɛn. Mak wu ɲwaante Banaba yɛɔɔ bɛn tɛ. Ɛ wu wu nɛ woo baa ntɔn kii wu. Ɛ wu bɛ, nɛ fi wu.

¹¹ Jiso wu bɛ teenyi le Justu yɛɔɔ bɛn tɛ. Ɛ nɛɛ bɛniinɔ bɛ bɛtɛtu bani kwaa bɛ tɛ nuunɔ Bɛjuu bɛ tɛɛ bɛ nindi li fíee

fimumkpa-aŋ li bumfɔŋ bu Nyɔ-ɔ. Be fi-i mi ŋge, be feti tɛ shɛŋ yɛŋ fufini.

¹² Ɛpafras wu nuuŋ tɛ wi wunɛ wumu, wu nindi li Krai Jiso yɛsɔɔ beŋ tɛ. Mfi wu lɛki li Nyɔ-ɔ mfi kwi kiimi beŋ nɛɛ ŋge, lɛki le Nyɔ fɛ nɛ ni nɛ lemi nɛ tɛɛmi si beɲiɲ be ta kituŋ, be gbɛŋgi be kii free fichu fi Nyɔ wɛki.

¹³ Mi ŋkɔɔ ɔ mi ŋɛŋ be lii yɛŋ le nindɔɔ li be-eŋ ŋge mɔɔ li beɲiɲ be Lawdesia be be Irapoli.

¹⁴ Luk wu wɔnchi beɲiɲ wu nuuŋ nsan yisɛŋ yi shɛŋ be Dema yɛɛshi baa tɛ beŋ.

¹⁵ Nyɛ yɛɛŋ n'yɛɛshe wɛŋ li beŋwaanɛŋ bɛsɛŋ be kimbeenchɛ-ɛ be Lawdesia, mɔɔ li Nimfa be li kintaashe ki beɲiɲ be kimbeenchɛ-ɛ be taashi fɛ wuu kuuŋ.

¹⁶ Ɛ nɛ teen kɪŋwaati kini, nɛ ntuumi li kintaashe ki beɲiɲ be kimbeenchɛ-ɛ ki Lawdesia be teen tɛ, nɛ ŋɛŋ tɛ le be tuumi baa kɪŋwaati ki nuuŋ be be nɛ teen.

¹⁷ Nɛ tee li Akipu-u le ŋɛŋ le wu mɛɛshɔɔ nime chi Taa nyɛ li tsan yee li.

¹⁸ N'yɛɛshe wuni ɛ mi Pɔɔ wu ntsee be kwan wɛŋ. Nɛ kiimi yɛɛŋ le miɔ li ncha-a. Nyɔ doonche yɛ shɛŋ yee yi dzeɛŋ li beɲiɲ li.

Kinwaati ki nkosi ki Pɔɔ tɛ tɛɛ li kintaashe ki Tesalonika-a Fiee fi nuun le Kinwaati ki Tesalonika-a ki nkosi kini

Tesalonya tɛ nuun kiton kimu le kimbe ki Masadonya le Pɔɔ tɛ bechi kintaashe ki beniin be kimbeenche-e. Fi tɛ mɛɛn ki nɔɔnɛ kɛ si kintaashe kini tɛ bechi kɛ, Bejuu tuu be bechi be baanini Pɔɔ be fuumi kimi be wu. Pɔɔ tuu tɛɛ kinwaati ki nkosi kini li beniin be Krai be Tesalonya le kanɔi shɛn yibe, fɛ be ni be lemi be tɛɛmi.

Bikoo bi biee bi le Kinwaati kini-i

1:1 Mbɛɛche

1:2-3:13 Pɔɔ woo buɔn tuu pia beniin be kimbeenche-e

4:1-12 Ntiife kii ntɛ wu beniin be nuun be Krai

4:13-5:11 Ntiife kii si Krai gii naa kaari be

5:12-22 Ntiife wu kimerise

5:23-28 Kimerise

¹ E mi Pɔɔ, miɔ tɛɛ Silas mɔɔ Timoti. Ntɛkɔɔ kinwaati kini li kintaashe ki beniin be kimbeenche-e ki li kiton ki Tesalonika-a ki taashe ki nuun be Nyɔ Baa wusɛn mɔɔ Taa Jiso Krai.

Nyɔ doonche ben shɛn yi dzeɛn, yi tuu nyɛ ben mbɛɛngii.

Pɔɔ nyɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ li kintaashe ki beniin be kimbeenche-e ki Tesalonika

² Tɛ shiin tɛ nyɛɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ mfi kwi kii ben bechu, tɛ teenyi ben bechu mfi kwi li nleke li Nyɔ-ɔ wusɛn.

³ Mfi wu tɛ nuun limfwe li Nyɔ Baa wusɛn, tɛ kiimi kinge kine ki buti li shɛn yi nɛ gɛɛ li Krai li be nime chine chi buti li kinɔngise kine-e mɔɔ shɛn yi nɛ kɛndi yi buti li mbiche wu nɛ bichi limfwe li Taa wu tɛɛben wu Jiso Krai.

⁴ Benwaanɛn bɛɛn be Nyɔ kɔngisi, tɛ kii baa le Nyɔ tsaa yɛ ben.

⁵ Tɛ kii baa le kife nton wu dzeɛn wu tɛ tɛ be be wu le be-en tɛ nuun yɛ be n'yɔru kwaa kɛ. Wu tɛ be tɛ be bunga bu dzeti li tsan yi Fiana yi Waan li, tɛ se gbɛngi baa tɛ

kii le nton wulu nuun cheɛn. Nɛ kii baa nwaani beniin be tɛ tɛ nuun mfi wu tɛ tɛ tsiin le be-en lenti kii ben.

⁶ Nɛ tɛ biki dzɛ yisɛn mɔɔ yi Taa kife nɛ tɛ fii nton wulu be kinɛtine ki dzeti li tsan yi Fiana yi Waan li mɔɔ nuun si nɛ tɛ nuun li nge wu nyɔnɔ-a le.

⁷ Bɛdɛɛni nɛ se to beniin be kimbeenche-e be beniin bechu be le kimbe ki Masadonyaa mɔɔ ki Akeya nuun be ni be biki dzɛ yibe.

⁸ Ntiiti fini kife e jɛ yi Taa kwaa yi bo li be-en yi dɛndɛ kimbe ki Masadonya be ki Akeya kɛ. Nton wu kii shɛn yine yi nɛ gɛɛ li Nyɔ-ɔ dɛndɔ tɛ li bintsii bichu-u. Fi se fiee le, tɛ kɛmi yɛ le tɛ tuu tɛ ni tɛ tiiti fiee fi fimu kɛ.

⁹ Nɛ ni nɛ kii le beniin belu kibɛɛ tiiti baa kii si nɛ tɛ fii bee le be-en lenti, mɔɔ si nɛ tɛ chine munyɔkine nɛ to be Nyɔ le nɛ ni nɛ nindi li Nyɔ yi cheɛn yi kɛmi ntɛ-e.

¹⁰ Be tiiti tɛ si nɛ tɛngi Nwani wu gii naa dza liboo be. Nwani wuni nuun e wu wu tɛ buu li kwe-e, e Jiso wu busi tɛɛben li tsan yi shɛn yi Nyɔ yi fuuti yi gii naa doonche li beniin li.

2

Pɔɔ tee kii nime chee chi Tesalonika

¹ Benwaanɛn bɛɛn, ben kibɛɛ nɛ kii baa le nka wu tɛ tɛ la le be-en ti mɛɛn ki la kɛ li yee li kɛ.

² Mɔɔ nuun si nɛ kii si beniin tɛ nyɛ nge li bee li be nweɛ be bee li kiton ki Filipi-i, tɛ tɛ kan nɛ shɛn li bunga bu Nyɔ yisɛn le tɛ tifi nton wu dzeɛn wu kii Nyɔ li be-en mɔɔ nuun si beniin gii be bangi bee nge le.

³ Nton wu tɛ tɛ fenjisi tɛ lɛki ben lu tɛ nuun yɛ wu bifi kɛ tɛ tɛ fenjisi yɛ be mbeeche wu bifi kɛ, kɛ le tɛ tɛ wɛki le tɛ yɛɛn be ben kɛ.

⁴ Se nuun le, si Nyɔ tɛ nɛn le tɛ kɔche baa beniin be yi nuun yi nyɛ nton wu dzeɛn wuni li tsan yi bee le, tɛ se fenjisi baa, tɛ fenjisi yɛ nuun le tɛ yooki beniin kɛ. Tɛ fenjisi baa nuun le tɛ yooki Nyɔ yi tɛti shɛn yisɛn.

⁵ Si nɛ kii, fi nuun le tɛ ti mɛɛn saa kɛ le tɛ be be jɛ yi n'yɛnɔ, kɛ le tɛ tɛeki fiee fɛ lii le tɛ se ji fiee li tsan yine-e kɛ. Fini nuun fiee fi Nyɔ lemi bee lɛjin fi-i bee.

⁶ Tε tε geendi ye le tε kεmε mpiaru li wi-i, kε wu buti li be-en, kε li beniin bamu kε. Mɔɔ nuun si tε nuun kintsii kisen si bɔɔn be nto-on be Krai le tε ni tε biiti biee le nε ni nε feti li bee li.

⁷ Tε tε nuun fisen nyεεkii le ben lenti si ni bɔɔn ti bichi le bɔɔn bee li.

⁸ Le fi nuun le, tε se dzɔ ben libwin bujɔn be kinƙɔngise, tε tε mεen ki nye kε ben nuun nton wu dzeen wu Nyɔ kwaa kε, tε tε nye tε yi yisen li be-en le kife nε tε to nuun shen yisen nge.

⁹ Benwaanen besen, mɔɔ nε kiimi baa tε nime chisen be kiyube kisen. Tε tε nindi butuu mɔɔ fenshaan le kiin tε ni gεε bentε li wi wumu li be-en, tε tε fenjisi nton wu dzeen wu wu Nyɔ li be-en.

¹⁰ Ben kibεε mɔɔ nuun Nyɔ nuun nε len lejin le nsa wuse-en le ntse wusen le ben beniin be kimbeenche-ε tε nuun wu wuuti wu nuun tε tsaan wu tεle kεmi ye findzɔn fimu kε.

¹¹ Nε kii baa tε tε tε feti be ben si te bɔɔn ti shiin feti be bɔɔn bee le.

¹² Tε tε kangisi shen yine, tε yokisi ben, tε teendi le nε ni nε tsiin ntse wu Nyɔ wεki. E Nyɔ yi teenyi ben le nε le li bumfɔn bu yi-i be bunɔɔa bwee.

¹³ Tε shiin tε nyεε kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ kii fini le mfi wu tε tε be be je yi Nyɔ li be-en, nε tε fi je yilu si yi gbengi yi nuun le ε je yi Nyɔ yi nuun ye si je yi wi kε. E yi yi se nindi li yi yine, ben be nuun beniin be kimbeenche-ε.

¹⁴ Nε kii baa benwaanen besen le fiee fi tε keti be bintaashe bi beniin be kimbeenche-ε bi Nyɔ-ɔ bi tε biki Krai Jiso le kimbe ki Judiya fi tε ka tε be ben. Nε se tuu nε nen tε benge li tsan yi beniin bene be kwεen le nε si be tε nen tε li tsan yi beniin be bee be nuun Bejuu.

¹⁵ Bejuu bani nuun beniin be tε wo Taa Jiso. E nεε be be tε woyi bentomfɔn be Nyɔ-ɔ. E be be tε koon be bee le be. Be feti le Nyɔ tε woo bujɔn be be kε. Be baanini tε beniin bechu bu baanine,

¹⁶ si be tε bangi dze li bee li le tε tee kε li beniin be nuun ye Bejuu kε le be bo lu kε le. Be feti le mfikwi bibifi bi bee se yendi bi yeki. Shen yi Nyɔ yi fuuti se be ye kitun li bee dεni.

Pɔɔ bechi kεmi ngeen le tuu nen beniin be kimbeenche-ε be Tesalonya-a

¹⁷ Benwaanen besen, si tε tuu tε gate, tε gwenε baa nge tε kεmi geen le bee nuun tε nen ben be lii mɔɔ nuun si fi mεen fiee ki nɔɔnε kε si tε tuu tε gate le kε. Tε gate baa nuun be lii kwaa. Tε mεen ki gate kε be shen kε.

¹⁸ Tε wεki baa le tε kaari tε be le be-en. Mi wu Pɔɔ kibεε mi ngwenɔɔ li kinga-a li kinga-a, se nuun le, Satan se bangɔɔ nεε bee.

¹⁹ Tε kεmi baa ngeen le kife fiee fi tε nuun tε ni tε bichi limfwe li fi-i, dεen mɔɔ bujɔn busen, be kifɔ kisen ki tε gii tε ni tε tsakisi yi lu limfwe li Taa wusen wu Jiso mfi wuu tuu wu kaari wu be tuu nuun la? E nεε ben ni?

²⁰ E ben be nuun bunɔɔa busen be kinεetine kisen.

3

¹ Bedεeni tε tε nen le fi yaa fiee numu be ben nsin le, tε cho ntan le tε she lejin Aten bee be mbiin,

² tε se ton Timoti wu nwaani wusen wu tεε be nindi li Nyɔ-ɔ li mfenjise nton wu dzeen wu kii Krai. Tε tε ton wu le be leeki ben li kimbeenche kise-en bujɔn, tuu tifi ben,

³ le kiin benge nwaani bani ni be be sεεε wi wumu li be-en kε. Ben kibεε nε kii baa bujɔn le benge baa nuun fiee fisen.

⁴ Nε kii baa le mfi wu tε tε nuun be ben, tε tε kɔɔ tε tee ben mfi mεen le tε gii tε ni tε ngingi benge. E nεε le si fi ka fiee le, nε kii.

⁵ E fi fi tε fe se nen le fi yaa fiee, nse nton Timoti le nkεε si kimbeenche kine nuun, kife ntε nchendi le semuke wi wu ti mɔnchi beniin wε mɔnchɔɔ ben kitun wu fe nime chichu chi tε nin li be-en chi to chi yee.

Timoti kaari be nton wu kii kimbeenche ki beniin be Tesalonya

⁶ Se nuun le, dεeni yaa ε Timoti be kitun le be-en wu kaari wu to lijin le bee li, wu tee nton wu dzeen wu kii shen yi nε gεε li Krai li be si nε doonchi baa kinƙɔngise li beniin li. Wu tee tε si nε kiimi baa bee bujɔn nε tuu nε kɔngisi le nε nen bee nεε si tε kεmi tε kɔngise le tε nen ben le.

⁷ Kii fini, benjwaanen besen, li ntɔnye be benge be te kemi, shen dendi yee bee kii ben nge kii shen yi ne gee li Krai li.

⁸ Te yinde baa deeni kife ne lemi baa ne teemi be Taa.

⁹ Bedeeni, te nyee baa kiyɔni li Nyɔ-ɔ nge kii ben. Te nyee baa kiyɔni li Nyɔ-ɔ kii bujon bu te wuki limfwe li yi-i kii ben.

¹⁰ Te leki baa li Nyɔ-ɔ mkpaan butuu be fenshaan laa lii yisen nuun yi tuu yi bike be yine te se nye ben fiee fi meen fi fuki li kimbeenche kine-e le.

¹¹ Te leki baa li Nyɔ-ɔ yi nuun Nyɔ mɔɔ Baa wusen kibee be Taa wu teben wu Jiso le gwiye dze te be le be-en.

¹² Te leki baa li Nyɔ-ɔ le Taa fe le kinjongise kine ko ki geen limfwe ne ni ne kongisi yi yine be beniin bechu nee si te kongisi ben le.

¹³ Te leki baa li Nyɔ-ɔ le, le yi fe shen yine ni yi teemi, le ke ne ni ne nuun findzon nsin, ne wuuti li Nyɔ Baa wusen limfwe mfi wu Taa wu teben wu Jiso gii ni bee be beniin bechu be nuun bee.

4

Ntse wu Nyɔ kongisi

¹ Li merise-e, benjwaanen besen te leki baa ben te sungi bo si beniin be taashe li Taa Jiso-o, le si ne te laanche li bee li si ne kemi le ne ni ne tsiin si Nyɔ kongisi le, e nee le si ne tsiin baa deeni le, ne feti yeen nee le ne giingi bu limfwe-e.

² Ne kii baa ntifi yi te te nye li be-en li bunga bu Taa Jiso-o.

³ Fiee fi Nyɔ kongisi nuun le ne ni ne nuun waan. Kiin ne ni ne leti bukwee ke.

⁴ Wi mumkpan mumkpan li be-en kemi le ni kii nkeme yi yee le dze yi wuuti-i tuu kemi ngunju.*

⁵ Kiin yi yi wi ni yi yuusi, yi mwaki, si yi wi wu kiton wu ti kii ye mɔɔ Nyɔ ke.

⁶ Kiin wi ni fe bubiee ke, ke le fiibe be njwaani li nsa wuni-i ke. Te te tee li be-en te chiinse meen linderi le Taa gii lon nge li beniin be feti biee bini bichu.

⁷ Ne ni ne kii le Nyɔ te meen ki teen ke bee le te ni te tsiin ntse wu nuun wu nyen ke. Te

teen bee le te ni te tsiin nuun ntse wu wuuti.

⁸ Fi se nuun le, mɔɔ nuun noo wu faan n'wowu ntifi yini le, ke meen ki faan ke n'wowu nuun li wi wo-on ke. Wu faan n'wowu nuun li Nyɔ-ɔ yi nyee Fiana yee yi Waan li be-en.

⁹ Fiee fi kii kinjongise ki ne kemi le ne kemle li benjwaana bene-e be kimbeenche-e te kemi ye le te tuu te tsee kii fi li be-en ke. Fini nuun fiee fi Nyɔ te saa yi tifi ben kibee, si nuun ne ni ne kongisi yi yine.

¹⁰ Be cheen, ne kongisi baa kitun benjwaana bene bechu be kimbe ki Masadonya. Se nuun le benjwaanen besen, te se tuu baa nee te nyee ben ntifi le ne ni ne feti le ne giingi limfwe limfwe.

¹¹ Ngeen yine yi nyɔna ni yi nuun le ne ni ne tsiin ntse wu mbeengii, ne te lii kimfime fe biee bi beniin le ke. Ne nindi be tsan yine te te saa te tee ben.

¹² Bedeeni, beniin be lekuun gii be ni be nyee ngunju li be-en, ne te tuu le ne ni ne bichi fiee li wi-i ke.

Kii mfi wu Taa gii naa kaari be

¹³ Benjwaanen besen, te weki ye le ne ni ne nuun li kijibe-e si beniin be kwiye kitun ke. Te weki baa le ne kee le kii ne nuun nshiin nshiin si beniin be bichi ye limfwe li fiee fi shaan fi nuun lu-u ke.

¹⁴ Te ben baa le Jiso te kwi tuu kaari bo li kwe-e, e nee le si Nyɔ gii naa yi kaari yi be be Jiso mɔɔ beniin be te kwiye e be taashe be wu.

¹⁵ Te gii te ni te tiiti fini te biki nuun je yi Taa, le bee te she lejin te gii te ni te meen we mfi wu Taa gii be, nuun te te too mbaan li beniin be te saa be kwiye-e ke.

¹⁶ Ne kee le Taa kibee gii naa dza liboo ni shiiti bee dzengi lewe nge be je yi teemi, kikoo ki benchindaa be Nyɔ ni ki dzengi te, son yi Nyɔ ni yi yeti. Beniin be te kwiye e be taashe be Krai se saa be bo.

¹⁷ Bedeeni, Nyɔ se chofi bee te te she te meen lu mɔɔ be, taashe li kiku-un le te geen te bike be Taa li kiboo li. Teben be Taa se te ni te nuun lu mfikwi.

¹⁸ Nee le, ne denisi yeen shen yi wi bee wi be je yini.

* 4:4 Deen le, "Wi mumkpan mumkpan li ben kemi le ni kii nkeme kwesi le dze yi wuuti, tuu kemi ngunju."

5

Si wi nuun ni tengi mbɛ wu Taa

¹ Bɛɲwaanɛɲ bɛsɛɲ, kii mfi bɛ jobɛ chi mbɛ wu Taa lɛ, bɛ kɛmi yɛ lɛ bɛ tuu bɛ tsɛɛ kii fini li be-ɛɲ kɛ.

² Bɛɲ kibɛɛ nɛ kii baa bujɔɲ lɛ jobɛ chi mbɛ wu Taa lɛ gii chi nuun si chi wi-ih butuu.

³ Fɛ bɛniin gii be ni be tiiti lɛ, “Mbɛɛngii wɛ lu, fiee fi chɛnɛ lu kɛ,” ɲgɛ se taa dza wɛ li bee si ntunu ti bɛɛ lɛ kwɛɛɲ wu nuun bɛ fwe-e lɛ, dze tɛ nuun lu yi letinɛ kɛ.

⁴ Se nuun lɛ, bɛɲwaanɛɲ bɛsɛɲ nɛ nuun yɛ finɛ li kijibɛ-ɛ si jobɛ chilɛ nuun chi taa chi dza chi taa chi bɛ lɛ be-ɛɲ si wih kɛ.

⁵ Ntiitɔɔ ni kifɛ bɛɲ bɛchu baa bɛniin bɛ kin'wofu-u, mɔɔ bɛniin bɛ fɛnsaanɲ. Tɛ nuun yɛ bɛniin bɛ butuu, kɛ bɛ li kijibɛ-ɛ kɛ.

⁶ Bɛdɛɛni, kiin tɛ ni tɛ liiti si bɛniin bamu liiti kɛ. Tɛ ni tɛ nuun wɛ bɛ bufii busɛɲ fɛ buchu.

⁷ Bɛniin bɛ liiti, ti liiti nuun butuu, se bɛniin bɛ piɛndi, ti piɛndi nuun butuu.

⁸ Se nuun lɛ, si tɛ nuun fisɛɲ bɛniin bɛ fɛnsaanɲ lɛ, tɛ ni tɛ nuun bɛ bufii busɛɲ fɛ buchu. Tɛ dzɔɔ kimbeɛnɛ bɛ kinɲɔɲgise bi ni bi nuun si bikɔɔ bi dzi-in bi tɛ lii tɛ banɛ bɛɲkondi bɛsɛɲ lu, tɛ dzɔɔ tɛ kimbiche ki tɛ bichi limfwe li kinsofu-u ni ki nuun si kifɔ ki dziin ki tɛ beenɲ.

⁹ Tɛ kɛɛ lɛ Nyɔ tɛ mɛɛɲ ki tsaa kɛ bee lɛ ke yi doonɛ nuun shɛɲ yɛɛ yi fuuti li bee li kɛ. Yi tɛ tsaa lɛ ke tɛ kɛmɛ nuun kinsofu kɛti li Taa wusɛɲ wu Jiso Krai.

¹⁰ Jiso Krai nuun wi wu tɛ kwi kii bee, lɛ ke mɔɔ tɛ nuun lu, mɔɔ tɛ kwiye, tɛ ni tɛ nuun bɛ wu.

¹¹ Bɛdɛɛni, nɛ kanɲgisi shɛɲ yi wi bee wi, nɛ gwɛndi tɛ wi bee wi nɛɛ si nɛ feti lɛ.

Ntifi yi kimɛrisɛ bɛ n'yɛɛshɛ

¹² Bɛɲwaanɛɲ bɛsɛɲ, tɛ lɛki baa bɛɲ lɛ nɛ ni nɛ guundi bɛniin bɛ nindi lɛ be-ɛɲ lɛnti be bichi lɛ be-ɛɲ li nsa wu Taa li, be tiifi tɛ bɛɲ.

¹³ Nɛ doonchi ɲɲɲu li bee bujɔɲ li kinɲɔɲgise kii nime chi bee. Nɛ ni nɛ kɛmi tɛ ntɛ wu mbɛɛngii li yi yinɛ-ɛ.

¹⁴ Tɛ tuu baa tɛ lɛki bɛɲ bɛɲwaanɛɲ bɛsɛɲ lɛ nɛ ni nɛ tiifi bɛniin bɛ nuun yɛɛ, nɛ ni nɛ kanɲgisi tɛ shɛɲ yi bɛniin bɛ kɛmi jaan, nɛ ni

nɛ fii tɛ bɛniin bɛ wɛɛ. Nɛ ni nɛ kɛndi shɛɲ bɛ bɛniin bɛchu.

¹⁵ ɲɛɲ yɛɛɲ lɛ kiin wi ni tusi bubieɛ bɛ bubieɛ kɛ. Nɛ ɲgwɛnini mfikwi lɛ nɛ ni nɛ feti nuun bieɛ bi dzeɛɲ li yi yinɛ-ɛ mɔɔ li bɛniin bɛchu-u.

¹⁶ Nɛ nɛki yɛɛɲ mfikwi,

¹⁷ nɛ lɛki li Nyɔ-ɔ mfikwikwi,

¹⁸ nɛ nyɛɛ yɛɛɲ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ li fiee fichu fi kɛti-i. Fini nuun fiee fi Nyɔ wɛki li be-ɛɲ bɛ nuun li Krai Jiso-o.

¹⁹ Kiin nɛ ni shitini nime chi Fiana yi Waan lɛ kɛ.

²⁰ Kiin nɛ ni nɛ dzeti bɛntonɲ bɛ Nyɔ-ɔ bɛ bɛniin laɲini li be-ɛɲ li kite-ɛ kɛ.

²¹ Nɛ tɛɛti bieɛ bichu, nɛ dzeti bi dzeɛɲ nɛ lemi li bi-i,

²² nɛ busi yɛɛɲ tsan li bieɛ bibifi-i bichu.

²³ Nlɛkɔɔ lɛ Nyɔ kibɛɛ yi nuun Nyɔ yi mbɛɛngii fɛ nɛ ni nɛ gbɛɲgi nɛ wuuti li bieɛ bichu-u. Yi fɛ fiana yinɛ bɛ shɛɲ yinɛ mɔɔ yi yinɛ yi ni yi nuun findzɔɲ nsin li mfi wu Taa wu tɛɛbɛɲ wu Jiso Krai gii bɛ.

²⁴ Yi yi Nyɔ yi tɛ teenɲ bɛɲ yi ti gbɛɲgi yi lemi nɛɛ li jɛ ye-e, yi se gii yi fɛ lɛ.

²⁵ Bɛɲwaanɛɲ bɛsɛɲ, nɛ lɛki li Nyɔ-ɔ li bee li.

²⁶ Nɛ yesi bɛɲwaanɛɲ bɛsɛɲ bɛchu nɛ tache be ntache wu bɛniin bɛ Nyɔ-ɔ.

²⁷ Ntiitɔɔ nchinsini li be-ɛɲ li bunɲa bu Taa lɛ lɛ nɛ teenɲ kinwaati kini li bɛɲwaanɛɲ bɛsɛɲ bɛchu be woo.

²⁸ Kinɲɔɲgise ki Taa Jiso Krai ni ki nuun bɛ bɛɲ. Fi nuun lɛ.

Kinwaati ki kinga kife ki Pɔɔ tɛ tsɛɛ li kintaashɛ ki Tesalonika-a Fiee fi nuun lɛ Kinwaati ki Tesalonika-a ki kinga kife kini-i

Si Pɔɔ tɛ tsɛɛ kinwaati ki nkosi li beniin be kimbeenche-ɛ be Tesalonika-a le be ni be tenji be mbeɛngii li mfi wu Jiso gii naa kaari be, bufii se bu ni bu nuun fe li nton wulu-u. Pɔɔ tɛ tsɛɛ kinwaati ki kinga kife kini le tee kii si beniin tɛ beechi nkosi le jobɛ chi mbɛ wu Taa lɛ chilu dzɔ chɛɛ kintsii kitun. Tɛ naanyɛ mbeechɛ wuni doonche le fɛ mbɛ wu Krai gii dzɔ kintsii nuun ɛ bibifi be bibetine gii bi yan nge.

Bikoo bi biee bi lɛ Kinwaati kini-i

1:1-2 Mbɛɛche

1:3-12 Pɔɔ yɔngi tuu tɔɔn kintaashɛ ki beniin be kimbeenche-ɛ

2:1-17 Ntiife kii mbɛ wu Krai

3:1-15 Ntiife kii ntse wu beniin be nuun be Krai lɛ

3:16-18 Kimɛrise

¹ Ɛ mi Pɔɔ, miɔ tɛɛ Silas mɔɔ Timɔti. Ntɛkɔɔ kinwaati kini li kintaashɛ ki beniin be kimbeenche-ɛ be li kiton ki Tesalonya ki taashɛ ki nuun be Nyɔ baa wusɛn mɔɔ Taa Jiso Krai.

² Nyɔ baa wusɛn be Taa Jiso Krai doonche ben shɛn yibe yi dzeen, tuu nye ben mbeɛngii.

Nsa wu gii naa nuun mfi wu Krai karisi bɛɛ

³ Bɛnwaanɛn bɛɛn, tɛ kɛmi le tɛ ni tɛ nyɛɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ mfikwi kii ben. Fi dzɔɔn lɛ, kife kimbeenche kine kuu kɛɛ ki giingi bu limfwe-e, kinɔngise ki wi bee wi kɛmi li yi yibe-e giingi kɛɛ tɛ bu limfwe-e.

⁴ Bɛɛɛni, bee kibɛɛ tɛ ti shiin tɛ tsakisi yi kii ben li bintaashɛ bi beniin be kimbeenche-ɛ bi Nyɔ-ɔ bimɔ. Tɛ ti tsakisi yi kii si nɛ lemi mkpaan be kii si beniin biindi bikaa lɛ bɛnɛ jin nɛ kɛmi nɛɛ li kimbeenche kine-ɛ lɛ, mɔɔ kii bɛngɛ be nɛ ngingi nɛ kɛndi nɛɛ shɛn.

⁵ Fini nuun fiee fi doonchi le Nyɔ gii yi naa yi saa beniin lɛ dze yi tsaan li, ke nɛ se

ni nɛ nuun le nɛ kɔche baa beniin be bumfɔn bu Nyɔ-ɔ bu nɛ ngingi bɛngɛ bani kii bu.

⁶ Si Nyɔ nuun wi wu tsaan lɛ, yi gii yi naa yi tuu nɔwɔ wu beniin nɔwɛki be ben be nɔwɔ tɛ,

⁷ nyɛ mfufine li be-en be ngingi nge mɔɔ li bee li tɛ. Fini gii fi ka mfi wu Taa Jiso gii naa mbunde liboo ni bɛɛ li nimi chi wi-i chi lɛɛbi. Gii ni bɛɛ lɛ be benchindaa bee be tɛɛmi.

⁸ Gii naa tuu nsoonkibaa li beniin be fɛngi Nyɔ mɔɔ be mɛɛn ki ben kɛ li nton wu dzeen wu kii Taa wusɛn wu Jiso-o kɛ.

⁹ Bɛ gii be mɛɛshi be be, be se kɛmɛ nge wu kimake, be gate be be Taa kii be ni be wu limfwe mɔɔ li bunɔna bwee bu nge.

¹⁰ Fini gii fi ka boo bu gii be ke se beniin be nuun bee ni be guundi wu, beniin bɛchu be gɛɛ shɛn li wuu se kɛmɛ kintɛwa be wu. Nɛ gii nɛ nuun tɛ be be kife nɛ tɛ ben nton we wu tɛ tɛ tee li be-en.

¹¹ Fiee fiee fi tɛ lɛki baa Nyɔ kii ben mfikwi le Nyɔ yisɛn fɛ ben nɛ ni nɛ nuun ɛ nɛ kɔche nɔwaani beniin be yi teen le nɛ ni nɛ nuun. Tɛ se lɛki Nyɔ tɛ le yi fi ben li bunɔna bwee li, nɛ fɛ fiee fi dzeen fichu fi nɛ wɛki mɔɔ nime chichu chi nɛ nindi kii shɛn yi nɛ gɛɛ li Krai li.

¹² Tɛ lɛki baa tɛ Nyɔ lɛ, le ke bukoon bu Taa wusɛn wu Jiso, ni bu kɛmi kin'yokise le be-en lenti, nɛ se kɛmɛ tɛ kin'yokise li yi yee li. Fini nuun kii shɛn yi dzeen yi Nyɔ yisɛn be Taa Jiso Krai kɛmi li be-en.

2

Kii wi wɛ wu bondini nchi wu Nyɔ

¹ Bɛnwaanɛn bɛɛn, fi kii mbɛ wu Taa wusɛn wu tɛɛben wu Jiso Krai be si tɛben gii naa tɛ banche le tɛ gɛɛn tɛ ni tɛ nuun be wu, nɛ nɛkɔɔ le,

² kiin nɛ ni dza bufii taa bu shaanshe tɛ li ben tsɛkɛ, le nɛ dza nɛ ni nɛ yeyini le nɛ woo baa n'yɔru wumu wu dzɛti li tsan yi Fiana yi Waan li, kɛ le tɛ yɔ baa, kɛ le tɛ tsɛɛ baa kinwaati le jobɛ chi mbɛ-ɛ chi Taa lɛ be chee kitun kɛ.

³ Kiin nɛ ni naa nɛ gɛɛ le wi yɛɛn be ben mɔɔ nuun lɛ dze yi la-a le kɛ. Nɛ ni nɛ kii le jobɛ chi mbɛ wu Taa lɛ chilu nuun tɛ naa kɔche fuki fɛ mfi wu beniin gii naa be dza

be ni be tεchini biee bε Nyɔ saa wu bε sin kε, kε fuki fε wi wε wu bondini nchi wu Nyɔ yenε tε nsin kε. E wu, wu bε gii naa bε mεεshi bε wu bumerise.

⁴ E wu wu gii yεeki yi yee tuu ni tεenini fiee fichu fi bε teenyi le nyɔ kε fiee fi bε bundi fi. Se gεen lε shee li yih yi muntofi yi Nyɔ-ɔ se ni teenyi yi yee le ε wu Nyɔ.

⁵ Mɔɔ nε kiimi yε le mfi wu ntε nuun bε ben, ntε ntee fiee fini li be-en nεε ni?

⁶ Nε kii baa dεeni kitun fiee fi bangi wu nuun le ke buse nuun li mfi wu bε gεε li wuu.

⁷ Nindɔɔ dεeni bε bunga bwee lε munyiikɔɔ li, le ni feti bεniin baanini bεnchi bε Nyɔ-ɔ fi se nuun le wi wu bangi wu gii ni bangi wu nεε lε nsiin gεen bo mfi wu bε gii bε tsaaki wu lε dze.

⁸ Bε gii ke bε tsaaki wu, wi wu bondini nchi wu Nyɔ wε se buse, Taa Jiso se fεε wu bu fεwu bε mfiee yi lε wuu wa, mεεshi bε nleεbe wu gii ni bεε bε wu.

⁹ Wi wu bondini nchi wulu gii ni bεε li bunga bu Sata-an, kεmi bunga buchu, feti biee bi doonchi bunga bwee bε biee bi kintε wa-a bi nuun bi kinlamise-ε bichu.

¹⁰ Gii ni bεε tε bε nwaani biee bibifi bichu le ni lamisi bεniin bε layε lu. Be layi baa kifε be tε faan nkongise chεen le be se bɔnε.

¹¹ Si be kɔngisi yε chεen kε lε, Nyɔ fε yε le be gbεenε be ni be nuun jikεε le be se ni be beenchi nuun li fiee fi binseε lε.

¹² Nyɔ tε feti lε le be bεchu se we nsa, be bε mεen ki ben kε li chεen li kε, be wuki bujɔn li mferu biee bi nuun yε tsaan kε.

Nyɔ tε tsaa ben le yi soo ben

¹³ Se nuun le, bεnwaanen bεsen bε Taa kɔɔngi nge, tε kεmi nεε le tε ni tε nyεε kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ mfikwi kii ben, kifε Nyɔ tε tsaa ben kitun fε mbεεche le yi naa yi soo ben keti li nime chi Fiana yi Waan feti le nε ni nε wuuti, bε li kimbeenche ki nε ben li chεen li.

¹⁴ Tε teen ben le keti li nton wu dzeen wu tε tε tiifi, le ke nε kεmε fε bunɔna bu Taa wusen wu Jiso Krai.

¹⁵ Nεε lε, bεnwaanen bεsen, nε lemi yεen mkpaan, nε kεmε ntiife wu tε tε nyε li be-en, mɔɔ nuun wu tε tε tiifi ben lu bε kimfime, mɔɔ nuun wu tε tε tseε li be-en.

¹⁶ Taa wusen wu Jiso Krai kibεε mɔɔ Nyɔ Baa wusen wu tε kɔɔngi bee tuu kɔngisi shén yisen mfikwi ma nsin, tuu nyε bee fiee fi dzeen fi tε bichi limfwe kii shén yee yi dzeen

¹⁷ kaangi shén yine, fε yi temi li nime chi dzeen chichu chi nε feti bε li fiee fichu fi nε tiiti.

3

Pɔɔ lεkε le bεniin bε kimbeenche-ε ni be lεki li Nyɔ-ɔ li bee

¹ Li mεrise, bεnwaanen bεsen nε lεki yεen Nyɔ li bee li. Nε lεki yεen Nyɔ le jε yi Taa ni yi dengi yi giingi limfwe tseketsεkε, bεniin ni be guundi jε yilu nεε si nε tε feti.

² Nε lεki yεen Nyɔ tε le ke tε naa tε bɔnε li tsan yi bεniin bε kεmi shén yi bifi be feti biee bibifi, kifε ε bεniin bεchu bε kεmi kimbeenche kε.

³ Se nuun le Taa ti lemi nεε li jε ye-e. Gii nyε ben bunga, tuu ni kiichi ben kii nε ni lε li tsan yi wi wu bifi-i.

⁴ Taa fεɔ tε gεε bufi busen li be-en le nε feti baa fiee fi tε tiiti, nε gii nε ba nε ni nε feti.

⁵ Nεε lε tε lεki baa le Taa leeki shén yi nε yi ni yi nuun li kinɔngise ki nuun ki Nyɔ-ɔ, tuu fε ben nε ni nε kendi tε shén si kra i tε gii kendi lε.

Wi kεmi le ni nindi se jii

⁶ Bεnwaanen bεsen, tε tiiti baa bu tewu li be-en li bukoon bu Taa wu tεeben wu Jiso Krai le, nε weti yi li bεnwaanen bεsen bε nuun yee mferu fiee nsin bε tsiin yε ntse nwaani wu tε tε doonche ben kε.

⁷ Ntiiti ni kifε ben kibεε nε kii baa le nε kεmi le nε ni nε biki fiee fi tε tε feti. Tε tε nuun yε yee mfi wu tε tε nuun tεeben kε.

⁸ Tε tε jii yε fiee fi wi nsonu nsin kε. Tε tε nindi tε lingisi butuu mɔɔ fenshaan le kiin tε ni gεε bεntε li wunε wumu-u kε.

⁹ Tε gii tε feti yε lε le tε nuun yε kintsii kisen le tε ni tε biiti biee li ben kε. Fi tε nuun le tε tε doonchi li kinge kise-en le nε ni nε biki fiee fi tε feti.

¹⁰ Nε kii le mfi wu tε tε nuun tεeben, tε tε nyε nchi li be-en le, “E wi nuun le nuun tε nin kε, bε nyε kε wu fiee fije kε.”

¹¹ Ntiiti ni kifɛ tɛ wuki baa le bɛŋ bamu shiiti baa yee, nimu nsin, be denɔi kwaa be lisi bimfimu fɛ biee bi bɛniin bamu-u.

¹² Beeyɛ bɛniin, tɛ tiiti baa tɛ tuu tɛ chiisini li bukoon bu Taa Jiso krai le be shee fɛkwiin be ni be nindi be se kɛmi flee fi be gii be ni be jii.

¹³ Li bɛŋ bɛŋwaanɛŋ bɛsɛ-ɛŋ, kiin nɛ ni naa nɛ fiɔon li mferu bujon kɛ.

¹⁴ Ɛ wi faan ŋ'wowu flee fi tɛ tiiti lɛ kinwaati kini-i, nɛ kii kii mwe. Nɛ tuu kɛ le nɛ kɛmɛ flee fi fɛrɛ bɛ wɛɛ wi kɛ, ke se kɛmɛ buya.

¹⁵ Se nuun le, nɛ dzɔ kɛ wu si wi wu mbani kɛ. Nɛ tiifi wu si ŋwaana wunɛ.

N'yɛɛshɛ wu kimerisɛ

¹⁶ Taa wu mbɛɛŋgii ni nyɛɛ bɛŋ mbɛɛŋgii mfi kwi lɛ dzɛ chi-i. Taa ni nuun bɛ bɛŋ bɛchu.

¹⁷ Mi wu Pɔɔ, ntsekɔɔ n'yɛɛshɛ wuni bɛ kwan wɛŋ. Fini nuun ŋkiki wɛŋ wu mfeti lɛ binwaati bien bichu-u. Fi flee nɛɛ si nti mbɛɛ tɛki.

¹⁸ Kinɔŋgisɛ ki Taa wusɛŋ wu Jiso Krai ni ki nuun bɛ bɛŋ bɛchu.

Kinwaati ki nkosi ki Pɔɔ tɛ tɛɛ li Timoti-i Fiee fi nuun lɛ Kinwaati ki Timoti-i ki nkosi kini-i

Kinwaati kini nuun ki nkosi ki Pɔɔ tɛ tɛɛ li sɔɔnɛwi wumu wu bukoon bwee tɛ nuun le Timoti. Timoti wuni tɛ nuun wi wu Krai, tɛ nuun wi wu kwɛɛn wu Eesha wu nkwen.

Biee bi Pɔɔ tɛ tɛɛ kii bi lɛ kinwaati kee ki nkosi kini biee biteetu. Fi nkosi fiee tiiti le lenti nyɛɛ ntifi li bee le be ni be dzeti mfi kii nlaanche wu nuun yɛ tsaan lenti lɛ beniiɲ be kimbeenche-ɛ kɛ. Wuni nlaanche tɛ nuun le, kwɛɛn wu tɛɛben ɲingi wuni nuun kwɛɛn wu bifi, wi se nuun kɛmɛ kinsofu nɛɛ mfi wu wi kɛɛ biee bimu bi nuun lɛ munyiikɔɔ li, be mfi wu wi tsiɲ ntɛ wumu nɛɛ si nuun ni fɛngi nje ɲwaani biee bimu be numu kwɛɛn nsin kɛ nyun nsin.

Kinwaati kilu tiiti kɛɛ tɛ si nuun Timoti ni feti nime chee lɛ kintaashe ki beniiɲ be kimbeenche-ɛ lenti, be si beniiɲ nuun be ni be feti nleke li Nyɔ-ɔ. Ki tuu ki tiiti ɲwaani kinge ki bikoo bi bintaashe bi beniiɲ be kimbeenche-ɛ mɔɔ beniiɲ be fii li nime-ɛ lɛ bintaashe lenti kɛmi le be ni be kɛmi. Li merise wu tifɔɔ Timoti si nuun ni nindi si ɲwane nime wu Jiso Krai wu dzeen.

Bikoo bi biee bi lɛ Kinwaati kini-i

1:1-2 Mbɛɛche

1:3-3:16 Ntifi kii si be nuun be ni be feti biee li kintaashe-ɛ, be kii bɛte bikoo bi kintaashe-ɛ

4:1-6:21 Ntifi kii si Timoti gii ni feti nime chee

¹ ɛ mi Pɔɔ, nnuun ɲwane nton wu Krai Jiso si Nyɔ yi Kinsofu kisen be Krai Jiso wu tɛɛben gɛɛ bufii li wuu tɛ tee le ni nuun.

² Ntsekɔɔ kinwaati kini li wɛ-ɛ Timoti wu nuun ɲwanɛn wu cheɛn li kimbeenche-ɛ.

Nyɔ Baa be Krai Jiso wu Taa wusen doonche wɛ shɛn yi dzeen, tuu kɔɔ nshiin be wɛ, nyɛ wɛ mɔɔ mbɛɛngii.

Le Timoti ni loosi bɛmfɛnjise be binɛɛ lɛ

³ Si ntɛ nsoon bɔ li wɛ-ɛ mfi wu ntɛ ɲgingi Masadonya le ɔ she ɔ ni ɔ nuun

ɛfɛso lɛ, ntuuɔ nsungi bɔ tɛ le ɔ ni ɔ nuun le ɔ loosi beniiɲ baa be fɛnjisi mɛnfɛjise wumu wu gwe.

⁴ ɔ loosi tɛ le kiin be ni be dzeti mfi wube be bifisi li mulo-on mɔɔ li mɛnkoon mɛ bɛte bini bi beniiɲ lɛ mɛ be ti shiin be fɛɛ maa be giingi be me limfwe kɛ. Bini nuun biee bi bɛɛ nuun be bitechine, nuun yɛ be nime chi Nyɔ-ɔ chi biki kimbeenche kɛ.

⁵ Fiee fi shaan li tefe chini linti fieɛ le chi fɛ beniiɲ kɛmɛ kinɲngise ki dzeti fɛ shɛn yi wuuti, be ki dzeti li shɛn yi wi feti fiee nuun yɛ fi shɛn yee sɛki wu kɛ mɔɔ fi dzeti li shɛn yi cheɛn yi wi gɛɛ li Nyɔ-ɔ.

⁶ Beniiɲ bamu chinɛ baa yini dze kitun, be tuu be mbwenɲi be giingi nuun li tefe chi li yee li.

⁷ Be wɛki baa le be ni be nuun beniiɲ be fɛnjisi beniiɲ benchi be Nyɔ-ɔ, se nuun le be tɛ kɛɛ fiee fi be tiiti kii fi kɛ kinyi ki fiee fi be tɛchini li fi-i, mɛɲine nsin kɛ.

⁸ Tɛ kii baa le nchi wu Nyɔ nuun fiee fi dzeen fɛ wi dzeti nchi wulu lɛ dze yi shaan li si kɛmi le dzɔɔ.

⁹ Tɛ kii baa tɛ le be ti mɛɛn ki gɛɛ kɛ nchi li beniiɲ be nuun tsaan li kɛ. Bɛ tɛ giki nuun li beniiɲ be cheti benchi mɔɔ be tɛɛmi bikoo, mɔɔ be fɛngi Nyɔ, mɔɔ be feti bibifi, mɔɔ be wuuti yɛ kɛ, mɔɔ be nyamisi fiee fi kii Nyɔ, kɛ be woyi be tee be bee kɛ be ni be bee, kɛ be woyi beniiɲ bamu.

¹⁰ Wu nuun tɛ li bukeɛn be bunin be jii bukwɛɛ li, mɔɔ li bunin be gimi be bamu. Wu nuun tɛ li beniiɲ be yii beniiɲ be giingi be be, mɔɔ be sɛɛyi binɛɛ, mɔɔ be chinini le be tiiti baa cheɛn be tuu be fɛnjisi nuun binɛɛ. Tuu nuun tɛ le be ni be feti nɛɛ mɔɔ nuun la le fi biki yɛ mɛnfɛjise wu tsaan kɛ.

¹¹ Mɛnfɛjise wuni biki nton wu dzeen wu nyɔɲa wu nuun wu Nyɔ yi be piɛti, nton wulu se nuun wu be tɛ nyɛ li tsan yɛɛn.

Pɔɔ nyɛ kiyɔɔni li Taa li kii nshiin yi tɛ kɔɔ li wuu

¹² Nyɛɛɔ kiyɔɔni li Krai Jiso wu Taa wusen wu nyɛ mi bunɲa le ni nindi nime chee. Tɛ biche mi ɲɛn le mi ɲkɔchɔɔ, se tsaa mi le ni nindi.

¹³ Mɔɔ nuun si ntɛ nnuun nkosi ntiiti jɛ yi bifi kii wu, mbiindi bikaa lɛ beniiɲ bee jin, ɲgaashi be, se nuun le, tɛ kɔɔ nshiin be mi,

kife ntè mfeti biee bini li kijibe-ε ntè nkemi ye kimbeenche ke.

¹⁴ Taa wuseɲ tɛ doonche kinƙɔŋgise kee li mi-i ki yaɲ nge, se fe mi nkeme kimbeenche be kinƙɔŋgise nee si wi wu taashe be Krai Jiso ti kemi.

¹⁵ Tefe chi nuuɲ le Krai Jiso tɛ be li nshe le soo beniɲ be bifi nuuɲ cheɲ. E tefe chi kache, chi nuuɲ wi beɲ li chi chichu-u meɲine nsɲ. Mi kibeε nnuuɲ nkune bibifi.

¹⁶ Se nuuɲ le, Taa tɛ koo nshiɲ be mi, le Jiso Krai se doonche keti li mi-i nshiɲ yee yi keeti yi giɲgi limfwe ma nsɲ li beniɲ li. Mi wu nuuɲ nkune bibifi, nse nuuɲ nee si mbose li beniɲ be gii naa be beɲ li wuu be se keme ntse wu kimake.

¹⁷ Nyɔ nuuɲ Mfɔɲ wu lindεeri wu ti mee ye ke, ti kwii ye ke, be ti ɲingi ye yi ke. E nee yi kwaa yi nuuɲ Nyɔ. Te ni te nyee ɲuɲu li yi-i tɛ tendi bendee be yi-i, mfi kwi ma nsɲ. Fi nuuɲ le.

Nime chi Timoti gii ni nindi

¹⁸ Timoti ɲwanɲ, nyee tefe chi fiee fi ntiiti fini li tsan ya, chi biki cheε nuuɲ fiee fi beniɲ tɛ tee kii we si beniɲ be laɲini benton be Nyɔ-ɔ, le fi naa fi fi we ɔ se ton dzɲ yi dzeɲ.

¹⁹ ɔ lemi nee li kimbeenche ko-o, ɔ yiki fiee fi shaan fi shɛɲ ya tiiti li we-ε. Beniɲ bamu chine baa n'yike fiee fi shɛɲ yibe tiiti be, be we li bembeenche be bee, si yih yi dzoo, fe yi kesi.

²⁰ Li kintutu ki bee ε Imenayus be Alekesanda. Mi nyee be li tsan yi Sata-an kituɲ, fi fiee le ε be keme bufii, be chike be bukoon bu Nyɔ-ɔ bu be bifisi bwεε.

2

Ntifi kii nleke li Nyɔ-ɔ

¹ Fiee fi nkosi fi nleki se fiee le, beniɲ be Nyɔ-ɔ ni be leki li Nyɔ-ɔ li beniɲ bechu-u. Be ni be leki li Nyɔ-ɔ be dii li Nyɔ-ɔ, be tuu be leki Nyɔ li beniɲ bamu bechu-u, be nyee tɛ kiyooni li yi-i.

² Be ni be leki li Nyɔ-ɔ li bemfo-ɔɲ, be li beniɲ bechu be nuuɲ li bintindu bi naɲa bi naɲa. Be ni be leki li Nyɔ-ɔ le ke se te ni tɛ tsiɲ ntse wu tsoɲ be wu mbeɲgii maa wu beniɲ be Nyɔ-ɔ maa wu kemi ɲuɲu le dzε chi-i.

³ Nleke li Nyɔ-ɔ le nuuɲ fiee fi dzeɲ, fi kachini li Nyɔ yi nuuɲ Kinsofu kise-ɲ,

⁴ yi kɔŋgisi le wi kwikwi naa bo maa le wi kwikwi keε cheɲ.

⁵ Nyɔ nuuɲ mumkpaɲ kwaa, wi wu nuuɲ kintikinti li Nyɔ-ɔ be beniɲ nuuɲ nee tɛ mumkpaɲ. Wi wuni se nuuɲ Krai Jiso.

⁶ E wu, wu tɛ nyɛ yi yee le ya beniɲ bechu li ɲge-ε. Fini nuuɲ fiee fi Nyɔ tɛ doonche mfi wu mfi wu shaan tɛ kache.

⁷ Fieε fiee fi Nyɔ tɛ tsaa mi le ni nnuuɲ wi wu fenjisi, maa ɲwane nton wu Jiso be le ni nnuuɲ Wi wu Ntiife wu beniɲ be tɛ nuuɲ ye Bejuu ke. Te nuuɲ le ntiifi be, be se gee shɛɲ li Krai li, le ni ntiifi tɛ be be cheɲ. Fiee fi ntiiti fini n'yɛɲgi ye ke. Ntiiti nuuɲ cheɲ.

⁸ Nse ɲ'wekoo le bunɲ ni be leki li Nyɔ-ɔ li bintsii bichu-u, be tsakisi nuuɲ tsan yi wuuti liwe, shɛɲ yi tɔnyε ke be ke, ke le be ni be tsuki ntsoon ke.

⁹ ɲ'wekoo tɛ le bukeɲ ni be lisi ndu le dze yi shaan li, yi doonchi ɲuɲu, maa yi beniɲ ɲingi le yi ye yi shaan. Kiɲ be ni be luu yi maa nuuɲ le be ni be lisi bieε bi be nache be kikwa ki yechi maa nuuɲ bikomu, ke ndu yi tɛemi kwa ɲge ke.

¹⁰ Be ni be chumini yi yibe nuuɲ be kinge ki dzeɲ si bukeɲ be be ɲingi le be guundi baa Nyɔ.

¹¹ Kweɲ kemi le nyɛ yi yee chi le ni yiki bentiiε bu yike, ni nuuɲ kimfime kimake.

¹² Mmεɲɔ ki nnyε ke dze le kweɲ ni tiifi bunɲ ke, ke le ni kemi bunga le bunɲ li lewe ke. Kemi le ni nuuɲ kimfime kimake.

¹³ Fi nuuɲ le kife ε Adan wu Nyɔ tɛ saa tɔɲ, se tɔɲ Iff.

¹⁴ E Adan wu Satan tɛ yeɲ be wu ke. E kweɲ wu be tɛ yeɲ be wu se bonde nchi wu Nyɔ.

¹⁵ Maa nuuɲ si fi fieε le, Nyɔ gii yi soo kweɲ keti li bierɔ-ɔ. Fini gii fi nuuɲ fe wu ba lemi li shɛɲ yi wu gee li Nyɔ-ɔ, kemi kinƙɔŋgise, tsiɲ ntse wu waan kemi ɲuɲu.

3

Si ntse wu bete bikoo bi bintaashe bi beniɲ be kimbeenche-ε kemi le ni nuuɲ

¹ Tefe chimu cheε lu chi nuuɲ nee cheɲ. Tefe chini nuuɲ le: E wi gbɛɲgi weki

kintinde le ni nuun te kikoo wu kintaashe, ke wekoo te nuun nime chi kemi ngu.

² Te Kikoo wu kintaashe ki benii be kimbeenche-e kemi le ni nuun wi wu kemi ye fiee fi be gundi wu li fi-i ke. Kemi le ni nuun nyume kwene mumkpan, te fe biele bi kinga-an ke, beechi biele bujon, kemi ngu, fi benii be ndende li wuu yih, kii ntiife benii.

³ Kemi ye le ni nuun wi wu ti wundi mbiin me keeti wu ke. Kemi le ni nuun mbenngii be benii te tase be wi ke, te tsoo ntsoon ke, te keme kingangise li kwaa ke.

⁴ Kemi le ni nuun wi wu kii mbiche le yih ye bujon, feti boon bee wuki wu li fiee fichu-u, be guundi wu.

⁵ E wi kii ye mbiche le yih ye bujon ke, geen se ni bichi le kintaashe ki benii be Nyoo?

⁶ Kemi ye le ni nuun wi wu mene fe wu fiiki wu to wi wu kimbeenche ke. E nuun wee wi, ke gii dza mfi wumu tuu ni tsakisi yi, dza le li nge-e si wu kingundi.

⁷ Kemi te le ni nuun wi wu benii be lekuun ngingi te le we wi wu shaan. E foo le nsin, taa dza nye buya li yi yee li dzoo li kintasi ki kingundi-i.

Si ntse wu benii be fii li mferu nime le kintaashe ki benii be kimbeenche lenti, kemi le ni nuun

⁸ Benii be fii li mferu nime chi li kintaashe ki benii be kimbeenche-e kemi te le be ni be nuun be kinge ki shaan. Be kemi ye le be ni be tiiti je fietu ke, te nuun benii be nyee yih yibe li mbiin me ngee ke, te nuun benii be kungi nee nuun mben kwaa ke.

⁹ Be kemi le be ni be kemi ntsoon yi fiee fi Nyoo doonche li bee kii kimbeenche, fiee fimu te saa be li shen ke.

¹⁰ Fe be gii be ni be giki be li nime-e, be kemi le be saa be monche be kwe. E be doonche le be kemi ye cho ke, be se gee be, be ni be nindi si benii be fii li nime chi li yih yi nleke li Nyoo ki benii be kimbeenche lenti.

¹¹ Bukene be bee kemi te le be ni be nuun be kinge ki shaan, be te fie kimfie ke. Be kemi ye le be ni be feti biele bi kinga-an ke.

Be kemi te le be ni be lemi li chene li, li fiee fichu-u.

¹² Wi wu fii li nime le kintaashe lenti kemi le ni nuun nyume kwene mumkpan. Tuu kemi te le ni kii mbiche le boon bee li mao yih ye bujon.

¹³ Benii be fii li nime-e li kintutu ki benii be kimbeenche e be nin bujon, be keme bukoon bu shaan li yih yi bee, be nuun te mene nsin dududu kii shen yibe gee li Krai Jiso-o.

Fiee fi ko nge fi nuun kii kimbeenche kisen

¹⁴ Ningoo le shoo nin mbe nen we. Se nuun le, ntsekoo biele bini li we-e le,

¹⁵ E mi ndza mi noone, o kee si benii kemi le be ni be feti biele li yih yi Nyoo yi nuun kintaashe ki benii be Nyoo yi kemi ntse-e. Kintaashe kini nuun kintasi be kimfoo ki kemi chene.

¹⁶ Fiee fiee lu fi gbene fi ko nge. Fiee fini nuun fi te shiin fi nuun le munyikoo li kii kimbeenche kisen ki te tiiti, Nyoo se fe ye te se kee. Fiee fini nuun le: Te doonche yi yee li nyan yi wiwon. Fiana yi Waan te doonche wi wu nuun wu. Benchindaa be Nyoo te nen wu. Be te fenjisi kii wu li bito-on. Benii te gee shen li wuu nshe chichi Be te dzo wu yee liboo fe kintsii ki bunona.

4

Kii benii be mfenjise-e be binsen le

¹ Fiana yi Waan tiiti yee le gii ni nuun mfi wumu, benii bamu gii naa be chine li kimbeenche-e be ni be wuki biele nuun bi fiana yi yengi be benii mao bentiiife be benchindaa be kingundi-i.

² Bentiiife bani gii be ni be bee li tsan yi benii be dengi be fumisi benii be yengi binsen, shen yibe chiinde yee kee be ton be finkon.

³ Be gii be ni be fengi le kiin benii ni be feti bugoo ke, mao le kiin wi ni ji nwaani biele bimu ke. Biele bini se nuun bi Nyoo te fe le benii ni be jii, benii be kemi kimbeenche be tuu be kii chene mfi wu be jii be gii be ni be nyee kiyooni li Nyoo.

⁴ Fiee fichu fi Nyoo te ton fiee fi dzen, fimu se nuun ye lu fi wi nuun faan e nuun le wu fi be kiyooni li Nyoo ke,

⁵ kife n'yoru wu nuun wu Nyɔ be nleke li Nyɔ-ɔ feɔ fi woo kitun.

Nwane nime wu Krai Jiso wu dzeen

⁶ Ɔɔ doonchi biee bini li benwaanen besen, ɔ ni ɔ nuun wi wu nime wu Krai Jiso wu dzeen wu kurisi yi yee be je yi Nyɔ yi nuun kii kimbeenche be ntiife wu dzeen wu ɔ biki.

⁷ Kiin ɔ ni ɔ kemi flee fi fere be mulon mu li yee li mu kemi ye flee fi fere be Nyɔ ke. Tifi yi ya le ɔ ni ɔ tsiin ntse nuun wu Nyɔ weki.

⁸ Mferu soɔn le yi yaane kemi nee mben li wi-i. Se nuun le fe nuun ɔ ni ɔ tsiin nuun ntse wu Nyɔ weki kemi mben li wi-i le dzé chichi, kife fini kemi mben li ntse wu deeni, fi tuu fi kemi li mfi wu bee li.

⁹ Tefe chini gbengi chi nuun cheen, e tefe chi kache chi wi nuun ben te menje ke.

¹⁰ Fiee flee fi te tsendi munana li nime chini kife te leeki baa bufii busen buchu li Nyɔ yi kemi ntse. Nyɔ nuun Kinsofu ki benii bachu-u, teege benii be ben li yi-i.

¹¹ Ɔ tiifi benii biee bini ɔ tiiti le be ni be feti bi.

¹² Kiin ɔ ni chine le wi nyaami we kife ɔ meenɔ nwan wu soɔn ke. Ɔ nuun mbose li benii be kimbeenche le dze yɔɔ yeti le-e, be li ntse wa-a, mɔɔ li kinjongise ki ɔ kemi-i, be li shén yɔɔ gee li Nyɔ-ɔ, mɔɔ le dze yɔɔ giki yi ya le, yi se wuuti.

¹³ Nyɛ yi ya li nteenye Kinwaati ki Nyɔ-ɔ li benii be kimbeenche-e gbanaa, ɔ tuu ɔ ni ɔ fenjisi je yi Nyɔ, ɔ tiifi be nsiin geen bo mfi wu mi mbe.

¹⁴ Kiin ɔ ni nyaami kinderi ko ke. Kinderi kini nuun ki be te nyɛ li we-e mfi wu kintutu ki bete bikoo bi kintaashe ki benii be kimbeenche-e te gee tsan yibe li yi ya nton wu bentomfon be Nyɔ-ɔ be le we-e.

¹⁵ Nyɛ yi ya li biee bini, ɔ ni ɔ feti bi bichu se benii bachu ni be njingi ngenu limfwe wa.

¹⁶ Ɔ dzeti mfi be yi ya mɔɔ be ntiife wa. Ɔ kemi lu mkpaan ke ɔ feti le ɔ soo yi ya, ɔ soo te mɔɔ benii be wuki flee fi ɔ tiiti.

5

Ntifi si Timoti gii ni feti be benii be kimbeenche-e

¹ Mfi wu ɔ nachi wi wu kaan kiin ɔ ni ɔ wami wu bu wame ke. Se nuun le tifi wu bu tiife si chaa. Ɔ dzeti besɔn si benwaana.

² Ɔ dzeti te bukeen bekaan si bena, ɔ dzeti besɔn be bukeen le si dzémi ya, ɔ bichi be le dze yi wuuti li fiee fichu-u.

Si kintaashe nuun ki ni ki bichi le bukeen beɛnku-u

³ Ɔ bichi le bukeen beɛnku-u, be gbengi be fuki wi wu bichi le bee.

⁴ Se nuun le, e kwee nku kemi bɔɔn, ke bɔɔn be bɔɔn le, be saa be laanche mferu nime chi bee chi kimbeenche-e, le be ni be bichi te le be ni be bee. Si be te bichi le bee. Fini nuun flee fi kache le Nyɔ lii.

⁵ Kwéenku wu gbengi nuun kwee nku wu kemi ye wi wu bichi le wu-u ke, wu bichi limfwe nuun li Nyɔ-ɔ, leki li yi-i mfi kwi, dii li Nyɔ-ɔ butuu mɔɔ fenshaan.

⁶ Se nuun le, kwee nku wu dengi flee jii nuun kikuun kee, wu kwio kitun mɔɔ nuun le meenɔ dengi we.

⁷ Ɔ tiiti biee bini li bee, kii benii ni dza be ni be gundi be.

⁸ E wi nuun mbiche le kini kee li nsin, teege yi ye, ke wu faanɔ ntse wu nuun wu benii be kimbeenche-e. Nwaani wee wi kinge kee fo kee ki yaa ki wi wu nuun ye wi wu kimbeenche ke.

⁹ Kwéenku wu be nuun be lii bukoon bwee li kintutu ki bukeen beɛnku le be ni be fii be kemi le ni nuun wu bo biya mbaan busɔɔ, e te saa wu nuun kwéen wu wi mumkpan,

¹⁰ tuu nuun wu be kii bujon le kemi kinge ki dzeen. Fi fiee le: Ti kisi bɔɔn bee le dze yi dzeen li, fii mfon li wuu yih, nuun wu tsootsi bikaa bi benii be nuun be Nyɔ-ɔ, fii te benii be nge-e, e wu nyɛ yi yee le ni feti nime chi dzeen le dzé chichi.

¹¹ Se nuun le, ɔ ben ke le ɔ lii bukeen beɛnku-u be meen besɔn li kintutu ki be gii be ni be fii be ke, kife e yi yi bee dza yi bechi yi tuu yi nyinini, be tuu be daaye nkaache wu be te kaache li Krai, be bechi be ni be geendi le be kaari be geen bugoo le bunin bamu-u.

¹² E be fe le, ke be dzɔ baa nge li bikoo bi bee kife be bonde baa nkaache wube wu nkosi.

¹³ Li ntawu fe, ɔ lii be li kintutu-u, be dza be laanche be to si beniin be nuun yee, be mbwenji li yih yi beniin li. Nuun ye le be gii be ni be nuun yee kwaa ke, be gii be ni be fieti mɔɔ bimfiɛ, be lisi bimfimu fe biee bi beniin le, be tiiti biee bi be kemi ye le be ni be tiiti ke.

¹⁴ Bedeeni, nse ɲ'wekɔɔ le be gee bukeen beɲku-u be mɛɛn beɔɔn baa kaari be geeɲ ba le bunin bamu-u, be bie bɔɔn, be ni be bichi le bela be bee, kii wi wu mbani ni dza ni beɛ lejin bifisi mɛnkoon mɛɛn.

¹⁵ Ntiitɔɔ ni kife beniin bamu tan baa dze be to kimbe ki Sata-an.

¹⁶ E kwɛɛn wu nuun wi wu kimbeenchɛ kemi bukeen beɲku-u li kini kibee, ni fii be, kii kintutu ki beniin be kimbeenchɛ ni too bentɛ nge. Ki gii ki ni ki fii nuun bukeen beɲku-u be gbɛngi be nuun be be mbiin.

Fiee fi beniin be kimbeenchɛ-ɛ kemi le be ni be feti li bete kintaashe

¹⁷ Bete bikoo bi kintaashe ki beniin be kimbeenchɛ-ɛ be nindi buɔn be kemi le be ni be nyɛɛ be ɲɔɲu be kinsomfu, teege be fenjisi je yi Nyɔ be tiifi beniin.

¹⁸ Be kemi le be ni be nyɛɛ le kife Kinwaati ki Nyɔ-ɔ tiiti le,

“Kiin ɔ ni kan kimfime ki nya-an mfi wu yi nusini giin ke.”

Fi tuu fi nuun le, “Wi wu nime kemi le ni kemi kinsomfu kee.”

¹⁹ Kiin wi ni sɔmi te kikoo wu kintaashe kimu li we-ɛ, ɔ beɲ fuki fe beniin befe ke betɛstu leɲ lejin le nsa wulu nsin ke.

²⁰ E nuun bamu baa be ba be feti kinge ki bifi be giinji bu limfwe, ɔ wame be le beniin lii bechu, ke bamu baa se cheɲ.

²¹ Ntiitɔɔ fini li we-ɛ Nyɔ limfwe be Krai Jiso mɔɔ benchindaa be Nyɔ buu le, ɔ feti fiee fi ntiiti fini ɔ to ke dzin yi wumu ke, ɔ feti fiee ɔ doonche ke chichi chichi ke.

²² Kiin ɔ ni ɔ bakini le ɔ gee tsan li wi-i le ni nuun te kikoo wu kintaashe ki beniin be kimbeenchɛ-ɛ ke. Kiin ɔ ni ɔ lisi fio tsan fe bibifi bi wi wumu ke. Gee yi ya yi ni yi wuuti.

²³ Kiin ɔ ni ɔ wundi nuun dzɔɔ kwaa ke. ɔ wundi te mbiin niin kii tee cho be si ɔ gbɛngi ɔ gendi mfi kwi ni.

²⁴ Bibifi bi beniin bamu ti yɛngi nge bi doonchi le be we baa nsa, bi bamu ti dzeti mfi bi se yine.

²⁵ E nɛɛ le si kinge ki dzeɛn ti nuun. E ki mɛɛn ki yene ke tseke ke, ke ki nuun te ba le munyiikɔɔ li ke.

6

Kinge ki mfwa wu nuun wi wu kimbeenchɛ kemi le ni kemi

¹ Beniin bechu be nuun le kimbon ki bumfa-a, be kemi le be ni be nyɛɛ ɲɔɲu le dzɛ chichi-i li bete bikoo be kemi bee. Be ni be feti le, kii beniin ni ni be tiiti je yi bifi kii bukoon bu Nyɔ-ɔ mɔɔ ntiife wuseɲ.

² Kiin bemfa be kemi bete bikoo be bee be nuun beniin be kimbeenchɛ-ɛ, ni be nyamisi be ke kife be bechu baa bɔɔn be wi mumkpan li Krai li. Be kemi le be ni be nindi li bee buɔn ye ki mɔɔ, kife beniin be kemi mben wu nime chi bee nuun beniin be kimbeenchɛ-ɛ be kinɔngise be nge.

Beniin be ntiife be binsee le be bunɔɲa bu cheɛn

ɔ tiifi beniin biee bini, ɔ nyɛɛ be ntifi le be ni feti biee bini

³ E wi tiifi ntiife wumu wu chichi wu beenchi ye ntiife wu cheɛn wu Taa wuseɲ wu Jiso Krai mɔɔ ntiife wu kɔche be ntse wu Nyɔ weki ke,

⁴ ke mwe tsakisɔɔ yi li yee li, kii ye fiee ke. Wɛɛ wi gendɔɔ be chigɔn chi bitɛchine be bisɛɛnine kii je yi beɛ be shɛn yi yeɛti, mɔɔ ntsoon mɔɔ be ɲgaashe mɔɔ mbinine wi kemi mbeeche wu bifi,

⁵ be kimfime ki binine le beniin li lenti be nuun ɛ bufii bubee lake nuun ɛ be lee cheɛn. Be feti le be bichi le fiee fi Nyɔ-ɔ nuun dze yimi yi nuun be loo le.

⁶ Se nuun le, ɛ wi tsiin ntse wu Nyɔ weki tuu wuki buɔn be fiee fi kemi, ke ɛ nɛɛ bunɔɲa bu nge,

⁷ kife te tɛ be li kwɛɛn wuni-i bɔ kilɛɛ, te se gii te kaari bɔ kilɛɛ.

⁸ Bedeeni, ɛ te kemi bijine be ndu, ke bi kɔche bieɛ fe bee li.

⁹ Se nuun le, beniin be weki le be ni be nuun beniin be bulofu-u, be ti wii li monche-ɛ, be dzeti li kintasi-i, be lii li ngeɛn yi biee bi ngee bi kibere-e bi beɛ be beɲge. Biee bini bi se nuun bi lisi beniin li nge-ɛ wu nuun wu lee be bu lesu-u.

¹⁰ Ɛ kinƙonƙgise ki kwa-a ki nuun kinyi ki nƙwaani bibifi bichu-u. Ɛ kii kinƙonƙgise ki nƙge ki beniiƙ kemi li kwa-a kini ki beniiƙ bamu taƙ baa dze li kimbeenche ki bee, be se beemi shen yibe be biee bi tonyi yi nƙge.

¹¹ Li we-ε Timōti, o we fio wi wu Nyō. Kifi fio biee bini bichu. O ni o bichi nuun le o kemε ntse wu tsaan mōo ntse wu Nyō weki. O ni o kemi li kimbeenche ko-o, o kemi kinƙonƙgise, o kendi shen, o kemi te ntse wu mbeengii.

¹² O gwii bugwe bu kimbeenche bu dzeen. O kemi ntse wu kimake wu be te teen we le o le li wuu, o te len beniiƙ nƙge limfwe be te len lejin le nsa wa, o se tee fiee fi shaan kii kimbeenche ko.

¹³ Nse ntiitōo li we-ε le Nyō lii yi nyee ntse li biee bichu, mōo le Krai Jiso lii wu te len limfwe li Pontu Pailat ku fiee fi shaan be kimfime kee kii yi yee,

¹⁴ ntiitōo le o ni o kichi benchi bani, o nuun findzon nsin, o nuun nkemε fiee fi nuun wi gun we li fi-i nsin, ni giingi buti mfi wu Taa wuseƙ wu Jiso Krai gii naa buse.

¹⁵ Se gii naa buse nuun le mfi-i le wa, wu Nyō yi be pieti gii yi doonche, ε yi kwaa yi seki biee bichu, Nyō yi nuun Mfon wu bemfon mōo Taa wu betaa bechu.

¹⁶ Ɛ neε yi kwaa yi nuun te naa kwi ke, ε yi yi tsiin li Kin'wofu ki nuun wi te naa kiingi li ki-i lichin ke. Wi ti mēenjo saa ki nƙen ke yi ke, se wi nuun te nƙen yi ke. Ngunu nuun li yi-i, yi seki biee bichu ma nsin. Fi nuun le.

¹⁷ Li nto le kimbe ki beniiƙ be kwa-a be li nshε yini-i, tee li bee le kiin be ni be tsakisi yi ke. Kiin be ni geε bufii bubee li kwa wu gii naa wu dza wu ma-a ke. Be geε bufii nuun li Nyō-o yi gbengi yi shooshi biee bichu li bee li le te ni te wuki bujon lu.

¹⁸ Be ni be feti nuun biee bi dzeen, bulofu bu bee ni bu nuun nuun biee bi dzeen bi be feti. Be gwiye tsan yibe be ni be nyee nya mbeeche nsin.

¹⁹ Yini nuun dze yi nuun be ni be giki bulofu bu biee le li yi yi bee kii fwaa si kimfoo ki teemi, be se kemε ntse wu gbengi wu nuun ntse.

²⁰ Timōti, o kiichi neε fiee fi be geε li tsan ya-a. O wakisi tefe chi kemi ye fiee fi fere be

Nyō ke, mōo tefe chi bitechine chi beniiƙ beechi le ε chi bufii le.

²¹ Beniiƙ bamu dza baa be weki le be ni be kungi nƙwaani bini biee, be se dza baa be taƙ dze le kimbe ki kimbeenche ki bee. Taa doonche shen yi dzeen li ben.

Kinwaati ki kinga kife ki Pɔɔ tɛ tsɛɛ li Timoti-i Fiee fi nuun ɛ Kinwaati ki Timoti-i ki kinga kife kini

Ƙɛ kinwaati kini-i, fi nge fiee nuun bentiife be Pɔɔ tɛ nyɛɛ li Timoti-i si wi wu be wu nindi fi-i wu. Wu teeɔ nge kii shɛn yi kanɛ. Wu nyɛɛɔ ntifi li Timoti-i le ni giingi limfwe be nime chee chi nindi li Jiso Krai be shɛn yimumkpan, be le ni kɛmi nɛɛ ntiife wu chɛɛn wu kii nton wu dzeen be wu nuun ɛ leh wu fichi-i. Wu nyɛɛɔ ntifi tɛ le ni nindi nime chee si wi wu ntiife be wi wu denji fenjisi jɛ yi Nyɔ bujɔn mɔɔ ngingi bumfa nin le, mɔɔ beniinj tɛchini wu nin le.

Pɔɔ bɔsɔɔ yi wu tee tɛ li Timoti-i le ni ngingi le kiinj ni dza lii kimfime li “bitɛchine bi kibere-e bi lɔɔlɔɔ kɛ” (2:23). Li biee bini bichu-u tɛ kiimi Timoti le dzɔɔ mbose li ntse wu we-e.

Bikoo bi biee bi ɛ Kinwaati kini-i

1:1-2 Mbɛɛche

1:3-2:13 Pɔɔ nyɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ kii

Timoti tuu nkaangi shɛn yee

2:14-4:5 Pɔɔ nyɛ ntifi li Timoti-i

4:6-18 Pɔɔ tee kii yi yee

4:19-22 Kimɛrise

1 Ƙ mi Pɔɔ, nnuun nwanɛ nton wu Krai Jiso li kinƙɔngise ki nuun ki Nyɔ-ɔ. Fini biki nkaache wu kii ntse wu kimake wu nuun li Krai Jiso-o.

2 Ntɛkɔɔ kinwaati kini li wɛ-ɛ Timoti nwanɛn. ɔ nuun shɛn yɛn.

Nyɔ Baa be Krai Jiso wu Taa wusɛn doonche wɛ shɛn yi dzeen, kɔɔ nshiinj be wɛ, nyɛ wɛ mbɛɛngii.

Pɔɔ nyɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ kii Timoti tuu kaangi shɛn yee

3 Mbɛɛ nkiimi wɛ mfi kwi butuu be fɛnshaan li nlɛke li Nyɔ-ɔ wɛn ntuu nyɛɛ tɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ yi nindi li yi-i fiee tɛ saa mi li shɛn kɛ nɛɛ si betaa tɛ nindi.

4 Mbɛɛ fɛ nkiimi musu mɛ ɔ tɛ shiikisi mfi wu tɛ wɛ tɛ tɛ gate, nshɔɔn tɛti mi le bee mi nɛn wɛ, le shɛn yɛn yise be kinɛɛtine.

5 Nti mbɛɛ nkiimi tɛ kimbeenche ko ki chɛɛn ki ɔ kɛmi. Kimbeenche kini tɛ saa ki nuun ki nƙoko wa wu Loys be na wu Yuni tɛ kɛmi, nse nkiio mɛnjine nsin le ɛ ki ki ɔ kɛmɔɔ dɛɛni.

6 Fiee fiee fi n'wɛkɔɔ le nkiimi wɛ le ɔ kaari ɔ kaangi li nya yi Nyɔ yi nuun li wɛ-ɛ, ɔ foke yi, yi ni yi duti li wɛ-ɛ si wi. Nya yini nuun yi ɔ tɛ kɛmɛ mfi wu ntɛ ngeɛ tsan yɛn li wɛ-ɛ.

7 ɔ kɛɛ le Nyɔ ti mɛɛn ki nyɛ kɛ fiana li tɛɛben le yi fɛ bee tɛ ni tɛ kɛmi chɛnɛ kɛ. Yi tɛ nyɛ nuun fiana yi bunɔa be yi kinƙɔngise mɔɔ yi nuun yi fɛ bee tɛ ni tɛ ni bichi ɛ yi yise-ɛn.

8 Bɛdɛɛni, kiinj ɔ ni ɔ nuun be buya li ntefu li beniinj bamu kii Taa wusɛn wu nnindi ncha kii wu kɛ. Se nuun le ɔ dzeti tɛ wa nge li nton wu dzeen wuni be bunɔa bu Nyɔ nyɛ li wɛ-ɛ.

9 Ƙ Nyɔ yi tɛ soo bee, yi teen bee le tɛ ni tɛ tsiinj ntse wu nuun wu beniinj bee. Yi tɛ mɛɛn ki fɛ kɛ fini kii nime chimu chi tɛ tɛ fɛ kɛ. Tɛ gii nuun kii nache wu yi li bee li, mɔɔ shɛn yee yi dzeen yi tɛ kɛmi li bee li kɛti li Krai Jiso-o nshe mɛɛn yi se naa yi bɛchi.

10 Dɛɛni, Nyɔ doonche yɛ shɛn yee yi dzeen yilu li bee li si Kinsofu kisɛn ki Krai Jiso be kɛɛ ɛ. Wu lɛshɔɔ bunɔa bu kwe-e, yi se doonche ntse gbanaa, le wi mɛɛn yɛ tuu kwi kɛ. Yi fɛ yɛ fi yɛn gbanaa nuun be nton wu dzeen.

11 Ƙ nton wu dzeen wulu wuni wu Nyɔ buu yɛ mi le ni nuun wi wu mfenjise be nwanɛ nton wu Krai mɔɔ Wi wu Ntiife.

12 Ƙ kii fini fi ngingi nge wu ngingi wuni ni. Se nuun le nƙɛmi yɛ buya kɛ, kife nkiio wi wu mi ngeɛ shɛn li mwe-ɛ. Nkiio mɛnjine nsin le nuun nɛɛ ni bichi ɛ fiee fi mi nyɛ li tsan yee li fini,* gɛɛn bo bu jobɛ chi kimɛrise-ɛ

13 ɔ biki nɛɛ nuun dze yi ntiife yi chɛɛn yi ntɛ ntifi wɛ lu. Si ɔ biki ɛ gɛɛ nɛɛ shɛn nuun li Krai, ɔ kɛmi tɛ kinƙɔngise li beniinj li, fichu ni fi nuun le dze yi beniinj be Krai Jiso-o.

14 ɔ kɛmi li ntiife wu chɛɛn li wu be tɛ nyɛ li tsan ya-a. ɔ bichi be bunɔa bu Fiana yi

* 1:12 Dɛɛn le, “Nuun nɛɛ ni bichi nɛɛ ɛ fiee fi wu nyɛ li tsan yɛ-ɛn fini”,

Waan yi nuun li yi yise-eh.

¹⁵ Ɔ kiiɔ le beniin bechu be le kimbɛ ki Eesha tɛ too mi. Li kintutu kibee tɛ nuun, Figelu be Hemogenes.

¹⁶ Nlɛkɔɔ li Nyɔ-ɔ le Taa kɔɔ nshiin be yih yi Onesifolu. Ti shiin feti nɛɛ li kinga-a li kinga-a shɛn yɛn se dendi. Buya tɛ keeti yɛ wu kii ncha wu ntɛ nnuun lu kɛ.

¹⁷ Tɛ nuun mfi wu tɛ fesi Lom fɛni, tɛ bɔseyi gɔɔn mi siin gɛɛn bo si tɛ nɛn mi.

¹⁸ Nlɛkɔɔ li Nyɔ-ɔ le Taa fɛ le ke bu jobɛ chi kimɛrisɛ-ɛ, Taa se kɔɔ nshiin be wu. Ɔ gbɛngɔɔ ɔ kii nime chichu chi tɛ nindi li mi-i li kitoŋ ki ɛfeso.

2

Si nuun Timoti ni gwii li fiee fi Nyɔ-ɔ

¹ Timoti nwanɛn, li wɛ-ɛ, ɔ lemi mkpaan ɔ tɛɛmi biki shɛn yi dzeen yi Krai doonche li wɛ-ɛ.

² Ɔ dzeti fiee fi ɔ ti shiin ɔ wuki ntiiti li beniin li nge limfwe fieɛ ɔ giki li tsán yi beniin be nuun tsaan be nuun be kɔche le be nuun be ni be fenjisi beniin bamu lu tɛ.

³ Ɔ dzeti tɛ wa nge si wi wu nchi wu cheɛn wu Krai Jiso.

⁴ Wi wu nchi ti bɛɛ ɛ nuun li nime chee li tɛ tuu le lii yi yee li bieɛ bi beniin be yee le kɛ, kifɛ fiee fi bichi li fi-i nuun le fɛ fiee fi tɛ kikoo we Kɔngisi.

⁵ Ɛ nɛɛ le si wi wu letini ngwɛti nuun tɛ naa letɛ le sɔ, fuki fɛ letini biki benchi be ngwɛti-i nsin kɛ.

⁶ Wi wu nindi wɛ bujɔn, ɛ wu wu kɛmi le saa mɔn fiee le bieɛ bi tɛ tɔyɛ-ɛ linti.

⁷ Beeche kii bieɛ bi ntiiti bini Taa se fɛ ɔ kɛɛ bi bichu.

⁸ Ɔ kiimi Jiso Krai. Tɛ bo li kwe-e. Tɛ gi nuun wi wu li kini ki Mfɔn Daafi-i. Ɛ fi fi mfenjisi li nton wɛn wu dzeen li.

⁹ Ɛ kii nton wu dzeen wuni wu ngingi nge, nnuun li bɛmfangɛ-ɛ si wi wu bonde nchi. Se nuun le, mɔɔ nuun si mi n'wɛ li bɛmfangɛ-ɛ le, jɛ yi Nyɔ nuun yɛ li bɛmfangɛ-ɛ kɛ.

¹⁰ Si fi nuun le, nse nkɛndi nɛɛ shɛn li fiee fichu-u kii beniin be Nyɔ tɛ tsaa, ke be se kɛmɛ tɛ kinsofu li Krai Jiso be bunɔŋa bu kimakɛ.

¹¹ Tefɛ chini nuun nɛɛ cheɛn, chi nuun le: Ɛ tɛ taashe tɛ kwi be wu,

tɛ naa tɛ ni tɛ tsiin be wu.

¹² Ɛ tɛ kan shɛn, tɛ naa tɛ ni tɛ seki bumfɔn be wu.

Ɛ tɛ faan wu, naa faan tɛ bee.

¹³ Ɛ tɛ lemi yɛ mkpaan kɛ, ba nɛɛ ni lemi mkpaan, kifɛ nuun tɛ faan yi yee kɛ.

Wi wu nime wu Nyɔ ben

¹⁴ Kimi be bieɛ bini, ɔ tuuɔ tee li bee li Nyɔ-ɔ limfwe le be chikɛ be bitɛchine kii jɛ. Bi fi-i yɛ wi kɛ. Bi bifisi beniin be yiki bi.

¹⁵ Ɔ gwenini nge le ɔ ni ɔ doonchi yi ya le Nyɔ lii si wi wu Nyɔ ngingi le nuun tsaan. Ɔ nuun wi wu nime wu kɛmi yɛ fiee fi buya keeti wu lu kɛ, mɔɔ wu kɛmi cheɛn wu jɛ yi Nyɔ le dze yi tsaan li.

¹⁶ Ɔ wɛti yi li tefɛ chi kɛmi yɛ fiee fi fɛrɛ be Nyɔ kɛ, kifɛ tefɛ chilu gii chi fɛ beniin ni be tsiin ntse wu nuun yɛ wu Nyɔ wɛki kɛ be giingɛ be wu bulimfwɛe.

¹⁷ Bentiife be bee belu dzeti be nuun si kikɔti ki jii wi ki yɛɛdi ki kuu. Kintutu ki beniin be tiifi ntiife wuni nuun Imenayus be Filitus.

¹⁸ Be chine baa dze yi cheɛn si be lemi le Mbochu wu li kwe-e dzɔ wɛ kintsii kitun. Si be fɛ le, be biifi baa kimbeenche ki beniin bamu.

¹⁹ Se nuun le, kimfoo ki nuun ngɛwu wu Nyɔ, nuun ki tɛɛmi, ki lemi nɛɛ fe. Kimfoo kini nuun ɛ Nyɔ tsɛɛ nkiki we li ki-i wu nuun le, “Taa kii beniin be nuun bee,” mɔɔ le, “Wi kwikwi wu teenyi bukoon bu Taa le, kɛmi le chine mferu bieɛ bibifi.”

²⁰ Li yih yi wi wu nyɔŋa-a, betasa be beke kɛ muka mu ti nuun lu ti nuun yɛ ɛ be nache be bikwa bi gaa kɛ bi ncherere kwaa kɛ. Yimi ti nuun ɛ be nache be biti mɔɔ ɛ be nache be chime. Shó yini nuun yimi kɛmi nime chi shaan, yimi se kɛmi nime chi lɔɔlɔɔ. ²¹ Nɛɛ le, ɛ wi wu buu tsán yee fɛ bieɛ bi kɛmi nime chi lɔɔlɔɔ, kɛ gi ni nuun si sho yi nuun be ni be dzeti be nindi nime chi shaan le lu. Wɛ wi wu Nyɔ fɛ le ni nuun wi we kitun. Wɛ wi wu tɛngi tɛ kikoo we le ni dzeti wu nindi nime chee chi dzeen chichu lu.

²² Nɛɛ le, ɔ kiifi fio bieɛ bi yi nyinini besɔɔn li bi-i. Ɔ gwenini le ɔ ni ɔ bichi fio

nuun le ntse wu tsaan li be le o ni o kemi kimbeenche mao kinjongise be ntse wu mbeengii. O feti le nee si beniiñ be teenyi te bukoon bu Taa le be shen yibe yi wuuti feti.

²³ Kiin o ni o kemi fiee fi fere be bitechine bi kibere be bi loolo ke, kife bi ti bee nee nuun be ntsoon.

²⁴ Wi wu nime wu Taa se kemi ye le ni tsuki ntsoon be beniiñ ke. Kemi le ni nuun be shen yi dzeen li wi kwikwi, nuun wi wu kii ntiife beniiñ, kii te nkanu shen be beniiñ.

²⁵ Kii si nachi fiee be mbeengii li beniiñ be techini wu-u. Ti bee nachi le, be mbeech le nuun Nyɔ fi be, be se fiiki shen yibe be kee fiee fi cheen,

²⁶ be tuu be teen bufii bu bee lijin, be kifi be bo li kintasi ki kinjundi-i ki koo be ki feti le be ni be feti nuun fiee fi ki Kongisi.

3

Biee bi koofi yi gii bi ni bi keti bu jobe chi kimerise-e

¹ O kee le, naa nuun li jo yi leji-in, biee bi teemi gii naa bi ni bi keti nge.

² Beniiñ gii naa be dza be ni be kongisi nuun yi yibe, be ni be kongisi kwa, be tsakisi yi, be doonchi yi, be yeti je yi bifi kii beniiñ bamu. Be se te tuu le be ni be wuki beni be bee be tee be bee ke, be te nye kiyooni li fiee li ke, be te kemε kinge ki wuuti te ke.

³ Be nuun te kemε nshiin li beniiñ li ke, be te feeki bidzo bi beniiñ le ke. Be gii be ni be bifisi menkoon me beniiñ le, be te nuun le nuun be kemε yi yibe ke. Be gii naa be ni be kemi binje bi bendi yi, be te koonji fiee fi dzeen ke.

⁴ Be gii naa be ni be lii ntsuun kii beniiñ, be tsiin ntse wu waniti-i, nuun ε be yise be yi yi tsakise. Be gii naa be ni be kongisi nuun kikuun ki je ye ki fe nuun be ni be kongisi nuun Nyɔ.

⁵ Be gii be ni be doonchi le be lemi li fiee fi Nyɔ-o, se nuun le be fengi bunga bu fiee fi Nyɔ-o filu. O weti yi li nwaani beeye beniiñ li.

⁶ Beniiñ bani bamu dengi baa be lii li yih yi beniiñ li be keti bukeen be nuun weε be bibifi bi bee yike be, be njiindi be giki ngeen le biee chichi chichi-i.

⁷ Bani bukeen nuun be ti shiin be yiki ntiife mfi kwi, se nuun le be nuun te naa kee fiee fi nuun fi cheen ke.

⁸ Si Janis bee Jambres te fengi Moose, ε nee le si beniiñ bani te fengi cheen wu Nyɔ. Nuun beniiñ be bufii bube bu lake, shen yi be kwengi le be gee baa li Krai se nuun binsee.

⁹ Se nuun le be nuun te fe le le be geen mfiin ke, kife kibere kibe gii ki yene gbanaa li beniiñ bechu si ki Janis bee Jambres te yene.

Poo tifi Timoti le ni lemi li fiee fi be te tiifi wu lu

¹⁰ Timoti, o we fio, o kii kii ntiife wen kitun be ntsewu wen mao fiee fi nti nlekisi bufii li fi-i. O kii te kii shen yi mi ngeε li Nyɔ-o be shen yi nti nkendi, mao kinjongise ki nkemi li beniiñ li, be si nshiin ngwenini li fiee fichu ngiingi limfwe.

¹¹ O kii te bikaa bi beniiñ te biindi le mi-i jin mao benje ben. O kii biee bi te keti be mi Antiok be Ikonyon mao Listra. O kii nwaani bikaa bi beniiñ te biindi le mi-i jin. Se nuun le, li benje bani bechu-u Taa te suuti nee mi li bee.

¹² Fi nuun cheen le wi kwikwi wu weki le ni tsiin ntse wu Nyɔ weki si wi wu taasε be Krai Jiso be gii be ni be biindi nee bikaa le wu-u jin.

¹³ Beniiñ be cheti biee be beniiñ be nimi-i, kinge kibe gii naa ki fo ki ni ki giingi te si be yengi be beniiñ bamu be yengi te be yi yibe.

¹⁴ Se nuun le, li we-ε, o lemi nee nuun li fiee fi be te tifi we lu-u, o ben fi be shen ya chi. O lemi li fi-i kife o kii beniiñ be tifi we fi.

¹⁵ O te bechi o kii biee bi be tsee le Kinwaati ki Nyɔ-o o meen nwan wu bwi. Biee bini nuun bi nuun bi tifi we o kemε kinsofu keti li shen yi o gee li Krai Jiso-o.

¹⁶ Fiee fichu fi be tsee le Kinwaati ki Nyɔ-o nuun ε bufii bulu dza fe Nyɔ-o. Fi fi-i li ntiife beniiñ lu-u, fi doonchi cho yi wi, fi naanyi biee be beniiñ le, fi tiifi beniiñ ntse wu tsaan,

¹⁷ le ke wi wu nuun wi wu Nyɔ ni nuun ε wu kache, kemi fiee fichu fi fere nime chi dzeen chichu lu.

4

Pɔɔ tee Timōti le ni nindi nime chee bujɔŋ

¹ Ntiiti fini li wε-ε Nyɔ limfwe bε Krai Jiso wu gii naa saa bɛniin bε mɛɛŋ lu mɔɔ bε tɛ kwiye. Ntiiti kii mbundine wu gii naa mbunde mɔɔ kii bumfɔŋ bwee ntiiti le,

² ɔ fenjisi jε yi Nyɔ. ɔ fenjisi nɛɛ ɔ giingɪ bε yi, mɔɔ nuun mfi wu tsaan mɔɔ nuun yε mfi wu tsaan kε. ɔ tɔchi bubieε bu bɛniin lε, ɔ lekisi be, ɔ kaŋgisi shɛŋ yibe bε mbɛɛŋgii mɔɔ ntiife wa.

³ ɔ kɛɛ le mfi bɛɛɔ wu bɛniin nuun tɛ len li mfenjise wu tsaan li kε. Bintoon bi bee gii bi ni bi fuu le bi woo nuun fiee fimu fi chichi. Be gii be ni be geendi nuun bɛniin bε ntiife-ε, bε gii be ni be tiifi be nuun fiee fi be kaŋgisi le be woo.

⁴ Be gii be chine ŋ'wowu fiee fi chɛɛŋ, be ni be njiindi be giingɪ nuun lε mulon mu nuun yε chɛɛŋ kε.

⁵ Se nuun le, li wε-ε, ɔ giki yi ya tsaan mfi kwi, ɔ kɛndi shɛŋ li bɛŋgɛ-ε, ɔ nindi nime chi wi wu dengi fenjisi jε yi Nyɔ. ɔ nindi nime cho chi bε nyε li wε-ε chichu.

⁶ Li mi-i, miɔ dɛɛni si mbiin, mfi kɔchɔɔ kitun wu bε gii bε dzɔɔ mi bε fɔŋ si bε ti fundi mbiin lε. Mfi wu ŋgii ŋkoo kɔchɔɔ kitun.

⁷ Mi ŋgwɛɔ bugwe bu dzeen li fiee fi Nyɔ-ɔ, mi nletɔɔ ŋgwɛti mi mɛɛshi, mi ŋkɛmɔɔ kimbeenche kɛŋ mi mba li ki-i.

⁸ Mbɛɛche li dɛɛni, bε gɛɛ baa kifɔ kɛŋ ki bumfɔ-ɔŋ ki nuun ki ntɛ wu tsaan lε. Kifɔ kini kɛɛ ki Taa wu nuun wi wu sɛki bɛnsa tsaan gii naa been li mi-i fa bu jobɛ chi kimerise. Se nuun tɛ been nuun kɛŋ kwaa kε. Gii been tɛ ki bɛniin bɛchu bε tɛŋgi le kaari bε.

Pɔɔ tee si bieε bieε lε kimbe kee li

⁹ Timōti, gwenε nɛɛ bujɔŋ le ɔ bake ɔ bε tɛkε le mi-i.

¹⁰ ɔ kiiɔ le Dema kɔŋgɔɔ bieε bi li nshe bi dɛɛni bini, wu chinɔɔ mi wu gɛɛŋ Tɛsalonika. Kresens gɛɛŋɔ Galashan, Taato se gɛɛŋ Dalmatia.

¹¹ Shɛɔ nɛɛ Luk wuu mbiin wu wε tɛɛ wu. Mfi wuɔ bɛɛ, ɔ dzɔ Mak nɛɛ wu se bε. Nuun ni fii mi li nime-ε.

¹² Mi ntonɔ Tichiku Efeso.

¹³ Mfi wu ɔ bɛɛ, ɔ dzɔ kinƙon kɛŋ ki nɔŋa ki ntɛ ŋkiri li yih yi Kapu li kiton ki Towa-a. ɔ bɛɛ tɛ bε biŋwaati bien, teege bi bε tɛ nachε bε dzɪ yi nyán bieε.

¹⁴ Alɛkɛsanda wu tendi gwε fɛɔ ŋgɛ bε lε mi-i nuun yε wu didi kε. Taa gii naa soon wu li kinge kee li.

¹⁵ ɔ dzeti tɛ mfi bε wu. Fɛŋgɔɔ nton wu tɛ fenjisi wuni ŋgɛ.

¹⁶ Li nsa wu wε-ɛŋ, tɛ nuun jobɛ chi ŋkosi chi ntɛ nlen lε ŋko wu nsa-a, wi tɛ mɛɛŋ mi lɛjin ki len kε. Bɛniin bɛchu tɛ tuu be kifi mi. Kiin Nyɔ ni saa be li fiee yε kε.

¹⁷ Se nuun le, Taa tɛ tuu len lε mi-i jin, nyε mi bunga bu fenjise nton wu dzeen lu ŋgɛ le bɛniin bɛchu bε tɛ nuun yε Bɛjuu kε woo nton wulu. Nɛɛlɛ, tɛ soo mi lε kimfime ki buri-i.

¹⁸ Taa gii ni suuti nɛɛ mi li tsan yi fiee fi bifi-i fichu, nsiin gɛɛŋ bo bε mi li bumfɔŋ bwee bu liboo li nyɛɛkii. Tɛ ni tɛ yɔɔnchi yi mfi kwi ma nsin. Gɛɛ fi nuun lε.

Bɛn'yɛɛshe

¹⁹ Yɛsi Prisilia bε Akwila mɔɔ li yih yi Onesifolu.

²⁰ Erastu tɛ she Kɔɛŋ, ntɛ nshe Tufimu Miletus gendi.

²¹ Gwenε nɛɛ ŋgɛ le ɔ bε mfiee yi tɛɛmi se bɛchi. Yubulus tuumɔɔ n'yɛɛshe li wε-ε. Buden bee Lanɔs mɔɔ Klawda bε bɛŋwaanɛŋ bɛɛŋ bɛchu li Krai tuumi baa tɛ n'yɛɛshe.

²² Nlɛkɔɔ le Taa ni bichi lε fiana ya-a. Nyɔ doonche yε shɛŋ yee yi dzeen li bɛniin li.

Kinwaati ki Pɔɔ tɛ tsɛɛ li Taato-o Fiee fi nuun le Kinwaati ki Taato-o kini-i

Kinwaati kini ɛ ntɛwɔ wu Pɔɔ li sɔɔnɛwi wumu wu bɛ teenyi le Taato. Taato tɛ nuun wi wu kitoŋ kimu ki tɛ nuun yɛ ki Bɛjuu le kɛ, se tɛ chinɛ ntɛ wu kwɛɛŋ wu bɛ fiiki to nuun wi wu kimbeenche wu Krai. Tɛ nindi bɛ Pɔɔ, nuun wi wu fii wu li nime chee chi jɛ yi Nyɔ-ɔ. Pɔɔ tɛ tsɛɛ kinwaati kini li sɔɔnɛwi wuni wu tɛ nuun li kwɛɛŋ wu Kɛ-ɛt. Tɛ nuun le ɛ Pɔɔ tɛ shɛ wu le le shɛ ni fii fe, bichi si nime chi kintaashe ki beniin bɛ kimbeenche-ɛ dengi.

Pɔɔ kimɔɔ Taato kii kinge ki beniin bɛ nuun bikoo bi kintaashe ki beniin bɛ kimbeenche-ɛ kɛmi le be kɛmɛ. Tɛ tiiti li wu si tɛ nɛŋge beniin bɛ Klet nge kɛmi kinge nuun ki bifi. Wu tuu wu nyɛ ntifi li Taato si nuun ni tiifi beniin chichi chichi li kintaashe ki beniin bɛ kimbeenche-ɛ.

Bikoo bi biee bi le Kinwaati kini-i

1:1-4 Mbɛɛche

1:5-16 Kii Bikoo bi kintaashe ki beniin bɛ kimbeenche-ɛ

2:1-15 Kii bingɛ bi beniin le chichi chichi bi be gii be ni be kɛmi lɛnti le kintaashe ki beniin bɛ kimbeenche-ɛ

3:1-11 Pɔɔ tee Taato fiee fi kɛmi le ni tiifi beniin bɛ kimbeenche-ɛ lu

3:12-15 Kimɛriɛ

¹ ɛ mi Pɔɔ, nnuun nwanɛ nime wu Nyɔ mɔɔ nwanɛ nton wu Jiso Krai. Nime chen nuun le ni mfeti kimbeenche ki beniin bɛ Nyɔ tsaa ni ki giingi limfwe, bɛ le be ni be kii fiee fi cheɛŋ fi biki ntɛ wu nuun wu Nyɔ,

² be ni be bichi limfwe li ntɛ wu kimake-ɛ. Ntɛ wuni nuun wu Nyɔ yi ti yɛŋgi yɛ binɛɛ kɛ tɛ kaache nshe mɛɛŋ yi se naa yi bɛchi.

³ Fɛ mfi wu shaan gii bɛ kɔche, se doonche jɛ ye gbanaa kɛti li jɛ ye yi mfenjisi-i. ɛ Nyɔ kinsofu kisɛŋ yi nyɛ bunɔa bulu li mi-i le ni ntiifi.

⁴ Ntɛkɔɔ kinwaati kini li wɛ-ɛ Taato wu nuun nwanɛŋ wu cheɛŋ li kimbeenche ki

nuun kisɛŋ bee bɛchu. Nyɔ Baa bɛ Krai Jiso wu nuun Kinsofu kisɛŋ doonche bɛŋ shɛŋ yi dzeɛŋ, nyɛ bɛŋ mbɛɛŋgii.

Nime chi Taato tɛ shɛ Klet le nin

⁵ Fiee fi ntɛ nshe wɛ Klet tɛ nuun le ɔ shɛ ɔ leeki biee bi tɛ mɛɛŋ binɛŋ, ɔ tuu ɔ gɛɛ bɛte bintaashe bi beniin bɛ kimbeenche-ɛ li binton bichu-u le dze yi ntɛ ndoonche li wɛ-ɛ.

⁶ Wi wu nuun ni nuun tɛ kintaashe, kɛmi le ni nuun wi wu ti kɛmi yɛ fiee fi nuun bɛ ni bɛ gundi wu li fi-i kɛ. Kɛmi le ni nuun nyumɛ kwɛɛŋ mumkpan, bɔɔŋ bee se nuun beniin bɛ kimbeenche-ɛ, nuun yɛ bɛ beniin nɛŋgi le be wɛsini baa be tuu be tɛmi mɔɔ bikoo kɛ.

⁷ Si tɛ kikoo wu kintaashe wu nuun wi wu nime wu Nyɔ, kɛmi yɛ le ni kɛmi fiee fi bɛ gundi wu li fi-i kɛ. Kɛmi yɛ le ni nuun wi wu lemi le bɛ ni bɛ wuki li wuu kwaa kɛ, kɛ le ni kɛmi shɛŋ yi tsoo tuu nuun mɔɔ wi wu wundi biee piɛndi kɛ. Kɛmi yɛ le ni nuun wi wu wami beniin tuu nuun tɛ wi wu kungɛ mben wu lɔɔlɔ kɛ.

⁸ Kɛmi le ni nuun wi wu fii beniin bɛ ndɛndɛ-ɛ, kɔŋgisi nuun fiee fi dzeɛŋ, bichi le yi yee li, tsiin ntɛ wu tsaan, kɛmi ntɛ wu waan, se kii nkɛmɛ yi yee.

⁹ Kɛmi le ni nuun wi wu kɛmi ntiife wu ti nuun wu cheɛŋ, wu bɛ tɛ tiifi wu lu bujɔŋ. Bɛdɛɛni gii se ni nyɛɛ ntifi li beniin li biki nuun ntifi yi nuun yi cheɛŋ, tuu tɔchi tɛ beniin bɛ tɛchini ntiife wulu.

Bɛ loose mfenjise wu beniin bɛ binɛɛ le

¹⁰ Ntiitɔɔ ni kife beniin baa lu nge bɛ tɛmi bikoo, be tiiti jɛ yi waniti, be yɛŋgi bɛ beniin, teege kintutu ki beniin bɛ lemi nɛɛ le bɛ ni bɛ sɛɛti beniin dzɔɔ.

¹¹ Bani nuun beniin bɛ bee nuun bɛ make bimfimu bi bee, kife be dengi bɛ kɛŋji yih yi beniin chichi, si be tiifi biee bi bɛ kɛmi yɛ le bɛ ni bɛ tiifi kɛ le. Be feti le nuun kii mben wu lɔɔlɔ wu bɛ kungɛ.

¹² Beniin bani baa ɛ wi wu bɛ wumu kibɛɛ wu ti nɛŋgi biee tɛ saa tee kii be tiiti le, “Beniin bɛ Klet ti shiin bɛ nuun beniin bɛ binɛɛ le mfi kwi. Be nuun nyán yi tɔɔ yi bifi, be nuun bimbiaambiaabɔ bi wuti nuun biee bijɛ.”

¹³ Tefɛ chi kii be chini chɛɛ nuuŋ chɛɛŋ. Bɛdɛɛni, ɔ gbɛŋgi ɔ tɔchi be gbanaa, ke be se kɛmɛ kimbeenchɛ ki tsaan,

¹⁴ yuti fɛ nuuŋ be nyɛ yih yibe le be ni be wuki nuuŋ mulon mu Bɛjuu lɛ, mɔɔ biee bi bɛniin bɛ tɛ faan biee bi chɛɛŋ bi Nyɔ tiiti le bɛniin ni be biki.

¹⁵ Li bɛniin bɛ kɛmi shɛn yi wuuti-i, biee bichu wuuti li bee. Se nuuŋ le, li bɛ kɛmi shɛn yi tii be tɛ kɛmɛ kimbeenchɛ kɛ, fiee tɛ nuuŋ lu fi wuuti li bee kɛ, kifɛ bɛmbɛechɛ bɛ bee bɛ dze yi shɛn yibe nuuŋ le, bee baa kitun.

¹⁶ Beeyɛ bɛniin kwɛŋgi le be kii Nyɔ, se nuuŋ le bingɛ bi bee doonchi le be faan baa Nyɔ. Ntɛ wube nyɛndi nge, be tɛɛmi bikoo. Be nuuŋ yɛ bɛniin bɛ nuuŋ be fɛ fiee fimu fi dzeen kɛ.

2

Bɛntiifɛ kii ntɛ wu dzeen

¹ Li wɛ-ɛ Taato, fio fiɛɛ le ɔ kɛmi le ɔ ni ɔ tiifi bɛniin nuuŋ biee bi kɔchini li ntiifɛ wu tsaan li.

² ɔ tiifi bunin bɛkaan le be ni be bichi lɛ yi yibe-e li fiee fichu-u, be kɛmi nguŋu li yih yibe-e, be feti biee si bɛniin bɛ kɛmi bufii, be ni be kɛmi kimbeenchɛ nuuŋ ki tsaan, be kɛmi kinƙɔŋgisɛ nuuŋ ki tsaan, be kɛndi shɛn li bɛŋgɛ bɛchu-u.

³ Nɛ tiifi yɛɛŋ tɛ bukɛɛŋ bɛkaan le be ni be kɛmi bingɛ bi doonchi nguŋu li Nyɔ-ɔ. Kiin be ni be bifisi mɛŋkoon mɛ bɛniin lɛ kɛ, be nuuŋ kɛ bɛmfa bɛ mbiin lɛ kɛ. Be ni be tiifi bɛniin nuuŋ biee bi dzeen.

⁴ Bɛdɛɛni, be se ni be tiifi bɛsɔɔŋ bɛ bukɛɛŋ lɛ si nuuŋ be ni be kɔŋgisi bunin bɛ bee mɔɔ bɔɔŋ bɛ bee,

⁵ be ni be feti biee si bɛniin bɛ kɛmi bufii, be tsiin ntɛ wu waan, be bichi lɛ yi yibe-e, be kɛmi shɛn yi dzeen li bɛniin li, be wuki li bunin bɛ bee. Nɛɛ lɛ wi se tɛ tuu le nuuŋ lu wu nuuŋ tee jɛ yi bifi kii jɛ yi Nyɔ kɛ.

⁶ Fi fiɛɛ nɛɛ yɛɛŋ si ɔ gii ɔ ni ɔ yeti li bɛsɔɔŋ li le be kɛmi le be ni be kii mbichɛ lɛ yih yibe-e.

⁷ ɔ doonchi kingɛ ki dzeen li fiee fichu fi ɔ feti-i, le bɛniin ni be nɛŋgi be biki. Mfi wɔɔ tiifi bɛniin fiee, ɔ gɛɛ shɛn ya chi li fi-i, ɔ tiifi bɛ ngeen,

⁸ n'yɔru wa ni nuuŋ wu tsaan wu wi nuuŋ tɛ kɛmɛ fiee fi bifi fi nuuŋ tee fiee le lɛnti kɛ. Bɛdɛɛni, bɛniin bɛ tɛchini biee bɛ wɛ se kɛmɛ buya kifɛ be kɛmi yɛ fiee fi bifi fi tefɛ kii bee kɛ.

⁹ ɔ tiifi bɛmfa le be ni be guundi bɛniin bɛ kɛmi be, be ni be feti fiee fichu si bɛ wɛki le be ni be feti. Kiin be ni be tusi fiee li bimfimu bi bee kɛ.

¹⁰ Kiin be ni be yi-i biee bi bee kɛ. Be kɛmi le be ni be doonchi lɛ dzɛ chichi-i le be baa bɛniin bɛ chɛɛŋ. ɛ be feti lɛ li fiee fichu-u, bɛniin ni be nɛŋgi ntiifɛ wu kii Nyɔ yi nuuŋ Kinsofu kisɛŋ, le ɛ fiee fi kɛmi kinɛtine.

¹¹ ɔ tiifi be lɛ, kifɛ kinƙɔŋgisɛ ki Nyɔ-ɔ bɛ kɛɛ le ke bɛniin bɛchu se naa be bɔnɛ.

¹² Ki tiifi bee le tɛ chine li ntɛ wu nuuŋ yɛ wu Nyɔ wɛki kɛ-ɛ, bɛ le kiin tɛ ni tɛ kɛmi ngeen yi nge li biee bi li nshɛ-ɛ kɛ. Le tɛ ni tɛ kii mbichɛ lɛ yih yisɛ-ɛŋ, tɛ ni tɛ tsiin ntɛ wu tsaan mɔɔ ntɛ wu Nyɔ wɛki li nshɛ yini-i.

¹³ Tɛ ni tɛ tsiin lɛ, tɛ tɛŋgi kinɛtine ki tɛ bichi limfwe li ki-i ki gii naa ki busɛ, ki nuuŋ bunɔŋa bu Nyɔ yisɛŋ yi nyɔŋa yi nuuŋ Kinsofu ki Jiso Krai.

¹⁴ Tɛ nyɛ yi yee kii bee le go bee li bibifi bichu-u, le fɛ tɛ ni tɛ wuuti, tɛ nuuŋ tɛ bɛniin bee bɛ kɛmi ngeen nge yi fɛɛ biee bi dzeen.

¹⁵ Bini nuuŋ biee bi ɔ kɛmi le ɔ ni ɔ tiifi bɛniin bi. ɔ kɔŋgisi shɛn yibe, ɔ lekisi be bɛ bunga buchɛ bu ɔ kɛmi. Kiin ɔ ni bɛŋ le wi ni jindi wɛ kɛ.

3

Si bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ kɛmi le be ni be feti bɛ bɛniin bamu

¹ ɔ kiimi bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ le be ni be wuki li bɛniin bɛ sɛki kwɛɛŋ li mɔɔ bɛ kɛmi bunga lɛ bee lɛwe. Be ni be feti fiee fi be tiiti, be ni be nuuŋ ɛ be nachɛ yi li mferu fiee fichu fi nuuŋ buɔɔŋ.

² Kiin be ni be tiiti fiee fi bifi kii wi kɛ. Kiin be ni be tsuki ntsoon kɛ. Be ni be nuuŋ mbɛɛŋgii, be dzeti yi yibe fɛkwiin li bɛniin bɛchu-u limfwe.

³ ɔ kimi le tɛ tɛ saa tɛ nuuŋ bibere, tɛ tɛɛmi bikoo, bɛniin feti tɛ tɛndi dzɛ, tɛ nuuŋ bɛmfa bɛ biee chichi chichi bi yih

yisɛŋ tɛ kɔŋgisi, tɛ jii kikuun, tɛ tɛ tsiin ntse wu wusɛŋ tɛ kɛmi shɛŋ yi bifi bɛ bimi bi fuumɛ, bɛniin baanini bee, tɛ baanini tɛ bɛniin.

⁴ Se nuun le, mfi wu Nyɔ yi nuun Kinsofu kisɛŋ tɛ doonchɛ kingɛ ki dzeen bɛ kinɔŋgisɛ li bee li,

⁵ yi se soo bee. Yi tɛ mɛɛŋ ki soo kɛ bee kii fiee fimu fi tsaan fi tɛ tɛ fɛ kɛ. Yi tɛ soo bee kii nshiin yee kɛti li ntsootɛ wu yi tɛ tsootɛ bee tɛ se kɛmɛ biɛɔ chi fɛŋ, Fiana yi Waan se fiiki bee tɛ to nuun bɛniin bɛ fɛŋ.

⁶ Fiana yi Waan yini nuun yi Nyɔ tɛ bɔsɛyi yi shooshɛ li yi yisɛ-ɛŋ kɛti li Jiso Krai wu nuun Kinsofu kisɛ-ɛŋ.

⁷ Yi tɛ fɛ lɛ se dzɔɔ bee le tɛ baa findzɔŋ nsin kii kinɔŋgisɛ kee li bee li. Bɛdɛɛni tɛ se ni tɛ nuun binjila tɛ bichi limfwe le tɛ naa tɛ kɛmɛ ntse wu kimakɛ.

⁸ Tefɛ chi ntiiti chini nuun chi chɛɛŋ.

Ngeendɔɔ le ɔ ni ɔ tiiti ɔ chiinsini bie bini li bɛniin li, le bɛniin bɛ bɛŋ li Nyɔ-ɔ se ŋɛŋ le be nyɛ yih yibe le be ni be feti binɛ bi dzeen. Bini nuun bie bi dzeen ŋɛ, bi bɛɛ bɛ mɛŋ li bɛniin bɛchu-u.

⁹ Se nuun le, ɔ wɛti yi li bitɛchinɛ bi kibere-e, bɛ mɛŋkoon mɛ bɛte bini-i, mɛ bɛniin ti teenyi. ɔ wɛti yi tɛ li bitɛchinɛ bɛ ntsoon yi nuun kii bɛnchi bɛ Bɛjuu lɛ. Bie bini kɛmi yɛ mɛŋ kɛ. ɛ bie bi yee.

¹⁰ ɛ wi nuun lu wu bɛɛ bɛ buga, ɔ tee li mwɛ-ɛ. ɔ tee li wu-u kinga kimumkpaŋ ke bo kinga kifɛ mɛɛŋ ki chikɛ kɛ, ɔ daayɛ lɛ dze ye-e.

¹¹ ɔ kɛɛ le ŋwaani wɛɛ wi chinɔɔ dze yi tsaan tuu tɛndi, ntse we se nuun wu bifi, wu liiɔ yi yee li ŋɛ-ɛ.

Tefɛ chi kimerisɛ-ɛ mɔɔ n'yɛɛshɛ

¹² Ngii ntuumi Atɛma kɛ Tichiku lɛ wɛ-ɛ. Ke wu bɛ, ɔ gwɛnɛ ŋɛ le ɔ bɛ lɛ mi-i Nikopolis. Mi nnachɔɔ le nnuun le mfi wu fokpɔ-ɔŋ.

¹³ Gwɛnɛ ŋɛ le ɔ fi Senas wi wu gbɛŋgi kii bɛnchi, bɛ Apolo li ndɛndɛ wu bee. Gwɛnɛ ɔ ŋɛŋ le be kɛmɛ baa fiee fichu fi be weki.

¹⁴ Bɛniin bɛsɛŋ kɛmi tɛ le be laanchɛ nyɛ yi yibe li nimu nimɛ chi dzeen li, le be se ni be fii li bie bi kɛmi le be ni be fii li. Kiin be ni be nuun yee kɛ.

¹⁵ Bɛniin bɛchu bɛ nuun bɛ bee fɛni tuumi baa n'yɛɛshɛ li wɛ-ɛ. ɔ yɛsi bɛniin bɛ kɔŋgisi bee bɛchu li kimbeenɛ-ɛ. Nyɔ doonchɛ bɛŋ bɛchu shɛŋ yee yi dzeen.

Kinwaati ki Pɔɔ tɛ tsɛɛ li Filimu-u Fiee fi nuun lɛ Kinwaati ki Filimu-u kini

Filimu tɛ nuun wi wu Krai, nuun fi nuun tɛ le tɛ nuun wi wu kintaashɛ ki bɛniin bɛ kimbeenche-ɛ ki Kolosi. Tɛ kɛmi mfwa we bɛ teenyi wu le Onesimu. Mfwa we wulu se tɛ dza letɛ gɛɛn busɛ li Pɔɔ li, li yih yi ncha-a. Pɔɔ se fiiki Onesimu to wi wu Krai.

Kinwaati kini nuun ɛ Pɔɔ tɛ tsɛɛ li Filimu-u le lɛkɛ wu le kaari dzɔɔ Onesimu le ni nindi li wuu si tɛ saa nindi. Pɔɔ se tuumi Onesimu lɛ wuu lɛki le feeki wu li fiee fi tɛ fɛ nkosi le fi wu si nwaani li Krai li.

Bikoo bi biee bi lɛ Kinwaati kini-i

1-3 Mbɛɛche

4-7 Pɔɔ se pia Filimu

8-22 Pɔɔ lɛkɛ le Filimu fi Onesimu

23-25 N'yɛshɛ wu kimɛrise

¹ ɛ mi Pɔɔ, mi n'wɛ li ncha-a kifɛ mi n'wɛ wi wu Krai Jiso. ɛ tɛɛ nwaani wusɛn wu Timoti. Ntsɛkɔɔ kinwaati kini li wɛ-ɛ, Filimu, nsan yisɛn yi shɛn yi nindi bɛ bee li fiee fimumkpa-an.

² Ntsɛkɔɔ tɛ li Afia-a dzɛmi yisɛn, bɛ Akipu wu tɛɛ bɛ nuun li fiee fimumkpa-an si bɛniin bɛ dzi-in, mɔɔ li kintaashɛ ki bɛniin bɛ kimbeenche-ɛ bɛ taashi li wɛ-ɛ yih.

³ Nyɔ Baa wusɛn bɛ Taa Jiso Krai doonche bɛn shɛn yi dzeen tuu nyɛ tɛ bɛn mbɛɛngii.

Pɔɔ nyɛ kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ kii Filimu

⁴ Filimu, mfi kwi wu nlɛki li Nyɔ-ɔ, nkiiimi wɛ, nyɛɛ tɛ kiyɔɔni li Nyɔ yɛn kii wɛ,

⁵ kifɛ n'wukɔɔ kii shɛn yi ɔ gɛɛ li Taa Jiso-o mɔɔ si ɔ kɔngisi bɛniin bɛ nuun bɛ Nyɔ-ɔ bɛchu.

⁶ Nlɛkɔɔ li Nyɔ-ɔ le si ɔ gɛɛ shɛn li Jiso-o, bɛn bɛ bɛniin bɛ Nyɔ-ɔ nuun li fiee fimumkpa-an, fini gii fi fɛ ɔ mɛɛshi ɔ kɛɛ biee bi dzeen bichu bi nuun bi tɛɛbɛn bɛ taashe bɛ Krai.

⁷ Nwaanen, nwaani kinɔngise ki ɔ doonchi fɛ kɛɛ n'wuki bujɔn nge shɛn yɛn se yuusi, kifɛ ɔ feti shɛn yi bɛniin bɛ Nyɔ-ɔ dendi.

Pɔɔ lɛkɛ Filimu kii Onesimu

⁸ Fiee fimu se fieɛ lu fi n'wɛki le ɔ fɛ, bee nuun nɛɛ mi ntee butefu bɛ bunga bu nkɛmi si wi wu Krai le ɔ fɛ.

⁹ Se nuun le, kii kinɔngise, ngii nsoon nuun bɔ li wɛ-ɛ busonɔ. Mi Pɔɔ mi n'wɛ wi wu kaan, mi nse n'wɛ li ncha-a dɛɛni nuun kifɛ ɛ mi nwanɛ Krai Jiso.

¹⁰ Nsunɔɔ bɔ li wɛ-ɛ kii nwanɛn wu Onesimu, wu ntɛ ndzɔ wu li nwanɛn wu kimbeenche-ɛ nnuun li yih yi ncha-a fɛni.

¹¹ Nkosi tɛ nuun fiee fi yee li wɛ-ɛ, se nuun le dɛɛni gbɛngɔɔ nuun wi li bee bɛchu-u.

¹² Nse ntundɔɔ wu lɛjin li wɛ-ɛ dɛɛni, gbɛngɔɔ nuun shɛn yɛn.

¹³ Mbee nkɔngisi nge le ngɛɛ wu li mi-i lichin le ni bichi lɛ mi-i fɛ kintsii ko-o si nnuun li ncha-a fɛni kii nton wu dzeen wu kii Jiso.

¹⁴ Se nuun le, mi nse nɛngɔɔ le nuun ntɛ mfɛ fiee si fini wɛ nkɛɛ fɛ nsin kɛ, kifɛ n'wɛki yɛ le nimɛ cho chi dzeen chi ɔ feti li mi-i chini nuun kɛɛ nkɛndɔɔ wɛ kɛ. N'wɛkɔɔ le fi nuun si shɛn ya bɛn.

¹⁵ Semukɛ Onesimu tɛ dza lɛ wɛ-ɛ lii li mfi niin li ni, le ke wu to lijin, nɛɛ wu se ba nɛ ni nɛ nuun dududu,

¹⁶ se mɛɛn yɛ tuu nuun mfwa kɛ, wu yaaɔ mfwa. Wɛ nuun nwaana wu shɛn li Krai li, se nuun tɛ nyɔnɔ li mi-i teege li wɛ-ɛ, si nuun wiwon tuu nuun wi wu Taa.

¹⁷ Nɛɛ lɛ, ɔ nɛn le tɛɛ wɛ baa li fiee fimumkpa-an, ɔ fi wu si bee le ni nuun mi ɔ fi.

¹⁸ ɛ nuun le wu cho fiee li wɛ-ɛ, kɛ le kɛmɔɔ fiɔɔ nɛɛ wu, ɔ gɛɛ li bukoon bwe-en.

¹⁹ Ntsɛkɔɔ fini nuun bɛ kwan wɛn le, “Mi wu Pɔɔ ngii nsoon.” Ntiitɔɔ ni mbeeche wumu nuun yɛ lu wu ngii ni ntiiti butefu le ɔ kɛmɔɔ tɛ fiɔɔ tɛ wɛ kɛ, kifɛ ntɛ wu ɔ kɛmi dɛɛni wɛ kii mi.

²⁰ Bɛdɛɛni nwaanen, fi nɛɛ mi li fiee fini-i kifɛ tɛɛ wɛ taashe baa li Taa li. Fɛrɛ lɛ kii kintaashɛ ki tɛɛ wɛ li Krai, yi se dzɔɔn mi.

²¹ Ntsɛkɔɔ li wɛ-ɛ ni, nkii mɛnjine sin le ɔ gii ɔ bɛn le ɔ fɛ fiee fi ntiiti, le ke ɔ feti lɔɔ, ɔ gii ɔ fɛ ya lɛ.

²² Li ntawu fe-e, nache kintsii ki ntɛɛ-ɛ li mi-i, kifɛ mbichɔɔ limfwe nkii le Nyɔ gii yi

woo nleke li Nyɔ-ɔ wunε yi tuumi mi le
be-enj.

Ben'yεεshε

²³ Epafraſ wu tεε wu nuun li ncha-a feni
kii nton wu dzeen wu Krai Jiso, yεsɔɔ wε.

²⁴ Mak, Aristaku, Dema mɔɔ Luk be tεε
be nindi li kintaashε-ε, yεεshi baa tε wε.

²⁵ Kinkɔŋgise ki Taa Jiso Krai ni ki nuun
be fiana yinε.

Kinwaati ki bε tε tseε li Bεhiburu-u Fiee fi nuun lε Kinwaati ki Hiburu-u kini

Tε gbεngi yε tε kii wi wu tε tseε kinwaati kini kε, se nuun lε tεben kii baa lε bε tε tseε li beniin bε Krai bε nuun Bεhiburu. Bεhiburu nuun bukoon bu Bεjuu lε bumu. Bε tε tseε lε bε fε lε Bεjuu bε tε gεε shén li Krai ba be ni be lemi nεε li yi-i, mɔɔ nuun si bεngε tε bεε li bee lε dzé-e lε dzé-e lε. Tε nuun tε lε fε be kεε lε leh wu fwεn wu Jiso bε bε wu, wu kεmi bunga wu yeki wu fichi. Bε tε tseε tε lε bε tifi be lε be kεε lε fiee fi Nyɔ kaache beniin lu nuun tε naa ka li yee li kε. Bε doonche baa lε biee bi Krai wu Nwane Nyɔ bε bε bi yeki bi bentomfɔn bε Nyɔ-ɔ bε nkosi, kife bi bee tε nuun nεε nuun binjiinjii, se Krai bεε kitun nuun bε biee bi nuun chεn.

Bikoo bi biee bi lε Kinwaati kini-i

- 1:1-3 Krai gbεngi nuun mbose yi Nyɔ kibεε
- 1:4-2:18 Krai yeki benchindaa bε Nyɔ-ɔ
- 3:1-4:13 Krai yeki Mɔɔse bee Joshwa
- 4:14-7:28 Krai nuun te muntofi wu yeki bεte muntofi bεchu
- 8:1-9:28 Leh wu Krai tε bε bε wu yeki wu fichi
- 10:1-39 Fintofi fi Krai tε fε yeki muntofi munchu
- 11:1-12:29 Kii ngεwu shén li Nyɔ-ɔ
- 13:1-25 Ntifi yi lε kimerise

Nyɔ yɔ yε li bee li nuun lε kimfime ki Nwani-i

¹ Tε mεen lindεeri, Nyɔ yeti li bεte taa bεsen li bimfimu bi bentomfɔn bee li, li kinga nge bε lε dzé chichi chichi.

² Se nuun lε, li jo yi lε kimerise yini-i, yi yɔ yε li bee li nuun lε kimfime ki Nwani-i. E Nwani wuni wu yi tsaa yε lε gii nuun kinjila li biee bichu-u. E nεε wu wu Nyɔ tε tɔn nshe bε biee bichu kεti li tsán yee li.

³ Kin'wofu ki Nyɔ-ɔ bendi kεε li yi yee li, se gbεngi nuun mbose yi Nyɔ kibεε. E wu wu feti kiboo bε nshe se nuun lu. Se feti biee bini nuun nεε bε jε ye yi kεmi bunga. Tε maan kimaan ki bibifi bise-εn. Le maan

lε, se yεε liboo shee lε kibεnε ki kigɔnε ki Nyɔ yi Bunɔnɔ-a.

Nwane Nyɔ ko wu yaa benchindaa bε Nyɔ-ɔ

⁴ Fi se tuu fi nuun lε, Nyɔ tε fε Nwani ko nge yaa benchindaa bε Nyɔ-ɔ, nεε si bukoon bu Nyɔ tε nye wu ko tε nge bu yaa bu bee.

⁵ Tε kii lε wu ko nge kife nchindaa wu Nyɔ wumu nuun yε lu wu Nyɔ tε saa yi teen wu lε,
“Nwani kε,
Kε lε bεn yani mi nteeɔ lε ε mi baa wa, kε.”
Wumu nuun yε lu wu tε saa wu tee kii wuu lε,
“Ngii ni nuun tee.
Ni nuun Nwanen ni.”

⁶ Tε gii nuun mfi wu Nyɔ tε nuun lε yi tɔn Nwani wu nkosi wuni li nshe yini, yi tε tee lε,
“Benchindaa bε Nyɔ-ɔ bεchu kεmi lε be ni be guundi wu.”

⁷ Fiee fi Nyɔ tε tee kii benchindaa bee nuun fini lε,
“Yi ti feti be be nuun si mfee,
yi feti tε be be nuun beniin bee bε nime-ε be nuun si nimi chi wi-i.”

⁸ Le tuu to li Nwani-i, tee lε,
“Hooo Nyɔ, ɔ gii naa ɔ shee li kabara wa-a ɔ ni ɔ sɛki mfi kwi ma nsin.
Ntse wu tsaɔn gii naa ni nuun kimbaan ki bumfɔn bwo-o.

⁹ ɔ kɔngisɔɔ nuun fiee fi tsaɔn, ɔ baanini fiee fi bifi.
Nεε lε, mi wu Nyɔ yi nuun Nyɔ ya mi n'yεekɔɔ wε, ɔ yaa kintutu ko, mi se mfwaɔ wε bε mbee yi bumfɔn bu kinεtine-ε.”

¹⁰ Yi se tuu yi ka yi tee li Nwani-i lε,
“Taa, ε wε wu tε tɔn nshe fεmbεεche-ε, se biee bichu bi nuun liboo nuun mferu wu tsan ya.

¹¹ Biee bini gii bi ma, ε wε kwaa ɔ gii ɔ ba lu.
Bi gii bi don si ndu.

¹² ɔ gii ɔ baan bi si kinjon.
ɔ gii ɔ fiiki bi si ndu yi don.

Se nuun lε, ɔ gii ɔ ba ɔ ni ɔ nuun nεε si ɔ nuun lε.

Biya bio nuun tε naa ma kε.”

¹³ E nchindaa wu Nyɔ wu la wu Nyɔ tε saa yi tee li wuu lε,
“Shee lε kibεnε ken ki kigɔnε-ε,

nsiin gēen bo mfi wu mi ngiiki
beniin bo be mbani-i we limfwe
si kilaanda ki bikaa bio-o,
ɔ tami bikaa bio li bee ni?”

¹⁴ Məɔ bechindaa be Nyɔ-ɔ bani nuun nē si
fiana yi nindi li Nyɔ-ɔ, be yi tundi be be
denɡi be fii beniin be gii be keme kinsofu
nē ni?

2

*Kiin te ni nyaami kinsofu ki Jiso tē denɡi tiifi
kii ki kēe kē*

¹ Bedeeni, tē kemi le tē gēe bufii busen
bujon li fiee fi tē tē woo li, le kiin tē ni dza tē
ni tē mbwenɡi kē.

² Tē beechi le, ε benton be benchindaa be
Nyɔ-ɔ tē tiiti nkosi tē nuun fiee fi tēemi nge, ε
wi bonde nchi wumu kē wu faan mferu si
nchi wulu tiiti, mwe keme kinsomfu kilu si
wēki,

³ se ε la fi gii fi fē se tē tē nge nge kē ε tē
nyaami kinsofu ki nɔna kini? Kinsofu kini
nuun ε Taa Jiso wu tē saa fenjisi kii ki,
beniin be tē woo si fenjisi tē teendi cheen
wulu si be tē fenjisi li bee li.

⁴ Nyɔ kibee tē tɔon be bīe bi doonchi bu
bunga bwee be benkiki məɔ bintewa bi bīe
le məɔ mfin yi tē feti. Se gache tē nyá yi
Fiana yi Waan si tē kɔngisi le tɔon lu.

Jiso nuun wi wu tɔ dze yi kinsofu li bee li

⁵ Nyɔ tē mēen ki gēe kē kwēen wu fwen
wu gii wu be wu tē tiiti kii wu wuni le ε
benchindaa bee be gii be ni be sēki kē.

⁶ Be tseε baa le kintsii kimu le Kinwaati ki
Nyɔ-ɔ kii nsa wuni le,
“Wiwon nuun məɔ fi la fi ɔ beechi kii wu?
Nwane wiwon nuun fi la fi ɔ kemi ngeen ye?”

⁷ Li mfi finte-en ɔ tē shiiki wiwon nuun fē
kintsii
ki nuun lekwiin le benchindaa bo.
ɔ se tē be ɔ koke wu, se tuu keme bunɔna be
ngunju.

⁸ ɔ gēe bīe bichu le wiwo-on lekwiin,
sēki.”

Si Nyɔ tē gēe bīe bichu le wiwo-on lekwiin,
fīe fimu se mēen ye lu fi fuki numu le wuu
lekwiin nsin kē. Məɔ nē si fi nuun le tē se
ningi ye le bīe bichu bīe le wiwo-on
lekwiin kē.

⁹ Tē ningi le Nyɔ tē fē Jiso nuun le
benchindaa bee li lekwiin li mfi finte-en. Se

nuun le, Nyɔ se yēki wu kemi bunɔna be
ngunju. Kifē tē nge nge kwi, le kwi kwe yi wi
kwikwi kii shén yi Nyɔ yee yi dzeen li
beniin li.

¹⁰ ε Nyɔ yi tē fē bīe bichu, bīe bichu se
nuun bīe. Si tē wēki le gii naa dzɔ beniin
nge be nuun bɔon bee be se le li bunɔna
bwee li, fi se fīe tsaan le fē Jiso nge nge le
ni nuun wu wu kache wu gēen wu mēshi
wi wu tɔ dze yi kinsofu li bee.

¹¹ Wu wu Jiso wu feti beniin se wuuti le
Nyɔ lii, wu bee beniin be feti be wuuti baa,
kemi Tee wube mumkan. Fīe fīe fi kemi
ye buya le ni nteenyi be le benwaani kē.

¹² Tē tee li Nyɔ-ɔ mfi wumu le,
“Ngii ni ntsakisi bukoon bwo li we le
benwaanen lenti.

Ngii ni n'yuuti mpieti wē le kintaashe kibee
lenti.”

¹³ Se tuu tee le,

“Ngii ngeε bufii bwen li Nyɔ-ɔ.”

Tuu ka tee le,

“Wuun mi fēni be bɔon be Nyɔ nye li mi-i.”

¹⁴ Si bɔon be tiiti bani kemi baa nyan yi
bwin be ngon le, wu wu Jiso se tē dzɔ tē
nyan yi wiwon, le ke se kwi se shaanshe
kinundi ki kemi bunga bu kwe-e.

¹⁵ Tē fē le se buu beniin be tē tsiin li
bumfa-a li ntse wube kwikwi kifē be tē
chendi kwe.

¹⁶ Fi gbengi fīe fi nuun gbanaa le kemi ye
ngeen li benchindaa be Nyɔ-ɔ kē. Tē gii
kemi nuun li kini ki Abraha-an.

¹⁷ Fīe fīe fi tē fē Jiso se to si benwaani li
fīe fichu, le se ni nuun te kikoo wu bete
muntofi be bee ni keeti nshiin li bee, ε wu
gēe tē shén li nime chi Nyɔ-ɔ le maan
kimaan Nyɔ feeki bibifi bi bee.

¹⁸ Si tē nge nge, bemanche be le wuu le, se
tuu kii si nuun ni fi-i beniin be manche bee
tē le bee.

3

Jiso ko wu yaa Məse

¹ Nē le, benwaanen be waan, be be teen
be tē le be le li kwēen wu liboo li, gēe yēen
bufii li Jiso-o. Nuun nwan nton wu Nyɔ
tuu nuun te kikoo wu bete muntofi wu
kimbeenche kisen ki tē ti tiiti li beniin li le ε
kisen.

² Tè nindi be shén yee chi li Nyɔ-ɔ yi tɛ gɛɛ wu le ni nindi li wuu nɛɛ si Mɔɔsɛ tɛ nindi tɛ be shén yee chi li yih yi Nyɔ-ɔ.

³ Se nuun le Jiso nuun wi wu be kɛmi le be ni be piɛti wu bujɔn yɛki Mɔɔsɛ nɛɛ si wi ti gwɛndi yih be se tuu be pia wu yaa yih yilu.

⁴ Yih yimi nuun yɛ lu yi nuun fuki ngwanu wu wi nsin kɛ. Se nuun le, Nyɔ nuun wi wu gwan bieɛ bichu.

⁵ Mɔɔsɛ tɛ nindi nɛɛ bujɔn be shén yee chi li yih yi Nyɔ-ɔ si nwanɛ nimɛ. Bieɛ bichu bi tɛ feti tɛ teendi nuun fieɛ fi Nyɔ tɛ nuun le yi naa yi tee.

⁶ Se nuun le Krai tɛ be nuun lɛwe lɛ yih yi Nyɔ-ɔ be shén yee chi si nwanɛ Nyɔ. Yih yi Nyɔ yini ɛ bee ɛ nuun le tɛ lemi mkpaan li fieɛ fi tɛ kan shén tɛ bichi limfwe be yi yi tsakisɛ.

Kiin wi ni nyaami fieɛ fi Nyɔ-ɔ kɛ

⁷ Bɛɛɛni, tɛ tuu tɛ woo fieɛ fi Fiana yi Waan tiiti. Yi tɛ tee le,

“ɛ nɛ woo Nyɔ yeti li be-ɛn bɛn,

⁸ kiin nɛ ni nɛ tɛmi bikoo si bɛchaa bɛnɛ be tɛ sɛɛnini be Nyɔ mfi wu be tɛ mɔnchɛ Nyɔ libuka kɛ.

⁹ ɛ le lɛ bɛchaa bɛnɛ tɛ mɔnchɛ mi wu Nyɔ, be nɛn bintɛwa bi bieɛ lɛ bi ntɛ mfɛ li biya mbaanyɛɛ li.

¹⁰ Nɛɛɛ, shén tɛ ntɔnyɛ tɛ mi be kingokɛ ki bɛniin lɛ kilu, nse ntee le, ‘Shén yi be ti lemi yɛ li mi-i kɛ dududu. Be mɛɛn baa ki kɛɛ kɛ dzɛ yɛn kɛ.’

¹¹ Shén tɛ tɔnyɛ mi, nchini le, ‘Nuun be tɛ naa le be lɛ kintsii kɛn ki mfufinɛ-ɛ kɛ.’ ”

¹² Bɛnwaanɛn, nɛngɛ yɛɛn le kiin wi wumu li be-ɛn ni nuun wu kɛmi shén yi bifi kɛ, yi fɛngi mbeenche li Nyɔ-ɔ, yi nuun yi fɛ wi baa dzaa li Nyɔ-ɔ yi kɛmi ntɛɛ-ɛ kɛ.

¹³ Fieɛ fi nɛ kɛmi le nɛ ni nɛ feti nuun le nɛ ni nɛ kangisi shén yi wi bee wi-i jo chichi, si fi nuun le jobɛ chilu, “ɛ bɛn.” Nɛ feti yɛɛn nɛɛɛ kii fieɛ fi bifi fimu ni dza fi lɛɛnchi wi bɛchi ni tɛɛmi kikoo kɛ.

¹⁴ Nɛ kɛɛ le tɛ baa fieɛ fimumkpan be Krai ɛ nuun le tɛ ba tɛ kɛmi li fieɛ fi tɛ gii tɛ lemi li fi-i nkosi tɛ gɛɛn tɛ mɛɛshi.

¹⁵ Nɛ kiimi yɛɛn fieɛ fi nuun le, “ɛ nɛ woo Nyɔ yeti li be-ɛn bɛn,

kiin nɛ ni nɛ tɛɛmi bikoo si bɛchaa bɛnɛ be tɛ sɛɛnini bieɛ be Nyɔ kɛ.”

¹⁶ ɛ ban be tɛ woo Nyɔ yeti li bee be nyaami be se tuu be sɛɛnini be yi? ɛ nɛɛ be bɛchu be Mɔɔsɛ tɛ dzɔ Ijip bo be be ni?

¹⁷ ɛ be bani be shén yi Nyɔ tɛ tɔnyɛ yi be be, li biya mbaanyɛɛ li ni? ɛ nɛɛ be be tɛ fɛ bieɛ bibifi, be kwiye libuka nɛɛ ni?

¹⁸ Kɛ ɛ nɛɛ be be Nyɔ tɛ leeh le nuun be tɛ naa lɛ kintsii kɛ ki mfufinɛ kɛ ni? ɛ nɛɛ be bɛlu be tɛ tɛɛmi bikoo nɛɛ ni?

¹⁹ Nɛɛ lɛ, tɛ nɛn baa le nuun bɛniin bɛlu tɛ naa le be gɛɛn be lɛ kintsii kilu kɛ, kifɛ be tɛ mɛɛn ki gɛɛ kɛ shén li Nyɔ-ɔ kɛ.

4

Kii nɛ li mfufinɛ wu Nyɔ-ɔ

¹ Fi se fieɛ le, nkaache wu Nyɔ tɛ gɛɛ le bɛniin gii be naa be lɛ li mfufinɛ we mɛɛnɔ lemi fɛ. Bɛɛɛni tɛ ni tɛ chɛndi le kiin be naa be biche be nɛn wi wumu li be-ɛn mɛɛn ki kɔche kɛ le lɛ kɛ.

² Ntiitɔɔ ni kifɛ nton wu dzeɛn wuni bɛɛɔ kitun li bee li nɛɛ yɛɛn si tɛ be li bee. Se nuun le, nton wulu wu be tɛ woo tɛ mɛɛn ki fi kɛ be kɛ, kifɛ wu tɛ be lɛ bee, be ba mbeenche nsin.

³ Li bee tɛ be-ɛn nuun tɛ lɛ mfufinɛ wulu. Bɛniin bamu baa be Nyɔ tɛ tee le, “Shén tɛ tɔnyɛ mi, nchini le, ‘Nuun be tɛ naa le, be lɛ kintsii kɛn ki mfufinɛ-ɛ kɛ.’ ”

Nyɔ tɛ yeti le, fi nuun yɛ le kintsii ki Mfufinɛ-ɛ fuki kɛɛ kɛ, kifɛ nime chee tɛ ma kitun fɛmbɛɛche-ɛ mfi wu tɛ tɔn nshe.

⁴ Tɛ kii baa le be tɛ tsɛɛ lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ kintsii kimu kii jobɛ chi mfomɛnyaan chini, lɛ dze yini le,

“Nyɔ tɛ nin nime chee chichu, le bo jo mfomɛnyaan yi fufɛ.”

⁵ Fɛ kintsii kɛɛ yi tuu yi tee le, “Be nuun tɛ naa lɛ lɛ mfufinɛ wɛ-ɛn kɛ dududu.”

⁶ Fi mɛɛn fieɛ fi lemi le bɛniin bamu gii be lɛ li mfufinɛ wuni. Bɛniin be tɛ saa be woo nton wu dzeɛn wuni baa se tɛ mɛɛn ki lɛ kɛ kifɛ be tɛ woo nɛɛ, se nuun le, be tɛ faan mferu si Nyɔ tiiti.

⁷ Nɛɛɛ, Nyɔ se tuu yi kaari yi gɛɛ jobɛ chimu chi yi teenyi le, “Bɛn.” Si yi tɛ gɛɛ le yi tuu yi yɔ fieɛ fimu lɛ kimfime ki Mfɔn Daafi ɛ biya tɛ ka nɛn tɛ tɛ wuki kitun le,

“E ne woo Nyɔ yeti li be-enɛ bɛnɛ,
kiinɛ nɛ ni nɛ tɛɛmi bikoo kɛ.”

⁸ E nuunɛ le kintsii ki Joshwa tɛ dzɔ bɛniinɛ
gɛɛnɛ lɛ bɛ bɛ fɛ kɛɛ tɛ nuunɛ kintsii ki
mfufinɛ kilu-u, kɛ bee Nyɔ yi tiiti yɛ kii jobɛ
chimu le ɛ chi mfufinɛ kɛ.

⁹ Fi se fiɛɛ le jobɛ chi mfufinɛ mɛɛnɛ chɛɛ
limfwɛ li bɛniinɛ bɛ Nyɔ-ɔ si chi Nyɔ tɛ fufɛ
chɛɛ.

¹⁰ Fi nuunɛ le, ɛ wi lɛ mfufinɛ wuni, kɛ mwɛ
fufɔɔ kitunɛ li nime chee chichu-u nɛɛ yɛɛnɛ
si Nyɔ tɛ fufɛ li chee chi nime-ɛ.

¹¹ Bɛɛɛni tɛ ni tɛ gwenini nge ke tɛ lɛ
mfufinɛ wuni, le kiinɛ wi wumu ni dza we,
le ɛ kii kikoo ki tɛɛmɛ si bɛniinɛ bɛ nkosi baa
kɛ.

¹² Nɛ ni nɛ kii le jɛ yi Nyɔ yɛ we, yi nindi. Yi
keeti yi yɛki nyɔ yi bɛ fɔnɛ bimbe bichu. Yi ti
lii yi gɛɛnɛ yi bo fɛ ntɛ bɛ fiana yi wi taashi,
yi lii tɛ yi gɛɛnɛ yi bo fɛ biyoonɛ bɛ mfɔnɛ yi wi
taashi. Yi ti fushi bɛmbɛɛɛ mɔɔ bieɛ bi
nuunɛ li shɛnɛ yi wi-i.

¹³ Fieɛ fimu nuunɛ yɛ lu dududu fi Nyɔ tɔnɛ fi
nuunɛ fi ni fi nyiki yi li yi-i kɛ. Bieɛ bichu
yɛnɛgi lɛ yi-i lii gbanaa. E yi yi tɛ kɛmi le tɛ
bɛ tɛ ku bɛ bimfimu bisɛnɛ li yi-i limfwɛ.

Jiso nuunɛ kikoo ki bɛte muntofi ki nɔɔa

¹⁴ Bɛɛɛni si tɛ bee tɛ tee le tɛ kɛmi baa
kikoo ki bɛte muntofi ki nɔɔa, ki nuunɛ Jiso
wu Nwanɛ Nyɔ, tɛ miri tɔ kiboo yɛɛ liboo, tɛ
kɛmɛ kimbeɛnɛ mkpaanɛ ki tɛ ti tiiti li
bɛniinɛ li.

¹⁵ Kikoo ki bɛte muntofi kisɛnɛ kini nuunɛ
wi wu nuunɛ tɛ ba nkɔwu nshiinɛ bɛ bee
nsinɛ kii mbianɛ bɔ wusɛnɛ kɛ. Nuunɛ wi wu
mɔnɛɛ tɛ bɛ tɛ lɛ wuu lɛ dzɛ chi-i si bɛɛ lɛ
bee li, se nuunɛ le ti mɛɛnɛ ki fɛ kɛ bubieɛ kɛ.

¹⁶ Bɛɛɛni, tɛ ni tɛ kingisi tɛ bɛɛ mɛnɛ
nsinɛ li kabara wu Nyɔ fɛ kintsii ki yi
doonchi shɛnɛ yɛ yi dzeɛnɛ, le ke se ni keeti
nshiinɛ li bee li tuu doonɛɛ shɛnɛ yɛ yi
dzeɛnɛ fi bee mfi wu fieɛ yɛki bee.

5

¹ Tɛ kii le bɛ ti tɛki kikoo ki bɛte muntofi
li bɛniinɛ li linti bɛ gɛɛ le ni nindi li Nyɔ-ɔ kii
bɛniinɛ, se dzeti nyá yi bɛniinɛ nyɛɛ li Nyɔ-ɔ,
feti muntofi lu kii bibifi bi bɛniinɛ lɛ.

² Si wu wu tɛ muntofi weeti tɛ lɛ dzɛ nge
lɛ, gii ni kii numu nyɛɛkii bɛ bɛniinɛ bɛ kii yɛ
bieɛ kɛ bɛ tɛndi bu tanu.

³ Kii n'wɔɔwu we wuni, se kɛmɔɔ le fɛ
muntofi li bibifi bieɛ li nɛɛ yɛɛnɛ si feti li
bɛniinɛ bamu-u.

⁴ Nuunɛ wi tɛ yɛɛki yi yɛɛ le gii ni nuunɛ
kikoo ki bɛte muntofi kɛ. E Nyɔ yi ti tɛki
mwɛ nɛɛ si tɛ tsaa ɛrɔnɛ.

⁵ E nɛɛ lɛ si Krai ti mɛɛnɛ ki yɛɛki kɛ yi yɛɛ
le ni nuunɛ tɛ muntofi kɛ. E Nyɔ yi tɛ gɛɛ wu
yi tee le,

“E wɛ Nwanɛnɛ,

bɛnɛ yani mi nteeɔ le ɛ mi cha.”

⁶ Se tuu tee kintsii kimu tɛ le,

“ɔ wɛ tɛ muntofi wu kimakɛ lɛ dze yi
Mɛlkisɛɛk nuunɛ le-e.”

⁷ Tɛ nuunɛ mfi wu Jiso tɛ nuunɛ laanɛkwiinɛ,
tɛ shiinɛ lɛki li Nyɔ-ɔ, dii lɛwe nge shiikisi
musu li Nyɔ-ɔ yi nuunɛ yi fi wu li tsanɛ yi
kwe-e. Si tɛ nuunɛ wi wu chɛndi tuu guundi
Nyɔ lɛ, Nyɔ se woo nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ we.

⁸ Nɛɛ si Jiso tɛ nuunɛ Nwanɛ Nyɔ lɛ, bɛnɛ
bɛ tɛ nɛnɛ tɛ fɛ wu le laanɛɛ si nuunɛ ni
wuki nɛɛ nuunɛ li Nyɔ-ɔ.

⁹ Nyɔ se fɛ wu nuunɛ wi wu kɔɛɛ wu gɛɛnɛ
wu mɛɛshi le ni nuunɛ dze yi Kinsofu li
bɛniinɛ bɛ wuki li wuu, Kinsofu kini nuunɛ
ki ti mɛɛ yɛ kɛ.

¹⁰ Nyɔ tɛ tsaa Jiso yi tɔmi le ni nuunɛ tɛ
kikoo ki bɛte muntofi lɛ dze yi
Mɛlkisɛɛɛk.

Kiinɛ wi wu Krai ni tuu chee bikaa kɛ

¹¹ Bieɛ bieɛ lu nge bi tɛ mɛɛnɛ baa tɛ kɛmi
le tɛ tee kii nsa wuni. Se nuunɛ le fi tɛɛmi
naanyɛ le nɛ woo, kifɛ nɛ baa wɛɛ li n'wowu
bieɛ li.

¹² Bee le fi ni fi nuunɛ tsaanɛ, bee nuunɛ nɛ
tiifi bɛniinɛ. Nɛ se kaari baa nɛ to kɛɛ bɛ ni
bɛ tiifi bɛnɛ bɛ bieɛ bi nuunɛ kii jɛ yi Nyɔ,
nuunɛ bi, bi bɛ ti bɛchi li bi-i. Nɛ mɛɛnɛ baa si
mwɔnu mu bwi mu mɛɛnɛ mu yɛɛndi nuunɛ
mbeɛnɛ, mu jii yɛ bieɛ bi tɛɛmi kɛ.

¹³ Wi wu mɛɛnɛ yɛɛndi nuunɛ mbeɛnɛ
nuunɛ tɛ nuunɛ ɛ wu ta wu kɔɛɛ kitunɛ li fieɛ
fi chɛɛnɛ fi jɛ yi Nyɔ-ɔ kɛ. Wɛ si fiɔnu fi bwi fi
mɛɛnɛ fi yɛɛndi nuunɛ mbeɛnɛ.

¹⁴ Bieɛ bijɛ bi tɛɛmi ɛ bɛniinɛ bɛ ta kitunɛ
bɛ ti jii. Bani nuunɛ bɛniinɛ bɛ tifi yi yibe bɛ
to jinɛ bɛ mfwe bɛ kɛɛ chichi wu bieɛ bi
dzeɛnɛ bɛ bibifi.

6

¹ Si fi nuunj le, te chine ntiife wu kii Krai wu bɔɔŋ be bwi, tɛ gɛɛŋ limfwe nuunj be wu beniinj be ta kitunj. Kiinj tɛ ni tuu tɛ bechi ngɛwu kimfoo ki ntiife wu nuunj le beniinj fiiki shɛnj yibe li bingɛ bi bee bi nuunj bi bɛɛ be kwe, mɔɔ ntiife wu nuunj le beniinj gɛɛ shɛnj li Nyɔ-ɔ kɛ.

² Nɛɛɛ, nuunj tɛ tɛ bechi ntiife wu kii ntsootɛ beniinj lidzɔɔ wuni,* be ntuu ngɛwu tsan li beniinj li kɛ. Nuunj tɛ tɛ tuu le tɛ bechi ntifi kii mbochu li kwe-e be kii nsa wu nsondinɛ wu kimakɛ kɛ.

³ Biee bini nuunj tɛ chine tɛ gɛɛŋ limfwe fɛ Nyɔ nyɛ dze.

⁴ Tɛ chine kifɛ ɛ beniinj nuunj lu be tɛ saa be naanyɛ be kitunj kii fiee fi Krai, be tɛ saa be mɔŋ nya yi dzɛti liboo, be kɛmɛ tɛ Fiana yi Waan, be dza be kaari be chee bikaa kii biee bini, kɛ dze nuunj yɛ lu yi nuunj be tuu be fɛ se be fiiki shɛnj yibe be kaari be to lijinj kɛ.

⁵ Bani beniinj nuunj be mɔŋ bujɔŋ bu jɛ yi Nyɔ-ɔ be se woo, be tuu be kɛɛ bungɔ bu ntɛ wu bɛɛ li.

⁶ Ɛ be le li biee bini-i, be kaari be chee bikaa li bi-i, kɛ dze nuunj yɛ lu le be kaari be fiiki shɛnj yibe be to lijinj kɛ, kii fiee fi be feti be dzɛti nuunj Nwanɛ Nyɔ be tɛti li kintaan li be tsan yibe, be chɔrisi wu gbanaa.

⁷ Wɛ wu dzaan wii li wu-u mfi kwi yi lɪi likwiinj wu se nyɛɛ biee li beniinj be be ninj wɛ wulu kii be le be ni be fi-i yi yibe lu, wu ti kɛmi mbɔnisɛ wu Nyɔ.

⁸ Se nuunj le, ɛ nuunj bifafu be bian yi kuu li wɛ wulu-u, kɛ gii to fiee fi yee. Ɛ nuunj le kɛ kinlɔɔ gii ki kɔɔ wɛ wulu, be dza be tɔŋ wɛ wulu butɔmu.

⁹ Nsán yisɛnj yi shɛnj, mɔɔ nuunj si tɛ tiiti ni, tɛ kii le nɛ lemi finɛ nuunj li biee bi dzeenj bi yɛki bi bee, nuunj bi bi bɛɛ be kinsofu li be-ɛŋ.

¹⁰ Nyɔ nuunj yɛ Nyɔ yi kinlɔɔ yi nuunj yi daayɛ nime chine chi nɛ nindi mɔɔ kinƙɔŋgise ki nɛ doonchi fɛ mbɛɛche be bo dɛɛni li beniinj be nuunj bee li kii wuu kɛ.

¹¹ Ngeenj yisɛnj nge nuunj le wi be yi yee ni

lemi nɛɛ li fiee li le gɛɛŋ mɛɛshi, le nɛ se kɛmɛ fiee fi nɛ gɛɛ bufi buchu nɛ tuu nɛ bichi limfwe li fi-i.

¹² Kiinj nɛ ni nɛ nuunj be kiningɛ li fiee li kɛ. Nɛ dzɔɔ mbosɛ li beniinj be tɛ gɛɛ shɛnj li Nyɔ-ɔ, be kan shɛnj be se kɛmɛ fiee fi Nyɔ tɛ kaachɛ.

Nyɔ kimi ŋkaache we

¹³ Kimi yɛɛŋ mfi wu Nyɔ tɛ fɛ ŋkaache li Abraha-ɔŋ. Tɛ chini nuunj li bukoon bwɛɛ bu yi yi Nyɔ-ɔ, kifɛ wi wumu tɛ nuunj yɛ lu wu ko wu yaa yi wu nuunj chini li bukoon bwɛɛ li kɛ.

¹⁴ Tɛ chini tee le, “Chɛɛŋ, ngii ntiinj wɛ mwɛ mɛɛ bɔɔŋ bo yan.”

¹⁵ Si Abrahan tɛ woo le, kan shɛnj tɛŋgi siinj kɛmɛ fiee fi yi Nyɔ tɛ kaachɛ wu lu.

¹⁶ Ɛ chɛɛŋ le wi feti nchinine, chini li bukoon bu wi wu ko wu yaa wu, nchini wulu se sondini nsa.

¹⁷ Fi fiee nɛɛ yɛɛŋ si Nyɔ tɛ gii yi weki le yi fɛ ŋkaache yi fɛ le beniinj be gii naa be kɛmɛ fiee fi wu kaachɛ fini, be kɛɛ bujɔŋ le nuunj tɛ fiiki fiee fi weki kɛ. Le kaachɛ le chini.

¹⁸ Si Nyɔ tɛ kaachɛ yi tuu yi chini le, biee bini se bo bife bi nuunj be tɛ naa fiiki kɛ, kifɛ bi tɛ bo nuunj li kimfime ki Nyɔ-ɔ yi nuunj tɛ naa yɛɛŋ binɛɛ kɛ. Nɛɛ le bee tɛ kifi tɛ nyinj le yi-i lekwiinj tɛ ni tɛ kɛmi shɛnj yi tɛɛmi le tɛ kɛmɛ li fiee fi be gɛɛ tɛ bichi limfwe li fi-i.

¹⁹ Fiee fini tɛ bichi limfwe li fi-i nuunj fi kɛmi shɛnj yisɛnj chɛɛŋ chɛɛŋ, yi tɛɛmi si kifasɛ le kiinj yi ni yi sɛɛsi kɛ. Ɛ fi fi fɛ fiee le tɛ ka tɛ gɛɛŋ tɛ le fɛ kibo ki Nyɔ lejin le ndu yi be shinj yi baanyi le.

²⁰ Ɛ fɛ fɛ Jiso tɛ le si wi wu wusɛnj too mbaan le nachɛ kintsii li bee li. Wɛ kikoo ki bɛte muntofi wu kimakɛ le dze yi Melkisedek nuunj le-e.

7

Kii te muntofi wu Melkisedek

¹ Melkisedek wuni tɛ nuunj Mfɔŋ wu Salɛŋ, tuu nuunj tɛ te muntofi wu Nyɔ yi nuunj Kikoo ki Biee Bichu-u. Tɛ nuunj mfi wumu, Abrahan la dzinj tɔŋ yaa bɛmfɔŋ

* **6:2** Ntsootɛ wuni nuunj kii beniinj be biee si Bejuu ti shiinj be feti se nuunj ni nuunj tɛ nlisu lidzɔɔ wu beniinj be Krai.

* **7:1** Abrahan tɛ gɛɛŋ nuunj le soo Lot li tsan yi bɛmfɔŋ baa

bamu*. Melkisedek tɛ bikɛ bɛ wu si tɛ kuuki, se tiinj mwɛ li wuu.

² Abrahan gate biee bi tɛ lɔche li dzi-in biee bintsii yoofi, nyɛ kintsii kimumkpan ki biee bichu-u li Melkisedek. Te muntofi wuni kinyi ki bukoon bwee le nuun le, “Mfɔn wu Tsaan,” Bukoon bwee bumu nuun le, “Mfɔn wu Mbɛɛngii,” kifɛ tɛ nuun Mfɔn wu Salɛn.†

³ Kɛmi yɛ tee, kɛ ni kɛ, kɛ kini kee kɛ. Ntse we kɛmi yɛ mbɛɛche, kɛ mɛrisɛ kɛ. Nuun te muntofi wu ba nuun lu nɛɛ yɛɛn si Nwanɛ Nyɔ nuun.

⁴ Biche yɛɛn nɛ nɛn wi wu tɛ nuun Melkisedek wuni! Tɛ gbɛngi nuun wi wu ko. Abrahan kibɛɛ wu tɛ nuun te kini ki bɛniinj bɛ Isɛlɛɛ tɛ kɛmɛ biee li dzi-in bɛ gate li binjke yoofi, nyɛ kimumkpan li wuu.

⁵ Fi kii bɔɔn bɛ Lebi-i bɛ ti nindi nime chi bɛte muntofi fɛ kintsii kimu li bɛnchi bɛ Mɔɔsɛ bɛ tee baa le bɛ ni bɛ fii biee li bɛniinj bɛ Isɛlɛɛ kimbe kimumkpan le biee bi yoofi lɛnti, nɛɛ si bɛniinj bani tɛ nuun bɛnwaani bɛ bee, bɛ bɛchu se nuun bɔɔn bɛ Abraha-an.

⁶ Melkisedek wuni tɛ nuun yɛ wi wu kini ki Lebi-i kɛ. Se nuun le ɛ wu wu tɛ fi biee li Abrahan kintsii kimumkpan le biee bi bintsii yoofi lɛnti, tiinj mwɛ li wuu, Abrahan nuun wi wu Nyɔ tɛ gɛɛ nkaache li wu-u.

⁷ Ɛ fiee fi mɛnjine le wi wu tɛngi mwɛ li wi wumu kuu yeki wi wu tiinj mwɛ li wuu kɛ.

⁸ Bɛte muntofi bɛ li kini ki Lebi bani fii biee li bɛniinj li kintsii kimumkpan le bintsii yoofi lɛnti, bɛ belu bɛ fii nuun bɛniinj bɛ nuun nɛɛ bɛ kwi. Se nuun le Melkisedek wu tɛ fi biee kintsii kimumkpan le bintsii yoofi lɛnti li Abraha-an nuun ɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ tee bee le nuun kimbooshɛ.

⁹ Nuun nɛɛ bɛ tee le Lebi kibɛɛ wu kini kee fii biee li bɛniinj li kintsii kimumkpan le bintsii yoofi lɛnti tɛ nyɛ biee biee tɛ li Melkisedek keti li tsan yi Abraha-an.

¹⁰ Nuun nɛɛ bɛ tee le kifɛ mfi wu Melkisedek tɛ bikɛ bɛ Abrahan nuun ɛ Lebi tɛ mɛɛn le Abrahan shɛn wu tɛ nuun te njkosi wu tee wube.

¹¹ Ɛ fi nuun le nime chi kini ki Lebi feti si bɛte muntofi kɔche chi fɛrɛ le bɛniinj ni bɛ

nuun tsaan le Nyɔ lii, kɛ mbiche te muntofi wumu se tɛ nuun kii la? Tɛ kii le Nyɔ nyɛɛ bɛnchi li bɛniinj bɛ Isɛlɛɛ biki nime chi bɛte muntofi bɛ li kini ki Lebi tɛ feti. Ɛ fi nuun le, bɛ tuu bɛ tee le wɛɛ te muntofi kɛmi le naa ni nuun le dze yi Melkisedek nuun le ni, fuki le ni nuun nuun le dze yi te muntofi wu li kini ki Ɛrɔn nuun le sin?

¹² Fi fieɛ chɛɛn le ɛ kini ki bɛte muntofi ti fikisi lɔɔ, kɛ bɛ kɛmi le bɛ fiiki bɛnchi tɛ.

¹³ Wi wuni wu tɛ tiiti kii wu, ɛ wu wu tɛ bo li kini kimu ki detɛ-ɛ, wi tɛ mɛɛn saa ki bo kɛ li kini kilu-u le ni nindi fɛ taantaa chi muntofi-i kɛ.

¹⁴ Wi wuni nuun Taa wusɛn. Se nuun nɛɛ chɛɛn le tɛ bo li kini ki Juda-a. Mɔɔsɛ se tɛ mɛɛn ki kween kɛ fiee kii kini kini mfi wu tɛ tiiti kii bɛte muntofi kɛ.

Jiso nuun te muntofi le dze yi Melkisedɛ-ek

¹⁵ Fiee fi tɛ tiiti kii fi fini gbɛngi fi doonchi le te muntofi wumu bɔɔ kitun si Melkisedek.

¹⁶ Wu dzaɔ wu to te muntofi nuun yɛ le dze yi nchi tiiti si wi kɛmi le nuun li kini ki bɛte muntofi-i kɛ. Wɛ te muntofi nuun li bunga bu ntse wu nuun tɛ naa ma kɛ.

¹⁷ Fieɛ fiee fi bɛ tsɛɛ baa kii wu le, “Ɔ wɛ te muntofi wu kimake le dze yi Melkisedɛ-ek.”

¹⁸ Fi se tuu fieɛ fi nuun le, dze yi fichi yi bɛ tɛ feti biee bɛ gɛɛ baa fɛngoon, kifɛ yi mɛɛn yɛ yi kɛmi bunga kɛ nime kɛ.

¹⁹ Bɛnchi bɛ Mɔɔsɛ tɛ feti yɛ fiee le fi kɔche fi gɛɛn fi mɛɛshi kɛ. Se nuun le, dɛɛni Nyɔ doonche yɛ dze yi dzeɛn nge yi tɛ nuun tɛ ni tɛ giki bufii li yi-i, yi yeki yimi yɛ. Ɛ yih yi tɛ keti le tɛ se bɛɛ tsekɛtsekɛ fɛ Nyɔ-ɔ.

²⁰ Li ntawu fe-e, fi fieɛ le mfi wu Nyɔ tɛ giki te muntofi le dze yi fiɛn yini-i, yi tɛ chini, ti mɛɛnɔ saa ki chini kɛ mfi wu tɛ giki bamu baa kɛ.

²¹ Se nuun le, fɛ tɛ giki wuni, chini kii wu tee le,

“Mi wu Taa mi mfɛɔ nchini, mɛɛn yɛ naa ntuu mfiiki jɛ yɛn kɛ, ‘Ɛ wɛ te muntofi wu kimake.’ ”

²² Nchinine wu Nyɔ tɛ chini wuni doonchi le nchinine wu Jiso wu fwɛn wuni lemi wu tɛɛmi yeki wu fichi.

† 7:2 Salɛn nuun le, “Mbɛɛngii,” se nuun bukoon bu kiton ki Jerosalɛn bu bɛ sonde.

²³ Bete muntofi be ḡkosi tē nuuḡ ḡge, kife kwe tē nuuḡ ye le yi chine wi ba ni nindi nime chee chi te muntofi-i ke.

²⁴ Se nuuḡ le, Jiso nuuḡ fiee te muntofi mfi kwi kife ntse we kemi ye ma ke.

²⁵ Neē le, nuuḡ ni suuti beniḡ mfi kwi be kingisi be beē le Nyō-ō keti li wuu. Suuti le, kife ti nuuḡ lu mfi kwi le ni lēki li Nyō-ō li bee.

²⁶ Fi fiee bujōḡ le tē ni tē kemi ḡwaani kini kikoo ki bete muntofi-i. We fiee wi wu waanḡ, mēēḡ ki kemē ke bubiee ke findzōḡ li yi yee li ke. Lemōo fiee chichi li beniḡ be bibifi-i. Nyō yeēki wu, wu miri nsiḡ wu ka kiboo wu yeē liboo.

²⁷ Kemi ye le ni feti muntofi si bikoo bi bete muntofi shiḡ bi feti muntofi jo chi ke. Fe be feti be saa be fe li yi yi bee, le be tsootse bibifi bi bee, be se ni be feti bi beniḡ le. Tē fe fiee fintofi mfwa mumkpan si tē nye yi yee le tanḡ beniḡ lu.

²⁸ Li mfi wu benchi be Mōose-ē, be tē tseki bikoo bi bete muntofi-i nuuḡ beniḡ be biēḡi bō. Se nuuḡ le le benchi bani lējin, Nyō fe ye ḡkaache yi chini, yi tsaa nuuḡ ḡwani wu yi fe wu, wu kōche wu gēē mēeshi mfi kwi.

8

Jiso nuuḡ kikoo ki bete muntofi ki Leh wu fwe-ēḡ

¹ Kikoo ki fiee fi tē tiiti kii fi nuuḡ le, tē kemi ḡwaani kikoo ki bete muntofi-i kimu nuuḡ wi wu shee le kibene ki kigōḡe ki kabara wu Nyō yi Bunōḡa liboo.

² We nuuḡ wi wu nindi fe Nyō nuuḡ fe-e, nindōo fe kibo ki nuuḡ ki cheēḡ nuuḡ kigōḡe ki Nyō-ō, nuuḡ ye ki beniḡ fe ke. E yih yi Taa Nyō yi fe kigōḡe kilu.

³ Kikoo ki bete muntofi kichu nuuḡ ki Nyō ti beē yi tsaa yi gēē le ki ni ki nyēē nyā ki tuu ki feti muntofi li Nyō-ō. Neē le, fi se fiee bujōḡ li weē te muntofi le ni kemi tē fiee fi nuuḡ nye li Nyō-ō.

⁴ Bee le ni nuuḡ laanḡwiḡ, wu nuuḡ ye te muntofi ke, kife bete muntofi baa lu be nyēē nyā biki si nchi wu Mōose weki.

⁵ Nime chi be nindi laanḡwiḡ nuuḡ neē mbose mōo kinjiḡnḡi ki kibo ki Nyō-ō liboo. Fiee fiee fi tē nuuḡ mfi wu Mōose tē nuuḡ le

fe kigōḡe ki Nyō-ō laanḡwiḡ, Nyō tifi wu yi tee le,

“ḡēḡe le o fēo fiee fichu fi nuuḡ neē yeēḡ si fi ntē ndoonche we li ḡkume-ē.”

⁶ Se nuuḡ le Jiso we ē be nye nime li wuu chi ko chi yaa chi bete muntofi be ḡkosi baa, neē si leh wu lemi limfwe li wuu kintikinti ki Nyō bee wiwōḡ ko wu yaa tē wu fichi. Wu yaa kife wuni biki nuuḡ beḡkaache be yeēki be ḡkosi.

⁷ E nchinine wu ḡkosi tē gii kemi ye chō ke, ke bee be bichi ye nchinine wumu ke.

⁸ Nyō tē ḡēḡ le beniḡ baa be chō, tee le,

“Mi wu Taa ntiitōo le jobe beē chee chi ḡgii nji leh wu fweḡ

tēē yih yi Iseleē mōo yi Juda.

⁹ Se leh wuni nuuḡ ye si wu ntē nji

tēē bete tee be bee

jobe chi ntē ḡkeme be li kibene,

ndzō be mbo be be li kwēēḡ wu Ijip ke.

Leh wuni nuuḡ wu be ti mēēḡ ki ba ke le be ni be lemi li wuu ke.

Bedēēni, nse mbaa dzaa li bee. E mi Taa wu tiiti fini.

¹⁰ Mi wu Taa ntuuō ntiiti le, mfi gii be kōche,

ntuu nji leh wumu be yih yi Iseleē.

Wu gii wu nuuḡ le ḡgii ḡgeē benchi beḡ

li bēmbēche be bee,

ntseē nuuḡ li shēḡ yi bee.

ḡgii ni nuuḡ Nyō yibe, be ni be nuuḡ beniḡ beḡ.

¹¹ Wi mēēḡ ye tuu ni tiifi wi we wu kwēēḡ wumu

mōo nuuḡ ḡwaani le keē Taa Nyō ke,

kife wi kwikwi gii ni kii mi

mbeēche fe wi wu ḡkwe-ēḡ ḡḡenu mbochu fe wi wu nyōḡa-a.

¹² ḡgii ḡkōo nshiḡ li bee,

mfeeki biee bi bee bibifi.

Mmēēḡ ye ntuu ni ḡkiimi bibifi bi bee ke.”

¹³ Si Nyō tē tee le leh wu fweḡ gii naa nuuḡ, ke wu fēo le wu ḡkosi we to nuuḡ fiee fi fichi. E fiee to fi fichi ke fi doḡ fiee kituḡ, ke sheō niḡ fi la le beniḡ lii.

9

Dze yi muntofi yi fichi be yi fiēḡ

¹ Fi nuuḡ le, leh wu ḡkosi tē kemi benchi be doonchi dze yi beniḡ lēki li Nyō-ō le, wu

tè kɛmi tɛ kintsii ki bɛ nachɛ lɛ ki ni ki nuun kigɔɔnɛ ki Nyɔ-ɔ ki laan̄kwiin̄.

² Bɛ tɛ nachɛ kigɔɔnɛ bɛ ndu bɛ gatɛ li bin̄kɛ bife-ɛ, kimbe ki nkosi bɛ teenyi lɛ Kintsii ki Waan̄. Kini nuun fɛ fiee fi bɛ ti tɔɔmi kin̄'wofu fɛ mɔɔ fɛ kiden̄ ki bɛ tɛ giki kibeke ki bɛ tsaa bɛ gɛɛ lɛ ɛ ki Nyɔ-ɔ.

³ Kimbe ki biki lɛ lɛnti bɛ tɛ teenyi lɛ Kintsii ki gbɛn̄gi ki Wuuti bujɔn̄ n̄gɛ Kintsii kilu tɛ nuun̄ lɛjin̄ lɛ ndu yimi yi bɛ tɛ shin̄jɛ yi gatini kigɔɔnɛ kilu kintikinti.

⁴ Kintsii ki kini nuun̄ fɛ taantaa chi kidzoma tɛ nuun̄ fɛ-e, ɛ bɛ tɛ nachɛ taantaa chilu bɛ kikwa ki gaa. N̄ko wu leh wu Nyɔ tɛ ji bɛ ben̄iin̄ nuun̄ tɛ fɛ, ɛ bɛ laan̄ bwin̄ yɛlu bɛ kikwa ki gaa. Lɛ n̄ko wuni tɛnɛ chi mana-a tɛ nuun̄ lɛ, ɛ bɛ nachɛ tɛ bɛ kikwa ki gaa. Kimbaan̄ ki ɛrɔn̄ ki nan̄ tɛ bɔchi lu kɛɛ tɛ nuun̄ lɛ n̄ko wulu-u. Bimbachɛ bi ta-a yi bɛ tɛ tsɛɛ benchi bɛ leh wulu lu tɛ nuun̄ tɛ lɛ n̄ko wulu-u.

⁵ Lɛwɛ lɛ n̄ko wuni nuun̄ ɛ bɛ tɛ leeki biee bim̄u bi nuun̄ si bɛn̄chindaa bɛ Nyɔ-ɔ bɛ Kin̄'wofu-u, ɛ bɛ san̄ yih yibe li kabara wu Nyɔ-ɔ yi fekisi bibifi. Biee bini nuun̄ yɛ lɛ tɛ ni tɛ yeti tɛ giin̄gi lɛ lɛnti dɛɛni n̄gɛ kɛ.

⁶ Si bɛ tɛ nachɛ biee bini lɛ yini dze ni, bɛtɛ muntofi se giin̄gi bɛ lii lɛ kimbe ki limfwe kɛɛ jo chi bɛ feti bufɛ bu bee lu.

⁷ Se nuun̄ lɛ, wi wu tɛ shiin̄ lii lɛ kimbe ki lɛnti kɛɛ tɛ nuun̄ nɛɛ kikoo ki bɛtɛ muntofi kwaa. Tɛ gii shiin̄ lii lu nɛɛ kinga kimumkpan̄ li kiya-a. Tɛ gii shiin̄ lii yɛ lu fuki bɛ n̄gɔn̄ mɛ nyan̄ yi gii fɛ muntofi lu li yi yee li mɔɔ li bibifi bi ben̄iin̄ tɛ feti n̄kɛɛ sin̄ kɛ.

⁸ Nɛɛ lɛ, yini nuun̄ dze yi Fiana yi Waan̄ doonchi li ben̄iin̄ li lɛ dze yi wi tɛ nuun̄ lɛ lɛ se gɛɛn̄ fɛ Kintsii ki gbɛn̄gi ki Wuuti nɛɛ bujɔn̄ ti mɛɛn̄ saa ki yiin̄gi kɛ yi kɛ, si kigɔɔnɛ ki Nyɔ ki limfwe kɛɛ tɛ mɛɛn̄ ki lemi fɛ lɛ.

⁹ Biee bini bichu nuun̄ n̄kiki wu biee bi kɛti li mfi wu dɛɛni wuni. Fini doonchi lɛ biee bi bɛ tɛ nyɛɛ li Nyɔ-ɔ mɔɔ muntofi mu bɛ tɛ feti li Nyɔ-ɔ nuun̄ bi tɛ fɛ lɛ shɛn̄ yi ben̄iin̄ bɛ lɛki li Nyɔ-ɔ woo yi gɛɛn̄ yi mɛɛshi kɛ.

¹⁰ Biee bilu kɛmi fiee fi fɛrɛ kwaa nuun̄

bɛ biee bijɛ mɔɔ biee bi wonɛ mɔɔ dze yi ben̄iin̄ tsootsi yi lɛ bɛ ni bɛ wuuti lɛ Nyɔ lii. Bini se nuun̄ biee bi kundi nɛɛ nuun̄ nyan̄ yi li bwin̄, bi bɛ tɛ kɛmi lɛ bɛ ni feti gɛɛn̄ bo mfi wu mfikisɛ bɛ.

¹¹ Se nuun̄ lɛ si Krai wu nuun̄ kikoo ki bɛtɛ muntofi bɛɛɔ kitun̄ lɛ, ɛ wu wu bɛ bɛ biee bi dzeen̄, wu se lɛ li kigɔɔnɛ, nuun̄ ki nɔn̄a ki woo ki gɛɛn̄ ki mɛɛshi. Kɛ yɛ nuun̄ yɛ n̄gwanu wu ben̄iin̄ kɛ. Fi nuun̄ lɛ, ki nuun̄ yɛ kigɔɔnɛ ki li nsɛ yini-i kɛ.

¹² Fɛ tɛ lɛ nuun̄ Kintsii ki gbɛn̄gi ki Wuuti n̄gɛ. Tɛ lɛ mfwa mumkpan̄ fi ma lɛ. Ti mɛɛn̄ ki lɛ kɛ fɛ nuun̄ bɛ n̄gɔn̄ mɛ bí, kɛ mɛ bɔɔn̄ bɛ bɛna-an̄ kɛ. Tɛ lɛ nuun̄ bɛ n̄gɔn̄ mɛ. Si tɛ fɛ lɛ, fini se soon̄ bikoo bisɛn̄ li bibifi-i, nson̄u wuni nuun̄ wu kimakɛ.

¹³ Mfi wu wi nuun̄ bɛ n̄taanchɛ li yi yee li, bɛ dzɔ n̄gɔn̄ mɛ bí, mɔɔ mɛ bintomu bi bɛna-an̄, mɔɔ nuun̄ tan̄jɛ chi kintomɛ ki nan̄ ki bɛ tɔn̄ ki do, bɛ sɛri kɛ bɛ mwachɛ mwɛ, se kaari to waan̄.

¹⁴ ɛ fi nuun̄ lɛ, kɛ nuun̄ n̄gɔn̄ mɛ Krai lee ki fɛ kɛ yaa mɛ ni? Tɛ nyɛ yi yee nuun̄ findzɔn̄ nsin̄ li Nyɔ-ɔ kɛti li Fiana yi kimakɛ. Tɛ fɛ lɛ, se tsootsɛ shɛn̄ yisɛn̄ li biee bi bɛɛ bɛ kwe-e, lɛ kɛ tɛ ni tɛ nindi li Nyɔ yi kɛmi ntɛɛ-ɛ.

¹⁵ Fiɛɛ nɛɛ fiee fi Krai nuun̄ wi wu lemi limfwe li leh wu fwɛn̄ wuni kintikinti ki Nyɔ bee wi wo-on̄. Se lemi lɛ ben̄iin̄ bɛ Nyɔ teen̄ lɛ ɛ bee naa kɛmɛ bintsii li bujɔn̄ bu kimakɛ bu Nyɔ tɛ tiifi bɛ lu. Bɛ gii naa bɛ kɛmɛ kifɛ wɛ ɛ wu kwi kitun̄, kwe yɛ yini se tɛ soo bɛ li n̄gɛ wu tɛ nuun̄ lɛ gii naa bɛ kii bibifi bi bɛ tɛ shiin̄ bɛ feti n̄kosi li leh wu fichi-i.

¹⁶ Tɛ kii lɛ fɛ wi tee chee yɛ, * bɛ nyɛ tɛ biee chee yilu kɛ fuki fɛ bɛ nɛn̄ lɛ wu kwi nsin̄ kɛ.

¹⁷ Fi nuun̄ nɛɛ lɛ, kifɛ chee ti kɛmi yɛ bun̄ga wi se kwi kɛ. Bɛ ti biki yɛ chee wi wulu mɛɛn̄ lu kɛ.

¹⁸ Fiɛɛ fiee fi mɔɔ leh wu n̄kosi tɛ lemi yɛ fuki fɛ bɛ sɛɛ nyan̄ n̄gɔn̄ bo nsin̄ kɛ.

¹⁹ Tɛ nuun̄ mfi wu Mɔɔsɛ tɛ teen̄ fiee fichu fi tɛ nuun̄ lɛ kin̄waati ki benchi-i li ben̄iin̄ bɛchu-u, se tuu dzɔ yɛn̄jɛ yi kiti ki iso-ob ɛ bɛ liin̄ dzún̄ yi nshɔɔn̄ li kii ɛ bɛ fwa

* 9:16 Chee bɛ nchin̄ine nuun̄ fiee fimumkpan̄ lɛ jɛ Grik li.

ki yeri. Si të dzə ɛ se foon li ngəŋ mɛ bəŋ bɛ bɛna-aŋ, bɛ mɛ bɪ, mɔɔ dzɔɔ, sɛchi li kinwaati ki bɛnchi-i tuu sɛchi tɛ li bɛniin li bɛchu.

²⁰ Se sɛchi tiiti le, “Ngəŋ mani nuuŋ leh wu Nyɔ ji bɛ bɛŋ, tiiti ɛ lemi nɛɛ li fi-i.”

²¹ Se sɛchi tɛ ngəŋ mɛlu li kigɔɔnɛ ki Nyɔ ye mɔɔ li biee bi kigɔɔnɛ kilu bi bɛ feti nleke li Nyɔ-ɔ lu.

²² Fi gbɛŋgi fi nuuŋ chɛɛŋ le biee nge tɛ shiin bi nuuŋ si nchi tiifi le bɛ kɛmi le bɛ fɛ nɛɛ tɛ nuuŋ bɛ ngəŋ bi se woo. Bɛ se tɛ fekisi yɛ bibifi bi wi-i fuki fɛ bɛ sɛɛ fiee ngəŋ bo nsin kɛ.

Fintofi fi Jiso tɛ fɛ mfwa mumkpaŋ tsootsi bibifi bi bɛniin ɛ

²³ Fi tɛ gbɛŋgi fi nuuŋ bujɔŋ le bɛ tsootsɛ biee bini bi nuuŋ nɛɛ mboɛ yi biee bi liboo ɛ yini dze-e. Se nuuŋ le, tsootsɛ wu gbɛŋgi wu nuuŋ li liboo bɛ muntofi yeki wuni.

²⁴ Fi nuuŋ le Krai tɛ ɛ ɛ kibo ki Nyɔ-ɔ, ɛ tɛ nuuŋ yɛ ki wiwoŋ tɛ gwan kɛ, ki tɛ nuuŋ nuuŋ mboɛ yi kibo ki Nyɔ-ɔ ki chɛɛŋ chɛɛŋ. Tɛ ɛ nuuŋ liboo kibɛɛ. ɛ fɛ fɛ wɛ dɛɛni Nyɔ limfwe lɛki li Nyɔ-ɔ kii bee.

²⁵ Nuuŋ yɛ fɛ ɛ le ni feti muntofi bɛ yi yee li Nyɔ-ɔ li kinga-a li kinga-a si kikoo ki bɛte muntofi tɛ shiin ki lii fɛ Kintsii ki gbɛŋgi ki Wuuti nge li kiya-a li kiya-a, le fɛ muntofi bɛ ngəŋ fuki nuuŋ mee nsin kɛ.

²⁶ ɛ fini tɛ nuuŋ bujɔŋ, kɛ Krai tɛ kɛmi le ni kwi-i, kanɣisi karisi kwi-i mbɛɛchɛ si bɛ tɛ tɔŋ nshɛ. Se nuuŋ le si fi nuuŋ ɛ, tɛ bɛ mfwa mumkpaŋ kituŋ fi se ka ɛ. Tɛ bɛ mfi wuni wu nshɛ tɛ mɛɛ le dzɔɔ yi yee fɛ fintofi lu, kwi le tsootsɛ bibifi.

²⁷ Nɛɛ yɛɛŋ si fi nuuŋ le wi kɛmi le kwi nɛɛ mfwa mumkpaŋ le ni tɛŋgi nuuŋ nsa,

²⁸ nuuŋ nɛɛ si Krai tɛ nyɛ yi yee li kwe-e li bɛniin li mfwa mumkpaŋ le too bibifi bi bɛniin ɛ nge. Se gii kaari bɛ li kinga ki kife tɛ tuu le fɛ fiee bɛ bibifi kɛ. Gii bɛ kituŋ dɛɛni le soo bɛniin bɛ tɛŋgi wu mkpaan.

10

Fintofi fi Jiso tɛ fɛ dzɔ fiee kintsii ki muntofi munchu-u

¹ Bɛnchi bɛ Nyɔ tɛ nyɛ li Mɔɔsɛ-ɛ nuuŋ nuuŋ kinjiinjii ki biee bi dzeen bi tɛ nuuŋ le bi gii bi nuuŋ lu. Bɛ nuuŋ yɛ chɛɛŋ wu

biee bi tɛ nuuŋ le bi gii bi ni bi nuuŋ kɛ. Bɛ tɛ shiin bɛ feti muntofi bɛ tuu fɛ mfi kwi li biya-a, li biya-a, muntofi muni se tɛ feti yɛ bɛniin bɛ kingisi bɛ bɛɛ fɛ Nyɔ-ɔ le bɛ ni bɛ wuuti kɛ dududu.

² ɛ nuuŋ le muntofi mwɛɛ nuuŋ mu fɛ bɛniin ni bɛ wuuti, bee nuuŋ bɛ feti yɛ muntofi li kinga-a, li kinga-a kɛ, kife bɛniin bɛ tɛ guundi Nyɔ bee nuuŋ ɛ bɛ tsootsɛ bibifi bi bee mfwa mumkpaŋ, shɛŋ yibe mɛɛŋ yɛ yi tuu yi sɛki bɛ li bibifi-i kɛ.

³ Se nuuŋ le muntofi muni mu bɛ feti bɛ tuu bɛ feti bɛniin kiimi bibifi bi bee li kiya-a li kiya-a.

⁴ Fi fiee ɛ kife nuuŋ ngəŋ mɛ bɛnaŋ bɛ mɛ bɪ tɛ tsootsɛ bibifi bi wi-i kɛ dududu.

⁵ Fiee fiee fi tɛ fɛ mfi wu Krai tɛ bɛ laanɣwiin tuu tee li Nyɔ-ɔ le,

“ɔ kɛmi yɛ ngeen li muntofi mu bɛ feti bɛ nyán

mɔɔ li biee bi bɛ nyɛɛ li wɛ-ɛ kɛ, ɔ nachɔɔ nuuŋ yi yi wiwoŋ li mi-i.

⁶ Nyán yi bɛ nyɛɛ le bɛ tɔŋ bɛ fɛ muntofi lu li wɛ-ɛ,

mɔɔ biee bi bɛ nyɛɛ le bɛ fɛ muntofi lu le bɛ tsootsɛ bibifi bi bɛniin ɛ mɛɛŋ biee mɔɔ ki fɛ kɛ le ɔ woo bujɔŋ kɛ.

⁷ Nse ntuu ntee le, ‘Hoo Nyɔ bichɛ ɔ nɛŋ, mi mbɛ ɔ le mfe fiee fi ɔ kanɣisi,

nɛɛ si bɛ tɛ tsɛɛ kii mi le Kinwaati ko-o.’ ”

⁸ Tɛ saa tee li Nyɔ-ɔ le,

“ɔ kɛmi yɛ mɔɔ nshɔŋ kɛ n'wowu bujɔŋ li muntofi-i,

mɔɔ nya yi bɛ nyɛɛ li wɛ-ɛ mɔɔ nyán yibe nyɛɛ,

bɛ tendi le bɛ fɛ muntofi lu li wɛ-ɛ, mɔɔ biee bi bɛ nyɛɛ bɛ feti muntofi lu le bɛ tsootsɛ bibifi bi bɛniin ɛ kɛ.”

Biee bini nuuŋ bi bɛ feti nɛɛ biki si nchi wɛki.

⁹ Si tɛ tee ɛ, tuu taa fɛ tee li Nyɔ-ɔ le, “Bichɛ ɔ nɛŋ mi mbɛɔ le mfe fiee fi ɔ kanɣisi.”

Tɛ tee ɛ, se lɛsɛ muntofi mu fichi le gɛɛ mu fɛŋ.

¹⁰ Si Jiso Krai tɛ fɛ fiee fi Nyɔ tɛ kanɣisi le fɛ ɛ, nyɛ yi yee mfwa mumkpaŋ fi ma ɛ, fɛ tɛ se woo.

¹¹ Te muntofi kwikwi ti giŋgi lemi fɛ kintsii kee ki nimɛ-ɛ jo chi feti muntofi li

kinga-a li kinga-a, nuun muntofi mulu nuun mu të tsaaki bibifi bi beniiñ le ke.

¹² Se nuun le Krai të fe fiee fintofi mfwamumkpañ fi se kōche fi nuun fi tsaaki bibifi bi beniiñ le nsa ma, si të fe le biece shee le kibene ki Nyɔ-ɔ ki kingɔñe.

¹³ Wε fe mbeεche li mfi wε-ε, tɛngi gεen bo mfi wu Nyɔ gii yi giiki beniiñ bee be mbani si kilaanda le tōmi bikaa li bee liwe.

¹⁴ Fintofi fimumkpañ fini fe fieε beniiñ be feti le be ni be wuuti, be se wuuti tε le Nyɔ lii be gεen be mεeshi.

¹⁵ Fiana yi Waan yeti tε li bee li yi teendi tε fiee fini. Yi të saa yi tee le,

¹⁶ “Taa Nyɔ kwengɔɔ le, ε nεε leh wuni wu ngii nji tεε be le jo yi lejɔñ yεε:

Ngii ngεε benchi ben li shén yibee, ntuu ntseε li bembeeche be bee.”

¹⁷ Si të tee le tuu taa fe le,

“Mmεen yε ntuu mbeeche bibifi bi bee mɔɔ nuun binje bi bee bibifi ke.”

¹⁸ Fi fieε nεε le ε be feeki bibifi bi beniiñ le, ke fiee mεen yε lu fi fεε muntofi lu le be feeki bibifi bi beniiñ le lu ke.

Tε ni tε kingisi tε bεε tseketsεke li Nyɔ-ɔ lichin

¹⁹ Benwaanen, fi fieε nuun le ngɔñ mε Jiso gwiye ma dze li bee li le nuun tε le dεeni ncheni nsin, të gεen fe Kintsii kee ki gbenggi ki Wuuti nje.

²⁰ Nuun nεε tε ka tε le dze yi fiεñ yi nyεε ntse yi Jiso të gwiye li bee li. Tε gwiye dze yini be yi yee, fi tuu fi nuun le wu kɔɔ wu tsaaki ndu yi be të shinε yi baanyi kintsii kilu yε.

²¹ Tε kemε baa te muntofi wu nyɔña wu nuun le yih yi Nyɔ-ɔ lewe.

²² Si biece bini nuun nεεle, tε ni tε kingisi tε bεε li Nyɔ-ɔ lichin be shén yi mumkpañ tε gεε baa shén chi li yi-i menine nsin. Tε kiinggi kife be seri baa shén yisen be ngɔñ mε Krai le yi to waan, yi mεen yε yi tuu yi ni yi sɛki bee li fiee fimu-u ke. Tε baa tε ε be tsootse yí yisen be dzɔɔ yi waan.

²³ Tε ni tε lemi mkpaan li fiee fi tε bichi limfwe li fi-i, fi tε shiin tε tiiti li beniiñ li kii fi. Kiin tε ni tε bakini ke, kife wi wu të kaache bee lemɔɔ li jε ye-e.

²⁴ Tε ni tε geendi dze le tε kaanji shén yi wi bee wi li kingkongise be mferu biece bi dzeen.

²⁵ Kiin tε ni chine li mbe li kintaashe si beniiñ bamu dza baa be feti le ke. Tε ni tε kangisi shén yisen, teege si tε ngingi baa le jobε chi Taa wuseñ gii kaari be kɔɔ cheε chi nuun tseketsεke.

²⁶ Tε kεε le ε tε dza tε tuu tε feti bibifi, tε feti tε kii, nuun ε tε të fi jε yi cheen, tε ni tε kii le fintofi fimu mεen yε lu fi be gii naa be tuu be fe li bibifi bise-en ke.

²⁷ ε wi feti le, mwε ni tɛngi be chene nsa wu Nyɔ mɔɔ wi wu bifi wu gii naa wu fweye beniiñ be mbani-i be Nyɔ-ɔ.

²⁸ Mfi wu wi ti bondini nchi wu Mɔɔse, ε beniiñ len befe ke betεtu be ben le be nɛn baa fiee fi wu fe, nsa se kɔɔ mwε, be se wo wu bu wo nkɔwu nshiiñ nsin.

²⁹ ε fi nuun le, se nε beechi baa le wi wu nyamisi Nwanε Nyɔ, dzeti ngɔñ mε leh wu Nyɔ të ji le tsootse wu lu ni wuuti wε to fiee fi waniti-i, gaashi tε Fiana yi Waan yi bεε be mfiε wu Nyɔ li beniiñ li, nwaani nge wu wεε wu gii naa kemε gii naa nuun nin?

³⁰ Wεε nge gii naa ni bendi yi kife tε kii baa wi wu të tiiti le,

“ε mi wu ngii naa ntuu nsoonkibaa,

ε mi wu ngii naa nye kinsomfu kibee.”

Se tuu tee le,

“ε mi wu Taa ngii naa nsaa beniiñ ben.”

³¹ ε fiee fi chene nge le wi we li tsan yi Nyɔ yi kemi ntse-ε.

³² Nε ni nε kiimi jo yi limfwe yi be të gwiye ben bufii li fiee fi Nyɔ-ɔ. Nε të kan shén nε gwii be benje be të bεε le be-en.

³³ Mfi wumu të nuun beniiñ tuu be gaashi ben be nweki mɔɔ be ben gbanaa. Mfi wumu, nε taashi li kintutu ki beniiñ be be nyεε tε nge li bee le yini dze.

³⁴ Nε ti bεε nε keeti nshiiñ be beeye beniiñ be nuun li bencha-a, nε fii be. Be ti lɔchi biece bine, nε chiinggi nεε lu nε wuki nuun bujɔñ, kife nε kii le nε kemi baa biece bimbi bi yeki biece yε nuun bi gii naa bi ba bi ni bi nuun lu mfi kwi.

³⁵ Nεεle, kiin nε ni chine fiee fi nε lemi li fii menine nsin, kife ε fiee fi kemi kinsomfu ki nɔña.

³⁶ Nε kendi yεεη shénj le nuunj nε ni nε feti nuunj fiee fi Nyɔ kɔŋgisi, nε se tuu nε kεmε fiee fi wu kaache.

³⁷ Bε tsεε baa le,
“Shεɔ nεε niinj le wi wu nuunj le gii bε wε tuu fesi.

Nuunj tε ηɔɔnε kε.

³⁸ Wi wεη wu tsaanj gii kεmε ntse kii shénj yi wu gεε li mi-i.

Se nuunj le ε wu dza tuu chendi chiiti bikaa,

shénj yεη tε dzɔɔη mi bε wu kε.”

³⁹ Tε nuunj yε fiseη beeye bε chiiti bikaa bε gii be la kε. Tε baa nuunj beniiη bε gεε shénj li Nyɔ-ɔ bε fiana yibe gii yi naa yi kεmε kinsofu.

11

Kii ηgewu shénj li Nyɔ-ɔ

¹ Ngewu shénj li Nyɔ-ɔ nuunj mbiche limfwe li fiee fi Nyɔ tε kaache wi lu, kii tε bujɔη le gii naa kεmε fi, kii tε le fi fiεε lu mεεη saa ki ηεη kε fi kε.

² Nyɔ tε pia beniiη bε ηkosi kife be tε gεε shénj li yi-i.

³ E shénj yi tε tε gεε li Nyɔ-ɔ yi tε fε se tε kεε bujɔη le Nyɔ tε tɔη nshε yini nuunj bε jε ye, fi nuunj le biee bi tε ηŋgi bo li bi bε ti ηŋgi yε kε-ε.

Abε

⁴ E shénj yi Abε tε gεε li Nyɔ-ɔ yi tε fε se fε fintofi fi shaanj yaa Keen. Nyɔ se tuu yi dzo wu le wε wi wu tsaanj, se fi nya ye le doonche le wε wi wu tsaanj. Abε tε kwi, se nuunj le shénj yi tε gεε li Nyɔ-ɔ fε yεε tε ba tε wuki si yeti li bee li mbε mbochu benj.

Enɔs

⁵ E shénj yi Enɔ tε gεε li Nyɔ-ɔ, Nyɔ se dzo wu yi yεε bε wu liboo yonj kwe mεεη ki konj kε li wuu kε. Bε tε dza bε to ηenu wu nsinj, kife Nyɔ tε dzo wu liboo kitun. Fε Nyɔ tε dzeti Enɔ liboo tε nuunj ε Kinwaati ki Nyɔ-ɔ tee le tε shiinj feti Nyɔ wuki bujɔη.

⁶ Nεε le ε wi nuunj lu fuki fε wu gεε shénj li Nyɔ-ɔ sinj, kε nuunj Nyɔ tε woo bujɔη bε wu kε, kife ε wi wεki le ni kingisi bεε li Nyɔ-ɔ lichinj, kε kεmi le benj le Nyɔ yε lu, mɔɔ le yi suundi wi kwikwi wu gbεŋgi wεki wu.

Noaa

⁷ E shénj yi Noaa tε gεε li Nyɔ-ɔ, fε Nyɔ tε wεki le yi nyε wu ntifi kii fiee fi tε nuunj le fi naa fi ka mεεη sa ki ηεη fi kε, tε woo li Nyɔ-ɔ se fε yih yi dzɔɔ yi nyɔŋa le naa soo yi ye lu. Si tε gεε shénj le tuu doonche le beniiη bamu bε li nshε yini nuunj bε bifi le Nyɔ lii. E wu, wu Nyɔ tε nyε kintsii ki wi wu tsaanj le li wuu, ki ti nyεε li wi wu gεε shénj li yi-i.

Abrahanj bee Saara

⁸ E shénj yi Abrahanj tε gεε li Nyɔ-ɔ, se woo Nyɔ li mfi wu yi tε teenj wu le dza li kwεεη wube-e gεεη li wumu wu tε nuunj le gii naa kεmε si kwεεη wee. Si Abrahanj tε woo le se biee gεεη nεε, tε gii kii yε mɔɔ fε giŋgi kε.

⁹ E shénj yi tε gεε li Nyɔ-ɔ yilu yi tε fε se gεεη tuu tsiinj li kwεεη wu Nyɔ tε kaache wu lu si kilɔ ki gεεη ki tsiinj nuunj li kwεεη wu beniiη bamu-u. Tε gii nuunj le dengi tsiinj li bigɔɔnu-u bee Adzi mɔɔ Yakɔ bε Nyɔ tε kaache be bechu bε kwεεη wulu le wu gii naa wu nuunj wube.

¹⁰ Tε tsiinj li bigɔɔnu-u le kife tε bichi limfwe le gii naa le li kitoη ki kεmi kimfoo ki Nyɔ nache si kitoη kilu gii ki nuunj, se gwanj.

¹¹ E shénj yi Abrahanj tε gεε li Nyɔ-ɔ se kεmε ηwanj nuunj ε wu donj kitun Saara mεεη yε le bie kε. Fi tε ka le kife Abrahanj tε benj le. Nyɔ yi tε kaache wu ti lemi nεε li jε ye-e.*

¹² Se fi tuu fi nuunj le wi mumkpanj wu Abrahanj wu tε nuunj ε tε donj nεε ηge, nuunj le kwe wa, kingɔke ki beniiη le tε dza ki bo li wuu ki yanj si muntsɔη mu liwe mɔɔ si mfwe mε li ηgeme yi dzɔɔ yi nyɔŋa mε wi nyε tε naa fa me kε.

¹³ Beniiη bani bechu tε dende be mεεη ki kεmε kε fiee fi Nyɔ tε kaache filu kε, be tε dende le be kwiye ε be tε gεε nεε shénj li Nyɔ-ɔ. Be tε ηεη nεε fi, fi mεεη fi bεε mfiinj, be fi bε kinεetine, be yɔ bε bimfimu bi bee le, be kii baa le be baa nuunj bilɔ bε mfonj li nshε yini-i.

¹⁴ E beniiη yeti ni, kε fi doonchi fiεε nεε ηge le be mεεη baa be wεki kwεεη wu nuunj wube.

* **11:11** Binwaati bi fichi bimu kεmi tε feni le, “E shénj yi Saara tε gεε li Nyɔ-ɔ tε, yi tε fε se kεmε bunja bu kεmε fwe ε tε donj kitun wu ka wi wu nuunj bie. Fi tε ka le kife Saara tε benj le...”

¹⁵ E be tē tuu be seki kii kwēen wu be tē dza le, ke bee be keme dze yi karise nto le.

¹⁶ Si fi nuun ni, be tē weki te nuun kwēen wu yeki wēe, wu nuun kwēen wu liboo. Nēe le Nyō nuun ye be buya mfi wu be teenyi yi le Nyō yibe ke, kife yi nache ye kitoŋ yi gēe li bee.

¹⁷ Tē nuun shēn yi Abrahan tē gēe li Nyō-ō yi tē fē, le Nyō ni mendi wu, se ben le dzōō ŋwani wu Adzi fē fintofi lu li Nyō-ō. E wu wu Abrahan nuun wu wu Nyō tē kaache le kingōke ki wiwoŋ gii naa ki bo li wuu. Se ben nēe le dzōō ŋwani kwaa, le fē fintofi lu.

¹⁸ Ŋwani wuni nuun wu Nyō tē tiiti ŋkosi li Abraha-aŋ le,

“E li Adzi-i, li bōōŋ be gii be gēe bukoōŋ bwo gii be bo.”

¹⁹ Abrahan tē kii nēe le e wi tuu kwi-i lo, ke Nyō nuun nēe yi kaari yi fē se to lu. Bēdēeni le dze yimi nuun nēe tē dzōō le Adzi tē kwi se Nyō kaari yi nyē wu li Abrahan mēen yon.

Adzi

²⁰ E shēn yi Adzi tē gēe li Nyō-ō yi tē fē se tsi Yakō bee Esau yō li bee kii kimbōne ki gii ki naa ki be le bee.

Yakō

²¹ E shēn yi Yakō tē gēe li Nyō-ō yi tē fē le tuu kwi-i lo, tsi bōōŋ be Jōse wu ŋwani. Tē gii tsiti le e wu guuŋ li kimbaan li se nyēe ŋguŋu li Nyō-ō.

Jōse

²² Tē nuun shēn yi Jōse tē gēe li Nyō-ō yi tē fē le ni nuun le gii kwi tuu tee chee ye doonchi le beniiŋ be Iselee gii naa be she be bo li kwēen wu Iji-ip. Se tuu tee le ke be naa butōō, be dzō bīŋkomfu bīee.

Te Mōōse bee ni Mōōse

²³ Tē nuun shēn yi te Mōōse be ni tē gēe li Nyō-ō yi tē fē se be nyike Mōōse kii tē kii be ni wo wu, mfi wu be tē biē wu. Be tē nyiki le kife be tē ŋeŋ le tē nuun ŋwan wu tē nuun be buchuun ŋge. Be ti mēen ki cheen ke bondine nchi wu Mfōŋ tē buu ke.

Mōōse

²⁴ Tē nuun shēn yi Mōōse tē gēe li Nyō-ō mfi wu tē kuu yi tē fē se faan le kiin be ni be teenyi wu le ŋwane ŋwane Fērō wu kwēen ke.

²⁵ Tē tsaa fiee le ŋeŋ nuun ŋge be beniiŋ be tē nuun be Nyō-ō, yuti le ni wuki bujōŋ be bīee bi bibifi bi gii bi ŋōōne niin kwaa.

²⁶ Tē dzō le be ŋwēe be wu kife nuun wi wu Kinsofu ki Nyō tē kaache, fiee ye kēmi mben yeki le kēme bulofu bu Ijip buchu. Tē dzō le kife tē bichi kinsomfu ki gii ki naa ki be le wuu.

²⁷ E shēn yi tē gēe li Nyō-ō yi tē fē se dza Ijip te cheen shēn yi tonyi Mfōŋ le nuun fē fiee fimu be wu ke. Tē kan shēn dza tuu giin gi kife tē bichi fiee te nuun limfwe ŋingŋ nuun Nyō, yi be tē ŋingŋ ye be lii ke.

²⁸ E shēn yi tē gēe li Nyō-ō se fē Tsōnō chi N'yafuwee, fē be dzō ŋgōŋ be fwa li laan yi mfween li, le ke Nchindaa wu Kwe wu tē woyi bōōŋ bunin be ŋkosi li kini-i, tuu bēe buti fē bigoo bi beniiŋ be Iselee, yaa we ka.

Beniiŋ be Iselee

²⁹ E shēn yi beniiŋ be Iselee tē gēe li Nyō-ō yi tē fē be se gēen be lenchi Dzōō yi Nyōŋa yi Yēchi kwiin kēe be ka li nshe yi siin li. Le beniiŋ be Ijip tuu bēe le be bo fē dzōō yilu-u, le be mōnchi nleenchē te, yi fweeni be bechu yi gēen be be.

³⁰ E shēn te yi beniiŋ belu tē gēe li Nyō-ō yi tē fē be se gēen be bo Jeriko, be dēdē be kēne kitoŋ kilu, le be kēne bo jo mfomēnyaan, Bimbe bi kitoŋ kilu se kensi bichu.

Lahab

³¹ E shēn yi Lahab wu tē nuun kinjikwiin kimu tē gēe li Nyō-ō se ba ki kwi ke li kintutu ki beniiŋ be bee be kwēen le be tē tēemi bikoo li Nyō-ō. Ti mēen ki kwi ke kife beniiŋ be Iselee tē toŋ beniiŋ le be be dēdē be toŋkii li kwēen wulu-u, se kwēen wulu fi be li wuu yi.

Gidiŋ, Balak, Samsin, Jēfta, Daafi be Samwe mōō bentomfōŋ be Nyō-ō bamu

³² E fi nuun le ni mfēe beniiŋ be tē gēe shēn li Nyō-ō, nse naa mfa ŋgēen mbo fēŋ? Mfi nuun ye lu wu nuun mbechi naanyē bīee bi beniiŋ si Gidiŋ, Balak, Samsin, Jēfta mōō nuun Daafi bee Samwe mōō bentomfōŋ be Nyō-ō bamu ke.

³³ Beniiŋ bani bechu nuun be tē gēe shēn li Nyō-ō. Bamu tē sō biton li dzi-in, bamu seki bumfōŋ le dze yi tsaan li, bamu kēmi

biee bi Nyɔ tɛ kaache be lu, bamu kemi bunɔa bu beɲe bimfimu bi be buri kii be ni senɔi be.

³⁴ Bamu tɛ kemi bunɔa le be fe wi wu tɛ duti wu tɛemi wu nyin. Bamu kemi bunɔa le be bo li tsan yi beniin be tɛ weki le be wache be be nyɔ yi dzin. Bamu be tɛ yenɔi le be biɛnɔi bo be to beɲa. Bamu to beniin be dzi-in be tɛemi, Bamu koon be beniin be dzi-in be li biton bimbu be kifi.

³⁵ Bamu tɛ nuun bukeɛn be tɛ geɛ tɛ shɛn li Nyɔ-ɔ. Nyɔ tɛ fe beniin be bee bamu be tɛ saa be kwiye kaari be bo li kwe-e be nuun bee be. Beniin bamu nuun be be tɛ keeti be nweki be be, be ti mɛɛn ki beechɛ ke mɔɔ le be chine li bee ke, kife be tɛ nɛn le e be kwi, be kaari be bo li kwe-e be kemɛ ntse wu dzeen ye ki wuni.

³⁶ Bamu nuun be be tɛ yendi be, be fiaamfi be be munwaan be kemi bibaa, be kɛndi bamu be bencha be feti li yih yi ncha-a.

³⁷ Be tomi bamu be ta se be kwiye, be bachi bamu be nyɔ yi be seeti biti lu se be buti binke bife bife, be beemi bamu be munyɔ mu dzi-in be kwiye. Bamu tɛ denɔi be lisi nuun dzi yi nshɔɔn be yi bi. Be tɛ nuun beniin be kifoo le, se beniin nsheshini be be, be nweki be be tɛ.

³⁸ Be tɛ denɔi be tsiin libuka mɔɔ li beɲkume-e be le ntuun li mɔɔ le bitoo li. Tɛ nuun beniin be kwɛɛn wuni tɛ mɛɛn ki kɔche ke wu be tsiin lu ke.

³⁹ Beniin bani bechu nuun be tɛ geɛ shɛn li Nyɔ-ɔ, se Nyɔ pia be nge. Se nuun le wu be wumu ti mɛɛn mɔɔ ki kemɛ ke fie fi Nyɔ tɛ kaache ke.

⁴⁰ Be ti mɛɛn ki kemɛ ke kife Nyɔ tɛ kemi mbeechɛ wu dzeen nge li beeyeki wube, le ke naa nuun mfi be taashɛ bee be be, be se ni be nuun e be kɔche tɛ le Nyɔ lii be geɛn be mɛeshi.

12

Nyɔ lekisi bɔɔn be nuun bee

¹ Si tɛ baa e kintutu ki beniin be geɛ shɛn li Nyɔ-ɔ kini kɛnɛ bee ki tase kitun, ki doonchi si nuun wi geɛ shɛn li Nyɔ-ɔ le, tɛ gwenɛ tɛ bo le bentɛ bechu be banɔi bee, mɔɔ bibifi bi nuun tseke li nlinu bee li, tɛ

kan shɛn tɛ ni tɛ letini ngwɛti wu Nyɔ geɛ bee limfwe.

² E tɛ letini lɔɔ tɛ tundi lii nuun li Jiso-o. E wu wu tɛ gwiye dze li bee li le tɛ geɛ shɛn li Nyɔ-ɔ, se e nɛɛ wu wu feti se shɛn yi tɛ geɛ li Nyɔ-ɔ kɔchini yi giingi yi mɛrisi. Tɛ kan shɛn beɲ le kwi kwe li kintaɔn li. Tɛ mɛɛn ki tuu ke le biche le buya bu nwaani yini kwe-e ke, kife tɛ bichi limfwe nuun li buɔn bu nuun wu limfwe. We dɛɛni e wu shee le kibɛnɛ ki kigɔnɛ ki kabara wu Nyɔ-ɔ.

³ Ne kiimi yeɛn kii weɛ wi wu tɛ fi nwaani weɛ nge wu beniin be bifi tɛ nye li wuu, le ke fie tɛ fe le shɛn yine wɔɔ, yi se fiɔɔn dzetsi ke.

⁴ Dzin yi nɛ tundi be bibifi, nɛ mɛɛn baa ki ton ke le nɛ geɛn nɛ bo fe gwini chi wi-i nuun chi giin ke.

⁵ Ne daaye baa ntifi yi Nyɔ ti nyeɛ li be-en si bɔɔn bee ni? Tiiti le,

“Nwanɛn, mfi wu Taa lekisi we, kiin ɔ ni dzɔɔ weɛ ke.

E wami we li fie li, kiin shɛn ni yi kwii we ke.

⁶ ɔ kii le Taa ti lekisi nuun wi wu kɔngisi, fiaamfi nuun nwan kwikwi wu wu dzɔ le e we.”

⁷ Ne kɛndi yeɛn shɛn li beɲge be nɛ nɔngi-i, nɛ keɛ le Nyɔ lekisi beɲ si bɔɔn bee. Nwan wumu we lu wu tee ti lekisi ye wu ke ni?

⁸ E Nyɔ chiingi beɲ nlekise nsin si ti lekisi bɔɔn bee bechu, ke nɛ nuun ye bɔɔn bee ke, ke nɛ baa bikɔye.

⁹ Tɛ kemi baa tɛ betaa beɛn be laanɔkwiin be ti lekisi bee tɛ guundi be. E tɛ tɛ guundi be le, ke nuun tɛ lee ki nye ke yi yisen li Baa wu fiana yise-en, yaa tɛ le tɛ naa tɛ kemɛ ntse wu kimake ni?

¹⁰ Betaa beɛn baa tɛ lekisi bee nɛɛ li mfi niin li si be tɛ nɛn le fi fie tsaɔn li bee. Se nuun le, Nyɔ ti lekisi bee, mben wulu nuun wusen le tɛ ni tɛ wuuti si wuuti.

¹¹ Bee e nuun mfi wu be fiaamfi wi le be leeki wu, wuki ntɔnye li mfi wu weɛ, tɛ woo buɔn ke. E tuu nuun lejin le mfi wulu-u, se fie be be mbeɛngii mɔɔ ntse wu tsaɔn li weɛ wi wu be tifi wu le yini dze-e.

¹² Bedɛɛni fere yeɛn bibɛnu bine bi nuun weɛ bi kaari bi temi, nɛ fe tɛ nɔn yine yi kaeti kaari yi temi.

¹³ Fere yeen nuun dzé yi tsaan li bikaa bine-e, le kii bikaa bi mendi ni meeshi bi losi, bi temi buteeme.

Ntifi kii η'wou li Nyɔ-ɔ bujɔn

¹⁴ Ne gwenini bujɔn le ne ni ne tsiin li mbeengii li be beniin bechu, ne gwenε te bujɔn le ne ni ne tsiin ntse wu wuuti. E wi nuun fuki fe tsiin ntse wu wuuti nsin, ke nuun tē naa ηen Taa ke.

¹⁵ Ne bɔsini yeen yi le kiin wi wumu ni foo ηkeme mfiε wu Nyɔ nsin ke, ne bɔse yeen yi tē le kiin ηgɔ yimi yi bifi ni dza yi bo li be-en linti yi be be benge yi lɔɔ beniin ηge ke.

¹⁶ Ne bɔsini yeen yi tē le kiin wi wumu li be-en ni kemi ntse wu nyen yi bukwεε ke. Kiin wi ni nyaami tē fiee fi kii Nyɔ si Esau wu tē kabε kimbɔne kee ki tē nuun le kemε si ηwan wu kaan kii biee bijε bi mfwa mumkpan kwaa ke.

¹⁷ Mɔɔ ne kii le lejɔn lɛlu tē dza tuu weki le kemε kimbɔne kini li tsan yi tee li, se tee faan wu bu fanu ni? Dze yi fikise tē meen ye lu ke, mɔɔ nuun si tē gii weki be musu le lii le kaari kemε kimbɔne kilu.

¹⁸ Ne ni ne kii le fe ne lemi fe deeni nuun ye si bintsii bi laankwiin bi beniin be Iselee tē lemi fe be kundi lu ke. Be tē lemi,* wi yeki ni lululu, se kijibe nuun lu lekuun liki ni titititi, se mfiee ndunji tē ni kukukuku.

¹⁹ Be tē wuki tē si sɔn yeti, se je yimi yeti. Biee bi je yilu tē yeti tē chenisi be, se be tē lēki le kiin je yilu ka yi yɔ li bee ke.

²⁰ Be tē lēki le kife fiee fi je yilu tē tiiti tē yaa bunga bube. Je yilu tē yɔ yi chiinsini li bee le, “Kiin fiee ni kiingi li ηkume wuni lichin ke. Mɔɔ nuun nyan, ke be gii be tome yi be ta yi kwi.”

²¹ Cheen, biee bi be tē ηen fe tē koofi yi ηge. Mɔɔse kibεε se kween le, “Chene chi nɔɔa fe chee yi dza yi keeti mi bu kafu”.

²² Ne baa fine ε ne len nuun li ηkume wu Sayɔ-ɔn, nuun kitoŋ ki nuun ki Nyɔ yi kemi ntse-e, se tuu nuun Jerosalen wu liboo. E fe fe benchindaa be Nyɔ-ɔ be wi nuun tē naa fa ke bεε be neki li kintutu.

²³ Ne kɔɔ baa ne be li kintaashe ki beniin be Nyɔ-ɔ be nuun bɔɔn bee be ηkosi, nuun ε

yi tseε menkooŋ me bee le kinwaati kee li liboo. Ne be baa limfwe li Nyɔ yi sondini bensa be beniin bechu-u. Ne kɔɔ baa ne be tē limfwe li fiana yi beniin be tē nuun tsaan yi Nyɔ fe yi wuuti yi giingi yi merisi.

²⁴ Ne kɔɔ baa ne be tē li Jiso wu lemi limfwe li leh wu fwen kintikinti ki Nyɔ be beniin, ne be baa tē limfwe li ηgɔn me Jiso-o me be tē seri li bee li. Ngɔn mani tiiti fiee fi dzɔɔn fi yaa ηgɔn me Abε-e.

²⁵ Ne bɔsini yeen yi le kiin ne ni ne fengi mbeenche li wi wu yeti li be-en ke. Ne beechi le beniin be Iselee ti meen ki bo ke li tsan yi ηge wu tē bεε le bee ke kife be tē faan mbeenche li wi wu Nyɔ tē tsaa le ni yeti li bee laankwiin keti le dze ye-e. E fi tē nuun le, ke dze ye lu li bee li yi nuun tē bo ε tē faan mbeenche wi wu tiifi bee wu nuun liboo ni?

²⁶ Tē nuun mfi weε le yɔ nshε seεse. Deeni wu kaachɔɔ le,

“Mfi wu ηgii ntuu nseεse,

ε nshε kwaa ke.

Kiboo gii ki seεse tē fe.”

²⁷ N'yɔru wu le, “Mfi wu mi ntuu mi nseεse,” fi doonchi le Nyɔ gii naa tsaaki biee bichu bi tē tɔn bi nuun bi seεse, se she nuun bi nuun bi tē seεse ke.

²⁸ Fi se nuun le tē ni tē nyεε kiyɔɔni li Nyɔ-ɔ le bumfɔn bu tē fi-i nuun bu tē seεse ke. Bedεeni tē tuu tē ni tē guundi Nyɔ-ɔ le dze yi wu be-en, tē nyεε ηguŋu li yi-i, tē chendi yi.

²⁹ Tē nyεε le kife,

“Nyɔ yisen nuun si wi wu nuun wu duuri fiee bu durise.”

13

Ntifi yi le kimerise

¹ Ne kɔngisi yeen le ne giingi limfwe si bɔɔn be wi-i.

² Kiin ne ni chine mfiε mfɔn li belā benε-e ke. Ne keε le beniin bamu tē fi neε tē le be fi-i nuun benchindaa be Nyɔ-ɔ be kii ye ke.

³ Ne kiimi beniin be nuun li yih yi ncha-a, ne nuun keε ne baa be be li yih yi ncha-a. Ne kiimi yeen tē beniin be be ηweki be be, kife ne kemi baa tē bwiŋ.

* 12:18 Fe be tē lemi tē nuun le kinyi ki ηkume wu Sina le.

⁴ Wi kwikwi ni nyee ngunju li ntaashe yi wi bee kwesi-i, kweeñ be nyun ni be nñgi le kiñ wi ni tuu ni buti lekuun bifisi kintaa ki bee ke. Ne kee le Nyɔ gii yi saa beniñ bechu be tsiñ ntse wu nyen mɔɔ be chiñgi li ntaashe yi wi bee kwesi-i be buti lekuun.

⁵ Kiñ ne ni gee bufii bunε li kwa-a li ntse wunε ke. Wi ni wuki bujɔñ be fiee fi kemi, kife Nyɔ tee ye le,
“Nnuun nte naa le nchine li we-ε ke, nnuun nte naa le nɔñ we ke.”

⁶ Fini fe fiee le te yɔ menine nsin si wi wumu tɛ tee le,
“Taa nuun wi wu fi-i mi.
Nnuun nte nchen fiee ke.
E la fi nuun wi ge be mi?”

⁷ Ne kiimi yeeñ beniñ be tɛ nuun bikoo bine be te be tee je yi Nyɔ li be-en. Ne kimi yeeñ si ntse wube tɛ be wu ma, ne se ni ne fiki dze yi be tɛ gee shén li Nyɔ-ɔ.

⁸ Jiso Krai ti fikisi ye ke. Si tuu nuun mfobe, ε nee le si we beñ, ε nee le si gii ni nuun mfi kwi.

⁹ Kiñ ne ni chine le beniñ ni be bee be ηwaani bentife bamu be wi kii ye fe be bo be ni be firisi beñ lu ke. Fi dzɔñ le shén yisen tɛmi kii mfie wu Nyɔ li bee li, yeke fe nuun ni nuun kii benchi be kii biee bije. Benchi bani fii ye beniñ be biki be ke.

¹⁰ Tɛ kemi baa taantaa chi muntofi, se bete muntofi be nindi li taantaa chi muntofi chi li kigɔne ki Nyɔ-ɔ ki laañkwiñ kemi ye bunga bu je fiee fi dza fe chini taantaa li ke.

¹¹ Ne ni ne kii le be ti dzeti nyán yi kikoo ki bete muntofi fe muntofi be ngɔñ me yi-i fe Kintsii ki gbengi ki Wuuti nge kee li bibifi bi beniñ le, be bo be yi li kitoñ kilu-u be tɔñ yi do.

¹² Jiso tɛ kwi tɛ lekuun le kito-on le tsootse bibifi bi beniñ le be ngɔñ mee.

¹³ Bedeeni, tɛ bo tɛ biee wu tɛ lekuun le kito-on le tɛ fi tɛ bengashe si tɛ fi le.

¹⁴ Tɛ kii baa le la wu tɛ nuun fe wuni tɛ nuun tɛ ba le tɛ ni tɛ nuun fe mfi kwi ke. Tɛ bichi baa limfwe nuun li la wu meen bee li.

¹⁵ Bedeeni, tɛ beñ le Jiso-o jin tɛ fe muntofi mu n'yɔnche li Nyɔ-ɔ mfi kwi fi nuun fiee fi buti li bimfimu bisen fi tiiti kii bukoon bwee.

¹⁶ Kiñ ne ni daaye mferu biee bi dzeen mɔɔ ngache biee bine bi ne kemi be beniñ bamu ke. E ne feti le, ke ε muntofi mu dzeen li Nyɔ-ɔ.

¹⁷ Ne wuki beniñ be nuun bikoo bine, ne feti si be kɔngisi, kife be bichi le fiana yine si beniñ be kii le be gii naa be ku be bimfimu bi bee limfwe li Nyɔ-ɔ kii nime chi bee. Ne feti le be se fe nime chi bee be kinεtine, be tɛ nuun be nshiñ ke. E be feti be nshiñ, fiee tɛ fi beñ ke.

¹⁸ Ne leki li Nyɔ-ɔ li bee li. Tɛ kii nee cheñ le shén yisen sɛki ye bee li fiee fimu ke, kife tɛ ti kɔngisi le tɛ ni tɛ feti fiee fichu be ngunju.

¹⁹ Mgbenɔɔ nleki nee beñ nge le ne ni ne leki li Nyɔ-ɔ le nnuun nee ntuu mbake ηkari mbe le be-en.

Nleke li Nyɔ-ɔ be n'yeeshe

²⁰ Nyɔ yi mbeengii, ε yi yi tɛ tuu yi buu Jiso wu Taa wusen wu nuun Kinikiiche Nshɔñ ki nɔña li kwe-e. Yi tɛ buu keti li bunga bu ngɔñ me leh wu kimake-ε.

²¹ Nlekoɔ le yi nye beñ biee bi dzeen bichu, le se ne ni ne feti fiee fichu fi yi kɔngisi. Nlekoɔ tɛ le yi ni yi nindi fiee fichu li bee li keti li Jiso Krai, fi yi nñgi fi dzeen fe yi-i. Tɛ ni tɛ nyee n'yɔnche li Jiso Krai wuni mfi kwi ma nsin. Fi nuun le.

²² Benjwaanen, nlekoɔ le ne kan shén ne woo je yi ntiifi yini. Fiee fi mi ntsee fiee nee finkasi.

²³ N'wekoɔ le ne kee le ηwaanen wusen wu Timoti boɔ li yih yi ncha-a. E wu buchi wu be, tee wu dende kikaa kimumkpan tɛ be tɛ ηen beñ.

²⁴ Ne yesi beniñ be nuun bikoo bine bechu mɔɔ beniñ be nuun be Nyɔ-ɔ bechu li mi-i. Benjwaanen besen be Itali tuumi baa tɛ n'yeeshe li be-en.

²⁵ Nyɔ doonche shén yee yi dzeen li beñ bechu-u.

Kinwaati ki Jeen Fiee fi nuun le Kinwaati ki Jeen le kini

Kinwaati kini ε Jeen wu tɛ tsɛɛ li bɛniinj bɛ Nyɔ-ɔ bɛchu bɛ tɛ saangɛ kwɛɛn kwikwi. Kinwaati ki Jeen le kini nyɛɛ bɛntiifɛ nge si nuun wi wu Krai ni tsiinj le bɛniinj li lɛnti. Fiee fi wi wu tsɛɛ kinwaati kini lemi nge li fi nuun le wi wu Krai ni feti biee nuun bi doonchi le wu gɛɛɔ shɛn li Nyɔ-ɔ.

Bikoo bi biee bi le Kinwaati kini-i

1:1 Mbɛɛchɛ

1:2-8 Ngɛwu shɛn li Nyɔ-ɔ bɛ bufii bu dzɛti fɛ Nyɔ

1:9-11 Kifoo bɛ bulofu

1:12-18 Mɔnchɛ bɛ biee bi teeki bɛniinj

1:19-27 N'wowu bɛ mferu

2:1-13 Kiinj wi ni doonchi kimfɛɛfɛ kɛ

2:14-26 Ngɛwu shɛn li Nyɔ-ɔ bɛ kingɛ ki Shaan

3:1-18 Wi wu Krai bɛ nimi chee

4:1-5:6 Wi wu Krai bɛ nshɛ yini

5:7-20 Bɛntiifɛ bɛ chichi chichi

1 Kinwaati kini ε mi Jeen nwanɛ nime wu Nyɔ bɛ Taa Jiso Krai wu tsɛɛ. Mi tsɛɛɔ li bini bi bɛniinj bɛ Nyɔ-ɔ bi yoofi ntsɔ bifɛ bi saangɛ li nshɛ chichi. N'yɛɛshɔɔ li be-en. *

Ngɛwu shɛn li Nyɔ-ɔ bɛ nkɛmɛ bufii

2 Bɛnwaanɛn, ε mɔnchɛ bɛɛ le bɛn le dzɛ le dzɛ, nɛ dzɔ le ε bujɔn.

3 Ntiitɔɔ le kifɛ nɛ kii baa le si nɛ keti li mɔnchɛ-ɛ linti ni, nɛ mɛɛn nɛ giki nɛɛ shɛn li Nyɔ-ɔ, nɛ kɛɛ shɛn yi kanɛ nge.

4 Nɛ kɛndi shɛn le nsiinj nɛ gɛɛn nɛ mɛɛshi, kɛ nɛ se ni nɛ nuun bɛniinj bɛ ta bɛ kɔchɛ, bɛ fuki yɛ fiee kɛ.

5 ɛ wi wumu li be-en fuki bufii bu nuun bu Nyɔ-ɔ, lɛkɛ nuun li Nyɔ-ɔ yi se nyɛ wu. ɛ Nyɔ yi ti nyɛɛ li wi kwikwi bɛ shɛn chichi n'wame wi nsiinj.

6 Se nuun le, ε wi lɛki li Nyɔ-ɔ, mwɛ lɛn nɛɛ bɛ Nyɔ shɛn yi mumkpan, wu mɛnɛ kɛ. Nɛ kɛɛ le wi wu mɛnjini nuun si dzɔɔ yi

nyɔnɔ yi mbaandze kundi yi ndungi yi biki le wu giinjɛ le.

7 Kiinj wi si wɛɛ ni beechi le nuun lɛkɛ fiee li Nyɔ li kɛmɛ kɛ.

8 Wɛɛ wi kɛmɔɔ shɛn fiɛɛtu, fiindi li fiee fichu fi feti.

Bɛniinj bɛ kifoo le bee bɛ biee le

9 Wi wu kimbeenche wu kifoo ni wuki bujɔn le Nyɔ yɛɛki yɛ wu,

10 wi wu kwa ni wuki bujɔn le Nyɔ shiiki yɛ wu, kifɛ gii naa gɛɛn shɛ kwa weɛ nɛɛ si flaaba ti yɛngi li kitɔɔ li tuu dza kɛɛri.

11 Si jobɛ ti tɛti ε chi bɛchi mbanu, chi son kitɔɔ ki wɔɔbɛ, flaaba wu nuun li ki-i kɛɛri, bujɔn bu ki-i se ma, ε nɛɛ le si wi wu denji kunji kwa gii naa gɛɛn.

Mɔnchɛ bɛ biee bi teeki bɛniinj

12 Kinɛtinɛ nge kɛɛ ki wi wu kɛndi shɛn mfi wu mɔnchɛ bɛ le wu-u, kifɛ mfi wu lemi tɛɛmi, bɛ gii naa bɛ been wu gwini chi nuun ntse wu kimake wu Nyɔ kaachɛ li wi kwikwi wu kɔngisi wu lu.

13 Fɛ fiee mɔnchi wi le fɛ bubieɛ, mwɛ wu tuu kɛ le tee le ε Nyɔ yi mɔnchi wu kɛ, kifɛ fiee nuun tɛ naa mɔn Nyɔ le yi fɛ bubieɛ kɛ, Nyɔ se ti teeki yɛ wi kɛ.

14 Fiee fi ti teeki wi le, nuun biee bibifi bi kɛmi ngeen li bi-i, mfi wu bi chee wu bi liinj wu,

15 bi fɛ kingɛ kini fwee, ki biɛ bibifi, ε bibifi tuu bi ta bi kɔchɛ, bi biɛ nuun kwe.

16 Bɛnwaanɛn bɛ nuun shɛn yɛn, kiinj nɛ ni nɛ yɛngi bɛ yi yinɛ kɛ.

17 Biee bichu bi dzɔɔn bɛ nyá chi yi dzɔɔn yi gɛɛn yi mɛɛshi, bi dzɛti nuun liboo fɛ Nyɔ-ɔ, Tɛ Ntɔmu wu biee bichu bi nyɛɛ kin'wofu. Nyɔ ti fikisi yɛ si kinjiinjii ti fikisi bintsii kɛ.

18 ɛ yi yi tɛ tsaa bee yi nyɛ bee jɛ yi nuun cheɛn yi nyɛɛ ntse wu fwɛn, le tɛ ni tɛ nuun fiee fi nkosi fi tɛ tsaa le fi ni fi gbɛngi fi nuun fiee le biee bichu bi tɛ tɔ-ɔn lɛnti.

N'wowu jɛ yi Nyɔ bɛ mferu si yi wɛki

19 Bɛnwaanɛn bɛ nuun shɛn yɛn, nɛ kɛɛ le wi kwikwi kɛmi le ni nuun tsɛkɛ li nyɛ bintoɔn li fiee li, dzɛti mfi bɛ n'yɔru, dzɛti mfi bɛ shɛn yi naminami,

* 1:1 Bini bi bɛniinj bɛ Nyɔ-ɔ bɛniinj bamu beechi le ε Bejuu bɛ tɛ gɛɛ shɛn li Jiso Krai, bɛ saangɛ bɛ tsiinj li biton bimu.

²⁰ kife wi wu dzeti shén ti feti ye flee fi tsaan fi Nyɔ kɔŋgisi kɛ.

²¹ Fi se fiɛɛ le, nɛ chinɛ li ntɛ wu nyɛ-ɛn mɔɔ kikoo ki tɛɛmi, nɛ shiiki yi yinɛ, nɛ fi jɛ yi Nyɔ yi bɛ gɛɛ li shén yinɛ-ɛ. Jɛ yini nuun yi soo fiana yinɛ.

²² Kiin nɛ ni nɛ yɛŋgi bɛ yih yinɛ le nɛ ni nɛ wuki li jɛ yi Nyɔ kwaa kɛ. Nɛ feti nɛɛ si yi tiiti.

²³ Wi wu wuki nɛɛ jɛ yi Nyɔ tɛ fɛ si yi tiiti kɛ, wɛ si wi wu bichɛ bushi bwɛɛ lɛ miadɔŋ,

²⁴ si wu bichi lɛ, bɛɛti dzaa, bieɛ daayɛ fefe si mbosɛ yee bee yi nuun.

²⁵ Se nuun le, wi wu gbɛŋgi bichi lɛ nchi wu banchi bɛnchi bɛchu tuu busi tɛ bɛniin li bumfa-a, lemi li bee mfi kwi, tɛ daayɛ flee fi wuki be tiiti wu kɛ, feti si yi tiiti, Nyɔ gii yi tiin mwɛ li flee fichu fi feti.

²⁶ ɛ wi teenyi yi yee le mwɛ gbɛŋgɔɔ nuun wi wu kimbeenchɛ, ɲkɛmɛ li nimi chee li nsin, kɛ yɛŋgɔɔ bɛ yi yee, kɛ flee fi teenyi yi yee le ɛ wu wi wu kimbeenchɛ nuun li yee li.

²⁷ Kimbeenchɛ ki Nyɔ Baa wusɛn ɲŋgi le ki kɔchɛ ki tuu ki wuuti lɛ wuu lii, nuun ki wi wu bichi lɛ bɔɔŋ bɛɛŋku-u mɔɔ lɛ bukɛɛn bɛɛŋku-u li bɛŋgɛ bɛ bee. Tuu nuun tɛ wi wu dzɔɔ mfi bɛ yi yee kii bieɛ bi li nshe yini ni liibi wu.

2

Kiin nɛ ni nɛ doonchi chi chi kɛ

¹ Bɛɲwaanɛn, si nɛ gɛɛ shén li Taa wu tɛɛbɛn wu Jiso Krai wu nuun Taa wu bunɔŋa lɛ, kiin nɛ ni nɛ doonchi chi chi kɛ.

² Ntiitɔɔ lɛ kife bɛniin bɛfɛ nuun be dza be lɛ li yih yinɛ yi kinshewu, wumu lii ndu yi dzeɛn, tuu lii munchi mu tɛɛmi kwaa, wumu nuun flee wi wu kifoo, wu lii ndu yi shaanshe.

³ Nɛ se dza nɛ tee li wi wu kifoo wɛɛ le, “Lɛmɛ fe ye,” mɔɔ nuun le, “Bɛ ɔ shee fɛkwiiŋ fɛni li nshe-ɛ,” Nɛ se nyɛ bufii nuun li wi wu chuume yi wɛ-ɛ, nɛ tee li wuu le, “Bɛ ɔ shee fɛni wi wu nyɔŋa.”

⁴ ɛ nɛ dza nɛ fɛ lɛ, kɛ nɛ mɛɛn baa ki to kɛ bɛniin bɛ sondini bɛnsa bɛ shén yi tii ni? Mɔɔ fini doonchi fiɛɛ le nɛ kɛmi baa chi chi lɛ be-ɛn lɛnti nɛɛ ni?

⁵ Bɛɲwaanɛn bɛ nuun shén yɛn, yikɛ yɛn nɛ woo, ɛ nɛɛ bɛniin bɛ kifoo lɛ bɛ laanɲkwiin bɛ Nyɔ tsaa le be gbɛɛn bɛ kɛmɛ kimbeenchɛ ki yisɛ ni? ɛ nɛɛ be bɛ Nyɔ gii yi nyɛ be kintsii lɛ bumfɔŋ bwɛɛ li lɛnti bu tɛ kaachɛ wi kwikwi wu kɔŋgisi wu ni?

⁶ Se nuun le, nɛ dzɛti finɛ nɛ tuu nɛ nyɛɛ wi wu kifoo buya lɛ yini dze, nɛ ɲŋgi tɛ nuun wi wu kwa. Bɛniin bɛ michi bɛ shiiti li yi yinɛ-ɛ bɛ chiiti bɛn bɛ giinɲi bɛ bɛn li yi-ih yi bɛnsa nuun bɔŋ? ɛ nɛɛ bɛniin bɛ kwa-a ni?

⁷ ɛ nɛɛ be bɛ yeti jɛ yi bifi kii chunɛ bukooŋ bu kɛmi ɲgunu bu bɛchɔŋ bɛn lu bwɛɛ ni?

⁸ Gbɛɛnɛ yɛɛn nɛ ni nɛ giki nchi wu Mfɔŋ wu Nyɔ wu nuun lɛ kinwaati kee li. Nchi wuni wɛ le,

“ɔ kɔŋgisi wi wu nuun li wɛɛ lichin sɔɔ kɔŋgisi yi ya.”

ɛ nɛ feti lɛ, kɛ nɛ feti baa bujɔŋ.

⁹ Se nuun le, ɛ nɛ doonchi chi chi, kɛ ɛ bibifi bi nɛ feti, kɛ nɛ bondɛ baa nchi wu kɔɔ bɛn.

¹⁰ Nɛ kɛɛ le ɛ wi kichi bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ bɛchu, ɛ wu bondɛ mumkpaŋ, kɛ wu bondɔɔ bɛchu.

¹¹ Fi se fiɛɛ lɛ, kife Nyɔ tɛ tee le,

“Kiin kwɛɛ wi kɛ nyumɛ wi giin bɛ kwɛɛ wi kɛ nyumɛ wi kɛ,”

ɛ nɛɛ yih yi tɛ tee le,

“Kiin ɔ ni wo wi kɛ.”

ɔɔ mɛɛn ki giin bɛ kwɛɛ wi kɛ nyumɛ wi kɛ, ɔɔ tuu ɔ wo wi, kɛ ɔ bondɔɔ nɛɛ nchi wu Nyɔ.

¹² Nɛɛɛ, nɛ tiiti nɛ feti bieɛ si bɛniin bɛ Nyɔ gii naa yi saa be biki nchi wu busi bɛniin li bumfa-a.

¹³ Nɛ ni nɛ kii le Nyɔ gii kɛ yi seki nsa, yi tɛ kɔɔ nshiin li wi wu tɛ mɛɛn ki kɔɔ kɛ nshiin li wi wumu kɛ. Se nuun le, wi wu keeti nshiin li wi wumu gii naa bo li nsa-a.

Fieɛ fi doonchi le wi gɛɛɔ shén li Nyɔ-ɔ nuun kingɛ kee ki shaan

¹⁴ Bɛɲwaanɛn, ɛ wi dza tiiti le wu gɛɛɔ shén li Nyɔ-ɔ, kingɛ kee doonchi ye lɛ kɛ, fiɛɛ gii fi fi wu la? Shén yi wu gɛɛ nuun yi soo wu ni?

¹⁵ Bɛ dzɔɔ le, ɛ ɲwaana wu nyun kɛ wu kwɛɛn dza fuki ndú mɔɔ bieɛ bijɛ jo chichi,

¹⁶ ɛ wu bɛ lɛ wɛ-ɛ, ɔ tee li wuu le, “Nyɔ tiin mwɛ li wɛ-ɛ, ɔ kɛmɛ ndú bɛ bieɛ bijɛ.” ɔɔ

tee le kwaa, wε nye wu biee bi wεki nsin, fiεε se fi wu la?

¹⁷ Nε mεen baa ki ηen ke le ε wi tiiti le wu gεε shén li Nyɔ-ɔ, kinge kee ndoonche le nsin, ke shén yi wu gεε kwaa yεε li yee li ni?

¹⁸ Wi wumu nuun dza tee le, fi wi wumu nuun le wu gεε shén li Nyɔ-ɔ, fi wi wumu nuun le ni feti nuun kinge ki shaan. Nse ntiitɔ le doonche si wi nuun gεε shén li Nyɔ-ɔ kinge kee nuun yε ki shaan ke, ηgii ndoonche wu si mi ηgεε shén li Nyɔ-ɔ nuun li kinge ken ki shaan li.

¹⁹ E wi ben le Nyɔ nuun mumkpan, ke fi fiεε bujon. Mɔɔ, benchindaa be Kin-kundi-i beenchi baa nεε le be se chendi, be keeti.

²⁰ Wεε wi ε kibere. Wεki le ndoonche le ε wi gεε shén li Nyɔ-ɔ mferu nsin, ke fi fiεε yee nεε ni?

²¹ Mɔɔ fiεε fi tε fε Nyɔ se ηen le Abraham wu baa wuseη kɔchɔ wi we tε nuun kinge kee ki shaan ni? Tε dzɔ ηwani wu Adzi, giiki li taantaa chi muntofi le fε muntofi lu li Nyɔ-ɔ.

²² Nε mεen ki ηen ke le shén yi tε gεε li Nyɔ-ɔ be kinge kee ki shaan tε dengi kika kimumkpan ni? Kinge kee ki shaan tε doonche le shén yi tε gεε li Nyɔ-ɔ tε nuun ε yi yise.

²³ Fi se kɔche si be tε tseε le kinwaati ki Nyɔ-ɔ ki tiiti le, “Abraham tε gεε shén li Nyɔ-ɔ, kii le, Nyɔ se ηen le wε nuun wi wu tsaan.”

Be se tuu be teenyi wu le sinen Nyɔ.

²⁴ Nε tuu nε ηen le fiεε fi ti feti Nyɔ se ηen le wi kɔchɔ wi we nuun kinge kee ki shaan, nuun yε shén yi wi gεε li Nyɔ-ɔ kwaa ke.

²⁵ Fi fiεε yεen si Lahab wu tε nuun kinjikwiin tε nuun. Fiεε fi tε fε Nyɔ se ηen le wu kɔchɔ wi we tε nuun kinge kee ki shaan. Tε fi bentonkii be Isεεε li wuu yi, se doonche be dze yimi yi jetε le be wεen be to lijn le yi-i.

²⁶ Fi se fiεε le, nεε si fiana ti chiingi li nyan yi bwi-in yi to fiεε fi kwi le, ε le si fi fiεε nεε be wi wu giki shén li Nyɔ-ɔ mferu nime chi shaan nsin ke wε fiεε fi kwi.

3

Wi dzɔɔ mfi be nimi chee

¹ Ben-waanen, kiin ben ηge nε ni nε wεki le nε ni nε nuun beniin be ntiife-ε ke. Mɔɔ nε kii baa bujon le beniin be ntiife-ε, wu be wu nsa, be gii be bɔseyi be taa le ηge ni?

² Fi fiεε nuun cheen le bee bechu tε tendi ηge. Se nuun le, ε wi nuun lu wu ti tendi yε li n'yɔru we-e ke, ke wεε wi kɔchɔ wu gεen wu mεeshi, tuu kii tε ηkiiche yi yee chichi.

³ Tε ti dzeti ncha tε lii kikon lewa le tε fε ki ni ki wuki bee. Tε se fikisi ki, ki giingi si tε wεki.

⁴ Nηnge yεen tε si yih yi li dzɔɔ ti nuun. Yi gbεen yi ko nεε ηge, mbaandze wu tεemi se chiindi yi. Se nuun le, fiεε fi wi ti kundi yih yi li dzɔɔ lu, yi se giingi si wεki, ti nuun nεε ni niin kwaa.

⁵ Fi fiεε nεε le si nimi ti nuun. Chi nuun nεε fiεε fi niin li wi-i bwin. Se nuun le chi ti tiiti biee bi kintsakisε yi ηge.

Mɔɔ nε kii baa si wi bεε fε wu munchi le kɔ ni kpa, wu duuri kikɔ fεkwiin kichu nεε ni?

⁶ Nimi nuun kikache ki li wi bwin lenti le bikachu bichu li biee bibifi bi laanwe bichu banchε li chi-i, chi lεendi chi bifisi yi yi wi chichi. Nimi ti kuki wi wu se bifisi ntse wu wi kwikwi. Wi wuni nuun wu nimi ti dzeti fε wi wu nyɔn-a.

⁷ Beniin nuun be kiiche bini bi nyá-an bichu yi ni yi wuki be. Be se kiiche baa nyán yi libuka be muniin mɔɔ nyán yi lεendi be yi li dzɔɔ.

⁸ Se nuun le, wi gbengi yε nuun lu wu nuun kiiche nimi ke. Nimi ti gbengi chi wesini be n'yɔru wu bifi, chi yise be bibifi, bi nuun be nsɔɔn yi nuun yi wo wi.

⁹ E nεε nimi chini chi tεeben ti yokisi Taa wu Baa wuseη lu, se tuu nuun nεε chi, chi tεeben leti beniin lu, ε beniin bani nuun ntamu wu Nyɔ be bosini yi.

¹⁰ Kimfime kimumkpan se busi yɔɔnche ki tuu ki leti kpε. Ben-waanen, fi kemi yε le fi nuun le ke.

¹¹ Dzɔɔ yi wuuti be kilebe nuun yi bo le ntun wu mumkpan ni?

¹² Ben-waanen, nuun fimbi won li feri-i ni? Mɔɔ nuun tɔri won li fimbi-i le? Beɔɔni kimfime ki dzɔɔ yi yiki-i nuun tε buu dzɔɔ yi dzeen ke.

Bufii bu dzeti liboo

¹³ E noo li ben linti wu kwenji le nuun wi wu bufii tuu kii maa biee? Mwe doonche yi yee li ntse we wu dzeen be kinge kee ki shaan ki feti te tsaaki yi kee, si wi wu bufii ti nuun.

¹⁴ Se nuun le, e wi fuuti be kin'ye shen maa ntsi le wuu shen, wu tsaaki ke yi le we be bufii ke. E feti le, ke fengoo cheen.

¹⁵ Nwaani bwee bufii nuun ye bu liboo ke. Buni nuun bu li nshu, bu nuun bu wiwon, tuu nuun bu Kinkundi-i.

¹⁶ Ne kee le maa nuun fen fe benii kem kin'ye shen be ntsi le, bie ti shaanshi fe bu shaanshe. Be gii be ni be feti nwaani bie bibifi bichu.

¹⁷ Se nuun le, wi wu kem bufii bu dzeti liboo kem le saa ni wuuti, kongisi mbeengii tuu nuun nyekii, nye te bintoon li wi wumu, nuun e wu yise be nshii maa kinge ki dzeen, te doonche chichi chichi ke, te kem je fietu ke.

¹⁸ Bedeeni benii be nuun mbeengii, be toyi ngo yih yi mbeengii, n'weche se nuun ntse wu tsaan.

4

Kinkongise ki bie bi li nshu yini ti bifisi wi wu Nyoo

¹ Fiee fi dzeti fi bee be nkwen maa bugwe le ben lenti nuun la? E ne kinkongise ki bie bi yi yine weki bi fuuti li shen yine ni?

² Mfi wu ne weki fiee, e ne meen ki kem ke ne weki le ne wo wi ne se kem. E ne ti buushi lii li fiee li, e fi foo, ne se bechi nkwen, ne gwii. Fiee fi feti ne te kem bie bini ke nuun kife ne leki ye li Nyoo ke.

³ E ne tuu leki loo, ne te kem ke, kife ne leki ye be bembeeche be shaan ke. Ne leki bie nuun le ne fe bie bi yi yine weki li bi.

⁴ Ne gbengi baa ne nuun si benii be chine buken ke buni be bee be jii nuun bukwee. Ne kii ye le e wi shi nsan be nshu yini, ke wu too wi wu mbani li Nyoo ke ni? Ne le, ne kee le maa nuun noo wu taa nuun le koo nsan be nshu yini le, ke mwe too wi wu mbani li Nyoo kitun.

⁵ Fi geen ne se beechi le fiee fi be te tsee le, kinwaati ki Nyoo nuun yee? Be te tsee le,

“Nyoo kemi ngeen, yi dii nge li fana yi te gee le yi ni yi nuun li yi yisen.”*

⁶ Nyoo fii ye ne teeben nge. Fiee fiee fi be tsee le kinwaati ki Nyoo le,

“Nyoo shikisi benii be yekisi yi yibe, se nuun le, yi yokisi benii be shikisi yi yibe.”

⁷ Ne le, nye yeen bikoo bine li Nyoo, ne taan munaja be kinkundi ki se kifi le bene jin.

⁸ Be yeen li Nyoo lichen, yi se be te li be-en lichen. Ben benii be bifi, buushe yeen tsan fe bie bibifi, ne tsootse shen yine ben be lemi be shen fietu li Nyoo.

⁹ Ne nuun yeen be nshii, ne ni ne dii ne shikisi musu ni wawawa. Ne chike yeen be chike, ne ni ne dii nuun kwe, ne chike be bujan bu ne wuki, ne so nuun bikoo be nsewu.

¹⁰ Ne shiki bikoo bine le Nyoo lii, yi se tsaaki ben liwe.

Kiin wi ni seki nwaani ke

¹¹ Benwaanen, kiin wi ni tiiti je yi bifi kii nwaani ke. E wi tiiti je yi bifi kii nwaani ke le ni seki kinge ki nwaani-i, ke tiitoo je yi bifi nuun kii nchi wu Nyoo tuu seki nchi wulu. E wi seki nchi wu Nyoo, ke meen ye wi wu kichi nchi ke. Wee wi to o wi wu seki nchi wulu busawu.†

¹² Wi wu nye nchi tuu sondini bensa be benii le nuun ne mumkan. E wu kwaa wu nuun soo wi ke lee wi. O nuun noo wu seki wi wumu?

Kiin ne ni ne tsakisi yi ke

¹³ Yike yeen ne woo, ben ne dzeti ne kwenji le, “Ben maa ke fwaa te gii te geen kini kitor ke kee, te tsi le li kiya kimbiri, te fe wan, te kem mben.”

¹⁴ Ne ti tiiti le ne kii fiee fi nuun fi bo fi ka fwaa ni? Ne kii fiee fi nuun ntse wune ni? Ntse wune we si kibuum ki be bee e be nen e ki noon niin, ki laaye.

¹⁵ Fiee fi bee nuun ne tiiti nuun le, “E Taa ben le te nuun lu, te fe fini, ke fiee.”

¹⁶ Se nuun le, ne dzeti fine ne tuu ne tsakisi yi, ne juti benkondi. Ne kee le yih yi tsakise le nuun bubiee.

* 4:5 Fiana yi Nyoo gee li yi yisen kemi geen, yi dii li kinaja le te ni te lemi mkpaan be Nyoo. † 4:11 Nchi wuni nuun ni nuun wu tiiti le, “O kongisi wi wu nuun li we lichen si o kongisi yi ya.”

¹⁷ Bɛdɛɛni, ɛ wi kii fiee fi dzeen fi kɛmi le fɛ, wu se ba mferu nsin, kɛ wu fɛɔ bibifi.

5

Bɛniin bɛ biee lɛ ni be dzeti mfi

¹ Bɛniin bɛ biee lɛ, yikɛ yɛn nɛ woo fiee fi ntiiti. Nɛ dii yɛn, nɛ wɛndi kwe kii nɛ wu gii bɛ lɛ be-en.

² Bulofu bunɛ fɔ bwɛɛ kitun, shee kaan yɛɛ ndu yinɛ.

³ Mangere jiɔ biee binɛ bi kwa kitun. Mangere wuni gii naa doonche ntse wunɛ wu kin'yɛrisɛ lii tuu ji yi yinɛ si wi. Yi yɛɛ nuun jo yi kimerisɛ, nɛ se banchi baa nuun bu kwa-a.

⁴ Bichɛ yɛɛn nɛ nɛn, nɛ yɛɛn baa bɛ bɛniin bɛ nindi yɛ yinɛ. Be weri baa biee binɛ nɛ se faan be nsomfu, be dii. Be de baa, Taa Nyɔ wu kɛmi Bunga Buchu woo kwe yibe.

⁵ Nɛ tsi baa laankwiin kitun nɛ jii kikuun kinɛ si yih yinɛ kɔngisi. Nɛ ji baa biee nɛ bo teen si binsɔ bi nyɔn bi tɛngi jobɛ chi bɛ gii naa bɛ sɛɛ bi.

⁶ Nɛ been baa bikaa lɛ bɛniin jin be lɛ li nɛn-ɛ. Nɛ woyɛ bɛniin, be nchɔru fiee nsin, nuun bɛniin bɛ nuun tɛ yaa ben kɛ.

Bɛniin bɛ Nyɔ-ɔ ni be kɛndi shɛn

⁷ Bɛnwaanɛn, fi fieɛ le nɛ ni nɛ kɛndi shɛn nsiin gɛɛn bo mfi wu Taa gii naa kaari bɛ. Bichɛ yɛɛn nɛ nɛn si bɛniin bɛ ti nindi yɛh ti gbɛngi be kɛndi shɛn nsiin gɛɛn bo mfi wu be wechi bijinɛ bi dzeen li yɛh yi bee. Be ti tɛngi dzaan nsiin yi we be se tɔyi biee, be tuu be taan nsiin bi bɛ bi ta.

⁸ Nɛ nuun nɛɛ nyɛɛkii lɛ. Nɛ lemi yɛn nɛɛ mkpaan kifɛ mfi wu Taa bɛɛɔ tsekɛ tsekɛ.

⁹ Bɛnwaanɛn, kiin wi ni nɔnyi nwaani kɛ. Wi wu nɔnyi nwaani gii kɛmɛ nsa. Wi wu gii ni sondini bɛnsa wɛ fween kitun.

¹⁰ Bɛnwaanɛn dzɔɔ yɛɛn mbose li bɛntomfɔn bɛ Nyɔ-ɔ bɛ tɛ shiin be yeti li bɛniin li li bukoon bu Taa lɛ. Be tɛ nɛn bɛnɛ, be kɛndi nɛɛ shɛn.

¹¹ Tɛɛben nɛn baa le bɛniin bɛchu bɛ tɛ kan shɛn be gɛɛn be mɛɛshi, Taa tɛ tiin mwɛ li bee. Nɛ woo baa kii Job si tɛ kan shɛn gɛɛn mɛɛshi, nɛ tuu nɛ woo tɛ si Taa tɛ fiiki nɛn we to bujɔn. Taa tɛ fɛ lɛ, kifɛ ti kɛmi shɛn yi dzeen li bɛniin li, keeti tɛ nshiin li bee.

¹² Bɛnwaanɛn, fiee fi yɛki biee bichu nuun le, ɛ wi tiiti fiee, wu fɛ kɛ nchininɛ kɛ dududu, kɛ le chini li nshɛ yi Nyɔ-ɔ, kɛ li nshɛ, kɛ li bukoon bu fiee fi la le. ɛ wi ben fiee le, “Iin,” fi ba si fi nuun. ɛ wu faan le, “Wohoo,” Fi ba si fi nuun. ɛ nɛ feti lɛ, Nyɔ tɛ tuu le yi lii wi li nɛn-ɛ kɛ.

Nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ bɛ kimbeenche fii lɔ

¹³ ɛ wi wu nɛ wumu nɛngi nɛn, mwɛ lɛkɛ li Nyɔ-ɔ. ɛ wi wuki bujɔn, mwɛ yoo juun yooki Nyɔ.

¹⁴ ɛ wi wu nɛ wumu gendɔɔ, teen bɛte kintaashe ki bɛniin bɛ kimbeenche-ɛ, be bɛ bɛ lɛkɛ li Nyɔ-ɔ lɛ wuu lɛwe, be fwa wu bɛ mɛɛn li bukoon bu Taa lɛ,

¹⁵ nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ wulu wu be gɛɛ shɛn li Taa li, gii fi wu tɛmi, Nyɔ se tsaaki wu we. ɛ fi nuun le wi wulu tɛ fɛ bubieɛ, kɛ Nyɔ gii yi feeki wu.

¹⁶ Nɛɛɛ, fi se fieɛ le, ɛ wi fɛ fiee fi bifi, tee li nwaani, be lɛkɛ li Nyɔ-ɔ li wi bee wi, Nyɔ se wɔnche be. Nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ wu wi wu tsaan kɛmi bunga nɛn feti tɛ biee nɛn.

¹⁷ Dzɔɔ yɛɛn mbose li Elaja. Tɛ nuun nɛɛ wiwon tɛ si bee. Tɛ lɛkɛ li Nyɔ-ɔ weseen le kiin dzaan ni we li nshɛ-ɛ kɛ. Dzaan ba liwe biya bitɛtu bɛ kinɛ.

¹⁸ Se dza kaari lɛkɛ li Nyɔ-ɔ, Nyɔ se shiiki dzaan, biee kaari bi kuu li nshɛ-ɛ.

¹⁹ Bɛnwaanɛn, ɛ wi wu nɛ wumu dza wu chinɛ li dze yi cheɛn li tendi, wumu dzɔ wu to bɛ wu lijɛn,

²⁰ wi wu to bɛ wu lijɛn wɛ kɛɛ le ɛ wi fiiki wi wu feti biee bibifi wɛ, wi wulu chinɛ li dze yi lɔlɔ yɛ, kɛ wu sɔɔ fiana yee li tsan yi kwe-e, Nyɔ feeki bibifi biee bi yan nɛn.

Kinwaati ki nkosi ki Pita-a Fiee fi nuun le Kinwaati ki Pita-a ki nkosi kini-i

Kinwaati ki Pita-a ki nkosi kini nuun ε tɛ tɛɛ li beniin be Krai be tɛ saange be gɛɛn be tsiin li bintsii li chichi chichi (1:1). Fiee fi nɔŋa fi tɛ fɛ se tɛɛ kinwaati kini tɛ nuun le deeni shɛn yi beniin bani si beniin tɛ biindi bikaa le be jin, be nɔŋgi bɛnɔŋe kii shɛn yi be tɛ gɛɛ li Krai li. Le deeni be ni, Pita tuu kimi be kii nton wu dzeen wu kii Jiso Krai wu kwe ye be mbochu li kwe-e we be nkaache we le gii naa kaari be, nuun fiee fi be gii be ni be bichi limfwe ε be gɛɛ bufii bu bee li fi-i.

Bikoo bi biee bi le Kinwaati kini-i

1:1-2 Mbɛɛche

1:3-12 Nkiime si Nyɔ ti suuti beniin

1:13-2:10 Ntifi kii ntɛ wu waan

2:11-4:19 Si wi wu Krai nuun ni dzeti
bɛnɔŋe be nɔŋgi

5:1-11 Si wi wu Krai nuun ni shikisi yi
yee tuu nindi tɛ li beniin li

5:12-14 Kimɛrise

¹ Kinwaati kini ε mi Pita wu nwanɛ nton wu Jiso Krai wu tɛɛ. Mi ntɛɛɔ li beniin be Nyɔ tsaa le be ni be nuun bee be tɛ saange be to mfon li bimbe bi Pontu, Galashan, Kapadosia, Eesha mɔɔ Bitina.

² Nyɔ Baa wusɛn tɛ tsaa bɛn si yi tɛ kɛɛ kitun mɛɛn lindɛɛri le fi gii naa fi nuun. Fiana yee nachɛ bɛn yi gɛɛ chichi le nɛ woo li Jiso Krai be sɛri bɛn be nɔŋ mɛɛ. Nyɔ doonche shɛn yee yi dzeen li be-en nɔŋe nɔŋe bɛn shɛn yi mbɛɛnɔŋ nɔŋe.

Tɛ tsiin tɛ bichi nuun bu limfwe-e kwaa

³ Mpiaru ni nuun li Nyɔ-ɔ yi nuun Nyɔ mɔɔ Baa wu Te Taa wusɛn wu Jiso Krai. Wu biɛɔ tɛɛbɛn li biɛɔ chi fɛ-en si Jiso Krai tɛ bo li kwe-e, nuun nshiin yi kɛmi nɔŋe li bee li yi fɛ. Fini fɛ fiɛɛ tɛɛbɛn se tɛ tsiin dɛɛni tɛ bichi nuun bu limfwe-e,

⁴ le tɛɛbɛn naa tɛ ji bisheyɛ bi wu gɛɛ li be-en, li kwɛɛn wu liboo li. Bisheyɛ bini nuun bi tɛ naa fɔ kɛ, nuun bi tɛ naa bee kɛ, nuun bi tɛ naa kwi nchɔn kɛ.

⁵ Nyɔ kiichi yɛ bɛn be bɔnɔŋa bwee le gɛɛn bo li kinsofu kinɛ ki yi nachɛ yi gɛɛ le ki gii naa ki yenɛ bu jobɛ chi kimɛrise-ɛ. Yi kiichi yɛ bɛn le kɛti li shɛn yi nɛ gɛɛ li yi-i.

⁶ Si nɛ kii baa le, nɛ se wuki baa buɔn. Se nuun le nɛ kɛmi le nɛ ni nɛ wuki bubieɛ li mfi niin li kii bɛmɔnche be bɛɛ le be-en le dzɛ le dzɛ.

⁷ Wu bɛɛɔ le mɔnche laa shɛn yinɛ yi nɛ gɛɛ li Nyɔ-ɔ yɛɛ cheɛn le. Mɔɔ kikwa ki be feti kwa lu be ti mendi ki be wi, kikwa kini se nuun fiee fi nuun fi boon, kɛ nuun be mɔn nɛɛ tɛ shɛn yinɛ yi nɛ gɛɛ li Nyɔ-ɔ, kifɛ yi nuun fiee fi yeki kikwa ki be feti kwa lu. Bɛdɛɛni, naa nuun jobɛ chi Jiso Krai doonche yi yee, mpiaru, n'yɔɔnche be nɔŋu ni nuun li be-en.

⁸ Nɛ kɔŋgisi baa Jiso Krai nɛ mɛɛn saa kɛ le nɛ nɔŋ wu kɛ, nɛ bɛn baa li wuu dɛɛni, mɔɔ nuun si nɛ nɔŋgi yɛ wu kɛ le. Nɛ se wuki baa buɔn nɔŋe bu nuun wi tɛ tee kɛ,

⁹ kifɛ nɛ kii baa le si nɛ gɛɛ shɛn li wuu le, fiee fi gii naa fi be le lejin gii naa nuun kinsofu ki fiana yinɛ-ɛ.

¹⁰ Bɛntomfɔn be Nyɔ-ɔ be tɛ tiiti kii kinɔŋgise ki Nyɔ-ɔ tɛ nuun le yi gii naa doonche li be-en, be tɛ tɛɛti be wɛki le be kɛɛ kii kinsofu kini.

¹¹ Fiana yi Krai tɛ nuun li bee si be tɛ lanini le Krai gii naa nɔŋ nɔŋe ke tuu nuun lejin, se kɛmɛ bunɔŋa. Be se tuu be wɛki le be kɛɛ mfi wu biee bilu gii naa bi ka, be dze yi bi gii naa bi dɛndɛ bi se ka le.

¹² Nyɔ se tuu yi fɛ le be kɛɛ le biee bi be tɛ tiiti bini nuun yɛ bi be tiiti li yih yi bee kɛ, le bi bieɛ li be-en. ɛ bi bi nɛ tɛ woo li bimfimu bi beniin be tɛ fenjisi nton wu dzeen wu kii Krai li be-en li bɔnɔŋa bu Fiana yi Waan yi Nyɔ tɛ tuumi yi be liboo. Bini nuun biee bi mɔɔ bɛnchindaa be Nyɔ-ɔ dii le be kɛɛ bi.

Beniin be Nyɔ-ɔ ni be wuuti li binɔŋe bi bee

¹³ Si fi nuun le, nachɛ yɛɛn bufii bunɛ, nɛ kan bitsaa binɛ. Nɛ ni nɛ bichi le yi yinɛ-ɛ, nɛ bichi limfwe buɔn nuun li kinɔŋgise ki Nyɔ gii naa be doonche li be-en mfi wu Jiso Krai kaari wu doonche yi yee.

¹⁴ Nɛ wuki nuun li Nyɔ-ɔ si bɔɔn bee. Kiin nɛ ni nɛ biki biee bi nyan yi bwin kɔŋgisi bi nɛ tɛ feti mfi wu nɛ tɛ mɛɛn li kijibe-ɛ kɛ.

¹⁵ Si yih yi tɛ tsaa beŋ wuuti lɛ, nɛ wuuti yɛɛŋ tɛ li biŋge binɛ bichu-u,

¹⁶ si bɛ tsɛɛ fi nuuŋ lɛ,
 “N'wuutɔɔ nɛ nuuŋ waan kifɛ mi ŋ'wɛ waan.”

¹⁷ Si nɛ teenyi Nyɔ lɛ Baa wunɛ, nuuŋ yi yi sɛki wi kwikwi li kingɛ kee li tɛ doonchɛ chichi chichi kɛ, kɛ nɛ kɛmi lɛ nɛ ni tsiin ntɛ wunɛ bɛ nchenu Nyɔ li mfi kwikwi wu nɛ nuuŋ li nshɛ yini si mfon lɛ.

¹⁸ Mɔɔ nɛ kii lɛ Nyɔ tɛ go beŋ kituŋ li ntɛ wu lɔɔlɔ wu bɛchaa bɛnɛ tɛ kuuri beŋ lu, tɛ mɛɛŋ ki go kɛ nuuŋ bɛ fieɛ si kwa wu nuuŋ wu naa wu bee kɛ.

¹⁹ Tɛ go nuuŋ bɛ ŋgɔŋ mɛ Krai mɛ nuuŋ yɛ fieɛ fi lɔɔlɔ kɛ, mɛ nuuŋ si mɛ ŋwanɛ nshɔŋ yi muntofi yi ti kɛmi yɛ chɔ kɛ, kɛ fieɛ fimu fi bifi lu linti kɛ.

²⁰ Nyɔ tɛ tsaa wu nshɛ mɛɛŋ yi se naa yi bɛchi, yi doonchɛ wu li jo yi kimerisɛ-ɛ yini kii beŋ.

²¹ ɛ Krai wu tɛ fɛ nɛ se beŋ li Nyɔ-ɔ yi tɛ buu wu li kwe-e yi nyɛ wu bunɔŋa. Si tɛ fɛ lɛ, shɛŋ yinɛ bɛ bɛmbɛchɛ bɛnɛ se nuuŋ bɛ nɛ gɛɛ li Nyɔ-ɔ.

²² Si nɛ woo baa li chɛɛŋ li lɛ, chɛɛŋ wulu fetɔɔ fiana yinɛ wuuti lɛ nɛ se kɛmɛ kinŋɔŋgise li beŋwaana ki chɛɛŋ, nɛ ni nɛ kɔŋgisi nɛɛ lɛ bɛ shɛŋ yinɛ chi.

²³ Nɛ ni nɛ kii lɛ bɛ kaari baa bɛ biɛ beŋ li bierɔ chi fɛ-ɛŋ. Wu wu biɛ beŋ wuni nuuŋ yɛ wu nuuŋ kwi kɛ. ɛ Nyɔ kibɛɛ yi nuuŋ tɛ naa kwi kɛ. Yi biɛ yɛ beŋ nuuŋ bɛ jɛ ye yi nyɛɛ ntɛ. Jɛ ye yini gii yi ba yi ni yi lemi fɛ.

²⁴ Fi nuuŋ si bɛ tɛ tsɛɛ lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ lɛ,

“Wiwon kwikwi nuuŋ nɛɛ si kitɔɔ lɛ, bujɔŋ bwee se nuuŋ si flaaba wu litɔɔ. Kitɔɔ ti bɛɛ ki wɔɔbɛ, flaaba se kɛɛri,

²⁵ Se nuuŋ lɛ jɛ yi Taa gii yi ni yi lemi nɛɛ fɛ mfi kwi.”

Jɛ yilu nuuŋ nton wu dzeen wu kii Krai wu bɛ tɛ feenji li be-ɛŋ.

2

Kii Tɛtɛ chi kɛmi ntɛ mɔɔ kiton ki waan

¹ Fi se fieɛ nuuŋ lɛ, nɛ chinɛ li shɛŋ yi bifi-i chi, nɛ chinɛ li kimfi kichu-u mɔɔ jɛ

* **2:6** Sayon nuuŋ bukoon bu kiton ki Jerosalen lɛ.

fiɛtu, nɛ chinɛ li kimi ki fuumɛ-ɛ mɔɔ jɛ yi bifi chi kii beniin.

² Nshɔŋ ni yi gbɛŋgi yi tɛti beŋ li n'yamfu mbeen yi wuuti yi li fiana-a nɛɛ si yi ti tɛti bɔɔŋ bɛ bwi li mbeen li, kɛ yi se fɛ nɛ ni nɛ kuu nsiin nɛ naa nɛ kɛmɛ kinsofu kinɛ.

³ Nɛ feti yɛɛŋ lɛ si nɛ mɔŋ baa nɛ ŋɛŋ lɛ Taa nuuŋ bujɔŋ.

⁴ Nɛ bɛɛ fɛ Krai wu nuuŋ Tɛtɛ chi kɛmi ntɛ, beniin tɛ faan lɛ chi dzeen yɛ kɛ, se nuuŋ lɛ Nyɔ tsaa chi lɛ ɛ chi shaan fɛ yi-i.

⁵ Nɛ baa tɛ si ta yi kɛmi ntɛ yi Nyɔ gwɛndi yih yi fiana bɛ yɪ, lɛ nɛ ni nɛ nuuŋ kintutu ki bɛtɛ muntofi bee bɛ waan, nɛ feti muntofi mu fiana-a li yi-i mu yi kɔŋgisi kɛti li Jiso Krai.

⁶ Fi fieɛ lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ lɛ,
 “Bichɛ yɛɛŋ nɛ ŋɛŋ, ŋgikɔɔ tɛtɛ li kiton ki Sayɔ-ɔŋ,*

nuuŋ tɛtɛ chi boo chi yi-ih.

ɛ tɛtɛ chi mi ntsaa, chi dzeen fɛ mi-i.

Tɛtɛ chini chɛɛ lɛ ɛ wi gɛɛ ŋgeen li wuu,
 mwɛ tɛ naa de kɛ.”

⁷ Li beŋ bɛ gɛɛ shɛŋ li wuu bani, tɛtɛ chini chɛɛ fieɛ fi shaan fɛ be-ɛŋ. Se nuuŋ lɛ, li beniin bɛ mɛɛŋ ki gɛɛ kɛ shɛŋ li wuu kɛ, chi chɛɛ fɛ bee si bɛ tɛ tsɛɛ lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ lɛ,

“Tɛtɛ chini, ɛ chi chi beniin bɛ ŋgwanu tɛ faan,

chi se dza chɛɛ chi to chi bɛ gwɛndi nuuŋ boo chi yi-ih lu.”

⁸ Fi se tuu fi nuuŋ ɛ bɛ tsɛɛ lɛ,

“Tɛtɛ chini gii chi fɛ beniin ni be kɔtini li chi-i.

ɛ kimban ki gii ki ni ki feti beniin weeyi.”

Be kɔtini baa li chi-i kifɛ be faan baa mbeenchɛ jɛ yi Nyɔ, fi fieɛ si Nyɔ tɛ nachɛ kituŋ lɛ fi gii naa fi nuuŋ.

⁹ Se nuuŋ lɛ, nɛ baa finɛ nuuŋ kingɔkɛ ki Nyɔ tsaa kituŋ. Nɛ baa kintutu ki bɛtɛ muntofi bɛ nindi li Mfo-ɔŋ. Nɛ baa kiton ki waan, beniin bɛ Nyɔ fɛ lɛ be ni be nuuŋ bee, lɛ nɛ ni nɛ tiiti bieɛ bi dzeen bi yi feti. ɛ yi yi teen beŋ, nɛ se bo li kijibɛ-ɛ, nɛ lɛ li kin'wofu kee ki nɔŋa-a.

¹⁰ Tɛ nuuŋ ŋkosi nɛ nuuŋ yɛ beniin kɛ, dɛɛni yani nɛ baa beniin bɛ Nyɔ-ɔ. Nɛ tɛ mɛɛŋ ki fi

kε nshiinj yi Nyɔ kε, dεeni yani nε fi baa nshiinj yi Nyɔ.

Beniin bε Nyɔ-ɔ ni be doonchi kinge ki dzeen lε beniin bechu lenti

¹¹ Nsán yεnj yi shén, si nε baa bilɔ bi nyinj li nshe yini-i lε, mi nse mbɔsɔɔ yi nsunji bɔ li be-enj le kiinj nε ni nε feti biee bibifi bi nyanj yi bwinj kɔngisi kε, kife biee bini gwii bieε be fiana yinε.

¹² Nε doonchi kinge ki dzeen lε beniin bε kii yε Nyɔ kε-ε lenti ke mɔɔ be kayi biee li be-enj le nε bee baa, be ni be njingi kinge kinε ki dzeen, ke naa nuunj jobε chi Nyɔ bεε, bε ni bε tendi bendee bε yi-i.

¹³ Nyε yεenj yih yinε li wi kwikwi kii Taa, li beniin bε bε gεε le be ni be sɛki beniin. Nε nyεε yεenj yih yinε li Mfɔnj wu Lo-om wu nuunj Mfɔnj wu nyɔja,

¹⁴ mɔɔ nuunj beniin bε wu gεε le be ni be sɛki bimbe bi kwεenj lε, be lisi beniin bε feti biee bibifi li njε-ε, be pieti bε feti biee bi shaanj.

¹⁵ Nyɔ weki le nε ni nε feti biee bi shaanj, nε se ni nε maki bimfimu bi bibere bi beniin lε bi tiiti biee bi be kii yε biee bi be tiiti kε.

¹⁶ Nε tsiinj yεenj si beniin bε fiee fimu kɛndi yε be kε. Se nuunj le, kiinj nε ni nε dzeti fieε nε tekisi fε lii nε feti bibifi kε. Nε tsiinj nuunj si bεmfa bε Nyɔ-ɔ.

¹⁷ Nε guundi beniin bechu, nε kɔngisi bεnjwaana bεnε bε kimbeenche-ε bechu, nε chendi Nyɔ, nε guundi Mfɔnj wu nyɔja wu Lom.

Beniin bε Nyɔ-ɔ ni be dzeti mbosε yi njε wu Krai

¹⁸ Benj bε nindi li beniin bamu-u, nε nyεε yεenj yi yinε li beniin bε nε nuunj lε bee lekwiinj, nε guundi be bujɔnj. Kiinj nε ni nε nyεε yi yinε nuunj li beniin bε mbεεngii li be bichi lε be-enj kwaa kε. Nε nyεε tε yi yinε mɔɔ li beniin bε njasini-i.

¹⁹ Ntiitɔɔ ni kife Nyɔ ti wuki bujɔnj bε wi wu bε njweki bε wu, wuki ntɔnyε, fiee fi wu fε nsinj, kɛndi nεε nuunj shén kife wu gεεɔ bufii bwee li Nyɔ-ɔ.

²⁰ Ε bε sunji benj le nε cho baa fiee, nε kɛndi shén, mbenj wulu se nuunj la? Se nuunj le, ε nε njingi njε nuunj li fiee fi dzeen

fi nε feti-i, nε kɛndi shén, Nyɔ woo bujɔnj bε benj.

²¹ Ε kintsii kinε le nε ni nε njingi njε, kife Krai tε njε njε tε kii benj, doonche mbosε li be-enj le nε dzɔɔ kika kε.

²² Ti mεenj mɔɔ ki fε kε bibifi kε, jé fieε ti mεenj mɔɔ saa kε li yi bo lε wuu wa kε.

²³ Mfi wu bε tε gaashi wu, ti mεenj ki tuu kε bε njgaashe kε. Fε bε tε njweki bε wu, tε mεenj mɔɔ ki binε kε, tε nyε fiee fichu nuunj li tsanj yi Nyɔ yi kii nsawu nsa tsaanj.

²⁴ Wu kibεε tε too bibifi bi tεebenj li wuu bwinj li kintaanj li. Tε fε lε le tεebenj se kwi tε gatε bε bibifi, tε ni tε tsiinj ntse wu tsaanj. Bibaa biee fε bieε nε tɛmi kitunj.

²⁵ Nε tε shiinj nε mbwenji si nshɔɔnj, dεeni nε se kaari baa nε bε li Kinjiiche bε Kimbiche ki ntse wunε-ε.

3

Si kwεenj bee nyumi nuunj be ni be tsiinj

¹ Bukεenj bε yi-i, nε nyεε yεenj tε yi yinε li buninj bεnε-ε. Ε nε feti lε, wi wumu li bee wu fεngi mbeenche li jε yi Nyɔ-ɔ, gii dza benj wi mεenj mɔɔ ki tee kε fiee li wu-u kε, nuunj kinge ki kwesi ki fε,

² si buninj bεnε njingi nε tsiinj ntse wu waanj, nε kɛmi njunju lε.

³ Kiinj fiee fi doonchi bujɔnj bunε ni fi nuunj nuunj biee bi libwinj si biee bi bε nache yi yi lifa le yi dzɔɔnj kε, bε nlisu bitsaa, mɔɔ nchumine yi bε ndú yi dzeen kε.

⁴ Fiee fi kɛmi le fi ni fi doonchi bujɔnj bu wi-i ni fi nuunj fiee fi nuunj li shén yee li. Nwaani bujɔnj buni nuunj tε naa kwi nchɔnj kε, bu nuunj bu shén yi dendi yi nuunj mbεεngii. Buni nuunj bu Nyɔ njingi le ε bu shaanj fε yi-i.

⁵ Ε lε si bukwεenj bε waanj bε njkosi bε tε gεε bufii bubee li Nyɔ-ɔ, tε shiinj bε doonchi bubee bujɔnj lε. Be tε nyε yih yibe li buninj bε bee.

⁶ Kwεenj si Saara, tε wuki li Abraha-anj se teenyi wu le taa. Benj tε, nε baa bɔɔnj bε Saara ε nε feti biee bi tsaanj nchenu fiee nsinj.

⁷ Buninj, nε kii tε dze yi nε kɛmi le nε ni nε tsiinj bε bukwεenj bεnε le. Nε nyεε njunju li bee si bε kɛmi yε bunja si benj kε lε, mɔɔ si

Nyɔ bɔɔni yɛ bɛn bɛchu bɛ ntɛ wu kimakɛ lɛ. Nɛ tsiin nɛɛ lɛ, lɛ kiin fice fimu ni fi banji nlekɛ li Nyɔ-ɔ wunɛ kɛ.

Nɛnu nɛ kii fice fi dzeen yuti kii fi bifi

⁸ Li mɛrisɛ-ɛ, nyɛɛɔ bɛn bɛchu ntifi lɛ, nɛ ni nɛ kɛmi shɛn yi mumkpan, nɛ keeti nshiin, nɛ kɛmi tɛ kinɔngisɛ ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ, nɛ kɛmi shɛn yi mbɛɛngii, nɛ shikisi yih yinɛ fɛkwiin.

⁹ Ɛ wi fɛ bubieɛ bɛ wi, wi wu tuu kɛ bɛ bubieɛ kɛ. Ɛ wi gaa wi, kiin wi ni tuu tɛ bɛ nɔaashɛ kɛ, se nuun lɛ tiin nuun mwɛ li mwɛ-ɛ. Fini nuun fice fi Nyɔ teen bɛn kii fi lɛ yi gii yi tiin mwɛ li bɛ-ɛ.

¹⁰ Ɛ fi fi bɛ tsɛɛ baa lɛ, “Ɛ wi kɔngisi lɛ woo buɔn li ntɛ wɛ-ɛ, bɛ lɛ nɛn jo yi dzeen, mwɛ dzɔ mfi bɛ nimi chee li bibifi-i, jɛ fice tu yi bo kɛ lɛ kimfime kee li kɛ.

¹¹ Kɛmi lɛ baa dzaa li bieɛ bibifi-i, ni feti nuun bi dzeen, ni kɔngisi mbɛɛngii biki wu

¹² kifɛ Taa ti bichi lɛ bɛniin bɛ tsaan li, wuki nlekɛ li Nyɔ-ɔ wubɛ. Se nuun lɛ, Taa ti nyɛɛ yɛ mɔɔ bintoɔn bieɛ li bɛniin bɛ feti bibifi-i kɛ.”

¹³ Ɛ nɛ kɛmi nɛn yi nyɔnɔ lɛ nɛ ni nɛ feti bieɛ bi dzeen lɛ, wi wu gii naa tuu fɛ fice fi bifi bɛ bɛn se nuun noo?

¹⁴ Se nuun lɛ, mɔɔ bɛniin nyɛɛ bɛn nɛ kifɛ nɛ feti bieɛ bi tsaan, kɛ Nyɔ gii yi tiin mwɛ li bɛ-ɛ. Kiin nɛ ni nɛ chɛndi bɛ kɛ, kɛ shɛn ni yi wɛsini bɛn kɛ.

¹⁵ Nɛ ni nɛ guundi nuun Krai li shɛn yinɛ-ɛ si Taa wunɛ lɛ. Nɛ nachi yɛn yi yinɛ mfi kwi, nɛ ni nɛ tɛngi lɛ nɛ nyɛ ntusu li wi wu nuun bii fice fi nɛ bichi limfwe li fi-i. Se nuun lɛ ɛ nɛ tusi lɔɔ, nɛ tusi mbɛɛngii bɛ ngun.

¹⁶ Kiin nɛ ni nɛ feti fice fi nuun fi ni fi sɛki bɛn li shɛn li kɛ, nɛɛ lɛ ɛ bɛ gaashi bɛn, bɛ tiiti jɛ yi bifi kii bingɛ binɛ bi dzeen kii nɛ nuun bɛniin bɛ Krai lɛ, buya ni bu keeti bɛ.

¹⁷ Nɛ ni nɛ kii lɛ fi dzɔn lɛ nɛ nɛn nɛ kii fice fi dzeen fi nɛ feti fɛ Nyɔ kɔnɔgi lɛ fi nuun, yɛki lɛ nɛ nɛn nɛ kii fice fi bifi fi nɛ fɛ.

¹⁸ Ɛ nɛɛ lɛ si Krai tɛ nɛn nɛ kwi. Tɛ kwi kii bibifi bi bɛniin lɛ mfwa mumkpan fi ma lɛ. Wu wu tɛ nuun wi wu tsaan tɛ kwi li

bɛniin bɛ tɛ nuun yɛ tsaan kɛ lɛ bɛ bɛ bee fɛ Nyɔ-ɔ. Bɛ tɛ wo wu kwi li nyan yɛɛ, se nuun lɛ Nyɔ fɛ lɛ ni nuun lu li fiana-a.

¹⁹ Ɛ li fiana yini-i yi tɛ gɛn tiiti jɛ yi Nyɔ li fiana yi nuun li yih yi ncha-a.

²⁰ Fiana yini nuun yi tɛ faan n'wowa li Nyɔ-ɔ li mfi wu Noaa li. Nyɔ tɛ gbɛn yi kan shɛn bɛ yɛ, tɛngi nsiin gɛn bo mfi wu Noaa tɛ chɔ ngo wu li dzɔɔ. Ngo wuni nuun wu bɛniin tɛ lɛ lɛ nyaan kwaa, ɛ bɛ bɛ dzɔɔ tɛ soo bɛ.

²¹ Dzɔɔ yilu yini nuun si Nlisulidzɔɔ wu suuti bɛn dɛni. Bɛ lisi yɛ wi li dzɔɔ nuun lɛ bɛ tsootɛ wu li kinjirɛ kee li kɛ. Wu nuun nuun lɛ bɛ fɛ nkaachɛ bɛ Nyɔ bɛ bɛmbɛchɛ bɛ waan. Nlisulidzɔɔ wuni suuti bɛn bɛ bunga bu Jiso Krai tɛ bo bɛ bu li kwe-ɛ.

²² Jiso Krai wuni yɛɛ liboo kitun, wu shee lɛ kibɛnɛ ki kigɔnɛ ki Nyɔ-ɔ, se wɛ lu, bɛnchindaa bɛ Nyɔ-ɔ bɛ fiana yi kɛmi bunga mɔɔ yi sɛki chi nuun lɛ wuu lɛkwiin.

4

Ntɛ wu bɛniin bɛ Nyɔ-ɔ nuun wu fwɛn

¹ Si Krai tɛ nɛn nɛ nyan yɛɛ lɛ, nɛ kɛmɛ tɛ nwaani yɛɛ shɛn yi tɛ kɛmi lɛ nɛn nɛ, nɛ kimi lɛ wi wu nɛn nɛ kitun li wuu bwin wɛ nuun ɛ bee bieɛ bibifi ma.

² Nɛɛ lɛ, mɛn yɛ tuu ni tsiin ntɛ si wu laankwiin biki bieɛ bibifi si bwin yɛɛ wɛki kɛ. Tsiin biki nuun bieɛ bi Nyɔ wɛki.

³ Nɛ ni nɛ kii lɛ mfi wu nɛ tɛ shiin nɛ feti bieɛ bi bɛniin bɛ kii yɛ Nyɔ kɛ kɔngisi mferu ka wɛ. Nɛ tɛ tsiin ntɛ wu nyɛn yi bukwɛɛ, nɛ biki si yi yinɛ nyinini, nɛ wundi mbiin mɛ keeti bɛn, nɛ feti tsɔn nɛ jii bieɛ lɛ kiyon nti, nɛ wundi bieɛ nɛ yeti nkwenɛ si bwɛ. Nɛ tɛ gbɛngi nɛ guundi li bɛnyɔ bɛ yɛ li nuun bieɛ bi bɛndi yi.

⁴ Dɛni bimfimu wondini bieɛ bɛniin bɛ kii yɛ Nyɔ kɛ si nɛ mɛn yɛ nɛ tuu nɛ taashi li kintutu ki bee li ntɛ wu nuun si wu nyɔn wuni-i kɛ, bɛ se fiiki baa bɛ gaashi bɛn.

⁵ Se nuun lɛ, bɛ gii bɛ lɛn bɛ ku bɛ bimfimu bi bee Nyɔ limfwe yi tɛngi lɛ yi saa bɛniin bɛ mɛn lu bɛ bɛ tɛ saa bɛ kwiye.

⁶ Fice fice fi tɛ fɛ bɛ se fenjisi tɛ nton wu dzeen li bɛniin bɛ tɛ kwiyeɛ. Bɛ tɛ feenji li bee lɛ kɛ se si bɛ nuun ɛ bɛ tɛ saa bɛ li

nya-an si beniin be beyon, be se ni be tsiin ntse wu li fiana wu nuun si wu Nyɔ tsiin.

Wi ni nindi be nya ye le dze yi dzeen li

⁷ Mfi wu fiee fichu gii fi ma beɛɔ tseketsɛkɛ. Bɛdɛɛni, nɛ nuun nɛɛ be bufii bunɛ fe, nɛ kiichi yi yinɛ, le se nɛ ni nɛ lɛki li Nyɔ-ɔ.

⁸ Fiee fi yɛki biee bichu nuun nɛɛ le wi ni kɔŋgisi nwaani be shɛn yee chi kifɛ kɔŋkɔŋgise ti baanyi bibifi nge.

⁹ E nwaani wi la dɛndɛ le wu-u, fi wu, bichɛ le wuu wu nyaami kɛ wu kɛ.

¹⁰ Si Nyɔ nyɛ ben nyá chichi chichi le, wi ni dzeti nya yi ye nindi li beniin bamu-u. Nɛ nindi be kimbɔnɛ kini ki Nyɔ nyɛ le dzé le dzé si beniin be Nyɔ gɛɛ nime chee le be bɔ le be ni nindi bujɔn.

¹¹ E wi tiiti fiee fi Nyɔ-ɔ, ni tiiti nɛɛ nuun fiee fi buti le kimfime ki Nyɔ-ɔ kibɛɛ. E wi nindi li beniin bamu-u, nindi nɛɛ nuun be bɔŋga bu Nyɔ nyɛ li wuu. Nɛ feti le le fiee fichu fi nɛ feti, n'yɔɔnche ni giingi li Nyɔ-ɔ keti li Jiso Krai. Bunɔŋa be bɔŋga ɛ wu wu kɛmi mfi kwi ma nsin. Fi nuun le.

Nɛnu nge si beniin be Krai le

¹² Nsán yɛn yi shɛn, kiin nɛ ni nɛ tɛti maa li tɔnyɛ wu nɛ wuki li yi wu bɛɛ le be-en le wu mɔnche ben kɛ. Kiin fi ni fi nuun si fiee fimu fi bɛndi yi fi keti be ben kɛ.

¹³ Nɛ nɛki bunɛwu le nɛ ngingi baa nge si Krai tɛ nɛn le ke mfi wu wu busɛ be bunɔŋa bwee, nɛ se tuu nɛ ni nɛ nɛki, nɛ wuki bujɔn.

¹⁴ E beniin gaashi ben kii bukoon bu Krai le, kɛ bujɔn bu nge bwɛɛ bunɛ. Fini doonchi le Fiana yi bunɔŋa yi nuun Fiana yi Nyɔ yɛɛ li be-en.

¹⁵ E wi ngingi nge, kiin ni tuu ni ngingi nuun kifɛ wu woɔ wi kɛ, kɛ le wu yiɔ fiee, kɛ le wu fɛɔ fiee fimu fi bifi, kɛ le wu liiɔ kimfime li biee bi beniin bamu kɛ.

¹⁶ Se nuun le ɛ wi ngingi nge kifɛ wɛ wi wu Krai, kiin ni ni nuun be buya kɛ. Ni yokisi nuun Nyɔ le kɛmɔɔ bwɛɛ bukoon.

¹⁷ Nɛ feti yɛɛn le kifɛ mfi beɛɔ wu Nyɔ gii saa beniin, yi gii yi bechi be yih ye. E yi bechi nuun be tɛɛben le, fi se nuun nin be beniin be faan le be beenchi yɛ nton wu dzeen wu Nyɔ kɛ?

¹⁸ Bɛ tɛɛ baa le Kinwaati ki Nyɔ-ɔ le, “E fi tɛɛmi li beniin be tsaan li le be bɔnɛ, fi se nuun nin be beniin be faan Nyɔ, be feti biee bibifi?”

¹⁹ Bɛdɛɛni, beniin be ngingi nge si Nyɔ wɛki le be ni be ngingi, be feti biee nuun bi tsaan, be giki yi yibe li tsan yi Nyɔ Kintɔmu ki ti lemi li nkaache wu ki-i.

5

Kii nshóŋ yi Nyɔ

¹ Ntuuɔ n'wɛki le nsoon bɔ li bɛte kintaashe ki beniin be kimbeenche-ɛ le be-en lenti. Mi si wi wu kintutu ki bɛte kintaashe-ɛ, ntɛ nɛn be lii yɛn si Krai tɛ nɛn nge, nse ntuu nuun tɛ wi wu gii naa kɛmɛ fɛ bunɔŋa bu gii naa be be buu.

² Ntuuɔ nyɛɛ ntifi le, nɛ ni nɛ bichi yɛɛn le nshóŋ yi Nyɔ-ɔ yi wu gɛɛ li tsan yinɛ-ɛ bujɔn. Fɛ nɛ bichi kiin nɛ ni nɛ bichi, nɛ bichi kɛɛ be kɛndi ben bukanu kɛ. Nɛ ni nɛ bichi be kɔŋkɔŋgise si Nyɔ wɛki. Kiin nɛ ni nɛ bichi nɛ kɛmi ngeen li mben wu kwa-a kɛ. Nɛ kɛmi ngeen nuun li nime-ɛ.

³ Kiin nɛ ni nɛ shiiti li nshóŋ yi Nyɔ gɛɛ le nɛ ni nɛ kiichi kɛ. Nɛ doonchi nuun kinge ki dzeen ki yi ngingi yi biki.

⁴ E nɛ feti le, ke Kikoo ki Binikiiche nshóŋ le busɛ, nɛ se kɛmɛ kifɔ ki bunɔŋa-a ki nuun tɛ naa kwi nchɔn kɛ.

⁵ Ntiitɔɔ tɛ li bɛsɔŋ li le, nɛ nyɛɛ yɛɛn yi yinɛ li bɛte kintaashe ki beniin be kimbeenche-ɛ bujɔn. Ben bechu nɛ shikisi yi yinɛ li wi be wi-i limfwe. Nɛ kii le, “Nyɔ ti bɛɛti dzaa li wi wu tsakisi yi-i. Se nuun le, yi ti doonchi shɛn yi dzeen li wi wu shikisi yi yee li.”

⁶ Nɛ shiiki yi yinɛ nɛ ni nɛ nuun le bɔŋga bu Nyɔ-ɔ lɛkwiin, ke mfi kɔche, yi se yɛɛki ben.

⁷ Nɛ gɛɛ biee bichu bi fiɛngisi ben li tsan yee li, kifɛ kɛmɔɔ ngeen yinɛ.

⁸ Nɛ kiichi yi yinɛ, nɛ bichi bujɔn kifɛ wi wunɛ wu mbani wu kɔŋkundi wɛɛndɔɔ si buri wu fuuti, wɛki wi le booyɛ.

⁹ Nɛ taan munɔŋa be wu, nɛ gɛɛ nɛɛ nuun shɛn li Nyɔ-ɔ yi ni yi tɛɛmi, nɛ ni nɛ kiimi le benwaana bɛnɛ ngingi baa tɛ nge le li nshɛ chichi.

¹⁰ Nge wuni we nee li mfi niin li, Nyɔ gii yi fe ne kaari ne to si ne tuu ne nuun, yi nye ben bunga, yi fe ne ni ne lemi mkpaan ne teemi. Nyɔ nuun yi nye kimbɔne kichu li beniin li. Yi teen ye ben le ne le li bunɔna bwee bu kimake-e kife ne nuun beniin be Krai le.

¹¹ Bunga buchhu ba nee bwee mfi kwi bu ti mee ye ke. Fi nuun le.

Ben'yeshe

¹² Mi ntseeɔ fɪŋkɔsi li be-en nuun Silas wu fi mi fe* wu nuun ɲwaanɛn wusen. Si ɲɪŋgi nuun wi wu nuun wi gee bufii li wuu. Mi ntseeɔ le ɲkaanɲi shɛn yinɛ, ntuu mfe ne se kee le fiee fichu fi mi ntsee doonchi cheɛn wu kii mfiɛ wu nuun wu Nyɔ. Ne lemi lu ne teemi.

¹³ Kintaashe ki benwaanɛn besɛn ki Babilɔn ki Nyɔ tsaa te yesi kee ben. Mak wu nuun ɲwanɛn li kimbeenche-e yeeshɔɔ ben te.

¹⁴ Ne yesi yih yinɛ, ne koke be kinɲɔŋgise. Mbɛɲgii nuun li ben bechu-u be nuun li Krai li.

* **5:12** Bukoon buni nuun te le Sibanus.

Kinwaati ki kinga kife ki Pita-a Fiee fi nuun le Kinwaati ki Pita-a ki kinga kife kini-i

Kinwaati ki Pita-a ki kinga kife kini nuun ε tē tsee li beniin be kimbeenche-ε be nkosi, be tsiin li nshe chichi-i. Fiee fi nɔŋa le kinwaati kini-i tē nuun le gwe banɛ nime chi beniin be ntiife-ε be binsee le tē dengi be nindi, be le gwe ntse wu nyen yi bukwee wu ntiife wu beniin bani tē beε be wu ma. Pita tē tsee kinwaati kini nge bichi nuun fiee fi beniin be ntiife be binsee le bani tē kwengi le Jiso mɛɛn yε tuu kaari be kε. Tiiti le fiee fi feti Jiso se chiitiyi li mbε-ε nuun kife Nyɔ wɛki yε le wi wumu la kε (3:9).

Bikoo bi biee bi le Kinwaati kini-i

1:1-2 Mbεεche

1:3-21 Ntse wu beniin be Krai le

2:1-22 Kii kinge ki beniin be ntiife be

binsee le mɔɔ nge wu gii naa be li bee

3:1-18 Jobε chi Krai gii naa kaari be

¹ Ε mi Simu Pita, ηwanε nime wu Jiso Krai mɔɔ ηwani wu ntonj. Ntsekɔɔ kinwaati kini li benj nε fi kimbeenche kishaan ki nuun si kisenj, fini nuun kii ntse wu tsaan wu Jiso Krai wu nuun Nyɔ tuu nuun Kinsofu kisenj.

² Nyɔ doonche benj shɛn yi dzeen nge, yi tuu yi nyε benj mbeengii nge, keti li nkεε wu nε kii Nyɔ mɔɔ Jiso Krai Taa wusenj.

Ntse wu beniin be Nyɔ teen yi tsaa

³ Bunga bwee bu nuun bu Nyɔ-ɔ nyε bwεε bee biee bichu bi tē wɛki li ntse wuni-i, mɔɔ le tε ni tε tsiin ntse wu Nyɔ wɛki. Bu nyε bwεε le keti li nkεε wu tε kii Nyɔ yi teen bee le tε le bunɔŋa be bujɔn bu nuun bwee.

⁴ Ε le dze yini-i yi yi ka le yi se nyε bee biee bi shaan bi yaa biee bichu bi yi tē kaache. Biee bini bieε le bi fε nε se ni nε kiifi biee bibifi bi li nshe yini-i bi nyan yi bwinj kɔngisi bi bifisi beniin. Nεε le, nε se ni nε nuun le dze yi Nyɔ nuun le-e.

⁵ Si fi nuun ni, gwenε yεen bujɔn le nε tondε ntse wu dzeen li shɛn yi nε gεε li

Krai. Li ntse wu dzeen li, nε tondε nkεε biee.

⁶ Li nkεε biee li, nε tondε nkiiiche yi yine. Li nkiiiche yi yine, nε tondε shɛn yi kanε. Li shɛn yi kanε-ε, nε tondε ntse wu Nyɔ wɛki.

⁷ Li ntse wu Nyɔ wɛki-i, wi ni kɛmi ngeen li ηwaani-i. Li nkεmε ngeen li ηwaani wi-i, nε tondε kinjɔngise.

⁸ Ntiitɔɔ ni kife, ε nε kεmε wuni ntse, kε nε gii nε ni nε giingji bu limfwe-e, wu fε nε tε tuu le nε ni nε nuun yee kε, kε le nε ni nε nuun si beniin be nuun be tε fε fiee si beniin be kɛmi yε bufii kii Taa wusenj wu Jiso Krai kε.

⁹ Nε ni nε kii le ε wi kɛmi yε ηwaani wuni ntse kε, kε wu nyεεɔ li biee bi Nyɔ-ɔ kitunj, kε njingji yε biee mfiin kε. Wu daayɔɔ kitunj le Nyɔ tē tsootse bibifi biee bi tē shiin feti nkosi.

¹⁰ Bεηwaanɛn, fi se tuu fi nuun le nε ni nε gwenini nge le nε ni nε feti biee nuun bi doonchi le nteenyε wu Nyɔ teen benj, be ntsawu wu yi tsaa benj fiee nuun tε sεεsε benj kε. Ε nε feti le, nε tē naa le nε we li kimbeenche kinε-ε kε.

¹¹ Bεdεeni be gii be gwiye dze li be-en yi mgbenj ni mgboon, nε se le le bumfɔn bu kimake bu Taa wuse-en wu Jiso Krai wu nuun Kinsofu.

¹² Nkii le nε kii baa biee bini kitunj, nε lemi tε li cheen wu nε tε woo wu tεemi. Se nuun le mɔɔ si nε kii baa bi le, η'wεkɔɔ le ntuu ni nkiiimi benj kii bi mfi kwi.

¹³ Ningɔɔ le fi dzɔɔn le ni nkangisi benj kii biee bini si mɛɛn lu ni, le nε se ni nε kiimi,

¹⁴ kife nkiiɔ le shεɔ nεε niin fiana bo li mi-i bwinj si Taa wusenj wu Jiso Krai fεɔ mi nkεε kitunj.

¹⁵ Nse ntuuɔ η'wɛki le gwenε bujɔn le kε mfi wu mi nchine li be-en, nε se ni nε kiimi biee bini mfi kwi.

Lii yi tē gbεen yi ηen bunɔŋa bu Krai

¹⁶ Nε ni nε kii le biee bini bi tē tē tee li be-en kii bunga mɔɔ mbε wu Taa wusenj wu Jiso Krai gii naa kaari be, tē nuun yε mulonj mu binsee le mu beniin bɔseyi be nache tε se tiiti li be-en kε. Tε tē ηen bunɔŋa bwee be lii yisenj.

¹⁷ Tē nuun mfi wu Nyɔ Baa wusenj tē nyε wu ηgunju be bunɔŋa, jε tε bo li Nyɔ yi

Bunɔŋa bu nge yi tiiti le, “Wuni nuun Nwanen, wu nuun shén yen. N'wuki bujɔŋ be wu nge.”

¹⁸ Bee kibee te tɛ woo jɛ yini si yi shiiti yi beɛ liboo mfi wu tɛ tɛ nuun be Jiso li nkume wu waan li.

¹⁹ Si tɛ tɛ woo lɛ, tɛ mɛɛshi tɛ kɛɛ chɛɛn wu fiee fi bentomfɔŋ be Nyɔ-ɔ tɛ tee mɛɛn lindɛɛri. Fi se dzɔɔn fiee le nɛ gɛɛ bufii li fiee filu-u bujɔŋ, kifɛ fi fiee nɛɛ si lambo ti wuuti li kijibe-ɛ nsiin Butuu woo, Jiso se ni wuuti li shén yine-ɛ si lah wu kwii.

²⁰ Fiee fi ko fi yaa biee bichu feni nuun le, nɛ kemi le nɛ kɛɛ le nton wu Nyɔ wumu nuun yɛ lu lɛ Kinwaati ki Nyɔ-ɔ* wu ntomfɔŋ wu wu Nyɔ nuun ni fenjisi be mbeeche we kɛ.

²¹ Fi nuun le Ntomfɔŋ wu Nyɔ wumu nuun yɛ lu wu tɛ dzɛti li fiee fi wiwon tɛ wɛki le fi nuun. Bentomfɔŋ tɛ tiiti nuun Fiana yi Waan yi tɛ feti be se tiiti jɛ yi buti li Nyɔ-ɔ.

2

Beniin be ntiife be binsee le

¹ Nɛɛ yɛɛn si, beniin bamu tɛ dza nkosi be buse li beniin li linti be yɛngi le ɛ be bentomfɔŋ be Nyɔ-ɔ, ɛ nɛɛ lɛ si beniin be ntiife-ɛ be binsee lɛ gii be ni be nuun lɛ be-en lɛnti. Be gii be ni be wɛɛndi be beɛ be bentiiife bamu be nuun be biifi beniin, be se ni be fɛngi Te Kikoo wu tɛ kwi le soon be. Be gii be fɛ lɛ be be nge mfwa mumkpan be lɔŋ li yi yibee.

² Beniin nge gii be biee kinge kibee ki nyɛ-en, fini gii fi fɛ beniin ni be yeti jɛ yi bifi kii Dze yi chɛɛn.

³ Lii yi yɛchi li biee li gii yi fɛ be ni be seendi biee binɛ be mulon mu binsee lɛ mu be nachɛ. Bani beniin nuun be Nyɔ tɛ nachɛ nge wube kitun mɛɛn lindɛɛri, nge wulu nuun nɛɛ fe tɛngi be.

⁴ Nɛ ni nɛ kii le Nyɔ ti mɛɛn ki fɛfi kɛ benchindaa be tɛ fɛ bubieɛ baa kɛ. Tɛ shiiki be be gɛɛn fɛ kintsii ki nge-ɛ, lii be li bencha-a lɛ bitoo bi jimi ni fiifi, fɛ be gii be ni be nuun gɛɛn bo jobɛ chi nsaa.

⁵ Tɛ mɛɛn ki bachɛ kɛ tɛ kwɛɛn wu nkosi mfi wu tɛ tuumi dzɔɔ yi be yi fweeni kwɛɛn

wu beniin be tɛ tsiin yɛ ntɛ wu Nyɔ wɛki kɛ. Tɛ fɛfi nɛɛ nuun Noaa wu tɛ tiiti le beniin ni be tsiin ntɛ wu tsaan lɛ Nyɔ lii, mɔɔ beniin bamu mfomenyaan.

⁶ Tɛ tɔŋ kiton ki Sɔdɔŋ be ki Gɔmɔra be wi bi do buukii, fɛ fini nuun si mbosɛ yi fiee fi gii naa fi ka be beniin be tsiin yɛ si Nyɔ wɛki kɛ.

⁷ Se nuun le, soo Lɔt wu tɛ tsiin ntɛ wu tsaan yi se gbɛngi yi bonyi wu be ntɛ wu nyɛn wu beniin be bifi tɛ kemi.

⁸ Biee bi wi wu tsaan wuni tɛ ngingi tuu wuki si tɛ tsiin lɛ bee lɛnti tɛ fɛ se shén yee yi wuuti tuu yi wɛsini wu jo chichi li kinge kibee ki bifi-i.

⁹ Si biee bini tɛ keti lɛ, kɛ fi doonchi le Taa kii si suuti beniin be tsiin ntɛ wu wɛki li tsan yi nge-ɛ, tuu kii tɛ si nuun gɛɛ beniin be tsiin ntɛ wu nuun yɛ wu tsaan kɛ li nge-ɛ, gɛɛn bo jobɛ chi nsaa.

¹⁰ Nge wuni nuun wu beniin bamu gii naa wu yaa wu wi kwikwi. Beeyɛ beniin nuun be kɔŋgisi biee bi yi yibe nyinini yi kɔŋgisi se nuun ɛ bi bi bifisi wi. Be tuu be dzɛti wi wu seki beniin fekwiiŋ.

Nyɔ gii naa yi lɛɛ beniin be ntiife be binsee le

Beniin be tiifi binsee bani wi ti yiiki be lɛ lii kɛ, be tsakisi yi nge, be ti chendi yɛ ngaashe fiana yi liwe yi kemi bunga nge kɛ.

¹¹ Mɔɔ nuun benchindaa be Nyɔ-ɔ be kemi bunga be tɛɛmi be yeki be ti kayi yɛ biee li fiana yini li Taa li limfwe kɛ.

¹² Se nuun le beniin bani feti biee nuun bi ngɔŋ mɛ bee wɛki si nyán yi tɔɔ yi ti feti biee mbeeche nsin, yi nuun nɛɛ le beniin kɔɔyɛ yi be sɛɛyɛ yi. Bani beniin nuun be gaashi biee bi be kii yɛ bi kɛ. Nyɔ gii yi mɛɛshi be be nɛɛ si nyán yi tɔɔ yini,

¹³ kinsomfu kibee gii ki nuun nge wu be gii be nɛn kii nge wu be tɛ be be wu. Be ti beechi le nje biee mɔɔ ntuu nwonu biee weseen fɛnsaan kintikinti nuun bujɔŋ li bee. Be nuun nuun kinjire lɛ be-en lɛnti be libisi ben. Mfi wu be jii biee be ben, be wuki bujɔŋ le be ni be yɛngi ben be bingɛ bi bee bi kinchorise.

¹⁴ Lii yibe ti nuun nɛɛ yi bukwɛɛ, be ti fuki yɛ bibifi kɛ. Be ti yɛngi be beniin be nuun wɛɛ li kimbeenche ki bee, bee be feti

* 1:20 Kɛ le, wi nuun kɛɛ be bufii bwee.

bibifi. Kin'yerisee lii kee li ngon me bee kitun. Be too baa kinlao fe be fa!

¹⁵ Be chine baa dze yi tsaan be biee nuun yi waniti. Be dzo baa kika ki Balaan wu nwan Bwao wu te ben le fe fiee fi nuun ye tsaan ke kife te kongisi kwa.

¹⁶ Sombwaa se wame wu li fiee fi bifi fini-i. Sombwaa wu ti yeti ye ke, se yo si wiwon, loose kinge ki jere-e ki ntomfon wu Nyao wuni te feti.

¹⁷ Bani beniin bentiife be bee nuun si ntuun wu dzoo wu dzoo ti meen ye yi buti le ke, be tuu be nuun si kitun ki we lekuun kin kun ku se ka ki too ki. Nyao nache ye kintsii ki jimi ni fiii, yi gee li bee kitun.

¹⁸ Be juti kimfime nge be tsakisi yi li yee li. Be teeki beniin be meen be kiifi bukiife le be bo le beniin be kii ye fiee fi tsaan ke-e lenti. Be teeki be be ntiife wu nuun le, nuun be kaari be ni be feti biee bi nye-en bi yi yi nyinini kongisi.

¹⁹ Be dzeti be kaachi li beniin li le be gii be buu be li bumfa-a, se nuun le be belu kibee be tiiti meen nee bemfa be biee bi bifisi yi yi wi. Be nuun bemfa kife e wi nye yi yee li fiee li, ke mwe too mfwa wu fiee filu.

²⁰ Ne ni ne kii le e beniin kifi biee bi bifisi beniin li nshe yini kitun kife be kii baa Taa Jiso Krai wu nuun kinsofu, be kaari be geen be le li biee bilu-u, bi liin be bi kemi be, ke biee gii bi fo li be-e yaa si bi te shiin bi nuun nkosi.

²¹ E beniin fe le, bee fi dzoon le be nuun be kee yee dze yi ntse wu tsaan ke, yeki fe be kee be tuu be kaari be chine nchi wu waan wu be nye li beniin li.

²² Nwaani beeye beniin feti fiee fi nuun le ngangaa li fi buti cheen le, "Bwi ti yendi biee yi kaari yi to fe yi ji." Chimu tuu chi nuun le, "Be ti tsootsi dziin yi kaari nee yi geen yi tuu yi fiindi yi li bintsangu-u."

3

Jobe chi Taa gii naa kaari be

¹ Nsan yen yi shen, kinwaati ki deeni kini kee ki kinga kife ki mi ntseeo li be-en. Le binwaati bini bichu-u mi ntseeo si nkime le nkaangi ben le ne ni ne kemi bembeeche be tsaan.

² N'wekoo le ne ni ne kiimi biee bi bentomfon be Nyao be waan te tee lindeeeri le bi gii bi naa bi ka, ne tuu ne kimi mao biee bi boon be Jiso-o be nto-on bene te tee li be-en le Taa wu nuun Kinsofu te tee le ne ni ne feti.

³ Fiee fi nona nuun le ne kee le gii naa ni nuun jo yi kimerise, beniin be nkwerise-e gii be dza be be ni be kwerisi, be feti biee bibifi bi yi yibe weki.

⁴ Be gii be ni be kwerisi be kwenji le, "Mao te kaache le gii kaari be, wu se fen deeni? Mao si betaa besen te saa be kwiye, biee bichu lemi biae nee li bikaa li si bi te shiin bi nuun fembeeche-e si Nyao te ton nshe."

⁵ Be tiiti le be kii nee te bujon, be se fengi le Nyao te tee nuun nee je nkosi kiboo nuun lu. Se yo nshe bo li dzoo, te fe nshe yilu be dzoo.

⁶ E nee dzoo yi te bo yi baanye nshe, yi se leeshke kween wu te nuun nkosi.

⁷ E nee je yilu yi wu gee kiboo bee nshe deeni yani, yi se tengi wi. Yi tengi ye nuun jobe chi yi gii naa yi saa beniin be tsiin ye si yi weki ke, yi leeshke be.

⁸ Se nuun le nsan yen yi shen, kiin ne ni daaye fiee fimumkpan ke, le li Taa li jobe chi mumkpan nuun nee si biya nchuki, biya nchuki se nuun si jobe chi mumkpan te.

⁹ Taa ti chiiti ye yi si beniin bamu beechi, le fe si te kaache ke. Kendi nuun shen be ben, kife weki ye le wi wumu naa la ke. Weki nuun le beniin bechu fiiki shen yibe.

¹⁰ Jobe chi Taa gii naa kaari be chi gii chi naa chi nuun si chi wi-ih le. Booyaa kiboo gii ki nduun lewe nge be bunga ki geen ki laaye, wi se ni wu durisi biee bi nuun liwe, nshe be biee bichu bi nuun lu se do buukii.

¹¹ Si wi gii naa wu duuri biee bichu le yini dze le, ne beechi le ne gii ne ni ne nuun nwaani beniin be la li ntse wune-e? Ne kemi le ne ni ne nuun beniin be tsiin ntse wu waan e ne nye yi yine li Nyao,

¹² ne tengi Jobe chi Nyao chini, ne gwenini le chi be tseke. Gii ni nuun jobe chi wi gii wu duuri kiboo kini ki do, biee bi nuun liwe gii bi boon.

¹³ Se nuun le, te tengi baa nuun kiboo kifeng be nshe yi fen yi Nyao te kaache,

ɲwaani wuni kwɛɛɲ nuuɲ wu ntɛ wu
tsaanɲ gii ni nuuɲ fe kwaa.

¹⁴ Bɛdɛɛni nsán yɛɲ yi shén, si nɛ tɛɲgi
biee bini lɛ, nɛ gwenini bujɔɲ le nɛ ni nɛ
nuuɲ findzɔɲ nsin lɛ Nyɔ lii, bɛ numu
mbɛɛɲgii bɛ yi.

¹⁵ Nɛ ni nɛ kiimi le Taa wusɛɲ kɛndi shén
ni, nyɛɛ tɛ nuuɲ mfi li bɛniinɲ li le be naa be
bɔnɛ. Fiee fini nuuɲ nɛɛ fi ɲwaani wusɛɲ
wu Pɔɔ wu nuuɲ shén yisɛɲ tɛ tsɛɛ li be-ɛɲ
bɛ bufii bu Nyɔ tɛ nyɛ li wuu.

¹⁶ Lɛ biɲwaati bichu bi wu tsɛɛ li, tiiti nɛɛ
kii fiee fini le lɛnti. Tsɛkɔɔ biee bimɔ bi
tɛɛmi li bɛniinɲ li le be kɛɛ, fi se fiɛɛ le,
binchiinchi bi ti kii yɛ fɛ bi lemi kɛ se tuu
bi firisi kinyi ki biee bilu-u, si bi firisi li
bintsii bimɔ-u lɛ Kiɲwaati ki Nyɔ-ɔ. Bi feti
lɛ, bi teenyi nuuɲ ɲɛ li yi yi bi-i.

¹⁷ Nsán yɛɲ yi shén, si nɛ kii biee bini lɛ,
nɛ dzeti mfi le kiinɲ bɛniinɲ bɛ kichi yɛ
bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ bani ni chee bɛɲ bɛ kinɲɛ
kibee ki bifi kini nɛ dza fɛ nɛ lemi kituɲ
fiee nsɛɛɛ bɛɲ nsin nɛ kaari nɛ we buwɛ
kɛ.

¹⁸ Se nuuɲ le, nɛ ni nɛ kuu bu ko li mfiɛ
wu Taa wusɛɲ wu Jiso Krai wu Kinsofu fi
bɛɲ lu, nɛ ni nɛ kii wu nɛ giinɲgi tɛ limfwe
limfwe. Kin'yokisɛ ni ki nuuɲ li wuu dɛɛni
mɔɔ mfi kwi ma nsin. Fi nuuɲ lɛ.

Kinwaati ki ŋkosi ki Joŋ le Fiee fi nuun le kinwaati ki Joŋ le ki ŋkosi kini

Kinwaati ki Joŋ le ŋkosi ki tɛ tɛɛ li bintaashɛ bi bɛniin bɛ kimbeenche-ɛ kini, kɛmi bikoo bi bieɛ le bife. Bi bieɛ li ŋkangise shɛn yi bɛniin bɛ tɛ tɛɛ li be-e, le be ni bɛ tsiin li kintaashɛ bɛ Nyɔ mɔɔ Nwani wu Jiso Krai bɛ li ntiife le be ni bɛ ŋingi kii bɛ biki nlaanche wu binseɛ. Wi wu tɛɛ kinwaati kini tɛ bɔseyi wu chiinse le, ɛ wi tsiin le kin'wofu-u lenti, tɛ tuu le ni feti bieɛ bi kijibe-ɛ kɛ. Tɛ tuu tɛɛ tɛ le Jiso Krai tɛ nuun nɛɛ wiwon, wi kwikwi wu gɛɛ shɛn li wu-u tuu kɔngisi Nyɔ, kɛmi tɛ le ni kɔngisi ŋwaani.
Bikoo bi bieɛ bi le Kinwaati kini-i

1:1-4 Mbɛɛche

1:5-2:29 Nton wu kii kin'wofu bɛ kijibe

3:1-24 Bɔɔn bɛ nuun bɛ Nyɔ-ɔ bɛ bɛ nuun bɛ kinjundi-i

4:1-6 Fiee fi nuun fi cheɛn bɛ fi nuun fi binseɛ le

4:7-21 Kii kinjɔngise

5:1-21 Shɛn yi wi gɛɛ li Krai li seti fiee fichu bu sɔlu

Jɛ yi nyɛɛ ntɛ

¹ Fiee fi tɛ tɛki fini nuun kii Jɛ yi nyɛɛ ntɛ yi tɛ nuun fɛmbɛche-ɛ. Jɛ yini nuun yi tɛ tɛ woo bieɛ bi yi tɛ tiiti, tɛ ŋɛn yi bɛ lii yisɛn, tɛ biche si yi nuun, tɛ kɔn li yi-i bɛ tsɔn yisɛn.

² Ntɛ wuni tɛ yɛnɛ tɛ ŋɛn wu, tɛ se tuu tɛ tiiti kii wu, tɛ fenjisi baa li be-ɛn kii ntɛ wu kimake wuni wu tɛ nuun bɛ Baa we, wu se yɛnɛ li bee li.

³ Fiee fi tɛ tɛ ŋɛn tɛ tuu tɛ woo fieɛ, ɛ fi fi tɛ fenjisi baa tɛ li be-ɛn le nɛ ni nɛ nuun li kintaashɛ-ɛ bɛ bee. Kintaashɛ kisɛn nuun bee bɛ Baa wusɛn bɛ Nwani wu Jiso Krai.

⁴ Tɛ se tɛki baa fini ke kinɛtine kisɛn se ni ki nuun ɛ ki yisɛ bujɔn.

Ntɛ li kin'wofu-u linti

⁵ Wuni nuun nton wu tɛ tɛ woo li wuu, tɛ se lanjini li be-ɛn le, Nyɔ nuun kin'wofu, kijibe nuun yɛ li yi-i kɛ dududu.

⁶ Bɛɛɛni, ɛ tɛ kwɛngi le tɛ baa li kintaashɛ-ɛ bɛ yi, tɛ se tuu tɛ dengi nuun li kijibe-ɛ, kɛ tɛ sɛɛyi baa binseɛ, tɛ tsiin yɛ tɛ biki cheɛn kɛ.

⁷ Se nuun le, ɛ tɛ dengi li kin'wofu linti si nuun tɛ li kin'wofu linti le, kɛ tɛ gii tɛ ni tɛ nuun li kintaashɛ wi bee wi, ŋɔn mɛ Jiso wu Nwanɛwi tsootsi tɛben tɛ wuuti li bibifi bisɛ-ɛn bichu.

⁸ ɛ tɛben kwɛngi le tɛ kɛmi yɛ bibifi kɛ, kɛ tɛ yɛngi baa bɛ yɛ yisɛn, kɛ cheɛn nuun yɛ li tɛben kɛ.

⁹ Se nuun le, ɛ tɛ jiishi bibifi bisɛn li wu-u, si nuun wi wu ti lemi li jɛ ye-e feti bieɛ tsaan le, kɛ gii feeki bibifi bisɛn, tsootɛ bee, tɛben tɛ ni tɛ wuuti li binjɛ bisɛn bichu bi ti nuun yɛ tsaan kɛ.

¹⁰ ɛ tɛben kwɛngi le tɛ mɛɛn baa ki fɛ kɛ bibifi kɛ, kɛ tɛ dzɔ baa yi le yi yɛɛ wi wu binseɛ, jɛ ye kɛmi yɛ kintsii li yɛ yi sɛ-ɛn kɛ.

2

Jiso nuun kiman ki fekisi bibifi bisɛn

¹ Bɔɔn bɛn, ntsekɔɔ bieɛ bini li be-ɛn kii nɛ ni dza nɛ ni nɛ feti bieɛ bibifi. Se nuun le, ɛ wi fɛ bieɛ bibifi, tɛ kɛmi baa, wi wu sunji bɔ li Baa wusɛn kii tɛben. Wi wuni nuun Jiso Krai wu nuun wi wu tsaan.

² ɛ wu wu nuun kiman ki fekisi bibifi bisɛn. Kiman kini nuun yɛ li bibifi bisɛ-ɛn kwaa kɛ, ki kɛɛ tɛ li bi bɛniin bɛchu bɛ li nshe yini-i.

³ ɛ tɛben giki bɛnchi bɛ Nyɔ-ɔ, fini se nuun mɛɛnɛ nsin le tɛben kii baa yi.

⁴ Wi wu kwɛngi le kii Nyɔ, ntuu ŋkiche bɛnchi bee nsin, wɛ wi wu binseɛ, cheɛn nuun yɛ li wuu bwin kɛ.

⁵ Se nuun le, wi wu giki n'yɔru we, nuun wi wu kɔɔngi Nyɔ cheɛn, wu gɛɛn wu mɛɛshi. Fiee fi nuun fi doonche mɛɛnɛ nsin le tɛben taashɛ baa bɛ Nyɔ nuun fini fi le:

⁶ ɛ wi kwɛngi le wɛ mfikwi bɛ Nyɔ kɛ kɛmi le ni tsiin nɛɛ yɛɛn si Krai tɛ tsiin le.

Nchi wu fwɛn

⁷ Nsɔn yɛɛn yi shɛn, nchi wu ntɛki li be-ɛn wuni nuun yɛ nchi wu fwɛn kɛ. ɛ nchi wu fichi wu nɛ tɛ kɛmɛ mɛɛn fɛmbɛche-ɛ. Nchi wu fichi wuni ɛ nton wu nɛ woo baa kitun.

⁸ Se nuuṅ le, nchi wu ntseki li be-en wuni we nee nchi wu fwen. Cheen wu nchi wuni yenḡi li Krai mṳṳ li be-en, wu se yenε te li yih yinε-ε. Nchi wulu yenḡi fwen kife kijibe ma kee kituṅ ki geen, kin'wofu ki cheen bechi ki wuuti.

⁹ E wi kwenḡi le we li kin'wofu linti tuu baanini ḡwaani, ke meenḡ nee li kijibe-ε linti.

¹⁰ Wi wu kṅḡisi ḡwaani nuuṅ mfi kwi li kin'wofu-u linti fiee nuuṅ ye li yi yee li fi nuuṅ fi fe wu ni denḡi kṳtini ke.

¹¹ Se nuuṅ le, wi wu baanini ḡwaani we wi wu nuuṅ li kijibe-ε denḡi te kee fe ḡiṅḡi ke, kife kijibe kilu fe kee wu wu nyee.

¹² Bṳṳḡ beṅ, ntsekṳṳ li be-en kife be feeki baa bibifi binε kii Krai.

¹³ Betaa, ntsekṳṳ li be-en kife ne kee baa wi wulu we wu tε nuuṅ fεmbεεche-ε.

Beṳṳḡ, ntsekṳṳ li be-en kife ne sṳ baa wi wu bibifi we kituṅ. Bṳṳḡ beṅ, ntsekṳṳ li be-en kife ne kee baa Nyṳ Baa wusenḡ.

¹⁴ Betaa, ntsekṳṳ li be-en kife ne kee baa wi wulu wu tε nuuṅ fεmbεεche-ε kituṅ. Beṳṳḡ, ntsekṳṳ li be-en kife ne tεmi baa je yi Nyṳ se nuuṅ li yṳ yinε mfi kwi, ne sṳ baa wi wu bifi we.

¹⁵ Nse ntuṳṳ nyee beṅ ntifi le, kiṅḡ ne ni ne kṅḡisi nshe yini ke biee bi li yi-i ke. E wi kṅḡisi nshe yini, ke kṅḡisi ye Baa wusenḡ ke.

¹⁶ Ne kee le biee bichu bi li nshe yini-i bi nyanḡ yi bwinḡ kṅḡisi be biee bi te biindi lii li bi-i, mṳṳ bi beniṅḡ tsakisi yi li bi-i li ntse wuni-i, nuuṅ ye bi dzeti fe Nyṳ Baa wusenḡ ke. E bi li nshe yini-i.

¹⁷ Nshe yini ḡii yi ma, biee bi li nshe yini bi beniṅḡ biindi lii li bi-i ḡii bi se ma te. Se nuuṅ le, wi wu feti nuuṅ fiee fi Nyṳ kṅḡisi ḡii booshe.

Beniṅḡ be mbani-i be Krai le

¹⁸ Bṳṳḡ beṅ, mfi wuni we wu kimerise kituṅ. Si ne tε woo le wi wu mbani wu Krai ḡii naa be, deeni yani beniṅḡ be mbani-i be Krai be baa weseenḡ kituṅ. Fiee fiee fi fe tε se kee le wuni nuuṅ mfi wu kimerise.

¹⁹ Beniṅḡ bani tε bo li tεbenḡ linti, fi se fiee le be tε nuuṅ ye beniṅḡ besenḡ ke. ḡii nuuṅ le be ni be nuuṅ beniṅḡ besenḡ, ḡii nuuṅ be ba be nuuṅ be bee. Nee le, be se tε

bo le fi doonche gbanaa le wu be wumu tε nuuṅ ye wusenḡ ke.

²⁰ Ne baa fine ε wu wu nuuṅ wi wu Wuuti fwaṳ* beṅ kituṅ, beṅ bechu se kii baa biee bi cheenḡ.

²¹ Ntseki ye li be-en nuuṅ le kife ne menε baa cheenḡ ke. Ntsekṳṳ kife ne kii baa cheenḡ, ne kii tε le binsee ti buti ye li cheenḡ li ke.

²² Wi wu binsee nuuṅ wu la? E nee wi wu fenḡi le Jiso nuuṅ ye Kinsofu ki Nyṳ tε kaache ke ni? Wi wu fenḡi Baa wusenḡ be ḡwani ε wu wu nuuṅ wi wu mbani wu Krai.

²³ Wi wu fenḡi ḡwanḡ kemi ye kintaashe be Baa wu ḡwanḡ ke. Wi wu yṳ be kimfime kee le wu beṅḡ ḡwanḡ, ke mwe kemṳṳ kintaashe be Baa wu ḡwanḡ te.

²⁴ Ne geε fiee fi ne tε woo fe mbeεche fi ni fi nuuṅ mfi kwi li yṳ yinε. E ne geε fiee fi ne tε woo fe mbeεche fi nuuṅ mfi kwi li yṳ yinε, ne se ni ne nuuṅ mfi kwi li ḡwanḡ be Baa we-e.

²⁵ Fiee fi Krai kaache tεbenḡ be fi nuuṅ ntse wu kimake.

²⁶ Ntsekṳṳ biee bini li be-en nuuṅ kii beniṅḡ be weki le be ni be yenḡi be beṅ.

²⁷ Se nuuṅ le, ntsiru wu ne tε kemε li Krai we mfi kwi li yih yinε, ne meenḡ ye ne tuu ne weki wi wumu le tuu tifi beṅ ke. Si ntsiru we wuni tifṳṳ beṅ kituṅ kii biee bichu, ntsiru wulu se we wu cheenḡ, nuuṅ ye wu binsee ke, ne nuuṅ yenḡ tε mfi kwi li Krai li nee si ntsiru wuni tifi beṅ le.

²⁸ Deeni yani bṳṳḡ beṅ, ba yenḡ ne ni ne nuuṅ mfi kwi li yṳ yee li, ke mfi wu wu buse, tεbenḡ kemε shenḡ yi ḡenḡe wu, yuti fe nuuṅ tε ni tε nyimi be buya li mbe we-e.

²⁹ E ne kii tε le ti nuuṅ wi wu feti biee tsaanḡ, ke ne kemi tε le ne ni ne kii le wi kwikwi wu feti fiee fi tsaanḡ nuuṅ nuuṅ mbie we.

3

Tε nuuṅ bṳṳḡ be Nyṳ-ṳ

¹ Biche yenḡ ne ḡenḡ ḡwaani kinḡkṅḡise kinḡḡa ki Baa wusenḡ doonche li bee li, yi se fe le be ni be teenyi bee le bṳṳḡ be Nyṳ-ṳ! Tε se baa bṳṳḡ be Nyṳ-ṳ cheenḡ. Fiee fi beniṅḡ

* 2:20 Mfwaru wuni nuuṅ Fiana yi Waanḡ yi be nyε li bee.

bε nuuṅ bε li nshe yini kii yε tεeben ke nuuṅ kife be ti mεen ki kεε ke yi.

² Nsán yεṅ yi shén, dεeni tεeben baa nuuṅ bṳṳṅ bε Nyṵ-ṵ kituṅ, se nuuṅ le tε mεen baa ki kεε ke si tε gii tε ni tε nuuṅ ke. Fi tε kii nuuṅ nεε le gii naa ni nuuṅ mfi wu Krai buse, tε gii tε ni tε nuuṅ si wu, kife tε gii tε ṅeṅ wu si nuuṅ.

³ Fi se tuu fi nuuṅ le, wi kwikwi wu bichi limfwe li wuu kεmi le ni tsootsi yi yee mfi kwi wuuti si ti wuuti.

⁴ Wi kwi wu feti biee bibifi nuuṅ wu ti bondini nchi wu Nyṵ, kife biee bibifi nuuṅ nchi wu wi bonde.

⁵ Nε kεε le Krai tε bε le tsaaki biee bibifi bi beniṅ lε. Wu wu Krai kεmi yε biee bibifi ke.

⁶ Wi wu nuuṅ li Krai li nuuṅ tε ba le ni feti biee bibifi ke. Wi wu ba feti biee bibifi mεenṵ saa ki ṅeṅ ke wu ke, ke le kεε wu ke.

⁷ Bṳṳṅ ben, kiṅ wi ni yεen bε ben ke. Wi wu feti fiee fi tsaṅ wε nεε wi wu tsaṅ si Krai nuuṅ wi wu tsaṅ lε.

⁸ Wi wu ba feti bibifi nuuṅ wi wu kinṅundi, kife kinṅundi kini tε feti biee bibifi fεmbεεche-ε. Fiee fi Nwane Nyṵ tε bε tε nuuṅ le lεshe nin yi kinṅundi yini.

⁹ Wi wu nuuṅ mbiε wu Nyṵ nuuṅ tε ba le ni feti biee bibifi ke, kife fiee fi nuuṅ fi Nyṵ-ṵ fichu nuuṅ li wuu mfi kwi, nuuṅ tε ba le ni feti bibifi ke, kife nuuṅ mbiε wu Nyṵ.

¹⁰ Fiee fi nuuṅ fi fε tε ṅeṅ beniṅ bε nuuṅ bṳṳṅ bε Nyṵ-ṵ bε bε kinṅundi nuuṅ fini: Wi kwikwi wu feti yε biee tsaṅ ke mṳṳ ṅkṅngise ṅwaani nsin, ke nuuṅ yε ṅwane Nyṵ ke.

Tε ni tε kṅngisi

¹¹ Nton wu nε tε woo fε mbεεche nuuṅ nεε wuni le, tε ni tε kṅngisi wi bee wi.

¹² Kiṅ tε ni tε nuuṅ si Keen ke. Tε nuuṅ ṅwane wi wu bifi wε, tε dza wo ṅwaani. Tε wo wu kii la? Tε wo wu kife kinṅee tε nuuṅ ki bifi, ki ṅwaani se nuuṅ ki tsaṅ.

¹³ Benṅwaanen, kiṅ nε ni ta maa le beniṅ bε nuuṅ bε li nshe yini baanini baa ben ke.

¹⁴ Tε kii baa le tε bo baa li tsan yi kwe-e, tε le li ntse-ε kife tε kṅngisi baa benṅwaanen besen. Wi wu nuuṅ ṅkṅngise ṅwaani nsin ke mεenṵ nεε nuuṅ li tsan yi kwe-e.

¹⁵ Mṳṳ nuuṅ noo wu baanini ṅwaani le, ke mwε wε nuuṅ wi wu woyi beniṅ. Nε kii baa le wi wu woyi beniṅ kεmi yε ntse wu kimake li wuu bwin ke.

¹⁶ Fiee fi doonchi si kinṅngise nuuṅ fini le: Krai tε nyε ntse wε li kwe-e kii bee. Tε kεmi le tε nyε tε ntse wusen kii benṅwaanen besen.

¹⁷ ε wi kεmi biee bi li nshe yini-i, ṅṅgi ṅwaani fuki, wu ba ṅgwiye tsan yee li wuu nsin, kinṅngise ki Nyṵ-ṵ geen ki se nuuṅ li wεε wi-i?

¹⁸ Bṳṳṅ ben, kiṅ tε ni tε kṅngisi nuuṅ lεwa lεwa ke, mṳṳ nuuṅ li n'yṵru ke. Tε ni tε kṅngisi bε cheen, tε ni tε doonchi li kinṅee kise-ṅ.

¹⁹ ε fini fi gii fi fε tε se kεε le tε baa beniṅ bε cheen, fi tuu fi fε tε deeni shén yisen li Nyṵ-ṵ limfwe,

²⁰ mṳṳ nuuṅ mfi wu la le, shén yisen saki bee. Tε kii le Nyṵ ko yi yaa shén yisen, yi kii fiee fichu.

²¹ Nsán yεṅ yi shén, ε shén yisen saki yε bee ke, ke tε kεmi yε chεε chimu li Nyṵ-ṵ limfwe ke.

²² ε tε leke mṳṳ nuuṅ la le li yi-i, nyε bee, kife tε giki baa benchi bε yi-i tε feti fiee fi dzeen li yi-i.

²³ Nchi we nuuṅ wuni le, tε gεε shén li Nwani wu Jiso Krai, tε ni tε kṅngisi wi bee wi nεε si Krai tε tee li bee li.

²⁴ Beniṅ bechu bε kichi benchi bε Nyṵ-ṵ nuuṅ li wuu mfi kwi nuuṅ tε li bee mfi kwi. Fiee fi feti tε se kii le nuuṅ li bee li mfi kwi nuuṅ Fiana yε yi nyεε li bee li.

4

Wi wu kεmi Fiana yi Nyṵ bε wu kεmi yε ke

¹ Nsán yεṅ yi shén, ε wi kwengi le fiee fi tiiti dzeti fε Fiana yi Nyṵ-ṵ, kiṅ nε ni ben ke. Mṳṳ yεṅ fiana yilu nε ṅeṅ laa yi buti fε Nyṵ-ṵ le. Ntiiti ni kife beniṅ bε yengi le be baa bentomfṅ bε Nyṵ-ṵ bo baa bε gεen li nshe yini nge.

² Fiee fi nuuṅ fi fε nε se kεε Fiana yi nuuṅ yi Nyṵ li wi-i nuuṅ fini: Wi kwikwi wu tiiti bε kimfime kee le Jiso Krai tε bε laṅkwiṅ si wiwon, wεε wi wu kεmi Fiana yi Nyṵ.

³ Wi kwikwi wu mεen ki tee ke ni kii Jiso ke, wεε wi kεmi yε fiana yi nuuṅ yi Nyṵ ke. Yini fiana nuuṅ yi wi wu mbani wu Krai

wu ne tɛ woo le gii naa be wɛ, dɛɛni wu se beɛɔ li nshɛ yini kituŋ.

⁴ Bɔɔŋ ben, ne nuuŋ beniin be Nyɔ-ɔ, ne yaa baa beniin bechu. Ne yaa baa be kife Fiana yi nuuŋ li yi yine yeki yi nuuŋ li nshɛ yini-i.

⁵ Beeye beniin nuuŋ be li nshɛ yini-i. Mɔɔ biee bi be tiiti nuuŋ bi li nshɛ yini-i, beniin be nuuŋ be li nshɛ yini-i se wuki li bee.

⁶ Tɛ nuuŋ fisɛŋ nuuŋ beniin be Nyɔ-ɔ. Wi kwikwi wu kii Nyɔ wuki li bee li, wi wu nuuŋ yɛ wi wu Nyɔ kɛ wuki yɛ fiee li bee li kɛ. Fini nuuŋ fiee fi feti tɛ se kii fiana yi nuuŋ yi chɛɛŋ be yi binɛɛ.

Nyɔ nuuŋ Nyɔ yi kinƙɔŋgise

⁷ Nsán yɛŋ yi shén, tɛ ni tɛ kɔŋgisi yi yisɛŋ, kife kinƙɔŋgise nuuŋ fiee fi Nyɔ-ɔ. Wi wu kɔŋgisi wi wumu, nuuŋ li mbie wu Nyɔ, se kii Nyɔ.

⁸ Wi wu nuuŋ ƚkɔŋgise wi nsin kii yɛ Nyɔ kɛ. Fi nuuŋ le kife Nyɔ nuuŋ Nyɔ yi kinƙɔŋgise.

⁹ Yiin dze yi Nyɔ tɛ doonche kinƙɔŋgise kee li bee li le: Tɛ ton Nwani wu mumkpan li nshɛ yini le tɛ nuuŋ tɛ kɛmɛ ntɛ keti li wu-u.

¹⁰ Kinƙɔŋgise ki kinƙɔŋgise nuuŋ kini le ɛ bee tɛ tɛ kɔŋgi Nyɔ kɛ. ɛ Nyɔ yi tɛ kɔŋgi bee, yi ton Nwani le be feeki bibifi bisɛŋ.

¹¹ Nsán yɛŋ yi shén, si Nyɔ tɛ kɔŋgi bee le yini dze-e ni, tɛ kɛmi le tɛ ni tɛ kɔŋgisi yi yisɛŋ.

¹² Wi nuuŋ yɛ lu wu tɛ saa wu ƚɛŋ Nyɔ kɛ. ɛ tɛ kɔŋgisi lɔ, Nyɔ ni yi nuuŋ mfi kwi li yi yisɛŋ, kinƙɔŋgise kee ni ki nuuŋ li bee li mfi kwi ki gɛɛŋ ki mɛɛshi.

¹³ Tɛ se kɛɛ le tɛ baa li yi bwin mfi kwi yi nuuŋ tɛ li yi yisɛŋ, kife yi nyɛɛ bee Fiana yi nuuŋ yee.

¹⁴ Tɛ tɛ ƚɛŋ se tɛ tiiti tɛ li beniin li le Baa we tɛ ton Nwani le be nuuŋ Kinsofu li nshɛ yini-i.

¹⁵ Le mɔɔ nuuŋ noo le wu tee be kimfime kee le Jiso nuuŋ Nwane Nyɔ, kɛ Nyɔ yɛ li mwe se nuuŋ tɛ li Nyɔ-ɔ.

¹⁶ Si fi nuuŋ ni, tɛ kɛɛ baa, tɛ ben kinƙɔŋgise ki Nyɔ kɛmi li bee li.

Nyɔ nuuŋ Nyɔ yi kinƙɔŋgise, wi wu tsiin li kinƙɔŋgise, tsiin nuuŋ li Nyɔ-ɔ, Nyɔ tsiin tɛ li wu-u.

¹⁷ Fiee fi doonchi le kinƙɔŋgise kɛɛ li bee li, ɛ ki yisɛ ki gɛɛŋ ki mɛɛshi nuuŋ fini le, tɛ kɛmi yɛ chɛɛ kii jobɛ chi nsa wu kimake kɛ. Tɛ se kɛmi yɛ chɛɛ kɛ kife tɛ tsiin baa li nshɛ yini si Krai.

¹⁸ Chɛɛ ti nuuŋ yɛ li kinƙɔŋgise linti kɛ. Kinƙɔŋgise ki le ki gɛɛŋ ki mɛɛshi ti kɔŋgi be chɛɛ bukoŋu, kife chɛɛ kɛmi fiee fi fɛɛ nuuŋ be ƚge wu nuuŋ be nyɛ li wi-i. Wi wu kɛmi chɛɛ mɛɛŋ yɛ gɛɛŋ le li kinƙɔŋgise le mɛɛshi kɛ.

¹⁹ Tɛ ni tɛ kɔŋgisi kife Nyɔ tɛ saa yi kɔŋgi bee.

²⁰ ɛ wi kwenɔgi le kɔŋgisi Nyɔ, tuu baanini ƚwaani, kɛ ɛ wi wu binɛɛ, kife ɛ wi kɔŋgisi yɛ ƚwaani wu ƚɔŋgi wu kɛ, tɛ tuu le kɔŋgi Nyɔ yi ƚɔŋgi yɛ yi kɛ.

²¹ Nchi wu tɛ tɛ kɛmɛ li yi-i nuuŋ wuni le, wi wu kɔŋgisi Nyɔ kɛmi le ni kɔŋgisi ƚwaani tɛ.

5

Wi wu yaa nshɛ yini nuuŋ wi wu ben li Jiso-o

¹ Wi kwikwi wu ben le Jiso nuuŋ Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaache wɛ nuuŋ mbie wu Nyɔ, wi kwikwi wu kɔŋgisi wi, kɛ kɔŋgisɔɔ mbie wu mwe tɛ.

² Fiee fi feti tɛ se kii le tɛ kɔŋgisi bɔɔŋ be Nyɔ-ɔ nuuŋ mfi wu tɛ kɔŋgisi Nyɔ tɛ kichi benchi bee.

³ Nɛ ni nɛ kii le kinƙɔŋgise ki Nyɔ nuuŋ ƚkiche benchi bee, benchi bee ti luuti yɛ kɛ,

⁴ kife wi kwikwi wu ti nuuŋ mbie wu Nyɔ yaa nshɛ yini. Tɛ yeki baa nshɛ yini nuuŋ be kimbeenche kisɛŋ.

⁵ Wi wu yaa nshɛ yini nuuŋ wu la? ɛ nɛɛ wɛɛ wu ben le Jiso nuuŋ Nwane Nyɔ ni?

Biee bi lemi le nsa wu Jiso-o lejin

⁶ Jiso Krai tɛ be li nshɛ yini-i, ka li dzɔɔ li be li ƚgo-ɔŋ. Ti mɛɛŋ ki ka kɛ nuuŋ li dzɔɔ li kwaa kɛ. Tɛ ka li dzɔɔ li be li ƚgo-ɔŋ. Fiana yi Waan lemi le nsa wu fiee fini lejin kife fiana tiiti chɛɛŋ.

⁷ Biee bieɛ lu bitɛtu bi lemi le nsa wulu lejin.

⁸ Biee bini se nuuṅ, Fiana yi Waan, mṳṳ dzṳṳ bε ɲḡṳṅ. Biee bi bitεtu bini bichu se nuuṅ li fiee li fimumkpaṅ.*

⁹ Tε tε shiṅ tε beenchi fiee fi wiwoṅ tiiti li bee li. Se nuuṅ le, fiee fi nuuṅ ntefu wu Nyṳ fi luuti fi yeḡi fi wiwoṅ. Nε ni nε kii le fini nuuṅ fiee fi Nyṳ tε tiiti li bee li, yi lemi le nsa wu Nwani lejiṅ.

¹⁰ Wi wu beṅ li ɲwanε Nyṳ-ṳ nuuṅ wi wu kεmi fiee fi Nyṳ tee fini li wuu. Wi wu mεεṅ ki be-eṅ li Nyṳ-ṳ kε nuuṅ wi wu feti Nyṳ nuuṅ wi wu binseε, kife mεεṅṳ ki beṅ kε fiee fi Nyṳ tiiti li bee li kii Nwani kε.

¹¹ Tefe chi Nyṳ-ṳ chini nuuṅ le Nyṳ nyε ye bee ntse wu kimake, ntse wuni dzεti li Nwani-i.

¹² Wi wu kεmi ɲwanε Nyṳ li yi yee li kεmi ntse wulu, wi wu mεεṅ ki kεmε kε ɲwanε Nyṳ li yi yee li kε se kεmi ye ntse wulu kε.

Beniṅ bε kεmi ntse wu kimake kituṅ

¹³ Ntseki biee bini li be-eṅ nε beṅ li ɲwanε Nyṳ-ṳ, le nε kεε le nε baa nuuṅ ε nε kεmε ntse wu kimake kituṅ.

¹⁴ Tε kεmi ye chεnε le tε kiṅgi tε gεεṅ li Nyṳ-ṳ limfwe le tε leḡe fiee li yi-i kε, kife ε tε leḡi fiee li yi-i tε biki si yi kṳṅgisi, woo fiee fi tε tiiti.

¹⁵ E tε kii le ti wuki fiee fi tε tiiti mfi wu tε leḡi mṳṳ nuuṅ la le li yi-i, tε se kεε chεεṅ le tε kεmε baa fiee fi tε leḡi li yi-i.

¹⁶ E wi ɲεṅ ɲwaani feti bubieε bu nuuṅ tε fε le kwi bu kwε kε, mwε leḡe li Nyṳ-ṳ nuuṅ le nyε wu ntse. Fini fieε li wi wu bubieε bwεε nuuṅ tε fε le kwi bu kwε kε. Bubieε bumu bwεε lu bu nuuṅ bu fε le wi kwi bu kwε. Ntiiti ye le wi ni leḡi li Nyṳ-ṳ li bwεε li kε.

¹⁷ Kiṅge ki bifi kichu nuuṅ bubieε, se nuuṅ le bubieε bumu bwεε lu bu nuuṅ bu fε wi kwi bu kwε.

¹⁸ Tε kii le wi wu nuuṅ mbie wu Nyṳ nuuṅ tε ba le ni feti bubieε kε, kife wu wu nuuṅ Mbie wu Nyṳ wε, Nyṳ kiichi ye wu, wi wu bifi wε tε tuu le koṅ li wuu kε.

¹⁹ Tε kii le tε baa beniṅ bε Nyṳ-ṳ, mṳṳ nuuṅ le beniṅ bε nuuṅ bε li nshe yini bechu baa li tsanṅ yi wi wu bifi wε.

²⁰ Tε kii le ɲwanε Nyṳ bεεṳ kituṅ le gwiye bufii busεṅ le tε kεε le yi yi Nyṳ nuuṅ yi chεεṅ. Tε se nuuṅ li yi-i, yi nuuṅ chεεṅ si tε nuuṅ li Nwani wu Jiso Krai. E yi yi Nyṳ yi nuuṅ chεεṅ yi tuu yi nuuṅ ntse wu kimake.

²¹ Bṳṳṅ beṅ, dzṳṳ yeεṅ mfi bε munyṳ mu yee.

* **5:8** Biṅwaati bi fichi bimu kεmi fi bi-i bintsii bini le, “Beniṅ nuuṅ betεtu bε lemi lejiṅ le nsa wulu liboo. Se beniṅ bani nuuṅ Nyṳ Ta bε Je mṳṳ Fiana yi Waan. Beniṅ bε betεtu bani nuuṅ li fiee fimumkpaṅ. 8 Se biee nuuṅ lu bitεtu bi lemi lejiṅ le nsa wulu li nshe. Biee bini nuuṅ Fiana yi Waan, dzṳṳ mṳṳ ɲḡṳṅ. Se biee bi bitεtu bini nuuṅ li fiee fimumkpa-aṅ.”

Kinwaati ki kinga kife ki Jɔɔŋ le Fiee fi nuun le Kinwaati ki Jɔɔŋ le le ki kinga kife kini

Jɔɔŋ tɛ tsee kinwaati kee ki kinga kife kini, teenyi yi yee le, “Te Kikoo wu kintaashe ki beniin be kimbeenche-e (1:1).” Tɛ tsee li kweɛŋ wumu wu Nyɔ tɛ tsaa be bɔɔŋ bee. Kweɛŋ wuni nuun nɛ ni nuun kintaashe-e ki beniin be kimbeenche-e kimu, bɔɔŋ bee bani se nuun beniin be kintaashe kilu-u. Fiee fi tɛ tsee le kinwaati kini-i nuun nɛ fiŋkasi. Tɛ tsee le lɛkɛ le be ni be kɔŋgisi yi yibe, le tuu tifi be le be ni be kii kii beniin be ntiife be binsee le.

Bikoo bi biee bi le Kinwaati kini-i

1-3 Mbɛɛche

4-6 Kɔŋkɔŋgise nuun kikoo ki fiee fichu-u

7-11 Ntiife le be ni be kii kii ntifi yi binsee

12-13 Kimerise

¹ E mi wu te kikoo wu kintaashe ki beniin be kimbeenche-e. Ntsekɔɔ kinwaati kini li we kweɛŋ wu Nyɔ tsaa mɔɔ li bɔɔŋ bo. Nkɔŋgisɔɔ beŋ li cheɛŋ li. E nɛ mi kwaa wu kɔŋgisi beŋ kɛ. Beniin bechu be kii cheɛŋ kɔŋgisi baa tɛ beŋ.

² Tɛ kɔŋgisi baa beŋ kii cheɛŋ wu nuun li bee li, wu gii nɛ wu ba wu ni wu nuun nɛ li bee li mfi kwi.

³ Nyɔ Baa wusen be Jiso Krai wu Nwani gii be doonche shɛŋ yibe yi dzeɛŋ be nshiin mɔɔ mbɛɛŋgii li bee li si tɛbeŋ nuun li cheɛŋ li be li kɔŋkɔŋgise-e.

Nɛ nuun li cheɛŋ li mɔɔ li kɔŋkɔŋgise-e

⁴ Nekɔɔ ŋge si mi ŋɛŋge tɛ si bɔɔŋ bo bamu biki cheɛŋ nɛ si Baa wusen tɛ tee le tɛ ni tɛ feti.

⁵ Li dɛɛni, ni bɔɔŋ, nlekɔɔ we bu lɛkɛ ntiiti le tɛ ni tɛ kɔŋgisi wi bee wi, fini nuun yɛ nchi wumu wu fwɛŋ wu ntɛki li wɛ-e kɛ. E nɛ nchi wu tɛ tɛ kɛmɛ kitun mɛɛŋ fɛmbɛɛche-e.

⁶ Fiin fiee fi nuun Kɔŋkɔŋgise, le tɛ ni tɛ biki nchi we. Nchi wulu nuun wuni wu nɛ tɛ saa nɛ woo mɛɛŋ fɛmbɛɛche-e le tɛ ni tɛ tsiin li kɔŋkɔŋgise-e.

⁷ Beniin be binsee le ŋge bo baa be gɛɛŋ li nshɛ yini-i kitun, be nuun yɛ beniin be ti beenchi le Jiso Krai tɛ be laaŋkwiin si wiwoŋ kɛ. Baa beniin nuun be wi wu binsee le wu nuun tɛ wi wu mbani wu Krai.

⁸ Nɛ dzeti yɛɛŋ mfi be yih yinɛ le kiin nɛ ni dza nɛ lɛɛ fiee fi nɛ nin kitun kɛ. Nɛ gwenini yɛɛŋ nuun le nɛ naa nɛ kɛmɛ kinsomfu kɛ kichu.

⁹ Wi kwikwi wu njiindi giinŋi limfwe nlemɛ li ntiife wu Krai nsin, wɛɛ wi mɛɛŋ yɛ kɛmi Nyɔ li yi yee li kɛ. Wi wu lemi mfi kwi li ntiife wu Krai, kɛmɔɔ Nyɔ Baa wusen mɔɔ Nwan li yi ye-e li.

¹⁰ E wi be le be-ɛŋ be ŋwaani wuni ntiife nsin, kiin nɛ ni fi wu li benɛ yih, kɛ le nɛ yesi mɔɔ wu kɛ.

¹¹ E wi yesi wu, kɛ wu taashɔɔ be wu li nime chee chi bifi-i kitun.

Tefe chi kimerise

¹² Nkɛmɔɔ nɛɛ biee ŋge le ntsee li be-ɛŋ, se nuun le nuun ntɛ ntsee le kinwaati-i lɛnti kɛ. Njɔŋɔ le ŋgii naa mbɛ ŋɛŋ beŋ tɛbeŋ se ni tɛ yeti wi ŋinŋi wi li lii, kɛ se bujɔŋ bu tɛbeŋ ni bu nuun ɛ bu yise kitun.

¹³ Dzemi ya yi Nyɔ tsaa, yɛeshi yɛɛ wɛ.

Kinwaati ki kinga kitɛtɛ ki Jɔɔŋ lɛ Fiee fi nuun lɛ Kinwaati ki kinga kitɛtɛ ki Jɔɔŋ lɛ kini-i

Jɔɔŋ wu teenyi yi yee le te kikoo wu kintaashɛ-ɛ ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ, tɛ tɛɛ kinwaati kee ki kinga kitɛtɛ kini li wi wumu wu limfwe li kintaashɛ-ɛ ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ bukoon bwee nuun le Gayɔŋ. Tɛ tɛɛ piɛti Gayɔŋ li mfie wu tɛ fii bɛniin bɛ mbeenchɛ-ɛ. Tɛ tiifi tɛ Gayɔŋ le ni dzeti mfi kii wi wumu wu bɛ tɛ teenyi le Diotefɛs wu tɛ fɛŋgi ŋ'wowu jɛ ye.

Bikoo bi biee bi lɛ Kinwaati kini-i

1-4 Mbɛɛchɛ

5-8 Jɔɔŋ pia Gayɔŋ

9-10 Jɔɔŋ guŋ kinge ki Diotefɛs-ɛs

11-12 Jɔɔŋ pia kinge ki Demetrus

13-15 Kimɛrise

¹ ɛ mi wu te kikoo wu kintaashɛ-ɛ ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ. Ntɛkɔɔ kinwaati kini li wɛ Gayɔŋ wu sinɛŋ wu shɛŋ. Nkɔŋgisɔɔ wɛ li chɛɛŋ li.

Jɔɔŋ pia Gayɔŋ

² Sinɛŋ wu shɛŋ, nɛkɔɔ li Nyɔ-ɔ le biee bichu ni bi giingɛ bujɔŋ lɛ kimbe ko-o, ɔ tɛɛmi li bwin ya-a nɛɛ si nkii le ɔ tɛɛmɔɔ li fiana-a.

³ Ntɛ ntuu ŋ'woo bujɔŋ nge si bɛŋwaanɛŋ bɛɛŋ bamu tɛ fɛsi fɛni be tee kii si ɔ lemɔɔ li chɛɛŋ li bɛ shɛŋ ya chi. Fi se fieɛ nɛɛ chɛɛŋ le ɔ bikɔɔ chɛɛŋ.

⁴ Fiee fimu nuun yɛ lu fi nuun fi fɛ nse ni ŋ'wuki bujɔŋ yɛki le ni ŋ'wuki le bɔɔŋ bɛ bɛŋ biki baa chɛɛŋ kɛ.

⁵ Sinɛŋ wu shɛŋ, nime chi ɔ nindi li bɛŋwaanɛŋ bɛɛŋ, teege li mfo-on, baa ɔ ni ɔ nindi nɛɛ tsaan lɛ.

⁶ Be tɛ tee li kintaashɛ ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ ki lani kii kinɔŋgisɛ ko. ɔ gwenini nɛɛ ɔ fii bɛniin belu lɛ dze yi Nyɔ wɛki-i li dɛndɛ wu bee.

⁷ ɔ ni ɔ kii le be bo baa lɛkuun nuun kii bukoon bu Krai, be bichi yɛ le wi ni fii be wu nuun yɛ bɛ Nyɔ kɛ.

⁸ Bɛdɛɛni, tɛ kɛmi le tɛ ni tɛ teendi bɛniin bɛ beeyɛ, ke se tɛɛ be nuun bɛniin bɛ nindi li fiee fimumpka-an kii chɛɛŋ.

Kii Diotefɛs bɛ Demetrus

⁹ Ntɛ ntɛɛ fiee li kintaashɛ ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ kinɛ, fi se nuun le Diotefɛs wu kɔŋgisi le ni tuuti mbaan, tɛ mɛɛŋ ki woo kɛ li wi wu nuun mi-i kɛ.

¹⁰ Bɛdɛɛni, ngii ke mi mbɛ, nshiiki fiee fi feti fini fɛkwiiŋ. Si dengi fieti kimfie, tiiti jɛ yi bifi kii mi. Si feti lɛ, mɛɛŋ nɛɛ ki fuke kɛ bɛ fi kɛ. Fɛŋgi mfie bɛŋwaanɛŋ bɛɛŋ, loosi tɛ le kiin bɛniin bɛ wɛki le be ni be fii be, fi be kɛ. Fɛ be wɛki le be ni be fii be, se tuu kungɛ be bu kɔŋ lɛ kintaashɛ ki bɛniin bɛ kimbeenchɛ-ɛ lɛnti.

¹¹ Sinɛŋ wu shɛŋ, kiin ɔ ni ɔ biki fiee fi bifi kɛ. ɔ biki nuun fiee fi dzeɛŋ. Wi wu feti fiee fi dzeɛŋ nuun wi wu Nyɔ, wi wu feti fiee fi bifi nuun wi wu mɛɛŋ ki kɛɛ kɛ Nyɔ kɛ.

¹² Demetrus wɛ fiee wi wu bɛniin bɛchu tiiti biee bi dzeɛŋ kii wu, kinge kee ki dzeɛŋ se tiiti tɛ kii wu. Tɛ se tuu tɛ tiiti tɛ kii wu. ɔ kii tɛ le fiee fi tɛ tiiti kii wu nuun chɛɛŋ.

N'yɛɛshɛ

¹³ Mɛɛŋ nkɛmi biee nge le ntɛɛ li wɛ-ɛ, se nuun le nkɔŋgisi yɛ le ntɛɛ tɛ bɛ fintiin fi kinwaati kɛ.

¹⁴ Njɔŋɔ le shɛɔ niin mbɛ nɛŋ wɛ, tɛ wɛ se ni tɛ yeti wi njɔŋgi wi li lɛ.

¹⁵ Mbɛɛngii ni nuun li wɛ-ɛ. Nsɔŋ yi tɛɛwɛ yɛɛshi yɛ wɛ. Yesi mi li nsɔŋ yi tɛɛwɛ chichi wi mumkpan mumkpan.

Kinwaati ki Ju-ut Fiee fi nuun le Kinwaati ki Jut kini

Jut tɛ tɛɛ kinwaati kini le nyɛ ntifi li beniin li le be ni dzeti mfi bɛ beniin bɛ kwɛŋgi le be baa beniin bɛ kimbeenche-ɛ, be yɛŋgi beniin bɛ ntiife wu binɛɛ. Tɛ tɛɛ biee bimbu bi nuun nɛɛ yɛɛ si bi nuun le kinwaati ki Pita ki kinga kife-ɛ. Tɛ tɛɛ le nyɛ ntifi li beniin bɛ tɛ tɛɛ li bee le be ni be gwii be baŋgi mbeenche wu cheɛn wu bɛ tɛ nyɛ li beniin bɛ tɛ nuun bɛ Nyɔ-ɔ, le kimbeenche kini nuun fiee fi bɛ tɛ nyɛ kituŋ mfwa mumkpaŋ fimu mɛɛn yɛ lu kɛ (1:3).

Bikoo bi biee bi le Kinwaati kini

1-2 Mbɛɛche

3-16 Kinɛ, bɛ nlaanche, mɔɔ ŋɛ wu beniin bɛ ntiife bɛ binɛɛ le

17-23 Ntiife wu kii le beniin ni be lemi li kimbeenche kibee

24-25 Nleke li Nyɔ-ɔ wu n'yɔɔnche

¹ ɛ mi Jut ŋwane nime wu Jiso Krai, nnuun ŋwaani Jeɛn. Ntɛkɔɔ kinwaati kini li beniin bɛ Nyɔ Taa teen, be se tsiin li kinɔŋgise kee li, be se nuun li tsan yi Jiso Krai.

² Nshiin yi Nyɔ bɛ mbɛɛŋgii mɔɔ kinɔŋgise bi ni bi nuun bɛ beŋ bi kuu bi giŋgi bulimfwɛɛ.

Beniin bɛ ntiife-ɛ bɛ binɛɛ le

³ Nsán yɛn yi shɛn, ntuu mbeechi ŋɛ le ŋgii ntɛɛ li be-ɛn kii kinsofu ki tɛɛben bechu kɛmɛ, mi nse ndza mi ŋɛn le fi dzɔɔn ŋɛ le ntɛɛ nleke beŋ le nɛ ni nɛ gwii nɛ teendi kimbeenche ki bɛ tɛ nyɛ li bee bɛ nuun beniin bɛ Nyɔ-ɔ. ɛ fiee fi bɛ tɛ nyɛ li bee li mfwa mumkpaŋ, fi ma le.

⁴ Ntiitɔɔ ni kife beniin bamu wɛɛn baa be le le be-ɛn lɛnti, nuun be bɛ bɛ tɛ tɛɛ kii be mɛɛn lindɛɛri le Nyɔ gɛɛ yɛ ŋɛ wu be. Bani nuun beniin bɛ faan Nyɔ, be dzeti shɛn yi dzeɛn yi Nyɔ be fikisi yi tuu fiee fi be nyimi le lekwiin be feti biee bi nyɛn, be tuu

be fɛŋgi Te Kikoo wusɛn wu Taa Jiso Krai, wu ba nɛɛ wu kwaa.

⁵ Dɛɛni ŋ'wɛkɔɔ le ntuu kimi beŋ kii biee bimbu mɔɔ nuun le nɛ kii baa kii bi buɔn. Taa tɛ buu beniin bee li kwɛɛn wu Iji-ip, be se bo li ŋɛ-ɛ, se nuun le, tɛ tuu kaari lɛɛshe beniin bɛ tɛ mɛɛn ki gɛɛ kɛ shɛn li wuu kɛ.

⁶ ɛ nɛɛ le tɛ si benchindaa bee bɛ tɛ lemi yɛ fɛ tɛ gɛɛ be kɛ, bɛ tɛ chine bintsii bi tɛ nuun bi bee bi ntɛ-ɛ bi tsaan baa, wu gɛɛ be li bencha bɛ kimake-ɛ, fɛ kintsii ki jimi ni fiii, fɛ be gii be ni be nuun fɛ nsin gɛɛn bo Jobɛ chi nɔŋa chi nsa-a.

⁷ Fi se fieɛ nɛɛ tɛ le si Nyɔ tɛ duuri kitoŋ ki Sɔɔn bɛ ki Gɔmɔra bɛ wi wu kimake, mɔɔ biton bi tɛ nuun li bi-i lichin, bi tɛ tsiin ntɛ wu nyɛn yi bukwɛɛ, bukwɛɛn bee bunin dzeti yi yibe be feti bɛ yi nuun yɛ le dze yi Nyɔ tɛ tɔn le wi ni feti le kɛ. Fiee fini fieɛ mbose yi fiee fi gii naa fi ka bɛ beniin bɛ tsiin ŋwaani wuni ntɛ.

⁸ Mɔɔ si fi nuun ni, beniin bani dzɔ baa nuun nɛɛ kinge kilu. Be bifisi yih yibe, be fɛŋgi wi wu sɛki be, be gaashi fiana yi liboo. Be feti le be kwɛŋgi le fi fieɛ le kife be ŋŋgi biee le bifiee li.

⁹ Mfi wu Maake wu nuun kikoo ki benchindaa bɛ Nyɔ-ɔ tɛ gwii le gwini chi Mɔɔɛ lɛwe, bee binɔkundi nukini gwini chilu, tɛ mɛɛn mɔɔ ki buu kɛ jɛ yi bifi le yɔ li kinɔkundi-i kɛ, tɛ tuu li ki-i nuun le, “ɛ Taa wu gii naa saa wɛ*.”

¹⁰ Beniin bani gaashi biee bichu bugaashe bi be kii yɛ si bi nuun kɛ. Be feti nuun biee bi ŋɔn mɛ bee wɛki si nyán yi tɔɔ. Se nuun nɛɛ biee bilu bi bifisi be.

¹¹ Ŋɛ wu nyɔnɔ wɛ li bee! Be biee baa kika ki Keen le. Be dza baa be kungi nuun kwa be se le li bibifi si Balaan. Be tɛɛmi bikoo nɛɛ si Kora, be se gii naa be kwiye nɛɛ si Kora tɛ kwi le.

¹² Bani beniin baa bɛ kinjire le be-ɛn lɛnti mfi wu nɛ jii tsɔnɔ chi kinɔŋgise kine-ɛ. Be shiin be feti si bwí li mfi wu biee bijɛ wuni, wi bichi nɛɛ nuun fɛ yi yee li, buya tɛ kɔɔ wu kɛ. Be nuun si kikuŋ fɛ ki banche dzaan ŋ'wɛ nsin, mfiee ka yi shaanshe ki. Be baa tɛ si biti bi wundi yɛ muntaan kɛ mɔɔ nuun fɛ ndzɛɛn. Be baa si biti bi bɛ mubɛ likwiin.

* 1:9 Filon fini feni nuun yɛ kinwaati ki Nyɔ-ɔ kɛ.

Be kwi baa be ka be tuu be kwi.

¹³ Be baa si dzɔɔ yi nyɔɔa yi kinɔɔnku fɛeti ki yekisi liwe, kinge ki bee ki buya kɛɛ si bɛfuu be kinɔɔnku fɛeti ki yekisi le dzɔɔ li lɛwe. Be baa si muntsɔɔ mu dengi waa yee. Nyɔ nachɛ yɛ bintsii bi jimi ni fiii kitunɔ mfi kwi, yi gɛɛ li bee.

¹⁴ Ɛnɔ wu kingɔkɛ kee tɛ nuunɔ ki mfomɛnyaanɔ mbɛɛɛɛ li Ada-an, tɛ kɔɔ wu yɔ si ntomfɔɔ wu Nyɔ, kii beniinɔ bani tiiti le, “Biche yɛɛɔ nɛ nɛɔ, Taa gii naa bɛ bɛ kintutu ki bɛnchindaa bee bɛ waanɔ bɛ nuunɔ li bɛnchuki-i, li bɛnchuki-i,

¹⁵ le saa wi kwikwi. Gii naa bɛ doonchɛ kinge ki bifi kichu ki beniinɔ bɛchu bɛ kii yɛ Nyɔ kɛ tɛ feti si be tɛ faanɔ yi bufanɔ mɔɔ jɛ yi kinɔasine chi yi beniinɔ bɛ bifi tɛ shiinɔ be tiiti kii Nyɔ.”

¹⁶ Beniinɔ bani nuunɔ bɛ ti shiinɔ be nɔɔɔini mfi kwi, be gundi beniinɔ bamu, be biki nɛɛ nuunɔ fiee fi yi yibe nɛki yi kɔɔgisi, be tsakisi yi li yee li, be yɛngi beniinɔ bɛ jɛ yi yiki le be se kɛmɛ biee bi be wɛki.

Ntifi kii biee bi gii naa bi ni bi keti

¹⁷ Se nuunɔ le, nsɔɔn yɛɔ yi shɛn, nɛ kiimi yɛɛɔ biee bi bɔɔɔ bɛ nto-on bɛ Taa wusɛɔ wu Jiso Krai tɛ tee li be-en le bi gii naa bi ka.

¹⁸ Be tɛ tee li be-en le, “Fɛ gii ni nuunɔ li jo yi le kimɛrisɛ-ɛ, beniinɔ bɛ nchoose-ɛ gii be nuunɔ bɛ tsiinɔ yɛ ntɛ si Nyɔ wɛki kɛ, be gii be ni be feti nuunɔ biee bi yi yibe yi nyinini wɛki.”

¹⁹ Bani beniinɔ baa bɛ ti bɛɛ bɛ buga le beniinɔ li lɛnti, be biki nuunɔ bɛmbɛɛɛ bɛ buti li be fa, be kɛmi yɛ Fiana yi Nyɔ li yih yi be-e kɛ.

²⁰ Se nuunɔ le, nsɔɔn yɛɔ yi shɛn, gwanɛ yɛɛɔ yi yine nɛ ni nɛ lemi nɛɛ nuunɔ li kimbeenchɛ kine ki nuunɔ ki waanɔ, nɛ lɛki li Nyɔ-mfi kwi li bunɔa bu Fiana yi Waanɔ le.

²¹ Ba yɛɛɔ nɛ ni nɛ nuunɔ nɛɛ li kinɔkɔngise ki Nyɔ-ɔ, nɛ tɛngi Taa wusɛɔ wu Jiso Krai wu gii kɔɔ nshiinɔ, fɛ nɛ le li ntɛ wu kimake-ɛ.

²² Nɛ keeti nshiinɔ bɛ beniinɔ bɛ mɛɛɔ li mɛɔine-ɛ.

²³ Nɛ choofi yɛɛɔ beniinɔ bɛ nuunɔ fɛ wi-i, nɛ suuti be. Nɛ keeti nshiinɔ bɛ beniinɔ bamu, se nuunɔ le, ɛ nɛ keeti nshiinɔ le, nɛ

dzeti mfi. Nɛ baanini mɔɔ ndú yibe tɛ yi be liibi bɛ ntɛ wube wu bifi.

Nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ wu n'yɔɔnchɛ

²⁴ N'yɔɔnchɛ ni nuunɔ li Nyɔ-ɔ! Ɛ yi yi nuunɔ yi ni yi kiichi bɛɔ le nɛ we kɛ, yi gii se bɛ bɛ bɛɔ li bunɔa bu yi-i limfwe nɛ nuunɔ chɔ nsin, nɛ nuunɔ bɛ kinɛɛtine.

²⁵ Tɛ ni tɛ nyɛɛ n'yɔɔnchɛ li Nyɔ yi nuunɔ Kinsofu kisenɔ ki ba nɛɛ ki kwaa, kɛti li Jiso Krai wu Taa wusɛ-ɛɔ. Bunɔa bɛ bumfɔɔ bɛ bunɔa mɔɔ nsawu kɛmi nɛɛ yi yi Nyɔ mbɛɛɛɛ si nshɛ tɛ bɛchi mbɛ mbochu dɛɛni mɔɔ mfi kwi ma sin. Fi nuunɔ le.

Kinwaati ki Biffee bi Joon le Fiee fi nuun le Kinwaati kini-i

Kinwaati kini nuun kii biele bi Jiso Krai tɛ doonche li Joon wu nwan wu nto-on. Joon tɛ tsee kinwaati kini mfi wu be tɛ buu wu be gɛɛn be gɛɛ le kigen ki Patmo-o. Tɛ tsee li bintaashe bi beniiŋ be kimbeenche-ε bi tɛ nuun mfomenyaan. Tɛ gii tseki, bechi be biele bi Jiso kibee tɛ doonche li wu-u le tsee tuumi li bintaashe bi mfomenyaan bilu-u. Fiee fi biki fe nuun kintutu ki biele le nge bi tɛ ngingi le fiee fimu-u si kiffee, si Nyɔ gii naa yi soo beniiŋ be nuun bee, gɛɛ be bifi li nge-ε.

Bikoo bi biele bi le Kinwaati kini-i

1:1-8 Mbɛɛche

1:9-3:22 Kiffee ki nkosi mɔɔ binwaati bi giingɪ li bintaashe bi beniiŋ be kimbeenche-ε bi mfomenyaan

4:1-8:1 Kinwaati ki be tɛ laan bintsii mfomenyaan be nweɛn

8:2-11:19 Sɔn yi mfomenyaan

12:1-13:18 Kinguun ki nya-an yi bosini nyan yi dzɔɔ be nyɔn yi koofi yi fiɛtu

14:1-15:8 Biffee bimɔ chichi chichi

16:1-21 Beke mfomenyaan be sheŋ yi Nyɔ yi fuuti

17:1-20:10 Be leeshɛ Babilɔn be nyan yi koofi yi mɔɔ beniiŋ be bentomfɔn be Nyɔ-ɔ be binsee le mɔɔ kin-kundi

20:11-15 Nsa wu le kimerise-ε

21:1-22:5 Kweɛn wu liboo wu fwɛn be nshe yi fiɛn mɔɔ Jerosalen wu fwɛn

22:6-21 Kimerise

Kimbeche

¹ Kinwaati kini nuun kii biele bi Nyɔ tɛ nye li Jiso Krai-i le doonche li beniiŋ bee li, le bi bieɛ biele bi kemi le bi nuun mfi fintɛn. Jiso Krai se tuu nton nchindaa we le wi we wu nime-ε wu Joon li le fe le be keɛ biele bilu.

² Se tsee nɛɛ fiee fichu fi tɛ nɛn, fi nuun je yi Nyɔ yini be biele bi Jiso Krai tɛ tee li wuu.

³ Kinɛetine ki nɔŋa gii ki nuun ki wi wu gii ni teenyi nton wu Nyɔ wuni lewe nge. Se kinɛetine ki nɔŋa gii ki nuun tɛ li beniiŋ be gii be woo fiee fi be tsee le kinwaati kilu-u

kini be giki, kife mfi wu biele bilu we tsekɛtseke.

Joon nye n'yeeshɛ li bintaashe bi beniiŋ be kimbeenche-ε bi mfomenyaan

⁴ E mi wu Joon, ntsekɔɔ kinwaati kini li bintaashe bi beniiŋ be kimbeenche-ε bi mfomenyaan bi nuun le bimbe bi kweɛn wu Eesha-a. Shɛn yi Nyɔ yi dzeɛn be mbɛɛngii ni bi nuun be ben bi dzɛti fe Nyɔ yi nuun lu, yi tɛ nuun lu, yi se gii yi be. Kimbɔne be mbɛɛngii bini ni bi nuun li be-en bi buti tɛ li fiana yi mfomenyaan yi nuun li kabara we-e limfwe,

⁵ mɔɔ li Jiso Krai-i wu nuun nɛɛ wu wu ti doonchi fiee fi cheɛn kii Nyɔ li beniiŋ li. Gii nuun wi wu nkosi li nkariɛ mbochu li kwe-e. E wu wu seki bemfɔn bechu be li nshe yini-i. N'yoɔnche ni nuun li wuu. E wu wu kɔngisi bee, tɛ buu bee li tsan yi bibifi-i be ngɔn mee.

⁶ Wu feɔ bee tɛ nuun beniiŋ be bumfɔ-ɔn, wu fe tɛ bee tɛ nuun bɛte muntofi be Nyɔ-ɔ yi nuun Nyɔ mɔɔ Baa we. Bunɔŋa be bunga buchu nuun li wuu mfi kwi ma nsin. Fi nuun le.

⁷ Biche yeɛn nɛ nɛn, Jiso beɛɔ, gii ni beɛ li kiku-un. Beniiŋ bechu gii be nɛn wu mɔɔ beniiŋ be tɛ been wu be gɔnɛ. Biton bi li nshe-ε bichu gii bi ni bi fuuti be kwe kii wu. E leɛ fi gii fi nuun le. Fi nuun le.

⁸ Taa Nyɔ tiitɔ le ε wu wu nuun Alfa, ε wu wu nuun Omega. E wu wu we lu, ε wu wu tɛ nuun lu, ε nɛɛ wu wu gii naa be. E wu wu nuun Bunga Buchu.

Joon nɛn Jiso

⁹ E mi Joon, nwaana wune li Jiso-o, bee bechu ngingi nge kii wu, tɛ nuun li bumfɔn bwɛɛ li linti, tɛ kendi shɛn li biele bichu-u. Ntɛ nuun li kingɛn ki Patmo-o ε be tɛ buu mi bu busu kii je yi Nyɔ yi ntɛ ntiifi ntuu mfenjisi kii Jiso.

¹⁰ Tɛ gii nuun li jobɛ chi Taa le, le ni nuun li tsan yi Fiana yi Nyɔ-ɔ, nse ndza nwoo si je yɔ le mi-i jin lewe nge si sɔn.

¹¹ Yi tɛ yeti yi tiiti le, "Tsee biele bi ɔ ngingi bini le kinwaati-i ɔ tuumi li bintaashe bi beniiŋ be kimbeenche-ε bi mfomenyaan bi nuun le bintsii bi Efisheŋ, Similna,

Pɛgamum, Tayatira, Sadis bɛ Filadɛlfia mɔɔ Lawdesia.”

¹² Le mfikisi yi le ɲɛɲ wi wu tiiti li mi-i. Le mfiiki, ɲɛɲ bieee bi bɛ tɔɔmi belambo li bi-i mfomɛnyaan ɛ bɛ nachɛ bɛ kikwa ki yɛchi-i.

¹³ Wi wumu nuun lɛnti lɛ bieee bi bɛ tɔɔmi belambo lu liwe biɛɛ, si Nwanɛ wi, ɛ wu chuume kinƙon ki ndeen, wu wa kɔndɛ li ɲkondi-i ɛ bɛ nachɛ bɛ kikwa ki yɛchi.

¹⁴ Yi ye yi li fa tɛ nɛngi si chikpisi, yi tɛ nɛngi ni mpwɔɔɲ si biɲ, lii yee lɛbi si nimi chi wi-i.

¹⁵ Bikaa bieee nuun shiingii si kikwa ki yɛchi ki bɛ tɔɲ, jɛ ye tundi si dzɔɔ yi mfwamfwa.

¹⁶ Tɛ gii kɛmi muntsɔɲ mfomɛnyaan lɛ kibɛnɛ kee ki kigɔɲɛ-ɛ, nyɔ yi dziɲ yi keeti bimbe bichu buti wu lɛwa, bushi bwɛɛ mienini si jobɛ ti lɛbi.

¹⁷ Si ntɛ ɲɛɲ wu lɛ, nse we lɛ wu lii nnuun si gwini chi wi-i. Gɛɛ kibɛnɛ kee ki kigɔɲɛ li mi-i bwiɲ tee le, “Kiɲ ɔ ni ɔ chɛndi kɛ. ɛ mi wu nuun ɲkosi, ntuu nuun wu Lɛɲɲ.

¹⁸ ɛ mi wu wɛ lu. Ntɛ ɲkwi, se nuun le bichɛ ɔ ɲɛɲ, mi nse ɲkaari mi mbo, ɲgii ni nuun lu mfi kwi. ɲkɛmi kingwiye ki kwe-e bɛ ki li kwɛɛɲ wu biɲkwi-i.

¹⁹ Bɛdɛɛni, tsɛɛ bieee bi ɔ ɲɛɲ, bieee bi nuun dɛɛni mɔɔ bi gii bi ni bi kɛti lɛɲɲ.

²⁰ Kinyikɛ ki fiee lɛ ki nuun kii muntsɔɲ mu mfomɛnyaan mu ɔ bee ɔ ɲɛɲ lɛ kibɛnɛ kɛɲ ki kigɔɲɛ-ɛ bɛ bieee bimu mfomɛnyaan bi bɛ nachɛ bɛ kikwa ki yɛchi bi bɛ tɔmi belambo li bi-i biɛɛ doonchi nuun fini: Muntsɔɲ mu mfomɛnyaan mwɛɛ nuun bɛnchindaa bɛ Nyɔ-ɔ bɛ nuun bɛ bintaasɛ bi bɛniɲ bɛ kimbeenche-ɛ bi mfomɛnyaan bilu, bieee bi mfomɛnyaan bi bɛ tɔmi belambo li bi-i liwe biɛɛ nuun bintaasɛ bi bɛniɲ bɛ kimbeenche-ɛ bi mfomɛnyaan bilu.”

2

Nton wu Jiso wu giɲgi li kintaasɛ ki bɛniɲ bɛ kimbeenche-ɛ ki ɛfishɛɲ

¹ Wi wu ntɛ ɲɛɲ wɛ tee li mi-i le, “Tsɛɛ kinwaati li nchindaa wu Nyɔ-ɔ wu nuun wu kintaasɛ ki bɛniɲ bɛ kimbeenche-ɛ ki ɛfishɛɲ le, ‘Wuni nuun n'yɔru wu wi wɛ wu kɛmi muntsɔɲ mu mfomɛnyaan lɛ kibɛnɛ

kee ki kigɔɲɛ-ɛ, dengi lɛnti lɛ bieee bi mfomɛnyaan bi bɛ nachɛ bɛ kikwa ki yɛchi ki bɛ tɔɔmi belambo li ki-i liwe.

² ɲkiiɔ kingɛ kinɛ bɛ si nɛ nindi nɛ lingisi, ɲkiiɔ tɛ shɛɲ yi nɛ kɛndi bɛ si nuun nɛ tɛ bɛɲ fiee fi bɛniɲ bɛ bifi bɛɛ bɛ fi kɛ. Nɛ mɔɲ baa kitun bɛniɲ bɛ ti teenyi yi yibe le ɛ bɛ bɔɔɲ bɛ nto-ɔɲ bɛ Jiso-o bɛ se nuun yɛ mɔɔ kɛ, nɛ ɲɛɲ baa le bɛ baa bɛniɲ bɛ binɛɛ lɛ.

³ ɲkii si nɛ gbɛngi nɛ kɛndi shɛɲ li fiee fichu-u kii mi mfiɔɲu nsɲɲ.

⁴ Se nuun le, fiee fimu fiee lu fi ɲkɛmi kii bɛɲ fi dzeɲ yɛ fɛ mi-i kɛ. Nɛ mɛɛɲ yɛ nɛ kɛmi kinƙɔngisɛ ki nɛ tɛ shiɲ nɛ kɛmi ɲkosi kɛɛ kɛ.

⁵ Kimi yɛɛɲ fɛ nɛ tɛ saa nɛ nuun se nɛ dza nɛ we. Nɛ fiiki shɛɲ yinɛ nɛ kaari nɛ ni nɛ feti si nɛ tɛ feti ɲkosi. ɛ nɛ mɛɛɲ ki fiiki kɛ, kɛ mi mbɛ, ntsaaki fiee finɛ fi bɛ tɔɔmi kin'wofu li fi-i fiee fɛ fi lemi.

⁶ Se nuun le, fiee fi tsaan fi nɛ feti nuun le nɛ baanini baa kingɛ ki kintutu ki bɛniɲ bɛ Nikola-a, nuun fiee fi mbaaninɛ tɛ.

⁷ Wi wu kɛmi bintoɔɲ, mwɛ woo fiee fi Fiana yi Nyɔ tiiti li bintaasɛ bi bɛniɲ bɛ kimbeenche-ɛ. Wi wu gii sɔ ɲgii nyɛ dze le ji muntaan mu kiti ki nyɛɛ ntɛɛ-ɛ, ki nuun fɛ kintsii ki bujɔɔɲ bu Nyɔ-ɔ.”

Nton wu Jiso wu giɲgi li kintaasɛ ki bɛniɲ bɛ kimbeenche-ɛ ki Similna

⁸ Wi wulu tuu tee li mi-i le, “Tsɛɛ kinwaati li nchindaa wu Nyɔ-ɔ wu nuun li kintaasɛ ki bɛniɲ bɛ kimbeenche-ɛ ki Similna le, ‘Wuni nuun n'yɔru wu wi wu nuun ɲkosi, tuu nuun wu Lɛɲɲ. ɛ wu wu tɛ kwi wu se tuu wu kaari nuun lu.

⁹ ɲkii bɛngɛ bɛ nɛ ɲingɛ mɔɔ kifoo kinɛ, se nuun le nɛ baa bɛniɲ bɛ bulofu-u. ɲkii jɛ yi bifi yi bɛniɲ tiiti kii bɛɲ. Bɛ teenyi yi yibe le bɛ baa Bɛjuu, bɛ se nuun yɛ kɛ. Bɛ nuun kintutu ki Sata-an.

¹⁰ Kiɲ nɛ ni nɛ chɛndi bɛngɛ bɛ nɛ gii nɛ ɲɛɲ kɛ. Yikɛ yɛɛɲ nɛ woo, kinƙundi wɛki kɛɛ le ki lii bɛɲ bamu li yih yi ncha-a kitun le ki mɔnche bɛɲ. Nɛ gii nɛ ɲɛɲ ɲgɛ li jo yoofi-i. Mɔɔ nuun le nɛ gii nɛ kwi, nɛ lemi nɛ tɛɛmi, nɛɛ lɛ ɲgii naa nyɛ kifɔ ki bumfɔ-ɔɲ ki nuun ntɛ wu kimakɛ li bɛ-ɲ.

¹¹ Wi wu kɛmi bintoɔɲ, mwɛ woo fiee fi Fiana yi Nyɔ tiiti li bintaasɛ bi bɛniɲ bɛ

kimbeenche-ε. Wi wu gii naa sɔ, kwe yi kinga kife nuun tɛ naa le yi konj li wuu kɛ.’ ”

*Nton wu Jiso wu giingɪ li kintaashe
ki beniin bɛ kimbeenche-ε ki Pegamum*

¹² Wi wɛ tee li mi-i le, “Tsɛɛ kinwaati li nchindaa wu Nyɔ-ɔ wu kintaashe ki beniin bɛ kimbeenche-ε ki Pegamum le, ‘Wuni nuun n'yɔru wu wi wu kɛmi nyɔ yi dzin yi keeti bimbe bichu:

¹³ Nkiiɔ fɛ nɛ tsiin. Nɛ tsiin nɛɛ fɛ kabara wu Satan nuun fɛ. Se nuun le, nɛ lemi yɛɛn nɛɛ li bukoon bwe-en nɛ tɛɛmi. Nɛ ti mɛɛn ki faan kɛ ngɛwu shɛn li mi-i li jo yi Antipa wi wu lemi lɛ nsa wɛ-en lɛjin wu nuun wi wu tsaan kɛ. Tɛ tiiti kii mi, bɛ se wo wu lɛ be-en lɛnti fɛ Satan tsiin fɛ.

¹⁴ Se nuun le, nkɛmɔɔ nɛɛ biee bimu niin kii benj bi dzeen yɛ fɛ mi-i kɛ. Beniin bamu baa lu li kintutu kinɛ-ε bɛ biki ntiife wu Balaan wu tɛ tifi Balak le fɛ fiee fi bɔɔn bɛ Iseleɛ nuun be kɔtɛ li fi-i be we. Tɛ feti be jii biee bi bɛ fɛ bɛntaanche lu li bɛnyɔ-ɔ tuu fɛ be tuu be tsiin ntse wu nyɛn yi bukwɛɛ.

¹⁵ ɛ nɛɛ lɛ si nɛ kɛmi baa tɛ beniin bamu li kintutu kinɛ-ε bɛ biki ntiife wu beniin bɛ Nikola.

¹⁶ Bɛdɛɛni, fiiki yɛɛn shɛn yinɛ. ɛ nɛ mɛɛn ki fiiki kɛ, kɛ ngii mbɛ mfi Fintɛn ngwɛ bɛ beniin belu bɛ nyɔ yi dzin yi buti lɛ mi-i wa.

¹⁷ Wi wu kɛmi bintoɔn mwɛ woo fiee fi Fiana yi Nyɔ tiiti li bintaashe bi beniin bɛ kimbeenche-ε. Wi wu gii sɔ, ngii ndzɔɔ fɛ mana* wu bɛ tɛ nyikɛ nyɛ li wuu, ntuu nyɛ wu tɛtɛ chi ncherere chi bɛ tsɛɛ bukoon bu fɛn li chi-i, wi nuun yɛ lu wu kii bukoon bulu fuki wi wu fi tɛtɛ chilɔ sin kɛ.’ ”

*Nton wu Jiso wu giingɪ li kintaashe
ki beniin bɛ kimbeenche-ε ki Tayatira*

¹⁸ Wi wɛ tuu tee li mi-i le, “Tsɛɛ kinwaati li nchindaa wu Nyɔ wu kintaashe ki beniin bɛ kimbeenche-ε ki Tayatira le, ‘Wuni nuun n'yɔru wu Nwanɛ Nyɔ. ɛ wu wu lɛi yɛɛ duti si nɛmi chi wi-i, bikaa biee nuun shiingii si kikwa ki yɛchi ki bɛ tɔn fɛgwɛ.

¹⁹ Nkiiɔ kingɛ kinɛ, nkii si nɛ kɛmi kingɔngise, nkii tɛ shɛn yi nɛ gɛɛ li mi-i mɔɔ nɛmɛ chi nɛ nindi bɛ si nɛ kɛndi shɛn. Nkiiɔ

tɛ le kingɛ kinɛ ki dɛɛni dzeen kɛɛ ki yɛki ki nɛ tɛ kɛmi nkosi.

²⁰ Se nuun le, fiee fimu fieɛ lu fi nkɛmi kii benj fi mɛɛn ki dzɔɔn kɛ fɛ mi-i kɛ. Nɛ gɛɛ baa kwɛɛn wu Jɛsɛbɛ wɛ le ni feti fiee fi feti. Teenyi yi yɛɛ le ɛ wu ntomfɔn wu Nyɔ, yɛngi beniin benj bɛ ntiife wɛ, feti be tsiin ntse wu nyɛn yi bukwɛɛ, be tuu be jii biee bi bɛ fɛ bɛntaanche lu li bɛnyɔ-ɔ.

²¹ Mi nyɛɔ wu mfi le fiiki shɛn yɛɛ, se nuun le wu faanɔ le fikisi yɛ ntse wɛ wu bukwɛɛ kɛ.

²² Yikɛ yɛɛn nɛ woo, ngii nton chigɔn li wuu chi giiki wu fɛntaa bɛ beniin bɛ bee bɛ feti bukwɛɛ bu nyɛ-en chi ni chi njwɛki bɛ be nge, fuki nɛɛ fɛ be fiiki li biee bi kwɛɛn wulu feti nsin.

²³ Ngii n'woyɛ bɔɔn bee bɛ kintutu-u, bɛdɛɛni yih yi nlɛkɛ li Nyɔ-ɔ chi tuu yi kɛɛ le ɛ mi wu nkii biee bi nuun li mbeechɛ wu beniin li, bɛ bi nuun li shɛn yi bee. Ngii nsoon wi kwi biki si nɛmɛ chee nuun.

²⁴ Se nuun le, benj bamu baa Tayatira bɛ mɛɛn ki lɛn kɛ li wuni ntiife kɛ, bɛ laanchi yɛ tɛ fiee fi beniin bamu teenyi le biee bi Sata-an bi lɛ munyiikɔɔ li kɛ, mi nteɔ le, mɛɛn yɛ ntuu ngɛɛ bɛntɛ bamu li yih yinɛ-ɛ kɛ.

²⁵ Fi se fieɛ le, nɛ ni nɛ kɛmi li fiee fi nɛ kɛmi-i mkpaan, gɛɛn bo bu ngii mbɛ.

²⁶ Wi wu gii sɔ, feti nɛmɛ chi nkɔngisi nsiin wu gɛɛn wu mɛɛshi, ngii nyɛ wu bunga ni nuun lɛ bito-on lɛwɛ.

²⁷ Nɛɛ si Baa wɛn nyɛɔ bunga li mi-i, ngii nyɛ bunga li wuu ni sɛki bi bɛ kimbaan ki munjɔ-ɔn, ni bonyi bi lu nɛɛ si shan yi chimɛ yi bɛ booyɛ li binjɛ-ε li binjɛ-ε lɛ.

²⁸ Ngii nyɛ wu fintɔn fi Taa lɛ fi lɛ njwori.

²⁹ Wi wu kɛmi bintoɔn, woo fiee fi Fiana yi Nyɔ tiiti li bintaashe bi beniin bɛ kimbeenche.’ ”

3

*Nton wu Jiso wu giingɪ li kintaashe
ki beniin bɛ kimbeenche-ε ki Sadis*

¹ Wi wu ntɛ njɛn wɛ tuu tee li mi-i le, “Tsɛɛ kinwaati li nchindaa wu Nyɔ-ɔ wu li kintaashe ki beniin bɛ kimbeenche-ε ki Sadis le, ‘Wuni nuun n'yɔru wu wi wu

* **2:17** Mana tɛ nuun bijinɛ bi Nyɔ tɛ gii yi nyɛki beniin bɛ Iseleɛ lu mfi wu bɛ tɛ nuun libuka li biya mbaanyɛɛ li

kemi fiana yi Nyɔ yi mfomenyaan mɔɔ muntsɔn mu mfomenyaan: Nkiiɔ kinɛ kinɛ. Nɛ yɛngi li beniin li le nɛ mɛɛn baa bɛyon, nuun ɛ nɛ kwiye kitun.

² Kaangi yɛɛn, nɛ tonde bunga le fiee fi shɛ-ɛ, fi nuun le kwe wa. Nɛ kɛɛ le mmɛɛnɔ ki nɛn kɛ kinɛ le ki dzɔɔn ki gɛɛn ki mɛɛshi le Nyɔ yɛn lii kɛ.

³ Nɛ kimi yɛɛn fiee fi nɛ tɛ fi mɔɔ fiee fi nɛ tɛ woo. Nɛ kemi yɛɛn lu, nɛ kemi le nɛ fiiki shɛn yinɛ. ɛ nɛ mɛɛn ki kaangi kɛ, kɛ ngii naa dza mbɛ le be-en si wih, nɛ tɛ kɛɛ mfi wulu kɛ.

⁴ Se nuun le, nɛ mɛɛn baa nɛ kemi beniin bamu niin Sadis bɛ mɛɛn baa ki liibi kɛ ndú yibe kɛ. Beeye baa bɛ gii be ni be dengi tɛɛ be, ɛ be chuume ndú yi ncherere, kifɛ be baa beniin bɛ kɔche tɛ.

⁵ Wi wu gii naa sɔ, mwɛ gii naa lii tɛ ndú yi ncherere. Wɛɛ wi nuun ntɛ naa n'wɔɔyɛ bukoon bwee le kinwaati ki beniin bɛ kemi ntɛ wu kimakɛ-ɛ kɛ. Ngii naa ntee bɛ kimfime ken limfwe li Taa li bɛ benchindaa bee le nkiiɔ wu.

⁶ Wi wu kemi bintoon woo fiee fi Fiana yi Nyɔ tiiti li bintaashɛ bi beniin bɛ kimbeenche-ɛ.' ”

Nton wu Jiso wu giingi li kintaashɛ ki beniin bɛ kimbeenche-ɛ ki Filadelfia

⁷ Wi wulu se tuu tee li mi-i le, “Tsɛɛ kinwaati li Nchindaa wu Nyɔ wu li kintaashɛ ki beniin bɛ kimbeenche-ɛ ki Filadelfia-a le, ‘Wuni nuun n'yɔru wu wi wu waan wɛ tuu nuun wi wu chɛɛn. ɛ wu wu kemi kingwiye ki bumfɔn bu Daafi-i. Ti gwiyi, wi tɛ nuun lu wu nuun fa kɛ, ɛ wu fa, wi tɛ nuun lu wu nuun gwiye kɛ:

⁸ Nkiiɔ bingɛ binɛ. Yikɛ yɛɛn nɛ woo, mi ngwiyo kigoo li be-en mi ngɛɛ mkpeen, wi se nuun yɛ lu wu nuun fa kɛ. Nkiiɔ tɛ le nɛ kemi yɛ bunga nge kɛ, se nuun le, nɛ kichi baa nɛɛ tefɛ chen. Nɛ mɛɛn baa ki faan kɛ mi kɛ.

⁹ Yikɛ yɛɛn nɛ woo, beniin baa bɛ nuun li kintutu ki Sata-an be kwengi le be baa Bɛjuu, nuun be yɛngi bu yɛnu, be nuun yɛ Bɛjuu kɛ, ngii naa mfɛ be, be bɛ be we li bikaa binɛ-ɛ nɛ kɛɛ le nkɔngisi ben.

¹⁰ Si nɛ gɛɛ baa tefɛ chen kii nkɔn shɛn le, ngii nkiiɛ ben mfi wu mɔnche gii bɛ li

kikoo ki nshe-ɛ kichu le mɔnche beniin bɛ nuun li nshe-ɛ.

¹¹ Mbɛɛɔ mfi fintɛn. Nɛ kemi li fiee fi nɛ kemi-i mkpaan, kii wumu ni fi kifɔ kinɛ ki bumfɔ-ɔn.

¹² Wi wu gii sɔ, ngii mfɛ wu ni nuun kintɔsi ki li yih yi muntofi-i yi Nyɔ yɛɛn se tɛ naa tuu le bo lu kɛ. Ngii ntɛɛ bukoon bu Nyɔ yɛɛn li yi yee li bɛ bukoon bu kiton ki Nyɔ yɛɛn ki nuun Jɛrosalen wu fwɛn wu buti fɛ Nyɔ yɛɛn liboo. Ngii ntɛɛ tɛ bukoon bwen bu fɛn li yi yee li.

¹³ Wi wu kemi bintoon mwɛ woo fiee fi Fiana yi Nyɔ tiiti li bintaashɛ bi beniin bɛ kimbeenche-ɛ.' ”

Nton wu Jiso wu giingi li kintaashɛ ki beniin bɛ kimbeenche-ɛ ki Lawdesia

¹⁴ Se tuu tee li mi-i le, “Tsɛɛ kinwaati li nchindaa wu Nyɔ wu li kintaashɛ ki beniin bɛ kimbeenche-ɛ ki Lawdesia le, ‘Wuni nuun n'yɔru wu wi wu bukoon bwee nuun le, Fi nuun le. Nuun wi wu ti lemi li jɛ ye-e, nuun wi wu tiiti chɛɛn kii Nyɔ. ɛ wu kimbɛɛche ki fiee fichu fi Nyɔ tɛ tɔn:

¹⁵ Nkiiɔ bingɛ binɛ. Nɛ baa finɛ! Ndɛmu sin, n'yuuse sin. N'wɛkɔɔ le bee nuun nɛ ndɛndi kɛ nɛ yuusi!

¹⁶ Bɛɛɛni, si nɛ baa finɛ kintikinti ndɛmu nsin n'yuuse nsin le, ngii nkwiye ben le mi-i wa.

¹⁷ Nɛ kwengi le nɛ baa beniin bɛ kwa-a le nɛ loo baa kitun nɛ mɛɛn yɛ nɛ wɛki fiee kɛ. Nɛ tiiti le, nɛ tɛ nɛn le finɛ fɔ fiɛɛ kɛ ni? Nɛ baa beniin bɛ nshiin keeti beniin bɛ be, beniin bɛ kifoo le, nɛ baa binyɛɛ mɔɔ beniin bɛ dengi tin bilɛlu!

¹⁸ Nɛ n'wɛkɔɔ le ntifi ben le nɛ go kikwa ki yɛchi li mi-i ki bɛ tɛ tɔn bɛ nachɛ ki wuuti, nɛ se nuun beniin bɛ kwaa. Nɛ go ndú yi ncherere nɛ baanyɛ binyi binɛ lu, kii beniin njingi ben nɛ kemi buya. Nɛ go tɛ ntsi yi lii li mi-i, nɛ fwa lii yinɛ lu, nɛ se ni nɛ njingi bieɛ.

¹⁹ Beniin bɛ nkɔngisi, nti n'wami be li bingɛ bi bee, nyɛɛ nge li bee le ntifi be. Bɛɛɛni, doonche yɛɛn kingɛ ki shaan, nɛ fiiki shɛn yinɛ.

²⁰ Yikɛ yɛɛn nɛ woo, nlemɔɔ fween nkundi. ɛ wi woo jɛ yɛn, wu gwiye kigoo,

nlε mbε tεε wu tε ni tε jii biee, fiee fimumkpanj.

²¹ Wi wu gii sɔ, ngii naa nyε wu kintsii shee tεε wu li kabara wε-εj si ntε nsɔ nse nshee tεε Baa wεj li kabara we-e.

²² Wi wu kεmi bintoonj woo fiee fi Fiana yi Nyɔ tiiti li bintaashe bi beniinj bε kimbeenche-ε.”

4

Joon ηεη bε nyεε n'yɔonche li Nyɔ-ɔ liboo

¹ Lejin le biee bini-i, le ntuu mbiche, dza ηεη kigoo liboo ki nuun mkpeen. Je yi ntε nsaa η'woo ηkosi yi yeti li mi-i si sɔj, yi tuu yi tee li mi-i le, “Kiingj ɔ bε feni ngii ndoonche li wεε biee bi kεmi le bi ka lejin li mfi wuni-i.”

² Mfwaa mumkpanj, ndza ntuu nuun li tsan yi Fiana yi Nyɔ-ɔ, mbiee ηεη kabara wu nuun liboo, ε wi shee li wuu liwe.

³ Wi wu tε shee lu wε tε mienini si ηwaani ta yimi yi tεemi kwa yi bε teenyi le Jaspa mɔɔ yi bε teenyi le kanelia, ε kila laan ki kεnε kabara wulu ki mienini si tεtε chi bε teenyi le emeraa.

⁴ Bekabara bamu mbaamfiεε ntso benεε tε kεnε kabara wulu, bekaanj bamu tε shee li bε mbaamfiεε ntso benεε baa ε be liishe ndu yi ncherere, ε be beenj bifo bi bumfonj bi bε nache bε ki kwa ki yεchi be li fa.

⁵ Dzan yi lεebi tε buti li kabara wεε, yi wami, yi ndunji belambo duti li kabara wulu-u limfwe mfomenyaan bε tε nuun fiana yi Nyɔ yi mfomenyaan.

⁶ Fiee fimu nuun tε li kabara wulu-u limfwe fi bosini dzɔ yi nyɔja yimi yi wuuti ni waanη si miadɔj.

Biee bi yonj bimbi binεε tε lej bi kεnε kabara wulu bimbe bichu bi nuun ε bi yise bε lii limfwe bε lejin.

⁷ Fiee fi yonj fi limfwe tε bosini buri, fi biki bosini nan wu nyun, fi tε tuu fi biki fe kεmi bushi si bu wiwonj, fi lejin se bosini kindoonj fε ki jiindi.

⁸ Biee bi yonj bi binεε bilu tε kεmi bibe busɔ busɔ, ε bi yise bε lii lewe bε lekwiinj. Biee bilu tε shiin bi yuuti biee butuu mɔɔ fenshaan bi tε chikε kε. Bi tε shiin bi yuuti le,

“Nyɔ yε waan! Nyɔ yε waan! Nyɔ yε waan! E Taa Nyɔ yi Kεmi Bunga Buchu.

E yi yi tε nuun, ε yi yi nuun, ε yi yi gii yi bε.”

⁹ Mfi wu biee bi yonj bilu tε shiin bi pieti Nyɔ bi nyεε ηgunu bε kiyɔni li yi yi tε shee li kabara nuun lu mfi kwi ma sinj,

¹⁰ bekaanj bε mbaamfiεε ntso benεε baa se we be gεεj yi limfwe li yi yi tε shee li kabara wε-ε, bε nyεε n'yɔonche wu nyɔja li wu wu nuun lu mfi kwi ma sinj. Fε be feti le be se buushi bifo bi bee bi bumfɔ-ɔj, bε giki li kabara-a limfwe be yuuti le,

¹¹ “Wε wu nuun Taa, ɔ nuun Nyɔ yisen, ɔ kɔche le bε ni bε tendi bendee bo, bε nyεε ηgunu li wε-ε, bε pieti bunga bwo, kife ε wε wu tε tɔj biee bichu, ε wε wu tε kɔngi ɔ se tɔj bi, bi se nuun lu.”

5

Nwane Nshɔɔj kɔche le gwiye ηweej mε mfomenyaan

¹ Ntε dza ηεη kinwaati kimu le kibεnε ki kigɔnε ki wi wu tε shee li kabara wε-ε, ε bε tseε ki lenti bε lekuun bε fiεmε ki bu fiεmε, bε laan bintsii mfomenyaan bε ηweej.

² Nse ndza ntuu ηεη nchindaa wu Nyɔ wumu wu tεemi lanjini lewe nge biiti laa, “E noo wu kɔche le gwiye ηweej mani, fanche kinwaati kini le?”

³ Wi tε mεεj ki nuun kε lu liboo mɔɔ nuun li nshe-ε mɔɔ nuun likwiinj li nshe-ε, wu nuun fanche kinwaati kilu mɔɔ nuun le biche le kinwaati kilu-u kε.

⁴ Nse nde kwe nge le wi tε mεεj ki nuun kε lu wu kɔche wu nuun gwiye kinwaati kilu mɔɔ nuun le biche le ki-i lenti kε.

⁵ Wi wumu li kintutu ki bekaanj le baa tee li mi-i le, “Kiinj ɔ ni de kε. Yikε ɔ woo, wi wu bε teenyi le Buri wu li kini ki Juda-a, bε tuu bε teenyi le Biεchi yi sanj le kini ki Mfonj Daafi-i tε sɔ, ε wu wu gii gwiye ηweej mε mfomenyaan maa fanche kinwaati kilu.”*

⁶ Nse ndza ηεη Nwane Nshɔɔj lemi kintikinti le kabara-a bε biee bi yonj bi binεε bieε mɔɔ bekaanj bε beniinj le baa, se nuun kεε bε sεε. Tε gii kεmi bitoonj mfomenyaan bε lii mfomenyaan. Lii yilu

* 5:5 Wi bε teenyi le Buri wuni wu li kini ki Juda mɔɔ le Biεchi yi sanj li kini ki Mfonj Daafi li, ε Kinsofu ki Nyɔ tε kaache.

nuun fiana yi Nyɔ yi mfomɛnyaan yi wu ton yi le yi bo yi gɛɛn li kikoo ki nshɛ-ɛ kichu.

⁷ Nwane Nshɔɔn wulu tuu gɛɛn fi kinwaati kɛɛ le kibɛnɛ ki kigɔnɛ ki wi wu tɛ shee li kabara wɛ-ɛ.

⁸ Si tɛ fi kinwaati kilu lɛ, biee bi yon bi binɛɛ biɛɛ mɔɔ bɛkaan bɛ mbaamfiɛɛ ntso bɛnɛɛ baa biee be wɛ fɛkwiin li Nwane Nshɔɔn wulu-u limfwe. Wi mumkpan mumkpan li bee tɛ kɛmi kɛmi bɛ ke wu bɛ fɛ bɛ kikwa ki yɛchi, ɛ kidzoma yisɛ le. Kidzoma kini nuun nleke li Nyɔ-ɔ wu beniin bɛ nuun bɛ Nyɔ-ɔ.

⁹ Biee biɛɛ bɛ bɛkaan baa se yuuti jumi chimu chi fɛn chi tiiti le,

“ɛ wɛ wu kɔchɛ le ɔ fi kinwaati kilu,

ɔ gwiye nweɛn mɛlu,

kifɛ be tɛ sɛɛ wɛ ngɔn mo ya beniin,

li tsan yi bibifi-i bɛ nyɛ li Nyɔ-ɔ.

Beniin bani bo li bini bichu, bɛ li jɛ chichi-i,

beniin chichi mɔɔ biton bichu.

¹⁰ ɔ nyɛ be bumfɔn ɔ se fɛ be to bɛtɛ muntofi

bɛ Nyɔ yisɛ-ɛn.

Be gii be ni be sɛki li nshɛ-ɛ.”

¹¹ Le ntuu ni mbichi, ndza n'woo jɛ yi bɛnchindaa bɛ Nyɔ-ɔ be nuun li bɛnchuki-i li bɛnchuki-i bɛ li bɛmara-a li bɛmara-a. Be tɛ lemɛ be kɛnɛ kabara bɛ biee bi yon biɛɛ mɔɔ bɛkaan baa.

¹² Be tɛ yuuti lɛwe nge be tiiti le,

“Nwane Nshɔɔn wu bɛ tɛ sɛɛ,

ɛ wu wu kɔchɛ le kɛmɛ bunɔa bɛ bulofu

mɔɔ bufii bu nɔnɔa

mɔɔ bukoon bu nɔnɔa mɔɔ ngunju mɔɔ

bunɔnɔa mɔɔ n'yɔɔnchɛ.”

¹³ Nse ndza n'woo biee bichu bi Nyɔ tɛ tɔn bi nuun liboo mɔɔ li nshɛ-ɛ mɔɔ lɛkwiin mɔɔ li dzɔɔ yi nyɔnɔa-a, bɛ biee bichu bi nuun li bintsii bini-i, bi yuuti le,

“N'yɔɔnchɛ bɛ ngunju mɔɔ bunɔnɔa mɔɔ bunɔnɔa

giingɛ nuun fɛ wu wu tɛ shee li kabara-a

bɛ Nwane Nshɔɔn wuni mfi kwi ma nsin!”

¹⁴ Si bi yuuti lɛ, biee bi yon bi binɛɛ biɛɛ beenchi le, “Fi nuun lɛ!” Se bɛkaan baa gɛɛn be wɛ fɛkwiin be nyɛɛ n'yɔɔnchɛ wu nyɔnɔa.

6

Nwane Nshɔɔn gwiye nweɛn mɛ mfomɛnyaan

¹ Nse mbɛchi mbichi si Nwane Nshɔɔn wɛ gwiye nweɛn mɛ nkosi li nweɛn mɛ mfomɛnyaan maa, ntaa n'woo fiee fimu li kintutu ki biee bi yon biɛɛ yɔ bɛ jɛ si dzaan yi wɛndi, fi tee le, “Bɛ!”

² Le mbichɛ, nɛn kikuɔ kimu ki ncherere ɛ wi beɛn le lɛwe, kɛmi kikɔrɔ. Bɛ beɛn wu kifɔ ki bumfɔ-ɔn li fa, bo le gɛɛn si wi wu ti gwii yɛki, gwe yaa.

³ Nwane Nshɔɔn se tuu gwiye nweɛn mɛ kinga kifɛ, nse n'woo fiee fi kinga kifɛ li kintutu ki biee bi yon biɛɛ tee le, “Bɛ!”

⁴ Kikuɔ kimu bo ki yɛchi ni gaaa, bɛ nyɛ nyɔ yi dzin yimi yi nyɔnɔa li wi wu tɛ miri le lɛwe, bɛ nyɛ wu bunɔa le tsaaki mbɛɛngii li kikoo ki nshɛ-ɛ kichu le beniin ni be woyi bamu.

⁵ Le Nwane Nshɔɔn tuu gwiye nweɛn mɛ kinga kitɛɛtɛ, n'woo fiee fi kinga kitɛɛtɛ li kintutu ki biee bi yon biɛɛ tee le, “Bɛ!” Le mbichɛ, ntaa nɛn kikuɔ kimu ki tii, ɛ wi wu tɛ miri le lɛwe kɛmi kimfichinɛ ki bɛ fichini biee lu lɛ bo.

⁶ Ntuu n'woo fiee si jɛ yimi yeti lɛ biee bi yon bi binɛɛ biɛɛ lɛnti fi tiiti le, “Wi gii dzɔ kinsomfu ki li jobɛ-ɛ kichuchu se go fishigari fi ndzaa lu, kɛ nuun dzɔ kinsomfu ki li jobɛ kichuchu se go mushigari mu ndzaa lɛ muntɛtu lu. Se nuun le kiin wi ni finɛ mɛɛn bɛ mbiin kɛ!”

⁷ Nwane Nshɔɔn wulu gwiye nweɛn mɛ kinga kinɛɛ, n'woo jɛ yi fiee fi kinga kinɛɛ li kintutu ki biee bi yon biɛɛ si yi tee le, “Bɛ!”

⁸ Le mbichɛ, nɛn kikuɔ kimu ki nɛngi buriburi, se bukoon bu wi wu tɛ miri le nuun le Kwe, kwɛɛn wu binɔkwi biki wu lɛjin. Bɛ nyɛ be bunɔa bu dzɔtɛ beniin bɛ li kimbe ki nshɛ-ɛ kimumkpan lɛ bi binɛɛ biɛɛ lɛnti, be woyɛ beniin belu bɛ nyɔ yi dzin mɔɔ dzeɛn bɛ chigɔn mɔɔ nyán yi libuka yi li nshɛ-ɛ.

⁹ Nwane Nshɔɔn gwiye nweɛn mɛ kinga kitiinɛ, nɛn fiana yi beniin lɛ taantaa chi muntofi-i lɛkwiin. Fiana yini se nuun yi beniin bɛ bɛ tɛ woyɛ be kii jɛ yi Nyɔ bɛ fiee fi be tɛ tiiti be lemi li fi-i.

¹⁰ Yi se wɛndi lɛwe le, “Hooo Taa Nyɔ yi nuun lɛ Biee Bichu-u lɛwe, wɛ wu waan, wu nuun chɛɛn. ɔ gii ɔ taan gɛɛn bo bun ɔ

se sonde nsa wusen ɔ tuu nsoonkibaa li beniin be tɛ woye bee be nuun li kikoo ki nshɛ-ɛ?”

¹¹ Be se nyɛ be ndú yi ncherere li wi mumkpan mumkpan li bee, be tee le be fufɛ niin, gɛɛn bo fɛ be gii be mɛɛshi be woye benwaani be bee be nuun beniin be nime chi Nyɔ-ɔ be be gii be nuun le be gii be woye be nɛɛ si be tɛ woye bee.

¹² Nwane Nshɔɔn be gwiye nweɛn mɛ kinga busɔɔ, ndza mbiche nɛn si nshɛ sɛɛɛ be bunga, jobɛ fiiki chi liki ni tiini si ndú yi be tuki kwe lu, kwii se fiiki wu yɛchi ni gaaa si ngɔn.

¹³ Muntɔn dzɛti liboo mu weyi laankwiin si muntaan mu mɛɛn dzekidzeki mfiee kerisi.

¹⁴ Kiboo dza ki kɛbi si kibɛ ki kinwaati ki se layɛ. Benkumɛ bechu be bingen bichu dza fɛ bi ti nuun.

¹⁵ Bemfɔn be li nshɛ-ɛ mɔɔ beniin be nɔɔa be nɔɔa bechu mɔɔ bikoo bi beniin be nchi-i be nɔɔa be nɔɔa mɔɔ beniin be bieɛ le mɔɔ benɔa mɔɔ beniin bechu mɔɔ nuun bemfa mɔɔ be ti nuun yɛ bemfa kɛ, be se kiifi be nyimi le ntuun li mɔɔ le bimban lekwiin bi li benkumɛ.

¹⁶ Si be tɛ nyime le, be dzɛngi li benkumɛ-ɛ be li bimba-an be tiiti le, “Weyɛ yɛɛn le bee li, nɛ baanyɛ bee kii wi wu shee li kabara wɛ ni nɛn bee mɔɔ kii Nwane Nshɔɔn ni doonche shɛn yi fuuti li bee li.

¹⁷ Jobɛ chi be gii be doonche shɛn yibe yi fuuti be cheɛ chi kɔche kitun, wi se nuun yɛ lu wu nuun len be limfwe kɛ.”

7

Be fɛ benjkiki li beniin be Iseɛɛ benchuki gwii be kitsɔ mbaanyɛ ntsɔ benɛɛ (144,000)

¹ Lejin lelu, nse nɛn benchindaa be Nyɔ-ɔ benɛɛ be lemi fɛ boo yi nshɛ yi naa yɛɛ, be banj mfiee yi buti li boo yilu kii yi ni yi keti li nshɛ-ɛ kɛ li dzɔɔ yi nyɔɔa-a, kɛ li biti-i.

² Ntuu nɛn nchindaa wu Nyɔ wumu, buti le kimbe ki jobɛ tɛɛti, nuun be fieɛ fi Nyɔ yi kɛmi ntɛ fi feti nkiki li beniin li lu le bɔ. Se teen benchindaa be Nyɔ-ɔ be benɛɛ baa be jɛ yi tɛɛmi. Benchindaa bani nuun ɛ be be be tɛ nyɛ bunga li bee, le be biifi nshɛ mɔɔ dzɔɔ yi nyɔɔa.

³ Se teen tee le, “Kiin nɛ ni biifi nshɛ kɛ dzɔɔ yi nyɔɔa kɛ biti, tɛ mɛɛn ki fɛ kɛ nkiki li beniin be nime-ɛ be Nyɔ yisɛn kɛ.”

⁴ Nse n'woo le beniin be be tɛ fɛ nkiki tɛ nuun benchuki gwii be kitsɔ mbaanyɛ ntsɔ benɛɛ (144,000), ɛ be bo li bini bi Iseɛɛ bichu.

⁵ Be tɛ fɛ nkiki li beniin be li kini ki Juda-a, benchuki yoofi ntsɔ befe, li kini ki Lubɛ-ɛn, benchuki yoofi ntsɔ befe, li kini ki Ga-ad, benchuki yoofi ntsɔ befe,

⁶ li kini ki Asha-a, benchuki yoofi ntsɔ befe, li kini ki Naftali-i, benchuki yoofi ntsɔ befe, li kini ki Manasi-i, benchuki yoofi ntsɔ befe,

⁷ li kini ki Simiɔ-ɔn, benchuki yoofi ntsɔ befe, li kini ki Lebi-i, benchuki yoofi ntsɔ befe, li kini ki Isaka-a, benchuki yoofi ntsɔ befe tɛ,

⁸ li kini ki Sebulɔ-ɔn, benchuki yoofi ntsɔ befe, li kini ki Joɛ-ɛ, benchuki yoofi ntsɔ befe, li kini ki Benjamɛ-ɛn, be fɛ benjkiki benchuki yoofi ntsɔ befe.

Kintutu ki beniin le ni mamama

⁹ Lejin lelu, ndza nɛn kintutu ki beniin le ni mamama ki nuun yɛ ki wi nuun fa kɛ. ɛ be bo li biton bichu-u, be li bini bichu-u mɔɔ beniin bechu be jɛ chichi chichi-i, be lemi li kabara-a mɔɔ li Nwane Nshɔɔn li limfwe, ɛ be liishɛ ndú yi ncherere be kɛmi baaɛ le bɔ.

¹⁰ Be tɛ wuuyi lewe nge be tiiti le, “Kinsofu dzɛti nuun fɛ Nyɔ yisɛn yi shee li kabara-a mɔɔ li Nwane Nshɔɔn li.”

¹¹ Benchindaa be Nyɔ-ɔ bechu len be kɛnɛ kabara wulu mɔɔ bekaan mɔɔ bieɛ bi yon bi bineɛ bieɛ, be tuu be weyi be tondi menshi fekwiin li kabara wɛ limfwe, be nyɛɛ n'yɔɔnche wu nyɔɔa li Nyɔ-ɔ.

¹² Be tɛ feti le, be tiiti le, “Fi nuun le! Kimbɔnɛ be bunɔɔa mɔɔ bufii bu nɔɔa kɛmi nuun Nyɔ yisɛn. Tɛ ni tɛ nyɛɛ kiyɔɔni li yi-i. ɛ yi yi kɛmi ngunju be bunga, yi tɛɛmi mfi kwi ma nsin. Fi ni fi nuun le.”

¹³ Wi wu kaan wumu li bekaan baa, bii li mi-i laa, “Bani nuun ban be liishɛ ndú yi ncherere ni? Be bo fɛn?”

¹⁴ Ntuu li wuu le, “Te Kikoo, kii nɛɛ wɛ.” Se tee li mi-i le, “Bani nuun beniin be bo li mfi wu nge wu tɛɛmi-i. Be tsootɛ baa ndú

yibe bɛ ɲɔŋ mɛ ɲwane Nshɔɔŋ lɛ, yi se tuu yi nɛŋgi,

¹⁵ be se nuuŋ li kabara wu Nyɔ-ɔ limfwe, be nindi li yi-i butuu mɔɔ fɛnshaan li yih ye yi muntofi-i. Wi wu shee li kabara wulu gii ni nuuŋ bɛ be si kimba kibe.

¹⁶ Dzeen mɛɛŋ yɛ yi ni yi wuu be kɛ, ndɔɔŋ mɛɛŋ yɛ le tuu ni wondini be kɛ. Wiin mɛɛŋ yɛ wu ni wu sungi be kɛ, kiyube mɛɛŋ yɛ ki ni ki mukini be kɛ.

¹⁷ Fi gii fi nuuŋ lɛ, kifɛ ɲwane Nshɔɔŋ wu nuuŋ fɛ kabara-a fɛnti gii naa ni kiichi be si kinikiiche nshɔɔŋ, dzeti yi ki giinŋi bɛ yi fɛ dzɔɔ yi nyɛɛ ntɛ nuuŋ fɛ-e. Nyɔ gii yi wɔɔye musu mɛnchu mɛ nuuŋ lɛ lii yi beɛ tɛ.”

8

ɲwane Nshɔɔŋ gwiye ɲweɛŋ mɛ lejɪŋ

¹ Le ɲwane Nshɔɔŋ gwiye ɲweɛŋ mɛ mfomɛnyaan lɛ kinwaati kee li, bintsii chikɛ liboo ni nshiinŋ gɛɛŋ bo kingatɛ ki kika kɛ mfi-i.

² Nse ntuu ɲɛŋ si bɛnchindaa bɛ Nyɔ-ɔ bɛ mfomɛnyaan bɛ ti lemi li Nyɔ-ɔ limfwe baa si bɛ nyɛ bɛ sɔŋ mfomɛnyaan.

³ Nchindaa wu Nyɔ wumu se dza bɛ lɛŋ li taantaa chi muntofi-i kɛmi filaan fi bɛ tendi kidzoma lɛ, ɛ bɛ nachɛ bɛ kikwa ki yɛchi. Bɛ nyɛ kidzoma li wuu ɲɛ le tondɛ bɛ nleke li Nyɔ-ɔ wu bɛniin bɛ nuuŋ bɛ Nyɔ-ɔ fɛ taantaa chi muntofi-i. Taantaa chilu tɛ nuuŋ ɛ bɛ nachɛ bɛ kikwa ki yɛchi, ki nuuŋ li kabara-a limfwe.

⁴ Se tɔŋ, ɲjin mɛ kidzoma-a mɛlu bɛ nleke li Nyɔ-ɔ yi bɛniin bɛ nuuŋ bɛ Nyɔ-ɔ bo lɛ wuu bɔ me yɛɛ me gɛɛŋ li nchindaa wu Nyɔ-ɔ limfwe.

⁵ Nchindaa wu Nyɔ wulu se dza dzɔ filaan fi bɛ tendi kidzoma lɛ fɛɛ, dzɔ wi fɛ taantaa chi muntofi-i, gɛɛ le wu yiɛ, se bɛɛ lɔŋ li nshɛ yini-i. Si tɛ lɔŋ lɛ, dzaan bɛchi yi lɛɛbi, yi kumini yi ndunŋi, nshɛ sɛɛsi.

Bɛnchindaa bɛ Nyɔ-ɔ bɛchi ntɔŋu sɔŋ yi nyɛɛ

⁶ Bɛnchindaa bɛ Nyɔ-ɔ bɛ mfomɛnyaan bɛ tɛ kɛmi sɔŋ yi mfomɛnyaan baa bɛɛ bɛ nachɛ yi le bɛ tɔŋ sɔŋ yilu.

⁷ Nchindaa wu Nyɔ wu ɲkosi tɔŋ yɛɛ sɔŋ, biŋ bɛ wi bɛ bi fiinɛ bɛ ɲɔŋ bi shooshi li nshɛ-ɛ. Kimbɛ ki nshɛ-ɛ

kimumkpan lɛ bimbe bitɛɛtu-u do, kimbe kimumkpan lɛ bimbe bitɛɛtu-u bi biti-i do, kitɔɔ ki tɔɔŋ kichu do tɛ.

⁸ Nchindaa wu Nyɔ wu kinga kifɛ tɔŋ yɛɛ sɔŋ, bɛ tuumi fɛɛ fimu wi duti lu, fi nuuŋ si ɲkumɛ wumu wu nyɔŋa. Fi we li dzɔɔ yi nyɔŋa-a. Kimbe kimumkpan lɛ bimbe bitɛɛtu-u bi dzɔɔ yi nyɔŋa-a dza bi to ɲɔŋ.

⁹ Kimbe kimumkpan lɛ bi bitɛɛtu-u bi bɛɛ bi yɔŋ bi nuuŋ li dzɔɔ yi nyɔŋa-a kwiye. Kimbe kimumkpan lɛ bimbe bitɛɛtu-u bi yih yi dzɔɔ lɛ shaanshe.

¹⁰ Nchindaa wu Nyɔ wu kinga kitɛɛ tɔŋ yɛɛ sɔŋ, fintsɔŋ fimu fi nɔŋa dza liboo fi duti si Kin'wofu, fi we fi baanye kimbe kimumkpan lɛ bi bitɛɛtu-u bi dzɔɔ yi beki bɛ bintsii bi dzɔɔ yi shiin buti li bi-i.

¹¹ Bukoon bu fintsɔŋ filu nuuŋ le Nloche. Le fi we lɛ, kimbe kimumkpan lɛ bimbe bi bitɛɛtu-u bi dzɔɔ lɛ bɛchi bi lochi. Bɛniin ɲɛ tɛ kwiye fɛ bɛ tɛ wɔŋ dzɔɔ yilu, kifɛ fintsɔŋ filu tɛ fɛ dzɔɔ yilu tuu yi lochi.

¹² Nchindaa wu Nyɔ wu kinɛ wɛ tɔŋ yɛɛ sɔŋ, fɛɛ fimu sandɛ jobɛ kimbe kimumkpan lɛ bimbe bi bitɛɛtu-u bɛ kimbe kimumkpan ki kwii lɛ lɛ bi bitɛɛtu-u. Se fi sandɛ tɛ muntsɔŋ kimbe kimumkpan lɛnti lɛ bitɛɛtu-u. Bimbe bi bɛ bimumkpan bimumkpan se to kijibɛ. Kin'wofu tɛ mɛɛŋ tuu kɛ le ki nuuŋ lu li kimbe kimumkpan lɛ bimbe bi bitɛɛtu-u fɛnshaan mɔɔ butuu kɛ.

¹³ Le ni ntuu mbichi, ndza ɲ'woo kindoon fumfini liwe si ki tɛ jiindi kintikinti ki kiboo lɛ ki dii le, “ɲɛ loo, ɲɛ loo, ɲɛ gii nuuŋ li bɛniin bɛ nuuŋ li kikoo ki nshɛ-ɛ mfi wu bɛ naa bɛ tɔŋ sɔŋ yi shɛɛ yi bɛnchindaa bɛ bɛɛtu nuuŋ le bɛ gii bɛ tɔŋ yɛɛ.”

9

Bɛ tɔŋ sɔŋ yi kinga kitiine

¹ Nchindaa wu Nyɔ wu kinga kitiine tɔŋ yɛɛ sɔŋ, ɲɛŋ fintsɔŋ fimu fi tɛ dza liwe fi we li nshɛ-ɛ. Bɛ nyɛ kingwiye li fintsɔŋ filu-u ki gwiyi kitoo ki sechi ni wuunŋ.

² Fintsɔŋ filu se gwiye kimfime ki kitoo kilu-u, ɲjin bo le ni wooo, me se bo le si ɲko wu bɛ tɔŋ. ɲjin mɛ tɛ buti lɛ kitoo kilu-u tɛ fɛ jobɛ bɛ kiboo dza bi liki bu like.

³ Tsóma bo li njin mɛlu yi shee li nshɛ-ɛ. Bɛ nyɛ tsóma yilu bunɔa le yi ni yi tayi si bibobu bi li nshɛ-ɛ,

⁴ Bɛ chiinɛ li yi-i le kiin yi ni biifi biele bi kuu li nshɛ-ɛ kɛ, mɔɔ nuun kitɔɔ, mɔɔ nuun biti, mɔɔ nuun la le, bɛ tɛ gɛɛ le yi nyɛ nɔɛ nuun li nwaani beniin bɛ kɛmi yɛ nkiki wu Nyɔ fɛ be lii kɛ.

⁵ Bɛ tɛ gɛɛ le tsóma yilu nyɛ nɔɛ li beniin li kii tin. Se nuun le, kiin yi ni woyɛ be kɛ. Nɔɛ wu yi tɛ nuun le yi nyɛ tɛ nuun si kibobe bɛɛ ki ta wi le.

⁶ Li kii yi tin yini-i beniin gii be ni be geendi kwe be tɛ nɛn yi kɛ. Be gii be ni be dii le be kwi, kwe ni yi kiifi be bu kiifi.

⁷ Tsóma yini tɛ nuun si bikun bi bɛ nache kitun le bi bo bi la dɛn. Biele bimɔ tɛ nuun bi li fa si bifɔ bi bumfɔ-ɔn bi bɛ nache bɛ kikwa ki yɛchi, mɛnshi mɛ yi-i se nuun si mɛ beniin le.

⁸ Yi yi li bi fa tɛ nuun si yi bukɛɛn, bige bi yi-i nuun si bige bi bɛburi-i.

⁹ Yi tɛ kɛmi bifabu bi nuun si bikɔɔ bi beniin bɛ dɛn baanyi bɛ nkondi lu. ɛ yi jiindi lɔɔ bibɛ bi yi-i yeti si bikpɔɔ bi bikun chiiti mfi wu bi letini li kwɛɛn wu dzi-in.

¹⁰ Yi tɛ kɛmi yuun bɛ nsɔɔn lu si bibobu. Bunɔa bu yi-i bu yi nyɛɛ nɔɛ li beniin li kii tin tɛ nuun li yuun yilu-u.

¹¹ Yi tɛ kɛmi mfɔn wu yi nuun nchindaa wu bichi fɛ kitoo ki sechi ni wuunɔ kɛɛ, bukoon bwee se nuun le jɛ yi Hiburu-u le Abadɔn, le jɛ yi Gri-ik le, Apolion (bukoon buni nuun le wi wu bifisi bu bifise.)

¹² Wuni nɔɛ wu ka mɛɛnɔ wu nkosi. Se nuun le, yikɛ yɛɛn nɛ woo bɛnɔɛ bamu mɛɛn baa be biki lejin bɛfɛ.

Bɛ tɔɔn sɔn yi kinga busɔɔ

¹³ Nchindaa wu Nyɔ wu kinga busɔɔ tɔɔn yee sɔn, nse n'woo jɛ bo le shɛ yi nyɛɛ yɛɛ yi nuun li taantaa chi muntofi chi bɛ tɛ nache bɛ kikwa ki yɛchi, chi nuun Nyɔ limfwe,

¹⁴ tiiti li nchindaa wu Nyɔ wu kinga busɔɔ wu tɛ kɛmi sɔn wɛ le, “Fanche yɛɛn benchindaa bɛ bɛnɛɛ bɛ kɛn li dzɔɔ yi nyɔnɔa yi Yuflet lichin.”

¹⁵ Bɛdɛɛni, nchindaa wu Nyɔ wulu biele fanche benchindaa bɛ bɛnɛɛ belu. Benchindaa belu bɛ bɛ tɛ nache bɛ gɛɛ be tɛnɔɔ mfi bɛ jobɛ mɔɔ kwii bɛ kiya ki be gii

naa be fanche be, be se woyɛ kimbe kimumkpan le bimbe bi bitɛtu-u bi beniin le.

¹⁶ Ntɛ n'woo si kintutu ki beniin bɛ dzi-in bɛ bikun tɛ nuun. Be tɛ nuun bɛmara gii fɛɛ (200,000,000).

¹⁷ Bikun bi ntɛ nɛn le fieɛ fimu-u si kifieɛ fieɛ bɛ beniin bɛ tɛ miri li bi-i biele tɛ nuun ni: Beniin belu tɛ liishe bikwa be baanyɛ bɛ nkondi lu bi yɛchi si wi le, bi tuu bi nuun si kiboo le, bi tuu bi nuun gbɔɔ. Bikoo bi bikun bilu-u tɛ bosini bi bɛburi-i, ɛ wi bɛ njin mɔɔ fieɛ fimu si mukan mu duti le, buti bi lɛwa.

¹⁸ Biele bi nɔɛ bini tɛ nuun si wi bɛ njin mɔɔ fieɛ si mukan mu duti, bi tɛ buti le bikun bilu wa bi wo beniin kimbe kimumkpan le bimbe bitɛtu-u.

¹⁹ Bunɔa bu bikun bilu-u tɛ nuun bi lɛwa mɔɔ li yuun yi bi-i. Yuun yi bi nuun si yɔ, yi kɛmi bikoo, nuun fieɛ fi yi nyɛɛ beniin bibaa lu.

²⁰ Nɛɛ si fi tɛ keti le, kinke ki beniin le ki biele bi nɔɛ bini tɛ mɛɛn mɔɔ ki woyɛ kɛ be baa kɛ, tɛ mɛɛn ki fiiki kɛ shɛn yibe li biele bi bɛ tɛ feti bɛ tsan yi bɛ kɛ. Be tɛ mɛɛn ki fiiki kɛ li nleke li bɔɔn bɛ kinɔkundi bɛ munyɔ mɔɔ nuun mu bɛ fɛ bɛ kikwa ki yɛchi mɔɔ nuun ki ncherere bɛ kitu ki gbɔɔ, mɔɔ nuun ta, mɔɔ nuun kiti. Munyɔ muni nuun mu nuun tɛ nɛn fieɛ kɛ mu tɛ woo fieɛ kɛ mu tɛ dɛndɛ kɛ.

²¹ Be ti mɛɛn mɔɔ ki fiiki kɛ shɛn yi woyɛ beniin mɔɔ nuun yi fɛrɛ mfin mɔɔ nuun nyɛn yi bukwɛɛ mɔɔ nuun buyi kɛ.

10

Nchindaa wu Nyɔ wu tɛ kɛmi finwaati ɛ bɛ gwiye

¹ Ntuu nɛn nchindaa wu Nyɔ wumu wu tɛɛmi shiiti bɛɛ liboo, ɛ kikun sumɛ wu si ndu, ɛ kila laan wu li bwin. Bushi bwee nuun si jobɛ, bikaa biele nuun si nimi chi wi-i fɛ wu duti.

² Tɛ kɛmi finwaati fimu le bɔ ɛ bɛ gwiye. ɛ wu shee wu tɔmi kika kɛ ki kigɔnɛ li dzɔɔ yi nyɔnɔa-a, ɛ wu tɔmi ki kimesɛ li nshɛ-ɛ.

³ Si tɛ tɔmi le, dzaan lɛwe nɔɛ si buri ti dzenɔɔ le. Si tɛ dzaan le, dzaan yi ti wami kinga mfomenyaan yɔ.

⁴ Si dzaan yi ti wami kinga mfomenyaan yilu te yo le, le ntuu η'weki le ntsɛɛ fiee fi yi yeti, jɛ yimi yo li mi-i liboo le, “Gɛɛ fiee fi dzaan yi ti wami kinga mfomenyaan fini yeti shiin. Kiin ɔ ni tɛɛ le kinwaati-i kɛ.”

⁵ Nchindaa wu ntɛ ηɛη lemi li dzɔɔ yi nyɔŋa-a mɔɔ li nshɛ-ɛ wɛ tsaaki kibɛnɛ kee ki kigɔŋɛ,

⁶ chini li bukoon bu wi wu nuun lu mfi kwi ma sin wɛɛ le ɛ wu wu tɛ tɔŋ kiboo bɛ biee bichu bi nuun lu, mɔɔ nshɛ bɛ biee bichu bi nuun lu, mɔɔ dzɔɔ yi nyɔŋa bɛ biee bichu bi nuun lu. Tuu wan tee le, “Nyɔ mɛɛŋ yɛ yi chee yi li fiee fi yi wɛki le yi fɛ-ɛ kɛ!”

⁷ Gii naa ni nuun jobɛ chi nchindaa wu Nyɔ wu kinga mfomenyaan gii naa tɔon yee sɔŋ, Nyɔ fɛ fiee fi yi nyikɛ bɛ fi kɔchɛ si tɛ yeti kitun li beniin bee bɛ nimɛ-ɛ bɛ nuun beniin bee bɛ nto-on.”

⁸ Jɛ yi mbee nsa mi η'woo liboo yɛ tuu yi kween li mi-i le, “Gɛnɛ ɔ fi finwaati fi bɛ bee bɛ gwiye fieɛ le kibɛnɛ ki nchindaa wu Nyɔ-ɔ wɛɛ wu bee len li dzɔɔ yi nyɔŋa-a bɛ li nshɛ-ɛ wɛ.”

⁹ Ntuu ηgɛɛŋ fɛ nchindaa wu Nyɔ wulu-u ntee li wuu le nyɛ finwaati filu li mi-i. Tee li mi-i le, “Kɔ ɔ ji, mfi wu fi shee wɛ le shɛŋ fi gii fi lochɛ bu lochɛ. Se nuun le, fi gii fi yikɔɔ lɛwa si ηgɔɔ.”

¹⁰ Nse ntuu mfi finwaati filu le nchindaa wu Nyɔ wulu bɔ nji. Si ntɛ njii le, fi se tuu fi yiki mi lɛwa si ηgɔɔ. Se nuun le, mfi wu fi tɛ seri mi le shɛŋ fi tuu fi lochi bulochɛ lɔɔ.

¹¹ Si ntɛ nji le, be se tuu be tee li mi-i le, “Ɔ kɛmi le ɔ tuu ɔ tifi nton wu Nyɔ li beniin li. Nton wuni nuun kii ηwaani beniin bɛ bito-on mɔɔ beniin bɛ yeti ηwaani jɛ mɔɔ bɛmfɔŋ.”

11

Bentomfɔŋ bɛ Nyɔ-ɔ bɛfɛ

¹ Bɛ se dza bɛ nyɛ mi fii wu nuun si kimbaan le, bɛ tee li mi-i le, “Gɛnɛ ɔ fiche yih yi muntofi yi Nyɔ mɔɔ taantaa chi muntofi-i, ɔ fa mɔɔ beniin bɛ lɛki li Nyɔ-ɔ lu,

² se nuun le kiin ɔ ni fiche la wu lɛkuun kɛ. Gɛɛ le kifɛ bɛ saa baa bɛ nyɛ li beniin bɛ nuun yɛ Bɛjuu kɛ-ɛ. Bɛ gii bɛ miri li kiton

ki wuuti-i, bɛ nɔɔsɛ kiton kilu kii mbaanyɛɛ ntsɔ faatu.

³ Ngii nyɛ bunga li beniin bɛŋ bɛ bɛfɛ-ɛ bɛ lemi lɛjin le nsa wɛ-ɛŋ bɛ tiiti kii mi, bɛ gii bɛ ni bɛ lanini nton wɛŋ li beniin li jo nchuki bɛ gii fɛɛ bɛ kitsɔ mbaambusɔɔ (1,260). Bɛ gii bɛ ni bɛ lanini ɛ bɛ liisɛ ndu yi kwe.”

⁴ Beniin bɛ bɛfɛ bani nuun ɛ biti bi Oli-if bi bife mɔɔ bieɛ bi bife bi bɛ ti tɔɔmi belambo li bi-i bi ti lemi Taa limfwe wu kɛmi nshɛ.

⁵ Ɛ wi dza wɛki le fɛ fiee fi bifi bɛ bɛ, wi gii wu bo le bɛ wa wu duuri wi wu bɛ wu mbani wulu. Ɛ le si ɛ wi wɛki le fɛ fiee fi bifi bɛ bɛ kɛ mwɛ gii kwi nɛɛ le.

⁶ Bɛ kɛmi bunga bu bɛ nuun bɛ bɛŋɛ kiboo le dzaan yi sɛyɛ kɛ mɔɔ li nshɛ-ɛ li jo yibe lanini nton wu Nyɔ-ɔ kɛ. Bɛ kɛmi tɛ bunga bu bɛ nuun bɛ fiiki dzɔɔ yi to ηgɔŋ mɔɔ bunga bu lɔnɛ ηwaani chigɔŋ li nshɛ-ɛ mfi kwi wu bɛ kɔŋgisi.

⁷ Fɛ bɛ gii bɛ mɛɛshi bɛ tee fiee fi bɛ kɛmi le bɛ tee, nyan yi koofi yi buti le kitoo ki sechi ni wuun kɛɛ, yi gii yi bo yi ton dzin bɛ bɛ, yi yaa bɛ, yi woyɛ bɛ,

⁸ goon yibe ba yi ni yi gimi le dze li kiton ki nɔŋa-a. Kiton kini nuun ki bɛ teenyi le jɛ yi kimfɛ-ɛ le sɔdɔŋ kɛ Ijip, nuun le, le bɛ tɛ ta Tee wube le li kintaan li.

⁹ Li jo taa bɛ kingatɛ, ηwaani beniin mɔɔ nuun bɛ biton bi la le, mɔɔ nuun bɛ yeti jɛ yi la le, mɔɔ nuun bɛ li tɛɛŋ yi la le, bɛ gii bɛ ni bɛ bichi goon yibe si yi gimi, bɛ faan le bɛ diyi bɛ kɛ.

¹⁰ Beniin bɛ nuun bɛ li nshɛ yini gii bɛ ni bɛ nɛki bu nɛwu laa beniin bani gbɛɛŋ bɛ kwiye chɛɛŋ le. Bɛ gii bɛ ni bɛ shakisi bu shakise, wi tumisi nya li wi, wi tumisi nya li wi. Bɛ gii bɛ ni bɛ feti le kifɛ bentomfɔŋ bɛ Nyɔ-ɔ bɛ bɛfɛ bani tɛ bɛ, bɛ ηgɛ wu nyɔŋa li beniin bɛ nuun bɛ li nshɛ-ɛ.

¹¹ Le fi bɛ fi ka le, jo yi taa bɛ kingatɛ yini ka, fiana yi nyɛɛ ntɛ dza fɛ Nyɔ-ɔ yi le li bee, bɛ se dza wɛ, beniin ηɛŋ le, bɛ se kɛmɛ chɛnɛ ηgɛ.

¹² Beniin bɛ bɛfɛ belu tuu bɛ woo tɛ jɛ kwɛŋgi liboo bɛ bunga yi tiiti li bee le, “Miri yɛɛŋ nɛ bɛ fɛni!” Bɛ michi bɛ giingɛ bɛ lii li kiku-un linti, beniin bɛ bee bɛ mbani se bichi.

¹³ Nɛɛ li mfi wulu-u, nshɛ dza yi sɛɛsɛ bɛ bunɔa nɔge, kimbe kimumkpaŋ lɛ bi yoofi-li kitoŋ kilu se kemɛ. Beniin benchuki mfomenyaan (7,000) kwiye fɛ nshɛ yilu tɛ sɛɛsɛ. Kinke ki beniin bɛ tɛ shɛ, kemɛ chɛnɛ nɔge, bɛ se guumɛ bɛ bundi Nyɔ yi nuun liboo.

¹⁴ Wuni wu ka ɛ nɔge wu kinga kifɛ. Se nuun le yike yɛɛŋ nɛ woo, nɔge wu kinga kiteɛtɛ gii bɛ mfi fintɛŋ.

Bɛ tɔɔŋ sɔŋ yi kinga mfomenyaan

¹⁵ Nchindaa wu Nyɔ wu kinga mfomenyaan tɔɔŋ yee yi sɔŋ, ɲ'woo si jɛ yeti bɛ bunɔa liboo yi tiiti le, “Bumfɔŋ bu li nshɛ yini-i to bwɛɛ bu Taa wusɛ-ɛŋ mɔɔ Kinsofu kee ki tɛ kaachɛ, gii ni sɛki mfi kwi ma nsin.”

¹⁶ Bɛkaan bɛ mbaamfiɛɛ ntsɔ bɛnɛɛ baa bɛ tɛ shee li bɛkabara-a bɛ bee Nyɔ limfwe baa toŋ mɛnshi mɛ bee fɛkwiin, bɛ nyɛɛ n'yɔɔnchɛ wu nyɔŋa li Nyɔ-ɔ.

¹⁷ Be feti le, bɛ tiiti le,
 “Tɛ nyɛɛ baa kiyɔɔni li wɛ-ɛ,
 Taa Nyɔ wu Kɛmi Bunga Buchu,
 ɔ wɛ dɛɛni, ɔ tɛ saa ɔ nuun lu.
 Tɛ nyɛɛ baa kiyɔɔni kifɛ ɔ dzɔɔ,
 bunɔa bwo bu nɔŋa ɔ bɛchi ɔ sɛki kituŋ.

¹⁸ Beniin bɛ kii yɛ wɛ kɛ shɛn tɛ tɔnyi be,
 mfi wuɔ gii ɔ doonchɛ shɛŋ ya yi fuuti
 kɔchɛ yɛ kituŋ.

Nuun mfi wuɔ gii ɔ saa beniin bɛ kwiye
 kituŋ.

Se tuu nuun tɛ wuɔ gii ɔ soon beniin bo bɛ
 nime-ɛ,

bɛ nuun beniin bo bɛ nto-on,
 ɔ tuu ɔ soon beniin bɛ nuun bɛ Nyɔ-ɔ,
 ɔ soon tɛ beniin bɛchu bɛ guundi bukoon
 bwo,

mɔɔ nuun bɛ ntɛŋ bɛ ntɛŋ mɔɔ nuun bɛ
 nɔŋa bɛ nɔŋa.

Se tuu nuun tɛ mfi wuɔ gii ɔ lɛɛ finyɔ,
 fi beniin bɛ bibisi kikoo ki nshɛ-ɛ.”

¹⁹ Bɛ se dza bɛ gwiye kigoo ki yih yi muntofi yi Nyɔ-ɔ yi liboo. Nko wu leh wu Nyɔ wu tɛ nuun li yih yi muntofi yilu-u yenɛ. Dzaan dza yi bɛchi yi lɛɛbi, yi kumini yi nduŋgi, nshɛ sɛɛsi, bin yi nyɔŋa nyɔŋa se shiiti.

12

Kwɛɛŋ wumu bɛ kinguun ki nyan yimi yi bosini nyan yi dzɔɔ

¹ Ndza nɛŋ nwaani fiee fimu fi kimfime wondini liboo. Tɛ nuun kwɛɛŋ wumu wu tɛ chuume bwin yee bɛ jobɛ si ndu lɛ, kwii nuun lɛ bikaa biee li lɛkwiin, ɛ wu been kifɔ ki bumfɔ-ɔŋ, muntsɔŋ se nuun lu yoofi ntsɔ mumfɛɛŋ.

² Tɛ nuun bɛ fwe, tundi kituŋ le biɛ, wuki ntɔnye wu ntunu, dii.

³ Nse ntuu nɛŋ nwaani fiee fimu fi kimfime wondini liboo. Tɛ nuun kinguun ki nyan yimi-i yi yɛchi bu yɛchɛ, yi bosini nyan yi dzɔɔ. Yi kɛmi bikoo mfomenyaan bɛ shɛ yoofi, bifɔ bi bumfɔ-ɔŋ bi niin niin mfomenyaan nuun li bikoo bilu-u.

⁴ Fiaan wuun wee wu kɛɛri kimbe kimumkpaŋ lɛ bi bitɛtu-u bi muntsɔŋ mu liboo li, lɔŋ li nshɛ. Kinguun ki nyan kilu dza ki lɛŋ li kwɛɛŋ wu tɛ tundi wɛɛ limfwe, le ke kwɛɛŋ wulu biɛ, se ki kabi nwan wulu bukaabɛ.

⁵ Se biɛ nwan wu nyun, nuun wu gii naa ni sɛki biton bichu bɛ kimbaan ki finke-ɔŋ. Se nuun le, si tɛ biɛ lɛ, bɛ tɛ chofi nwan wulu bɛ yɛɛ bɛ wu fɛ Nyɔ-ɔ, fɛ kabara we-e.

⁶ Kwɛɛŋ wulu se biee kifi gɛɛŋ libuka kintsii ki Nyɔ tɛ nachɛ kituŋ li wuu. Se nuun fɛ bɛ gii bɛ ni bɛ bichi lɛ wuu li jo nchuki bɛ gii fɛɛ bɛ kitsɔ mbaambusɔɔ (1,260).

⁷ Dzin dza yi bɛchi li kwɛɛŋ wu Nyɔ-ɔ, nchindaa wu Nyɔ wu Maake bɛ kintutu kee ki benchindaa gwii bɛ kinguun ki nyan yi bosini nyan yi dzɔɔ yɛɛ. Nyan yilu bɛ bee benchindaa gwii bɛ be,

⁸ se nuun le bɛ tɛ sɔ kinguun ki nyan yilu-u bɛ kintutu kee, bɛ tɛ mɛɛŋ ki tuu kɛ le bɛ kemɛ kintsii li kwɛɛŋ wu Nyɔ-ɔ kɛ.

⁹ Be buu kinguun ki nyan yi bosini nyan yi dzɔɔ yɛɛ bɛ finchi yi lɛkwiin li nshɛ-ɛ. Kinguun ki nyan kini nuun yɔ yi lindɛɛri yi ti nuun kinikundi yi tuu yi nuun Satan. ɛ wu wu yɛŋgi bɛ beniin li kikoo ki nshɛ-ɛ kichu. Bɛ tɛ finchi wu bɛ benchindaa bee, bɛ we li nshɛ-ɛ.

¹⁰ Ndza ɲ'woo jɛ yeti liboo nɔge yi tiiti le,
 “ɛ nɛɛ dɛɛni yi Nyɔ gii yi soo beniin bee,
 yi doonchɛ bunɔa bwɛɛ bu nime-ɛ,

yi ni yi seki bumfon bu yi-i,
Kinsofu kee ki yi tē kaache doonche tē
bunga bwee bu nsawuu.
Fi fiēē dēēni lē kifē bē finchi baa wi wē
laankwiin
wu ti lemi Nyō yisen limfwe butuu mōō
fenshaan
kayi bīēē li bēnwaanēn.

¹¹ Se nuun le, bē sō baa wu
kii ngōn mē Nwane Nshōōn lē
mōō jē yi Nyō yi bē lemi lē lejīn lē nsa
wulu-u.

Be tē kōngisi yē ntse wube kē,
lē dze yi nuun bē chēn kwe le-e kē.

¹² Bēdēēni, kwēēn wu Nyō ni wu nēki,
beniin bēchu bē nuun lu, ni bē nēki tē.
Se nuun le, ngē wu nyōnā wē li bēn bē li
nshē-ē mōō bē li dzōō yi nyōnā-a,
kifē kinjundi shee kēē kitun ki bē lē be-ēn.
Ki yisē kēē bē shēn yi fuuti ngē,
kifē ki kii kēē lē mfi wu ki shēō niin.”

¹³ Kinguun ki nyan yi bosini nyan yi dzōō
yē tuu yi nēn lē bē lōn baa yi, yi wē li
nshē-ē, yi tōn ngweti lē kwēēn wu tē biē
nwan wu nyun wēē fetin.

¹⁴ Se nuun le, bē tē nyē bibē bi kindoon lē
bifē li kwēēn wulu-u lē jīn lu kifi yō yē gēēn
ni nuun libuka biya bitētu bē kinjē bē ni
bē bichi lē wuu.

¹⁵ Yō yilu se tuu yi buu dzōō lēwa si dzōō
yi beki lē kwēēn wulu-u lejīn lē yi too wu yi
gēēn bē wu.

¹⁶ Se nuun le, nshē fi kwēēn wulu, yi
gwiye kimfime ki yi-i, yi miye dzōō yi
kinguun ki nyan yilu tē buu lē yi-i wa yē.

¹⁷ Shen se tōn nyan yilu bē kwēēn wulu,
yi dza yi la bugwe lē kinjē ki bōōn bē kwēēn
wulu-u, nuun nēē bē bē ti kichi bēnchi bē
Nyō bē lemi tē lejīn lē nsa wu Jiso-o.

¹⁸ * Yi se gēēn yi lemi li ngemē yi dzōō yi
nyōnā-a.

13

Nyan yi koofi yi tē bo li dzōō yi nyōnā-a

¹ Nse ntuu ndza nēn si nyan yi koofi
buti li dzōō yi nyōnā-a, yi kēmi bikoo
mfomenyaan bē shē yoofi mōō bifō bi
bumfō-ōn bi niin niin yoofi li shē yilu-u

liwe, se mēnkoon mē tē bifisi bukoon bu
Nyō-ō nuun li bikoo bilu-u.

² Nyan yi ntē nēn yilu tē bosini kibaba,
bikaa bi yi-i se nuun si bi nyan yimi yi bē
teenyi lē bēē, kimfime kee nuun si ki buri-i.
Kinguun ki nyan yi bosini nyan yi dzōō yē
tuu ki nyē nyan yilu bunga bu yi-i mōō
kabara wē lē yi ni yi seki bē bunga bu nōnā.

³ Kikoo ki nyan yilu kimu tē kēmi nwaani
kikōti kimu ki tē nuun lē ki gii ki wo yi, se
nuun lē ki tē taa kitun. Bimfimu wondē
beniin bēchu li kikoo ki nshē-ē, si bē biki
nyan yilu lē jīn.

⁴ Se beniin tē nyēē n'yōōnchē wu nyōnā li
kinguun ki nyan yi bosini nyan yi li dzōō
yēē, kifē yi tē nyē nyan yi koofi yilu bunga
bu yi-i. Be tuu bē nyēē tē n'yōōnchē wu
nyōnā li nyan yi koofi yilu bē tiiti lē, “E
noo wu nuun si nyan yi koofi yini, ē noo
wu nuun gwe bē yi?”

⁵ Be tē chinē nyan yilu yi kēmi kimfime ki
nuun yi ni yi yeti jē yi kintsakisē yi, yi tuu
yi bifisi bukoon bu Nyō-ō, bē tuu bē chinē lē
yi ni yi seki kii mbaanyēē ntso faatu.

⁶ Yi se bēchi yi yeti jē yi bifi kii Nyō, yi
bifisi bukoon bwee bē hintsii bi Nyō nuun
fē mōō beniin bē nuun li kwēēn wu Nyō-ō.

⁷ Bē tē chinē tē yi tōn dzin bē beniin bē
nuun bē Nyō-ō, yi yaa bē, bē chinē tē yi
kēme bunga lē bitōn bichu-u lēwē bē beniin
bēchu mōō beniin bē jē chichi-i, mōō tēēn
chichi.

⁸ Beniin bēchu bē li kikoo ki nshē-ē tē
nyēē n'yōōnchē wu nyōnā li yi-i. Beniin
bani nuun wi kwikwi wu bē tē mēēn ki tseē
kē bukoon bwee lē kinwaati-i nshē se bēchi
kē. Kinwaati kini se nuun ki bukoon bu
beniin bē kēmi ntse nuun lē, nuun kinwaati
ki Nwane Nshōōn wu bē tē sēē.

⁹ Wi wu kēmi bintoon, mwē woo.

¹⁰ E fi wi nuun lē bē gii bē kōō wu, kē bē
gii bē kōō wu. E fi wi nuun lē gii kwi li nyō
yi dzin, kē bē gii bē wo wu bē nyō yi dzin.
Fini giingi li beniin bē nuun bē Nyō-ō lē bē
kan shēn, bē gēē shēn li yi-i.

Nyan yi koofi yi tē bo li nshē-ē

¹¹ Nse ntuu ndza nēn nyan yimi yi
koofi yi, yi tē buti li nshē-ē linti, yi kēmi shē

* **12:18** Binwaati bi fichi bimu kēmi fēni lē, “Nse ngēēn...”

fieetu si yi nwaan nshoon, yi yeti si kinguun ki nyan yi bosini nyan yi dzoo ye.

¹² Yi tɛ doonchi bunga buchu bu nyan yi koofi yi yi nkosi yee, li bukoon bu nyan yilu-u. Yi se fe kikoo ki nshɛ kichu be beniin bechu be li nshɛ-ɛ nyee n'yoonche wu nyonja li nyan yi nkosi yee li kikoti kee ki tɛ nuun le ki gii ki wo yi, ki se tuu ki temi kee.

¹³ Yi tɛ feti bie bi doonchi bunga bu yi-i, yi feti maa wi wu buti liboo wu shiiti laankwiin, beniin ngingi.

¹⁴ Si be tɛ chine le yi ni yi feti bie bi doonchi bunga bu yi-i li bukoon bu nyan yi koofi yi yimi yee le, yi se yengi be beniin be nuun li nshɛ-ɛ be bunga bulu. Yi se tee le be cho kee ki nuun mfise yi nyan yi be tɛ nyɛ yi kibaa be nyɔ yi dzin yi ba nee we ye.

¹⁵ Be tɛ chine le yi nyɛ mfiee li kee ki be tɛ cho ki nuun mfise yi nyan yi koofi yi le ki ni ki yeti ki feti tɛ le be ni be woyi beniin bechu be fengi nyɛ n'yoonche wu nyonja li kee kilu-u.

¹⁶ Yi tɛ tee le be fe nkiki li beniin bechu-u li kibene ki kigɔnɛ-ɛ maa nuun fe lii, yi tee le be fe li wi maa nuun wi wu nkwen maa nuun wu nyonja, maa nuun wi wu biee, maa nuun wi wu kifoo, maa nuun mfwa, maa nuun ye mfwa ke,

¹⁷ le kiin wi ni go fiee, ke kabɛ fiee fuki fe kemi nkiki wulu nsin ke. Nkiki wuni nuun bukoon bu nyan yi koofi yi yee, ke bioon yi kinwaati li bukoon bu nyan yilu-u.

¹⁸ Fini nuun fiee fi weki bufii bu nonja. Wi wu kemi bufii teen bioon yi kinwaati kini yi nuun bukoon bu nyan yini-i. Bioon yi kinwaati kini lemi li bukoon bu wiwo-on, bioon yilu yee le 666.

14

Nwane Nshoon be beniin benchuki gwii be kitsa mbaanyee ntsa benee (144,000)

¹ Yike yeen ne woo, le ntuu ni mbichi, ndza nen Nwane Nshoon si lemi li nkume wu Sayo-on, se beniin benchuki gwii be kitsa mbaanyee ntsa benee (144,000) nuun be wu. Beniin bani nuun be tɛ kemi benkiki be bukoon bwee be bu Tee le fe be lii.

² Nse n'woo je bee liboo si dzoo yi shiiti li nkume-ɛ, yi ndungi si dzaan yi wami. Je yi ntɛ n'woo yilu tɛ yeti si koon yi beniin kuti.

³ Be tɛ yuuti jumi chimu chi fen li kabara-a limfwe be bie bi yon bi binee bie maa bekaan baa. Wumu tɛ nuun ye lu wu tɛ kii jumi chilufuki nee beniin benchuki gwii be kitsa mbaanyee ntsa benee baa nsin ke, nuun be be tɛ ya li tsan yi bibifi-i li nshɛ-ɛ.

⁴ Bani nuun beniin be tɛ meen ki biifi ke yi yi be be bukeen ke, kife be tɛ meen saa ki kee ke bukeen ke. E be be ti shiin be biki Nwane Nshoon maa nuun fen fe giingi le. Beniin bani nuun be be tɛ ya le kingake ki beniin le lenti kichu be nuun si muntaan mu Nyoo mu nkosi be Nwane Nshoon.

⁵ Kinsee ti meen kee saa ki bo ke li bimfimu bi bee ke. Be nuun fibee findzon nsin.

Tefe chi benchindaa be Nyoo be betetu

⁶ Nse ntuu ndza nen nchindaa wu Nyoo wumu si jiindi kiboo kintikinti. Tɛ gii kemi nton wu dzeen wu kimake le lanɛ li beniin be nuun li nshɛ-ɛ bechu. Tɛ gii nuun le lanɛ li teen chichi, be li biton bichu-u, maa beniin be yeti maa nuun je yi la le, maa beniin be la le.

⁷ Nchindaa wulu se dzaan lewe le, “Ne chendi yeen Nyoo ne bundi yi, kife mfi we wu nsawu kochoo. Ne nyee yeen n'yoonche wu nyonja li yi-i, yi tɛ ton kiboo be nshɛ maa dzoo yi nyonja be bitsii bi dzoo buti li bi-i.”

⁸ Nchindaa wu Nyoo wumu wu kife, se tuu biki wu tiiti le, “Babilon wu nyonja weo kitun, wu weo. E wu wu fe biton bichu won ntɛ we wu bukwɛ si mbiin.”

⁹ Nchindaa wu Nyoo wu ki kiteete bie be tɛ, tuu dzenge lewe nge le, “E wi mon wu nyɛ n'yoonche wu nyonja li nyan yi koofi yi yee be kee ki be cho ki nuun mfise yi nyan yilu, kemi tɛ bioon fe lii ke li kibene-ɛ,

¹⁰ ke gii won mbiin me nuun shen yi Nyoo yi fuuti. Shen yilu nuun e wu yiiki le fika fiee li mfsine nsin. Wɛɛ wi be gii be naa be lon wu li fiee fi duti si munkan, ni ngingi nge fe. Fini gii naa fi nuun li benchindaa be Nyoo be waan be li Nwane Nshoon li limfwe.

¹¹ Njin gii naa me ni me jiinyi nee mfi kwi ma nsin fe be lon be li nge wulu-u. Beniin be nyee n'yoonche wu nyonja li nyan yi koofi yi be neki li kee ki be cho ki nuun

mfise yi nyan yilu maa beniin be kemi bioon yi bukoon bwee nuun te naa keme mfufine li nge wu bee fenshaan ke butuu ke.”

¹² Fini giingi fise li beniin be nuun be Nyoo be yi nuun be be, be kichi benchi be Nyoo, be giki shen li Jiso le be kemi le be ni be kendi shen.

¹³ Nse ndza n'woo je yeti li kwene wu Nyoo yi tiiti li mi-i le, “Tsee fini Mbeneche dene ngeni limfwe kinetine kinona kee li beniin be kwiye e be te taashe be Taa.” Fiana yi Nyoo teendi le, “Kinetine ki nana nuun ki bee chee, kife be gii be fufe li bentonye be bee, nime chi bee chi dzeen ni chi biki be.”

N'weche wu nuun nsawu wu Nyoo

¹⁴ Yike yee ne woo, nse ndza mbiche nen kikun ki nengi ni ncherere, e wi shee li kikun kilu linti te bosini Nwanewi. E wu been kifo ki bumfo-on e be nache be kikwa ki yechi, kemi kin'wo le bo ki keeti.

¹⁵ Nchindaa wu Nyoo wumu se dza bo li yih yi muntofi-i, wan wi wu te shee li kiku-un linti nge, tee le, “Nee ki Kin'wo ko o ni o wechi n'weche lu. Mfi wu n'weche kachoo kitun, kikoo ki nsho kache kee ki weche.”

¹⁶ Fi se ka le, wi wu te shee li kiku-un we te biese shiiki Kin'wo kee li kikoo ki nsho-e, bechi wechi be ki li nsho-e.

¹⁷ Nchindaa wu Nyoo wumu se tuu bo li yih yi muntofi-i liboo, kemi te Kin'wo ki keeti le bo.

¹⁸ Nchindaa wu Nyoo wumu biese bo fe taantaa chi muntofi-i, e te nuun wu wu kemi bunga bu wi-i. Se dzaan lewe nge li wumu wu te kemi Kin'wo kee le, “Nee ki Kin'wo ko o soome bichun bi muntaan mu mbiin le lu li nsho-e, kife muntaan mulu yeri mwe kitun.”*

¹⁹ Nchindaa wu Nyoo wulu biese shiiki Kin'wo kee li nsho-e, soome muntaan mu mbiin le mu li nsho-e, banche, turi le kiso kinona-a ki be seendi mbiin le, fini se fise fise fi doonchi shen yi Nyoo yi fuuti yi gii naa fe be beniin.

* **14:18** Muntaan muni nuun le je yi bala le, “grapes.” bimu le, “Mfon wu beniin be nuun be Nyoo.”

²⁰ Be se tuu be seendi muntaan mu mbiin le mulu be bikaa lekuun le kito-on, mu se busi nuun ngon, me ye ki me buti be kimfime ki kiku-un yee, me letini me giingi, me buti si bema gii fee.

15

Benge be mfomenyaan be nuun be kimerise-e

¹ Nse ndza ntuu nen nwaani fise fimu fi wondini kimfime nge liboo, nuun fise fi nana. E te nuun benchindaa be Nyoo mfomenyaan be kemi benge mfomenyaan be nuun be kimerise-e le be nye li beniin li, kife bani nuun be Nyoo gii yi meshi yi doonche shen yee yi fuuti lu.

² Ntuu ndza nen fise fimu fi bosini dzoo yi nyona yimi yi nuun e be te finse be wi, yi mienini ne si miadon. Beniin bamu lemi li dzoo yi nyona yilu-u lichin nuun be te so nyan yi koofi yi ye be kee ki be cho ki nuun mfise yi nyan yilu maa bioon yi kinwaati yi nuun bukoon bu nyan yilu-u. Be te lemi fe be kemi koon yi Nyoo le bo,

³ be yuuti jumi chi Mose wi wu nime wu Nyoo be jumi chi Nwane Nshoon le. Be te yuuti le,

“Hooo Taa Nyoo wu Kemi Bunga Buchu, biese bi o feti nuun ne bi nana be bi teemi.

O nuun Mfon wu biton bichu,*
Dze yi o feti biese le nuun yi tsaan be yi chee.

⁴ Hooo Taa, wi wu nuun te chee we ke, te guume le ni bundi we ke nuun noo?

Ba nee we kwaa o wuuti.

Biton bichu gii bi ni bi bee bi nye n'yaonche wu nyona li wee,
kife be nen baa le biese bi o feti nuun bi tsaan.”

⁵ Lejin lelu ndza mbiche, nen si be gwiye yih yi muntofi yi liboo yi nuun kigone ki doonchi le Nyoo ye be beniin.

⁶ Benchindaa be Nyoo be mfomenyaan be te kemi benge be mfomenyaan baa tuu be bo li yih yi muntofi yilu-u. Be te chuume ndu yi mife yi gbenji yi mienini, be wa konde li be nkondi-i e be te nache be kikwa ki yechi.

* **15:3** Binwaati bi fichi bimu kemi le, “Mfon wu mfi kwi,”

⁷ Fiee fimumkpan li kintutu ki biee bim biyon bi binεε bie fi nyε beke mfomenyaan li benchindaa be mfomenyaan baa ε be tε nache be kikwa ki yεchi. Beke baa tε yise be shen yi Nyɔ yi fuuti yi nuun lu mfi kwi ma nsin.

⁸ Yih yi muntofi se dza yi yise be njin mε dzeti fε kin'wofu ki Nyɔ-ɔ li bunga bwεε li. Fi se tuu fi nuun le wi tε mεen ki mɔ-ɔn nle li yih yi muntofi yi Nyɔ yilu-u kε, nsiin gεen bo si bεnge be mfomenyaan be benchindaa be Nyɔ-ɔ be mfomenyaan baa tε kemi le be nyε li beniin li baa ma.

16

Beke be mfomenyaan be shen yi Nyɔ yi fuuti

¹ Ndza η'woo jε yimi yɔ liboo li yih yi muntofi yilu-u li benchindaa be Nyɔ-ɔ be mfomenyaan baa li le, “Genε yεen nε shooshe shen yi Nyɔ yi fuuti yi nuun le beke be mfomenyaan baa, li nshε-ε.”

² Nchindaa wu Nyɔ wu nkosi gεen shooshe we ke wu shen yi Nyɔ yi fuuti li nshε-ε. Bikɔti bi koofi yi bi tanyi, kɔɔ beniin be tε kemi nkiki wu nyan yi koofi yi yε be nyεε mɔɔ n'yɔnche wu nyɔna li kee ki be chɔ ki nuun mfise yi nyan yilu.

³ Nchindaa wu Nyɔ wu kinga kife shooshe we ke li dzɔɔ yi nyɔna, dzɔɔ yilu fiiki yi to si ngɔn mε gwini chi wi-i. Fiee fichu fi tε tsiin li dzɔɔ yilu-u kwi.

⁴ Nchindaa wu Nyɔ wu kinga kitεεε shooshe we ke li dzɔɔ yi beki-i mɔɔ li bintsii bi dzɔɔ buti li bi-i, yi dza yi to ngɔn.

⁵ Nse η'woo si nchindaa wu Nyɔ wu bichi fε dzɔɔ yilu-u tee le,

“Nyɔ, ɔ nuun Nyɔ yi nuun tsaan le dze yi ɔ sondini bεnsa bani le-e. Wε wu nuun dεeni, wu tε saa wu nuun lu. Hoo Nyɔ, wε wu wuuti.

⁶ Beniin bani baa be ngɔn mε beniin be nuun bo-o

mɔɔ mε be ntomfɔn bo maa li tsan yi bee.

ɔ se nyε ngɔn li bee, be won.

Fini fieε nεε kinsomfu kibee.”

⁷ Ndza η'woo si jε bo fε taantaa chi muntofi yi teendi le,

“Eε Taa Nyɔ yi Kemi Bunga Buchu, ɔ sondini bεnsa bo ɔ biki dze yi chεen be yi tsaan.”

⁸ Nchindaa wu Nyɔ wu kinga kinεε shooshe we ke nuun li jobε-ε, jobε kεmε dze chi se bechi chi tanyi beniin si wi.

⁹ Ntɔnyε wu nyɔna tε buti li jobε-ε wu tanyi beniin. Se nuun le be ti mεen ki fiiki kε shen yibe, le be ni be pieti Nyɔ kε. Be tuu be bifisi bukoon bu Nyɔ-ɔ yi kemi Bunga bu bεnge bani bubifise.

¹⁰ Nchindaa wu Nyɔ wu kinga kitiinε shooshe we ke nuun li kabara wu nyan yi koofi yi yε-ε, kwεen wu nyan yilu tε sεki dza wu jiin. Beniin nuun li ntɔnyε be numi niin yibe.

¹¹ Be dza be yeti jε yi bifi li Nyɔ yi nuun liboo kii ntɔnyε wu bikɔti bi bee. Se nuun le be tε mεen ki fiiki kε binge bi bee kε.

¹² Nchindaa wu Nyɔ wu kinga busɔɔ se shooshe we ke nuun li dzɔɔ yi nyɔna yi Yuflet, dzɔɔ yilu se tuu yi wonde, le nache dze le bεmfɔn be buti le kimbe ki jobε teti chi keti le-e.

¹³ Ndza ηen fiana yi tii yimi shεε yi bosini binjkwεenu. Yi buti le kimfime ki kinguun ki nyan yi bosini nyan yi dzɔɔ yεε, be kimfime ki nyan yi bendi yi yεε, mɔɔ kimfime ki wi wu yengi le nuun ntomfɔn wu Nyɔ wεε.

¹⁴ Fiana yini nuun benchindaa be Kinkundi-i. E yi yi tε feti bie bi doonchi bunga bu bee. Yi dengi yi giingi fε bεmfɔn be biton bichu-u li kikoo ki nshε-ε, yi banchi be le yi nache be kii dzin yi gii naa yi nuun jobε chi nɔna chi Nyɔ yi Kemi Bunga Buchu-u.

¹⁵ Jiso tiitɔ le, “Yike yεen nε woo, mbεε si wih. Kinεetine ki nɔna kεε ki wi wu mεen ki lee kε, wu kemi ndú li wuu bwin le kii ni tuu dza ni buti tin kilere le beniin be ηen kε tin kilere yee kε.”

¹⁶ Fiana yilu se tuu yi banche bεmfɔn belu fε kintsii ki be tε teenyi le jε yi Hiburu-u le Amagedɔn.

¹⁷ Nchindaa wu Nyɔ wu kinga mfomenyaan shooshe we ke li mfieε li. Jε yimi se bo li yih yi muntofi-i fε kabara-a, yi yɔ lewe le, “Fi ji fieε!”

¹⁸ Dzaan dza yi lεebi, yi wami, yi ndungi nshe sεesi be bunga ηge. Nwaani wεε nsεεε wu nshe tε sεεε be bunga ηge ni ti mεen saa

kε le nuun lu mbεεche si wi tε bechi nuun li nshε-ε kε. Nseεε wulu tε nuun bu biεε nge.

¹⁹ Kitoŋ ki nɔŋa gate ki to bimbe bitεtu. Biton bi tεn kεeshi. Nyɔ tε kimi kitoŋ ki nɔŋa ki Babilon kini, nyε fika fi shen ye yi fuuti li ki-i le ki siri.

²⁰ Binŋen bichu kifi, se benkumε laaye tε.

²¹ Bin yi nyɔŋa yi nyɔŋa tuu yi weyi liboo yi mumkpan mumkpan luuti si bε kilo mbaanyεε. Bin yilu weyi li beniin li. Be se tuu nεε be yeti jε yi bifi li Nyɔ-ɔ, kifε yi tuumi ye nge wu bin li bee, nge wulu ye ki bunŋa.

17

Ngi wu kinjikiwiin be nyan yi bendi yi

¹ Nchindaa wu Nyɔ wumu le benchindaa bε Nyɔ-ɔ bε mfomenyaan bε tε kemi beke bε mfomenyaan baa dza bε tee li mi-i le, “Bε, ngii ndoonche wε nwaani nge wu bε gii bε nyε li ngi wu kinjikiwiin wu shee li dzɔɔ yi nyonja yεε.

² Kinjikiwiin kini nuun ki bemfɔŋ bε li nshε yini-i feti bukwεε bε ki, ntse we wu bukwεε wuni kɔɔ ɔ beniin bε li nshε yini-i si mbiin.”

³ Nchindaa wu Nyɔ wulu dza dzɔ mi ε ntε nuun li tsan yi Fiana yi Nyɔ-ɔ, gεen bε mi li bukaka. Nεn kwεen wumu ε wu shee le nyan yi bendi yi-i, yi yechi ni gaa ε yih yiε bε menkoon li yi-i bwin me bifisi bukoon bu Nyɔ-ɔ. Nyan yilu tε kemi bikoo mfomenyaan bε shε yoofi.

⁴ Kwεen wulu tε sa ndu yi beniin bε nɔŋa bε nɔŋa yi yechi, se mienini bwin bε munchi mu bε nache bε kikwa ki yechi mɔɔ nwaani ta yi tεmi kwa yimi bε nwaani biee bi tεmi kwa bimbu. Tε gii kemi fika le wuu bɔ ε bε nache bε kikwa ki yechi ε fi tε yiε bε biee bi bendi yi mɔɔ nyen yi bukwεε.

⁵ Bε tε tseε bukoon bumu wu fε lii bu nuun le nganŋa li le, “Babilon wu nyɔŋa wu ni binjikiwiin mɔɔ wu biee bi bendi yi bi li nshε yini-i.”

⁶ Nse nεn kwεen wε ε wu won nŋon mε beniin bε tε nuun bε Nyɔ-ɔ bε bε tε woyε bε kii Jiso, me kɔɔ wu si mbiin.

Si ntε nεn kwεen wulu le, kimfime wondε mi nge.

⁷ Nchindaa wu Nyɔ wε bii li mi-i laa, “Kimfime wondini wε kii la? Ngii mfusi wε kinyi ki fiee fi kwεen wuni bε nyan yi bendi yih yini yi kemi bikoo mfomenyaan bε shε yoofi yi tuuti wu yini.

⁸ Nyan yi bendi yi yini, yi ɔ nεn yini tε nuun lu, dεeni yani yi mεen ye lu kε. Yi gii yi bo likwiin fε kitoo ki shiiti ni wuunŋ kεε, yi yεε lewe yi gεen fε bε gii bε leε yi fe. Kimfime gii ki wondε beniin bε nuun li nshε-ε bε ti mεen saa kε le bε tseε menkoon mε bee le kinwaati ki beniin bε kemi ntse-ε mbεεche si nshε tε bechi kε. Ki gii ki wondε bε si bε gii bε ni bε nŋingi nyan yini, kifε nyan yini tε nuun lu, se nuun le yi mεen ye lu kε, yi mεen ye se yi tuu yi bε kε.

⁹ Fini nuun fiee fi weki bufii bunɔŋa. Bikoo bi nyan yεε bi mfomenyaan bieε nuun benkumε mfomenyaan bε kwεen wε shiiti lu. Bikoo bilu nuun tε bemfɔŋ mfomenyaan.

¹⁰ Bemfɔŋ bε betiinu we baa kitun, mumkpan mεenɔ sɛki, wumu mεenɔ ki bε-ε kε. Wεε naa bε lɔɔ, ni kemi le nuun lu nεε li mfi niin li.

¹¹ Fi kii nyan yi bendi yi ye yi tε nuun lu, yi se mεen ye lu kε, yi ye tε mfɔŋ, mfɔŋ wuni nuun wu kinga nyaan, se nuun le wε li kintutu ki bemfɔŋ bε mfomenyaan baa. Wεε gii ke wu naa wu bε tε, gii gεen fε bε gii bε leε wu bu leεwu.

¹² Shε yi yoofi yi ɔ nŋingi yini nuun bemfɔŋ bε yoofi bε bε mεen ki nyε kε bunŋa bu nsawuu li bee kε. Bε gii naa bε koke bε, se bε tuu bε kemε bunŋa le bε ni bε sɛki bε nyan yi bendi yi ye. Se nuun le bε gii bε saa ntan wu mfi mumkpan kwaa.

¹³ Bani bechu kemi baa nεε mbeeche mumkpan. Bε gii bε nyε bunŋa bubeε bu nsawuu buchu li nyan yi bendi yi ye-ε.

¹⁴ Bε gii bε banche bε ton dzin bε Nwane Nshɔn, Nwane Nshɔn se yaa bε, kifε nuun Taa wu betaa bechu tuu nuun Mfɔŋ wu bemfɔŋ bechu. Gii naa ton yaa bε beniin bee bε wu teen wu tsaa bε lemi bε wu mfi kwi.”

¹⁵ Nchindaa wu Nyɔ wε tee li mi-i le, “Dzɔɔ yi ɔ bee ɔ nεn kinjikiwiin kεε shee li yi ye nuun nwaani beniin bε bintutu bi beniin le mɔɔ biton bε beniin bε yeti jε chichi chichi.

¹⁶ Se shé yi yoofi yi ɔ bee ɔ nɛn yɛɛ nuun yi, yi bee nyan yi bɛndi yi yɛ gii be ni be baanini kinjikwiin kɛɛ. Bɛ gii naa bɛ fweeni biee biee bichu se shɛ tin kilɛɛ, bɛ nɔnyɛ nyan ye, bɛ mɛɛshi bɛ tɔn wu bɛ wi.

¹⁷ Fini nuun ɛ Nyɔ yi gɛɛ li shɛn yi bee le bɛ fɛ fiee fi yi kɔngisi, yi tuu yi fɛ le be ni be kɛmi kimbeenche kimumkpan le nyɛ bunga bubee bu nsawuu li nyan yi bɛndi yi yɛ-ɛ gɛɛn bo si jɛ yi Nyɔ gii yi bɛ yi kɔche.

¹⁸ Kwɛɛn wɔɔ bee ɔ nɛn wɛ nuun kiton ki nɔnɔ ki kɛmi bunga le bɛmfɔn bɛ li nshe yini lɛwe bɛchu.”

18

Si kiton ki Babilɔn gii ki we

¹ Lɛjin lɛlu nɛn nchindaa wu Nyɔ wumu shiiti bɛɛ liboo kɛmi bunga bu nɔnɔ, kin'wofu kee bɛndi li kikoo ki nshɛ-ɛ kichu.

² Se dzɛngi liboo bɛ jɛ yi tɛɛmi le, “Babilɔn wu nyɔnɔ wɛɔ kitun! Wu wɛɔ kitun! Wu tɔɔ fɛ bintsii bi bɔɔn bɛ kin'kundi tsiin fe-e. Wɛ ntuun wu fiana yi tii chichi. Wɛ ntuun wu muniin mu nyɛn bɛ mu bɛ baanini munchu.

³ Wu wɛɔ kitun kifɛ biton bichu won bieɛ ntɛ wɛ wu nyɛn yi bukwɛɛ wu kɔɔ bɛ si mbiin, bɛmfɔn bɛ li nshɛ-ɛ fɛ baa ntɛ wu nyɛn bɛ wu. Bɛniin bɛ wa-an bɛchu bɛ li nshɛ-ɛ loo baa kii wu kii kwa wee wuu banche nge.”

⁴ Nse ntuu n'woo jɛ yimi dzɛngi liboo yi tiiti le,
“Bɛniin bɛn, bo yɛɛn fe,
kiin nɛ ni lɛ li bibifi biee li kɛ,
bɛ le kiin nɛ ni lɛ tɛ li nge wu gii naa bɛ le wu-u kɛ.

⁵ Bibifi biee gbɛɛn bieɛ bi yisɛ bi bo liboo, Nyɔ kimi yɛ wu li biee biee bibifi-i.

⁶ Bɛ fɛ bɛ wu si feti li bɛniin bamu-u. Bɛ soon wu li kinge kee li kinga kifɛ. Bɛ gɛɛ mbiin mɛ nuun nge, muka mumfɛɛn lɛ fika fi ti giki li bɛniin bamu le,
bɛ nyɛ li wuu le won.

⁷ Bɛ fiche nge bɛ ntɔnyɛ bɛ nyɛ li wuu, nɛɛ si tɛ gii tsakisi yi li bunɔnɔ-a linti jii kikuun kee.
Shiiti juti nkondi tiiti le,

‘Nnuun Yaa li kabara,
nnuun yɛ kwɛɛ nku kɛ,
nnuun ntɛ naa le ni ndii nseti kikoo kɛ.’

⁸ Si tiiti lɛ, ɛ nɛɛɛ si nge gii bɛ li wuu jobɛ chi mumkpan.

Chigɔn gii chi we li wuu ni dii seti kikoo. Dzeɛn gii yi kɔɔ wu.

Bɛ gii bɛ tɔn wu bɛ wi,
kifɛ Taa Nyɔ wu gii saa wu nuun wi wu kɛmi bunga.

Bɛniin bɛ li nshɛ-ɛ gii be ni be dii Babilɔn

⁹ Bɛmfɔn bɛ li nshɛ-ɛ bɛ tuu bɛ feti nyɛn yi bukwɛɛ bɛ wu, bɛ jii kikuun bɛ wu, bɛ gii be ni be dii bɛ fiengi mfi wu bɛ nɛn si nin yeki li wuu mɔɔ si duti.

¹⁰ Bɛ gii be ni be lemi mfiin bɛ chɛnɛ, bɛ se ni bɛ nɛngi si bɛ nweki bɛ wu. Bɛ gii be ni bɛ jaachi yi yi bɛ tiiti le, ‘Hebee! Hebee! Babilɔn, wɛ wu kiton ki nɔnɔ! ɔ nuun kiton ki ko! Nge geɛn wu bɛ li wɛ mfwa mumkpan ni?’

¹¹ Bɛniin bɛ wa-an bɛ li nshɛ-ɛ gii be ni be dii wu bɛ seti bikoo kifɛ wi mɛɛn yɛ lu wu gii naa ni guti bieɛ bi bee kɛ.

¹² Wi mɛɛn yɛ lu wu gii ni guti bieɛ bi bee si bi bɛ nache bɛ kikwa ki yɛchi kɛ ki ncherere, kɛ bi bɛ nache bɛ nwaani ta yi tɛɛmi kwa, kɛ bige bi fɛnken bi tɛɛmi kwa. Nɛɛ si wi mɛɛn yɛ lu wu gii ni guti ndú yi bɛ yi shingii kɛ yi yɛchi ngɛmingɛmi, kɛ yi nuun miefimiefi, kɛ yi yɛchi gaa kɛ. Wi mɛɛn yɛ lu wu gii ni guti biti bi bee bi sɛɛndi shuun, kɛ bieɛ bi bee bichu bi bɛ nache bɛ bige bi kiyo-ɔ bɛ bieɛ bichu bi bɛ nache bɛ biti bi tɛɛmi kwa kɛ kikwa kɛ kitu mɔɔ ta yi lɛɛbi kɛ.

¹³ Wi mɛɛn yɛ lu wu gii ni guti biti bi bee bi bɛ feti mɛɛn mɛ sɛɛndi lu mɔɔ bieɛ bi sɛɛndi bi bɛ deeki bieɛ lu mɔɔ kidzoma mɔɔ nwaani mɛɛn mɛ sɛɛndi mamu, mɔɔ nwaani kidzoma kimu kɛ.* Mɔɔ mbiin mɔɔ mɛɛn mɔɔ musu mɛ giin lɛ bɛ giin yi fɔn kɛ. Wi mɛɛn yɛ lu wu gii ni guti bɛnan bɛ bee mɔɔ nshɔn mɔɔ bikun mɔɔ bikpɔɔ bi bee bi nyɔn chiiti kɛ. Wi mɛɛn yɛ tɛ lu wu gii ni guti bɛniin bɛ bee beyon bɛ bɛ kabini li bɛmfɔn-a kɛ.

* **18:13** Nwaani kidzoma kini nuun lɛ jɛ yi Bara-a le, “fran'kinsɛn”, se nwaani bieɛ bi sɛɛndi bini nuun tɛ le, “mɛɛr”.

14 Be gii be ni be tiiti li wu le, 'Biee bichu bi shen ya te nuun li bi-i geen biee waan, kwa wa be bunona bwo buchu ma bwee, o meen ye o tuu o naa o nen bi ke.'

15 Beniin be wa-an be te kabini biee be jii mben li tsan yee li, gii be len mfiin be chene si be bichi wu nengi nge le. Be gii be ni be woki kwe lewe nge, be ni be seti bikoo be jaachi yi be tiiti le,

16 'Hebee mi! Hebee mi! Nshiin yi nge li kitor ki nana kini-i, ki tuu ki seti ndu yi shingii ke yi yechi ngemingemi ke yi yechi gaa, yi mienini be biee bi be nache be kikwa ki yechi ke nwaani ta yi teemi kwa yimi ke nwaani biee bi teemi kwa bimu.

17 Be yensi baa bunona bwee li kika ki mfi-i kimumkpan?

Be te bikoo be yih yi dzoo le be beniin be dengi le yih yi dzoo li maa be nindi le maa beniin bechu be dengi li dzoo be kabini wan, be gii be len te mfiin.

18 Be gii be ni be nengi si nin ye ki me duti be tuu be ni dii be kwengi le, 'Kitor ki tuu ki nuun si kitor ki nana kini nuun ki la?'

19 Be gii be ni be lendi kibon li fa be dii kwe be seti bikoo, be ni be dii be kwengi le, 'Hebee mi! Hebee mi! Nshiin yi nge li kitor ki nana kini-i ki beniin bechu be kemi yih yi dzoo loo baa li bunona bwee li! Be yensi baa wu li kika ki mfi kimumkpan ni?'

20 Ben be nuun li kwene wu Nyoo, ne neki fine li fiee fi keti be wuu. Ben bechu be nuun beniin be Nyoo be bon be nto-on be Jiso-o maa bentomfon be Nyoo bechu, ne neki yeen kife Nyoo sonde ye nsa li fiee fi wu fe be be-en!'

21 Nchindaa wu Nyoo wu teemi wumu se dza too tete chi nana si jeni chi nana, shiiki chi shee li dzoo yi nyona ni guuu. Si wu shiiki le tuu tee le, 'E ne le si be gii be shiiki we wu kitor ki nana ki Babilon o shee be bunga le, be te tuu le be nen we ke.'

22 Be meen ye be tuu be woo kami maa tebi cho maa nuun son ya ke. Be meen ye maa be nen wi wu nindi fiee maa nuun fi la le kii we ke. Be meen ye be woo jeni yeti li kintsii ko-o ke.

23 Lambo meen ye le wu tuu wu woo kii we ke. Be meen ye be tuu be woo te je yi nyun wutso maa nuun yi kwetso yeti li

we-e ke. Fi gii fi nuun le kife beniin be wa-an be te nuun li we-e te nuun beniin be nana be nana be li nshene, o te gii o yengi be biton bichu be mfiin ya.

24 E kitor kini ki ngon me bentomfon be Nyoo be me beniin be nuun be Nyoo nuun li tsan yi ki-i. E ki ki beniin bechu be be woyi li nshene baa li tsan yi ki-i."

19

Be nyee n'yaonche li Nyoo

1 Lejin lelu, ndza n'woo fiee si je li kimbanchi ki beniin le ki nana liboo, ki dzengi le,

"N'yaonche ni nuun li Nyoo yise-en. E yi yi suuti beniin, e yi yi kemi bunona be bunga.

2 Yi sondini bensa bee yi biki chene be dze yi tsaan.

Yi lon ye nge li nge wu kinjikwiin we tuu bifisi kikoo ki nshene be ntse we wu kinjikwiin.

Yi tuu ye nsoonkibaa li kwene wulu-u kii beniin bee be nime-e be be tuu be woye."

3 Be tuu be kaari be dzengi le,

"N'yaonche ni nuun li Nyoo.

Njin me jiinyi li kitor kini-i gii me ni me jiinyi mfi kwi nyimu nsin."

4 Bekaon be mbaamfiee ntsa binee baa maa biee bi yon bi binee biee tuu bi we fekwiiin bi nyee n'yaonche wu nyona li Nyoo yi shee li kabara-a. Bi tiiti le, "Fi nuun le.

N'yaonche nuun li Nyoo."

5 Je yimi se tuu yi bo li kabara-a yi tiiti le, "Ben bechu be nuun beniin be nime-e be Nyoo,

ne yaonchi yeen Nyoo yisen, ben bechu be chendi yi maa be nten be nten maa be nana be nana, ne nyee yeen n'yaonche li yi-i."

Tsana chi bugoo bu Nwane Nshon le

6 Nse ntuu ndza n'woo fiee fimu si je yi kimbanchi ki beniin le yi yeti si dzoo yi beki li mbeme, yi kumini si dzaan yi wami be bunga yi tiiti le,

"N'yaonche ni nuun li Nyoo,

kife Taa wusen wu Nyoo wu kemi Bunga Buchu sekoo kitun.

7 Te ni te neki, te wuki bujon, te nyee n'yaonche li yi-i,

kife mfi wu bugoo bu Nwane Nshoon le beeo kitun,

Kwεetso nachoo yi yee.

⁸ Be nye baa ndu kitun yi nuun shiingii yi wuuti yi miɛnini wu chuume.”
(Ndu yini nuun kinge ki tsaan ki beniiɛn be nuun be Nyɔ-ɔ.)

⁹ Nchindaa wu Nyɔ wulu tuu tee li mi-i le, “Tseɛ fini le, ‘Kinεetinε ki nɔɔa keε ki beniiɛn be be teen li tsɔnɔ chi bugoo bu Nwane Nshoon le.’ ” Tuu tee li mi-i le, “Tefe chini chεε tefe chi Nyɔ-ɔ chεɛɛn.”

¹⁰ Nse ndza we li bikaa biee li le nye n'yaonche wu nyɔɔa li wuu. Tuu tee li mi-i le, “Kiiɛn ɔ ni ɔ feti le ke. Nnuun nεε tε wi wu nime si we mɔɔ benwaana be lemi li fiee fi be tiiti kii Jiso. ɔ nyεε n'yaonche wu nyɔɔa nuun li Nyɔ-ɔ. Fiee fi be tiiti kii Jiso fini* nuun nεε fi kibεε fi bentomfɔɛn be Nyɔ-ɔ tε tiiti.”

Nwane Nyɔ ton dzin yaa beniiɛn bee be mbani-i

¹¹ Ndza nɛɛ si kiboo gwiye, kikuɛn kimu ki nɛɛɛɛ lemi. Wi wu tε nuun le ki-i lewe be tε teenyi wu le Wi wu Lemi li Jε ye-e be le Wi wu Chεɛɛn, ti sondini bensaa bee tundi mɔɔ dzin yi tsaan.

¹² Lii yee tε nuun si nime chi wi-i, bifɔ bi bumfɔɛn nuun wu li fa nge. Tε gii kɛmi bukoon ε be tseɛ li wuu bwin bu wi wumu kii ye ke fuki wu nsin.

¹³ Tε gii nuun ε wu chuume ndu yi njeen li bwin ε be lii li ngɔ-ɔɛ. Bukoon bu be tε teenyi wu lu nuun le Jε yi Nyɔ-ɔ.

¹⁴ Beniiɛn be dzi-in be liboo biki wu lejin le bikun bi ncherere-e ε be liishe ndu yi miεfii yi wuuti yi nɛɛɛɛ ncherere.

¹⁵ Nyɔ yi dzin yi keeti tε buti le wuu wa yi gii nuun le yaa biton lu tuu ni sɛki bi be bunga bu nɔɔa. Gii buu shen yi Nyɔ yi Kɛmi Bunga Buchu doonche li beniiɛn li. Shen yi Nyɔ yini nuun yi fuuti nge nεε si kisɔ ki be ti seendi muntaan le mbiin buti.

¹⁶ Li kikon kee li be li yeen yee li ε be tseɛ bukoon bwee le, “Mfɔɛn wu bemfɔɛn, be le Taa wu betaa.”

¹⁷ Ntuu ndza nɛɛ nchindaa wu Nyɔ wumu lemi li jobe-ε. Tε lemi le dzɛɛɛɛɛ li muniin munchu mu jiindi liwe tiiti le, “Be

yεɛɛ nε baanche fe tsɔnɔ chi nɔɔa chi Nyɔ fe chini-i.

¹⁸ Nε gii nε ji goon yi bemfɔɛn be yi bete bikoo bi beniiɛn be dzi-in mɔɔ beniiɛn be kɛmi bunga mɔɔ yi bikun be yi beniiɛn be been le bi-i, mɔɔ yi beniiɛn bechu be nuun bemfa mɔɔ be nuun ye bemfa ke mɔɔ beniiɛn be nten be nten be be nɔɔa be nɔɔa.”

¹⁹ Nse nɛɛ nyan yi bendi yi be bemfɔɛn be nshε-ε mɔɔ beniiɛn be bee be dzi-in ε be banchε le be ton dzin be wi wu tε shee le kiku-un mɔɔ beniiɛn bee be dzi-in.

²⁰ Dzin bechi, yi kɔɔ nyan yi bendi yi ye be wi wu tε yɛɛɛɛ le nuun ntomfɔɛn wu Nyɔ. Wi wuni nuun wu ti shiin shiiti nyan yilu limfwe, feti binte wa bi biee le. Biee bini nuun bi yi tε yɛɛɛɛ beniiɛn be kɛmi nkiki wu nyan yi koofi yi li be bwin, mɔɔ be nyεε n'yaonche wu nyɔɔa li kee ki nuun mfiε yi nyan yi bendi yi yilu. Tε lɔɛ be be befe bani be mεɛɛɛ beyon le libe chi wi be munkan duti le-e.

²¹ Wu wu tε shee le kikuɛn kεε lewe wache kinke ki beniiɛn le kεε be nyɔ yi dzin yi tε buti le wuu wa, muniin munchu ji li tan wu mfi kimumkpan goon yi beniiɛn belu mu njeendi.

20

Nsawu wu biya nchuki

¹ Ntuu ndza nɛɛ nchindaa wu Nyɔ wumu shiiti beε liboo kɛmi kingwiye ki kitoo ki shiiti ni wuunɛn kεε, mɔɔ kincha kimu ki nɔɔa le wuu bɔ.

² Kɔɔ kinguun ki nya-an kεε ki bosini nyan yi dzɔɔ yi tε nuun yɔ yi lindεeri ye yi nuun kinɛɛɛ mɔɔ Satan, kan be kincha kεε le yi ni yi nuun lu nsin gεɛɛ bo biya nchuki.

³ Si tε kan le, tuu lɔɛ le kitoo ki sechi ni wuun kεε, fa, se tuu laan kimfime kilu le yi ni yi nuun le, kii yi ni yi denɛɛɛ yi yɛɛɛɛ be beniiɛn li tεɛɛ li, nsiin gεɛɛ bo mfi wu biya bi nchuki bieε naa bi ka. Lejin lelu be gii be kaari be fanche yi be chine li yi-i nεε li mfi niin li.

⁴ Ntuu ndza nɛɛ bekabara, ε beniiɛn be tε shee ye lu nuun be be be tε nye bunga bu nsawu li tsan yi bee. Nɛɛ tε fiana yi

* 19:10 Dεɛɛɛ le, “...fiee fi Jiso yɔ fini...”

benniin be be tɛ woyɛ be buushɛ be bikoo kii be tɛ tiifi kii Jiso mɔɔ jɛ yi Nyɔ. Benniin bani nuun be tɛ mɛɛn ki nyɛ kɛ n'yoɔnchɛ wu nyɔna li nyan yi bendi yi yɛɛ, kɛ mfiɛ yee kɛ, be ti mɛɛn ki gɛɛ kɛ nkiki wu nyan yi bendi yih yilu fɛ lii, kɛ li tsɔn yi bee kɛ. Bani tɛ kaari be to lu be sɛki bɛ Krai li biya nchuki-i.

⁵ Fini fiɛɛ le benniin be tɛ kaari be to lu bani baa nuun mbochu wu nkosi li kwe-e. Kɛnɛ ki benniin be tɛ saa be kwiye ti mɛɛn ki kaari kɛ le ki to lu kɛ, gɛɛn bo mfi wu biya bi nchuki biɛɛ tɛ ka.

⁶ Benniin be kɛmi kinɛɛtine ki nɔna be tuu be nuun waan, ɛ be bɛ kɛmi kintsii li mbochu wu li kwe-e wu nkosi wɛɛ. Kwe yi kinga kifɛ kɛmi yɛ bunɔna le bee lɛwe kɛ. Be gii be ni be nuun bɛte muntɔfi bɛ Nyɔ-ɔ bɛ bɛ Kinsofu ki Nyɔ tɛ kaachɛ, be ki gii be ni be sɛki nsiin gɛɛn bo biya nchuki.

Be gii bɛ lɛsɛhe Satan

⁷ Biya bi nchuki bini gii kɛ bi ka, bɛ fanche Satan li yih yi ncha-a,

⁸ gii naa tuu bo bɛ ni denɔgi yɛnɔgi bɛ tɛɛn chi yi nuun li boo yi nshe yi naa li. Tɛɛn yini nuun Gog bee Magog. Gii banchɛ be be nachɛ si be gii be tɔn dɔnɔ. Be gii naa be ni be nuun si mfwɛ mɛ li dzɔɔ yi nyɔna-a.

⁹ Be gii be naa be bo be dɛndɛ be gɛɛn li nshe-ɛ be kɛnɛ kintsii ki benniin be nuun bɛ Nyɔ-ɔ bɛ kɔnɔn ki kɔnɔnɔ. Se nuun le, wi gii naa wu shee liwe wu lɛsɛhe be bu lɛsɛhe.

¹⁰ Bɛ gii naa bɛ kɔɔ kɛnkundi ki tɛ denɔgi ki yɛnɔgi bɛ be, bɛ lɔn ki lɛ libɛ-ɛ nuun chi wi bɛ mukan duti le, fɛ nyan yi bendi yi bɛ wi wu tɛ yɛnɔgi le nuun ntɔmfɔn wu Nyɔ nuun. Be gii naa be ni be nɔnɔgi nɔge fɛ butuu mɔɔ fɛnshaan mfi kwi ma nsin.

Nsa wu kimɛrise

¹¹ Ntuu ndza nɛn kabara wu nyɔna wumu wu nɛnɔgi, nɛn tɛ wi wu tɛ shee lu. Kiboo bɛ nshe dza bi kifi bi laaye wu limfwe, bɛ ti mɛɛn ki tuu kɛ le bɛ nɛn bi fɛmu kɛ.

¹² Ntuu nɛn tɛ benniin bɛchu bɛ tɛ kwiye kitun bɛ nɔna bɛ nɔna mɔɔ bɛ nɛn bɛ nɛn, be lemi kabara limfwe. Be gwiye binwaati, be gwiye kimu nuun ki kɛmi mɛnkoon mɛ benniin bɛ kɛmi ntɛ-ɛ. Be bɛchi bɛ sondini bɛnsa li benniin bɛ tɛ kwiye kitun baa, be

biki si kingɛ ki wi-i tɛ nuun si bɛ tɛ tɛɛ li binwaati biɛɛ.

¹³ Dzɔɔ yi nyɔna se buushɛ benniin bɛ tɛ kwiye lu be bɛ. Kwe bɛ kwɛɛn wu binɔki buushɛ bɛ bee benniin bɛ tɛ kwiye be bɛ tɛ. Bɛ se sondini nsa wu wi biki fiɛ fi tɛ feti.

¹⁴ Bɛ lɔn kwe bɛ kwɛɛn wu binɔki lɛ libɛ-ɛ nuun chi wi duti le-e. Libɛ chi wi duti le chini nuun kwe yi kinga kifɛ.

¹⁵ Wi wu bɛ tɛ mɛɛn ki tɛɛ kɛ bukoon bwee lɛ kinwaati ki benniin bɛ kɛmi ntɛ-ɛ le kɛ kɛɛ, bɛ lɔn wu lɛ libɛ-ɛ nuun chi wi duti le-e.

21

Kiboo ki fɛn bɛ nshe yi fiɛn

¹ Nse nɛn nuun kiboo ki fɛn bɛ nshe yi fiɛn, kifɛ kiboo ki fichi bɛ nshe yi fichi tɛ ka kitun, dzɔɔ yi nyɔna mɛɛn yɛ tɛ lu kɛ.

² Nse nɛn kɔnɔn ki waan ki nuun Jɛrosaleɔn wu fwɛn si ki bo liboo fɛ Nyɔ-ɔ ki shiiti ki bɛɛ si kwɛɛtso wu bɛ tɛ bɔsɛyi bɛ nachɛ wu le bɛ gɛɛn bɛ nyɛ li nyumi-i.

³ Nse n'woo jɛ yeti li kabara-a liwe nɔge le, “Bichɛ yɛɛn nɛ nɛn, kinstii ki Nyɔ gii yi ni yi tsiin kɛɛ bɛ benniin bee fɛ. Yi gii naa yi ni yi tsiin bee bɛ. Be gii be ni be nuun benniin bee, yih yi Nyɔ kibɛɛ ni yi nuun bee bɛ, se yi ni yi nuun Nyɔ yibe.

⁴ Gii naa wɔɔyɛ musu mɛnɔchu mɛ shiiti be lɛ lii. Benniin mɛɛn yɛ naa tuu be kwi kɛ, fiɛɛ mɛɛn yɛ lu fi benniin gii naa be ni be dii be seti bikoo, kɛ le be ni be kɛmi ntɔnyɛ wumu kɛ, kifɛ bɛɛ bi tɛ shiin bi nuun lu kɔɔ biɛɛ bi ka.”

⁵ Se wu wɛ wu tɛ shee li kabara-a liwe wɛ tee le, “Bichɛ yɛɛn nɛ nɛn, nɔgii mɛ bɛɛ bichu dɛɛni bi to bi fɛn.” Se tuu tee li mi-i le, “Tɛɛ fiɛɛ fini lɛ kinwaati-i, kifɛ tɛfɛ chini chɛɛ nuun chi chɛɛn li benniin bɛ gɛɛ bufi li chi-i.”

⁶ Tuu kaari tee li mi-i le, “Fi ji fiɛɛ. ɛ mi Alfa, ɛ mi Omega. ɛ mi Kimbɛɛchɛ, ɛ mi Kimɛrise. Wi wu ndɔnɔn wondini wu, nɔgii nyɛ wu dzɔɔ yi buti lɛ ntuun wu dzɔɔ yi nyɛɛ ntɛ le-e won li yee li, tɛ soon fiɛɛ kɛ.

⁷ Wi wu gii sɔ gii kɛmɛ bɛɛ bini bichu si bishɛyɛ. Nɔgii ni nuun Nyɔ yɛ, ni nuun nwanɛn.

⁸ Se nuun le benniin bɛ jaan lɛ mɔɔ bɛ kɛmi yɛ kimbeenche kɛ, mɔɔ bɛ kingɛ ki

waniti-i, maa be woyi beniin, maa be feti nyen yi bukwee, maa be feti mfin, maa be leki li benyo bamu-u maa be binsee le bechu be gii naa be nuun fibee le libe-e, nuun chi wi be munjan duti le-e. Fini nuun kwe yi kinga kife.”

Jerosalen wu mfwen

⁹ Nchindaa wu Nyɔ wumu li kintutu ki benchindaa be Nyɔ-ɔ be mfomenyaan be tɛ kemi beke be mfomenyaan be tɛ yise be benge mfomenyaan le lejin baa, dza be be be tee li mi-i le, “Be, ngii ndoonche Kweetso wu nuun kwee Nwane Nshooŋ li wee.”

¹⁰ Se biee dzɔ mi nuun li tsan yi Fiana yi Nyɔ-ɔ, tɛ wu geen fe nkume wumu wu nyɔŋa-a wu deen liwe. Se doonche mi kitoŋ ki waan ki nuun Jerosalen ɛ ki bo liboo fe Nyɔ-ɔ ki shiiti ki bee.

¹¹ Ki tɛ shiiti le, kin'wofu ki Nyɔ-ɔ bendi li ki-i ki mienjini si tɛtɛ chimu chi leebi chi tɛmi kwa chi be teenyi le Jaspaa, ki wuuti ni waan si miadon.

¹² Kitoŋ kilu tɛ kemi mban wu nyɔŋa wu deen liwe nge, feen nuun li mban wulu-u yoofi ntso faa, benchindaa be Nyɔ-ɔ yoofi ntso befe nuun li feen yi mban wulu-u. Be tɛ tsee menkoon me bini bi Iselee bi yoofi ntso bifetu li feen yi mban wulu-u.

¹³ Feen yini tɛ nuun le kimbe ki jobe teti shee, yi nuun wewe shee, yi nuun kwiinkwiin shee, yi nuun le jobe sechi shee.

¹⁴ Mban wu kitoŋ kilu tɛ kemi bimfoo yoofi ntso bife ɛ be tsee menkoon me booŋ be nto-on be Nwane Nshooŋ le be yoofi ntso befe li ta yilu-u.

¹⁵ Nchindaa wu Nyɔ wu tɛ yeti li mi-i tɛ kemi fii le bɔ nuun kimbaan ki be nache be kikwa ki yechi. Fii wulu tɛ nuun le fiche kitoŋ kilu be feen yi mban wulu maa bimbe bi mban wulu-u lu.

¹⁶ Kintsii kilu tɛ nuun bimbe binee bi nuun yeen bichu, ndenju be nkunju maa lewe nuun yeen. Se tuu fiche kitoŋ kilu be fii we we ki bo bema nchuki be gii tin (1,500). Si tɛ fiche le ndenju be nkunju maa lewe bo nee yeen.

¹⁷ Fiche tɛ bimbe bi bo nkeenje mbaanshee ntso busoo (36) li nsi-i.*

* **21:17** Ke le, li budemfu-u.

Nchindaa wu Nyɔ wulu tɛ fiche be fii nuun nee wu wiwon ti fichini lu.

¹⁸ Be tɛ gwan bimbe bilu be ta yi tɛmi kwa yi be teenyi le Jaspaa, kitoŋ kilu tɛ nuun ɛ be gwan be kikwa ki yechi kiki ki wuuti ni waan si miadon.

¹⁹ Be tɛ kake kimbe ki kitoŋ kilu-u be nwaani ta yimi yi tɛmi kwa chichi chichi yi kemi benchon chichi chichi. Tɛtɛ chi nkosi be teenyi le Jaspaa, chi biki le Safiyɛ, chi kitetɛ le Agɛt, chi kinee le Emeraa,

²⁰ chi kitiine le Oniks, chi busoo le Kanelia, chi mfomenyaan le Krisolit, chi nyaan le Beril, chi mfomeyoofi le Topa, chi yoofi le Krisobles, chi yoofi ntso chimumkpan le Jasin, chi yoofi ntso kife le Ametis.

²¹ Feen yi mban yi yoofi ntso faatu yini nuun ɛ be tɛ fe be munchi yoofi ntso mumfɛntu, be dzɔ finchi fimumkpan be fa fween wu mban wu mumkpan lu. Dze yi kitoŋ kilu, ɛ be fe be kikwa ki yechi kiki, dze yilu wuuti si miadon.

²² Nti meen ki nen ke yih yi muntofi li kitoŋ kini-i ke, kife Taa Nyɔ wu Kemi Bunga Buchu bee Nwane Nshooŋ tɛ nuun kitun yih yi muntofi.

²³ Kitoŋ kilu tɛ meen ye ki weki jobe maa nuun kwii wu bendi fe ke, kife kin'wofu ki Nyɔ tɛ bendi fe, Nwane Nshooŋ nuun lambo wu fe.

²⁴ Biton bichu gii naa bi ni bi denji tɛ nuun li kin'wofu ki kitoŋ kilu, bemfon be li nshɛ yini gii be ni be bee be bunɔŋa bu bee li kitoŋ kini-i.

²⁵ Be nuun tɛ naa benɛ fween wu mban li kitoŋ kini-i jobe chimumkpan ke, kife lekuun nuun tɛ naa jin fe ke.

²⁶ Be gii be naa be be be bunɔŋa maa bulofu bu li biton bichu-u li kitoŋ kini-i.

²⁷ Se nuun le nuun fiee fi wuuti ye ke tɛ naa le li kitoŋ kini-i ke. Wi wu feti biee bi buya-a maa nuun wu yengi binsee nuun tɛ naa le fe ke. ɛ nee beniin be be tsee menkoon me bee le Kinwaati ki Nwane Nshooŋ le ki be tsee menkoon me beniin be kemi ntse le-e.

22

Dzoo yi nyee ntse

¹ Nchindaa wu Nyɔ wulu tuu doonche mi dzɔɔ yi nyɛɛ ntse yi buti le kabara wu Nyɔɔ bee Nwanɛ Nshɔɔn li lekwiin, yi beki yi wuuti ni waan si miadɔn.

² Yi tɛ beki le, yi keti le dze yi le kitoŋ kilu-u kintikinti. Kiti ki nyɛɛ ntse tɛ kuu bimbe bi dzɔɔ yilu-u bichu. Kiti kini ti wundi muntaan kinga yoofi ntsɔ kife li kiya-a, ki wundi kinga kimumkpan kimumkpan li kwii li.* Bibɛ bi kiti kini-i tɛ nuun ntsi yi be wɔnchi tɛɛn chichi lu.

³ Fiee fi Nyɔ tson nuun tɛ naa nuun li kitoŋ kini-i kɛ. Gii ni nuun nɛɛ kabara wu Nyɔ bɛ Nwanɛ Nshɔɔn fe kwaa. Beniin bee bɛ nime-ɛ gii naa be nye n'yaonche wu nyɔŋa li wu-u.

⁴ Be gii be ni be ŋiŋgi bushi bwee, bukoon bwee ni bu nuun ɛ bɛ tseɛ fɛ mɛnshi mɛ bee.

⁵ Butuu mɛɛn yɛ le bu jin le kɛ, be mɛɛn yɛ be tuu be ni be wɛki lambo wu nyɛɛ kin'wofu mɔɔ nuun li jobɛ-ɛ kɛ, kife Taa Nyɔ gii ni nuun kin'wofu kibee. Be gii be ni be sɛki si bɛmfɔn mfi kwi.

Jiso bɛɛ mfi fintɛn

⁶ Nchindaa wu Nyɔ wulu tee li mi-i le, “Tefɛ chini cheɛ chi cheɛn li beniin bɛ gɛɛ bufii li chi-i. Taa wu nuun Nyɔ yi fiana yi bentomfɔn bee tonɔ nchindaa we le be doonche beniin bee bɛ nime-ɛ, fiee fi kɛmi le fi gii fi ka mfi fintɛn.”

⁷ Jiso tee le, “Woo yɛɛn, mbɛɛ mfi fintɛn.” Kinɛɛtine ki nɔŋa kɛɛ ki wi wu gɛɛ nton wu Nyɔ wuni nuun tefɛ chi nuun le kinwaati kini-i.

⁸ Mi wu Joon nnuun wi wu ntɛ n'woo ntuu ŋɛn biee bini bichu. Le n'woo ntuu ŋɛn bi le, n'wɛ li bikaa bi nchindaa wu Nyɔɔ wu tɛ doonchi biee bilu li mi-i, le nye ŋgunu wu nyɔŋa li wuu.

⁹ Se nuun le, tɛ tee li mi-i le, “Kiin ɔ ni mɔn le kɛ. Mi n'wɛ nɛɛ tɛ wi wu nime si wɛ mɔɔ bɛŋwaana bɛ nuun bentomfɔn bɛ Nyɔɔ mɔɔ beniin bɛ giki tefɛ chi nuun le kinwaati kini-i. ɔ nye ŋgunu wu nyɔŋa nuun li Nyɔɔ.”

¹⁰ Nchindaa wu Nyɔ wulu tuu tee li mi-i le, “Kiin ɔ ni nyike nton wu Nyɔ wuni wu

nuun tefɛ chi nuun le kinwaati kini-i kɛ, kife mfi wu bi gii naa bi dzɔɔ kintsii wɛ kitun tsɛketseke.

¹¹ Wi wu feti biee bibifi ba ni feti nɛɛ biee bibifi, wi wu feti nyɛn ba ni feti nɛɛ nyɛn. Wi wu feti fiee fi tsaan ba ni feti nɛɛ fiee fi tsaan, wi wu waan ba ni wuuti.”

¹² Jiso tiitɔ le, “Yike yɛɛn nɛ woo, mbɛɛ mfi fintɛn. Se mbɛɛ bɛ kinsomfu soon wi kwikwi lu biki si nime chee nuun.

¹³ ɛ mi Alfa, ɛ mi Omega. ɛ mi Nkosi ɛ mi wu Lɛjin. ɛ mi Kimbɛɛche, ɛ mi Kimɛrise.”

¹⁴ Kinɛɛtine ki nɔŋa kɛɛ li beniin bɛ tsootse ndú yi bee, le nuun be le fɛ fween wu mban wu giŋgi fɛ kitoŋ kilu-u, bɛ le be kɛmɛ dze le be ji biee fɛ kiti ki nyɛɛ ntse-ɛ.

¹⁵ Beniin bɛ gii be ba lekun le mban wulu baa bɛ feti si bwí mɔɔ bɛ feti mfi mɔɔ bɛ feti nyɛn yi bukwɛ mɔɔ bɛ woyi beniin mɔɔ bɛ lɛki li bɛnyɔ bamu-u, mɔɔ beniin bɛ kɔŋgisi binseɛ, be yɛŋgi binseɛ.

¹⁶ “Mi wu Jiso, mi ntonɔ nchindaa wɛn le be-ɛn le tee biee bini bi giŋgi li bintaashe bi beniin bɛ kimbeenche. ɛ mi Biɛchi mɔɔ Nwan wu li Kini ki Mfɔn Daafi-i, ɛ mi wu nuun Fintsɔn fi teti Fɛnweɛn.”

¹⁷ Fiana yi Nyɔ bɛ Kwɛetso tiitɔ le, “Bɛ!” Mɔɔ nuun noo wu wuki le, tee tɛ le “Bɛ!” Wi wu ndɔn wonde li wuu bɛ, wi wu kɔŋgisi bɛ, mwɛ kɛmɛ dzɔɔ yi nyɛɛ ntse ɛ mɛɛn ki chɔ kɛ fiee kɛ.

Ntifi yi kimɛrise

¹⁸ Nchisinɔ li wi kwikwi wu woo nton wu Nyɔ wu nuun tefɛ chi buti le kinwaati kini-i le, ɛ wi mɔn wu taa fiee li chi-i, kɛ Nyɔ gii yi tonde bɛŋgɛ bɛ bɛ tee le kinwaati kini-i li wuu.

¹⁹ Wi wu mɔn tɛ le buu fiee le tefɛ chi buti le kinwaati kini-i chi nuun nton wu Nyɔ, kɛ Nyɔ nuun tɛ naa gɛɛ le kɛmɛ kee kimbe ki kiti ki nyɛɛ ntse-ɛ mɔɔ kee kimbe li kitoŋ ki waan ki bɛ tseɛ le kinwaati kini-i kɛ.

²⁰ Wi wu tee kii biee bini tiitɔ le, “Cheɛn cheɛn, mbɛɛ mfi fintɛn.” Fi nuun le. Taa Jiso, bɛ!

²¹ Taa Jiso doonche bɛn bɛchu bɛ nuun beniin bɛ Nyɔɔ shɛn yi dzeɛn. Fi nuun le.

* 22:2 Dɛɛn le mu wundi muntaan yoofi ntsɔ mumfɛɛn li kiya le.